RPR

BIBLIOTECA CENTRALA
A
UNIVERSITAŢII
DIN
BUCUREŞTI

No. Curent 30022 Format III

No. Inventar ..... Anul .....

Secţia Depozit II Raftul .....

DONAȚIA
Gheorghe M. Vlasto

39295

DREPTUL CIVIL ROMÂN

ÎN COMPARAȚIUNE CU LEGILE VECHĬ

și cu

PRINCIPALELE LEGISLAȚIUNĬ STRĂINE.

TOM. III.

Inv. A.18.133
Inv 30022

ESPLICAȚIUNE
TEORETICĂ ȘI PRACTICĂ
A
DREPTULUĬ CIVIL ROMÂN
ÎN COMPARAȚIUNE CU LEGILE VECHĬ

ȘI CU

PRINCIPALELE LEGISLAȚIUNĬ STRĂINE

Lex, vinculum civitatis
et anima rei publicæ

DE

Dimitrie Alexandresco
avocat și deputat al Iașuluĭ

TOMUL AL TREILE
(Art. 576—799 din Codul Civil.)

32714
Donația
Gheorghe M. Vlasto

IAȘI
TIPOGRAFIA NAȚIONALĂ
11, STRADA ALECSANDRI 11,

1890.

CONTROL 1953

COTA 30022

1961

ESPLICAŢIUNEA SCURTĂRILOR.

Pand. Fr.	Insemnează: *Pandectes françaises, Nouveau Répertoire de doctrine, de législation et de jurisprudence.*
Pand. Chron.	Insemnează: *Pandectes chronologiques (collection nouvelle résumant la jurisprudence de 1789 à 1886.)* Pand. Fr. 1870—1877 2, 213, însemnează: Pandectes chronologiques pe 1870—1877, partea II, pag. 213.
Pand. Périod.	Insemnează: *Recueil mensuel de jurisprudence et de législation*, care a început a eşi de la 1886. Astfel, Pand Périod. 88. 1. 388, însemnează: *Recueil mensuel de jurisprudence etc.* pe 1888, partea I, pag. 388.
NOTA BENE.	Celelalte semne ale scurtărilor sunt arătate la începutul volumului I.

B.C.U. Bucuresti

C32714

DC 29 8/06

TITLUL IV

Despre servituțile reale sau prediale. [1]

Definițiunea și caracterul servituților reale.

Art. 576.—Servitudinea (sau mai bine dis *servitutea*) este o sarcină impusă asupra unuĭ imobil [2] (luat în sensul de fond) (sau mai bine dis, *asupra proprietățeĭ* [3]) pentru usul și utilitatea unuĭ imobil avênd un alt

---

[1]) Rubrica noastră vorbește despre *servitudinĭ*, însă această espresiune este traducerea literală a cuvêntuluĭ *servitude* (*servitudo*) care la Romanĭ se întrebuința a rare orĭ. Cuvêntul *servitute*, pe care însuși legiuitorul îl întrebuințează câte-odată (Art. 620) este mult maĭ nemerit.—Am intitulat rubrica de față: *despre servituțile reale sau prediale (prædium)*, după cum se esprimă codul Italian, anume pentru a arăta că nu maĭ este vorba în acest titlu despre *servituțile personale*, de care am vorbit in tomul II, ci despre servituțile reale, adecă de acele stabilite pentru usul și utilitatea unuĭ fond. Codul Caragea vorbește despre *robirea*, ear codul Calimach despre *șerbirea* lucrurilor, cuvênt care se găsește și în pravila luĭ Vasile Lupu: „Dacă dritul șerbireĭ lucrurilor, dice Art. 617 din codul Calimach (473 Austriac), este unit cu proprietatea unuĭ lucru, se face *șerbirea pămêntuluĭ* cui-va, ear într'alt chip este *șerbirea personalnică*". Codul francez întrebuințează espresiunea *services fonciers*, pentru că cuvêntul *servitute* părea odios la începutul acestuĭ secol, în urma uneĭ revoluțiunĭ provocate de abusurile regimuluĭ feodal. Noĭ nu avem însă nicĭ o rațiune pentru a ne feri de această espresiune. Inesactitatea rubriceĭ. Indreptarea eĭ.

[2]) Codul francez întrebuințează cuvêntul *héritage* (*prædium*) care cuprinde atât pămêntul cât și clădirele. Șerbirile nu pot fi stabilite într'adevĕr de cât asupra pămêntuluĭ, sau asupra clădirelor. (Art. 621.) „*Ideo autem hæ servitutes prædiorum appellantur, quoniam sine prædiis constitui non possunt.*" (Instit. § 3, Lib. 2. Tit. 3.) Legiuitorul nostru putea însă să întrebuințeze cuvêntul *fond* în loc de *imobil*, cum a făcut în art. 582 și 616, pentru că prin fond se înțelege clădirele și pămêntul: „**Fundi** *appellatione omne ædificium et omnis ager continetur.*" (L. 211 *ab initio*, Dig. Lib. 50. Tit. 16.)

[3]) In art. 612, 613, 627 și 642, cuvêntul *imobil* sau *fond* este înlocuit prin cuvêntul *proprietate*, ceea ce este mult maĭ corect, căcĭ

stăpân.[1]) (Art. 471, 577 urm. 586—589, 620 urm. 623 urm. 1798 C. C. Art. 637 C. Fr.)

Definițiune. Șerbirea sau servitutea este un drept real [2]) nemișcător (imobil prin obiectul la care se aplică, după Art. 471) stabilit asupra unuĭ fond [3]) pentru usul și utilitatea unuĭ alt fond aparținênd

---

sarcina nu se impune fonduluĭ, ci dreptuluĭ de proprietate, care prin servitute se găsește mărginit și restrâns. Comp. Bonachi. II. p. 212.

[1]) Sau maĭ bine dis, un alt *proprietar*, după cum se esprimă atât codul francez, cât și art. 531 din codul Italian, căcĭ prin *stăpân* se înțelege une-orĭ și posesorul fonduluĭ. Comp. Art. 577, unde legiuitorul nostru vorbește de *proprietar*, după cum se esprimă și codul Calimach. (Art. 617, 618.)

[2]) „Dritul șerbireĭ este *realnic*, dice Art. 616 *in fine* din codul Calimach (472 Austriac), și lucrător împrotiva fiște-căruĭ proprietar a lucruluĭ șerbitor."—Servitutea este tot-deauna un drept imobiliar, fiind că se esercită asupra unuĭ fond în folosul altuĭ fond, pe când usufructul și usul sunt mobiliare de câte orĭ au de obiect un lucru mișcător. (Vedĭ Tom. II. a lucrăreĭ noastre, p. 539.)

Particularii pot eĭ dobândi o servitute asupra unuĭ fond care n'ar fi în comerț? Controversă.

[3]) Particularĭ pot să aibă o servitute asupra unuĭ fond care ar fi afară din comerț, de pildă, asupra unuĭ fond care ar face parte din domeniul public al statuluĭ, al comuneĭ sau al județuluĭ, sub condițiune însă ca această servitute să nu împedice destinațiunea fonduluĭ. Laurent. VII. 130 urm. și VIII. 92. Toullier D. II (parte 1) 473 urm.—Astfel, locurile inferioare care ar fi afară din comerț, precum sunt, de esemplu, ulițile și piețele publice, sunt supuse a primi apele ce curg firește din locurile superioare ale particularilor. (Art. 578.) Tot astfel, proprietarul este în drept a face ca apele de ploĭ să se scurgă de pe casă în uliță. (Art. 615.) De asemene, proprietarĭ care clădesc pe calea publică sau pe marginea unuĭ rîu orĭ fluviu navigabil sau plutitor dobândesc o adevărată servitute asupra fonduluĭ care se găsește afară din comerț, căcĭ prin faptul clădireĭ eĭ usează de dreptul lor. (Comp. Tom. II. p. 417, nota 2). Comuna va putea, ce e dreptul, să desființeze ulița și să vândă locul, însă sub îndatorire de a despăgubi pe aceĭ care ar fi dobândit o servitute asupra eĭ. Comp. Laurent. VII. 131 urm. Comuna ar fi însă scutită de despăgubirĭ când particularĭ ar fi clădit fără nicĭ un drept, ci numaĭ prin toleranță sau îngăduire, și chiar în puterea uneĭ concesiunĭ sau autorisațiunĭ formale, asemene autorisațiunĭ neconferind nicĭ un drept aceluĭ care le dobândește. Laurent. VII. 135. — Particularĭ ar putea dobândi o servitute chiar asupra uneĭ primblărĭ publice, precum ar fi o grădină, un parc etc., întru cât această servitute n'ar împedica destinațiunea fonduluĭ. Laurent. VII. 138. — *Contrà.* Demol. XII. 698 și Curte Poitiers. Rép. Dalloz. *Servitude.* 67.—Nimic n'ar împedica de asemene pe particularĭ de a dobândi un drept de trecere prin un cimitir, bine înțeles în partea acea care nu este destinată la înmormântărĭ. (Laurunt. VII. 140.) In privința dobândireĭ comunității zidului uneĭ închisorĭ, uneĭ biserĭcĭ, sau altuĭ edificiu public, vedĭ *infrà*, esplic. Art. 598.

Bunurile care compun domeniul coroaneĭ.

In privința bunurilor care compun domeniul coroaneĭ, Art. 5 din legea de la 10 Iuniu 1884 prevede că aceste bunurĭ nu pot fi nicĭ vêndute, nicĭ schimbate, nicĭ dăruite, nicĭ ipotecate, *nicĭ supuse la*

la alt proprietar.[1]) Ori ce servitute reală presupune deci două fonduri aparținênd la doi proprietari deosebiți (Art. 517, 576, 638), pentru că: *nemini res sua servit.* [2]) (L. 26. Dig. Lib. 8 Tit. 2.) Fondul sau proprietatea căruia servitutea este datorită se numește fondul *dominant* (*prædium dominans*) sau *stăpânitor*, după codul Calimach, ear fondul care datorește servitutea se numește fondul *serviente* (Art. 620), *servit* (Art. 628) sau *supus* (Art. 631, 632), *șerbitor*, după Art. 618 din codul Calimach (*prædium serviens*). Fondul stăpânitor și șerbitor.

Șerbirea este un drept numai din punctul de vedere activ, adecă în privința fonduluĭ stăpânitor; în privința fonduluĭ șerbitor, ea este o sarcină care mărginește și restrânge proprietatea acestuĭ fond în folosul fonduluĭ stăpânitor, care astfel dobândește o întindere mai mare. Aceste restricțiuni pe de o parte și întinderi pe de alta fiind niște însușiri și calități ale fonduluĭ, după cum se esprimă jurisconsultul *Celsus*, [3]) nu pot fi vêndute, închiriate și prin urmare nici ipotecate osebit de acest fond, pentru că o calitate nu poate fi deslipită de lucru. Servițuile urmăresc deci fondul la care ele sunt alipite, fie ca sarcină, fie ca drepturi.[4]) Servițuile nu pot fi deosebite de fond.

---

vre o altă sarcină de ori ce natură ar fi, de unde resultă că ele nu pot în genere fi grevate de servițuți, soluțiune care se vede admisă și în Francia. (Art. 74 L. din 30 Ianuar 1810 și Art. 10 L. din 8 Noemb. 1814.) Aceste bunuri ar putea însă fi grevate de servitutea legală de trecere prevĕdută de Art. 616 urm. Aubry et Rau. II. § 243, p. 505. Vedĭ *infrà* și esplic. Art. 616 urm.

In cât privește fondurile care fac parte din domeniul privat al Statuluĭ, comuneĭ sau județuluĭ (vedĭ Tom. II, p. 423) nu mai remâne nicĭ o îndoeală că ele pot fi grevate de servițuți, pentru că sunt alienabile și prescriptibile. (Art. 499, 1845.) Laur. VII. 141 și VIII 92. Bunuri care compun domeniul privat al Statuluĭ, comuneĭ etc.

[1]) Servițuile reale nu pot deci fi stabilite pentru usul și utilitatea uneĭ persoane, nici asupra uneĭ persoane, după cum prevede formal Art. 721 § 2 din codul Olandez. Vedĭ *infrà* esplic. Art. 620.

[2]) Vedĭ și L. 10, Dig. Lib. 8. Tit. 4, unde se dice: „*nemo ipse sibi servitutem debet.*“—Proprietarul n'are într'adevĕr nevoe de o servitute pentru a se servi de lucrul seu, pentru că el are acest drept în puterea dreptuluĭ seu de proprietate. Comp. Cas. Rom. Bulet. S[a] I-a pe 1878, p. 196. „La șerbirea pământuluĭ, dice Art. 618 din codul Calimach (474 Austriac), se socotesc *două lucruri a deosebiți proprietari*, din care unuia se cuvine locul *șerbitor*, ear celuĭ-lalt locul *stăpânitor*.“

[3]) „*Quid aliud sunt jura prædiorum, quam prædia qualiter se habentia, ut bonitas, salubritas, amplitudo?*“ (L. 86. Dig. Lib. 50. Tit. 16.)

[4]) Demolombe. XII. 670, 847. Laurent. VII. 152. Aubry et Rau. II. § 247, p. 537. Arntz. I. 1190. „Nu poate cineva din însuși a sa putere, dice Art. 633 din codul Calimach (485 Austriac), să deosebească nicĭ un fel de șerbire de la lucrul șerbitor, nicĭ să o mute la alt lucru sau la altă persoană.“—La Romani, din contra, servițuile rurale, *viæ*, *itineris*, *actus*, *aquæductus*, etc. puteau fi despărțite de fundul dominant, pentru că puteau fi de un folos oare care pentru fondurile vecine. (L. 12. Pr. Dig. Lib. 20. Tit. 1.) Deosebire între dreptul Roman și dreptul actual.

Nu se poate de asemene constitui un usufruct sau o servitute asupra uneĭ alte servituți (*servitus servitutis esse non potest*), pe când am vĕdut (Tom. II. p. 570) că se poate foarte bine constitui un usufruct asupra unuĭ alt usufruct.

Transmiterea servituței. In fine, o altă consecință a realității servituților este că servitutea activă sau pasivă se transmite o dată cu fondul la care ea este alipită, chiar dacă actul translativ de proprietate n'ar face nicĭ o mențiune despre dênsa, *etiamsi nihil dictum sit* (L. 47. Dig. Lib. 18 Tit. 1), căcĭ calitățile fondului remân alipite la acest fond in orĭ care mânĭ el ar trece. [1])

Consecințele împrejurăreĭ că servitutea se datorește de lucru. Din împrejurarea că servitutea se datorește de lucru, ear nu de persoană, resultă următoarele consecințĭ: 1°) Ea se stânge prin destrucțiunea lucruluĭ, însă este contra natureĭ sale de a înceta prin moartea proprietaruluĭ; 2°) Servitutea nu consistă din partea proprietaruluĭ fondului șerbitor de cât în obligațiunea de a suferi esercițiul dreptuluĭ de servitute și a nu face ce-va, ear nu în obligațiunea de a face sau de a da un lucru determinat, căcĭ un fond nu poate să fie obligat a da sau a face. [2]) (Vedĭ cu tóte aceste Art. 631.) Astfel, eu n'aș putea impune proprietaruluĭ fondului vecin, cu titlul de servitute, sarcina de a face plantațiunĭ sau de a scoate din pământ pe acele esistente, spre a'mĭ face vederea maĭ plăcută, *ut viridia tollat, aut amœniorem prospectum prœstet, aut*

Numaĭ servitutile urbane *tigni immittendi, oneris ferendi*, etc. nu puteau fi despărțite de fond : „*Jura prœdiorum urbanorum pignori dari non possunt: igitur nec convenire possunt, ut hypotecæ sint.*“ L. 11 § 3. Dig. *loco cit. de pignoribus et hypothecis.*

[1]) Demolombe. XII. 670. Laurent. VII. 153. Aubry et Rau. II. § 247, p. 537.—Actul de înstrăinare nu va fi însă oposabil celor de al treile de cât în urma transcrierei luĭ în registrele tribunaluluĭ unde este aședat imobilul. (Art. 1295, 1801 C. C. 722, 723 Pr. Civ.)

Servitutile nu trebuesc decĭ confundate cu drepturile de creanță, nicĭ cu dreptul de proprietate suterană, superficiară (Art. 492) orĭ indivisă, căcĭ servitutea este un lucru incorporal (Art. 471), o desmembrare a proprietățeĭ: *servitus non est pars substantiæ, sive fundi, sed accidens*), pe când proprietatea suterană sau superficiară este o adevărată parte din fond: *portio aliqua fundi* (L. 60. Pr. Dig. Lib. 50. Tit. 16) *sive loci corpus.* (L. 4. Pr. Dig. Lib. 8. Tit. 5.) Comp. Demolombe. XII. 671 urm. Laurent. VII. 153 urm. 155, 158 urm. Arntz. I. 1057. Toullier D. II. (parte I) 469 bis.

[2]) „*Servitutum non ea natura est, ut aliquid faciat quis... sed ut aliquid* **patiatur, aut non faciat.**“ (L. 15 § 1. Dig. Lib. 8 Tit. 1.) „Prin dritul șerbireĭ lucrurilor, dice Art. 616 din codul Calimach (472 Austriac), se îndatorește proprietarul unuĭ lucru, ca spre folosul altuia *să răbde* sau *să nu facă* ce-va din cele ce privesc către acel lucru.“ Comp. și Art. 630 din codul Calimach (482 Austriac) care spune acelașĭ lucru în alte cuvinte. Codul Olandez are o dispositie identică. (Art. 722.)

in hoc, ut in suo pingat. (L. 15 § 1. Dig. Lib. 8 Tit. 1.) O asemene convenţiune ar constitui o obligaţie, ear nu o servitute.

Servituţile reale nu sunt impuse în folosul persoaneĭ, ca usufructul, usul şi abitaţiunea, ci pentru usul şi utilitatea fonduluĭ.[1]) Nimene nu poate decĭ stabili o servitute reală care n'ar fi de nicĭ un folos pentru fondul seu, pentru că proprietatea nu poate fi restrânsă fără o causă binecuvêntată.[2]) Nu este însă nevoe ca utilitatea să fie actuală, căcĭ se poate foarte bine stipula o servitute pentru o clădire care are să se zidească în viitor, sau care are să aparţie de acum înainte stipulatoruluĭ.[3])

Utilitatea fonduluĭ.

Servituţile sunt perpetue, după cum ţice *Domat*, ca şi proprietatea, însă nimic n'ar împedeca ca o servitute reală să fie măr-

Perpetuitatea servituţilor reale.

---

[1]) Un interes de plăcere ar fi de ajuns pentru a se constitui o servitute reală, cu toate că art. 576 pare a cere ca servitutea să aibă de efect *utilitatea* unuĭ alt fond, pentru că, în asemenea caz, valoarea fonduluĭ stăpânitor ar fi mărită. Laurent. VII. 144. Demolombe. XII. 685. Arntz. I. 1162.

Interes de plăcere.

Dreptul de a vêna şi de a pescui poate el fi constituit cu titlu de servitute reală? Controversă.

Dreptul de a vêna sau de a pescui în pădurea orĭ in apele unuĭ vecin n'ar putea însă fi constituite cu titlul de servitute şi de drept real în favoarea fonduluĭ megieş, pentru că acest drept nu aduce nicĭ o îmbunătăţire fonduluĭ stăpânitor, ci satisface numaĭ gustul şi plăcerea persoaneĭ. Asemenea concesiunĭ ar putea, după împrejurărĭ, să producă numaĭ efectele unuĭ drept de us sau de locaţiune. Demolombe. XII. 686. Marcadé. II. 645, 646. Arntz. I. 1161. Aubry et Rau. II. § 247, p. 535. Ducaurroy. II. 341.—*Contrà.* Laurent. VII. 146. Cas. Fr. D. P. 60. 1. 14. Comp. *şi D. P. 1871. 1. 49.*—Art. 623 lit. D (477 Austriac) cuprinde între *şerbirile moşieneşti dreptul de a vêna, de a pescui şi de a prinde păserĭ.*

Dreptul de a se primbla etc.

Aceiaşĭ soluţiune mi se pare admisibilă în privinţa concesiuneĭ care ar conferi proprietaruluĭ vecin dreptul de a se primbla saŭ de a şede la masă într'o grădină, de a culege fructe şi florĭ etc. (Demolombe. XII. 687. Aubry et Rau. II. § 247, p. 535), cu atât maĭ mult cu cât aceiaşĭ soluţiune era admisă şi în dreptul Roman: „*ut pomum decerpere liceat, et ut spatiari, et ut cœnare in alieno possimus, servitus imponi non potest.*“ (L. 8. Pr. Dig. Lib. 8 Tit. 1.)

[2]) Servitutea reală trebue să aducă un folos nu numaĭ proprietaruluĭ actual, dar însuşĭ fonduluĭ stăpânitor (Laurent VII. 145), şi acest folos nu trebue să fie întâmplător, nicĭ trecător, ci statornic şi vecinic. Demolombe. XII. 678. Bonachi. II. p. 214. Dacă servitutea nu aduce nicĭ un folos fonduluĭ, ea este nulă şi nu produce nicĭ un efect: „*Quotiens nec hominum, nec prœdiorum servitutes sunt,* **quia nihil vicinorum interest, non valent.**“ (L. 15. Pr. Dig. Lib. 8. Tit. 1.) Pentru ca servitutea să nu producă nicĭ un efect, lipsa de interes trebue să fie manifestă, căcĭ servitutea ar fi validă când utilitatea ar fi cu putinţă, fie chiar într'un timp depărtat: „*et si non utilis sit, quœdam enim debere habere possumus, quamvis ea nobis utilia non sunt.*“ (L. 19 *in fine.* Dig. *loco cit.*) Comp. Demol. XII 691.

[3]) Demol. XII. 694. Laurent. VIII. 171. Arntz. I. 1170. Toull. D. II. 578. „*Futuro quoque œdificio, quod nondum est, vel imponi vel adquiri servitus potest.*“ (L. 23 § 1. Dig. Lib. 8. Tit. 2.)

ginită la viaţa proprietarului, căci, ca şi proprietatea, servituţile nu sunt prin esenţă, ci numaĭ prin natura lor vecinice.[1])

Rescumpărarea servituţilor.

Din principiul că servituţile au un caracter de vecinicie resultă că ele nu sunt supuse rescumpărăreĭ, dacă rescumpărarea n'a fost permisă prin o anume clausă.[2])

Din principiul că servitutea reală nu se datoreşte persoaneĭ ci fonduluĭ, resultă următoarele consecinţĭ: 1°) noul proprietar al fonduluĭ stăpânitor ar putea să useze de dreptul de servitute, chiar dacă în actul de înstrăinare al fonduluĭ nu s'ar ḍice nimic despre dênsa, căcĭ servitutea reală este o calitate a proprietăţeĭ. (Veḍĭ *suprà*, p. 3); 2°) servitutea reală nu se stânge prin moartea constituitoruluĭ eĭ; 3°) ea se datoreşte, pe de o parte, întreguluĭ fond săpânitor şi fie căreĭ părţĭ din acest fond, *omnibus ejus partibus* (L. 23 § 3. Dig. Lib. 8. Tit. 3), ear pe de altă parte, ea este datorită de întregul fond şerbitor şi de fie care parte din acest fond.... *ita diffusa est, ut omnes glebæ serviant.* (L. 13 § 1. Dig. *loco cit.*) Servitutea este deci prin esenţa sa indivisibilă, ceea ce n'o împedică de a fi mărginită în esercitiul eĭ, din punctul de vedere al timpuluĭ, al loculuĭ şi al moduluĭ.[3]) (Veḍĭ esplic.

Indivisibilitatea servituţilor reale.

---

[1]) Demolombe. XII. 703, 1053, 1054. Laurent. VII. 154, şi VIII. 333. Aubry et Rau. II. § 247, p. 538. Toullier D. II. 602 şi 683. Servituţile personale sunt din contra prin esenţa lor vremelnice şi viagere. (Art. 557, 565.) Din acest punct de vedere, servituţile se deosebesc de drepturile de creanţă sau obligaţiunĭ care se stâng prin esecuţiunea lor. Comp. Laurent. VII. 155.

[2]) Aubry et Rau. II. § 247, p. 538. Demol. XII. 1055. Laurent. VIII. 333. Veḍĭ cu toate aceste Art. 9 din legea rurală de la 1864 care admite rescumpărarea dreptuluĭ la pădure ce aŭ săteniĭ de pe moşiile din Moldova după art. 44 al legeĭ munteluĭ şi ceĭ de pe moşiile din ţara Românească în virtutea Art. 140 § 4 din legea de la 23 April 1851. Veḍĭ legea munteluĭ în manualul administr. Tom. I. p. 423—430, ear legea Valachieĭ, în codul Caragea, ediţia Brăiloiu, p. 272. Comp. şi Tom. II. a lucrăreĭ noastre p. 668.

[3]) Comp. Demolombe. XII. 701. Laurent. VII. 156, 157. Arntz. I. 1163. Veḍĭ cu toate acestea Toullier D. III. (partea II.) 784 urm. şi Pardessus, *Servitudes*, 22. urm. şi 63 urm., după care servituţile, ca şi orĭ care drepturĭ, ar fi divisibile de câte orĭ faptul care le constitue ar fi şi el susceptibil de divisiune. Această părere se întemeiază pe autoritatea luĭ Dumoulin, călăuzul luĭ Pothier. Comp. şi Art. 634 din codul Calimach (485 Austriac), unde se ḍice: „Tot dritul şi toată însărcinarea şerbireĭ sunt *nedespărţite*. Aşa dar, dacă locul la care este lipit dritul şerbireĭ se va mări, sau se va micşura, orĭ se va împărţi, dritul acesta nu se mută, nicĭ se împarte.“ Veḍĭ şi art. 1127 din acelaşĭ cod (844 Austriac), unde se ḍice: *„şerbirile nu se împart.“*

Nu trebue însă să confundăm indivisibilitatea dreptuluĭ şerbireĭ cu indivisibilitatea faptuluĭ prin care ea se esercită, căcĭ sunt casurĭ în care esercitiul servituţeĭ este divisibil. Veḍĭ Art. 633 şi 642.

633. Veḑĭ şi Art. 641, 642, 643.) 4° Fondul şerbitor trebue să fie destul de apropiet de fondul stăpânitor pentru că acest din urmă să poată trage folosul sau plăcerea care face obiectul servituţeĭ. Nu este însă numaĭ de cât nevoe ca amândouĕ fondurile să fie unul lângă altul, căcĭ servitutea ar putea să aibă loc chiar dacă ele ar fi deosebite prin un alt fond intermediar. Pentru a rădica orĭ ce îndoeală în această privinţă, consiliul de Stat a şters din redacţiunea definitivă, după propunerea tribunatuluĭ, cuvêntul *vecin* care figura în proiectul primitiv. [1])

Inainte de a trece la esplic. Art. 577, trebue să observăm că Art. 638 fr. eliminat.
Art. 638 din codul francez prevede că: *„la servitude n'établit aucune préeminence d'un héritage sur l'autre.“* Acest tecst reprodus în codul Olandez, s'a eliminat, şi cu drept cuvênt, atât de legiuitorul nostru, cât şi de acel Italian, pentru că nimene nu se gândeşte a restabili servituţile feodale desfiinţate prin revoluţiunea nemuritoare de la începutul acestuĭ secol.

Clasificarea servituţilor.

Art. 577. — Servituţile isvorĕsc sau din situaţiunea naturală a locurilor, sau *din obligaţiunea impusă de lege*, [2]) sau *din convenţiunea dintre proprietarĭ.* [3]) (Art. 518. 578 urm. 586—589, 620 urm. 969 C. C. Art. 16 L. poliţieĭ rurale din 25 dechembrie 1868. Art. 639 C. Fr.)

Servituţile se stabilesc prin lege sau prin faptul orĭ voinţa o- Critică la a dresa legiuitoruluĭ.
muluĭ, după cum se esprimă Art. 518 în privinţa usufructuluĭ. In loc de a esprima această idee cu precisiune, după cum face codul Italian, Art. 577 împarte servituţile reale în treĭ categorĭĭ: 1° servituţile care isvorĕsc din situaţiunea naturală a locurilor, adecă servituţile *naturale* sau *firescĭ*; 2° servituţile *legale*; 3° şi servituţile stabilite prin faptul omuluĭ. Această divisiune este însă inesactă, pentru că natura singură nu poate să înfiinţeze o servitute fără intervenţiunea legeĭ. Servituţile pe care codul le numeşte *naturale* sunt decĭ *legale*. Prin urmare, nu esistă de cât două feluri de servituţĭ reale: servituţile legale, în care întră şi acele naturale, şi servituţile stabilite prin voinţa proprietarilor.

---

[1]). Locré. IV. p. 173. Laurent. VII. 143. „*Non est vera opinio eorum* ḑicea Dumoulin, *qui putant prœdium medium impedire constitutionem servitutis.*“—Şi la Romanĭ, nu se cerea ca fondurile se fie alipite unul de altul, ci numaĭ să fie *vecine*. Comp. L. 5 § 1. Dig. Lib. 8. Tit. 3.

[2]) Sau maĭ bine ḑis *din lege*, după cum se esprimă rubrica cap. II. Inesactitate.

[3]) Sau mai bine ḑis *din fapta orĭ voinţa omuluĭ*, (Comp. Art. 518), Altă inesac-
del fatto dell uomo, după cum se esprimă Art. 532 din codul Ita- titate de tecst.
lian şi chiar legiuitorul nostru în rubrica cap. III, căcĭ servituţile nu se stabilesc numaĭ prin convenţiunĭ (Art. 969 urm.), ci încă prin testament, donaţiune, prin prescripţie (Art. 623), şi prin destinaţiunea proprietaruluĭ. (Art. 625.)

Servituţile care isvorĕsc din situaţiunea locurilor numaĭ întru atâta pot fi numite naturale, întru cât sunt de o absolută necesitate.

Caracterul servituţilor naturale şi legale. Quasi-servituţi.

Eată însă o altă critică adresată legiuitoruluĭ care are o însemnătate mult maĭ mare. Servituţile aşa ḑise *naturale* şi *legale* nu sunt, cu toată părerea contrarie a D-luĭ Degré (veḑĭ Dreptul pe 1889, No. 2), nişte adevărate servituţĭ în puterea cuvêntuluĭ, pentru că ele nu constituesc o modificaţiune a proprietăţeĭ şi o derogaţiune la dreptul comun, ci maĭ degrabă nişte sarcinĭ impuse tuturor proprietăţilor, sau nişte restricţiunĭ la dreptul de proprietate în genere. Unele din aceste dispositiunĭ nicĭ nu impun vre o sarcină, ci numaĭ consfinţĕsc dreptul de proprietate. (Veḑĭ, de pildă, Art. 579, 584, 585 etc.) Altele din aceste dispositiunĭ impun oare care sarcinĭ, precum este, de pildă, Art. 578, insă aceste sarcinĭ nu constituesc o servitute propriu ḑisă, pentru că ele fiind impuse tuturor proprietăţilor în genere care sunt în aceeaşĭ situaţiune, nu formeaza o escepţiune la dreptul comun, ci constituesc din contra dreptul comun al proprietăţeĭ. [1]) Servitutea fiind o modificaţiune a proprietăţeĭ, după cum se află ea organisată de lege, numaĭ faptul sau voinţa omuluĭ poate s'o stabilească. Adevăratele servituţĭ sunt decĭ numaĭ acelĕ statornicite prin voinţa proprietaruluĭ, căcĭ numaĭ printr'ênsele se modifică regimul proprietăţeĭ şi se face o derogaţiune la dreptul comun. [2]) Drepturile pe care legiuitorul le numeşte *servituţĭ naturale şi legale* nu sunt însă nişte sarcinĭ personale, ci nişte drepturĭ reale de o natură specială, nişte *quasi-servituţĭ*, după cum le numeau jurisconsulţiĭ Romanĭ, cărora prin urmare se vor aplica toate regulele privitoare la drepturile reale. [3])

---

[1]) Codul Olandez a ţinut cont de această critică, făcênd să figureze servituţile naturale şi legale într'un titlu a parte, sub rubrica: *despre drepturile şi obligaţiunele între proprietarĭĭ fondurilor vecine.*

Transcrierea servituţilor. Art. 722, 723 Pr. Civ.

[2]) Din împrejurarea că numaĭ servituţile stabilite prin faptul omuluĭ (Art. 620 urm.) sunt adevărate servituţĭ, resultă că numaĭ ele trebuesc transcrise pentru a fi oposabile celor de al 3-le. (Art. 722, 723 Pr. Civ.) Comp. Bonachi. II. p. 216. Veḑĭ şi esplic. Art. 623.

Consecinţele realităţeĭ sarcineĭ.

[3]) Astfel, acţiunele care isvorĕsc din aceste sarcinĭ sunt reale, imobiliare, şi ca atare, sunt numaĭ de competenţa judecătoruluĭ situaţiuneĭ imobiluluĭ. (Art. 59 Pr. Civ.) Mourlon. I. 1667. Laurent. VII. 173. 174. Demolombe. XI. 10. — Tot din imprejurarea că aceste sarcinĭ au un caracter real maĭ resultă încă că proprietarĭĭ cari n'ar fi ţinuţĭ la îndeplinirea lor de cât din causa fonduluĭ, *propter rem*, se pot libera prin delasarea fonduluĭ care le impune sarcina. Analogie din Art. 593 şi 632.) Laurent. *loco cit.* — Părăsirea fonduluĭ numaĭ atuncĭ n'ar putea libera pe proprietar, când sarcina nu s'ar datori *propter rem*, ci în puterea uneĭ obligaţiunĭ sau a uneĭ culpe care l'ar face responsabil. Demolombe. XI. 11.

Princip fundamental de interpretare a servituților.

Art. 635 prevede că acel ce are un drept de servitute nu'l poate întrebuința de cât după cuprinderea titlului seu, fără a putea să impovoreze fondul șerbitor, ceea ce dovedește că totul este strict în materie de servituți. De câte ori decî judecătoriî vor fi chemați a judeca contestațiunele dintre doi saŭ mai mulți proprietarî relative la o servitute, de atâte ori, ei vor trebui, la caz de îndoială, să mărginească și să restrângă sarcina, în loc de a o lărgi și de a o întinde (argum. din Art. 983), pentru că obligațiunea este o restricție la libertate pe care legea caută tot-deauna s'o apere și s'o înlesnească, și în specie, servituțile restrâng libertatea fondului șerbitor. [1]) „Șerbirile nu trebue să se întindă, ḑice Art. 632 din codul Calimach (484 Austriac), ci mai ales să se înmărgineze în cât eartă firea lor și scopul pentru care s'aŭ rânduit."

CAPITOLUL I.

Despre servituțile ce se nasc din situațiunea locurilor. Servituți naturale sau legale.

Sarcinele pe care legiuitorul le numește impropriu *servituți naturale saŭ necesare* (și care am vĕḑut că sunt legale, pentru că emană de la lege) sunt relative: 1° la ape; 2° la grănițuirea proprietăților vecine, și în fine, 3° la împrejmuirea proprietăței.

Legiuitorul pune mai întâi principiul că fondurile inferioare sunt supuse a primi apele ce curg *firește* din fondurile superioare, fără ca mâna omului să fi contribuit la aceasta. (Art. 578.)

Intinderea servituților impuse fondurilor inferioare.

Art. 578.—Locurile inferioare sunt supuse a primi apele ce curg firește din locurile superioare, fără ca mâna omului sa fi contribuit la aceasta.—Proprietarul inferior nu poate rădica stavilî ca să oprească această scurgere.—Proprietarul superior nu poate face nicî o lucrare spre agravarea servitudinei fondului inferior. (Art. 579 urm. 583, 615, 622 § 1, 623, 634—636 urm. 639 C. C. Art. 640 C. Fr.)

[1]) Comp. Demante. II. 552. Arntz. I. 1186. Mourl. I. 1848. Laurent. VII. 175 și VIII. 227. Cas. Fr. Répért. Dalloz. *Servitudes.* 1161. Acest princip este aplicabil chiar în privința sarcinelor reale ce resultă din situațiunea firească a locurilor, pentru că legiuitorul pune aceste sarcinî pe un rând cu adevăratele servituți stabilite prin faptul omului. Laurent. VII. 176. Vedĭ, cu toate aceste, Demolombe, XI, 7, după care judecătoriî ar trebui să aibă o putere de interpretare mai largă în privința servituților naturale, pentru că ele sunt opera naturei, ceea ce este inadmisibil. Legile relative la servitutile stabilite prin voința omului pot fi aplicate prin analogie și la servitutile legale. Laur. VII. 177. Aubry et Rau II. § 238.

Fondurile inferioare, chiar acele care ar face parte din domeniul public al Statului, al comunei, orĭ al județului [1]) sunt supuse a primi apele ce curg *firește* din causa înclinărei locului, fără ca mâna omuluĭ să fi contribuit la aceasta, [2]) chiar atunci când scurgerea apelor ar produce vre o pagubă fondurilor inferioare, pentru că nimene nu poate fi ținut de efectele naturei. [3]) „*Quod*

---

[1]) Laurent. VII. 359. Demolombe. XI. 21. Aubry et Rau. II. § 240, p. 487.—*Contrà.* Pardessus. *Servitudes.* 42.—Această servitute ar avea loc, chiar atunci când fondul superior ar fi deosebit de acel inferior printr'un drum. Aubry et Rau, Laurent, *loco cit.* Demol. XI. 20. Arntz. I. 1061. Marcadé. II. 583. Bonachi. II. p. 217. Cas. Fr. și C. Paris. D. P. 52. 1. 220. D. P. 67. 1. 503. D. P. 63. 2. 118.

Dreptul Roman. Deosebire între dreptul Roman și dreptul actual.

[2]) Această soluțiune este conformă dreptuluĭ Roman: „*Si tamen lex non sit agro dicta, agri naturam esse servandam, et semper inferiorem superiori servire.* L. 1 § 23, *in medio,* Dig. Lib. 39 Tit. 3. Vedĭ și L. 1 § 13. Dig. *loco cit.* Comp. Art. 620 lit. j, 621, 622, 640, 649 cod Calimach.—La Romanĭ însă, restricțiunea impusă fonduluĭ inferior nu era o adevărată *servitute*, adecă un drept real stabilit în folosul fonduluĭ superior. Proprietarul acestuĭ fond avea numaĭ contra proprietaruluĭ fonduluĭ inferior o simplă acțiune *personală* (*actio aquæ pluviæ arcendæ*), spre a'l opri de a se opune la scurgerea firească a apelor. In sistemul coduluĭ Austriac, această sarcină este din contra o servitute, care consistă *in non faciendo.*

Petre, năsip, mâl, pământ etc.

[3]) Această dispositie nu se aplică numaĭ la ape, ci și la mâlul, la petrele și năsipul ce aduce șivoiul, sau zapada când se topește. Aubry et Rau. II. § 240, p. 488. Laurent. VII. 358. Demolombe. XI. 32. Marcadé. II. 582. Proprietarul fonduluĭ inferior este de asemene supus la surpările de tot soiul care ar proveni firește din fondurile superioare. Astfel, el n'ar avea dreptul la despăgubire pentru stricăciunele causate prin surparea și căderea a uneĭ porțiunĭ de pământ din fondul superior, sau a unor petre care s'ar fi răsipit firește din o stâncă. Arntz. I. 1065. Demolombe. XI. 54-59. Curte Poitiers. D. P. 56. 2. 182. Proprietarul fonduluĭ superior va avea însă dreptul de a revendica lucrul seu cât timp el nu s'a incorporat fonduluĭ inferior, *si non coaluerit, nec unitatem cum terra mea fecerit* (L. 9 § 2. Dig. Lib. 39, Tit. 2), în care caz el va fi obligat a repara dauna causată atât prin rădicarea lucruluĭ, cât și prin casul fortuit, de vreme ce el însuși nu primește consecințele acesteĭ întâmplărĭ. Demolombe. XI. 57. Toullier. D. VI (parte I) 324. Comp. L. 9 § 1 și 3. Dig. Lib. 39. Tit 2. Proprietarul fonduluĭ superior n'ar pute însă fi obligat la rădicarea lucruluĭ seu de pe fondul inferior, pentru că nimene nu respunde de faptele naturei. Demolombe. XI. 57.

Dreptul de vedere.

Tot din situațiunea naturală a locurilor maĭ resultă încă că proprietarul fonduluĭ superior are dreptul de vedere asupra fonduluĭ inferior, fără a putea însă face vre o lucrare spre împovorarea acesteĭ servituțĭ. (Art. 635.) Demolombe. XI. 60, 60 bis. Curtea Orléans. D. P. 50. 2. 7. Proprietarul inferior ar putea însă să facă orĭ ce zidire pe fondul seu (Art. 480), chiar când prin aceasta s'ar micșura vederea ce resultă pentru fondul superior din situațiunea firească a locurilor. Demolombe. XI. 60 ter.

si natura aqua noceret, ea actione non continentur." (L. 1 § 1 *in fine*, Dig. Lib. 39, Tit. 3.) (Comp. și Art. 1083.)

Apele la care Art. 578 este sau nu este aplicabil.

Tecstul Art. 578 fiind general, această servitute se aplică la apele care provin din scurgerea ploilor, sau din topirea zăpăḑei (*aqua cœlestis*), precum și la apele de isvor care curg *firește* după cursul lor natural, *fără nică o lucrare din partea omuluĭ.* Proprietarul fonduluĭ inferior nu este însă obligat a primi apa care s'ar scurge din streșina caselor ce s'ar afla pe fondul superior (Comp. Art. 615) (Demol. XI. 24 și Cas. Fr. D. P. 65. 1. 468), nică apa unuĭ isvor destupat de către proprietarul fonduluĭ superior. [1])

Zoĭ, ape care provin din o fabrică sau industrie.

Proprietarul fonduluĭ inferior nu va fi de asemene obligat a primi zoile care s'ar scurge de pe fondul superior și apele care ar proveni din o fabrică sau din o industrie oare care. [2])

Obligațiunele proprietaruluĭ inferior.

Proprietarul fonduluĭ inferior nu poate face nică o lucrare pentru a împedeca scurgerea firească a apelor de pe fondul superior, *ne aquam quæ natura fluat, opere facto inhibeat per suum agrum decurrere.* (L. 1. § 13. Dig. Lib. 39, Tit. 3. Comp. și § 6. Dig.

---

[1]) Aubry et Rau. II. § 240, p. 487. Mourlon. I. 1668. Arntz. I. 1062. Duranton. V. 166. Demolombe. XI. 26. — *Contrà.* Laurent. VII, 363, după care servitutea naturală prevedută de Art. 578 'și ar primi aplicațiune, pentru că, în orĭ ce caz, apa își urmează cursul seu natural, și proprietarul nu face de cât a deschide pământul care ascunde apa. — Într'un alt sistem se susține că proprietarul inferior va trebui să primească apa, plătindui-se o despăgubire, când isvorul a fost destupat din întâmplare, fără ca lucrările proprietaruluĭ superior să fi avut de scop descoperirea isvoruluĭ, *non data ad hoc opera.* Pardessus. 83. — In fine, alțiĭ susțin că proprietarul fonduluĭ inferior va fi supus servituței prescrise de Art. 578, sub îndatorirea bine înțeles de a i se plăti o despăgubire, de câte orĭ apa nu va putea să fie închisă în pământ, și de câte orĭ nu i se va putea da un alt curs. Vedĭ Aubry et Rau. *loco cit.* nota 8.

Apa unuĭ isvor destupat de către proprietarul fonduluĭ superior. Controversă.

[2]) Demolombe. XI. 23. Arntz. I. 1062. Durant. V. 154. Ducaurroy. II. 264. Cas. Fr. D. P. 65. I. 478.—Art. 578 nu se aplică la apele curgĕtoare, adecă la fluviile sau rîurile navigabile orĭ nenavigabile, căcĭ, deși proprietarul fonduluĭ inferior nu poate rădica nică o stavilă spre a opri scurgerea lor firească, *fluminis naturalem cursum non avertere* (L. 1. Cod. Lib. 7. Tit. 41), totușĭ el poate să facă lucrărĭ pentru a se apara contra inundațiunelor sau vĕrsăturilor estraordinare, chiar când aceste lucrărĭ ar fi de natură a produce o daună proprietarilor megieșĭ, pentru că apărarea contra acțiuneĭ apelor este de drept natural. Laurent. VII. 358. Demolombe. XI. 30. Arntz. *loco cit.* Cas. Fr. și C. Chambérry. D. P. 61. 1. 110. D. P. 68. 2. 235. Comp. și Cas. Rom. Bulet. S-a I pe 1882, p. 26 (motivele curțeĭ asupra punctuluĭ al IV-lea de casare.) Această soluțiune era admisă și în dreptul Roman: „*Ripam suam adevrsus rapidi amnis impetum munire prohibitum non est.*" L. 1. Cod. Lib. 7. Tit. 41. Comp. L. 2 § 9. Dig. Lib. 39. Tit. 3.—L. 1. Pr. Dig. Lib. 43. Tit. 15, *de ripa munienda.*—L. 1. Pr. Dig. Lib. 43. Tit. 12.

Ape curgătoare. Art. 578 inaplicabil.

loco cit.) El poate într'adevĕr să'şĭ îngrădească proprietatea sa, însă sub indatorire de a lăsa un loc pentru trecerea apeĭ. [1])

Obligaţiunele proprietaruluĭ superior.

Proprietarul fondului superior nu poate, la rêndul seu, să facă vre o lucrare care ar îngreuea servitutea fondului inferior, chiar când ambele fonduri ar fi deosebite prin o cale publică. Aceasta nu este de cât aplicaţiunea principiului înscris în Art. 635, după care acel ce are un drept de servitute nu poate face nicĭ în fondul seu, nicĭ în fondul supus servituţeĭ, vre o schimbare împovărătoare pentru fondul şerbitor. [2]) Astfel, proprietarul superior n'ar putea să infecteze apa cu materiĭ puturoase sau vătămătoare sănătăţeĭ, de pildă, topind cânipă, etc, [3]) nicĭ să schimbe cursul firesc al apelor, adunându-le într'un singur loc, sau dându-le o scurgere maĭ mare: [4]) *si forte immittendo aquam aut majorem fecerit, aut si comprimendo redundare effecit.* (L. 1 § 1. Dig. Lib. 39. Tit. 3.)

[1]) Laurent. VII. 364. Demolombe. XI. 22. Cas. Fr. D. P. 67. 1. 502. —Nimic nu s'ar opune însă la facerea unor lucrărĭ de natură a micşura dauna ce'ĭ ar causa scurgerea apelor, precum ar fi, bună oară, astuparea mâncăturelor produse de şiroae, dacă asemenea lucrări n'ar aduce nicĭ o pagubă fondului superior, sau fondurilor vecine. Aubry et Rau. II. § 240, p. 488. Demolombe. XI. 32. Proprietarul fondului inferior, în lipsă de o convenţiune espresă, nu este obligat, în virtutea Art. 578, la curăţirea şanţurilor destinate la scurgerea apelor de pe fondul superior, maĭ ales când curăţirea acestor şanţurĭ n'a devenit necesară prin faptul sau culpa sa. Aubry et Rau. *loco cit.* Demolombe. XI. 33.—*Contrà.* Pardessus. 92.—Proprietarul inferior nu va putea fi obligat la curăţirea acestor şanţurĭ de cât atunci când ele ar fi fost astupate prin culpa sau faptul seu. Demolombe. *loco cit.* Laurent. VII. 365.—Proprietarul inferior va trebui însă, după părerea tuturora, să permită proprietaruluĭ superior întrarea pe fondul inferior pentru ca el să curăţe şanţurile pe socoteala luĭ. (Argument din Art. 630.) Aubry et Rau. II. *loco cit.* Demolombe. XI. 33. Laurent. VII. 365. „*Dicit igitur Labeo, aquæ pluviæ arcendæ cum inferiore agi posse: ut aut ipse purgaret, aut te pateretur in pristinum statum eam redigere.*“ (L. 2 § 1 *in fine.* Dig. Lib. 39, Tit. 3.) Art. 537 şi 539 din codul Italian sunt esprese în această privinţă.

Determinarea stărei primitive a locurilor. Controversă.

[2]) Cum se va determina însă starea primitivă a locurilor? După Demolombe (XI. 35), starea care va fi esistat peste 30 de anĭ trebue să fie privită ca constituind starea naturală a locurilor: *Vetustas semper pro lege habetur*, ḑice jurisconsultul *Paulus.* (L. 2. Pr. Dig. Lib. 39. Tit. 3. Comp. şi L. 26. Dig. *loco cit.*) După Laurent însă (VII. 367), totul se va reduce la o cestiune de fapt care se va aprecia în mod suveran de instanţele de fond, ceea ce mi se pare mult maĭ juridic, pentru că presumţiunea pe care Demolombe voeşte s'o introducă în lege n'a fost admisă de legiuitor.

[3]) Demolombe. XI. 36. Laurent. VII. 368. Aubry et Rau. II. § 240, p. 489. „*Si tamen aquam conrivat, vel si spurcam quis immittat, posse eum impediri plerisque placuit.*“ (L. 3. Pr. Dig. Lib. 39. Tit. 3.

[4]) Demolombe. XI. 36. Laurent. VII. 369. Aubry et Rau. *loco cit.* — Proprietarul superior ar putea însă să întrebuinţeze după usul

In orĭ ce caz, de câte orĭ proprietarul inferior ar fi făcut oare care lucrărĭ pentru a opri scurgerea apelor, sau proprietarul superior ar fi îngreuet servitutea fondului inferior, partea lesată ar fi în drept a cere, fie pe cale de acțiune posesorie, fie pe cale de acțiune petitorie, ca lucrurile să fie restabilite în starea lor de maĭ înainte, [1]) proprietarul care ar fi în culpă putênd chiar, după împrejurărĭ, fi condamnat și la daune interese. [2]) Restabilirea loculuĭ în starea de maĭ înainte. Dreptul părțeĭ lesate.

Dacă autorul lucrărilor nu este cunoscut, dărîmarea lor se va face cu cheltueala aceluia căruia ele trebueaŭ să folosească, după regula: *is fecit cui prodest.* (Comp. L. 6 § 7. Dig. Lib. 39. Tit. 3.)

Servitutea stabilită de art. 578 fiind de interes privat poate fi modificată, adecă impovorată, restrânsă, sau chiar cu totul desființată prin convențiunea părților, sau prin destinațiunea proprietaruluĭ, fiind că acestă destinațiune înlocuește titlul (Art. 625), și chiar prin prescripția de 30 de anĭ (Art. 623, 639) dacă posesiunea întrunește elementele prescrise de Art. 1847, căcĭ prescripția presupune esistența uneĭ convențiunĭ tacite. [3]) Modificarea servituțeĭ.

---

loculuĭ apa la lucrările *neapărate* sau macar *folositoare* pentru cultivarea fondului seu, făcênd, bună oară, șanțurĭ sau jgheaburĭ (*fossas agri colendi causa*), spre a'șĭ face o recoltă maĭ mănoasă. Legiuitorul n'a înțeles decĭ a opri de cât lucrările care n'ar fi folositoare la esploatarea fondului. Laurent. VII. 370. Demol. XI. 39. Aubry et Rau. *loco cit.* Arntz. I. 1064. Comp. L. 1 § 3—8 și 15, L. 2 § 9 și L. 24. Dig. Lib. 39, Tit. 3. — Proprietarul superior ar putea de asemene în interesul cultivăreĭ fondului seu să facă clădirĭ, să'șĭ petruească ograda etc., chiar când asemene lucrărĭ ar aduce vre o jignire fondului inferior. Demolombe. XI. 39. Laurent. VII. 370. Comp. Cas. Fr. D. P. 48. 1. 154. D. P. 66. 1. 272. — *Contrà.* Aubry et Rau. § 240, p. 489, nota 21, care nu conferă proprietaruluĭ dreptul de a face construcțiunĭ.—Tot astfel, proprietarul superior ar putea să schimbe modul de esploatare a fondului seu, schimbând de esemplu un iaz în pământ de arătură, dacă această schimbare n'ar pricinui o daună reală fondului inferior. Cas. Fr. D. P. 87. 1. 203. Cestiunea însă de a se ști dacă proprietarul superior poate sau nu să facă în sens invers un eaz dintr'un pământ de arătură este maĭ delicată. V. Répért. Dalloz. *Servit.* 85. *Eaux.* 261.

[1]) Demolombe. XI. 45. Boileux. II. p. 816.—Această acțiune ar putea fi esercitată chiar dacă lucrările proprietaruluĭ n'ar fi produs încă nicĭ o daună, singura temere a uneĭ daune posibile fiind de ajuns. Demol. XI. 46. „*Hœc autem actio locum habet, in damno non dum facto: opere tamen jam facto, hoc est, de eo opere, ex quo damnum timetur.*“ L. 1 § 1 *ab initio.* Dig. Lib. 39. Tit. 3. Vedĭ și L. 14 § 2, unde se dice: „*In hoc judicium, sicut in damni infecti,* **futurum damnum venit.**“

[2]) Aceste daune se vor datori din ziua pricinuireĭ pagubeĭ, fără ca autorul lucrărilor să fi fost pus în întârziere, Art. 1081 nefiind aplicabil la obligațiunele care se nasc din delicte sau quasi-delicte. Demolombe. XI. 50.—*Contrà.* Toullier D. II (parte I) 510.

[3]) Aubry et Rau. II. § 240. p. 490. Laur. VII. 372-374. Demol. XI. 48, 49.

I. Despre proprietatea şi usul apelor.

Sub această rubrică ne vom ocupa: 1° despre apele de isvor; 2° despre apele de ploae, şi 3° despre apele curgĕtoare.

1° *Despre apele de isvor.*

Art. 579.—Cel ce are un isvor pe proprietatea sa poate face orĭ ce întrebuinţare cu dênsul, fără însă a vatama dreptul ce proprietarul fonduluĭ inferior are dobândit sau prin vre-un titlu sau prin prescripţiune (şi trebue adaos, *sau prin destinaţiuna proprietaruluĭ*) asupra aceluĭ isvor. (Art. 480, 489, 491, 580, 583, 622, 623, 625 urm. 636 urm. 639 urm. 1890, 1894, 1911 C. C. Art. 641 C. Fr.)

Art. 580.—In acest caz, prescripţiunea nu se poate dobândi de cât prin o folosinţă neîntreruptă in timp de 30 de anĭ, socotiţĭ din ḑiua când proprietarul fonduluĭ inferior a făcut şi a servêrşit lucrărĭ aparente, destinate a înlesni trecerea şi scurgerea apeĭ în proprietatea sa. (Art. 579, 622, 623, 1846, 1849, 1890, 1894, 1911. C. C. Art. 642 C. Fr.)

Art. 581.—Proprietarul isvoruluĭ nu'ĭ poate schimba cursul când isvorul dă apa trebuincioasă locuitorilor uneĭ comunĭ, unuĭ sat sau cătun. (Art. 480, 491, 579, 586, 587, 1890 C. C. Art. 356 Cod. Pen. Art. 75 § 8. Pr. Civ. Art. 19. L. rurală din 1864. Art. 643 C. Fr. modificat.)

Art. 579, departe de a avea de scop înfiinţarea uneĭ servituţĭ, nu este de cât o consecinţă a dreptuluĭ de proprietate; ca atare decĭ, locul firesc al acestuĭ tecst nu era aicĭ, ci la titlul II a presenteĭ cărţĭ. Proprietatea pământuluĭ cuprinḑênd într'adevĕr atât proprietatea suprafeţeĭ cât şi a *subfeţeĭ* (Art. 489), urmează ca consecinţă că proprietarul unuĭ pământ este proprietarul isvoruluĭ ascuns in lăuntru. [1]) In acest sens legile Romane ḑiceau că isvorul este o parte a fonduluĭ. [2]) Propietarul unuĭ fond poate decĭ să facă orĭ ce lucrări pentru a reţinea apa pe fondul seu şi pentru a o împedeca de a se scurge pe fondurile vecine, [3]) putênd chiar să astupe isvorul, sau să abată cursul firesc al apeĭ, [4]) fără

---

[1]) *Isvorul* sau *obârşia* este locul de unde apa îşĭ trage origina sa şi esă în faţa pământuluĭ: „*Caput aquæ illud est unde aqua nascitur... ubi primum emergit.*“ (L. 1 § 8. Dig. Lib. 43. Tit. 20.)—Art. 579 se aplică nu numaĭ la isvoare, dar şi la apele suterane, sau la vinele isvoarelor ce se găsesc sub pământ. Demolombe. XI. 65.

[2]) *Portio enim agri videtur aqua viva.* (L. 11, ear nu L. 2, după cum din eroare citează maĭ toţĭ autorĭĭ, Pr. Dig. Lib. 43, Tit. 24.)

[3]) El va putea să useze de dreptul seu de proprietate în mod absolut, chiar dacă apa de care proprietarĭĭ megieşĭ ar avea neapărată nevoe nu'ĭ ar aduce luĭ nicĭ un folos real. Demolombe. XI. 66. Laurent. VII. 188.—*Contrà.* Pardessus, 78, care întemeindu-se pe discuţia urmată în consiliul de Stat, susţine că astăḑĭ, ca şi la Romanĭ, proprietarul n'ar putea să reţie apa fără nicĭ un folos, numaĭ în interesul de a dauna pe vecinĭ: „*si non animo vicino nocendi, sed suum agrum meliorem faciendi id fecit.*“ (L. 1 § 12 *in fine.* Dig. Lib. 39. Tit. 3.)

[4]) Proprietarul isvoruluĭ va putea să abată cursul apeĭ, chiar când

ca proprietarul megieș să poată face vre-o pretenție, dacă el n'a dobândit vre-o servitute asupra acestuĭ isvor. Maĭ mult de cât atâta, proprietarul isvoruluĭ va putea, în lipsa uneĭ servituțĭ dobândite de cătră fondul megieș să tae pe fondul seu vinele isvoarelor care ar alimenta alte proprietățĭ, pentru că prin aceasta el n'ar face de cât a usa de dreptul seu. [1]) Proprietatea unuĭ isvor este decĭ absolută ca orĭ și care proprietate în genere (Art. 480), proprietarul avênd facultatea de a usa și chiar de a abusa de dreptul seu, fără ca justiția sau administrația să se poată amesteca pentru a reglementa contestațiunele dintre particularĭ, această putere reglementară a tribunalelor nefiind admisă de cât pentru apele curgĕtoare. [2]) (Art. 583.)

Proprietarul isvoruluĭ nu are dreptul de a dispune în mod absolut de apă în afară de fondul seu.

Apa ce trece peste hotarul proprietaruluĭ loculuĭ pe ccre se află isvorul încetează de a'ĭ maĭ aparține, și se cuvine, în puterea dreptuluĭ de accesiune, acelora pe a cărora proprietate ea a întrat, de unde resultă că proprietarul isvoruluĭ nu maĭ are dreptul absolut de a dispune de apă în afară de fondul unde acest isvor a luat naștere, *unde aqua nascitur et primum emergit* (L. 1 § 8. Dig. Lib. 43 Tit. 20), apa devenind în asemene caz o apă curgĕtoare asupra căreia proprietariĭ mărginași nu maĭ au un drept absolut. (Art. 582.) Decĭ, dacă proprietarul isvoruluĭ are un fond mărginaș deosebit prin alte fonduri la acel în care

---

ea s'ar întâlni și s'ar confunde cu un rîu sau fluviu navigabil, pentru că legea nu face nicĭ o deosebire în această privință. Ducaurroy. II. 267. Laurent. VII. 183.—*Contrà.* Cas. Fr. și Curtea din Rouen. D. P. 54. 1. 301. D. P. 57. 2. 181.

[1]) Laurent. VII. 186. Demolombe. XI. 65. „*In domo mea puteum aperio, quo aperto venœ putei tui præcisœ sunt: an tenear? Ait. Trebatius, non teneri me damni infecti; neque enim existimari operis mei vitio damnum tibi dari in ea re, in qua jure meo usus sum.*“ (*L.* 24 § 12. Dig. Lib. 39. Tit. 2. Comp. și L. 1 § 12, precum și L. 21. Dig. Lib. 39. Tit. 3, *de aqua, et aquœ pluviœ arcendœ.*)

[2]) Laurent. VII. 179, 180 343 C. Pau. D. P. 57. 2. 139.—*Contrà.* Pardessus. *Servitudes*, 93, 94, 98, care întemeindu-se pe legile speciale ce nu esistă la noĭ, admite și în asemine caz o putere reglementară din partea administrațiuneĭ. Această putere reglementară a tribunalelor ar fi admisibilă numaĭ atuncĭ când apa n'ar fi întrebuințată de cătră proprietarul isvoruluĭ și ar forma o apă curgĕtoare. Laurent. VII. 233, 343.

Proprietarul nu poate să strâce sau să corupă apa.

Din împrejurarea că proprietarul are un drept absolut asupra isvoruluĭ nu resultă însă că el ar putea să strice și să corupă apă, de câte orĭ el o transmite proprietarilor inferiorĭ, pentru că aceasta ar însemna a îngreuea servitutea fonduluĭ inferior, ceea ce este oprit prin Art. 578.—Proprietarul n'ar fi de asemne în drept a altera apa, chiar dacă el ar întrebuința-o toată, de câte orĭ asemene alterațiune ar fi vătămătoare sănătățeĭ publice, pentru că orĭ cât de absolut ar fi dreptul proprietaruluĭ, el nu poate să compromită salubritatea publică. Laurent. VII. 181. Comp. D. P. 45. 2. 168.

isvorul a luat naştere, el nu are asupra apeĭ un drept maĭ mare de cât ceilalţĭ mărginaşĭ, căcĭ această apă curgĕtoare nu maĭ este un accesoriu al fonduluĭ seu, după cum era isvorul. [1])

Escepţiunĭ la principiile de maĭ sus.

Regulele maĭ sus espuse primesc două escepţiunĭ: una întemeiată pe interesul privat, ear alta pe interesul public, ceea ce însemnează că proprietarul isvoruluĭ nu poate să dispue de dênsul după bunul seu plac: 1° când proprietarul fonduluĭ inferior sau chiar a unuĭ alt fond megieş care n'ar fi inferior ar fi dobândit un drept asupra isvoruluĭ (Art. 579, 580); 2° când apa isvoruluĭ ar fi trebuincioasă locuitorilor uneĭ comunĭ, unuĭ sat, sau unuĭ cătun. (Art. 581.) In ambele casurĭ, fondul stăpânitor devine şerbitor, ear servitutea, din naturală ce era, se preschimbă în servitute stabilită prin faptul omuluĭ.

A) Dobândirea din partea proprietarului megieş a unui drept asupra isvorului. (Art. 579, 580.)

Proprietarul fonduluĭ megieş, fie el sau nu inferior, poate să dobândească un drept asupra isvoruluĭ: 1° prin titlu sau convenţiune; 2° prin prescripţie; 3° şi în fine, prin destinaţiunea proprietaruluĭ, cu toate că legea este mută în această din urmă privinţă.

Dobândirea unui drept asupra isvoruluĭ prin titlu.

Titlul este o concesiune voluntară din partea proprietaruluĭ isvoruluĭ, fie între viĭ, adecă cu titlu oneros sau gratuit, fie prin testament, prin care se deroagă la dreptul seu absolut de a întrebuinţa apa după bunul seu plac. [2])

Prescripţie. Art. 580.

Proprietarul fonduluĭ megieş poate să dobândească un drept asupra isvoruluĭ nu numaĭ prin titlu, dar şi prin prescripţie, [3]) însă

---

[1]) Laurent VII. 184, 185, 191. Demolombe. XI. 64. Cas. Fr. D. P. 49. I. 120. — Vedĭ, cu toate aceste, Cas. Fr. D. P. 63. 1. 127.

[2]) Astfel, proprietarul unuĭ isvor poate să se oblige către proprietariĭ megieşĭ a nu tăea vinele acestuĭ isvor (Laurent. VII. 190), a nu întrebuinţa toată apa, a o lăsa să se scurgă pe un fond anume determinat etc. Casaţiunea franceză (D. P. 54. 1. 301 şi D. P. 56. 1. 345) a decis că proprietarul unuĭ isvor poate să dispue de el, cedând apele proprietaruluĭ inferior în totul sau în parte; această soluţiune este însă prea absolută, pentru că, după cât am vĕdut, proprietarul isvoruluĭ n'are dreptul de a'l întrebuinţa în mod absolut, de cât în limitele fonduluĭ seu, căcĭ afară din aceste limite, el întâlneşte un drept egal cu al seu, acel al mărginaşilor apeĭ curgĕtoare formată prin isvor. (V. *suprà*, p. 15.) Proprietarul va putea deci să cedeze dreptul seu altora, însă numaĭ în condiţiunele în care îl posedă el însuşĭ, căcĭ nu putem ceda altora maĭ multe drepturĭ de cât avem noĭ înşine. Comp. Laurent. VII. 191 urm.

Dreptul Roman şi dreptul vechiŭ.

[3]) Şi la Romanĭ, servituţile se puteau dobândi prin usucapiunea ordinară, şi după unĭĭ chiar prin acea estraordinară, însă pentru usucapiunea ordinară, posesiunea nu trebuea să ţie 30 de anĭ ca astădĭ, ci numaĭ 10 anĭ între aceĭ de faţă şi 20 de anĭ între absenţĭ. (L. 10. Pr. Dig. Lib. 8. Tit. 5 şi L, 12 § 1, 3 şi 4. Cod.

pentru ca prescripția să fie îndeplinită, nu este de ajuns ca apa să se scurgă pe acest fond 30 de ani, căci asemene scurgere constituind din partea proprietarului isvorului o abstențiune facultativă a dreptului seu, actele facultative nu pot să servească de temeiŭ nici la posesiune, nici la prescripție. [1] (Art. 1853 § 2.)

Condițiuni cerute pentru ca prescripția să se îndeplinească. Art. 580.

Pentru ca prescripția se fie îndeplinită, se cer următoarele condițiuni: 1° proprietarul fondului inferior sau macar megieș trebue să fi manifestat prin anume lucrări intențiunea de a'și însuși *jure accessionis* cursul apei de care el s'a folosit; [2] 2° lucrările practicate de dênsul [3] trebue să servească la trecerea și scurgerea apei în proprietatea sa, adecă să'i aducă un folos oare care; [4] 3° lucrările trebue să fie *aparente*, adecă să fi putut fi cunoscute de

---

Lib. 7. Tit. 33.) — După Art. 1927 din codul Calimach (1469 Austr. modificat), șerbirile și alte deosebite drituri care le a întrebuințat cineva pe fața unui loc străin, se dobândesc prin stăpânirea de 10 sau 20 de ani, afară de șerbirea de a scoate apă cu știrea proprietarului locului, care se dobândește în curgere de trei ani.

[1]) Prescripția n'ar fi îndeplinită contra proprietarului isvorului, chiar dacă proprietarul fondului megieș ar fi întrebuințat 30 de ani în mod continuu și neîntrerupt apa care ar fi curs pe proprietatea sa, pentru că asemene întrebuințare fiind consecința îngăduirei proprietarului isvorului, actele de pură toleranță, ca și acele facultative, nu pot servi de temeiŭ prescripțiunei. (Art. 1853 § 2.) Mourlon. I. 1673. Laurent. VII. 199. Demol. XI. 73. V. și *infrà*, p. 30, în notă.

Negarea dreptului proprietarului isvorului. Art. 1858 § 2 inaplicabil în specie.

[2]) Proudhon (*domaine public*, IV. 1371) crede că lucrările prescrise de Art. 580 ar putea fi înlocuite prin o notificare ce proprietarul megieș ar face proprietarului isvorului spre a'i pune în vedere de a se abține de la ori ce lucrare în direcțiunea apelor (Art. 1858 § 2), în care caz, prescripția ar începe a curge de la data acelei notificări. Această părere este juridică în princip, pentru că punerea în întârdiere din partea proprietarului inferior este o manifestație evidentă a voinței sale de a prescrie; însă ea este inadmisibilă față cu termenii formali a Art. 580, după care sevêrșirea unor lucrări aparente este neapărată pentru ca prescripția să înceapă a curge. Laurent. VII. 206. Demolombe. XI. 82. Aubry et Rau II. § 224, p. 513. Massé-Vergé. II. p. 161, nota 6.

[3]) Nu este numai de cât nevoe ca lucrările aparente să fi fost făcute de către proprietarul fondului imediat inferior sau megieș (*contigu*), pentru că servitutea poate să aibă ființă și în folosul fondului celui mai depărtat. Boileux. II. p. 818. Marcadé. II. 589. Laurent VII. 204. Pardessus. 102. Demolombe. XI. 81. — *Contrà*. Delvincourt. I. p. 381, nota 1 asupra p. 163.

[4]) Prescripția n'ar începe deci a curge în folosul proprietarului inferior, dacă lucrările practicate de dênsul nu'i ar aduce un folos oare care și nu'l ar face să dobândească vre un drept asupra apei, ci ar avea numai de scop înlăturarea sau micșurarea inconvenientelor care ar resulta din scurgerea apei, precum ar fi, de pildă, stabilirea unui pod pentru a trece apa, curățirea sau repararea unui șanț ori a unui canal pentru a împedica apa de a se grămădi la un loc etc. Demolombe. XI. 77. Vedi și Laurent. VII. 201.

C 39414

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ BUCUREȘTI

către proprietarul isvoruluĭ, căcĭ orĭ ce posesiune trebue să fie publică ca să conducă la prescripţie [1]) (Art. 1847); 4° folosinţa apeĭ trebue să fi ţinut 30 de anĭ fără nicĭ o întrerupere (Art. 580, 623, 1890), căcĭ numaĭ atunci se poate presupune că proprietarul isvoruluĭ a renunţat la dreptul seu. Acest termen nu curge din ţiua începereĭ lucrărilor aparente, ci din ţiua *sevêrşireĭ lor*, căcĭ numaĭ din acest moment se poate cunoaşte scopul lor positiv. (Laurent. VII. 198. Demol. XI. 74.) 5° Lucrările aparente nu trebuesc să fie făcute de către proprietarul isvoruluĭ, ci de către proprietarul fonduluĭ megieş, de autoriĭ seĭ sau de altul, însă după ordinul şi în interesul lor, căcĭ altfel, folosinţa acestuĭ din urmă n'ar fi de cât efectul uneĭ îngăduirĭ din partea proprietaruluĭ aceluĭ isvor. [2]) 6° Lucrările trebuesc să fie *sevêrşite*, căcĭ, până atunci, proprietarul fonduluĭ megieş n'a putut să formeze de cât un simplu proiect.

[1]) Astfel, un canal suteran sau niște ţăviĭ ascunse în pământ (Art. 1852) ar fi suficiente pentru dobândirea prescripţieĭ, dacă asemene lucrărĭ ar fi visibile, adecă s'ar manifesta prin oare care semne esterioare. Mourlon. I. 1673.—Un simplu şanţ menit a aduce apa de pe fondul superior pe acel inferior ar fi decĭ de ajuns, după împrejurărĭ, pentru a stabili prescripţia. Demolombe. XI. 75. Laurent. VII. 199. Curte Bordeaux. Rép. Dalloz. *Servitude*. 153.

Dovedirea sevêrşireĭ lucrărilor aparente. Controversă.

[2]) Cas. Fr. D. P. 57. 1. 122. D. P. 45. 1. 254. Demol. XI. 77. Laurent. VII. 200. Aubry et Rau. II. § 244, p. 513, nota 15. Acel care pretinde dobândirea servituţeĭ trebue să dovedească că lucrările aparente sunt făcute de dênsul. (Art. 1169.) Dacă lucrările sunt făcute pe proprietatea sa, atunci ele sunt presupuse a fi făcute de dênsul până la dovada contrarie. (Art. 492 şi 1202.) Dacă însă lucrările sunt făcute pe proprietatea pe care se găseşte isvorul, presumţiunea este că ele au fost făcute de către proprietarul acestuĭ isvor, şi părţeĭ adverse incumbă sarcina de a dovedi contrariul prin orĭ ce soiŭ de mijloace, marturĭ, presumţiunĭ etc. Laurent. VII. 205. Aubry et Rau. II. § 244, tecst şi nota 21. Bonachi. II. p. 222. — Jurisprudenţa franceză admite însă, cu toate aceste că lucrările aparente esistente pe fondul superior, destinate a face să se scurgă apa pe fondul inferior, sunt, până la dovadă contrarie, presupuse a fi făcute în interesul esclusiv a acestuĭ din urmă fond, de către proprietarul fonduluĭ inferior sau de autoriĭ luĭ, conform adajuluĭ: *is fecit cui prodest* (V. D. P. 57. 1. 21. D. P. 70. 1. 197, D. P. 86. I. 34 etc.) şi Demolombe (VII. 78) aprobă aceste decisiunĭ. Atât Demolombe cât şi jurisprudenţa comit însă o eroare neertată, pentru că, departe de a admite în specie o presumţiune în favoarea fonduluĭ inferior, legiuitorul admite din contra o presumţiune în favoarea fonduluĭ superior. (Art. 492 şi 1202.) Lucrările aflătoare pe fondul superior sunt decĭ conform Art. 492 presupuse a fi făcute de către proprietarul acestuĭ fond, cu cheltueala sa, şi sunt ale luĭ până ce proprietarul inferior va dovedi contrariul prin orĭ ce soiŭ de mijloace, fiind vorba de o cestiune de fapt. Numaĭ lucrările aflătoare pe fondul inferior sunt presupuse a fi făcut de către proprietarul acestuĭ fond. Aceste sunt adevăratele principiĭ în materie de probă.

7° In fine, lucrările menite a face să se îndeplinească prescripţia trebue să fie *permanente* şi *statornice*, după cum prevede formal Art. 541 din codul Italian, fiind că posesiunea trebue să fie continuă (Art. 623, 1847, 1848), de unde resultă că o stavilă provisorie făcută numaĭ cu brazdă, crengĭ sau alte obiecte mişcătoare n'ar fi de ajuns pentru a face să curgă prescripţia.[1])

Dreptul de întrebuinţare a apeĭ din partea proprietarului isvoruluĭ.

Proprietarul superior care ar fi concedat prin titlu sau care ar fi lăsat să se dobândească prin prescripţie un drept oare care asupra apeĭ provenită din isvorul seu nu este lipsit de facultatea de a întrebuinţa apa, fiind că tot el a remas proprietar asupra eĭ; însă el nu va putea s'o întrebuinţeze de cât cu moderaţiune.[2])

Tot astfel, proprietarul fonduluĭ inferior n'ar putea, cel puţin în princip, să cedeze altora, fără voia proprietaruluĭ isvoruluĭ, dreptul asupra apeĭ care ar curge pe proprietatea sa, nicĭ chiar să întrebuinţeze această apă la un alt fond de cât la acele în folosul căruia servitutea a fost constituită, pentru că servitutea nu se datoreşte de cât fonduluĭ pentru care ea a fost stabilită, şi pentru că ea se mărgineşte la trebuinţele acestuĭ fond.[3])

Întreruperea prescripţieĭ din partea proprietaruluĭ isvoruluĭ.

Proprietarul isvoruluĭ nu poate să ceară dărâmarea lucrărilor care s'ar afla pe fondul inferior (admiţênd că asemene lucrărĭ ar putea fi rădicate pe acest fond, ceea ce este controversat, după cum vom vedea maĭ la vale), pentru că fie care proprietar este liber de a clădi pe locul seu (Art. 480); însă el ar putea să întrerupă prescripţia reţinênd maĭ bine de un an toată apa pentru dênsul, sau schimbându'ĭ cursul (Art. 1864), sau să facă cunoscut prin o somaţie proprietaruluĭ inferior că folosinţa sa nu va putea să'l conducă la prescripţie (Art. 1865 § 3), avênd chiar dreptul, la caz când proprietarul inferior ar refusa de a recunoaşte

---

[1]) Demolombe. XI. 74. Boileux. II. p. 819. Bonachi. II. p. 223. — Astfel, curăţirea sau restabilirea şanţurilor menite la scurgerea apelor n'ar putea fi considerate ca o lucrare permanentă de natură a face să curgă prescripţia. Demolombe. *loco cit.* Pardessus. 100. — *Contrà.* Daviel. III. 774. Proudhon. *Domaine public.* IV. 1376.

[2]) Demolombe. XI. 85. — Proprietarul isvoruluĭ va putea să facă o nouă concesiune asupra apeĭ unuĭ alt vecin, dacă apa ar ajunge bine înţeles la îndestularea trebuinţelor ambelor fonduri, *si aqua satisfecit utrique*, după cum se esprimă jurisconsultul Cœpola, căcĭ drepturile primuluĭ concesionar nu pot fi micşurate prin alte concesiunĭ. Demolombe. XI. 86. — Tecstele Romane par a se contradice în această privinţă. Veḑĭ L. 2. § 1. Dig. Lib. 8 Tit. 3; L. 8. Dig. Lib. 39, Tit. 3; L. 4. Dig. Lib. 43. Tit. 20. — Neînţelegerile dintre proprietar şi concesionar se vor regula pe cale judecătorească. (Art. 3. Comp. şi Art. 583.) „*Sed si inter eos, quibus aqua cessa est, non convenit quemadmodum utantur, non erit iniquum, utile judicium reddi.*“ (L 4. Dig. Lib, 43. Tit. 20.)

[3]) Comp. Demolombe. XI. 88. Aceeaşĭ soluţiune era admisă şi la Romanĭ prin legea 24, Dig. Lib. 8, Tit. 3, *de servit. præd. rustic.*

dreptatea acesteĭ interpelărĭ, de a cere ca justiţia să declare cum că asemene lucrărĭ nu vor produce nicĭ un efect în privinţa usucapiuneĭ. [1])

Suspendarea prescripţieĭ. Cursul acesteĭ prescripţiĭ se poate suspenda pentru aceleaşĭ motive care suspendă prescripţia în genere. (Art. 1876 urm.) (Demolombe. XI. 81 bis. Duranton. V. 177.)

Lucrările prevĕdute de Art. 580, pentru a conduce la prescripţie, trebue să fie făcute pe fondul pe care se află isvorul, ear nu pe fondul proprietaruluĭ inferior. Controversă. Eată însă o cestiune care a dat loc la nenumĕrate discuţiunĭ, şi care este viu controversată. Lucrările despre care vorbeşte Art. 580 trebuesc ele oare numaĭ de cât făcute pe fondul pe care se află isvorul, după cum prescrie formal Art. 541 din codul Italian, sau pot ele să fie făcute pe fondul proprietaruluĭ inferior care voeşte să dobândească un drept asupra apeĭ, sau chiar aiurea? Majoritatea autorilor, întemeindu-se pe economia legeĭ şi maĭ cu samă pe lucrările pregătitoare ale coduluĭ, susţin că este de ajuns că lucrările aparente să fie făcute pe fondul inferior sau megieş, recunoscênd însuşĭ că această soluţiune nu este conformă principiilor, însă pretecstând o escepţiune şi o inovaţiunea a legeĭ. [2])

Această soluţiune mi se pare însă inadmisibilă: 1° pentru că noĭ nu putem invoca cu atâta tărie lucrările pregătitoare ale coduluĭ francez, cu atât maĭ mult că tecstul Art. 580 dovedeşte în deajuns că legiuitorul n'a îmbrăţoşat modul de vedere al membrilor consiliuluĭ de Stat şi al tribunatuluĭ, şi 2° pentru că orĭ ce prescripţiune avênd de temeiŭ posesiunea un timp determinat a lucruluĭ sau a dreptuluĭ altuia, nu se poate dice că proprietarul inferior, care s'ar mărgini a stabili oare care lucrărĭ pe fondul seu, ar poseda fondul proprietaruluĭ superior orĭ isvorul aflător pe acel fond. Intr'adevĕr, fiind vorba în specie de dobândirea uneĭ servituţĭ active în folosul fonduluĭ inferior, proprietarul acestuĭ fond n'a dobândit nicĭ o servitute asupra fonduluĭ superior, fiind că el n'a posedat nicĭ fondul, nicĭ isvorul aflător pe dênsul. Proprietarul fonduluĭ superior, neputênd decĭ să facă să înceteze o usurpaţiune care n'a avut nicĭ o dată fiinţă, nu poate fi presupus că a consimţit şi renunţat la dreptul seu prin îngăduirea uneĭ posesiunĭ a proprietaruluĭ vecin timp de 30 de anĭ. Această soluţiune fiind singură conformă cu adevăratele principiĭ ale pro-

[1]) Laurent. VII. 197. Arntz. I. 1071. Marcadé. II. 589 *in fine*. O simplă protestaţiune ce ar face proprietarul isvoruluĭ la fie care 29 de anĭ contra lucrărilor proprietaruluĭ inferior n'ar fi însă de ajuns pentru a intrerupe prescripţia, pentru că intreruperea civilă nu poate să esiste de cât în casurile şi sub condiţiunele determinate de lege. (Art. 1865.) Laurent. VII. 197 *in fine*. Aubry et Rau. II. § 234, p. 515, nota 18 *in fine* şi § 215, p. 315. Proudh. IV. 1367. —*Contrà*. Boileux. II. p. 819. Demante. II. 493 bis I, *in fine*.

[2]) Arntz. I. 1069. Laurent. VII. 203 şi VIII. 204. Ducaurroy. II. 268. Demante. II. 493 bis. I. Aubry et Rau. II. § 244, p. 513, 514. Massé-Vergé. II. p. 181. Marcadé. II. 586. C. Rouen. D. P. 57. 2. 181.

prietăţeĭ, posesiuneĭ şi prescripţiuneĭ, conchidem că lucrările prevĕḑute de art. 580, pentru a putea conduce la prescripţie, trebue să fi fost făcute de cătră proprietarul inferior, de autoriĭ luĭ sau de altul, însă după ordinul şi în interesul lor (v. p. 18) pe proprietatea pe care se află isvorul, sau macar pe hotarele aceleĭ proprtetăţi. [1])

In fine, o servitute asupra isvoruluĭ poate fi dobândită contra proprietaruluĭ aceluĭ isvor de cătră proprietarul unuĭ fond megieş, prin destinaţia proprietaruluĭ, cu toate că legea este mută în această din urmă privinţă, căcĭ este de princip că servituţile continue şi aparente care se stabilesc prin prescripţie (Art. 623) pot fi statornicite şi prin destinaţia proprietaruluĭ. [2]) (Art. 625.) Dobândirea unuĭ drept asupra isvoruluĭ prin destinaţia proprietaruluĭ.

Art. 580 vorbeşte numaĭ de apele de isvor; se admite însă cu toate aceste, că dispositiunele acestuĭ tecst relative la dobândirea prin prescripţie a usuluĭ şi întrebuinţăreĭ apeĭ de isvor se aplică şi la apele unuĭ canal privat. (Demolombe. XI. 78 bis. Cas. Fr. D. P. 80. I. 152. Comp. şi D. P. 54. 1. 127. D. P. 61. 1. 412.) Canal privat.

B) Dobândirea unuĭ drept asupra isvoruluĭ din partea locuitorilor uneĭ comunĭ, unuĭ sat, sau unuĭ cotun.—Servitute stabilită într'un interes public. (Art. 581.)

A doua modificaţiune a dreptuluĭ de proprietate, când el are de obiect un isvor, este prevĕḑută de art. 581. Prin escepţiune, proprietarul isvoruluĭ [3]) nu'ĭ poate schimba cursul când acel is-

[1]) Veḑĭ în acest sens: Demolombe. XI. 80. Toullier. D. II. (parte I) 635, care susţinuse maĭ întâĭ părerea contrarie. Proudhon. *Domaine public.* IV. 1372. Troplong. *Prescription.* I. 114. Tot în acest sens se pronunţă şi jurisprudenţa franceză. Veḑĭ Cas. Fr. D. P. 57. 1. 122. D. P. 54. 141. D. P. 59. 1. 230. D. P. 67. 1. 159. D. P. 70. 1. 197. D. P. 86. 1. 34. D. P. 88. 1. 246. Comp. şi *Pand. Période.* 87. 1. 141. Motivele care au făcut ca autoriĭ de maĭ sus şi jurisprudenţa să admită ca lucrările aparente să fie neapărat făcute pe fondul superior ne maĭ avênd raţiune de a fi când proprietarul fonduluĭ inferior voeşte a se libera prin prescrispţie de servitutea scurgereĭ apelor, este de ajuns, în asemene caz, ca lucrările aparente să fie făcute pe fondul inferor. Cas. Fr. Pand. Période. *loco cit.*

[2]) Demolombe. XI. 83. Laurent. VII. 195. Comp. şi Cas. Fr. D. P. 88 1. 106. urm. Tribunalul din Rouen hotărîse contrariul, însă această sentinţă cu drept cuvênt a fost casată. Répert. Dalloz. *Servitudes.* 142, nota 1.—Astfel dar, de câte orĭ proprietarul a două fonduri, din care unul ar fi avut un isvor, ar fi făcut lucrărĭ aparente pentru transmiterea apeĭ de pe un fond la celalalt, de atâte orĭ o servitute va esista în folosul acestuĭ din urmă fond, în virtutea destinaţieĭ proprietaruluĭ, dacă acest fond, a devenit în urmă proprietatea altuia prin o înstrăinare sau împărţeală.

[3]) Numaĭ proprietaruluĭ isvoruluĭ se impune această servitute. Cât pentru proprietarĭĭ megieşĭ, eĭ pot face orĭ ce săpăturĭ pe proprietatea lor (Art. 480, 489, 491), chiar dacă asemene săpăturĭ ar avea de resultat schimbarea cursuluĭ apelor suterane care ar ali-

vor [1]) dă apa trebuitoare locuitorilor uneĭ comuni, [2]) unuĭ sat, sau unuĭ cătun, fie pentru trebuinţele lor personale, fie pentru adăparea vitelor lor. [3]) Proprietarul isvoruluĭ trebue să sufere această servitute fără nicĭ o despăgubire, [4]) pentru că interesul privat şi particular trebue să cedeze în tot-deauna interesuluĭ public şi general. Esclusiv statornicită în folosul uneĭ comunităţĭ sau colectivităţĭ de locuitorĭ privită ca o obşte, *ut universi*, ear nu *ut singuli*, această servitute n'ar putea fi revendicată de cătră locuitoriĭ unor case isolate, dacă aceste case întrunite la un loc n'ar forma cel puţin un cătun, pentru că asemene mărginire a

---

menta locuitoriĭ uneĭ comunĭ, unuĭ sat sau unuĭ cătun. Aubry et Rau. II. § 244, p. 518. Demolombe. XI. 92. Laurent. VII. 220.

[1]) Tot astfel, proprietarul isvoruluĭ nu poate în acest caz să întrebuinţeze toată apa în folosul seu, nicĭ s'o altereze cu materiĭ vătămătoare, ca să nu maĭ poată fi întrebuinţată la usul ţilnic al locuitorilor. Demolombe. XI. 100. Laurent. VII. 217.

Comună, sat, cătun.

[2]) Teritoriul Românieĭ este împărţit în judeţe, judeţele în plăşĭ, ear plăşile în comune. Aceste divisiunĭ şi subdivisiunĭ nu pot fi schimbate sau rectificate de cât prin o lege. (Art. 4 Constit.) Un oraş sau maĭ multe sate formează o comună; maĭ multe comunĭ formează o plasă, ear maĭ multe plăşĭ formează un judeţ. Comunele formate din târgurĭ sau oraşe se numesc *comunĭ urbane*, ear acele formate din sate se numesc *rurale*. Clasificarea comunelor în urbane şi rurale se face prin lege, după cererea comuneĭ interesate, luându-se şi avisul consiliuluĭ judeţian. (Art. 3. L. Com. din 1887.) Comunele rurale nu pot avea maĭ puţin de 200 contribuabilĭ. (Art. 5. L. din 1887.) Cuvêntul *sat* se întrebuinţează prin opositie la cuvêntul oraş, pentru a arata că se compune din o aglomeraţiune de locuitorĭ maĭ puţin considerabilă.—Un cătun este un sat maĭ mic.

Adăparea vitelor sătenilor. Art. 19 L. rurală din 1864.

[3]) Veḑĭ şi Art. 19 din legea rurală de la 1864, după care sătenii păstrează şi în viitor facultatea de a'şi adăpa vitele la iazurile proprietarilor de moşiĭ din vatra satuluĭ, cu îndatorire însă de a contribui la întreţinerea iezăturilor, întru cât ar cere trebuinţa adăpătoareĭ.

Deosebire de la codul francez. Lipsa de despăgubire.

[4]) In codul francez, ca şi în acel Italian (Art. 542), proprietarul isvoruluĭ asupra căruia o obşte de locuitorĭ ar pretinde a esercita servitutea prevĕḑută de art. 581 are drept la o despăgubire care se hotăreşte de esperţĭ, nu după foloasele ce obştea trage din întrebuinţarea apeĭ, ci după dauna suferită de proprietar prin faptul că a fost lipsit de facultatea de a dispune de proprietatea sa, ceea ce este just şi echitabil, fiind că esistă în specie un fel de espropriare pentru causă de utilitate publică, şi este de princip că nimene nu poate fi espropriat fără de despăgubire. (Art. 19 Constit. şi 481 C. C.) Legiuitorul nostru, cu toate aceste, a modificat tecstul francez, în cât la noĭ, această servitute are loc fără nicĭ o despăgubire pentru proprietar, ca şi pentru servitutea de adăpare statornicită de Art. 19 din legea rurală.—La Romanĭ, proprietarul isvoruluĭ avea facultatea de a'ĭ schimba cursul cât timp locuitoriĭ nu dobândise nicĭ un drept prin prescripţie sau titlu. (Argum. L. 6. Cod. Lib. 3. Tlt. 34.) Astăḑĭ, obştea locuitorilor are drept la această servitute fără a o dobândi prin titlu sau prescripţie.

dreptuluĭ de proprietate nu s'a făcut de cât în vederea unuĭ interes public, după cum resultă din declaraţiunea formală a oratoruluĭ tribunatuluĭ *Gillet.* [1]) (V. Locré. *Légis. Civ.* IV. p. 194.)

Servitutea statornicită de Art. 581 fiind o escepţiune la libera dispoziţiune a proprietăţeĭ, ca atare este de strictă interpretare, şi prin urmare, nu poate fi intinsă la alte casurĭ neprevĕḑute de lege, căcĭ la din contra, s'ar înfiinţa o servitute legală fără un anume tecst de lege. [2])

Art. 581 este de strictă interpretare.

Două condiţiunĭ sunt neapărate pentru că această servitute să poată avea loc: 1° apa isvoruluĭ trebue să fie menită la consumaţiunea personală a locuitorilor comuneĭ, satuluĭ sau cătunuluĭ, sau la acea a vitelor lor; 2° apa trebue să fie absolut *neapărată* la satisfacerea acestor trebuinţe. [3]) Necesitate ar esista atuncĭ când locuitoriĭ n'ar avea la dispoziţie altă apă pentru trebuinţele lor personale şi adăparea vitelor lor, chiar dacă eĭ ar putea să'şĭ procure apa trebuitoare prin săparea uneĭ fântânĭ. [4])

Condiţiunĭ necesare p. esistenţa acesteĭ servituţĭ.

De câte orĭ asemene necesitate ar avea fiinţă, locuitoriĭ uneĭ comunĭ, unuĭ sat sau cătun vor avea numaĭ dreptul de a întrebuinţa apa la usul lor personal şi la adăparea vitelor, fără a avea dreptul de trecere pe proprietatea pe care se află isvorul pentru a lua apa sau pentru a aşeḑa ulucĭ spre a o aduce în comuna sau satul lor, căcĭ atuncĭ proprietarul isvoruluĭ ar fi în neputinţă de a'şĭ îngrădi fondul seu. [5]) (Art. 585.)

Servitutea stabilită de Art. 581 nu conferă locuitorilor dreptul de trecere.

---

[1]) Aubry et Rau. II. § 244, p. 517. Demolombe. XI. 93. Laurent. VII. 212.—*Contrà.* Proudhon. *Domaine public.* IV. 1386.

[2]) Demolombe. XI. 90. Laurent. VII. 211. Astfel, servitutea stabilită de Art. 581 nu este impusă de lege de cât isvoarelor propriu ḑise, ea neputênd să fie întinsă la fântânĭ, puţurĭ, bălţĭ, iazurĭ şi alte ape stătătoare. Aubry et Rau. H. § 244, p. 517. Demolombe. XI. 91. Marcadé. II. 592.—*Contrà.* Toullier D. II. (parte I) 134. Pardessus. 138. Duranton. V. 191.

Art. 581 inaplicabil la fântânĭ, puţurĭ, iazurĭ etc. Controversă.

De asemene, isvoarele de ape minerale remân supuse dreptuluĭ comun, şi nu li se poate aplica servitutea prevĕḑută de Art. 581. Laurent. VII. 216. Cas. Fr. D. P. 49. I. 305.

Ape minerale.

Aceeaşĭ soluţiune este aplicabilă şi apelor de ploae, întru cât ele n'ar forma o apă curgĕtoare. Laurent. VII. 232. Demante. II. 495 bis. I. Demolombe. XI. 113.—*Contrà.* Pardessus. 138. Veḑĭ şi p. 25.

Apa de ploae. Controversă.

[3]) Astfel, locuitoriĭ n'ar fi autorisaţĭ a invoca Art. 581 numaĭ pentru plăcerea sau comoditatea lor. Aubry et Rau. II § 244, p. 517. Demolombe. XI. 94. Laurent. VII. 214.—De asemene, această servitute n'ar putea fi invocată în interesul agriculturеĭ sau a industrieĭ, de pildă pentru irigaţiunea unuĭ fond, sau punerea în mişcare a uneĭ morĭ, chiar dacă acea moară ar servi la aprovisionarea uneĭ comunĭ. Aubry et Rau. *loco cit.* Laurent. VII. 213. Demol. XI. 95. Arntz. I. 1074, 1075.—*Contrà.* Toullier. D. II. (parte I) 134.

[4]) Laurent. VII. 214 *in fine.* Aubry et Rau. II. § 244, p. 518. Proudhon. *Domaine public.* IV. 1387. Cas. Fr. D. P. 62. 1. 283.

[5]) Demolombe. XI. 96. Ducaurroy. II. 269. Laurent. VII. 218. Aubry et Rau. II. § 244. p. 518. — *Contrà.* Proud. op. cit. IV. 1381, 1382,

2° *Despre apele de ploae.*

Până acum ne am ocupat despre apele *vii*, adecă care au o esistenţă continuă, *perenne quod semper fluat.* Ce trebue să decidem în privinţa apelor de ploae, adecă care cad din nouri (*aqua cœlæstis* sau *pluvia*) sau care provin din topirea zapadei orĭ a gheţei. [1]) Pentru a respunde la această cestiune, trebue să distingem două ipotese: 1° acea când apa de ploae cade sau curge pe un fond privat, şi 2° acea când apa curge pe calea publică.

A) Despre apele de ploae care cad sau se scurg pe un fond privat.

Apa de ploae care cade pe un fond particular aparţine *jure accessionis*, şi independent de orĭ ce ocupaţiune, proprietaruluĭ pe a căruĭ fond ea cade sau se scurge, de unde resultă că acest proprietar poate să dispue de dênsa după bunul seu plac (Art. 579), reţinênd-o pe fondul seu, fără ca proprietarul inferior să se poată plânge, [2]) sau cedând-o uneĭ a treia persoane (Cas. Fr. D. P. 45. 1. 385), sau lăsând-o în fine să se scurgă pe fondul inferior în virtutea Art. 578. [3])

Modificarea drepturilor proprietaruluĭ superior.

Acest drept de dispositiune poate să fie modificat, ca şi acel al proprietaruluĭ unuĭ isvor, prin titlu, prin destinaţiunea proprietaruluĭ (Cas. Fr. D. P. 45. 1. 385), şi chiar prin prescripţia de 30 de anĭ, cu toate că cestiunea este viu controversată în această din urmă privinţă. [4])

---

[1]) *Aquam pluviam dicimus, quæ de cœlo cadit, atque imbre excrescit.*" (L. 1. Pr. Dig. Lib. 39. Tit. 3, *de aqua, et aquæ pluviæ arcendæ.*)

[2]) Proprietarul inferior poate şi el la rêndul seu să reţie şi să întrebuinţeze apa de ploae care n'ar cădea direct pe fondul seu, dar care s'ar scurge de pe fondul superior, fără a fi obligat a o transmite celorlalţĭ proprietarĭ inferiorĭ. Art. 582 nu este decĭ aplicabil apelor de ploae, întru cât ele n'ar forma un pârîu. Demol. XI. 105, 106, 121. Laur. VII. 228, 229. V. şi *infrà*, p. 27, tecst şi nota 4.

[3]) Demolombe. XI. 51 şi 105. Aubry et Rau. II. § 245, p. 519. Laurent. VII. 229 şi VIII. 71. Curtea din Caen şi Dijon. D. P. 45. 4. 479. D. P. 65. 2. 97. Veḑĭ şi *infrà*, esplic. Art. 615. Această soluţiune era admisă şi la Romanĭ: „*Sabinus et Cassius aiunt aquam pluviam in suo retinere, vel superficientem ex vicini in suum derivare, dum opus in alieno non fiat, omnibus jus esse: prodesse enim sibi unusquisque, dum alii non nocet, non prohibetur: nec quemquam hoc nomine teneri.* (L. 1. § 11. Dig. Lib. 39. Tit. 3.)

Dobândirea servituţeĭ prin titlu.

[4]) Proprietarul inferior poate decĭ să dobândească o servitute asupra apeĭ de ploae în contra proprietaruluĭ superior în treĭ moduri: .

1° Prin titlu, de pildă, o vênḑare, un act de împărţeală, o donaţiune sau un testament, pentru că orĭ ce titlu are putere de lege între părţĭ (Art. 969), şi pentru că nimic n'ar împedeca pe proprietarul superior de a renunţa la dreptul ce el are asupra apeĭ de ploae în folosul proprietarilor inferiorĭ.

Art. 581 nu este însă aplicabil apelor de ploae, aşa în cât locuitorii unei comune, unui sat sau cotun nu s'ar putea opune la dreptul de dispoziţiune a proprietarului în privinţa apei de ploae care ar cădea direct sau care s'ar scurge pe fondul seu, sub cuvênt că acea apă ar fi neapărată la trebuinţele lor. [1]) Art. 581 nu se aplică la apa de ploae. Controversă.

B) Despre apele de ploae care cad sau se scurg pe o cale publică.

Apa de ploae care cade sau se scurge pe calea publică intrând în categoria lucrurilor care nu aparţin nimăruĭ (*res nullius*), se cuvine

---

2° Proprietarul inferior poate să dobândească o servitute în privinţa apelor de ploae care cad pe un fond superior prin destinaţia proprietarului, pentru că fiind vorba în specie de o servitute continuă şi aparentă, destinaţia proprietarului înlocueşte titlul. (Art. 625.) Servitutea va trebui însă să se arăte prin lucrări *aparente*. Destinaţia proprietarului.

3° In fine, proprietarul inferior poate să dobândească dreptul esclusiv la apa de ploae prin prescripţia de 30 de ani, însă această prescripţie nu va putea să resulte numaĭ din curgerea apeĭ pe fondul inferior, fie chiar un timp orĭ cât de îndelungat, *per mille annos*, ci numaĭ prin stabilirea unor lucrări *aparente*, în condiţiunele determinate de Art. 580, adecă care să fi putut ajunge la cunoştinţa proprietarului superior. Laurent. VII. 230, 231, 237, 238. Demolombe. XI. 109, 110. Aubry et Rau. II. § 245, p. 519. Demante. II. 495 bis. Marcadé. II. 590, 590 bis. Troplong. *Prescription*. I. 148. Duvergier asupra luĭ Toullier. II. (parte I) 132, nota a. Curte Colmar. D. P. 55. 2. 180. Comp. şi Cas. Fr. D. P. 45. 1. 385. D. P. 54. I. 38. D. P. 88. 2. 215. Vedĭ în acest sens un însemnat articol a luĭ Mourlon în D. P. 65. 2. p. 97 şi 98, nota 1.—*Contrà*. Duranton. V. 158. Cas. Sard. D. P. 55. 2. 241. Curte Caen şi Dijon. D. P. 57. 2. 80 şi D. P. 65. 2. 97. In acest sistem, apa de ploae fiind *res nullius*, ar aparţinea, în puterea dreptuluĭ de ocupaţiune, esclusiv proprietarului pe a cărui fond ea ar cădea direct, fără a putea fi dobândită prin prescripţie, din causa natureĭ sale speciale, şi aceasta nicĭ chiar prin stabilirea de lucrări aparente pe fondul superior de către proprietarul inferior, soluţiune care era admisă şi la Romani. Vedĭ L. 1 § 5. Dig. Lib. 43. Tit. 20. L. 1 § 4. Dig. Lib. 43. Tit. 22. L. 28. Dig. Lib. 8. Tit. 2. Posesiunea nu putea în dreptul roman să conducă la prescripţie, pentru că apa de ploae, căd̨ênd din întâmplare, nu avea o esistenţă permanentă, şi ca atare, servitutea nu putea să aibă o causă perpetuă. *Omnes servitutes prœdiorum perpetuas causas habere debent*, dice jurisconsultul Paulus. (L. 28. Dig. Lib. 8. Tit. 2.) Aceeaşĭ soluţiune nu maĭ poate însă fi admisă în dreptul modern, pentru că perpetuitatea causeĭ nu maĭ este astăd̨ĭ un caracter esenţial a servituţilor. Comp. Demolombe. XII. 702. Dobândirea servituţeĭ prin prescripţie. Controversă.

[1]) Demolombe. XI. 113. Laurent. VII. 232. Demante. II. 495 bis. I. —*Contrà*. Pardessus. 138. Vedĭ şi *suprà*, p. 23, nota 2 *in fine*.— Art. 581 ar deveni aplicabil numaĭ atuncĭ când apa de ploae ar forma o apă curgĕtoare. Laurent. *loco cit.* 232.

Cestiunea de a se şti dacă Art. 583, după care tribunalele au o putere reglementară în privinţa apelor curgĕtoare este sau nu Art. 583. Controversă.

primuluĭ ocupant.[1]) (Art. 645.) Fie care proprietar megieș cu calea publică are deci dreptul de a reține apa care se scurge pe acea cale, fără ca proprietarul inferior, care ar fi făcut maĭ înainte chiar și prin lucrăriĭ aparente ca apa să se scurgă pe fondul seu, să poată opune proprietaruluĭ superior care ar voi a'șĭ însuși această apă, fie ocupațiunea sa anterioară, fie o folosință de 30 de anĭ, fie în fine, Art. 582 a căruĭ dispositiuniĭ se aplică numaĭ la apele curgĕtoare.[2])

Dobândirea uneĭ servituțĭ prin titlu, destinația proprietaruluĭ și prescripție.

Apa de ploae care se scurge pe calea publică poate cu toate acestea să facă obiectul uneĭ convențiuniĭ între proprietariĭ mărginașĭ.[3]) Astfel, este necontestat că proprietarul superior ar putea să renunțe în folosul proprietaruluĭ inferior la dreptul de a întrebuința apa în folosul fondurilor sale. (Cas. Fr. D. P. 78. 1. 121.) Această servitute ar maĭ putea încă să fie stabilită prin destinația proprietaruluĭ,[4]) și chiar prin prescripția de 30 de anĭ, sub condițiunea însă bine înțĕles că acel care o invoacă să fi făcut pe fondul superior lucrăriĭ aparente pentru dobândirea apeĭ.[5]) Apele de ploae încetează de a fi *res nullius* îndată ce

aplicabil apelor de ploae trebuește decisă tot după aceleași principiĭ, așa în cât Art. 583 va fi aplicabil apelor de ploae numaĭ când ele vor forma o apă curgĕtoare. Vedĭ *infrà* p. 33, nota 6.

[1]) Demolombe. XI. 115, 116. Aubry et Rau. II. § 245, p. 520. Marcadé. II. 590, 590 bis. Troplong. *Prescription*. I. 147. Cas. Fr. și Tribun. Chateaubriant. D. P. 78. 1. 121 și D. P. 85. 3. 104. — După Laurent (VII. 234), apa s'ar cuvini proprietaruluĭ pe a căruĭ fond ea se scurge de pe calea publică, însă nu în puterea dreptuluĭ de ocupațiune, ci în puterea dreptuluĭ de accesiune.

Administrațiunea nu poate împedica pe proprietarul superior de a'șĭ însuși apa de ploae. Controversă.

[2]) Aubry et Rau. II. § 245, p. 520. Demolombe. XI. 115. — După uniĭ (vedĭ Pardessus, 79 și Aubry et Rau, *loco cit.*, nota 5), administrațiunea județiană sau comunală ar putea, în virtutea drepturilor sale de poliție, să oprească pe proprietarul superior de a reține apa de ploae ce s'ar scurge pe calea publică, concedând întrebuințarea acesteĭ ape uneĭ alte persoane, însă această soluțiune mi se pare inadmisibilă, pentru că puterea reglementară a administrațiuneĭ nu poate să doboare în dauna intereselor private regula fundamentală a dreptuluĭ civil după care lucrurile ce nu au stăpân aparțin primuluĭ ocupant. Comp. Duranton. V. 159. Demolombe. XI. 51 și 116. Puterea administrațiuneĭ se mărginește numaĭ a împedeca pe proprietariĭ reverani de a aduce scurgerea apeĭ pe fondul lor prin mijlocul unor lucrăriĭ vătămătoare căiĭ publice. (A. 393. § 10 C. P.)

[3]) Laurent. VII. 235. Aubry et Rau. II. § 245, p. 521. Curte din Bordeaux și Caen. D. P. 46. 2. 82. D. P. 56. 2. 134.

[4]) Aubry et Rau. II. § 245, p. 521. Duranton. V. 160. Laurent. VII. 236. Cas. Fr. și C. Bordeaux. D. P. 45. 1. 385. D. P. 46. 2. 82. —*Contrà*. Curte din Colmar. Répért. Dalloz. *Servitudes*. 358, nota 2. Troplong. *Prescription*. I. 147.

[5]) Aubry et Rau. II. § 245, p. 521. Laurent. VII. 237-239. Vedĭ și *suprà*, p. 25 in notă. — Comp. cu toate aceste Troplong, *Prescription*, I. 147, 148 care nu admite prescripția de cât pentru apele de ploae ce cad sau se scurg pe o proprietate privată.

ele au fost aduse pe o proprietate privată, şi în asemene caz, ele sunt asimilate apelor de isvor, în cât cestiunea de a se şti dacă proprietarii inferiorĭ pot să dobândească vre un drept asupra acestor ape prin titlu, prin destinaţia proprietarului sau prin prescripţie nu maĭ sufere atuncĭ nicĭ o îndoeală. [1])

3° *Despre apele curgĕtoare.*

Art. 582.—Acela a căruĭ proprietate este pe marginea uneĭ ape curgĕtoare, afară de apele care sunt declarate dependente de domeniul public prin Art. 476 la titlul *despre distincţiunea bunurilor*, poate lua apa pentru irigaţiunea proprietăţilor sale, fără însă a o abate de tot.

Acela prin al căruĭ fond trece apa o poate *chiar* [2]) întrebuinţa în toată întinderea prin care ar avea curgere, cu îndatorirea numaĭ a'ĭ lăsa cursul firesc la eşirea din proprietatea sa. (Art. 476, 501, 502, 583 C. C. Art. 19 § ultim Constit. Art. 644 C. Fr.)

Art. 582 § 1 se ocupă despre apele curgĕtoare care se întind pe lângă o proprietate şi o mărginesc sau o hotăresc, ear § 2 al acestuĭ tecst se ocupă despre apele care trec prin o proprietate.

Şi maĭ înainte de toate, trebue să observăm că atât Art. 582 cât şi Art. 583 nu se aplică de cât la apele curgĕtoare care nu sunt dependente de domeniul public, adecă care nu sunt nicĭ navigabile nicĭ plutitoare. [3]) (Art. 476 C. C. şi 19 § ultim Constit.) Aceste tecste vorbind numaĭ de apele curgĕtoare nu se aplică decĭ la apele de ploae, [4]) nicĭ la apele stătătoare, precum lacurĭ,

Apele la care Art. 582, 583 nu sunt aplicabile.

---

[1]) Aubry et Rau. II. § 245, p. 521. Demolombe. XI. 117.—Remâne însă bine înţĕles că drepturile câştigate asupra apelor de ploae contra proprietarului unuĭ fond nu sunt oposabile celorlalţĭ riverani aĭ căeĭ publice care păstrează în tot-deauna facultatea de a aduce apa pe fondul lor. Aubry et Rau, *loco cit.*

[2]) Cuvêntul *chiar* este din eroare trecut aicĭ, fiind o remăşiţă a vechiuluĭ proiect care s'a modificat in consiliul de Stat.

[3]) Aceeaşĭ soluţiune era admisă şi la Romanĭ în privinţa apelor navigabile destinate usuluĭ public. Veḑĭ L. 10 § 2. Dig. Lib. 39. Tit. 3 şi L. 2. Dig. Lib. 43. Tit. 12, *de fluminibus* etc. Dreptul Roman.

Statul poate însă astăḑĭ să concedeze particularilor un drept asupra apelor navigabile şi plutitoare în interesul agriculturеĭ şi a industrieĭ; însă asemene concesiunĭ sunt in tot-deauna revocabile, pentru că orĭ ce cencesiunĭ asupra acestor ape remân supuse interesuluĭ general a căruĭ păzitor este Guvernul. Instrăinarea definitivă a uneĭ porţiunĭ oare care a domeniuluĭ public n'ar putea decĭ să aibă loc de cât în puterea uneĭ legĭ speciale. Ducaurroy. II. 270. Laurent. VII. 254 urm. Mourlon. I. 1689. Concesiunĭ din partea Statuluĭ asupra apelor dependente de domeniul public.

[4]) Aubry et Rau. II. § 246, p. 522, tecst şi nota 1. Demolombe. XI. 106, 121. Arntz. I. 1079. Laurent. VII. 228, 229. Mourlon. I. 1689. —Art. 582, 583 ar deveni însă aplicabile la apele provenite din ploĭ sau din topirea zapadeĭ, îndată ce ele ar lua proporţiunea unuĭ părău, pentru că Art. 582 nu face nicĭ o distincţiune. Laur. VII. 228.—*Contrà.* Aubry et Rau. II *loco cit.* Veḑĭ şi *suprà*, p. 24, nota 2. Ape de ploae.

bălți, iazuri sau heleștee [1]) (Comp. Art. 497), nici la canalurile artificiale, după cum prevede espres Art. 543 din codul Italian, fie ele proprietatea Statului, a unei comuni sau a particularilor. [2])

In fine, trebue să mai observăm că dreptul de a se servi de apele curgĕtoare nu aparține de cât proprietarilor riverani sau mărginași. Acest drept nu le se mai cuvine de câte ori fondul lor este osebit de apă prin o cale publică sau prin un drum particular care ar aparținea unei a treia persoane. [3])

Drepturile proprietarilor riverani în privința apelor nenavigabile și neplutitoare au mai multă sau mai puțină întindere, după cum este vorba de un fond pe care trece apa curgĕtoare, sau pe care acea apă îl hotărește numai.

A) Despre apele curgĕtoare care hotărĕsc sau mărginesc o proprietate. (Art. 582 § 1.)

Proprietarul riveran a căruĭ fond se află pe marginea uneĭ ape curgĕtoare care n'ar face parte din domeniul public, poate, orĭ care ar fi posițiunea fondului seu, să întrebuințeze apa la irigațiunea proprietăților sale, [4]) *ad irrigandos agros*, sau la *udarea*

---

[1]) Demolombe. XI. 122. Aubry et Rau. II. *loco cit.* Marcadé. II. 593. Arntz. I. 1079. Laurent. VII. 249.

[2]) Arntz. I. 1079. Mourlon. I. 1689. Laurent. VII. 260, 271. Demolombe. XI. 127. Aubry et Rau. II. § 246, p. 522. Marcadé. II. 593.

[3]) Aubry et Rau. II. § 246, p. 523. Durant. V. 209. Arntz. I. 1079. Demolombe. XI. 139. Laurent. VII. 272. C. Angers. D. P. 46. 4. 445. N. 2.

Dreptul de irigațiune nu folosește proprietăților deosebite de fondul riveran prin moșia altuia.

[4]) Proprietarul este fără nici o îndoeală admis la beneficiul irigațiuneĭ în privința tuturor trupurilor de moșii, orĭ cât de întinse ar fi, când toate aceste trupuri ar fi întrunite la un loc și ar forma o singură moșie riverană, fără nici o soluțiune de continuitate. (Vedĭ Mourlon. I. 1684. Demolombe. XI 148 și Curtea din Pau. D. P. 87. 2. 256. Cas. Fr. D. P. 65. 1. 179), însă el n'ar mai putea întrebuința apa la irigațiunea proprietăților care n'ar fi situate pe malul apeĭ și care ar fi deosebite de proprietatea riverană prin moșia altuia, de și el ar fi dobândit voe de la proprietarul intermediar de a conduce apa prin fondul seu, pentru că numai fondurile situate pe malul apeĭ se pot folosi de beneficiul irigațiuneĭ. Laurent. VII. 280. Duranton. V. 209, 231. Ducaurroy. II. 271. Este adevărat că în Francia se susține contrariul (Vedĭ Demol. XI. 150. Demante. II. 495 bis III și D. P. 88. 1. 75), însă această părere se întemeiază pe o lege specială din 1845, care la noĭ lipsește.

Din cele mai sus espuse resultă că proprietarul riveran nu poate, fără consimțĕmêntul proprietarilor coriverani și a riveranilor inferiorĭ, să cedeze unuĭ de al treilea apa care mărginește proprietatea sa sau trece printr'ênsa. Mourlon. I. 1685.

Creșterea sau micșurarea proprietățeĭ riverane.

In caz când proprietatea riverană s'ar mări prin o dobândire de pămênt, dreptul la ape se va mări după trebuințele nouluĭ fond, cu reserva aplicăreĭ Art. 583 la caz de conflict între proprietarii

ţărinilor sale, după cum se esprimă Art. 56 § 3 din legea judecătoriilor de ocoale de la 1879, la adăparea vitelor sau la alte trebuinţe ţilnice, şi chiar la esploatarea uneĭ industriĭ, de pildă, pentru punerea în mişcare a uneĭ usinĭ, fabricĭ sau morĭ [1]) (Comp. Art. 15 Partea II. Cap. 3. Cod. Caragea), dacă, bine înţeles, drepturile ce legea îĭ dă asupra apeĭ n'au fost modificate prin o convenţie specială sau prin prescripţie, [2]) pentru că rîurile nenavi-

---

riverani. Laurent. VII. 274. Demolombe. XI. 152.—*Contrà.* Duranton. V. 235. Ducaurroy. II. 271.—In fine, în caz când fondul riveran ar fi desmembrat prin efectul uneĭ înstrăinărĭ parţiale, sau prin efectul uneĭ împărţelĭ, partea înstrăinată încetează de a fi proprietate riverană şi perde odată cu această însuşire şi dreptul la apă, chiar in casul când convenţia părţilor ar fi reservat dreptul la apa fondului care ar fi încetat de a fi riveran, pentru că dreptul la apă se conferă numaĭ riveranilor, şi aceasta numaĭ prin lege, ear nu prin convenţie, de unde resultă că proprietariĭ riverani se pot opune la întrebuinţarea apeĭ din partea acelora care au încetat de a fi riverani. Laurent. VII. 275.—Veḑĭ cu toate aceste Mourlon. I. 1688. Demolombe. XI. 153, după care fondurile ce ar fi încetat de a fi riverane ar păstra dreptul la apă în două casurĭ: 1° când acest drept ar fi fost reservat prin o anume clausă din contract; 2° când, în lipsa uneĭ asemene clause, ar esista un şanţ sau o altă lucrare menită a aduce apa pe părţile fondului desmembrat, pentru că atunci ar esista un fel de destinaţie a proprietaruluĭ (Art. 627) care ar înlocui convenţia dintre părţĭ. Această părere este însă inadmisibilă, pentru că dreptul de a întrebuinţa apa fiind dat de lege numaĭ riveranilor, nu poate nicĭ într'un chip fi concedat acelora care ar fi perdut această însuşire, de vreme ce părţile ar dispune, în asemene caz, de un drept comun tuturor riveranilor care prin urmare nu este a lor.

[1]) Argument din Art. 582 § 2, care nu mărgineşte dreptul proprietaruluĭ prin al cărui fond trece apa numaĭ la irigaţiune. Codul Italian este formal în această privinţă (Art. 543), şi această soluţiune este singură juridică, pentru că apa nu este numaĭ un mijloc de irigaţiune, ci are şi o putere mişcătoare de o mare însemnătate. Veḑĭ Art. 56 § 3 din legea jud. de ocoale care vorbeşte de pretenţiunile asupra lucrărilor făcute pe ape curgĕtoare *pentru mişcarea de fabricĭ, morĭ etc.* Comp. Laurent. VII. 283. Demolombe. XI. 156-160. Massé-Vergé. II. p. 164, nota 5. Duranton. V. 225 urm. Ducaurroy. II. 271. C. Besançon. D. P. 64. 2. 36. Cas. Fr. D 87. 1. 199. D. P. 88. 1. 75.—*Contrà.* Mourlon. I. 1683. Arntz. I. 1080. Marcadé. II. 593. Aubry et Rau. II. § 246, p. 525. Toul. D. II. (parte I) 141. După aceste din urmă autorităţĭ, proprietarul riveran ar putea în casul § I al Art. 582 să întrebuinţeze apa numaĭ în interesul agricultureĭ, ear nu în interesul industrieĭ, ceea ce mi se pare inadmisibil, pentru că deşi tecstul vorbeşte *numaĭ de irigaţiune*, totuşi el nu este limitativ şi restrictiv, ci enunciativ.

Proprietarul riveran poate el întrebuinţa apa în interesul industrieĭ? Controversă.

[2]) Laurent. VII. 300 urm 306 urm. Ducaurroy. II. 271 *in fine.* Demolombe. XI. 174 urm. Demante. II. 495 bis VI.—Proprietarul riveran nu perde însă dreptul seu la usul apeĭ prin faptul că nu s'a servit de dênsa timp de 30 de anĭ, căcĭ el are facultatea de

Neprescriptibilitatea drepturilor facultative.

gabile şi neplutitoare aparţin, după cât am vĕḑut, proprietarilor riverani. (V. Tom. II., p. 421 şi 523, precum şi *infrà*, p. 34, nota 3.)

Toţi riveranii au un drept egal la întrebuinţarea apeĭ care mărgineşte proprietăţile lor, atât aceĭ superiorĭ, cât şi aceĭ inferiorĭ, se înţĕlege fie care în proporţiune cu întinderea fondului seu, *pro modo possessionum* (L. 17. Dig. Lib. 8. Tit. 3), de unde resultă că proprietarul superior n'ar putea să întrebuinţeze apa întreagă în dauna proprietarilor inferiorĭ, care aŭ aceleaşĭ drepturĭ. [1]) La caz de conflict, se va aplica Art. 583. De aceea Art.

---

a o întrebuinţa sau nu. Inacţiunea proprietarului un timp orĭ cât de lung nu implică deci o renunţare din partea luĭ, fiind că această inacţiune constitue un drept pentru dênsul. Indată ce nevoea se va simţi, el va putea deci să întrebuinţeze apa, chiar dacă un alt riveran s'ar fi esclusiv servit de dênsa încă de un timp imemorial, căcĭ posesiunea acestuĭ riveran nu implică nicĭ o renunţare din partea riveranilor care n'ar fi întrebuinţat apa. In acest sens se poate ḑice că usul apelor este imprescriptibil, ca toate drepturile facultative. Comp. ceea ce s'a ḑis *suprà*, p. 17, nota 1. Veḑĭ D. P. 68. 1. 468. D. P. 56. 2. 158. D. P. 61. 2. 99. D. P. 71. 1. 139. D. P. 87. 2. 256. Comp. şi Laurent. VII. 306. Demol. XI. 177.

Prescrierea dreptuluĭ asupra apelor.

Din faptul însă că drepturile facultative nu sunt prescriptibile n'ar trebui să conchidem că drepturile riveranilor asupra apelor nu pot fi întinse sau restrânse prin prescripţie, căcĭ dreptul asupra apeĭ este în princip prescriptibil, însă pentru aceasta, trebue să esiste o contradicţie la dreptul ce proprietarul riveran are de la lege şi de care el poate să nu se folosească, şi această contradicţie trebue să fie de aşa natură încât dreptul facultativ a celorlalţĭ riverani să fie preschimbat în servitute, de unde resultă că riveranul care ar voi să dobândească dreptul esclusiv de a se servi de o apă curgĕtoare trebue să manifeste această voinţă prin un act care să pue pe cei-lalţĭ riverani în întârḑiere de a pastra dreptul lor, dacă eĭ nu vor să renunţe la dênsul, şi fiind că este vorba în specie de stabilirea uneĭ servituţĭ prin restrângerea unuĭ drept, voinţa de a dobândi esclusiv dreptul la apă va trebui neapărat să se manifeste prin lucrărĭ aparente care să fi împedecat pe cei-lalţĭ riverani de a se folosi de dreptul lor, ear posesiunea va trebui să aibă caracterul prescris de lege şi să ţie 30 de anĭ. (Art. 580.) Fără lucrărĭ aparente, prescripţia este deci cu neputinţă, pentru că este vorba în specie de dobândirea uneĭ servituţĭ care e continuă şi aparentă. Comp. Cas. Fr. şi Curte din Grenoble. D. P. 45. I. 161. D. P. 65. 2. 148. D. P. 71. 1. 139. D. P. 68. 1. 468. D. P. 77. 2. 191. D. P. 81. 1. 134. D. P. 85. 2. 119. D. P. 86. 1. 34. D. P. 87. 2. 256. D. P. 88. 1. 106 şi 246. Demolombe. XI. 178, 179. Laurent. VII. 308, urm. Arntz. I. 1084.—Prescripţia ar putea fi invocată şi de un proprietar care n'ar fi riveran, însă, în asemene caz, ea va trebui să fie îndplinită contra tuturor riveranilor. Laurent. VII. 312. Comp. Aubry et Rau, II. § 246. p. 528 şi D. P. 56. 2. 284. Efectele prescripţiuneĭ se vor determina după caracterul posesiuneĭ: *Tantum præscriptum, quantum possessum.* V. Laur. VII. 313.

[1]) Demolombe. XI. 141, 143. Laurent. VII. 277, 278. Curtea din Lyon. D. P. 56. 2. 284.—Veḑĭ cu toate aceste Demante. II. 495 bis, V.

582 opreşte pe proprietar de a abate apa de tot, dându'ĭ de pildă altă matcă, sau întrebuinţând-o toată în folosul seu. [1]) El poate însă să abată o parte din apă prin şanţurĭ, gârle, iezăturĭ şi alte lucrărĭ, [2]) căcĭ proprietarul poate să facă orĭ ce lucrărĭ pe fondul seu, şi chiar pe un fond străin, bine înţeles cu consimţĕmêntul proprietaruluĭ acestuĭ fond (Demolombe, XI, 147), pentru a putea esercita drepturile ce'ĭ dă legea. [3])

Cedarea dreptuluĭ asupra apeĭ.

Proprietarul a căruĭ fond se hotăreşte cu o apă curgĕtoare nenavigabilă şi neplutitoare fiind proprietarul apeĭ până la linia ce se presupune trasă la jumătatea rîuluĭ, poate să iee însuşĭ apa

---

„Item rescripserunt Antoninus et Verus, aquam ita demùm permitti duci, si sine injuria alterius, id fiat.“ L. 17 *in fine.* D. Lib. 8. Tit. 3.

Dacă proprietarul a luat maĭ multă apă de cât îĭ trebuea în realitate, el nu va putea să întrebuinţeze restul la alte nevoĭ, nicĭ să'l cedeze altora, ci va trebui să'ĭ lese cursul firesc spre a se scurge din nou în rîŭ (Comp. Art. 582 § 2), fără a fi însă obligat a face cu cheltueala luĭ lucrările necesare pentru scurgerea apeĭ în rîul sau părîul din care ea a fost scoasă. Tribunalele vor prescrie decĭ în asemene caz, conform Art. 583, măsurile neapărate pentru dobândirea acestuĭ resultat. Comp. Demante. II. 495 bis IV. Demolombe. XI. 155. Duranton. V. 240 bis. Laurent. VII. 285.

[1]) Proprietarĭĭ riveranĭ ar putea însă, după o comună înţĕlegere, să schimbe cursul apeĭ de a lungul proprietăţilor lor, ca şi cum ambele maluri ar fi a aceliaşĭ persoane, sub îndatorirea însă de a lăsa cursul firesc al apeĭ la eşirea din proprietatea lor, căcĭ eĭ se pot servi de proprietatea lor după cum înţĕleg, fără a jigni drepturile riveranilor inferiorĭ. Laurent. VII. 284. Demolombe. XI. 162, C. Besançon. Répért. Dalloz. *Servitudes.* 228.—Tecstul francez şi acel Italian (543) prevĕd că proprietarul riveran poate lua apa *à son passage*, cuvinte pe care noĭ le am tradus prin espresiunea *fără a o abate de tot*, însă sensul este acelaşĭ, după cum observă Marcadé (II. 593) şi Ducaurroy (II. 271).

[2]) Laurent. VII. 283 bis. Demolombe. XI. 145. Aubry et Rau. II. § 246, p. 525. Proprietarul ar putea chiar să râdice cumpăna, apeĭ prin o iezătură (*barrage*) spre a aduce scurgerea pe fondul seu, cu îndatorirea însă de a nu pricinui nicĭ o daună proprietăţilor vecine: *„Ex flumine aquam ducere plures possunt: ita tamen ut vicinis non noceant; vel si angustus amnis sit, etiam ei qui in alia ripa sit.“* (L. 3 § 1. Dig. Lib. 43. Tit. 20.)—Iezetura nu va putea însă fi sprijinită pe malul opus străin, fără consimţĕmêntul proprietaruluĭ acestuĭ mal, căcĭ nicĭ un tecst de lege nu înfiinţează o asemene servitute de sprijinire. Proprietarul care n'ar fi dat consimţĕmêntul seu la sprijinirea iezătureĭ pe malul seŭ va putea decĭ cere desfiinţarea eĭ pe cale de acţiune posesorie. Această cestiune era controversată în Francia sub codul civil (V. Demolombe. XI. 146), însă controversa a fost curmată in acest sens prin o lege specială asupra irigaţiuneĭ din 11 Iulie 1847.

[3]) Pretenţiile care s'ar isca pentru facerea acestor lucrărĭ sunt de competenţa judecătoriilor de ocoale, ca şi orĭ ce acţiunĭ relative la servituţĭ. (Art. 56 § 3 şi 4 L. din 9 Martie 1879.)

Art. 56 L. jud. de ocoale din 1879.

trebuitoare pentru irigaţiunea fonduluĭ seu, sau să cedeze acest drept în totul, orĭ numaĭ în parte, însă cesionariĭ trebue neapărat să fie şi eĭ riveranĭ, căcĭ, după cât am vĕḑut p. 28, n. 4, numaĭ fondurile situate pe malul apeĭ se pot folosi de beneficiul irigaţiuneĭ. [1])

Dreptul de a pĕscui în rîu, de a scoate năsip, de a tăe trestiile etc.

Pe lângă dreptul ce are proprietarul riveran de a întrebuinţa apa în interesul agriculturеĭ, a industrieĭ sau a profesiuneĭ sale, trebue să adăogăm că proprietarul maĭ are încă dreptul de a pĕscui până la jumatatea rîuluĭ, dreptul de a avea o luntre pe apă pentru a se primbla sau a putea trece de câte orĭ va avea nevoe, şi dreptul de a scoate din rîu peatră, năsip, de a tăe papura şi trestiile care cresc în apă etc. Aceste drepturĭ sunt necontestate, pentru că rîurile nenavigabile şi neplutitoare aparţin pe jumătate proprietarilor riveranĭ. [2])

B. Despre apele curgĕtoare care trec prin o proprietate (qui traversent un héritage.) *(Art. 582 § 2.)*

Proprietarul prin al căruĭ fond trece o apă curgĕtoare nenavigabilă şi neplutitoare este proprietarul eĭ în toată lărgimea sa. El are drepturĭ de folosinţă maĭ întinse de cât acele ale proprietaruluĭ a căruĭ fond se hotărĕşte numaĭ cu cursul uneĭ ape. El avênd proprietatea ambelor malurĭ, poate să întrebuinţeze nu numaĭ apa din rîu, ca în casul prevĕḑut de § 1 al Art. 582, ci însuşĭ apa curgĕtoare, însuşĭ rîul (Marcadé, II. 593 *in fine*) în toată întinderea prin care ar avea curgere pe proprietatea sa, *dans l'intervalle qu'elle y parcourt*, după cum se esprimă tecstul francez şi Art. 543 din codul Italian, şi chiar să'ĭ schimbe cursul nu numaĭ pentru irigaţiunea fonduluĭ seu, dar încă pentru orĭ ce alt us de utilitate sau de plăcere, cu îndatorire numaĭ de a lasa cursul firesc [3]) al apeĭ la eşirea din proprietatea sa, adecă la punctul unde el încetează de a fi proprietar al ambilor malurĭ sau a unuia numaĭ din ele. Remâne însă bine înţĕles că proprie-

---

[1]) Comp. L. 24. Dig. Lib. 8. Tit. 3. Este adevărat că în Francia se susţine generalminte că concesionariĭ pot să nu fie riveranĭ (V. Aubry et Rau. II. § 241, p. 493 şi § 246, p. 526. Demolombe, XI. 151 şi 211), însă această soluţiune se întemeiază pe o lege specială din 29 April 1845, care nouă ne lipseşte.

[2]) V. Tom. II p. 421, 523 şi *suprà*, p. 30. Comp. şi Demol. XI. 161.

[3]) Tecstul francez ca şi acel italian vorbesc de cursul *ordinar* al apeĭ, şi Laurent (VII. 287) observă că se poate întâmpla ca cursul ordinar, adecă acel care ar fi fost schimbat de un timp imemorial, să nu fie acel natural dat din capul loculuĭ apeĭ. Cuvêntul întrebuinţat de legiuitorul nostru este decĭ maĭ nemerit.—Proprietarul nu poate să facă cursul rîuluĭ maĭ răpede de cât este din firea luĭ, pentru a nu aduce vre o daună proprietarilor inferiorĭ.

tarul nu va putea să schimbe cursul apeĭ de cât pe proprietatea sa.[1])

Proprietarul fiind obligat a lăsa apeĭ cursul seu firesc la punctul unde el încetează de a fi proprietar, nu poate să întrebuinţeze toată apa în folosul seu şi în dauna proprietarilor inferiorĭ, chiar când el ar avea nevoe de totalitatea eĭ pentru esploatarea fonduluĭ seu.[2]) El nu poate s'o oprească într'un havuz sau ieaz, nicĭ s'o facă să să scurgă sub pământ. (Demolombe. XI. 168.)

Dreptul tribunalelor de judeţe de a hotări contestaţiunele dintre riverani relative la repartiţiunea apelor.

Art. 583.—De se rădică vre o contestaţiune între proprietariĭ cărora aceste ape pot fi trebuincioase, tribunalele, la darea hotărîreĭ, sunt datoare să caute a împaca interesul agriculturеĭ,[3]) cu respectul cuvenit proprietăţeĭ, observând în tot deauna *regulamentele particulare*[4]) asupra curgereĭ şi usuluĭ apelor. (Art. 4, 582, 969 C. C. Art. 645 C. Fr.)

La caz de a se rădica vre o contestaţie între proprietariĭ riveranĭ[5]) cărora apele nenavigabile[6]) şi neplutitoare pot fi folosi-

---

[1]) Laurent. VII. 287. Demolombe. XI. 167. Arntz. I. 1083. Proprietarul poate în asemene caz să schimbe cursul apeĭ, pentru că nimene n'are interes la păstrarea vechiuluĭ curs, de vreme ce ambele maluri aparţin aceleiaşĭ persoane. Dreptul proprietaruluĭ inferior este destul de garantat prin faptul că apa îşĭ păstrează cursul seu firesc la eşirea de pe proprietatea superioară.

[2]) Arntz. I. 1083. Laurent. VII. 288, 289. Demolombe. XI. 166. Cas. Fr. D. P. 62. 1. 75.—Dacă apa nu ajunge la îndestularea trebuinţelor tuturor riveranilor, întrebuinţarea eĭ se va regula între dênşiĭ potrivit Art. 583. Demolombe. XI. 166.

[3]) Tribunalele vor fi datoare a împaca nu numaĭ interesul agriculturеĭ, dar şi acel al industrieĭ. (Art. 544 din codul Italian.)

[4]) Prin *regulamente particulare* trebue să înţelegem învoelele dintre părţĭ. (Art. 969.) Demolombe. XI. 191. Veḑĭ cu toate aceste Laurent (VII. 348), după care regulamentele *particulare* sau *locale* ar fi tot una, adecă regulamentele emanate de la autoritatea administrativă. Comp. şi Cas. Fr. D. P. 77. 1. 78. Regulamente particulare.

[5]) Tribunalele nu pot refusa regularea întrebuinţăreĭ apeĭ sub cuvênt că toţĭ riveranĭĭ n'ar fi fost puşĭ în causă, pentru că ele nu sunt chiemate a face un regulament general, ci a pronunţa o hotărîre care îşĭ produce efectele sale numaĭ între părţile litigante. Aubry et Rau. II. § 246, p. 531, tecst şi nota 40. Laurent. VII. 342. Cas. Fr. D. P. 66. 1. 255. Este adevărat că curtea din Montpellier şi chiar casaţia Franceză (D. P. 58. 1. 86) hotărîse că tribunale pot să refuse regularea apeĭ, dacă toţĭ aceĭ care au dreptul la întrebuinţarea eĭ n'ar fi fost puşĭ în causă, însă aceste decisiunĭ sunt contrariĭ adevăratelor principiĭ care cârmuesc acţiunea tribunalelor.

[6]) Tribunalele nu pot esercita puterea lor reglementară de cât pentru apele curgătoare care nu fac parte din domeniul public şi care hotărăsc o proprietate sau trec printr'ênsa. Art. 583 nu este deci aplicabil la apele de ploae şi la acele de isvor, întru cât bine în- Art. 583 este inaplicabil la apele de ploae şi de isvor.

toare, tribunalele de judeţ [1]) vor hotărî după cererea părţilor, adecă a riveranilor care nu se înţeleg, [2]) volumul de apă şi modul de întrebuinţare ce se cuvine fie-căruia, fiind datoare a împaca interesul agriculturei şi al industriei (veḑi *suprà*, p. 33, nota 3) precum şi *respectul cuvenit proprietăţei asupra acelor ape.* [3]) Judecătorii, suverani apreciatori ai faptelor, [4]) vor judeca după echitate, [5]) *ex œquo et bono*, cumpenind toate împrejurările, precum întinderea proprietăţilor şi trebuinţele fie căruĭ riveran, scopul întrebuinţărei apei etc., fără a se putea însă pronunţa pe cale de dispositiunĭ generale şi reglementare. (Art. 4.) Judecătoriĭ pronunţă decĭ în specie o adevărată hotărîre, care prin urmare, nu este oposabilă de cât părţilor ce au figurat în instanţă. (Art. 973, 1201.) (Laurent. VIII. 336, 353. Demolombe. XI. 186.)

Revocarea hotărîrelor. Aceste hotărîrĭ, ca şi acele privitoare la alimente, pot însă fi schimbate şi revocate, de câte orĭ schimbarea sau revocarea lor

---

ţĕles, ele n'ar forma o apă curgĕtoare. Laureut VII. 179, 180, 233, 343. Demolombe. XI. 118, 121. D. P. 57. 2. 139. D. P. 55. 2. 181. Veḑi şi *suprà*, p. 25 nota 1 şi p. 27, nota 4.

Incompetenţa judecătoriilor de ocoale. [1]) Neînţelegerile dintre riverani relative la întrebuinţarea apelor pot da loc şi la acţiunele posesorii, care sunt de competenţa judecătoriilor de ocoale (Art. 56 § 2. L. din 1879), însă aceste judecătorii n'au competenţa de a reglementa întrebuinţarea apei între riverani, asemene contestaţiunĭ fiind de atribuţiunea esclusivă a tribunalelor de judeţ. Demolombe. XI. 184, 187. Répért. Dalloz. *Actions possessoires.* 413. Bonachi. II. p. 234.

[2]) Tribunalele nu se pot rosti din oficiŭ, ca administraţiunea, ci numaĭ după cererea părţilor, ca în dreptul comun. Demolombe. XI. 187. Laurent. VII. 336, 337. Cererea pentru regularea apelor poate fi făcută pentru prima oară şi în apel, ea nefiind considerată ca o cerere nouă în sensul Art. 327 Pr. Civ. Cas. Fr. D. P. 66. 1. 40 şi 255. Laurent. VII. 337.

Rîurile nenavigabile şi neplutitoare aparţin proprietarilor riverani. [3]) Va se ḑică însuşĭ legiuitorul recunoaşte formal că rîurile nenavigabile şi neplutitoare aparţin proprietarilor riverani. Aceasta maĭ resultă încă şi din Art. 476, 500, 502, 582. Aceeaşĭ soluţiune este admisibilă *a fortiori* în cât priveşte pârâele. Curte Agen şi Bordeaux. D. P. 56. 2. 63. D. P. 62. 2. 191. Demol. X. 142. In Francia sunt maĭ multe sisteme (V. Demolombe. X. 128 urm. şi Cas. Fr. D. P. 46. 1. 177. Veḑi şi D. P. 87. 1. 209, nota 2 şi 3), însă cu toate aceste, majoritatea autorilor se pronunţă tot în acest sens. Veḑi de pildă, Laurent. VI. 18. Ducaurroy. II. 122-126. Marcadé. II. 438. Troplong. *Prescription.* I. 145. Duranton. V. 208. Toullier. D. II. (parte I) 144. Veḑi şi Tom. II a lucrărei noastre, p. 421.—La Romani, toate fluviile şi rîurile fără nicĭ o deosebire erau publice, adecă aparţineau poporuluĭ Roman, aşa în cât numaĭ usul lor aparţinea tuturora. (Instit. § 2. Lib. II. Tit. I.)

[4]) Sentinţele tribunalelor scapă decĭ în această privinţă de sub censura casaţiei. Cas. Fr. D. P. 68. 1. 116. D. P. 69. 1. 12. D. P. 77. 1. 78.

Dreptul Roman. [5]) *„In omnibus quidem, maxime tamen in jure, œquitas spectanda est.“* (L. 90. Dig. Lib. 50. Tit. 17.) Veḑi şi L. 85 § 2, Dig. *loco cit.* Comp. şi Tom. I al lucrărei noastre, parte I, p. 17 urm.

au devenit neaparată prin alte trebuințe născute din o situațiune cu totul nouă. [1])

Tribunalele nu mai sunt însă în drept a reglementa întrebuințarea apeĭ între riverani, când părțile s'au învoit între ele, convențiunea lor având putere de lege (Art. 969), sau când ele au dobândit un drept asupra apeĭ prin prescripție orĭ prin destinația proprietaruluĭ (Laurent. VII. 344. Demol. XI. 191), sau în fine, când o sentință judecătorească remasă definitivă ar fi intervenit în această privință între toți aceĭ interesați. (Aubry et Rau § 246.) Casurĭ în care tribunalele nu pot reglementa întrebuințarea apeĭ.

Tribunalele, la caz de a fi sesisate de către aceĭ în drept, vor trebui deci să respecte, în asemene caz, convențiunele dintre părțĭ (regulamentele particulare, după cum se esprimă tecstul) sau drepturile dobândite prin titlu, prescripție orĭ destinația proprietaruluĭ, după cum vor trebui să respecte și regulamentele *locale*, adecă acele emanate de la autoritatea administrativă, [2]) întru cât acele regulamente n'ar fi contrarie legilor. (Art. 93 § 9 Constit.)

II. Despre grănițuirea proprietăților vecine.

Art. 584.—Orĭ ce proprietar poate îndatora pe vecinul seu la grănițuirea proprietățeĭ lipite cu a sa; cheltuelele grănițuireĭ se vor face pe jumatate. [3]) (Art, 5 § 1, 43, 745 Pr. Civ. Art. 600, 728 urm. C. C.

---

[1]) Astfel, judecătoriĭ vor putea să schimbe hotărîrea lor de câte orĭ un riveran 'șĭ au mărit orĭ micșurat proprietatea, și a schimbat modul de cultură, sau când apa a scăḑut în așa mod în cât nu mai poate fi întrebuințată în limitele de mai înainte etc. Cas. Fr. D. P. 67. 1. 352. D. P. 77. 1. 78. Laurent. VII 353. Demolombe. XI. 198. Arntz. I. 1085.

[2]) Cas. Fr. *Pand. Période.* 87. 1. 353 și 88. 1. 26, 27. D. P. 77. 1. 483. Din cele mai sus espuse resultă că autoritățile administrative ar avea dreptul de a reglementa cursul apelor nenavigabile și neplutitoare într'un scop de poliție și de utilitate publică. Care sunt însă aceste autorități, și care este marginea acesteĭ puterĭ reglementare? Ar fi greu de respuns la asemene cestiunĭ, căcĭ dacă nu mĕ înșăl, noĭ nu avem nicĭ o lege specială în această privință. Chiar în Francia, unde dreptul de regulamentare al administrațiuneĭ este netăgăduit, se admite în genere că autoritățile administrative nu pot, fără a comite un esces de putere, să se pronunțe asupra reclamațiunelor de interes pur privat, aceste fiind de atribuțiunea tribunalelor ordinare. C. Nancy. *Pand. Période.* 88. 2. 41 și nota 3. Comp. Cas. Fr. D. P. 55. 1. 338. D. P 56. 1. 359. D. P. 60. 1. 347. Regulamente emanate de la autoritățile administrative.

[3]) Art. 584 își are sorginta sa în L. 10. Tit. 1. Dig. *finium regundorum.* Veḑĭ și Cod. Lib. 3. Tit. 39.—In privința dreptuluĭ vechiŭ, veḑĭ pentru Muntenia: cod. Ipsilant, cap. despre hotărniciĭ și Regul. Organic Muntenieĭ, Art. 343-348, cap. VII, secția 9 și cod. Caragea, partea II. cap. III. Art. 1 și urm. Veḑĭ și circulările publicate în codul Caragea (ediția Brailoiŭ) p. 433-446.—In cât privește legislația Moldoveĭ, veḑĭ art. 1128-1143 cod. Calimach, Regul. Orga- Dreptul vechiŭ.

Art. 321, 355, 356 Cod. Pen. Art. 56 § 1, 99 L. Jud. ocoale din 1879. Art. 15, 17 L. rurală din 1864. Regul. din 6 Martie 1868 pentru hotărnicii. Art. 646 C. Fr.)

Grănițuirea consistă în îngroparea în pământ a unor stâlpi sau petre care hotăresc și despărțesc două proprietăți limitrofe. [1])

Orĭ ce proprietar, fie un particular sau o persoană juridică (Demolombe. XI. 263), poate să oblige pe vecinul seu, orĭ care ar fi el, [2]) la grănițuirea proprietățeĭ lipite cu a sa (*contigue*).

Se poate cere grănițuirea chiar când ar esista hotare anterioare.

Grănițuirea proprietăților limitrofe poate fi cerută, chiar când aceste proprietăți ar fi despărțite prin hotare anterioare, de câte orĭ aceste hotare n'au fost așeḑate prin înțĕlegerea comună a părților, sau în virtutea uneĭ hotărîrĭ judecătorești. Curtea din Aix a decis că hotarele care ar esista din vechime sunt presupuse a fi așeḑate de părți prin comuna lor înțĕlegere (Répert. Dalloz, *Bornage*, 20), însă asemene presumțiune nu este nicăiri înscrisă în lege. Prin urmare, acțiunea în grănițuire va fi primită, chiar dacă hotarele ar avea ființă, de câte orĭ pârîtul nu va

---

nic al Moldoveĭ, Art. 391-397, cap. 8, S-a 13; legiuirea din 21 Martie 1839 pentru stângerea proceselor de împresurări, precum și dispozițiile ministeriale publicate în colecția luĭ Scărlat Pastia, p. 159 178, 473, 500, 620, 709 etc.

Art. 1128—1130 Cod. Calimach.

[1]) „La împărțeala moșiilor, ḑice Art. 1128 din codul Calimach (845 Austriac), trebue să se însemneze hotarele megieșite prin vederate și nestrămutate semne", și art. 1129 (845 Austriac) adecă că „rîurile, pârâele, pădurele, munții, movilele, poenele, drumurile, obștestele tracturĭ și alte asemene, sunt hotare firești." Veḑi și Art. 1130 (845 Austriac) unde se ḑice: „spre depărtarea și întimpinarea vicleșuguluĭ și a înșălăciuneĭ, trebue să se săpe de desupt sau să se tae în pietrele sau stâlpiĭ ce se obicinuesc a se pune spre arătarea hotarelor, crucĭ, numere sau alte oare-șĭ care semne, precum: hârburĭ, cărbunĭ sau cenușă."

Legea actuală nu prescrie nicĭ o regulă în privința moḑuluĭ cum trebue să se așeze hotarele, și în privința materieĭ din care ele trebue să fie compuse. Aceasta să determină maĭ tot-deauna de usurile locale. Când un șanț, o carare sau un gard ține loc de hotar, usul determină de asemenea lărgimea și adâncimea lor. In regulă generală, aceste bunurĭ sunt comune (Art. 590, 602, 606, 609), ear mijlocul șanțuluĭ, cărăreĭ sau a garduluĭ trebue să fie considerat ca adevăratul punct de hotărnicie. Pardessus. *Servitudes.* 120. Comp. Art. 1143 cod. Calimach (854 Austriac) citat *infrà* la Art. 590. Și copacĭ pot servi de hotar între doĭ vecinĭ. (Comp. Art. 609.) „*Neque enim multum interest, arbores quis in confinio, an ædificium ponat.*" (L. 2. Pr. *in fine.* Dig. Lib. 10. Tit. 1.)

Obligație de a face.

[2]) Acțiunea în grănițuire poate să fie esercitată decĭ nu numaĭ în contra particularilor, dar și în contra Statuluĭ, județelor, comunelor și a stabilimentelor publice în privința fondurilor care compun domeniul lor privat. Aubry et Rau. II. § 199, p. 201. Demol. XI. 263

putea dovedi că aceste hotare au fost așeḑate în virtutea uneĭ convențiunĭ sau a uneĭ hotărîrĭ. [1])

Proprietarĭĭ limitrofĭ ar putea de asemene să ceară restabilirea hotarelor care ar fi fost distruse din o întâmplare oare care, [2]) de esemplu, prin un delict (Art. 321, 355 Cod. Pen.) sau prin o inundație, *si irruptione fluminis fines agri confudit inundatio...* (L. 8. Pr. Dig. Lib. 10. Tit. 1.) Dacă însă hotarele ar avea încă ființă, o nouă cerere în grănițuire, n'ar maĭ fi admisibilă, chiar dacă ar fi trecut 30 de anĭ de la așeḑarea lor, căcĭ nu poate să fie vorba de o nouă grănițuire atuncĭ când vechile hotare așeḑate de părțĭ sunt încă în picioare. (Laurent. VII. 439.) Restabilirea hotarelor distruse.

Acțiunea posesorie pentru strămutare de hotare (Art. 56 din L. jud. de ocoale) ar putea însă să aibă loc în tot-deauna. (Demolombe. XI. 246, 281.)

Cheltuelele grănițuireĭ se vor plăti de fie care parte *pe jumătate*, cu toate că proprietățile n'ar fi de o valoare sau de o întindere egală, pentru că delimitarea proprietăților aduce acelașĭ folos ambelor părțĭ, adecă împedică împresurările care sunt de temut, atât de o parte cât și de alta. [3]) Cheltuelele grănițuireĭ.

---

[1]) Laurent. VII. 419, 420. Demolombe. XI. 268.—Acțiunea în grănițuire ar fi primită, chiar atuncĭ când esistența hotarelor n'ar fi pusă în contestație, de câte orĭ unul din proprietarĭ ar conchide la esistența uneĭ încălcărĭ sau împresurărĭ de pământ, însă în asemene caz, acțiunea în grănițuire ar implica o revendicare. Laurent. VII. 421. Cas. Fr. D. P. 51. 1. 206.—Ceea ce deosebește însă acțiunea în revendicare de acțiunea în regulare de hotare, este că cea dintâĭ are de obiect o parte certă și determinată a fondului limitrof, reclamantul avênd sarcina de a dovedi dreptul seu, adecă că este proprietarul pământului revendicat, pe când acțiunea în grănițuire nu are de obiect o parte determinată a fondului limitrof, și vecinul care cere regularea hotarelor proprietăților limitrofe nu poate să fie obligat a dovedi dreptul seu de proprietate. (Veḑĭ *infrà*, p. 40.) Comp. Laurent. VII. 433.

[2]) Laurent. VII. 438. Demol. XI. 281. „Dacă din orĭ ce fel de întâmplare, ḑice Art. 1136 din codul Calimach (850 Austriac), s'ar fi întunecat semnele de hotare până întru atâta, încât să nu se maĭ poată cunoaște, are dret fiște-care împreună partaș să ceară o deobște înoire de hotare.“ Comp. și L. 8. Pr. Dig. Lib. 10. Tit. 1.—Dacă părțile au remas în inacțiune 30 de anĭ de la desființarea hotarelor, ele nu vor maĭ putea însă să ceară îndreptarea lor în puterea vecheĭ convențiunĭ, ci vor avea numaĭ facultatea de a cere din nou grănițuirea proprietăților lor conform art. 584, fiind că orĭ ce acțiune care naște din o convenție se prescrie prin 30 de anĭ. (Art. 1890.) Laurent. VIII. 438.

[3]) Ducaurroy. II. 227. Laurent. VII. 435.—Controversa care esistă asupra acestuĭ punct în Francia (V. Demol. XI. 276) nu maĭ are ființă la noĭ, fiind că tecstul nostru prescrie plata cheltuelelor grănițuireĭ, adecă a stabilireĭ hotarelor *pe jumatate*, ear nu *a frais*

Obligație de a face.

Această dispoziţiune nu conţine o servitute, ci o *obligaţie de a face* reciprocă între vecinĭ. [1]) Dovadă la aceasta este că dreptul de a cere grănițuirea nu se stânge ca servituţile prin ne-us în curs de 30 de anĭ (Art. 639), ci este imprescriptibil.

Imprescriptibilitatea dreptuluĭ de a cere grănițuirea.

Dreptul de a cere grănițuirea proprietăţilor alipite una de alta se întemeiază pe consideraţiunĭ de ordine publică, fiind că are de obiect împedicarea proceselor şi altor desordine dintre vecinĭ. Acest drept este decĭ imprescriptibil şi poate fi esercitat orĭ şi când. [2])

Grănițuirea se poate face de bună voe şi prin comună înţelegere. La caz de neînţelegere între părţĭ, ea se va face prin justiţie. [3])

---

communs, după cum se esprimă tecstul francez.—După codul Calimach (Art. 1137), cheltuelele pentru înoirea hotarelor trebueau să se plătească de către toţĭ partaşiĭ, *după analogia întindreĭ hotarelor*. (Art. 850 cod. Austriac.)

Cheltuelĭ de judecată. Aplicarea Art. 140 Pr. Civ.

Cât pentru cheltuelele pricinuite cu ocasiunea acţiuneĭ în grănițuire, precum ar fi cheltuelele de timbru, acele necesare pentru mĕsurarea pământuluĭ etc., legea nefăcênd nicĭ o derogaţiune la dreptul comun, ele se vor plăti de către partea care va cădea în pretenţiunele sale. (Art. 140 Pr. civ.) Laurent. VII. 435. Ducaurroy. II. 277. Mourlon. I. 1706. Marcadé. II. 598. Vedi şi Demolombe. XI. 277.—După acest din urmă autor însă (XI 276), cheltuelele de mĕsurătoare ar trebui să se plătească de fie care parte în proporţiune cu întinderea moşieĭ sale. Tot în acest sens se pronunţă şi Aubry et Rau, II. § 199, p. 203.

Critica loculuĭ ce ocupă Art. 584.

[1]) In acest sens, jurisconsultul Paulus dicea: „*actio finium regundorum in personam est, licet pro rei vindicatione sit.*“ L. 1. Dig. Lib. 10. Tit. 1.—Grănițuirea a fost clasificată între servituţĭ din causă că ea resultă din situaţiunea locurilor şi formează un atribut a dreptuluĭ de proprietate, însă aceasta nu este o raţiune suficientă, căcĭ tocmaĭ prin faptul că grănițuirea este un atribut al proprietăţeĭ, ea nu constitue o servitute. Mult maĭ logic este decĭ codul Italian (Art. 441) care tratează despre grănițuire între dispoziţiunele generale ale proprietăţeĭ. Este decĭ de mirat cum Demolombe XI. 242) caută a justifica locul ce această dispoziţie ocupă atât în codul francez cât şi în al nostru.

[2]) Mourlon. I. 1706. Demolombe. XI. 241. Laurent. VII. 429. Aubry et Rau. II. § 199, p. 201. Dreptul de a cere grănițuirea fiind într'adevĕr inerent proprietăţeĭ, trebue să subsiste cât timp subsistă şi proprietatea.—Nimic n'ar împedica însă pe vecinĭ de a prescrie unul în contra altuia întregul fond limitrof, sau numaĭ o parte din el, pentru că prescripţia fiind de drept comun, fie care vecin poate să prescrie peste titlul seu. Comp. Laurent. VII. 429 439. Aubry et Rau. II. § 191, p. 202. Arntz. I. 1091.

[3]) Demolombe. XI. 271. Acţiunea în grănițuire care ar avea de obiect restituirea uneĭ bucăţĭ de pământ împresurată de către un vecin îşĭ păstrează caracterul seu propriu şi nu se schimbă în acţiune în revendicare. Ea constitue în tot-deauna prin natura sa un *judicium duplex*, adecă una din acele acţiunĭ în care fie care parte este în acelaşĭ timp şi reclamant şi pârît, fie care fiind obligat a'şĭ dovedi dreptul seu. Demolombe. XI. 255. Laurent. VII. 433. Aubry

Pentru ca grănițuirea să poată avea loc, trebue ca proprietățile să aparție la două persoane deosebite și să fie de așa natură în cât să fie îndoeală asupra hotarelor, de unde resultă că numaĭ fondurile rurale *limitrofe* (*contigus*) pot fi hotărnicite: [1]) *hæc*

et Rau. II. § 199, p. 199. Cas. Rom. Bulet. pe 1880, S-a I. p. 183. Cas. Fr. D. P. 56. 1. 411. Veḑĭ și D. P. 60. 2. 42. „*Judicium finium regundorum, tale est, ut in eo singulæ personæ duplex jus habeant, agentis, et ejus, quo cum agitur.*“ (L. 10. Dig. Lib. 10. Tit. 1.)—Nominațiunea unor esperțĭ aleși de părți sau rânduiți din oficiŭ (Art. 212 Pr. Civ.) și scoborîrea judecătoruluĭ la fața loculuĭ (Art. 222—226 Pr. Civ. Comp. și Art. 99. L. jud. de ocoale din 1879) sunt în deobște basele principale a acesteĭ operațiunĭ: „*ad officium de finibus cognoscentis pertinet*, **mensores mittere**, *et per eos dirimere ipsam finium quæstionem, ut æquum est, si ita res exigit*, **oculisque suis subjectis locis.**“ (L. 8 § 1. Dig. Lib. 10. Tit. 1.) Judecătoriĭ și esperțiĭ vor avea în vedere titlurile vechĭ, (*vetera monumenta*) și cele nouă, precum posesiunea, care este cel maĭ bun mijloc de a interpreta titlurile. Demolombe. XI. 272 urm. Comp și Curte din Metz. D. P. 60. 2. 42.

„Cele maĭ marĭ și maĭ puternice mijloace de ajutoriŭ spre îndreptarea hotarelor, ḑice Art. 1140 din codul Calimach (852 Austriac), sunt aflarea celor vechĭ semne de hotare și prescrierea, sau și harta loculuĭ de pricină; după aceea, documenturile cele maĭ vechĭ, sau judecătoreasca cercetare, față fiind părțile împricinate și ceĭ de cercetat, cum și aceĭ cunoscĕtorĭ și ispitiți în asemene lucruri și marturĭ bătrânĭ, și în sfêrșit prescrierea tuturor acestora cu cuviincioasă rândueală, cu adăogirea și a socotințeĭ celor ispitiți întru aceste, și iscăliturile celor ce au fost de față în hotarnică.“ Art. 1138—1142 Cod. Calimach

Atât după vechiul cod al Moldoveĭ (Art. 1138, 1139), cât și după codul Austriac (Art. 851), la caz de îndoeală asupra hotarelor, sau de gâlcevire în privința îndreptăreĭ lor, posesorul este menținut în posesiunea sa până la darea hotărîreĭ desevêrșite, partea jîgnită în dretul seu prin această apărare a judecătorieĭ fiind în drept de a dovedi prin mijloacele legale posesiunea sau proprietatea sa. Astăḑĭ, aceste regule nu maĭ sunt aplicabile, și tribunalele sunt suverane apreciatoare pentru a decide după împrejurărĭ dacă ele trebue să dee precăderea posesiuneĭ sau titlurilor invocate de părțĭ. Curte din Metz. D. P. 60. 2. 42. Comp. și Laurent. VII. 432.—Art. 1141, 1142 din codul Calimach (Art. 853 Austriac) adaogă următoarele: „Dacă nicĭ una nicĭ alta din părțile împricinate nu va putea dovedi îndepărtătorul (esclusivul) drit a vremelnicieĭ sau a vecinicieĭ stăpâniri (adecă a posesiuneĭ sau a proprietățeĭ), atuncea trebue judecătoria să împartă întinderea loculuĭ de pricină, după analogia pământuluĭ, pe care fișteine din părțĭ au stăpânit fără supărare, maĭ înainte de a se isca gâlceava întru aceasta. Dacă și acestă mĕsură a stăpânireĭ ambelor părțĭ va fi cu îndoeală, atuncĭ trebue să se împartă întinderea loculuĭ gâlcevit între aceștia, în părțĭ de o potrivă, și pe urmă să se facă stâlpirea.“

[1]) Grănițuirea n'ar putea decĭ să aibă loc dacă fondurile n'ar fi limitrofe, ci ar fi deosebite printr'un drum, prin proprietatea unuĭ al treile, sau prin o apă curgĕtoare, fie ea navigabilă sau nu. Laurent. Fonduri deosebite prin un drum sau altele

actio pertinet ad prœdia rustica, quamvis œdificia interveniant. (L. 2 Pr. Dig. Lib. 10. Tit. 1, *finium regundorum.*)

Grănițuirea nu poate să aibă loc în privința clădirilor care sunt mai mult *vecine* de cât *limitrofe* și a căror întindere se determină prin păretele despărțitor. [1])

O altă condițiune cerută pentru ca grănițuirea să poată avea loc este următoarea: proprietățile limitrofe trebue să fie divise. Dacă ambele fonduri formează o singură proprietate indivisă, nu poate să fie vorba de hotărnicie, *quia ego et socius meus in hac actione adversarii esse non possumus, sed unius loco habemur.*[2])

Cine poate cere granițuirea?

Acțiunea în grănițuire poate să fie pornită de *ori ce proprietar,* [3]) și chiar de ori ce *posesor cu titlu de proprietate,* fără ca vecinul să poată cere dovedirea dreptului seu de proprietate altfel de cât prin presumțiunea alipită la posesiunea sa. [4])

Usuar, usufructuar, bezmanar.

Acest drept aparține de asemene usuarului, usufructuarului și bezmanarului, pentru că ei au un drept real asupra lucrului. [5])

VII. 418. Demol. XI. 266. Grănițiuirea ar fi însă cu putință când fondurile ar fi deosebite numai prin o cărare privată, prin o rîpă sau prin un pîrău. Demol. XI. 266. Aceste soluțiuni sunt conforme dreptului Roman. „*Sive via publica intervenit, confinium non intelligitur: et ideo finium regundorum agi non potest, quia magis in confinio meo via publica vel flumen sit, quam ager vicini.* **Sed, si rivus privatus intervenit, finium regundorum agi potest.**“ (L. 4. § 11, L. 5 și 6. Dig. Lib. 10. Tit. 1.)

[1]) Arntz. I. 1089. Demolombe. XI. 264, 268. „*Hoc judicium locum habet in confinio prœdiorum rusticorum: urbanorum, displicuit; neque enim confines hi, sed magis vicini dicuntur, et ea communibus parietibus plerumque disterminantur.*“ (L. 4. § 10. Dig. Lib. 10. Tit. 1.)—Clădirile numai atunci ar putea fi supuse grănițuirei când ar fi deosebite prin un loc stêrp. Laurent. VII. 418. Aubry et Rau. II. § 199, p. 199. Vedi Art. 15 și 17 din legea rurală de la 1864 care prevede hotărnicia izlazurilor (imașelor), locurilor de fânață și arătură remase în proprietatea sătenilor, precum și a vetrelor satelor.

[2]) L. 4. § 7, *in medio.* Dig. Lib. 10. Tit. 1. Vedi și L. 4 § 6, *eodem.* Comp. Laurent. VII. 418. Demolombe. XI. 265.

Coproprietar în indivisiune.

[3]) Coproprietarul în indivisiune are și el acest drept, cu toate că ceilalți coproprietari s'ar opune la această acțiune, pentru că întinderea fondului trebue să fie cunoscută în momentul facerei împărțelei. Laurent. VII. 418, 422. C. Rennes. Rép. Dal. *Bornage.* 19.

[4]) Arntz. I. 1090. Mourlon. I. 1707. Marcadé. II. 598. Demolombe. XI. 259. Aubry et Rau. II. § 199. p. 199 și 200.—*Contrà.* Laurent. VII. 423. Pardessus, 331, după care reclamantul ar trebui să dovedească mai întâi calitatea sa de proprietar, pârîtul avênd interes de a se judeca numai cu proprietarul, fiind că hotărîrea ce el ar dobândi față cu o altă persoană n'ar fi oposabilă proprietarului. Această părere a remas însă isolată.

Punerea proprietarului în causă de către pârît.

[5]) Laurent. VII. 424 și autorii citați în nota 4. Vedi și Tom. II, p. 550. Această soluțiune este conformă dreptului Roman. (Vedi L. 4 § 9. Dig. Lib. 10. Tit. I.) Remâne însă bine înțeles că pârîtul

In asemene caz însă, efectele grănițuireĭ încetează prin încetarea usuluĭ și a usufructuluĭ. (Arntz. I. 1090.)

Dreptul de a cere grănițuirea s'ar cuveni, după unii, și creditoruluĭ antecresist, pentru că sunt autorĭ care susțin că anticresa ar conferi un drept real asupra lucruluĭ. [1])

Creditor antecresist. Art. 1697 urm. Controversă.

Acest drept nu se maĭ cuvine însă sub nicĭ un cuvênt chiriașuluĭ, pentru că am vĕḑut, cu toată controversa ce esistă asupra acestuĭ punct, că dreptul chiriașuluĭ este personal. [2])

Chiriaș.

Acțiunea în grănițuire trebue să fie pornită contra proprietaruluĭ limitrof. Pârîtul trebue decĭ și el să fie proprietar, căcĭ el are acelașĭ rol ca și reclamantul. Când decĭ acțiunea va fi pornită contra arendașuluĭ, locatorul va trebui neapărat să fie pus în causă de către arendaș. [3])

Persoanele contra cărora acțiunea în grănițuire poate fi pornită.

Care este capacitatea cerută pentru a intenta acțiunea în grănițuire și pentru a se apăra contra uneĭ asemene cereri. Pentru a respunde la această cestiune, trebue să distingem: 1° sau punctele de hotare sunt cunoscute și necontestate, și acțiunea are de scop numaĭ însemnarea acelor hotare, și în asemene caz, acțiunea în grănițuire fiind un act de administrațiune și de conservare, aparține fără nicĭ o îndoeală atât barbatuluĭ administrator al avereĭ femeeĭ sale (Art. 1242), cât și epitropuluĭ sau minoruluĭ

Capacitatea cerută pentru a porni acțiunea în grănițuire și a se apăra în contra eĭ. Epitrop, minor emancipat etc.

---

care s'ar vedea acționat de altul de cât de proprietar ar putea pune pe acest din urmă în causă, pentru ca să nu maĭ aibă un nou proces de susținut în contra luĭ. Laurent. VII. 37, 424 și VI. 367. Demolombe. XI. 256. Marcadé. II. 598.

[1]) Demolombe. XI. 257.—*Contrà.* Aubry et Rau. II. § 199, p. 200, tecst și nota 12. Veḑĭ și tomul II al lucrăreĭ noastre, p. 428, nota 2.

[2]) Veḑĭ Tom. II, p. 428, nota 4. Comp. Laurent. VII. 424. V. 485. VI. 75 și XXV. 9 urm. Demolombe. XI. 258. Demante. II. 500 bis IV. Toullier. D. II. (partea I.) 181. — In caz de contestațiune asupra hotarelor, chiriașul va trebui decĭ să recurgă la locator care va face să înceteze turburarea prin provocarea grănițuireĭ. Laurent. VII. 424. Arntz. I. 1090.

[3]) Laurent. VII. 425. — Vecinii care n'ar fi limitrofi pot și eĭ să fie puși în causă de câte orĭ presența lor ar fi neapărată, însă eĭ vor trebui să fie chiemați de către pârît, ear nu de către reclamant, căcĭ acțiunea acestuĭ din urmă nu poate fi primită de cât în contra proprietaruluĭ limitrof. Laurent. *loco cit.* Curasson. *Bornage.* 50. Veḑĭ cu toate aceste Cas. Fr. D. P. 56. 1 312 și Demolombe. XI. 267, după care vecinii nelimitrofi ar putea fi chiemați direct de către reclamant. — Casațiunea franceză (V. D. P. 58. 1. 31) a admis ca judecătorii sesisați de grănițuirea a două proprietăți limitrofe pot *din oficiu* să ordoane chiemarea celorlalți vecini, daca operațiunea trebue să se întindă și la proprietățile lor, însă această soluțiune mi se pare inadmisibilă.— După art. 1137 din codul Calimach (Art. 850 *in medio* Austriac), la înoirea de hotare trebue să se chieme și megieșii dimprejur să se prescrie semnele de hotare cu de amĕruntul, pre cât va fi prin putință.

Chiemarea vecinilor nelimitrofi.

emancipat; 2° sau punctele de hotare sunt necunoscute şi contestate, şi în asemene caz, fiind în joc o parte din averea imobiliară, epitropul nu mai poate represinta pe minor, cel puţin ca reclamant, fără încuviinţarea consiliului de familie (Art. 408); minorul emancipat nu poate figura nici ca pârît, nici ca reclamant fără asistenţa curatorului (Art. 428), ear barbatul fără împuternicirea femeei sale, afară de casul când el ar figura ca usufructuarul avereĭ dotale (Art. 1243), sau chiar a alteĭ averĭ, sub un alt regim de cât acel dotal. [1])

Caracterul acţiuneĭ în grănicţuire. Acţiune reală. Controversă.

La Romanĭ, acţiunea în grănicţuire (*finium regundorum*) era clasificată între acţiunele *micste*, [2]) şi mult regretatul Al. C. Şendrea, în eminentul seu tratat de procedură civilă (I. 279 şi 287) dice că această acţiune ar fi micstă şi în dreptul nostru dimpreună cu celelalte două acţiunĭ cunoscute sub numele de *actio familiæ erciscundæ*, şi *actio communi dividundo*. Inţĕleg până la un punct oare care că asemene teorie să poată fi susţinută în Francia, unde legiuitorul (Art. 1370 fr.) pe de o parte pune între quasi-contracte angajamentele formate între proprietariĭ vecinĭ fără voinţa lor, pe când ştiut este că acţiunele care isvorĕsc din quasi-contracte sunt personale, şi unde, pe de altă parte, regularea hotarelor se consideră ca o servitute care derivă din situaţiunea locurilor, ceea ce conferă acţiuneĭ un caracter de realitate; dar că asemenea teorie să se susţie la noĭ, unde Art. 1370 din codul fr. lipseşte şi unde acţiunea pentru regularea hotarelor are numaĭ caracterul realităţeĭ, aceasta n'o pot pricepe, maĭ ales când observăm că legiuitorul nostru a manifestat în deajuns intenţiunea de a nu admite esistenţa acţiunelor micste prin faptul că n'a re-

---

Indreptarea uneĭ erorĭ strecurate în Tom. II. p. 183.

[1]) Aubry et Rau. II. § 199. p. 200, 201 tecst şi nota 14. Laurent. VII. 426. Bonachi. II. p. 237.—In tomul al II-le, p. 183, am admis împreună cu Demolombe (VII. 689 şi XI. 260, 261) că epitropul ar putea să intente sau să apere singur pe minor în contra uneĭ acţiunĭ în grănicţuire, *de câte orĭ proprietatea sau titlurile n'ar fi contestate* (Comp. Art. 53 § 2 şi 56 § 4. L. jud. ocoale din 1879), însă după o matură reflecsiune cred că această soluţiune este inadmisibilă în legislaţiunea noastră, pentru că la noĭ, judecătoriĭ de pace nu judecă acţiunele în grănicţuire, ci numaĭ acţiunele *pentru strămutare de hotare*, care nu trebuesc confundate. Veḑĭ p. 44.

[2]) „*Quœdam actiones mixtam causam obtinere videntur tam in rem quam in personam. Qualis est . . . . finium regundorum, quœ inter eos agitur qui confines agros habent . . .*“ (Instit. § 20. Lib. IV. Tit. 6.) Jurisconsultul Paulus consideră acţiunea în grănicţuire ca personală (V. L. 1. Dig. Lib. 10. Tit. 1), însă această părere este greşită faţă cu tecstul sus citat din Institute.—Majoritatea autorilor francezĭ consideră şi astăḑĭ acţiunea în grănicţuire ca micstă. Veḑĭ Arntz. I. 1090. Boitard. *Procéd. Civ.* I. 134 etc. Aceasta era şi părererea luĭ Pothier (*Société*, No. 231) după care se ieu maĭ toţĭ comentatoriĭ francezĭ.

produs art. 59 din procedura franceză, care vorbește de *materii micste*. (Vedĭ cu toate aceste Art. 54 Pr. Civ.) Acțiunea nefiind astădĭ de cât însuși dreptul esercitat în justiție, pentru ca să esiste acțiuni micste ar trebui să fie și drepturĭ micste, ceea ce este inadmisibil. [1]) Care este decĭ la noĭ adevĕratul caracter a acțiuneĭ *finium regundorum*? Facultatea de a cere regularea hotarelor fiind un atribut al proprietățeĭ, și acțiunele care isvorĕsc din proprietate independent de orĭ ce legătură de obligație fiind reale, nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că acțiunea în grănițuire este reală. [2]) Ca atare, ea se va introduce, conform Art. 59 Pr. Civ., la tribunalul de județ al situațiuneĭ imobiluluĭ. [3]) (V. și Art. 5 Regul. pentru hotărniciĭ din 1868. [4]) Acțiunea în grănițuire n'ar putea decĭ fi pornită pentru prima oară în apel într'o instanță care ar avea de obiect revendicarea unuĭ pământ, căcĭ aceasta ar fi o cerere nouă în sensul Art. 327 Pr. Civ. (Cas. Fr. D. P. 68 1. 292.)

In Francia și în Belgia, acțiunele pentru regularea de hotare au fost date în competința judecătoriilor de ocoale prin legĭ posterioare coduluĭ civil. (L. fr. din 25 Maĭ 1838 și L. Belg. din 25 Martie 1876.) Această competință încetează însă când se contestă proprietatea sau titlurile care o stabilesc. La noĭ, numaĭ acțiunele pentru *strămutare de hotare* sunt de competința jude- Deosebire de la codul francez.

[1]) Vedĭ tomul II al lucrăreĭ noastre, p. 406, unde m'am maĭ încercat o dată să combat teoria Română susținută atât de Dl. Șendrea cât și de Dl. Gh. Tocilescu (Proced. Civ. partea II, p. 40 urm) și combătută de Dl. Al. Degré (Dreptul pe 1888, No. 42).—Art. 54 din Pr. Civ. care pare a presupune esistența acțiunelor micste este, după părerea noastră, o inadvertență a legiuitoruluĭ nostru, cu atât maĭ mult cu cât teoria acțiunelor micste nu are la noĭ nicĭ o rațiune de a fi din punctul de vedere al competințeĭ, de vreme ce legiuitorul Român nu stabilește un *forum* deosebit pentru afacerile micste. Vedĭ cu toate aceste Dreptul pe anul 1873, No. 63, unde simpaticul nostru confrate și amic, Gr. G. Păucescu, astădĭ ministru, recunoaște esistența acțiunelor micste și la noĭ.—Procedura Italiană nu cunoaște acțiunele micste care au fost de curênd desființate și în Anglia prin o lege nouă.

[2]) Comp. Laurent. VII. 428. Demolombe. XI. 243, 244. Demante. II. 500 bis III. Bonachi. II. p. 238, care se pronunță tot în acest sens.

[3]) Aceasta o recunoaște însuși Dl. Șendrea (op. cit. I. 355.) Este decĭ de mirat cum Dl. Sand. Nanoveanu (Pr. Civ. p. 173) a putut să susție că acțiunea în grănițuire s'ar putea introduce la tribunalul domiciliuluĭ pârîtuluĭ, când procedura noastră prevede (Art. 59) că orĭ ce acțiune *relativă la imobile* se intentă numaĭ la tribunalul situațiuneĭ imobiluluĭ. Comentatoriĭ noștrĭ ar face bine să observe maĭ de aproape tecstele noastre în loc de a se lua orbește după autoriĭ străinĭ!

[4]) Regulamentul pentru hotărniciĭ din 6 Martie 1868 are putere de lege, fiind că a fost elaborat în basa Art. 745 Pr. Civ. Cas. Rom. S. I. Bulet. pe 1880, p. 173.

cătoriilor de ocoale când nu se contestă proprietatea sau titlurile eĭ constitutive. (Art. 56. L. jud. ocoale din 1879.)

Strămutarea de hotare. Art. 56 L. din 1879.

Nu trebue deci să confundăm acțiunea pentru *regulare de hotare* cu acțiunea pentru *strămutare de hotare*. Cea dintăĭ este petitorie, ear cea de al doile este posesorie. [1])

Efectele grănițuireĭ.

Grănițuirea îșĭ produce efectele sale numaĭ în privința delimităreĭ fondurilor; ea nu are nicĭ un efect în privința proprietățeĭ, chiar când judecătoriĭ ar fi ordonat restituirea uneĭ porțiunĭ de pământ, de unde resultă că partea care ar fi pornit procesul în grănițuire remâne liberă de a introduce o acțiune în revendicare, (Comp. Art. 19 din regul. hotărniciilor de la 1868), fără aĭ se putea închide calea prin escepțiunea trasă din lucrul judecat, căcĭ revendicarea constitue o acțiune nouă, de vreme ce judecătoriĭ nu s'au pronunțat în privința proprietățeĭ. [2])

Desființarea hotărnicieĭ.

Hotărnicirea proprietăților limitrofe o dată statornicită poate ea să fie atacată? Dacă ea a avut loc prin convenția părților, această convenție va putea fi anulată conform dreptuluĭ comun când se va dovedi că consimțământul uneia din părți a fost dat prin eroare, smuls prin violență sau surprins prin dol.[3])

III. Despre îngrădirea proprietățeĭ.

Prin îngrăditură sau împrejmuire trebue să înțelegem orĭ ce stavilă care are de scop de a împedica întrarea într'uń loc. Im-

---

Strămutare de hotare. Art. 321, 355 Cod. Pen.

[1]) Demolombe. XI. 246. Arntz. I. 1092.— Strămutarea și desființarea de hotare sunt două delicte deosebite care se pedepsesc cu închisoarea sau cu amendă. (Art. 321, 355 Cod. Pen.) Pentru că strămutarea sau desființarea de hotare să fie un delict, trebue ca grănițuirea să fi fost făcută de bună voe sau prin justiție între aceĭ interesați. Demolombe. XI. 246.—După codul penal vechiŭ al Moldoveĭ, strămutarea și desființarea de hotare erau pedepsite cu *bataea* pentru *ceĭ proștĭ*, ear pentru *ceĭ maĭ de ispravă*, cu o globire la cutiia milelor. Vedĭ Tomul II, p. 432, nota 2.

[2]) Laurent. VII. 436. Comp. și Cas. Fr. D. P. 68. 1. 292.—Hotărîrea care se pronunță asupra cereriĭ de grănițuire este, că toate hotărîrile, *declarativă*, ear nu *translativă* sau *atributivă* de proprietate, de unde resultă că dacă măsurătoarea a avut de resultat de a da unuĭ din vecinĭ maĭ mult pământ de cât i se cuvinea după titlul seu, titlul va avea precădere. Laurent. VII. *loco cit.* Boileux. II. p. 830. Demolombe. XI. 278. Remâne bine înțeles că hotărîrile pronunțate în materie de hotărnicie nu sunt oposabile de cât părților care au figurat în instanță. Cas. Rom. Bulet. S. I. p. 1880, p. 131.

[3]) Art. 953—961. Laurent. VII. 437. Demol. XI. 280. Comp. C. Douai. D. P. 49. 2. 48.—In caz când ar fi intervenit o hotărîre judecătorească, această hotărîre va putea fi atacată conform dreptuluĭ comun pe calea opositiuneĭ, apeluluĭ și a recursuluĭ în casație. Laurent. Demolombe, *loco cit.* Aubry et Rau. II. § 199, p. 203.

prejmuirea are deci de obiect împedicarea violațiuneĭ proprietățeĭ.[1])

Dreptul ce are fie care proprietar de a'şĭ îngrădi proprietatea sa prin şanțurĭ, parĭ, ziduri, garduri şi prin orĭ ce alte mijloace, nu trebue să fie confundat cu dreptul ce Art. 600 conferă fie căruĭ proprietar de a obliga pe vecinul seu în orașe şi suburbiĭ (mahalale) a contribui la clădirea şi repararea îngrăditureĭ ce desparte fondurile lor respective, căcĭ Art. 585 conferă un drept, pe când Art. 600 impune o obligațiune. Deosebire între Art. 585 şi 600.

1° *Despre îngrădirea de bună voe.*

Art. 585. — Tot proprietarul îşĭ poate îngrădi proprietatea, afară de escepțiunea ce se face la Art. 616, (*ear nu la Art. 615, după cum din eroare se esprimă tecstul oficial.*)[2]) (Art. 475, 480, 600, 602 urm. 616 urm. C. C. Art. 355, 389 § 9, 312 § 4 Cod. Pen. Regul. din 6 Martie 1868 p. hotărniciĭ. Art. 11—13, 103 § 5 şi 7 L. pentru poliția rurală din 1868. Art. 647 C. Fr.)

Orĭ ce proprietar[3]) îşĭ poate decĭ îngrădi proprietatea sa,[4])

---

[1]) „Se socotește împrejmuit sau îngrădit, dice Art. 312 § 4 din codul pen., orĭ ce loc închis, unde nu poate cine-va pătrunde de cât prin mijlocul cheilor, sau întrebuințând o efracțiune sau escaladare.“ Stricarea împrejmuirilor altuia este o contravenție polițienească. Art. 389 § 9 Cod. Pen. şi Art. 103 § 5 şi 7 L. Pol. rurale. Art. 389, 312 Cod. Pen. Art. 103 § 5 şi 7 L. pol. rurale.

[2]) Este de observat că servitutea legală de trecere stabilită de Art. 616 pentru proprietarul a căruĭ loc este înfundat nu constitue o adevărată escepțiune la regula care statornicește dreptul la îngrădirea proprietățeĭ, căcĭ Art. 616 nu împedică pe proprietar de a se împrejmui, ci'l obligă numaĭ a lăsa prin îngrăditură un loc de trecere pentru proprietarul înfundat. Demol. XI. 283 şi XII. 638. Aubry et Rau II. § 291, p. 158. Laurent. VII. 441 şi VIII, 109 şi 273. Comp. şi Cas. Fr. D. P. 53. 1. 308.—Vedĭ cu toate aceste Duranton (V. 434), după care proprietarul fondului supus servituțeĭ de trecere n'ar putea să închidă drumul prin o portiță sau barieră, dând proprietarului loculuĭ înfundat o cheie pentru a putea trece. Această din urmă părere este prea riguroasă, căcĭ la caz de înfundătură, trecerea nu este stabilită în interesul comodităței fondului dominant, pentru ca să se aplice Art. 634, după care proprietarul fondului şerbitor nu poate să îngreueze întrebuințarea servituței, ci numaĭ pentru o causă de necesitate, şi proprietarul înfundat nu se poate plânge îndată ce s'a satisfăcut acesteĭ necesități. Laurent. VIII. 109. Vedĭ şi *infrà*, esplic. Art. 616 urm. şi 634. Inesactitate de tecst.

[3]) Proprietarul în îndivisiune nu se poate însă împrejmui fără învoirea celorlalțĭ coproprietarĭ, căcĭ fie-care coproprietar având dreptul de a se folosi de lucru după destinațiunea sa, folosința unuia nu trebue să împedice dreptul celuilalt. La caz de contestație decĭ, judecătoriĭ sunt chiemați a decide dacă drepturile proprietaruluĭ care cere îngrădirea se pot împaca cu drepturile celorlalțĭ devalmaşĭ. Laurent. VII. 442. Curte din Metz. D. P. 57. 2. 196. Proprietar în indivisiune.

[4]) Acest drept aparține chiar proprietaruluĭ a căruĭ fond este traversat prin un rîu nenavigabil şi neplutitor, căcĭ am vĕdut *suprà*, p.

de orĭ ce natură ar fi (Art. 585 C. C. şi Art. 12 L. pol. rurale): „fişte carele proprietar, ḑice art. 1149 din codul Calimach (858 Austriac), este dator a se îngriji pentru neapărata îngrădire a loculuĭ seu, şi pentru deosebirea luĭ de locul străin.“ [1])

Critica loculuĭ unde se găseşte Art. 585.

Această facultate nu are nicĭ un raport cu servituţile, ci este, după cum se esprimă Art. 11 din legea poliţieĭ rurale de la 1868, [2]) o consecinţă şi un atribut al dreptuluĭ de proprietate, care permite proprietaruluĭ de a face în limitele legilor ceea ce el voeşte cu lucrul seu. (Art. 475, 480.) Locul adevărat a acestuĭ articol nu este decĭ aicĭ, ci între dispoziţiunele generale ale proprietăţeĭ, unde el se vede aşeḑat în codul Italian. (Art. 442.) Dacă legiuitorul francez a pus această dispoziţie între servituţĭ, causa este că înaintea revoluţiuneĭ celeĭ marĭ, în unele părţĭ ale Francieĭ, acest drept era cu desevêrşire restrâns în folosul boerilor (*les seigneurs*) când prin dreptul feodal (v. de pildă *la coutume d'Amiens*), când prin despotismul regilor care nu se sfieau de a jertfi proprietatea cetăţenilor pentru a asigura uneĭ clase trândave şi privilegiate dreptul şi plăcerea de a vêna pe pământul *mojicilor*. Această servitute a fost desfiinţată dimpreună cu multe alte previlegiĭ în noaptea memorabilă de la 4 August, şi legiuitorul modern a proclamat dreptul la îngrădirea proprietăţeĭ pentru a şterge toate servituţile odioase ale regimuluĭ feodal şi a deosebi proprietăţile odată pentru tot-deauna.

Escepţiune la dreptul de împrejmuire.

Dreptul de a'şĭ împrejmui proprietatea sa, orĭ cât de absolut ar fi, îşĭ are şi el limitele sale, ca şi dreptul de proprietate din care el decurge. Astfel, proprietarul n'ar putea să jîgnească dreptul celor de al treile împedicând prin mijlocul uneĭ împrejmuirĭ esercţiul servituţilor convenţionale, naturale sau legale (Art. 616); el va trebui în tot-deauna să lese un loc deschis pentru esercţiul servituţilor particulare care ar greva fondul seu. (Comp. Art. 639 § 3. Cod. Italian.) [3]) Proprietarul n'ar putea de ase-

---

30, 34, nota 3 şi Tom. II. p. 421 şi 523 că aceste rîurĭ aparţin la noĭ fără nicĭ o îndoeală proprietarilor riverani. (Argum. din Art. 476 500, 502, 582 şi 583.) Curtea din Paris. D. P. 63. 2. 122. Daviel. II. 551.—*Contrà.* Demolombe. X. 147. Comp. şi Tom. II a lucrăreĭ noastre, p. 420, nota 2 în fine.

Dreptul Roman.

[1]) Dreptul de împrejmuire era recunoscut şi la Romanĭ ca o consecinţă a dreptuluĭ de proprietate. V. Instit. § ultim. Lib. 2. Tit. 4 şi L. 21. Cod. Lib. 4. Tit. 35, unde se ḑice: „*Sucæ quidem quisque rei moderator atque arbiter, non omnia negotia, sed pleraque ex proprio animo facit.*“

[2]) Acest art. reproduce pe scurt Art. 1 (Tit. 1, S[a] 4) din legea de la 6 octombrie 1791, cunoscută sub numele de *cod rural.*

[3]) Veḑĭ *suprà*, p. 45, nota 2.—Astfel, proprietarul care'şĭ îngrădeşte proprietatea sa trebue să lese în îngrăditură un loc deschis suficient pentru scurgerea apelor care provin firesce din locurile su-

menea să useze de dreptul ce'ĭ dă legea de a'şĭ împrejmui proprietatea, când el ar fi renunţat însuşĭ la facultatea de a se împrejmui, căcĭ nimic n'ar putea impedica stabilirea uneĭ asemene servituţĭ. [1]) (Art. 620.)

Art. 648 din codul francez prevede că proprietarul care se împrejmueşte perde dreptul de a'şĭ păşuna vitele sale pe locurile deschise unde nu esistă nicĭ semănăturĭ, nicĭ fructe, ceea ce în Francia se numeşte *le droit au parcours et vaine pâture*. Legiuitorul nostru a eliminat însă această dispoziţiune, şi cu drept cuvênt, pentru că la noĭ, locuitoriĭ n'au asemene drepturĭ, nimene neputênd să păşuneze nicĭ într'un timp vitele sale pe pământul altuia, fără voea şi consimţĕmêntul proprietaruluĭ. (Art. 14 L. poliţieĭ rurale de la 1868.) Eliminarea Art. 648 din codul francez.

2° *Despre îngrădirea silită.*

Art. 600.—Fie-care poate în oraşe şi suburbiĭ a îndatora pe vecinul seu a contribui la clădirea şi repararea îngrăditureĭ ce desparte casele, curţile şi grădinele lor; înălţimea îngrădireĭ se va hotărî după regulamentele particulare, sau după obiceiul obştesc, şi în lipsă de regulamente şi de obiceiŭ, înălţimea ziduluĭ va fi *cel mult* [2]) de doĭ metrĭ, socotinduse şi coama. (Art. 584, 590, 592, 593, 597, 598 C. C. Art. 12 L. pol. rurale din 1868. Art. 663 C. Fr.)

In deobşte, şi maĭ ales la ţară, nimene nu poate fi silit a se împrejmui. [3]) Cu toate aceste, legiuitorul a admis o escepţiune la acest princip pentru comunele urbane [4]) din causa apropiereĭ locuinţelor şi contestaţiunelor ce s'ar putea ivi între vecinĭ, şi maĭ ales din causa însemnătăţeĭ avereĭ mişcătoare care ar fi putut fi sustrasă cu cea maĭ mare uşurinţă. In puterea acesteĭ escepţiunĭ, [5])

---

perioare. (Art. 578 şi 585.) Arntz. I. 1094. Cas. Fr. D. P. 67. 1. 503.

[1]) Demolombe. XI. 284. Veḑĭ şi escepţiunea arătată, *suprà*. p, 45, nota 3, în privinţa proprietaruluĭ în indivisiune.

[2]) Legiuitorul a voit să ḑică *cel puţin*, în loc de *cel mult*, după cum se esprimă şi tecstul francez. Acest tecst pe care l'am reprodus numaĭ cu o mică schimbare în privinţa înălţimeĭ ce trebue să aibă zidul comun este reproducerea aproape literală a art. 209 din cutuma Parisuluĭ. Inesactitate de tecst şi origina Art. 600.

[3]) „Fie care proprietar *este liber*, ḑice Art. 12 din legea poliţieĭ rurale, să'şĭ îngrădească locurile sale de cultură, liveḑile, viile, eleşteurile şi sădirile de orĭ ce fel.“ Ar fi deci casabilă decisiunea care ar aplica Art. 600, fără a constata că proprietatea pe care urmează a se rădica zidul de împrejmuire este situată într'un oraş sau suburbie. Cas. Fr. D. P. 87. 1. 36.

[4]) Comunele se împart în comunĭ *urbane* şi *rurale*. Clasificarea comunelor în urbane şi rurale se face prin lege, după cererea comuneĭ interesate, luându-se şi avisul consiliuluĭ judeţian. (Art. 3 L. Com. din 1887.) Art. 600 nu este deci aplicabil de cât la comunele care sunt declarate *urbane* prin o lege. V. şi *suprà*, p. 22, nota 2.

[5]) **Imprejmuirea silită fiind o escepţiune este deci de strictă inter-**

fie care locuitor poate în *oraşe* [1]) şi *suburbiile* lor [2]) să silească într'un interes comun pe vecinul seu a contribui pentru partea sa [3]) la clădirea şi repararea îngrădireĭ, [4]) adecă a ziduluĭ ce desparte casele curţile şi grădinele lor. [5]) (Art. 600.) Pentru ca această dispoziţiune să fie aplicabilă, să cere însă ca proprietăţile să fie limitrofe (*contigues*), adecă alipite una de alta (Laurent. VII. 500 şi Cas. Fr. D. P. 57. 1. 400) şi să fie amêndouă situate într'un oraş sau în suburbiile luĭ, adecă într'o comună urbană. [6])

Ingrădirea consistă într'un zid. Controversă.

Ingrădirea despre care vorbeşte Art. 600 consistă într'un zid, după cum însuşĭ tecstul o spune la finele articoluluĭ. Acest zid

---

pretare. Laurent. VII. 498, 585. C. Limoges. Répert. Dalloz. *Servitudes.* 553. Art. 600 nu se aplică decĭ la şanţurĭ şi la garduri. Veḑĭ *infrà* esplic. Art. 602-605.

Oraşe, târguri.

[1]) *Oraşele* sau *târgurile* constituesc o comună urbană. Târgurile nu trebuesc confundate cu *târguşoarele*, căcĭ cea maĭ mare parte din aceste din urmă constituesc o comună rurală. Comuna rurală nu poate să aibă maĭ puţin de 200 contribuabilĭ. Satele saŭ cătunele care n'ar întruni acest numĕr se vor alipi cu altele, ţinêndu-se cont de posiţiunea lor topografică. (Art. 5. L. Com. din 1887.)

Suburbiĭ, mahalale.

[2]) Prin *suburbiĭ* sau *mahalale (les faubourgs)*, trebue să înţelegem partea oraşuluĭ care se întinde dincolo de împrejmuirea şi barierele luĭ, *continentia urbis ædificia. „Qui in continentibus urbis nati sunt, Romæ nati intelligantur.* (L. 147. Dig. Lib. 50. Tit. 16.) Veḑĭ şi L. 2 Pr. *eodem*, unde se ḑice: *„Urbis appellatio muris: Romæ autem continentibus ædificiis finitur, quod latius patet.“* Legea va determina maĭ tot-deauna unde se sfêrşesc suburbiile şi unde începe comuna rurală, însă la caz de contestaţie, cestiunea se va aprecia într'un mod suveran de cătră autorităţile judecătoreştĭ. Laurent. VII. 497. Demolombe. XI. 380 bis.

[3]) Fie care vecin contribue pe jumĕtate, dând şi jumĕtate din locul trebuitor pentru rădicarea ziduluĭ. Demolombe XI. 385.

Dreptul Roman.

[4]) La Romanĭ, fie care putea să silească pe vecinul seu să contribue la îngrădirea care deosebea fondurile lor, dară nu putea să'l silească a rădica cu cheltueala comună o îngrăditură care n'ar fi avut fiinţă: *„De communi pariete utilitatis causa hoc cœpit observari, ut ædificet quidem cui ædificare interest, cogatur vero socius portionis suæ impensas agnoscere.“* Paul. Sent. Lib. 5. Tit. 10. § 2. (Veḑĭ şi Art. 1148 din codul Calimach, 858 Austriac.)

[5]) Această enumerare nu este limitativă, şi prin urmare, orĭ ce proprietate, de orĭ ce natură ar fi, este supusă acesteĭ dispoziţiunĭ, dacă ea se află înlăuntrul unuĭ oraş sau a uneĭ suburbiĭ. Laurent. VII. 499. Aubry et Rau. II. § 200, p. 207, nota 1. Demolombe. XI. 382. Demante. II. 517 bis. III. Pardessus. 148.—*Contrà.* Trib. Epernay şi Curte din Dijon. D. P. 70. 3. 40. D. P. 71. 2. 47.

[6]) Demolombe. XI. 380 bis.—Obligaţia de a contribui la clădirea şi repararea zidurilor comune de împrejmuire impusă de lege pentru fondurile situate în oraşe şi suburbiile lor esistă nu numaĭ atunci când toată uliţa ar fi compusă de locuinţĭ aglomerate una lângă alta, dar chiar şi în casul când şirul caselor ar fi întrerupt. Curte din Douai. D. P. 80. 2. 95.

trebue să fie de peatră sau de cărămidă şi legat în tencueală (Aubry et Rau. II. § 200, p. 209), aşa încât, un gard, un şanţ, sau un zaplaz de scândurĭ n'ar fi nicĭ într'un caz suficient. [1]) Adâncimea temelieĭ şi grosimea ziduluĭ vor fi proporţionate cu înălţimea luĭ. (Demolombe. XI. 381.)

Inălţimea ziduluĭ se va hotărî după regulamentele particulare [2]) sau după obiceiul obştesc, ear în lipsă de regulamente particulare

Inălţimea ziduluĭ comun.

[1]) Aubry et Rau. II. § 200, p. 209. Demolombe. XI. 381. Laurent. VII. 501 şi 585. Demante. II. 517 bis IV. Comp. Cas. Fr. D. P. 58. 1. 56 şi D. P. 60. 1. 125.—Veḑĭ cu toate aceste Toullier. II (partea I) 167, şi Arntz. I. 1127 care admit posibilitatea unuĭ părete de scândurĭ, în locurile unde asemene păreţĭ se obicinuesc.—Veḑĭ în manualul administrativ al Moldoveĭ, T. I. p. 208-211, publicaţia departam. lucrărilor publice din 25 Aprilie 1850 în privinţa înfrumuseţăreĭ oraşelor. „*Zaplaziĭ şi îngrădirile de scândurĭ*, ḑice punctul al IV, No. 3 din această disposiţiune, *sunt de o cam dată învoite numaĭ la mahalale*; *gardurile asemene se învoesc numaĭ în mahalalele din afară cu aceasta însă, că aceste să fie fără streşine de spinĭ pe părţile din fund lăturaşe, ear în faţă se vor rădica ori zaplazĭ, orĭ ostreţe de haragĭ în picioare*; *pe uliţele de căpitenie se vor pastra şi întrebuinţa numuĭ zidurile de peatră, grilele de fer şi stahetele de lemn boite.*“ Această disposiţie ministerială prelucrată în temeiul Regul. organic, care prevede şi el un nămol de disposiţiunĭ în privinţa salubrităţeĭ şi înfrumuseţăreĭ oraşuluĭ Iaşĭ (Cap. III. Art. 45-94), opreşte în viitor rădicarea de binale de paianturĭ, vălătucĭ, nuele, scândurĭ şi alte materialurĭ arḑetoare, permiţind pe de o parte acoperemintele de scândurĭ sau de şindilă numaĭ la mahalale, sau în vatra oraşelor unde nu sunt încă fabricĭ de oale de acoperit, ear pe de altă parte, ordonând desfiinţarea şandramalelor, şoprónelor, cerdacurilor, tărăbilor şi prispelor, gârlicelor de pivniţă etc. întru cât aceasta s'ar cere de lărgimea şi putincioasa îndreptare a uliţelor. Dacă toate aceste disposiţiunĭ sau macar parte din ele ar fi fost puse în aplicare, n'am vedea astăḑĭ cea maĭ mare parte din oraşele noastre într'o stare atât de miserabilă. Intr'adevĕr, baratcele şi gaştele de lemn, a căror desfiinţare s'a prescris încă prin Regul. organic şi pe care Domnitorul Gr. Ghica a fost silit la 1852 să le dărâme cu pompierĭ, se vĕd earăşĭ în picioare în uliţele cele maĭ de căpetenie ale oraşelor noastre din causa nechibzuinţeĭ şi răleĭ voinţĭ a primarilor care, în contra legeĭ şi a tuturor regulamentelor, au permis reclădirea lor. Am creḑut decĭ de a mea împerioasă datorie de a pune toate stăruinţele mele în consiliul comunal pentru desfiinţarea definitivă a acestor cuiburĭ de infecţiune şi de incediu, şi într'adevĕr, consiliul comunal, în şedinţa de la 21 Iulie 1888, a hotărît desfiinţarea tuturor gaştelor de lemn aflătoare în oraşul Iaşĭ. (Veḑĭ monitorul comunal din 1888, No. 61.) Nu ştiu însă dacă acest vot se va aduce vre odată la îndeplinire, căcĭ toate voturile date de consiliile anterioare în această privinţă au remas până acum o literă moartă!

Manual administrativ al Moldoveĭ.

[2]) Prin regulamente particulare se înţĕlege învoelele dintre părţĭ. (Art. 969.) (Comp. Art. 583.) Veḑĭ şi *suprà*, p. 33, nota 4.

şi de obiceiurĭ, înălţimea zidului comun va fi, se înţĕlege în viitor, [1]) *cel puţin*, ear nu *cel mult*, după cum din greşală se esprimă tecstul oficial, de doi metri, [2]) socotindu-se şi coama. [3])

Nimic n'ar împedica însă pe părţĭ de a se învoi ca zidul să fie maĭ mic şi chiar maĭ mare de cât prescrie legea, [4]) după cum aceasta resultă din discuţiunile urmate în sinul consiliuluĭ de Stat, de unde urmează că dispoşiţiunea Art. 600 nu este de ordine publică, ci este înfiinţată numaĭ în interesul privat al vecinilor. [5])

Aplicarea art. 593.

Vecinul care s'ar vedea acţionat pentru a contribui, fie la re-

---

[1]) Adecă de la punere în lucrare a coduluĭ civil (1 dechemb. 1865), după cum se esprimă atât tecstul francez (663) cât şi acel Italian (559.)

[2]) In codul Italian, înălţimea este de 3 metri, ear în codul francez de 32 decimetre (3 metri 2), sau de 26 decimetre (2 metri 6), după cum oraşul are maĭ mult sau maĭ puţin de 50,000 locuitorĭ.

[3]) *Coama (le chaperon)* este acoperemêntul sau streşina care formează deasupra zidului de o parte sau din amêndouĕ un plan inclinat pentru scurgerea apeĭ. (Comp. Art. 591.)

[4]) Veḑĭ Aubry et Rau. II. § 200, p. 210. Toullier D. II. (partea 1) 162. Comp. şi Demolombe. XI. 383 bis. Laurent (VII. 498) însuşĭ admite că părţile pot să deroage prin convenţia lor la înălţimea zidului comun, susţinênd însă cu toate aceste că împrejmuirea silită este de ordine publică.

Casul când fondurile limitrofe n'ar avea aceeaşĭ înălţime.

Ce se va întêmpla când unul din fondurile limitrofe ar fi maĭ înalt de cât celalalt, în cât ar fi cu neputinţă ca zidul comun să înfăţoşeze aceeaşĭ înălţime din ambele părţĭ. In asemene caz, zidul va trebui să înfăţoşeze înălţimea legală din partea unde pămêntul va fi maĭ rădicat, ear cheltueala întreguluĭ zid va fi în comun. Dacă pămêntul este maĭ nalt într'o parte din culpa unuia din proprietarĭ, acel care n'a făcut nicĭ o schimbare la faţa loculuĭ va contribui numaĭ pentru jumĕtatea unuĭ zid ordinar. Arntz. I. 1128 Laurent. VII. 501. Aubry et Rau. II. § 200 p. 209, 210. Curte Bordeaux. D. P. 73. 5. 423, No. 28. Comp. în sensurĭ diverse: Demolombe. XI. 384, 384 bis. Toullier D. II. (parte 1) 162. Pardessus. 150. Demante. II. 517 bis. V.

[5]) Părţile ar putea decĭ foarte bine, după părerea noastră, să renunţe, una în folosul celeilalte, la facultatea ce le dă legea, căcĭ pe de o parte, dacă împrejmuirea silită ar fi de ordine publică, nu se poate pricepe cum consiliul de Stat ar fi recunoscut în mod formal dreptul vecinilor de a deroga prin convenţia lor la înălţimea ce trebue să aibă zidul comun (veḑĭ Locré. *Legisl. civ.* VIII. p. 343), ear pe de altă parte, ar trebui să se admită că, în oraşe şi în suburbiile lor, veciniĭ n'ar putea să constitue unul în folosul altuia o servitute care i-ar obliga a lăsa fondurile lor desgrădite, ceea ce mi se pare inadmisibil. Veḑĭ Aubry et Rau. II. §. 200, p. 207, tecst şi nota 4. Toullier. D. II. (parte 1) 162. Curte Rouen. Répert. Dalloz. *Servitudes.* 561.—*Contrà.* Laur. VII. 498. Demol. XI. 378.

Vecinul care va renunţa la beneficiile Art. 600 păstrează dreptul de a se împrejmui, însă zidul în asemene caz nu va maĭ fi comun, ci va trebui să fie clădit pe locul luĭ şi cu cheltueala sa proprie. (Art. 585.)

pararea, fie la clădirea zidului de împrejmuire ar putea deci foarte bine să se libereze de această îndatorire conform. Art. 593, cedând partea lui de loc trebuitoare pentru clădirea zidului sau renunțând la dreptul de comunitate, căci pe de o parte, Art. 593 nu distinge între zidurile de la țară și acele din orașe și suburbii, ear pe de alta, această facultate a fost formal recunoscută în consiliul de Stat, cu ocasiunea discuțiunei Art. 600. [1]) Împrejmuirea este deci numai întru atâta *silită* în orașe și în suburbiile lor, întru cât proprietarul al cărui fond este alipit cu acel al altuia este obligat să contribuească la repararea sau la clădirea zidului comun, sau să renunțe la dreptul de comunitate, ori să cedeze vecinului seu partea de loc trebuitoare pentru rădicarea zidului. (Toullier. D. II. partea I, 218.)

Vecinul care ar fi clădit zidul cu cheltueala lui nu poate obliga pe celalt vecin la dobândirea coproprietății. Controversă.

Din dreptul reciproc ce se dă ori cărui vecin limitrof din orașe și suburbii de a obliga pe celalalt la clădirea și repararea unui zid comun de împrejmuire (Art. 600), dacă el nu preferă să renunțe la dreptul de comunitate sau să cedeze partea lui de loc trebuitoare pentru clădirea acestui zid (Art. 593), n'ar trebui să conchidem că acel care ar fi rădicat pe locul lui și cu cheltueala sa un zid de împrejmuire ar putea să silească în urmă pe vecinul seu la dobândirea coproprietății acestui zid, căci după cum observă cu drept cuvênt Pothier, dacă legiuitorul autorisă în mod reciproc pe vecinii limitrofi de a cere unul de la altul clădirea și repararea unui zid de împrejmuire cu cheltueala comună, el nu dă prin aceasta aceluia din vecini care ar fi rădicat cu cheltueala sa asemene zid, dreptul de a sili pe celalalt la dobândirea coproprietății. [2]) (Art. 598.)

---

[1]) Vedi Locré. VIII. p. 344. 345 și Fenet. XI. p. 266.—Proiectul primitiv al art. 593 oprea chiar formal pe proprietarul unui zid comun din orașele și comunele care aveau peste 3000 de suflete de a se libera de obligația ce'i impune legea prin renunțare la dreptul comunității; această redacțiune n'a fost însă păstrată, ceea ce dovedește în deajuns intențiunea legiuitorului francez pe care noi l'am reprodus numai cu o mică deosebire în privința înălțimei zidului. Această renunțare din partea proprietarului nu este de cât aplicarea principiilor generale care cârmuesc materia servitutilor. (Art. 593 și 632. Comp. și Art. 1792.) Vedi în acest sens. Aubry et Rau. II. § 200, p. 208, tecst și nota 5. Toullier. D. II. (parte I) 163 și 218. Marcadé. II. 613. Massé-Vergé. II. p. 178. In acest sens se pronunță și jurisprudența. D. P. 62. 1. 503. D. P. 64. 1. 474. D. P. 74, 1. 480. D. P. 47. 2. 65. D. P. 56. 2. 123. D. P. 71. 2. 48. D. P. 73, 2. 185. etc. Codul Italian este formal în această privință. (Art. 561.)—*Contrà.* Demolombe. XI. 379. Laurent. VII. 502. Ducaurroy. II. 297. Demante. II. 517 bis. I. Arntz. I. 1129. Pardessus. 168. Mourlon. I. 1741. După acești autori, Art. 593 ar fi aplicabil numai la zidurile de la țară.

[2]) Pothier. *Société.* 354. Toullier. D. II. (parte I) 198. Aubry et Rau.

CAPITOLUL II.

Despre servituţile stabilite de lege, sau maĭ bine ḑis, despre obligaţiunele sau sarcinele impuse de lege din causa vecinătăţeĭ. [1])

Art. 586.—Servitudinele stabilite de lege au de obiect utilitatea publică, sau a comunelor, orĭ acea a particularilor. (Art. 577, 581, 587, 588 C. C. Art. 79. L. p. espropriare din 1864. Art. 13. L. pentru drumurĭ din 30 martie 1868. Art. 649 C. Fr.)

Sarcinele impuse de lege vecinilor din causa vecinătăţeĭ au de scop: 1° utilitatea publică sau a Statuluĭ (Art. 587); 2° utilitatea comunală (Art. 587); 3° utilitatea particularilor (Art. 588 urm.)

Servituţĭ sau maĭ bine ḑis sarcinĭ stabilite în interesul Statuluĭ sau al comunelor.

Art 587.—Servituţile stabilite pentru utilitatea publică sau comunală au de obiect cararea sau potica pe lângă marginea rîurilor navigabile sau flotabile (plutitoare), construcţiunea sau reparaţiunea drumurilor sau alte lucrărĭ publice sau comunale.—Tot ce priveşte acest fel de servitudinĭ se determină de cătră legile sau regulamentele particulare. (Art. 476, 495, 581, 586 C. C. Art. 19 şi 132 § 8 Constit. Art. 79 L. p. espropriare din 1864. Art. 13 L. p. drumurĭ din 1868. Art. 650 C. Fr.)

Interesul public cere ca proprietăţile private să fie supuse la oare care sarcinĭ în folosul Statuluĭ şi a comunelor. Aceste sarcinĭ, din care legiuitorul citează numaĭ două, adecă cele maĭ de căpitenie, [2]) nu aparţin dreptuluĭ civil, ci legilor şi regulamentelor

---

(care revin asupra primeĭ lor opiniunĭ) II. § 200, p. 209, tecst şi nota 6. Laurent. VII. 503.—*Contrà.* Demolombe. XI. 386. Pardessus. 152. Duranton. V. 323.

Critica rubriceĭ.

[1]) Servitutea fiind o modificaţiune a proprietăţeĭ, numaĭ faptul sau voinţa omuluĭ poate s'o stabilească, după cum am vĕḑut *suprà*, p. 8. Singurele şi adevăratele servituţĭ sunt decĭ numaĭ acele statornicite prin faptul sau voinţa omuluĭ (Art. 620 urm.), căcĭ numaĭ printrênsele se modifică regimul proprietăţeĭ, şi se face o derogaţiune la dreptul comun. Cât pentru regulele cuprinse în Art. 586—619 pe care legiuitorul le califică de *servituţĭ legale*, ele departe de a desmembra proprietatea, formează din contra dreptul eĭ comun. Drepturile pe care legiuitorul francez şi Italian impropriu le numesc *servituţĭ legale*, sunt decĭ niştе obligaţiunĭ sau sarcinĭ impuse de lege din causa vecinătăţeĭ, după cum însăşĭ legea le califică une orĭ. (Comp. Art. 577, 588, 589 § 1.) Codul Olandez este singurul până acum care a ţinut cont de această critică. Veḑĭ *suprà*, p. 8, nota 1.

Alte sarcinĭ impuse într'un interes public.

[2]) Legiuitorul nu este complect în enumerarea sa, căcĭ, afară de sarcinele despre care vorbeşte Art. 587, maĭ sunt şi altele care sunt impuse tot într'un interes public. Veḑĭ de pildă, Art. 581 C. C. Art. 7 din legea de la 26 martie 1870 asupra poliţieĭ şi esploatăreĭ căilor ferate în România, după care nicĭ o construcţie nu se

administrative. De aceea, codul civil le aminteşte numaĭ, fără a se ocupa maĭ mult despre ele. Prima sarcină impusă particularilor, despre care vorbeşte Art. 587, e relativă la interesul navigaţiuneĭ.

Malurile apelor navigabile şi plutitoare aparţin proprietarilor riveranĭ, [1]) sub condiţiunea însă de a lăsa în interesul navigaţiuneĭ drumul sau potica pentru conducerea vaselor. [2]) (Art. 495 şi 587.) Drumul necesar pentru conducerea vaselor.

---

poate înfiinţa la o distanţă maĭ mică de doĭ metri de calea ferată. (Comp. şi Art. 3, 4, 8—10, 15 din această lege, publicată în al. 2-le suplement a luĭ Boerescu p. 1 în notă.) Maĭ veḑĭ încă Art. 11—13, 25, 26 din codul silvic de la 1881; Art. 59 şi urm. din legea generală a vămilor de la 1874; Art. 2 din legea monop. tutunuluĭ de la 1872; legea din 24 martie 1873 p. servituţile impuse proprietăţilor dimprejurul magaziilor de earbă (praf de puşcă.) In alte ţărĭ esistă legĭ speciale pentru servituţĭ militare. La noĭ, s'a votat o asemene lege numaĭ de senat la 14 Ianuar 1885, însă ea n'a trecut până acum în cameră.

[1]) Şi la Romanĭ, malurile fluviilor erau considerate ca proprietatea riveranilor, deşi usul lor aparţinea tuturora. Instit. § 4. Lib. 2. Tit. 1. Veḑĭ şi L. 3. Pr. Dig. Lib. 43. Tit. 12. Comp. şi Art. 381 cod. Calimach. Veḑĭ Tomul II a lucrăreĭ noastre, p. 420. Dreptul Roman.

[2]) Veḑĭ Tom. II a lucrăreĭ noastre, p. 420 şi 523. Comp. şi p. 515, tecst şi nota 1. Constituţia pusese îndatorire corpurilor legiuitoare de a face în cel maĭ scurt timp o lege specială asupra fluviilor şi rîurilor navigabile şi plutitoare (Art. 132 § 8), însă cu toate aceste, asemene lege nu s'a făcut nicĭ până astăḑĭ.—Art. 6 din legea de la 18 Martie 1865 pentru desfiinţarea morilor de pe rîul Dâmboviţeĭ prevede că trebue să se lese pe fie care margine a rîuluĭ un spaţiu liber de $3^1/_2$ stânjenĭ, ear Art. 15 din convenţia pentru navigaţiunea Prutuluĭ încheiată la 1866 între România, Austria şi Rusia (veḑĭ această convenţie în colecţia de tratate a luĭ Mitilineu, p. 124 urm. în Bujureanu, Tom. II. legĭ minister. agricultureĭ, p. 85 urm. şi în colecţia de tratate a D-luĭ Djuvara, p. 63) prevede că *căĭ pentru halgiul* bastimentelor se vor stabili pe ambele mărginĭ ale Prutuluĭ. Art. 26 din regulamentul de navigaţiune şi de poliţie a Prutuluĭ din 1871 (veḑĭ acest Regul. în colecţia luĭ Bujureanu, *loco cit.* p. 87—96 şi în colecţia D-luĭ Djuvara p. 69) prevede că drumul despre cele două ţărmurĭ ale Prutuluĭ este special afectat pentru tragere la edec a bastimentelor, plutelor sau plutelor încărcate cu lemne, oamenĭ orĭ animale. Lărgimea acestuĭ drum afară de porturĭ trebue să fie în minimum de 20 picioare ingleze (6 metri, 5 cent.) socotite de la ţermul normal. Acest drum trebue să fie liber de orĭ ce obiect, adecă tufişĭ, arborĭ, ogradă, case şi alte construcţiunĭ, pentru a nu împedica usul. Art. 41 din actul pentru navigaţiunea Dunăreĭ încheiet la Viena în anul 1857 care n'a fost aprobat de conferinţa din Paris (colecţia luĭ Mitilineu, p. 97 urm.) prevede că *drumurile de halagiu* (*le marche-pied* ou *chemin de halage*) care esistă pe ţărmurile Dunăreĭ, vor fi întreţinute în bună stare, pe cât trebuinţa navigaţiuneĭ va cere aceasta; nicăirĭ însă nu se arată în acest act lărgimea acestuĭ drum. Veḑĭ în Manualul administrativ al Moldoveĭ (Tom. II, p. 112—118) regulele proiectate pentru plutirea pe rîurele în lăuntru ţăreĭ (Siretul, Prutul şi Bistriţa.) Lărgimea drumuluĭ necesar la conducerea vaselor.

Proprietarii riverani nu pot face pe drumul afectat navigaţiunei nici o clădire, săpătură, plantaţiuni sau alte lucrări de natură a împedica trecerea oamenilor şi a vitelor pentru tragerea vaselor sau a plutelor. [1]) Proprietarii păstrează însă asupra acestui drum drepturile care ar fi compatibile cu esercitiul acestei sarcini, precum ar fi dreptul de a pescui, dreptul de a se folosi de aluviunea formată la malul rîului sau fluviului. [2]) (Art. 495.) etc. Această sarcină fiind înfiinţată numai în interesul navigaţiunei, se înţelege că proprietarii riverani n'ar fi ţinuţi a lăsa să se descarce mărfuri pe mal sau să circuleze cai ori trăsuri etc. (Laurent. VII, 462. Demolombe. XI. 301.)

Construirea sau repararea drumurilor.

A doua sarcină impusă particularilor în interesul public, despre care vorbeşte Art. 587, e relativă la construcţiunea sau reparaţiunea drumurilor, sau la alte lucrări publice ori comunale. Comentatorii francezi nu pot să preciseze servituţile şi legile speciale la care s'a gândit legiuitorul când a edictat această dispoziţiune. Noi nu avem de cât o singură lege la care acest tecst se poate referi, şi anume legea pentru espropriare din 20 Octomb. 1864, Art. 79, care prevede că „drumurile mari astăzi esistente afară de raza oraşului trebue să aibă o lărgime de 26 metri, şi că ele constituesc o şerbire asupra fondurilor unde se află.“ [3])

---

[1]) Comp. Art. 40 din actul închiet la Viena pentru navigaţiunea Dunărei, Art. 16 din convenţia de la 1866 p. navigaţiunea Prutului şi Art. 26, 27 din regul. de la 1871 pentru navigaţiunea şi poliţia Prutului mai sus citate, care opresc pe proprietarii mărginaşi de a face ori ce lucrări de natură a impedica navigaţiunea şi comunicaţia pe drumul de tragere la edec. Vedi şi Art. 6 § 2 din legea de la 18 martie 1865.—Lucrările ce s'ar face pe drumul afectat navigaţiunei, chiar cu învoirea adminstraţiunei, pot fi desfiinţate fără nici o despăgubire, pentru că asemene învoiri fiind o ingăduire vremelnică din partea administraţiunei, sunt în tot deauna revocabile. Laurent. VII. 461 şi 473 urm. Legiuitorul n'a admis dreptul la despăgubire de cât pentru lucrările făcute de proprietar pe malul Dâmboviţei înaintea legiuirei de la 18 martie 1865. Principiul despăgubirei este admis şi prin anaforaua sfatului din 1836 pentru destiinţarea morilor şi a podurilor stătătoare de pe Prut. (Manual administrativ al Moldovei. T. II p. 113.)

[2]) In asemene caz, drumul trebuitor pertru conducerea vaselor se va schimba pe noul pământ dobândit prin efectul aluviunei. V. Tom. II a lucrărei noastre, p. 515, nota 1.

Art. 11 şi 13 L. din 30 Martie 1868 p. drumuri.

[3]) Art. 13 din legea pentru drumuri prevede, ce e drept, o altă sarcină impusă particularilor, când dice că materialele de peatră sau petriş trebuitoare la construcţia şi întreţinerea tuturor drumurilor se vor estrage din prunturile gârlelor şi din carierele deschise sau care se vor deschide fără altă plată de cât despăgnbirea pentru suprafaţa degradată cu estragerea şi drumurile de trecere, însă Art. 587 n'a putut să aibă în vedere această lege, care este posterioară coduluï civil (30 martie 1868.) V. şi art. 11 din această lege.—

Sarcinele impuse de lege într'un interes public nu dau loc în principiu la nicĭ o despăgubire, afară de casul bine înțĕles când dreptul la despăgubire ar fi formal admis prin un anume tecst, căcĭ proprietarul trebue să se folosească de dreptul seu în limitele determinate de lege (Art. 480), și restricțiunele la proprietate despre care vorbește Art. 480 sunt tocmaĭ sarcinele pe care legiuitorul le impune într'un interes public. (Laur. VII. 474 urm. Demol. XI. 304.) Lipsa de despăgubire.

Aceste sarcinĭ, pe care legiuitorul impropriu le numește servitutĭ legale, fiind înființate într'un interes public, părțile nu pot deroga la ele prin convențiunĭ sau dispositiunĭ particulare. (Art. 5.) (Laurent. VII. 479.)

Sarcinĭ impuse de lege în interesul particularilor.

Art. 588.—Legea supune pe proprietarĭ la osebite obligațiunĭ unul cătră altul, fără chiar să esiste vre o convențiune între dênșiĭ. (Art. 577, 589 C. C. Art. 561 C. Fr.)

Art. 589.—Parte din aceste obligațiunĭ e regulată de cătră legile asupra polițieĭ rurale.

Cele-lalte sunt relative la zidul sau șanțul comun între vecinĭ la casul când se poate înalța un contra-zid, la privirea asupra proprietățeĭ vecinuluĭ, la scurgerea streșinelor, la drumul de trecere. (Art. 590-619 C. C. Art. 652 C. Fr.)

Guvernul fiind împuternicit a esecuta lucrările care sunt de interes public, are dreptul de a face toate actele preliminare fără de care esecutarea acestor lucrărĭ ar fi cu neputință. Astfel, ingineriĭ și chiar antreprenoriĭ însărcinați cu construirea sau întreținerea drumurilor pot să între pe fondurile particulare, să le ocupe un timp oare care și chiar se tae copacĭ care ar împedica lucrările lor, remânênd însă proprietarilor dreptul la despăgubire. Cas. Belg. și Laurent. VII. 463 in fine.

La Romanĭ, proprietariĭ mărginașĭ a unuĭ drum erau obligați a suferi trecerea pe fondul lor, când drumul devenise inpraticabil: „*Cùm via publica vel fluminis impetu, vel ruinâ amisa est, vicinus proximus viam præstare debet.* (L. 14. § 1. Dig. Lib. 8. Tit. 6.) Această sarcină, consfințită implicit și în Francia prin codul rural, este fără nicĭ o îndoeală de utilitate publică și impusă prin forța lucrurilor, însă cu toate aceste, nicĭ un tecst de lege n'o admite la noĭ. (Comp. Art. 616 C. C.) Riveranii nu sunt obligați a suferi trecerea pe fondul lor când drumul a devenit nepraticabil.

Legiuitorul nostru, ca și acel francez, n'a permis de asemene proprietarului a căruĭ obiecte ar fi fost râpite prin răpegiunea apelor (*vi fluminis*) să între pe fondul străin pentru a și le lua înapoĭ. Comp. Laurent. VII. 465.—Aubry et Rau (II. § 243 *in fine* p. 510) admit cu toate aceste asemene drept, întemeinduse pe L. 8. Dig. Lib. 47. Tit. 9 care astăḑĭ nu maĭ are putere de lege. Luarea obiectelor râpite prin puterea apeĭ. Controversă.

Proprietarul unuĭ roiŭ de albine poate în Francia, în temeiul legeĭ din 6 Octomb. 1791, să'l urmărească și să'l prindă pe fondul în care el ar fi emigrat, însă noĭ nu avem astăḑĭ nicĭ o lege în această privință. Comp. Art. 505 cod. Calimach (384 Austriac, și Art. 713 cod. Italian.—Veḑĭ și Tom. II, p. 444, nota 2 in fine.) Urmărirea unuĭ roiu de albine pe fondul altuia

Legiuitorul voind a curma pe cât se poate contestaţiile dintre vecinĭ îĭ supune la diferite obligaţiunĭ reciproce unul cătră altul, fără ca să esiste vre o convenţie între dênşiĭ.

Art. 589 reproducênd tecstul francez, care se referă la codul rural din 6 octombrie 1791, prevede că parte din aceste obligaţiunĭ sunt conţinute în legea poliţieĭ rurale, însă este de observat că această lege este posterioară codulŭi civil (25 dech. 1868). [1])

Celelalte obligaţiunĭ sunt relative: 1° la zidul, gardul sau la şanţul comun între vecinĭ (Art. 590 urm.) *când se poate înalţa un contra zid*, adecă când se poate zidi în contra unuĭ zid (Art. 594); 2° la privirea asupra proprietăţeĭ vecinuluĭ (Art. 611 urm.); 3° la scurgerea streşinelor (Art. 615); 4° la dreptul de trecere (Art. 616 urm.) etc.

SECŢIUNEA I

Despre zidul, şanţul şi gardul comun şi despre distanţele ce vecinii sunt obligaţi a observa în plantaţiunele lor.[2])

Sub această rubrică vom trata: 1° despre zidurile comune (Art. 590-601); 2° despre şanţurile comune (Art. 602-605); 3° despre gardurile comune, (Art. 606-609); şi în fine, 4° despre distanţele ce vecinĭ trebue să păzească în plantaţiunele lor. (Art. 607, 608.)

1° Despre zidul comun. (Generalităţi.)

Zidul comun *(mitoyen)* este acela care se găseşte pe linia ce despărţeşte două fonduri şi care aparţine în comun, *pro indiviso*,[3]) la doĭ proprietarĭ vecinĭ.[4])

[1]) Vedĭ Art. 87, 96, 97 din legea poliţieĭ rurale.

Inesactitatea rubriceĭ. [2]) Rubrica secţiuneĭ I fiind incomplectă, am complectat-o şi redactat-o după cum ea ar fi trebuit să fie. Comp. Demolombe. XI. 307. Această rubrică ar mai putea încă fi întitulată, după cum observă Marcadé (II. 600): *despre coproprietatea despărţitureĭ între doĭ megieşi şi osebitele drepturĭ care se referă la ea.*

[3]) Toullier (II. partea I. 183) şi Taulier (II. p. 378) luându-se după Pothier susţin că fie care din vecinĭ ar fi proprietar esclusiv *pro regione, pro diviso*, pe jumĕtate din grosimea zidulŭi sau lăţimea şanţuluĭ, după cum era şi în codul Calimah (Art. 1143), aşa în cât n'ar esista în specie o singură proprietate comună şi indivisă, ci două proprietăţi deosebite şi alăturate una de alta. Această părere fiind însă inadmisibilă chiar în Francia, unde cuvintele *mitoyen* şi *commun* nu sunt tocmaĭ sinonime, cu atât mai mult trebue să fie respinsă la noĭ unde se întrebuinţează cuvêntul de *comunitate*. Comp. Demolombe. XI. 309. Aubry et Rau. II. § 222, p. 374, nota 2.

[4]) Această coproprietate *sui generis (mitoyenneté)* se deosebeşte sub mai multe puncte de vedere de coproprietatea ordinară. Intr'ade-

Comunitatea poate să fie totală sau parțială. (Art. 598.)

Se poate deci dobândi comunitatea unei părți numai a înălțimei, a lungimei, și după unii, chiar a grosimei zidului. (Vedi *infrà*, esplic. Art. 597, 598.).

Un zid poate să fie comun numai în două moduri: sau prin zidirea lui de către ambii vecini cu cheltueala comună, pe linia de demarcațiune a fondurilor lor respective,[1]) sau prin dobândirea comunității de către unul din vecini, când zidul a fost clădit numai de cela-lalt cu cheltueala lui proprie. (Art. 598, 600.) Comunitatea este deci prin esența sa convențională, însă cesiunea silită a proprietății constitue mai degrabă o restricțiune la dreptul de proprietate de cât o servitute legală, după cum o privește legiuitorul, și după cum pe nedrept a calificat-o Berlier în espunerea sa de motive. (Comp. Laurent. VII. 496.)

Origina Art. 590 urm.

Dispositiunele relative la zidurile comune sunt luate din dreptul cutumier francez, și mai ales din cutuma Parisului, căci, la Romani nu se putea râdica un zid de împrejmuire *(maceria)* de cât numai la o distanță de un picior de la marginea proprietății vecine, ear o casă, numai la depărtarea de două picioare.[2])

---

vĕr, 1° pe când coproprietatea ordinară poate în tot-deauna să înceteze prin împărțeală, nimene neputênd fi silit a remâne în indivisiune (Art. 728), coproprietarul unui zid comun nu poate din contra să facă să înceteze această comunitate fără voea celui-lalt coproprietar, el neputênd să scape de indivisiune de cât prin renunțare la dreptul seu (Art. 593); 2° legiuitorul din causa favoarei cu care vede această comunitate, admite în privința comunității zidurilor, gardurilor și a șanțurilor niște moduri de achisițiune silită, un fel de espropriare (Art. 598, 600) și dovada prin presumptiuni (Art. 590, 602, 606) care nu sunt admise pentru coproprietatea ordinară; 3° coproprietarii unui zid comun au în fine drepturi mult mai întinse de cât coproprietarii ordinari (Art. 594, 595), ceea ce nu se poate esplica eară-și de cât tot prin favoarea ce legiuitorul arată pentru această comunitate specială. Comp. Laurent. VII. 494, 495. Demolombe. XI. 310. Mourlon. I. 1715. Bonachi. II. p. 246.

[1]) Zidul este comun când unul din proprietari a silit pe vecinul seu a se împrejmui cu cheltueală comună. (Art. 600.) Arntz. I. 1111.

[2]) Vedi legea 13. Dig. Lib. 10. Tit. 1 care reproduce o lege a lui Solon. *„Si maceriam, pedem relinquito: si vero domum, pedes duos.“* —Romanii aveau obiceiul de a zidi casele lor mai mult în mijlocul unei gradini sau unui loc deșert, încât remânea mai tot-deauna un spațiu de loc liber *(insula)* până la proprietatea vecină. Acest spațiu se numea *ambitus* sau *intercapedo*. Vedi L. 12 § 2. Cod. Lib. 8. Tit. 10. De aceea, găsim prea puține tecste care se ocupă de zidul comun *(paries communis)*. Vedi de pildă L. 8. Dig. Lib. 8. Tit. 2. L. 35-37, 39. Dig. Lib. 39. Tit. 2.—Lib. 5, Tit. 10. § 2. *Pauli Senten.* citată *suprà* p. 48, nota 4.

Dreptul Roman.

Despre casurile de comunitate și semnele de necomunitate.

Art 590.—In orașe și la țară, orĭ ce zid care servește de despărțire între clădirĭ, sau între curte și grădină, și între *ogrăḑĭ* la țară, se socotește comun, dacă nu esistă titlu sau semn care ar proba contrariul. (Art. 492, 591, 601, 602 urm. 606, 611 urm. 1200, 1202 C. C. Art. 653 C. Fr.)

Art. 591.—Este semn de necomunitate când culmea ziduluĭ este dreaptă și perpendiculară despre părete de o parte, ear despre celaltă parte înfățoșează un plan înclinat; în acest caz, zidul se presupune că aparține esclusiv proprietaruluĭ despre care esistă planul înclinat (Art. 590, 603, 615, 1200, 1202 C. C. Art. 654 C. Fr.)

Zidul care desparte două proprietățĭ megieșe fiind folositor ambilor vecinĭ și scutindu'ĭ de a cheltui un capital îndoit atât pentru despărțirea cât și pentru împrejmuirea lor, legiuitorul presupune, până la dovada contrarie, că acest zid este comun, adecă că el a fost rădicat cu cheltueala comună a ambilor vecinĭ pe locul amêndurora, sau cel puțin pe marginea hotaruluĭ a unuĭ din vecinĭ, orĭ că unul din vecinĭ a dobândit comunitatea luĭ de la celalalt în conformitatea Art. 598.

Această presumțiune legală de comunitate esistă în doă casurĭ: 1° când zidul [1]) servește de despărțitură între clădirĭ sau între curțĭ [2]) și grădine [3]) situate în orașe sau la țară; 2° când zidul servește de despărțire între ogrăḑĭ la țară. [4]) „Brazdă de pă-

[1]) Este vorba bine înțeles în specie de zidurile clădite în urma aplicațiuneĭ coduluĭ nou, căcĭ Art. 590 și 591 nu sunt aplicabile la zidurile rădicate sub legea veche. (Art. 1.) Proprietarul care pretinde că construcțiunea ziduluĭ este anterioară coduluĭ actual trebue să facă această dovadă. (Art. 1169.) Demolombe. XI. 340.

[2]) Prin curte (*cour*) se înțelege un loc petruit și bătut. Demol. XI. 327.

[3]) De și tecstul nostru vorbește de *curte* și *grădină* la singular, în loc de *curțĭ* și *grădine* la înmulțit, după cum se esprimă tecstul francez, totuși remâne necontestat că presumțiunea de comunitate esistă atât când zidul ar despărți două curțĭ de două grădinĭ cât și o curte de o grădină. Comp. Demolombe. XI. 325. Mourlon. I. 1727, 1728. Bonachi. II. p. 248.

Zidul care desparte o grădină de o curte sau două grădinĭ orĭ două curțĭ între ele va fi presupus comun, chiar dacă ele n'ar fi îngrădite, cu atât maĭ mult cu cât legiuitorul nostru depărtânduse de la tecstul francez nu prescrie împrejmuirea nicĭ pentru ogrăḑile de la țară. Comp. Demolombe. XI. 327. Aubry et Rau. II. § 222, p. 375. Laurent. VII. 528.—*Contrà.* Mourlon. I. 1729. Marcadé. II. 601. Părerea luĭ Mourlon și a luĭ Marcadé nu poate însă fi admisă la noĭ. Veḑĭ nota următoare.

Deosebire de la codul francez.

[4]) Tecstul francez vorbește de *enclos* prin care se înțelege orĭ ce loc împrejmuit, precum o livadă, un câmp, o grădină etc., pe când tecstul nostru vorbește de *ogradă*, adecă de locul care se află lângă casă și care poate fi și neîngrădit. Așa dar, pe când în tecstul francez se cere ca condițiune *sine quà non* ca fondurile de la țară să fie neapărat *împrejmuite* pentru că zidul care le desparte să fie

mênt, garduri, *ziduri*, particularnice părae, canaluri şi alte asemene despărţituri aflătoare între moşii megieşite, se socotesc lucruri *de părtăşie*, ḑice Art. 1143 din codul Calimach (854 Austriac), afară numai dacă semnele, inscripţiile sau săpături în peatră, sau alte semne şi inscrisuri vor dovedi cele din împrotivă.“ [1])

Ori ce zid care serveşte de despărţire imediată, fie la ţară, fie în oraşe, între curţi şi grădine, sau între două clădiri, ori care ar fi natura acestor clădiri, de pildă o casă pe de o parte, o şură, un hambariu sau un grajdiu pe de alta (Demolombe. XI. 324), este deci presupus comun, până la dovada contrarie, dacă curţile, grădinele sau clădirile aparţin la două persoane deosebite şi dacă zidul se află pe locul amêndurora sau cel puţin pe marginea imediată a hotaruluĭ a unuĭ din megieşĭ. [2]) Presumţiunea de comunitate nu va mai avea deci fiinţă de câte ori între zid şi hotar s'ar afla o limbă de pământ sau o carare cât de mică, căci zidul în asemene caz ar aparţinea esclusiv proprietaruluĭ pământuluĭ pe care el ar fi rădicat. (Art. 492.) (Demolombe. XI. 331.)

De asemene, zidul n'ar fi presupus comun daca ar esista o clădire numaĭ de o parte, ear de celaltă un loc stêrp, o curte sau grădină, căcĭ în asemene caz, ar fi natural de a se presupune că proprietarul clădireĭ este esclusiv proprietarul ziduluĭ. [3])

---

presupus comun, la noĭ din contra, zidul care desparte două ogrăḑĭ *chiar neîngrădite* ar fi presupus comun. Această deosebire provine din împrejurarea că legiuitorul nostru a tradus cuvêntul *enclos* prin cuvêntul *ogradă*.

[1]) Dispoziţia coduluĭ Calimach este deci aproape identică cu acea de astăḑĭ, cu această deosebire însă că, pe când astăḑĭ zidul constitue o singură proprietate comună şi indivisă, atât în codul Calimach cât şi în codul Austriac, fie care vecin este din contra proprietar *pro-diviso* pe jumĕtate din zid. Veḑĭ Unger. *System des Österreichischen allgemeinen Privatrechts.* I. p. 414, nota 18. Bonachi. II. p. 249. Veḑĭ şi *suprà*, p. 56, nota 3. Deosebire între codul Calimach şi codul actual.

„Cel dintre vecinĭ zid, când se va întemeia pe locul şi al unuia şi al altuia vecin, e *dea-valma*, ḑice Art. 24, Partea II, Cap. III din codul Caragea. Comp. L. 4, § 10. Dig. Lib. 10. Tit. 1, unde se ḑice: „*Prædia urbana communibus parietibus plerumque disterminantur.*“ Codul Caragea.

[2]) Zidul comun va fi rădicat cele mai multe ori pe ambele proprietăţi megieşe, încât linia de demarcaţiune va trece prin mijlocul ziduluĭ. Se poate însă întâmpla ca zidul să fie clădit la marginea hotaruluĭ proprietăţeĭ unuĭ din vecinĭ, în cât linia de demarcaţiune între ambele proprietăţi să nu treacă prin mijlocul ziduluĭ, ci să atingă numaĭ zidul. In asemene caz, putênd să esiste două presumţiunĭ în luptă, acea prevĕḑută de art. 492, după care ori ce construcţiune făcută pe pământ e presupusă a fi făcută de proprietarul aceluĭ pământ cu cheltueala sa, şi acea prevĕḑută de Art. 590, după care zidul e presupus comun, judecătoriĭ faţă cu acest conflict vor aplica după împrejurărĭ presumţiunea care li se va părea cea maĭ întemeiată. Laurent. VII. 531. Cas. Fr. D. P. 65. 1. 114. Conflict între Art. 492 şi 590.

[3]) Arntz. I. 1102. Mourlon. I. 1730. Laurent. VII. 526. Ducaurroy.

Deosebire de la codul francez numaĭ în aparenţă.

Tecstul francez prevede espres că, la caz de inegalitate a înălţimeĭ clădirilor megieşe, comunitatea ziduluĭ nu este presupusă de cât *jusqu'à l'héberge* (cuvênt vechiŭ care însemnează acoperemênt) adecă până la punctul unde două clădirĭ de înălţime inegală se pot folosi de zidul comun, aşa în cât partea ziduluĭ care întrece vêrful clădireĭ celeĭ maĭ joase aparţine esclusiv proprietaruluĭ clădireĭ cele maĭ înalte, după cum a declarat-o formal Berlier în consiliul de Stat (Locré, VIII. 343), căcĭ acest proprietar este presupus a fi rădicat înălţimea ziduluĭ pentru a'şĭ apara acoperemêntul contra furtunilor sau cu scop de a'şĭ înalţa maĭ târdiu clădirea sa. (Comp. Art. 595.) Cu toate că aceste cuvinte lipsesc în tecstul nostru, totuşĭ nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că soluţiunea trebue să fie la noĭ aceeaşĭ ca şi în Francia, căcĭ, după cum observă foarte bine Marcadé (II. 601), numaĭ până la înălţimea clădireĭ celeĭ maĭ joase zidul serveşte de despărţire între ambele clădirĭ. De la acest punct în sus, zidul ne maĭ servind de despărţire şi folosind numaĭ proprietaruluĭ clădireĭ celeĭ maĭ înalte, nu poate fi comun, ci aparţine esclusiv proprietaruluĭ acesteĭ clădirĭ. Aşa dar, tecstul francez nu este câtuşĭ de puţin schimbat în partea întâĭ, ci numaĭ în partea a doua, unde, după cât am vĕdut maĭ sus, legiuitorul nostru traduce cuvêntul *enclos*, care însemnează orĭ ce loc împrejmuit, prin espresiunea *ogradă* care poate să fie un loc desgrădit. (Vedĭ *suprà*, p. 58, nota 4.)

Probă contrarie.

Presumţiunea de comunitate scrisă în Art. 590 nefiind absolută, ci *juris tantum*, poate fi combătută prin proba contrarie (Art. 1202.)

Astfel, presumţiunea de comunitate va cădea înaintea titluluĭ care ar conferi unuĭ din vecinĭ proprietatea esclusivă a ziduluĭ.

Ce se înţelege prin titlu. Admisibilitatea probeĭ cu marturĭ. Controversă.

Prin *titlu* nu trebue să înţelegem aci un act sau un înscris (*instrumentum probationis*), ci faptul juridic care face să nască dreptul sau obligaţiunea, precum sunt: donaţiunea, testamentul, schimbul, vênzarea, împărţeala, etc., de unde resultă că vecinul care ar pretinde a fi devenit proprietarul esclusiv al ziduluĭ prin vênzare ar putea foarte bine administra proba cu marturĭ conform dreptuluĭ comun, adecă dacă valoarea litigiuluĭ n'ar întrece suma de 150 leĭ vechĭ, sau dacă ar esista un început de dovadă scrisă (Art. 1191 1197), căcĭ, pe de o parte, titlurile oneroase sunt valide fără nicĭ un înscris, ear pe de alta, nu era nicĭ o causă bine cuvêntată pentru ca Art. 590 să deroage la principiile generale. [1])

II. 286. Duranton. V. 303. Marcadé. II. 601. Aubry et Rau. II. § 222. p. 375, nota 9. Demolombe. XI. 323. Cas. Fr. D. P. 45. 1. 358 şi Pand. Période. 1886, 1, p. 165. Cestiunea cu toate aceste este controversată. Vedĭ diferitele opiniunĭ în Demolombe *loco cit.*

[1]) Laurent. VII. 532. Taulier. II. p. 380. Comp. şi Cas. Fr. D. P. 65.

Presumţiunea de comunitate se va putea combate şi prin acte scrise, fie autentice sau sub semnătură privată, însă actul va trebui să fie comun ambelor părţi, de şi legea nu prescrie această condiţiune, pentru că este de princip că actul trebue să emane de la acela căruia se opune. [1]) Combaterea presumţiuneĭ prin acte scrise. Controversă.

Presumţiunea de comunitate va mai înceta încă când unul din vecinĭ va fi dobândit prin prescripţie proprietatea esclusivă a zidului, căcĭ şi prescripţia este un titlu (Art. 645), dacă se va dovedi însă că acest vecin a stăpânit esclusiv zidul în condiţiile determinate de lege ca proprietar, ear nu ca coproprietar. [2]) Usucapiune.

In fine, presumţiunea de comunitate încetează când esistă un semn de necomunitate, şi după Art. 591, semn de necomunitate este atuncĭ când culmea ziduluĭ (*la sommité du mur*) este dreaptă şi perpendiculară (*droite et à plomb*) despre părete de o parte, ear despre celaltă parte înfăţoşează un plan inclinat carele, dacă s'ar prelungi în de ajuns, ar merge până în pământ; în acest caz, *şi numaĭ în acest caz*, [3]) zidul se presupune că aparţine es- Semne de necomunitate. Art. 591.

---

1. 483.— *Contrà.* Majoritatea autorilor luând cu toate aceste cuvêntul *titlu* în sensul de act scris, respingîn toate casurile dovada cu marturĭ prin derogaţiune la principiile generale, susţinênd că presumţiunea de comunitate nu poate fi combătută de cât prin un act autentic sau privat, opiniune care mi se pare inadmisibilă. Veḑĭ în acest din urmă sens. Demolombe. XI. 333. Duranton. V. 308. Bonnier. *Preuves*, II. 841 *in fine.* Aubry et Rau. II. § 222, p. 377. Marcadé. II. 602 in fine. Curte Angers. D. P. 50 2. 18.

[1]) Laurent. VII. 533. Aubry et Rau. II. § 222, p. 377, nota 15. Duranton. V. 308.—*Contrà.* Marcadé. II. 602, nota 2. Demolombe. XI, 334. Cas. Fr. D. P. 59. 1. 85.

[2]) Laurent. VII. 538. Toullier. D. II. (partea I) 188. Demolombe. XI. 346.—Simpla posesiune îndestulătoare pentru a da drept la acţiunea posesorie nu va produce decĭ nicĭ un efect în această privinţă. Veḑĭ *infrà*, esplic. Art. 606, unde se arată controversa. Comp. Laurent. VII. 540, 581 şi autorităţile citate acolo. Efectele posesiuneĭ.

[3]) Alte semne de necomunitate nu pot fi invocate, pentru că Art. 591 este conceput în termenĭ limitativĭ, după cum aceasta resultă din tecstul acestuĭ art. şi chiar din declaraţia tribunuluĭ *Albisson.* Laurent. VII. 536. Marcadé. II. 604. Arntz. I. 1104. Aubry et Rau. II. § 222, p. 378, nota 17. Curte Angers. D. P. 50. 2. 18.—*Contrà.* Demante. II. 508 bis şi Demolombe. XI. 341, după care tecstul ar fi enunciativ.—In fine, după Mourlon (I. 1735, 1736), alte semne de necomunitate de cât acele prevĕḑute de Art. 591 ar putea fi admise numaĭ atuncĭ când valoarea litigiuluĭ ar fi maĭ mică de 150 leĭ vechĭ, sau când ar esista un început de dovadă scrisă, pentru că în asemene caz, necomunitatea putênd fi stabilită prin marturĭ poate fi constatată şi prin presumţiunĭ. (Art. 1203.)—In orĭ ce caz însă, semnele de necomunitate admise de legea vechie, ar fi admisibile şi astăḑĭ pentru zidurile rădicate înaintea punereĭ în lucrare a coduluĭ actual. Aubry et Rau, *loco cit.* Arntz. I. 1104. Toullier. D. II. partea I. 192. Demol. XI. 340. Veḑĭ şi *suprà*, p. 58, nota 1. Art. 591 este limitativ. Controversă.

clusiv proprietarului despre care există planul înclinat, căci acest povârniş având de scop înlesnirea scurgerei apelor de ploae, proprietarul din partea căruia se află scursoarea n'ar fi suferit ca toată apa să se scurgă pe fondul seu, dacă ar fi avut numai jumătate din zid, şi *a fortiori*, dacă n'ar fi avut nici o parte din el.[1])

Deosebire de la codul francez.

Acesta este, în privinţa zidurilor, [2]) singurul semn de necomunitate admis de legiuitorul nostru, care n'a reprodus celelalte semne admise de codul francez de sigur din causa greutăţei în care se găsea de a traduce termenele tecnice, precum sunt cuvintele: *chaperon*, [3]) *filets* et *corbeaux de pierre* care se găsesc în tecstul corespunqĕtor francez.

Combaterea presumţiei de necomunitate. Titluri, marturi prescripţie.

Presumţiunea de necomunitate în puterea căreia unul din vecini este presupus proprietarul esclusiv al ziduluï nefiind absolută, ci *juris tantum*, ca şi presumţiunea de comunitate admisă de Art. 590, poate fi combătută prin titluri, marturi şi presumţiuni, bine înţĕles în limitele dreptuluï comun (Art. 1191, 1197), şi chiar prin prescripţie, căci, după cum se poate dobândi prin prescripţie proprietatea unuï zid comun, tot astfel se poate dobândi şi coproprietatea unuï zid, care din capul loculuï era proprietatea esclusivă a unuia din vecini. [4])

Semnele de necomunitate care ar esista din ambele părţi ale ziduluï nu fac a se presupune comunitatea.

Am vĕqut mai sus care este singurul semn de necomunitate admis de legiuitorul nostru. Ce se va întâmpla când acest semn ar esista din ambele părţi ale ziduluï, adecă când culmea ziduluï ar înfăţoşa un plan înclinat din ambele părţi. Acest zid fi-va el presupus comun? Cu alte cuvinte, semnele care fac a se presupune necomunitatea, când esistă numai de o parte, fac ele a se presupune comunitatea, când esistă din ambele părţi? Respunsul trebue să fie negativ, căci, din două lucruri una: sau este vorba de un zid presupus comun după Art. 590, şi atunci semnele de necomunitate care se găsesc din ambele părţi sunt de prisos şi

---

Codul Calimach. Art. 1146, 1147.

[1]) „Dacă cărămiqile sau lespeqile uneï zidiri despărţitoare, qice Art. 1146 din codul Calimach (857 Austriac), care vor sta afară numai despre o parte a ziduluï despărţitor, dacă stâlpurile, coloanele şi grinqile s'au săpat ori s'au pus numai despre o parte, atunci proprtetatea ziduluï la partea aceasta se socoteşte nedespărţită, afară numai dacă din semne cunoscătoare sau din alte doveqi se va arata din împrotivă", şi Art. 1147 din acelaşi codice (857 *in fine* Austriac) adaugă: „se socoteşte de proprietar esclusiv şi acela ce fără îndoeală stăpâneşte zidul râdicat în linie dreaptă, de o potrivă la înălţime şi grosime în toate părţile."—Legile Romane nu determină nici un semn de necomunitate.

[2]) In privinţa şanţurilor, veqi semnul de necomunitate arătat de Art. 603.

[3]) In Art. 600 cuvêntul *chaperon* este tradus prin cuvêntul *coamă*. Veqi *suprà*, p. 50, nota 3.

[4]) Demolombe. XI. 345—347, 457. Demante. II. 508 bis III. Laurent. VII. 536 bis 539, 572. Veqi şi *suprà*, p. 61 tecst şi nota 2.

se destrug unele pe altele; sau din contra, este vorba de un zid care după Art. 590 nu se presupune a fi comun, şi atunci zidul n'ar putea nici într'un caz fi presupus comun, de vreme ce afară de Art. 590, nici un alt tecst nu admite o atare presumţiune, şi nici o presumţiune legală nu poate să esiste fără un anume tecst de lege. (Laurent. VII. 535. Demolombe. XI. 339.)

Sarcinele comunităţeĭ.

Art. 592.—Reparaţiunea şi reclădirea ziduluĭ comun sunt în sarcina tuturor devalmaşilor (coproprietarilor), şi în proporţiune cu dreptul fiecăruia. (Art. 593 urm. 596, 600, 601, 605 C. C. Art. 655 C. Fr.)

Art. 593.—Cu toate acestea, fie care coproprietar al unuĭ zid comun *poate fi apărat*[1]) de a contribui la reparaţiunĭ şi reclădirĭ, renunţând la dreptul seu, dacă însă zidul comun nu ar sprijini vre o clădire a sa. (Art. 592, 632, 1792 C. C. Art. 722, 723, Pr. Civ. Art. 656 C. Fr.

Fie care proprietar trebue să îngrijească ca un bun gospodariŭ de buna stare a ziduluĭ comun. Coproprietariĭ sunt deci responsabilĭ de stricăciunele causate prin fapta, negligentă sau imprudenţa lor (Art. 998, 999), precum şi a acelora pentru care eĭ sunt obligaţĭ a respunde (Art. 1000, 1001), putênd chiar, după împrejurărĭ, fi condamnaţĭ la daune interese conform principiilor generale.[2])

In cât priveşte însă degradaţiunele provenite din vechime sau din causă de forţă majoră, fie care coproprietar va contribui pentru partea sa şi în proporţiune cu dreptul seu asupra înălţimeĭ ziduluĭ[3]) la reparaţiunea şi reclădirea ziduluĭ comun,[4]) fiind obli-

---

[1]) Sau mai bine ţis, *se poate apăra sau scuti de obligaţiunea de a contribui la reparaţiunĭ şi reclădirĭ*, căci după tecstul nostru s'ar părea că tribunalele ar avea dreptul de a aprecia dacă renunţarea la dreptul de comunitate trebue sau nu să scutească pe coproprietar de sarcina contribuireĭ la repararea şi reclădirea ziduluĭ, ceea ce nu este adevĕrat, de vreme ce sarcina reparaţiunilor fiind o consecinţă a dreptuluĭ de coproprietate, se înţelege de la sine că lepădarea dreptuluĭ atrage scutirea sarcinelor legate cu acel drept. (Art. 632 şi 1792.) Comp. Laurent. VII. 546 şi Bonachi. II. p. 254. Inesactitate de tecst.

[2]) Demolombe. XI. 393. Laurent. VII. 541, 543. Comp. L. 13 § 1. Dig. Lib. 8. Tit. 2. şi L. 37. Dig. Lib. 39. Tit. 2.

[3]) Repararea părţeĭ de zid care n'ar fi comună, ci proprietatea esclusivă a unuia din vecinĭ, va cădea numaĭ în sarcina luĭ.

[4]) „Zidul de a-valma să'l zidească vecinii, ţice codul Caragea (P. II. Cap. 3 Art 25) şi să'l preînoească cu cheltueala pe din două (adecă pe jumătate)." Vedĭ şi Art. 1145 din codul Calimach (856 Austriac), unde se ţice: „Toţĭ împreună proprietariĭ să îndatoresc a ajuta după analogie la păstrarea ziduluĭ de comun sau alte dispărţiturĭ; ear unde vor fi aceste îndoite sau proprietatea lor va fi împărţită, fişte carele împreună proprietar trebue să cheltuească din ale sale, pentru ţinerea în bună stare a părţeĭ cuvenite luĭ." —Şi la Romanĭ, cheltuelele făcute pentru un lucru comun trebueau Dreptul vechiŭ şi dreptul Roman.

gat a suferi fără nicĭ o despăgubire toate inconvenientele şi lipsurile care ar putea să resulte din repararea şi reclădirea acestuĭ zid, precum ar fi trecerea lucrătorilor sau aşeḑarea materialuluĭ pe locul luĭ etc. (Demolombe. XI. 387.) Trecerea nu se datoreşte în acest caz ca o servitute *(tour de l'échelle)*, ci ca o consecinţă a comunităţeĭ. [1])

Necesitate uneĭ înţĕlegerĭ între coproprietarĭ.

Unul din coproprietarĭ n'ar putea însă, afară de causele urgente, să proceadă la facerea reparaţiunelor fără învoirea celuilalt coproprietar, sau cel puţin fără o hotărîre judecătorească pronunţată în urma uneĭ espertise care *ar constata necesitatea lucrărilor*, căcĭ la din contra, el s'ar espune a nu putea dovedi cu marturĭ necesitatea reparaţiunelor. [2])

Coproprietarul nu poate de asemene fi silit a clădi un alt zid maĭ gros sau maĭ înalt de cât acel vechiŭ, afară de casul bine înţĕles când acest zid ar fi fost din capul loculuĭ defectuos sau n'ar corespunde la trebuinţele pentru care el a fost destinat de cătră coproprietarĭ. [3])

Consecinţa realităţeĭ acesteĭ sarcinĭ.

Obligaţiunea de a contribui la repararea şi reclădirea ziduluĭ comun fiind considerată ca o servitute, şi prin urmare, ca o sarcină reală, acel care ar fi făcut singur cheltuelele necesare pentru această reparaţiune ar putea să le ceară de la cel de al treile detentor care ar fi dobândit proprietatea vecină. [4])

---

să se plătească de toţĭ proprietarĭĭ. *Pauli Sent.* Lib. 5. Tit. 10. § 2 şi L. 4 *in fine*, Cod. Lib. 3. Tit. 37. Veḑĭ şi L. 19 *in fine*, Dig. Lib. 10. Tit. 2, unde se ḑice: *„inter eos communicantur commoda et incommoda."*

[1]) Laurent. VIII. 121 *in medio.*—Servitutea de şchelă şi dreptul de trecere al lucrătorilor pe un fond străin pentru repararea imobiluluĭ înfundat pot ele să aibă fiinţă astăḑĭ ca servitute legală? Veḑĭ *infrà* esplic. Art. 616, unde se arată controversa.

[2]) Demolombe. XI. 394. Boileux. II. p. 843. Laurent. VII. 545. Această soluţiune era admisă şi la Romanĭ: *Parietem qui naturali ratione communis est, alterutri vicinorum demoliendi eum et reficiendi jus non est, quia non solus dominus est."* (L. 8. Dig. Lib. 8. Tit. 2.)

[3]) Demolombe. XI. 395. Laurent. VII. 544. Remâne însă bine înţĕles că dacă numaĭ unul din proprietarĭ are interes ca zidul să fie maĭ nalt sau maĭ gros de cât este, el va trebui să plătească singur cheltueala întreagă pentru această prefacere (Art. 595, 596), celalalt proprietar nefiind obligat a contribui la cheltueala reclădireĭ sau prefacereĭ ziduluĭ comun, de cât la caz de necesitate absolută. Demolombe. *loco cit.* Arntz. I. 1112. Cas. Fr. şi Curte din Paris. D. P. 72. 1. 106. D. P. 76. 2. 1-4 şi 9. D. P. 68. 2. 67. D. P. 66. 2. 88. D. P. 77. 2. 7. D. P. 79. 2. 21. D. P. 80. 2. 17.—Dacă reclădirea este sau nu necesară, aceasta e o cestiune de apreciare a căreĭ soluţiune va atârna cele maĭ multe orĭ de împrejurărĭ. Ast-fel, curtea din Parls a admis că zidul n'ar trebui reclădit din nou, cu toate că el ar fi vechiŭ şi deteriorat, dacă el ar putea încă sta în picioare un timp oare care fără primejdie. D. P. 76. 2. 5-7. D. P. 80. 2. 17.

[4]) Demante. II. 509 bis. Ducaurroy. II. 288, nota 1. Massé-Vergé. II.

Sustragere de la această sarcină prin renunțare la comunitate. Art. 593.

Cu toate că fie care coproprietar este în princip obligat a contribui în proporțiune cu dreptul seu la repararea și reclădirea zidului comun, totuși el se poate prin escepțiune sustrage de la această îndatorire renunțând la dreptul seu de comunitate,[1]) pentru că este de princip că acel obligat din causa lucrului ce posedă *(propter rem)* se poate în tot-deauna libera de sarcini, părăsind acest lucru.[2]) (Art. 632 și 1792.)

Transcrierea renunțărei. Art. 722, 723 Pr. Civ.

Această renunțare nefiind o simplă abdicare a unui drept, ci implicând o transmisiune de proprietate către coproprietarul în favoarea căruia s'a făcut renunțarea, nu va fi oposabilă celor de al treilea de cât în urma transcrierei ce se va face conform Art. 722 și 723 Pr. Civ.[3])

Dreptul de renunțare e admis și p. zidurile din orașe. Art. 593 și 600. Controversă.

Dreptul de a renunța la comunitate aparține fie căruia coproprietar, nu numai pentru zidurile de la țară, dar și pentru acele din orașe și suburbiile lor.[4])

Renunțarea la comunitate din partea unuia din vecini conferă celuilalt proprietatea esclusivă a zidului, însă sub condițiunea de a fi acceptată în mod espres sau tacit (V. nota 3), și de a se face reparațiunele necesare, căci dacă vecinul în folosul căruia s'ar fi făcut renunțarea ar lăsa zidul să cadă în ruină sau l'ar dărâma, autorul renunțărei ar putea să'și o retragă *propter causam non secutam,* în puterea principiului condițiunei resolutorie tacite (Art. 1020, 1021), și să ceară împărțirea materialului și a pământului.[5])

---

p. 174, nota 24. Cas. Fr. și Curtea din Paris. Répert. Dalloz. V°. *Servitudes*, 482 și *Action*, 124.

[1]) A renunța la dreptul de comunitate, însemnează a renunța nu numai la coproprietatea materialului zidului, ci și la partea de pământ pe care acest zid este clădit, după cum prevede formal Art. 210 din cutuma Parisului. Demolombe. XI. 388. Laurent. VII. 546. Pothier. *Société.* 221.—Renunțarea poate fi totală sau parțială, după cum și comunitatea se poate dobândi în totul sau numai în parte. Demol. XI. 388 bis. Laurent. VII. 547. Cas. Fr. D. P. 65. 1. 176.

Dreptul Roman.

[2]) Aceeași soluțiune era admisă și la Romani, căci de și nici o lege nu există în această privință, totuși fiind constant că usufructuarul poate să se apere de obligațiunea de a face reparațiuni prin părăsirea usufructului (L. 48 și 64. Dig. Lib. 7. Tit. 1, de *usufructu etc.*), *a fortiori* acest drept trebue să aparție proprietarului.

[3]) Laurent. XXIX. 94.—Transcrierea nu va avea însă loc de cât atunci când coproprietarul în folosul căruia se face renunțarea o va accepta în mod espres sau tacit, pentru că numai atunci există translațiune de proprietate, de vreme ce nimine nu poate deveni proprietar fără voea lui. Laurent. VII. 550 și VIII. 246. Vedi și esplic. Art. 632. Este deci greșită părerea lui Demolombe (XII. 884, 885), după care translațiunea proprietățeĭ ar avea loc fără nici o acceptare.

[4]) Vedi *supră*, esplic. Art. 600, p. 50 și 51, unde se arată controversa.

[5]) Aubry et Rau. II. § 222. p. 379. Demolombe. XI. 390, 391. Toullier D. II. partea I. 220. Demante. II. 510 bis II. Ducaurroy. II. 288. Marcadé. II. 605. Durant. V. 320. Laurent. VII. 550. Pothier. *Société.* 221.

Redobândirea comunităţeĭ. Art. 598.

In orĭ ce caz, coproprietarul care a renunţat la comunitate poate s'o redobândească în urmă, îndeplinind condiţiile prescrise de Art. 598, după cum prevede formal Art. 212 din cutuma Parisuluĭ.[1])

Casurĭ în care coproprietarul nu poate renunţa la comunitate.

Deşi coproprietarul unuĭ zid comun poate în princip să se descarce de îndatorirea reparaţiunelor aceluĭ zid, renunţând la dreptul de comunitate, totuşĭ, sunt două casurĭ în care această facultate nu'ĭ maĭ aparţine, şi anume: 1° coproprietarul unuĭ zid comun nu poate renunţa la dreptul de comunitate de câte orĭ zidul comun ar sprijini vre o clădire a sa, sau când el ar trage un alt folos din acel zid (Curte din Paris. D. P. 70. 2. 217), căcĭ renunţarea trebuind să fie fără nicĭ o reservă (Laurent. VII. 548), este cu neputinţă de a renunţa la un lucru reservându'şĭ în acelaşĭ timp folosinţa aceluĭ lucru.[2])

Coproprietarul nu poate renunţa la comunitate când degradaţiunea zidului ar fi causată prin fapta sa. Art. 998.

2° Coproprietarul unuĭ zid comun nu poate renunţa la comunitatea acestuĭ zid, deşi tecstul nostru nu este formal în această privinţă, de câte orĭ degradaţiunea ziduluĭ ar fi fost pricinuită prin însuşĭ fapta sa, sau prin fapta acelora de care el respunde (Art. 1000, 1001), căcĭ în asemene caz, el nu maĭ este obligat ca coproprietar, ci personal, *quasi ex delicto* (Art. 998, 999), şi ştiut este că renunţarea nu poate folosi coproprietaruluĭ de cât atuncĭ când reparaţiunea sau reclădirea ziduluĭ au devenit neapărate din vechime sau din cause de forţă majoră.[3])

Efectele comunităţeĭ.

Art. 594.—Fie care coproprietar poate să zidească în contra unuĭ zid comun şi să bage grinzĭ sau legăturĭ în toată grosimea ziduluĭ lăsând 54 milimetre despre vecin, fără prejudiciul dreptuluĭ ce are ve-

---

[1]) Laurent. VII. 506. Toullier D. II. partea I. 221. Demol. XI. 357.

[2]) Pentru ca renunţarea la comunitatea ziduluĭ să poată avea loc în asemne caz, ar trebui ca coproprietarul să dărâme clădirea sprijinită pe acel zid. Renunţarea pe care coproprietarul ar face-o sub condiţiunea de a dărâma în urmă clădirea îl obligă a repara stricăciunele ce dărâmarea clădireĭ ar aduce ziduluĭ comun, după cum prevede espres Art. 550 din codul Italian. Cu alte cuvinte, coproprietarul care ar voi să dărâme clădirea sprijinită pe un zid comun, nu poate renunţa la comunitatea acestuĭ zid de cât după ce va repara stricăciunele causate ziduluĭ prin dărâmarea clădireĭ, sau după ce s'au supus la obligaţiunea de a repara toate pagubele aduse prin această dărâmare. Renunţarea la comunitate poate să precedeze dărâmarea clădireĭ, însă validitatea acesteĭ renunţărĭ este subordonată la esecutarea tuturor lucrărilor pricinuite prin dărâmare. Comp. Laurent. VII. 548. Demante. II. 510 bis I. Demolombe. XI. 389. Cas. Fr. D. P. 64. 1. 109.

[3]) Demolombe. XI. 393. Laurent. VII. 549. Boileux. II. p. 844. Mourlon. I. 1738. Demante. II. 510 bis I.—Art. 549 § 2 din codul Italian prevede espres că renunţarea coproprietaruluĭ nu'l apără de obligaţiunea reparaţiunelor şi a reclădirilor la care el ar fi dat naştere prin fapta sa.

cinul ca să scurteze acele grinḑĭ până în jumătatea ziduluĭ, în caz când şi el ar voi a pune grinḑĭ tot în acele locurĭ sau a lipi un coş. (Art. 595, 598, 599, 610, 611, 1517 § 2. C. C. L. din 21 Sept. 1864 pentru adoptarea sistemuluĭ metric în România. Art. 657 C. Fr.)

Art. 595.—Orĭ ce coproprietar poate să înalțe zidul comun, dară e dator a face (*sau maĭ bine ḑis a plăti*) singur cheltueala înălțăreĭ, reparațiunele de întreținere pentru partea înălțată, şi tot odată păgubirile pentru sarcina causată ziduluĭ comun în proporțiune cu înălțimea. (Art. 597, 599, 998, 1447 C. C. Art. 658. C. Fr.)

Art. 596.—Dacă zidul comun nu e în stare a purta greutatea înălțăreĭ, cel ce vrea să'l înalțe e dator a'l face din întreg din temelie cu cheltueala sa, şi orĭ ce adaos în grosime să'l facă pe locul seu. (Art. 595, 597, 599 C. C. Art. 659 C. Fr.)

Art. 599. — Unul din vecinĭ nu poate găuri zidul comun, nicĭ să alăture sau să sprijine de dênsul vre o lucrare, fără consimțĕmêntul celuilalt. In caz de impotrivire, el nu poate face aceasta fără a regula maĭ întâĭ prin esperțĭ mijloacele necesare pentru ca acea lucrare să nu vatăme drepturile celuĭ-lalt. (Art. 594—596, 611, 1517 § 4 C. C. Art. 211 urm. Pr. Civ. Art. 662 C. Fr.)

Legiuitorul prevede treĭ efecte principale ale comunităţeĭ: 1° dreptul pentru coproprietarĭ de a zidi în contra unuĭ zid comun (Art. 594); 2° dreptul de a vârî într'ênsul grinḑĭ sau legăturĭ (Art. 594); 3° dreptul de a înălța zidul (Art. 595, 596). Vine apoĭ Art. 599 care complectează Art. 594—596, şi care ca atare, ar trebui să vie imediat după aceste articole.

Comunitatea unuĭ lucru conferă fie-căruĭ coproprietar dreptul de a întrebuința acel lucru la destinaţia sa firească, fără a causa vre o pagubă celor-lalțĭ copartaşĭ şi a'ĭ împedica de a'l întrebuința şi eĭ. (Art. 1517 § 2.) In puterea acestuĭ princip, orĭ ce coproprietar a unuĭ zid comun poate să zidească în contra acestuĭ zid orĭ ce clădire, se înțĕlege cu consimțĕmêntul celuĭ-lalt coproprietar (Art. 599), de pildă, o casă, o şură, un hambariŭ [1]) etc. şi să bage grinḑĭ sau legăturĭ de fer orĭ de lemn *în toată grosimea ziduluĭ* spre a sprijini clădirea ce vrea să rădice pe fondul seu, şi aceasta cu drept cuvênt, pentru că zidul comun nu are numaĭ de scop împrejmuirea şi despărțirea fondurilor, dar şi sprijinirea lucrărilor vecinilor. [2]) Art. 594.

[1]) Demol. XI. 397.— Şi la Romanĭ, coproprietarul unuĭ zid putea să rădice lângă acest zid construcțiunele care n'ar fi adus nicĭ o daună ziduluĭ comun: „*Proculus ait: sed non posse prohiberi vicinum quominus balineum habeat secundum parietem communem, quamvis humorem capiat paries.....* (L. 19, Pr. Dig. Lib. 8. Tit. 2.) Veḑĭ însă legea 13, Pr. Dig. *loco cit.* care pare a admite soluția contrarie. Dreptul Roman.

[2]) „Fişte-carele împreună partaş, ḑice Art. 1144 din codul Calimach (855 Austriac), poate întrebuința zidul de comun, despre partea sa, *până la jumătatea grosimeĭ luĭ*, *) **(iar nu în toată grosimea**

*) Şi după Art. 208 din cutuma Parisuluĭ, grinḑile nu puteau fi bagate de cât tot *până la jumătatea grosimeĭ ziduluĭ.*

Coproprietarul unuĭ zid poate în interesul clădireĭ sale să aşeḑe grinḑĭ sau legăturĭ în toată grosimea ziduluĭ, însă sub îndatorirea de a lăsa 54 de milimetre libere despre celalt coproprietar, de unde resultă că nu se poate găuri zidul pe de o parte şi pe de alta. (Comp. Art. 599 şi 611.)

Scurtarea grinḑilor.

Celalalt coproprietar avênd şi el un drept egal poate însă, dacă are interes, să scurteze acele grinḑĭ [1]) până în jumătatea ziduluĭ,[2]) dacă voeşte a pune şi el grinḑĭ sau legăturĭ în zid, sau a alipi de părete un coş orĭ un horn. [3])

Picturĭ, sculpturĭ etc.

Coproprietarul putênd să întrebuinţeze zidul după destinaţia sa firească, sub condiţiunea însă de a nu'l deteriora şi a nu împedica esercitiul dreptuluĭ celor-lalţĭ coproprietarĭ, poate, fără nicĭ o espertisă şi fără consimţĕmêntul celorlalţĭ coproprietarĭ, să aşeḑe contra ziduluĭ comun picturĭ, sculpturĭ, plantaţiunĭ, scărĭ, [4]) băncĭ, rafturĭ, etc. maĭ ales dacă toate aceste obiecte nu se incorporează cu zidul [5]): *si ita retineatur, ut etiam sublato pariete maneat.* (L. 19 § 1 *in medio*, Dig. Lib. 8 Tit. 2.)

Orĭ cât de întinse ar fi drepturile care resultă din comunitate, totuşĭ unul din vecinĭ nu poate nicĭ o dată să aşeḑe pe vêrful ziduluĭ un uluc sau o ştreşină care ar trece din partea celuilalt vecin, chiar dacă aceste lucrărĭ ar fi menite a aduce apa pe fondul

---

ca astăḑĭ), şi să facă într'ênsul uşĭ amăgitoare, şi să bage dulapurĭ, însă acolo unde nu vor fi asemene lucrurĭ din cealaltă parte a ziduluĭ; ear hornurile şi vetrele de foc, nu este ertat a se face, nicĭ alte asemene prin care s'ar slăbi şi s'ar primejdui zidul."—La Romanĭ, coproprietarul unuĭ zid comun nu putea să bage în acest zid grinḑĭ sau legăturĭ de cât în puterea uneĭ conventiunĭ esprese. L. 52 § 13. Dig. Lib. 17. Tit. 2. Veḑĭ şi L. 13 şi 19. Dig. Lib. 8. Tit. 2.—L. 28. Dig. Lib. 10. Tit. 3, *communi dividundo.*

[1]) Tecstul francez prevede că scurtarea grinḑilor să se facă cu o daltă (*à l'ébauchoir*), pentru a nu se sminti clădirea prin mişcarea grinḑeĭ.

[2]) Legiuitorul presupune că zidul este maĭ gros de cât 108 milimetre şi că fie care vecin este coproprietar pe jumătate din zid, pe când am vĕḑut că unul din vecinĭ poate fi proprietar pentru maĭ mult de cât jumătate a ziduluĭ, ear celalalt pentru maĭ puţin de cât jumătate.

[3]) Vecinul care voeşte a aşeḑa un horn sau un hogiag lângă părete, ceea ce nu era permis sub codul Calimach (Art. 1144 *in fine*), trebue să poată scurta grinḑile spre a feri clădirea de foc. Dispositia Art. 599 este deci generală şi se aplică şi la hogeaguri sau coşurĭ. Curte din Dijon. D. P. 48. 2. 103. Comp. şi Cas. Fr. D. P. 78. 1. 416 (soluţie implicită).

[4]) „*Scalas posse me ad parietem communem habere, Sabinus recte scribit, quia removeri hœ possunt.*" (L. 19 § 2. Dig. Lib. 7. Tit. 2.)

[5]) Comp. Demolombe. XI. 410. Laurent. VII. 554. Cas. Fr. şi C. Metz. D. P. 58. 1. 408. D. P. 64. 2. 111.—Nu se poate pune însă contra ziduluĭ comun lucrurĭ şi materiĭ vătămătoare. (Art. 610.)

aceluia care le a așeḑat, căcï aceasta ar însemna a impresura locul vecinuluï și a nesocoti dreptul seu. [1]) (Veḑï și Art. 611.)

In fine, trebue să maï observăm încă că vecinul care n'a dobândit dreptul la comunitatea unuï zid (Art. 598) nu'l poate întrebuința nicï într'un fel, nicï macar să sădească viï sau alte plante lângă el.

Fie care coproprietar are facultatea nu numaï de a se servi de zidul comun pentru sprijinirea clădirilor sale (Art. 594), dar încă de a înălța acest zid, se înțelege cu consimțĕmêntul celuilalt coproprietar (Art. 599), fie în interesul clădirilor sale, fie chiar pentru a opri pe megieșï de a vedea ceea ce se petrece pe locul seu. [2])

Înălțarea zidului comun. Art. 595.

Vecinul n'ar putea să se opue la această înălțare, chiar dacă ea i-ar aduce o jîgnire oare care, întunecându'i de pildă locuința sa sau producêndu'ï egrasie (Toullier D. II. partea I, 202.) Judecătoriï însă cu toate acestea ar putea să reducă partea înălțată, dacă inconvenientele care ar resulta din înalțare ar fi prea marï și ar face ca casa vecină să nu maï poată fi locuită, maï ales când înălțarea ar fi fost făcută fără nicï un interes, numaï din spiritul de șicană și cu scopul vĕdit de a aduce jîgnire vecinilor, [3]) pentru că codul actual n'a reprodus dispoziția Art. 195 din cutuma Parisuluï, după care coproprietarul avea facultatea de a rădica zidul orï cât de nalt ar fi voit.

Reducerea părțeï înalțate.

Zidul încetează de a fi comun de la punctul înălțăreï [4]); de aceea, atât cheltuelele înălțăreï cât și a reparațiunelor părțeï înăl-

---

[1]) Toullier. D. II. (partea I.) 212.—Nu se poate de asemene pune lângă un zid comun, lemne, gunoaie, pămênt sau alte materiï, fără a lăsa o distanță oare care spre a preserva zidul de umiditate sau de alte stricăciunï. Toullier. *loco cit.*

[2]) Demolombe. XI. 398. — Deși legea nu vorbește de cât de înălțarea zidului, totuși nu remâne nicï o îndoeală că fie care coproprietar poate să'ï dee și o adâncime sub pămênt maï mare, de esemplu pentru a face o pivniță, fără a compromite însă bine înțeles prin asemene lucrărï soliditatea părțeï comune. Demolombe. XI. 409.

[3]) Aceasta nu este de cât aplicațiunea macsimeï: *malitiis hominum non est indulgendum.* (L. 38 *in medio*, Dig. Lib. 6. Tit. 1.) Comp. Demolombe. XI. 398. Laurent. VII. 555. Toullier D. II. partea I. 203.—Veḑï cu toate aceste Cas. Fr. D. P. 64. 1. 219.

[4]) Partea înălțată fiind proprietatea esclusivă a aceluï care a făcut înălțarea, el poate să esercite în privința acesteï părțï toate drepturile care decurg din proprietate. Laurent. VII. 563. Demol. XI. 408. Aceasta este însă o anomalie, căcï partea superioară a zidului aparține unuia, ear cealaltă parte dimpreună cu pămêntul aparține altuia, ceea ce este contrar art. 489. Această stare anormală va înceta numaï prin dobândirea comunităței părțeï înălțate de către coproprietarul care n'a contribuit la înălțare. (Art. 597.)

Cuï aparține partea înălțată.

ţate sunt în sarcina esclusivă a proprietaruluĭ care a făcut înălţarea. [1]) (Art. 597.)

Legea maĭ obligă încă pe autorul înălţăreĭ a plăti celuilalt coproprietar o despăgubire în proporţiune cu înălţimea adaosă, [2]) pentru că sarcina sau maĭ bine ţis greutatea înălţereĭ care apasă asupra părţeĭ inferioare a ziduluĭ remasă comună, poate să compromită soliditatea întregului zid. [3])

Art. 596. Dacă zidul comun nu este în stare a purta greutatea înălţăreĭ, proprietarul care voeşte a'l înălţa, trebue să'l dărâme şi să'l zidească din nou [4]) din temelie cu cheltueala luĭ, [5]) ear adaosul în grosime să'l facă numaĭ pe locul seu, în caz când zidul ar avea nevoe de o temelie maĭ largă. [6])

---

[1]) Dacă şi partea înălţată a devenit comună (Art. 597), atunci cheltuelele de reparaţiune se plătesc de ambiĭ proprietarĭ. (Art. 592.)

[2]) Această despăgubire se va hotărî prin esperţi. (Art. 211 urm. Pr. Civ.) Boileaux. II. p. 847. Cheltuelele espertiseĭ sunt în sarcina proprietaruluĭ care a făcut înălţarea. Aubry et Rau. II. § 222. p. 381. Demol. XI. 404.—După Art. 197 din cutuma Parisuluĭ, autorul înălţăreĭ trebuea să plătească o despăgubire ficsă, şi anume a 6-a parte din valoarea înălţăreĭ. Astă-ţi, despăgubirea este variabilă, şi poate după împrejurărĭ fi când maĭ mică, când maĭ mare, după cum va fi şi greutatea înălţăreĭ, ceea ce este mult maĭ echitabil.

[3]) Art. 553 din codul Italian prevede că autorul înălţăreĭ trebue să maĭ plătească încă şi cheltuelele lucrărilor necesare pentru ca zidul să poată resista la greutatea înălţimeĭ fără a perde nimic din tăria sa. De şi legea noastră este mută în această privinţă, totuşĭ este constant că autorul înălţăreĭ nu va datori nicĭ o despăgubire, dacă el a făcut lucrărĭ întăritoare de natură a face să dispară inconvenientele înălţăreĭ. Laurent. VII. 557. Aubry et Rau. II. § 222, p. 381. Demolombe. XI. 402. Demante. II. 514 bis. II.

[4]) Vecinul care s'ar fi mulţumit a înălţa zidul fără a'l da jos şi al clădi din nou din temelie, atunci când reclădirea luĭ ar fi fost neapărată, va respunde de toate daunele care ar putea să resulte din această culpă a luĭ. Laurent. VII. 559.

La Romanĭ, coproprietarul nu putea să dărâme zidul comun spre a'l reface întreg din temelie, *quia non solus dominus est.* L. 8. Dig. Lib. 8. Tit. 2. Vedĭ cu toate aceste, *Pauli Senten.* Lib. 5. Tit. 10 § 2.

[5]) Reclădirea făcêndu-se în interesul esclusiv al coproprietaruluĭ care voeşte a înălţa zidul, este just ca toate cheltuelele să fie în sarcina luĭ. De câte orĭ însă zidul ar avea nevoe de reparare şi reclădire, chiar dacă n'ar fi fost vorba de înălţarea luĭ, vecinul ar trebui să contribue şi el la reclădire, însă numaĭ în limitele interesuluĭ comun ambilor proprietarĭ, prisosul cheltuelelor necesare la înălţare privind în asemene caz numaĭ pe coproprietarul în interesul căruia înălţarea are loc. Laurent. VII. 558. Demolombe. XI. 404. Curte Orléans. D. P. 66. 2. 88. Vedĭ cu toate acestea Curte din Paris. D. P. 68. 2. 66.

[6]) Numaĭ atunci zidul se reclădeşte întreg din temelie când nu este nicĭ un chip de a'l întări; dacă el ar putea însă ţinea greutatea înălţăreĭ prin întărirea temelieĭ şi îngroşarea luĭ, proprietarul n'ar

Noul zid prefăcut astfel prin înălțare devine comun până la înălțimea luĭ primitivă,[1]) însă coproprietarul care l'a zidit întreg din temelie nu maĭ datorește de astă dată nicĭ o despăgubire pentru *sarcina adaosă prin înălțare*, ca în casul articol. 595, fiind că zidul întreg este reclădit și întărit cu cheltueala vecinuluĭ care l'a înălțat.[2])

Plata daunelor causate prin înălțare. Controversă.

Art. 554 § 2 din codul Italian prevede că coproprietarul care voește a înălța zidul comun este obligat a despăgubi pe vecinul seu de toate daunele pricinuite prin faptul înălțăreĭ și a reclădireĭ zidului. Ce trebue să decidem la noĭ, unde legiuitorul tace cu desevêrșire în privința daunelor ce s'ar pricinui coproprietaruluĭ zidului înălțat, atât în casul Art. 595 cât și Art. 596? Trebue să distingem: 1° sau amêndoĭ coproprietarĭĭ au luat parte la înălțarea orĭ reclădirea zidului comun, avênd fie care un interes comun la sevêrșirea acestor lucrărĭ, și atuncĭ nicĭ unul nu are recurs în contra celuilalt; 2° sau reclădirea a devenit necesară numaĭ din culpa unuia din coproprietarĭ, și în asemene caz, el trebue să repare după dreptul comun (Art. 998, 999) daunele causate prin quasi-delictul seu.[3]) Cât pentru casul când coproprietarul usează fără a fi în culpă de dreptul ce'ĭ dă legea, reclădind sau înălțând zidul în interesul seu propriu, cestiunea este viu controversată. Unĭĭ sunt de părere că fie care coproprietar trebue să despăgubească în toate casurile pe cela-lalt de câte orĭ ĭĭ cășunează vre o daună, pentru că coproprietarul nu se poate folosi în mod absolut de lucru ca un proprietar esclusiv (Art. 480), de vreme ce ambiĭ au un drept egal asupra aceluiașĭ lucru.[4]) Se admite însă în genere, cu toate aceste, că coproprietarul care a înălțat zidul comun nu este obligat a despăgubi pe cela-lalt coproprietar de daunele ce el a putut suferi sau de foloasele ce el a fost împedecat de a trage în interesul comerciuluĭ și a industrieĭ sale atât prin dărâmarea cât și reclădirea ziduluĭ, pentru că coproprietarul care înalță zidul comun nu face

---

maĭ fi nevoit a'l preface din nou. Marcadé. II. 607. Comp. L. 35, 36. Dig. Lib. 39. Tit. 2, *de damno infecto.*

[1]) Numaĭ vechea grosime a ziduluĭ ar devini comună, după unĭĭ; cât pentru adaosul grosimeĭ, el ar fi proprietatea esclusivă a aceluia care l'a făcut, de unde resultă că în acest sistem vecinul n'ar putea să bage grinḑĭ s'aŭ legăturĭ (Art. 594) în partea cea de zid adaosă maĭ înainte de a face și aceasta parte comună potrivit Art. 597. Marcadé. II. 607. Bonachi. II. p. 260.—*Contrà.* Demolombe. XI. 407. Laurent. VII. 565. Demante. II. 514. bis III.

Grosimea adaosă a ziduluĭ este ea comună? Controversă.

[2]) Aubry et Rau. II. § 222. p. 381. Mourlon. I. 1744. Demol. XI. 404. *in fine.* Ducaurroy. II. 291. Marcadé. II. 607. Laur. VII. 558 *ab initio.*

[3]) Laurent. VII. 561. Demolombe. XI. 393, 405. Veḑĭ și *suprà*, p. 66.

[4]) Laurent. VII. 555, 561, 562. Taulier. D. II. p. 169. Delvincourt. I. p. 404, nota 5, asupra p. 169.

de cât a usa de dreptul ce'ĭ dă legea, şi este de principiu că: *neminem lœdere videtur qui suo jure utitur.* Astfel, coproprietarul zidului înălţat n'are nicĭ un drept la despăgubire pentru strâmtorirea ce i s'ar fi căşunat prin înălţarea (Art. 595) sau reclădirea zidului comun [1]) (Art. 596), chiar dacă el sau chiriaşiĭ luĭ ar fi fost lipsiţĭ de folosinţa lucruluĭ maĭ mult de 40 de ḑile. [2]) (A. 1425.)

Daunele care fac parte din cheltuelele reclădireĭ.

Coproprietarul zidului înălţat ar avea însă dreptul de a fi despăgubit de toate daunele care trebuesc a fi considerate ca făcând parte din cheltuelele reclădireĭ (Art. 596), precum ar fi, cheltuelele de espertisă, acele necesare pentru restabilirea plantaţiunelor orĭ construcţiunelor, picturilor, sculpturilor şi altor obiecte care în puterea dreptuluĭ comunităţeĭ ar fi fost alăturate către zidul comun, şi care ar fi fost deteriorate orĭ distruse cu desevêrşire prin reclădirea sau înălţarea acestuĭ zid. [3])

Art. 599.

Venim în fine la Art. 599, care fiind conceput în termeniĭ ceĭ maĭ generalĭ, complectează Art. 594—596 şi care ca atare ar

---

[1]) Demolombe. XI. 406. Aubry et Rau. II. § 222, p. 382. Mourlon. I. 1744. Autorul înălţăreĭ sau a reclădireĭ zidului n'ar fi responsabil de cât atunci când ar fi în culpă, adecă când lucrările ar fi ţinut prea mult timp din causa negligenţeĭ sale. Demolombe, *loco cit.* Curtea din Paris. D. P. 48. 2. 168. D. P. 68. 2. 67, 68.

[2]) Aubry et Rau, Demolombe, *loco cit.* Duvergier asupra luĭ Toullier. II. partea I, 211, nota a.—*Contrà.* Laurent. VII. 562 şi Toullier, tecst, *loco cit.*, după care n'ar fi just ca coproprietarul să nu fie despăgubit atunci când el ar fi fost obligat a despăgubi pe chiriaşul seu potrivit Art. 1425, ceea ce mi se pare inadmisibil, pentru că chiriaşul care e lipsit prin faptul reparaţiunelor de o parte a lucruluĭ închiriet are drept la o despăgubire, adecă la o micşorare a preţuluĭ chirieĭ (Art. 1425) din causă că proprietarul nu'şĭ îndeplineşte faţă cu dênsul obligaţiunea de a face să se folosească, *quia non præstat frui licere* (Art. 1420 § 3), obligaţie care nu există între coproprietariĭ unuĭ zid comun.

Picturĭ, sculpturĭ. Controversă.

[3]) Demolombe. XI. 405. Aubry et Rau. II. § 222, p. 381. Mourlon. I. 1745. Toullier. D. II. partea I. 208.—In privinţa picturilor, sculpturilor etc. acest din urmă autor nu admite însă cu toate aceste, nicĭ indemnitatea, nicĭ restabilirea lor în starea în care erau maĭ înainte de înălţare, ear alţiĭ susţin din contra că autorul înălţăreĭ sau a reclădireĭ zidului ar trebui să plătească în tot-deauna valoarea picturilor distruse sau deteriorate (Duranton, V. 331 nota 2. Toullier. II. p. 391), orĭ cât de mare ar fi acea valoare, ceea ce este earăşĭ inadmisibil, pentru că unul din coproprietarĭ n'ar avea de cât să facă pe zid lucrărĭ de o valoare foarte mare spre a rădica celuilalt dreptul seu de înălţare. Părerea cea maĭ juridică este decĭ acea care admite că proprietarul zidului înălţat va avea drept la o despăgubire socotită potrivit împrejurărilor şi principiilor de echitate firească, după valoarea ornamentelor ordinare, *non pretiosissimas, sed vulgares.* (L. 13. § 1. Dig. Lib. 8 Tit. 2.) Comp. Demolombe. XI. 405. Mourlon. I. 1745, nota. 1. Toullier. D. II. partea I. 209, nota a.

trebui să vie imediat după aceste articole. Legiuitorul permite mai întâi coproprietarului unui zid comun de a rădica o clădire în contra acestui zid și de a baga grinzi sau legături în toată grosimea lui (Art. 594), precum și de a'l înălța (Art. 595 și 596), oprind apoi pe unul din coproprietari de a găuri zidul comun sau de a alătura ori de a sprijini de dênsul vre-o lucrare fără consimțĕmêntul celuilalt,[1]) sau fără o espertisă prealabilă, de unde resultă că Art. 599 se aplică nu numai la lucrările prevĕdute de Art. 610, dar și la acele prevĕdute de Art. 594—596, așa în cât proprietarul care ar voi să zidească în contra ziduluĭ comun, să bage grinzi sau legături în grosimea luĭ, sau să înalțe acest zid, ar avea nevoe de consimțĕmêntul celuilalt coproprietar, sau în lipsă de o înțĕlegere între dênșiĭ, de regularea espertiseĭ prealabile prevĕdută de § 2 al art. 599, căci alt-fel Art. 599 ar fi în contrădicere cu Art. 594-596, și nu s'ar putea pricepe cum Art. 599 ar fi prescris înțĕlegerea coproprietarilor numai pentru lucrările cele mai puțin însĕmnate, fără a prescrie aceeași înțĕlegere pentru lucrările care necesitează găurirea ziduluĭ în toată lărgimea luĭ. Regula art. 599 fiind deci generală se aplică la toate lucrările care pot fi practicate în zidul comun.[2]) (Comp. Art. 611 și 1517 § 4.)

Astfel dar, în toate casurile, și ori care ar fi natura lucrărilor care urmează a se face în zidul comun, comunitatea obligă pe coproprietarul care ar voi să le facă a cere consimțĕmêntul celuilalt coproprietar, și la nevoe, a'ĭ face o somație estra-judeciară, ear la caz de împotrivire și neînțĕlegere între părți, a cere de la tribunal rânduirea unor esperți care să aibă a determina mijloacele necesare pentru ca acea lucrare să nu vatăme drepturile

---

[1]) In caz de consimțĕmênt voluntar, ar fi bine ca el să fie constatat prin un act scris, căci proba testimonială ar fi inadmisibilă, fiind vorba în specie de o valoare nedeterminată. (A. 1191.) Demol. XI. 417.

[2]) Marcadé. II. 611. Arntz. I. 1115. Boileux. II. p. 854. Aubry et Rau. II. § 222, p. 380, nota 27. Ducaurroy. II. 295. Demolombe. XI. 416. Demante. II. 516 bis. Toullier. D. II. partea I. 206.—*Contrà.* Mourlon. I. 1750. Laurent. VII. 551, 553. Duranton. V. 335. Cas. Fr. D. P. 66. 1. 336. După aceste din urmă autorități, Art. 599 nu s'ar aplica la construcțiuni și înălțare, și la alte lucrări de cât acele prevĕdute de Art. 595—596, precum ar fi bună oară găurirea ziduluĭ pentru facerea unuĭ dulap (Art. 1144 cod. Calimach), aședarea uneĭ țeviĭ etc., ceea ce este contrar nu numai dreptuluĭ actual, dar și dreptuluĭ Roman, unde unul din coproprietari nu putea se înalțe zidul comun fără consimțĕmêntul celuilalt: „*Sabinus, in re communi neminem dominorum jure facere quidquam, invito altero posse. Unde manifestum est, prohibendi, jus esse: in re enim pari potiorem causam esse prohibentis constat.*“ (L. 28. Dig. 10, 3.) Dreptul Roman.

celuĭ-lalt coproprietar. [1]) Refusul coproprietaruluĭ n'ar împedeca decĭ lucrarea de cât atunci când esperţiĭ ar constata că grosimea zidulŭĭ nu este destul de mare spre a suferi lucrarea proiectată.

Dacă însă, cu toată observaţiunea condiţiunelor prescrise de Art. 599, noua lucrare este vătămătoare zidulŭĭ orĭ vecinuluĭ, el va avea drept la daune, putênd chiar să ceară desfiinţarea acesteĭ lucrărĭ. [2])

Dobândirea comunităţeĭ unuĭ zid.

Art. 597.—Vecinul care n'a contribuit la înălţare, poate câştiga dreptul de comunitate plătind cheltueala pe jumătate, precum şi preţul pe jumĕtate al loculuĭ ce s'ar fi întrebuinţat pentru îngroşirea zidulŭĭ. (Art. 596, 598 C. C. Art. 722, 723 Pr. Civ. Art. 660 C. Fr.)

Art. 598.—Orĭ ce vecin al unuĭ zid [3]) poate să'l facă comun în parte sau tot, plătind stăpânuluĭ zidulŭĭ jumĕtate din valoarea sa, sau jumătate din valoarea părţeĭ ce vrea să facă comună, precum şi jumĕtate din valoarea loculuĭ pe care este clădit zidul. (Art. 481, 597, 1294 urm. C. C. Art. 722, 723 Pr. Civ. Art. 661 C. Fr)

Dobândirea părţeĭ înălţate a zidului. Art. 597.

Partea zidulŭĭ adaosă prin înălţare conform Art. 595, 596 nu este comună, ci remâne proprietatea esclusivă a vecinuluĭ care a făcut înălţarea (veḑĭ *suprà*, p. 69, nota 4); de aceea se şi cere ca înălţarea şi reparaţiile părţeĭ înălţate să se facă numaĭ cu cheltueala luĭ. (Art. 595.)

Aceasta fiind însă o anomalie, de vreme ce, în contra Art. 489, partea superioară a zidulŭĭ este a unuia, ear celaltă parte dimpreună cu pământul e a altuia, legiuitorul permite coproprietaruluĭ zidulŭĭ înălţat care n'a contribuit la înălţare de a sili orĭ când pe autorul înălţăreĭ a'ĭ ceda comunitatea părţeĭ înălţate. [4])

---

[1]) Este vorba bine înţeles în specie de lucrărĭ de zidărie care ar fi de natură a deteriora păretele comun. Cât pentru lucrurile mobile care ar putea fi alăturate de acest zid, precum bănci, rafturĭ, scărĭ, statuĭ etc., nu maĭ remâne nici o îndoeală că ele vor putea fi alăturate fără consimţământul coproprietaruluĭ, şi fără o espertiză prealabilă. Laurent. VII. 554. Curtea Metz. D. P. 64. 2. 111. Comp. şi Demolombe. XI. 410. Veḑĭ şi *suprà*, p. 68.

[2]) Demolombe. XI. 419. Toullier. D. II. parte I. 207. Durant. V. 337. Cas. Fr. D. P. 78. 1. 416. Veḑĭ cu toate aceste Favard de Langlade (Répert. *Servitudes*, S-a II. § 4, No. 12), care nu admite desfiinţarea lucrăreĭ vătămătoare, ci numaĭ acţiunea în daune. Comp. L. 8. § 5. Dig. Lib. 8. Tit. 5.

Inesactitate de tecst.

[3]) Sau maĭ bine ḑis: *ori ce proprietar a unuĭ fond alăturat de un zid care aparţine altuia*, după cum se esprima atât Art. 556 din codul Italian cât şi Art. 661 din codul Francez, *tout propriétaire joignant un mur* ... Veḑĭ *infrà*, p. 76, nota 3.

[4]) Coproprietarul zidulŭĭ înălţat este liber de a dobândi comunitatea părţeĭ înălţate, fie în totul sau în parte (Art. 598), fără a putea însă fi obligat la aceasta de către autorul înălţereĭ.

Fiind însă just că autorul înălțăreĭ, care astfel a devenit vênd̦ĕtor silit, să fie despăgubit, legea obligă pe coproprietarul cumpărător a'ĭ plăti, nu ca în casul Art. 598, jumătate din valoarea actuală a părțeĭ înălțate, ci jumătate din cheltueala făcută cu ocasiunea înălțăreĭ și jumătate din prețul loculuĭ ce s'ar fi întrebuințat pentru îngroșarea ziduluĭ, dacă el a fost în realitate îngroșăt, după cum prevede Art. 596, și dacă zidul nu era în stare a purta greutatea înălțăreĭ.

Deosebire între Art. 597 și 598. Motivele acesteĭ deosebirĭ.

O deosebire însemnată de redacție esistă decĭ între Art. 597 și 598, căcĭ în casul Art. 598, dobânditorul comunității trebue să plătească jumătate *din valoarea actuală a ziduluĭ*, pe când în casul Art. 597, el trebue să plătească jumătate *din ceea ce a costat înălțarea.* Art. 598 aplică decĭ dreptul comun, pe când Art. 597 deroagă de la dreptul comun, pentru că, în regulă generală, un lucru se plătește *cât face*, ear nu *cât a costat.* Care să fie oare causa acesteĭ deosebirĭ?

Legiuitorul s'a temut ca nu cum-va proprietarul vecin să refuse de a contribui la cheltuelele înălțăreĭ, în speranța de a putea dobândi maĭ târd̦iu comunitatea cu un preț inferior cheltuelelor făcute în realitate, și pentru a împedeca această speculă care ar fi fost cu putință, Art. 597 obligă pe dobânditorul comunității a plăti jumătate din cheltueala înălțăreĭ, ear nu jumătate din valoarea părțeĭ înălțate, ca la Art. 598.

Vecinul care voește a dobândi comunitatea părțeĭ înălțate este el însă obligat a plăti în tot-deauna jumătate din cheltuele făcute cu ocasiunea înălțăreĭ; orĭ care ar fi timpul când el ar dobândi această comunitate, și fără a ține nicĭ o socoteală de starea deteriorată în care s'ar afla partea înălțată din causa vechimeĭ, sau a lipseĭ de reparațiunĭ? Cestiunea este îndoelnică. Unĭĭ într'adevĕr aplică în tot-deauna tecstul, orĭ care ar fi momentul

---

Nu se poate dobândi o parte din grosimea ziduluĭ. Controversă.

Se poate decĭ dobândi, ca și la Art. 598, numaĭ o parte din înălțare, în lungime sau în înălțime, nu însă și în grosime, pentru că grosimea ziduluĭ constituind însuși substanța luĭ, ea n'ar putea fi împărțită fără a se dărâma zidul întreg. Demante. II. 515 bis III. Demol. XI. 362. Ducaurroy. II. 292. Laurent. VIII. 511. Aubry et Rau. II. § 222, p. 384.—*Contrà.* Marcadé. II. 610, după care s'ar putea dobândi și o parte din grosimea ziduluĭ. (Argum. din Art. 596.) Veḑĭ și Cas. Fr. D. P. 54. 1. 179.

Partea din înălțime nu se va putea dobândi de cât cu începere de jos în sus.

Trebue să maĭ observăm încă că dacă comunitatea ziduluĭ poate fi dobândită numaĭ până la o înălțime oare care, aceasta va avea loc în tot-deauna în sus, cu începere de la locul unde zidul încetează de a fi comun. Nu se poate decĭ face zidul comun cu începere de sus în jos până la o înălțime oare care, pentru că nu se poate sili pe vecin a suferi pe partea sa de zid proprie și esclusivă partea superioară care ar fi devenit comună. Demante. II. 515 bis III *in fine.* Demol. XI. 363. Durant. V. 327. Aubry et Rau. II. § 222, p. 384.

când s'ar dobândi comunitatea, şi orĭ care ar fi starea în care s'ar afla partea înălţată (Laurent. VII. 564), ear alţiĭ aplicând Art. 597 numaĭ la casul când dobândirea comunităţeĭ ar avea loc imediat sau cel puţin în scurt timp după înălţarea ziduluĭ, susţin că de câte orĭ înălţarea ar fi vechie, comunitatea eĭ ar putea fi dobândită plătindu-se jumătate din valoarea actuală, ear nu jumătate din cheltueala făcută. [1]) Această părere nesocoteşte însă cu desevêrşire tecstul positiv al Art. 597.

Dobândirea comunităţeĭ unuĭ zid. Dreptul Roman.

La Romanĭ, vecinul proprietar esclusiv a unuĭ zid nu putea să fie nicĭ odată obligat a ceda comunitatea acestuĭ zid, pentru că proprietarul avênd facultatea de a usa de lucrul sĕu după bunul seu plac, legile Romane nu admisese această espropriere silită. [2])

Dreptul actual. Art. 598.

Astăzĭ din contra, orĭ ce *proprietar* [3]) a unuĭ fond alăturat de

---

[1]) Demolombe. XI. 376. Mourlon. I. 1748. Arntz. I. 1110. Ducaurroy. II. 293. Marcadé. II. 608. Demante. II. 515 bis I. Pardessus. 176.

Dreptul Roman.

La Romanĭ, coproprietarul fără consimţĕmêntul şi ştirea căruia se făcuse înălţarea, dobândea de drept şi fără nicĭ o plată comunitatea părţeĭ înălţate (Argum. din L. 7, § 12. Dig. Lib. 41. Tit. 1 şi Instit. § 30. Lib. 2. Tit. 1), putênd pe de altă parte s'o dărâme, dacă înălţimea i-ar fi adus vre-o jignire: „*Quid si quid absente socio ad lœsionem ejus fecit, tunc etiam tollere cogitur.*“ (L. 28. Dig. Libr. 10. Tit. 3.)—Coproprietarul însă care ar fi consimţit la înnălţare, dobândea jumătate din partea înălţată, sub îndatorirea de a plăti jumătate din cheltueala făcută. (L. 4. Cod. Lib. 3. Tit. 37 şi L. 19 *in fine*, Dig. Lib. 10. Tit. 2, citată p. 64, nota de la p. 63, *in fine.)*

[2]) „*Suœ quidem quisque rei moderator atque arbiter, non omnia negotia, sed pleraque ex proprio animo facit.*“ (L. 21. Cod. Lib. 4. Tit. 35. Comp. şi Instit. § 4. Lib. 2. Tit. 5.)—Această soluţiune trecuse şi în codul Calimach, unde nicĭ un tecst nu admite asemene derogaţiune la principiile generale.

Origina şi motivele Art. 598.

Art. 598 e luat din dreptul cutumier francez şi are de scop de a scuti pe vecinĭ de perderea pămêntuluĭ şi de cheltueala zadarnică ce ar fi trebuit să se facă cu ocasiunea clădireĭ unuĭ zid nou care ar fi fost alăturat lângă acel vechiŭ. Vecinul unuĭ zid necomun ar putea, ce e dreptul, în loc de a invoca Art. 598, să zidească un nou părete din partea sa, însă în asemene caz, proprietarul ziduluĭ necomun ar putea să dărâme pe al seu şi să dobândească comunitatea celuĭ nou.

Chiriaş, usufructuar, usuar etc.

[3]) Intr'adevĕr, zidul care serveşte de împrejmuire unuĭ fond alăturat fiind accesoriul acestuĭ fond, numaĭ proprietarul fonduluĭ poate să dobândească comunitatea acestuĭ zid. Chiriaşul nu poate decĭ usa de beneficiul Art. 598. De asemene, aceĭ cari ar avea un drept real asupra fonduluĭ, precum usufructuarul, usuarul etc. n'ar putea constrânge pe vecin la cesiunea comunităţeĭ ziduluĭ alăturat de acest fond, pentru că, încă odată, beneficiul Art. 598 nu aparţine de cât proprietaruluĭ, de şi tecstul nostru nu este atât de formal în această privinţă pre cât este tecstul francez şi acel Italian. (Veđi *suprà*, p. 74, nota 3), şi ştiut este că drepturile reale care esistă asupra unuĭ lucru nu conferă proprietatea luĭ. Laurent. VII. 514.

un zid care aparține altuia poate [1]) să dobândească comunitatea acestuï zid în totul sau în parte, atât în lungimea [2]) cât și în înălțimea, nu însă și în grosimea luï, și numaï începênd de la temelie în sus, ear nu de sus în jos, pentru că, după cum am maï spus-o odată, nu se poate sili pe vecin a suferi pe partea sa de zid proprie și esclusivă, partea superioară care ar fi devenit comună. (Veḑï *suprà*, p. 75, în notă.)

Această comunitate se poate dobândi de către proprietarul megieș, orï care ar fi natura ziduluï, fie el menit a sprijini o clădire sau a servi numaï de împrejmuire, fie el situat la țară sau în orașe, și chiar dacă ar fi fost clădit înaintea punereï în lucrare a coduluï actual. (Demol. XI. 355.) Destul este numaï ca zidul să fie situat pe linia despărțitoare a ambelor proprietățï și să fie alăturat de fondul aceluia care voește să dobândească comunitatea luï.[3])

Zidurile edificiilor publice.

Această facultate de a dobândi comunitatea unuï zid nu poate fi esercitată în privința zidurilor edificiilor sau a locurilor publice

— *Contrà.* Demolombe. XI. 353. Comp și Curte din Bruxelles. Répert. Dalloz. *Servitudes.* 455.

[1]) Proprietarul esclusiv al ziduluï nu poate însă să constrângă pe vecin la dobândirea comunităței, chiar în privința zidurilor situate în comunele urbane unde împrejmuirea este silită. Demolombe. XI. 368 și 386. Veḑï și *suprà* p. 51.

[2]) Art. 556 din codul Italian permite de asemenea proprietaruluï de a dobândi comunitatea ziduluï vecin numaï în parte, însă sub îndatorirea de a face zidul comun pentru toată întinderea proprietățeï sale, *per tutta l'estensione della sua proprietà.* La noï, proprietarul poate să facă comună numaï o parte din lungimea ziduluï, începênd de la un capăt sau de la mijloc.

[3]) Art. 598 n'ar maï fi decï aplicabil de câte orï între zid și linia de hotar s'ar afla un părĕu, o carare publică sau privată, sau în fine o bucată de loc oare care, căcï, prin aplicarea acestuï tecst, acea bucată de loc s'ar espropria cu totul și ar trece din proprietatea esclusivă a unuia în proprietatea celuï-lalt, ceea ce nu este permis. (Art. 481.) Demolombe. XI. 354. Ducaurroy. II. 292. Aubry et Rau. II. § 222, p. 383. Laurent. VII. 507. Aceeași soluțiune mi se pare aplicabilă chiar în caz când spațiul de pămênt care s'ar găsi între zid și linia despărțitoare a ambelor fonduri ar fi atât de neînsemnat în cât n'ar putea fi de nicï un folos proprietaruluï ziduluï, pentru că dispositiunea Art. 598 constituind o derogațiune la principiul protector al proprietățeï înscris în Art. 481 este de strictă interpretare. Aubry et Rau. *loco cit*, nota 44. Ducaurroy. *loco cit.* Demante. II. 515 bis. V. Cas. Fr. și C. Douai. D. P. 62. 1. 175. D. P. 47. 4. 446. Curte Bordeaux. D. P. 88. 2. 320. Duranton. V. 324. Duvergier asupra luï Toullier. II, partea I. 193, nota a.—*Contrà.* Demolombe. XI. 354. Laurent. VII. 507. Mourlon. I. 1716. Marcadé. II. 609. C. Caen. D. P. 60. 2. 204. Această din urmă părere s'ar putea admite numaï atuncï când s'ar recunoaște că Art. 598 se întemeiază pe considerațiuni de ordine publică și de utilitate socială, ceea ce nu este, pentru că vom vedea maï la vale că se poate renunța la facultatea de a dobândi comunitatea.

care sunt afară din comerţ, precum ar fi o biserică, un penitenciar, un cimitir, un arsenal, etc. cât timp aceste edificiĭ sau locurĭ îşĭ păstrează destinaţia lor, pentru că un zid nu poate să aparţie în acelaşĭ timp domeniuluĭ public şi domeniuluĭ privat. [1])

Ea nu se aplică de asemene la despărţiturele de scânduri, la şanţurĭ, garduri, zaplazurĭ [2]) etc.

Imprescriptibilitatea facultăţeĭ, de a dobândi comunitatea.

Facultatea de a dobândi comunitatea unuĭ zid este imprescriptibilă, şi ca atare poate fi esercitată orĭ şi când. [3]) Ea este absolută în acest sens că vecinul ar putea dobândi comunitatea ziduluĭ fără a justifica vre un interes de necesitate sau de utilitate, după cum tot astfel, proprietarul ziduluĭ nu s'ar pute opune la cesiune sub cuvênt că asemene cesiune ar jîgni sau ar face cu neputinţă usul anterior al ziduluĭ. [4]) Maĭ mult de cât atâta, comunitatea poate fi redobândită de către vecinul care ar fi renunţat la dênsa conform Art. 593 pentru a se sustrage de la obligaţiunea reparaţiunelor şi a reclădireĭ. [5])

Art. 598 nu este de ordine publică. Controversă.

Facultatea de a dobândi comunitatea unuĭ zid nefiind însă întemeiată pe consideraţiunĭ de ordine publică, se poate în mod valid renunţa la dênsa, şi vecinul care ar fi constituit pe fondul seu o servitute incompatibilă cu esercitiul acestuĭ drept, se consideră că a renunţat la facultatea ce'ĭ dă legea. [6])

---

[1]) Aubry et Rau. II. § 222. p. 384. Massé-Vergé. II. p. 173, nota 20. Laurent. VII. 509. Demol. XI. 356 şi XII. 698. Jurisprudenţa este în acelaşĭ sens. Veḑĭ D. P. 67. 3. 45. D. P. 66. 5. 434. D. P. 56. 2. 210. D. P. 56. 1. 423. Art. 556 § 2 din codul Italian este espres în această privinţă. Veḑĭ însă *suprà*, p. 2, nota 3, unde am vĕḑut că particularĭ pot să dobândească o servitute asupra unuĭ fond care ar fi afară din comerţ. Comp. şi Laurent. VII. 140.

[2]) Demolombe, XI. 536 bis, 450, 468. Laurent. VII. 508, 585. Aubry et Rau. II. § 222, p. 384 şi 390. Cas. Fr. D. P. 58. 1. 56. D. P. 60. 1. 125. C. Caen. D. P. 77. 2. 91.—Astfel, proprietarul uneĭ despărţiturĭ de scândurĭ poate să refuse de a ceda comunitatea eĭ vecinuluĭ seu, acest vecin remânênd liber de a cere în oraşe şi suburbiĭ ca despărţitura de scândurĭ să fie înlocuită prin un zid făcut cu cheltueala comună conform Art. 600. Cas. Fr. D. P. 58. 1. 57. Veḑĭ şi P. 49.

[3]) Demolombe. XI. 357. Aubry et Rau. II. § 222, p. 385. Laurent. VII. 505. Arntz. I. 1108.

[4]) Demolombe. XI. 359, 360. Aubry et Rau. *loco cit.* Laurent. VII. 505.

[5]) Aubry et Rau. *loco cit.* § 222. Toullier D. II. 221. Demol. XI. 357. Durant. V. 322. Bonachi. II. p. 262. Arntz. I. 1108. Laurent. VII. 506. Art. 212 din cutuma Parisuluĭ era formal în această privinţă.

[6]) Aubry et Rau. II. § 222, p. 385. Demolombe. XI. 361. Boissonade. Ante-proiect Japonez. I. 435. Comp. Cas. Fr. şi C. Orléans. D. P. 49. 2. 22. D. P. 50. 1. 264.—Se poate decĭ ca cine-va să'şĭ stipuleze proprietatea esclusivă a unuĭ zid, sub condiţiune ca nimine să nu poată dobândi comunitatea luĭ. Curte Caen. D. P. 77. 2. 91. Arntz. I. 1108.—*Contrà.* Laurent. VII. 506, după care nu s'ar putea

Efectele dobândirei comunității pentru trecut. Controversă.

Din momentul în care vecinul a dobândit astfel comunitatea și a devenit coproprietar al zidului, vênd̦ătorul încetează de a fi proprietar esclusiv, și prin urmare nu mai poate face în viitor nici un act incompatibil cu dreptul de coproprietate. Ce trebue să decidem în privința trecutului? Dobândirea comunității, cu alte cuvinte, are ea efect retroactiv?

Respunsul este foarte simplu. Dobânditorul comunității trebuind, în lipsă de convenție contrarie, să primească zidul în starea în care se află, cesiunea comunității nu'și poate produce efectele sale de cât pentru viitor, nu însă și pentru trecut, căci retroactivitatea nu poate să aibă loc de cât în puterea unei legi sau a unei convențiuni, și în specie, nu există nici una, nici alta. [1])

Vecinul care a dobândit comunitatea unui zid n'ar putea deci cere desființarea lucrărilor legalmente făcute de către cedente în acest zid în timpul proprietății sale esclusive, căci zidul nu este presupus a fi fost în tot-deauna comun.

Cât pentru servitutile de vedere sau de prospect care ar greva fondul vecinului dobânditor al comunității, nu mai remâne nici o îndoeală că el va trebui să le respecte, căci el nu poate dobândi de cât o comunitate mărginită prin servitutea care grevează fondul seu. Dacă ar fi altfel, vecinul ar putea să desființeze servitutile la care el s'ar fi supus însuși. [2])

Ce trebue să plătească dobânditorul comunității?

Vecinul nu va putea să dobândească comunitatea unui zid în basa Art. 598 de cât sub îndatorirea de a plăti proprietarului acelui zid: 1° jumătate din *valoarea lui actuală* sau *din valoarea* părței ce voește să facă comună, ear nu jumătate din ceea ce a costat zidul, ca la Art. 597; 2° jumătate din valoarea locului

---

renunța la dreptul de a dobândi comunitatea, sub cuvênt că ar fi un interes public și general în causă, ceea ce mi se pare inadmisibil.

[1]) Laurent. VII. 515—520. Pardessus. 172, *in medio*. Comp. Cas Fr. și C. Poitiers. D. P. 45. 1. 81 și Répert. Dalloz. *Servitudes*. 471. —*Contrà*. Aubry et Rau. II. § 222. p. 385—387. Marcadé. II. 609, 630. Demolombe. XI. 369—372. Cas. Fr. D. P. 62. 1. 139. D. P. 50. 1. 185 etc. După aceste autorități, ambii coproprietari au în urma dobândirei comunității zidului un drept egal asupra lui, și ori ce act esclusiv de proprietate, fie chiar anterior dobândirei comunității, trebuește desființat, ceea ce este inadmisibil, căci egalitatea pentru trecut nu poate să aibă loc, de vreme ce aceasta ar însemna a despoea pe proprietarul zidului de drepturile sale și a le conferi vecinului, care în momentul sevêrșirei lucrărilor nu ar avea nici un drept. Positiunea părților fiind deci inegală, nici drepturile lor nu pot fi egale.

[2]) Laurent. VII. 519. Demolombe. XI. 374. Aubry et Rau. II. § 222, p. 386. Demante. II. 515 bis. IV. In acest sens este și jurisprudența. Vedi D. P. 46. 2. 178. D. P. 51. 2. 77. Comp. și Cas. Fr. Pand. Période. 1888. 1. 443.

pe care e clădit zidul, şi aceasta chiar când s'ar face comună numaĭ o parte din zid.[1])

Caracterul cesiuneĭ comunităţeĭ. Controversă.

Cesiunea comunităţeĭ unuĭ zid avênd caracterul uneĭ vênzărĭ, de vreme ce ea cuprinde toate elementele vênzăreĭ, adecă un lucru, un preţ şi consimţêmêntul părţilor, [2]) trebue să aplicăm în specie toate dispoziţiunele relative la vênzare. (Art. 1294 urm.)

Art. 971 şi 1295.

Astfel, vênzarea va fi perfectă şi proprietatea de drept strămutată la cumpărător, cu toate că preţul nu s'a plătit încă. (Art. 971 şi 1295.)

Transcrierea actuluĭ. Art. 722 723. Pr. Civ.

Actul prin care se dobândeşte cesiunea comunităţeĭ fiind translativ de proprietate atât în casul Art. 597 cât şi a Art. 598, nu va fi oposabil celor de al treile până la transcrierea luĭ conform Art. 722 şi 723 Pr. Civ. şi Art. 1801, 1802. C. C. (Laurent. XXIX. 80.)

Aplicarea Art. 1352. Controversă.

Proprietarul care a fost silit a ceda vecinuluĭ comunitatea zidului sĕu va respunde cătră cumpărător pentru viciile ascunse care ar face ca zidul să nu poată servi la destinaţia sa.[3]) (Art. 1352.)

Aplicarea Art. 1737 § 1. Controversă.

El va putea de asemene să esercite, la caz de neplata preţuluĭ, privilegiul vênzătoruluĭ [4]) prevĕzut de Art. 1737 § 1, putênd chiar să ceară resoluţia vênzăreĭ pentru neplata preţuluĭ. (Art. 1365.)

Aplicarea Art. 1746, 1790.

In fine, mi se pare afară de îndoeală că creditoriĭ ipotecarĭ a

---

[1]) Laurent. VII. 512.—Dacă părţile nu se înţĕleg asupra valoreĭ zidului şi a loculuĭ pe care el e clădit, ea se va hotărî prin o espertiză (Art. 211 Pr. Civ.), cheltuelele espertizeĭ privind pe cumpărător, în lipsă de stipulaţiune contrarie. (Art. 1305.) Procedura care se va urma este următoarea: vecinul care voeşte să dobândească comunitatea unuĭ zid, va face proprietaruluĭ acestuĭ zid o notificare prin portăreĭ, spre a'ĭ aduce la cunoştinţă intenţiunea sa şi a'ĭ face cunoscut ţiua şi oara când urmează a se afla ambiĭ la faţa loculuĭ dimpreună cu esperţiĭ aleşĭ de fie care spre a se putea înţĕlege. Dacă părţile nu se transportă la faţa loculuĭ, sau dacă ele nu se înţĕleg asupra valoreĭ zidului şi a loculuĭ, comunitatea nu se va putea dobândi de cât pe calea judecătorească, prin un proces principal, cheltuelele de judecată privind în asemene caz pe partea care va cădea în pretenţiunele sale. (Art. 140 Pr. Civ.) Comp. Laurent. VII. 513. Demolombe. XI. 366. Aubry et Rau. II. § 222, p. 384.

[2]) Laurent. VII. 521-523.—*Contrà.* Cas. Fr. D. P. 64. 1. 87, după care cesiunea comunităţeĭ n'ar avea caracterul uneĭ vênzărĭ, pentru că consimţêmêntul aceluĭ care trebue să cedeze comunitatea nu este liber, ci silit. Vedĭ şi Demolombe. XI. 367 şi 374 bis, după care această operaţie *sui generis* ar avea în acelaşĭ timp şi caracterul uneĭ vênzărĭ şi a uneĭ espropriărĭ silite, în cât plata ar trebui să fie prealabilă. Adevĕrul este că cesiunea comunităţeĭ este o vênzare, însă consimţêmêntul vênzĕtoruluĭ este silit ca la orĭ ce espropriare.

[3]) Laurent. VII. 523 *in fine*, şi Trib. Paris (sentinţă reformată.)—*Contrà.* Cas. Fr. şi C. Paris. D. P. 64. 1. 87. Demolombe. XI. 374 *ter.*

[4]) Demolombe. XI. 374 *quater.* Laurent. VII. 523.—*Contrà.* Curte Paris. Répert. Dalloz. *Privilèges.* 427.

proprietaruluĭ ziduluĭ vor fi în drept a urmări imobilul în mânele dobânditoruluĭ comunităţeĭ conform Art. 1746 şi 1790. [1])

2° Despre şanţurile comune.

Art. 602.—Toate şanţurile între două proprietăţĭ se socotesc comune, de nu va fi titlu sau semn contrariŭ. (Art. 480, 590, 603-605, 1200, 1202 C. C. A. 56 § 4 L. jud. ocoale din 1879. A. 335 C. P. A. 666 C. Fr.)

Art. 603.—Este semn de necomunitate când pământul e înălţat sau aruncat numaĭ de o parte a şanţuluĭ. (Art. 591, 602, 604, 1200, 1202 C. C. Art. 667 C. Fr.)

Art. 604.—Şanţul se socoteşte a fi esclusiv al aceluia în partea căruia pământul e aruncat. (Art. 591, 603, 1200, 1202 C. C. Art. 668 C. Fr.)

Art. 605.—Şanţul comun trebue întreţinut cu cheltueala comună. (Art. 592 C. C. Art. 669 C. Fr.)

Şanţurile pot avea de scop uşurarea scurgereĭ apelor, sau îngrădirea orĭ despărţirea a două proprietăţĭ limitrofe. In toate aceste casurĭ, şanţurile săpate între două proprietăţĭ, [2]) sau maĭ

[1]) Cumpărătorul comunităţeĭ va putea decĭ să refuse plata preţuluĭ stipulat până ce proprietarul şi vêndĕtorul ziduluĭ vor dovedi radiarea inscripţiilor ipotecare sau consimţirea creditorilor înscrişĭ. (Art. 1364.) De asemenea, el va fi în drept a recurge la formalităţile purgăreĭ, dacă voeşte să fie liberat fără a plăti de două orĭ. (Art. 1804 urm. C. C.) Demolombe. XI. 374 *quinter*.

[2]) In vechiul drept francez, proprietarul care voea să se împrejmuească cu un şanţ nu putea să săpe şanţul pe linia estremă a fonduluĭ seu, ci trebuea să lese o distanţă destul de mare numită *répare*, care era presupusă a fi proprietatea luĭ esclusivă. Comentatoriĭ şi maĭ ales jurisprudenţa (Veḑĭ D. P. 48. 1. 82. D. P. 49. 1. 316. D. P. 60. 2. 39) admit că usurile locale ale dreptuluĭ vechiŭ sunt şi astăḑĭ în vigoare, cu toate că cestiunea este foarte îndoelnică din causa Art. 7 al legeĭ din 30 ventôse an. XII, care abroagă *obiceiurile generale şi locale* fără nicĭ o reservă. La noĭ, neputênd să fie vorba de asemene obiceiurĭ, trebue să recunoaştem în princip proprietaruluĭ dreptul de a săpa şanţul pe limita proprietăţeĭ sale, căcĭ a decide cestiunea altfel ar fi a restrânge dreptul seu de proprietate şi a'ĭ impune o servitute legală fără nicĭ un tecst de lege. Cu toate aceste, de fapt, proprietarul care va voi să se împrejmuească prin un şanţ va trebui să lese o distanţă potrivită pentru ca să nu să surpe locul vecinuluĭ, căcĭ orĭ cât de întins ar fi dreptul de proprietate, el are tot-deauna ca limită obligaţiunea de a nu aduce vre o pagubă altuia. (Art. 480 şi 998.) In acest scop, Art. 607 şi 610 prevĕd o distanţă reglementară. Comp. Curte Colmar. D. P. 61. 2. 212. Laurent. VIII. 32-34. Demolombe. XI. 464. Aubry et Rau. II. § 198, p. 196. Duranton. V. 364.

Proprietarul care sapă un şanţ trebue să lese o distanţă îndestulătoare pentru a nu se surpa locul vecinuluĭ Cestie de fapt

Art. 575 din codul Italian prevede că distanţa ce trebue să se lese între fondul vecin şi între şanţ trebue să fie egală cu adâncimea acestuĭ şanţ, dacă usurile locale n'ar determina o distanţă maĭ mare. Şi la Romanĭ, această distanţă trebuea să fie egală cu adâncimea şanţuluĭ: „*Si quis aut scrobem foderitt, quantum profunditatis habuerint, tantum spatii relinquito.*“ (L. 13. Dig. Lib. 10. Tit. 1, care reproduce o lege a luĭ Solon.)

Codul Italian. şi dreptul Roman.

bine ḑis, pe linia de hotar care desparte ambele proprietăţi, [1]) sunt presupuse a fi comune (*pro indiviso*), adecă săpate cu cheltueala şi pe locul ambilor vecinĭ, fără a se distinge ca la Art. 606, dacă fondurile sunt sau nu îngrădite. Această deosebire provine din împrejurarea că şanţul foloseşte în tot-deauna ambilor megieşĭ, fie macar la scurgerea apelor.

Încetarea presumţieĭ de comunitate.

Această presumţiune, fiind *juris tantum*, şi ca atare, putênd fi combătută prin proba contrarie (Art. 1202), va înceta de câte orĭ va esista un titlu sau un semn de necomunitate. [2]) Semn de necomunitate esistă atuncĭ când tot pământul sau toată ţărna care provine din săparea orĭ curăţirea şanţuluĭ a fost aruncată numaĭ de o parte a şanţuluĭ, [3]) în care caz, şanţul se presupune a fi esclusiv al aceluia în partea căruia pământul este aruncat (Art. 604), căcĭ una din două: sau ţărna scoasă din şanţ ar putea fi de un folos oare care, şi atuncĭ vecinul n'ar suferi ca cela-lalt megieş să se folosească singur de ea, dacă şanţul ar fi comun, sau această ţărnă nu numaĭ că nu ar avea nicĭ o valoare, dar ar produce încă inconveniente, şi atuncĭ vecinul interesat ar fi cerut ca pământul să fie aruncat pe ambele maluri, dacă şanţul ar fi fost comun. Faptul că ţărna a fost aruncată numaĭ într'o

---

[1]) Decĭ dacă între şanţ şi linia de hotar s'ar afla o bucată de loc oare care, şanţul n'ar maĭ fi între două proprietăţi, ci numaĭ pe una singură, şi în asemene caz, presumpţiunea de comunitate n'ar maĭ avea fiinţă. Laurent. VII. 570. Demolombe. XI. 453. Aubry et Rau. II. § 222, p. 387, nota 61. Bonachi. II. p. 274. Comp. ceea ce s'a ḑis *suprà* p. 77, nota 3 şi p. 85, nota 1.

Titlu.

[2]) Titlul ar putea să consiste de esemplu între o vênḑare, o cesiune, o împărţeală etc. care ar conferi proprietatea esclusivă a şanţuluĭ numaĭ unuia din vecinĭ. Veḑĭ *suprà*, p. 60.—In caz de conflict între titlu şi presumţiunea legală, titlul va avea precădere. Laurent. VII. 537, 573.

Prescripţie.

Presumţiunea de comunitate va mai înceta încă de câte orĭ unul din vecinĭ va fi dobândit prin prescripţie proprietatea esclusivă a şanţuluĭ, căcĭ şi prescripţia este un titlu. (Art. 645.) Remâne însă bine înţeles că posesiunea va trebui să întrunească toate condiţiunele prescrise de lege. (Art. 1847 urm.) Demolombe. XI. 457. Laurent. VII. 536 bis urm. 572. Veḑĭ şi *suprà*, p. 61.

[3]) Art. 603 stabilind o presumţie legală, ca şi Art. 591, nu poate să esiste alt semn de necomunitate de cât acel prevĕḑut de acest tecst, căcĭ nu poate să esiste o presumţie legală fără un anume tecst de lege. Laurent. VII. 571. Arntz. I. 1116. Aubry et Rau. II. § 222, p. 387, nota 63. Duranton. V. 354, 355. Pardessus. I. 183. —*Contrà*. Demolombe. XI. 458. Simplul fapt de a curăţi şanţul din partea unuia din vecinĭ, chiar dacă ar fi repetat de maĭ multe orĭ în timp de 30 de anĭ, n'ar fi decĭ suficient pentru a stabili o presumţiune de necomunitate, pentru că acest fapt poate fi resultatul uneĭ surprinderĭ, a indeferinţeĭ sau a îngăduireĭ celuilalt vecin. Demolombe. XI. 457. Laurent. VII. 571. Boileux. II. p. 859.

parte stabileşte deci o probabilitate de proprietate esclusivă în favoarea vecinului în partea căruia ea a fost aruncată.

Dacă pământul a fost aruncat pe ambele maluri, sau n'a fost aruncat nici pe unul, şanţul va fi presupus comun, în lipsă de titlu care să stabilească necomunitatea. [1])

Presumţiunea de necomunitate ca şi acea de comunitate poate deci fi combătută prin titlu şi chiar prin prescripţie. [2])

Şanţul comun trebue să fie întreţinut cu cheltueala comună ca şi zidul comun. [3]) (Art. 592, 605.) Întreţinerea şanţului comun.

Coproprietarul unui şanţ comun ar putea însă să se apere de această îndatorire, renunţând la comunitate conform Art. 593, fiind că acest articol departe de a fi o dispoziţie specială numai pentru ziduri, constitue din contra aplicaţiunea unui princip general care cârmueşte toate lucrurile comune în genere. [4]) Renunţare la comunitatea şanţului. Art. 593. Controversă.

Art. 598 şi 600 constituind însă nişte dispoziţiuni cu totul escepţionale nu se aplică din contra la şanţuri şi la garduri, de unde resultă, pe de o parte, că proprietarul esclusiv a unui şanţ sau a unui fond n'ar putea fi silit a ceda comunitatea lor, ear pe de alta, că unul din vecini n'ar putea să silească pe cela-lalt a se împrejmui cu garduri sau cu şanţuri în comunele urbane. [5]) Art. 598 şi 600 sunt inaplicabile la şanţuri şi la garduri.

Legea fiind cu desevêrşire mută în privinţa drepturilor care resultă din comunitatea unui şanţ, trebue să aplicăm în specie, Drepturi care resultă din comunitatea unui şanţ.

[1]) Pothier. *Société.* 224. Laurent. VII. 570 *in fine.* Arntz. I. 1116. Pardessus. 183. Demolombe. XI. 454. Toullier D. II. (partea I) 226.

[2]) Astfel dar, un şanţ presupus necomun ar putea să devie comun prin prescripţie, căci se poate dobândi prin prescripţie atât coproprietatea cât şi proprietatea esclusivă a unui lucru. Laurent. VII. 536 bis urm. 572. Demolombe. XI. 457. Vedi şi *suprà* p. 62.

[3]) Deci, dacă şanţul este proprietatea esclusivă a unuia numai din vecini, el va putea să'l astupe sau să'l desfiinţeze, după bunul seu plac, fiind că el ar fi putut să nu'l săpe de loc. Demol. XI. 467.

Şi la Romani, şanţul comun trebuea întreţinut cu cheltueala comună. Vedi L. 4 Cod. Lib. 3. Tit. 37 şi L. 19. Dig. Lib. 10. Tit. 2. Vedi şi Art. 1145 cod. Calimach (856 Austriac) citat p. 63, nota 4.—Legile Romane necuprinzând nici o lege specială asupra şanţului dintre două proprietăţi, trebue să decidem, după principiile generale, că şanţurile care erau situate numai pe fondul unuia din proprietari aparţineau esclusiv acestui proprietar, ear acele care erau situate pe fondul unuia şi a altuia, aparţineau ambilor proprietari. Vedi şi Art. 1143 din codul Calimach (854 Austriac) citat *suprà*, p. 59. Dreptul Roman.

[4]) Pothier. *Société.* 226, 229. Laurent. VII. 575. Duranton. V. 360. Demolombe. XI. 461. Demante. II. 523 bis. Mourlon. I. 1757. Marcadé. II. 616.—*Contrà.* Ducaurroy. II. 303.

[5]) Laurent. VII. 585. Mourlon. I. 1759. Demolombe. XI. 450 şi 468. Duranton. V. 363, 385. Toullier D. II. 227. Vedi şi *suprà*, p. 47, nota 5, p. 78 şi p. 87. —Vedi cu toate aceste Favard de Langlade. Répert. *Servitudes*, S-a 2, § 4, No. 11.

ceea ce am ḑis maĭ sus în privinţa comunităţeĭ unuĭ zid, fiind că există o analogie complectă între zidul şi şanţul comun. Astfel, coproprietariĭ îşĭ vor împărţi ţărna şi tot ce se va estrage din şanţ, precum earba, lemnele etc. Copaciĭ care s'ar afla în şanţ vor fi de asemene comuniĭ, pentru că eĭ sunt accesoriul pământuluĭ. (Analogie din Art. 609.) (Laurent. VII. 574. Demol. XI. 460.)

Impărţirea şanţuluĭ conf. Art. 728. Controversă.

Unul din coproprietarĭ n'ar putea însă fără voea celuilalt să ceară conform Art. 728 împărţirea a însuşĭ şanţuluĭ, sau a gardului comun întocmaĭ ca şi la zidul comun (veḑĭ *suprà*, p. 57, în notă), pentru că indivisiunea silită fiind de esenţa comunităţeĭ, această indivisiune există de drept pentru toate lucrurile comune.[1])

Competenţa judecătoruluĭ de ocol. Art. 56 § 4 L. jud. de ocoale din 1879.

Reclamaţiunele relative la zidurile şi şanţurile comune, precum şi la distanţele de construcţiunĭ şi plantaţiunĭ ce urmează a se observa între vecinĭ, sunt de competinţa judecătoriilor de ocoale, cu drept de apel la tribunalele de judeţ. [2])

3° Despre gardurile comune.

Art. 606.—Orĭ ce gard ce desparte două proprietăţĭ se socoteşte comun, afară dacă numaĭ una singură din două proprietăţĭ va fi îngrădită, sau de nu va fi un titlu sau posesiune îndestulătoare care se constate din contra. (Art. 590 urm. 602 urm. 609, 1200 urm. 1846, 1890, 1895 C. C. Art. 355 Cod. Pen. Art. 670 C. Fr.)

Art. 609.—Arboriĭ ce se află în gardul comun sunt comuniĭ ca şi gardul, şi fie care din ambiĭ proprietarĭ e în drept a'ĭ cere să'ĭ taie. (Art. 489, 606, 728, 1200, 1202 C. C. Art. 673 C. Fr.)

Orĭ ce gard viu sau uscat [3]) care desparte atât la ţară cât

---

[1]) Demolombe. XI. 463, 479. Demante. II. 523 bis. Mourlon. I. 1769. Duvergier asupra luĭ Toullier. II. partea I. 227, nota a. Aubry et Rau. II. § 222, p. 388, nota 69 şi p. 389.—*Contrà.* Laurent. VII. 586, care admite atât împărţirea şanţuluĭ cât şi a gardului. Veḑĭ Duranton, V. 361 şi 381 care admite numaĭ împărţirea şanţurilor, ear nu şi a gardurilor.

[2]) Art. 56 § 4. L. jud. ocoale din 9 Martie 1879. Paragraful ultim al acestuĭ art. adaogă: „In toate aceste casurĭ, dacă se va contesta vre uneĭ din părţĭ însuşĭ dreptul de proprietate sau titlul constitutiv al servituţeĭ, judecătorul de ocol nu va statua de cât asupra cestiuneĭ de posesiune, fără ca aceasta să prejudece fondul chiar al dreptuluĭ."

Garduri viĭ şi moarte.

[3]) Este ştiut că există două soiuriri de garduri: gardurile *viĭ* sau *verḑĭ*, de care vorbeşte Art. 607, şi care consistă în arboriĭ plantaţĭ unii lângă alţiĭ, şi gardurile *uscate* sau *moarte* compuse din parĭ împletiţĭ cu nuele, lemne, scânduri etc. Tecstul nostru fiind general se aplică la orĭ ce garduri în genere, fie *uscate*, fie *viĭ*. Laurent. VII. 576. Demolombe. XI. 469. Arntz. I. 1118. Aubry et Rau. II. § 222, p. 388, nota 70. Boileux. II. p. 861. Marcadé. II. 617.—Veḑĭ cu toate aceste Pardessus, 187 şi Ducaurroy. II. 304, după care presumţia de comunitate nu s'ar aplica la gardurile us-

şi în oraşe două proprietăţi vecine, sau mai bine dis, care se află pe linia despărţitoare a ambelor proprietăţi, [1]) se presupune a fi comun, adecă a fi făcut pe ambele proprietăţi şi cu cheltueala comună [2]) atunci când ambele fonduri sunt îngrădite, sau când nici unul nu este îngrădit. [3])

---

cate, ceea ce este inadmisibil, pentru că pe de o parte, tecstul nu distinge, ear pe de alta, pentru că presumţiunea de comunitate nu se întemeează pe dispoziţia Art. 607 esclusiv aplicabilă la garduri vii, după cum susţin aceşti autori.—Presumţia de comunitate nu se aplică la gardurile făcute sub legea vechie. (Art. 1.) Laurent. VII. 581. Demolombe. XI. 473. Duranton. V. 374.

[1]) Această presumţie nu mai esistă deci dacă între gard şi hotar se află un spaţiu de pământ oare care, pentru că atunci gardul nu mai desparte două proprietăţi. In asemene caz deci, gardul va fi a aceluia pe a cărui fond el se află făcut. Aubry et Rau. II. § 222, p. 388, nota 71. Laurent. VII. 577. Duranton. V. 367. Mourlon. I. 1763. Vedi şi *suprà*, p. 82, nota 1.

Conflict între două presumţiuni de comunitate. Art. 602, 606.

Dacă lângă gard s'ar afla un şanţ a cărui comunitate n'ar fi contestată, şanţul va servi de separaţiune, ear gardul va fi ca un accesoriu proprietatea aceluia pe a cărui fond el se află situat. Aceeaşi soluţiune ar fi admisibilă *a fortiori* atunci când şanţul ar fi proprietatea esclusivă a aceluia din partea căruia se găseşte gardul. Cât pentru casul când s'ar rădica o contestaţie asupra comunităţei sau a proprietăţei esclusive a şanţului, cestiunea este îndoelnică, pentru că atunci, ar esista conflict între două presumţiuni egale, acea prevĕdută de Art. 602, după care şanţul fiind presupus comun, gardul ar trebui să aparţie aceluia din partea căruia el se găseşte, şi acea prevĕdută de Art. 606, după care şi gardul fiind presupus comun, şanţul din contra ar trebui să aparţie aceluia din partea căruia el se află săpat. Cu alte cuvinte, dificultatea este în asemene caz de a se şti dacă şanţul sau gardul este comun. Vedi asupra acestei controverse. Demolombe. XI. 476. Laurent. VII. 577.

Dreptul Roman.

[2]) Şi la Romani, gardul sau arborii plantaţi între două fonduri erau comuni: „*Et ideo prope confinium arbor posita, si etiam in vicini fundum radices egerit, communis fit.*“ Instit. § 31 *in fine*. Lib. 2. Tit. 1. Vedi şi L. 7 § 13. Dig. Lib. 41. Tit. 1 *in fine*, care reproduce aceeaşi termeni. Comp. şi Art. 1143 cod. Calimach (854 Austriac).

[3]) Demolombe. XI. 471. Aubry et Rau. II. § 222, p. 388. Mourlon. I. 1761. Laurent. VII. 578. Duranton. V. 368. Bonachi. II. p. 279.—Pentru a verifica esistenţa condiţiunei îngrădirei sau a împrejmuirei nu trebue să ne oprim la starea actuală a lucrurilor, ci să ne referim la dispoziţia lor primitivă, de unde resultă că gardul va fi comun, chiar dacă unul din fondurile despărţite prin acest gard n'ar fi împrejmuit în momentul litigiului, dacă se stabileşte că din capul locului ambele fonduri erau împrejmuite, şi *vice-versa*, gardul nu va fi comun, de şi ambele fonduri ar fi actualmente îngrădite, dacă în momentul facerei acestui gard, numai o proprietate era împrejmuită, în care caz, gardul se presupune a fi numai a aceleî proprietăţi. Demolombe. XI. 471. Aubry et Rau. II. *loco cit.*, nota 72. Laurent. VII. 580. Bonachi. II. p. 279. Curte Caen. D. P. 58. 2. 13.

Incetarea presumţiuneĭ de comunitate.

Această presumţie de comunitate încetează în treĭ casurĭ: 1° când esistă un titlu care conferă proprietatea esclusivă a garduluĭ numaĭ unuĭ din vecinĭ; 2° când numaĭ unul din fonduri este îngrădit, în care caz, gardul va aparţinea esclusiv proprietaruluĭ acestuĭ fond, fiind că numaĭ luĭ îĭ foloseşte (v. nota de maĭ jos); 3° şi în fine, presumţiunea de comunitate încetează când o *posesiune îndestulătoare pentru a prescrie* constată că gardul a devenit proprietatea esclusivă numaĭ a unuia din vecinĭ.[1]) Presumţiunea de comunitate a unuĭ gard poate decĭ fi combătută, ca şi acea a unuĭ zid sau a unuĭ şanţ, atât prin titlu cât şi prin prescripţie.

Posesie îndestulătoare pentru acţiunele posesoriĭ. Controversă.

Posesiunea îndestulătoare pentru a da drept la acţiunea posesorie nu va produce decĭ nicĭ un efect în această privinţă.[2])

Aşa dar, pentru ca un gard care desparte două fonduri să fie presupus a fi comun (Art. 606), să cere ca ambele fonduri să fie *desgrădite* sau *îngrădite*, căcĭ dacă numaĭ unul ar fi îngrădit, atunci gardul nefolosind de cât acestuĭ fond ar fi presupus proprietatea luĭ esclusivă. Laurent. VII. 578. Demolombe. XI. 471. Mourlon. I. 1761. Comp. şi Cas. Fr. D. P. 72. 1. 320.

Semnificarea cuvêntuluĭ îngrădire. Controversă.

Ce trebue să înţelegem prin *îngrădire*? Duranton (V. 368) şi Taulier (II. p. 399) susţin că, fiind vorba în specie de *garduri*, ambele fonduri trebue să fie încunjurate cu garduri, aşa în cât dacă un fond ar fi încunjurat cu garduri ear cela-lalt cu un şanţ, sau zid, acest fond s'ar considera ca desgrădit, şi prin urmare, presumţiunea de comunitate prevĕdută de art. 606 n'ar maĭ avea loc. Dl. Bonachi (II. p. 279) observă că această părere s'ar putea foarte bine admite la noĭ, unde legiuitorul, în loc de a vorbi de fonduri *en état de clôture*, după cum se esprimă tecstul francez, întrebuinţează cuvêntul *îngrădit*, care se trage de la vorba *gard*, şi însemnează înprejmuire maĭ cu samă cu un gard. In Francia, se admite însă în genere că orĭ ce împrejmuire ajunge pentru ca fondul să fie îngrădit, fie ea de zid, şanţ, garduri viĭ sau uscate. Laurent. VII. 579. Mourlon. I. 1763. Demolombe. XI. 472. Marcadé. II. 617. D. P. 58. 2. 13.

[1]) In toate casurile în care gardul a devenit proprietatea esclusivă numaĭ a unuia din vecinĭ, acest proprietar este liber de a'l păstra s'au de a'l desfiinţa. (Art. 480.) Demolombe. XI. 481. „Proprietarul esclusiv nu este dator, ţice Art. 1148 din codul Calimach (858 Austriac), să întocmească zaplazĭ sau garduri căḑute, dacă din această întâmplare nu se va pricinui păgubire megieşuluĭ."

[2]) Laurent. VII. 540, 581. Aubry et Rau. II. § 221, p. 389, nota 74. Massé-Vergé. II. p. 176, nota 5. Demolombe. XI. 349, 350, 475. Marcadé. II, 618. 619. Demante. II. 524 bis şi 507 bis VI. Arntz. I. 1121.—*Contrà.* Duranton. V. 314, 370. Ducaurroy. II. 305. Toullier D. II. partea I. 229 (părere care se vede respinsă de Duvergier, *loco cit.* nota a). Mourlon. I. 1765-1767. Curte Bordeaux. D. P. 58. 1. 337. După aceştĭ autorĭ, posesiunea spre a esercita acţiunele posesoriĭ este îndestulătoare pentru a dărăma presumţiunea de comunitate, părere care mi se pare inadmisibilă, pentru că Art. 606 punênd posesiunea pe acelaşĭ rând cu titlul, nu poate să fie vorba de cât de posesiunea necesară pentru prescripţie, de oare ce numaĭ prescripţia echivalează cu titlul.

Întreţinerea gardului este în sarcina comună a coproprietarilor (argum. din Art. 592 şi 605), care pe de altă parte sunt în drept a împărţi produsele luĭ. [1]) Întreţinerea gardului comun.

Fie care din coproprietarĭ poate să se descarce de cheltuelele întreţinereĭ, renunţând la dreptul seu de coproprietate conform Art. 593. [2]) Art. 598 şi 600 fiind însă nişte dispositiunĭ escepţionale nu se aplică la garduri. [3]) (Veḑĭ şi *suprà*, p. 83.) Aplicarea Art. 593 şi neaplicarea Art. 598 şi 600.

Arboriĭ ce se află în gardul comun sunt presupuşĭ comunĭ *pro indiviso* ca şi însuşĭ gardul, [4]) şi prin urmare, aparţin în indivisiune şi în porţiunĭ egale la ambiĭ proprietarĭ aĭ garduluĭ, afară dacă s'ar stabili contrariul prin titlu sau prescripţie, după cum se esprimă Art. 569 § 2 din codul Italian. Arborul aparţinênd ca un accesoriu (Art. 489) aceluia pe a cărui fond esă trunchiul din pământ afară, ear nu aceluia în pământul căruia se află rădăcinele sale, [5]) este just ca arborul plantat în gardul comun să fie comun, pentru că trunchiul seu se află pe un pământ comun. Art. 609.

Fructele şi toate foloasele ce dă copacul cât timp el se află în picioare, precum curăţiturile şi uscăturile, şi chiar însuşĭ lemnul după tăerea luĭ se vor împărţi decĭ în porţiunĭ egale între ambiĭ proprietarĭ aĭ garduluĭ, puţin importă dacă trunchiul copaculuĭ ar fi maĭ mult într'o parte de cât în alta, sau dacă ar fi drept în mijlocul linieĭ de hotar, căcĭ legea nu distinge. Împărţirea fructelor şi a curăţiturilor arboruluĭ.

Cât pentru arboriĭ situaţĭ pe linia despărţitoare a două fonduri între care n'ar esista un gard comun şi care prin urmare n'ar fi comunĭ, eĭ nu vor maĭ aparţinea de astă dată proprietarilor acelor fonduri în porţiunĭ egale, *ci în proporţiune cu partea trunchiuluĭ care s'ar găsi pe fondul fie căruia.* Decĭ, dacă numaĭ a treia parte din trunchiŭ se află pe fondul meu, eu nu voĭ fi proprietar de cât pe a treia parte din arbor, şi nu voĭ avea drept de cât la o treime din fructele luĭ, sau din lemn, după tăerea Arboriĭ care nu se află în gardul comun.

---

[1]) Arntz. I. 1122. Aubry et Rau. II. § 222, p. 389. Demolombe. XI. 477. Laurent. VII. 582.

[2]) Demolombe. XI. 478. Aubry et Rau. *loco cit.* Laurent. VII. 582.

[3]) Demolombe. XI. 450, 468. Laurent. VII. 585. Aubry et Rau. II. § 222 *in fine*, p. 390. Veḑĭ şi *suprà*, p. 83.—In cât priveşte împărţirea garduluĭ comun, veḑĭ controversa aratată *suprà*, p. 84.

[4]) Laurent. VII. 583. Demolombe. XI. 483. Mourlon. I. 1768. Veḑĭ cu toate aceste Duranton. V. 376, 379, care, întemeindu-se pe dreptul roman, susţine că copacul este comun *pro diviso*, *pro regione*, cât timp el se află în picioare, şi că comunitatea nu devine *pro indiviso* de cât în urma tăereĭ luĭ.

[5]) *Si radicibus vicini arbor aletur, tamen ejus est*, **in cujus fundo origo ejus fuerit.** (L. 6 § 2. Dig. Lib. 47 Tit. 7.) Veḑĭ cu toate aceste: L. 7 § 13. Dig. Lib. 41. Tit. I şi Instit. § 31, Lib. 2. Tit. 1, citate *suprà* p. 85, nota 2, din care ar părea să resulte că arborul este al aceluia în pământul căruia se află rădăcinele sale.

luĭ, pe când cela-lalt coproprietar, vecinul meu, va avea dreptul la două treimĭ. Arborĭĭ fiind într'adevĕr un accesoriŭ al fonduluĭ pe care se găseşte trunchiul lor nu pot să aparţie proprietaruluĭ acestuĭ fond de cât în limitele pămêntuluĭ ocupat de dênşiĭ. [1])

Provocarea încetăreĭ indivisiuneĭ. Art. 609 şi 728.

Cu toate că arborĭĭ plantaţĭ într'un gard comun sunt comunĭ ca şi însuşĭ gardul, şi cu toate că în princip gardul nu poate fi destrus de cât prin consimţĕmêntul ambilor proprietarĭ, totuşĭ, prin escepţiune la regulele comunităţeĭ a căruĭ caracter este tocmaĭ indivisiunea silită (Veḑĭ *suprà*, p. 57, în notă şi p. 84), fie care din coproprietarĭ este în drept de a provoca prin justiţie încetarea indivisiuneĭ (Art. 728) şi de a cere tăerea arborilor, [2]) spre a'şĭ împărţi lemnul în două. [3]) Această deosebire între gard şi arborĭĭ plantaţĭ într'ênsul provine din împrejurarea că arborĭĭ aflătorĭ în gard pot în unele casurĭ să fie vătămătorĭ agriculturneĭ, pe când gardul îĭ aduce din contra foloase, servind pe de altă parte la deosebirea şi delimitarea fondurilor vecine. (Mourlon. I. 1769. Laurent. VII. 584.)

Imprescriptibilitatea acestuĭ drept.

Înlocuirea arborilor periţĭ.

Dreptul de a cere tăerea şi împărţirea arborilor comunĭ fiind facultativ este imprescriptibil. El ar putea decĭ fi esercitat chiar pentru copacĭĭ care ar fi în gard de maĭ mult de 30 de anĭ. [4])

Din această facultate ce are fie care coproprietar de a cere prin justiţie, dacă eĭ nu se înţĕleg de bună voe, tăerea şi împărţirea arborilor aflaţĭ în gardul comun, resultă până la evidenţă

---

[1]) Mourlon. I. 1768. Marcadé. II. 626. Demol. XI. 843. Laur. VII. 583.

[2]) Arborĭĭ carĕ servesc de limită şi de hotar nu pot fi tăeţĭ de cât cu consimţĕmêntul ambilor proprietarĭ, după cum se esprimă formal Art. 569 § ultim din codul Italian. Demolombe. XI. 482. Laurent. VII. 584. Veḑĭ şi art 321, 355 din codul penal care pedepseşte ca delict faptul de a strămuta sau de a desfiinţa semnul de hotare fără consimţĕmêntul proprietarilor.

Dreptul Roman.

[3]) La Romanĭ, din contra, unul din coproprietarĭ nu putea să ceară tăerea arborilor comunĭ, cât timp eĭ erau încă în picioare, căcĭ împărţirea lor nu putea fi cerută de cât în urma desrădăcinăreĭ lor: „*Arbor quæ in confinio nata est, item lapis qui per utrumque fundum extinditur*, **quandiu cohœret fundo e regione cujusque finium**, *utriusque sunt: nec in communi dividundo judicium veniunt. Sed aut quum lapis exemptus, aut arbor eruta, vel succisa est, communis pro indiviso fit, et veniet in commuuni dividundo judicium: nam quod erat finitis partibus, rursus confunditur.*“ L 19. Princ. Dig. Lib. 10. Tit. 3.

[4]) Arntz. I. 1119. Demolombe. XI. 482. Marcadé. II. 626. Toullier. D. II. partea I. 223, nota 1. Cererea pentru tăerea arboruluĭ numaĭ atuncĭ ar fi inadmisibilă, când unul din vecinĭ ar fi avut folosinţa esclusivă a arboruluĭ şi a garduluĭ timpul necesar pentru a prescrie, căcĭ în asemene caz, arborul dimpreună cu gard şi pământ ar fi devenit prin prescripţie proprietatea esclusivă a aceluĭ vecin. Marcadé, Demolombe, *loco suprà cit.*

și *a fortiori* pentru fie care dreptul de a se opune la înlocuirea arborilor periți din întâmplare sau de bătrâneță. (Demol. XI. 482.)

4° Despre distanțele ce vecinii trebue să observe în plantațiunele lor.

Art. 607.—Nu este ertat a sădi (sau mai bine dis *a avea*) arborĭ care cresc înalțĭ de cât în depărtarea hotărîtă de regulamentele particulare, sau de obiceiurile constante și recunoscute, și în lipsă de regulamente și de obiceiurĭ, în depărtarea de doi metri de la linia despărțitoare a acelor două proprietățĭ pentru arborii înalțĭ, și de o jumătate metru pentru celelalte plantațiunĭ și garduri vii. (Art. 480, 484, 490, 529, 586, 608, 627, 639, 1890 C. C. Art. 2. L. din 12 Septembrie 1864 pentru adoptarea nouluĭ sistem metric. Art. 671 C. Fr.)

Art. 608.—Vecinul poate cere ca arborii și gardurile vii pușĭ (și trebue adaos sau *resărițĭ*) la o distanță mai mică să se scoată.—Acela pe a căruia proprietate se întind crăcile arborilor vecinuluĭ poate să'l îndatoreze a le tăea.—Dacă rădăcinele se întind pe pământul seu, are drept a le tăea singur. (Art. 489, 491, 607, 623, 625 C. C. A. 672 C. Fr.)

Atât la țară cât și în orașe, [1]) nu este permis a sădi, a semăna, într'un cuvênt a avea [2]) lângă hotarul proprietaruluĭ vecin arborĭ *care cresc înalțĭ* [3]) (*de haute tige*), sau care nu cresc înalțĭ,

---

[1]) Art. 607 fiind conceput în termenĭ generalĭ, nu este nicĭ o rațiune de a distinge între fondurile rurale și acele urbane. Nu se distinge, de asemene, dacă fondul vecin lângă care arborii sunt plantațĭ este o casă, o ogradă sau curte, o pădure, un fond îngrădit sau desgrădit, un drum sau un pământ arabil etc. Demolombe. XI. 485-488. Laurent. VIII. 4, 5. Aubry et Rau. II. § 197, p. 189. Cas. Fr. D. P. 60. 1. 320. D. P. 62. 1. 174.—Veḑĭ cu toate aceste Demolombe (XI. 489) și Ducaurroy (II. 306), după care Art. 607 n'ar fi aplicabil când ar fi vorba de două păduri vecine, pentru că nicĭ o causă bine cuvêntată n'ar esista care să împedice copacii de a se întinde pe de o parte și pe de alta până la linia de hotar a ambelor păduri. Această părere este însă inadmisibilă, pentru că dacă lipsa de interes poate într'adevĕr să facă pe proprietarĭ a renunța la beneficiile Art. 607, aceasta nu este suficient pentru a contesta, în princip dreptul, când eĭ ar voi să se folosească de el.

[2]) Legiuitorul vorbind *de eo quod plerumque fit* oprește numaĭ sădirea copacilor, însă se înțĕlege că chiar arborii care cresc de la sine vor trebui să fie scoșĭ (Art. 608), dacă au resărit la o distanță mai mică de cât acea prescrisă de lege. Demolombe. XI. 490. Laurent. VIII. 3. Marcadé. II. 621. Aubry et Rau. II. § 197, p. 189, nota 1. Duranton. V. 386. Cas. Fr. D. P. 54. I. 233.—*Contrà.* Proudhon (ediția Curasson), *Droits d'usages.* II. 571, după care art. 607 nu s'ar aplica la arborii care resar firește fără mâna omuluĭ, ceea ce este inadmisibil, pentru că și într'un caz și în altul, interesul agriculturei cere ca distanța reglementară să fie păzită. De aceea Art. 581 din codul Italian este formal în această privință.

[3]) In lipsă de orĭ ce definițiune din partea legiuitoruluĭ nostru, judecătoriĭ fondului vor decide în mod suveran care copacĭ cresc înalțĭ. Care copacĭ cresc înalțĭ.

precum şi garduri vii [1]) de cât la depărtarea hotărîtă de regulamentele particulare sau de obiceiurile constante şi recunoscute ale loculuĭ, [2]) căcĭ dacă proprietarul ar fi putut să facă planta-

înalţi şi care nu cresc înalţi, avênd în privire esenţa arborilor, ear nu înălţimea sau amenajamentul lor. Laurent. VIII. 7. Demolombe. XI. 494. Aubry et Rau. II. § 197, p. 191. Cas. Fr. D. P. 80. 1. 417. Comp. şi D. P. 50. 1. 78. D. P. 53. 1. 201. D. P. 61. 1. 120. D. P. 76. 1. 256. Dacă acest sistem este acel legal, după cum credem, arborii care cresc înalţi sunt: bradul, stejarul, salcâmul, oţetarul, nucul, fagul, teiul, plopul etc., ear copacii care nu cresc înalţi sunt: măcieşul, dracila, scumpia, trandafirul etc.—*Contrà.* Intr'un alt sistem se susţine că distanţa prescrisă de art. 607 ar trebui să se determine după înălţimea sau amenajamentul arborilor, fără a se avea în vedere esenţa lemnuluĭ, aşa în cât un copac care prin esenţa sa ar creşte înalt ar putea fi păstrat la o distanţă mai mică de cât acea prescrisă de lege, dacă el ar fi tăet şi menţinut la înălţimea arborilor care nu sunt înalţi. Curte Caen. D. P. 80. 1. 417, nota 1. Comp. şi Massé-Vergé. II. p. 179, nota 6. Acest din urmă sistem se vede formal admis în Francia prin legea de la 26 August 1881.—Art. 579 din codul Italian prevede anume copacii care cresc sau nu cresc înalţi. Aceĭ dintăĭ sunt: nucii, castanii, braḍii, stejarii, plopii, ulmii, platanii etc., ear copacii care nu cresc înalţi sunt: merii, perii, cireşii şi alţi pomi roditori. La noĭ, ca şi în Francia, pomii roditori pot mai toţi să între în categoria copacilor care cresc înalţi. Comp. Cas. Fr. D. P. 80. 1. 417.

Dreptul Roman.

Şi la Romani, distanţa se hotărea după esenţa arborilor. Ast-fel, smochinii şi masliniĭ nu puteau fi plantaţi de cât la o distanţă de 9 picioare de la fondul vecin (piciorul avea 293 milimetre), ear ceilalţi copacĭ, la o distanţă de cincĭ picioare: „*At vero oleam, aut ficum, ab alieno ad noves pedes plantato: cœteras arbores ad pedes quinque.*“ (L. 13. Dig. Lib. 10. Tit. 1.)

[1]) De şi prima parte a Art. 607, din causa unuĭ viciŭ de redacţie, nu vorbeşte de cât de arborii înalţi, totuşi se admite în genere că autoritatea ce legea atribue regulamentelor şi usurilor locale pentru hotărîrea distanţeĭ ce trebue să esiste între arborĭ şi linia de hotar se aplică nu numaĭ la arborii înalţi, dar şi la aceĭ micĭ, precum şi la garduri vii. Aubry et Rau. II. § 197, p. 190, tecst şi nota 9. Laurent. VIII. 7. Demolombe. XI. 492.—*Contrà.* Solon. *Servitudes.* 234. Joccoton. *Actions civ.* 272, după care regulamentele şi usurile locale n'ar trebui observate pentru vii şi copacii micĭ, ci numaĭ distanţa de jumătate metru.

[2]) Depărtarea hotărîtă prin regulamentele şi obiceiurile locale poate să fie mai mare sau mai mică de cât acea prescrisă de Art. 607, însă aceste regulamente sau obiceiurĭ trebue să determine o depărtare oare care, căcĭ dacă n'ar determina niciĭ una, atât la ţară cât şi în oraşe se va păstra distanţa prevĕḍută de Art. 607. Demolombe. XI. 493. Laurent. VIII. 4. Aubry et Rau. II. § 197. p. 190, tecst şi nota 11.—*Contrà.* Cas. Fr. şi Curte Bordeaux. D. P. 74. 1. 22. D. P. 61. 5. 448. Garnier. *Actions possessoires*, p. 227.

Deosebire de la codul francez.

Trebue se maĭ observăm încă că după tecstul nostru, ca şi după acel Italian (Art. 579 § 1), regulamentele pot fi posterioare codului civil, pe când tecstul francez se referă la regulamente anteri-

ţiunĭ la o distanţă prea apropietă de fondul vecin, proprietarul acestuĭ fond ar fi avut a suferi atât din causa lipseĭ de aer şi de lumină produsă prin desvoltarea crăcilor (L. 1 § 8, Dig. Lib. 43. Tit. 27), cât şi din causa rădăcinelor care s'ar fi putut întinde pe pământul seu. (Comp. Art. 608 care cuprinde sancţiunea.)

Autorul plantaţiuneĭ nu este presupus proprietarul distanţeĭ impuse prin Art. 607. Controversă.

Din această obligaţie ce incumbă proprietaruluĭ de a lăsa între plantaţiunĭ şi linia de hotar a fonduluĭ vecin distanţa reglementară, sau acea legală, în lipsă de regulamente orĭ de obiceiurĭ locale, n'ar trebui să deducem, după cum fac unĭi, [1]) presumpţiunea că această distanţă s'a observat în realitate şi că ea aparţine aceluia care a făcut plantaţiunea, căcĭ, deşi aceasta este foarte probabil, totuşĭ legiuitorul n'a făcut din asemene probabilitate o presumţie legală. (Laurent. VIII. 2.) In lipsă de presumţiune legală, trebue decĭ să admitem dimpreună cu curtea din Bordeaux (D. P. 59. 5. 348), că cestiunea de proprietate se va decide, după principiile generale prin titlurĭ sau prin prescripţie.

Care este distanţa reglementară sau legală. Art. 607.

In cât priveşte distanţa ce trebue să esiste între plantaţiunĭ şi linia de hotar a ambelor fonduri, am vĕdut că ea este acea prescrisă de regulamentele particulare sau de obiceiurile locale statornice şi recunoscute. (Comp. şi Art. 529.) In lipsă de regulamente sau de obiceiurĭ, această distanţă trebue să fie de doĭ metri pentru arborĭĭ înalţĭ, [2]) şi de o jumătate de metru pentru

---

oare codului, *actuellement existants*, de unde resultă că la noĭ regulamentele pot să deroage la lege, ceea ce nu este tocmaĭ logic. Obiceiurile se vor dovedi, la caz de contestaţie, de cătră proprietarul care le invoacă, proba putêndu-se în tot-deauna face prin marturĭ, fără nicĭ un început de dovada scrisă, de vreme ce obiceiurile locale nu se constată nicĭ o dată prin acte scrise. Laurent. VIII. 6. Demolombe. XI. 491.

Obiceiurĭ.

Aceste obiceiurĭ fiind espresiunea voinţeĭ generale, trebue să fie *constante* sau *statornice*, adecă să se repete de maĭ multe orĭ, păstrânduse aceeaşĭ distanţă. (Comp. L. 3. Cod. Lib. 8. Tit. 53.) „*Leges quoque ipsas antiquitus probata et servata tenaciter consuetudo imitatur, et retinet.*“ Ele trebuesc încă să maĭ fi recunoscute, adecă să se fi observat ca o regulă de drept, (*opinione juris sive necessitatis*), pentru ca nu cum-va o simplă îngăduire să treacă drept obiceiŭ. Laurent. VIII. 6. Aubry et Rau. II, § 197, p. 190, nota 8.

[1]) Curtea din Calmar. D. P. 46. 2. 224. Vedĭ Demolombe (XI. 502 bis) şi Duranton. V. 384, după care ar resulta din Art. 607 o presumţie simplă de natură a fi dărâmată prin alte presumţiunĭ. Comp. şi Cas. Fr. D. P. 52. 1. 169 şi D. P. 64. I. 123.

[2]) In codul Italian (Art. 579), distanţa legală este de 3 metri pentru arborĭĭ înalţĭ (nucĭ, ulmĭ, stejarĭ, braḑĭ etc.), de un metru şi jumătate pentru arborĭĭ care nu cresc înalţĭ (pomĭ roditorĭ afară de castanĭ), şi de o jumătate metru pentru viĭ, copăceĭ, garduri viĭ etc.

Codul Italian.

arborii mici şi pentru orĭ-ce alte plantaţiunĭ, [1]) precum şi pentru gardurile viĭ. [2])

Cum se mĕsoară distanţa legală. Controversă.

Distanţa legală se va mĕsura cu începere de la mijlocul sau inima arboruluĭ [3]) până la linia de hotar a ambelor fonduri, sau până la mijlocul ziduluĭ, gardului orĭ a şanţuluĭ, când fondurile ar fi deosebite prin un zid, gard sau şanţ comun. [4]) Dacă zidul, gardul sau şanţul n'ar fi comune, ci ar fi proprietatea esclusivă a unuia din vecinĭ, distanţa legală se va socoti de la margina ziduluĭ, gardului sau a şanţuluĭ. (Demolombe. XI. 495.)

Sancţiunea Art. 607.-Art. 608.

In caz când dispositiunele Art. 607 n'ar fi fost păzite cu strictetă, vecinul [5]) poate să ceară de la judecătorul de ocol, dacă

---

[1]) Tecstul francez nu vorbeşte de *plantaţiunĭ*, ci numaĭ de arborĭ micĭ, de unde resultă că, în Francia, erburile sau plantele propriu dise pot fi plantate lângă linia de hotar a ambelor fonduri, remânênd însă vecinuluĭ dreptul de a tăea rădăcinele care s'ar întinde pe pământul seu. (Art. 608 § 3.)

Garduri viĭ compuse din arborĭ înalţĭ.

[2]) Aceasta presupune că gardul se compune din arborĭ micĭ, căcĭ dacă el s'ar compune din arborĭ înalţĭ, distanţa ar trebui să fie de doĭ metri şi jumătate, de vreme ce distanţa legală nu se determină prin locul în care se găseşte arborul, ci prin esenţa luĭ. Laurent. XIII. 7 *in fine*. Cas. Fr. D. P. 62. 1. 174. Comp. şi Demol. XI. 494.

Garduri uscate, ziduri, şanţurĭ.

Legiuitorul neprevĕdênd nicĭ o distanţă pentru gardurile uscate, trebue să decidem că proprietarul este liber de a stabili un asemene gard sau un zid pe limitele fonduluĭ seu. Mourlon. I. 1770.—In privinţa distanţeĭ relative la şanţurĭ, veḑĭ p. 81, nota 2.

[3]) Laurent. VIII. 8. Aubry et Rau. II. § 197, p, 191. Solon. *Servitudes*, 243.—*Contrà*. Demolombe. XI. 496, după care distanţă ar trebui să se mĕsoare de la suprafaţa esternă sau circonferenţa arboruluĭ, ceea ce este inadmisibil, pentru că atunci distanţa, în loc de a fi neschimbătoare, ar varia după cum copacul ar fi maĭ gros sau maĭ subţire în momentul sădireĭ sale.

[4]) Laurent, Aubry et Rau. *loco cit.* Demol. XI. 495. In caz când ambele fonduri ar fi deosebite prin un drum public, distanţa va cuprinde lărgimea acestuĭ drum, socotinduse de la margina esterioară a fonduluĭ vecin.—In caz însă când ambele fonduri ar fi deosebite prin un rîu nenavigabil şi neplutitor, distanţa de 2 metri sau de $^1/_2$ metru se va socoti de la mijlocul rîuluĭ, pentru că, în legislaţiunea noastră, asemene rîurĭ aparţin fără nicĭ o îndoeală pe jumătate proprietarilor riverani. (Argum. din Art. 476, 502 şi 583.) veḑĭ Tom. II a lucrăreĭ noastre, p. 421, şi *suprà*, p. 34, nota 3. Comp. şi Laurent. VIII. 8.—In opinia acelora care susţin că asemene rîurĭ ar fi *res nullius*, lărgimea rîuluĭ va fi cuprinsă în distanţă. Demolombe. XI. 495. Aubry et Rau, *loco cit.* § 197.

Proprietar, usufructuar, chiriaş.

[5]) Prin *vecin* legiuitorul înţelege proprietarul, sau cel puţin acel care are un drept real asupra fonduluĭ, de unde resultă că usufructuarul este în drept a cere desfiinţarea copacilor săditĭ sau resăriţĭ la o distanţă maĭ mică de cât acea legală, pentru că el are esercitiul acţiunelor reale în genere, *quia et ipsius interest arborem istam non impendere*. (L. 1 § 4. Dig. Lib. 43. Tit. 27.) Laurent. VIII. 10. Cas. Fr. D. P. 50. 1. 78.—Chiriaşul nu va avea însă acest drept,

nu se contestă însuși dreptul de proprietate (Art. 56 § 4, L. jud. de ocoale din 1879), ca arborii și gardurile vii puși sau resăriți la o distanță mai mică de cât acea reglementară sau legală să se scoată,[1]) ori cât de mică ar fi deosebirea între ambele distanțe,[2]) și chiar când n'ar resulta pentru dênsul nici o pagubă din această stare de lucruri.[3]) (Art. 608. § 1.) Această cerere se poate face de îndată ce arborul s'a sădit sau a resărit, chiar dacă el ar fi încă mic, căci vecinul poate să prevadă chiar din ziua sădirei lui creșterea sa progresivă, *motum naturalem arboris.* (L. 7. Dig. Lib. 8. Tit. 2.)

Arborii plantați sub legea vechie.

Arborii plantați sub legea vechie, care nu prescriea nici o distanță, n'ar putea însă să fie scoși astăzi conform Art. 608. (Art. 1.) (Toullier D. II. partea I. 515.)

Renunțarea proprietarului la dreptul seu.

Proprietarul sau usufructuarul vecin poate să renunțe la dreptul seu și să consimtă a suferi o plantațiune la o distanță mai apropietă de cât acea de doi metri sau de jumătate de metru.

Titlu și destinația proprietarului.

O asemene servitute activă s'ar putea înființa în folosul proprietarului care a făcut plantațiunea prin un titlu oneros sau gratuit, și chiar prin destinația proprietarului, pentru că destinația proprietarului ține loc de titlu în privința servituților continue și aparente.[4]) (Art. 625.)

Dreptul de a înlocui arborii nu poate fi dobândit de cât prin titlu. Controversă.

Dreptul însă de a înlocui arborii care s'ar afla la o distanță mai mică de cât acea legală nu poate fi dobândit, după părerea generală de cât prin titlu, ear nu prin destinația proprietarului.[5])

---

pentru că el nu are esercițiul acțiunelor care se nasc din proprietate. Chiriașul care ar fi jignit prin arborii sădiți sau resăriți la o distanță mai mică de cât acea legală se va adresa deci la proprietarul seu. Laurent, *loco cit.*

[1]) Vecinul ar putea fi autorisat de justiție să scoată el însuși copacii cu cheltueala proprietarului lor. (Art. 1077.) Vedi și L. 4 § 3. Dig. Lib. 10, Tit. 1, unde se zice: „*Sed et si quis judici non pareat in succidenda arbore, vel œdificio in fine posito deponendo, parteve ejus, condemnabitur.*"

[2]) Scoaterea arborului nu va putea fi provocată de cât atunci când distanța legală n'ar fi fost observată în momentul facerei plantațiunei, căci dacă distanța lăsată din capul locului ar fi fost micșorată în urmă prin creșterea și desvoltarea arborului, aceasta ar fi un caz fortuit de care autorul plantațiunei nu poate fi responsabil. Laurent. VIII. 15. Duranton. V. 388.

[3]) Laurent. VIII. 9. Demolombe. XI. 498. Aubry et Rau. II. § 197, p. 192. Cas. Fr. D. P. 50. 1. 78. D. P. 67. 1. 280.—Reclamantului incumbă sarcina de a dovedi că distanța legală n'a fost păzită. Laurent, *loco cit.* Curte din Amiens și Cas. Fr. D. P. 53. 1. 342.

[4]) Laurent. VIII. 14 și Ante-Proiect. II. p. 160. Aubry et Rau, II. § 197, p. 193. Durant. V. 389. Demol. XI. 502. Bonachi. II. p. 285. C. Bastia, D. P. 56. 2. 85.—*Contrà.* Trib. Beaune. D. P. 51. 1. 233.

[5]) Aubry et Rau. *loco cit.* Demolombe. XI. 502. Duranton. V. 391.—*Contrà.* Laurent. VIII. 14.

Prescripție. Dreptul de a avea arborĭ sau garduri vĭĭ la o distanță maĭ mică de cât acea hotărîtă de Art. 607 se va dobândi și prin prescripție, de câte orĭ arborii plantațĭ sau crescuțĭ de la sine la o distanță maĭ mică ar fi esistat timp de 30 de anĭ, fără ca vecinul să fi cerut scoaterea lor, căcĭ orĭ ce acțiune se prescrie prin 30 de anĭ. [1]) (Art. 1890.) Asupra acestuĭ punct toată lumea este de acord. [2]) Unde însă cestiunea devine controversată este asupra punctuluĭ de a se ști dacă este vorba în specie de prescripția achisitivă în folosul aceluia care a făcut plantațiunĭ la o distanță maĭ mică, sau de prescripția liberatorie contra aceluia care a tăcut timp de 30 de anĭ.

Regula distanțelor nu constitue o servitute legală. Controversă. Unii întemeindu-se pe terminologia și clasificarea coduluĭ, consideră proibițiunea de a avea plantațiunĭ la o distanță maĭ mică de cât acea prescrisă de lege ca o adevărată servitute legală (Comp. Arntz. I. 1130. Taulier. II. p. 402), așa în cât faptul de a avea un timp de 30 de anĭ plantațiunĭ la o distanță maĭ mică de cât acea legală ar produce stângerea prin prescripție a acesteĭ servituțĭ (Art. 639), și ar face ca vecinul să fie liber de a planta după 30 de anĭ orĭ unde ar voi, fără a observa nicĭ o distanță. Prescripția ar fi în acest sistem extinctivă sau liberatorie. Alțiĭ însă consideră, și cu drept cuvênt, regula distanțelor ca o mărginire și o modificare a dreptuluĭ de proprietate stabilită în interesul vieței comune, ear nu ca o servitute propriu ḑisă, așa în cât acel ce face plantațiunĭ la o distanță maĭ mică de cât acea legală, departe de a se libera de o servitute care ar zăcea asupra fonduluĭ seu, impune din contra o sarcină vecinuluĭ, și anume acea de a suferi niște plantațiunĭ care depreciază și desmembrează fondul seu. Autorul plantațiunelor dobândește decĭ o servitute activă asupra fonduluĭ vecinuluĭ seu, de unde resultă că prescripția este achisitivă, ear nu liberatorie. [3])

Momentul când începe a curge prescripția. [1]) Prescripția va începe a curge din momentul facereĭ plantațiuneĭ, ear pentru copacii ce cresc de la sine, din momentul ce esistența lor a devenit visibilă și publică. Aubry et Rau. II. § 197, p. 192. Arntz. I. 1133. Laurent. VIII. 12. Demol. XI. 499. Cas. Fr. D. P. 50. 1, 89.—In caz când plantațiunea ar fi fost ascunsă prin un gard, zid sau alt obstacol, prescripția nu va începe a curge de cât din ḑiua când vecinul a putut să iee cunoștință de dênsa, căcĭ numaĭ din acest moment posesiunea a devenit publică. (Art. 1847.) Marcadé. II. 623. Laurent. VIII. 11 *in fine*. Curtea din Amiens. Répert. Dalloz. *Servitudes*. 641. Toullier. D. II. 515.

[2]) Aubry et Rau. *loco cit.* Toullier D. II. partea I. 514. Demol. XI. 499. Mourlon. I. 1771. Laurent. VIII. 11 urm. Cas. Fr. D. P. 74. 1. 22.

[3]) Laurent. VIII. 11 și Ante-proiect. II. p. 160. Marcadé. II. 622. Ducaurroy. II. 308. Mourlon. I. 1772. Demol. XI. 501. Vedĭ *infrà*, esplicarea Art. 611—614, unde se discută aceeași controversă în privința ferestrelor. Prescripția fiind achisitivă are de temeiŭ po-

Intinderea prescripțiuneĭ. Controversă.

Proprietarul care a avut neîntrerupt în curs de 30 de anĭ plantațiunĭ la o distanță maĭ mică de cât acea legală, a dobândit prin prescripție dreptul de a păstra la această distanță arboriĭ cât timp eĭ vor trăi, fără ca vecinul să poată cere scoaterea lor, însă el nu va putea, la caz de perirea sau tăerea lor, să'ĭ înlocuească prin alțiĭ din aceeașĭ natură, pentru că el n'a posedat dreptul de *a avea în tot-deauna arborĭ* la aceeașĭ distanță, ci numaĭ dreptul de *a păstra arboriĭ care'ĭ avea din capul loculuĭ.* Nu se poate într'adevĕr prescrie maĭ mult de cât s'a posedat: *tantùm præscriptum quantùm possessum.*[1])

Tăerea crăcilor. Art. 608 § 2.

Osebit de dreptul ce are vecinul de a cere scoaterea arborilor plantațĭ sau resărițĭ la o distanță maĭ mică de cât acea legală, legiuitorul maĭ adaogă încă că acel pe a căruia proprietate se întind crăcile arborilor vecinuluĭ poate să'l îndatoreze a le tăea, se înțĕlege prin justiție (judecătorul de ocol[2]) și aceasta până la orĭ ce înălțime, ear nu numaĭ până la înălțimea de 15 picioare, ca la Romanĭ.[3])

Vecinul care ar tăea singur crăcile fără intervenția justițieĭ ar fi pasibil de penalitatea prevĕdută la Art. 352 Cod. Pen. și Art. 103 § 3 din legea poliției rurale.

---

sesiunea, de unde resultă că această posesiune va trebui să întrunească condițiunele cerute de Art. 1847 urm., adecă să fie continuă, neîntreruptă, neturburată, publică și sub nume de proprietar.

[1]) Marcadé. II. 622. Mourlon. I. 1771, 1772. Ducaurroy. II. 308. Durant. V. 391. Aubry et Rau. II. § 197, p. 192, tecst și nota 20. Solon. *Servitudes.* 245. Cas. Fr. D. P. 54. 1. 233. D. P. 58. 1. 59. D. P. 65. 1. 350. D. P. 78. 1. 214. Curte din Douai și Caen. D. P. 45. 2. 94. D. P. 47. 2. 12 D. P. 55. 2. 330.—*Contrà.* Laurent. VIII. 13. Pardessus, 195. Toullier. D. II. (partea I) 515. Arntz. I. 1133, după care vecinul ar fi dobândit prin prescripție dreptul de a înlocui copaciĭ periți sau tăeți. In fine, într'o părere intermediară se distinge între arboriĭ resleți sau isolați și aceĭ care formează o alea orĭ o primblare. Aceĭ dintâĭ n'ar putea fi înlocuiți, pe când înlocuirea ar fi permisă pentru ceĭ de al doile. Demante. II. 527 bis I. Demolombe. XI. 501.

[2]) Vecinul ar putea fi autorisat a tăea el singur crăcele cu cheltueala proprietaruluĭ arboruluĭ. (Art. 1077.)—Vecinul însă care n'ar cere tăerea crengilor n'ar avea drept la daune, căcĭ tăcerea sa în această privință face a se presupune că crengile nu'ĭ au adus nicĭ o jignire. Duranton. V. 594 *in fine.* Demolombe. XI. 512.

Dreptul Roman.

[3]) Legea 1 § 7-9. Dig. Lib. 43. Tit. 27.—Arboriĭ care întindeau crăcile lor asupra unuĭ fond vecin trebueau să fie curățițĭ de crengĭ până la o înălțime de 15 picioare, pe când aceĭ care se întindeau deasupra uneĭ case trebueau să fie tăeți cu desevêrșire: *Si quidem arbor ædibus impendeat, succidi eam præcipitur; si vero agro impendeat, tantum usque ad quindecim pedes a terra.* (L. 1 § 9. Dig. *loco cit.*)—Vecinul jignit prin crăcile unuĭ arbor străin nu putea să le tae singur de cât atuncĭ când proprietarul arboruluĭ nu se opunea la aceasta, sau când el nu le tăea însuși după cererea sa. *Pauli Sent.* Lib. 5. Tit. 6. § 13.

Tăerea rădăcinilor. Art. 608 § 3.

Cât pentru rădăcinele care s'ar întinde pe fondul seu, vecinul este în drept a le tăea singur, [1]) pentru că tăerea să face pe proprietatea sa, pe când el nu poate procede singur la tăerea crăcilor, pentru că această tăere trebue să se facă pe proprietatea străină. [2])

Aceste două regule nu aparţin servituţilor, ci sunt o consecinţă a principiuluĭ înscris în Art. 489, după care proprietatea pământuluĭ cuprinde în sine proprietatea suprafeţeĭ şi a subfeţeĭ.

Arborii la care Art. 608 este aplicabil.

Facultatea de a cere tăerea crăcilor şi de a tăea însuşĭ rădăcinele arborilor vecinĭ este aplicabilă: 1° la arborĭĭ plantaţĭ la distanţa legală; 2° la aceĭ plantaţĭ la o distanţă maĭ mică şi care nu au încă 30 de ani de esistenţă, căcĭ dacă vecinul are dreptul de a cere scoaterea cu totul a acestor arborĭ, *a fortiori* el trebue să aibă dreptul de a face să se taea crengile şi rădăcinele lor. [3])

Arborii la care Art. 608 nu este aplicabil. Controversă.

Ea nu este însă aplicabilă la arborĭĭ plantaţĭ în virtutea uneĭ convenţiunĭ esprese sau a uneĭ convenţiunĭ tacite (destinaţia proprietaruluĭ) la o distanţă maĭ mică de cât acea legală, căcĭ prin concesiunea dreptuluĭ de a face plantaţiunĭ la asemene distanţă, proprietarul vecin a consimţit implicitamente şi de maĭ 'nainte a suferi inconvenientele ce ar putea să resulte din aceste plantaţiunĭ. Ea nu este de asemene aplicabilă la arborĭĭ care ar fi esistat la o distanţă maĭ mică de cât acea legală timp de 30 de anĭ, căcĭ în asemene caz esistă prescripţie, şi ştiut este că prescripţia echivalează cu titlul. [4])

Acţiune în daune.

[1]) Vecinul ar putea chiar cere daune pentru stricăciunele pricinuite fonduluĭ seu prin acele rădăcinĭ. (Art. 999.) Demolombe. XI. 512.

Proprietatea rădăcinilor. Controversă.

Duranton. V. 394.—Rădăcinele fiind o parte integrantă a fonduluĭ aparţin aceluia pe a cărui fond ele s'au întins. Demolombe. XI. 503. Marcadé. II. 624 *in fine*. Troplong. *Prescription*. 355.—*Contrà*. Bonachi, II. p. 290, care se întemeiază pe L. 6 § 2 *in fine* din

Proprietatea crengilor.

Dig. Lib. 47, tit. 7 citată *suprà*, p. 87, n. 5. In cât priveşte crengile, ele se cuvin, în urma tăereĭ lor, dimpreună cu toate fructele, proprietaruluĭ arboruluĭ din care ele fac parte. Laurent. VIII. 22.

[2]) Arntz. I. 1131.—Drept vorbind şi după rigoarea principiilor ar fi trebuit ca vecinul să poată tăea el însuşĭ crengele ca şi rădăcinele; legiuitorul s'a temut însă, şi cu drept cuvênt, ca nu cum-va el să tae aceste crengĭ peste măsură, şi astfel să strice copacul fie din rĕutate, fie din nebăgare de samă. Mourl. I. 1773. Laurent. VIII. 15.

Dreptul Roman.

La Romanĭ, vecinul nu putea să tae însuşĭ rădăcinele, ci trebuea să se adreseze la megieşul seu, ca şi pentru crăcĭ: „*Si arbor in vicini fundum radices porrexit, recidere eas vicino non licebit: agere autem licebit, non esse ejus, sicuti tignum aut protectum immissum habere.*“ (L. 6 § 2. Dig. Lib. 47. Tit. 7.)

[3]) Laurent. VIII. 17. Demolombe. XI. 506. Mourlon. I. 1774.

[4]) Mourlon. I. 1774. Laurent. VIII. 18. Proudh. *Dom. privé*. II. 585. —*Contrà*. Demolombe. XI. 507. Ducaurroy. II. 309. Aubry et Rau. II. § 197, p. 194. Curte Lyon. D. P. 67. 5. 398.—După Duranton (V. 398), vecinul ar putea să tae crengile şi rădăcinele arboruluĭ care s'ar fi întins pe fondul seu numaĭ atuncĭ când dreptul de a păstra plantaţiunile la o distanţă maĭ mică ar fi fost dobândit prin prescripţie, ear nu prin o convenţie espresă sau tacită.

Dobândirea dreptuluĭ de a păstra crengile prin destinația proprietaruluĭ și prescripție. Controversă.

Dreptul de a păstra crengile care s'ar întinde pe fondul vecin se poate fără nicĭ o îndoeală dobândi prin titlu, căcĭ vecinul care ar fi supărat prin un copac străin ar putea foarte bine să renunțe la dreptul ce'ĭ dă legea de a tăea crengile impunêndu'şĭ astfel o servitute. O asemene servitute s'ar putea dobândi nu numaĭ prin titlu, dar încă prin destinația proprietaruluĭ,[1]) şi chiar prin prescripție, fiind că dreptul de a avea crengile arboruluĭ seu pe fondul vecin este o servitute continuă şi aparentă, care ca atare poate fi dobândită prin posesiunea de 30 de anĭ.[2]) (Art. 623.) Ceea ce însă va fi greu de stabilit, va fi punctul de plecare al prescripțieĭ, adecă momentul când crengile au început să treacă peste proprietatea vecină.

Tăerea rădăcinilor. Controversă.

Cât pentru rădăcinĭ, maĭ toată lumea recunoaşte că dreptul de a le tăea este imprescriptibil, căcĭ posesiunea pentru a conduce la prescripție trebue să fie publică (Art. 1847), şi în genere, posesiunea rădăcinilor nu est publică, fiind că ele se întind sub pămênt.[3])

Proprietatea crengilor şi a fructelor.

Crengile fiind un accesoriu al arboruluĭ din care ele fac parte aparțin proprietaruluĭ acestuĭ arbor dimpreună cu toate fructele, în puterea dreptuluĭ de accesiune (Art. 483), chiar când aceste crengĭ s'ar întinde pe o proprietate vecină, şi acest vecin nu'şĭ poate însuşi fructele care ar cădea de la sine pe proprietatea sa.[4])

---

[1]) Laurent. VIII. 19. Demolombe. XI. 508. Proudhon. op. cit. II. 583. Trib. Auxerre. D. P. 58. 3. 80.—*Contrà.* Aubry et Rau. II. § 197, p. 195, nota 29 şi Curtea din Bastia (D. P. 56. 2. 85) care nu admit dobândirea dreptuluĭ de a păstra crengile pe fondul vecin prin destinația proprietaruluĭ, ci numaĭ dreptul de a păstra arborĭĭ la o distanță maĭ mică de cât acea legală. Vedĭ *suprà*, p. 93.

[2]) Laurent. VIII. 20. Mourlon. I. 1775. Troplong. Prescription. I. 347. Valette, la cursul seu.—*Contrà.* Proprietarul unuĭ arbor nu poate dobândi prin prescripție dreptul de a păstra crengile pe proprietatea vecină. Demolombe. XI. 509. Aubry et Rau. II. § 197, p. 194, nota 27. Ducaurroy. II. 309. Demante. II. 527 bis II. Pardessus. 196. Marcadé. II. 624. Arntz. I. 1133. Cas. Fr. şi C. Limoges. D. P. 67. 1. 252. D. P. 47. 2. 13. Curtea Bourges. D. P. 45. 2. 187.

[3]) Mourlon. I. 1776. Demolombe. XI. 511. Troplong. I. 355. Demante. II. 527 bis II. Aubry et Rau. II. *loco cit.*—*Contrà.* Laurent. VIII. 21.

[4]) Laurent. VIII. 22. Mourlon. I. 1777.—*Contrà.* Duranton. V. 400, după care proprietarul pe a căruĭ loc ar fi picat fructele de la sine ar avea dreptul de a şi le însuşi ca lucru găsit şi presupus lepădat. Această părere este însă inadmisibilă, pentru că, pe de o parte, acel care găseşte un lucru nu devine proprietarul luĭ, ci trebue să'l restitue (comp. şi Art. 327 C. P.), ear pe de alta, pentru că proprietarul nu este presupus a fi lepădat fructele, de oare ce nimine nu se presupune a abdica proprietatea sa.—Art. 673 nou francez modificat prin legea din 1881 prevede din contra că fructele care cad firește de pe crengĭ, când ele se întind pe fondul vecin, aparțin proprietaruluĭ acestuĭ fond, şi raportul făcut la cameră adaogă, ca o justă compensare a îngăduireĭ sale.

Revendicarea fructelor căḑute.

Proprietarul arboruluĭ va putea decĭ în tot-deauna să revendice fructele căḑute pe fondul vecinuluĭ seu, carele va fi silit a le culege şi a le restitui, sau a lăsa pe proprietarul lor să le culeagă însuşĭ.[1]) Aceeaşĭ soluţiune este admisibilă atuncĭ când fructele n'ar fi fost deslipite de copac, ci ar atârna încă de crengile care ar fi trecut pe proprietatea vecină.[2]) Remâne însă bine înţĕles că vecinul ar putea cere despăgubirĭ pentru daunele causate prin culegerea sau căderea fructelor pe locul luĭ. (Marcadé. II. 625 *in fine.*)

Competinţa judecătoriilor de ocoale. Art. 56 § 4 L. din 1879.

Toate acţiunele relative la distanţele de observat pentru plantaţiunele arborilor şi acele privitoare la tăerea crengilor sunt de competinţa judecătoriilor de ocoale, când nu se rădica între părţĭ nicĭ o cestiune de proprietate. (Art. 5 § 4, L. jud. ocoale din 1879.)

Despre casul în care diferitele caturĭ a uneĭ case aparţin la maĭ multe persoane. (Art. 664 din codul francez eliminat la noĭ.)

O casă poate să fie comună *pro indiviso* sau *pro diviso.* In această din urmă privinţă, codul francez prevede un mod de împărţeală în linie horizontală cam curios, pe care legiuitorul nostru nu l'a reprodus.[3]) Intr'adevĕr, după Art. 664 din acest codice,

---

[1]) Mourlon. I. 1777.—Şi la Romanĭ, interdictul *de glande legenda* dădea drept proprietaruluĭ arboruluĭ de a cere în termen de treĭ ḑile fructele căḑute pe fondul vecin: „*Ait prætor: glandem quæ ex illius agro in tuum cadat, quominus illi tertio quoque die legere, auferre liceat: vim fieri veto.*“ (L. unică, Dig. Lib. 43. Tit. 28. Comp. şi L. 9 § 1. Dig. Lib. 10. Tit. 4, *ad exhibendum.*)

[2]) Laurent. VIII. 24. Comp. şi Demolombe. XI. 513. Ducaurroy. II. 310. Marcadé. II. 625. Toullier. D. II. (partea I) 517. Pardessus. 196. Trib. Auxerre. D. P. 58. 3. 80.—*Contrà.* Mourlon. I. 1777, după care această soluţie ar fi arbitrară. Durant. V. 400. Idem. C. Bastia. D. P. 56. 2. 85.—Nu se poate însă ḑice, după cum face Toullier, că proprietarul arboruluĭ ar avea acces pe fondul străin în basa uneĭ servituţĭ legale, căcĭ o servitute legală nu poate să esiste fără un anume tecst de lege.—După Delvincourt (I. p. 406, nota 1 asupra p. 170), proprietarul arboruluĭ ar putea trece pe fondul vecinuluĭ pentru a'şĭ culege fructele, numaĭ atuncĭ când fondul ar fi desgrădit.—Comp. şi Art. 389 § 10, Cod. Pen., după care faptul de a trece pe locul altuia poate în unele casurĭ fi pedepsit ca o contravenţie poliţienească.

Codul Italian şi dreptul Roman.

[3]) Codul Italian reproduce din contra tecstul francez cu oare care modificărĭ şi adaose. (Art. 562-564 C. Ital.)—La Romanĭ şi în dreptul nostru anterior, asemene mod de împărţeală a uneĭ case nu era cu putinţă. Comp. Bonachi. II. p. 574, care citează şi pe Unger, *System des allg. Öster. Privatr.* I p. 415, nota 23.—Intr'adevĕr, la Romanĭ, nu găsim nicĭ o lege în această privinţă, afară de legea 6 § 1 *in fine*, Dig. Lib. 8. Tit. 4, după care o casă se putea împărţi de proprietar numaĭ în linie verticală prin un zid de sepa-

o persoană poate să aibă în deplină proprietate rândul întâĭ a uneĭ case, o alta rândul al doilea, şi aşa maĭ departe. Această dispositie împrumutată de la dreptul cutumier francez s'a eliminat de legiuitorul nostru,[1]) ca şi de acel Olandez: 1° pentru că asemene mod de împărţeală nu se obicinueşte la noĭ, şi 2° pentru că el dă naştere la drepturĭ de deosebită natură care resultă din proprietatea esclusivă, din coproprietate şi din servituţĭ reciproce. Intr'adevĕr, în asemene ipoteză, fie care este proprietar esclusiv a catuluĭ care'ĭ aparţine, pe când unele din părţĭ ale caseĭ, după cum este acoperemêntul sunt comune, ear fie care parte din aceeaşĭ casă este afectată la deosebite servituţĭ în folosul celor-lalte părţĭ. (Demol. XI. 425 bis.) Cu toate că Art. 664 din codul francez ne lipseşte, totuşĭ un asemene mod de împărţeală este cu putinţă şi la noĭ, după cum foarte bine observă Dl. Bonachi, pentru că, după cum am vĕḑut, o parte din înălţimea unuĭ zid poate fi a unuia, ear cealaltă parte, a altuia.

Reparaţiĭ. Lucrări comune.

Care sunt însă reparaţiunele ce cad în sarcina fie căruia proprietar? Dacă titlurile de proprietate nu regulează această cestiune, toate părţile neapărate la esistenţa şi la soliditatea clădireĭ întregĭ, după cum sunt acoperemêntul, zidurile cele groase, boltele care sprijinesc edificiul, precum şi lucrurile care servesc la usul comun al tuturor proprietarilor, după cum sunt fântânele, curtea sau ograda caseĭ, reterădile, poarta şi cele lalte (Comp. Art. 562 cod. Italian) vor fi în sarcina tuturor proprietarilor, în proporţiune cu valoarea părţeĭ de imobil ce'ĭ aparţine.

Imposit fonciar.

Impositul fonciar fiind de asemene o sarcină comună va privi tot pe fie care proprietar, în proporţiune cu valoarea părţeĭ sale. (Demolombe. XI. 430. Duranton. V. 346. Laurent. VII. 490.)

Sarcinĭ particulare.

In privinţa sarcinelor particulare, el privesc pe fie care proprietar. Ast-fel, fie care proprietar va face duşamelele şi bagdadia catuluĭ seu.

Scărĭ.

In privinţa scărilor, codul francez prevede că fie care proprietar trebue să facă partea care conduce la catul seu. Noĭ neavênd asemene tecst, trebue să decidem că proprietarul catuluĭ celuĭ maĭ nalt va contribui la facerea scărilor caseĭ întregĭ de sus în jos, ear proprietarul care vine imediat după dênsul va contribui la facerea scărilor care se coboară de la catul seu şi până jos, şi aşa maĭ departe, pentru că scările caseĭ care conduc la catul întâĭ conduc şi la caturile superioare, şi fără scările care conduc la catul întâĭ şi la al doile, nu s'ar putea sui cineva la al treile, şi aşa maĭ departe.[2])

---

rare: „*Si dominus, pariete medio œdificato, unam domum in duas diviserit (ut plerique faciunt.....)* Comp. şi L. 3 § 7. Dig. Lib. 43. Tit. 17, după care diferitele caturĭ a uneĭ case nu puteau să aparţie de cât proprietaruluĭ pămêntuluĭ, ceĭ de al 3-le neputênd să aibă de cât un drept de superficie asupra unuĭ cat a aceleĭ case.

[1]) Cu toate că acest tecst este eliminat la noĭ, totuşĭ Art. 601 din nebăgare de samă se referă la el.

[2]) Comp. Berriat Saint Prix. Cod. Civ. I. 2297.—In privinţa dreptu-

SECȚIUNEA II.

Despre distanța și lucrările intermediare cerute pentru oare care construcțiuni și răzemarea de materii corosive.

Art 610.—Cel ce face un puț sau o privată lângă un zid, fie comun sau nu; cel ce vrea să clădească un cămin sau vatră, o ferărie, un cuptor sau sobă, să'i alăture un ocol de vite, sau cel ce vrea să pună lângă zid un magazin de sare, sau grămezi de materie corosive, e îndatorit să lese depărtarea prescrisă de regulamente și obiceiurile particulare asupra unor asemene obiecte, sau să facă lucrările prescrise de *aceleași legi* și regulamente (sau mai bine dis de aceleași *regulamente* și *obiceiuri*) spre a nu aduce vătămare vecinului. (Art. 489, 599, 608, 611, 612, 998 C. C. Art. 674 C. Fr.)

In Art. 610, ca și în Art. 607 și 698, este vorba de una din acele sarcini reciproce dintre vecini, care, cu toate că restrânge întru cât-va libertatea lor ca proprietari, totuși îi apără de dauna mutuală care ar micșura valoarea fondurilor lor și ar turbura raporturile dintre dênșii.[1])

Art. 610 impune aceluia care ar voi să sape pe fondul sĕu un puț (fântână),[2]) sau o privată (latrină, işitoare, reteradă),[3]) a-

---

rilor care se cuvin proprietarului fie căruĭ cat, precum și în privința casului în care casa ar fi distrusă prin foc sau altă întâmplare, vedĭ Demolombe. XI. 436 urm. Laurent. VII. 487—493.

[1]) Art. 610 nu deroagă la Art. 599, așa în cât proprietarul care ar voi să găurească zidul comun, sau să sprijine de dênsul vre o lucrare oare care, trebue să îndeplinească condițiunele prescrise de Art. 599, chiar când lucrările ce el își propune a face ar fi din acele despre care se ocupă Art. 610. Demolombe. XI. 518. Comp. Laurent. VIII. 30. Vedĭ și *suprà*, p. 73.

Dreptul Roman. [2]) Și la Romani, acel care făcea să se sape o fântână sau o privată ori un mormênt lângă linia care despărțea fondul seu de acel al vecinului, trebuea să observe depărtarea determinată de usuri. L. 13. Dig. Lib. 10. Tit. 1 și L. 17 § 2. Dig. Lib. 8. Tit. 5.—Această mĕsură este prescrisă în interesul ca să nu se nărue zidul sau locul vecinului.

Ordine publică. [3]) Distanța de observat în privința latrinelor este prescrisă nu numai în interesul particular al vecinului, dar și în interesul salubrității publice, de unde resultă că părțile n'ar putea deroga prin convenția lor la această dispositiune. (Art. 5, 628 și 968.) (Vedĭ *infrà* p. 103, nota 1 *in fine*.) Vedĭ în manualul administrativ al Moldovei, T. 1, p. 349, No. 218, publicația făcută prin buletinul din 4 dechembrie 1849, pentru ferirea în rădicarea zidirilor obștești a obiectelor care prin evaporația puturoasă aduc jignire sănătății publice.—Regulamentele municipale din Bucureștĭ pentru construcția clădirilor prescriu ca gropile de privată sau plimbătorĭ să nu se poată face de cât la o depărtare de jumătate de stânjin de la hotarul vecin, și de mai mulți stânjinĭ de la uliță. (Vedĭ colecția lui Bujureanu, I. p. 948 și 949.)

celuia care ar voi să clădească un cămin sau vatră, o ferărie, un cuptor sau sobă, [1]) să stabilească un ocol de vite sau un deposit de sare orĭ de materiĭ corosive, obligațiunea de a lăsa între acele gropĭ, construcțiunĭ sau deposite și zidul, șanțul orĭ gardul care desparte fondul seu de acel vecin (Marcadé, II. 626) depărtarea prescrisă de regulamentele și obiceiurile particulare asupra unor asemene obiecte, sau de a face cel puțin lucrările prescrise de acele regulamente și obiceiurĭ spre a nu aduce vre o vătămare vecinuluĭ.[2]) Dispositiunea Art. 610 este aplicabilă fie că zidul, gardul sau șanțul espuse la stricăciunĭ ar fi proprietatea esclusivă a vecinuluĭ, fie că ele ar fi comune.

Cât pentru cestiunea de a se ști dacă mĕsurile prescrise de Art. 610 sunt sau nu obligatorie în privința ziduluĭ, gardului sau a șanțuluĭ care ar aparținea esclusiv constructoruluĭ sau aceluia care ar voi să facă depositele despre care vorbește acest tecst, trebue să distingem: sau acele mĕsurĭ sunt prescrise într'un interes public și obștesc (precum sunt, de esemplu, acele relative la căminurĭ, vetre, ferării, sobe), și în asemene caz, ele sunt aplicabile, *chiar când constructorul ar fi esclusiv proprietarul ziduluĭ în dosul căruia el ar voi să rădice lucrările, orĭ să stabilească depositele sale*, pentru că nimene nu poate să useze de lucrul seu în așa mod în cât să compromită salubritatea publică; sau aceste mĕsurĭ sunt prescrise numaĭ într'un interes privat, spre a împedeca degrădarea ziduluĭ, precum a fi, de esemplu, stabilirea

Mĕsurile prescrise de Art. 610 sunt ele obligatorĭĭ când zidul, gardul sau șanțul sunt proprietatea esclusivă a constructoruluĭ?

[1]) Depărtarea care trebue să se observe pentru clădirea unuĭ cămin sau vatră, uneĭ ferărĭĭ, unuĭ cuptor sau uneĭ sobe, are de scop un interes public, adecă ferirea primejdieĭ de foc. Comp. Art. 1144 din codul Calimach (855 Austriac), după care coproprietarul unuĭ zid comun nu poate să răzeme de dênsul hornurĭ, vetre de foc și alte construcțiunĭ prin care s'ar putea slăbi sau primejdui zidul.

Ordine publică.

Și la Romanĭ, acela care voea să clădească lângă un zid comun sau necomun, un cămin sau o vatră, o ferărie, un cuptor sau o sobă, să stabilească un grajdiŭ sau un ocol de vite, orĭ un deposit de sare sau de materiĭ corosive, trebuea să facă aceste lucrărĭ în așa mod în cât să nu aducă nicĭ o daună vecinuluĭ. L. 13. Princ. L. 19. Dig. Lib. 8. Tit. 2. L. 27 § 10. Dig. Lib. 9. Tit. 2 și L. 8 § 5. D. VIII. 5.

Dreptul Roman.

[2]) Cu toate că legiuitorul pare a lăsa alternativa aceluia care ar voi să facă o lucrare din acele prescrise de art. 610, și anume acea de a observa depărtarea prescrisă de regulamente și obiceiurĭ fără a lua vre o altă mĕsură, sau de a lua mĕsurile necesare pentru a nu aduce vre o vătămare vecinuluĭ, totuși această alegere nu este în tot-deauna cu putință. Ast-fel, în cât privește reteredile, vecinul va trebui să observe în tot-deauna depărtarea prescrisă, ear în cât privește alăturarea lângă un zid a unuĭ ocol de vite, a unuĭ deposit de sare sau de altă materie, nu poate să fie vorba de păzirea vre uneĭ distanțe, ci de facerea uneĭ lucrărĭ intermediare, adecă a unuĭ contra-zid. Ducaurroy. II. 312. Comp. și Cas. Rom. Dreptul pe 1885. No. 46.

unuĭ ocol de vite, şi atuncĭ ele nu sunt obligatorie de cât în casul când ar fi vorba *de un zid comun sau de zidul altuia*, căcĭ proprietarul esclusiv a unuĭ zid poate să rădice contra acestuĭ zid orĭ ce luacrărĭ care n'ar compromite siguranţa publică.[1])

Art. 610 este enunciativ.

Tecstul nostru fiind enunciativ şi prevĕdĕnd numaĭ oare care esemple de lucrărĭ şi de deposite, nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că judecătoriĭ vor putea întinde dispoziţiile luĭ la toate casurile de o analogie invederată, precum la o gheţărie, la un canal destinat la scurgerea apelor etc.[2])

Lipsă de regulamente sau de obiceiurĭ.

Legiuitorul referindu-se atât pentru depărtarea ce urmează a se păzi, cât şi pentru precauţiunele ce urmeză a se lua, la regulamentele şi obiceiurile locale, a uitat de a prevedea casul când n'ar esista în această privinţă nicĭ un regulament sau obiceiŭ. După dreptul strict, ar trebui decĭ ca proprietarul să poată face în asemene caz ceea ce va voi (Art. 480); se admite însă în genere că, în lipsă de regulamente sau de obiceiurĭ, judecătoriĭ sunt în drept a regula prin esperţĭ mijloacele necesare pentru ca lucrările care urmează a se face să nu aducă vre o jîgnire nicĭ societăţeĭ, nicĭ proprietaruluĭ vecin. (Analogie din Art. 599.)[3])

Acţiune în daune.

Remâne însă bine înţĕles că dacă, cu toată observarea mĕsurilor preventive determinate de regulamente şi de obiceiurĭ sau ordonate de judecătorĭ, vecinul ar fi suferit o daună oare care, el va fi în drept a cere despăgubirea luĭ potrivit Art. 988 urm. [4])

Dacă nu s'au observat mĕsurile de precauţiune prescrise de regulamente şi de obiceiurĭ sau de judecătorĭ, vecinul jîgnit în dreptul seu va putea cere îndeplinirea lor, sau dărâmarea lucrărilor şi chiar daune interese. [5]) Toate acţiunele relative la construcţiunele şi lucrările arătate în art. 610 sunt de competinţa judecătoriilor de ocoale,

---

[1]) Mourlon. I. 1778. Arntz. 1. 1136. Aubry et Rau. II. § 198, p. 195, tecst şi nota 2 şi p. 197. Laurent. VIII. 26. Ducaurroy. II. 314. Demolombe. XI. 515-517.—Vedĭ, cu toate aceste, Demante. II 529 bis I, după care Art. 610 n'ar fi nicĭ odată aplicabil atuncĭ când constructorul sau acel care voeşte să stabilească un deposit contra ziduluĭ ar fi proprietarul esclusiv al aceluĭ zid.

[2]) Cas. Rom. 23 septembrie 1885. Laurent. VIII. 29. Demolombe. XI. 520. Aubry et Rau. II, § 189, p. 196. Mourlon. I. 1779. Demante. II. 529 bis II. Arntz. I. 1134.—Codul Italian (Art. 575 urm.) şi Art. 697 din ante-proiectul de revisuire prevĕd anume canalurile.

[3]) Mourlon. I. 1780. Laurent. VIII. 27. Demolombe. XI. 521. Demante. II. 529 bis II.—Codul Italian (Art. 573, 574) reglementează însuşĭ în lipsă de regulamente şi obiceiurĭ tot ceea ce priveşte la depărtarea şi construcţiunele care pot să jignească drepturile vecinilor.

[4]) Mourlon. I. 1780. Aubry et Rau. II. § 198, *in fine*, p. 197. Arntz. I. 1134. Marcadé. II. 628. Demol. XI. 524. Laurent. VIII. 31 *in fine*.

[5]) Demolombe. XI. 523. Laurent. VIII. 31. Demante. II. 529 bis III. Bonachi. II. p. 294. Ducaurroy. II. 312, nota 1.

de câte orĭ nu se contestă proprietatea sau comunitatea zidului. (Art. 56 L. judecătoriilor de ocoale din 9 Martie 1879.)

Dobândirea dreptului de a păstra lucrările vătămătoare.

Proprietarul însă care ar fi făcut lucrărĭ vătămătoare, fără a observa depărtarea sau precauțiunele prescrise de lege orĭ de judecătorĭ, dobândește după 30 de anĭ de posesiune (Art. 623 și 1890 urm.) dreptul de a păstra acele lucrărĭ în starea în care ele se găsesc, *dacă ele nu jignesc de cât interesul privat al vecinului*, soluțiune care nu este admisibilă de câte orĭ acele lucrărĭ ar vatama salubritatea publică, pentru că nu se poate prescrie contra interesului general. [1])

Regul. p. industriĭ insalubre din 1875.

Condițiunele prescrise în interesul vecinătățeĭ pentru esercițiul industriilor periculoase sau insalubre se determină de legile și regulamentele administrative. (V. Regul. p. industriĭ insalubre din 1875, publicat în monitorul oficial No. 156 din 1875.)

Clădirĭ care nu se fac lângă un zid.

Art. 610 nu vorbește de cât de lucrările ce proprietarul ar voi să rădice contra unuĭ zid de despărțire. Ce trebue să decidem în privința clădirilor care nu se fac lângă un zid și care cu toate acestea, sunt de natură a jigni drepturile vecinuluĭ? In lipsă de regulamente și de obiceiurĭ locale, proprietarul poate să clădească pe linia de hotar a fondului seu, însă sub îndatorirea de a respunde conform dreptuluĭ comun toate daunele causate vecinilor prin rădicarea construcțiilor sale. [2]) Cel maĭ bun lucru ar fi decĭ ca el să iee mĕsurĭ de precauțiune în comună înțĕlegere cu vecinul, căcĭ în lipsa unor asemene mĕsurĭ, vecinul ar putea să recurgă la justiție, îndată ce drepturile sale ar fi amerințate, și judecătoriĭ, în asemene caz, vor prescrie lucrările care vor trebui să fie esecutate pentru a împedica orĭ ce daună. [3])

---

[1]) Laurent. VIII. 26. Demol. XI. 515. Aubry et Rau. II. § 198. p. 197. Troplong. *Prescription*. I. 139. Mourlon. I. 1781. Marcadé. II. 628 *in fine*. Demante. II. 529 bis III.—Tot în puterea acestuĭ princip, toată lumea recunoaște că vecinĭ n'ar putea să renunțe la mĕsurile de precauțiune prescrise pentru oare care construcțiunĭ într'un interes public (Art. 5), de unde resultă că unul din vecinĭ n'ar putea să permită vecinuluĭ seu de a clădi un cămin sau o vatră, un cuptor sau o sobă orĭ o privată fără a observa regulamentele și obiceiurile locale. (Veḑĭ și *supra*, p. 100, nota 3 și p. 101 nota 1.)

[2]) „Cine va zidi înprotiva ferestrelor vecinuluĭ, ḑice Art. 28 din codul Caragea, partea II, Cap. 3, să fie departe *12 palme domnești* de ferestre, și să zidească verĭ ce și cum va vrea. Insă zidind eșitoare sau grajdŭ, să deschidă ușa cătră dênsul, ear nu cătră vecin."

[3]) Laurent. VIII. 28 și Ante-proiect. II. p. 166. Aubry et Rau. II § 198, p. 196. Comp. Art. 570—572 din codul Italian.

SECȚIUNEA III.

Despre vederea în proprietatea vecinului. [1])

Art. 611.—Unul din vecinĭ nu poate face, fără consimțĕmêntul celuĭlalt, nicĭ într'un chip, fereastră sau deschidere într'un zid comun. (Art. 588 urm. 594, 599, 622 urm. C. C. Art. 675 C. Fr.)

Art. 612.—Nimene nu poate avea *vedere* [2]) sau ferestre spre vedere, nicĭ balcoane sau alte asemenea asupra proprietățeĭ îngrădite sau neîngrădite a vecinuluĭ seu, de nu va fi o distanță de 19 decimetre între zidul pe care se deschid aceste vederĭ și proprietatea vecină. (Art. 489, 608, 614, 622—623 C. C. I. din 1864 pentru adoptarea sistemuluĭ metric nou. Art. 678 C. Fr.)

Deosebire între vedere și lumină.

[1]) Autorĭĭ francejĭ (v. Marcadé. II. 629. Laurent. VIII. 35 *in fine.* Ducaurroy. II. p. 214) critică această rubrică, și cu drept cuvênt, pentru că codul francez nu vorbește numaĭ de *vedere (des vues)* ca tecstul nostru, ci și de *lumină (des jours).* Prin *vedere (prospectus)* trebue să înțĕlegem o gaură sau o *fereastră*, după cum se esprimă Art. 611 urm. prin care primim aerul, și care este în acelașĭ timp destinată a ne da o privală pe fondul vecin, pe când *lumina (lumen, le jour)* are de scop, după cum se esprimă Art. 727 din codul Olandez, numaĭ luminarea și aerisirea apartamentelor, fără a ne procura nicĭ o vedere pe fondul vecin: *lumen id est ut cœlum videretur.* (L. 16. Dig. Lib. 8. Tit. 2.) Codul nostru nevorbind de cât despre *vedere*, rubrica la noĭ este esactă și nu poate fi criticată. Deosebirea între *vedere* și *lumină* era admisă nu numaĭ în dreptul Roman, dar și în codul Calimach. (Art. 620, 622 C. Calim. corespunzĕtorĭ cu Art. 475, 476 Austriac.) Vedĭ și Art. 637 din codul Calimach (488 Austriac), unde se ₫ice: „Cel ce are dritul ferestelor câștigă numaĭ întrebuințarea luminеĭ și a aeruluĭ, ear *privala* trebue să fie îngăduită prin osebită alcătuire.“ Comp. și Art. 2, Cap. II, Cod. Caragea.—Nu trebue decĭ să confundăm servituțile de *lumină*, dritul ferestelor, după cum se esprimă codul Calimach, *(jus luminum)* cu servituțile de vedere propriu ₫ise, *privala* după codul Calimach, *servitus ne luminibus officiatur* (L. 15. Dig. Lib. 8 Tit. 2.)

Servitute de prospect.

In fine, trebue să distingem servitutea de prospect, *jus prospectus, ne prospectus offendetur* (Dig. *loco cit.*), care este cea maĭ întinsă din toate, și care consistă a împedica pe proprietarul fondului șerbitor de a face clădirĭ sau plantațiunĭ de natură a micșora libertatea și plăcerea vedereĭ în detrimentul fondului dominant sau stăpânitor; *„Quod in prospectu plus quis habet, ne quid ei officiatur ad gratiorem prospectum et liberum.* (L. 12 și 15. Dig. Lib. 8 Tit. 2.) Vedĭ și legea 3, Dig. *loco cit.*, unde se ₫ice: *„Est et hœc servitus, ne prospectui officiatur.“* Această servitute, cea maĭ oneroasă din toate, cuprinde decĭ servituțile *non ædificandi et non altius tollendi.* Comp. Demolombe. XII. 578 și 918. Duranton. V. 522. Laurent. VIII. 254. Vedĭ și *infrà*, p. 112, nota 1, *in fine.*

Greșală de redacție.

[2]) Și trebue adaos *dreaptă*, după cum se esprimă tecstul francez, prin opositie la vederele piezișe despre care se ocupă Art. 613.

Art. 613. — Nimine nu poate avea vederĭ piezişe pe proprietatea vecinuluĭ, de nu va fi o distanţă de şase decimetre. (Art. 489 urm. 614, 622 C. C. Art. 679 C. Fr.)

Art. 614. — Distanţa de care este vorba *în cele două articole precedente* [1]) se socoteşte de la faţa ziduluĭ, pe care s'a deschis vederea, şi, de vor fi balcoane sau alte asemenea, de la linia lor cea din afară, până la linia de despărţire a celor două proprietăţĭ. (Art. 680 C. Fr.)

Am vĕḑut *suprà*, p. 104, nota 1, deosebirea care esistă între *vedere* şi *lumină*. Vederea sau *privala*, după cum se esprimă codul Calimach (Art. 622, 637 şi 639) este, pre cât am vĕḑut, o deschidere sau o fereastră prin care primim aerul şi avem în acelaşĭ timp putinţa de a vedea dintr'un loc în altul. Vederea este *dreaptă* (Art. 612), când fereastra e deschisă într'un zid paralel cu linia despărţitoare a ambelor fonduri; ea este *piezişă* sau *oblică* (Art. 613), când fereastra se găseşte într'un zid perpendicular cu această linie şi formează cu dênsa un unghiŭ drept sau aproape drept.[2])

Vederi drepte şi piezişe.

Atât la ţară cât şi în oraşe (Demol. XII. 530), unul din vecinĭ nu poate să facă nicĭ într'un chip, fără consimţĕmêntul celuilalt, [3]) fereastră sau deschidere [4]) într'un zid comun. Aceasta nu este de cât aplicaţiunea macsimeĭ; *in re communi, potior est causa prohibentis*, macsimă care este cu atât maĭ aplicabilă în specie, cu cât asemene fereastră nu s'ar putea face fără a se atinge cealaltă jumătate a ziduluĭ care este proprietatea esclusivă a unuia din vecinĭ. [5])

Vedere într'un zid comun. Art. 611.

Aceeaşĭ soluţiune era admisă şi la Romanĭ; [6]) însă este de

[1]) Acest tecst este vicios redactat, în privinţa vederelor piezişe, după cum vom vede maĭ la vale. Veḑĭ *infrà*, p. 109, nota 3.

[2]) Demol. XII. 528. Laurent. VIII. 35. Marcadé. II. 631. Mourl. I. 1782. Comp. şi Aubry et Rau. II. § 196, *ab initio*, p. 180.—Şi de la un balcon se poate avea o vedere dreaptă sau piezişă, după cum se poate cine-va întoarce cu faţa spre proprietatea vecină sau nu. Marcadé. II. 631. Demol. XII. 547. Bonachi. II. p. 299 şi 301. Aub. Rau. II. § 196, p. 181. Când ambele fonduri sunt situate pe aceeaşĭ linie, vederea nu este nicĭ dreaptă nicĭ piezişă. Demol. XII. 546, 548.

[3]) Vecinul care consimte la deschiderea uneĭ asemene vederĭ constitue o servitute pe fondul seu. Dacă vecinul fără a consimţi în mod espres, n'a făcut nicĭ o obiecţiune, şi vederea a esistat 30 de anĭ, servitutea de vedere fiind continuă şi aparentă este definitiv dobândită prin prescripţie. (Art. 623.) Demolombe. XII. 531.

Dobândirea vedereĭ prin prescripţie.

Asemene servitute poate ea fi dobândită prin destinaţia proprietaruluĭ? Veḑĭ Demolombe. XI. 371.

Destinaţia proprietaruluĭ.

[4]) Şi tecstul francez ca şi acel Italian adaogă: *même à verre dormant*. Prin această espresiune se înţĕlege un geam lipit şi legat în aşa mod în cât să nu se poată deschide. (Art. 201 a cutumeĭ Parisuluĭ.)

[5]) Se comite decĭ esces de putere când tribunalul ordonă închiderea unor ferestre, fără a ţine samă că în contestaţie era numaĭ întinderea dreptuluĭ de vedere, ear nu nimicirea cu desevêrşire a acestuĭ drept. Cas. Rom. Bulet. Sa I pe 1881, p. 511.

[6]) *„Eos qui jus luminis immittendi non habuerunt, aperto pariete* Dreptul Roman.

observat că această oprire care este absolută e mai mult o consecinţă a dreptului de proprietate, de cât o servitute. Dacă zidul nu este comun, proprietarul poate să facă ferestrĭ în el, conformânduse Art. 612. [1])

Efectele dobândireĭ comunităţeĭ pentru trecut. Controversă.

Proprietarul care a dobândit comunitatea unuĭ zid (Art. 598) poate el să desfiinţeze ferestrele stabilite în acest zid înaintea dobândireĭ comunităţeĭ? Veḑĭ *suprà*, p. 79, unde se arată controversă.

Vedere dreaptă în fondul vecin. Art. 612.

Art. 612-614 prevĕd o nouă restricţie la libertatea proprietarilor, [2]) tot în interesul vecinătăţeĭ, şi pentru a împedica pe cât se poate vecsaţiunile şi turburările dintre vecinĭ. Proprietarul poate să zidească pe linia de hotar a fonduluĭ seu în aşa mod în cât clădirea sa să fie imediat în contact cu fondul vecin, însă el nu poate, în asemene caz, fără a fi dobândit acest drept prin mijloacele permise de lege, să aibă vederĭ sau ferestre drepte orĭ piezişe pe fondul vecin, pentru că orĭ ce cetăţean trebue să fie liber în interiorul seu şi espus pe cât se poate maĭ puţin la curiositatea indiscretă a vecinilor sĕĭ. O fereastră este într'adevĕr în tot-deauna un loc de observaţiune, şi pe lângă că ea ar înlesni o curiositate indescretă şi vecsatorie, apoĭ ea ar face cu putinţă şi aruncarea în fondul vecin a unor lucruri vătămătoare. [3])

---

communi, nullo jure fenestras immisisse respondi." (L. 40. Dig. Lib. 8. Tit. 2.) Comp. şi Art. 1144 cod. Calimach, citat *suprà*, p. 67, nota 2.

[1]) Coproprietarul care a înălţat zidul comun (Art. 595, 596) poate decĭ să deschidă o fereastră în partea înălţată care este proprietatea luĭ esclusivă (veḑĭ *suprà*, p. 69. nota 4), însă bine înţeles conformânduse dispoziţiunelor Art. 612. Arntz. I. 1137.—Art. 586 din codul Italian prevede din contra că acel care a înălţat zidul comun nu poate să deschidă luminĭ sau ferestre în partea înălţată la care vecinul n'a voit să contribue.

Regula distanţelor nu constitue o adevărată servitute. Controversă.

[2]) Regula distanţelor atât în privinţa ferestrelor cât şi în privinţa plantaţiunelor (Art. 607, 608) (Veḑĭ *suprà* p. 94) nu este decĭ o servitute propriu ḑisă, după cum era la Romanĭ, ci o mărginere legală a dreptuluĭ de proprietate (Art. 480), care constitue dreptul comun, de unde resultă că fondul care a avut 30 anĭ ferestre la o distanţă maĭ mică de cât acea legală nu s'a liberat de o servitute pasivă, ci a dobândit din contra o servitute activă de vedere. (Veḑĭ şi *infrà*, p. 113.) Marcadé. II. 635. Laurent. VIII. 36-39. Duranton. V. 407. Demolombe. XII. 580 şi autorităţile citate p. 113, nota 1.—*Contrà.* Arntz. I. 1138. Toullier. II. 534. Curte Orléans. D. P. 65. 2. 60. In acest sistem, obligaţiunea proprietarilor de a nu avea ferestre de cât la o distanţă oare care de la fondul vecin ar fi o adevărată servitute negativă care ar consista *in non faciendo*, ceea ce este inadmisibil, căcĭ, după cum am vĕḑut *suprà*, p. 8 şi 52, în nota I, singurile şi adevăratele servituţĭ sunt numaĭ acele statornicite prin voinţa proprietaruluĭ (Art. 620 urm.), pentru că numaĭ printr'ênsele se modifică regimul proprietăţeĭ şi se face o derogaţiune la dreptul comun.

Dreptul Roman şi dreptul vechiŭ.

[3]) La Romanĭ, se putea avea din contra vederĭ drepte sau piezişe, balcoane şi alte lucrări în fondul vecin, fără a se observa nicĭ o

Pentru a scăpa pe vecinĭ de asemene vecsaţiunĭ reciproce, Art. 612 pune în princip că atât la ţară cât şi în oraşe, [1]) nicĭ un vecin nu poate să aibă vedere dreaptă sau fereastră spre vedere, [2]) balcoane [3]) sau alte asemene lucrărĭ prin care s'ar putea vedea în permanenţă şi cu o destinaţie perpetuă pe fondul vecin, precum prispe, cerdacurĭ, balustrade, belvedere, terase [4]) etc. asupra proprietăţeĭ [5]) îngrădite sau neîngrădite a vecinuluĭ sĕu, de nu va fi

---

distanţă, însă balcoanele şi celelalte lucrărĭ nu puteau să treacă peste linia de hotar şi să fie aşedate pe fondul vecin. V. L. 27. Pr. şi L. 9. Dig. Lib. 8. Tit. 2. L. 242 § 1. Dig. Lib. 50. Tit. 16. Veḑĭ şi Legea 8 § 5. Dig. Lib. 8. Tit. 5, unde se ḑice: *„In suo enim alii hactenus facere licet, quatenus nihil in alienum immittat.“*—Veḑĭ şi Art. 22, Partea II, Cap. 3 din codul Caragea, unde se ḑice: „Slobod e vecinul să vaḑă în curtea vecinuluĭ;“ şi Art. 23 adaogă: „volnic e vecinul să înalţe zid pe locul seu ca să nu vaḑă vecinul în curtea sa, afară numaĭ când va avea robire să nu înalţe.“

[1]) Tecstul nu este formal în această privinţă, însă generalitatea termenilor Art. 612 nu permite de a distinge între locuinţele de la ţară şi acele din oraşe, după cum a spus-o espres în espunerea de motive oratorul Berlier. Demolombe. XII. 560. Laurent. VIII. 41. Toullier D. II. (partea I) 520. Aubry et Rau. II. § 196, p. 181.

Uşe de sticlă. Uşe pline. Controversă.

[2]) Uşele de sticlă se consideră ca ferestre, şi nu pot fi deschise decât la depărtarea prescrisă de Art. 612, 613, pentru că ele servesc la vedere ca şi la trecere. Demolombe. XII. 551 bis. Laurent. VIII. 43 *in fine*. Cât pentru uşele pline sau de lemn, prin care nu se poate vedea de cât atunci când ele sunt deschise, de şi cestiunea pare a fi îndoelnică, totuşĭ se admite în genere că ele nu trebuesc privite ca ferestre, pentru că legiuitorul n'a înţeles a opri şi a restrânge vederele accidentale, ci numaĭ acele permanente, care singure supără pe vecin. Laurent, Demolombe, *loco cit.* Aubry et Rau. II. § 196, p. 185. Cas. Fr. D. P. 52. 1. 167. D. P. 66. 1. 153. Curte Montpellier şi Lyon. D. P. 59. 2. 185. D. P. 81. 2. 47. C. Rennes şi Bordeaux. Pand. Chron. pe 1878-1886, II. 24 şi 207.—*Contrà.* Curte Caen., la 1857. Cosiderentele acesteĭ decisiĭ sunt citate în Demol. XII. 551 bis. Veḑĭ şi Curtea Bordeaux D. P. 74. 5. 454, No. 25.

Regul. p. clădirea balcoanelor.

[3]) In privinţa moduluĭ cum trebue să fie construite balcoanele în capitală, veḑĭ în colecţia luĭ Bujureanu, I. p. 943, 944, regulamentul pentru alinierĭ şi clădirĭ publicat încă de la 1848 (Art. 1 *in fine*), şi nepus nicĭ până astăḑĭ în aplicare.

Terase.

[4]) Curte Paris şi Cas. Fr. D. P. 54. 5. 704, No. 45. D. P. 64. 1. 163. Demolombe. XII. 553, 572, 573. Laurent. VIII. 55. Aubry et Rau. II. § 196, p. 184.—Curtea din Metz (D. P. 49. 1. 296) hotărîse că Art. 612 nu se aplică la terase, însă această soluţiune nu poate fi admisă la noĭ, unde tecstul nu vorbeşte de *saillies* ca acel francez, ci de *orĭ ce lucrărĭ* care ar face cu putinţă vederea pe fondul vecin.—Şi locul unde se termină scările catuluĭ *(le palier de l'escalier)* poate fi asemănat uneĭ terase, Cas. Fr. D. P. 73. 1. 132 şi Pand. Chron. pe 1870—1877, I. p. 17.

Ce se înţelege prin proprietate?

[5]) Prin proprietate nu trebue să înţelegem numaĭ interiorul cui-va, după cum susţin uniĭ, ci orĭ-ce proprietate în genere, aşa în cât vecinul ar putea cere desfiinţarea ferestrelor care ar da asupra

o distanță de 19 decimetri între zidul în care se deschid aceste vederĭ și proprietatea vecină. [1])

---

zidului sau acoperemêntului seu, cu toate că prin aceste ferestre nu s'ar putea vede nimic din ceea ce se petrece în casa luĭ. Laurent. VIII. 44. și 236. Massé-Vergé. II. § 329, nota 10. Curte Lyon. D. P. 66. 2. 17. Comp și C. Bucureștĭ. Dreptul pe 1882, No. 30. Codul Italian este formal în această privință. (Art. 587.)—*Contrà.* Marcadé. II. 633. Mourl. I. 1788. Demol. XII. 569, 570. Toullier. D. II. partea I, 528. Pardessus. 204. Jurisprudența este tot în acest sens. Veḑĭ D. P. 49. 1. 297. D. P. 63. 1. 145. D. P. 63. 2. 75. Curte Rennes, Bordeaux și Tribun. Troyes. Pand. Chron. pe 1878—1886, II, p. 64, 68 și 207. Proprietarul fonduluĭ șerbitor poate el să înalțe zidul? Veḑĭ *infrà*, p. 114, nota de la p. 113, la fine.

Ferestrele practicate în acoperemênt.

Sunt însă ferestre care nu sunt supuse restricțiunelor prevĕḑute de Art. 612 și 613. Astfel sunt ferestrele practicate în acoperemênt *(lucarnes, faîtières* sau *fenêtres tabatières)* care servesc numaĭ la aerisire și luminarisire, fără a procura nicĭ o vedere pe fondul vecin. Cestiunea se reduce decĭ la o cestie de fapt. Demolombe. XII. 571. Laurent. VIII. 56. Arntz. I. 1140. Aubry et Rau. II. § 196, p. 187. D. P. 54. 5. 704. D. P. 56. 2. 9.

Restricțiunile Art. 612, 613 sunt aplicabile și ferestrelor practicate într'un zid de împrejmuire. Controversă.

Naște acum întrebarea dacă legiuitorul, când a prescris pentru ferestre o distanță oare care, s'a gândit numaĭ la ferestrele uneĭ locuințĭ, sau chiar și la acele făcute într'un zid de împrejmuire? Cu toată controversa ce esistă asupra acestuĭ punct, majoritatea autorilor admit că restricțiunele Art. 612 și 613 privitoare la depărtare sunt aplicabile nu numaĭ la locuințe, dar și la zidurile uneĭ grădinĭ sau unuĭ parc care ar fi situate pe linia de hotar a fonduluĭ vecin, sau care nu s'ar afla la depărtarea prescrisă de lege, pentru că legiuitorul pe de o parte nu distinge, ear pe de alta, pentru că ferestrele practicate într'un zid de împrejmuire ar fi tot atât de jignitoare vecinuluĭ ca și acele practicate într'o clădire. Mourlon. I. 1791. Aubry et Rau. II. § 196, p. 181. Demante. II. 533 bis I. Demolombe. XII. 562.—*Contrà.* Ducaurroy. II, 319 și Laurent. VIII. 42, după care restricțiunele prevĕḑute de Art. 312, 313 n'ar fi aplicabile de cât la ferestrele menite a lumina o locuință și practicate într'o clădire.

[1]) Vederea este într'adevĕr tot atât de desplăcută pentru vecin, fie că fondul seu este îngrădit sau desgrădit, căcĭ o fereastră sau un balcon este în tot-deauna un ochiŭ neadormit prin care se poate cineva uita necontenit la vecin, fără a fi vĕḑut, tocmaĭ ceea ce legea a voit să împedice.—Și ferestrele care dau asupra zidului sau acoperemêntuluĭ vecinuluĭ sunt supuse distanțelor prevĕḑute de Art. 612, 613. Veḑĭ nota precedentă.

Cod. Italian.

In codul Italian, distanța pentru vederele drepte sau directe este de un metru și jumătate, ear pentru acele piezișe de $^1/_2$ metru.

Astuparea ferestrelor care există la depărtarea legală.

Dacă distanța legală își are ființă, proprietarul va putea să aibă asupra fonduluĭ vecin *jure dominii* orĭ ce vedere, fără a dobândi însă vre o servitute în această privință, pentru că acel care își esercită dreptul seu de proprietate nu dobândește prin aceasta nicĭ o servitute asupra fonduluĭ vecin, de unde resultă că vecinul espus în mod legal la o vedere străină este în tot-deauna liber de a usa după cum înțelege de dreptul seu de proprietate, închiḑând

In privința vederelor oblice sau piezișe, adecă acelor practicate într'un zid perpendicular sau aproape perpendicular cu linia de despărțire a ambelor fonduri, depărtarea este redusă numaĭ la 6 decimetre, pentru că vederele piezișe aduc maĭ puțină jignire vecinilor, din causă că observatorul este obligat a se întoarce când într'o parte, când într'alta spre a putea vedea ceea ce se petrece pe fondul vecin. [1]) Vederĭ piezișe. Art. 613.

Aceste dispositiunĭ nu se aplică la ferestrele deschise sub legea vechie, ci numaĭ la acele care au fost deschise după punerea în lucrare a coduluĭ actual. Ferestre deschise sub legea vechie.

Cum se va mĕsura distanța legală?

In privința vederelor drepte sau directe (Art. 612), distanța de 19 decimetre se va mĕsura de la fața esterioară a ziduluĭ în care se găsește fereastra, ear dacă esistă balcoane sau alte lucrărĭ care esă afară din zid, de la linia lor cea din afară, și până la linia de despărțire a ambelor proprietățĭ. Punctul de plecare este fața esternă a ziduluĭ sau linia esterioară a balconuluĭ, pentru că de la acest punct vederea se esercită asupra fonduluĭ vecin. [2]) Mĕsurarea distanțelor legale. Art. 614.

In privința vederelor oblice sau piezișe (Art. 613), distanța de 6 decimetre se va mĕsura de la margina cea maĭ aproprietă de vecin a ferestreĭ sau a balconuluĭ și până la linia de hotar a ambelor fonduri. [3]) Art. 614 ne vorbind de cât de balcoane și alte Vederĭ piezișe.

---

acea vedere prin rădicarea unuĭ zid pe margina proprietățeĭ sale. Arntz. I. 1142. Laurent. VIII. 40 *in fine*. Aubry et Rau. II. § 196, p. 187. Vedĭ și *suprà*, p. 103. „*Cum eo, qui tollendo obscurat vicini ædes quibus non serviat, nulla competit actio.*“ (L. 9. Dig. Lib. 8. Tit. 2, *de servitutibus prædiorum urbanorum.*)

Art. 28, Partea II, cap. III din codul Caragea oprește din contra de a zidi împrotiva ferestrelor vecinuluĭ, fără a observa o depărtare *de 12 palme domnești* (un stânjin și $^1/_2$). Această servitute de vedere se dobândea ca și celelalte servituțĭ prin esercitarea timp de 10 anĭ, fără împotrivirea proprietaruluĭ fonduluĭ aservit. (Art. 4, partea II, cap. 2. C. Caragea.) Dispositiunele coduluĭ Caragea sunt aplicabile și astădĭ în privința servituților astfel dobândite sub legea vechie. Comp. Curte din Bucureștĭ și Cas. Rom. Dreptul pe 1874, No. 72. Dreptul pe 1882, No. 30 și Dreptul pe 1886, No. 16, precum și Bul. Cas. S-a I pe 1886, p. 9. Cod. Caragea.

[1]) Art. 613, ca și Art. 612 nu face nicĭ o deosebire între proprietățile situate la țară sau în orașe, și între acele îngrădite sau desgrădite. Bonachi. II. p. 301.

[2]) Intreaga distanță de 19 decimetre trebue decĭ să esiste pe fondul aceluia care se folosește de vedere, așa în cât vederea sa să nu atingă nicĭ o dată o porțiune a fonduluĭ vecin de cât peste distanța legală. Demol. XII. 552. Laur. VIII. 57. Cas. Fr. D. P. 52. 1. 30.

[3]) Mourlon. I. 1784 *in fine*. Berriat St. Prix. Cod. Civ. I. 2337. Vedĭ și Demol. XII. 552. Laurent. VIII. 57. Marcadé. II. 637. Aubry et Rau. II. § 196, p. 185, nota 23.—De și Art. 614 prevede acelașĭ mod de mĕsurătoare atât pentru vederele drepte cât și pentru acele piezișe, cu toate aceste, toțĭ autorĭĭ sunt unanimĭ pentru a Inesactitate de tecst.

lucrări practicate în zidul din care s'ar esercita vederea, trebue să decidem, că în ambele casuri, depărtarea legală se va măsura până la temelia ziduluĭ opus, făcêndușe abstracțiune de balcoanele sau celelalte lucrări care ar esista în acest zid și care ar eși din linia de hotar afară. (Demolombe. XII. 554.)

Deosebirea proprietăților prin un zid, gard sau șanț.

In caz când ambele proprietăți ar fi deosebite prin un zid (Art. 590 urm.) un șanț (Art. 602 urm.) sau un gard comun (Art. 606), linia despărțitoare până la care urmează a se măsura distanța legală va trece prin mijlocul aceleĭ despărțituri. [1])

Eată însă o dificultate la care poate să deie loc măsurarea distanțelor legale. Să presupunem că după ce am îngrădit proprietatea mea prin un zid de împrejmuire, am deschis o fereastră pe fondul vecin la depărtarea legală. Vecinul meu usând de facultatea ce'ĭ dă legea prin Art. 598, dobândește comunitatea acestuĭ zid, ceea ce produce mutarea linieĭ de hotar de la linia esterioară a ziduluĭ la mijlocul grosimeĭ luĭ, conform soluțiuneĭ de maĭ sus, așa în cât ferestrele mele nu se maĭ găsesc la depărtarea îngăduită de lege. Cestiunea este de a se ști dacă, în asemene caz, cumpărătorul comunității ziduluĭ poate sau nu să ceară desființarea acestor ferestre? Negativa mi se pare afară de orĭ ce îndoeală, pentru tot timpul cât vor subsista clădirea și zidul în care ferestrele au fost practicate, căcĭ ceea ce a fost legal din capul loculuĭ nu poate să devie nelegal în urma îndeplinireĭ unuĭ fapt posterior. [2])

---

recunoaște că tecstul cuprinde o inesactitate, și că el nu se poate aplica de cât la vederele drepte, căcĭ altfel am ajunge la acest resultat absurd că maĭ toate vederele piezișe ar fi cu neputință, din causă că zidul ar trebui să fie în tot-deauna despărțit de fondul vecin prin o depărtare de 6 decimetre, pe când cele maĭ multe orĭ zidul în care se găsesc practicate ferestrele este alăturat de fondul vecin. Distanța legală va trebui decĭ să se măsoare de la punctul de unde vederea se esercită, puțin importă dacă zidul este sau nu alăturea cu fondul vecin. In acest sens este redactat Art. 589 din codul Italian, care astfel îndreptează tecstul francez.

[1]) Laurent. VIII. 58. Demolombe. XII. 557. Durant. V. 408. Mourlon. I. 1786. Aubry et Rau. II. § 196, p. 184. Demante. II. 534.—In caz când zidul, șanțul sau gardul n'ar fi comune, ci ar fi proprietatea esclusivă a unuia din vecinĭ, linia despărțitoare a distanțeĭ legale va fi la estremitatea esternă sau internă a ziduluĭ, șanțuluĭ sau garduluĭ, după cum împrejmuirea va aparține aceluia care deschide ferestrele, sau celuilalt vecin. Demolombe XII. 556.

[2]) Mourlon. I. 1786 *in fine*. Demolombe. XII. 558. Durant. V. 411. Toullier D. II. (partea I) 522. Pardessus. 206. Demante. II. 534 bis.—In urma dărâmăreĭ și reclădireĭ ziduluĭ, ferestrele vor fi însă așezate la depărtarea legală, socotită de astă dată de la mijlocul ziduluĭ devenit comun, chiar dacă acele ferestre ar fi stat la o distanță maĭ mică timp de 30 de anĭ, de la dobândirea comunitățeĭ. Demolombe. XII. 559. Demante, Toullier, *loco cit.*

Distanţele prescrise de Art. 612, 613 trebuesc observate chiar în privinţa fondurilor care n'ar fi imediat alăturate cu acel de unde se esercită vederea, şi care ar fi despărţite prin fondul unuĭ de al treile maĭ îngust de cât distanţa legală, chiar atuncĭ când acest din urmă n'ar avea interes a se plânge pentru că ar fi consimţit la esercitiul acesteĭ vederĭ. [1])

Deosebirea fondurilor prin fondul unuĭ al treilea.

Art. 612, 613 nu maĭ sunt însă aplicabile dacă vederea ar da pe calea publică sau pe orĭ ce teren destinat la usul public (Art. 476) (Laurent. VIII. 50. Cas. Fr. D. P. 59. 1. 65), pentru că cetăţeniĭ sunt liberĭ de a întrebuinţa calea publică la toate serviciile la care ea este destinată, cu îndatorire de a observa regulele statornicite de autoritatea administrativă sau comunală. [2])

Deosebirea fondurilor prin o stradă.

Aceeaşĭ soluţiune este admisibilă şi în privinţa balcoanelor sau altor lucrărĭ făcute cu învoirea autorităţeĭ competinte, cu toate că balcoanele nu sunt de prima necesitate ca ferestrele. [3])

Balcoane etc.

Când ferestrele au fost stabilite la o distanţă maĭ mică de cât acea legală, vecinul pe a căruĭ proprietate ele dau poate să ceară desfiinţarea lor, dacă el nu preferă să le închidă rădi-

Desfiinţarea ferestrelor aşedate la o distanţă maĭ mică de cât acea legală.

---

[1]) Aubry et Rau. II. § 196, p. 185. Mourlon. I. 1787. Demolombe. XII. 564, 565. Demante. II. 533 bis II. Laurent. VIII. 45, 46.— Aceeaşĭ soluţiune ar fi admisibilă când ambele fonduri ar fi despărţite prin un teren comun ambilor proprietarĭ, maĭ ales atuncĭ când acest teren intermediar n'ar fi afectat la nicĭ un serviciŭ, către fondurile lor. Demolombe. XII. 565. Comp. C. Montpellier. D. P. 59. 2. 185 şi Cas. Fr. D. P. 51. 1. 256. C. Bordeaux. Pand. Période. pe 1887. 2, p. 198.

[2]) Depărtarea prescrisă de Art. 612, 613 nu va trebui deci observată de câte orĭ ambele fonduri vor fi despărţite prin o stradelă maĭ îngustă de 19 sau 6 decimetre. Demol. XII. 566. Arntz. I. 1141. Ducaurroy. II. 320. Marcadé. II. 632. Aubry et Rau. II. § 196, p. 186. Mourlon. I. 1788. Laurent. VIII. 47, 48. Cas. Fr. D. P. 49. 1. 227. D. P. 62. 1. 138. D. P. 48. 1. 157. Idem. C. Bordeaux. Pand. Période. 1887. 2. 198. Art. 587 § 2 şi 588 din codul Italian sunt formalĭ în aceastĭ privinţă.—*Contrà.* Curtea Nancy. Répert. Dalloz. *Servitudes.* 760. Distanţa legală va trebui însă observată de câte orĭ ambele fonduri vor fi despărţite prin un pârâu care va servi de scurgere la ape. Demolombe. XII. 566 *in fine.*

Vedĭ în manualul administrativ al Moldoveĭ, Tom. I, p. 202, închierea sfatuluĭ din 1842 pusă pe adresa logofeţieĭ dreptăţeĭ din acelaşĭ an, atingĕtoare de înlăturarea impotrivirilor din partea megieşilor la rădicarea de binale pe uliţĭ alăturea cu ferestrele binalelor de maĭ înainte clădite.

Manual administrativ al Moldoveĭ.

[3]) Proprietarul este deci liber de a construi la uliţă, cu învoirea autorităţeĭ comunale, un balcon sau alte lucrărĭ, cu toate că ele ar procura asupra fondurilor mărginite prin calea publică o vedere dreaptă sau oblică care n'ar fi la depărtarea legală. Aubry et Rau. II. § 196, p. 186, tecst şi nota 30. Demolombe. XII. 567. Marcadé. II. 632. Laurent. VIII. 49. D. P. 48. 2. 146.—*Contrà.* Solon. *Servitudes.* 281. Comp. şi Cas. Fr. D. P. 60. 1. 152.

când pe pământul seu ori ce clădire ar crede de cuviință. (Aubry et Rau. II. § 196, p. 188.)

Constituirea unei servituți de vedere.

Vecinul poate însă să renunțe la dreptul seu, și să îngădue deschiderea unor ferestre la o depărtare mai mică de cât acea legală, constituind astfel o servitute asupra fondului seu.

Titlu, destinația proprietarului.

Această servitute se poate stabili prin titlu [1]) (Art. 623), și

[1]) Titlul, de câte ori esistă, face legea părților și determină caracterul și întinderea servituței după regulele generale de interpretare. (Art. 977-985.) Demolombe. XII. 578. Laurent. VIII. 225, Comp. Cas. Fr. D. P. 56. 1. 391. Pand. Chron. pe 1878-86. 1. 69.

Astfel, titlul, dacă esistă unul, va determina natura și specia servituței, adecă dacă este vorba de o servitute de lumină, de vedere propriu disă, sau de prospect (vedi *suprà*, p. 104, not 1.)

Cât pentru întinderea drepturilor și a obligațiunelor care resultă din aceste servituți, ea va atârna de natura servituței care va fi fost înființată. Astfel, în privința servituților de lumină *(jus luminum)*, proprietarul fondului șerbitor va putea să facă ori ce plantațiuni sau clădiri, fiind obligat numai a lăsa fondului dominant o lumină suficientă pentru ca servitutea să'și poată îndeplini destinația sa. Demolombe. XII. 578, 916. *Luminum in servitute constituta id adquisitum videtur, ut vicinus lumina nostra excipiat.* (L. 4 *ab initio*, Dig. Lib. 8. Tit. 2, de *servit. prœdiorum urbanorum.)*

Servitute de lumină.

Servitute de vedere.

In privința servituților de vedere propriu disă, *ne luminibus officiatur*, titlul va determina cele de mai multe ori depărtarea la care proprietarul fondului șerbitor va putea să zidească. Comp. L. 4. Dig. Lib. 8 Tit. 2.—Dacă titlul este însă mut in această privință, depărtarea la care proprietarul fondului șerbitor va putea să zidească se va determina după împrejurări. In lipsă de ori ce împrejurări speciale de fapt, proprietarul acestui fond nu va putea zidi, cel puțin mai sus de cât înălțimea ferestrelor, de cât la depărtarea prescrisă de Art. 612 și 613, după cum vederea va fi dreaptă sau piezișă, pentru că acela care a concedat unui vecin dreptul de a avea o vedere pe fondul seu, s'a obligat cel puțin tacitamente a nu face această concesie inutilă și derisorie, astupând vederea prin construcțiuni. (Argum. din Art. 629 și 970.) Demolombe. XII. 578 și 917. Toullier. D. II. 533. Demante. II. 535 bis I. Cas. Fr. și Curtea Montpellier. D. P. 52. 1. 30. D. P. 53. 1. 247. D. P. 55. 1. 212 și 409. D. P. 48. 2. 65. Comp. și Cas. Rom. Bul. S-a I pe 1879, p. 709.—Vedi cu toate aceste Laurent VIII. 66 și 251—253, după care proprietarul fondului șerbitor ar putea zidi și la o distanță mai mică de cât acea legală, sub condițiune însă de a nu împedica nici vederea, nici lumina. (Art. 634.) —Curtea din Paris (D. P. 55. 1. 212) hotărîse, ce e drept, că proprietarul supus unei servituți de vedere n'ar putea zidi nici la distanța prescrisă de Art. 612 și 613, însă această decisiune cu drept cuvênt a fost casată, pentru că servitutea de vedere nu atrage după sine servitutea *non œdificandi* sau *non altius tollendi.* Art. 590 din codul Italian prevede că în caz de a se dobândi o vedere dreaptă prin convenție, sau altfel, asupra fondului vecin, proprietarul acestui fond nu poate zidi de cât la o depărtare de 3 metri.

Servitute de prospect.

In fine, de câte ori titlul va stabili o vedere de prospect *(jus*

chiar prin destinaţia proprietaruluĭ, fiind că ea este continuă şi aparentă. (Art. 625.) [1])

In fine, această servitute se poate stabili şi prin prescripţie (Art. 623), căcĭ proprietarul care a posedat 30 de anĭ nişte ferestre la o distanţă maĭ mică de cât acea legală, [2]) dobândeşte prin prescripţie o servitute activă de vedere, care face pe de o parte ca vecinul să nu maĭ poată cere desfiinţarea acelor ferestre, chiar în urma dobândireĭ comunităţeĭ zidulŭĭ în care ele au fost practicate,[3]) ear pe de altă, ca el să nu maĭ poată astupa aceste ferestre prin rădicarea de clădirĭ de cât observând depărtarea prescrisă de Art. 612, 613, pentru că proprietarul fondului supus servituţeĭ nu poate face nimic spre a'ĭ scădea întrebuinţarea sau a'ĭ o îngreuea.[4]) (Art. 634.) Prescripţie. Controversă.

---

prospectus), proprietarul fondului dominant va putea în genere să se opue la facerea orĭ căreĭ construcţiunĭ sau plantaţiunĭ care ar fi de natură a restrânge întinderea vedereĭ sau a micşora plăcerea eĭ. (L. 12 şi 15. Dig. Lib. 8. Tit. 2.) Demolombe. XII. 578 şi 918. Duranton. V. 522. Veḑĭ şi *suprà*, p. 104, nota 1, *in fine*.—Această servitute, cea maĭ oneroasă din toate, cuprinde deci şi servituţile *non ædificandi*, sau *non altius tollendi*, pe când aceste două servituţĭ nu atrag numaĭ de cât servitutea de prospect. Laur. VIII. 254.

[1]) Soluţiunea admisă maĭ sus în privinţa servituţilor de lumină, de vedere sau de prospect constituite prin titlu este admisibilă la casurile când servitutea resultă din destinaţia proprietaruluĭ, pentru că această destinaţie ţine loc de titlu. (Art. 625.) Demolombe. XII. 579. Duranton. V. 326. Aubry et Rau. II. § 252, pag. 559, nota 11. Toullier D. II. 533. Arntz. I. 1146. Cas. Fr. D. P. 55. 1. 212. D. P. 58. 1. 353. C. Aix. D. P. 57. 2. 40. Comp. şi Laur. VIII. 253. Destinaţia proprietaruluĭ.

[2]) Esistenţa ferestrelor fiind un fapt material, poate fi dovedită prin orĭ ce soiŭ de probe, şi chiar prin marturĭ. Laurent. VIII. 65. Curte din Caen. D. P. 50. 2. 168.

[3]) Mourlon. I. 1796. Aubry et Rau. II. § 196, p. 188. Demante. II. 535 bis IV. Veḑĭ şi *suprà*, p. 79.

[4]) Ducaurroy. II. 321. Demante. II. 535 bis II. Marcadé. II. 634, 635. Mourlon. I. 1795. Demolombe. XII. 580, 581. Duranton. V. 326. Duvergier asupra luĭ Toullier. II. (partea I) 534, nota a. Aubry et Rau. II. § 196, p. 188, tecst şi nota 34, care revin asupra primeĭ lor opiniunĭ. Cas. Fr. D. P. 52. 1. 30. D. P. 53. 1. 247. D. P. 48. 2. 65. Veḑĭ şi D. P. 67. 1. 257, nota 1-2. Cas. Rom. Dreptul pe 1889, No. 7. Comp. şi Cas. Fr. Pand. Chron. pe 1878-1886. 1. 68.—După Laurent (VIII. 61-63, 66, 236 şi 252), servitutea de vedere dobândită prin prescripţie atrage servitutea *non ædificandi*, însă numaĭ în oare care limite, aşa în cât Art. 612 şi 613 n'ar fi aplicabile în specie, ci numaĭ Art. 634 a căruĭ aplicare este o cestiune de fapt.—*Contrà*. Toullier. *loco cit.* 534. Arntz. I. 1143-1145. Merlin. Quest. *Servitudes*, § 3. Veḑĭ şi Al. Degré, în Dreptul pe 1889, No. 2. In acest din urmă sens se pronunţă şi jurisprudenţa belgiană. (Veḑĭ Laurent. VIII. 62, nota 1 şi Arntz. I. 1144.) In acest sistem, proprietarul care ar fi avut 30 de anĭ ferestre la o distanţă maĭ

Intinderea servituței dobândite.

Proprietarul care a posedat timp de 30 de ani o vedere asupra unui fond la o distanță mai mică de cât acea legală a dobândit deci o servitute activă asupra acestui fond. Cât pentru efectele acestei dobândiri, ele se vor determina după regula: *tantum præscriptum, quantum possessum.* [1])

Despre servitutile de lumină (**jours** *sau* **jours de souffrance.**)

Ferestrele pentru lumină *(fenestræ luciferæ)* sunt, după cum am vĕḑut, acele ferestre care au de scop numai luminarea și aerisirea apartamentelor, fără a ne procura nici o vedere pe fondul vecin.[2]) (Art. 727 § 2 cod. Olandez.)

---

mică de cât acea legală ar fi dobândit numai dreptul de a le păstra, fără a dobândi o servitute activă asupra fondului vecin, așa in cât vecinul care ar fi tăcut timp de 30 de ani ar fi perdut dreptul de a cere desființarea ferestrelor, ear nu și acela de a închide vederea în fondul seu prin rădicarea de clădiri pe margina proprietăței sale, și aceasta pentru cuvênt că servitutea de vedere ar fi neaparentă, și prin urmare, n'ar putea fi dobândită prin prescripție. (Art. 624.) Această părere este însă inadmisibilă, pentru că însuși legiuitorul califică asemene servituți de continue și aparente (A. 622, 623), de unde resultă că ele pot fi dobândite prin prescripție.

Dobândirea dreptului de vedere asupra unui zid de împrejmuire. Dreptul proprietarului zidului.

In fine, trebue să observăm că dacă s'a dobândit prin prescripție un drept de vedere asupra unui zid de împrejmuire, ceea ce am vĕḑut că este cu putință, cu toată controversa ce esistă asupra acestui punct (Veḑi *suprà*, p. 107, nota 5), proprietarul acestui zid va putea să'l înalțe, întru cât bine înțĕles această înălțare n'ar jigni servitutea care aparține proprietarului fondului dominant (Art. 634), căci el nu poate după 30 de ani să reclame un drept mai întins de cât acel posedat de dênsul, și tot ceea ce el a posedat în specie este un drept restrâns de vedere asupra zidului, ear nu în fondul vecin. Laurent. VIII. 236. Cas. Fr. D. P. 67. 1. 257.

[1]) Proprietarul care ar fi posedat câteva ferestre de o mărime oare care nu poate să deschidă altele, nici să mărească pe acele esistente, pentru că el n'a posedat dreptul nelimitat de a avea asupra fondului vecin ori ce ferestre ar crede de cuviință. Laurent. VIII. 63 și 236. Cas. Fr. D. P. 62, partea I, 138 și D. P. 73. 1. 356. Veḑi și Aubry et Rau. II. § 253, p. 566. Demolombe. XII. 867.

Remâne însă bine înțĕles că servitutea de vedere o dată dobândită prin titlu, prin destinația proprietarului sau prin prescripție va avea ființă și în urma dărămărei casei sau a zidului în care ferestrele fusese practicate, aplicânduse la noul zid sau la noua casă care ar fi fost reclădită în timp util. (Argum. din Art. 601, 636 și 637.) Demante. II. 535 bis III. Laurent. VIII. 64. Demol. XII. 582.

De asemene, servitutea dobândită în favoarea unui zid necomun va subsista și în urma dobândirei comunității acestui zid. Veḑi *suprà*, p. 113.

Art. 637-639 Cod. Calimach.

[2]) „Cel ce are dritul ferestrelor, ḑice Art. 637 din codul Calimach (488 Austriac), *câștigă numai întrebuințarea luminei și a aerului*“; și Art. 638 din același codice adaogă: „Cu dritul ferestrelor este unită îndatorirea păzirei lor cu gratii. Ori carele va lenevi paza

Atât codul francez (Art. 676, 677) cât şi acel Italian (Art. 584, 585) regulează prin anume disposiţiunĭ modul facereĭ şi înălţimea acestor ferestre. Ce trebue să decidem la noĭ, unde tecstele respective franceze au fost eliminate? Legiuitorul nostru neprevĕḑênd o mărginire a dreptuluĭ de proprietate de cât în privinţa ferestrelor de vedere care dau o privală asupra fonduluĭ vecin (*fenestræ prospectivæ*), şi libertatea proprietăţeĭ fiind regula comună, trebue să decidem că, în lipsă de tecst, proprietarul va putea să aibă ferestre de lumină la orĭ ce depărtare, şi la orĭ ce înălţime a ziduluĭ, şi chiar pe linia de despărţire a proprietăţeĭ sale. Toată dificultatea va fi numaĭ asupra cestiuneĭ de a se şti care fereastră e pentru vedere, şi care e numaĭ pentru lumină. In lipsă de tecst, cestiunea se va aprecia în mod suveran de către instanţele de fond.[1]) (Comp. şi Bonachi. Tom. II. p. 299.)

SECŢIUNEA IV.

Despre picătura streşinilor.

Art 615.—Tot proprietarul este dator a'şĭ face streşina caseĭ sale astfel în cât apele din ploĭ să se scurgă pe terêmul seu, sau pe uliţe, ear nu pe locul vecinuluĭ seu.[2]) (Art. 480, 489, 578, 589, 622—624, 998 C. C. Art. 681 C. Fr.)

Orĭ ce proprietar a uneĭ clădirĭ, atât la ţară cât şi în oraşe, trebue să stabilească astfel streşina sau acoperemêntul caseĭ sale,[3])

---

aceasta, se îndatoreşte a plăti toată paguba pricinuită megieşilor prin acele nepăzite ferestre." Numaĭ acel care avea o servitute de vedere sau de *privală* nu putea fi silit a închide fereastra cu gratiĭ. (Art. 639 cod. Calimach.) Veḑĭ *suprà*, p. 104, nota 1, deosebirea care esistă între *vedere*, *lumină* şi *prospect*,

[1]) Cas. Rom. S-a I. Dreptul pe 1885. No. 46. Cas. Fr. Pand. Périod. 1886, I, p. 165. Veḑĭ şi Pand. Chron. pe 1870-1877, I. p. 71, precum şi D. P. 73. 1. 132. Trib. Annecy. Pand. Périod. 88. II. 292.

[2]) Soluţiunea dată de dreptul Roman este conformă dreptuluĭ actual: „*Cassius quoque scribit, şi aqua ex ædificio urbano noceat, vel agro, vel ædificio rustico, agendum de fluminibus et stillicidiis.*" (L. 1 § 19. Dig. Lib. 39. Tit. 3.) Comp. şi L. 1 § 15, 17 şi 21. Dig. *loco cit.* Veḑĭ şi Art. 28 § 3, Cod. Caragea, Partea 2, Cap. III, unde se ḑice: „Cine va zidi împrotiva unuĭ zid orb, atuncĭ, de va avea robire, să se depărteze pentru picătură cât este afară din zid învĕlitoarea; ear de nu are robire, să tae şi streşina cât trece afară, şi să zidească." Dreptul Roman.

[3]) Remâne însă bine înţĕles că atât streşina cât şi ţăviile sau ulucile nu vor putea să treacă pe fondul vecin, căcĭ proprietatea pămêntuluĭ cuprinḑênd în sine atât proprietatea *suprafeţeĭ*, cât şi a subfeţeĭ (Art. 489), aceasta ar însemna a usurpa dreptul vecinuluĭ. Vecinul ar putea decĭ în tot-deauna să ceară desfiinţarea ţăviilor care ar trece pe fondul seu, afară de casul când proprietarul lor

în cât apele provenite din ploĭ sau din topirea zepeḑeĭ, şi orĭ ce alte ape care se varsă de la o casă la altă, precum zoĭ şi altele (Demol. XII. 584. Cas. Fr. D. P. 76. I. 206) să se scurgă pe pământul seu, sau pe calea publică, [1]) ear nu pe fondul vecinuluĭ, chiar dacă acest fond ar fi situat maĭ jos (Laurent. VIII. 70. Aub. Rau. II. § 195), pentru că proprietarul fonduluĭ inferior nu este ţinut a primi de cât apele ce curg firesce din locurile superioare, fără ca mâna omuluĭ să fi contribuit la aceasta. [2]) (Art. 578.)

Proprietarul clădireĭ nu e obligat a reţine apa pe fondul seu.

Cerinţele Art. 615 sunt îndeplinite dacă apa cade pe fondul proprietaruluĭ clădireĭ, căcĭ el nu este ţinut a o reţinea numaĭ de cât pe fondul seu, când pământul are o scurgere firească. (Argum. din Art. 578.) Tot ce se cere este ca proprietarul clădireĭ să nu facă vre o lucrare care să îngreue sarcina impusă de Art. 578.[3])

---

ar fi dobândit servitutea *protegendi vel projiciendi* (L. 2. Dig. Lib. 8. Tit. 2). Demolombe. XII. 585. Mourlon. I. 1799. Laurent. VIII. 72. Toullier. D. II. 537. Demante. II. 536. Marcadé. II. 638.

[1]) Apa se poate scurge pe calea publică prin aplicaţiunea reguleĭ care asigură tuturor cetăţenilor usul uliţilor şi al drumurilor marĭ sau micĭ. (Art. 476.) Proprietarĭĭ trebue însă să se supue în această privinţă regulamentelor de poliţie după cum prevede formal Art. 591 din codul Italian. Demol. XII. 597. Cas. Fr. D. P. 76. 1. 206.

Regul. din 1848 şi Manual administrativ al Moldoveĭ.

—Veḑĭ Art. 38 din Regul. pentru alinieri şi clădirĭ (Bujureanu I, p. 946) care obligă pe proprietarĭ a pune ţeviĭ şi scurgătorĭ la toate zidirile de la calea publică şi a le coborî până la caldarâm. Veḑĭ în manualul administrativ al Moldoveĭ, Tom. I. p. 205, porunca departamentuluĭ lucrărilor publice din 29 Noembrie 1849 sub No. 915 către eforia capitaleĭ şi poliţieĭ pentru ca toate zidirile de pe uliţă să aibă ulucĭ pentru scurgerea apeĭ de ploae spre nesupărarea trecătorilor şi ferirea zidirilor de stricăciunĭ.

Proprietarul locuinţeĭ riverane a uneĭ uliţe poate să împrăştie pe acea uliţă apele de ploĭ sau zoile provenite din trebuinţele sale casnice, fără a avea a respunde de direcţiunea ce le va da maĭ în urmă comuna care este obligată a le primi. Cas. Fr. D. P. 87. I. 448.

[2]) Dispoziţiunea Art. 615 nu cuprinde însă vre o servitute legală, după cum din greşală a spus-o Berlier în espunerea de motive, nicĭ vre o restricţie a dreptuluĭ de proprietate, ci numaĭ aplicarea principiilor generale de drept în materie de proprietate, după care proprietarul unuĭ fond poate să oprească pe orĭ şi cine de a face sau de a arunca ceva pe fondul seu. Laurent. VIII. 69. Arntz. I. 1149. Demol. XII. 584. Mourlon. I. 1800. Ducaurroy. II. 322.—Proprietarul este într'adevĕr liber de a face orĭ ce voeşte pe locul seu, sub condiţiune numaĭ de a nu face să treacă ceva pe fondul vecin: „*In suo enim alii hactenus facere licet, quatenus nihil in alienum immittat.*“ (L. 8 § 5 *in medio*. Dig. Lib. 8. Tit. 5.)

[3]) Demolombe. XII. 586, 589. Mourlon. I. 1799. Demante. II. 536 bis I. Laurent. VIII. 70. Aubry et Rau. II. § 195, p. 179. Toullier. D. II. (partea I) 538. Marcadé. II. 638.—In spiritul legeĭ, apa care se scurge din streşină nu trebue decĭ să aducă nicĭ o daună vecinuluĭ, şi daună ar esista în realitate, de câte orĭ apa ar pica prea aproape de un zid străin. De aceea, este de obiceiŭ de a se

Oprirea de a vărsa apele sale pe fondul vecin încetează, după cum prevede espres Art. 701 din codul Olandez, când proprietarul clădireĭ a dobândit servitutea de a lăsa apa să se scurgă firește de pe streșina sa pe un fond străin sau comun [1]) (*servitus stillicidii recipiendi*), sau prin mijlocul unuĭ uluc (*servitus fluminis recipiendi*). [2]) Maĭ mult încă, vecinul care sufere această servitute poate să aibă nevoe de apa care se scurge pe fondul seu, în cât el ar putea să oprească pe proprietarul fonduluĭ superior de a o abate (*servitus stillicidii non avertendi*). Această servitute fiind continuă și aparentă (Art. 622) se poate dobândi nu numaĭ prin titlu, dar încă prin posesiune de 30 de anĭ (Art. 623), și prin destinația proprietaruluĭ. [3]) (Art. 625.)

Incetarea proibițiuneĭ. Stabilirea uneĭ servituți.

---

lăsa o distanță oare care între streșina caseĭ și fondul vecin, și de a face un pavaj pentru a apăra temelia ziduluĭ vecin în contra degradațiunelor. Laurent. VIII. 70 *in fine*. Demante. II. 536 bis II. —De asemene, locul pe care se scurge apa din streșină ar trebui pavat de câte orĭ vecinul ar avea de desupt o pivniță a căreĭ boltă ar putea fi surpată prin infiltrațiunea apeĭ. Demante. II. *loco cit.* Cas. Fr. Répert. Dalloz. *Propriété.* 165.—Proprietarul poate decĭ să reție în puterea dreptuluĭ de accesiune apa de ploae care s'ar scurge pe fondul seu (Vedĭ *suprà*, p. 24), fiind însă obligat a lua mĕsurile necesare pentru ca infiltrațiunea apeĭ să nu pricinuească daune proprietățeĭ străine care s'ar afla sub acest fond. Laur. VIII. 71.

Locul ce proprietarul clădireĭ obicinuește a lăsa pentru scurgerea apelor între streșina caseĭ sale și fondul străin va fi cele maĭ multe orĭ proprietatea sa esclusivă, însă nicĭ o presumție legală de proprietate (Art. 1202 § 2) nu există în această privință, pentru că orĭ ce presumție legală nu poate să aibă ființă de cât în virtutea unuĭ anume tecst de lege, care în specie nu există. Nu poate să esiste decĭ în specie de cât o presumțiune simplă (Art. 1203), care prin urmare poate fi distrusă prin orĭ ce dovedĭ sau presumțiunĭ contrariĭ, de pildă prin o posesiune continuă, neîntreruptă, neturburată, publică, și sub nume de proprietar din partea vecinuluĭ. (Art. 1847.) Laurent. VIII. 72. Demol. XII. 592, 593. Cas. Fr. D. P. 51. 1. 184. Comp. și D. P. 72. 1. 144.—*Contrà.* Curtea din Bordeaux. Répert. Dalloz. *Servitudes.* 792, după care această presumțiune n'ar putea fi combătută de cât prin *un titlu contrar*, ceea ce din toate punctele de vedere mĭ se pare inadmisibil.

Proprietatea loculuĭ pe care se scurge apa. Inadmisibilitatea uneĭ presumțiunĭ legale de proprietate. Controversă.

[1]) Laurent. VIII. 68, 69. Curtea din Bordeaux. D. P. 59. 2. 184.

[2]) „Cel ce are dritul scurgereĭ apelor, dice Art. 640 din codul Calimach (489 Austriac), poate să lese apa de ploae ca să curgă pe acoperemêntul străin fără oprire, sau prin jgheaburĭ; are voe de a'și înălța acoperemêtul seu, îngrijinduse însă ca șerbirea să nu se facă maĭ însărcinată. Asemene este dator ca să curățe la cuviincioasă vreme omătul clădit, și să păzească în bună stare jgheaburile sale.“

Art. 640 Cod. Calimach.

[3]) Demolombe. XII. 595. Marcadé. II. 638 *in fine*. Arntz. I. 1150. Laurent. VIII. 69.—Servitutea de scurgere a apelor de ploĭ ar putea însă fi neaparentă, când direcțiunea apelor asupra fonduluĭ pe care ele se scurg ar fi cu totul sub pământ. In asemene caz,

SECȚIUNEA V.

Despre dreptul de trecere (stabilit de lege.) [1])

Art. 616.—Proprietarul a căruĭ loc este înfundat, care nu are nicĭ o eșire la calea publică, poate reclama o trecere pe locul vecinuluĭ seu pentru esploatarea fonduluĭ, cu îndatorire de a'l despăgubi în proporțiune cu pagubele ce s'ar putea ocasiona. (Art. 481, 585, 588, 589, 617, 619, 622, 624, 627, 633 urm. 636, 638, 639, 999, 1084 C. C. Art. 682 C. Fr.)

Art. 617.—Trecerea trebue regulat făcută pe partea ce ar scurta calea proprietaruluĭ fonduluĭ închis, ca să iasă la drum. (Art. 618, 634, 635 C. C. Art. 683 C. Fr.)

Art. 618.—Cu toate acestea, trebue a se alege trecerea prin locul ce ar pricinui o maĭ puțină pagubă aceluia pe al căruia loc trecerea urmeaza a fi deschisă. (Art. 617 C. C. Art. 684 C. Fr.)

Art. 619.—Acțiunea de despăgubire, în casul prevĕdut prin Art. 616 este prescriptibilă; ear trecerea trebue să urmeze după prescripțiune, deși acțiunea de indemnitate nu s'ar maĭ putea admite.[2]) (Art. 581, 623 urm. 1890 C. C. Art. 685 C. Fr.)

Fie care este liber de a lăsa pe vecinĭ seĭ să treacă pe fondul seu, constituind astfel o servitute prin o convențiune particulară.[3]) Fiind însă că asemene convențiunĭ presupun o înțĕlegere care nu esistă în tot-deauna între vecinĭ, legiuitorul a trebuit să stabilească oare care regule pentru a face ca fondurile să nu remâc neroditoare din causa lipseĭ de trecere. Interesul Statuluĭ cere într'adevĕr ca toate bunurile să fie esploatate, pentru că bogăția publică se compune din toate bogățiile particulare.

Dreptul Roman.

Veneraţiunea ce Romanii aveau pentru mormintele strămoșilor lor găsise consfințirea sa în legea positivă, căcĭ acel care avea un mormênt într'un loc închis putea să dobândească un drept de trecere de la proprietarul în al căruĭ fond mormêntul era înfundat, plătind o justă despăgubire.[4]) Această dispositiune specială

---

servitutea nu se va putea stabili prin prescripție, pentru că ea nu se anunță prin lucrărĭ esterioare. Cas. Fr. D. P. 65. 1. 478.

Scurgerea zoilor.

Ce trebue să decidem în privința servituteĭ scurgereĭ zoilor *(jus cloacæ mittendæ)?* Vedĭ p. 128, nota 3, unde se arată controversa.

Trecere convențională.

[1]) Este vorba in specie de o servitute legală, ear nu de servitutea convențională de trecere de care se ocupă Art. 643 din codul Calimach.—Art. 16 din legea poliției rurale vorbește atât de servitutea legală de trecere, cât și de acea convențională.

Legea franceză modificătoare din 20-26 August 1881.

[2]) Art. 616-619 au fost modificate și complectate în Francia prin o lege recentă din 20-26 August 1881. Această lege maĭ modifică încă Art. 602-609 din codul civil. (Vedĭ această lege în D. P. 82. 4. p. 7-9.)

[3]) Proprietarul fonduluĭ supus unuĭ drept de trecere care s'ar esercita printr'un gang (*couloir*) este în drept de a acoperi acest gang, dacă lucrările astfel îndeplinite n'ar împedica liberul esercițiu al servituteĭ. Trib. Bordeaux. Pand. Période. 88. 2. 119.

[4]) „*Si quis sepulcrum habeat, viam autem ad sepulcrum non habeat,*

a fost generalisată de către interpreţiĭ dreptuluĭ Roman, şi maĭ în urmă de redactoriĭ coduluĭ francez, în temeiul interesuluĭ general care nu permite ca un fond să remâe necultivat şi neroditor din causa lipseĭ de trecere. (Demolombe. XII. 598. Arntz. I. 1151.)

Proprietarul [1]) a căruĭ loc este înfundat sau închis, ḑice Art. 616, şi care n'are *nicĭ o eşire* [2]) la calea publică, sau la *drum*, după

---

et a vicino ire prohibeatur, imperator Antoninus cum patre rescripsit, **iter ad sepulcrum peti precario, et concedi solere: ut quotiens non debetur, impetretur ab eo, qui fundum adjunctum habeat.**" (L. 12, *ab initio.* Pr. Dig. Lib. 11. Tit. 7.) Veḑĭ şi L. 14 § 1. Dig. Lib. 8, Tit. 6, unde se ḑice: „*Cum via publica vel fluminis impetu, vel ruina amissa est, vicinus proximus viam præstare debet.*"

[1]) Dreptul de trecere poate să fie cerut nu numaĭ de proprietar, dar şi de *usufructuar*, precum şi de toţĭ aceĭ care aŭ un drept real asupra lucruluĭ. Curtea de Amiens hotărîse că acest drept se cuvine şi arendaşuluĭ (Répert. Dalloz. *Servitudes*, 847), însă această soluţiune este inadmisibilă, pentru că dreptul seu este personal, ear nu real. (Veḑĭ Tom. II. p. 428, nota 4.) Arendaşul sau chiriaşul nu are deci recurs de cât în contra locatoruluĭ, potrivit Art. 1420. Arntz. I. 1153. Laurent. VIII. 74, 75. Demolombe. XII. 600. Aubry et Rau. II. § 243, p. 503. Solon. 316. Cas. Fr. D. P. 80. 1. 429. Usufructuar, Arendaş. Controversă.

[2]) N'ar trebui să credem, după cum susţin uniĭ (Pardessus. 218 şi Curte Besançon. Répért. Dalloz. Servitude, 819), că locul s'ar socoti înfundat numaĭ atunci când ar esista *o imposibilitate absolută* de a eşi la calea publică, căci se admite în genere că Art. 616 şi urm. devin aplicabile de câte oriĭ nu se poate eşi dintr'un loc la calea publică *fără inconveniente grave.* (Comp. Art. 593 cod. Italian.) Tribunalele vor aprecia în mod suveran gravitatea incomodităţeĭ sau a inconvenientelor. Cas. Fr. D. P. 52. 1. 164. Comp. şi D. P. 79. I. 460. D. P. 82. 1. 416. Laurent. VIII. 76, 79, 80 şi Anteproiect. II. p. 173. Demol. XII. 609. Aubry et Rau. II. § 243, p. 503. Comp. şi Curte Rennes. D. P. 80. 2. 206.—Astfel, fondul despărţit de calea publică prin un fluviu peste care nu s'ar putea trece nicĭ cu luntrea, nicĭ prin mijlocul unuĭ pod, ar putea fi considerat ca înfundat, afară de casul când s'ar putea trece vadul în oriĭ ce timp.*) Arntz. 1154. Cas. Fr. D. P. 55. 1. 158. Comp. şi Curtea Bordeaux. Pand. Période. 88. II. 291. Aceeaşiĭ soluţiune ar fi admisibilă in privinţa fondurilor care n'ar avea eşire de cât la drumul reservat pentru conducerea vaselor (Art. 495, 587) (*chemin de hallage*), căcĭ acest drum este esclusiv destinat la interesul navigaţiuneĭ. Aubry et Rau. *loco cit.* Laurent. VIII. 77. Demolombe. XII. 607. Curtea din Bordeaux şi Cas. Belg. Répért. Dalloz. *Servitude.* 822 şi D. P. 83. 2. 103. Când locul se socoteşte înfundat? Cestiune de fapt. Speciĭ diverse.

Inconvenientele însă şi greutăţile ce ar înfăţoşa trecerea pentru eşirea esistentă n'ar putea să facă ca locul să se socotească înfundat, căcĭ art. 616 şi urm., care consituesc o atingere la dreptul de proprietate, au de scop înlesnirea esploatăreĭ fondurilor, ear nu comoditatea persoanelor. Aubry et Rau. *loco cit.* § 243. Mourlon.

*) Fondul mărginit prin un riu navigabil sau plutitor n'ar fi considerat din contra ca înfundat, de câte ori esploatarea s'ar putea face cu luntrea, fără multă cheltueală. C. Paris. D. P. 73. 2. 197 şi Dreptul pe 1883, No. 75. Arntz. I. 1154.

cum se esprimă Art. 617,[1]) poate reclama o trecere[2]) pe locul[3])

I. 1801. Demol. XII. 608. Arntz. I. 1154. Comp. şi Cas. Fr. D. P. 80. 1. 456. Mai mult de cât atâta, fondurile actualmente lipsite de eşire la calea publică n'ar trebui considerate ca înfundate, de câte ori ar fi cu putinţă de a li se înlesni o eşire prin mijlocul unor lucrări puţin costisitoare şi uşoare de executat. Demol. XII. 608.

De asemene, fondul n'ar trebui considerat ca înfundat de câte ori proprietarul lui ar fi îngăduit de a trece pe locul altuia. Fondul s'ar putea socoti înfundat numai atunci când acest drept de trecere ar fi contestat. Laurent. VIII. 77 *in fine*. Demolombe. XII. 606. Aubry et Rau. § 243, *loco cit.* Cas. Fr. Répért. Dalloz. *Servitudes.* 855. Comp. şi Curtea din Pau. D. P. 86. 2. 48.

Strămutarea loculuĭ de trecere.

In fine, trebue să menţionăm că proprietarul sau usufructuarul fondului înfundat ar putea să ceară, după împrejurări, şi sub îndatorirea de a plăti un suplement de despăgubire, ca trecerea primitivă să fie lărgită sau strămutată aiurea, dacă ea a devenit insuficientă din causa desvoltărei sau schimbărei modului de esploatare a fondului, căci fondul se socoteşte înfundat de câte ori eşirea la calea publică este neîndestulătoare pentru trebuinţele esploatărei. Judecătorii sunt suverani apreciatori în această privinţă. Aubry et Rau. § 243, *loco cit.* Demolombe. XII. 611. Laurent. VIII. 81. Arntz. I. 1154. Curte Caen. D. P. 59. 2. 199. Comp. şi Cas. Fr. D. P. 79. 1. 460. D. P. 82. 1. 416. D. P. 86. 2. 252.

Fondul se va socoti înfundat, de asemene, de câte ori eşirea la calea publică va fi periculoasă şi nu va putea fi stabilită de cât prin mijlocul unor lucrări prea costisitoare faţă cu valoarea lui. Cas. Belg. D. P. 83. 2. 103. (Comp. şi Art. 593 cod. Italian.)

Cale publică. Carare.

[1]) Prin cale publică nu trebue să înţelegem numai de cât un drum naţional, judeţian sau vecinal (L. p. drumuri din 29 Martie 1868), ci ori ce loc în genere pe care se îngădue trecerea, de unde resultă că foudul care are o eşire la o carare nu este înfundat. Laurent. VIII. 76 bis. Demolombe. XII. 606. Bonachi. II. p. 307.

Efectele dreptuluĭ de trecere.

[2]) Proprietarul sau usufructuarul loculuĭ înfundat poate să ceară numai un drept de trecere pe proprietatea vecină, nu însă şi dreptul de apăducere, adecă de a duce apa la dênsul prin proprietatea străină, ori care ar fi utilitatea acesteĭ ape. Duranton. V. 418. —El nu poate de asemene să ceară ca vecinul să'ĭ vêndă de veci proprietatea loculuĭ prin care trebue să se esercite trecerea, căci nu este vorba în specie de o espropriare. Proprietarul fondului înfundat nu poate deci să zidească pe fondul şerbitor, nici să aibă ferestre pe acest fond de cât în condiţiunele determinate de lege. (Art. 612-614.) El nu poate de asemene să cedeze trecerea sa unuĭ de al treilea, pentru că el nu are drept la această trecere de cât din causa înfundăturei. Laurent. VIII. 108. Demolombe. XII. 636, 637.—Proprietarul fondului şerbitor poate deci să esercite toate drepturile care resultă din proprietate, de esemplu, să facă plantaţiuni, să zidească pe locul seu, să deschidă ferestre, şi chiar să se împrejmuească, însă sub condiţiune bine înţeles de a nu împedeca şi de a nu îngreuea esercitiul dreptului de trecere. (Art. 616 şi 634.) Laurent. VII. 441, VIII. 109 şi 273. Demolombe. XII. 638. Aubry et Rau. II. § 254, p. 569. Cas. Fr. D. P. 53. 1. 308. Veţi *suprà*, p. 45, nota 2 şi *infrà*, esplic. Art. 634.

[3]) Sau pe *locurile vecinilor*, după cum se esprimă tecstul francez, căci

vecinilor seĭ în interesul esploatațiuneĭ fondurilor sale.[1]) (Veḑĭ și Bonachi, Tom. II, p. 398.)

---

se poate întâmpla ca trecerea să aibă loc pe mai multe proprietăți. Legea nefăcênd nici o deosbire, ori ce loc, îngrădit sau desgrădit, fie el al Statuluĭ (Cas. Fr. D. P. 48. 1. 5), al comuneĭ ori a unuĭ particular, a uneĭ persoane capabile sau incapabile, fie el în comerț sau afară din comerț, este supus acesteĭ servituți, pentru că este vorba în specie de un interes public mai presus de cât interesul particular. Astfel, bunurile dotale și ale domeniuluĭ coroaneĭ sunt și ele supuse acesteĭ servituți, cu toate că sunt inalienabile și imprescriptibile, (Art. 5 L. din 10 Iunie 1884.) Aubry et Rau. II. § 243, p. 505. Demol. XII. 615, 615 bis. Laur. VIII. 92.

Domeniul coroaneĭ. L. din 1884.

După Laurent (*loco cit.*), n'ar trebui să se escepteze nici chiar bunurile care fac parte din domeniul public (Art. 476, 478), întru cât n'ar fi nici o incompatibilitate între destinația acestor bunuri și drepturile reale care s'ar putea esercita asupra lor de ceĭ de al treile.—*Contrà.* Aubry et Rau. II. § 243, *loco cit.*

Domeniul public. Controversă.

Am ḑis că fondurile dotale sunt și ele supuse acesteĭ servituți, cu toate că în princip sunt inalienabile (Art. 1248); trebue însă să observăm că barbatul n'ar avea singur calitatea de a constitui servitutea de trecere, fără concursul femeeĭ și al justițieĭ, (analogie din Art. 1253), pentru că constituirea uneĭ servituți este o înstrăinare parțială. Laurent. VIII. 92. Comp. și Cas. Fr. D. P. 47. 1. 110. D. P. 64. 1. 140.

Bunuri dotale.

[1]) Cuvêntul esploatare este general și se aplică atât la fonduri rurale, cât și la proprietățile comerciale sau industriale, după cum se esprimă formal tecstul nou francez modificat prin legea din 1881. Demolombe. XII. 612. Laurent. VIII. 89, 90. Aubry et Rau. II. § 243, p. 505, tecst și nota 12. Art. 616 și urm. se aplică deci la ori ce fonduri în genere, moșiĭ, grădinĭ, cariere, clădirĭ, fântânĭ etc. Curte Paris și Chambérry. Trib. Șenlis și Curtea Amiens. D. P. 54. 5. 701. D. P. 63. 2. 175. D. P. 79. 1. 461.—*Contrà.* Mourlon. I. 1801 *in fine*, și Legentil. *Revue pratique*, anul 1861, T. XI, p. 113-134, care mărginesc cuvêntul *esploatare* la folosința agricolă. —Proprietarul loculuĭ înfundat ar putea să se folosească de beneficiul legeĭ, chiar independent de ori ce esploatare, și numaĭ pentru a putea umbla pe proprietatea sa, căcĭ, pe de o parte, nimene nu poate fi silit a esploata lucrul seu, ear pe de alta, fondul înfundat, când ar fi o casă, ar fi schimbat în închisoare. Laurent. Ante-proiect. II. p. 174. Berriat St. Prix. I. 2342.

Sensul cuvêntuluĭ esploatare. Controversă.

Ce trebue se decidem în privința reparațiunelor pe care proprietarul nu le ar putea face fără a trece pe fondul vecin? Proprietarul loculuĭ înfundat poate el în basa art. 616 și urm. să treacă pe fondul vecin pentru a face la imobilul seu reparațiile de întreținere, când se constată în fapt necesitatea acestor reparațiuni și neputința de a fi făcute fără a trece pe locul vecinuluĭ? Afirmativa a fost admisă atât de tribunalul de Ilfov cât și de Curtea noastră supremă (Veḑĭ Dreptul pe 1882. No. 24), și această soluțiune, formal admisă prin Art. 592 din codul Italian, se vede admisă în Francia de Duranton (V. 316) și de Pardessus (*Servitudes*, 228), mai ales pentru orașele și suburbiile lor, unde împrejmuirea este silită (Art. 600), și unde zidul profită tuturor vecinilor. (Veḑĭ și *suprà*, p. 64.) *Quod tibi non nocet, et alteri prodest,*

Dreptul proprietaruluĭ înfundat de a trece pe fondul vecin pentru reparea imobiluluĭ seu. Controversă.

Art. 616 conține o servitute legală.

Această servitute esistă în virtutea legeĭ, sau maĭ bine ḑis, a necesităţeĭ, ear nu în virtutea judecăţeĭ, orĭ a convenţiuneĭ părţilor. Ceea ce se determină într'adevĕr prin judecată sau prin convenţie, nu este însuşĭ dreptul de trecere, ci cătimea despăgubireĭ şi esercițiul servituţeĭ. [1])

Casurĭ în care Art. 616 nu este aplicabil.

Pentru ca Art. 616 şi urm. să fie aplicabile, se cere ca originea înfundătureĭ să fie necunoscută, sau ca locul să fi fost înfundat prin caz fortuit, orĭ prin forţă majoră, de pildă, prin surparea pămêntuluĭ, năvălirea apelor, schimbarea de albie a unuĭ rîu, strămutarea sau îndreptarea unuĭ drum etc., căcĭ nimine nu se poate înfunda singur prin fapta sa şi să impue astfel o servitute proprietăţilor vecine. De câte orĭ decĭ un loc a fost înfundat şi închis prin faptul proprietaruluĭ, de pildă, prin rădicarea uneĭ clădirĭ de a curmezişul drumuluĭ (Cas. Fr. D. P. 70. 1. 421), prin o vêndare sau împărţeală, prin un schimb etc., de atâte orĭ, servitutea legală nu va avea loc, ci trecerea va trebui să se procure, după cum prevede formal Art. 595 din codul Italian, de către părţile contractante pe locul lor neînfundat, şi aceasta chiar fără nicĭ o despăgubire. [2])

Producerea înfundăreĭ prin faptul proprietaruluĭ.

Despăgubirea proprietaruluĭ pe a cărui fond se esercită trecerea.

In toate celelalte casurĭ, adecă, când locul n'a devenit înfundat prin faptul proprietaruluĭ, sau când cel puţin origina înfundăturеĭ este necunoscută, dreptul de trecere pe proprietatea altuia nu se va putea dobândi de cât sub îndatorirea de a despăgubi pe proprietarul pe a cărui fond el se esercită. Această despăgubire se va hotări prin esperţĭ (Art. 211 urm. Pr. Civ.), dacă părţile nu se pot înţĕlege asupra eĭ. [3]) Ea se va regula în proporţiune cu

---

facile concedendum. Maĭ veḑĭ încă în acest sens: Répért. Dalloz. *Servitudes.* 810. 811. Merlin. *Tour d'échelle.* § 2. No. 1. Tom. 17. p. 737. Comp şi Curtea Agen. D. P. 62. 2. 150.—*Contrà.* Laurent. VIII. 121-124. Toullier. D. II (partea I.) 559. Demolombe. (XI. 424), care recunoaşte însă că această soluţiune e prea riguroasă. In acest din urmă sistem, dreptul de trecere, pe fondul vecin pentru repararea imobiluluĭ înfundat, *(servitude du tour de l'échelle)* n'ar putea fi stabilit de cât prin titlu. Veḑĭ Toullier. D. II. *loco cit.* 559.

[1]) Laurent. VIII. 74, 97, 99. Demol. XII. 635.—*Contrà.* Valette citat de Mourlon (I. 1805), după care servitutea de trecere n'ar avea loc de cât de la conferirea eĭ, fie prin convenţie, fie prin hotărîre judecătorească, ceea ce este inadmisibil, pentru că atunci servitutea n'ar maĭ fi legală.

[2]) Mourlon. I. 1806. Arntz. I. 1154 *in fine.* Laurent. VIII. 82—85. Demolombe. XII. 602, 605. Marcadé. II. 643. Demante. II. 537 bis I. Ducaurroy. II. 325. Toullier. D. II (partea I) 550. Duranton. V. 420. In acest sens se pronunţă şi jurisprudenţa. Veḑĭ D. P. 68. 1. 337. D. P. 62. 1. 161. D. P. 61. 2. 166. D. P. 60. 1. 176. D. P. 51. 2. 244. D P. 70. 1. 421.

Plata cheltuelelor.

[3]) Cheltuelele espertiseĭ vor privi de sigur pe acela în a cărui interes ea se face, adecă pe proprietarul înfundat. Demolombe. XII. 630.

pagubele ce trecerea poate să pricinuească aceluia care trebue s'o dee, ear nu în proporţiune cu folosul ce aduce drumul proprietaruluĭ înfundat. [1])

Legea conferind proprietaruluĭ unuĭ loc înfundat dreptul de a trece pe fondurile vecine numaĭ din causa uneĭ necesităţĭ, acest drept nu maĭ poate fi cerut când fondul încetează de a fi înfundat, fie prin deschiderea unuĭ drum, fie prin alăturarea la fondurile înfundate a unuĭ fond care are o trecătoare la calea publică, căcĭ îndată ce societatea nu maĭ are interes ca să esiste o trecere silită, servitutea nu maĭ are raţiune de a fi. [2])

Incetarea servituţeĭ de trecere. Controversă.

Această servitute încetează, chiar dacă ea ar fi fost esercitată maĭ bine de 30 de anĭ, şi dacă despăgubirea ar fi fost plătită,

---

Această despăgubire n'are nevoe să fie prealabilă, (Art. 481 C. C. şi 19 Const.), pentru că nu este vorba în specie de o espropriare. (Argument din Art. 619, după care trecerea trebue să urmeze înainte, cu toate că acţiunea în despăgubire ar fi prescrisă.) Apoĭ, osebit de Art. 619, servitutea de trecere fiind stabilită de lege, ea este anterioară despăgubireĭ care se regulează în urmă prin convenţie sau prin judecată. Deci, despăgubirea nu este prealabilă. Laurent. VIII. 73, 96, 97, 106.—*Contrà.* Demolombe. XII. 631. Duranton. V. 429, nota 2. Solon. *Servitudes.* 320.

Prealabilitatea despăgubireĭ. Controversă.

Din împrejurarea că despăgubirea nu este prealabilă resultă că judecătoriĭ, în loc de a hotări o sumă ficsă care să represinte valoarea scăderei fonduluĭ, pot să hotărească o sumă care să se plătească pe fie care an, cât timp va ţinea servitutea. Laurent. VIII. 98. Cas. Fr. D. P. 46. 1. 325.—*Contrà.* Demolombe. XII. 632, după care judecătoriĭ ar trebui să hotărească o dată pentru totdeauna o sumă care să se plătească în mod prealabil.

Ficsarea sumeĭ pentru despăgubire. Controversă.

Obligaţiunea impusă proprietaruluĭ înfundat de a plăti o despăgubire drept preţ al trecereĭ ce i se conferă nu este nicĭ indivisibilă, nicĭ solidară. Cas. Fr. D. P. 46. 1. 325. Laurent. *loco cit.*

Indivisibilitate. Nesolidaritate.

Se poate întâmpla ca despăgubirea să fie reciprocă, de esemplu, când maĭ multe fonduri sunt în acelaşĭ timp şi dominante şi şerbitoare. Laurent. *loco cit.*—Nu este deci esact de a se dice, după cum făcuse curtea din Metz, că, în asemene caz, despăgubirea nu are loc; de aceea această decisie a fost casată. (D. P. 65. 1. 281.)

Despăgubire reciprocă.

[1]) Se poate deci ca vecinul să nu dobândească nicĭ o despăgubire, şi aceasta se va întâmpla de câte orĭ el nu va proba că trecerea îĭ pricinueşte vre o pagubă. Demolombe. XII. 627. Damante. II. 573 bis III.—Vedĭ cu toate aceste, Cas. Fr. D. P. 65. 1. 281.

[2]) Aubry et Rau. II. § 243, p. 508, tecst şi nota 33. Arntz. I. 1159. Laurent. VIII. 110—112. Marcadé. II. 642. Demante. II. 539 bis II. Toullier. D. II. (partea I.) 554. Solon. 331. Art. 596 din codul Italian şi 718 din codul Olandez sunt formalĭ în această privinţă. —*Contrà.* Demolombe. XII. 642. Duranton. V. 435. Curte din Aix şi Grenoble. D. P. 45. 4. 479, No. 17. D. P. 50. 2. 88. După aceştĭ autorĭ, trecerea o dată ficsată va urma a avea fiinţă înainte, de şi nu maĭ este nevoe de dênsa, pentru că toate servituţile ar fi stabilite într'un interes de perpetuitate, ceea ce nu mi-se pare admisibil, fiind că servitutea legală de trecere are o causă vremelnică.

remânênd ca o parte din această despăgubire să fie restituită proprietaruluĭ care ar fi plătit-o, căcĭ reţinerea despăgubirei întregĭ ar fi fără causă în urma încetăreĭ servituţeĭ. [1])

Imprescriptibilitatea dreptuluĭ de a cere trecerea.

Dreptul proprietaruluĭ înfundat de a cere o trecere pe fondul vecinuluĭ este imprescriptibil, după cum prevede formal Art. 718 din codul Olandez, şi poate fi esercitat orĭ şi când, chiar după un ne-uz de 30 de anĭ, pentru că nu se poate prescrie contra interesuluĭ public, şi ştiut este că dreptul de trecere sancţionat de Art. 616 urm. este de interes general. [2])

Prescripţie.

Acest drept aparţinênd proprietaruluĭ înfundat în virtutea legeĭ, nu poate fi dobândit prin usucapiune, căcĭ nu pot să dobândesc ceea ce am de maĭ înainte. [3])

Dobândirea prin usucapiune a esercĭţiuluĭ dreptuluĭ. Controversă.

Modul însă *de a esercita acest drept* şi determinarea loculuĭ pe unde trecătoarea trebue să se esercite, pot fi dobândite, după părerea generală, prin posesiunea de 30 de anĭ. Această prescripţie ţinênd loc de convenţie, ar rădica decĭ, după unĭĭ, proprietaruluĭ pe a căruĭ fond trecerea este stabilită dreptul de a cere ca ea să se esercite pe fondul altuia, sau pe o altă parte a propriuluĭ seu fond. [4])

---

[1]) Arntz. I. 1159. Laurent. VIII. *loco cit.* şi 113. Aubry et Rau. *loco cit.* şi autorităţile din nota precedentă. *Adde*: D. P. 64. 2. 33, colona 1. D. P. 69. 2. 49. D. P. 70. 5. 326, No. 9.—*Contrà.* Cas. Fr. D. P. 48. 1. 6. D. P. 72. 1. 259. D. P. 75. 1. 124 şi 480. Veḑĭ şi D. P. 73. 2. 117. D. P. 45. 2. 160. D. P. 64. 2. 33, colona 2.—S'a ivit divergenţă asupra moduluĭ de restituire a despăgubireĭ (veḑĭ diversele sisteme în Demolombe, XII. 643), însă modul cel maĭ simplu va fi de a se împărţi despăgubirea în anuităţĭ şi de a se lăsa proprietaruluĭ fonduluĭ şerbitor atâte anuităţĭ câţĭ anĭ s'a esercitat servitutea pe fondul seu. (Laurent. VIII. 113.)

[2]) Laurent. VIII. 100 şi Ante-proiect. II. p. 175. Marcadé. II. 640. Demol. XII. 614 bis. Demante. II. 539 bis II. Arntz. I. 1156. Aubry et Rau. II. § 243, p. 507. Berriat St. Prix. I. 2351.

[3]) Arntz. I. 1156. Marcadé. II. 640. Laurent. Ante-proiect. II. p. 175.

[4]) Cas. Fr. D. P. 48. 1. 6. D. P. 72. 1. 259. D. P. 75. 1. 124 şi 480. D. P. 81. 1. 71. D. P. 87. 1. 303 şi Pand. Chron. pe 1878—1886. 1. 167. Veḑĭ şi D. P. 61. 5. 452, No. 17. Marcadé. II. 642. Demol. XII. 624. Demante. II. 538 bis III. Aubry et Rau. II. § 243, p. 508, tecst şi nota 31. Toullier. D. II. 553.—Art. 685 francez modificat prin legea din 1881 este formal în această privinţă.—*Contrà.* Laurent. VIII. 101—103. Vazeille. *Prescription.* I. 409. Curte din Paris. D. P. 61. 5. 454, No. 18. Art. 705 § 2 din Ante-proiectul de revisuire admite formal această din urmă soluţiune.

Părerea generală combătută de Laurent, şi care în adevĕr nu este la adăpost de orĭ ce critică presintă dificultăţĭ serioase pentru casul când fondul pe care s'ar esercita trecerea ar fi un fond dotal. Veḑĭ Laurent. VIII. 104. Aubry et Rau. II. *loco cit.*, nota 30. Demol. XII. 625 şi Cas. Fr. D. P. 47. 1. 110.—Această părere generală este în orĭ ce caz prea absolută, căcĭ proprietarul fonduluĭ şerbitor va putea în tot-deauna să ofere un alt loc de trecere pe

Aplicarea Art. 634.

Remâne însă bine înţĕles că proprietarul pe a căruĭ fond trecerea ar fi fost esercitată, chiar maĭ bine de 30 de anĭ, este liber de a cere, în condiţiunele determinate de Art. 634, strămutarea trecătoareĭ pe o altă parte a fondului seu. [1])

Prescriptibilitatea acţiuneĭ de despăgubire. Art. 619.

Dar dacă dreptul proprietaruluĭ înfundat de a cere o trecere pe fondul vecinilor este imprescriptibil, acţiunea pentru regularea despăgubireĭ, care aparţine vecinuluĭ din causa dauneĭ produsă prin trecerea pe fondul seu, este din contra susceptibilă de a se stânge prin inacţiunea vecinuluĭ timp de 30 de anĭ. [2]) (Art. 619 şi 1890.) Prescripţia va începe a curge din ḑiua în care acţiunea în regularea despăgubireĭ s'a născut, adecă din ḑiua în care proprietarul înfundat a început a esercita trecerea *jure servitutis*, ear nu din ḑiua regulăreĭ despăgubirei prin convenţie sau prin judecată, căcĭ altfel Art. 619 ar fi de prisos, de vreme ce prescripţia dreptuluĭ de a cere plata uneĭ creanţe lichide ar resulta în deajuns din Art. 1890. [3])

Trecerea va trebui să urmeze înainte, cu toate că acţiunea în despăgubire din partea vecinuluĭ n'ar maĭ fi admisibilă din causă că ar fi prescrisă, pentru că prescripţiunea face să se presupună plata despăgubireĭ sau remiterea eĭ. Legiuitorul s'a esprimat formal în această privinţă, pentru că despăgubirea pare a fi o sarcină corelativa a servituţeĭ.

Pe unde şi cum trebue să se regulleze trecerea? Art. 617, 618.

Dacă părţile nu se înţĕleg între ele, trecerea de care vorbeşte Art. 616 se va regula de justiţie,[4]) în specie, de cătră judecătorul

---

fondul seu, în caz când stabilirea primitivă a trecereĭ ar fi devenit prea împovorătoare pentru dênsul, sau l'ar opri de a face reparaţiunele folositoare. Veḑĭ *infrà* şi esplic. Art. 634.

[1]) Aubry et Rau. II. § 243, p. 508, nota 31 *in fine*. Demol. XII. 891 şi 905. Laurent. VIII. 94,102. Veḑĭ şi esplic. Art. 634 *in fine*.

Dreptul Roman.

[2]) Şi la Romanĭ, dreptul de a plăti despăgubirea se putea prescrie ca orĭ ce acţiune în genere. L. 3. Cod. Lib. 7. Tit. 39.

[3]) Arntz. I. 1157. Laurent. VIII. 100, 106. Ducaurroy. II. 326. Demolombe. XII. 634, 635. Pardessus. 224. Demante. II. 539 bis I. Aubry et Rau. II. § 243, p. 507. Marcadé. II. 641.—*Contrà*. Valette şi Mourlon. I. 1804, 1805. Vazeille. *Prescriptions*. I. 409.

Dacă trecătoarea ar fi fost esercitată cu titlu de simplă îngăduire, înainte de a fi locul înfundat, prescripţia nu va începe a curge de cât din ḑiua, când producênduse înfundătura, trecerea ar fi fost esercitată *jure servitutis*. Arntz. I. 1157. Aubry et Rau. II. § 243, p. 507, nota 27. Demol. XII. 635 bis. Laurent. VIII. 107, bis.

[4]) Judecătorii, pe lângă determinarea loculuĭ pe unde trecerea urmează a fi esercitată, vor trebui să maĭ determine încă, după împrejurărĭ, celelalte condiţiunĭ ale trecereĭ, adecă lărgimea şi direcţiunea drumuluĭ, modul cum are să se facă trecerea, pe jos, călare, cu trăsura sau cu cotiuga, precum şi dacă trecerea este destinată pentru persoane, sau numaĭ pentru vite: *veluti quo genere vehiculi agatur, veluti ut equo duntaxat, vel ut certum pondus ve-*

de ocol, în prima instanţă (Art. 56 § 4. L. din 9 Martie 1879), şi de tribunal în apel, pe fondul sau pe fondurile [1]) care ar fi mai aproape de calea publică, căci astfel se va pricinui mai puţină pagubă atât proprietarului fondului şerbitor cât şi aceluĭ înfundat. Această regulă nu este însă absolută, căci judecătoriĭ, suveranĭ apreciatorĭ în această privinţă, sunt liberĭ de a se depărta de la dênsa, după împrejurărĭ, hotărînd trecerea printr'un alt loc care ar lungi calea, însă care ar pricinui o mai mică pagubă aceluia pe a cărui loc trecerea urmează a fi deschisă. [2]) Cuvêntul *regulat*, adecă în genere, care se găseşte în Art. 617, dovedeşte în deajuns că sunt şi escepţiĭ.

Această dispoziţie este o aplicaţiune a principiuluĭ care voeşte ca servituţile să fie esercitate cu moderaţiune (*civiliter uti*) şi fără a întrece trebuinţele acelora în folosul cărora ele sunt stabilite. (Arntz. I. 1155.)

CAPITOLUL III.
Despre servituţile stabilite prin faptul omuluĭ.

SECŢIUNEA I.

Despre osebitele feluri de servituţi ce se pot stabili asupra bunurilor.

1° Despre diversele specii de servituţi.

Art. 621.—Servituţile sunt stabilite sau în folosul clădirilor, sau în folosul pământuluĭ.—Cele de felul dintâĭ se numesc urbane, chiar când clădirile pentru care servituţile sunt instituite se vor afla nu numaĭ în oraş, dar şi la ţară; cele de al doile fel se numesc rurale. (Art. 687 C. Fr.)

Art. 622.—Servituţile sunt sau *continue* sau *necontinue*: *Servituţile continue* sunt acele al cărora esercitiŭ este sau poate fi continuŭ, fără să aibă trebuinţă de faptul actual al omuluĭ: ast-fel sunt: apăducele, scursurele apelor, ferestrele şi altele asemenea. Servituţile *necontinue* sunt acelea care au trebuinţă de faptul actual al omuluĭ spre a fi eser-

---

hatur, vel grex ille transducatur... (L. 4. § 1. Dig. Lib. 8. Tit. 1.) Demolombe. XII. 623. Comp. Art. 643—645 cod. Calimach.

Esistenţa maĭ multor prescripţiĭ deosebite.

[1]) Se poate întâmpla ca trecătoarea să se esercite pe maĭ multe fonduri care ar aparţinea la maĭ mulţi proprietarĭ. In asemene caz, vor esista atâte prescripţiĭ deosebite a acţiuneĭ în despăgubire câte fonduri deosebite vor fi, căci dreptul unuia din proprietarĭ este independent de dreptul celuĭ-lalt. Laurent. VIII. 107.

[2]) Demolombe. XII. 621, 622. Toullier. D. II (partea I) 548. Durant. V. 423. Cas. Fr. D. P. 79. 1. 460 urm. Veḑĭ şi D. P. 59. 2. 38.—Vecinul pe a cărui loc trecerea ar fi maĭ scurtă (Art. 617) ar putea deci să susţie că trecerea pe locul altuia, deşi maĭ lungă, ar fi însă maĭ puţin păgubitoare. (Art. 618.) Laurent. VIII. 93. Duranton. V. 423, 425. Ducaurroy. II. 324. Demolombe. XII. 618. Veḑĭ şi legea 12, Pr. *in fine*, Dig. Lib. 11. Tit. 7, unde se ḑice: „*Præses etiam compellere debet, justo pretio iter ei prestari: ita tamen, ut judex de oportunitatea loci prospiciat,* **ne vicinus magnum patiatur detrimentum.**“

citate; ast-fel este dreptul de trecere, de a lua apă din fântână, de a paște vite și alte asemenea. (Art. 611 urm. 615, 616-619, 636 urm. 639 urm. Art. 688 C. Fr.)

Servituțile sunt *aparente* sau *neaparente*. Servituțile aparente sunt acelea care se cunosc prin lucrări esterioare, precum: o ușă, o fereastră, o apăducere; servituțile neaparente sunt acelea ce n'au semn esterior de esistența lor, precum, spre esemplu: proibițiunea de a zidi pe un fond, sau de a nu zidi de cât până la o înălțime determinată. (Art. 611 urm. 623 urm. 627, 636 urm. 639 urm. 1349 C. C. Art. 689 C. Fr.)

Servituțile sunt: 1° *urbane* sau *rurale*; 2° *continue* sau *necontinue*; 3° *aparente* sau *neaparente*; 4° *positive* sau *negative*.

Servituți urbane și rurale. Lipsă de interes.

1° Legiuitorul împarte mai întăĭ servituțile în *urbane* (*urbs*, oraș) și *rurale* (*rus*, țară), după cum fondul stăpânitor [1]) este sau nu o clădire. Servituțile *urbane* (*orășănești*, după cum se esprimă codul Calimach) sunt acele stabilite în folosul *clădirilor*, fie aceste clădiri situate nu numaĭ în orașe, dar chiar și la țară. [2]) Servituțile *rurale* (*moșierești*) sunt acele stabilite în folosul pământuluĭ. Această divisiune nu maĭ are astăḑĭ nicĭ un interes. De aceea, ea nu se maĭ vede reprodusă nicĭ în codul Italian, nicĭ în acel Olandez. [3])

Servituți continue sau necontinue.

2° Legiuitorul împarte apoĭ servituțile în *continue* și *necontinue*. [4]) Servituțile sunt *continue* când ele procură fonduluĭ domi-

[1]) Nu se are deci nicĭ o dată în vedere natura fonduluĭ șerbitor.

[2]) Cuvêntul *urban* nu esclude deci clădirile de la țară. „*Ædificia urbana quidem prædia appellamus: cæterum, et si in villa ædificia sunt, æque servitutes urbanorum prædiorum constitui possunt.*“ (L. 1. Pr. Dig. Lib. 8 Tit. 4.) Comp. și L. 198. Dig. Lib. 50. Tit. 16.

Codul Calimach și dreptul Roman. Controversă.

[3]) După Art. 619—622 din codul Calimach (474—477 Austriac), servituțile sunt *moșierești* sau *orășănești*, după cum fondul stăpânitor este destinat la o esploatare rurală sau urbană.—La Romanĭ, servituțile erau *rurale* (*servitutes prædiorum rusticorum*) sau *urbane* (*servitutes prædiorum urbanorum*), după cum ele erau alipite de pământ, sau numaĭ de superficia luĭ (*superficies*), adecă de orĭ ce clădire: *Servitutes prædiorum aliæ in solo, aliæ in superfice consistunt.* (L. 3. Dig. Lib. 7. Tit. 8.) Astfel, dreptul de trecere era tot-deauna o servitute rurală, cu toate că ar fi fost constituit pentru usul uneĭ clădiri, pentru că el subsistă și se esercită pe pământ (*in solo consistit*). Marcadé. II. 648. Ducaurroy. II. 342. Demolombe. XII. 705. Berriat St. Prix. I. 2356. Toullier. D. II. (partea I), 596, nota a.—Veḑĭ cu toate aceste, Van Wetter, Dreptul Roman, I. § 223, după care servituțile urbane ar fi ca și astăḑĭ, acele stabilite în folosul uneĭ clădiri, ear servituțile rurale, acele stabilite în folosul pământuluĭ. Veḑĭ asupra acesteĭ controverse Ante-proiectul coduluĭ Japonez elaborat de *Boissonade*, I. 452. Orĭ cum ar fi, această distincțiune avea la Romanĭ rațiunea de a fi din punctul de vedere al moduluĭ de dobândire și de stângere al servituților, care nu era acelașĭ, pe când astăḑĭ, această distincțiune este lipsită de orĭ ce interes.

[4]) De și această distincțiune însemnată nu se vede în tecstele romane, totuși ea resultă din interpretarea legeĭ 14, Dig. Lib. 8.

nant un folos permanent, sau grevează fără nicĭ o întrerupere fondul şerbitor, prin singura dispoziţiune a locurilor, fără ca să fie nevoe de cooperarea sau de fapta actuală a omuluĭ.[1]) Servituţile sunt din contra *necontinue* sau *discontinue*, când pentru a fi folositoare fondului stăpânitor sau dominant, ele au nevoe de conlucrarea sau de faptul actual al omuluĭ. (Comp. Art. 292 din Ante-proiectul de revisuire al codului japonez.)

Esemple de servituţi continue.

Servituţile continue cele maĭ de căpitenie sunt: apăducele, sau, după cum se esprimă Art. 734 din codul Olandez, dreptul de a conduce apa pe fondul seu făcênd-o să treacă pe proprietatea altuia,[2]) scursoarea apelor de ploae peste hotarul proprietăţeĭ sale (Art. 615), care consistă, după cum se esprimă Art. 620 lit. e din codul Calimach (475 Austriac), în dreptul de a scurge picăturile streşineĭ sale pe loc străin, [3]) vederele drepte sau piezişe pe pro-

---

Tit. 1. Veḑi şi L. 28. Dig. Lib. 8. Tit. 2, unde se ḑice: „*neque enim habet perpetuam causam quod manu fit.*“ Comp. Ducaurroy. II. 343. Demolombe. XII. 706. Bonachi. II. p. 318.

[1]) Servitutea este continuă, deşi ea nu funcţionează necontenit, precum este, de pildă, scurgerea apeĭ de pe acoperemêntul caselor, care nu are loc de cât atunci când ploua, destul este ca posibilitatea de a funcţiona să fie continuă. Maĭ mult de cât atâta, servitutea nu încetează de a fi continuă, deşi esercitiul eĭ ar fi de fapt întrerupt un timp maĭ lung sau maĭ scurt prin nişte piedicĭ care n'ar putea fi rădicate de cât prin mâna omuluĭ. Astfel, servitutea de vedere este continuă, cu toate că esercitiul eĭ ar fi pentru un timp întrerupt prin închiderea unuĭ oblon. Aubry et Rau. II. § 248, p. 539. Laurent. VIII. 126, 127. Demolombe. XII. 709, 710. Duranton. V. 492. Mourlon. I. 1815, 1816. Cas. Fr. D. P. 72. 1. 240 şi 299. D. P. 56. 1. 22. D. P. 51. I. 296. D. P. 64. 1. 341. Comp. şi Pand. Période. pe 1888. I. 27 şi pe 1887. 1. 345.—Nu trebue să confundăm faptul constitutiv al esercitiuluĭ servituteĭ cu împrejurările care pot să fie neapărate pentru punerea eĭ în mişcare, căcĭ servitutea ar fi continuă, cu toate că aceste împrejurărĭ ar cere intervenţiunea omuluĭ. Astfel, servitutea de apăducere este continuă, cu toate că omul a contribuit la săparea gârleĭ şi la aşeḑarea ulucilor, pentru că o dată aceste lucrărĭ stabilite, apa curge de la sine, fără fapta omuluĭ. Aubry et Rau *loco cit.* Demolombe. XII. 708. Cas. Fr. D. P. 72. 1. 299. D. P. 88. 1. 106.

[2]) „*Aquæductus est jus aquam ducendi per fundum alienum.*“ L. 1. Pr. *in fine*, Dig. Lib. 8. Tit. 3 şi Instit. Pr. *in fine*, Lib. 2. Tit. 3. In legea 15 şi 21, Dig. *loco cit.*, această servitute se numeşte: *iter aquæ*. „Cel ce are dritul să abată apa de pe loc străin, ḑice Art. 649 din codul Calimach (497 Austriac), sau de pe locul seu să abată pe loc străin, are voe să pue şi uluce, să facă şanţurĭ şi stavile, şi alte trebuincioase spre aceasta. Mĕsura lucrurilor acestora se hotăreşte după trebuinţa loculuĭ stăpânitor.“

Scursoarea zoilor. Controversă.

[3]) Comp. şi Art. 640 Cod. Calim. citat p. 117, nota 2. Scursoarea apelor casnice, precum zoĭ sau altele, (servitude d'évier, *jus cloacæ mittendæ*), este din contra discontinuă, de vreme ce scurgerea zoilor

prietatea altuia la o distanță mai mică de cât acea legală (Art. 612—614), pentru că deși servitutea de vedere nu se poate esercita de cât prin fapta omuluĭ, adecă prin faptul de a privi pe proprietatea străină, totuși lumina și aerul întră prin fereastră în mod neîntrerupt, fără fapta omuluĭ. [1])

In fine, mai sunt și alte servituți continue la care legea se referă când dice și *alte asemenea*, precum dreptul de a aședa o grindă sau un alt lemn a zidireĭ sale în păretele străin, după cum se esprimă Art. 620 lit. b din codul Calimach (475 Austriac), *servitus tigni imittendi in parietem vicini* (L. 2. Dig. Lib. 8. Tit. 2), dreptul ca streșina caseĭ să între pe proprietatea străină (*servitus projiciendi vel protegendi*, Dig. loco cit.), proibițiunile de a clădi sau de a face plantațiunĭ în contra libertățeĭ legale a proprietarilor, și în genere, toate servituțile negative.

Esemple de servituți discontinue.

Servitutea este din contra *discontinuă*, de câte orĭ posițiunea locurilor nu mai este suficientă la esercițiul eĭ, fără un anume fapt activ al proprietaruluĭ fonduluĭ stăpânitor sau dominant. Astfel, este discontinuă servitutea de scurgere a zoilor pe o proprietate străină (vedĭ p. 128, nota 3), drepturile de uz asupra uneĭ pădurĭ (Art. 575), sau a unuĭ imaș (Cas. Fr. D. P. 71. 1. 222), dreptul de a spala lâna sau alte lucrurĭ într'o apă curgĕtoare sau într'un canal, chiar când s'ar esercita în permanență și în acelașĭ loc, pentru că acest drept nu se esercită de cât prin faptul actual al omuluĭ (Art. 622 § 1) (Cas. Fr. D. P. 72. 1. 165. D. P. 64. 1. 339), servitutea de trecere pe o proprietate străină, pe jos, calare, cu trăsura orĭ cu cotiuga, fie în interesul persoanelor, fie în interesul vitelor, spre a le duce, de pildă, la pășune sau la adăpătoare, [2])

---

nu poate să aibă loc de cât prin faptul actual și neîncetat al omuluĭ. Cas. Fr. D. P. 61. 1. 478. D. P. 88. 1. 215. D. P. 76. 1. 504. Laurent. VIII. 132. Aubry et Rau, ediția IV-a, T. III. § 248, p. 68, nota 9, care revin asupra primeĭ lor opiniunĭ susținută în ediția a III-a. Daviel. *Cours d'eau.* II. 710 și III. 942. Pand. Fr. *Actions possessoires*, 351.—*Contrà.* Demolombe. XII. 712.

[1]) Laurent. VIII. 127, 130. Demante. II. 544 bis.—Vederea este o servitute continuă, chiar când ea se esercită prin balcoane, terase și alte lucrărĭ. Laurent. VIII. 130. Aubry et Rau. II. § 248, ediția IV, p. 67. O asemene servitute este deci supusă, ca orĭ ce drept de vedere care derivă din faptul omuluĭ, prescripțieĭ și acțiunelor posesoriĭ. Cas. Fr. D. 64. 1. 163. Și servitutea de prospect trebue considerată ca continuă, pentru că această servitute nu diferă de ceealaltă de cât prin întinderea eĭ. Laurent. VIII. 130.—*Contrà.* Curtea din Orléans. Répért. Dalloz. *Servitude.* 1109. Vedĭ și Laurent. Ante-proiect. III. p. 179.

[2]) Dreptul roman distingea între *iter (jus eundi, ambulandi hominis)*, *actus (jus agendi jumentum vel vehiculum)* și *via (jus eundi et agendi et ambulandi.)* Vedĭ Instit. Lib. 2. Tit. 3. Pr. și L. 1. Pr. Dig. Lib. 8 Tit. 3.—Art. 623 lit. a din codul Calimach (477 Aus-

(Demolombe. XII. 926 şi Cas. Fr. D. P. 63. 1. 33), servitutea de a lua sau de a scoate apă de pe un loc străin, din fântână, isvor, hasna sau iaz, (*servitus aquæ haustus*, L. 1 § 1. Dig. Lib. 8. Tit. 3), servitutea de a păşuna sau de a adăpa vitele sale pe o proprietate străină, [1]) (Cas. Fr. Pand. Période. 1887. 2. 429), de a tăea peatră şi de a săpa năsîp (*arenæ fodiendæ*), de a arde var (*calcis coquendæ*) (L. 1 § 1. Dig. *loco cit.* Art. 623 cod. Calimach lit. e, 477 Austriac) etc., căci omul nu poate prin natura sa să îndeplinească în mod permanent şi continuu nici un act voluntar.

Servituţi aparente şi neaparente. Art. 622 § 2.

3⁰ Legiuitorul împarte în al treile loc servituţile in *aparente* şi *neaparente*, adecă *vĕdute* şi *ascunse* (*patentes et latentes*[2]). Servituţile sunt *aparente*, când ele se cunosc sau *se anunţă*, după cum se esprimă tecstul francez, prin *lucrări* sau macar prin *semne* esterioare, spre a putea fi vĕdute de către proprietarul fondului şerbitor. [3]) Ele sunt *neaparente* în casul contrar.

---

triac) distinge de asemene, ca şi Art. 733 din codul Olandez, dritul *poticeĭ* de acel al *cărăreĭ* prin loc străin şi al *drumuluĭ*. „Cel ce are dritul poticeĭ, ḑice Art. 643 din codul Calimach (492 Austriac), poate să umble pe ea, să treacă pe dênsa nu numaĭ pe jos, ci şi purtat în pataşcă, şi pe lângă aceasta să lese şi pe alţiĭ ca să vie la dênsul cu chipul acesta"; ear Art. 644 din acelaşĭ codice (492 Austriac) adaogă: „Cel ce are dritul cărăreĭ, poate întrebuinţa şi cotiugă, ear cel cu dritul drumuluĭ, poate întrebuinţa şi trăsurĭ cu două sau maĭ multe giuguri." In fine, Art. 645 din acelaşĭ codice (493 Austriac) prevede că: „fără osebită îngăduire nu poate îndrituitul cărărei să treacă cu trasura, dar nicĭ îndrituitul drmuluĭ nu poate trece pe acolo mânând vite slobode."

[1]) *Pecoris ad aquam adpulsus*, *jus pascendi*, după cum se esprimă L. 1. Pr. Dig. Lib. 8. Tit. 3. Comp. Art. 623 lit. b, 650 şi 651 cod. Calimach. Vedĭ şi Art. 19 din legea rurală de la 1864, care păstrează şi în viitor sătenilor dreptul de a'şĭ adăpa vitele lor în iazurile din vetrele satelor, sub îndatorire de a contribui împreună cu proprietarul la întreţinerea iezeturilor. Comp. şi Art. 16 L. pol. rurale din 1868 care, după cum vom vedea la Art. 624, cuprinde o inesactitate.

[2]) Demolombe. XII. 713.—Nicĭ această distincţiune nu se găseşte în legile romane. Ducaurroy. II. 343. Demol. XII. 706. Bonachi. II. p. 321.

Deosebire între semn şi lucrare. Controversă.

[3]) Demolombe. XII. 715.—Este de observat că legiuitorul prescrie pentru servituţile *aparente* esistenţa de *lucrarĭ* anterioare, mulţumindu-se cu espresiunea *semne* esterioare, când defineşte servituţile *neaparente*. Naşte însă întrebarea: la ce a înţĕles legiuitorul a se referi, la *semne* sau la *lucrărĭ* esterioare, căci aceste cuvinte nu sunt sinonime, de vreme ce o *lucrare* consistă în tot-deauna într'un lucru a omuluĭ menit a înlesni eseciţiul servituţeĭ, pe când un *semn* poate să nu consiste într'o lucrare. Astfel, o uşă, o fereastră, ţăviile uneĭ apăduceri sunt atâtea *lucrărĭ* cu un caracter de permanenţă şi de vecinicie, pe când lăsarea pentru trecerea persoanelor lângă fondul stăpânitor a unuĭ spaţiu neplantat şi necultivat nu constitue o lucrare a omuluĭ, ci un semn visibil al

Ca esemple de servituți aparente, se poate cita: o fereastră spre vedere, sau plantațiuni făcute la o depărtare mai mică de cât acea prescrisă de lege (Art. 607), o streșină care trece peste linia de hotar, o ușă, poartă sau portiță, o apăducere a căror țăvi sau ulucĭ nu sunt ascunse în pământ [1]) etc.; ear ca servituți *neaparente*, putem cita: o apăducere a căror lucrări sunt îngropate în pământ (Comp. Cas. Fr. Pand. Période pe 1889. 1. 34), dreptul de păsune, proibițiunea de a zidi pe un fond (*non ædificandi*), sau de a nu zidi de cât până la o înălțime determinată (*non altius tollendi*), de a nu înălța sau a nu pogorî zidirea sa, după cum se esprimă Art. 622 din codul Calimach (476 Austriac), dreptul de prospect (Laurent. VIII. 254), și în genere, toate servitușile *negative*. Esemple de servituți aparente și neaparente.

Impărțirea servituților în *continue* și *discontinue*, *aparente* și *neaparente* este de mare interes practic, din causa modului lor de dobândire. (Vedĭ esplic. Art. 623 urm. Comp. și Art. 1349.) Interesul distincțiuneĭ.

4° In fine, Art. 631 din codul Italian mai împărțește încă servituțile în *positive* sau *afirmative* și *negative* sau *proibitive*. Această divisiune esistă și la noĭ, cu toate că legea n'o prevede formal. Servituțile sunt *positive*: 1° când ele autorisă pe proprietarul unuĭ fond a trage un folos oare care din fondul altuia; și 2° când ele îl autorisă a face pe fondul seu lucrări din acele care sunt în genere oprite în interesul vecinătățeĭ. [2]) (Art. 630 Cod. Calimach.) Servituțile sunt din contra *negative*, de câte orĭ ele conferă proprietaruluĭ fondului stăpânitor dreptul de a împedeca pe vecinĭ de a sevêrși actele pe care eĭ le ar putea face după drep- Servituți positive și negative.

---

dreptuluĭ de trecere. Se admite în genere că legiuitorul se mulțumește cu un *semn* esterior, și în favoarea acestuĭ sistem se trage argument din Art. 627, care mai vorbește de un *semn vĕdut* de servitute. Aubry et Rau. II. § 248, p. 541, nota 8. Demolombe. XII. 714. Ducaurroy. II. 345. C. Bourges. Répért. Dalloz. *Servitude*. 1028. In acest sens se vede redactat Art. 618 din codul Italian.—*Contrà*. Laurent. VIII. 135, după care legea nu s'ar mulțumi cu un *semn*, ci ar cere o *lucrare* visibilă.

[1]) Comp. Cas. Fr. Pand. Période. 1887. 1. 345.—Pentru ca o servitute să fie *aparentă*, nu este numaĭ de cât nevoe ca lucrările care o anunță să fie stabilite pe fondul șerbitor, căcĭ ea poate fi stabilită și pe fondul stăpânitor. Demolombe. XII. 718. Aubry et Rau. II. § 248 *in fine*. Laurent. VIII. 136, 204.—Tot ceea ce se cere este ca lucrările sau semnele care anunță servitutea să poată fi vĕdute de cătră proprietarul fondului șerbitor. Demolombe. XII. 715. Aubry et Rau. *loco cit.* Nu este nevoe ca lucrarea să fie stabilită pe fondul șerbitor.

[2]) Ca esemple de servituți positive, putem cita, 1° asupra fondului vecin: apăducerea, trecerea, dreptul de păsune sau de adăpare, dreptul de a scoate apă, var, peatră, năsip etc.; 2° asupra însuși fondului stăpânitor: dreptul de a avea vedere dreaptă sau piezișă orĭ de a face plantațiunĭ la o distanță mai mică de cât acea legală. etc. Esemple de servituți positive.

tul comun, fie pe fondul lor, fie pe fondul alăturat. [1]) Servituţile negative sunt toate prin firea lor continue şi neaparente. [2])

Interesul acestei distincţiuni.

Această distincţiune nu este numaĭ teoretică, după cum pretinde Demolombe (XII. 722), căcĭ ea are un interes practic în privinţa dobândireĭ posesiuneĭ servituţilor. (Veḑĭ esplic. Art. 623 urm.)

2° Despre servituţile care pot fi stabilite prin faptul omului.

Art. 620.—Este ertat proprietarilor a stabili pe proprietăţile lor, sau în folosul proprietăţilor lor, verĭ ce servitute vor găsi de cuviinţă, pe cât timp aceste servituţĭ nu vor impune proprietaruluĭ fonduluĭ servitente (şerbitor) obligaţiunea unuĭ fapt personal, şi pe cât timp aceste servituţĭ nu vor fi contrare ordineĭ publice.

Usul şi întinderea servituţilor stabilite astfel se regulează prin titlul ce le constitue, şi în lipsă de titlu, după regulele următoare. [3]) (Art. 5, 480, 568 urm. 576, 623 urm. 635, 800, 968, 969, 1008, 1471, 1798 C. C. Art. 10 L. rurală din 1864. Art. 688 C. Fr.)

Am ajuns în fine la servituţile propriu ḑise, la adevăratele servituţĭ, care nu maĭ constituesc dreptul comun al proprietăţeĭ, după cum sunt sarcinele impropriu numite de lege *servituţĭ legale*, dar care sunt stabilite în mod escepţional prin voinţa espresă sau tacită a propietarilor în interesul înbunătăţireĭ economice a unuĭ fond. Singurele şi adevăratele servituţĭ sunt numaĭ acele stabilite

---

[1]) Comp. Art. 294 din Ante-proiectul japonez şi Art. 630 din codul Calimach (482 Austriac). Veḑĭ şi Aubry et Rau. II. § 248 *in fine*. Laurent. VIII. 143.—Ca esemple de servituţĭ negative, putem cita: oprirea de a zidi (*non ædificandi*), de a face plantaţiuni, de a deschide vederĭ drepte sau piezişe fie în mod absolut, fie sub condiţiunĭ maĭ oneroase de cât acele prescrise de dreptul comun. etc.

Servitutea *non ædificandi* nu poate fi stabilită în mod implicit; esistenţa unuĭ titlu este neapărată. Pand. Période. 87. 2. 275.

Combinarea caracterelor servituţilor între ele.

[2]) Caracterele accidentale a servituţilor maĭ sus espuse pot să se combineze împreună în diferite moduri. Astfel, o servitute poate să fie *continuă* şi *aparentă*, precum este servitutea de vedere (Cas. Rom. Dreptul pe 1889, No. 7) şi acea de apăducere cu un canal estern; ea poate să fie *continuă* şi *neaparentă*, precum este servitutea de apăducere cu un canal sub pământ, şi precum sunt toate servituţile negative sau proibitive.

Servitutea poate să fie *necontinuă* şi *aparentă*, precum este dreptul de trecere cu o portiţă şi un drum deschis pe fondul şerbitor; servitutea poate să fie *necontinuă* şi *neaparentă*, precum este dreptul de păşune pe fondul altuia, dreptul de a scoate de pe fondul vecin apă, var, peatră, năsip etc. (Comp. Demolombe. XII. 723. Ducaurroy. II. 345. Bonachi. II. p. 326.) In fine, servituţile *positive* sunt unele *aparente*, ear altele *neaparente*, după cum pot să fie *continue* sau *necontinue*, pe când servituţile *negative* sunt prin firea lor şi în tot-deauna *neaparente* şi *continue*.

[3]) Paragraful 2 al Art. 620 fiind relativ la modul de esercitare al servituţilor, locul seu adevărat este la finele secţiuneĭ a II-a, şi chiar in secţia III. De aceea, îl vom esplica acolo.

prin voința proprietarului, după cum am spus-o de mai multe ori (vedi *suprà*, p. 8 și 52, nota 1), căci numai printr'ênsele se modifică regimul proprietății și se face o derogațiune la dreptul comun.

Constituirea unei servituți reale.

Proprietarul unei clădiri sau a unei bucăți de pământ (Art. 576 și 621) fiind liber de a dispune de lucrul seu în modul cel mai absolut (Art. 475, 480), poate să desmembreze proprietatea sa și s'o greveze de drepturi reale. Când desmembrarea profită unei alte persoane sau unui alt fond, ea iea numele de servitute personală sau reală. In princip, este permis proprietarilor a stabili pe proprietățile lor (servitute pasivă), sau în folosul acestor proprietăți (servitute activă), ori ce servitute ar găsi de cuviință, pe cât timp aceste servituți n'ar fi contrare ordinei publice.[1])

In această limită, se poate chiar deroga la sarcinele sau servitutile stabilite de lege care nu interesează ordinea publică, părțile fiind libere de a stabili prin voința lor că aceste sarcine sunt fără folos, sau chiar vătămătoare intereselor lor particulare. [2])

Servituți personale.

Libertatea convențiunelor mai suferă încă o restricțiune, căci nu se poate stabili o servitute prin care s'ar impune persoanei fondului șerbitor obligațiunea unui fapt personal, [3]) (*pourvu que*

[1]) Această restricțiune este o consecință a principiului general în puterea căruia particularii nu pot prin nici un act al lor să deroage la legile și regulamentele de ordine publică. (Art. 5 și 968.)

Dreptul Roman.

In ambele puncte, soluțiunea dreptului Roman este conformă dreptului actual. Vedi Instit. § 4. Lib. 2. Tit. 3.—L. 4 § 1, L. 8. Pr. L. 15 § 1. Dig. Lib. 8 Tit. 1.—Convențiunele părților nu puteau ca și astădi să deroage la legile de ordine publică. Vedi L. 6. Cod. Lib. 2. Tit. 3.—L. 7 § 16, L. 38. Dig. Lib. 2. Tit. 14.—L. 26. Dig. Lib. 45. Tit. 1 și L. 15 *in medio*. Dig. Lib. 28. Tit. 7.

[2]) Astfel, s'ar putea scuti pe vecini de obligațiunea de a observa distanțele legale pentru plantațiuni (Art. 607), pentru vederi (Art. 611 urm.), sau săparea unei fântâni (Art. 610), căci numai distanța prevĕdută pentru facerea unei private este prescrisă într'un interes de salubritate publică. (Vedi *suprà*, p. 100, nota 3. și p. 101, nota 1.) De asemene, aș putea în mod valid să confer vecinului meu, fie cu titlu oneros, fie cu titlu gratuit, dreptul de a arunca murdării pe fondul meu, cu toate că acest fapt este pedepsit ca contravenție polițienească. (Art. 389 § 9 C. Pen.) Curte Montpellier. D. P. 80. 2. 24.

N'ar fi însă validă servitutea prin care s'ar scuti pe un vecin de mĕsurile ce Art. 610 prescrie într'un interes de siguranță publică, sau care ar înființa un drept de trecere spre a înlesni contrabanda. Demolombe. XII. 666. Laurent. VIII. 219. Ducaurroy. II. 338. Mourlon. I. 1808.—Tot astfel, n'ar fi validă servitutea prin care s'ar desființa dreptul de trecere care există în folosul fondului înfundat (Art. 616 urm.), pentru că acest drept este înființat într'un interes public și obștesc. (Vedi *suprà*, p. 119.) Părțile pot ele în mod valid să renunțe la dreptul de a dobândi comunitatea (Art. 598)? Vedi *suprà*, p. 78, unde se arată controversa.

[3]) La Romani, unde esista robia, se putea din contra impune o servitute persoanelor, sau în folosul persoanelor. Vedi Instit. § 2 și §

les services établis ne soient imposés ni à la personne, ni en faveur de la personne, dice tecstul francez.) Aceasta nu este de cât o consecinţă a principiuluĭ înscris în Art. 576 care defineşte servitutea o sarcină impusă *asupra unuĭ imobil pentru usul şi utilitatea unuĭ alt imobil.* Legiuitorul francez n'a înţĕles a opri prin această dispositiune pe proprietarul unuĭ fond de a se obliga personal a face ce-va sau a presta un serviciu vecinuluĭ seu. (Mourlon, I. 1809. Demol. XII. 674), ci a voit să desfiinţeze orĭ ce urmă a regimuluĭ feodal care permitea proprietarilor (*aux seigneurs*) de a cere de la vasaliĭ lor prestaţiunĭ de lucrărĭ şi de serviciĭ personale pentru moşiile lor, şi câte odată chiar pentru persoana lor. [1])

Servitutea se constitue în folosul unuĭ fond.

Servitutea trebue să se constitue în folosul unuĭ fond, ear nu în folosul personal al proprietaruluĭ luĭ, căcĭ de şi Art. 620 nu este formal în această privinţă, după cum este tecstul francez, totuşĭ aceasta resultă în deajuns din Art. 576. (Veḑĭ *suprà*, p. 5.) Servitutea stabilită în folosul unuĭ fond ar fi însă reală, cu toate că proprietarul acestuĭ fond ar trage dintr'ênsa un folos oare care fie pentru industria sa, fie pentru usul seu personal. [2])

---

4. Lib. 1. Tit. 3.—L. 3 şi 4. Dig. Lib. 7. Tit. 7.—In privinţa desfiinţăreĭ robieĭ la noĭ, veḑĭ Tom. I. partea I, p. 124, nota 1.

Art. 10 L. rurală din 15 August 1864.

[1]) Comp. Art. 10 din legea rurală de la 1864, după care se desfiinţează o dată pentru tot-deauna claca (boerescul), dejma, podveḑile, ḑilele de meremet, carele de lemne şi alte asemenea sarcinĭ datorite stăpânilor de moşiĭ sau în natură sau în bană, unele şi altele stabilite prin legĭ, hrisoave, sau învoelĭ perpetue orĭ timporale.

[2]) Aubry et Rau. II. § 247, p. 535. Demolombe. XII. 684. Astfel, dreptul de a lua dintr'o pădure lemnul necesar pentru încălḑitul uneĭ case, sau dreptul de a estrage dintr'un fond ingredientele necesare la esploatarea uneĭ olărĭĭ constituesc niste adevărate servituţĭ reale. Veḑĭ în D. P. 75. 1. 372 şi în D. P. 67. 2. 246 aplicaţiunea aceluiaşĭ princip în privinţa reserveĭ pentru vênḑĕtorul unei morĭ a dreptuluĭ de a măcina la acea moară în tot-deauna şi fără plată tot grâul sau porumbul trebuitor pentru casa sa, precum şi în privinţa dreptuluĭ prin care vênḑĕtorul unuĭ fond îşĭ reservă în perpetuu pentru dênsul şi familia luĭ servitutea de trecere şi de scoatere de apă pe fondul vêndut. Comp. Laurent. VIII. 230.

Dreptul de a vêna. Controversă.

Dreptul de a vêna şi de a păscui pe fondul altuia, care în codul Calimach figurează printre servituţĭ (Art. 623 Calim. 477 Austriac), nu poate fi constituit cu titlul de servitute în folosul fonduluĭ megieş, pentru că acest drept nu aduce nicĭ o înbunătăţire fonduluĭ stăpânitor, ci satisface numaĭ gustul şi plăcerea persoaneĭ. Veḑĭ *suprà*, p. 5, nota 1, *in medio.*

Plantaţiunĭ, fum, etc.

Ce trebue să decidem în privinţa dreptuluĭ de a face plantaţiunĭ pe un fond străin sau de a suferi inconvenientele fumuluĭ care esă din casele vecine? Veḑĭ Laurent. VIII. 220—224 şi Curtea din Metz. D. P. 55. 2. 26. Comp. şi Art. 620 lit. d din codul Calimach (475 Austriac), care prevede servitutea de a trece fumul seu prin hornul megieşuluĭ, servitute care s'ar putea stabili şi astăḑĭ.

Afară de aceasta, usul, usufructul şi abitaţiunea, pe care autorii le califică de servituţi personale (veḑi Tom. II. p. 538), nu intră în categoria servituţilor personale oprite de Art. 620. Usu, usufruct, abitaţiune.

Persoanele care pot stabili o servitute (servitute pasivă).

Cine poate să constitue o servitute? De şi legea nu se ocupă despre această cestiune, totuşi resultă implicitamente din Art. 628 că titlul constitutiv al şerbireĭ trebue să emane de la *proprietarul* actual, sau cel puţin *viitor* [1]) al fondului şerbitor, ceea ce este evident, pentru că stabilirea uneĭ servituţi constitue o înstrăinare parţială a imobilului, şi înstrăinarea este un atribut esenţial al dreptuluĭ de proprietate. [2])

[1]) Veḑi *suprà*, p. 5, tecst şi nota 3 şi L. 23 § 1. Dig. Lib. 8. Tit. 2.

[2]) Laurent. VIII. 156. Demol. XII. 734. Aubry et Rau. II. § 250 *ab initio*.—Astfel, posesorul fie chiar de bună credinţă, cât timp n'a prescris încă (Demol. XII. 735. Laurent. VIII. 157), chiriaşul şi usufructuarul (L. 15 § 7 *in fine*. Dig. Lib. 7 Tit. 1) nu pot constitui o servitute, pentru că nu sunt proprietarĭ. Laurent. VIII. 157, 159. Durant. V. 541. Toullier. D. II. (partea I) 567.—Se admite însă în genere, cu toate aceste, că usufructuarul poate să confere pe tot timpul folosinţeĭ sale nişte drepturĭ analoage cu servituţile, sub condiţiune bine înţeles ca aceste drepturĭ să nu jignească dreptul nudului proprietar (Veḑi Demolombe. XII. 736, Aubry et Rau. II. § 250, *ab initio*. Demante. II. 541 bis V. Arntz. I. 1168), soluţie care mi se pare inadmisibilă, pentru că *Gillet*, oratorul tribunatuluĭ a declarat că servituţile cunoscute în dreptul vechiŭ sub numele de *superficiale* nu maĭ au astăḑi fiinţă. Posesor, chiriaş, usufructuar. Controversă.

Nudul proprietar poate din contra să stabilească o servitute fără concursul usufructuaruluĭ, însă numaĭ întru cât ea n'ar jigni drepturile acestuĭ din urmă (Art. 539), după cum prevede formal Art. 635 din codul Italian, *nisi qua deterior fructuarii conditio non fiat* (L. 16. Dig. Lib. 7. Tit. 1), căcĭ dealtminterele, servitutea pasivă care ar jigni drepturile usufructuaruluĭ va remânea în suspensie până la încetarea usufructuluĭ. Laurent. VII. 36. Toullier. D. II. 570. Veḑi şi Tom. II a lucrăreĭ noastre, p. 628.—Proprietarul va putea însă să constitue cu consimţĕmêntul usufructuaruluĭ orĭ ce servitute, chiar când ea ar micşora drepturile acestuĭ din urmă. Demante. II. 541 bis. V.—Art. 635 din codul Italian este conform. Nudul proprietar.

Servitutea constituită de cătră coproprietarul fonduluĭ indivis nu poate să devie validă în timpul indivisiuneĭ de cât prin consimţĕmêntul celorlalţĭ coproprietarĭ, după cum prevede Art. 636 din codul Italian. După împărţeală însă, servitutea va fi validă, cu toate că toţĭ coproprietariĭ n'ar fi consimţit, dacă fondul şerbitor va pica în lotul aceluia care ar fi constituit servitutea. Până la împărţeală, esistenţa servituteĭ constituită numaĭ de unul din coproprietarĭ va remânea deci în suspensie. Laurent. VIII. 158 şi Anteproiect. III. p. 183. Demolombe. XII. 742. Toullier D. II. 573. „*Unus ex dominis communium œdium servitutem imponere non potest.*“ (L. 3. Dig. Lib. 8. Tit. 1.)—Dacă proprietatea este împărţită, Constituirea servituteĭ din partea coproprietaruluĭ indivis.

Esistența uneĭ ipotecĭ nu împedică stabilirea uneĭ servituțĭ.

Esistența uneĭ ipotecĭ n'ar împedeca pe proprietarul fonduluĭ ipotecat de a constitui o servitute asupra acestuĭ fond, pentru că ipoteca nu rădică proprietaruluĭ dreptul de dispositiune. (L. 205 *in fine*, Dig. Lib. 50. Tit. 17.) Remâne însă bine înțĕles că creditoriĭ ipotecarĭ pot, chiar înainte de termen, să ceară plata creanțelor lor, dacă constituirea acesteĭ servituțĭ ar deprecia valoarea fonduluĭ (Art. 1025), avênd chiar facultatea de a cere anularea sarcinelor constituite în frauda drepturilor lor. [1]) (Art. 975.)

Proprietate condițională sau resolubilă.

Acel care nu are de cât o proprietate condițională sau resolubilă (adecă supusă desființăreĭ) poate să constitue o servitute. Remâne însă bine înțĕles că aceste sarcinĭ se vor desființa prin resoluțiunea dreptuluĭ constituitoruluĭ. (Analogie din Art. 1770 care face aplicațiunea acestor principiĭ la ipotecĭ.) *Resoluto jure dantis, resolvitur jus accipientis.* [2])

Mandatarĭ legalĭ și conventionalĭ.

Servitutea poate fi constituită nu numaĭ de proprietar, dar și de către un mandatar învestit cu o procură specială (Art. 1536); însă acest drept nicĭ într'un caz nu poate să aparție simplilor administratorĭ conventionalĭ (Art. 1536), nicĭ mandatarilor legalĭ, precum este barbatul în privința bunurilor dotale ale femeeĭ (Art. 1242), și aceĭ care se folosesc de averea absentuluĭ în virtutea punereĭ în posesiune provisorie. (Art. 113.) (Demolombe. XII. 746.)

Capacitatea de a înstrăina.

Pentru a constitui o servitute nu este de ajuns de a fi pro-

---

fie care proprietar poate însă să constitue o servitute pe partea sa. Demolombe. XII. 744. „*Plane, si quis divisit fundum regionibus, et sic partem tradidit pro diviso, potest alterutri servitutem imponere, quia non est pars fundi, sed fundus.*“ (L. 6 § 1 *in medio.* Dig. Lib. 8 Tit 4.)

[1]) Laurent. VIII. 163. Boileux. II, p. 891. Demolombe. XII. 748.— Creditoriĭ păstrează însă în asemenea caz dreptul de a vinde imobilul liber de servitutile stabilite în urma inscripțiuneĭ ipotecĕĭ lor, căcĭ altfel o parte a imobiluluĭ ar fi sustrasă de sub ipotecă, ceea ce este inadmisibil. Arntz. I. 1169. Demolombe. XII. 749. Aubry et Rau. II. § 250, p. 545. Duranton. V. 546. Pardessus. 245. Toulller. D. II. 571. Vedĭ însă și Troplong. *Hypoth.* III. 843 bis.

Esistența uneĭ servituțĭ nu împedică stabilirea alteĭ servituțĭ compatibile cu acea vechie.

Proprietarul care a constituit o servitute asupra unuĭ fond poate în urmă se maĭ constitue și altele, întru cât ele ar fi compatibile cu sarcina vechie, căcĭ proprietarul fonduluĭ șerbitor nu poate face nimic spre a scădea întrebuințarea servituțeĭ, sau a o îngreuea. (Art. 634.) Comp. L. 15. Dig Lib. 8. Tit. 4; L. 2. § 1 și 2, precum și L. 14, Dig. Lib. 8. Tit. 3 și L. 4. Dig. Lib. 43. Tit. 20. Cestiunea de compatibilitate între maĭ multe servituțĭ constituite asupra aceluiași fond este o cestiune de fapt, care se aprecieză în mod suveran de instanțele de fond. Laurent. VIII. 162. Demolombe. XII. 747. Toullier D. II. 572.

[2]) Demolombe. XII. 745, 1048. Duranton. V. 545. Toullier. D. II. 571. Vedĭ și L. 11 § 1. Dig. Lib. 8. Tit. 6, unde se dice: „*Heres, cùm legatus esset fundus sub conditione, imposuit, ei servitutes: extinguentur, si legati conditio existat.*“

prietar, ci trebue a avea şi capacitatea de a înstrăina cu titlu oneros sau cu titlu gratuit, după caracterul dispoziţiuneĭ, căcĭ stabilirea uneĭ servituţĭ constitue o adevĕrată înstrăinare, deşi parţială a proprietăţeĭ. [1]) (Analogie din Art. 1769, care face aplicaţiunea acestuĭ princip la ipotecĭ.)

Servituţile constituite de cătră incapabilĭ fără îndeplinirea formelor prescrise de lege pentru înstrăinarea bunurilor lor vor putea fi anulate pentru lipsă de forme, îndependent de orĭ ce lesiune, căcĭ eĭ sunt lesaţĭ prin simpla împrejurare că nu s'au folosit de garanţiile prescrise de lege. (Laurent. VIII. 161.) Anularea servituţilor consimţite de incapabilĭ.

Persoanele care pot dobândi o servitute (servitute activă).

După cum, pentru a constitui o servitute, trebue a fi cineva proprietarul fondului şerbitor, tot astfel, pentru a o putea dobândi, trebue a fi proprietarul actual sau viitor al fondului stăpânitor. Numaĭ proprietarul poate decĭ dobândi o servitute activă în folosul fondului seu, ceea ce este conform şi dreptuluĭ roman, pentru că numaĭ el are asupra fondului un drept permanent şi vecinic. Orĭ ce detentor al imobiluluĭ, chiar când ar avea un drept real asupra luĭ, nu are decĭ capacitatea de a dobândi o servitute, pentru că drepturile reale fiind vremelnice nu pot conferi capacitatea de a stipula un drept permanent şi vecinic. [2]) Proprieta-

---

[1]) Laurent. VIII. 156, 160. Toullier. D. II. 568. Aubry et Rau. II. § 250, p. 545. Demolombe. XII. 734. Astfel, minoriĭ fie chiar şi emancipaţĭ (Art. 430), femeile măritate şi aceĭ puşĭ sub un consiliu judeciar (vedĭ Tom. II, p. 360 în notă) nu pot să constitue o servitute asupra fondurilor lor de cât cu îndeplinirea regulelor prescrise pentru înstrăinarea bŭnurilor lor. Minorĭ, femee măritată etc. Incapacitatea de a înstrăina.

Administratoriĭ bunurilor altuia, precum epitropiĭ şi barbatul nu pot de asemene să constitue o servitute asupra bunurilor ce administrează. Barbatul nu poate să constitue asemene sarcinĭ asupra fondului dotal al femeeĭ, nicĭ chiar cu consimţĕmêntul eĭ. Toullier. D. II. 569. Demolombe. XII. 746. Acest drept nu aparţine femeeĭ, nicĭ chiar în urma separaţiuneĭ de bunurĭ (Art. 1265, 1285), cel puţin după părerea acelora care susţin că imobilulul dotal remâne inalienabil şi în urma separaţiuneĭ de patrimoniĭ, cestiune care este viu controversată, după cum vom vedea la Art. 1265.

Atât femeea măritată cât şi minorul de 16 anĭ pot însă constitui o servitute prin testament. (Art. 208 şi 807.) Laurent. VIII. 160. Testament.

[2]) Laurent. VIII. 164.—Astfel, posesorul *pro suo*, fie chiar de bună credinţă, neavênd nicĭ un drept real care să'ĭ deie calitatea de a representa fondul, nu va putea dobândi o servitute activă în folosul fondului posedat de dênsul. Laurent. VIII. 166.—*Contrà*. Toullier. D. II. 576. Demolombe. XII. 760. Aubry et Rau. II. § 250, p. 546. Duranton. V. 553. Posesor. Controversă.

De asemenea, servitutea nu va putea fi dobândită de cătră un usufructuar, pentru că deşi el are un drept real asupra fondului, Usufructuar. Controversă.

rul fondului trebue să mai fie încă capabil de a contracta, dacă este vorba de a dobândi o servitute cu titlu oneros, sau de a primi cu titlu gratuit, când este vorba de dobândirea ei *titulo gratuito*. (Laurent. VIII. 164.)

Desfiinţarea servituţei prin desfiinţarea proprietăţei.

Dacă servitutea a fost constituită de către un proprietar a cărui drept este supus desfiinţăreĭ, ea nu va mai subsista în urma desfiinţăreĭ dreptuluĭ seu, pentru că acel a căruĭ proprietate se desfiinţează este presupus că n'a fost nicĭ o dată proprietar. [1])

Modalităţile servituţilor.

Servituţile pot să fie stabilite: 1° *pur* şi *simplu*, în care caz ele sunt perpetue (veḑĭ *suprà*, p. 5); 2° *cu termen*, adecă pentru a începe sau a se sfârşi la un timp anume determinat, [2]) după cum prevede espres Art. 683 din codul Calimach (527 Austriac), sau

---

totuşĭ el este un posesor cu titlu precariŭ ca şi chiriaşul. (Art. 1853.) Laurent. VIII. 168. Duranton. V. 549, 550.—*Contrà.* Demolombe. XII. 759, 764. Aubry et Rau. II. *loco cit.* nota 11. Demante. II. 541 bis V. Toullier. D. II. 580.

Coproprietar. Controversă.

Tot astfel, trebue să decidem că coproprietarul nu poate să dobândească o servitute pentru fondul întreg, căcĭ acel care are numaĭ o parte din fond nu represintă fondul. Laurent. VIII. 165. Această soluţiune era admisă şi la Romanĭ. Veḑĭ L. 19. Dig. Lib. 8. Tit. 3; L. 18. Dig. Lib. 8. Tit. 4 şi L. 11. Dig. Lib. 44. Tit. 7.—*Contrà.* Demolombe. XII. 761. Demante. II. 541 bis V. Toullier. D. II. 579. Duranton. V. 467 şi 551.—Art. 749 din codul Olandez prevede espres că unul din coproprietarĭ poate prin fapta sa şi fără ştirea celor lalţĭ să dobândească o servitute în folosul fondului comun, însă această soluţiune este contrarie adevăratelor principiĭ.

Bezmanar.

Bezmanarul are însă facultatea de a dobândi o servitute, după cum are dreptul de a constitui o servitute pasivă, pentru că el are dreptul de a înstrăina şi de a ipoteca partea sa. (Art. 1509, 1510 cod. Calim. Art. 1127, 1128 cod. Austriac.) Art. 6 din legea Belgiană de la 1824 este formal în acestă privinţă.

Mandatarĭ legalĭ sau convenţionalĭ.

Mandatarĭĭ legalĭ, precum sunt barbatul şi epitropul, mandatarĭĭ convenţionalĭ şi chiar geranţĭĭ de afaceri pot de asemene să dobândească o servitute, pentru că eĭ putênd să dobândească proprietatea unuĭ imobil pentru mandante sau pentru stăpân, *a fortiori*, trebue să poată dobândi o desmembrare a proprietăţeĭ. Laurent. VIII. 168. Aubry et Rau. II. § 250, p. 546. Arntz. I. 1170.

[1]) Laurent. VIII. 170. Duranton. V. 554, 555.—*Contrà.* Demolombe. XII. 759 şi Demante. II. 560 bis, după care servitutea n'ar fi desfiinţată în caz când ea ar fi fost espres stipulată în folosul fondului, ear nu numaĭ pentru timpul cât va ţinea dreptul seu eventual ceea ce este inadmisibil, pentru că acel a căruĭ proprietate a fost desfiinţată n'a fost nicĭ o dată proprietar.

[2]) Veḑĭ *suprà*, p. 123, aplicaţiunea acestuĭ princip la servitutea de trecere pentru proprietarul loculuĭ înfundat. (Art. 616 urm.)

3° *sub condițiune*; și în fine, 4° chiar pentru un fond care are să devie în viitor proprietatea stipulatorului. [1])

SECȚIUNEA II.

Despre modul cu care se stabilesc servituțile.

Servituțile se stabilesc: 1° prin titlu, 2° prin prescripție, și 3° prin destinația proprietarului. Titlu, etc.

Art. 628 din codul Calimach (480 Austriac) prevede că „titlul ușerbirei se întemeiază asupra tocmelei, voinței ceĭ de pe urmă, *judecătoreștei hotărîrĭ* care s'au dat în vremea uneĭ moșiĭ răzeștĭ, sau în fine, asupra prescripției vremeĭ.“ Destinația proprietarului este decĭ înlocuită în acest codice, ca și în acel Austriac, prin hotărîrea judecătorească. Astădĭ, servituțile nu maĭ pot fi stabilite prin asemene hotărîrĭ (*adjudecatione*), după cum era altă dată la Romanĭ și în vechia legislațiune a Moldoveĭ, pentru că servitutea neputênd fi constituită de cât de proprietarul capabil de a înstrăina, tribunalele nu pot să aibă dreptul de a înstrăina bunurile particularilor. [2]) Hotărîre judecătorească. Controversă.

Despre stabilirea servituților continue și aparente.

Art. 623.—Servituțile continue și aparente se dobândesc prin titlu sau prin posesiune de 30 de anĭ. (Art. 578 urm. Art. 622, 628, 639 urm. 1846 urm. 1890, 1894 C. C. Art. 690 C. Fr.)

Art 625.—Destinația [3]) proprietarului *(anterior)* ține loc de titlu

---

[1]) Laurent. VIII. 171 și 333. Marcadé. II. 676. Demolombe. XII. 703, 1053, 1054. Arntz. I. 1163. Vedĭ și *suprà*, p. 5 urm.

La Romanĭ, din contra, servituțile nu se puteau stabili *ipso jure*, *neque ex tempore*, *neque ad tempus*, *neque sub conditione*, *neque ad certam conditionem (verbi gratia, quamdiu volam)*. Aceste modalități, care erau imposibile *ipso jure*, puteau însă fi menținute prin escepțiunea *doli* sau *pacti* pe care o acorda pretorul: „*Sed tamen, si hœc adjiciantur; pacti, vel per doli exceptionem occurretur, contra placita servitutem vindicanti.*“ (L. 4. Pr. Dig. Lib. 8 Tit. 1.) Deosebire între dreptul Roman și dreptul actual.

[2]) Laurent. VIII. 144. Demolombe. XII. 732. Aubry et Rau. II. § 249 *in fine*. Cas. Fr. D. P. 57. 1. 431.—*Contrà*. Pardessus. 273, 274. Solon. 366. Ducaurroy. II. 346.

[3]) Cuvêntul *destinație* se maĭ găsește încă în Art. 462, 468 și 469. Atât în casul acestor articole care vorbesc de imobile prin *destinație*, cât și în casul Art. 625, esistă *destinație a proprietarului*, adecă un fel de aședare *perpetui usus causa* menită a fi nedespărțită de imobil și a'l urmări în mod activ și pasiv orĭ în ce mână ar trece. Serviciul ce unul din fonduri aduce celuilalt trebue să aibă decĭ un caracter de vecinicie. De și această condițiie nu este formal inscrisă în lege, totuși ea resultă din natura servituților care se

în privința servituților continue și aparente. [1]) (Art. 462, 468, 469, 622, 623, 626 urm. C. C. Art. 692 C. Fr.)

Art. 626.—Nu poate fi destinațiune a proprietarului de cât numaĭ când se va dovedi că cele două fonduri, acum despărțite, au fost averea aceluiașĭ proprietar, și că printr'ênsul s'au pus lucrurile în starea din care a resultat servitutea. (Art. 625, 627 urm. 638, 1169 C. C. Art. 693 C. Fr.)

Servituțile continue și aparente, precum este servitutea de vedere (Cas. Rom. Dreptul pe 1889, No. 7), acea de apăducere, când lucrările nu sunt sub pământ etc. (vedĭ Art. 622) se dobândesc prin titluri, prin prescripție și prin destinația proprietaruluĭ.

1° Titlu. (Art. 623, 628.)

Toate servituțile, orĭ care ar fi natura lor (Art. 624), ear nu numaĭ acele continue și aparente, sunt susceptibile de a fi dobândite prin titluri, adecă prin o convenție (vênzare, schimb, împărțeală, donațiune) sau prin testamente. [2]) Titlul nu este decĭ alt-ceva de cât manifestațiunea voinței omuluĭ.

Servituțile continue și aparente pot decĭ să fie dobândite fie prin efectul uneĭ convențiunĭ (cu titlu gratuit sau cu titlu oneros) făcută între proprietarĭ fonduluĭ stăpânitor și aceluĭ dominant, fie prin efectul unuĭ testament. Acest mod de achisițiune este

---

înființează într'un spirit de perpetuitate. Laurent. VIII. 175. Demolombe. XII. 810. Bonachi. II. p. 327.

[1]) In codul Italian, Art. 623 și 625 sunt întrunite într'o singură dispositiune (Art. 629), ceea ce este preferabil.

Deosebire între titlu și act.

[2]) *Titlul (modus acquirendi)* este decĭ aicĭ causa eficientă a servituteĭ, precum donațiunea, testamentul și celelalte. (Vedĭ și Art. 628 din codul Calimach, unde cuvêntul *titlu* este luat în acelașĭ sens.) Nu trebue să confundăm decĭ espresiunele *titlu* și *act*, căcĭ pe când *titlul* este faptul juridic care transmite proprietatea. (Art. 644), *actul* este din contra inscrisul autentic sau privat care constată esistența titluluĭ *(instrumentum probationis.)* (Vedĭ Tom. II. p. 448, nota 3.) Câte o dată prin *titlu* se înțelege *actul (instrumentum)* menit a constata titlul, de pildă, în Art. 628, 631, 1198 § 4, în rubrica cărțeĭ III, Tit. 3. Cap. 9, secția I, care vorbește de *titlul* (actul) autentic etc. Comp. Demolombe. XII. 729 și IX. 597. Laurent. VI. 161 și VIII. 145 urm. Mourlon. I. 1821. Vedĭ și *suprà*. p. 60.—După Bonnier (*Preuves*, II, 453), Art. 623 ar înțelege prin *titlu, actul scris* care ar constata înstrăinarea voluntară a servituteĭ, ceea ce este inadmisibil, și ceea ce ar face ca tecstul să fie reu redactat, după cum o recunoaște însușĭ autorul, de vreme ce actul scris nu este singurul mijloc de a dobândi servitutea, care poate fi încă constatată prin mărturisire, prin jurământ, și chiar prin marturĭ, când valoarea nu întrece suma de 150 leĭ. (Art. 1191.)

general, după cum am spus-o mai sus, și se aplică fără nici o deosebire la toate servitutile în genere. [1])

Servituțile constituite prin acte cu titlu gratuit vor trebui neapărat să fie constatate prin acte scrise. (Art. 800 urm.) Astfel, în prvința servițuților constituite prin donațiune, se vor observa toate formele prescrise pentru donațiuni (Art. 813 urm), ear în privința acelor constituite prin testament, se vor observa neapărat formele testamentelor (Art. 858), căci altfel servitutea n'ar avea ființă. Servituți constituite prin donațiuni sau testamente.

Servițuțile costituite prin acte cu titlu oneros, de esemplu prin vênțare, schimb, etc. n'au din contra nevoe de nici o solemnitate, și pot chiar fi stabilite *inter partes* fără nici un înscris, prin viu graiu. Servitutea, în asemene caz, se va dovedi între părți conform dreptului comun, adecă prin mărturisire, prin jurământ, (Comp. Cas. Rom. Bulet. S-a I pe 1877, p. 213), prin marturi sau presumțiuni, în caz când valoarea nu va întrece suma de 150 lei, sau dacă esistă un început de dovadă scrisă. [2]) (Art. 1191, 1197, 1203, 1204, 1207.) Servituți constituite prin vênțare, schimb etc.

Pentru a fi însă oposabilă celor de al treile care ar dobândi un drept asupra imobiluluĭ, servitutea va trebui să fie transcrisă în registrul de transcripțiuni a tribunaluluĭ situațiuneĭ imobiluluĭ. [3]) (Art. 722, 723 Pr. Civ.) Transcrierea servițuței. Art. 722, 723 Pr. Civ.

---

[1]) Mourlon. I. 1821. Laurent. VIII. 145 urm. Demol. XII. 729 urm. Aubry et Rau. II. § 250 *ab initio*. Toullier D. II. 601 urm.—Nu este nevoe ca servitutea să fie descrisă într'un mod complect în actul constitutiv, ci este de ajuns ca ea să fie aratată prin denominațiunea specială care'i convine, căci lacunele ce ea ar cuprinde se vor îndeplini prin interpretarea eĭ conform regulelor generale espuse la titlul obligațiunelor. (Art. 977—985.) Mourlon. *loco cit.* Demolombe. XII. 731.

[2]) Bonnier. *Preuves.* II. 453. Demol. XII. 730. 755. Boileux. II. p. 897. Mourl. I. 1822. Laurent. VIII. 146 urm. Aubry et Rau. II. § 250, p. 548. Duranton. V. 565. Ducaurroy. II. 355. Demante. II. 550 bis I. Jurisprudența este în același sens. V. D. P. 64. 1. 215. D. P. 70. 2. 115. D. P. 74. 5. 453. D. P. 80. 1. 120. Comp. și Cas. Rom. Bulet. S-a I pe 1882, p. 704. Cas. Fr. și Curtea din Paris. Pand. Période. 86. 1. 246 și 88. II. p. 87.—Art. 629 din codul Calimach prevede că realnicul drit al șerbireĭ asupra unuĭ loc străin, *poate* să se câștige prin voe dată înscris de către proprietarul loculuĭ", fără a esclude proba prin marturi care era admisă, ca și la Romani, fără nici o restricțiune conform reguleĭ: *témoins passent lettres.* Art. 481 corespundĕtor din codul Austriac vorbește de inscripțiunea în registrele publice, care la noĭ a fost necunoscută până la Regulamentul organic.

[3]) Vedĭ și *suprà*, p. 8, nota 2.—Art. 722 din Pr. Civ. supunênd transcrierĭ *toate* actele prin care se constitue sau se renunță la o servitute, trebue se decidem că, la noĭ, servițuțile constituite prin testament sunt supuse acesteĭ formalități, pe când în Belgia (Art. 1. L. din 16 dechembrie 1851) ca și în Franța (L. din 23 martie Transcrierea servițuților constituite prin testament.

Perderea actului care constată titlul. Art. 628.

Actul care constată constituirea servituței va putea fi înlocuit, la caz de perderea sau de distrugerea luĭ, prin un alt act *recognitiv* (Art. 1189), adecă prin care *se recunoaște* esistența servituței, emanat de la proprietarul fondului șerbitor. In lipsă și de act primordial și de act de recunoaștere a servituței, ea va putea fi stabilită față cu partea contractantă conform dreptuluĭ comun, adecă prin marturĭ, mărturie și jurămênt și chiar prin posesiune de 30 de anĭ, căcĭ prescripția înlocuește titlul. (Mourlon. I. 1822. Marcadé. II. 662.) Art. 628 este decĭ aplicabil și în specie, cu toate viciile sale de redacțiune. (Veḑĭ esplic. acestuĭ tecst.)

2° *Posesiune de 30 de anĭ.* (Art. 623.)

Dreptul Roman

După dreptul luĭ Justinian, *orĭ ce servitute* putea fi dobândită fără nicĭ un titlu, ci numaĭ prin o posesiune publică, începută cu bună credință, și urmată fără întrerupere 10 anĭ între presenți și 20 de anĭ între absenți. [1])

1855), nu se transcriu de cât servitutile constituite prin o convenție sau prin o donațiune. Curtea din Bucureștĭ a făcut decĭ o greșită aplicațiune a legeĭ, în specie, a Art. 722 Pr. Civ. și a Art. 1801 C. C. când a decis că numaĭ *actele între vĭĭ* translative de proprietate sunt supuse transcripțiuneĭ, ear nu și acele testamentare. (Veḑĭ Dreptul pe 1881, No. 48.)

Constatarea servituței prin un act scris.

Din cele maĭ sus espuse resultă că servitutea constituită *titulo oneroso*, care între părțĭ poate să esiste fără nicĭ uu înscris, nu va avea ființă față cu ceĭ de al treile de cât sub condițiune de a fi constatată prin un act scris, ear nu numaĭ de cât autentic, pentru că, în legislațiunea noastră, se pot transcrie și actele sub semnătură privată. Transcrierea se va cere de partea interesată, adecă de dobânditorul servituței, căcĭ numaĭ inscripțiunea și radiațiunea ipotecilor se face după cererea părților. (Art. 1781, 1788.) Comp. Art. 743 Cod. Olandez și 481 Cod. Austriac.—Se vor transcrie de asemene și hotărîrile care ar constata constituirea uneĭ servituțĭ prin o convenție verbală. Comp. Aubry et Rau. II. § 250, p. 547.

Dreptul vechiŭ.

[1]) L. 10. Pr. Dig. Lib. 8. Tit. 5. Veḑĭ și L. 12 § 1. Cod. Lib. 7. Tit. 33. Veḑĭ și *supra*, p. 16, nota 3. „Șerbirele și alte deosebite drepturĭ, care le-au întrebuințat cineva pe fața unuĭ loc străin, ḑice Art. 1927 din codul Calimach, se dobândesc prin stăpânirea de 10 sau de 20 de anĭ, afară de șerbirea de a scoate apă cu știrea proprietaruluĭ loculuĭ, care se dobândește prin întrebuințare în curgere de 3 anĭ.“ Art. 1469 corespunḑător din codul Austriac prevede că șerbirele și celelalte drepturĭ particulare care se esercită asupra unuĭ fond străin se prescriu prin 3 anĭ, ca și dreptul de proprietate, de către acel sub al căruĭ nume ele sunt înscrise în registrele publice.—După codul Caragea (Art. 4. Partea II. Cap. 2), robirile de orĭ ce natură, aparente sau nu, se dobândeau prin esercitarea lor în timp de 10 anĭ, fără împotrivirea proprietaruluĭ fondului aservit. Curtea din Bucureștĭ. Dreptul pe 1874, No. 72 și pe 1882, No. 30.

Astădĭ, prescripția de 30 de anĭ este singură admisă în materia servituților. (Art. 623.) Pentru a dobândi o servitute prin usucapiune, trebuește decĭ o posesiune de 30 de anĭ, continuă, neîntreruptă, neturburată, publică, și sub nume de proprietar. Cu alte cuvinte, posesiunea trebue să întrunească toate condițiunele cerute de Art. 1847 urm., fără ca faptele de posesiune propuse să fie și ele continue și aparente. [1]) Această usucapiune nu cere nicĭ bună credință, nicĭ titlu, pentru că ea înlocuește titlul. Dreptul actual.

Posesiunea esercitată sub nume precariŭ, adecă în calitate de chiriaș sau de aredaș, depositar, usufructuar etc. sau prin simpla îngăduință a proprietaruluĭ, n'ar putea decĭ conduce la dobândirea servituței prin prescripție, chiar dacă ea ar fi continuă și aparentă. [2]) (Art. 1853.) Posesie esercitată sub nume precariŭ. Art. 1853.

---

[1]) Cas. Fr. Pand. Période. 1887. 1. 345. Demolombe. XII. 774. Arntz. I. 1177. Laurent. VIII. 202 urm. Posesiunea de 10 sau de 20 de anĭ cu just titlu și bună credință (Art. 1895 urm.) nu maĭ poate decĭ servi astădĭ la dobândirea servituților, nicĭ la stângerea lor (Vedĭ esplic. Art. 639), pentru că Art. 623 nu vorbește de *prescripție*, ci de *posesiunea de 30 de anĭ*. (Vedĭ și Art. 1894). Motivul pentru care legiuitorul a esclus prescripția de 10 sau 20 de anĭ este următorul: servitutea ocupând numaĭ o parte a proprietățeĭ, și aceasta de multe orĭ fără ca proprietarul fondului șerbitor să sufere o daună reală, s'ar putea adese orĭ esercita fără ca proprietarul acestuĭ fond să bage de samă, pe când usucapiunea proprietățeĭ sau a usufructuluĭ presupunênd din contra o detențiune și o folosință plină și întreagă din partea aceluia în folosul căruia ea curge, e maĭ greu de presupus că au trecut 10 sau 20 de anĭ fără ca proprietarul să fi prins de veste, sau să fi suferit această usurpare. Arntz. I. 1178. Laurent. VIII. 194, 314. Demolombe. XII. 781. Marcadé. II 653. Toullier. D. II. 630. Massé-Vergé. II. § 336, nota 7, p. 200. Bonachi. II. p. 325. Aubry et Rau. II. § 251 *ab initio*. Tot în acest sens este și jurisprudența. Vedĭ D. P. 47. 2. 3. D. P. 58. 2. 27. D. P. 76. 1. 424. Comp. și Cas. Rom. în motivele sale. Bulet. S-a I p. 1877, p. 214.—*Contrà*. Duranton. V. 593. Ducaurroy. II. 348. Troplong. *Prescription*. II. 856. Vazeille. *Idem*. 419 și 523. Vallette și Mourlon. III. 1947-1950. Berriat St. Prix. I. 2366.—Remâne însă bine înțeles că servitutile dobândite sub legea vechie prin prescripția de 10 sau 20 de anĭ sunt și remân valide sub legea nouă. (Art. 1.) Prescripție de 10 sau de 20 de anĭ. Controversă.

[2]) Aubry et Rau. II. § 251, p. 552. Laurent. VIII. 205.—Dacă esistă sau nu îngăduire din partea proprietaruluĭ, aceasta este o cestie de fapt. Laurent. *loco cit.*—Dacă acel care posedă servitutea a recunoscut însușĭ că posesiunea sa nu este de cât consecința uneĭ îngăduirĭ din partea proprietaruluĭ, această recunoaștere va fi în tot-deauna o piedică la prescripțiunea achisitivă a servituțeĭ, pentru că o posesiune viciată nu poate nicĭ o dată să conducă la prescripție, *non obstat* Art. 1865 § 3 și Art. 1838. Laurent. VIII. 206. Demolombe. XII. 779 ter. Aubry et Rau. II. § 251, p. 552, nota 16. Cas. Fr. D. P. 54. 1. 154. Asemenea recunoaștere făcută de către posesor ar fi oposabilă numaĭ succesorilor sĕĭ universalĭ.

Servituți continue și aparente.

Numaĭ servituțile *continue* și *aparente* pot fi dobândite prin prescripția de 30 de anĭ (Art. 623), pentru că numaĭ ele sunt susceptibile de o posesiune publică (Art. 1847, 1852), fără de care prescripția nu poate să aibă loc.[1]) Aceste servituțĭ o dată stabilite pot a *fortiori* să fie mărite și întinse prin prescripție în basa Art. 641. [2])

Fiind că servitutea pentru a putea fi prescrisă trebue să fie aparentă, prescripția nu va începe a curge de cât din momentul sevêrșireĭ și terminăreĭ lucrărilor necesare pentru esercițiul eĭ.[3])

Servituți care nu pot fi stabilite prin prescripție.

Servituțile *continue neaparente* și servituțile *necontinue*, *aparente* sau *neaparente*, prin urmare, toate acele la care lipsește sau *continuitatea* sau *aparența*, nu pot decĭ fi dobândite prin prescripție. (Veḑĭ esplic. Art. 624.)

Transcriere. Art. 722 Pr. Civ.

Servituțile stabilite prin prescripție, ca și acele stabilite prin destinația proprietaruluĭ (veḑĭ *infrà*, p. 146), sunt oposabile celor de al treile fără nicĭ o transcriere. Art. 722 din Pr. Civ. nu

---

nu însă și acelor particularĭ, care ar putea începe o posesiune nouă bună pentru prescripție, pentru că eĭ nu represintă pe autorul lor ca succesorĭ universalĭ. Laurent, Aubry et Rau. *loco cit.*

[1]) Astfel, servitutea de vedere fiind continuă și aparentă (V. *suprà*, p. 132, nota 2), poate fi stabilită prin prescripție. Prin vedere trebue însă înțeles o fereastră practicată în zid care deșteaptă atențiunea și provoacă o contraḑicere din partea vecinuluĭ, ear nu o simplă gaură care poate să provie din vechime sau din întâmplare fără mâna omuluĭ. Cas. Fr. Pand. Chron. pe 1878-1886. 1. 93.

Când o servitute este susceptibilă de a fi dobândită prin prescripție, judecătorĭĭ fonduluĭ apreciază în mod suveran pertinența și admisibilitatea faptelor alegate de parte pentru stabilirea posesiuneĭ. Cas. Fr. Pand. Période. 1889. I. 133. Comp. și Pand. Période. 87. 1. 266.

[2]) Astfel, dacă în loc de a deschide două ferestre pe fondul supus, precum prevedea titlul primitiv, am avut în timp de 30 de anĭ treĭ ferestre, am dobândit prin prescripție dreptul la o fereastră maĭ mult, și prin urmare am mărit întinderea servituțeĭ primitive. Demolombe. XII. 783. Cas. Fr. D. P. 80. 1. 152. Veḑĭ și *infrà*, esplicarea Art. 641.

Lucrările trebue ele neapărat să emane de la proprietar? Controversă.

[3]) Arntz. I. 1179. Laurent. VIII. 203. Demolombe. XII. 776. Comp. Art. 631 cod. Italian. Aceste lucrărĭ pot fi făcute nu numaĭ pe fondul șerbitor, dar chiar și pe fondul stăpânitor, destul este că ele se arăte în deajuns dreptul proprietaruluĭ acestuĭ din urmă fond de a face ceva pe fondul șerbitor, sau necesitatea pentru acest fond de a suferi ceva. (Art. 622.) Laurent. VIII. 204. Arntz. I. *loco cit.* Demolombe. XII. 777. Aubry et Rau. II. § 251. p. 552. Veḑĭ și *suprà*, p. 20. Se admite de asemenea în genere că aceste lucrărĭ pot fi făcute nu numaĭ de proprietarul fonduluĭ stăpânitor, dar chiar și de un al treile, precum un posesor, un usufructuar, și chiar un chiriaș, căcĭ fiind vorba în specie de un fapt material de posesiune, ea se esercită în mod util pentru proprietar prin toțĭ aceĭ care deținfondul. (Art. 1846.) Aubry et Rau. II. § 251, p. 552 Demol. XII. 778. Duranton. V. 591.—Veḑĭ cu toate aceste Laurent

este aplicabil în specie, pentru că deși prescripția achisitivă sau usucapiunea este tot-deauna un fapt al omuluĭ, totuși ea nu constitue un titlu. Tot ce s'ar putea ḑice este numaĭ că ea face a se presupune esistența anterioară a unuĭ titlu care nu poate să fie astăḑĭ înfățoșat. [1])

3° *Destinația proprietaruluĭ.* (*Art. 625, 626.*)

Definițiune. Prin destinația proprietaruluĭ (*du père de famille*) trebue să înțelegem dispositiunea sau așăḑarea prin care proprietarul a două fonḑurĭ a destinat unul din ele la serviciul celuilalt. [2]) *Destinația* este deci aicĭ faptul, sau maĭ bine ḑis, intențiunea de a consacra un imobil la aducerea unuĭ serviciu oare care pentru esploatarea unuĭ alt imobil.

Esemplu de servitute stabilită prin destinația proprietaruluĭ. Astfel, dacă presupunem că Primus, proprietarul uneĭ moșiĭ și a uneĭ case vecine, a vêndut moșia sa luĭ Secundus, ear casa luĭ Terțius, după ce a făcut maĭ întăĭ ca apa care isvorea pe moșie să fie condusă până la casă prin lucrărĭ aparente, de pildă, prin niște țăviĭ așeḑate pe suprafața pământuluĭ, Terțius, va putea, dacă lucrurile au remas în starea în care le a așeḑat Primus, să pretindă că casa sa are o servitute de apăḑucere asupra moșieĭ luĭ Secundus.

Origina destinației proprietaruluĭ. Acest mod de stabilire a servituților, necunoscut atât în dreptul nostru anterior, cât și în dreptul Roman, [3]) își are origina sa în

VIII. 204, după care lucrările menite a dobândi un drept pentru un fond n'ar putea să emane de cât de la proprietarul acestuĭ fond, ceea ce este mult maĭ juridic, pentru că, după cât am vĕḑut, numaĭ proprietarul poate să dobândească o servitute în folosul unuĭ fond, de vreme ce numaĭ el represintă fondul. (Veḑĭ *suprà*, p. 137.)

[1]) Comp. Laurent. *Drept internațional.* VIII. 227 *in fine.*—In caz însă când servitutea ar fi constatată prin o hotărîre judecătorească, nimic nu s'ar opune la transcrierea acesteĭ hotărîrĭ.

Nu este nevoe ca să esiste două fonḑurĭ. [2]) Nu este numaĭ de cât nevoe ca să esiste două fonḑurĭ deosebite, căcĭ servitutea ar avea ființă chiar atunci când proprietarul unuĭ singur fond ar fi făcut ca o parte din acel fond să servească celeilalte părțĭ, dacă în urmă fondul ar fi fost împărțit în două prin efectul uneĭ împărțeli sau a uneĭ înstrăinărĭ. Legiuitorul vorbește de două fonḑurĭ, pentru că s'a gândit la timpul când se va naște servitutea. Laurent. VIII. 176. Demol. XII. 826. Aubry et Rau. II. § 252, *ab initio*, nota 1. Durant. V. 566. Cas. Fr. Pand. Périod. 88. II. 26, 27.—Veḑĭ cu toate aceste Solon, 289 și Massé-Vergé. II. p. 203, nota 10, § 337.—In caz când ar esista două fonḑurĭ, faptul că aceste două fonḑurĭ, care au aparținut aceluiași proprietar, nu sunt alăturate unul de altul nu se opune ca unul din ele să fie grevat în folosul celuilalt de o servitute stabilită prin destinația proprietaruluĭ. Curtea din Pau. D. P. 86. 2. 173.

[3]) Veḑĭ L. 7. Pr. și L. 10. Dig. Lib. 8. Tit. 4.—L. 30. Pr. Dig. Lib. 8. Tit. 2.—Veḑĭ cu toate aceste L. 3. Dig. Lib. 8. T. 4, unde

dreptul cutumier francez. „*Destination du père de famille vaut titre*“, ţicea *Loysel*.

Voinţa tacită a părţilor.

Cât timp ambele fonduri aparţin aceluiaşi proprietar, serviciul astfel stabilit nu constitue o servitute, pentru că: *nemini res sua servit.* (L. 26. Dig. Lib. 8. Tit. 2.) [1]) Dacă însă prin o causă oare care, ambele fonduri sau unul macar din ele încetează de a aparţinea aceleiaşi persoane şi trec la diferiţi proprietari, serviciul mai înainte statornicit, care în timp pe când fondurile erau în aceeaşi mână, nu era de cât esercitiul dreptului de proprietate, se preschimbă într'o adevărată servitute, după împărţirea lor, ca şi cum această servitute ar fi fost constituită prin titlu, legea presupunênd într'adevĕr că părţile au consimţit tacitamente ca lucrile să remâe în starea în care ele erau în momentul când fondurile au încetat de a aparţinea aceleiaşi persoane. In acest sens, destinaţia proprietarului ţine loc de titlu (*vaut titre*), adecă presupune esistenţa unui titlu.[2])

Voinţă espresă.

Dacă părţile s'au rostit în mod espres asupra constituireĭ servituţeĭ în momentul înstrăinăreĭ sau a împărţeleĭ, atunci ea nu va mai fi stabilită prin destinaţia proprietarului, adecă prin voinţa tacită şi presupusă a părţilor contractante, ci prin voinţa lor espresă, adecă prin titlu. [3]) (Art. 623.)

Transcrierea servituţeĭ. Controversă.

Servituţile stabilite prin destinaţia proprietarului fiind întemeiate pe consimţĕmêntul tacit al părţilor contractante, ear nu pe voinţa lor espresă, sunt oposabile celor de al treile, ca şi acele dobândite prin prescripţie (vedĭ *suprà*, p. 144), fără nicĭ o transcriere. Art. 722 Pr. Civ. nu este decĭ aplicabil în specie. [4])

---

se ţice: „*Duorum prædiorum dominus, si alterum ea lege tibi dederit*, **ut id prœdium, quod datur, serviat ei quod ipse retinet**, *vel contra, jure imposita servitus intelligitur.*“ Comp. şi L. 1. Dig. Lib. 33. Tit. 3; L. 31 şi 36, Dig. Lib. 8. Tit. 3.

[1]) Vedĭ şi L. 10, Dig. Lib. 8. Tit. 4, care esprimă aceeaşi idee, ţicênd: *nemo ipse sibi servitutem debet.* Vedĭ şi *suprà*, p. 3, nota 2. Servitutea decĭ, după ce a luat naştere, va înceta îndată ce ambele proprietăţi vor trece earăşi în aceeaşi mână. (Art. 638.)

[2]) Mourlon. I. 1828. Laurent. VIII. 172, 173. Demol. XII. 804, 809. Ducaurroy. II. 351. Demante. II. 547. Vedĭ şi Cas. Fr. Pand. Période. 88. 2. 26, 27. Astfel, servitutea se stabileşte în asemene caz prin voinţa presupusă a *părţilor contractante*, ear nu *prin voinţa proprietarului anterior* care a destinat unul din fonduri la serviciul celuilalt, după cum din eroare se esprimă Duranton (V. 568).

[3]) Demolombe. XII. 804. Laurent. VIII. 173. Cas. Fr. Répert. Dalloz. *Servitudes.* 1004 şi 1015.

[4]) Laurent. VIII. 190. Aubry et Rau. II. § 252 *in fine*, tecst şi nota 12. — *Contrà.* Mourlon. *Transcription*, I. 115, 116, după care acel care ar voi să invoace destinaţia proprietarului ar trebui să'şi procure un act care s'o constate şi care să fie transcris. Această soluţiune confundă însă convenţiunele verbale cu convenţiunile tacite sau presupuse.

Numaĭ servituțile *continue* și *aparente*, precum sunt acele de vedere, de apăducere, de scurgerea apelor etc. (comp. Cas. Fr. Pand. Période. 1887. 1. p. 345) pot fi stabilite prin destinația proprietaruluĭ, pentru că consimțĕmêntul tacit pe care îl presupune destinația acestuĭ proprietar nu se poate manifesta da cât prin lucrărĭ esterioare (Art. 625), ceea ce esclude decĭ servituțile neaparente chiar continue (Comp. Demolombe. XII. 815 urm.) și servituțile discontinue și aparente. (Veḑĭ însă Art. 627.)

Servituțile care pot fi stabilite prin destinația proprietaruluĭ.

Acel care invoacă destinația proprietaruluĭ drept causă a constituireĭ uneĭ servituțĭ trebue să dovedească prin orĭce soiŭ de probe, *per qualunque genere di prova*, după cum se esprimă Art. 532 din codul Italian, și prin urmare, chiar prin marturĭ, fără nicĭ un început de dovadă scrisă, [1]) următoarele fapte: 1° că cele două fonduri, acum despărțite între doĭ proprietarĭ, [2]) au fost averea irevocabilă [3]) a aceluiașĭ proprietar; și 2° că proprietarul [4]) este

Faptele ce trebue să dovedească acel care invoacă destinația proprietaruluĭ.

[1]) Arntz. I. 1185. Aubry et Rau. II. § 252, p. 557. Mourlon. I. 1830. Ducaurroy. II. 353. Demante. II. 548 bis. II. Marcadé. II. 655. Toullier. D. II. 610. Durant. V. 574. Demolombe. XII. 812. Comp. și Laurent. VIII. 181 și Ante-proiect. III. p. 185.—Unele cutume ale Francieĭ (Paris și Orléans) nu admiteau în această privință de cât o dovadă scrisă, ceea ce n'a fost reprodus în codul nou.

[2]) Servitutea iea naștere în momentul despărțireĭ fondurilor, orĭ care ar fi causa acesteĭ despărțirĭ, căcĭ până atuncĭ, serviciul ce unul din fonduri a adus celuilalt nu era de cât esercițiul dreptuluĭ de proprietate. Causele obicinuite de despărțire sunt împărțeala și înstrăinarea, fie de bună voe, fie silită a ambelor fonduri, sau a unuĭ macar din ele. Servitutea prin destinație ar avea decĭ ființă chiar când vênḑarea ar fi silită (Art. 503. urm. Pr. Civ.), fără a se distinge dacă esistă numaĭ un singur proprietar, sau maĭ mulțĭ coproprietarĭ care înstrăinează orĭ dobândesc imobilele. Demolombe. XII. 827. Laurent. VIII. 178. Aubry et Rau. II. § 252, p. 556. Comp. și Cas. Fr. D. P. 54. 1. 17 și L. 23 § 2. Dig. Lib. 8. Tit. 3.

Unĭĭ ar voi să deducă din cuvintele *fonduri despărțite*, care se găsesc în Art. 626, că acest art. s'ar aplica numaĭ la *împărțeala* unuĭ fond între coproprietariĭ luĭ, ear Art. 627 la *înstrăinarea* luĭ, ceea ce este inadmisibil. Veḑĭ esplic. Art. 627. Comp. Demol. XII. 819. Aubry et Rau. II. § 252, p. 558, nota 9. Bonachi. II. p. 330 și 333.

[3]) Decĭ, dacă proprietarul a făcut să servească unul din fonduri celuilalt pe când el n'ar fi avut asupra unuia din aceste fonduri de cât o proprietate supusă revocațiuneĭ, desființăreĭ sau anulăreĭ, destinațiunea nu va avea loc la caz de revocare, desființare sau anularea proprietățeĭ. Laurent. VIII. 179.—Tot astfel, destinația proprietaruluĭ n'ar avea loc când faptul juridic care desevêrșește împărțeala n'ar constitui de cât o devoluțiune vremelnică a folosinței, precum ar fi o donațiune care s'ar desființa în urmă prin raport. (Art. 751. urm.) Laurent. *loco cit.* C. Bastia. D. P. 58. 2. 211.

Revocarea sau desființarea proprietățeĭ.

[4]) Decĭ, dacă unul din fonduri a fost destinat la serviciul celuilalt, fără știința proprietaruluĭ, de către un arendaș sau chiriaș, de un antecresist, sau chiar de un usufructuar, destinația proprietaruluĭ nu va avea loc, pentru că drepturile lor fiind parțiale și vremelnice,

Arendaș, usufructuar etc.

acela care a pus sau a *lăsat* lucrurile,[1]) după cum se esprimă Art. 632 din codul Italian, în starea [2]) din care a resultat servitutea din momentul ce fondurile au încetat de a avea acelaşi proprietar.

Sevêrşirea împărţeleĭ în urma vindereĭ fondului întreg.

Eată însă o dificultate care se poate ivi. Proprietarul vinde un fond în întregimea sa la maĭ mulţĭ cumpărătorĭ fără a'l împărţi, şi divisiunea între dênşiĭ nu se face de cât după vênzare. Cestiunea este de a se şti dacă servitutea prin destinaţie va avea fiinţă în caz când o parte din fondul vêndut ar aduce un serviciŭ celeilalte părţĭ? Respunsul trebue să fie afirmativ pentru casul când serviciul ar avea fiinţă în momentul împărţireĭ fondului, dacă în acel moment părţile contractante ar fi consimţit tacitamente a'l menţinea, căcĭ legiuitorul nu cere ca împărţeala să emane de la însuşĭ proprietarul care a statornicit starea de lucrurĭ menită a da naştere servituţeĭ, ci numaĭ ca aceĭ care proced la împarţeală să menţie serviciul ce părţile acum despărţite îşĭ aduceau între ele înaintea împărţeleĭ. (Laurent. VIII) 180.)

Despre stabilirea servituţilor continue şi neaparente şi acelor discontinue aparente sau neaparente.

Art. 624.—Servituţile continue neaparente şi servituţile necontinue şi neaparente (şi trebue adaos sau *aparente* [3]) nu se pot stabili de cât prin titlurĭ. (Art. 622, 623 C. C. Art. 691 C. Fr.)

---

numaĭ proprietarul care represintă totalitatea fondului poate să aibă idea de vecinicie pe care o cere această destinaţie. Mourlon. I. 1829. Laurent. VIII. 174. Demolombe. XII. 811. Curtea din Dijon. D. P. 71. 5. 355. Veḑĭ şi Tom. II, p. 397.

Menţinerea uneĭ destinaţiĭ anterioare. Controversă.

[1]) Nu esistă deci nici o deosebire între casul când proprietarul a două fonduri ar fi destinat însuşĭ unul din aceste fonduri la serviciul celuilalt şi între casul când el ar fi menţinut o destinaţie anterioară, căcĭ proprietarul actual este presupus că a destinat el însuşĭ unul din fonduri la serviciul celuilalt, atunci când el n'a schimbat o stare de lucrurĭ pe care putea s'o schimbe. Art. 632 Ital. este conform. Tot ce se cere este deci ca starea de lucrurĭ din care resultă destinaţia să esiste în momentul când cele două fonduri încetează de a avea acelaşĭ proprietar, fără a ne interesa cine a înfiinţat-o. Mourlon. I. 1829. Laurent. VIII. 177. Aubry et Rau. II. § 252, nota 2. Bonachi. II. p. 330. Demol. XII. 814. Ducaurroy. II. 352. Demante. II. 548 bis I. Toullier. D. II. 609.—*Contrà.* Duvergier asupra luĭ Toull. *loco cit.* nota a. Durant. V. 570, 574. Marcadé. II. 659.

[2]) Această stare de lucrurĭ trebue să aibă caracterul vecinicieĭ şi a statornicieĭ şi să esiste pe un fond *pentru folosul celuilalt fond*, ear nu numaĭ într'un mod trecĕtor pentru comoditatea şi plăcerea personală a proprietaruluĭ. Arntz. I. 1185. Laurent. VIII. 175, *in fine.* Demolombe. XII. 811. Bonachi. II. p. 331. Duranton. V. 567.

[3]) Cred că legiuitorul nostru nu vorbeşte de servituţile *discontinue aparente* numaĭ din scapare de vedere, ear nu din causa Art. 627. Comp. Trib. Gorjiu, sub preşed. D-luĭ Dobruneanu. Dreptul pe 1889. No. 19.—Veḑĭ cu toate acestea, Bonachi. II. p. 326.

Servitutile continue neaparente și acele discontinue *aparente* sau *neaparente* nu pot fi stabilite de cât prin titluri, adecă prin efectul unei convențiuni (vênḑare, schimb, împărțeală, donațiune), sau prin efectul unui testament. (Veḑi *suprà*, p. 140.)

Tecstul francez și acel Italian (Art. 631) esclud espres posesiunea chiar imemorială (*cujus memoria non extat*), și *a fortiori* deci, acea de 30 de ani, pentru a curma cu dreptul vechiŭ care admitea în unele părți posesia imemorială, ear în altele, prescripția ordinară. Tecstul nostru n'a mai reprodus această dispositiune, pentru că ea resultă implicitamente din § 1 al Art. 624. [1])

Așa dar, pe când la noi, altă dată, ori ce servitute putea fi stabilită, ca și la Romani, prin prescripție (veḑi *suprà*, p. 142, nota 1), astăḑi, din contra, numai servitutile *continue* și *aparente* pot fi dobândite prin posesiunea de 30 de ani,[2]) căci servitutilor *neaparente* le lipsește elementul publicității (Art. 1847, 1852), ear acelor *necontinue* le lipsește posesiunea sub nume de proprietar, de vreme ce ele sunt mai în tot-deauna resultatul unei îngăduințĭ. Posesiunea lor fiind deci presupusă precarie (Art. 1853), nu poate să deie loc la prescripție. [3])

Escluderea prescripțiunei.

Aceste servituți nu pot deci fi stabilite nici prin o prescripție sprijinită pe un titlu emanat de la o persoană care nu era proprietarul fondului șerbitor (*a non domino*), chiar când viciurile acestuĭ titlu ar fi fost necunoscute, căci, pe de o parte, regulele generale ale prescripției nu sunt aplicabile materiei servitutilor

Prescripția sprijinită pe un titlu emanat a non domino. Inadmisibilitate. Controversă.

[1]) Art. 16 din legea poliției rurale cuprinde deci o inesactitate când prevede că servitutea de trecere, de conducere, de adăpare sau de păsunare a vitelor, care sunt toate servituți discontinue (veḑi *suprà*, p. 129, 130), se vor putea întemeia *pe o îndelungată posesiune, conform celor cuprinse în codul civil.*

L. pol. rurale din 1868. —Art. 16. Inesactitate.

Paragraful 2 al acestuĭ art. cuprinde o altă inesactitate, când prevede că trecerea, conducerea, adăparea sau păsunarea vitelor, *în temeiŭ de învoelĭ* sau *prin simplă îngăduire a proprietarului*, nu va putea nici odată stabili dreptul de servitute, căci toate aceste servituți pot fi stabilite prin *învoelĭ*, învoeala constituind un titlu.

Altă inesactitate.

[2]) Șerbirile neaparente sau necontinue dobândite sub legea vechie prin prescripția de 10 sau 20 de ani remân însă valide, pentru că legea nouă n'are efect retroactiv. (Art. 1.) Veḑi și *suprà*, p. 143, note 1 *in fine*.—De asemene, șerbirile a căror prescripție a început sub legea veche, se vor dobândi prin îndeplinirea termenului de 10 sau de 20 de ani, ear nu a aceluĭ de 30 de ani. (Art. 1911.) Laurent. XXXII. 610. Aubry et Rau. II. § 215 bis, p. 328.

[3]) Laurent. VIII. 195. Mourlon. I. 1827. Demolombe. XII. 786. Ducaurroy. II. 349. Marcadé. *Prescription.* Art. 2229, I.—Nu este deci esact de a se ḑice, după cum făcuse mai întăi Marcadé (II. 652) și alții, că servitutile necontinue ar fi neprescriptibile pentru că le ar lipsi *continuitatea*, de și aceasta pare a resulta din L. 14, Dig. Lib. 8. Tit. 1, pentru că această opinie confunda continuitatea posesiunei (Art. 1848) cu continuitatea servituței.

(Art. 1894), ear pe de alta, Art. 624 prescrie esistența unuĭ *titlu*, adecă a *uneĭ cause legitime de achisițiune*, ear nu a unuĭ titlu vicios, care nu poate stabili un drept. Titlul vicios nu poate într'adevĕr se conducă la dobândirea proprietățeĭ prin sine însuşĭ, ci numaĭ prin prescripție, a căruĭ basă el este, şi prescripția este tocmaĭ inadmisibilă în ipotesa de față.[1])

Art 1858 § 2 inaplicabil.

Tot pentru aceleaşĭ motive, vom decide că servitutea nu va putea fi stabilită prin prescripție, chiar când ea ar fi fost esercitată timp de 30 de anĭ după o contradicție opusă drepturilor proprietaruluĭ pretins grevat.[2]) (Art. 1858 § 2.)

Dobândirea uneĭ servituți de trecere în folosul uneĭ comuni.

Regulele maĭ sus espuse asupra neputințeĭ de a dobândi prin posesiunea de 30 de anĭ servituțile continue neaparente şi acele discontinue aparente sau neaparente se aplică şi la dreptul de trecere ce s'ar revendica ca o *servitute* pentru locuitoriĭ uneĭ comuni asupra fondurilor unuĭ particular, căcĭ servitutea de trecere este *discontinuă*, şi câte o dată chiar şi *neaparentă*.[3])

Dobândirea proprietățeĭ unuĭ drum prin prescripție.

Comunele vor putea însă să dobândească proprietatea unuĭ drum prin prescripție, căcĭ prescripția fiind un mod de a dobândi proprietatea (Art. 615 şi 1837), ear comunele fiind nişte persoane juridice (Art. 1 L. com. din 1887), ele pot deveni proprietarĭ fie prin prescripție, fie prin alte moduri. Comuna nu va putea însă să dobândească dreptul seu de proprietate numaĭ prin faptul trecereĭ locuitorilor pe acel drum, căcĭ acest fapt fiind resultatul uneĭ simple îngăduințĭ nu poate să servească a dobândi nicĭ proprietatea, nicĭ o desmem-

---

[1]) Arntz. I. 1181. Aubry et Rau. II. § 251, p. 550, nota 2. Demolombe. XII. 788. Laurent. VIII. 196. Troplong. *Prescription*. II. 857. Demante. II. 546 bis. II. Duvergier asupra luĭ Toullier. II. 629, nota 1.—*Contrà*. Maleville. *Analyse raisonée du code civil*, asupra Art. 691. Toullier. D. II. 629, 630. Proudhon. *Usufruct*. VIII. 3529. Această din urmă părere, întemeindu-se pe vechiul drept al Franciеĭ, nu poate fi admisă la noĭ.

[2]) Laurent. VIII. 196 bis. Demolombe. XII. 789 urm. Aubry et Rau. II. § 251, *loco cit.*, nota 3 şi 4. Un esemplu ne va face maĭ bine să demonstrăm esactitatea acesteĭ soluțiunĭ: să presupunem că Primus esercită dreptul de trecere pe fondul luĭ Secundus care se opune la aceasta. Primus tăgăduind acest drept de opunere, îĭ face cunoscut de a înceta cu orĭ ce opunere din partea sa, şi Secundus abținênduse în viitor, Primus continuă a trece pe fond timp de 30 de anĭ Eĭ bine, Primus n'a dobândit în asemene caz servitutea de trecere, pentru că prescripția este în specie cu neputință, de vreme ce servitutea de trecere este *necontinuă*.

[3]) Arntz. I. 1183. Laurent. VIII. 207. Demolombe. XII. 797. Aubry et Rau. II. § 251, p. 554. Cas. Fr. D. P. 55. 1. 394. Comp. şi D. P. 46. 2. 88.—Nimic n'ar împedeca însă ca comuna, representată prin primarele seu, să stipuleze o servitute de trecere prin titlu în numele locuitorilor considerați ca proprietarĭ, locuitoriĭ considerându-se ca stipulatorĭ prin mijlocul representantuluĭ lor. Laurent. VIII. 208.

brare a proprietățeĭ. (Art. 1847, 1853 § 2.) Pe lângă faptul trecereĭ în tot timpul cerut pentru a prescrie, comuna va trebui decĭ să maĭ stabilească și alte fapte care se vor aprecia în mod suveran de instanțele de fond. [1])

Despre prescripțiunea drepturilor de proprietate care au analogie cu servituțile.

Numaĭ servituțile continue și aparente pot fi stabilite prin prescripție. (Art. 623.) Drepturile esercitate însă cu titlu de servitute pot fi esercitate și cu titlu de proprietate, sau de coproprietate, în care caz, nu maĭ este nevoe ca condițiunele de continuitate și de aparență să fie întrunite.

Dreptul de trecere.

Astfel, de și servitutea de trecere este necontinuă (Art. 622 § 1), și ca atare imprescriptibilă (Art. 624), totuș eu voĭ putea să esercit acest drept ca coproprietar al drumuluĭ, și în asemene caz, voĭ putea fără nicĭ o îndoeală să invoc prescripția achisitivă. [2])

Dreptul de pășune.

Tot astfel, dreptul de a paște vitele pe fondul altuia este o servitute necontinuă (Art. 622 § 1), și ca atare imprescriptibilă după Art. 624 (Curtea din Pau și C. Chambérry. D. P. 69. 1. 399. D. P. 66. 2. 79), și cu toate acestea, justiția poate să menție un drept de pășune întemeiat pe o posesiune îndelungată (Cas. Fr. D. P. 52. 1. 18), când acest drept nu este esercițiul uneĭ servituțĭ, ci a unuĭ drept de coproprietate, căcĭ nimic nu se opune la dobândirea prin prescripție a unuĭ drept de coproprietate asupra unuĭ imaș. (Comp. Laurent. VIII. 201. Aubry et Rau. II. § 251, p. 553.)

Perderea sau distrugerea actuluĭ care constată servitutea.

Art. 628.—Titlul constitutiv al servituțeĭ (sau maĭ bine ḑis, *actul scris care constată esistența servituțeĭ), în privința servituților ce nu se pot dobândi prin prescripțiune,* [3]) nu poate fi înlocuit de cât prin un

[1]) Laurent. VIII. 215. Massé-Vergé. II. § 336, p. 199, nota 2. Cas. Fr. D. P. 55. 1. 394. D. P. 58. 1. 450. D. P. 45. 1. 41. D. P. 46. 4. 528. D. P. 49. 2. 230.—Veḑĭ cu toate aceste Cas. Fr. și Curtea din Bordeaux. D. P. 47. 1. 108 și D. P. 56. 2. 26.

[2]) Arntz. I. 1183. Aubry et Rau. II. § 251, p. 553. Laurent. VIII. 201. Veḑĭ și Laurent. VIII. 191. Comp. și Cas. Fr. D. P. 71. 1. 254.

[3]) Această propositiune cuprinde o inesactitate, căcĭ vom vedea că actul de recunoaștere este admisibil în privința tuturor servituților. Veḑĭ p. 153. Art. 628 maĭ cuprinde încă și o altă inesactitate când ḑice că *actul primitiv nu poate fi înlocuit de cât prin un act de recunoaștere*, căcĭ servitutea maĭ poate încă fi dovedită prin marturĭ, mărturisire sau jurământ, și în privința servituților continue și aparente, chiar prin posesia de 30 anĭ, care se va dovedi tot cu marturĭ. Veḑĭ *suprà*, p. 142, și *infrà*, p. 152, tecst și nota 4. Inesactitate de tecst.

titlu (sau mai bine dis, prin un *act* de recunoaştere [1]) a servituţei şi dat din partea proprietarului loculuĭ servit. (Art. 623, 624, 1189, 1190, 1206 C. C. Art. 695 C. Fr.)

Art. 628 a voit să dică că actul constitutiv al servituţeĭ poate, la caz de perderea sau de distrugerea luĭ, să fie înlocuit prin un act de recunoaştere [2]) (Art. 1189), ceea ce era de prisos, pentru că recunoaşterea fiind o mărturisire, mărturisirea scrisă constitue fără îndoeală o deplină dovadă contra aceluia care a făcut-o. (Art. 1206.) Soluţiunea ar fi deci aceiaşĭ, chiar dacă Art. 628 n'ar avea fiinţă.

Dovedirea servituţeĭ, în lipsă de act, conform dreptuluĭ comuń.

In lipsă şi de act primordial şi de act de recunoaştere, [3]) servituţile se vor mai putea dovedi între părţĭ prin marturĭ în cazurile în care această dovadă este admisibilă (Art. 1191, 1197, 1198), prin presumţiunĭ (Art. 1203), şi în orĭ ce caz, prin mărturisire (Art. 1204) sau jurământ decisoriŭ. [4]) (Art. 1207.)

Act de recunoaştere. Art. 1198.

[1]) Titlul, sau mai bine dis, actul de recunoaştere orĭ *recognitiv* este un act scris prin care părţile recunosc esistenţa unuĭ drept constatat prin un act anterior numit *constitutiv* sau *primordial* (Art. 1189), care se presupune a fi perdut sau distrus. (Art. 634 C. Ital.)

[2]) Actul de recunoaştere nu poate să emane de cât de la proprietarul fondului şerbitor (Art. 628), pentru că proprietarul fondului stăpânitor n'ar putea să'şĭ constitue însuşĭ un titlu. Demolombe. XII. 752. Laurent. VIII. 150, 152. Aubry et Rau. II. § 250, p. 548. „*Alienis œdibus, nec imponi, nec adquiri servitus potest.*“ L. 8 *in medio.* Dig. Lib. 8. Tit. 4. Veḑĭ şi L. 6 Pr. *in fine*, Dig. *loco cit.*

Actul de recunoaştere nu cere consimţĕmêntul proprietaruluĭ dominant.

Şi actul constitutiv al servituţeĭ trebue să emane tot de la proprietarul actual al fonduluĭ şerbitor, sau cel puţin de la proprietariĭ anteriorĭ, autoriĭ luĭ (Demolombe. XII. 752 bis), însă constituirea servituţeĭ fiind în orĭ ce caz un contract, trebue să intervie şi consimţĕmêntul proprietaruluĭ fonduluĭ stăpânitor, pe când actul de recunoaştere fiind o simplă mărturisire, adecă un act unilateral, este perfect fără consimţĕmêntul acestuĭ proprietar. Demolombe. XII. 757 bis. Aubry et Rau. II. *loco cit.* Marcadé. V, asupra Art. 1356. II. Laurent. VIII. 152.—Veḑĭ cu tote aceste, Cas. Fr. D. P. 64. 1. 215, care pare a cere acceptaţiunea din partea proprietaruluĭ fonduluĭ dominant.

Art. 1189 inaplicabil la servituţi. Controversă.

Puterea probatorie a actuluĭ de recunoaştere nu este supusă la întrunirea condiţiunilor şi formalităţilor cerute de art. 1189, pentru că această dispoziţie este de strictă interpretare, ca una ce derogă de la principiile generale. Laurent. VIII. 152 bis. Aubry et Rau. II. *loco cit.* Demante. II. 550 bis. II. Demolombe. XII. 757. Boileux. II. p. 910. Arntz. I. 1173. Marcadé. II. 662. Duvergier asupra luĭ Toullier. II. 603, nota 1.—*Contrà.* Solon. 369. Mourlon. I. 1822, nota 2. Bonnier. *Preuves.* II. 791.

Art. 1193 inaplicabil în specie.

Nicĭ Art. 1893 nu este aplicabil în specie, pentru că acest art. cuprinde o dispoziţie specială aplicabilă numaĭ la rente. Laurent. VIII. 153. Demolombe. XII. 756. Aubry et Rau. II. § 251, *in fine.*

O hotărîre poate înlocui titlul primitiv.

[3]) Cu toată tăcerea legeĭ, nu mai remâne nicĭ o îndoeală că o hotărîre remasă definitivă va putea să înlocuească titlul primitiv ca şi actul de recunoaştere. *Res judicata pro veritate habetur.* (Art. 1200 § 4.) Boileux. II. p. 910.

[4]) Laurent. VIII. 151. Demolombe. XII. 755. Ducaurroy. II. 355. Mour-

Nu este deci esact de a se ḑice, după cum face tecstul, *că actul primitiv nu poate fi înlocuit de cât prin un act de recunoaștere.* Inesactitate de tecst.

Art. 628 cuprinde o inesactitate și mai mare când ḑice că actul constitutiv al servituței poate fi înlocuit prin un act de recunoaștere *numai în privința servițuților care nu pot fi dobândite prin prescripție*, adecă acelor necontinue sau neaparente (Art. 624), căci actul de recunoaștere este admisibil în privința tuturor servițuților, chiar acelor continue și aparente care pot fi dobândite prin prescripția de 30 de ani. (Art. 623.) Legiuitorul într'adevĕr a voit să ḑică că, în privința servițuților continue și aparente, titlul primitiv mai poate încă fi înlocuit prin posesia de 30 de ani, sau prin destinația proprietarului (Art. 625, 626), pe când pentru celelalte servițuți, el nu poate fi înlocuit de cât prin actul de recunoaștere.[1] Altă inesactitate.

Despre modul de a esercita servițuțile. (Art. 620 § 2.)

Paragraful 2 al Art. 620 prevede că usul, adecă esercițiul servițuților și întindirea lor, se regulează prin titlul care le constitue, ear în lipsă de titlu, după regulele ce vom espune mai la vale.

Interpretarea titlului, care constitue legea părților (Art. 969), se face după regulele generale de interpretate a convențiunelor.[2] (Art. 977-985.) Titlu.

---

lon. I. 1822. Demante. II. 550 bis. I. Aubry et Rau. II. § 251, p. 548. Veḑi și *suprà* p. 140, nota 2 și p. 141.—Cât pentru servițuțile continue și aparente, ele vor putea, în lipsă de act primitiv și de act de recunoaștere, să fie dovedite prin posesie de 30 de ani (Art. 623), pentru că prescripția înlocuește titlul. Mourlon. *loco cit.* Marcadé. II. 622. Veḑi și *suprà* p. 142.

[1]) Comp. Laurent. VIII. 151. Demolombe. XII. 754. Ducaurroy. II. 355. Aubry et Rau. II. § 250, p. 548, nota 18. Duranton. V. 565. Demante. II. 550 bis I. Berriat. St. Prix. I. 2380.—De câte ori nu esistă un titlu primitiv, nu mai remâne nici o îndoeală că nu poate să fie vorba de înlocuirea lui prin un act de recunoaștere.—Art. 634 din codul Italian, voind să îndrepte tecstul francez, cere pentru înlocuirea titlului primordial un *document*, adecă un act scris de recunoaștere, însă și aceasta este inesact, pentru că am vĕḑut că în lipsa actului primitiv sau a unui act de recunoaștere, servițuțile pot fi dovedite după dreptul comun. (Veḑi *suprà*, p. 152.)

La Romani, titlul constitutiv al servituței putea să fie înlocuit, *în privința tuturor servițuților*, fie prin un act de recunoaștere emanat de la proprietarul fondului șerbitor, fie prin prescripție. Dreptul Roman.

[2]) Laurent. VIII. 225 urm. Demante. II. 552. Demolombe. XII. 578 și 866. Cas. Fr. D. P. 56. 1. 391. Veḑi și *suprà*, p. 112, nota 1.

La caz de îndoeală, servitutea se va interpreta deci în favoarea celui care se obligă (Art. 983), adecă în favoarea fondului șerbitor, și prin urmare, în favoarea libertăței, mărginindu-se sarcina,

Prescripție. Dacă servitutea a fost dobândită prin prescripție (Art. 623), posesiunea va determina întinderea eĭ, conform reguleĭ: *tantum prœscriptum, quantum possessum.* Interpretarea, în asemene caz, este decĭ prin esența sa restrictivă. [1])

Posesiunea servește câte o dată a determina întinderea și modul de esercitare a uneĭ servituțĭ stabilite prin titlu, chiar când servitutea e necontinuă și nu poate fi dobândită prin prescripție (Art. 624), căcĭ posesiunea nu se invoacă în asemene caz pentru a constitui servitutea, de vreme ce esistă un titlu, ci numaĭ ca un mijloc de interpretare a acestuĭ titlu. [2])

Posesiunea poate să întreacă limitele titluluĭ. Posesiunea de 30 de anĭ, poate pe de altă parte, chiar în fața unuĭ titlu formal care determină limitele servituțeĭ, să întreacă limitele acestuĭ titlu și se mărească întinderea servituțeĭ, când această servitute poate bine înțĕles să fie dobândită prin prescripție, adecă când ea este continuă și aparentă, [3]) căcĭ se poate în tot-deauna prescrie peste titlu sau în afară de acest titlu.

în loc de a se lărgi. In acest sens, servitutea, care deroagă la libertate, este de drept strict. Laurent. VII. 175 și VIII. 227. Demol. XII. 866. Vedĭ și *suprà*, p. 9.—In caz de îndoeală decĭ asupra punctuluĭ dacă esistă sau nu servitute, ea va fi declarată inesistentă, pentru că șerbirea fiind o înstrăinare parțială, înstrăinările nu se presupun. Laurent. VIII. 228. Pentru esistența servituțeĭ nu se cere însă nicĭ un termen sacramental, fiind că în dreptul modern aceste cerințe sunt necunoscute. Laurent. VIII. 222.

Servituți constituite prin donațiune. In cât privește însă servitutile constituite prin o donațiune, ele se vor înterpreta în favoarea primitoruluĭ daruluĭ, cu toate că el este proprietarul fonduluĭ dominant. Sarcina decĭ în asemene caz va fi lărgită și întinsă în loc de a fi restrânsă, pentru că aceasta a fost intențiunea constituitoruluĭ servituțeĭ. Laurent. VIII. 226.

[1]) Laurent. VIII. 236 urm. și 260. Demante. II. 553.—Astfel, dacă am posedat numaĭ două ferestre pe fondul vecin la o distanță maĭ mică de cât acea legală, este evident că nu pot să deschid o a treia fereastră. Aubry et Rau. II. § 253, p. 566. Demolombe. XII. 867. Mourlon. I. 1846. Vedĭ însă și Cas. Fr. D. P. 49. 1. 75. Vedĭ *suprà*, p. 114 tecst și nota 1. Naște însă întrebarea dacă dreptul dobândit de mine prin prescripție se mărginește numaĭ la păstrarea acestor două ferestre, sau dacă am dobândit și o servitute activă de vedere care se atragă pentru proprietarul fonduluĭ șerbitor sarcina de a nu rădica construcțiunĭ de natură a vătama dreptul meu? Vedĭ *suprà*, p. 113, tecst și nota 4, unde se arată controversa.

Ce trebue sa decidem în caz când vederea a fost dobândită, conform celor ce am dis *suprà*, p. 108 în nota de la p. 107, asupra unuĭ zid de împrejmuire? Proprietarul acestuĭ zid poate el să'l înalțe? Vedĭ *suprà*, p. 114 în nota de la p. 113, la fine.

[2]) Laurent. VIII. 237. Aubry et Rau. II. § 253. p. 566. Demolombe. XII. 866. Cas. Fr. Répért. Dalloz. *Servitude.* 1114.

[3]) Laurent. Aubry et Rau *loco cit.* Toullier. D. II. (partea I.) 700. Demolombe. XII. 783 urm.—Astfel, acel care a posedat treĭ ferestre în contra titluluĭ care nu'ĭ dădea dreptul de cât la două, a dobândit fără nicĭ o îndoeală prin prescripție dreptul de a avea treĭ ferestre.

In fine, vom vedea că, contrar celor ce se întâmplau în dreptul roman, usul necomplect a unei servituți în tot timpul cerut pentru prescripție poate astădi după împrejurări să aibă de efect restrângerea întinderei originare a servituței. (Vedi *infrà*, explic. Art. 641.) Restrângerea servituței prin us necomplect în timpul cerut pentru prescripție.

Când servitutea a fost stabilită prin destinația proprietarului (Art. 625), întinderea și efectele sale se vor determina după intențiunea presupusă a proprietarului care a pus lucrurile în starea din care resultă servitutea. Destinația proprietarului întemeindu-se într'adevĕr pe voința tacită a părților, această voință va fi limitată la starea de lucruri care a esistat în momentul separațiunei fondurilor. [1] Destinația proprietarului.

SECȚIUNEA III.

Despre drepturile proprietarului fondului căruia se cuvine servitutea. [2]

Despre drepturile proprietarului fondului stăpânitor.

1° Servituți accesorii.

Art. 629.—Când se stabilește o servitute se înțelege că se acordă totde-odată și toate mijloacele (*neapărat trebuitoare* [3]) spre întrebuințarea ei. Astfel, servitutea de a lua apă din fântâna altuia trage cu sine și dreptul de trecere. [4] (Art. 630 urm. 970, 978, 1325 C. C. Art. 696 C. Fr.)

---

[1]) Laurent. VIII. 235. Aubry et Rau. II. § 253, p. 567. Demante. II. 553. Demolombe. XII. 868. Mourlon. I. 1847.

[2]) Această rubrică este cam greșită, pentru că nu este vorba aici numai de drepturile proprietarului fondului stăpânitor, dar încă despre ceea ce proprietarul acestui fond nu poate să facă (Art. 635), și despre ceea ce proprietarul fondului șerbitor poate sau nu poate să facă. (Art. 634.) Obiectul secțiunei a III este deci *modul de a esercita servituțile.* Astfel rubrica este intitulată în codul Italian: *In qual modo si esercitano le servitu.* Inesactitatea rubricei.

[3]) Aceste cuvinte care se găsesc în tecstul francez nu figurează în tecstul nostru, pentru că resultă de la sine că nu se acordă de cât mijloacele neapărat trebuitoare la esercițiul servituței principale. Laurent. VIII. 248. Demolombe. XII. 832. Bonachi. II. p. 336.

[4]) Locul adevĕrat al Art. 629 este, după cum observă Marcadé (II. 663), în secția III, unde el se găsește în codul Italian, ear nu în secția II unde el se află; de aceea l'am aședat la locul seu firesc.

Trebue să mai observăm încă că tecstul nostru, după cum se află redactat, pare a se referi numai la servitutile convenționale, ceea ce nu este, pentru că această dispositie se aplică la ori ce servituți în genere, fie ele stabilite prin titlu, prin destinația proprietarului, sau prin prescripție. Laurent. VIII. 248 și Ante-proiect. III. p. 188. Demolombe. XII. 830. Tecstul pentru a fi corect ar trebui deci să fie astfel redactat: *dreptul de servitute cuprinde tot ce este neapărat pentru întrebuințarea lui.* Vedi Art. 639 din codul Italian. Art. 629 se aplică la toate servitutile în genere.

Dreptul de servitute cuprinde tot ce este neapărat pentru întrebuințarea luĭ (*adminicula servitutis*). „Verĭ ce lucru este robit la altul pentru vre un sfârșit, ḑice Art. 3, Partea II, Cap. II, din codul Caragea, negreșit acest lucru este supus și la mijlocul ce privește spre acest sfârșit.“

Servitute accesorie.

O servitute poate decĭ fi stabilită ca accesoriul uneĭ alte servituțĭ. Servituțile accesoriĭ resultă implicitamente din servitutea principală, și fără nicĭ o stipulațiune a părților, pentru că acel care voește scopul trebue să voească și mijloacele. Astfel, servitutea principală de a scoate apă din fântâna altuia implică și dreptul de trecere neapărat trebuitor până la acea fântână și înapoĭ, [1]) căcĭ dreptul de a scoate apă ar fi cu totul ilusoriu pentru acel care n'ar putea să se apropie de fântână. (Comp. Art. 978 și 1325.) Tot astfel, dreptul de a face să treacă apa pe fondul altuia cuprinde dreptul de a trece pe lângă canal pentru a priveghea conducerea apelor și a procede la curățirea și reparațiunele necesare. [2]) (Art. 639 § 2 Cod. Italian.)

Constituirea uneĭ servituțĭ nu atrage însă numaĭ de cât, și în toate casurile, concesiunea servituților accesorie care, cu toate că ar înlesni esercițiul servituțeĭ principale, totuși n'ar fi absolut neapărate la întrebuințarea eĭ.

Astfel, servitutea de apăducere nu implică numaĭ de cât dreptul de trecere. [3]) De asemene, dreptul de a avea balcoane, uluce sau alte asemene pe fondul străin nu implică numaĭ de cât dreptul de trecere pe acel fond spre a face reparațiunele necesare. [4])

Dreptul vechiŭ și dreptul Roman.

[1]) „Cel ce are dritul să scoată sau să iee apă din străină fântână sau loc, ḑice Art. 648 din codul Calimach (496 Austriac), aceluia împreună se cuvine și slobodă trecere.“ Codul Caragea prevede de asemene (Art. 3. P. II. Cap. II.), că „dacă o țărină este îndatorată a da apă alteia, ea este datoare a'ĭ da și trecere la apă.“ „*Qui habet haustum, iter quoque habere videtur ad hauriendum.*“ L. 3 § 3. Dig. Lib. 8. Tit. 3. Veḑĭ și L. 10. Dig. Lib. 8. Tit. 1, precum și L. 40 § 1. Dig. Lib. 18. Tit. 1.

[2]) Laurent. VIII. 250. Curte Colmar. D. P. 53. 2. 174.—In caz când fondul șerbitor ar fi îngrădit, proprietarul luĭ va trebui să lese întrarea liberă proprietarului fondului dominant pentru esercițiul servituțeĭ. (Art. 639 § 3 Cod. Italian.) Veḑĭ *suprà*, p. 45, nota 2 și p. 46.

[3]) Aubry et Rau. II. § 253, p. 561. Demol. XII. 832. Laurent. VIII. 250. Cas. Fr. D. P. 63. 1. 45.—Comp. L. 11 § 1. Dig. Lib. 8. Tit. 4, care pare a admite soluția contrarie. „Cel ce are dritul să abată apă de pe loc străin pe al seu, sau de pe locul seu să abată pe loc străin, ḑice Art. 649 din codul Calimach (497 Austriac), are voe să pue și uluce, sa facă șanțurĭ și stavile, și alte trebuincioase spre aceasta. Măsura lucrurilor acestora se hotărește după trebuința loculuĭ stăpânitor.“ Comp. și Art. 642 din acelașĭ codice (491 Austriac) citat p. 159, în notă.

[4]) Demol. Aubry et Rau. *loco cit.* Laurent. VIII. 122, 249. Toullier. D. II. 646. Veḑĭ și *suprà*, p. 121, nota 1, *in medio*.—Servitutea de

Necesitatea trecereĭ fiind o cestiune de fapt, va fi decĭ decisă după împrejurărĭ în mod suveran de cătră instanțele de fond, [1]) și proprietarul fondului stăpânitor nu va avea dreptul la servitutea accesorie în toată întinderea eĭ, ci numaĭ în limitele neapărate pentru esercițiul servituțeĭ principale. [2])

Servituțile accesoriĭ neavênd o esistență proprie și deosebită de acea a servituțeĭ principale, stângerea acesteĭ din urmă prin o causă oare care atrage stângerea celor dintăĭ, ear singurul esercițiu a uneĭ servituțĭ accesorie nu este de ajuns pentru a pastra servitutea principală. [3])

2° Despre lucrările necesare servituțeĭ.

Art. 630.—*Acela* [4]) căruia se cuvine o servitute are dreptul a face toate lucrările trebuincioase spre a se sluji cu dênsa și spre a o pastra. (Art. 629, 631 C. C. Art. 697 C. Fr.)

Art. 631.—Aceste lucrărĭ se fac cu cheltueala sa, ear nu cu cheltueala proprietaruluĭ fondului supus, afară numaĭ când se va stabili altfel în *titlul* [5]) de stabilire a servituțeĭ. (Art. 630, 632, 969 C. C. Art. 698 C. Fr.)

Art. 632.—In casul chiar unde proprietarul fondului supus este însărcinat prin titlu a face cu cheltueala sa lucrările trebuincioase pentru a se servi de servitute sau a o pastra, el poate tot-deauna a se scuti de

---

vedere atrage, după cât am vĕḑut, cel puțin în oare care limite, servitutea de a nu clădi, *non ædificandi* (veḑĭ *suprà* p. 112, nota 1, unde se arată controversa), pe când ea nu atrage pe acea de prospect, fiind că servitutea de vedere este limitată, ear acea de prospect nelimitată. Laurent. VIII, 254. C. Aix. D. P. 57. 2. 40.

Tot astfel, am vĕḑut (*suprà*, p. 104, nota 1 și 113 în notă) că servitutea de prospect cuprinde nu numaĭ servitutea *non ædificandi* sau *altius tollendi*, dar impune încă proprietaruluĭ fondului șerbitor sarcina de a nu face plantațiunĭ, pe când servitutea de vedere nu impune această sarcină, cel puțin în regulă generală. Laurent. VIII. 254 și Curtea din Bourges. Répert. Dalloz. *Servitude.* 562. —Veḑĭ cu toate aceste Curtea din Caen. D. P. 45. 4. 480.

[1]) Marcadé. II. 663. Laurent. VIII. 249 urm. și Ante-proiect. III. p. 188.—La caz de servitute conventională, se va avea în vedere intențiunea comună a părților, ear la caz de stabilirea servituțeĭ prin usucapiune, se va aplica macsima: *tantum prœscriptum, quantum possessum.*

[2]) Astfel, dacă am dreptul de trecere pe fondul unuĭ vecin numaĭ pentru a scoate apă din fântâna luĭ, nu voĭ putea să esercit acest drept de trecere pentru altă causă, și îndată ce nu voĭ maĭ scoate apă, nu maĭ pot trece pe acel fond. Demolombe. XII. 831.

[3]) Aubry et Rau. II. § 253, p. 561. Demolombe. XII. 831. Laurent. VIII. 255. Ducaurroy. II. 357. Demante. II. 551 bis.

[4]) Tecstul oficial ḑice din greșală *aceluĭ* în loc de acela. Apoĭ, maĭ este de observat că servitutea nu se cuvine persoaneĭ, ci fondului.

[5]) Adecă în *actul* care constitue esistența servituțeĭ, sau chiar prin un act posterior. Veḑĭ *infrà*, p. 161.

această sarcină, lăsând fondul supus în dispositiunea proprietarului fondului căruia se cuvine servitutea. (Art. 593, 631, 1792 C. C. Art. 699 C. Fr.)

Proprietarul fondului stăpânitor are dreptul [1]) de a face cu cheltueala lui (Art. 631) pe fondul şerbitor [2]) toate lucrările trebuincioase [3]) spre a putea păstra [4]) servitutea, adecă pentru a

[1]) Legea nu impune proprietarului fondului dominant o obligaţiune, ci'i lasă numai o facultate, pentru că aceste lucrări au de scop, ca şi însăşi servitutea, numai interesul lui. El nu va putea fi obligat la aceste lucrări: 1° de cât atunci când ele i-ar fi fost impuse prin titlul constitutiv al servituţei, în care caz, el nu va putea să se scutească de dênsele de cât lepădânduse de servitute (Art. 632); şi 2° în caz când lipsa de întreţinere a lucrărilor prin care servitutea se esercită ar fi dăunătoare pentru fondul şerbitor, când, de esemplu, ulucile apăducerei ar fi stricate şi ar produce înecarea acelui fond. Demol. XII. 839. Comp. şi L. 13. Dig. Lib. 8. Tit. 5.

Proprietarul fondului stăpânitor ar fi deci *a fortiori* responsabil de dauna produsă fondului şerbitor prin stabilirea unor lucrări neîndestulătoare sau defectuoase. El nu va respunde însă de daunele produse prin o causă de forţă majoră. Demol. XII. 840. „*Servitus* **naturaliter, non manufacto**, *lædere potest fondum servietnem: quemadmodum si imbri crescat aqua in rivo*... etc. (L. 20 § 1. Dig. Lib. 8 Tit. 3.)

[2]) Este evident că legiuitorul s'a gândit la lucrările ce urmează a se face pe fondul şerbitor (Art. 635), căci pentru acele ce urmează a fi făcute pe fondul stăpânitor, se înţelege că proprietarul acestui fond le va putea face în puterea dreptului seu de proprietate (Art. 490), afară de acele care sunt oprite prin lege, precum ar fi, de esemplu, rădicarea unei stavile spre a se opri scurgerea firească a apelor de pe locurile superioare. (Art. 578.) Laurent. VIII. 240. Demol. XII. 833. Ducaurroy. II. 358.—Remâne însă bine înţeles că proprietarul fondului dominant nu va putea să sevêrşească aceste lucrări de cât intrând dimpreună cu lucrătorii lui pe fondul şerbitor şi depunênd acolo tot materialul necesar. L. 11 § 1. Dig. Lib. 8. Tit. 4. Demolombe. XII. 833, *in fine*.

[3]) Proprietarul fondului dominant nu poate să facă pe fondul şerbitor, de cât lucrările *necesare* pentru esercitiul şi păstrarea servituţei, *dum ne quid ultra quam quod necesse est...., eas solas sine quibus omnino uti non potest* (L. 20 § 1. Dig. Lib. 8. Tit. 2 şi L. 1 § 4. Dig. Lib. 7. Tit. 6), de unde resultă că proprietarul fondului şerbitor n'ar fi obligat a suferi lucrările care fără a fi absolut necesare, ar înlesni numai esercitiul servituţei. Laurent. VIII. 240. Demol. XII. 834. Care lucrări sunt sau nu necesare pentru esercitiul şi păstrarea servituţei? Aceasta este o cestiune de fapt care se apreciază în mod suveran de instanţele de fond.

[4]) Astfel, acel care are o servitute de apăducere prin un şanţ săpat în fondul şerbitor, poate nu numai să curăţe şanţul, dar încă să arunce pe malurile lui mâlul, năsipul sau petrele care provin din curăţire: „*Item, ut spatium relinquat mihi dominus fundi, quo, dextra et sinistra, ad rivum adeam, et quo terram, limum, lapidem arenam, calcem jacere possim.*“ (L. 11 § 1. Dig. Lib. 8. Tit. 4.) Ducaurry. II. 358 *in fine*. Demol. XII. 834. C. Bordeaux. Répert.

o împedeca de a se stânge prin ne-uz (Art. 639), și a se sluji cu dênsa.[1]) Aceste lucrări vor trebui să fie astfel făcute în cât să se vatăme cât se poate mai puțin pe proprietarul fondului șerbitor, după cum prevede anume Art. 640 din codul Italian. (Argument din Art. 630 și 634.) (Demolombe. XII. 835.)

Această dispoziție se întemeiază pe același princip pe care se întemeiază și Art. 629 și este consecința adajului: *cine voește*

Dalloz. *Propriété*, p. 213, nota 1. „Dacă spre tragerea apelor curgătoare, dice Art. 642 din codul Calimach (491 Austriac), vor fi de trebuință gropi și canaluri, să îndatorește să le facă proprietarul locului stăpânitor și să le acopere precum se cuvine și să le și curăță, ușurând întru acest chip însărcinarea locului șerbitor."

[1]) Astfel, proprietarul fondului dominant care ar avea un drept de trecere, ar putea fără nici o îndoeală să proceadă la întreținerea și repararea drumului (L. 10. Dig. Lib. 8 Tit. 1), sau la facerea scărilor neapărate la esercițiul acestui drept, luând în acest scop pe fondul șerbitor numai locul strict necesar, *vel gradus, vel clivos propius januam meam jure facere possum: dum ne quid ultra, quam quod necesse est, itineris causa demoliar.* (L. 20 § 1 *in fine*, Dig. Lib. 8 Tit. 2.) Tot astfel, el ar putea să tae crengile care împedică drumul, *arborum impendentem, per quam iter invium vel inhabile fiat* (L. 4 § 5. Dig. Lib. 8. Tit. 5), să scoată chiar copacii din pământ, să facă un pod, să petruească drumul etc. La Romani, petruirea drumului (*si silice quis sternere velit*) nu se putea face de cât în puterea unei convențiuni speciale, *nisi nominatim convenit.* (L. 4 § 5 *in fine.* Dig. Lib. 8. Tit 5.) Comp. Art. 646 din codul Calimach (494 Austriac), care pune întreținerea drumului și a podurilor în sarcina tuturor proprietarilor cărora se cuvine întrebuințarea lor, deci și proprietarului fondului șerbitor.

De asemene, acel care a dobândit o servitute de apăducere are voe, după cum se esprimă Art. 649 din codul Calimach (497 Austriac), să așeze uluce, să facă șanțuri, stavile și alte trebuincioase spre aceasta. Vedi și Art. 642 cod. Calimach (491 Austriac.): *Quintus Mucius scribit licere fistulam suam vel fictilem, vel cujuslibet generis in rivo ponere, quæ aquam latius exprimeret, et, quod vellet, in rivo facere licere....* (L. 15. Dig. Lib. 8 Tit. 3.) Comp. Demolombe. XII. 833. Ducaurroy. II. 358.

Lucrările stabilite pentru esercițiul servituței, fie pe fondul șerbitor, fie pe acel stăpânitor nu trebue însă nici într'un caz să îngreue servitutea. (Art. 601, 635.) Comp. Demolombe. XII. 841. Astfel, ferestrele prin care se esercită dreptul de vedere în folosul unei case care se clădește din nou vor trebui să aibă aceeași mărime, să fie stabilite la același loc și în același număr, *secundum veteram formam.* (L. 12 § 1. Cod. Lib. 8. Tit. 10 și L. 1. Cod. Lib. 3. Tit. 34). — De asemene, acel care are o servitute de trecere, nu poate nici să lărgească, nici să lungească drumul: „*Reficere sic accipimus, ad pristinam formam iter et actum reducere: hoc est, ne quis dilatet, aut producat, aut deprimat, aut exaggeret; et aliud est enim reficere, longe aliud facere.*" (L. 3 § 15. Dig. Lib. 43. Tit. 19.)

Neagravarea servituței. Art. 601, 635.

scopul, voește și mijloacele. Părțile pot să deroage la această dispositiune prin convenția lor.[1])

Art. 631. Lucrările trebuitoare pentru esercițiul și păstrarea servituței se fac cu cheltueala proprietarului fondului stăpânitor, ear nu cu cheltueala fondului șerbitor, pentru că nu este în natura dreptului de servitute ca acel care o datorește să fie obligat a face ceva, ci numaĭ *să rabde* sau *să nu facă*: *non ut aliquid faciat, sed ut aliquid* **patiatur, aut non faciat.**[2]) „Cheltueala pentru păstrarea și întocmirea lucrului șerbitor, ḑice Art. 631 din codul Calimach (483 Austriac), după regulă trebue să le facă îndrituitul șerbireĭ.“ [3])

Această regulă presupune însă că nimene nu este în culpă, căcĭ dacă lucrările ar fi devenit necesare din culpa proprietarului fondului șerbitor, nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că el va fi dator a le face cu cheltueala sa, conform dreptului comun.[4]) (Art. 998, 999.)

Dacă și proprietarul fondului șerbitor se folosește de partea supusă servituței (Art. 634), el va contribui în proporțiune cu foloasele trase de dênsul la cheltueala acelor lucrărĭ, după cum se esprimă formal Art. 641 § 2 din codul Italian și Art. 631 din codul Calimach.[5])

---

[1]) „*Fieri autem potest, ut qui jus habeat et agendi, reficiendi jus non habeat,* **quia in servitute constituenda cautum sit, ne ei reficiendi jus sit.**“ (L. 3 § 14. Dig. Lib. 43. Tit. 19.)

[2]) L. 15 § 1. Dig. Lib. 8. Tit. 1 și Art. 616, 630 Cod. Calimach (472 482 Austriac.) Veḑĭ și *suprà* p. 4, tecst și nota 2. Comp. Laurent. VIII. 241. Demolombe. XII. 886, 871. Duranton. V. 612.

Servitute oneris ferendi. Controversă.

[3]) „*In omnibus servitutibus, refectio ad eum pertinet, qui sibi servitutem adserit, non ad eum, cujus res servit.*“ (L. 6 § 2 *in medio.* Dig. Lib. 8. Tit. 5.) Cu toate aceste, jurisconsulțiĭ Romanĭ făceau o escepțiune în privința servituței *oneris ferendi*, pentru care proprietarul fondului șerbitor era de drept obligat, dacă nu se stipula contrariul, să întreție păretele în starea de a putea suferi greutatea (L. 6 § 2 și 3. Dig. Lib. 8. Tit. 5 și L. 33. Dig. Lib. 8. Tit. 2), escepțiune care trecuse și în codul Calimach: „Orĭ cine este dator, ḑice Art. 636 din codul Calimach (487 Austriac), a sprijini cu zidirea sa greutatea uneĭ străine zidirĭ, sau a suferi așeḑarea grinḑilor străine în păretele seu, sau trecerea fumuluĭ prin hornul seu, etc. acesta se îndatorește a ajuta după analogie pentru păstrarea păretuluĭ, a stâlpuluĭ, a hornuluĭ celuĭ orânduit pentru șerbire, etc. ear nu și pentru întărirea zidireĭ stăpânitoare, sau pentru întocmirea hornuluĭ megieșuluĭ.“ Comp. și Art. 631 din acelașĭ codice (483 Austriac). După Duranton (V. 503) și Elvers *(Die römische Servitutenlehre,* § 6), această escepțiune ar fi admisibilă și astăḑĭ, însă majoritatea autorilor resping, și cu drept cuvênt, această soluțiune, pentru că Art. 631 nu face nicĭ o distincțiune. Veḑĭ în acest din urmă sens. Demolombe. XII. 872, 874. Toullier D. II. 665. Ducaurroy, II. 359. Demante. II. 555 bis. I. Aubry et Rau. II. § 253, p. 561, tecst și nota 6. Solon. 572. Arntz. I. 1188.

[4]) Laurent. VIII. 243. Aub. Rau. II. § 253, p. 563. Demol. XII. 879.

Art. 631 cod. Calimach.

[5]) „Ear dacă proprietarul lucruluĭ șerbitor, ḑice Art. 631 din codul Calimach (483 Austriac), are întrebuințarea lucruluĭ șerbitor îm-

Facerea cheltuelelor din partea proprietarului fondului șerbitor.

De și proprietarul fondului șerbitor nu este obligat în principiu a suferi cheltuelele lucrărilor necesare pentru esercițiul și păstrarea servituței, totuși el poate prin escepțiune să fie însărcinat în mod espres cu aceste cheltueli, fie prin actul constitutiv al servituței (Art. 631), fie chiar prin un act posterior,[1]) pentru că voința părților trebuește esecutată de câte ori ordinea publică nu este la mijloc.[2]) (Art. 969.)

Sarcina cheltuelelor este reală.

Sarcina impusă proprietarului fondului șerbitor de a face cu cheltueala sa lucrările necesare pentru esercițiul și păstrarea servituței nu constitue o obligațiune sau un drept personal care să fie alipit de persoana celui ce s'a obligat, și care ca atare să treacă la moștenitorii sei, ci trebue să fie considerată ca o sarcină reala (*jus in re*, sau *obligatio in rem scripta*) și ca o modalitate a servituței care trece prin urmare la toți proprietarii succesivi a fondului șerbitor.[3])

Părăsirea fondului șerbitor. Art. 632.

Sarcina cheltuelelor, care se poate impune după Art. 631 prin o anume stipulațiune și proprietarului fondului șerbitor, poate să fie

---

preună cu îndrituitul șerbirei, trebue să între la cheltuele după analogia folosului ce trage din întrebuințare, de care îndatorire nu poate în alt chip a fi slobod, afară numai, dacă va lăsa îndrituitului lucrul șerbitor care poate face și fără voea acestuia." Comp. Laurent. VIII. 274. Demolombe. XII. 935. Comp. și Art. 19 din legea rurală de la 1864, după care sătenii care păstrează dreptul de a'și adăpa vitele lor în iazurile din vatra satului, au îndatorirea *de a contribui dimpreună cu proprietarii lor la întreținerea iezăturilor.*

[1]) Se înțelege însă că acel act pentru a fi oposabil celor de al treilea va trebui să fie transcris conform Art. 722, 723 Pr. Civ. Comp. Demol. XII. 876. Aub. Rau. II. § 253, nota 7. Durant. V. 613, nota 2.

[2]) Dacă reparațiunele au devenit necesare din causa proprietarului fondului stăpânitor, se înțelege că el va fi dator a le face, cu toată stipulațiunea contrarie, care ar pune aceste cheltueli în sarcina proprietarului fondului șerbitor. (Art. 998, 999.) Laurent. VIII. 243. Demolombe. XII. 879. Aubry et Rau. II. § 263, p. 563.

[3]) Aubry et Rau. II. § 253, nota 11. Massé-Vergé. II. p. 205, nota 7. Laurent. VIII. 243, 244. Demante. II. 555 bis I. Demolombe. XII. 880. Duranton. V. 613. Ducaurroy. II. 259. Marcadé. II. 664. Arntz. I. 1188. Boileux. II. p. 913. Bonachi. II. p. 341. Cas. Fr. D. P. 59. 1. 157.—Curtea din Nîmes hotărîse contrariul, însă această decisie cu drept cuvênt a fost casată. D. P. 65. 1. 391. Comp. și Cas. Fr. D. P. 81. 1. 407.—Această soluțiune era admisă și la Romani: „**Labeo scribit, hanc servitutem non hominem debere, sed rem...** *et non alii competit, quam domino ædium et adversus dominum, sicuti cæterarum servitutium intentio.*" (L. 6 § 2 și 3. Dig. Lib. 8. Tit. 5.)

Stipulațiune de sarcină personală.

Cu toate că această sarcină este în princip reală, totuși nimic n'ar împedeca pe părți de a stipula o asemene sarcină și ca o obligațiune personală, însă o asemene stipulațiune va trebui să fie espresă, căci, la caz de îndoeală, ea ar fi presupusă a fi reală. (Laurent. VIII. 243. Demante. II. 555 bis I *ab initio.*)

prea oneroasă, de aceea Art. 632 îi conferă dreptul de a se libera de dênsa. Proprietarul fondului șerbitor poate deci în *tot-deauna* [1]) să se scutească de sarcina cheltuelelor, lăsând fondul supus [2]) la dispoziția proprietarului fondului stăpânitor, [3]) facultate pe care

Renunțarea la beneficiile Art. 632. Controversă.

[1]) Proprietarul fondului șerbitor se poate deci lepăda de această sarcină, chiar când el ar fi esercitat servitutea un timp mai lung sau mai scurt, și după unii, chiar atunci când el ar fi stipulat contrariul, adecă când ar fi renunțat la beneficiul Art. 632, de unde resultă că asemene renunțare n'ar fi validă. Demolombe. XII. 881. Aubry et Rau. II. § 253, p. 562, nota 8. Demante. II. 555 bis I. Duranton. V. 615.—*Contrà.* Laurent. VIII. 247, după care renunțarea ar fi validă, ordinea publică fiind în specie afară de causă. Această din urmă părere mi se pare cea mai juridică.

Sensul cuvintelor fondul supus. Controversă.

[2]) Prin *fondul supus* se înțelege în unele cașuri fondul *întreg*, ear în altele, numai *partea* fondului trebuitoare esercițiului servituței: „*Ad certam partem fundi servitus tam remitti, quam constitui potest.*“ (L. 6. Dig. Lib. 8. Tit. 1.) Astfel, la o servitute de trecere a cărui loc a fost hotărît într'un mod nestrămutat pe o parte oare care a fondului, *ad certam partem fundi*, numai locul pe care se esercită trecerea va trebui să fie lăsat în dispositiunea proprietarului fondului stăpânitor, ceealaltă parte a fondului nefiind supusă servituței. *Cœteræ partes agri liberæ sunt*, după cum se esprimă legea 13 § 1. Dig. Lib. 8. Tit. 3.

Dacă servitutea de trecere a fost însă stabilită pe un fond fără nici o limitare, *sine ulla determinatione*, fondul șerbitor întreg va trebui să fie părăsit, pentru că el este supus servituței în toată întregimea sa, de vreme ce se poate în tot-deauna schimba locul trecerei. Arntz. I. 1189. Laurent. VIII. 245. Demolombe. XII. 882. —*Contrà.* Demante. II. 555 bis II. Duranton. V. 615. Massé-Vergé. II. p. 205, nota 8. Aubry et Rau. II. § 253, nota 10. Toullier. D. II. 680. Ducaurroy. II. 360. Mourlon. I. 1840. Marcadé. II. 665. După acești autori, numai partea fondului pe care se esercită trecerea ar trebui părăsită, pentru că numai această parte este supusă servituței. Această soluțiune se întemeiază pe legea 13 § 1. Dig. Lib. 8. Tit. 3. unde se dice: „*At si iter actusve sine* **ulla determinatione** *legatus est, modo determinabitur: et, qua primum iter determinatum est, ea servitus constitit:* **cœteræ partes agri liberæ sunt.**“

Efectele părăsirei fondului șerbitor se întind și la trecut. Controversă.

[3]) Proprietarul fondului șerbitor, care a lăsat acest fond în dispositiunea proprietarului fondului stăpânitor, va fi scutit de sarcina cheltuelelor nu numai pentru viitor, dar și pentru acele lucrări a căror causă ar fi anterioară părăsirei sale, pentru că legiuitorul i-a conferit această facultate tocmai pentru a se putea scuti de sarcina actualmente esistentă a reparațiunelor. Laurent. VIII. 246. Aubry et Rau. II. § 253, nota 9.—Vedi însă Demol. XII. 883, după care părăsirea fondului șerbitor n'ar avea efect de cât pentru viitor.

Efectele părăsirei fondului în privința proprietății. Transcriere. Art. 722, 723. Pr. Civ.

Părăsirea fondului șerbitor în basa Art. 632 având de efect transmiterea proprietății acestui fond la proprietarul fondului dominant, este fără nici o îndoeală supusă transcripțiunei. (Art. 722 Pr. Civ.) Laurent. XXIX. 94. Demolombe. XII. 885. Transcrierea nu va fi însă neapărată de cât atunci când proprietarul fondului dominant va accepta părăsirea făcută de către proprietarul fondului șerbitor,

el o avea și sub codul Calimach,[1]) și din care resultă realitatea sarcineĭ. (Veḑĭ *suprà*, p. 161.)

Din împrejurarea că proprietarul fonduluĭ șerbitor se poate scuti de lucrările neapărate la esercițiul și păstrarea servituței, *chiar* în caz când cheltueala acestor lucrărĭ ar fi fost pusă în sarcina luĭ prin o convenție espresă, resultă *a fortiori* că el se va putea libera de servitute prin părăsirea fonduluĭ atunci când el n'a fost însărcinat cu această cheltueală, care ar fi remas în sarcina proprietaruluĭ fonduluĭ stăpânitor. (Berriat Saint Prix. I. 2387.)

Efectele împărțireĭ fonduluĭ stăpânitor și aceluĭ șerbitor.

1° *Impărțirea fonduluĭ stăpânitor.*

Art. 633.—Dacă proprietatea pentru care s'a stabilit *servitutea*[2]) s'ar impărți (și trebue adaos, sau *s'ar înstrăina în parte prin orĭ ce chip*), servitutea remâne tot aceeași pentru fie care parte, fără ca fondul supus să se îngreueze. Astfel, de va fi un drept de trecere, toțĭ *devălmașiĭ*[3]) (sau mai bine dis *toțĭ proprietariĭ uneĭ porțiunĭ a fonduluĭ*) vor fi îndatoriți a'l esercita prin același loc. (Art. 616 și urm. 627, 635, 1062 C. C. Art. 700 C. Fr.)

După Ducaurroy (II, p. 245), Art. 633 ar fi presupus casul uneĭ coproprietățĭ nedevise, ear după Demolombe (XII. 856), casul uneĭ împărțelĭ. Adevĕrul este că legiuitorul a prevĕḑut casul când numĕrul primitiv al proprietarilor fonduluĭ stăpânitor s'ar înmulți, fără a se distinge dacă esistă indivisiune sau împărțeală.[4]) Casurile prevĕḑute de Art. 633.

---

pentru că numaĭ atunci esistă translațiune de proprietate. Laurent. VII. 550 și VIII. 246. Veḑĭ și *suprà*, p. 65, nota 3. Veḑĭ cu toate aceste Demolombe. XII. 884, 885, după care translațiunea de proprietate s'ar îndeplini fără acceptare din partea proprietaruluĭ fonduluĭ dominant, ceea ce este inadmisibil.

Această acceptare din partea proprietaruluĭ fonduluĭ stăpânitor produce stângerea servituțeĭ prin confusiune, pentru că ambele fonduri sunt întrunite în aceeași mână. (Art. 638.) Demol. XII. 886.

[1]) Veḑĭ Art. 631 (483 Austriac), citat p. 160, nota 5. „*Labeo licere domino rem derelinquere scribit.*“ (L. 6 § 2 *in fine*. Dig. Lib. 8 Tit. 5.)

[2]) Cuvêntul *servitute* din greșală nu figurează în tecstul nostru.

[3]) Paragraful 2 al Art. 633 nu este în armonie cu § 1, căcĭ pe când § 1 presupune *împărțeala* fonduluĭ stăpânitor, § 2 vorbește de *devălmașĭ* (*copropriétaires* în tecstul francez), ceea ce ar lăsa a se presupune că împărțeala n'a avut încă loc. Codul Italian (Art. 644) îndreptează acest viciŭ de redacțiune înlocuind cuvêntul *devălmașĭ* prin *toțĭ proprietariĭ uneĭ porțiunĭ din fondul dominant.* Inesactitate de tecst. Critică.

[4]) Laurent. VIII. 279.—Inmulțirea proprietarilor unuĭ fond se poate face sau prin moștenire, sau prin înstrăinarea parțială a fonduluĭ: *Quæcunque servitus fundo debetur, omnibus ejus partibus debetur; et ideo,* **quamvis particulatim venierit,** *omnes partes servitus sequitur: et ita, ut singuli recte agant,* **jus sibi esse fundi.**“ (L. 23 § 3. Dig. Lib. 8. Tit. 3.) Art. 633 ar fi decĭ aplicabil orĭ care

Trecerea fondului stăpânitor la mai mulți proprietari.

Impărțirea fondului stăpânitor între mai mulți proprietari fiind deci în privința fondului șerbitor *res inter alios acta*, servitutea remâne după împărțeală ceea ce era înainte, fără a avea mai multă sau mai puțină întindere, de unde resultă că dacă fondul dominant a trecut prin un mod oare care de la un proprietar unic la mai mulți proprietari sau coproprietari,[1]) fie care din acești din urmă este în drept a esercita servitutea, fără însă ca ea se îngreueze fondul șerbitor,[2]) pentru că ori ce împovorare a acestui fond ar fi o nouă desmembrare a proprietății, care nu poate să aibă loc fără faptul proprietarului: „Șerbirile moșiilor, dice Art. 1127 din codul Calimach (844 Austriac), folosesc pe toți părtașii."

Astfel, servitutea de trecere constituită în folosul unui fond care aparținea din capul locului unei singure persoane, poate fi esercitată de toți coproprietarii actuali ai fondului, sau de toți proprietarii esclusivi a diferitelor loturi a acestui fond, cu îndatorire însă de a trece toți prin același loc.[3])

Servituți divisibile.

Legea vorbește numai de servitutile a căror esercițiu consistă într'un fapt indivisibil, precum este dreptul de trecere. Ce trebue să decidem însă în privința servitutilor a căror esercițiu consistă într'un fapt susceptibil de divisiune, precum este dreptul de a scoate apă, năsip, var sau altele de pe fondul șerbitor, sau de a păsuna un număr de vite pe acel fond?[4]) Una din două: sau cantitatea apei ori a substanțelor care urmează a fi estrase din pământ este determinată la o cifră oare care, și în asemene caz, proprietarii sau coproprietarii, ori câți ar fi, nu vor putea să estragă de cât acea cantitate, după cum ei n'ar pute trimete la păsune mai multe vite de cât acele determinate prin actul constitutiv; sau cantitatea și numărul sunt nedeterminate, urmând a se măsura după trebuințele esploatațiunei fondului dominant, și în asemene caz, fie care proprietar va esercita servitutea în proporțiune cu dreptul seu, întinderea servitutei neputând să fie mărită în dauna fondului șerbitor.[5])

---

ar fi modul de împărțire a fondului dominant. Laurent. VIII. 278. Demolombe. XII. 859. Aubry et Rau. II. §. 253, p. 567.

[1]) In privința drepturilor mai multor coproprietari în timpul indivisiunei, vedi Laurent. VIII, 280. urm. Ducaurroy. II. 361.

[2]) Inmulțirea persoanelor care esercită servitutea nu se consideră ca o împovorare a servitutei. Laurent. VIII. 264, 280, 283. Mourlon. I. 1841. Ducaurroy. II. 361. Demol. XII. 857, 858. Vedi și p. 170, nota 1.

[3]) Dacă trecerea n'a fost acordată din capul locului de cât la un timp oare care a anului, sau pentru un scop anume determinat, nimine nu va putea să treacă in alt timp sau pentru un alt scop.

[4]) Aceste servituți sunt divisibile pentru că se poate împărți câtimea apei, năsipului, varului etc. și numărul vitelor. V. *infrà*, esplic. A. 642.

[5]) Laurent. VIII. 283. Demolombe. XII. 860. Mourlon. I. 1842. Ducaurroy. II. 361. Demante. II. 556 bis II și III. Bonachi. II. p. 346.

2° *Impărțirea fondului șerbitor.*

Ce trebue să decidem în caz când fondul șerbitor a fost împărțit între maĭ multe persoane, fie prin moștenire, fie prin efectul uneĭ înstrăinărĭ? (Vedĭ *suprà*, p. 163, nota 4.) Dacă fondul șerbitor a trecut de la un proprietar unic la maĭ multe persoane care au remas în indivisiune, lucrurile vor remânea neschimbate, și servitutea se va esercita în timpul indivisiuneĭ, după cum ea se esercita înainte, când fondul aparținea uneĭ singure persoane. Cestiunea devine însă maĭ gingașă din momentul ce coproprietariĭ au împărțit fondul, eșind astfel din indivisiune : *plusculum dubitationis ea res habet.* (L. 6. § 1 *in medio.* Dig. Lib. 8. Tit. 6.) Se admite însă cu toate aceste că asemene împărțire nu poate să schimbe întru nimic întinderea dreptuluĭ cuvenit fonduluĭ dominant, care va urma și după împărțeală a se esercita, după împrejurărĭ, fie pe fiște-care lot, dacă fondul întreg era supus servituțeĭ, fie pe lotul sau pe loturile care ar cuprinde partea șerbitoare, în caz când numaĭ o parte a fonduluĭ ar fi fost supusă servituțeĭ. Servituțĭ indivisibile.

In caz când sarcina ar consista într'un fapt divisibil, precum ar fi, bună oară, de a da o cantitate oare care de apă, nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că se vor aplica pentru repartițiunea acesteĭ sarcine între diferitele loturĭ șerbitoare aceleași principiĭ pe care le am aplicat pentru repartițiunea folosuluĭ în privința loturilor dominante.[1]) (Vedĭ *suprà*, p. 164.) Servituțĭ divisibile.

Despre obligațiunele și drepturile proprietaruluĭ fonduluĭ șerbitor.

Art. 634.—Proprietarul fonduluĭ supus servituțeĭ nu poate face nimic spre a'ĭ scădea întrebuințarea sau a'ĭ o îngreuea. Astfel, el nu poate schimba starea locurilor, nicĭ strămuta esercitarea dintr'un loc în altul, de cât acela unde servitutea a fost din început stabilită. Cu toate acestea, dacă acea stabilire primitivă a devenit maĭ împovorătoare proprietaruluĭ fonduluĭ supus, sau dacă'l oprește a'și face pe dênsul reparațiunĭ folositoare, el va putea oferi proprietaruluĭ celui-lalt fond un loc ce ar avea aceeași înlesnire pentru esercitarea drepturilor sale, și acesta nu va putea refusa. (Art. 539 § 1, 578, 617, 618, 1128 C. C. Art. 701 C. Fr.)

1° *Obligațiunĭ.*

Proprietarul fonduluĭ șerbitor păstrează toate drepturile de proprietate, cu îndatorire numaĭ de a suferi sau de a răbda, după cum se esprimă Art. 616 din codul Calimach (472 Austriac), tot

[1]) Demante. II. 556 bis IV. Laurent. VIII. 284. Demol. XII. 907 urm. Marcadé. II. 667. Mourl. I. 1843. Durant. V. 471. Bonachi. II. p. 344.

ce proprietarul fondului stăpânitor este în drept de a face în virtutea servituței, sau de a se abține de tot ce acest proprietar este în drept de a'ĭ interdice. In ori ce caz, el trebue însă să se abțină de orĭ ce acțiune care ar fi de natură a micșora foloasele serivituței, [1]) sau a îngreuea întrebuințarea eĭ.[2])

Făcênd aplicațiunea acestuĭ princip, legiuitorul decide că proprietarul fondului șerbitor nu poate să schimbe starea locurilor în dauna fondului stăpânitor,[3]) nicĭ să strămute în princip esercitarea servituței din locul primitiv în alt loc. [4])

Restabilirea lucrărilor primitive.

Proprietarul fondului care ar fi esecutat lucrărĭ contrarie esercițiului servituței este obligat a restabili lucrurile cu cheltueala luĭ în starea de maĭ înainte, putênd chiar, după împrejurărĭ, fi condamnat și la daune interese.[5])

---

[1]) Proprietarul a căruĭ fond ar fi grevat de o servitute de trecere n'ar putea, de esemplu, să oprească trecerea într'un timp oare care a anuluĭ, nicĭ să facă drumul maĭ îngust etc.

[2]) Dacă se micșorează sau nu foloasele servituței, sau dacă se îngreuează întrebuințarea eĭ, aceasta este o cestiune de fapt. Laurent. VIII. 273. Demolombe. XII. 891.—Astfel, proprietarul unuĭ fond grevat de o servitute de trecere fie convențională, fie legală (Art. 616 urm.), nu poate să are locul pe unde să esercită trecerea. Laurent. VIII. 268. Aub. Rau. II. § 251. C. Metz. D. P. 58. 2. 200.

Proprietarul fondului șerbitor ar putea însă să facă pe acel fond schimbările care n'ar aduce nicĭ o vătamare drepturilor proprietățeĭ dominante. Laurent. VIII. 269. Cas. Fr. D. P. 57. 1. 395.

[3]) Astfel, proprietarul fondului șerbitor n'ar putea să producă prin fapta sa săcarea iazuluĭ asupra căruia ar esista o servitute de adăpare, nicĭ să prefacă în arătură locul supus uneĭ servituțĭ de pășune. etc. Demolombe. XII. 892. Bonachi. II. p. 348.

Determinarea loculuĭ pe unde trebue să se esercite servitutea.

[4]) Aceasta lasă a se presupune că locul pe unde urmează a se esercita servitutea a fost determinat prin titlu sau prin o convenție posterioară. Dacă acest loc nu este însă determinat, alegerea luĭ se va face prin comuna înțelegere a părților, ear dacă ele nu se învoesc, prin o hotărîre judecătorească. Tribunalele vor decide cestiunea după împrejurările fie căreĭ speciĭ, *ex œquo et bono*. (Art. 617, 618 și 634.) Demolombe. XII. 843. Laurent. VIII. 265. Mourlon. I. 1848. Bonachi. II. p. 348.—Vedĭ cu toate aceste Toullier. D. II. 655, după care alegerea ar aparținea numaĭ proprietaruluĭ fondului șerbitor.—La Romanĭ, alegerea pare din contra a fi lăsată în sarcina proprietaruluĭ fondului dominant: „*Si via, iter, actus, aquæductus legetur simpliciter per fundum, facultas est heredi, per quam partem fundi velit constituere servitutem: si modo nulla captio legatorio in servitute fit.*“ L. 26. Dig. Lib. 8. Tit. 3. Comp. și L. 9. Dig. Lib. 8. Tit. 1.

Esercitarea acțiuneĭ în daune. Controversă.

[5]) Laurent. VIII. 271. Demolombe. XII. 894. Aubry et Rau. II. § 254, p. 568.—Desființarea lucrărilor va putea fi urmărită contra orĭ căruĭ detentor al fondului șerbitor, însă acțiunea în daune nu va putea să aibă loc de cât în contra proprietaruluĭ care ar fi făcut lucrările dăunătoare. In caz când fondul ar fi trecut în mânele unuĭ succesor particular, de pildă, un cumpărător, el va trebui deci să

2° *Drepturĭ.*

Proprietarul fonduluĭ şerbitor păstrêndu'şĭ proprietatea sa,[1]) poate să întrebuinţeze dreptul seu de proprietar, fără a putea însă să facă nimic care să fie contrar drepturilor proprietaruluĭ fonduluĭ dominant.[2]) Astfel, el nu poate în princip să schimbe sta-

---

sufere ca lucrurile să fie restabilite în starea de maĭ înainte, însă cu spesele proprietaruluĭ fonduluĭ dominant, remânênd acestuĭ din urmă recurs contra vechiuluĭ proprietar pe cale de acţiune personală, atât pentru cheltuelele făcute, cât şi pentru daunele suferite, soluţiune care era admisă şi la Romanĭ. Veḑi L. 4 § 2 şi 3; L. 6 § 5 şi 7; L. 12 şi 13. Dig. Lib. 39. Tit. 3.—L. 15. Dig Lib. 43. Tit. 24. Veḑĭ în acest sens: Laurent. VIII. 271. Aubry et Rau. II. § 254, p. 569, nota 3.—*Contrà.* Demolombe. XII. 895, după care acţiunea în daune ar putea fi urmărită contra oriĭ căruĭ detentor al fonduluĭ, pentru că acţiunea proprietaruluĭ fonduluĭ dominant ar fi reală, şi ca atare, alipită de dreptul de proprietate. — Această părere este însă inadmisibilă, pentru că obligaţiunea daunelor isvoreşte din o culpă, şi ştiut este că atât culpa cât şi consecinţele care isvoresc dintr'ênsa sunt eminamente personale. „*Hanc actionem, sciendum est, non in rem, sed personalem esse.*“ (L. 6. § 5. Dig. Lib. 39. Tit. 3.) Pentru ca părerea luĭ Demolombe să poată fi admisă, ar trebui ca fondul să fie debitor, ear nu proprietarul care a făcut lucrările din care resultă micşorarea servituţeĭ, ceea ce nu este în specie.

[1]) „*Loci corpus non est dominii ipsius, cui servitus debetur, sed jus eundi habet.*“ (L. 4. Pr. Dig. Lib. 8. Tit 5.)

[2]) Astfel, proprietarul a căruĭ fond este grevat de o servitute de trecere ar putea să zidească pe locul seu, chiar dacă zidirea ar astupa vederea vecinuluĭ; destul ar fi numaĭ ca ea su nu jîgnească dreptul de trecere, singura servitute de care fondul este grevat. Laurent. VIII. 272. Curte Paris. D. P. 54. 5. 702. Comp. şi D. P. 57. 2. 32. Zidire pe fondul şerbitor.

Tot astfel, el poate să se împrejmuească, dacă împrejmuirea nu este de natură a scădea întrebuinţarea servituţeĭ, sau a o îngreuea. Laurent. VIII. 273. Aubry et Rau. II. § 254, p. 569 şi § 191, p. 158. Împrejmuire.

Dreptul de împrejmuire esistă chiar atunci când trecerea ar avea loc din causa uneĭ înfundăturĭ (Art. 616), cu toate că Art. 585 face o escepţiune pentru acest caz. Veḑĭ *supră*, p. 120, nota 2, *in fine*. Împrejmuire în casul Art. 616.

De asemenea, proprietarul fonduluĭ şerbitor poate să întrebuinţeze acest fond la toate serviciile pentru care servitutea a fost stabilită, dacă însă titlul servituţeĭ nu conferă un drept esclusiv proprietaruluĭ fonduluĭ dominant. Laurent. VIII. 272, 274. Demolombe. XII. 887, 889.—Astfel, el va putea trece pe locul supus servituţeĭ de trecere (L. 15. Dig. Lib. 8. Tit. 4); el va putea să scoată apă din fântâna afectată la o servitute de scoatere de apă (L. 2. § 1 şi 2. Dig. Lib. 8. Tit. 3); el va putea să trimeată vitele sale la imaşul care ar fi grevat de o servitute de păşune. etc. Demolombe. XII. 887. Aubry et Rau. II. § 264, p. 570.

Remâne însă bine înţeles că în asemene casurĭ proprietarul fonduluĭ şerbitor va contribui dimpreună cu proprietarul fonduluĭ

rea locurilor în dauna fonduluĭ stăpânitor, nicĭ să strămute esercitarea servituţeĭ din locul primitiv în alt loc.

Strămutarea loculuĭ. Escepţiune la principiul de maĭ sus.

De şi proprietarul fonduluĭ şerbitor nu poate în princip să strămute esercitarea servituţeĭ dintr'un loc în altul, totuşĭ legiuitorul prin escepţiune, ţinênd samă şi de echitate, îĭ conferă această facultate: 1° când stabilirea primitivă a servituţeĭ a devenit împovorătoare pentru dênsul, sau când ea îl opreşte de a face reparaţiunĭ şi în genere, orĭ ce îmbunătăţirĭ folositoare, [1]) după cum se esprimă Art. 645 din codul Italian; şi 2° când această strămutare nu aduce nicĭ o jignire proprietaruluĭ fonduluĭ dominant.

Proprietarul fonduluĭ şerbitor va putea decĭ, sub această îndoită condiţiune, să ofere [2]) proprietaruluĭ fonduluĭ dominant un alt loc [3]) care ar avea aceeaşĭ înlesnire pentru esercitarea drepturilor sale, [4]) şi acesta nu va putea refusa, de vreme ce nu perde nimic.

Imprescriptibilitate.

Această facultate este imprescriptibilă, şi poate fi esercitată orĭ şi când, chiar după ce ar fi trecut 30 de anĭ de la stabilirea servituţeĭ, căcĭ ea este inerentă însuşĭ proprietăţeĭ fonduluĭ şerbitor. (Aubry et Rau. II. § 254, *in fine.*)

---

dominant la cheltuelele de întreţinere şi de reparare necesare pentru esercitiul servituţeĭ. Demolombe. XII. 888. Aubry et Rau, *loco cit.* Comp. Art. 631 şi 646 cod. Calim. (494 Austriac.) Vedĭ şi *suprà* p. 160.

[1]) Strămutarea nu va fi decĭ admisă de câte orĭ ea n'ar fi de nicĭ un folos pentru fondul şerbitor. Demolombe. XII. 898.

Procedura şi cheltuelele oferteĭ.

[2]) O asemene strămutarea nu se poate sevêrşi numaĭ prin voinţa proprietaruluĭ fonduluĭ şerbitor: el nu poate de cât s'o *ofere*, şi dacă oferta nu este primită, ea se va admite sau respinge de justiţie. Ducaurroy. II. 362 *in fine.* Demolombe. XII. 902. Laurent. VIII. 276.—Cheltueala făcută cu ocasiunea strămutăreĭ de bună voe a loculuĭ pe unde se esercită servitutea va fi în sarcina proprietaruluĭ fonduluĭ şerbitor, pentru că strămutarea se face în folosul luĭ. Cât pentru oferta ce s'ar face prin justiţie, procedura va fi următoarea: proprietarul fonduluĭ şerbitor va soma prin portăreĭ pe proprietarul fonduluĭ dominant a se transporta dimpreună cu un espert în cutare ţi şi la cutare oară la faţa loculuĭ spre a se înţelege asupra loculuĭ unde urmează a se face strămutarea. In caz când strămutarea nu s'ar putea face de bună voe din causa proprietaruluĭ fonduluĭ dominant, el va suferi cheltuelele de judecată. (Art. 140 Pr. Civ.) Cât pentru celelalte cheltuelĭ care urmează a se face pentru a se sevêrşi strămutarea materială dintr'un loc în altul, precum măsurătoarea şi altele, este just că ele să remâe tot în sarcina proprietaruluĭ fonduluĭ şerbitor. Demolombe. XII. 903.

[3]) Se poate oferi nu numaĭ strămutarea loculuĭ pe unde se esercită servitutea, dar şi modificarea esercitiuluĭ servituţeĭ, daca această modificare nu aduce nicĭ o jignire fonduluĭ stăpânitor. Demolombe. XII. 901. Laurent. VIII. 277. Curtea Montpellier. D. P. 47. 2. 70.

[4]) Strămutarea loculuĭ pe unde se esercită servitutea n'ar fi decĭ admisibilă, dacă ea ar avea de resultat îngreuerea servituţeĭ pentru proprietarul fonduluĭ dominant. Demolombe. XII. 898.

Ea ar putea fi invocată chiar de acela care ar fi renunțat la dênsa, pentru că ea nu este conferită numaĭ într'un interes particular, ci în interesul general al proprietățeĭ.[1] Nu se poate renunța la această facultate.

Această facultate de a cere strămutarea loculuĭ pe unde se exercită servitutea și modificarea esercițiuluĭ servituțeĭ nu aparține, după părerea generală, proprietaruluĭ fonduluĭ dominant, chiar atunci când strămutarea n'ar aduce nicĭ o jîgnire servituțeĭ, pentru că legea n'o conferă de cât proprietaruluĭ fonduluĭ șerbitor.[2] Cuĭ aparține dreptul de a cere strămutarea. Controversă.

Dispozițiunele Art. 634 se aplică la orĭ ce servituțĭ în genere, chiar și la acele legale, orĭ care ar fi origina și causa stabilireĭ lor.[3] Servituțĭ legale.

Neputința proprietaruluĭ fonduluĭ dominant de a împovora condițiunea fonduluĭ șerbitor.

Art. 635.—Insă și acela ce are un drept de servitute (proprietarul fonduluĭ dominant) nu'l poate întrebuința de cât după cuprinderea titluluĭ, fără a putea face, nicĭ în fondul supus servituțeĭ, nicĭ în fondul pentru care servitutea este înființată, vre o schimbare împovorătoare celuĭ dintâĭ fond. (Art. 490, 578, 620 urm. 634, 969 C. C. Art. 702 C. Fr.)

După cum proprietarul fonduluĭ șerbitor nu poate jîgni pe proprietarul fonduluĭ stăpânitor, tot astfel și proprietarul fonduluĭ stăpânitor nu poate jîgni pe acel al fonduluĭ șerbitor. Proprietarul fonduluĭ dominant nu poate decĭ să întrebuințeze dreptul de servitute de cât după cuprinderea titluluĭ seu,[4] fără a putea face nicĭ pe fondul șerbitor, nicĭ pe acel dominant vre o schim-

---

[1]) Demol. XII. 905. Aub. Rau. II. § 254, nota 11. Laurent. VIII. 275.

[2]) Demolombe. XII. 845. Duranton. V. 623 ter. Ducaurroy. II. 362, nota 1. Cas. Fr. D. P. 64. 1. 124. D. P. 74. 1. 14. Répert. Dalloz. *Servitude.* 1161.—*Contrà.* Laurent. VIII. 265. Mourlon. I. 1845 care citează în acest sens și pe Valette. Acest din urmă sistem se vede formal admis prin Art. 645 § 4 din codul Italian.

[3]) Demolombe. XII. 891 și 905. Laurent. VIII. 94, 102 și 268. Bonachi. II. p. 347. Curtea din Metz. D. P. 58. 2. 200. Vedĭ și *suprà*, p. 124, nota 4 *in fine* și p. 125. Vedĭ însă și p. 45, nota 2 *in fine*. —Art. 634 fiind general și absolut se aplică și la servitutile convenționale, de pildă, la servitutea de trecere, a căruĭ loc de trecătoare a fost determinat prin titlul constitutiv. Cas. Fr. Pand. Chron. pe 1878—1886. I. p. 123.

[4]) Principiul în virtutea căruia o servitute nu poate fi îngreuetă se aplică nu numaĭ la casul când ea a fost stabilită prin titlu, dar și când ea resultă din prescripție. Curtea Bordeaux. D. P. 52. 2. 209. In asemene caz, întinderea prescripțieĭ se va determina după regula: *tantum præscriptum, quantum possessum.* Vedĭ p. 154, tecst și nota 1. Prescripție.

Cât pentru servitutile constituite prin destinația proprietaruluĭ, întinderea și modul lor de esercitare se vor determina avênduse în vedere vechia stare a lucrurilor din care s'a născut servitutea. Vedĭ *suprà*, p. 155. Comp. Laurent. VIII. 235. Demolombe. XII. 868. Mourlon. I. 1847. Destinația proprietaruluĭ.

bare care să împovoreze [1]) condițiunea fondului șerbitor. El trebue deci să întrebuințeze dreptul seu în modul cel mai puțin oneros pentru fondul supus servituței, *civiliter uti.* [2])

Desființarea lucrărilor împovorătoare.

Dacă proprietarul fondului dominant a făcut oare care schimbări de natură o împovora condițiunea fondului șerbitor, proprietarul acestui fond va putea să ceară desființarea acestor lucrări, și la nevoe chiar daune interese.

Acțiune posesorie.

Faptul împovorărei servituței din partea proprietarului fondului dominant constituind o turburare a posesiunei poate să dee loc și la o acțiune posesorie [3])

Restricțiuni care resultă din obiectul servituților.

Nu trebue să confundăm casul de agravațiune prevĕdut de Art. 635 cu restricția care resultă din obiectul servituței, căci în această din urmă ipotesă, tribunalele nu vor mai lua în considerație, ca în ipotesa Art. 635, dauna suferită de către proprietarul fondului șerbitor, ci numai dreptul proprietarului fondului dominant. (Laurent. VIII. 263.) Servitutea fiind o calitate activă a fondului

---

[1]) Ori ce schimbare care nu împovorează servitutea este deci permisă. Laurent. VIII. 263. Judecătorii fondului au în această privință o putere discreționară pentru a aprecia care sunt actele ce constituesc o agravațiune a servituței, și această apreciare de fapt scapă de sub censura casației. Laurent. *loco cit.* Demolombe. XII. 854. Cas. Fr. D. P. 55. 1. 338. D. P. 68. 1. 339. D. P. 71. 1. 329.

Casuri în care există agravațiune.

Pentru ca agravațiunea să aibă loc, și deci să fie oprită, trebue să se constate în fapt că schimbările făcute în esercițiul servituței sunt daunătoare fondului șerbitor. Cas. Fr. D. P. 55. 1. 338. D. P. 59. 1. 111.—Astfel, trecerea calare prin un loc constitue o agravațiune a servituței, dacă titlul ei nu conferă de cât dreptul de a trece pe jos. Cas. Fr. D. P. 61. 1. 162.—Tot astfel, servitutea de trecere constituită în favoarea unei case de locuință ar fi fără nici o îndoeală împovorată, dacă această casă ar fi fost prefăcută în han, cafene, sală de teatru sau casă de toleranță. Laurent. VIII. 264. Demol. XII. 854 bis. Comp. și Cas. Fr. D. P. 68. 1. 339.—*Contrà* (pentru casă de toleranță.) Curtea din Agen. D. P. 57. 2. 95.—Servitutea poate deci să fie agravată fără nici o schimbare a stărei locurilor, ci numai prin modificarea ce s'ar face în chipul esercitărei ei, sau prin schimbarea de destinațiune a fondului dominant. Singura înmulțire însă a persoanelor care esercită servitutea nu se consideră ca o împovorare a servituței. (Argum. din Art. 633.) Laurent. VIII 264. Curtea din Rouen. D. P. 49. 2. 93. Vedĕ și *suprà* p. 164, tecst și nota 2.

[2]) L. 9. Dig. Lib. 8. Tit. 1. Comp. și L. 20 § 5. Dig. Lib. 8 Tit. 2 și Art. 632 din codul Calimach, citat *suprà*, p. 9.

[3]) Laurent. VIII. 266. Cas. Fr. D. P. 58. 1. 358. Dar dacă servitutea nu este împovorată, proprietarul fondului șerbitor n'are nici acțiunea posesorie, nici acea petitorie. Laurent. *loco cit.* și D. P.59. 1. 111.

în folosul căruia ea a fost stabilită (L. 86. Dig. Lib. 50. Tit 16), nu poate să fie deslipită de acest fond (vedĭ *suprà*, p. 3), nicĭ întinsă la alte fonduri care ar aparținea chiar însuși proprietarului fondului dominant. [1])

Determinarea limiteĭ trebuinților fondului dominant.

Exercițiul servituțeĭ nu poate să întreacă trebuințile fondului dominant. Aceste trebuințe fiind însă variabile, limita lor se va determina după starea în care se găsea fondul în momentul stabilireĭ servituțeĭ, [2]) de unde resultă că beneficiul uneĭ servituți

---

[1]) Laurent. VIII. 256. Demol. XII. 847. Aubry et Rau. II. § 253, p. 563. Cas. Fr. D. P. 68. 1. 336. Astfel, dacă servitutea consistă în dreptul de a scoate de pe un fond apă, năsip, var sau alte îngrediente în folosul unuĭ alt fond, apa, năsipul, varul și celelelte materiĭ care s'ar estrage din fondul șerbitor nu vor putea fi întrebuințate de cât la trebuințile însuși fondului stăpânitor: *non ultra posse, quam quatenus ad eum ipsum fundum opus sit.* (L. 5 § 1 *in fine.* Dig. Lib. 8. Tit. 3.)

După cum servitutea nu poate să fie esercitată de cât în interesul fondului dominant, tot astfel, ea nu poate să fie esercitată de cât pentru trebuințile in vederea cărora ea a fost stabilită. De câte orĭ decĭ servitutea a fost constituită în mod limitativ pentru un us anume determinat, nu este permis de a o esercita pentru alte usurĭ. Astfel, dreptul de a abate apa dintr'un fond vecin în interesul agriculturеĭ nu autorisă pe proprietarul fondului dominant de a o întrebuința la punerea în mișcare a uneĭ usinĭ. Demol. XII. 849. Laurent. VIII. 260, 261. Aubry et Rau. II. § 253, p. 564. Comp. și Cas. Fr. D. P. 57. 1. 297.—Vedĭ cu toate aceste Cas. Fr. D. P. 49. 1. 75.—In caz însă când servitutea ar fi fost stabilită într'un mod general, fără nicĭ o limitare la un caz anume determinat, ea ar putea fi esercitată pentru toate trebuințile fondului dominant, chiar când aceste trebuințe ar fi primit o întindere maĭ mare prin schimbările aduse maĭ în urmă fondului. Astfel, dobânditorul unuĭ drept de trecere a căruĭ esercițiu ar fi fost restrâns la usurile cerute de natura și destinațiunea fondului șerbitor în momentul stabilireĭ servituțeĭ, este autorisat a întrebuința acest drept pentru usul unuĭ nou mod de esploatare a fondului seu, și chiar pentru usul clădirilor ce el ar fi rădicat maĭ în urmă pe acest fond. Aubry et Rau. II. § 253, p. 564. Laurent. VIII. 261. C. Caen. Répert. Dalloz. *Servitudes.* 1162, 4°.—Servitutea dobândită prin prescripție va fi restrânsă în limitele posesiuneĭ. *Tantum præscriptum, quantum possessum.* Laurent. VIII. 260. Aubry et Rau. II. § 253, nota 17. Comp. Cas. Fr. și Curtea din Nancy. Répert. Dalloz. *Servitude.* 1160 și 1161. Vedĭ și *suprà*, p. 154.

[2]) Aubry et Rau. II. § 253, p. 563. Demol. XII. 846, 850. Laurent. VIII. 262.—Acest princip implică însă o servitute restrânsă la trebuințile fondului dominant, ceea ce presupune o servitute mărginită, a căreĭ margini urmează a fi precisate. De câte orĭ decĭ o servitute a fost stabilită în vederea trebuinților actuale și *viitoare*, nu maĭ e nevoe de a se cerceta care a fost mĕsura acestor trebuințe în momentul constituireĭ servituțeĭ. Laurent. *loco cit.*

nu va putea fi întins la fondurile ce proprietarul fondului dominant ar fi adaos în urmă la acest fond.

Cu toate aceste, simpla comunicare a beneficiului servituței la alte fonduri nu va putea fi considerată ca o întindere abusivă, de câte ori această comunicare nu va fi de cât urmarea sau resultatul esercițiului legitim a dreptului care aparține proprietarului fondului dominant. Astfel, acel care ar avea dreptul de a abate apa de pe un fond străin pentru irigațiunea fondului seu, n'ar fi obligat a păstra numai de cât toată apa netrebuitoare, ci ar putea să'i dee la eșire de pe fondul seu o direcțiune care să devie folositoare la alte fonduri, fie că aceste fonduri ar fi proprietatea lui sau a altora. [1])

Despre acțiunele la care servituțile pot da naștere.

După cum codul actual tace cu desevêrșire în privința acțiunelor care isvorĕsc din dreptul de proprietate (vedĭ Tom. II, p. 445 și urm.), tot astfel el nu vorbește nimic despre acțiunele la care pot da naștere servituțile. Doctrina împarte însă si astădĭ acțiunele care isvorĕsc din servituțĭ în *confesoriĭ* și *negatoriĭ*. [2])

Acțiuni confesoriĭ și negatoriĭ.

Acțiunea confesorie (*actio confessoria, vindicatio servitutis*) este acea prin care se reclamă un drept de servitute; [3]) ear acțiunea negatorie (*actio negatoria* sau *negativa, vindicatio libertatis*) este acea prin care proprietarul tăgăduește (*negat*) că fondul seu e supus uneĭ servituțĭ. „*Confessoria ei qui servitutes sibi competere contendit: negatoria domino, qui negat.* [4])

---

[1]) Aubry et Rau. II. § 253, p. 563, 564. Demolombe. XII. 848. Pardessus. *Servitudes.* 59 *in fine.* Cas. Fr. D. P. 56. 1. 294.

Art. 678, 679 Cod. Calimach.

[2]) „Pentru șerbire, ḑice Art. 678 din codul Calimach (523 Austriac), se pot porni două feluri de jalbe: căcĭ ori dă cineva jalbă împrotiva proprietarului unuĭ lucru, adeverind că are dritul șerbireĭ asupra aceluĭ lucru; sau proprietarul jăluește că altul cu nedreptate își însușește dritul șerbireĭ asupra lucrului seu.“ Și Art. 679 din acelașĭ codice (523 § 2 Austr.), adaugă: „La întâmplarea întâĭ trebue jăluitorul să dovedească câștigarea șerbireĭ, sau macar numaĭ stăpânirea eĭ ca un drit realnic, ear la a doua, se îndatorește proprietarul a dovedi acea de către altul urmată viclenie pentru șerbire.“ „*De servitutibus in rem actiones competunt nobis* **tam confessoria** *quam* **negatoria**. (L. 2. Pr. Dig. Lib. 8. Tit. 5.)

[3]) Această acțiune se numește *confesorie*, pentru că pârîtul, care e proprietarul fondului supus, e chiemat ca să mărturisească *(confiteri)* esistența servituței. Duranton. V. 624, nota 1. Comp. și § 2 Instit. Lib. 4. Tit. 6.

Ce trebue să dovedească acel care esercită acțiunea negatorie.

[4]) L. 2. Pr. Dig. Lib. 8. Tit. 5. Comp. și § 2. Instit. Lib. 4. Tit. 6. —Proprietarul care esercită acțiunea negatorie n'are nevoe să dovedească că imobilul seu este liber de servitute, ci numaĭ proprietatea sa. O dată această probă făcută, pârîtului incumbă sar-

Aceste acțiuni sunt pe de o parte reale, pentru că isvorĕsc din nişte drepturi reale, ear pe de alta, imobiliare, pentru că nu esistă de cât asupra imobilelor (Art. 471), de unde resultă că ele trebuesc intentate conform Art. 59 Pr. Civ. la tribunalul situațiuneĭ imobiluluĭ pretins grevat de servitute sau liber de sarcină. [1]) Acțiunile privitoare la servituți nu pot se fie pornite, ca orĭ şi care acțiuni reale imobiliare, de cât din partea proprietaruluĭ fonduluĭ pretins dominant contra proprietaruluĭ fonduluĭ pretins şerbitor. [2]) Sub denumirea de proprietar nu trebue să înțelegem numaĭ acel care are *plenum dominium*, dar toțĭ aceĭ care au un drept real, adecă o fracțiune a dreptuluĭ de proprietate, precum usufructuarul, usuarul, bezmanarul etc. [3])

Acțiuni reale imobiliare. Art. 59 Pr. Civ.

Acțiunile petițoriĭ relative la servituți care ar interesa un minor sau un interdict n'ar putea fi intentate de cătră epitrop sau curator fără învoirea consiliuluĭ de familie (Art. 408), servituțile fiind nişte drepturi imobiliare pe care epitropul nu le poate e-

Acțiuni petitorii care interesează pe un minor sau un interdict.

---

cina de a dovedi esistența servituțeĭ (Art. 1169), chiar când el ar fi fost menținut în posesiunea servituțeĭ sale pe calea de acțiune posesorie. Vedĭ Tom. II. a lucrăreĭ noastre, p. 468, nota 2 şi Trib. din Annecy. Pand. Période. 88. II. 292.

[1]) Vedĭ şi *suprà*, p. 8, nota 3.—Acțiunele care au de obiect esercițiul uneĭ servituți sunt de competința judecătoriilor de ocoale, cu drept de apel la tribunal, orĭ care ar fi valoarea lucruluĭ. (Art. 56 § 4. L. jud. ocoale.) Cas. Rom. Bulet. S-a I pe 1886, p. 182.

[2]) *Actiones servitutum prædiorum urbanorum vel rusticorum sunt eorum quorum sunt prædia.*" (L. 1. Pr. Dig. Lib. 8. Tit. 5.)

[3]) Demolombe. XII. 958. Laurent. VIII. 287. Cas. Fr. D. P. 50. 1. 78. Comp. şi L. 5 § 1. Dig. Lib. 7. Tit 6.—Chiriaşul sau arendaşul n'are însă drepturi atât de întinse. (Comp. Art. 1426.) Vedĭ Pardessus. *Traité des servitudes.* 334.

Servitutile fiind indivisibile atât ca drepturi cât şi ca sarcini, acțiunele la care ele dau naştere pot fi esercitate fie de cătră unul din coproprietariĭ fonduluĭ pretins dominant, *singulos dominos in solidum agere, ait Papinianus* (L. 6 § 4 Dig. Lib. 8. Tit. 5. V. şi L. 1. § 5 *in fine.* Dig. Lib. 43. Tit. 27), fie contra unuia din coproprietariĭ fonduluĭ pretins şerbitor: „*sed et si duorum fundus sit, qui servit, adversus unumquemque poterit ita agi.*" (L. 4 § 4. Dig. Lib. 8. Tit. 5.) Un singur din coproprietariĭ fonduluĭ şerbitor ar avea de asemene calitatea de a porni acțiunea negatorie. Comp. Demolombe. XII. 959.

Cestiunea este însă de a se şti dacă lucrul judecat pentru sau contra unuia din coproprietarĭ fie a fonduluĭ pretins dominant, fie a fonduluĭ pretins şerbitor va fi oposabilă celor laltĭ coproprietarĭ. Afirmativa pare a fi generalminte admisă pentru casul în care proprietarul care ar fi susținut singur procesul ar fi dobândit câştig de causă: „*Itaque de jure quidem ipso singuli experientur*, **et victoria et aliis proderit.**" (L. 4. § 3. Dig. Lib. 8. Tit. 5.)—Cât pentru casul în care coproprietarul care ar fi singur susținut procesul l'ar fi perdut, cesiunea pare fi fi maĭ gingaşă. (Comp. Demol. XII. 960.)

Efectele lucrului judecat.

sercita în justiție fără o autorisare prealabilă. Această formalitate nu mai este însă necesară de câte ori epitropul sau curatorul se va apara contra unei asemene acțiuni. [1] (Argum. *a contrario* din Art. 408.)

Aceste două acțiuni petitorii (confesorii și negatorii) au o mare analogie cu acțiunea în revendicare (*rei vindicatio*) despre care am vorbit în Tomul II, p. 446 și urm.

Acțiuni posesorii.

Servituțile putênd fi obiectul unei posesiuni (Art. 623), sau mai bine dis a unei quasi-posesiuni, după cum se esprimă jurisconsulții Romani, pot da naștere și la acțiunele posesorii. Astfel, acel care e turburat în esercițiul dreptului seu de servitute poate porni o acțiune posesorie, după cum și proprietarul poate porni o asemene acțiune în contra vecinului care l'ar turbura prin esercitarea nedreaptă a unei servituți. [2]

Servitutile pentru care acțiunile posesorii sunt admise.

Acțiunile posesorii nu sunt însă admisibile de cât pentru servituțile care pot fi dobândite prin posesiunea de 30 ani, adecă pentru acele continue și aparente. (Art. 623.) Ele nu sunt deci admisibile pentru servituțile continue neaparente, și pentru acele discontinue fie aparente sau neaparente, când acțiunea se întemeiază pe simplul fapt al posesiunei fără esistența unui titlu, pentru că posesiunea lor fiind precarie, ear nu sub nume de proprietar (Art. 1853), nu poate fi apărată prin o acțiune posesorie. [3]

---

[1]) Pardessus. 335.—Epitropul ar putea însă să intente fără nici o autorisare o acțiune posesorie, și chiar o acțiune în grănițuire. (Art. 584.) Vedi Tom. II. p. 183. Cât pentru barbatul administrator al averei dotale, dreptul seu de a intenta acțiunele petitorii relative la zestrea femeei resultă în de ajuns din Art. 1242 care'i dă dreptul de a urmări pe *deținătorii averei dotale*. Pardessus. 235. Laurent. XXIII. 475.—Sub regimul separațiunei de bunuri însă, servitutile relative la averea femeei n'ar putea din contra fi urmărite atât în petitoriu cât și în posesoriu de cât de dênsa autorisată de barbat sau de justiție. Pardessus. *loco cit.*

[2]) Acțiunele posesorii sunt de competința judecătorului de ocol în prima instanță. (Art. 56 § 4. L. din 9 Martie 1879.)—Judecătorul de ocol chemat a se pronunța asupra turburării posesiunei unei servituți de vedere, nu este însă în drept a cerceta fundamentul acestei servituți. Cas. Rom. Dreptul pe 1889, No. 7. Comp. și Bulet. Cas. S-a 1 pe 1883, p. 518.—Tribunalul chemat să judece o acțiune posesorie nu poate de asemene să cerceteze titlul constitutiv al dreptului de trecere, făcênd aplicațiunea Art. 624, ci trebue să cerceteze și să constate dacă reclamantul s'a bucurat în fapt de trecere, și în caz afirmativ, să'l mențină în acest drept, ear adversarul, dacă se crede în drept, va trebui să reclame pe calea petitorie. Cas. Rom. Bulet. S-a I pe 1880, p. 216.

[3]) Vedi *suprà*, p. 149. Comp. Laurent. VIII. 286. Massé-Vergé. II. § 340, nota 1. Demolombe. XII. 948 urm. Arntz. I. 1195. Duranton. V. 632—635. Troplong. *Prescription.* I. 333. G. Tocilescu. Proced civilă, partea II. p. 103, nota 1. Comp. și Cas Fr. D. P. 46. 1. 102.

SECȚIUNEA IV.

Despre modul stângere servituților.

Servituțile se stâng prin mai multe moduri. Unele din aceste moduri sunt prevĕdute în secțiunea de față, ear celelalte decurg din principiile generale ale dreptului. [1])

I. Despre causele de stângere a servituților care decurg din dreptul comun.

Servituțile se stâng după principiile dreptului comun: 1° prin îndeplinirea termenului (Art. 683 Cod. Calimach) sau a condițiunei, când ele au fost constituite pentru un timp determinat sau sub o condițiune resolutorie (vedĕ *suprà*, p. 138); 2° prin renunțarea sau lepădarea (*direlictio*) espresă orĭ tacită [2]) a proprie-

Indeplinirea termenului sau a condițiuneĭ.

Renunțarea sau lepădarea servituțeĭ.

D. P. 48. 1. 58. D. P. 52. 1. 167. D. P. 72. 1. 240 și 297. D. P. 78. 1. 63 și Cas. Rom. Bulet. S-a I pe 1873, p. 79. Trib. Gorjiu. Dreptul pe 1889. No. 19.—Acțiunea posesorie este însă admisibilă și pentru servituțile necontinue, când ea se întemeiază atât pe posesiune cât și pe un titlu conform aceleĭ posesiunĭ. Cas. Fr. Pand. Période. 88. I. 138.

[1]) „Șerbirele încetează de obște, dice Art. 680 din codul Calimach 524 Austriac), prin acele chipurĭ prin care se curmă cu totul driturile și îndatoririle.“ Comp. Laurent. VIII. 333 urm. Mourlon. I. 1849, nota 1. Demolombe. XII. 1036—1059. Aubry et Rau. II. § 255. lit. C. Ducaurroy. II. 334. Marcadé. II. 676—679. Arntz. I. 1210—1213 etc.

[2]) Renunțarea este tacită când proprietarul fondului dominant permite proprietarului fondului șerbitor de a face lucrărĭ incompatibile cu servitutea, autorizându'l, de esemplu, a zidi când el ar avea servitutea *non ædificandi*. Laurent. VIII. 338. Arntz. I. 1212. Demol. XII. 1041. Marcadé. II. 677. Consimțĕmêntul proprietarului fondului dominant va putea în asemene caz să fie dovedit fie prin un act scris, fie prin mărturisirea sau jurămêntul luĭ, fie, în fine, prin marturĭ, dacă esistă un început de dovadă scrisă. (Art. 1191, 1198.) Dar dacă în loc de a consimți la stabilirea acestor lucrărĭ, proprietarul fondului dominant a lăsat ca ele să fie sevêrșite fără a protesta, renunțarea tacită nu va avea ființă, pentru că tăcerea nu echivalează cu consimțĕmêntul, deși este o macsimă a luĭ *d'Argentré* care dice: *ex scientia præsumitur consensus*. (Argum. din Art. 640.) Laurent. VIII. 338. Aubry et Rau. II. § 255 *in fine*. Demolombe. XII. 1043. Duvergier asupra luĭ Toullier. II. 674, nota 5.—*Contrà*. Toullier. II. 674. Curte Bruxelles la 12 Fevr. 1828 și la 27 Ianuar 1829.—Renunțarea tacită resultă decĭ din faptul care implică o intențiune de a renunța. Pentru ca asemene renunțare să aibă ființă, se cere ca faptul să nu poată primi o altă interpretare, căcĭ, la caz de îndoială, renunțarea n'ar avea loc, de vreme ce ea este de strictă interpretare și nu se presupune nicĭ o dată. (L. 25. Pr. Dig. Lib. 22. Tit. 3.)

Renunțare tacită.

taruluĭ fonduluĭ dominant (Art. 475, 480), ca şi pentru usufruct. (Veḑĭ Tom. II. p. 648.) Renunţarea espresă nu este supusă la nicĭ o formă sacramentală, [1]) şi nu are nevoe de a fi acceptată pentru a'şĭ produce efectele sale între părţĭ. [2]) Ea nu va fi însă oposabilă celor de al treile care ar fi dobândit un drept asupra fonduluĭ dominant de cât în urma transcriereĭ eĭ. (Art. 722, 723 Pr. Civ.)

Renunţarea fie espresă, fie tacită [3]) nu poate să emane de cât de la acel care este proprietar al fonduluĭ dominant şi care are capacitatea de a dispune de imobilele sale, [4]) pentru că servitutea este un drept real imobiliar.

Renunţarea la servitute nu va aduce nicĭ o jîgnire drepturilor creditorilor cătră care fondul dominant ar fi fost ipotecat, fie înainte, fie în urma stabilireĭ servituţeĭ. (Art. 1746, 1777, 1790.) (Demolombe. XII. 1047.)

Aplicarea Art. 562 şi 975. Anularea renunţăreĭ.

In fine, trebue să notăm că creditoriĭ proprietaruluĭ renunţător vor putea în tot-deauna să ceară anularea renunţăreĭ fie ea espresă sau tacită, de câte oriĭ asemene renunţare ar fi fost făcută în paguba drepturilor lor. (Art. 562 şi 975.)

---

[1]) Renunţarea care ar fi făcută prin donaţiune sau testament nu va fi validă de cât dacă s'au îndeplinit formele prescrise de lege pentru esistenţa donaţiunilor şi a testamentelor. (Art. 813, 858 urm.) Demolombe. XII. 1039.

[2]) Aubry et Rau. II. § 225 *in fine*. Demol. XII. 1040 şi X. 733, 733 bis. Veḑĭ în privinţa usufructuluĭ, Tom. II. p, 648. Acceptaţiunea ar fi neaparată numaĭ atunci când renunţarea ar fi fost făcută în formele uneĭ donaţiuni. (Art. 814.) Veḑĭ însă *suprà*, p. 65 şi 162, nota 3.

[3]) Neusul sau neîntrebuinţarea servituţeĭ în timp de 30 de aniĭ se consideră ca o renunţare tacită. Veḑĭ esplic. Art. 639.

[4]) Demol. XII. 1037.—Nicĭ epitropul nicĭ barbatul n'ar putea decĭ să renunţe la servituţile active care s'ar datori imobilelor nevêrsniculuĭ sau femeeĭ măritate. L. 5. Dig. Lib. 27. Tit. 9 şi L. 6. Dig. Lib. 23. Tit. 5.—Tot din acelaşĭ princip maĭ resultă încă că de câte oriĭ fondul dominant sau acel şerbitor aparţine la maĭ mulţĭ coproprietarĭ în indivisiune, servitutea nu se va putea stânge prin remiterea eĭ de cât sub condiţiune ca ea să fie consimţită de toţĭ coproprietariĭ fonduluĭ dominant în folosul tuturor coproprietarilor fonduluĭ şerbitor, căcĭ servitutea nu se datoreşte de cătră o persoană uneĭ alte persoane, ci de cătră un fond unuĭ alt fond: „*quoniam non personæ, sed prædia debent.... neque remitti servitus per partem poterit.*“ L. 34. Pr. *in fine*. Dig. Lib. 8. Tit. 3. Comp. Demolombe. XII. 1038. Marcadé. II. 677. Arntz. I. 1212. Comp. Cas. Fr. D. P. 60. 1. 337.—Unul din coproprietariĭ fonduluĭ nu poate să renunţe pentru partea sa din causa indivisibilităţeĭ servituţilor. Asemene renunţare parţială ar avea însă de efect ca coproprietarul renunţător să nu poată reclama în cursul indivisiuneĭ esercitiul servituţeĭ (Comp. L. 11. Dig. Lib. 8. Tit. 3), renunţarea putênd chiar să'ĭ fie opusă în urma împărţeleĭ fonduluĭ. (Comp. L. 6 § 1. Dig. Lib. 8. Tit. 6.) (Veḑĭ şi Art. 786.)

3° Servituțile se mai stâng încă prin revocațiunea, resoluțiunea sau anularea titlului constitutiv (Art. 1091); [1] 4° prin revocațiunea, resoluțiunea sau anularea retroactivă (*ex tunc*) a dreptului de proprietate a aceluia care a constituit servitutea, [2] în puterea principiului: *resoluto jure concedentis, resolvitur jus concessum*, sau *nemo plus juris in alium transferre potest, quam ipse habet*. Art. 1770 care face aplicațiunea acestui princip la ipotecă este decî aplicabil și la servituți. Revocare, anularea titlului.

Remâne însă bine înțeles că acest mod de stângere nu se aplică la servituțile stabilite prin prescripție. [3] (Art. 623.)

5° In fine, servituțile se stâng prin espropriarea fondului șerbitor pentru causă de utilitate publică, dacă servitutea la care este supus acest fond este incompatibilă cu noua destinațiune ce primește imobilul espropriat, remânând însă proprietarului fondului dominant dreptul la despăgubire. [4] Espropriare p. causă de utilitate publică.

Cât pentru Art. 618 de la usufruct, nu mai remâne nicî o îndoeală că el nu este aplicabil la servituți. Astfel, servitutea nu va înceta decî prin abusul întrebuințăreî ce ar face proprietarul fondului dominant în dauna proprietarului fondului șerbitor, argumentul prin analogie nefiind admisibil în specie, de vreme ce servituțile reale sunt prin esența lor perpetue, pe când servituțile personale sunt din contra vremelnice și viagere. [5] (Art. 557, 565.) Art. 618 inaplicabil în specie. Controversă.

II. *Despre causele de stângere a servituților anume prevĕdute de lege.*

Causele de stângere a servituților prevĕdute în secțiunea a IV sunt următoarele: 1° imposibilitatea sau neputința de a le între-

---

[1]) Aubry et Rau. II. § 255, *in fine*. Laur. VIII. 334. Vedî și Tom. II. p. 651.

[2]) Laurent. VIII. 335. Marcadé. II. 678. Aubry et Rau. II. *loco cit.* Demolombe. XII. 1048—1052.

[3]) Astfel, dacă am esercitat o servitute continuă și aparentă timp de 30 de anî asupra unui fond care a aparținut unui proprietar a cărui drepturî au fost în urmă desființate, această servitute va continua a avea ființă și în urma desființăreî dreptului seu, pe când dreptul meu va fi desființat o dată cu al seu, dacă servitutea ar fi fost constituită prin titlu, și aceasta chiar în caz când aș fi posedat acea servitute timp de 30 de anî, căcî eu n'am posedat-o de cât în virtutea unui titlu supus desființăreî care a comunicat acest viciu și posesiunei mele. Eată decî un caz în care se va putea aplica macsima: *melius est non habere titulum, quam habere vitiosum*. Comp. Demolombe. XII. 1052.

[4]) Art. 481 C. C. și Art. 19 Constit. Vedî și Art. 23—25 și 33 din legea p. espropriare de la 20 Octomb. 1864. Comp. Demol. XII. 1056. Arntz. I. 1213. Laurent. VIII. 339 și Cas. Fr. D. P. 63. 1. 254, 255.

[5]) Comp. Demolombe. XII. 1059. Vedî și *suprà*, p. 6, tecst și nota 1.—*Contrà*. Pardessus. *Servitudes*. 320. Massé-Vergé. II. p. 212.

buința (Art. 636, 637); 2° confusiunea (Art. 638); și în fine, 3° neîntrebuințarea în timp de 30 de ani. (Art. 639, 640.)

1° Despre imposibilitatea de a întrebuința servitutile, sau mai bine dis, despre suspendarea esercițiului servitutilor.

Art. 636.—Servitutile *încetează* [1]) când lucrurile se găsesc în ast-fel de stare, în cât servitutea nu se mai poate esercita. (Art. 557, 563, 564, 601, 634 urm. 1091, 1156 C. C. Art. 703 (C. Fr.)

Art. 637.—Ele *renasc* (sau mai bine dis subsistă) [2]) dacă lucrurile sunt restabilite într'un chip în cât servitutile să se poată esercita, afară numai de nu ar fi trecut un spațiu de timp îndestulător spre a se putea presupune că s'a desființat servitutea, după cum se dice la Art. 640. (Art. 601, 636, 639, 640, 1798, 1890 C. C. Art. 704 C. Fr.)

Art. 601.—Când se reclădește un zid comun sau casă, toate servitutile active și pasive [3]) se perpetue în privirea noului zid sau a noueĭ case, fără a se putea însă îngreuea, dacă reclădirea s'a făcut mai înainte de împlinirea prescripțiuneĭ.[4]) (Art. 564, 592, 636, 637, 639, 640, 1890, 1895 C. C. Art. 665 C. Fr.)

Art. 636. Servitutile *încetează* când lucrurile se găsesc în așa stare în cât ele nu se mai pot esercita, adecă când prin o schimbare a locurilor, fie în fondul dominant, fie în acel șerbitor, esercițiul lor devine *materialminte cu neputință* [5]); de esemplu, casa care are

---

[1]) Această espresiune este prea tare, căcĭ servitutile nu încetează în specie, ci subsistă, esercițiul lor fiind numai pentru un timp în suspensie. Cuvêntul *încetare* nu este decĭ sinonim cu cuvêntul *stângere* care se vede întrebuințat de Art. 638 și urm. Comp. Ducaurroy. II. 363. Demolombe. XII. 963 bis. Laurent. VIII. 291.

[2]) A dice într'adevĕr că servitutile *renasc* este a presupune stângerea lor, ceea ce nu este, pentru că ele se stâng numai prin prescripție. Indată decĭ ce pedica care oprea esercițiul dreptului a încetat, acest drept își reia cursul seu; el nu *renaște* însă, pentru că n'a încetat nicĭ odată de a avea ființă. Mourlon. I. 1850. Laurent. VIII. 291. Marcadé. II. 669.

[3]) Servitutile active sunt acele care erau stabilite în folosul clădireĭ dărâmate, ear servitutile pasive sunt acele care erau impuse acesteĭ clădirĭ în folosul altuĭ edificiu.

Observ. asupra locului ocupat de Art. 601.

[4]) Locul firesc al Art. 601 este în secția de față, ear nu în secția I, unde el se găsește, pentru că acest articol nu conține de cât o aplicare a principiului înscris în Art. 636 și 637. Ca atare, acest tecst este decĭ de prisos; de aceea el nu se vede reprodus în codul Olandez. — In codul Italian, Art. 637 și 601 sunt contopite într'o singură dispositie. (Art. 603.)

Casurĭ în care servitutea încetează pentru lipsa de interes.

[5]) Servitutea încetează nu numai când esercițiul eĭ este materialminte cu neputință, ci și atunci când ea nu mai presintă nicĭ un folos, nicĭ o comoditate sau macar nicĭ o plăcere pentru fondul stăpânitor (Art. 576), de esemplu, în ipotesa prevĕdută de legea 6 Pr. Dig. Lib. 8. Tit. 5, adecă, când între casa grevată de servitutea *altius non tollendi* și între aceea căreia servitutea se datorește s'ar fi rădicat o clădire mai înaltă. Demolombe. XII. 965. Toullier. D. II. 684. Laurent. VIII. 289. Aubry et Rau. II. § 255

sau care datorește o servitute de vedere este dărâmată, fondul pe care am dreptul de a trece sau de a trimete vitele mele la pășune este inundat; fântâna supusă servituței *aquæ hauriendæ* sau iazul unde aveam dreptul de a adăpa vitele mele a secat etc. [1]) (Comp. Cas. Fr. D. P. 72. 1. 200.)

In toate aceste casuri, exercițiul servituței este numai întrerupt; [2]) dreptul în sine însă nu este stâns, [3]) ci subsistă dacă lucrurile sunt Art. 637.

ab initio.—Deschiderea unei străzi între ambele fonduri n'ar stânge însă interesul la păstrarea servituței *non ædificandi* sau *non altius tollendi.* Laurent. VIII. 289. Aubry et Rau. *loco cit.* nota 1. Demolombe. XII. 967. Marcadé. II. 669 bis. Cas. Fr. D. P. 51. 1. 155. D. P. 58. 1. 110. D. P. 52. 2. 70.

[1]) In toate aceste casuri, exercițiul servituței încetează, puțin importă dacă schimbările aduse fondului șerbitor sau aceluĭ dominant au provenit dintr'o întâmplare firească sau din faptul licit a unuĭ de al treile. Astfel, dreptul de a scoate apă din o fântână încetează când acea fântână a secat, fie din causa uneĭ săcete estraordinare, fie din causa sepăturilor ce un vecin ar fi făcut pe fondul seu. In ambele casuri, proprietarul fondului dominant n'ar putea să ceară restabilirea stăreĭ de maĭ 'nainte, pentru că n'are în contra cuĭ să esercite această acțiune. Laurent. VIII. 290. Aubry et Rau. II. § 255, *ab initio.* Demolombe. XII. 971.—Dacă însă imposibilitatea de a esercita servitutea ar proveni din schimbările făcute fie de către proprietarul fondului dominant, fie de către acel al fondului șerbitor, fie în fine de către un al treile care ar lucra în afară de limitele drepturilor sale, servitutea nu se va stânge după Art. 636, ci după Art. 639. In adevĕr, în caz când schimbarea ar fi opera proprietarului fondului dominant, servitutea s'ar stânge conform Art. 639, dacă el ar lăsa să treacă 30 de anĭ fără a restabili starea de maĭ 'nainte, ear în caz când schimbările ar fi opera proprietarului fondului șerbitor, sau unuĭ de al treilea care n'ar avea nicĭ un drept, proprietarul fondului dominant ar avea o acțiune fie în contra proprietarului fondului șerbitor (Art. 634), fie în contra celuĭ de al treilea care ar opri exercițiul servituței, și servitutea ar fi stânsă conform Art. 639, dacă el n'ar esercita această acțiune în curs de 30 de anĭ. Laurent. VIII. 290. Aubry et Rau. II, *loco cit.* Vedĭ însă și Demolombe. XII. 971.

[2]) Pentru ca schimbarea intervenită în starea locurilor să puie în suspensie exercițiul servituței, trebue să esiste imposibilitate absolută de a întrebuința servitutea, căcĭ dacă imposibilitatea ar esista numaĭ în parte, servitutea n'ar înceta de cât numaĭ pentru această parte, după cum prevede formal Art. 721 din codul Olandez. (Comp. Art. 563.) Demolombe. XII. 970. Marcadé. II. 669 bis. Incetarea servituței numaĭ în parte.

[3]) Servitutea se stânge pentru tot-deauna prin desființarea totală a ambelor fonduri, sau a unuĭ macar din ele, când asemene desființare face cu neputință pentru viitor esercițiul servituței. (Comp. Art. 557 § 3.) Demolombe. XII. 963. „Stricarea de istov și perdarea locului șerbitor sau aceluĭ stăpânitor, ḑice Art. 681 din codul Calimach (525 Austriac), curmă șerbirea; *ear dacă locul sau zidirea se vor întruni earăși, aducêndu-se în starea dintâĭ, atunci își iea șerbirea puterea sa de maĭ 'nainte.*“ (Comp. L. 14. Pr. Dig. Lib. 8. Tit. 6.—L. 34 § 1 și L. 35. Dig. Lib. 8. Tit. 3.) Desființarea totală a fondului. Dreptul vechiŭ și dreptul Roman.

restabilite în aşa mod în cât servitutea să se poată esercita,[1]) când de esemplu, locul pe care am dreptul de a trece sau a trimete vitele mele la păşune încetează de a fi acoperit cu apă (L. 14. Dig. Lib. 8. Tit. 6) etc.

Art. 601. De aceea, de câte orĭ se reclădeşte un zid comun sau o casă, toate servituţile active şi pasive subsistă în privirea nouluĭ zid sau a noueĭ case,[2]) fără a putea însă fi împovorată, dacă reclădirea s'a făcut maĭ înainte de împlinirea prescripţiunei. (Art. 601.) Art. 601 nu este decĭ de cât o aplicaţie a principiuluĭ înscris în Art. 636 şi 637.

Stângerea servituţeĭ prin neus. Art. 639. Servitutea însă nu va maĭ subsista dacă au trecut 30 de anĭ din ţiua de când usul eĭ a devenit cu neputinţă, ceea ce însemnează că servitutea se stânge prin neus în timp de 30 de anĭ. (Art. 639.) Art. 637 nu face decĭ de cât a aplica principiul neusuluĭ la casul în care usul este cu neputinţă. Servitutea nu se va stânge în mod definitiv de cât prin prescripţia de 30 de anĭ [3]) care va

---

[1]) Pentru ca servitutea să subsiste nu este numaĭ de cât nevoe ca lucrurile să fie restabilite identic în starea lor de maĭ 'nainte, după cum se cerea în codul Calimach (Art. 681) şi la Romanĭ, *ut eadem specie et qualitate reponatur* (L. 20 § 2. Dig. Lib. 8. Tit. 2), ci este de ajuns ca să se restabilească o stare de lucruri analogă, aşa în cât servitutea să poată fi esercitată, fără a fi însă împovorată. Demolombe. XII. 974. Marcadé. II. 669. Laurent. VIII. 291, 292. Aubry et Rau. II. § 255, nota 4. Cas. Fr. D. P. 51. 1. 273. C. Bordeaux. D. P. 57. 5. 306. No. 12. Comp. şi D. P. 49. 2. 22.

Deosebire între servituţile personale şi acele reale. Dreptul Roman. [2]) Aceasta este o escepţie constituită numaĭ în favoarea servituţilor, căcĭ usufructul uneĭ case încetează cu desevêrşire prin dărâmarea eĭ, şi el n'ar maĭ renaşte, chiar dacă casa ar fi reclădită în acelaşĭ loc şi în aceleaşĭ condiţiunĭ. (Art. 557 § 3, 564.) — Această deosebire între servituţile personale şi acele prediale ne vine de la Romanĭ, căcĭ, după l. 10 § 1. Dig. Lib. 7. Tit. 4, usufructul statornicit asupra uneĭ case se stângea prin dărâmarea eĭ, chiar dacă ea ar fi fost în urmă reclădită, pe când după legea 20 § 2. Dig. Lib. 8. Tit. 2, servituţile urbane (*qaœ in superficie consistunt*) stânse prin desfiinţarea clădireĭ, renăşteau prin restatornicirea eĭ în acelaşĭ loc şi în aceleaşĭ condiţiunĭ.

Această soluţiune este însă contrarie adevăratelor principiĭ şi n'a fost admisă de cât ca o favoare, *utilitatis causa*, pentru că a doua clădire se considera prin o ficţiune ca şi cea dintâĭ care fusese distrusă, *ut idem intelligatur*. Cât pentru servituţile rurale *quœ in solo consistunt* (L. 3. Dig. Lib. 8. Tit. 1), ele nu se stângeau de cât prin desfiinţarea totală a fonduluĭ, ceea ce se întâmpla foarte rar. Dacă fondul nu perea cu desevêrşire, ci se afla numaĭ în aşa stare în cât servitutea nu putea fi esercitată, atuncĭ numaĭ esercitiul eĭ era pus în suspensie pe cât timp ţinea acea stare de lucruri. L. 34 § 1 şi L. 35. Dig. Lib. 8. Tit. 3. L. 14. Dig. VIII. 6.

[3]) Proiectul primitiv cerea numaĭ 10 anĭ, însă acest termen cu drept cuvênt a fost prelungit până la 30 de anĭ în urma observaţiunilor tribunaluluĭ din *Grenoble*, căcĭ altfel prescripţia s'ar fi împlinit maĭ răpede contra aceluĭ care ar fi neglijat de a întrebuinţa servitutea.

începe în genere a curge în contra proprietaruluĭ fonduluĭ dominant din ḑiua în care s'a produs imposibilitatea esercițiuluĭ, puțin importă dacă servitutea este continuă sau necontinuă,[1]) sau dacă a atârnat orĭ n'a atârnat de proprietarul fonduluĭ dominant de a restabili lucrurile în starea lor de maĭ înainte.[2])

Prescripția despre care este vorba în specie e cârmuită de regulele generale în ceea ce privește suspendarea și întreruperea eĭ.[3]) (Comp. Art. 643.)

Suspendarea și întreruperea prescripțieĭ. Controversă.

[1]) Demolombe. XII. 980. Demante. II. 562 bis V și 566 bis. Ducaurroy. II. 363. Aubry et Rau. II. § 255, nota 5. Boileux. II. p. 924.— Art. 640, după care stângerea prin neus a uneĭ servituțĭ continue presupune *un act contrar* din partea proprietaruluĭ fonduluĭ șerbitor, nu este deci aplicabil în specie, de și Art. 637 ne trimete la acest tecst, pentru că este cu neputință de a face ceva contrar la ceea ce n'are ființă. Astfel, dacă proprietarul caseĭ în folosul căreia ar fi esistat o servitute de vedere ar fi dărâmat acea casă lăsând să treacă 30 de anĭ fără a o clădi din nou, servitutea va fi stânsă, cu toate că proprietarul fonduluĭ vecin n'ar fi făcut în acest caz nicĭ un act contrar servituțeĭ.—*Contrà.* Laurent. VIII. 297.

[2]) Art. 637 referindu-se la Art. 640 a înțeles decĭ a vorbi de o prescripție ordinară, asemăluind casul când se stânge servitutea prin neus voluntar cu neusul silit care resultă din forță majoră. In adevĕr, regula vechie *contra non valentem agere non currit præscriptio* n'a fost admisă de codul civil, și Art. 1875 prevede din contra că prescripția curge contra verĭ căreĭ persoane care n'ar putea invoca o escepțiune anume statornicită de lege, escepțiune care nu esistă. Laurent. VIII. 295. Mourlon. I. 1855-1860. Demolombe. XII. 979. Demante. II. 562 bis II și III. Aubry et Rau. II. § 255, nota 6, care revin asupra primeĭ lor opiniunĭ. Duranton. V. 655. Ducaurroy. II. 364. — *Contrà.* Arntz. I. 1202. Marcadé. II. 672. Toullier. II. 690, 693. Massé-Vergé. II. p. 209 în notă. După acești autorĭ, neusul n'ar stânge în mod definitiv servitutea de cât in caz când el ar fi fost *voluntar*; ear în casul când el ar fi fost *silit*, servitutea ar fi de drept restabilită, dacă lucrurile ar fi restatornicite în starea lor primitivă, *chiar după trecerea termenuluĭ de 30 de anĭ*, soluțiune care mi se pare contrarie atât principiilor generale în materie de prescripție, cât și Art. 601, 637, 639 și 640, care nu disting între usul voluntar și acel silit. Așa dar, neusul servituțeĭ, fie el *voluntar* sau *silit*, va aduce stângerea definitivă a servituțeĭ, dacă el a ținut 30 de anĭ, fără ca proprietarul fonduluĭ dominant să fi întrerupt prescripția în acest timp. Este adevărat că la Romanĭ, proprietarul fonduluĭ dominant era în privința servituților rurale (*in solo*) restabilit în dreptul seu prin o adevărată *restitutio in integrum*, dacă starea de lucrurĭ care împedicase esercițiul servituțeĭ era îmdependentă de voința luĭ (L. 14. Pr. Dig. Lib. 8. Tit. 6; L. 34 § 1 și 35 Dig. Lib. 8. Tit. 3), însă această soluțiune n'a fost admisă de legiuitorul modern.

Nu numaĭ neusul voluntar dar și acel silit care resultă din o forță majoră aduce stângerea servituțeĭ, dacă el a ținut 30 de anĭ. Controversă.

[3]) Astfel, prescripția nu va curge în contra minorilor și a interdicților (Art. 1876), nicĭ între soțĭ în timpul căsătorieĭ (Art. 1881). etc. Tot astfel, ea va putea să fi civilmente întreruptă prin o recunoaștere

2° Despre stângerea servituților prin confusiune.[1])

Art. 638.—Ori ce servitute este stânsă, când fondul către care este datorită și acela ce o datorește cad în aceeași mână. (Art. 557, 576, 626, 627, 713 § 2, 1048, 1091, 1154 C. C. Art. 705 C. Fr.)

Art. 627.[2])—Dacă proprietarul a *două proprietăți*,[3]) între care există un semn vădut (adecă *aparent*) de servitute, înstrăinează una din proprietăți, fără ca contractul să conțină nici o convențiune atingătoare de servitute, ea urmează de a esista într'un mod activ sau pasiv în favoarea fondului înstrăinat, sau asupra fondului *înstrăinat*, (ear nu asupra fondului *neînstrăinat*, după cum din eroare se esprimă tecstul oficial.) (Art. 576, 622, 625, 626, 633, 638, 942, 1325, 1349 C. C. Art. 694 C. Fr.)

Toate servituțile, chiar și acele legale, se stâng prin *confusiune*, când ambele fonduri sunt întrunite în aceeași mână sub un titlu oare care, de esemplu, prin împărțeală, cumpărare, schimb, moștenire[4]) (Art. 644, 645), renunțare (Art. 593, 632) etc., fie că proprietarul fondului dominant a dobândit pe acel șerbitor, sau *vice versa*, fie în fine, că ambele fonduri au fost dobândite de u-

---

emanată de la proprietarul fondului șerbitor, sau prin o cerere în declarare de servitute. (Art. 1865.) Aubry et Rau. II. § 255. p. 574. Demolombe. XII. 979. Demante. II. 562 bis II și IV. Laurent. VIII. 295.—*Contrà*. Ducaurroy. II. 363. După acest autor, termenul de 30 de ani n'ar fi o adevărată prescripție, ci un termen fics care n'ar fi supus nici suspensiunei, nici întreruperei, însă această părere este generalminte respinsă ca una ce este contrarie Art. 601 și 641—643.

[1]) In materie de usufruct, confusiunea iea numele de consolidare. (A. 557.)

Observ. asupra loculuĭ ce trebue să ocupe Art. 627.

[2]) Art. 627 referinduse, cel puțin după părerea noastră, la servitutile stânse prin confusiune conform Art. 638, ear nu la acele stabilite prin destinația proprietarului, locul seu firesc este în secțiunea de față, imediat după Art. 638, unde el se vede aședat și în Anteproiectul de revisuire, ear nu în secția a II-a. Marcadé. II. 659.—Vedĭ însă Laurent (VIII. 184, p. 217), care de și de aceeași părere, totuși crede că Art. 627 este la locul seu acolo unde se găsește aședat atât în codul francez cât și în al nostru.

Necesitate a două fonduri. Controversă.

[3]) Art. 627 ca și Art. 576 presupune două fonduri deosebite din care unul este afectat la serviciul celui-lat, de unde resultă că Art. 627 nu poate fi întins la casul în care proprietarul ar stabili un serviciu între două părți a unuia și aceluiași fond. Laurent. VIII. 188. Cas. Fr. Répért. Dalloz. *Servitude*. 1036. —*Contrà*. Demolombe. XII. 826.—Faptul că se cer două fonduri dovedește o dată și mai mult că Art. 627 n'a înțeles a se referi la servitutile stabilite prin destinația proprietarului, căci destinația proprietarului ar avea loc chiar atunci când proprietarul unuĭ singur fond ar fi făcut ca o parte din acest fond să fie afectată la serviciul celeilalte părți, daca în urmă fondul ar fi fost împărțit în două, prin efectul uneĭ împărțeli sau a uneĭ înstrăinări. Vedĭ *suprà*, p. 145, nota 2.

[4]) Acceptațiunea pură și simplă a moștenireĭ îndeplinește confusiunea când există un singur moștenitor, nu însă și acceptațiunea sub beneficiu de inventar. (Art. 713 § 2.) Toullier. D. II. 668.

nul de al treile (Demolombe. XII. 982), căcĭ nimene nu poate să aibă o servitute asupra lucruluĭ seu propriu. (Art. 576): *Nemini res sus servit.*[1]) (L. 26. Dig. Lib. 8. Tit. 2.)

Servitutea, ce e drept, se esercită înainte şi în urma confusiuneĭ, însă esercițiul eĭ devine în asemene caz esercițiul dreptuluĭ de proprietate.[2])

Pentru ca servitutea să fie astfel stânsă trebue ca întrunirea fondurilor în aceeaşĭ mână să fie perfectă şi irevocabilă, căcĭ dacă confusiunea ar înceta *in præteritum*, în virtutea uneĭ cause vechĭ şi necesare (*ex tunc*, sau *ex antiquâ causâ*), de esemplu, prin anularea, resoluțiunea sau revocarea titluluĭ de acquisițiune (Art. 961, 1091, 1900), prin îndeplinirea condițiuneĭ resolutorie (Art. 1019 urm. 1091) etc., unirea proprietăților în aceeaşĭ mână ar fi ca şĭ cum ea n'ar fi avut loc, şi prin urmare, servitutea ar continua a subsista, confusiunea esistând numaĭ în aparență.[3]) Aceasta nu este de cât aplicațiunea reguleĭ generale: *reviviscunt servitutes, si confusio resolvitur.*[4])

Anularea sau revocarea actuluĭ care produce confusiunea.

[1]) Veḑĭ *suprà* p. 3, nota 2 şi p. 146, nota 1. Comp. şi Art. 1154. „*Servitutes prædiorum* **confunduntur**, *si idem utriusque prædii dominus esse cœperit.*“ (L. 1. Dig. Lib. 8. Tit. 6.) „Dacă proprietatea loculuĭ şerbitor şi a celuĭ stăpânitor se va uni tot la aceeaşĭ persoană, de sineşĭ încetează şerbirea“, ḑice Art. 682 din codul Calimach (526 Austriac).

Dreptul Roman şi dreptul vechiŭ.

[2]) Toullier. D. II. 666 ter. Mourlon. I. 1851. Laurent. VIII. 184 şi 299. Veḑĭ şi *suprà*, p. 146 şi p. 147, nota 2.—Pentru ca confusiunea să aibă loc, trebue ca *fondul* dominant şi *fondul* şerbitor să cadă în aceeaşĭ mână. Decĭ, dacă numaĭ o parte a fonduluĭ şerbitor a devenit proprietatea aceluia căruĭ aparține fondul dominant, servitutea nu va fi stânsă, de vreme ce nu esistă imposibilitate de a o esercita. Laurent. VIII. 300. Demolombe. XII. 983. Veḑĭ şi L. 15. Dig. Lib. 8. Tit. 6.—Tot astfel, confusiunea n'ar avea loc când doĭ proprietarĭ a două fonduri deosebite, care ar avea un drept de servitute asupra unuĭ alt fond, ar dobândi în comun fondul şerbitor. Aşa de esemplu, dacă fondul pe care eu l'am dobândit în comun împreună cu d-ta ar datori o servitute fonduluĭ meu sau fonduluĭ d-tale, această dobândire comună nu stânge servitutea, pentru că drepturile noastre particulare sunt deosebite de drepturile noastre indivise, sau maĭ bine ḑis, pentru că esistența dreptuluĭ celuĭalt coproprietar a păstrat servitutea. (Comp. L. 30 § 1. Dig. Lib. 8. Tit. 2 şi L. 27 şi 34. Pr. Dig. Lib. 8. Tit. 3.) Toullier. II. 666 ter. Boileux. II. p. 922. Demolombe. XII. 983.—Confusiunea ar avea însă loc când ambiĭ coproprietarĭ aĭ aceluiaş fond căruĭ s'ar datori o servitute ar dobândi în comun coproprietatea fonduluĭ şerbitor sau *vice-versa*. Demolombe, *loco cit.* „*Si communi fundo meo et tuo serviat fundus Sempronianus, et eundem in commune redemerimus, servitus extinguitur.*“ (L. 27. Dig. Lib. 8. Tit. 3.)

Casurĭ în care confusiunea n'are loc.

[3]) Cu toate acestea, resoluțiunea care distruge efectele confusiuneĭ, lasă să subsiste servituțile stabilite prin destinația proprietaruluĭ. (Art. 625, 626.) Ducaur. II. p. 251, nota 1. C. Paris, 28 Dechemv. 1835. Massé-Vergé. II. 210, în notă. Aubry et Rau. II. § 255, p. 574.

[4])

Continuarea servituței în urma înstrăinărei unuia din fonduri.

Art. 627. Controversă.

Ce trebue să decidem în caz când ambele fonduri astfel întrunite în aceeași mână ar fi mai în urmă deosebite *ex causâ novâ*, de esemplu, prin efectul unei înstrăinări? Servitutea poate ea să renască în asemene ipotesă? Trebue să distingem: 1° sau servitutea nu are *nici un semn de aparență* nici pe fondul dominant, nici pe acel șerbitor,[1]) și atunci ea remâne stânsă pentru tot-deauna, neputând să reînvie de cât în virtutea unei nouă constituiri[2]); 2° sau *servitutea este aparentă*, și atunci ea renaște independent de ori ce convenție, atât ca drept cât și ca sarcină, sau mai bine dis, *urmează a esista*, după cum se esprimă Art. 627, căci ea n'a încetat nici o dată de a avea ființă, ci numai esercițiul ei a fost cu neputință cât timp ambele fonduri erau în aceeași mână. Acesta este adevěratul sens al Art. 627.

Esemplu.

Astfel, să presupunem că am cumpărat un imobil care datorea o servitute de trecere unui alt imobil al meu. Mai târdiu, eu înstrăinez[3]) unul din aceste imobile lui X, fără ca contractul să dică ce-va despre această servitute a cărui esercițiu era cu neputință cât timp eu eram proprietarul ambelor fonduri.

Cestiunea este de a se ști dacă servitutea de trecere va renaște, sau mai bine dis, dacă ea va continua a esista în folosul lui X, căci după rigoarea principiilor ea n'a încetat de a avea ființă, ci esercițiul ei a fost numai împedecat, de vreme ce ea era cuprinsă în dreptul de proprietate. (Vedi *suprà*, p. 183, nota 1.)

Dreptul Roman.

La Romani, confusiunea producea în tot-deauna sângerea ser-

Demolombe. XII. 984. Laurent. VIII. 301. Mourlon. I. 1851. Toullier. D. II. 668.—Tot astfel, servitutea e presupusă că n'a fost nici o dată stânsă când proprietarul fondului stăpânitor este evins prin efectul unei revendicări sau a unei acțiuni ipotecare din fondul șerbitor pe care el îl dobândise. (Argum. din Art. 1798.) Demolombe, Aubry et Rau. *loco cit.* Vedi însă în privința revendicărei, Laurent. VIII. 302.

[1]) Art. 627 nerostindu-se asupra situațiunei acestui semn, esistența lui *fie pe fondul dominant*, fie pe *acel șerbitor* ar face ca servitutea să continue pentru cumpărătorul imobilului, fără nici o stipulație espresă. Comp. Demolombe. XII. 824. Aubry et Rau. II. § 252, nota 7. Cas. Fr. D. P. 54. 1. 272. Art. 622 nu se mulțumește cu un *semn*, ci prescrie o *lucrare* aparentă. Vedi *suprà*, p. 130, nota 3.

[2]) *Et, si rursus vendere vult, nominatim imponenda servitus est.*" (L. 30. Pr. Dig. Lib. 8. Tit. 2.)

Art. 627 nu se aplică la împărțeală. Controversă.

[3]) Înstrăinarea poate să aibă loc prin ori ce chip, prin donațiune, vêndare de bună voe sau silită etc. Laurent. VIII. 189. Cas. Fr. D. P. 47. 1. 376. D. P. 54. 1. 17.—Art. 627 nu se aplică însă la caz de împărțeală, căci nu se poate dice că proprietarul a cărui bunuri se împart în urma morței sale *înstrăinează* fondul, după cum prevede tecstul. Laurent. *loco cit.* Curtea din Metz și Toulouse. D. P. 59. 2. 16. D. P. 56. 2. 119.—*Contrà.* Cas. Fr. D P. 62. 1. 415 și 2. 111. D. P. 66. 1. 339.

vituței, așa în cât ea nu putea să renască de cât prin voința testatorului (*nominatim imposita*), sau prin stipulațiunea espresă a părților contractante (*nominatim recipi oportet.*[1])

Dreptul actual.

Aceleași principii au fost păstrate și în codul actual, cu escepțiune însă pentru casul când există un semn de aparență a servituței, stipulațiunea espresă a părților ne mai fiind în specie neapărată, de vreme ce *lucrurile vorbesc de la sine*, după cum se esprimă tribunul *Albisson* în raportul seu către Tribunat (V. acest raport în Demolombe. XII. 820.) Existența unui semn vĕdut sau aparent lasă deci a se înțelege, cu toată tăcerea părților, [2]) că voința lor comună a fost de a păstra vechea stare de lucruri, adecă servitutea. Servițuile aparente nu vor fi deci stânse de cât atunci când părțile vor fi manifestat formal voința lor în această privință.[3])

Servițuĭ neaparente.

In cât privește însă servițuile neaparente, ele nu vor avea ființă în urma înstrăinărei fondului, dacă părțile nu le-au stipulat anume, pentru că ele neavênd nici un semn esterior, dobânditorul imobilului a putut să nu aibă cunoștință despre ele. Acest sistem, admis și de tribunul *Albisson*, este singurul mijloc de a pune în armonie Art. 627 cu Art. 625 și 626, căci de altmintrele, aceste tecste ar fi contradicĕtoare.[4])

---

[1]) L. 1. Dig. Lib. 33. Tit. 3; L. 10. Dig. Lib. 8. Tit. 4. Comp. și L. 30. Dig. Lib. 8. Tit. 2; L. 31 și 36. Dig. Lib. 8. Tit. 3.—Art. 682 din codul Calimach prevede că în urma înstrăinărei unuia din fonduri, proprietarul fondului stăpânitor poate în tot-deauna să câștige înapoi dreptul șerbirei, sub condițiune, adaugă Art. 526 din codul Austriac, ca *servitutea să nu fi fost ștearsă din registrele publice*, condițiune care nu putea fi prescrisă de codul Calimach, unde nu esista nici o publicitate în privința celor de al treile.

Dreptul Roman și codul Calimach.

[2]) Pentru ca Art. 627 să'și primească aplicațiune trebue ca contractul să nu conțină nici o convenție relativă la servitute (Cas. Fr. D. P. 67. 1. 498), de unde resultă că actul care constată înstrăinarea va trebui să fie înfățoșat pentru a se constata că el nu cuprinde nici o stipulație în privința servituței în litigiu. Laurent. VIII. 187. —O clausă generală *care ar libera fondul de orĭ ce servitute* ar fi în genere, și afară de oare care împrejurări particulare, neîndestulătoare pentru a opri menținerea servituței. Aubry et Rau. II. § 252, nota 8. Demolombe. XII. 825. Laurent. VIII. 187.

[3]) Legiuitorul n'a admis aceleași principii pentru servițuile continue, pentru că ele fiind mai oneroase, nu este probabil că părțile contractante să fi înțĕles a le reînvia prin tăcerea lor, atunci când ele erau libere de a vorbi. Servițuile continue vor remânea deci stânse, dacă părțile n'au prevĕdut formal continuarea lor.

Servițuĭ continue.

[4]) Vedĭ în acest sens: Laurent. VIII. 184 urm. și 301. Fréminville. *Minorités*. II. 738. Massé-Vergé. II. p. 203, tecst și nota 10. Arntz. I. 1199, 1200. Marcadé. II. 657-660. Duvergier asupra lui Toullier. II. 613, p. 282, nota a. Vedĭ și *Revue pratique*. Anul 1863, Tom. 16, p. 54-57. Curtea din Lyon. Répert. Dalloz. *Servit.* 1024. Tot

3° Despre stângerea servituţilor prin neus sau neîntrebuinţare.

Art. 639.—Servitutea este stânsă prin neus în curs de 30 de ani. (Art. 557, 579 urm. 619, 623, 637, 640, 643, 1800 § 4, 1890 urm. 1091, 1894 C. C. Art. 706 C. Fr.)

Art. 640.—Aceşti trei-deci de ani se numără după osebitele feluri de servituţi, (sau mai bine dis, *după cum e şi felul servituţei*, [1]) sau din ziua de când *cel în drept* [2]) a încetat de a se folosi de dênsa, când este vorba de servituţi necontinue; sau din ziua de când s'a făcut un act contrariu servituţei continue. (Art. 579 urm. 601, 622, 636 urm., 641, 642 C. C. Art. 707 C. Fr.)

Legea este mai favorabilă stângerei de cât stabilirei servituţilor, căci pe când numai servituţile continue şi aparente pot fi dobândite prin posesiunea de 30 de ani (Art. 623), neusul în timp de 30 de ani aduce stângerea tuturor servituţilor convenţionale,[3]) atât a celor continue sau aparente, cât şi a celor necontinue sau neaparente.[4])

în acest sens s'a pronunţat în mai multe rânduri şi Curtea din Bruxelles. (Laurent. VIII. p. 216, nota 2.) Comp. şi Art. 720 din Ante-proiectul de revisuire.—Cu toate aceste, cestiunea este foarte controversată, şi nu există mai puţin de 5 sisteme în această privinţă. Toate aceste sisteme espuse pe larg în Demolombe (XII. 817-822) şi în Aubry et Rau (II. § 252. p. 557, nota 9) sunt foarte bine combătute de Laurent (VIII. 185. urm.) şi de Marcadé (*loco cit.*) Vedi şi *suprà*, p. 147, nota 2 la fine.

[1]) Aceste cuvinte ar putea foarte bine fi eliminate din tecst, ca şi în Art. 667 din codul Italian, fiind că ele nu presintă nici un interes.

[2]) Cuvintele *cel în drept* lipsesc în tecst, însă ele ar trebui să esiste pentru ca tecstul să fie mai corect.

Servituţi legale.

[3]) Natura lucrurilor se opune la stângerea prin neus a servituţilor legale şi a celor care derivă din situaţiunea locurilor. Boileux. II. p. 923. Pardessus. 56, 201 şi 301. Boissonade. Ante-proiect. I. p. 577.

Deosebire între proprietate şi servitute.

Proprietatea de asemene nu se perde nici odată prin simplul neus, ori cât de lung ar fi, ci numai prin dobândirea ei din partea altuia prin usucapiune. Vedi Tom. II. p. 639, nota 2, şi la autorităţile citate acolo, *adde*: Laurent. VIII. 305. Ducaurroy. II. 367.

Prescripţia de 10 sau 20 de ani este inadmisibilă în specie. Art. 1895 urm. Controversă.

[4]) Curtea din Nancy. Pand. Chron. 1888, II. 41.—Termenul de 30 de ani nici într'un caz nu poate să fie nici mai lung (Comp. L. 7. Dig. Lib. 8. Tit. 6), nici mai scurt, aşa în cât acel care a dobândit cu bună credinţă şi prin o justă causă un fond supus unei servituţi ce el credea că nu are fiinţă, nu va prescrie liberarea fondului de această sarcină prin posesia de 10 sau 20 de ani. Prescripţia de 10 sau de 20 ani statornicită prin Art. 1895 şi urm. în folosul unui al treilea detentor de bună credinţă nu este deci aplicabilă la stângerea servituţilor, după cum ea nu este aplicabilă nici la stabilirea lor. (Vedi *suprà*. p. 143, nota 1.)

Ea este însă aplicabilă atât la stângerea, cât şi la stabilirea usufructului. (Vedi Tom. II. p. 545 şi 652.) Art. 1895 şi urm. nu

Servitutea se stânge prin neus [1]) (*non utendo*) nu numaĭ atunci când întrebuinţarea eĭ a încetat maĭ bine de 30 de anĭ, dar încă şi atunci când întrebuinţarea eĭ n'a început nicĭ o dată, când, de esemplu, deşi un titlu mĭ ar conferi dreptul de a scoate apă din fântâna altuia sau de a deschide o fereastră pe fondul vecin la

Stângerea servituţeĭ când ea n'a fost nicĭ o dată întrebuinţată.

---

sunt aplicabile în specie, pentru că regulele relative la stângerea servituţilor fiind prevę̆ute la locul lor respectiv, adecă în secţiunea de faţă (Art. 639), ele esclud aplicarea dispositiunilor de la prescripţie care sunt contrarie acestor regule (Argum. din Art. 1894); şi apoĭ, prescripţia statornicită de Art. 1895 şi urm. este o prescripţie achisitivă, ear nu o prescripţie liberatorie. Veḑĭ în acest sens: Demolombe. XII. 1003, 1004. Aubry et Rau. II. § 255, p. 577, nota 21, care revin asupra primeĭ lor opiniunĭ. Toullier. D. II. 688. Bonachi. II. p. 361. Jurisprudenţa este tot în acest sens. D. P. 46. 1. 39. D. P. 53. 1. 329 şi 2. 157. D. P. 76. 1. 424. — *Contrà.* Laurent. VIII. 314. Arntz. I. 1209. Ducaurroy. II. 368. Troplong. *Prescription.* II. 853. Demante. II. 565 bis. Duranton. V. 691. Duvergier asupra luĭ Toullier. II. 689, nota a. Mourlon. III. 1952 urm. Curtea Nancy. Répert. Dalloz *Servitude*, 1238. In acest sens se vede redactat şi Art. 721 din Ante-proiectul de revisuire. Aceştĭ autorĭ susţin că servituţile se stâng prin usucapiunea libertăţeĭ fondului din partea unuĭ de al treilea prin efectul uneĭ posesiunĭ de 10 sau 20 de anĭ cu just titlu şi bună credinţă, întemeindu-se maĭ cu samă pe vechiul drept francez şi pe Art. 1800, ceea ce este greşit, pentru că acest art. care figurează la ipotecĭ şi care vorbeşte de *prescripţie*, ear nu de *posesiune de 30 de anĭ*, n'a fost reprodus la servituţĭ. Comp. şi Marcadé (II. 673 şi *Prescription*, asupra Art. 2265, VI) care admite prescripţia de 10 anĭ numaĭ când proprietatea a fost dobândită *a non domino*, nu însă şi când ea a fost dobândită *a domino*, destincţiune care este earăşi înadmisibilă. Veḑĭ Massé-Vergé. II, p. 210, nota 4.

La Romanĭ, servituţile se stângeau prin neus (*non utendo*) după 10 anĭ între ceĭ de faţă şi după 20 de anĭ între ceĭ absenţĭ: *decennio contra præsentes, vel vigenti spatio annorum contra absentes.* (L. 13. Cod. Lib. 3. Tit. 34.) In dreptul vechiŭ, acest termen era ficsat la 2 anĭ, *biennio* (*Pauli Sent.* Lib. 3. Tit. 7. § 30 şi Lib. I. Tit. 19, § 2, *de servitutibus.*) „De se va slobozi lucrul robit şi stăpânul robireĭ nu va preinoi robirea *anĭ ḑece*, ḑice Art. 5, Partea II, Cap. II din codul Caragea, earăşĭ remâne acest lucru slobod de robire.“ Codul Calimach (Art. 1945) prevede şi el tot un termen de 10 anĭ. —Art. 1488 din codul Austriac prevede din contra că dreptul şerbireĭ se prescrie prin neus când proprietarul fondului şerbitor s'a opus la esercitiul servituţeĭ, fără ca proprietarul fondului dominant să fi făcut să valoreze dreptul seu un timp *de 3 anĭ consecutivĭ.*

Dreptul Roman şi dreptul vechiŭ.

[1]) Legea nu distinge dacă întrebuinţarea servituţeĭ a fost cu voinţă neglijată de către proprietarul fondului dominant, sau dacă usul eĭ a încetat din împrejurărĭ fortuite *(casus)*, orĭ din causă de forţă majoră, căcĭ termenul de 30 de anĭ este destul de lung pentru ca în toate casurile titularul servituţeĭ să fi putut pune lucrurile în aşa stare în cât servitutea să poată fi esercitată. Veḑĭ *suprà*, p. 181, nota 2. Neusul se consideră deci ca o renunţare *tacită* la servitute.

o distanță mai mică de cât acea legală, totuși eu aș fi lăsat să treacă 30 de ani fără ca să fi scos vre-o dată apă sau fără ca să fi deschis vre o fereastră.[1]) (Vedĭ *infrà*, p. 190, nota 1.)

Prescripție liberatorie.

Neusul sau neîntrebuințarea, care stânge atât usufructul (Art. 557) cât și ipotecile (Art. 1800 § 4), nu este de cât o prescripție liberatorie (Art. 1890) prin efectul căreia fondul supus servituței este liberat de această sarcină. Motivele acestei dispositiuni sunt lesne de priceput. Servitutile avênd de scop folosul permanent a fondului stăpânitor (Art. 576), neîntrebuințarea servituței în timp de 30 de ani din partea proprietarului acestui fond dovedește într'adevĕr că ea nu mai este de nici un folos pentru fondul dominant, și că prin urmare ea nu mai are rațiune de a fi.[2])

Neusul în timpul prescris de lege stânge servitutea *ipso facto* cu desevêrșire, și ea nu mai poate să reînvie de cât prin o nouă constituire, împrejurarea că servitutea ar fi fost din nou esercitată un timp oare care după espirarea termenului de 30 de ani fiind neîndestulătoare pentru a o face să renască.[3])

Neus parțial.

Pentru a stânge însă cu desevêrșire servitutea, neusul trebue să fie total și absolut. Dacă neusul a fost numai parțial, vedĭ *infrà*, esplic. Art. 641.

Intreruperea și suspendarea prescripțiuneĭ.

Regulele privitoare la întreruperea (Art. 1863 urm.) sau la suspendarea prescripțieĭ (Art. 1874 urm.) își primesc aplicațiune și la stângerea servituților prin neus.[4])

Dovedirea neusuluĭ.

Cât pentru cestiunea de a se ști cine trebue să dovedească

---

[1]) Demolombe. XII. 992. Massé-Vergé. II. p. 211, nota 6. Laurent. VIII. 313. Cas. Fr. D. P. 64. 1. 126. D. P. 65. 2. 60.—In privința timpului când începe a curge prescripția pentru servitutile continue care consistă *in non faciendo*, vedĭ *infrà*, p. 191, nota 3.

[2]) Laurent. VIII 304. Demolombe. XII. 988.—La Romani, stângerea servituței prin neus era privită ca o pedeapsă pentru nepăsarea proprietarului fondului dominant: „*Qui enim in tam longo prolixoque spatio suum jus minime consecutus est*, **sera pœnitentia** *ad prestinam servitutem reverti desiderat.* (L. 14. Pr. *in fine*, Cod. III. 34.)

[3]) Laurent. VIII. 318. Aubry et Rau. II. § 255, p. 575. Demolombe. XII. 795.—Proprietarul fondului șerbitor poate însă să renunțe chiar tacitamente (Art. 1839) la beneficiile prescripțiuneĭ prin care fondul seu ar fi fost liberat de servitute (Art. 1838), și în asemene caz, servitutea nu va fi stânsă. Orĭ ce renunțare fiind însă de strictă interpretare, faptul care se opune proprietarului fondului șerbitor și din care se deduce renunțarea la prescripția îndeplinită trebue să fie de așa natură în cât să nu-i se poată da alt sens de cât voința de a renunța. Comp. Laurent. VIII. 319. Demolombe. XII. 795 și 1019. Aub. Rau. II. § 255. p. 576. D. P. 56. 1. 285.

[4]) Vedĭ *suprà*, p. 181.—In privința servituților discontinue, un singur act de esercitare a servituței ajunge pentru a întrerupe prescripția, și asemene acte pot în tot-deauna fi dovedite cu marturĭ. Aubry et Rau. II. § 255, p. 576. Laurent. VIII. 312. Demol. XII. 1016, 1017.

neusul, legea fiind mută în această privință, se vor aplica principiile generale după care sarcina probeĭ incumbă reclamantuluĭ (Art. 1169), sau maĭ bine ḑis, aceluĭ care afirmă.[1])

Punctul de plecare a termenuluĭ de 30 de anĭ. Art. 640.

Atât servituțile continue cât și acele necontinue sunt susceptibile de a fi stânse prin neus sau neîntrebuințare. Singura deosebire care esistă între aceste două feluri de servituțĭ este numaĭ în privința punctuluĭ de plecare a prescripțieĭ liberatorie.

Servituțĭ necontinue. Art. 640 § 1.

In cât privește servituțile necontinue, precum este acea de trecere, de pășune, de a scoate apă (*aquae haustus*) etc. termenul de 30 de anĭ prevĕḑut de Art. 639 începe a curge de la ultimul act sevêrșit de cătră proprietarul fonduluĭ dominant în conformitate cu servitutea, căcĭ servituțile necontinue avênd nevoe pentru esercițiul lor de faptul actual al omuluĭ (Veḑĭ *suprà*, p. 128 și urm.), esistă *neus* sau *neîntrebuințare* îndată ce faptul proprietaruluĭ fonduluĭ dominant a încetat.[2])

---

[1]) „*Ei incumbit probatio, qui dicit, non qui negat.*“ (L. 2. Dig. Lib. 22. Tit. 33. Comp. și L. 23. Cod. Lib. 4. Tit. 19.)—Astfel, dacă proprietarul fonduluĭ dominant are titlu și posesiunea actuală, el nu are nimic de cerut, nicĭ de dovedit. In asemene caz, proprietarul fonduluĭ șerbitor fiind reclamant trebue să dovedească ceea ce afirmă, adecă stângerea servituțeĭ prin neus. (Veḑĭ Art. 2234 fr. care face aplicațiunea macsimeĭ: *probatis extremis, præsumitur media*, și care în codul nostru lipsește.) Când, din contra, acela care are un titlu a servituțeĭ nu are posesiunea eĭ, el este reclamant și prin urmare, luĭ incumbă sarcina de a depărta escepțiunea prescripțiuneĭ propusă de proprietarul fonduluĭ șerbitor, stabilind că el a întrerupt cursul eĭ prin acte de esercitare a servituțeĭ. Comp. Demolombe. XII. 1015. Laurent. VIII. 315-317. Aubry et Rau. II. § 255, p. 576.—Remâne însă bine înțeles că faptele de us sau de folosință a servituțeĭ pot în tot-deauna fi dovedite cu marturĭ. Demolombe. XII. 1016. Laurent. VIII. 312. Aubry et Rau. II. *loco cit.*

[2]) Astfel, în privința servituțeĭ de trecere sau de scoaterea apeĭ, termenul de 30 de anĭ va începe a curge din ḑiua când proprietarul fonduluĭ dominant a trecut sau a scos apă pentru ultima oară pe fondul șerbitor. Un singur act de esercitare a servituțeĭ este decĭ de ajuns pentru a întrerupe prescripția liberatorie a servituților necontinue (veḑĭ *suprá* p. 188, nota 4), și tot timpul cât servitutea n'a fost întrebuințată de cătră proprietarul fonduluĭ dominant se poate în mod valid opune moștenitorilor luĭ, dacă prescripția a putut însă să curgă în contra lor, adecă dacă eĭ nu erau incapabilĭ. Duranton. V. 684. „*Tempus, quo non est usus præcedens fundi dominus, cui servitus debetur, imputatur ei, qui in ejus loco successit.*“ (L. 18 § 1. Dig. Lib. 8 Tit. 6.)

Un singur act de întrebuințare ar întrerupe prescripția și ar păstra servitutea, chiar dacă el n'ar emana de la însușĭ proprietarul fonduluĭ dominant, ci de la usuarul, usufructuarul, arendașul, chiriașul sau posesorul fonduluĭ, fie el chiar de rea credință. „*Servitus et per socium, et fructuarium, et bonæ fidei possesorem, licet et malæ fidei nobis retinetur.*“ (L. 5 și 24 Dig. Lib. 8. T. 6.) Veḑĭ și L. 20-24.

Servituți necontinue neesercitate nicĭ odată.

Legiuitorul presupune o servitute care a fost esercitată, însă a căruĭ esercițiu a *încetat* după un timp oare care. Cât pentru servitutea care n'ar fi fost esercitată nicĭ o dată, termenul de 30 de anĭ, va începe a curge din ḑiua de când ea a început a avea ființă, adecă din ḑiua constituireĭ eĭ.[1])

Urmele aparente care ar fi remas nu împedică stangerea servituților continue.

In fine, trebue să observăm că în Francia sunt autorĭ (Toullier, Aubry et Rau etc.) care întemeinduse pe dreptul vechiŭ, și maĭ cu samă pe macsima luĭ *d'Argentré*: *per signum retinetur signatum*, susțin ca și astădĭ servituțile continue nu sunt stânse, de și n'au fost esercitate tot timpul prescris de lege, dacă au remas oare care urme aparente, de pildă, o ușă la servitutea de trecere, o gaură în zid la servitutea *tigni imittendi in parietem vicini*, ceea ce era admis și la Romanĭ, (Comp. L 6 *in fine*, Dig. Lib. 8. Tit. 2.) etc. Această părere care se vede chiar în Francia respinsă de unĭĭ (Laurent. VIII. 298. Demolombe. XII. 1012) este cu desevêrșire inadmisibilă la noĭ, unde macsima luĭ *d'Argentré* n'a avut nicĭ odată ființă. [2]) (Comp. Art. 669 Cod. Italian.)

Servituți continue. Act contrar.— Art. 640 § 2.

Servituțile continue, precum sunt acele de vedere, de apăducere etc. esercitânduse fără faptul actual al omuluĭ, și numaĭ prin singura dispositiune a fonduluĭ dominant și aceluĭ șerbitor (vedĭ *suprà*,

---

Dig. *loco cit.* Trecerea făcută din partea unuĭ prieten ca să vie să ne vadă (*ad visitandum domum*) încă ar fi de ajuns pentru a păstra servitutea. (L. 20. Dig. *loco cit.*) Tot ce se cere numaĭ este ca să fie us: „*Nam satis est fundi nomine itum esse.*“ (L. 6 Pr. Dig. *loco cit.*) Comp. Demol. XII. 995. Duranton. V. 684. Laur. VIII. 309.—*A fortiori* decĭ, servitutea va putea fi păstrată prin esercițiul eĭ de cătră unul din coproprietariĭ fonduluĭ dominant, când acest fond ar aparținea la maĭ mulțĭ coproprietarĭ în indisiviune *(pro socio)*. (L. 5. Dig. *loco cit.* și Art. 642.) Comp. Demolombe. XII. 996.

[1]) Astfel, dacă am lăsat să treacă 30 de anĭ fără a scoate nicĭ o dată apă din fântâna d-tale, sau fără a trece nicĭ odată pe fondul d-tale, deși fondul meu s'ar fi bucurat de asemene drepturĭ, servitutea va fi stânsă prin neus. Laurent. VIII. 313. Demolombe. XII. 992. Bonachi. II. p. 363. Vedĭ și *suprà*, p. 187.

Servituți necontinue care nu se esercită de cât la timpurĭ anume determinate. Contoversă.

Cât pentru servituțile necontinue care nu se esercită de cât la timpurĭ anume determinate, precum ar fi, de esemplu, dreptul de a trece pe un fond străin la fie care 5 sau 10 anĭ pentru a tăea o pădure, termenul de 30 anĭ nu va începe a curge din ḑiua de când s'a esercitat servitutea pentru ultima oară, ci din ḑiua în care servitutea trebuea să fie esercitată, în specie, din ḑiua în care acel în drept a trebuit să treacă pe fond pentru că a sosit timpul tăereĭ pădureĭ. Laurent. VIII. 307. Demolombe. XII. 1013. Troplong. *Prescription*. II. 789. Aubry et Rau. II. § 179 *in fine* și § 255, p. 575.—*Contrà*. Marcadé. II. 671 *in fine*. Boileux. II. p. 925. Proudhon. *Usufruct*. VII. 3716.—La Romanĭ, se cerea pentru servituțĭ de asemene natură un termen îndoit: *duplicato tempore constituto hæc servitus amittitur*. (L. 7 *in medio*, Dig. Lib. 8. Tit. 6.)

[2]) Art. 669 din codul Italian consacră formal această din urmă părere.

p. 128), neîntrebuințarea sau neusul lor nu se poate pricepe, fără un fapt contrariu, adecă fără un act material [1]) care să schimbe starea locurilor și să împedice esercițiul servituței, *quum sit innovatum* (L. 6 § 1. Dig. Lib. 8. Tit. 5), precum ar fi, de esemplu, desființarea ferestrei la o servitute de vedere, [2]) sau stricarea ulucilor orĭ a țăviilor la o servitute de apăducere etc.

Cât timp nu s'a făcut asemene act care se împedice esercițiul servituței, ea va continua a se esercita de la sine fără fapta omuluĭ. Termenul prescripțieĭ liberatorie nu va începe decĭ a curge de cât din ḑiua de când s'a făcut un fapt contrar servituței, sau maĭ bine ḑis, din ḑiua în care *va fi survenit o pedică materială la funcționarea servituței*, pentru că această pedică poate să nu provie din fapta omuluĭ, ci dintr'un caz fortuit sau de forță majoră.[3])

Condițiunile ce trebue să întrunească actul contrar. Art. 1847.

Actul contrar esercițiuluĭ servituței continue, care face să curgă prescripția liberatorie în favoarea fonduluĭ șerbitor și în contra fonduluĭ dominant, trebue să întrunească toate condițiunele posesiuneĭ, adecă să fie *nec vi, nec clam, nec precario* (Art. 1847), de unde resultă că lucrarea care constitue actul contrar trebue să fie aparentă și permanentă, [4]) ear nu efectul uneĭ simple îngă-

Notificarea nu este un act contrar.

[1]) O notificare orĭ cât de formală ce proprietarul fonduluĭ șerbitor ar face proprietaruluĭ fonduluĭ dominant spre a'ĭ aduce la cunoștință că el nu maĭ înțelege ca fondul seu să fie supus esercițiuluĭ servituței n'ar fi de ajuns pentru a face să curgă prescripția de 30 de anĭ, cât timp nu s'ar face un act contrar esercițiuluĭ acesteĭ servituțĭ. Demolombe. XII. 1006. Boileux. II. p. 924. Laurent. VIII. 308. Aubry et Rau. II. § 255, p. 575. Codul Calimach pare din contra a se mulțumi cu o asemene notificare. (Art. 1945.)

[2]) Astfel, faptul că ferestrele ar fi închise un timp cât de îndelungat n'ar întrerupe esercițiul servituței, pentru că servitutea de vedere nu consistă în acțiunea de a privi, ci în însăși esistența ferestrelor care continuă a avea ființă cu toate că ar fi ermetec închise. Mourlon. I. 1854. Laurent. VIII. 308. Marcadé. II. 671.

[3]) In acest sens se vede redactat Art. 310 din Ante-proiectul coduluĭ Japonez. Comp. și Boileux. II. p. 924. Laurent. VIII. 311. Cas. Fr. D. P. 48. 1. 13 și Curtea din Nancy. Pand. Période. 88. 2. 41.—Veḑĭ însă Toullier. D. II. Partea I. 690.

Servituțĭ negative.

In privința servituților *negative* care consistă *in non faciendo*, și care prin firea lor sunt toate continue și neaparente (Veḑĭ *suprà*, p. 132), actul contrar va consista în sevêrșirea lucrăreĭ pe care proprietarul fonduluĭ șerbitor este oprit de a'l face. Astfel, în privința servituței *non ædificandi* sau *non altius tollendi*, termenul de 30 de anĭ va începe a curge contra proprietaruluĭ fonduluĭ dominant din ḑiua de când proprietarul fonduluĭ șerbitor a făcut clădirea oprită sau a înălțat zidirea sa. Decĭ, dacă 30 de anĭ au trecut de la sevêrșirea sau de la înălțarea clădireĭ, proprietarul fonduluĭ șerbitor a liberat fondul seu de servitutea *non ædificandi* sau *non altius tollendi*. Laurent. VIII. 308. Aubry et Rau. II. § 255, p. 575. Boileux. II. p. 624. Comp. și D. P. 65. 2. 60. D. P. 66. 2. 150.

[4]) Comp. Curtea din Metz. D. P. 66. 2.150.—Art. 754 din codul Olandez este formal în această privință.

duirĭ din partea proprietaruluĭ fonduluĭ dominant sau a unuĭ usufructuar orĭ a unuĭ chiriaș sau arendaș a acestuĭ fond. [1])

Actul contrar poate fi făcut sau pe un fond sau pe altul.

Legea nu distinge dacă actul contrar esercițiuluĭ servituțeĭ continue a fost făcut pe fondul dominant, sau pe acel șerbitor, căcĭ sunt casurĭ în care el nu poate fi făcut de cât pe fondul șerbitor, de esemplu, în privința servituțeĭ *non ædificandi* sau *non altius tollendi*, ear altele din contra în care el nu poate fi făcut de cât pe fondul dominant, de esemplu, în privința servituților de vedere care nu pot fi împedicate de cât prin desființarea ferestrelor aflătoare pe acel fond. (Demolombe. XII. 1008.)

Actul contrar poate să emane de la proprietarul fonduluĭ dominant.

Nu este de asemene numaĭ de cât nevoe ca actul contrar esercițiuluĭ servituțeĭ, care servește de punct de plecare la prescripția liberatorie, să emane de la proprietarul fonduluĭ șerbitor, căcĭ el poate să resulte din faptul proprietaruluĭ fonduluĭ dominant, din faptul unuĭ de al treile lucrând în afară de drepturile sale, și chiar dintr'un caz fortuit sau forță majoră. (Vedĭ *suprà*, p. 191.) [2])

Servituțĭ continue neesercitate nicĭ o dată.

Ca și la servituțile discontinue (*suprà*, p. 190), legiuitorul presupune și aicĭ că este vorba de o servitute continuă care a fost esercitată și a căruĭ esercițiŭ a *încetat* după un timp oare care. Ce trebue să decidem în privința servituților care n'au început încă a se esercita. Trebue să destingem între servituțile *negative* și acele *afirmative*. Servituțile negative vor avea ființă cât timp proprietarul fonduluĭ șerbitor nu'șĭ va calca obligațiunea sa negativă, și prescripția liberatorie nu va începe decĭ a curge în favoarea luĭ de cât din ḑiua de când el a făcut ceea ce servitutea îl oprea de a face. (Vedĭ *suprá*, p. 191, nota 3.) In privința servituților afirmative sau positive, actul contrar nefiind necesar pentru a

---

[1]) Demolombe. XII. 1007. Laurent. VIII. 310.—Prescripția liberatorie nu va începe în genere a curge de cât din ḑiua sevêrșireĭ lucrărilor care constituesc actul contrar. (Argum. din Art. 580.) Demolombe. *loco cit.* Boileux. II. p. 923.

[2]) Aubry et Rau. II. § 255, p. 575. Toullier D. II. (partea I) 692. Durant. V. 685. Demol. XII. 1009. Arntz. I. 1201. Laurent. VIII. 311. Massé-Vergé. II. p. 211. Bonachi. II. p. 364. Mourlon. I. 1854. Marcadé. II. 671. Demante. II. 566 bis. Curte Nancy. Pand. Période. 88. 1. 41.—*Contrà.* Pardessus. 308, după care actul contrar emanat de la proprietarul fonduluĭ dominant ar fi insuficient pentru a face să curgă prescripția. (Argum. din L. 6. Dig. Lib. 8. Tit. 2.) Această părere este însă inadmisibilă: 1° pentru că este îndoeală chiar la Romanĭ asupra punctuluĭ de a se ști dacă actul contrar trebue numaĭ de cât să emane de la proprietarul fonduluĭ șerbitor (V. L. 32 § 1. Dig. Lib. 8. Tit. 2); și 2° pentru că la Romanĭ, actul contrar era ca un semn de refus de recunoașterea servituțeĭ, *si vicinus simul libertatem usucapiat* (L. 6. *suprà* cit.), pe când în dreptul modern, actul contrar se cere pentru a se constata timpul de când a încetat esercițiul servituțeĭ.

constata că proprietarul fondului nu'şi esercită dreptul seu, prescripţia va începe a curge din ţiua stabilireĭ servituţeĭ.[1]) (Art. 1890.)

Inriurirea indivisibilităţeĭ servituţilor asupra prescripţiuneĭ.

Art. 642.—Dacă proprietatea în folosul căreia s'a stabilit servitutea (adecă fondul dominant) este a maĭ multor coproprietarĭ, întrebuinţarea din partea unuia poprește prescripţiunea în privinţa celorlalţĭ. (Art. 643, 728, 1036, 1045, 1057 urm. C. C. Art. 709 C. Fr.)

Art. 643.—Dacă între coproprietarĭ se găseşte unul în contra căruia prescripţiunea nu s'a putut aplica, precum un minor, (*si trebue adaos sau un interdis*), acela păstrează dreptul tuturor celorlalţĭ coproprietarĭ. (Art. 342, 435 urm. 1876 C. C. Art. 710 C. Fr.)

Indivisibilitatea servituţilor.

Servituţile sunt indivisibile, după cât am vĕţut *suprà*, p. 6. Aceasta însemnează, pe de o parte, că ele nu pot fi dobândite, nicĭ perdute în parte, ear pe de alta, că ele se datoresc fie căreĭ părţĭ a fondului dominant, *omnibus fundi partibus* (L. 23. Dig. Lib. 8. Tit. 3) şi grevează fie care parte a fondului supus: *ita diffusa est, ut omnes glebæ serviant.* (L. 13 § 1. Dig. *loco cit.*[2]) Art. 642 şi 643 nu fac decĭ de câta aplica la prescripţie consecinţile acesteĭ indivisibilităţĭ.

Întreruperea prescripţieĭ. Art. 642.

De câte orĭ decĭ proprietatea fondului dominant este a maĭ multor coproprietarĭ (în indivisiune), ceea ce se va întâmpla, de esemplu, când proprietarul fondului dominant va muri lăsând maĭ mulţĭ moştenitorĭ, întrebuinţarea din partea unuia din coproprietarĭ, numaĭ in limitele trebuinţelor sale personale, împedică şi întrerupe prescripţia în privinţa celor-lalţĭ coproprietarĭ care stă-

[1]) Astfel, dacă eu am lăsat să treacă 30 de anĭ de la constituirea servituţeĭ de vedere pe fondul d-tale fără a deschide ferestrele la care aveam drept, servitutea de vedere va fi stânsă conform Art. 639. Comp. Laurent. VIII. 213. Demolombe. XII. 992.—Dacă servitutea de vedere a fost stipulată în folosul uneĭ clădirĭ care nu esistă şi care urmează a se face în viitor, dreptul servituţeĭ se va prescrie, dacă acel care a stipulat servitutea n'a clădit casa în timp de 30 de anĭ de la stipulaţiune. Cas. Fr. şi Curtea din Orléans. D. P. 64. 1. 126. D. P. 65. 2. 60. Laurent. *loco cit.*

Servituţĭ divisibile.

[2]) Unele servituţĭ sunt însă divisibile în acest sens că utilitatea ce ele procură fondului dominant este supusă divisiuneĭ. Aşa de esemplu, pe când servitutea de trecere nu e susceptibilă de împărţeală, pentru că nu se poate trece numaĭ în parte, servitutea de a scoate apă var sau năsip de pe un fond străin (Art. 623 lit. e Cod. Calim.), servitutea de a păşuna un numĕr de vite sunt din contra divisibile, pentru că se poate împărţi cătimea apeĭ sau a năsipuluĭ şi numĕrul vitelor. Nu trebue decĭ să confundăm indivisibilitatea *dreptuluĭ* servituţeĭ cu indivisibilitatea *faptuluĭ* prin care ea se esercită. Comp. Mourlon. I. 1842. Laurent. VIII. 281. Demolombe. XII. 860, 864. Ducaurroy. II. 361. Demante. II. 556 bis II şi III. Bonachi. II. p. 346. Veţĭ şi *suprà*, p. 164.

până-n fondul în indivisiune,[1]) chiar dacă nici unul din aceştia n'ar fi făcut vre un act de întrebuinţare în curs de 30 de ani. Servitutea nu poate în asemene caz să fie stânsă în parte, pentru că ea fiind indivisibilă, coproprietarul a esercitat-o în întregimea ei, şi prin urmare, nu numai pentru dênsul, dar şi pentru ceilalţi coproprietari. [2])

Tot astfel, trebue să admitem în sens invers că dacă fondul şerbitor ar fi a mai multor coproprietari în indivisiune, întreruperea din partea unuia a prescripţiei achisitive prin care cineva ar tinde a dobândi o servitute activă ar profita tuturor celorlalţi coproprietari, cu toate că ei n'ar fi făcut nici un act de întrerupere. (Demolombe. XII. 775. Demante. II. 568 bis III.)

Aplicarea Art. 642, 643 la servituţile divisibile. Controversă.

Mai toţi autorii aplică Art. 642 şi 643 nu numai la servituţile indivisibile, dar chiar şi la acele a căror esercitiu este supus divisiunei, sub cuvênt că legiuitorul n'ar mărgini aplicaţiunea acestor dispositiuni la servituţile indivisibile. [3]) Această părere implică însă o contradicere flagrantă, căci nu se poate aplica la servituţile divisibile ceea ce n'are sens de cât pentru servituţile indivisibile, de unde resultă că, în privinţa servituţilor divisibile, atât întreruperea cât şi suspendarea prescripţiunei vor avea loc pentru o parte numai a servituţei. (Laurent. VIII. 323.)

Suspendarea prescripţiunei. Art. 643.

Art. 643 cuprinde o altă consecinţă a indivisibilităţei servituţilor. Acest tecst prevede că dacă între coproprietarii în indivisiune [4]) a fondului dominant se găseşte unul în contra căruia prescripţia nu poate să curgă, precum ar fi un minor (Art. 435 urm. şi 1876), acesta va păstra dreptul tuturor celorlalţi coproprietari, chiar când ar esista neus din partea lor în curs de 30 de ani şi când prescripţia ar fi putut să curgă în contra lor. Aceasta nu este de cât aplicaţiunea macsimei lui Dumoulin: *in individuis minor majorem relevat.* [5]) Tot astfel, trebue să decidem

---

Incetarea indivisiunei prin împărţeală.

[1]) Fiind că în urma încetărei indivisiunei prin împărţeală esistă atâtea fonduri dominante câte loturi sunt (Art. 633), esercitarea servituţei numai din partea unuia din coproprietari nu va produce nici un efect în privinţa celor-lalţi. Mourlon. I. 1863. Demolombe. XII. 1000. Laurent. VIII. 334. Ducaurroy. II. 371. Bonachi. II. p. 369. Marcadé. II. 675. Demante. II. 568 bis IV.

[2]) *Servitus et* **per socium** *nobis retinetur.*" (L. 5. Dig. Lib. 8 Tit. 6.)

[3]) Mourlon. I. 1861. Demolombe. XII. 997, 998. Marcadé. II. 675. Ducaurroy. II. 371. Demante. II. 568 bis I.—*Contrà.* Laur. VIII. 323.

[4]) In urma încetărei indivisiunei prin împărţeală, minoritatea sau interdicţiunea unui din proprietari ar fi fără de efect în privinţă celorlalţi, pentru că atunci esistă atâte servituţi deosebite câte părţi divisate sunt. Vedi *suprà*, nota 1.

[5]) „*Si communem fundum ego et pupillus haberemus, licet uterque non uteretur, tamen propter pupillum et ego viam retineo.*" (L. 10. Dig. Lib. 8. Tit. 6.)

în sens invers că, dacă între coproprietarii în indivisiune a fondului șerbitor asupra căruia cine-va ar tinde să dobândească o servitute activă prin prescripție, s'ar afla unul minor sau interdis, suspensiunea prescripției în privința lui va produce efect în privința tuturor celorlalți coproprietari îndivisi. (Vedi *suprà*. p. 194.)

Așa dar, în timpul indivisiunei, minoritatea unuia din comoștenitori profită comoștenitorilor majori. (Art. 643.) Naște însă întrebarea dacă aceleași principii sunt aplicabile când, prin efectul împărțelei, lucrul care făcea obiectul prescripțiunei a căḑut în lotul majoruluĭ? Un esemplu ne va lămuri mai bine: să presupunem că un imobil care făcea parte din o moștenire indivisă între Primus și Secundus are o servitute de trecere asupra fondului unui vecin (Terțius), și că Primus este minor, sau interdis, ear Secundus major. Se procede la împărțeală, și imobilul căḑênd în lotul majoruluĭ (Secundus), acesta voește să esercite dreptul de trecere, ear proprietarul fondului șerbitor (Terțius) îĭ opune neusul în curs de 30 de anĭ, susținênd că servitutea e stânsă potrivit Art. 639. Secundus invoacă Art. 643, susținênd că în acești 30 de anĭ de neus prescripția a fost în suspensie 6 anĭ, (de la deschiderea moștenirei și până la împărțeală), cât timp prescripția n'a putut să curgă, pentru că imobilul aparținea în indivisiune unuĭ minor și unuĭ major, și că prin urmare termenul de 30 de anĭ de neus cerut de Art. 639 nu s'a îndeplinit, de vreme ce servitutea a fost neîntrebuințată în specie numaĭ 24 de anĭ. Proprietarul fondului șerbitor (Terțius) invocând Art. 786, după care comoștenitorul în lotul căruia a căḑut fondul dominant este presupus că a avut proprietatea acestuĭ imobil încă din momentul deschidereĭ moștenireĭ, susține la rêndul seu că prescripția liberatorie s'a îndeplinit în contra luĭ Secundus. Cestiunea este de a se ști dacă se va aplica în specie Art. 643 sau Art. 786? Dificultatea este, după cum vedem, destul de serioasă. Curtea din Amiens și din Nancy hotărîse că în specie suspensiunea prescripțiunei în tot timpul indivisiunei trebue să profite moștenitoruluĭ major, aplicând prin urmare Art. 643, ear nu Art. 786. Curtea de casație au casat însă aceste decisiunĭ, punênd în principiu că efectul retroactiv atribuit împărțelei prin Art. 786 se opune ca moștenitorul major să se poată folosi, în privința lucrurilor căḑute în lotul seu, de causa de suspensie a prescripției care ar resulta din nevrîsnicia comoștenitoruluĭ seu, admițênd, prin urmare, că Art. 643 este aplicabil numaĭ la casul uneĭ coproprietățĭ sau indivisiunĭ permanente și definitive, ear nu la casurile uneĭ indivisiunĭ trecătoare. (D. P. 46. 1. 21 și D. P. 53. 1. 230.)

Combinarea Art. 643 și 786. Controversă.

Această soluțiune este însă departe de a fi juridică, căcĭ, pe de o parte, Art. 643 prevede în termenĭ generalĭ că minoritatea sau interdicțiunea unuĭ din comoștenitorĭ *păstrează*, se înțelege *pentru*

tot-deauna, drepturile celorlalţi, ear pe de alta parte, Art. 786 stabileşte o ficţiune care nu are de scop de a împedica pe coproprietarĭ de a se ajuta şi de a se folosi reciproc între dênşiĭ, ci numaĭ de a'ĭ împedica să se vateme uniĭ pe alţiĭ în timpul indivisiuneĭ. Casaţiunea franceză a nesocotit decĭ principiile cele maĭ elementare de drept, şi este de mirat cum un spirit atât de judicios ca Marcadé a putut să aprobe aceste decisiunĭ, căcĭ, orĭ ce ficţiune fiind de strictă interpretare, trebue să fie mărginită la efectele pe care legiuitorul le a avut în vedere. Casul uneĭ indivisiunĭ permanente este prea rar pentru ca Art. 643 să se fi referit numaĭ la dênsul. [1])

Despre prescrierea modului servituţeĭ.

Art. 641.—Modul servituţeĭ se poate prescrie ca şi servitutea şi cu acelaşĭ chip. (Art. 620 § 2, 639, 640, 1890 C. C. Art. 708 C. Fr.)

Prin modul servituţeĭ se înţĕlege chipul, mĕsura şi marginele în care ea trebue să se esercite.[2]) (Comp. Art. 620 § 2.)

Intinderea foloaselor conferite prin o servitute, ori care ar fi natura eĭ, poate să fie micşorată în privinţa modului[3]), în privinţa

[1]) In acest sens se pronunţă doctrina aproape unanimă. Veḑĭ Demolombe. XII. 999 şi XVII. 326. Laurent. VIII. 322. Durant. V. 470. Demante. II. 568 bis II. Aubry et Rau. V. § 625, nota 18, *in fine*. p. 269.—*Contrà*. Marcadé. *Prescription*, asupra Art. 2252, p. 154. Troplong. *Prescrip.* II. 739, nota 1 şi decisiile maĭ sus citate. D. P. 46. 1. 21 şi D. P. 53. 1. 230.—Tot pentru motivele maĭ sus espuse, trebue să decidem că servitutea care a fost păstrată imobiluluĭ în timpul indivisiuneĭ, prin întrebuinţarea numaĭ din partea unuia din coproprietarĭ (Art. 642), trebue să fie păstrată acestuĭ imobil şi în urma împărţeleĭ, chiar când acest imobil ar fi căḑut în lotul coproprietaruluĭ care în timpul indivisiuneĭ n'ar fi întrebuinţat de loc servitutea.

[2]) „*Modum adjici servitutibus posse constat*", ḑice L. 4 § 1. Dig. Lib. 8. Tit. 1. şi § 2 din aceeaşĭ lege adaogă: *Intervalla dierum et horarum, non ad temporis causam*, **sed ad modum** *pertinent jure constitutæ servitutis.*" Comp. şi Art. 1945 *ab initio*, cod. Calimach.

Micşorarea servituţeĭ în privinţa moduluĭ.

[3]) Astfel, dacă am supus fondul meu servituţeĭ *non ædificandi*, şi dacă, cu toate aceste, am zidit pe o parte din acest fond, şi proprietarul fonduluĭ dominant a lăsat să subsiste această stare de lucruruĭ 30 de anĭ, servitutea va fi stânsă în parte şi nu va maĭ greva de cât partea fonduluĭ pe care n'am zidit. Laurent. VIII. 328.

Tot astfel, dacă avênd dreptul de a deschide la o distanţă maĭ mică de cât acea legală treĭ ferestre în zidul meu, n'am deschis în curs de 30 de anĭ de cât două, am perdut prin neîntrebuinţare dreptul de a deschide a treia fereastră. Modul servituţeĭ va fi astfel restrâns prin prescripţia liberatorie. Laurent. *loco cit.* Mourlon. I. 1867. Cât pentru casul în care titlul constitutiv al servituţeĭ mi-ar permite de a deschide *orĭ câte ferestre aşĭ voi*, şi eu n'aş fi deschis de cât două, cestiunea de a se'şti dacă aşĭ putea să deschid alte ferestre după 30 de anĭ, cu începere de la data titluluĭ meu,

timpuluĭ [1]) și a loculuĭ [2]) pe unde ea trebue să se esercite prin efectul

---

este controversată (vedĭ Demolombe. XII. 994), însă mi se pare cu toate aceste, că în specie nu poate să fie vorba de a restrânge modul servituței prin prescripție, căci modul nu este hotărît sau mărginit, și nu se poate ḑice că eu l'am ficsat prin faptul că am deschis două ferestre. Titlul lăsând totul la voința mea, și voința mea fiind schimbătoare, și modul trebue să fie schimbător. Laurent. VIII. 328. Marcadé. II. 668.

Tot astfel, dacă avênd dreptul de a trece pe fondul d-tale pe jos, calare sau cu trăsura, n'am trecut în timp de 30 de anĭ de cât pe jos, am perdut dreptul de a trece calare sau cu trăsura, pentru că din treĭ moduri neesercitând de cât unul, n'am putut să păstrez de cât pe acesta. Laurent. VIII. 329. Marcadé. II. 674. Duranton. V. 606. Pardessus. 305.—*Contrà.* Aubry et Rau. II. § 255, p. 578, tecst și nota 23. Toullier. D. II. 703. Demolombe. XII. 1029. Comp. și Cas. Fr. D. P. 60. 1. 252.

[1]) Astfel, dacă avênd dreptul de a scoate apă de la fântâna d-tale atât noaptea cât și ḑiua, am încetat 30 de ani de a scoate apă ḑiua, nu voĭ maĭ avea dreptul de a scoate apă de cât noaptea, și servitutea mea va fi stânsă în totul dacă n'așĭ fi scos apă de loc 30 de anĭ. Marcadé. II. 674. Duranton. V. 607. Toullier. D. II. 702. Boileux. II. p, 925. „*Si is, qui nocturnam aquam habet, interdiu per constitutum ad amissionem tempus usus fuerit, amisit nocturnam servitutem qua usus non est. Idem est in eo, qui certis horis aquæductum habens, aliis usus fuerit, nec ulla parte earum horarum.*“ (L. 10 § 1. Dig. Lib. 8 Tit. 6.) Vedĭ și Art. 670 din codul Italian care prevede că esercițiul uneĭ servituțĭ în alt timp de cât acel determinat de convenție sau de posesiune nu împedică prescripția. Micșorarea servituței în privința timpului.

[2]) Ast-fel, de esemplu, dacă avênd dreptul de a trimete vitele mele la pășune pe toată întinderea fonduluĭ vecin, nu le-am trimes de cât pe o parte determinată, celelalte părțĭ ale fonduluĭ șerbitor vor fi după 30 de anĭ libere de servitutea de pășune. Micșorarea servituței în privința loculuĭ.

Ce trebue să decidem în caz când, avênd dreptul de a trece pe o parte determinată a fonduluĭ șerbitor, așĭ fi trecut 30 de anĭ pe partea opusă? Este evident că n'am putut dobândi prin prescripție noul mod al servituței, pentru că servitutea de trecere este necontinuă, și ca atare, nu poate fi dobândită prin prescripție. (Art. 623.) Cât pentru vechiul mod al servituței, el trebue să fie prescris după rigoarea principiilor, fiind că nu l'am întrebuințat tot timpul cerut de lege. (Art. 641.) Laurent. VIII. 331. Marcadé. II. 674. Duranton. V. 607. Pardessus. 394. Massé-Vergé. II. p. 211, nota 9. Mourlon. I. 1866. Toullier. D. II. 702. Legile Romane par și ele a înlesni această soluțiune. Vedĭ L. 10 § 1 și L. 18. Dig. Lib. 8. Tit. 6, precum și L. 2. Dig. Lib. 43. Tit. 20.— Aceeași soluțiune ar fi admisibilă și în alte casurĭ, când, de esemplu, avênd dreptul de a scoate apă dintr'o fântână din ograda d-tale, așĭ fi scos apă din altă fântână, sau când, avênd dreptul de a scoate apă din fântâna d-tale, la o oară determinată, eu așĭ fi usat 30 de anĭ de dreptul meu la o altă oară. Cu alte cuvinte, intervertirea loculuĭ sau a timpuluĭ în esercițiul servituțeĭ va avea tot-deauna de efect stângerea servituțeĭ discontinue, fără ca noul mod să fie dobândit în mod activ prin prescripție. Vedĭ cu Servitute de trecere

neîntrebuințăreĭ sau a prescripțieĭ de30 de anĭ (Art. 639), și termenul acesteĭ prescripțiĭ liberatorie va începe a curge conform Art. 640, după osebitele felurĭ de servituțĭ, adecă, pentru servituțile necontinue, din ḑiua de când proprietarul fondului dominant a încetat de a se folosi de dênsele, ear pentru servituțile continue, din ḑiua de când va fi survenit o pedică materială la funcționarea lor. (Veḑĭ *suprà* p. 191.) Cu alte cuvinte, fie vorba de prescrierea servituțeĭ, sau numaĭ de chipul de a o esercita, termenul prescripțieĭ liberatorie și punctul de plecare a acestuĭ termen sunt tot aceleașĭ. Acesta este sensul. Art. 641.[1])

---

toate aceste Demolombe (XII. 1031) și Aubry et Rau (II. § 255, p. 579, tecst și nota 25) care întemeindu-se pe echitate, nu admit soluția de maĭ sus de cât în casul când hotărîrea loculuĭ sau a timpuluĭ determinat pentru esercițiul servituțeĭ este *limitativă* și formează unul din elementele constitutive și esențiale a însușĭ dreptuluĭ, ear nu în casul când hotărîrea loculuĭ și a timpuluĭ este numaĭ demonstrativă și reglementară, adecă când are scopul secundar și accesoriu de a regula modul esercităreĭ dreptuluĭ. Comp. Cas. Fr. și Curtea din Caen. D. P. 65. 1. 26. D. P. 66. 2. 244. Această distincțiune este însă arbitrară, și dacă legea este rea, aceasta nu ne autorisă a pune maĭ presus echitatea.

Deosebire între dreptul Roman și dreptul actual.

[1]) Demolombe. XII. 1023.—După Art. 641, servituțile pot decĭ fi reduse și restrânse în parte prin prescripția liberatorie.—La Romanĭ, din contra, servitutea întreagă era păstrată, chiar când nu se întrebuința dreptul întreg; „*Qui latiore via vel angustiore usus est, retinet servitutem,*“ ḑice L. 9 § 1. Dig. Lib. 8. Tit. 5, și legea 8 § 1. Dig. Lib. 8. Tit. 6 adaogă: „*Is, qui per partem itineris it, totum jus usurpare videtur.*“ Veḑĭ și L. 9. Dig. *loco cit.* Comp. Art. 1945 cod. Calimach.

Origina Art. 641.—Critică.

Domat interpretând însă în mod greșit L. 10. Dig. Lib. 8. Tit. 6, susține din contra că servituțile se reduc la ceea ce s'a păstrat prin posesiune în timpul cerut pentru prescripție, și autorii codului francez au reprodus teoria luĭ Domat, părăsind pe Pothier, care este partisanul teorieĭ Romane. Eată cum s'a întrodus în codul actual o derogațiune la dreptul roman care a dat loc la o mulțime de dificultățĭ. Autorĭĭ codului frances au reprodus teoria luĭ Domat, fără a lua sama că ea este greșită, și noĭ, la rândul nostru, am reprodus orbește codul francez. Codul Italian (668) și acel Olandez (756) au urmat și ele codului francez. Ante-proiectul de revisuire al codului Belgian (Art. 723) singur reproduce teoria română, după care proprietarul care a întrebuințat dreptul seu în parte îl păstrează în întregimea luĭ, ceea ce este mult maĭ juridic și maĭ echitabil, căcĭ, după cum nu se poate stipula o servitute *pro parte*, tot astfel ar fi trebuit ca servituțile să nu să poată conserva de cât în întregimea lor. Șerbirea avênd în adevĕr de obiect utilitatea fondului dominant, proprietarul acestuĭ fond nu poate fi constrâns sub pedeapsă de a'șĭ perde dreptul seu, la esercițiul dreptuluĭ întreg, atunci când interesul fondului nu cere de cât un us parțial. Cu alte cuvinte, drept vorbind, fie care trebue să fie liber de a usa de dreptul seu după voința luĭ și după cerințele

Art. 641 făcênd parte din secțiunea care se ocupă despre stângerea servituților pare a fi aplicabil numaĭ la casul în care esercițiul servituței ar fi maĭ restrâns de cât dreptul ce conferă titlul, de esemplu, când avênd dreptul de a deschide două ferestre pe fondul șerbitor, eu n'aș fi deschis de cât una, așa în cât s'ar putea susține, și s'a susținut chiar (vedĭ Demante. II, 567 bis I) că acest tecst nu se aplică la casul în care proprietarul fondului dominant 'șĭ ar fi însușit drepturĭ maĭ întinse de cât acele prevĕdute prin titlul seu. Așa de esemplu, în loc de a deschide două ferestre pe fondul supus, precum prevedea titlul constitutiv al servituței, am avut în timp de 30 de anĭ maĭ multe, sau în loc de a trece pe fondul d-tale pe jos, am trecut 30 de anĭ cu trăsura etc. In toate aceste casurĭ, dobândit'am prin prescripție noul mod de a esercita servitutea, după cum prevede espres Art. 723 din Ante proiectul de revisuire al coduluĭ Belgian? Cum că servitutea a remas intactă, nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală, căcĭ făcênd maĭ mult de cât ea ĭmĭ dădea dreptul, am înțĕles a o esercita în toată întregimea eĭ.[1]) Cât pentru cestiunea de a se ști dacă escedentul sau ceea ce întrece peste titlul constitutiv a fost sau nu dobândit prin prescripție achisitivă, trebue să distingem: sau servitutea este *continuă* și *aparentă*, și atuncĭ am putut dobândi un drept peste marginele titlului; sau servitutea este *necontinuă* orĭ *neaparentă*, și atuncĭ nu maĭ încape îndoeală că n'am putut dobândi nicĭ un drept maĭ mare de cât aveam prin titlu, de vreme ce numaĭ servitușile continue și aparente pot fi dobândite prin prescripție. (Art. 623.) Așa, în esemplele de maĭ sus, am putut dobândi prin prescripție dreptul de a avea maĭ multe ferestre de cât acele ce'mĭ conferea titlul, pentru că servitutea de vedere este continuă și aparentă, dar n'am putut dobândi dreptul de a trece cu trăsură, pentru că servitutea de trecere fiind necontinuă, nu se poate stabili de cât prin titlu.[2]) (A. 624.)

Art. 641 este aplicabil și la casul când proprietarul fondului dominant își însușește maĭ multe drepturĭ de cât ĭĭ dă titlul. Controversă.

Nu trebue să confundăm diferitele modurĭ de esercitare a uneĭ servituțĭ cu esercițiul uneĭ servituțĭ cu totul alta de cât acea statornicită din capul loculuĭ *(magis plus quam aliud)* (L. 11.

Casul când se esercită altă servitute de cât acea constituită.

---

fondului. Este decĭ de mirat cum Marcadé (II. 674) și Demolombe (XII. 1022) se încearcă a justifica inovațiunea coduluĭ francez. Cu toate aceste, este necontestat că ne găsim față cu un principiu nou și că trebue să admitem toate consecințile luĭ.

[1]) *In omnibus istibus quæstionibus servitus quidem non amittitur:* **non autem conceditur plus, quam pactum est, in servitute habere.**" (L. 11. *Pr. in fine.* Dig. Lib. 8. Tit. 6.)

[2]) Mourlon. I. 1868. Laurent. VIII. 325. Demolombe. XII. 783, 784, 1024. Arntz. I. 1205, 1206. Marcadé. II. 674. Ducaurroy. II. 369. Duranton. V. 606, 608. Cas. Fr. D. P. 80. 1. 152.—*Contrà* Demante. II. 567. bis I. Părerea luĭ Demante era formal admisă la Romanĭ, prin legea 11, Dig. Lib. 8. Tit. 6, citată în nota precedentă.

Pr. *in medio* Dig. VIII. 6), căcĭ proprietarul fondului dominant care ar esercita în timp de 30 de anĭ altă servitute de cât acea constituită, ar perde prin neîntrebuințare servitutea la care ar avea drept (Art. 641), fără a dobândi servitutea esercitată dacă, ea n'ar fi continuă și aparentă. [1]) (Art. 623.)

Despre natura statutului servituților prediale. (Drept internațional.)

1° *Despre servitutile stabilite prin faptul omului.* (Art. 620.)

Convenția părților. Art. 577, 623, 624.

Savigny pune în princip că atât servitutile prediale cât și acele personale atârnă de legea situațiuneĭ bunurilor.[2]) S'ar putea însă afirma contrariul, căcĭ servitutile fiind stabilite prin faptul omuluĭ (Art. 620), și proprietarul impunênd lucrurilor voința sa, este maĭ firesc lucru ca el să se refere la legea sa personală maĭ degrabă de cât la legea teritorială. De câte orĭ decĭ părțile care vor statornici o servitute vor avea aceeașĭ naționalitate, ele vor primi cele maĭ multe orĭ legea lor națională, putênd să aleagă legea care le va conveni maĭ bine la caz când ele ar avea o naționalitate deosebită.

Escepțiune la personalitatea statutului.

Părțile n'ar putea însă să stabilească o servitute personală alta de cât usufructul, usul și abitațiunea, chiar dacă legea lor națională ar admite servitutile personale, pentru că proibițiunea Art. 620 este de ordine publică. Statutul personal al străinilor va fi decĭ înfrânat în specie de câtră legea teritorială. (Laur. *op. cit.* VII. 301.)

---

[1]) Astfel, dacă avênd dreptul de a scoate apă din fântâna vecinuluĭ meu, și prin urmare, și de a trece în acest scop pe fondul seu (Art. 630), m'aș mulțumi de a trece 30 de anĭ pe fondul șerbitor fără a scoate apă, aș perde prin neîntrebuințare servitutea principală, adecă dreptul la apă, fără a dobândi servitutea de trecere care este necontinuă, și care, pe de altă parte, ar fi stânsă ca servitute accesorie. Laurent. VIII. 327. Demolombe. XII. 1024. Mourlon. I. 1865, 1869. Arntz. I. 1027. Marcadé. II. 674. Demante. II. 567.

Așa dar, proprietarul fondului dominant care n'ar esercita 30 de anĭ dreptul principal al servituțeĭ și l'ar lăsa să se stângă prin neus, ar perde în acelașĭ timp drepturile accesorie care n'ar fi acordate de cât pentru esercitarea celuĭ dintâĭ, chiar când el le ar fi esercitat tot timpul necesar pentru a prescrie: *accessio cedat principali.* Marcadé. *loco cit.* Mourlon. I. 1869. Demol. XII. 1025. Vedĭ și *suprà*, p. 157, nota 2 și L. 17. Dig. VIII. 6, unde se dice: „*Labeo ait: si his qui haustum habet, per tempus quo servitus amittitur, ierit ad fontem, nec aquam hauserit, iter quoque eum amisisse.*"

[2]) Savigny. *System des heutigen römischen Rechts.* VIII. § 368.—Pasquale Fiore observă însă cu multă dreptate că pentru a ști dacă un drept este cârmuit de legea personală sau de acea teritorială, trebue a se avea în vedere fiecare drept în deosebĭ. (*Diritto internazionale privato*, p. 290.) Comp. Laur. *Drept internaț.* VII. 300 urm.

Străinii n'ar putea de asemenea să stabilească în România servituți din acele care ar fi contrarie ordineĭ publice, pentru că interesul privat este în tot-deauna subordonat interesuluĭ general. [1]) (Art. 5, 620 și 968.)

Destinația proprietaruluĭ fiind o convenție tacită pe care legea o asemăluește în totul convențiuneĭ esprese, statutul va fi tot personal, fiind că faptul juridic este acelașĭ. Străinii sunt decĭ liberĭ de a stipula, conform legeĭ lor naționale, că destinația proprietaruluĭ nu va da naștere la servitute. Cestiunea de a se ști, în asemene caz, dacă părțile au înțĕles a se referi la legea lor națională sau la legea lor teritorială atârnă de voința lor, care se va aprecia în mod suveran de instanțele de fond. (Laurent. *Drept internațional.* VII. 304.) Destinația proprietaruluĭ. Art. 625.

Servituțile continue și aparente maĭ pot încă fi dobândite prin usucapiune. (Art. 623.) Această usucapiune este de ordine și de interes public, pentru că, după cum se esprimă Gaius, ea este o necesitate spre a pune capăt incertitudineĭ care domnește asupra dreptuluĭ de proprietate.[2]) Societatea avênd decĭ interes ca prescripția să consolideze posesiunea, nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că statutul care cârmuește prescripția imobililor este real, și prin urmare aplicabil proprietarilor străinĭ, ca și Românilor, orĭ care ar fi legea lor personală, pentru că este de princip ca orĭ ce lege de interes social ține în frâu statutul personal al străinilor. [3]) Prescripție. Art. 623.

2° *Despre servituțile naturale care derivă din situațiunea locurilor.* (Art. 578 urm.)

Servituțile naturale sau firești care sunt opera natureĭ sunt în princip cârmuite de legea situațiuneĭ bunurilor, fiind că ele isvorĕsc tocmaĭ din această situațiune. Astfel, toate fondurile inferioare, fie chiar și acele ale străinilor, sunt supuse a primi apele ce curg firește din locurile superioare, fără ca mâna omuluĭ să fi contribuit la aceasta. (Art. 578.) Străinii proprietarĭ de fonduri inferioare nu vor putea decĭ invoca legea lor personală, care ar fi

[1]) Comp. Laurent. *Drept internațional.* VII. 302.—Astfel, străinii n'ar putea să invoace statutul lor personal pentru a face o privată sau a clădi un cămin orĭ o vatră, o ferărie, un cuptor sau o sobă fără a observa dispozițiile Art. 610, pentru că aceste dispoziții sunt edictate într'un interes public. Veḑĭ *suprà*, p. 100, nota 3 și 101, nota 1.

[2]) „*Quod ideo receptum videtur ne rerum dominia diutius in incerto essent*". (*Gati Instit.* II. § 44.)

[3]) Comp. Laurent. *Drept internațional.* VIII. 224 urm. 232 urm.—Străinul proprietar în România va putea decĭ să invoace față cu un alt străin prescripția pentru dobândirea uneĭ servituți continue și aparente, chiar dacă aceste servituți n'ar putea fi stabilite prin atare mod după legea lor națională.

contrarie în această privinţă, pentru că această sarcină este opera naturei. (Laurent. *Drept internaţional.* VII. 310.)

Ce trebue să decidem în privinţa drepturilor pe care legea impropriu le numeşte servituţi naturale, şi care nu sunt de cât consecinţa sau esercitiul dreptului de proprietate?

Art. 584. Astfel, grăniţuirea proprietăţilor vecine (Art. 584) nu este o servitute, ci o obligaţie impusă tuturor proprietarilor, care are de obiect asigurarea proprietăţei fie căruia, de unde resultă că nu se poate aplica acestei obligaţiuni principiile care cârmuesc materia servituţilor. Statutul acestei obligaţiuni este însă real, pentru că grăniţuirea este privitoare la proprietatea teritorială, de vreme ce ea are de obiect garantarea proprietăţei contra usurpaţiunilor ţilnice care se comit între vecini. (Laurent. *op cit.* 306.)

Art. 585. Străinii proprietari în România n'ar putea de asemene să invoace legea lor personală pentru a nu se împrejmui (Art. 585), de vreme ce dreptul de împrejmuire fiind o consecinţă a dreptului de proprietate şi avênd de scop abrogarea unei servituţi feodale (vedi *suprà*, p. 46) este de ordine publică. (Laur. VII. 307.)

Art. 581. Tot pentru aceleaşi motive, un proprietar străin a unui isvor din România n'ar putea, în temeiul legei sale personale, să'i schimbe cursul, când acest isvor ar da apa trebuitoare locuitorilor unei comuni, unui sat sau unui cătun (Art. 581), pentru că şi această servitute este teritorială, şi ca atare, de interes public.(Laur. VII.308.)

Art. 582. Statutul care cârmueşte întrebuinţarea apelor nenavigabile şi neplutitoare (Art. 582) este tot real şi de ordine publică, şi ca atare, obligă pe toţi proprietarii mărginaşi, fără nici o deosebire de naţionalitate, şi fără ca străinii să poată invoca legea lor personală, pentru că fie care Stat are o putere suverană asupra apelor care se găsesc pe teritoriul seu. (Laurent. *op cit.* VII. 309.)

3° *Despre servituţile legale.*

1° Servituţi legale de utilitate publică. (Art. 586 urm.)

Art. 587. Sarcinele statornicite de lege în interesul Statului sau al comunelor, pe care legiuitorul impropriu le numeşte servituţi legale (vedi *suprà*, p. 8 şi 52 urm.), au de obiect: 1° cararea sau potica pe lângă marginea rîurilor navigabile sau plutitoare pentru conducerea vaselor; 2° construcţiunea sau reparaţiunea drumurilor sau alte lucrări publice ori comunale. (Art. 587.)

Legi speciale. Afară de aceste sarcini, singurile despre care vorbeşte Art. 587, mai sunt şi altele care sunt impuse prin legi speciale tot într'un interes public. (Vedi *suprà*, p. 52, nota 2.)

Realitatea sarcinelor. Toate aceste sarcini sunt reale, pentru că ele grevează fondurile în mâna ori căruí posesor; ele nu sunt însă adevărate servituţi, pentru că, departe de a constitui o modificaţiune a pro-

prietățeĭ și o derogațiune la dreptul comun, ele apasă din contra asupra tuturor fondurilor și formează dreptul comun al proprietățeĭ.

Din faptul că aceste sarcinĭ sunt de interes general resultă că legile care le înființează sunt de ordine publică, așa în cât nu se poate deroga la ele prin convențiunĭ sau dispositiunĭ particulare. Ordine publică.

Aceste sarcinĭ fiind teritoriale prin esența lor sunt decĭ cârmuite de statutul real, puțin importă dacă ele sunt sau nu admise de legea proprietarilor străinĭ.[1])

2° Servituți legale de utilitate privată. (Art. 586, 588.)

a. *Despre comunitate.* (Art. 590 urm.)

Comunitatea este de interes general; însă cu toate acestea, ea nu va atârna de statutul real de cât în dispositiunile de ordine publică pe care legea le ar impune părților contractante.

Stabilirea comunității este în princip voluntară, adecă convențională. Vecinĭ carĭ statornicesc comunitatea unuĭ zid, sunt liberĭ de a stabili condițiunile ce eĭ cred de cuviință. In această ordine de ideĭ, nu poate să fie vorba de statutul real, fiind că legiuitorul nu impune nimic părților interesate. Comunitatea atârnând în totul de voința vecinilor, se vor aplica decĭ în specie principiile care cârmuesc materia convențiunilor. (Laurent. *op. cit.* VII. 321.)

Dar dacă doĭ vecinĭ ar conveni ca zidul pe care eĭ l'au clădit cu cheltueala comună să nu fie un zid comun, ci o coproprietate fără indivisiune silită, asemene convenție n'ar fi validă, cel puțin după Laurent (*op. cit.* VII. 322), chiar dacă ea ar fi permisă prin legea națională a părților contractante, pentru că legiuitorul voește într'un interes public ca indivisiunea care resultă din comunitate să fie silită. Așa dar, comunitatea va atârna de autonomia părților de câte orĭ numaĭ interesul lor va fi în joc; ea va atârna din contra de statutul real sau teritorial de câte orĭ va interveni în causă interesul public.

Imprejmuirea silită nefiind însă după părerea noastră de ordine publică, nimic n'ar împedica pe doĭ străinĭ de a conveni, conform legeĭ lor naționale, ca înălțimea zidului să fie maĭ mică de cât acea prescrisă de Art. 600, sau chiar ca îngrădirea să nu aibă ființă de loc în orașe și în suburbiile lor.[2]) Imprejmuire silită. Art. 600.

Tot astfel, nimic n'ar împedica pe doĭ străinĭ de a renunța, conform statutului lor personal, la dreptul de a dobândi comunitatea unuĭ zid.[3]) Art. 598.

[1]) Laurent. *Drept internațional.* VII. 318. Rocco. *Delle leggi delle Due Sicilie*, p. 123. P. Fiore. *Drept internaț.* p. 296. Brocher. *Id.* 71.

[2]) Vedĭ *supra*, p. 50, tecst și nota 5.—*Contrà.* Laurent. VII. 498 și *Drept internațional.* VII. 323, 324.

[3]) Vedĭ *suprà*, p. 78 tecst și nota 6.—*Contrà.* Laurent. VII. 506 și *Drept internațional.* VII. 325.

b. *Despre vederi și lumină.* (Art. 611 urm.)

Am vĕḑut *suprà*, p. 104, nota 1, că prin *vedere* se înțĕlege o gaură sau o fereastră prin care primim aerul și care este în acelaș timp destinată a ne da o privală pe fondul vecin, pe când *lumina* are de scop numaĭ luminarea și aerisirea apartamentelor, fără a ne procura nicĭ o vedere pe fondul altuia.

Legiuitorul nostru neprevĕḑênd nicĭ o mărginire a dreptuluĭ de proprietate de cât în privința ferestrelor de vedere care dau o privală asupra fonduluĭ vecin, și libertatea proprietățeĭ fiind regula comună, proprietarul poate să deschidă ferestre de lumină la orĭ ce depărtare și la orĭ ce înălțime a ziduluĭ, și chiar pe linia de despărțire a proprietățeĭ sale. (Veḑĭ *suprà*, p. 115.)

Cât pentru ferestrele care procură o vedere pe fondul vecin, legiuitorul hotărește în interesul comun al vecinilor distanța la care ele pot să fie deschise, care distanță variază după cum ferestrele sunt drepte sau oblice. (Art. 612—614.)

Această mărginire a dreptuluĭ de proprietate avênd de obiect interesul comun al vecinătățeĭ este de ordine publică, și ca atare, atârnă de statutul teritorial, care va predomina statutul personal al proprietarilor străinĭ, pentru că fie care legiuitor este în drept de a reglementa în așa mod proprietatea în cât ordinea publică să nu fie periclitată. [1])

[1]) Laurent. *Drept internațional.* VII. 331.—Din cele maĭ sus espuse resultă că un proprietar francez sau italian va putea să deschidă în România ferestre de lumină, fără a observa nicĭ o depărtare, deși atât codul francez cât și acel italian regulează prin anume dispositiunĭ modul facereĭ și înălțimea acestor ferestre. (Comp. Art. 676, 677 Cod. Fr. Art. 584, 585 Cod. Ital.) Veḑĭ și *suprà*, p. 115.

CARTEA A TREIA.

După ce s'a ocupat în cartea întâĭ despre persoane, ear în cartea a II-a despre drepturile ce persoanele pot să aibă asupra lucrurilor, legiuitorul părăsind de astă dată împărţirea Institutelor luĭ Justinian, în loc de a vorbi în cartea III-a despre acţiunĭ, tratează despre diferitele moduri prin care se dobândeşte şi se transmite proprietatea şi despre alte drepturĭ asupra lucrurilor. [1] Divisiune.

Despre diferitele moduri prin care se dobândeşte şi se transmite proprietatea [2] *şi despre celelalte drepturi asupra lucrurilor.* [3]

Dispoziţiunĭ generale.

A dobândi va să ḑică a deveni proprietar sau stăpân, *dominus*. Corelativul cuvêntuluĭ *dobândire* este deci *înstrăinare*. A înstrăina va să ḑică a face pe altul stăpân : *rem suam alienam facere*. Dobândire, înstrăinare.

Modurile de dobândire pot fi împărţite : 1° în *originare* şi *derivate*; 2° în moduri de a dobândi cu *titlul oneros* sau *gratuit* (*lucrativ*); şi 3° în moduri de a dobândi *cu titlul universal* sau *cu titlul particular* orĭ *singular*. Impărţirea modurilor de dobândire.

---

[1]) Veḑĭ Tom. I. p. 124 şi Tom. II. p. 327.—Codul Olandez se împarte în patru cărţi; cartea I tratează despre persoane, cartea a II-a despre bunurĭ, cuprinḑênd moştenirile, testamentele, amanetul, privilegiile şi ipotecile; cartea a III-a tratează despre obligaţiunĭ şi contracte; ear cartea a IV-a se ocupă despre doveḑĭ şi prescripţie. Cod Olandez

[2]) Cuvêntul *proprietate* fiind luat într'un sens general, cuprinde şi creanţele, aşa în cât cuvêntul *bunurĭ* ar fi maĭ nemerit.

[3]) Rubrica noastră nevorbind de cât de *modurile prin care se dobândeşte proprietatea* este inesactă, de vreme ce cartea a III-a cuprinde toate raporturile civile care pot să esiste între persoane şi lucrurĭ. Rubrica coduluĭ Italian, pe care am reprodus-o întocmaĭ, este deci mult maĭ esactă. Cartea a III-a ar putea încă fi intitulată : *despre modurile prin care se poate deveni proprietar sau creditor*. Critica rubriceĭ.

Moduri originare și derivate.

Modurile de dobândire sunt *originare*, când dobândim proprietatea unuĭ lucru care n'a fost a nimăruĭ (Art. 645); ele sunt *derivate*, [1]) din contra, când proprietatea se transmite de la o persoană la alta. (Art. 644.) Astfel, ocupațiunea este un mod de dobândire originar *(acquisitio originaria)*, ear vênḑarea, moștenirea, dăruirea, un mod derivat *(acquisitio derivativa.)*

Moduri cu titlul oneros și gratuit.

Modul de a dobândi este cu titlul oneros, când se dă în schimbul lucruluĭ primit o valoare oare care; el este cu titlul gratuit, din contra, când se primește un lucru fără a se da nimic în schimb. [2]) Astfel, vênḑarea este un mod de a dobândi cu titlul oneros, ear donațiunea, cu titlul gratuit.

Moduri cu titlul universal și particular.

Modul de a dobândi se ḑice *cu titlul universal*, când dobândim o universalitate de bunuri, ear nu numaĭ un obiect determinat; el este din contra cu *titlul particular* sau *singular*, când dobândim numaĭ unul sau maĭ multe obiecte determinate. Astfel, moștenirea ab intestat este un mod de dobândire cu titlul universal, ear legatul singular este un mod de dobândire cu titlul particular. [3]) (Art. 888, 894, 899.)

Modurile de a dobândi proprietatea enumerate de lege.

Art. 644.—Proprietatea bunurilor se dobândește și transmite prin

---

Art. 414 cod. Calimach.

[1]) „Câștigăm stăpânirea nu numaĭ a drițurilor, ci și a trupeștelor lucruri, ḑice Art. 414 din codul Calimach (314 Austriac), sau *nemijlocit*, adecă când luăm întru a noastră stăpânire lucruri sau drițuri ce n'au nicĭ un stăpân, orĭ *mijlocit*, adecă când ne însușim vre un drit sau vre un lucru ce se cuvine altuia.“ Veḑĭ și Art. 415, 497 și 568 din acelașĭ codice (315, 381 și 423 cod. Austriac).

Deosebiri între modul de dobândire cu titlul oneros și acel cu titlul gratuit.

[2]) Deosebirile de căpitenie între actele cu titlul oneros și acele cu titlul gratuit sunt următoarele: 1° vênḑarea, schimbul fiind contracte consensuale (Art. 1294, 1295 și 1406), dovada poate să fie făcută prin acte autentice sau private (Art. 1171, 1176 urm.), prin mărturisire (Art. 1204 urm.), jurământ (Art. 1207, urm.), și chiar prin marturĭ, în casurile permise de lege (Art. 1191 urm.), pe când donațiunea fiind din contra un contract solemn, nu poate fi dovedită de cât prin un act autentic. (Art. 813 și L. din 1 Sept. 1886. p. autentificare.) Tot astfel, testamentul nu poate fi dovedit de cât prin un act scris (Art. 858 urm.), testamentele verbale sau *nuncupative* (*cu limbă de moarte*), care erau permise sub codul Calimach (Art. 745—747, 785), ne maĭ fiind admise astăḑĭ. Testamentul în acest sens este deci un act *solemn*. 2° Donațiunile pot fi făcute între soțĭ (Art. 937 urm.), pe când vênḑările sunt în princip oprite (Art. 1307); 3° Pot să dispun de toată averea mea prin acte cu titlul oneros, pe când nu pot dispune cu titlul gratuit de cât într'o limită oare care. (Art. 841 urm.) etc. Comp. Mourlon. II. 3.

[3]) Moștenitoriĭ universalĭ sunt obligați a plăti datoriile autoruluĭ lor (Art. 655, 893, 896), pe când moștenitoriĭ particularĭ n'au această îndatorire. (Art. 909) Această regulă sufere însă escepțiune în casurile Art. 316. Veḑĭ Tom. I. (partea II) p. 362.

succesiune, prin legate, prin convenţiune şi prin tradiţiune. (Art. 480, 645, 650 urm. 800 urm. 942 urm. C. C. Art. 711 C. Fr.)

Art. 645.—Proprietatea se mai dobândeşte prin accesiune sau incorporaţiune, prin prescripţiune, prin lege şi prin ocupaţiune. (Art. 123, 285, 338, 477, 482 urm. 502, 680, 1837 urm. 1909 C. C. Art. 712 C. Fr.)

Art. 646.—Bunurile fără stăpân sunt ale Statului. (Art. 477, 647, 652, 680 C. C. Art. 713 C. Fr.)

Art. 647.—Sunt *bunuri* [1]) care nu aparţin nimăruĭ şi al căror us e comun tuturor.—Legi de poliţie regulează felul întrebuinţăreĭ lor. (Art. 476 C. C. Art. 714 C. Fr.)

Art. 648.—Facultatea de a vêna sau de a pescui este regulată prin legi particulare. (Art. 480, 647 C. C. Art. 102 L. Pol. rurale din 1868. Art. 715 C. Fr.)

Art. 649.—Proprietatea unuĭ tesaur este a aceluia ce l'a găsit în propriul seu fond; dacă tesaurul este găsit în fond străin, se împarte pe din două între cel ce l'a descoperit şi între proprietarul fondului. Tesaurul este orĭ ce lucru ascuns sau îngropat pe care nimine nu poate justifica că este proprietar şi *care este descoperit printr'un pur efect al asarduluĭ.* [2]) (Art. 489, 538 C. C. Art. 716 C. Fr.)

Modurile de a dobândi proprietatea sunt următoarele: 1° moştenirea *ab intestat* (Art. 659 urm.); 2° donaţiunile între vii şi testamentele (Art. 800 urm.); 3° convenţiunile (Art. 942 urm.) 4° tradiţiunea; 5° accesiunea sau incorporaţiunea (Art. 482 urm.); 6° prescripţia sau usucapiunea (Art. 1837 urm.); 7° legea (Art. 123, 285, 338, 485, 502 etc.). şi în fine, 8° ocupaţiunea. (Art. 645, 647—649.) Perceperea fructelor de către un posesor de bună credinţă strămută şi ea proprietatea acestor fructe (Art. 485), însă asemene achisiţiune nu constitue un mod a parte, de vreme ce derivă din lege. (Demolombe. XII. 15.)

1° Moştenirea ab intestat.

Moştenirea ab intestat este un mod *derivat, mijlocit*, după cum se esprimă Art. 414 din codul Calimach, de a dobândi proprietatea. Toate bunurile şi datoriile defunctuluĭ sunt transmise de drept moştenitorilor seĭ din momentul deschidereĭ moştenireĭ.

2° Donaţiuni şi testamente

Proprietatea se mai dobândeşte încă prin daruri între vii şi testamente, prin *legate*, [3]) ḑice Art. 644. Veḑĭ esplic. Art. 800 urm. Tecstul nostru nu vorbeşte de donaţiuni, cuprinḑându-le între convenţiuni, căcĭ donaţiunea este un *contract.* (Art. 814.)

3° Convenţiuni.

Convenţiunile sau contractele strămută încă proprietatea de la

---

[1]) Tecstul francez întrebuinţează cuvêntul *lucruri* în loc de *bunuri*. Veḑĭ *infrà*, p. 210, consecinţa acesteĭ schimbări de redacţie.

[2]) Tecstul Art. 649 este reu redactat, căcĭ cuvintele de la urmă nu se referă la definiţiunea comoreĭ, ci numaĭ la determinarea dreptuluĭ găsitoruluĭ străin. Cuvintele subliniate cu care se sfêrşeşte Art. 649 ar trebui deci să figureze în § 1, ear nu în § 2 al tecstuluĭ. Astfel este redactat Art. 714 din codul Italian. Veḑĭ *infrà*, p. 217. Inesactitate de tecst.

[3]) „Darul ce se lasă cui-va prin testament sau codicil se numeşte *legatum* (danie), ḑice Art. 785 din codul Calimach, ear acel ce lasă danie se numeşte *legator*, şi acela căruia se lasă se ḑice *legatariŭ*.“ Art. 785 Cod Calimach.

unul la altul și proprietatea se dobândește prin singurul efect al convențiuneĭ, fără tradițiune, când convenția are de obiect un lucru determinat în individualitatea sa. [1]) (Art. 971 și 1295.) Convențiunea n'ar strămuta însă proprietatea fără tradițiie, când ar avea de obiect un lucru determinat numaĭ în specia sa, de esemplu un cal *in genere*, sau atâte pogoane de pământ din cutare district.

4° Tradițiune. Tradițiunea este transmiterea voluntară a posesiuneĭ unuĭ lucru de la o persoană la alta. (Comp. Art. 568 și urm. din codul Calimach, 423 urm. Austriac.) Ea strămută proprietatea numaĭ atunci când convenția are de obiect un lucru nedeterminat în individualitatea, ci numaĭ în specia sa. Așa de esemplu, dacă m'am obligat a da un cal, fără a determina anume care cal, creditorul nu va dobândi nimic până la tradițiunea caluluĭ care singură va determina obiectul. Acest mod de achisițiune a perdut însă astădĭ mult din însemnătatea sa de altă dată.[2]) (V. și Art. 972 și 1909.)

5° Accesiune. Proprietatea se dobândește prin accesiune sau incorporațiune. *Accessio cedat principali.* Vedĭ Tom. II. p. 469 urm.

6° Prescripție. Prescripția achisitivă sau usucapiunea este și ea un mod de a dobândi proprietatea. Vedĭ esplic. Art. 1837 urm.

7° Lege. Proprietatea se dobândește încă în virtutea legeĭ [3]) (*ipso jure*,

---

Deosebire între dreptul Roman și dreptul actual.

[1]) Este de observat că în dreptul roman și în vechia noastră legislațiune (Art. 570, 571 Cod. Calimach), contractele produceau numaĭ o obligațiune, fără a transfera proprietatea. „*Traditionibus et usucapionibus dominia rerum, uon nudis pactis transferuntur.*“ (L. 20. Cod. Lib. II. Tit. 3.) Astfel, cumpărătorul devinea numaĭ creditor al lucruluĭ vêndut; el nu devinea proprietar de cât prin tradițiunea obiectuluĭ, pe când, după principiile legeĭ actuale, strămutarea proprietățeĭ lucruluĭ determinat are loc înainte și independent de orĭ ce tradițiune. Cumpărătorul devine decĭ și creditor și proprietar al lucruluĭ vêndut, și tradițiunea servește numaĭ a'ĭ pune obiectul la dispositie pentru a se servi de el.

Deosebire de redacție de la codul francez.

Trebue să maĭ observăm că tecstul nostru este maĭ corect de cât acel francez, căcĭ Art. 644 prevede că proprietatea se dobândește *prin convențiune*, ear nu *prin efectul obligațiunilor*, după cum în mod inesact se esprimă tecstul francez. Redactoriĭ coduluĭ Român au ținut decĭ samă de critica autorilor francezĭ. Comp. Marcadé. III. 4. Mourlon. II. 8. Demante. III. 5 bis III. Boileux. III. p. 5. Comp. și Art. 710 din codul Italian care, ca și al nostru, vorbește de *efectul convențiunilor*.

Deosebire de redacție de la codul francez.

[2]) Nicĭ codul Italian, nicĭ acel francez nu vorbesc de tradițiune, și Laurent dice că în dreptul francez, tradițiunea nu maĭ este un mod de strămutare a proprietățeĭ. (Ante-proiect. III. p. 216.) Art. 644 din codul nostru vorbește însă despre tradițiune, ca și Art. 639 din codul Olandez.

[3]) Și Art. 1150, 1151 din codul Calimach (859, 860 Austriac) prevĕd anume dobândirea *fără mijlocire* prin lege a drepturilor personalnice asupra lucrurilor.—Art. 645 prevede anume *legea* între modurile de dobândire a proprietățeĭ, pe când aceasta nu se prevde formal nicĭ în codul francez, nicĭ în acel Iatalian, nicĭ în acel Olandez.

tacito jure), de esemplu în casurile Art. 123, 285, 338, 477, 502, 646, 680, etc.

Astfel, în puterea legeĭ, Statul este proclamat proprietarul bunurilor care n'au stăpân [1]) (Art. 646) şi a moştenirilor vacante. (Art. 652 şi 680.) Se înţelege însă că aceste dispoziţiunĭ nu sunt aplicabile de cât la imobile şi la *universalităţile de mobile*, adecă la mobilele care provin de la persoanele moarte fără moştenitorĭ, sau a căror moştenire a fost lepadată de aceĭ în drept. [2]) Cât pentru lucrurile mişcătoare individuale care nu aparţin nimăruĭ, ele devin proprietatea primuluĭ ocupant. [3]) (Art. 645, 647-649.) Art. 646, 477.

In fine, ultimul mod de a dobândi proprietatea, pe care Art. 645 îl prevede anume, [4]) este ocupaţiunea. 8° Ocupaţie.

Ocupaţiunea este un mod originar de a dobândi proprietatea unuĭ lucru care nu aparţine nimăruĭ (*res nullius*). Ea consistă în luarea în posesiune a acestuĭ lucru [5].) Definiţie.

Lucrurile care nu aparţin nimăruĭ sunt deci ale primuluĭ o- Ocupaţia imobililor.

---

[1]) Şi moştenirile lepădate sau părăsite *pro derelicto* aparţin tot Statuluĭ. (Art. 477 şi 646.) Laurent. VIII. 460.—Art. 510 din codul Calimach (386 Austriac), urmând în această privinţă dreptul roman, atribue din contra primuluĭ ocupant lucrurile mişcătoare părăsite cu bună voe de către proprietarul lor: „*Pro derelicto rem a domino habitam si sciamus, possumus adquirere.*“ Pr. (L. 2. Dig. Lib. 41. Tit. 7.) Vedĭ şi Instit. § 47. Lib. 2. Tit. 1. Lucruri părăsite.

[2]) Demolombe. XIII. 18. Duranton. IV. 269.—Art. 477 este deci inesact şi prea general când dice că *toate* bunurile fără stăpân se cuvin Statuluĭ. Apoĭ, litera Art. 646 cuprinde şi o contradicere, căci nu se poate dice că bunurile care n'au stăpân aparţin cui-va, fie chiar Statuluĭ. Inesactitate de tecst.

[3]) Laurent. VI. 39. Marcadé. II. 396. Vedĭ şi Tom. II a lucrăreĭ noastre, p. 423, nota 4. „Lucrurile *mobile* care nu aparţin nimăruĭ, dice Art. 640 din codul Olandez, devin proprietatea primuluĭ ocupant.“ La Romanĭ, toate bunurile fără stăpân, fie mobile sau imobile, aparţineau primuluĭ ocupant. Vedĭ legile citate. Tom. II, p. 423, nota 4. Vedĭ şi Art. 497 cod. Calimach (381 Austriac) şi Art. 1 Partea II, Cap. I, cod. Caragea, unde se dice: „*orĭ ce lucru* nu este al nimăruĭ, acela se face al celuĭ ce va apuca să'l ea întâĭ.“

[4]) Codul francez consacră implicit dreptul ocupaţiuneĭ în maĭ multe articole, fără însă a o prevede anume între modurile de dobândire a proprietăţeĭ. Codul Italian o prevede din contra, avênd un titlu întreg asupra acesteĭ materiĭ. (Art. 711-719.) Codul Olandez (Art. 639) menţionează de asemene ocupaţiunea sub numele de apropriaţiune sau însuşire, *toeeigening*. Deosebire de redacţie de la codul francez.

[5]) „Asupra lucrurilor nestăpânite, dice Art. 497 din codul Calimach (381 Austriac), se întemeează titlu pe firească slobozenie ce are fişte-cine de a le lua în stăpânirea sa.“ şi Art. 498 din acelaşi codice adaogă: „chipul câştigăreĭ este ocupaţia prin care ieà cineva supt a sa putere un lucru nestăpânit, cu scop de a'l întrebuinţa ca un proprietar.“ „*Quod enim nullius est, id ratione naturali, occupanti conceditur.*“ (L. 3. Pr. Dig. Lib. 41. Tit. 1.) Art. 497, 498 Cod. Calimach.

cupant; aceasta se înțelege însă numaĭ pentru lucrurile mișcătoare, precum animalele sălbatice, peștele, plantele care cresc în marea etc., căcĭ această regulă nu maĭ este, după cât am vĕḑut, aplicabilă la imobilile care n'au stăpân, de vreme ce ele se cuvin Statuluĭ în basa Art. 477 și 646. (Veḑĭ și *infrà*, p. 214.)

Ocupațiunea e privitoare: 1° la lucrurile a căror us e comun tuturora (Art. 647); 2° la vênat și la pĕscuit (Art. 648)); 3° la invențiune sau găsire, și în fine, 4° la lucrurile luate de la inimicĭ în timp de resboiŭ (*occupatio bellica*).

I. Despre lucrurile a căror us e comun tuturora. (Art. 647.)

Sunt lucrurĭ care nu aparțin nimăruĭ, [1]) pe care Justinian le numește comune (*res communia omnium*), precum sunt: aerul, lumina, marea, apa curgĕtoare etc., și a căror folosință și us nicĭ Statul nu poate să le oprească, căcĭ usul lor aparține tuturora.[2])

Lucrurile comune despre care vorbește Art. 647. Controversă.

Majoritatea autorilor susțin că de aceste lucrurĭ a înțĕles a vorbi Art. 647.[3]) Laurent însă susține că acest tecst a înțĕles a se referi la lucrurile publice (*quæ in publico usu habentur*), care după Art. 476 fac parte din domeniul public și a caror us aparține tuturora, fără a fi susceptibile de o proprietate privată, precum sunt: drumurile, rîurile navigabile sau plutitoare etc. Cestiunea la noĭ este și maĭ îndoelnică, pentru că tecstul nostru întrebuințează cuvêntul *bunurĭ* în loc de *lucrurĭ*, care se vede în tecstul respectiv francez. Dacă legiuitorul a înțĕles a se referi la lucrurile comune despre care vorbește § 1 din Institute, ear nu la lucrurile publice despre care vorbește Art. 476, atuncĭ espresiunea *bunurĭ* nu este nemerită, pentru ca lucrurile pe care Romaniĭ le numeau *communia omnium* nu sunt bunurĭ în înțĕlesul juridic al cuvêntuluĭ, adecă nu sunt susceptibile de a întra în patrimoniul nostru.[4]) Faptul decĭ că legiuitorul nostru a întrebuințat cuvêntul

---

[1]) Se poate însă ca cine-va să'și însușească fragmentele unor lucrurĭ comune. Astfel, nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că eu am devenit stăpân prin ocupațiune asupra apeĭ pe care am scos-o din un fluviu, sau asupra aeruluĭ pe care l'am închis și comprimat într'un balon. Demolombe. XIII. 21. Ducaurroy. II. 383.

[2]) „*Et quidem naturali jure communia sunt omnium hœc: aer, aqua profluens, et mare, et per hoc littora maris. Nemo igitur ad litus maris accedere prohibetur; dum tamen villis et monumentis et œdificiis abstineat, quia non sunt juris gentium, sicut et mare.*“ (Instit. § 1. Lib. 2. Tit. 1.)

[3]) Demolombe. XIII. 21. Ducaurroy. II. 383. Marcadé. III. 11. Boileux. III. p. 6. — *Contrà.* Laurent. VI. 1 și Ante-proiect. III. p. 216. Proudhon. *Domaine public.* 16 și 204.

[4]) Prin *bunurĭ* se înțĕlege într'adevĕr numaĭ lucrurile susceptibile de o proprietate publică sau privată. (Art. 406 Cod. Italian și 555 Cod. Olandez.) Veḑĭ Tom. II. a lucrăreĭ noastre, p. 377.

bunurĭ în loc de *lucrurĭ* ne face a crede că soluţiunea dată de Laurent este singură adevĕrată la noĭ. (Comp. Bonachi. III. p. 6.)

II. Despre vênat [1]) şi despre pĕscuire. (Art. 648.)

1° Vênare.

Animalele sĕlbatice nefiind proprietatea nimĕruĭ devin proprietatea primuluĭ ocupant. Aceasta este sensul Art. 648, şi dacă el ne mână la legĭ administrative (care la noĭ nu esistă [2]), aceasta este uumaĭ cu scop de a pune în princip că legile speciale nu nimicesc regula dreptuluĭ civil care consacră dobândirea proprietăţeĭ prin ocupaţiune. Altfel, el n'ar avea nicĭ o raţiune de a fi în secţiunea de faţă. (Demolombe. XIII. 22.) „Toate fiarele sĕlbatice şi păserĭ, ḑice Art. 502 din codul Calimach, se cuvin apucătoruluĭ, *de s'au şi rănit maĭ înainte de către altul.*“ [3])

In dreptul vechiŭ francez, înaintea legeĭ de la 1790, dreptul de a vêna era reservat numaĭ boerilor (*aux seigneurs*). Astăḑĭ, dreptul de a vêna şi de a pĕscui este un atribut al proprietăţeĭ în acest sens ca orĭ ce proprietar poate vêna şi pĕscui pe fondul seu, putênd

---

[1]) Vênatul este un mijloc de a dobândi prin ocupaţiune animalele sĕlbatice care trăesc în starea lor de libertate firească (*in laxitate naturali*). Acest mod de achisiţiune nu se aplică decĭ la animalele care, cu toate că sunt de natură sĕlbatică, totuşĭ s'au îndumesnicit şi au de obiceiŭ de a se întoarce la proprietarul lor, precum cerbiĭ, păuniĭ, porumbiĭ etc. (Comp. Art. 468, 503 C. C. şi 507 cod. Calimach.) Aubry et Rau. II. § 201. Demolombe. XIII. 23. Laurent. VIII. 440. Toullier. D. II. (partea II) 6. Curtea din Rennes. D. P. 49. 2. 225. Aceste animale se cuvin apucătoruluĭ după Art. 507 din codul Calimach, numaĭ când ele au perdut obiceiul de a se reîntoarce la proprietarul lor.

Animalele dumesnicite (îmblânḑite) nu se dobândesc prin ocupaţie.

[2]) Nicĭ o lege specială nu regulează în adevĕr această materie la noĭ, afară de Art. 102 din legea poliţieĭ rurale de la 1868, care ḑice că vênatul este oprit de la 1 April la 1 August pentru tot felul de animale, afară de păserele trecĕtoare şi animalele stricĕtoare (urşĭ, lupĭ, mistreţĭ etc.) care se pot omorî în orĭ ce timp.—Senatul a votat o lege asupra poliţieĭ vênatuluĭ încă de la 25 fevruar 1885, însă această lege, imperios cerută, n'a fost votată de Cameră nicĭ până astăḑĭ, cu toată stăruinţa ce am pus în această privinţă în parlamentul român ca representant al Iaşuluĭ.

Lipsa uneĭ legĭ asupra vênatuluĭ. Lacună.

Veḑĭ în manualul administrativ al Moldoveĭ, Tom. I. p. 473 şi 474 anaforaoa sfatuluĭ din 1842 pentru timpul când este slobodă vênarea vietăţilor nedumesnice şi nestricătoare, precum şi anaforaoa din 1851 pentru uciderea şi împuţinarea lupilor. Locuitorul care ucidea un lup şi aducea drept dovadă botul şi piciorul drept de dinainte la isprăvnicie capata o premie de 6 sorocoveţĭ, păstrând şi pelea în folosul seu.

Manual administrativ al Moldoveĭ.

[3]) „*Ferœ igitur bestiæ, et volucres, et pisces, id est omnia animalia, quæ in terra, mari, cœlo nascuntur, simulatque ab aliquo capta fuerint, jure gentium statim illius esse incipiunt*: **quod enim ante nullius est, id naturali ratione occupanti conceditur.**“ (*Inst.* § 12.)

să interdică aceste drepturi altora.[1]) (Comp. Art. 500 și 503 Cod. Calimach și Art. 712 Cod. Italian.)

Ocupațiunea nu strămută însă proprietatea la vânător de cât atuncĭ când vênatul a căḑut în mâna luĭ, *non aliter quam si ceperis, quia multa accidere solent ut non capias* (Instit. § 13. Lib. 2. Tit. 1), de unde resultă că cel de al treile care ar fi prins un animal rănit de altul n'ar putea fi obligat a'l restitui,[2]) ceea ce este conform dreptuluĭ nostru anterior (Art. 502 cod. Calimach) și dreptuluĭ Roman (§ 13 Instit. Lib. 2. Tit. 1 și L. 55. Dig. Lib. 41. Tit. 1), unde cestiunea era maĭ înainte controversată.[3])

Vênarea pe locul altuia

Faptul că vânătoarea a avut loc pe pământul altuia fără voea luĭ, nu împedică pe vênător de a deveni proprietarul animaluluĭ ucis de dênsul, căcĭ această împrejurare nu rădică vênatuluĭ caracterul seu de *res nullius*.[4]) Remâne însă bine înțĕles că vênătorul va fi pasibil de daune interese pentru calcarea dreptuluĭ de proprietate.[5]) (Art. 998.)

Perderea posesiuneĭ.

Proprietatea care se dobândește asupra animalelor sĕlbatice prin ocupațiune, adecă prin luarea lor în posesiunea noastră, se perde odată cu posesiunea lor, îndată ce aceste animale 'și au redobândit libertatea lor.[6])

---

[1]) Dreptul de a vêna și de a pĕscui aparține și usufructuaruluĭ unuĭ fond. (L. 9 § 5. Dig. Lib. 7. Tit. 1.) Aubry et Rau. II. § 201, p. 211. Demolombe. X. 335. Veḑĭ și Tom. II. p. 581, tecst și nota 2.

[2]) Aubry et Rau. II. § 201, p. 212. Demolombe. XIII. 25. Laurent. VIII. 441, 442. Cas. Fr. D. P. 62. 1. 449.—*Contrà.* Jud. ocol Schirmeck. D. P. 60. 3. 80 § 2.—Dar dacă animalul a fost rănit de moarte, el aparține aceluĭ care l'a rănit. Laurent. VIII. *loco cit.* Jud. Ocol. Bulgnéville. D. P. 60. 3. 80 § 1.

Cod. Caragea.

[3]) Veḑĭ și Art. 1 *in fine*, cod. Caragea, Partea II. Cap. I, unde se ḑice: „câte sĕlbatice vênându-le și lovindu-le și *perḑêndule din ochiĭ lor*, vor cădea în mânele noastre, se fac ale noastre."

[4]) Aubry et Rau. II. § 201, p. 211. Demolombe. XIII. 23. Duranton. IV. 279 și 283. Toullier. D. II. (partea II) 7. Demante. III. 11 bis III. Laurent. VIII. 443. „*Nec interest, feras bestias et volucres utrum in suo fundo quisque capiat, aut in alieno.*" (Instit. § 12 *in medio*. Lib. 2. Tit. 1.) „Proprietarul uneĭ moșiĭ nu poate lua cu sîla vênatul ce altul a vênat pe moșia luĭ, ḑice Art. 503 din codul Calimach ; el are însă voe de a'l opri să nu între pe moșia luĭ cu scop de a vêna." Comp. Art. 712 Cod. Italian.

Dreptul Roman.

[5]) Și la Romanĭ, proprietarul pe a cărui fond cel de al 3-le ar fi întrat în scop de a vêna sau de a pĕscui, putea să esercite contra vênătoruluĭ sau pĕscuitoruluĭ acțiunea aquiliană în daune (L. 28. Pr. Dig. Lib. 9. Tit. 2) și chiar acțiunea *injuriarum*, dacă el ar fi întrat pe fond în contra voințeĭ proprietaruluĭ : „*Qui in domum alienam invito domino introiret quamvis in jus vocati, actionem injuriarum in eum competere, Ofilius ait.*" (L. 23. Dig. Lib. 47. Tit. 10.) Comp. și § 12 *in medio*, Instit. L. 2. Tit. 1.

[6]) Demolombe. XIII. 26. Comp. Art. 504, din codul Calimach și tecstele Romane citate în Tom. II, p. 444, nota 2.

Art. 648 aplică principiile ocupațiuneĭ și la pescuire. Peștele ca și vênatul neaparținând nimĕruĭ se cuvine primuluĭ ocupant, și nicĭ o lege specială nu reglementează la noĭ acest drept. „La mare, la limanurĭ, la țermurĭ, la rîurĭ marĭ și la malurile lor este slobodă pescuirea orĭ cuĭ," dice Art. 501 din codul Calimach.[1] 2° Pescuire.

Orĭ cine poate decĭ să pescuească și la orĭ ce timp în mare și în rîurile navigabile sau plutitoare.

Proprietarĭĭ riverani a rîurilor nenavigabile și neplutitoare pot de asemene să pescuească până la mijlocul rîuluĭ, putênd chiar să împedice pe alțiĭ de a esercita acest drept în puterea dreptuluĭ lor de proprietate asupra acestor rîurĭ. (Vedĭ *suprà*, p. 34, nota 3.) Pescuire în rîurile nenavigabile și neplutitoare.

Persoana însă care ar fi pescuit fără drept într'un rîu străin va dobândi prin ocupație proprietatea peștelui, remânênd numaĭ respundĕtoare după dreptul comun pentru călcarea proprietățeĭ altuia, căcĭ nu este nicĭ o rațiune de a face vre-o deosebire între vênat și între pește.[2]

Remâne însă bine înțĕles că pescuitul ca și vênatul nu poate să fie un mod de a dobândi proprietatea prin ocupație de cât pentru peștele care se găsește *in laxitate naturali*. Peștele din iazurĭ, bălțĭ, cotețe, etc. ca și vênatul aflător în locurĭ îngrădite ne maĭ fiind *res nullius*, ci o proprietate privată, aceĭ care ar prinde asemene animale ar comite un adevĕrat furt.[3] (Comp. Art. 468, 503 C. C. și 309 § 1 Cod. Pen.) Pește și vênat închis.

III. Despre invenţiune sau găsire.

Invențiunea este un fel de ocupațiune prin care dobândim un lucru care nu aparține nimăruĭ, sau a căruĭ proprietar este cel puțin necunoscut. Invențiunea se aplică la lucrurile neînsuflețite, pe când vênatul și pescuitul se aplică la lucrurile însuflețite. Invențiunea este relativă: 1° la lucrurile care n'au stăpân, fie că ele n'au fost nicĭ o dată a nimăruĭ, fie că ele au fost lepădate *pro derelicto* de către proprietarul lor; 2° la lucrurile perdute de către proprietarul lor; și 3° la comoară sau tesaur. (Art. 649.)

Albine. Tot acolo am vorbit și despre roiĭ albinelor despre care se ocupă Art. 505 din codul Calimach (384 Austriac) și Art. 713 din codul Italian. Vedĭ și *suprà*, p. 55, în notă, la fine.

[1]) „*Jus piscandi omnibus commune est in portis fluminibus que.*" (Instit. § 2. Lib. 2. Tit. 1.) „Cât pește vom vêna în *locurĭ slobode* de a vêna, este al nostru." (Art. 1 *in fine*, P. II. Cap. I. C. Caragea.)

[2]) Laurent. VIII. 446.—In Francia, din contra, acel care ar fi pescuit într'un rîu străin fără învoirea proprietaruluĭ nu dobândește proprietatea peștelui, de vreme ce, după Art. 5 din legea de la 15 Aprilie 1829, el trebue să restitue valoarea peștelui pescuit. Această derogațiune la dreptul comun nu se justifică însă prin nimic. Deosebire între codul francez și al nostru.

[3]) Demolombe. XIII. 30. Duranton. IV. 275, 276. Faustin Hélie. Cod. Pen. V. 2033. Bonachi. III. p. 7.

1° *Invenţiune relativă la lucrurile care n'au avut nici o dată stăpân, sau care au fost părăsite de proprietarul lor.*

Lucruri care n'au avut stăpân.

Lucrurile neînsufleţite care n'au aparţinut nimăruĭ devin proprietatea primuluĭ ocupant. Astfel sunt: scoicile, mărgăritariĭ, petrele scumpe, plantele şi alte lucruri care se găsesc în mare. [1])

Lucruri părăsite pro derelicto.

Tot astfel, prin invenţiune sau ocupaţiune devenim proprietar a lucrurilor mişcătoare care au aparţinut cui-va, însă care au fost lepădate *pro derelicto* de proprietarul lor, precum sunt monedile sau alte obiecte care se obicinuesc a se arunca în public în ḑilele de solemnităţĭ oficiale sau de serbătorĭ private de familie. [2])

Părăsirea imobililor.

Dacă s'ar întâmpla ca cine-va să părăsească un imobil cu intenţiune de a abdica proprietatea (ceea ce nu s'a vḑut încă în practică) acest imobil va aparţinea Statuluĭ, în basa Art. 477 şi 646. (Laurent. VI. 1. Veḑĭ şi *suprà*, p. 210.)

2° *Invenţiune relativă la lucrurile perdute de cătră proprietarul lor.*

Nu trebue să confundăm lucrurile perdute (*épaves*) cu acele care n'au stăpân, căcĭ, pe când acele din urmă devin proprietatea primuluĭ ocupant, cele dintâĭ din contra au un stăpân care păstrează proprietatea lor... *hœ enim dominorum permanent.* (Instit. § 48. Lib. 2. Tit. 1.) Aşa dar, ocupaţiunea nu transferă proprietatea obiectelor perdute de alţiĭ, de vreme ce acel care le a perdut poate să le revendice de la găsitor. [3]) (Art. 1909 § 2. Comp.

---

[1]) Demolombe. XIII. 56 urm.—„*Item lapilli et gemmæ et cetera, quæ in litore inveniuntur, jure naturali statim inventoris fiunt.*“ (Instit. § 18. Lib. 2. Tit. 1. şi L. 1 § 1. Dig. Lib. 41. Tit. 2.) (Veḑĭ Art. 1, Partea 2, Cap. I din codul Caragea.) Veḑĭ şi *suprà*, p. 210.

[2]) Demol. XIII. 59. Laurent. VI. 1. „*Qua ratione verius esse videtur ut, si rem pro derelicto a domino habitam occupaverit quis, statim eum dominum effici. Pro derelicto autem habetur, quod dominus ea mente abjecerit, ut id rerum suarum esse nollet: ideoque statim dominus esse desiit.*“ (Instit. § 47. Lib. 2. Tit. 1.) Veḑĭ şi Legea 2. Dig. Lib. 41. Tit. 7, citată *suprà*, p. 209, nota 1.—Art. 510 din codul Calimach (386 Austriac) atribue apucătoruluĭ toate lucrurile mişcătoare *părăsite cu bună voe de proprietarul lor*, şi Art. 511 din acelaşĭ codice (388 Austriac) prevede că, la caz de îndoeală, nu se presupune că cine-va a voit să lepede lucrul seu. „Cu atât maĭ vârtos, adaogă Art. 512 din acelaşĭ codice (388 *in fine*, Austriac), se opreşte orĭ şi care a'şĭ însuşi lucruri din stricarea corăbieĭ, *căcĭ aceste nu se socotesc părăsite.*“

[3]) Laurent. VIII. 463. Demol. XIII. 71. Mourl. II. 16. „Câte lucruri mişcătoare perdute vom găsi, ḑice Art. 2, P. II, Cap. I, Cod. Caragea, de *nu se va găsi stăpânul lor până în treĭ anĭ*, ale noastre se fac.“ Comp. şi Art. 521 cod. Calimach (392 Austriac.)—Art. 717 din codul francez prevede că drepturile asupra acestor lucruri, ca

și art. 327, 328 din codul penal, după care acel care găsește lucruri străine poate după împrejurări fi condamnat pentru abus de încredere, [1]) soluțiune care se vede admisă și de Art. 522 din codul Calimach corespunzător cu Art. 393 din codul Austriac.)

și asupra acelor aruncate în mare pentru ușurarea corăbiei, *quœ in tempestate maris, levandœ navis causa, ejiciuntur* (Instit. § 48. Lib. 2. Tit. 1), se regulează prin legi speciale, dispoziție care n'a fost reprodusă de legiuitorul nostru.—Art. 513—526 din codul Calimach (389—397 Austriac) și Art. 715—718 din codul Italian cuprind mai multe dispoziții asupra lucrurilor perdute și a îndatoririi de a le restitui proprietarului lor. La noi, în lipsă de tecst, proprietarul lucrurilor perdute va avea drept să le revendice, dovedind proprietatea sa, plătind bine înțeles găsitorului cheltuelele făcute de dênsul pentru publicare, conservarea sau hrana lucrului, dacă e vorba de un animal (Argum. din Art. 991), și chiar recompensa ce ar fi promis. (Argum. din Art. 942 și 969.) „Proprietarul unui lucru găsit se îndatorește a plăti cuviincioasele cheltueli făcute pentru lucrul seu, dice Art. 518 din codul Calimach (391 Austriac); ear găsitorul lui de va cere *colacul seu*, să'i dee o a zecea parte din obicinuitul preț a lucrului, de va face până la 10,000 lei (vechi), ear trecênd peste prețul acesta, să i se plătească pentru tot prisosul 5 %.“ Comp. și Art. 718 din codul Italian, care prevede o recompensă pentru toate casurile.

Dobândirea lucrului perdut prin prescripție. Controversă.

Găsitorul unui lucru nu devine deci proprietarul lui prin ocupație, ci numai prin prescripție, dacă proprietarul n'a esercitat acțiunea în revendicare în tot timpul cerut de lege pentru a prescrie. După codul Caragea, găsitorul prescrie, fără nici o distincție, proprietatea lucrului găsit prin *trei ani*, ear după codul Calimach, (521) prin *trei ani* de la publicare, pentru lucrurile mișcătoare, și prin un an, conform obiceiului pământului, tot de la publicare, pentru lucrurile *de sineși mișcătoare (moventia)*, precum animalele. (Comp. Art. 392 *in fine* și 1466 Cod. Austriac.) Astăzi, din contra, mi se pare că găsitorul nu va prescrie proprietatea lucrului găsit de cât prin 30 de ani de la găsire, căci Art. 1909 § 2 nu apără pe posesorul lucrului perdut contra revendicării din partea adevăratului proprietar prin termenul de trei ani de cât atunci când el are un titlu și este de bună credință, și în specie, nu esistă nici una, nici alta. Comp. Demol. XIII. 71. Laurent. VIII. 463. Mourlon. II. 16. Troplong. *Prescription.* II. 1049. Demante. III. 14 bis II. Durant. IV. 329, 330.—Vezi cu toate aceste Marcadé. III. 17. Toullier. II. (parte II) 49 nota 1. Ducaurroy. II. 394, care sunt predispuși a admite prescripția de 3 ani, ceea ce este inadmisibil, cu toate că această interpretare, greșită după noi, a fost admisă prin o decisie a minist. de finanțe al Franciei din 1825.

[1]) Vezi legea din 21 Ianuar 1883, p. titlurile la purtător perdute, distruse etc. Vezi și Art. 144 din codul comercial vechiu, după care debitorul unei polițe se poate împrotivi la plată, la caz de perderea ei. Comp. Art. 321, 354 urm. din codul de comerț nou.

3° *Invenţiune relativă la comoară.* (Art. 649.)

Comoara este orĭ ce lucru mişcător [1]) de o valoare comercială (*pecunia*), fie chiar şi de puţină însemnătate, ear nu numaĭ *de mult preţ*, după cum cere codul Calimach, precum banĭ, juvaere, petre scumpe şi alte lucrurĭ de o valoare oare care, [2]) ascuns, [3]) fie chiar şi de puţin timp, [4]) sau îngropat, [5]) pe care nimine nu poate justifica că este proprietar. [6]) Proprietarul fondului nu de-

Mina nu este o comoară.

[1]) *Condita ab ignotis dominis* **mobilia**, ḑice legea unică, Cod. X. 15. Astfel, aurul sau argintul care s'ar găsi într'o mină nu este o comoară, pentru că aceste metalurĭ fac parte integrantă din locurile în care se găsesc. Demol. XIII. 36. V. şi Tom. II. p. 383, nota 3.

Morminte vechĭ. Controversă.

[2]) Mormintele antice şi lucrurile de preţ aflătoare în ele nu sunt însă o comoară, chiar când ar fi descoperite într'un loc nedestinat la înmormêntărĭ, pentru că ele au fost îngropate cu intenţiune ca să remâe de a pururea în pământ, ear nu cu scop ca să fie cândva scoase de acolo. Laurent. VIII. 454. C. Bordeaux Répért. Dalloz. *Propriété.* 189.—*Contrà.* Demol. XIII. 37. Comp. şi D. P. 56. 2. 178.

Lucrul ascuns într'un mobil este el o comoară? Controversă.

[3]) Din acest cuvênt resultă că o comoară poate fi ascunsă nu numaĭ de cât în pământ, *in fundo*, *in solo*, după cum se esprimă legile Romane, dar şi într'o clădire, şi chiar într'un lucru mişcător, de esemplu, în saltariul secret a unuĭ scrin. Demol. XIII. 34. Marcadé. III. 14. Aubry et Rau. II. § 201, tecst şi nota 21. Duranton. IV. 311. Mourlon. II. 12.—*Contrà.* Laurent. VIII. 453.

Deosebire între dreptul Roman şi dreptul actual.

[4]) La Romanĭ, se cerea, din contra, ca lucrul să fi fost ascuns de mult: „*Thesaurus est* **vetus** *quædam depositio pecuniæ* **cujus non extat memoria**, *ut jam dominum non habeat.*“ (L. 31 § 1. Dig. Lib. 41. Tit. 1.) Vedĭ şi L. unică, Cod. X. 15 *(tempore vetustiori.)* „Dacă cele găsite vor fi banĭ sau alte lucrurĭ *de mult preţ*, ḑice Art. 527 din codul Calimach (398 Austriac), *ascunse de atâta vreme, în cât să nu fie prin putinţă a se afla cel de maĭ înainte proprietar*, atuncea se socoteşte comoară.“ „Comoară se chiamă aur, argint, *banĭ ceĭ vechĭ de demult*, stăpânul a cuĭ au fost să nu se cunoască cine au fost,“ ḑice pravila luĭ V. Lupu şi a luĭ M. Basarab (glava 89.)—Astăḑĭ, condiţiunea vechimeĭ ne maĭ fiind prescrisă de lege, moneḑile orĭ cât de nouĕ ar fi pot face obiectul uneĭ comorĭ. Laurent. VIII. 455. Demol. XIII. 40. Aubry et Rau. II. § 201, nota 22.—Vedĭ însă Curtea din Bordeaux şi din Orléans. Répért. Dalloz. *Propriété.* 192, 2° şi D. P. 55. 2. 103.

[5]) Lucrul care n'ar fi ascuns sau îngropat, ci s'ar afla numaĭ pe faţa pământuluĭ, n'ar fi decĭ o comoară, ci un lucru perdut. Laurent. VIII. 453. Demol. XIII. 33. Marcadé. III. 14.—Tot astfel, ornicul ce s'ar găsi cu ocasiunea curăţireĭ uneĭ privăţĭ n'ar avea caracterul uneĭ comorĭ, ci a unuĭ obiect perdut. Demol. şi Tribun. Versailles.

[6]) Când decĭ se ştie a cuĭ e lucrul ascuns sau uitat, atuncĭ el nu maĭ este o comoară. „Ear de nu vor fi lucrurĭ vechĭ şi *stăpânul acelor lucrurĭ se va cunoaşte*, ḑice pravila luĭ V. Lupu, şi a luĭ M. Basarab, şi *se va şti cine au fost*, atuncĭ cine va găsi acele lucrurĭ nu se va chiema c'au găsit comoară.“ Ducaurroy. II. 389. Comp. şi L. 31 § 1 *in fine.* Dig. Lib. 41. Tit. 1.

Revendicarea comoareĭ.

Chiar când lucrul găsit ar fi o comoară, acel care s'ar pretinde

vine deci prin accesiune proprietarul comoreĭ, căci ea nu se consideră ca un accesoriu al fondului în care se găseşte, pentru ca să se poată aplica Art. 489. (Veḑĭ Tom. II. p. 496.)

Legiuitorul definind comoara, maĭ cere încă ca ea să fie descoperită *prin un pur efect al întâmplăreĭ, non data ad hoc opera, sed fortuitu*, după cum se esprimă § 39. Instit. Lib. II. Tit. 1, sau *quocunque casu, non studio perscrutandi*, după cum se esprimă legea unică, Cod. X. 15; însă această condiţiune nu se referă de cât la atribuirea proprietăţeĭ comoareĭ, aşa în cât aceste cuvinte ar trebui să se găsească în § 1 al art. 649, ear nu în § 2, care defineşte comoara, căci un lucru ar constitui o comoară chiar dacă ar fi descoperit după anume cercetărĭ şi săpăturĭ. [1]) Inesactitate de tecst.

Astăḑĭ, orĭ ce mijloace sunt permise pentru a descoperi o comoară, pe când Art. 532 din codul Calimach (400 Austriac modificat) oprea întrebuinţarea *de fapte necuviincioase*, şi prin aceste fapte trebue să înţelegem farmecile care se fac de oameniĭ amăgitorĭ spre înşălăciunea şi spaima celor proştĭ şi lesne creḑătorĭ.[2]) Intrebuinţarea de farmecĭ. Cod. Calimach.

„Cel ce va găsi comoară cu vrăjĭ şi cu dracĭ, *aceluia nimic să nu i se deie, ci să ia tot Domnia.*“ (Prav. V. Lupu şi M. Basarab.)

La Romanĭ, maĭ întâĭ, comoara aparţinea Statuluĭ. Adrian modificând însă această stare de lucrurĭ, atribue jumătate din comoară proprietaruluĭ fondului, ear jumătate găsitoruluĭ: *dimidium domino soli, dimidium inventori*, soluţiune care a fost menţinută şi de Justinian. [3]) Cui se cuvine comoara? Dreptul Roman.

---

proprietarul eĭ ar putea s'o revendice 30 de anĭ de la descoperirea eĭ. Laurent. VIII. 456. Demol. XIII. 38 bis.—Proprietatea va putea fi dovedită în asemene caz prin orĭ ce soiŭ de mijloace, adecă atât prin marturĭ (Art. 1198), cât şi prin presumţiunĭ. (Art. 1203.) Laurent. *loco cit.* Demolombe. XIII. 39. Aubry et Rau. II. § 201, p. 216. Duranton. IV. 311. Mourlon. II. 12.

[1]) Demolombe. XIII. 41. Mourlon. II. 12. Ducaurroy. II. 390. Demante. III. 12. Comp. Art. 714 din codul Italian care îndreaptă acest viciu de redacţiune. Veḑĭ şi *suprà*, p. 207, nota 2.

[2]) Şi la Romanĭ, farmecile erau oprite ca mijloace de a găsi o comoară: *„Sine sceleratis, ac puniendis sacrificiis, aut alia qualibet arte legibus odiosa.“* (Cod. X. 15 L. unică). Şi în dreptul vechiŭ francez, comoara descoperită prin arta magică se cuvinea în întregimea eĭ regeluĭ, sau boeruluĭ *(au seigneur haut justicier.)* Demol. XIII. 42. Dreptul Roman.

[3]) Partea proprietaruluĭ, care fusese redusă numaĭ la o pătrime de către Graţian, Theodosie şi Valentinian (L. 2. *Cod. Theod. de thesauris*), fu earăşĭ ficsată la jumătate de către Leon, a căruĭ constituţie s'a păstrat în acest punct şi de Justinian. (Instit. § 39. Lib. 2. Tit. 1 şi Cod. L. unică, X. 15.)—In codul Caragea (Partea II, Cap. I, Art. 1), comorile erau *domneşti*, ca şi în dreptul Germanic, ca şi în Anglia, unde şi astăḑĭ, comora aparţine coroaneĭ. Veḑĭ şi pravila luĭ V. Lupu şi a luĭ M. Basarab.—După Art. 529 din codul Calimach (399 Austriac, modificat maĭ în urmă prin decretul din 16 Iunie 1846), comoara găsită se împărţea în treĭ de Dreptul vechiŭ.

Dreptul actual. Art. 649, § 1.

Pentru a şti cuĭ se cuvine comoara în dreptul actual, trebue să distingem: 1° Comoara se cuvine în întregimea eĭ proprietaruluĭ fonduluĭ, dacă descoperirea a fost făcută de însuşĭ proprietarul aceluĭ fond, sau de alţiĭ, după cercetările ordonate de dênsul în scop de a găsi o comoară. [1]) 2° Comoara se cuvine tot proprietaruluĭ fonduluĭ, dacă descoperirea eĭ a fost făcută de unul de al treile *în urma unor cercetărĭ neordonate de proprietar*, căcĭ, în asemene caz, găsitorul a violat dreptul de proprietate, şi nu se poate admite ca o faptă ilegală să'ĭ aducă vre un folos. [2])

---

o potrivă părţi, din care una se lua de stăpânire, alta de proprietarul loculuĭ, şi a treia de către găsitor, soluţiune care era admisă şi în vechiul drept francez. (Veḑĭ Demol. XIII. 43.)—După codul Calimach, acel care găsea o comoară pe locul seu, lua decĭ două treimĭ, una ca proprietar al loculuĭ, ear celaltă ca găsitor. (Art. 530, neesistent în codul Austriac.) Veḑĭ în colecţia lui Sc. Pastia, p. 1398, circul. minist. dreptăţeĭ din 1861 care prevede că împărţirea comorilor să se facă de administraţie.

Pravila luĭ Mateĭ Basarab şi V. Lupu.

Este de observat că în cele maĭ vechĭ monumente ale legislaţiuneĭ noastre, pravila luĭ Mateĭ Basarab (glava 89) şi a luĭ Vasile Lupu, găsim aproape aceeaşĭ soluţiune ca şi astăḑĭ. Aceste pravile adaogă însă: „Aceste toate ce scrie maĭ sus, au fost în ḑilele cele vechĭ, ear acum s'au părăsit acele obiceiurĭ. Comoarele câte se găsesc toate le ieau decĭ Domnĭĭ, şi numaĭ ce dau cât se îndură oare ce puţin lucru celuia ce găseşte, ear stăpânuluĭ celuia cu locul nu'ĭ dau nimica."

[1]) Laurent. VIII. 450. Mourlon. II. 12. Marcadé. III. 15. Demol. XIII. 50. C. Orléans. Répért. Dalloz. *Propriété.* 203. „Dacă lucrătoriĭ s'au năimit de către proprietar *înadins spre aflarea comoreĭ*, ḑice Art. 534 din codul Calimach (401 Austriac), *eĭ vor lua numaĭ naimeala lor.*" Această soluţiune este juridică, pentru că, în asemene caz, proprietarul este adevĕratul găsitor al comoreĭ, şi ocupaţiunea sau luarea eĭ în posesiune se îndeplineşte pentru proprietar prin mijlocul lucrătorilor. Dacă proprietarul a întrebuinţat sau nu pe lucrătorĭ la descoperirea comoreĭ, aceasta este o cestiune de fapt. Destul este să observăm că n'ar fi de ajuns pentru aceasta ca proprietarul să se fi mulţumit a atrage numaĭ în mod vag luarea aminte a lucrătorilor în privinţa lucrurilor de preţ ce eĭ ar putea să găsească în săpăturele lor. Comp. Curtea din Rouen. D. P. 54. 2. 117 şi Demol. *loco cit.* 50. Aubry et Rau. II. § 201, p. 215.

[2]) Demolombe. XIII. 51. Mourlon. II. 11. Laurent. VIII. 449. Pothier. *Propriété.* 65. Durant. IV. 317. Aubry et Rau. II. § 201, p. 215. Dreptul Roman admitea aceeaşĭ soluţiune. (Cod. L. unică Lib. 10. Tit. 15.) Veḑĭ pravila luĭ V. Lupu şi a luĭ M. Basarab, unde se ḑice: „Nu va putea nimene să cerce pe loc străin pentru ca să găsească comoară fără de voea stăpânuluĭ aceluĭ loc, ear de va cerca şi va găsi fără sfatul stăpânuluĭ celuia cu locul, aşa numaĭ din capul luĭ, nu va remânea să fie a luĭ, ci se va da celuia cu locul.. şi de'l va duce la judeţ, va avea şi certare orĭ cum va fi voea judeţuluĭ." După rigoarea principiilor ar fi trebuit ca comoara, ca şi vânatul (veḑĭ *suprà*, p. 212), să fi fost a găsitoruluĭ, puţin importă

Aceasta resultă implicitamente din Art. 649.—3° Comoara aparţine pe jumătate în indivisiune găsitoruluĭ şi proprietaruluĭ fonduluĭ, dacă ea a fost descoperită prin un pur efect al întâmplăreĭ. [1]) Acesta este sensul ultimelor cuvinte care se vĕd în Art. 649 şi care, după cât am observat *suprà*, p. 207, nota 2 şi 217, nu sunt la locul lor. (Comp. Art. 714 Cod. Italian.) Găsitorul primeşte, în asemene caz, o parte din comoară ca un fel de primă pentru norocul ce l'a avut şi ca o resplată pentru că întâmplarea a făcut să se redee circulaţieĭ o avere care până la descoperirea eĭ remăsese neroditoare. [2])

Acel care din întâmplare găseşte o comoară într'un fond străin trebue decĭ s'o împartă cu proprietarul acestuĭ fond, căcĭ tăinuirea eĭ în scop de a lipsi pe proprietar de partea ce i s'ar cu-

---

locul unde ea ar fi fost descoperită: *fit enim ejus qui invenerit, quod non alterius sit*, ḑice l. 31 § 1. Dig. Lib. 41, Tit. 1. Legiuitorul a derogat însă implicitamente la regulele ocupaţiuneĭ, pentru că comoara nu este *res nullius* ca vênatul, ci are un proprietar necunoscut, care se presupune a fi proprietarul fonduluĭ. Legea nu atribue o parte din comoară găsitoruluĭ de cât atuncĭ când norocul sau întâmplarea a adus descoperirea eĭ. Această dispoziţie garantează proprietatea şi împedică pe ceĭ de al treilea de a calca proprietăţile străine în speranţă de a găsi comorĭ.

Soluţiunea de maĭ sus ar fi admisibilă, chiar dacă săpăturile ar fi fost înadins practicate de o persoană care ar fi fost în drept a le face, de esemplu, de un posesor de bună credinţă, căcĭ el n'ar putea să revendice o parte din comoară, de vreme ce descoperirea eĭ nu s'ar datori întâmplăreĭ, şi numaĭ în asemene caz se poate da o parte găsitoruluĭ străin, ca o primă pentru norocul seu *(fortuna)*. Aubry et Rau. II. § 201, nota 26.—*Contrà.* Demolombe. XIII. 52. 53. Posesor de bună credinţă. Controversă.

[1]) „De se va prileji cine-va *nu cercând, ci aşa se va nimeri* de va găsi o comoară pre un loc străin, ḑice pravila luĭ V. Lupu şi a luĭ M. Basarab, atuncea să fie şi să împartă în două cu stăpânul locului. Aceasta se socoteşte încă şi când vor găsi niscare comoară pre loc Domnesc sau pre loc călugăresc, ce se ḑice al bisericeĭ, pentru că jumătate de comoară este deapururea aceluia ce o găseşte, ear jumătate este a bisericeĭ, sau maĭ de multe orĭ Domnească."

[2]) Găsitorul devine proprietar al comoreĭ pentru partea sa indată ce ea a *a fost descoperită*, înainte chiar de a fi pus mâna pe ea, şi aceasta tot prin derogaţiune de la regulele ocupaţiuneĭ, de unde resultă că dacă maĭ mulţĭ lucrătorĭ au fost întrebuinţaţĭ la o lucrare comună, comoara nu se va cuveni *pro parte* tuturora, ci numaĭ aceluia care a dat cel întâĭ de dânsa, care a dat-o la iveală. Laurent. VIII. 451. Demante. III. 12 bis I. Demolombe. XIII. 54, 55. Curtea din Angers. D. P. 49. 2. 169.

Este de observat că după Art. 534 din codul Calimach, lucrătorĭĭ care ar fi fost tocmiţĭ pentru alt lucru de cât pentru găsirea uneĭ comorĭ nu primesc o parte din ea, ci numaĭ *o mulţămită* din partea proprietaruluĭ, pe când eĭ sunt partaşĭ la comoară dimpreună cu proprietarul, după Art. 401 corespunḑĕtor din codul Austriac. Deosebire între codul Calimach şi acel Austriac.

veni ar putea constitui un furt sau un abus de încredere.[1]) (Comp. Art. 306, 327, 328 Cod. Pen.) Găsitorul care ar fi încercat a'şi însuşi comoara întreagă în dauna proprietaruluĭ fondului n'ar putea însă să fie lipsit astădĭ, ca altă dată, de partea cuvenită luĭ: *Nulla pœna sine lege.*[2]) (Comp. Art. 703, 712.)

Numaĭ proprietarul are drept la comoară jure soli.

Comoara se cuvine pe jumĕtate numaĭ proprietaruluĭ, adecă aceluia care are *plenum dominium* precum îl defineşte Art. 480. Aceĭ care n'au de cât un drept real asupra lucruluĭ, precum usuarul, usufructuarul (Art. 538) n'au nicĭ un drept la comoară *jure soli*, adecă cu titlu de proprietate, ci numaĭ ca găsitorĭ.[3])

Ipotecă.

Comoara nefăcênd parte din fond şi păstrându'şĭ individualitatea sa nu este grevată de ipoteca care apasă asupra însuşĭ fondului,

---

[1]) Laurent. VIII. 452. Demolombe. XIII. 49. Aubry et Rau. II. § 201, nota 30. Vedĭ şi circulara ministeruluĭ dreptăţeĭ din 1861, Art. 5 (colecţia Pastia, p. 1400.)—*Contrà.* Carnot. *Cod. penal*, Art. 379. No. 16. Rauter. *Droit criminel.* II. 507. Proprietarul căruĭ comoară a fost tăinută are 30 de anĭ pentru a revendica de la găsitor partea cuvenită luĭ. (Art. 1890.) Laurent. VIII. 452. Curtea din Angers. D. P. 52. 2. 36. Bonachi. III. p. 10.

[2]) Demolombe. XIII. 49. Laurent. VIII. 452. Massé-Vergé. II. p. 102. Aubry et Rau. II. § 201, p. 215. „Dacă găsitorul nu va face de sineşĭ îndată arătare pentru comoara ce din întâmplare se va descoperi, ḑice Art. 531 din codul Calimach, atunci partea ce i se cuvine să se deie spre hrana săraĭmanilor, ear făcênd arătare altul, să i se deie aceluia.“ Comp. Art. 400 cod. Austriac şi maĭ ales Novella 51 a împaratuluĭ Leon, *de invento thesauro cujus esse debeat*, din care acest tecst este luat. Vedĭ şi pravila luĭ V. Lupu şi a luĭ M. Basarab, unde se ḑice: „Orĭ cine va ascunde comoara, dacă o va găsi, ca să nu dea nimic aceluia ce se vine, acela perde-şi-va şi partea sa ce i se va veni.“

[3]) Demolombe. XIII. 47. Laurent. VIII. 448. Vedĭ şi Tom. II a lucrăreĭ noastre, p. 580. Comp. şi L. 7 § 12. Dig. Lib. 24. Tit. 3.—Art. 824 din codul Olandez este formal în această privinţă.

Bezmanar. Art. 1528 C. Calimach.

Bezmanariul (proprietarul folosireĭ) are însă drept la o parte din comoara găsită în fondul supus bezmanuluĭ, pentru că el are toate drepturile alipite la proprietatea acestuĭ fond. Art. 1528 din codul Calimach (399 şi 1143 Austriac) este formal în această privinţă. Comp. şi Laurent. VIII. 377.

Superficiar. Art. 1532 C. Calimach.

Superficiarul (proprietarul suprafeţeĭ) are de asemene drept la comoara găsită în suprafaţa care este proprietatea luĭ, fără însă a avea asemene drept asupra comoreĭ descoperite în fond. Comp. Laurent. VIII. 428: „Acel ce afară de *solarium* nu dă nimic maĭ mult proprietaruluĭ loculuĭ, ḑice Art. 1532 din codul Calimach (1147 Austriac), poate să ceară numaĭ folosirea deasupra feţeĭ loculuĭ, adecă de la copacĭ, răsaduri şi zidirĭ *şi o parte din comoara găsită de dênsul aproape de faţa pămêntuluĭ, ear din comoara maĭ adânc găsită şi din minerale nimic nu i se cuvine.* In privinţa dreptuluĭ de superficie la noĭ, vedĭ Tom. II, p. 428.

şi ca atare, nu se cuvine cu precădere creditorilor ipotecarĭ.[1]) Creditorul ipotecar ar avea însă drept la o parte din comoară ca găsitor, când ea ar fi fost descoperită de dênsul. Art. 533 din codul Calimach o spune formal.[2])

IV. Despre lucrurile luate de la inimicĭ prin faptul resboiuluĭ (prœda bellica.)

Cel de pe urmă mod de a dobândi proprietatea prin ocupaţiune consacrat prin dreptul ginţilor, astfel cum l'au conceput oamenĭĭ in neînţelegerea şi în nesăţoasa lor dorinţă de stăpânire, este relativ la lucrurile pe care învingĕtorul are dreptul de a lua de la vrăjmaşĭ în timp de resboiŭ.[3]) „Orânduirea pentru prăzile şi pentru lucrurile cele întoarse de la vrăjmaşĭ, ḑice Art. 535 din codul Calimach (402 Austriac), se cuvine stăpânireĭ.“[4])

Popoarele au decĭ nu numaĭ facultatea de a se ucide, dar şi de a se prada unele pe altele. Dacă asemene drept era până la un punct oare care scusabil la Romanĭ, care voind a cuceri şi a înghiţi lumea întreagă, au dispărut eĭ înşuşĭ de pe faţa pământuluĭ, şi unde nu numaĭ lucrurile, dar şi însuşĭ vrăjmaşul devinea proprietatea cuceritoruluĭ,[5]) el nu se maĭ poate însă pricepe în timpurile moderne, pentru că este condamnat atât de legea natureĭ cât şi de christianism. Şi cu toate aceste, în secolul al XIX,

---

[1]) Demolombe. XIII. 46 bis.—Tot pentru aceleaşĭ motive, trebue să decidem că acel care ar cumpără o casă spre a fi dărîmată în scop de a'şĭ însuşi materialul n'ar avea drept la comoara ce s'ar găsi ascunsă într'un zid a aceleĭ case, afară, bine înţĕles, de partea cuvenită luĭ ca găsitor, căcĭ vênḑarea uneĭ case spre a fi dărîmată constitue o vênḑare mobiliară (v. Tom. II. p. 384, nota 2), şi proprietatea comoreĭ se cuvine numaĭ aceluia pe a cărui fond era zidită casa. Laurent. VIII. 448. Demolombe. XIII. 48. Curtea din Paris. Répért. Dalloz. *Propriété.* 200. Bonachi. III. p. 10.

Cumpărătorul cu pact de rescumpărare este el sau nu obligat în urma esercităreĭ acesteĭ facultăţĭ a restitui vênḑĕtoruluĭ comoara ce ar fi găsit în fond? Veḑĭ esplic. Art. 2371 urm. unde se arată controversă. Comp. Demolombe. XIII 46 ter. Art. 1371 urm. C. C.

[2]) Veḑĭ şi pravila luĭ V. Lupu şi a luĭ M. Basarab, unde se ḑice: „De se va prileji cineva să aibă pre mâna luĭ niste ocine zălogite, şi de va găsi el o comoară, va împărţi cu stăpânul loculuĭ, de vreme ce se chiamă c'au găsit ca şi cum ar fi într'un loc străin.“

[3]) Veḑĭ asupra acestuĭ drept de ocupaţie. Martens. *Droit des gens.* § 279 urm. Duranton. IV. 335 urm. Massé. *Drept comercial.* I. 118 urm. 153 urm. Puffendorf. *De jure naturali et gentium.* Lib. 64. Cap. 6. § 14.

[4]) „*Item ea quæ ex hostibus capimus, jure gentium statim nostra fiunt.*“ (Instit. § 17. Lib. 2. Tit. 1 şi L. 5. § 7. Dig. Lib. 41. Tit. 1. Veḑĭ şi L. 1. § 1, *in medio.* Dig. Lib. 41. Tit. 2.)

[5]) Aceasta nu avea însă loc în resboaele civile, in *civilibus dissentionibus.* L. 21 § 1. Dig. Lib. 49. Tit. 15.

secol de lumină şi de progres, s'a emis principiul că: *la force prime le droit.* Aceasta se numeşte civilisaţie! La Fontaine avea deci dreptate să dică: *la raison du plus fort est toujours la meilleure!*

TITLUL I.

Despre succesiuni, moşteniri sau clironomii.

Generalităţi.

A moşteni sau a succede (*succedere*), va să dică a lua locul unei alte persoane. Astfel, se poate dice într'un sens larg al cuvêntului că cumpărătorul *succede* vênd̆torului.

In titlul de faţă însă, cuvêntul succesiune sau moştenire însemnează transmiterea drepturilor şi obligaţiunilor unei persoane sevêrşită din viaţă la o altă persoană care trăeşte şi care se numeşte *moştenitor* sau *erede*, după cum prea adese ori se esprimă codul nostru în neologismele sale.[1]) In acest sens Art. 651 dice că succesiunile se deschid prin moarte, adecă că transmiterea bunurilor se desevêrşeşte prin moarte.

Intr'un alt sens, cuvêntul succesiune însemnează obiectul moştenirei, adecă universalitatea bunurilor active şi pasive care trec de la defunct la moştenitorii sei.[2]) Vedi de esemplu, Art. 653, 678, 680, 724 urm. 1399 etc. Câte odată legiuitorul întrebuinţează şi neologismul *ereditate* (Art. 737) sau *erezire* (Art. 1680). S'ar părea că redactorii codului nostru s'au ferit anume de a vorbi românește.

Persoană morală.

Moştenirea nu mai este astădi o persoană morală, după cum ea pare a fi fost altă dată la Romani, cu toate că şi atunci cestiunea era controversată.[3])

[1]) *Hereditas nihil aliud est, quam successio in universum jus, quod defunctus habuerit.*" (L. 62. Dig. Lib. 50. Tit. 17.)

[2]) „Moştenitor se numeşte acela căruia se cuvine dritul moştenirei, dice Art. 689 din codul Calimach (533 Austriac), ear *averea remasă cu privire către el*, se dice *moştenire.*" *„Hereditas est pecunia quæ morte aliujus ad quemquam pervenit.*

[3]) Vedi Tom. I a lucrărei noastre, partea I, p. 132 şi 266. „Cât timp moştenirea n'a fost primită de moştenitor, dice Art. 547 în partea sa finală din codul Austriac (nereprodus în codul Calimach), *ea este considerată ca fiind încă posedată de defunct.*" Vedi şi legea 34, Dig. Lib. 41, Tit. 1, unde se dice: *„Hereditas non heredis personam sed* **defuncti sustinet**, *ut multis argumentis juris civilis combrobatum est.*"

Cât pentru cestiunea de a se şti dacă moştenirea se întemeiază pe dreptul firesc, sau pe dreptul positiv, vedi Laurent. VIII. 468 urm. Arntz. II. 1233 urm. Duranton. VI. 16. Toullier. D. II. (partea II) 118 urm. Hegel. *Philosophie du droit.* § 178. Ahrens. *Droit naturel*, p. 471. Vedi şi raportul lui Chabot (de l'Allier) către Tribunat, precum şi discursul lui Siméon care consideră moştenirea ca o instituţie civilă. (Locré. X. 213, 279—280.).

Impărțirea moștenirilor în legitime și testamentare.

Art. 650.—Succesiunea se deferește sau prin lege, sau după voința omuluĭ prin testament. (A. 651 urm. 800, 802 urm. A. 720 § 1 C. Italian identic.)

Moștenire legitimă și testamentară.

Art. 650 împarte moștenirile în două: în *legitime* sau *ab intestat* și *testamentare, fără de diată* sau *cu diată* (Cod. Caragea, P. IV. Cap. 3. Art. 1), după cum transmiterea bunurilor are loc în virtutea uneĭ dispositiunĭ legislative, sau prin singurul efect al voinței esprimate de *de cujus*, adecă de acel despre a căruĭ moștenire este vorba (*de cujus successione agitur*). „Dritul moștenireĭ se întemeiază *pe cea de pe urmă voință a testatoruluĭ*, dice Art. 690 din codul Calimach (533 Austriac), arătată după a legilor orândueală, sau *pe lege*.“ Controversa care esistă decĭ în Francia asupra punctuluĭ de a se ști dacă voința omuluĭ poate sau nu să facă un moștenitor ca și însăși legea (v. Demolombe, XII. 80) nu maĭ are ființă la noĭ, pentru ca tecstul nostru a curmat controversa în sens afirmativ, urmând în această privință dreptuluĭ Roman. [1]) Moștenirele testamentare nu maĭ au însă astădĭ însemnătatea ce ele aveau la Romanĭ, unde era un fel de desonoare de a muri fără testament. (v. Instit. § 1 și 7. III. 1.)

Moștenirea *legitimă* (*legitima hereditas*), așa numită pentru că se regulează numaĭ de lege, are loc, după cum prevede anume Art. 720 § 2 din codul Italian, numaĭ atuncĭ când defunctul n'a lăsat testament, din care causă se și numește *ab intestato*.

Instituțiune prin contract.

In codul francez se poate institui un moștenitor și prin contract (*institution contractuelle*) (Art. 1082, 1083 fr.), ceea ce la noĭ nu s'a admis. (Comp. Art. 933.)

Moșteniri speciale.

Afară de moștenirile legitime și testamentare, codul nostru maĭ cunoaște încă moștenjrile speciale prevĕdute de Art. 316 și 684.

Categoriile moștenitorilor.

Treĭ clase de persoane sunt chemate a primi moștenirea unuĭ mort: 1° *moștenitoriĭ legitimĭ*; 2° *moștenitoriĭ neregulați*; 3° *și legatariĭ*.

Moștenitorĭ legitimĭ.

Moștenitoriĭ *legitimĭ*, *legiuiți* sau *regulați* sunt aceĭ care vin la o moștenire în virtutea uneĭ dispositiunĭ legislative, din causa înrudireĭ lor cu defunctul.[2]) Intre rudele legiuite întră și copiiĭ legitimați (Art. 306), copiiĭ născuți din o căsătorie putativă (Art. 183, 184), copiiĭ adoptați față cu adoptătorul (Art. 315) și copiiĭ naturalĭ recunoscuți față cu familia mameĭ lor. (A. 652, 677, 678.)

[1]) Vedĭ Art. 803 care vorbește de *erede instituit* și rubrica secțiuneĭ a III-a de sub Cap. 5, Tit. 2, unde se vorbește de *instituțiune de moștenitorĭ*. Comp. și Art. 720 Cod. Italian identic cu al nostru.

[2]) Intr'un sens maĭ larg (*latissimo sensu*), se înțelege prin moștenitorĭ legitimĭ toțĭ aceĭ chemați de lege, *a lege vocati*, și prin urmare, și moștenitoriĭ neregulați: *legitimi, hoc est, quibus legitima potuit deferri hereditas*. (L. 2. Pr. Dig. Lib. 38. Tit. 7.)

Moştenitorii neregulaţi.

Moştenitorii *neregulaţi* sau *iregulari* sunt aceĭ care vin la o moştenire tot în virtutea legeĭ, însă nu din causa uneĭ înrudiri, ci tocmaĭ din causa lipseĭ de rude în gradul succesibil. Astfel este Statul şi soţul supravieţuitor. [1])

Legataril.

Legatariĭ sunt aceĭ care nu au drept la o moştenire de cât în virtutea voinţeĭ formale arătată de defunct (Comp. Art. 691 şi 785 Cod. Calimach), ear donatariĭ, aceĭ care au primit toată averea sau o parte numaĭ din averea uneĭ persoane prin voinţa aceleĭ persoane, şi pe când ea se afla încă în viaţă.

Donatarĭ.

Moştenitorĭ presumtivĭ.

Moştenitoriĭ presumtivĭ (*præsumere*) se numesc aceĭ care ar moşteni o persoană *ab intestat*, dacă ea ar muri la o epocă anume determinată.

CAPITOLUL I.

Despre deschiderea succesiunilor.[2])

Art. 651.—Succesiunile se deschid prin moarte. (Art. 63 urm. 95, 115, 652 urm. C. C. Art. 718 C. Fr.)

Art. 652.—Legea regulează ordinea succesiunilor între moştenitoriĭ legitimĭ.—Copiiĭ naturalĭ în privinţa succesiuneĭ mameĭ lor şi a colate-

---

Copiĭ naturalĭ. Inesactitate de tecst.

[1]) Legiuitorul nostru cuprinde între moştenitoriĭ neregulaţi (Cap. IV, S-a 1) şi pe copiĭ naturalĭ, însă aceasta nu este esact, pentru că copiiĭ naturalĭ intrând în familia mameĭ, sunt, în privinţa eĭ, adevăraţi moştenitorĭ legitimĭ. (Art. 652, 677, 678.)

Deosebire de la codul francez. Moştenitoriĭ iregulari representând pe defunct plătesc datoriile ca şi moştenitoriĭ legitimĭ.

Codul francez nu numeşte pe moştenitoriĭ neregulaţi *héritiers*, ci *succesorĭ*, de unde doctrina a tras consecinţă că moştenitoriĭ neregulaţi nu continuă persoana defunctuluĭ, ci moştenesc numaĭ bunurile, plătind astfel datoriile mortuluĭ, numaĭ până la concurenţa bunurilor primite, *intra vires emolumenti*, chiar dacă au primit moştenirea pur şi simplu, fără beneficiu de inventar. (Mourlon. II. 32.) Această soluţiune, contestabilă chiar în Francia (v. Demol. XIII. 160 şi XV. 119), este inadmisibilă la noi, pentru că toţi moştenitoriĭ, fie regulaţi sau neregulaţi, sunt puşi pe aceeaşi treaptă, în cât din momentul trimetereĭ în posesiune a moştenitorilor neregulaţi, eĭ sunt ca şi cum ar fi legitimĭ. (Comp. Art. 653, care modificând tecstul francez, nu consideră obligaţia de a plăti datoriile ca un efect al sezineĭ.)

Singura deosebire care se vede deci între moştenitoriĭ legitimĭ şi aceĭ neregulaţi este că uniĭ din aceĭ dintâĭ au *sezina legală*, pe când moştenitoriĭ neregulaţi trebue s'o dobândească de la justiţie. (Art. 653.) „După primirea moştenireĭ, dice Art. 701 din codul Calimach (547 Austriac), moştenitorul, în cât se atinge de moştenire, *închipueşte pe moştenitul, şi amêndoĭ cătră un al treile se socotesc ca o persoană.*“

Inesactitate de tecst.

[2]) Şi trebue adaos: şi *despre continuarea posesiuneĭ în persoana moştenitoruluĭ*, după cum se esprimă rubrica Cap. III, Tit. II. S-a I din codul Italian, sau şi *despre sezină*, după cum se esprimă rubrica din codul francez, pentru că Art. 653, care se ocupă despre sezină, se găseşte sub această rubrică. Rubrica astfel cum se află ea redactată în cod nu este deci esactă.

ralilor [1]) seĭ (adecă a mameĭ), sunt asimilaţi copiilor legitimi, şi viceversa. In lipsă de moştenitorĭ legitimi sau naturalĭ, bunurile se moştenesc de soţul supravĕţuitor. In lipsă de soţ, Statul devine moştenitor. (Art. 477, 646, 659 urm. 677, 678, 684 C. C. Art. 723 C. Fr.)

Moştenirile se deschid prin moarte [2]) la ultimul domiciliu al defunctuluĭ [3]) (Art. 95), după cum adaogă Art. 923 din codul Italian, căcĭ nu se poate moşteni un om pănă a nu înceta din viaţă. [4]) *Nulla est viventis hereditas.* Lucrul e aşa de adevărat,

---

[1]) Prin colateralĭ se înţĕleg rudele din partea lăturalnică, adecă fraţiĭ, surorile, etc. (Art. 661.)—Art. 652 din scăpare de vedere nu vorbeşte de moştenirea *ascendenţilor şi descendenţilor mameĭ.* Vedĭ Tom. I, partea II, p. 315, nota 3 şi p. 320, 321, tecst şi nota 1.

[2]) Absenţa uneĭ persoane, orĭ cât ar fi de prelungită, nu aduce deschiderea moştenireĭ, cât timp nu se dovedeşte moartea absentuluĭ. (Art. 115. Comp. şi Art. 106, 114.) Vedĭ Demolombe. XIII. 90. Laurent. VIII. 511. Mourlon. II. 20. Arntz. II. 1253. Comp. Art. 36 lit. B. cod. Calimach corespundĕtor cu Art. 24 din codul Austriac.

[3]) Locul unde domicilia defunctul în momentul morţeĭ sale serveşte a determina tribunalul competent de a regula dificultăţile privitoare la moştenire. (Art. 63 Pr. Civ.)

[4]) „Dritul moştenireĭ, ţice Art. 692 din codul Calimach, se începe după moartea cea firească sau *politicească* aceluia de la care remâne moştenirea.“ Art. 536 corespundĕtor din codul Austriac vorbeşte numaĭ de moartea naturală.—Moartea civilă nu maĭ esistă astădĭ nicĭ la noĭ.

La Romanĭ, moştenirile se deschideau prin moartea firească (L. 62. Dig. Lib. 50. Tit. 17) şi prin o condamnare care atrăgea perderea libertăţeĭ sau a cetăţeĭ: „*Damnatione bona publicantur, cum aut vita adimitur, aut civitas, aut servilis conditio irrogatur.*“ (L. 1. Pr. Dig. Lib. 48. Tit. 20.)—La caz de condamnare, şi în lipsă de ascendenţĭ şi de descendenţĭ din cele dintăĭ treĭ grade, bunurile condamnatuluĭ aparţineau Statuluĭ, fără prejudiciu pentru partea cuvenită văduveĭ care ar fi fost saracă şi neînzestrată. (L. 7. Dig. *loco cit.* şi Novella 134, Cap. 13 *in fine.*) Dreptul Roman.

In Muntenia, era ceva care avea multă asemănare cu moartea civilă sau politicească, căcĭ în această parte a ţăreĭ, îmbrăţoşareaCod. Caragea. vieţeĭ călugăreşti era o causă de deschidere a moştenireĭ, atuncĭ când călugărul regula averea sa prin testament. In asemene caz, legatariĭ, fie rude sau străinĭ, puteau să reclame averea legată îndată ce autorul lor se călugărea, ca şi cum el ar fi murit, ear restul se cuvinea, la moartea luĭ, *monastireĭ întru care se învrednicise tundereĭ monachale.* (Chrisovul din 1776 confirmat prin hatişerifurile din anii 1802 şi 1827. Vedĭ ofisul luĭ Barbu D. Ştirbeĭ din 13 Martie 1851 publicat în codul Caragea, ediţia Bujoreanu, şi în ediţia Brăiloiu, p. 366.) După aceste acte, dacă călugărul nu dispunea de averea sa, ea se cuvinea la moartea luĭ monăstireĭ, astădĭ represintată prin Stat. (Hatişeriful din 1802.) La caz de a se lepăda de călugărie, călugărul nu maĭ putea să'şĭ iee înapoĭ averea închinată monăstireĭ, fiind că, după cum se esprimă chrisovul domnesc din 1776, *cele ce s'au închinat luĭ D-zeu sunt deapururea nedespărţite.* Comp. Cas. Rom. Bulet. pe 1865, p. 622 şi pe 1876, p. 271 şi Dreptul pe 1881, No. 3. Curtea şi Trib. Ilfov. Dreptul pe Călugărie. Art. 1912 C. C.

în cât convenţiile asupra uneĭ moşteniriĭ nedeschise încă sunt nule ca imorale. (Art. 702, 965, 1226 C. C. şi 1032 cod. Calimach.)

Cuvintele „succesiunile *se deschid*“ sunt luate în termen figurat şi însemnează că transmiterea drepturilor şi a obligaţiunilor luĭ *de cujus* are loc de îndată la moartea luĭ, fără nicĭ o întrerupere. *Deschiderea* este decĭ *devoluţiunea* moştenireĭ. [1])

Stabilirea momentuluĭ morţeĭ.

Deschiderea moştenireĭ avênd loc la moartea luĭ *de cujus*, stabilirea momentuluĭ precis al morţeĭ este decĭ de cea maĭ mare însĕmnătate. Ḑiua şi ora morţeĭ se va dovedi prin orĭ ce soiŭ de mijloace, marturĭ sau presumţiunĭ, pentru că Art. 65 nu prescrie să se arăte în actul de moarte ḑiua şi ora sevêrşireĭ din viaţă. Dacă, cu toată tăcerea legeĭ, actul de moarte ar cuprinde asemene enunciaţiunĭ, ele nu vor avea nicĭ o putere probatorie, considerându-se ca nescrise. [2])

Dovedirea momentuluĭ morţeĭ luĭ de cujus.

Dovedirea momentuluĭ precis al morţeĭ are şi maĭ multă însemnătate când moştenitorul a murit aproape în acelaşĭ timp cu autorul. Tatăl şi fiul mor de esemplu amêndoĭ într'o primejdie. Este de mare interes de a se şti care a murit întâĭ, căcĭ dacă a murit maĭ întâĭ tatăl, copilul a transmis averea mameĭ luĭ, ear dacă copilul a murit maĭ întâĭ, averea se va cuveni rudelor tatăluĭ.

Deosebire de la codul francez.

In codul francez, Art. 720—722 stabilesc oare care presumţiunĭ întemeiate pe puterea vêrsteĭ şi a secsuluĭ. Aceste presumţiunĭ cu drept cuvênt s'au eliminat de legiuitorul nostru, pentru că ele decid cestiunea în contra realităţeĭ lucrurilor.

Dreptul nostru.

La noĭ, decĭ, în lipsă de asemene presumţiunĭ, ca şi în codul Italian, părţile pot dovedi prin orĭ ce soiŭ de mijloace supravieţuirea unuia din comurenţĭ (*commurentes*). Dacă nu se poate stabili cine a murit întâĭ, averea nu se va transmite de la unul

---

1884, No. 14 şi pe 1888, No. 11. Aceste dispoşiţiunĭ sunt şi astăḑĭ în vigoare, pentru că dreptul canonic n'a fost abrogat de cât întru cât este contrar dreptuluĭ actual. (Art. 1912.) Monastirile sunt însă astăḑĭ represintate prin Stat. V. legea secularisăreĭ din 17 dechemvrie 1863.—In privinţa drepturilor monastirilor la averea călugărilor în Moldova, veḑĭ Art. 762—769 din codul Calimach şi Manualul administrativ al Moldoveĭ, Tom. II, p. 392 urm.—Curtea din Iaşĭ a decis că aceste dispoşiţiunĭ din codul Calimach sunt abrogate prin noua legislaţie. Veḑĭ Dreptul pe 1875, No. 63.

[1]) Moştenirea se regulează după legea în vigoare în momentul deschiderei eĭ, moştenitoriĭ ne dobândind drepturĭ de cât de la data morţeĭ luĭ *de cujus*. Acesta este un princip nestrămutat şi necontestat. Comp. Curte din Iaşĭ şi Bucureştĭ. Dreptul pe 1875, No. 63 şi Dreptul pe 1887, No. 74.

[2]) Comp. Laurent. II, 17, 62 şi VIII. 512. Veḑĭ Tom. I, partea I a lucrăreĭ noastre, p. 248, 249, unde discut pe larg această controversă.

la altul. In acest sens este redactat Art. 742 din Ante-proiectul de revisuire. [1]) (Comp. Art. 120, 121 C. C.)

Ordinea succesiunilor ab intestat este statornicită de lege după regulele ce vom vedea mai la vale. (Art. 659 urm.) Toţi moştenitorii nu sunt chiemaţi de o dată, ci pe rênd, ceĭ mai apropieţi în înrudire escluḑênd pe ceĭ mai depărtaţi. Intăi şi întăi vin moştenitorii legitimi până la gradul al 12-le (Art. 676), copiii naturali, fie chiar adulterini sau incestuoşi (Art. 677), fiind în privinţa mameĭ şi a familieĭ eĭ consideraţi ca legitimi. In lipsă de moştenitorĭ legitimi în gradul succesibil, adecă fie că eĭ nu există sau nu se cunosc, fie că au renunţat la moştenire sau nu întrunesc condiţiunile prescrise de lege, legea chiamă pe soţul Art. 652.

[1]) La Romani, dacă descendentul, care ar fi murit în aceeaşi întâmplare cu ascendentul seu, avea mai puţin de 14 ani, sau descendenta mai puţin de 12 *(pubertas)*, ascendentul era presupus că a supravețuit, îndată ce nu se putea stabili cine a murit întâi: „*Quod si impubes cum patre filius perierit, creditur pater supervixisse, nisi et hic contrarium approbetur.*“ (L. 9 § 4 *in fine*, Dig. Lib. 34. Tit. 5.) Dacă descendentul era mai în vêrstă, adecă trecuse pubertatea, el era presupus că a supravețuit, fiind că era presupus mai tare pentru a resista la moarte. (L. 9 § 4 *ab initio*, *loco cit.*) Aceleaşi regule erau aplicabile şi mameĭ care ar fi murit de o dată cu fiul eĭ. (L. 22, 23. Dig. *loco cit. de rebus dubiis.*) Aceste regule sufereau însă două escepţiuni, una edictată în favoarea fideicomisuluĭ (L. 17 § 7. Dig. Lib. 36. Tit. I, *ad Sen. cons. Trebellianum*), ear cealaltă în privinţa libertuluĭ care era totdeauna presupus că a supravețuit fiuluĭ seu din causa respectuluĭ datorit patronuluĭ *(reverentia patronatus)*. (L. 10 § 2. Dig. 34. 5.) Dreptul Roman şi dreptul vechiŭ.

In toate celelalte casurĭ, de câte orĭ două persoane adulte sau inpubere mureau în aceeaşi întâmplare, ele erau presupuse că au murit de o dată: „*In quibus casibus, si pariter decesserint, nec appareat quis ante spiritum emiserit, non videtur alter alteri supervixisse.*“ (L. 18. Pr. *in fine*, Dig. Lib. 34. Tit. 5. Comp. L. 8, Dig. *loco cit.* şi L. 32 § 14, Dig. Lib. 24. Tit. 1.)

„Indoeală fiind, ḑice Art. 37 din codul Calimach (25 Austriac), care ar fi murit mai înainte, din două sau mai multe persoane, ce s'au sevêrşit tot într'o vreme, atuncĭ acel ce ḑice că au murit mai înainte una sau alta din feţele acele, se îndatoreşte a dovedi ḑisa sa; ear neputênd-o dovedi, *se socoteşte ca când ar fi murit toate feţele tot odată*. Drept aceea, întru o asemene întâmplare, nu are loc trecerea driturilor de la o persoană la alta.“ Art. 37 Cod. Calimach, 25 Austr. 924 Italian, 878 Olandez.

Presumţiunea coduluĭ Calimach este şi ea arbitrară, cu toate că se vede admisă în codul Olandez (Art. 878), în codul canton. Vaud (Art. 510) şi în codul Italian (Art. 924), căcĭ din faptul că nu se poate stabili cine a murit întăĭ, nu resultă că toţi au trebuit să moară o dată. Această presumţiune nu conduce la nicĭ un resultat, căcĭ dacă averea unuia din comurenţi nu trece la celalalt, aceasta nu este pentru că eĭ sunt presupuşi că au murit de o dată, ci pentru că nu se poate stabili cine a murit întăĭ. Critică.

remas în viaţă, de şi nicĭ o înrudire nu esistă între soţĭ, [1]) ear în lipsa soţuluĭ şi a tuturora vine Statul, căcĭ ceea ce nicĭ un particular nu poate să ceară se cuvine societăţeĭ întregĭ. *Fiscus post omnes.* [2])

Despre sezină sau despre continuarea posesiuneĭ în persoana moştenitorilor.

Art. 653.—Descendenţiĭ şi ascendenţiĭ au de drept posesiunea succesiuneĭ [3]) din momentul morţeĭ defunctuluĭ. Ceilalţĭ moştenitorĭ întră în posesiunea succesiuneĭ cu permisiunea justiţieĭ. (Art. 95, 659 urm. 889, 891, 895, 911, 912 C. C. Art. 22 § 6 şi 33 L. timbruluĭ din 1886. Art. 724 C. Fr. modificat.)

Descendenţiĭ şi ascendenţiĭ au de drept posesiunea succesiuneĭ din momentul morţeĭ defunctuluĭ, *statim a morte... quasi continuatur dominium.* (Inst. § 3. Lib. 3. Tit. 1.) [4]) Art. 653 consacră decĭ în favoarea unora din moştenitoriĭ legitimĭ vechia macsimă înscrisă în Art. 318 din cutuma Parisuluĭ: *le mort saisit le vif, son hoir plus proche et habile à succéder.* [5]) Autorul este decĭ presupus

---

[1]) *Maritus et uxor ab intestato invicem sibi in solidum pro antiquo jure succedant; quoties deficit omnis parentum, liberorumve, seu propincorum legitima vel naturalis successio, fisco excluso.*" (L. unică, Cod. Lib. 6. Tit. 18, *Unde vir et uxor.*)

[2]) *Scire debet gravitas tua, intestatorum res, qui sine legitimo herede decesserint, fisci nostri rationibus vindicandas.*" (L. 1 *ab initio*, Cod. Lib. 10. Tit. 10, *de bonis vacantibus, et de incorporatione.*)

[3]) Prin *succesiune* se înţĕlege aicĭ bunurile active şi pasive, mobile şi imobile, corporale sau incorporale, într'un cuvênt toată averea defunctuluĭ. Demol. XIII. 138, 139. Veḑĭ şi *suprà*, p. 222, tecst şi nota 2. Sezina nu se aplică însă la drepturile sau bunurile care prin natura lor sunt intransmisibile şi care se stâng o dată cu moartea luĭ *de cujus*, precum ar fi o rentă viageră (Art. 1639 urm.), usufructul (Art. 557) etc. Demolombe. XIII. 133 bis, 140.

[4]) Comp. Cas. Rom. Bulet. pe 1867, p. 845 şi pe 1879, p. 86.—Această posesiune de drept nu poate însă să întreacă vocaţiunea succesorală. Cas. Rom. Bulet. S-a I pe 1886, p. 406.

[5]) Această macsimă, pe care unĭĭ o fac pe nedrept să se tragă din dreptul Germanic (V. Laurent. Drept internaţional, VI. 357, şi Drept civil, IX. 220 urm.) însemnează că acela a căruĭ moştenire este deschisă *(le mort)* transmite posesiunea tuturor bunurilor sale active şi pasive *(saisit)* aceluia care în ordinea legală e chiemat la moştenire *(le vif.)* Comp. Laurent *op cit.* VI. 355 şi Drept civil. IX. 219. Pothier. *Successions.* Cap. III, S-a II. Toullier (II. partea II, 79, nota 3) observă că nu *mortul*, ci *legea* transmite posesiunea bunurilor. Aceasta este atât de adevărat încât defunctul nu poate să împedice transmiterea posesiuneĭ în persoana descendenţilor şi ascendenţilor. Ast-fel, posesiunea bunurilor trece fără nicĭ o întrerupere în momentul morţeĭ şi în puterea legeĭ *(ipso jure)* de la defunct la descendenţiĭ şi ascendenţiĭ seĭ, fără nicĭ o ma-

a transmite fără nicĭ o întrerupere descendenţilor şi ascendenţilor posesiunea tuturor bunurilor sale active şi pasive în momentul când îşĭ dă sufletul, de unde resultă că ori ce usucapiune care curgea în favoarea defunctuluĭ continuă a curge după moartea luĭ şi fără nicĭ o întrerupere în folosul moştenitoruluĭ care are sezina. (Marcadé. III. 47. Mourlon. II. 35.)

Legiuitorul închipueşte pe unĭĭ din moştenitorĭ ca posedând moştenirea, deşi de fapt eĭ n'o posed încă, de unde resultă că sezina e o ficţiune a legeĭ. [1])

Toţĭ moştenitoriĭ, chiar şi aceĭ neregulaţĭ şi anomalĭ (Art. 316), au din momentul morţeĭ autoruluĭ lor proprietatea bunurilor sale (Art. 644 şi 899 § 1 [2]), pe când posesiunea, numaĭ aceĭ care au

---

nifestaţie a voinţeĭ lor, şi chiar fără ştirea lor, *sine ulla aprehensione,—senza bizogna di materiale apprensione,* după cum se esprimă Art. 925 din codul Italian. Această transmisiune imediată, această învestitură legală se numeşte *sezină.*

[1]) Demolombe. XIII. 126. Laurent. IX. 219. Ducaurroy. II. 411. Sezina poate deci fi definită: o ficţiune legală în virtutea căreia un moştenitor este considerat ca posedând bunurile defunctuluĭ, chiar înainte de a fi pus mâna pe ele. Cu toate deci că posesiunea este un fapt, cu toate că intenţiunea persoaneĭ este neapărată pentru a dobândi (Art. 1846), totuşi descendentul şi ascendentul o dobândesc fără nicĭ o deţinere, şi chiar fără ştirea lor. Aceasta este cu atât maĭ adevărat la noĭ, cu cât tecstul nostru nu vorbeşte, ca acel francez, de sezina *drepturilor şi acţiunilor* defunctuluĭ, ci de sezina posesiuneĭ, ca şi Art. 925 din codul Italian. (Comp. Mourlon. II. 37, 38.) Nu s'ar putea deci susţine la noĭ că legea dă numaĭ voe descendenţilor şi ascendenţilor de a se pune în posesiunea succesiuneĭ fără învoirea justiţieĭ, căci legea îĭ priveşte ca posedând averea, deşi de fapt încă eĭ n'au întrat în stăpânirea eĭ.

[2]) Marcadé. III. 46. Laurent. IX. 207 urm. 217, 237, 258.—La Romanĭ şi în vechia noastră legislaţiune, moştenirea nu întra în patrimoniul moştenitoruluĭ voluntar de cât prin o acceptare numită *adiţiune de ereditate,* ceea ce era mult maĭ juridic, pentru că nu se poate pricepe cum proprietatea se transmite de drept fără nicĭ un act din partea aceluia care trebue s'o dobândească. V. p. 232, nota 1.

Dobândirea fructelor nu este un efect al sezineĭ. Controversă.

Din împrejurarea că toţĭ moştenitoriĭ aŭ din momentul morţeĭ autoruluĭ lor proprietatea bunurilor care compun moştenirea, resultă că aceĭ care n'aŭ sezina aŭ dreptul la fructele produse de bunurile cuvenite lor din momentul deschidereĭ moştenireĭ, ear nu numaĭ din ḑiua punereĭ lor în posesiune, pentru că fructele se cuvin ca un accesoriu proprietaruluĭ lucruluĭ care le produce. (Art. 483.) „*Fructus autem omnes augent hereditatem, sive ante aditam, sive post aditam hereditatem accesserint.*“ (L. 20 § 3. Dig. Lib. 5. Tit. 3.) In caz deci când fraţiĭ, care n'au sezina, ar veni la moştenire o dată cu ascendenţiĭ care au sezina, ceea ce este cu putinţă după Art. 671 şi 673, fie care moştenitor va avea drept din ḑiua deschidereĭ moştenireĭ la fructele produse de partea de avere cuvenită luĭ. In caz însă când un descendinte sau un ascendinte s'ar ivi în urma punereĭ în posesiune a unuĭ alt moştenitor maĭ

sezina o au de drept din momentul morţeĭ luĭ *de cujus*, ear ceilalţĭ n'o dobândesc de cât de la justiţie. [1])

Efectele sezineĭ.

Sezina are de efect nu numaĭ de a face pe moştenitor posesor întregeĭ averĭ a defunctuluĭ, nu numaĭ de a'l face creditor pentru toate creanţele mortuluĭ şi debitor al tuturor datoriilor sale, dar îĭ permite încă de a esercita toate acţiunile sale, chiar şi acele posesoriĭ; ea îĭ transmite decĭ nu numaĭ posesiunea tuturor drepturilor pasive şi active ale defunctuluĭ, ci'ĭ dă şi esercţiul acestor drepturĭ. Prin urmare, moştenitoriĭ care au sezina pot din momentul morţeĭ luĭ *de cujus* să urmărească fără nicĭ o formalitate pe toţĭ debitoriĭ defunctuluĭ, să revendice bunurile sale întocmaĭ ca însuşĭ defunctul, şi să fie la rêndul lor urmăriţĭ de cătră creditoriĭ moştenireĭ; pe când moştenitoriĭ care n'au sezina, deşi sunt şi eĭ învestiţĭ *ipso jure*, şi chiar fără ştirea lor, cu proprietatea drepturilor şi a obligaţiunilor defunctuluĭ, totuşĭ nu au posesiunea şi acţiunile mortuluĭ, adecă esercţiul drepturilor sale active şi pasive, şi până la punerea lor în stăpânire, eĭ nu pot nicĭ să urmărească pe debitoriĭ moştenireĭ, nicĭ să fie urmăriţĭ de creditoriĭ eĭ, sau de alte părţĭ interesate. [2]) Posesiunea utilă pentru usucapiune începută în persoana defunctuluĭ este decĭ pusă în suspensie din momentul deschidereĭ moştenireĭ şi până în ţiua când moştenitorul a dobândit posesiunea de la justiţie. [3])

---

depărtat, acest din urmă n'ar avea drept în urma evicţiuneĭ sale, de cât la fructele percepute în calitate de posesor de bună credinţă (Art. 485), de vreme ce el nu este moştenitor. Comp. Laurent. IX. 227, 245. Demol. XIII. 160 bis.—*Contrà.* Cas. Fr. şi Curtea Bordeaux (Répert. Dalloz, *successions*, 79, nota 2 şi D. P. 55. 2. 187), după care dreptul la fructe ar fi o consecinţă a sezineĭ şi nu s'ar cuveni moştenitorilor fără sezină de cât din ţiua punereĭ lor în posesiune, ceea ce este inadmisibil, pentru că punerea în posesiune e relativă numaĭ la posesiune, ear nu la proprietatea avereĭ de moştenire, care aparţine tuturor moştenitorilor fără nicĭ o deosebire din ţiua morţeĭ luĭ *de cujus*, *a die mortis*. Este adevărat că legatariĭ n'aŭ drept la fructele legatuluĭ de cât din ţiua cereriĭ în judecată, sau din ţiua încuviinţărei predăreĭ legatuluĭ (Art. 890 şi 899 § 2), însă aceasta este o escepţiune care tocmaĭ confirmă regula generală.

[1]) Dacă sunt maĭ mulţĭ moştenitorĭ cu acelaşĭ drept şi nu se presintă de cât unul singur, acesta este în drept a reclama trimiterea în posesiune a întregeĭ moşteniriĭ. C. Bucureştĭ. Dreptul pe 1875, No. 34.

[2]) Laurent. IX. 224, 225, 243. Demolombe. XIII. 159, 160. Trib. Ialomiţa. Dreptul pe 1889, No. 44. Curte Bucureştĭ. Dreptul pe 1888. No. 28. Comp. şi Cas. Rom. Bulet. S-a I pe 1872, p. 140. Moştenitoriĭ ar putea însă înainte de a dobândi punerea lor în posesiune să revendice moştenirea pe calea de petiţiune de ereditate, pentru că cine revendică proprietatea moştenireĭ n'are nevoe de a avea maĭ întâĭ posesiunea eĭ. Curtea din Iaşĭ. Dreptul pe 1875. N. 63.—*Contrà.* Dl. Al. Degré în Dreptul, *loco cit.* p. 503.

[3]) Comp. Mourlon. II. 37, 38. Laurent. IX. 242. Curtea din Paris, Casaţia franceză (Répert. Dalloz. *Succes.* 416) şi Cas. Română (Bu-

Din faptul că posesiunea bunurilor trece în momentul morței și în puterea legeĭ (*ipso jure*) de la defunct la descendenții și ascendenții seĭ, resultă: 1° că acești moștenitorĭ dobândesc moștenirea, chiar dacă ar fi minorĭ sau interdișĭ; și 2° că eĭ o transmit o dată cu a lor îndată ce ar supraveți cât de puțin autoruluĭ lor.

Sezina nu este însă *irevocabilă*, căcĭ ea poate fi desființată prin efectul renunțăreĭ, de vreme ce nimine nu poate fi moștenitor în contra voinței sale. (Art. 686.) Moștenitorul dobândește în adevĕr moștenirea fără știrea luĭ (*ignorans*), dar el n'o păstrează în contra voinței sale (*invitus*). Renunțare la moștenire.

Sezina fiind o ficțiune a legeĭ, și ficțiunile legale fiind în domeniul legiuitoruluĭ, testatorul nu poate să deroage la dispozițiunile Art. 653 și să împedice transmiterea instantaneă a posesiuneĭ în persoana descendenților și a ascendenților seĭ. [1])

In dreptul francez, *toți moștenitorii legitimĭ*, chiar și colateralĭ, au sezina, adecă sunt învestiți *ipso jure* cu posesiunea drepturilor și datoriilor defunctuluĭ în momentul morței sale, [2]) ear Persoanele care au sezina. Deosebire de la codul francez.

let. p. 1872, p. 140) au decis că trimeterea în posesiune are efect retroactiv până în ziua deschidereĭ moștenireĭ, însă această soluție este inadmisibilă, pentru că retroactivitatea punereĭ în posesiune fiind o ficțiune, nicĭ o ficțiune nu poate să esiste fără o anume lege. Vedĭ Laurent. IX. 239. Astfel, moștenitorii care n'au sezina nu pot să iee moștenirea în stăpânire înaintea punereĭ lor în posesiune. Laurent. IX. 240. Demol. XIII. 156. Colateralii și moștenitorii neregulați nu pot de asemene face acte de administrație până la punerea lor în posesiune. Laurent. IX. 241.—*Contrà.* Vazeille. *Succes.* Art. 771. Eĭ pot însă fără nicĭ o îndoeală să iee măsurĭ conservatorie. (Comp. Art. 681.)

[1]) Laurent. IX. 230. Demolombe. XIII. 136.—El nu poate de asemene să deie sezina legatarilor universalĭ (Art. 889, 891). Laurent. *loco cit.* Testatorul poate însă să deie esecutoruluĭ testamentar sezina pentru toate sau parte din mobilele sale, însă numaĭ pentru un timp care nu va trece peste un an de la moartea sa. (Art. 911.) Cât pentru sezina imobilelor, el nu poate s'o deie nicĭ o dată. (Argum. *a contrario* din Art. 911.)

[2]) Tecstul francez maĭ prevede încă că moștenitorii care au sezina au și *îndatorirea de a plăti toate sarcinele moștenireĭ*, de unde se trage conclusiunea în Francia că moștenitorii care n'au sezina nu plătesc datoriile *ultra vires emolumenti*, chiar dacă au primit moștenirea pur și simplu, fără beneficiŭ de inventar. (Laurent. IX. 226, 244.) Legiuitorul nostru a eliminat, și cu drept cuvênt, din Art. 653 cuvintele relative la plata datoriilor, pentru că plata lor nu este un efect al sezineĭ, ci o consecință a transmitereĭ moștenireĭ. Moștenitorul, chiar și acel neregular, represintă persoana defunctuluĭ, și prin urmare, trebue să plătească datoriile mortuluĭ *ultra vires*, dacă a primit moștenirea pur și simplu, fără beneficiŭ de inventar. Dacă această părere se poate susține în Francia (v. Belost-Jolimont asupra luĭ Chabot, Art. 773, nota 5), *a fortiori* ea trebue să fie admisă la noĭ. Vedĭ și *suprà*, p. 224, nota 1. Comp. Altă deosebire de la codul francez în privința plățeĭ datoriilor?

codul Italian (Art. 925) și acel Neerlandez [1]) o conferă tuturor moștenitorilor în genere, chiar și acelor neregulați. [2]) La noĭ, legiuitorul, după ce maĭ întâĭ a vorbit în Art. 652 de moștenitoriĭ legitimĭ și aceĭ neregulați, de o dată pără-

---

Laurent. IX. 226, 244. Demol. XIII. 132 bis, 160 și XV. 119. Demante. III. 24 bis II. — Aceasta era și teoria Romană în privința moștenitorilor *extranei*. Cu toate că eĭ nu dobândeau moștenirea de cât prin adițiune, totuși eĭ erau presupuși că continuă persoana defunctuluĭ din momentul deschidereĭ moștenireĭ: „*Heres quandoque, adeundo hereditatem, jam tunc a morte successisse defuncto intelligitur.*“ (L. 54, Dig. Lib. 29. Tit. 2.) Comp. Leg. 193. Dig. Lib. 50. Tit, 17 și L. 2. Cod. Lib. 4. Tit. 16. Vedĭ și Art. 701 cod. Calimach citat *suprà*, p. 224, nota 1 la fine.

[1]) După Art. 880 din codul Neerlandez, numaĭ Statul trebue să ceară posesiunea de la justiție, și aceasta în scop de a se constata lipsa totală de moștenitorĭ. Comp. și Art. 900, 901 din Ante-proiectul de revisuire.

Dreptul Roman și dreptul vechiŭ.

[2]) La Romanĭ, se făcea o deosebire între moștenitoriĭ *necessarii* sau *sui et necessarii* pe de o parte și moștenitoriĭ *extranei* pe de alta. Copiiĭ care se găseau sub puterea imediată a luĭ *de cujus* în momentul morțeĭ sale, numiți *hœredes sui*, *quia domestici hœredes sunt* și în acelașĭ timp *necessarii*, *quia omnino, sive velint, sive nolint, tam ab intestato, quam ex testamento hœredes fiunt* (Instit. § 2. Lib. 3. Tit. 1, Gaius. II. 157) și robiĭ instituițĭ de stăpânul lor *(hœredes necessarii)*, (Instit. § 1. Lib. 2. Tit. 19) erau singurile persoane care dobândeau moștenirea *ipso jure*: „*In suis hœredibus aditio non est necessaria, quia statim ipso jure hœredes existunt.*“ (L. 14. Dig. Lib. 38. Tit. 16.) Vedĭ și Instit. § 3. Lib. 3, Tit. 1; Instit. § 1 și 2. Lib. 2. Tit. 19;—L. 11. Dig. Lib. 28. Tit. 2.—In cât privește ceilalțĭ moștenitorĭ, eĭ nu dobândeaŭ moștenirea de cât prin o acceptațiune espresă *(aditio)* sau tacită *(pro hœrede gestio)*, (Instit. § 7. Lib. 2. Tit. 19.) — „*Hœreditatem, nisi fuerit adita, transmiti nec veteres concedebant, nec nos patimur.*“ (L. unică, § 5 *in medio*. Cod. Lib. 6. Tit. 51.) Comp. și L. 23. Pr. Dig. Lib. 41. Tit. 3.—Instit. § 5. Lib. 2, Tit. 19;—Instit. § 8. Lib. 3, Tit. 9; —L. 1. Cod. Lib. 6. Tit. 52; —L. 19 Cod. Lib. 6. Tit. 30 etc. Moștenitoriĭ care primeau moștenirea fie espres, fie tacitamente erau obligați a plăti toate sarcinele eĭ: „*Hœredes onera hœreditaria agnoscere placuit.*“ (L. 2. Cod. Lib. 4. Tit. 16.) Codul Calimach, înspirat de principiile dreptuluĭ Roman, cerea și el neapărat o *aditio hœreditatis* (Art. 701 citat *suprà*, p. 224, nota 1 la fine și A. 1028), așa încât sezina este necunoscută în vechia noastră legislațiune.

Cod. Austriac. Art. 797 urm.

Codul Austriac este maĭ esplicit de cât vechia legiuire a Moldoveĭ, căcĭ Art. 797 și urm. prevĕd că nimene nu poate, din autoritatea sa privată, să se pue în posesiunea uneĭ moșteniriĭ, fără intervențiunea tribunalelor, care sunt autorisate a pune peceți din oficiŭ, a face inventar și publicațiunĭ și a transmite posesiunea legitimă acelor în drept. Codul Calimach n'a reprodus aceste dispositiunĭ, însă o circulară ministerială din 1858 (Colecția Pastia, p. 1114) arată regulele ce au a se păzi la întrarea în stăpânire a moștenirilor ab intestat.

seşte această împărţire, dând sezina numaĭ *descendenţilor* şi *ascendenţilor*. [1])

Art. 684. Dreptul ce văduva are la o parte virilă în usufruct după Art. 684 nu'ĭ creează deci calitatea de moştenitoare în concurenţă cu copiiĭ. Ea n'are sezina de drept, ci trebue să ceară succesiunea, justificând că n'are avere. (Cas. Rom. Bulet. pe 1881, S-a II, p. 269.)

Legatariĭ universalĭ. Art. 889, 891. Deosebire de la codul francez. Tot astfel s'a modificat codul francez şi în privinţa legatarilor. Astfel, pe când în codul francez, legatariĭ universalĭ au sezina în lipsă de moştenitoriĭ reservatariĭ (Art. 1004, 1006 C. fr.), la noĭ, din contra, legatariĭ universalĭ sunt datoriĭ a cere posesiunea fie de la reservatariĭ, fie de la justiţie, în lipsa lor. [2]) (Art. 889, 891.) (Comp. Curte din Bucureştĭ. Dreptul pe 1886, No. 62.)

Critică la adresa legiuitoruluĭ. Sistemul admis de legiuitorul nostru e lipsit de orĭ ce logică şi greşit din toate punctele de vedere. In adevĕr, fraţiĭ şi surorile nu au sezina, fiind că sunt colateralĭ, de şi eĭ vin la moştenire o dată cu ascendenţiĭ (Art. 671, 673); maĭ mult de cât atâta, în unele casurĭ, fraţiĭ şi surorile esclud chiar pe ascendenţĭ (Art. 672); sezina se cuvine deci în casul Art. 672 unor persoane care nu sunt moştenitoriĭ, adecă ascendenţilor. Eată ce însemnează a face modificaţiunĭ, fără a ne da samă de însemnătatea lor. Bun sau rĕu, aceasta este însă sistemul admis de legiuitorul nostru. Prin urmare, numaĭ descendenţiĭ şi ascendenţiĭ vor

---

[1]) Intre descendenţiĭ legitimĭ întră şi copiiĭ naturalĭ faţă cu moştenirea mameĭ lor, ear între ascendenţĭ, şi rudele de sus ale mameĭ fireştĭ.—Aceştĭ moştenitoriĭ nu au sezina toţĭ de o dată, ci pe rând, în ordinea în care sunt chemaţĭ la moştenire. Comp. Demolombe. XIII. 147 urm. Laurent. IX. 231. Aubry et Rau. V, § 609, p. 133, tecst şi nota 18. Astfel, ascendentul esclus prin un ascendent maĭ apropiet nu poate, chiar înaintea acceptaţiuneĭ acestuĭ din urmă să se considere ca avênd posesiunea bunurilor de o dată cu dênsul.—*Contrà.* Massé-Vergé, II, p. 296 urm. Blondeau *(sépar. des patrimoines*, p. 652 urm.) după care toţĭ descendenţiĭ sau ascendenţiĭ în gradul succesibil au în mod colectiv sezina, cât timp moştenirea n'a fost primită de aceĭ chemaţĭ în ordinea legală a succesiunilor, ceea ce este inadmisibil, pentru că cutumele franceze care formulează sezina esclud toate ideea unuĭ drept colectiv. Trebue deci să avem în vedere tradiţiunea franceză, de unde ne vine sezina, ear nu tradiţiunea germană, după cum susţin autoriĭ de maĭ sus. Toţĭ descendenţiĭ sau ascendenţiĭ care vin de o dată la aceeaşĭ moştenire au însă sezina până la împărţeală în mod colectiv şi indivisibil. Laurent. IX. 232. Aubry et Rau. V. § 609, p. 131, tecst şi nota 13.—Astfel, când din maĭ mulţĭ descendenţĭ chiemaţĭ de o dată la o moştenire uniĭ ar fi renunţat, aceĭ care n'ar fi renunţat vor fi consideraţĭ ca avênd posesiunea întregeĭ averĭ din momentul deschidereĭ moştenireĭ. (Art. 697.) Moştenitoriĭ nu au sezina toţĭ odată, ci pe rênd. Controversă.

[2]) In privinţa legatarilor cu titlu universal, adecă a uneĭ fracţiunĭ de moştenire, veḑĭ esplic. Art. 895.

avea sezina. Ceilalţĭ moştenitorĭ, adecă colateraliĭ, soţul şi Statul vor întra în posesiunea avereĭ defunctuluĭ cu permisiunea justiţieĭ.

Procedura cereriĭ pentru trimeterea în posesiune.

Cererea de punere în posesiune se va adresa pe timbru (Art. 22 § 6 L. timbr. din 1886) la tribunalul celuĭ din urmă domiciliŭ al defunctuluĭ (Art. 95), după cum prevede formal Art. 770 din codul francez. [1]) Moştenitorul care cere posesiunea va trebui să dovedească prin orĭ ce soiŭ de mijloace, fie chiar şi prin marturĭ, înrudirea sa cu defunctul în gradul succesibil, stabilind că moştenitorul care ar fi în grad maĭ apropiet a renunţat la moştenire. După rigoarea principiilor ar trebui ca moştenitorul care cere trimeterea sa în posesiune să dovedească că nu esistă un alt moştenitor într'un grad maĭ apropiet, maĭ ales la noĭ unde legiuitorul n'a prescris nicĭ o publicitate (Art. 770 fr. eliminat la noĭ), şi unde nu s'a luat oare care garanţiĭ de cât în privinţa soţuluĭ şi a Statuluĭ. (Art. 681, 682.) (Comp. Curtea din Bucureştĭ. Dreptul pe 1886, No. 31.) Cu toate acestea, în practică, nu se cere altă dovadă de cât înrudirea cu defunctul şi cel mult stabilirea că nu s'a presentat nicĭ un moştenitor maĭ apropiet pentru a cere moştenirea. [2]) Trimiterea in posesiune a unuĭ moştenitor nu are însă caracterul uneĭ hotărîrĭ irevocabile pentru a putea fi opusă moştenitoruluĭ maĭ apropiet care ar reclama maĭ în urmă moştenirea prin petiţiune de ereditate. (Comp. Laurent. IX. 246, 259. Tribun. Ilfov. Dreptul pe 1887, No. 33.)

L. Timbr. din 1886. Tacse de înregistrare.

Moştenitorul înainte da a fi pus în posesiune va plăti o tacsă de înregistrare de 3, 6 sau 9 %, după gradul seu de înrudire. Sunt scutite de verĭ ce tacse succesiunele legitime (*ab intestat*) testamentele, legatele, înzestrările şi donaţiunile cu titlu de dotă de verĭ ce bunurĭ mobile sau imobile, precum şi orĭ ce fel de donaţiunĭ sau liberalităţĭ între viĭ, deferite în linie ascendentă sau descendentă şi soţuluĭ sau soţieĭ. (Art. 33 L. Timbr. din 1886.)

---

[1]) Cas. Rom. Bulet. S-a I pe 1886, p. 404.—Punerea în posesie se face pe calea gracioasă fără citarea părţilor. Cas. Rom. *loco cit.*— Părţile nu se vor cita în contradictor de cât la caz de contestaţie. Comp. C. Bucureştĭ. Dreptul pe 1886, No. 62.—O contestaţie de stat nu se poate însă judeca cu ocasia uneĭ cereri de trimetere în posesiune. C. Bucureştĭ. Dreptul pe 1875, No. 41.—Dacă starea tuturor moştenitorilor este contestată nimine nu va fi trimes în posesiune până la judecarea definitivă a contestaţieĭ. Dreptul, *loco cit.*

[2]) Aubry et Rau. V. § 639, p. 377, nota 5. Laurent. IX. 250. Demol. XIV. 212. Mourlon. II. 193. Ducaurroy. II. 547.—Veḑĭ însă Toullier D. II (partea II), 291 urm. după care moştenitorul care cere trimeterea în posesiune ar trebui să stabilească că nu maĭ esistă alt moştenitor în un grad maĭ apropiet, ceea ce este inadmisibil, pentru că proba faptelor negative este maĭ tot-deauna cu neputinţă.

CAPITOLUL II.

Despre calităţile cerute pentru a succede.

Pentru a putea moşteni trebue a nu fi nicĭ incapabil nicĭ nedemn. Persoanele care au calităţile necesare pentru a moşteni sunt decĭ acele care nu sunt nicĭ incapabile, nicĭ nedemne. Capitolul de faţă se ocupă şi despre incapacitate şi despre nedemnitate.

Casurile de incapacitate sau de nedemnitate pot fi opuse de debitoriĭ moştenireĭ şi de toate părţile interesate atât incapabiluluĭ şi nedemnuluĭ, cât şi moştenitorilor seĭ. [1])

Regulele privitoare la causele de incapacitate şi de nedemnitate se aplică la orĭ ce moştenitorĭ, fie eĭ legitimĭ sau neregulaţĭ. [2])

Calităţĭ cerute pentru a putea transmite moştenirea.

Legiuitorul nu se ocupă despre calităţile necesare pentru a putea transmite moştenirea, pentru că nicĭ o incapacitate de asemene natură nu maĭ esistă astădĭ. [3])

I. Despre causele de incapacitate.

Art. 654.—Pentru a succede trebue neapărat ca persoana ce succede să esiste în momentul deschidereĭ succesiuneĭ. (Art. 651 C. C.)

Copilul conceput este considerat că esistă.—Copilul născut mort este considerat că nu esistă. (Art. 120, 121, 286 urm. 808, 924 C. C. Art. 725 C. Fr.)

Art. 7 § 5. Constit. revisuită la 1879.—Numaĭ Românii sau ceĭ naturalisaţĭ Românĭ pot dobândi imobile rurale în România. Drepturile până acum câştigate sunt respectate. Convenţiunile internaţionale astădĭ esistente remân în vigoare cu toate clausele şi termenele cuprinse întrênsele.

In princip, toţĭ suntem capabilĭ de a moşteni, afară de escepţiunile anume determinate de lege. Astfel se esprimă Art. 723 din codul Italian. (Comp. Art. 949 C. C.) Sunt incapabilĭ de a moşteni: 1° aceĭ care erau sevêrşiţĭ din viaţă în momentul deschidereĭ moştenireĭ, [4]) pentru că, după cum ţice codul Caragea, *numaĭ un viu poate moşteni pe un mort.* [5]) Aceĭ care nu erau

---

[1]) Demolombe. XIII. 271. Laurent. VIII. 532. Bonachi. III. p. 22. Curtea din Nîmes. D. P. 51. 2. 126.

[2]) Demolombe. XIII. 164. Toullier D. II. (partea II) 106, nota a. Laurent. VIII. 531. Aubry et Rau. V. § 591, nota 1.—Art. 654—658 nu pot însă fi întinse la legatarĭ şi donatarĭ, care sunt cârmuiţĭ, în această privinţă, prin dispositiĭ speciale. Comp. Art. 808, 831, 930.

[3]) Comp. Demolombe. XIII. 165—166 *quater*. In privinţa călugărilor, la noĭ altă dată, vedĭ *suprà*, p. 225 nota 4, la fine.

[4]) Esistenţa în momentul deschidereĭ moştenireĭ este decĭ o condiţiune *sine qua non* pentru a putea moşteni. Demolombe. XIII. 173.

[5]) Dacă moştenitorul presumtiv s'a sevêrşit din viaţă înaintea aceluia pe care trebuea să'l moştenească, el n'a putut să transmită propriilor seĭ moştenitorĭ drepturile sale eventuale la moştenire. (Art. Art. 536 Cod. Austriac şi 693 Cod. Calimach.

încă concepuţi sau zămisliţi în acel moment; şi 3° aceĭ care, de şi erau zămisliţi în momentul deschidereĭ moştenireĭ, nu s'au născut viĭ; 4° şi în fine, străiniĭ în privinţa imobilelor rurale. (Art. 7. Constit. § 5.)

Zămislirea copiluluĭ. Aşa dar, este de ajuns ca cine-va să fie numaĭ zămislit în momentul deschidereĭ moştenireĭ pentru ca să poată moşteni, destul este numaĭ ca copilul să se nască viu (fie chiar şi *neviabil*), căcĭ copilul născut mort e considerat că nu esistă. [1]) (Art. 654 § ultim.) Copilul zămislit nu este o persoană în puterea cuvêntuluĭ; legea se mărgineşte numaĭ a'l apăra pentru ca prin faptul uneĭ naşteri tardive el să nu fie lipsit de drepturile care i s'ar fi cuvenit, dacă s'ar fi născut maĭ de vreme. [2])

Copilul zămislit se consideră ca esistent, numaĭ sub condiţiunea de a se naşte viu, chiar dacă a fost estras cu violenţă şi cu ajutorul unuĭ instrument din sinul mameĭ sale, [3]) şi chiar dacă ar fi murit imediat după naştere, *quamvis natus illico decesserit.* (L. 2. Cod. Lib. 6. Tit. 29.)

Deosebire de la codul francez în privinţa viabilităţeĭ. Codul francez şi acel Italian (Art. 724) maĭ cer încă ca copilul să fie viabil (*vitæ habilis*), adecă să fie astfel conformat în cât să poată trăi, însă această condiţiune nu se maĭ cere de legiuitorul nostru, care depărtânduse de la codul francez, a modificat în această privinţă Art. 288, 654 şi 808, [4]) ceea ce este con-

---

536 Cod. Austriac.) Dar dacă moştenitorul cuiva s'a sevêrşit din viaţă, după deschiderea moştenireĭ, însă înainte de a o lua în stăpânire, atunci dreptul moştenireĭ trece la moştenitoriĭ luĭ, afară numaĭ de s'a curmat acest drept prin lepădare, sau prin alt chip. (Art. 693 Cod. Calimach.) Comp. Art. 692 C. C. şi Arntz. II. 1383.

[1]) „*Qui mortui nascuntur, neque nati, neque procreati videntur: quia nunquam liberi appellari potuerunt.*“ (L. 129. Dig. Lib. 50. Tit. 16.) Veḑĭ Art. 34, *in fine* şi 986 cod. Calimach (Art. 22 Austriac.)

[2]) Aceasta nu este de cât aplicaţiunea macsimeĭ: *Infans conceptus pro nata habetur, quoties de ejus commodis agitur.*—Comp. şi Art. 808 care face aplicaţiunea aceleaşĭ macsime.—La Romanĭ, copiiĭ numaĭ zămisliţi erau puşĭ în rêndul persoanelor necerte, însă în maĭ multe casurĭ, *in compluribus causis*, eĭ se considerau prin o ficţiune ca născuţĭ. Veḑĭ Instit. Lib. 1. Tit. 13, § 4 şi L. 7. Dig. Lib. 1. Tit. 5, *de statu hominum.* „Legile se îngrijesc şi pentru aceĭ zămisliţi, ḑice Art. 34 din codul Calimach (22 Austriac), încă de la ceasul zămislireĭ lor, pentru că să socotesc ca niște născuţĭ, când se atinge pricina de dênşiĭ înşuşĭ, *ear nu de a treia persoană.*“ Comp. şi Art. 986 din acelaşĭ cod, precum şi Art. 40 lit. b, cod. Caragea, partea IV, Cap. 3. Veḑĭ şi § 1, *in mœdio*, Cap. 37 din codul luĭ Andronachi Donicĭ, citat p. 237, nota 1.

[3]) *Natum accipe, et si exsecto ventre editus sit.*“ (L. 12, Pr. Dig. Lib. 28. Tit. 2, *de liberis et posthumis heredibus instituendis* etc.)

[4]) Veḑĭ Tom. I, partea I, p. 125 şi partea II-a, p. 254 şi 331.—La

form şi cu vechia noastră legislaţiune. [1])

Pentru ca un copil să poată moşteni şi prin urmare să transmită drepturile sale altora, este decĭ de ajuns ca el să fi fost conceput în momentul deschidereĭ moştenireĭ şi să se fi născut viu.

Acela care reclamă o moştenire în numele unuĭ asemenea copil va trebui decĭ să dovedească: 1° că copilul a trăit cât de puţin, adecă că s'a născut viu [2]) (Art. 120, 121 şi 1161); şi 2° că el era concept în momentul deschidereĭ moştenireĭ.

Dovedirea momentuluĭ concepţiuneĭ. Controversă.

Naşte însă întrebarea cum se va stabili momentul concepţiuneĭ? Cestiunea este viu controversată: 1° Unĭĭ aplică şi la moştenire presumţiunile Art. 286 urm. de la legitimitate, după care gestaţiunea cea maĭ scurtă nu poate fi maĭ mică de 180 ḑile, ear cea maĭ lungă nu poate trece peste 300 ḑile, aşa în cât copilul născut maĭ înainte de 300 ḑile de la moartea lui *de cujus*

Romanĭ, cestiunea viabilităţeĭ era controversată. V. Tom. I, *loco cit.*

Cu toate că viabilitatea nu maĭ este la noĭ o condiţiune a personalităţeĭ copiluluĭ, totuşĭ perḑania unuĭ copil prea crud pentru a putea trăi nu se consideră ca o naştere. Demolombe. XIII. 176. Bonachi. III. p. 24. „*Uxoris abortu testamentum mariti non solvi.*“ (L. 2. Cod. Lib. 6. Tit. 29, *de posthumis heredibus instituendis etc.*)

[1]) Aceeaşĭ soluţie este admisă şi în codul Austriac. Veḑĭ Unger. *System des Österr. Algem. privatrechts.* I. § 26. „Intre fiĭ se cuprinde şi fiul ce este zămislit, în pântecele maiceĭ sale, ḑice codul luĭ Andr. Donicĭ, Cap. 37, § 1, carele se va naşte după moartea tatăluĭ seu *cu viaţă*, cu întregime şi la vreme, macar să slobodească glas în ceasul ce se va naşte, *avênd însă suflare şi fiind în viaţă*, şi avênd întregimea omenireĭ desevêrşit, şi născut după moartea tatăluĭ seu la vreme.“

[2]) Demolombe. XIII. 186. Laurent. VIII. 543 şi IX. 10. Demante. III. 29. Mourlon. II. 41. Duranton. VI. 78. — *Contrà.* Massé-Vergé. II, p. 241 nota 3, după care capacitatea fiind regula, iar incapacitatea escepţiunea, copilul se presupune născut viu, şi dovada incumbă acelora care susţin că el s'a născut mort, presumţiune care se vede admisă prin Art. 35 din codul Calimach (23 Austriac.) Am susţinut cu altă ocasiune (veḑi Tom. I, partea I, p. 125) că această din urmă părere ar fi admisibilă şi la noĭ, în basa Art. 35 din codul Calimach care n'ar fi abrogat (Art. 1912), însă acum, după o matură reflecsiune, părerea contrarie mi se pare maĭ juridică, pentru că în drept, acela care reclamă o moştenire în numele unuĭ alt individ trebue să dovedească că acel individ esistă în momentul deschidereĭ moştenireĭ. (Argument din Art. 120, 121.) Faptul că copilul s'a născut viu se va stabili cele de maĭ multe orĭ prin înfăţoşarea actuluĭ de naştere care constată data naştereĭ sale şi viaţa copiluluĭ, căcĭ el a trebuit să fie înfăţoşat ofiţeruluĭ stăreĭ civile. (Art. 41.) Acest act va face dovadă despre viaţa copiluluĭ până la înscrierea în falş. In lipsă de act de naştere, sau dacă copilul a fost înfăţoşat mort ofiţeruluĭ stăreĭ civile (veḑĭ Tom. I, partea I, p. 235 nota 5), faptul că copilul s'a născut viu se va stabili prin marturiĭ care au asistat la naştere, prin procesul verbal de autopsie, dacă autopsia a avut loc, etc. Laurent. VIII. 544. Demante. III. 31 bis. Marcadé. III. 58.

Cine trebue să dovedească că copilul s'a născut viu? Controversă.

ar fi presupus conceput înaintea deschiderei moştenirei. [1]) 2° Alţii aplică presumţiunile de la legitimitate asupra gestaţiunei celei mai lungi şi celei mai scurte numai atunci când cestiunea de legitimitate e legată cu dreptul de moştenire, când, de esemplu, copilul s'a născut înainte de a se împlini 300 de ţile de la desfacerea căsătoriei, [2]) ceea ce în ori ce caz ar fi mai juridic. Adevĕrul însă este că presumţiunele care hotăresc un *minimum* şi un *maximum* al gestaţiunei, nu se aplică nici într'un caz în specie, pentru că ele au fost înfiinţate în favoarea legitimităţei, care e de ordine publică, ear nu pentru succesiuni, unde nu sunt în joc de cât interese băneşti, şi ştiut este că presumţiunile legale nu pot fi întinse de la un caz la altul prin analogie. Judecătorii vor determina deci în mod suveran momentul concepţiunei, după împrejurările causei, referinduse la ştiinţa medicală. (Laurent. VIII. 537—540.) Aceasta este rigoarea principiilor, şi dacă legea este defectuoasă, causa nu este a noastră, ci a legiuitorului.

Incapacitatea străinilor de a moşteni imobile rurale. Art. 7 § 5 Constit.

Venim în fine la ultima incapacitate privitoare la moştenirea imobilelor rurale de cătră străini, cestiune pe care am mai tratat-o dată cu toate desvoltările ce merită. (Vedi Tom I. partea I, p. 165 urm.) Am susţinut atunci, şi susţin şi astădi că străinii nu pot, în urma constituţiei revisuită la 1879, să dobândească imobile rurale prin nici un mod, nici chiar prin moştenire testamentară sau *ab intestat*, pentru că cuvêntul *a dobândi*, care se vede întrebuinţat de legiuitorul constituant, cuprinde toate modurile de a dobândi proprietatea cu titlu oneros sau gratuit, şi prin urmare, şi moştenirea testamentară sau ab intestat, care se enumeră şi ea între modurile achisitive de proprietate. (Art. 644, 645.) Dreptul de a dobândi prin ori ce mod imobile rurale este deci astădi un drept politic, care ca atare, nu se cuvine de cât cetăţenilor Români. De câte ori deci un imobil rural ar cădea în moştenirea unui străin, el se va cuveni Statului ca avere vacantă. [3]) (Art.

[1]) Aubry et Rau. V. § 592, p. 67, nota 2. Duranton. VI. 71, 72. Toullier D. II (partea II) 95. Malpel. *Success.* 28. Belost-Jolimont asupra lui Chabot, Art. 725. Curte Grenoble. D. P. 55. 2. 40.

[2]) Ducaurroy. II. 418. Marcadé. II. 52—57. Massé-Vergé. II. p. 240, nota 2. Mourlon. II. 42—44. Boileux. III. p. 41. Arntz. II. 1276 urm. Demante. III 32 şi 32 bis I. Demolombe. V. 100 şi XIII. 184. Rambaud. II. p. 15.

Dreptul Roman.

La Romani, femeea remasă îngreunată putea să ceară punerea în posesiune a averei remasă de la barbat şi rânduirea unui *curator ventris*. (L. 1 § 14, 17; L. 7. § 1. Dig. Lib. 39, Tit. 9; L. 3 § 3. Dig. Lib. 12. Tit. 2; L. 8. Dig. Lib. 27. Tit. 10.) Asemene curatorie esistă şi în codul Calimach. (Art. 357 § 5 şi 363 corespundĕtori cu Art. 270 şi 274 din codul Austriac). Vedi şi Tom. II al lucrărei noastre, p. 67, 68.

[3]) De la publicarea volumului I, unde am combătut cu prisosinţă teoria contrarie susţinută de Dl. P. Th. Missir, mai mulţi autori au a-

724 urm.) Străinii vor putea însă să dobândească imobile urbane, pentru că dreptul de a dobândi asemene imobile nu se consideră ca un drept politic, ci ca un drept civil, şi ştiut este că străinii se bucură în România de aceleaşi drepturi civile de care se bucură şi Românii. (Art. 11 C.C. şi Art. 7 Constit.)

Despre efectele incapacităţei.

Incapacitatea îşi produce efectele sale de drept, fără ca să fie nevoe de o hotărîre judecătorească. (Laurent. IX. 10. Demol. XIII. 270.) Incapacitatea esistând din momentul deschidereĭ moştenireĭ, incapabilul n'a avut nicĭ o dată sezina, aşa în cât nu este nevoe de o hotărîre judecătorească pentru a'i lua o posesiune pe care el n'a avut'o nicĭ odinioară. [1]) El n'a avut decĭ nicĭ o dată dreptul de a se folosi şi de a dispune de bunurile moştenireĭ, nicĭ chiar de a le administra, de unde resultă că toate actele făcute de dênsul sunt nule. De câte orĭ el va cere o moştenire, el va trebui să dovedească că întruneşte condiţiunile cerute pentru a moşteni. (Art. 1169.) In caz când el s'ar găsi în posesiunea moştenireĭ, adevăraţiĭ moştenitorĭ vor avea în contra luĭ o acţiune în petiţiune de ereditate, şi judecătoriĭ, constatând că moştenitorul aparent este incapabil de a moşteni, îl vor condamna la delăsarea bunurilor care compun moştenirea. [2])

II. Despre causele de nedemnitate.

Art. 655.—Sunt nedemnĭ de a succede, şi prin urmare esclusĭ de la moştenire: 1° condamnatul pentru că a omorît sau a cercat să omoare pe defunct; 2° *acela care a făcut în contra defunctuluĭ o acusaţiune* (sau maĭ bine ţis o *denunţare*) *capitală, declarată de judecată calomnioasă*; [3]) 3° moştenitorul major care, avênd cunoştinţă de omorul de-

doptat părerea noastră. Veţĭ Alecs. C. Şendrea. Pr. Civ. I. 384; Gh. Tocilescu. Pr. Civ. I, partea II, 212, 212 bis. Bonachi. III, p. 25, care ne fac destinsa onoare de a cita modesta noastră lucrare. Comp. şi Gh. Flaişlen, în Dreptul pe 1885, No. 65.

La Romanĭ, orĭ ce străin era incapabil de a moşteni: „*Qui deportantur, si heredes scribantur*, **tanquam peregrini**, *capere non possunt.*“ (L. 1. Cod. Lib. 6. Tit. 24, *de heredibus instituendis* etc.) In cât priveşte dreptul nostru vechiŭ, veţĭ Tom. I. partea I. p. 157 urm. Dreptul Roman şi dreptul vechiŭ.

[1]) Duranton. VI. 65. Laurent. IX. 11. Aubry et Rau. V. § 591, p. 65. Demolombe. XIII. 270.

[2]) Laurent. IX. 11. Demol. XIII. 272. — Causele de incapacitate, ca şi acele de nedemnitate, vor putea fi opuse de toate părţile interesate atât incapabiluluĭ cât şi moştenitorilor seĭ. Veţĭ *suprà* p. 235.

[3]) Paragraful 2 al Art. 655, pe lângă că cuprinde o greşală de redacţie, de vreme ce particularĭ nu maĭ pot fi astăzĭ acusatorĭ publicĭ ca la Romanĭ, ci numaĭ denunciatorĭ (Art. 5, 29 urm. şi Inesactitate de tecst.

functuluĭ, n'a denunțat aceasta justițieĭ. (Art. 18 Constit. Art. 47 § 3, 48, 49, 225 urm. 298 C. Pen. Art. 14, 15, urm. 29, 30, 46 urm. 381 urm. Pr. Pen. Art. 342 urm. 454 C.C. Art. 727 C. Fr.)

Art. 656.—Lipsa de denunțare nu poate vatama în drepturile lor pe ascendenții și descendenții omorîtoruluĭ, pe afiniĭ seĭ de acelașĭ grad, pe soțul sau soția sa, pe frații sau surorile sale, pe unchiĭ sau mătușele sale, pe nepoții sau nepoatele sale. (Art. 655, 660 urm. C.C. Art. 53 C. Pen. Art. 728 C. Fr.)

După părerea generală, nedemnitatea este un fapt care împedică de a păstra o moștenire pe care a dobândit-o cine-va. Nedemnitatea n'ar atinge decĭ în acest sistem de cât persoanele capabile, și presupune capacitatea, căcĭ acel care n'a dobândit o moștenire nu poate s'o peardă: *indignus potest capere, non retinere.* Prin urmare, numaĭ persoanele capabile ar putea fi *declarate* nedemne, și nedemnitatea în acest sistem, își produce efectele sale de la pronunțarea hotărîreĭ. Vom vedea însă când vom trata despre efectele nedemnității că acest sistem este cu totul lipsit de temeiŭ și că nedemnitatea esistă ca și incapacitatea *ipso jure* din momentul deschidereĭ moștenireĭ.

Caracterul nedemnității. Nedemnitatea nu maĭ are în dreptul modern un caracter penal ca la Romanĭ, ci este maĭ mult o esclusiune care derivă din voința presupusă a luĭ *de cujus.* In adevĕr, legea depărtează de la moștenire ca nedemnĭ aproape pe toțĭ aceĭ care ar fi fost depărtațĭ de însușĭ defunctul. (Th. Huc. Cod. Ital. I. p. 176 urm.)

Causele de nedemnitate. Romaniĭ aveau maĭ multe cause de nedemnitate, între care vom cita: atentatul la viața luĭ *de cujus*, faptul de a'l fi părăsit în cursul captivității seĭ sau alienațiuneĭ sale, faptul de a nu fi provocat rânduirea unuĭ epitrop defunctuluĭ impuber, refusul de a esercita sarcinele testamentare; faptul de a fi blăstămat în public pe testator; [1]) etc., ear în vechiul drept francez, causele de nedem-

---

60 urm. Pr. Pen.), acusațiunea fiind în domeniul ministeruluĭ public (Art. 1 Pr. Pen.), apoi este fără nicĭ o aplicațiune practică, din causă că nu avem pedeapsa morțeĭ. (Art. 18 Constit.)

Dreptul Roman și dreptul vechiu. [1]) Comp. L. 1 § 3 și L. 3. Dig. Lib. 34. Tit. 9; L. 31 § 2. Dig. Lib. 34. Tit. 4; L. 6 și 9. Cod. Lib. 6. Tit. 35; Nov. 115, Cap. 3, § 12 și 13; L. 9 § 1. Dig. Lib. 34. Tit. 9 etc. Veḑĭ Leclerecq, Dreptul Roman în raporturile sale cu dreptul francez, T. III. p. 157, care le citează pe toate. Comp. și Van Wetter. *Drept Roman.* II. § 649. Comp. și Art. 695—700, cod. Calimach (540—546 Austriac). Veḑĭ și Codul penal al Munteniei din 1852 (Art. 30 și 281) care prevede de asemene treĭ cause de nedemnitate. Cât pentru codul Caragea, el nicĭ nu pomenește macar despre nedemnitate. Veḑĭ însă în pravila luĭ Mateĭ Basarab (glava 284) *vinele care fac pre ficiorĭ fără de moștenire din bucatele părinților lor.* Aceste vinĭ sunt: *bătaea, sau vrăjmășirea vieței părinților; aflarea trupește întru păcat cu maștiha sau cu posatnica (țiitoarea) tătâne-seu; faptul de a pârî pe părinții seĭ și de a'i aduce prin acea pâră și clevetire în grea pagubă; faptul de a nu veni în ajutorul părin-*

nitate erau lăsate la apreciarea judecătorilor, in cât ele erau nenumĕrate. Astăḑĭ, legiuitorul a restrâns causele de nedemnitate numaĭ la douĕ, căcĭ deşi Art. 655 prevede treĭ casurĭ de nedemnitate, totuşĭ vom vedea că acusaţiunea capitală adusă în persoana defunctuluĭ şi recunoscută de justiţie colomnioasă, nu poate să producă la noĭ nicĭ un efect, de vreme ce noĭ nu avem pedeapsa morţeĭ. (Art. 18 Constit.) (Veḑĭ p. 239, nota 3.) Enumerarea făcută de Art. 655 fiind limitativă, judecătoriĭ nu pot admite alte cause de nedemnitate de cât acele prescrise de lege. [1])

Sunt nedemnĭ de a moşteni: 1° aceĭ care au fost *condamnaţĭ* [2]) *ţilor, când eĭ ar fi bolnavĭ, slabĭ sau saracĭ; refusul din partea copiilor (partea bărbătească) de a garanta pe părinţiĭ lor; oprirea tatăluĭ de a'şĭ face testamentul seu (tocmeală sau carte ca să'i fie după moarte); faptul de a se căsători fără voea tatăluĭ seu*, etc. „**Feciorul de va avea tată**, ḑice această pravilă, **şi va lua muere fără voea şi sfatul tătâne-seu, acela să n'aibă din bunătăţile tătâne-seu nimica, numaĭ ce să fie fără de moştenire, eară de va muri şi'i vor remânea feciorĭ, aceĭ feciorĭ cer moştenirea de la moşul lor şi iau, ear nu şi mumă-sa.“

Omorîrea sau încercarea de a omorî pe de cujus.

[1]) Mourlon. II. 48. Marcadé. III. 61. Duranton. VI. 87, 114. Laurent. IX. 2. Aubry et Rau. V. § 593, nota 16. Toullier D. II (partea II) 105. Demolombe. XIII. 217, 218. Bonachi. III. p. 28.—In cât priveşte causele pentru care se pot revoca donaţiunile şi testamentele veḑĭ Art. 831 şi 930.

[2]) Moştenitorul nu va fi decĭ nedemn dacă el n'a fost condamnat în penal prin o hotărîre definitivă, de esemplu, dacă el a murit chiar după pronunţarea verdictuluĭ juraţilor, însă înainte de a se pronunţa hotărîrea *) (Art. 12 Pr. Pen.), sau dacă de la comiterea omoruluĭ a trecut timpul cerut de lege (10 anĭ) pentru prescrierea acţiuneĭ publice. (Art. 593 Pr. Pen.) Prescrierea pedepseĭ (Art. 596 Pr. Pen.) sau graţiarea condamnatuluĭ (Art. 93 Constit.) nu opreşte însă nedemnitatea. (Veḑĭ *infrà*, p. 243.)

Moştenitorul nu va fi nedemn, dacă era smintit în momentul comiterеĭ faptuluĭ (Art. 57 C. Pen.), sau în stare de legitimă apărare (Art. 58, 256, 257 C. Pen.), sau, dacă fiind minor de 19 anĭ, a lucrat fără pricepere (Art. 62 C. Pen.), căcĭ în toate aceste casurĭ nu se pronunţă nicĭ o condamnare. Comp. Aubry et Rau. V. § 593, nota 1. Toullier D. II. (partea II.) 106, 108. Duranton. VI. 90—93, 97. Laurent. IX. 4, 5. Demolombe. XIII. 225, 226. Mourlon. II. 49. Arntz. II. 1283.—Acel condamnat în basa Art. 63 din codul penal va fi însă nedemn.

Casurĭ în care moştenitorul nu e nedemn. Art. 57, 58, 62 Cod. Pen.

Condamnarea prin contumăcie (Art. 470 urm. Pr. Pen.) atrage nedemnitatea, ca şi acea contraḑicătoare, pe câtă vreme hotărîrea curţeĭ n'a fost nimicită. (Art. 481 urm. Pr. Pen.) Demolombe. XIII. 224. Laurent. IX. 5. Mourlon. II. 49, nota 2. Duranton. VI. 99, 101. Demante. III. 35 bis II. Bonachi. III. p. 30.

Condamnarea prin contumăcie. Art. 470 urm. Pr. Pen.

*) La Romanĭ, din contra, faptul se judeca şi după moartea ucigaşuluĭ, ear averea moştenită se confisca: „*Modestinus respondit, morte reæ crimine extincto, persecutionem eorum, quæ scelere adquisita probari possunt, fisco competere posse.*“ (L. 9 *in fine*. Dig. Lib. 49. Tit. 14.) Astăḑĭ, moartea ucigaşuluĭ întâmplată înaintea pronunţărеĭ hotărîrеĭ definitive împedică nedemnitatea de a a-

Deosebire între dreptul Roman şi dreptul actual.

ca autorĭ principalĭ, ca coautorĭ, ca agenţĭ provocatorĭ (Art. 47 § 3 Cod. Pen.) sau ca complicĭ [1]) pentru că au omorît sau au cercat [2]) să omoare pe *de cujus*. [3]) Aşa dar, pentru ca moşteni-

---

vea loc (comp. Art. 833), aşa încât culpabilul ar avea interes a se sinucide înaintea pronunţăreĭ condamnaţiuneĭ, pentru a transmite succesiunea moştenitorilor seĭ. Comp. T. Huc. Cod. Italian, II. p. 177.

Complicitate. Controversă. Art. 48, 49 Cod. Pen.

[1]) Cred că complicitatea va produce nedemnitatea şi la noĭ, cu toate că după codul nostru, complicele se pedepseşte cu un grad maĭ jos (Art. 48, 49 C. Pen.), pentru că legiuitorul n'are în vedere pedeapsa, ci imoralitatea şi criminalitatea faptuluĭ. Comp. Demol. XIII. 221. Ducaurroy. II. 423. Toullier D. II (partea II) 106. Demante. III. 35 bis V. Arntz. II. 1283. Duranton. VI. 89. Veḑĭ şi nota următoare.—*Contrà.* Laurent. IX. 3.

Tentativă. Art. 38 C. Pen.

[2]) Cu toate că tentativa se pedepseşte cu un grad maĭ jos de cât crima sevêrşită (Art. 38 C. Pen.), totuşĭ ea produce nedemnitatea, pentru că legiuitorul nu are în vedere pedeapsa, ci imoralitatea fptuluĭ. Comp. Laurent. IX. 3. Veḑĭ şi nota precedentă.

Numaĭ omorul cu voinţă atrage nedemnitatea. Art. 225 urm. Cod. Pen.

[3]) Aşa dar, pe când simplul atentat la viaţa dăruitoruluĭ sau a testatoruluĭ este o causă de revocare a donaţiuneĭ sau a testamentuluĭ (Art. 831 § 1 şi 930), numaĭ omorul comis sau cercat cu voinţă, fie el omor simplu (Art. 225 C. Pen.) sau asasinat (Art. 226, 227 C. Pen.) atrage după sine nedemnitatea. Loviturile orĭ cât de grave ar fi, chiar când ar fi causat moartea (Art. 241, 242 C. Pen.) (Demolombe. XIII. 234. Marcadé. III. 64) sau omorul fără voe (Art. 248) nu atrag după sine nicĭ într'un caz nedemnitatea. Tecstul francez este maĭ îndoelnic în această privinţă de cât al nostru, pentru că el nu prevede faptul *de a omorî*, ci de a *causa moartea*. Comp. Marcadé. III. 62. Laurent. IX. 4. Demolombe. XIII. 230, 231. Mourlon. II. 50. Aubry et Rau. V. § 593 nota 2. Art. 725 din codul Italian prevede anume omorul cu voinţă, ear legea 3, Dig. Lib. 34. Tit. 9 declară din contra nedemn pe moştenitorul care ar fi lăsat pe testator să moară din culpă sau din negligenţa sa, *qui manifistissime comprobatus est id egisse, ut per negligentiam et culpam suam mulier, a qua heres institutus erat, moreretur.* Art. 695 din codul Calimach (540 Austriac) cuprinde între causele de nedemnitate simpla vătămare cu cuget rĕu la cinste, la trup sau la averea luĭ *de cujus*, sau a rudelor orĭ a soţieĭ sale.

Scusarea omoruluĭ nu împedică nedemnitatea. Controversă.

Ce trebue să decidem în casurile când crima ar fi scusabilă (Art. 250—254 cod. Pen.)? Cu toată controversa ce esistă asupra acestuĭ punct, cred că nedemnitatea va avea loc, căcĭ scusele micşorează pedeapsa, fără a şterge criminalitatea faptuluĭ, şi în orĭ ce caz, ar fi imoral de a se da ucigaşuluĭ averea victimeĭ sale. Laurent. IX. 4. Mourlon. II. 51. Demante. III. 35 bis IV. Demolombe. XIII. 232. Aubry et Rau. V. § 593, nota 3. Massé-Vergé. II. p. 243, nota 1, *in medio*. Toullier D. II (partea II) 106, nota 1. Merlin. Répért. *Indignité*, No. 3.—*Contrà.* Marcadé. III. 63. Ducaurroy. II. 424. Chabot asupra Art. 727, No. 7. Duranton. VI. 95.

Aceeaşĭ soluţiune va fi admisă, tot pentru aceleaşĭ motive, de câte orĭ culpabilul va fi fost condamnat de tribunalele corecţionale pentru că ar fi fost minor de 20 de anĭ şi n'ar fi avut complicĭ majorĭ. (Art. 65 Cod. Pen.)

torul să fie esclus ca nedemn, nu este de ajuns ca el să fi omorît, sau să se fi încercat a omorî pe autorul seu, ci trebuește ca faptul să fie *judecătorește* constatat. Codul Italian se mulțămește cu comiterea faptului, fără a mai cere o sentință judecătorească, ceea ce este mult mai logic, căci este straniu și chiar imoral de a lăsa pe un ucigaș să transmită altora averea victimei sale, numai pentru că s'ar fi întâmplat să moară câte-va momente înainte de a se pronunța sentința condamnatorie. [1])

Această causă de nedemnitate nu se șterge nici prin prescrierea pedepsei, [2]) nici prin graciarea suveranului conform Art. 93 din constituție (Demolombe. XIII. 226. Marcadé. III. 65), nici prin iertarea din partea defunctului. [3]) Iertarea nu va produce efectele sale de cât în privința ingratitudinei relative la revocarea donațiunilor și a testamentelor. (A. 830 și 930.) (Laur. IX. 9 și XIII. 24.) Prescrierea pedepsei, graciare, iertare.

2° Sunt nedemni aceĭ care au făcut în contra defunctului o denunțare capitală ear nu o *acusare*, după cum impropriu se esprimă tecstul, [4]) care în urmă ar fi fost declarată calomnioasă [5]) Denunțare calomnioasă.

---

[1]) Vedĭ Art. 831 § 1 și 930, unde legiuitorul nu mai cere o sentință condamnatorie, în privința revocăreĭ donațiunilor și a testamentelor, mulțumindu-se de astă dată numai cu faptul de a fi atentat la viața dăruitorului sau a testatorului.—Comp. și Art. 695 urm. din codul Calimach, unde earăși nu se cere o hotărîre condamnatorie.

[2]) Prescrierea acțiuneĭ publice (Art. 593 Pr. Pen.) împedecă însă efectele nedemnităței. Duranton. VI. 97, 98. Aubry et Rau. V. § 593, p. 71. Toullier. D. II. (parte II) 108. Mourlon. II. 49. Demolombe. XIII. 225, 226. Prescrierea acțiuneĭ publice. Art. 593 Pr. Pen.

[3]) Pronunțarea nedemnităței fiind întemeiată pe considerațiuni de morală și de ordine publică, particularii nu pot modifica asemene dispositiuni. (Art. 5.) Și apoĭ, nedemnitatea neproducêndu'și efectele sale de cât în urma morței luĭ *de cujus*, și ea folosind numaĭ moștenitorilor seĭ, iertarea din partea defunctului ar avea caracterul unuĭ pact succesoral oprit de lege. (Art. 702, 965 și 1226.) Comp. Aubry et Rau. V. § 593, p. 71. Duranton. VI. 109. Arntz. II. 1284. Demolombe. XIII. 226, 227. Marcadé. V. 73. Bonachi. III. p. 29.—*Contrà.* Malpel. *Successions.* 62. Comp. și Laurent. IX. 9. —Nimic n'ar împedica însă pe *de cujus* de a institui moștenitor pe nedemn prin testamentul seu. Iertarea din partea luĭ *de cujus* controversă.

După Art. 695 din codul Calimach (540 Austriac), iertarea din partea luĭ *de cujus* ștergea cu desevêrșire efectele nedemnităței, soluțiune care era admisă și in vechiul drept francez. Demolombe. XIII. 226. Pothier. *Succes.* Cap. I. S-a II. Art. 4, § 2.—Vedĭ și Art. 726 din codul Italian, după care nedemnul poate fi reabilitat de către *de cujus* prin testament sau prin un act autentic. Nu vĕd însă pentru ce acest codice esclude actul sub semnătură privată. Deosebire între codul Calimach și dreptul actual.

[4]) Vedĭ *suprà*, p. 239, nota 3. Comp. și Art. 298 din codul penal care cuprinde aceeași inesactitate când dice: acela care cunoscênd că **acusațiunea** *sa e minciunoasă*, etc.

[5]) Pentru ca denunțarea să fie calomnioasă, trebue ca faptele imputate să fie falșe, ear denunțătorul să fie de rea credință (Curtea din Iași,

de către justiția represivă (Art. 298 C. Pen.), ear nu de tribunalele civile, [1]) după cererea aceluĭ calomniat, sau după acea a moștenitorilor seĭ, orĭ a ministeriuluĭ public din oficiŭ.[2])

Inesactitate de tecst.

La noĭ însă, unde pedeapsa morțeĭ nu esistă (Art. 18 Constit.), această causă de nedemnitate trebue să se considere ca neavênd ființă, pentru că prin o denunțare capitală se înțelege acea care pune viața sau capul cuĭ-va în primejdie. [3])

Nedenunțarea omoruluĭ luĭ de cujus.

3°) Sunt în fine nedemnĭ de a moșteni: moștenitoriĭ [4]) *majorĭ* [5])

Dreptul pe 1883, No. 24), elemente care trebue să fie constatate în sentința de fond. (Cas. Rom. Dreptul pe 1887, No. 23.) Denunțarea fiind o datorie cetățenească (Art. 29 Pr. Pen.), se poate decĭ întâmpla ca să se facă o denunțare neîntemeiată, fără însă a fi calomnioasă. Demolombe. XIII. 240.

[1]) Demolombe. XIII. 241. Laurent. IX. 6. Ducaurroy. II. 426. Aubry et Rau. V. § 293, p. 72. Toullier. D. II. 109, nota b.—*Contrà.* Demante. III. 35 bis VIII. Duranton. VI. 107.

[2]) Demolombe. XIII. 242.—*Contrà.* Ducaurroy. II. 426, după care numaĭ acel calomniat ar avea dreptul de a cere condamnarea calomniatoruluĭ.

Ce se înțelege prin denunțare capitală?

[3]) Marcadé. III. 66. Toullier D. II. (partea II). 109. Ducaurroy. II. 425. Demol. XIII. 239. Laurent. IX. 6. Aubry et Rau. V. § 593, nota 10.—Delvincourt (II. p. 71, nota 3 asupra p. 26) și Chabot (Art. 727, No. 13) privesc ca capitală orĭ ce acusare care ar atrage o pedeapsă infamantă. (Art. 8 Cod. Pen. fr.) Această părere, care se întemeiază pe legea 14 § 3, Dig. Lib. 38, Tit. 2, pe legea 1 § 6, Dig. Lip. 3. Tit. 1, pe Novella 115, Cap. 3 § 3 și pe legea 103, Dig. Lib. 50. Tit. 16, este inadmisibilă, și cu drept cuvênt se vede respinsă de Belost-Jolimont, anotatorul luĭ Chabot. Veḑĭ Marcadé. III. 67 și Bonachi. III. p. 33. Codul Italian (Art. 725) prevede anume o denunțare care s'ar pedepsi cu o pedeapsă criminală.

Dreptul Roman.

Și la Romanĭ, pedeapsa capitală era acea care atrăgea moartea sau perderea *civitatis*: „*appellatio* **capitalis**, *mortis, vel amissionis civitatis intelligenda est.*“ (L. 103. Dig. Lib. 50. Tit. 16.) Perderea *civitatis* se considera în adevĕr ca moartea firească. (Instit. § 1, Lib. 1. Tit. 12. Comp. și L. 2. Dig. Lib. 48. Tit 1, unde se ḑice: „*Capitalia sunt (judicia), ex quibus pœna mors, aut exilium est: hoc est aquæ et ignis interdictio. Per has enim pœnas eximitur caput de civitate..... Non capitalia sunt (judicia), ex quibus pecuniaria, aut in corpus aliqua coercitio, pœna est.*“ Comp. și L. 28 Pr. și § 1, Dig. Lib. 48. Tit. 19, care ne arată pedepsele capitale și acele necapitale.

[4]) Orĭ ce altă rudă, până a nu avea calitatea de moștenitor, nu are decĭ îndatorirea de a denunța omorul luĭ *de cujus*. Demolombe. XIII. 255. Bonachi. III. p. 34.

Moștenitorĭ minorĭ.

[5]) Moștenitorul minor nu are îndatorirea de a denunța omorul, pentru că el nu are esercițiul drepturilor sale. „*Minoribus vigenti quinque annis heredibus non obesse crimen inultæ mortis placuit.*“ (L. 6 *ab initio*, Cod. Lib. 6. Tit. 35.) Interḑișiĭ sunt puși în rênd cu minoriĭ. (Art. 454.) Demol. XIII. 257. Moștenitorul smintit va fi de asemene scutit de această îndatorire, pentru că el nu'și poate da samă de actele sale. Demante. III. 35 bis. IX. Demolombe. XIII. 257.

care, avênd cunoştinţă [1]) de omorul defunctuluĭ, nu l'au denunţat justiţieĭ, adecă ofiţerilor de poliţie judeciară (Art. 14, 15, 46 urm. Pr. Pen. şi 58. L. jud. de ocoale din 1879), puţin importă dacă eĭ au aflat omorul înainte, sau după majoritatea lor, înainte, sau după deschiderea moştenireĭ. Minorul sau interdisul este decĭ scutit de denunţare numaĭ în timpul minorităţeĭ sau a interdicţieĭ sale.[2])

Această dispoziţie este privitoare numaĭ la moştenirile legitime, de unde resultă că cuvintele *afinĭ de acelaşĭ grad*, care se găsesc în Art. 656, se aplică la persoanele care sunt în acelaşĭ timp moştenitorĭ aĭ victimeĭ şi cuscri cu ucigaşul. In cât priveşte succesiunile testamentare, moştenitorul nu poate fi lipsit de dreptul seu prin o acţiune în constatarea nedemnităţeĭ, ci numaĭ prin acţiunea în revocaţiune pentru ingratitudine. [3]) (Art. 831, 930, 931.)

Art. 655, 656 nu se aplică la moştenirile testamentare. Controversă.

---

[1]) Deşi nicĭ o rudă a moştenitoruluĭ n'ar fi luat parte la comiterea omoruluĭ, totuşĭ lipsa de denunţare nu'ĭ va aduce nicĭ o vătămare, dacă el a crezut de bună credinţă că culpabilul este din rudele prevĕzute de Art. 656, pentru că în asemene caz nu 'ĭ se poate imputa nicĭ o negligenţă. Demol. XIII 264. Marcadé. III. 72. Mourlon. II. 55, nota 1.—Escepţiunea prevĕzută de Art. 656 va fi de asemene admisibilă, chiar dacă ruda moştenitoruluĭ n'ar fi fost autor principal, ci numaĭ complice, şi aceasta cu toate că la noĭ complicele se pedepseşte cu un grad maĭ jos. (Art. 48 urm. Cod. Pen.) Marcadé. III. *loco cit.* Demolombe. XIII. 263. Vezĭ şi *suprà*, p. 242, nota 1.

Legile Romane nu se mulţumeau cu o simplă denunţare, ci obligau pe moştenitor a resbuna moartea luĭ *de cujus*, prin acusarea ucigaşuluĭ, şi aceasta sub pedeapsă de a i se confisca averea moştenită. „*Heredibus autem qui in ulciscenda morte defuncti cessaverant, tam testamento, quam ab intestato auferuntur bona.*“ (L. 15 § 2. Dig. Lib. 29. Tit. 5.) Vezĭ şi L. 15. Pr. şi § 1. Dig. *loco cit.* L. 21. Dig. Lib. 34. Tit. 9, unde se dice: „*Omnes enim heredes, vel eos, qui loco heredis sunt, officiose agere circa defuncti vindictam convenit.* „Comp. şi L. 1, 7 şi 9 Cod. Lib. 6. Tit. 35. —Nedemnitatea o dată stabilită, moştenitorul perdea de drept averea, care se cuvinea cele de maĭ multe orĭ Statuluĭ (legea unică, § 12, Cod. Lib. 6. Tit. 51), ear câte o dată la alte persoane (Cod. L. citată § 12: *sive in nostrum fiscum, sive in alias personas perveniant*) şi Novel. 115, Cap. 3. § 12. Această dispoziţie fiscală datează încă de la legea *Julia et Papia Poppœa*: „*Lege nobis adquiritur, velut caducum vel ereptitium ex lege Papia Poppœa: item legatum ex lege 12 tabularum, sive mancipi res sint, sive nec mancipi.*“ (*Ulpiani Regul.* Tit. 19, § 17.) Bunurile luate de la moştenitorĭĭ nedemnĭ se numeau *bona ereptoria*. (*Ulpiani Reg. loco cit.*) —Astăzĭ, aceste bunurĭ nu se maĭ cuvin fiscului, ci moştenitoruluĭ subsequent. Dreptul Roman.

[2]) Mourlon. II. 53. Laurent. IX. 7. Demol. XIII. 259. Marcadé. III. 70. Demante. III. 35 bis 9. Bonachi. III. p. 35. Durant. VI. 112. Aubry et Rau. V. § 593, nota 14.—*Contrà.* Ducaurroy. II. 429. Massé-Vergé. II. p. 244, nota 9. Poujol, asupra Art. 727, No. 12.

[3]) Demol. XIII. 262 şi XXII. 278. Laurent. XIII. 2 şi XIV. 265. Duvergier asupra luĭ Toullier. II. (partea II) 111, nota 1. Massé-

Nu se denunță ucigașul, ci numaĭ omorul

Nu este nevoe ca moștenitorul să denunțe pe ucigaș, ci numaĭ omorul, [1]) și aceasta numaĭ în caz când crima n'ar fi fost adusă la cunoștința justițieĭ fie prin urmăririle ministeriuluĭ public *ex officio*, fie prin denunțarea altuia. [2]) Legea nearătând termenul în care să se facă denunțarea, judecătoriĭ vor aprecia dacă moștenitorul a fost sau nu culpabil de negligență, și dacă el a făcut denunțarea prea târdiu. [3])

Esistența acesteĭ cause de nedemnitate se va verifica de către tribunalele civile, pentru că nicĭ o condamnare prealabilă în penal nu are loc în specie. (Demolombe. XIII. 268.)

Moștenitorul nu poate să fie nedemn când, cunoscênd planul asasinuluĭ, l'a lăsat să'l esecute, fără a fi dat nicĭ un concurs la sevêrșirea luĭ. Purtarea moștenitoruluĭ ar fi imorală, însă nu i s'ar putea aplica în asemene caz nicĭ § 1, nicĭ § 3 al Art. 655. [4]) In adevĕr, Art. 29 din pr. pen. este lipsit de sancțiune.

Omor fără voe.

Legiuitorul vorbind numaĭ de denunțarea *omoruluĭ* luĭ *de cujus*, se înțĕlege că această dispositie nu se aplică la omorul fără voe (Art. 248), nicĭ la omorurile care nu se pedepsesc. [5]) (Art. 57, 255 urm. Cod. Pen.)

Escepțiune la Art. 655.—Art. 656.

Prin escepțiune, sunt însă scutițĭ de a denunța omorul luĭ *de*

Vergé. III. § 484, p. 232, nota 4 *in fine* și II, p. 245, nota 11 *in fine.—Contrà.* Toullier, *loco cit.* Troplong. *Donations*, I. 581 și Curtea Lyon (D. P. 64. 2. 66), după care dispensa de denunțare nu s'ar aplica la afiniĭ ucigașuluĭ de cât în casul *când eĭ ar fi fost instituițĭ moștenitorĭ*, ceea ce este inadmisibil, căcĭ Art. 655 care determină causele de escludere de la moștenire pentru nedemnitate, și Art. 831 și 930 care hotăresc casurile de ingratitudine, referinduse fie care la o ordine de ideĭ specială și deosebită, dispositiunile conținute în aceste articole nu pot fi transportate de la o materie la alta.

[1]) Marcadé. III. 70. Arntz. II. 1286. Laurent. IX. 7. Mourlon. II. 53. Ducaurroy. II. 428. Aubry et Rau. V. § 593, nota 12. Vedĭ însă *infrà* p. 247.—Nu este de asemene nevoe ca moștenitorul să se constitue parte civilă, legea mulțumindu-se cu o simplă denunțare. Demolombe. XIII. 246. Toullier. D. II. (partea II.) 110.

[2]) Comp. Demolombe. XIII. 254.—Moștenitorul va trebui să denunțe omorul, chiar dacă culpabilul a fost iertat de defunct. Demolombe. XIII. 249. Vedĭ și *suprà*, p. 243, nota 3.—In dreptul Roman, se admitea soluția contrarie. L. 2. Dig. Lib. 29. Tit. 5.

[3]) Laurent. IX. 7. Marcadé. III. 70. Arntz. II. 1286. Ducaurroy. II. 429. Mourlon. II. 53.—Cât pentru cestiunea de a se ști dacă moștenitorul a avut sau nu cunoștință despre sevêrșirea omoruluĭ, aceasta e o cestie de fapt care se poate stabili prin orĭ ce soiŭ de mijloace. Demolombe. XIII. 250.

[4]) Demolombe. XIII. 248.—*Contrà.* Lebrun. *Successions.* Cap. 9, No. 4. Comp. și L. 2. Dig. Lib. 48. Tit. 9.

[5]) Demolombe. XIII. 247. Merlin. Répért. *Indignité.* No. 4. Cas. Rom. Bulet. S-a I pe 1876, p. 236. Vedĭ și *suprà*, p. 242, nota 3.

cujus, ascendenţiĭ şi descendenţiĭ omorîtoruluĭ, precum şi afiniĭ de acelaşĭ grad, fraţiĭ sau surorile sale, unchiĭ sau mătuşele sale, nepoţiĭ sau nepoatele sale, precum şi afiniĭ seĭ în gradurile corespunḑătoare, şi în fine soţul sau soţia omorîtoruluĭ.

Această escepţiune esistă deciĭ şi pentru cuscriĭ sau afiniĭ cu titlu de colateralĭ, ear nu numaĭ pentru aceĭ cu titlu de ascendenţĭ sau descendenţĭ, căcĭ cuvintele *afinĭ de acelaşĭ grad* din eroare nu se găsesc la finele articoluluĭ, pentru că aceste cuvinte au fost substituite cuvintelor *afinĭ în linie directă*, care figurau în proiectul primitiv, tocmaĭ pentru a cuprinde şi pe colateralĭ.[1] Inesactitate de tecst.

Legiuitorul n'a voit să sileascâ pe moştenitor a jertfi interesele sale de familie pentru un simplu interes bănesc, ceea ce era admis şi la Romanĭ.[2] Motivele Art. 656.

Cată însă să mărturisim că, în casul în care justiţia ar avea cunoştinţă despre omor, fără a cunoaşte pe ucigaş, legea nu'şĭ poate atinge scopul, căcĭ moştenitorul care a omis de a face denunţarea va avea alternativa de a se lăsa a fi constatat de nedemn, sau de a denunţa pe ruda sa, pentru a dovedi că se găseşte în escepţiunea admisă de lege. Pentru a înţĕlege deciĭ utilitatea acesteĭ escepţiunĭ, trebue să presupunem că ucigaşul a fost condamnat sau se găseşte încă în mânele justiţieĭ când se opune nedemnitatea moştenitoruluĭ. Critica Art. 656.

Eată însă un moştenitor care a fost constatat nedemn de cătră tribunalele civile; maĭ în urmă însă, se descopere că ucigaşul era rudă cu dênsul, în cât el era în drept a nu'l denunţa. Eĭ bine, în asemene ipotesă, el nu maĭ are nicĭ un recurs, dacă decisia este definitivă, remânêndu'ĭ numaĭ dreptul de apel, în caz când termenul n'ar fi încă espirat. (Art. 316 urm. Pr. Civ.) In Francia, chiar dacă decisia ar fi definitivă, el ar putea s'o atace prin calea escepţională numită *la requête civile*, sub condiţiune de a stabili că partea adversă cunoştea motivele legitime ale tăcereĭ sale (Art. 480 pr. Civ. fr.), ceea ce la noĭ nu este cu putinţă, fiind că legiuitorul nostru n'a admis revisuirea pentru causă de dol. Lacună în legea noastră.

Din toate punctele de vedere deciĭ, Art. 656 lasă mult de dorit, şi nu este de mirat că codul Italian să fi desfiinţat cu

---

[1]) Marcadé. III. 71. Mourlon. II. 54. Laurent. IX. 8. Demolombe. XIII. 261. Ducaurroy. II. p. 296. Demante. III. 36 bis I. Arntz. II. 1286. Aubry et Rau. V. § 593, nota 15. Locré. *Législation Civ.* X. p. 72.—Acesta este unul din casurile rarĭ în care trebue să ne depărtăm de la tecst, pentru că tecstul nu cuprinde voinţa legiuitoruluĭ. Comp. Laurent. I. 273 şi şi IX. 8.

[2]) Comp. L. 13, 14 şi 17. Cod. Lib. 9. Tit. 1; L. 5. Cod. Lib. 9. Tit. 22.—Tot pe aceleaşĭ motive se întemeiază şi Art. 53 din codul penal, după care rudele de sus şi de jos, barbatul şi muerea, fraţiĭ şi surorele nu se socotesc tăinuitorĭ. Art. 53 Cod. Pen.

desevêrşire a treia causă de nedemnitate, care consistă în denunţarea omoruluĭ luĭ *de cujus*, când moştenitorul major are cunoştinţă de el, cu atât maĭ mult cu cât această dispoşiţie ar putea une orĭ să sîleascâ pe un moştenitor a face o denunţare nesocotită. [1])

Despre efectele nedemnităţeĭ în genere.

Dreptul nedemnuluĭ la moştenirea testamentară a luĭ de cujus şi la moştenirea ab intestat a orĭ căreĭ alte persoane.

Moştenitoriĭ care au comis faptele enumerate în Art. 655 sunt excluşĭ ca nedemnĭ de la moştenirea *ab intestat* a luĭ *de cujus*, nu însă şi de la moştenirea sa testamentară. Apoĭ, nedemnitatea nefiind absolută, ci relativă, nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că nedemnul va păstra capacitatea de a moşteni ab intestat pe orĭ ce altă persoană, fie chiar şi pe copiiĭ seĭ, în privinţa avereĭ pe care aceştĭ din urmă ar fi luat-o in locul părinteluĭ lor nedemn. [2])

Nedemnitatea ca şi incapacitatea are loc de drept din ziua deschidereĭ moştenireĭ. Controversă.

Naşte însă întrebarea dacă nedemnitatea are loc de drept, ca şi incapacitatea, sau dacă ea nu esistă astăzĭ, ca şi în vechiul drept francez, de cât în virtutea hotărîreĭ care ar pronunţa-o? Această cestiune este plină de dificultăţĭ. După părerea generală, nedemnitatea n'ar avea fiinţă *ipso jure*, ci numaĭ de la pronunţarea eĭ prin o hotărîre judecătorească, de unde resultă că până la declaraţiunea eĭ, nedemnul ar păstra drepturile care decurg din calitatea sa de moştenitor, remânênd supus tuturor obligaţiunilor ce'ĭ impune această calitate. [3])

Această părere este însă viu combătută de Laurent, şi cu drept cuvênt, paremi-se, căcĭ capitolul de faţă ocupându-se de *calităţile cerute pentru a moşteni* pe care le enumeră în mod negativ, declară pe uniĭ incapabilĭ, ear pe alţiĭ nedemnĭ, de unde resultă că nedemnitatea consistă tocmaĭ în lipsa calităţilor necesare pentru a putea moşteni. Nedemnitatea esistă deci *ipso-jure*, ca şi incapacitatea (veḑĭ p. 239), din momentul deschidereĭ moştenireĭ, şi hotărîrea care intervine, la caz de contestaţie, n'o pronunţă, ci o con-

---

Alterarea celeĭ de pe urmă voinţĭ a defunctuluĭ. Art. 725 C. Italian, 697 C. Calimach şi 542 C. Austriac.

[1]) A treia causă de nedemnitate este înlocuită prin alta: „Este incapabil, ca nedemn, de a moşteni, ḑice Art. 725 din codul Italian, acela care ar fi silit pe *de cujus* a face sau a'şĭ schimba testamentul seu; acela care l'ar împedica de a face un testament sau de a revoca pe acel esistent, orĭ care ar fi desfiinţat, ascuns, sau alterat un testament posterior.“ Tot în acest sens e redactat şi Art. 855 din codul Olandez. Această causă de nedemnitate, reprodusă şi în Ante-proiectul de revisuire (Art. 745), esistă atât în codul Calimach (Art. 697), cât şi în acel Austriac. (Art. 542.) Comp. şi Dig. Lib. 29. Tit. V, *si quis aliquem testari prohibuerit vel coegerit*, precum şi pravila luĭ Mateĭ Basarab, glava 284.

[2]) Laurent. IX. 31. Demol. XIII. 293 urm. Chabot asupra Art. 630, No. 2.

[3]) Aubry et Rau. V. § 593, p. 73. Mourlon. II. 63. Demol. XIII. 274 urm. Ducaurroy. II. 422 şi 431. Demante. III. 34 bis. Marcadé. III. 74. Arntz. II. 1288. Duranton. VI. 65 şi 115 urm.

stată numaĭ. Moștenitorul nedemn n'a avut decĭ nicĭ odată sezina, ca și acel incapabil. El fiind cu totul străin de moștenire, n'a putut nicĭ odată să se folosească de avere, nicĭ să dispue de ea. Toate actele emanate de la dênsul sunt decĭ nule. Prin urmare, moștenitorul nedemn se consideră ca un posesor de rea credință (Art. 657), și orĭ ce amestec în averea de moștenire e privit ca făcut de o persoană fără calitate.

Din momentul ce recunoaștem că nedemnitatea resultă din lege, ear nu din hotărîrea judecătoruluĭ, reclamantul nu va porni în contra nedemnuluĭ o acțiune în nedemnitate, după cum susțin maĭ toțĭ autorĭĭ, ci o petițiune de ereditate.[1])

Dacă faptele care constituesc nedemnitatea sunt constante și necontestate, judecătorul nu va interveni de cât atuncĭ când nedemnul va avea posesiunea avereĭ și va refusa de a o părăsi. Judecătorul va interveni, în asemene caz însă, nu pentru a da naștere nedemnității, ci pentru a constata că causa eĭ este anterioară deschidereĭ moștenireĭ. Această acțiune aparține tuturor acelor interesațĭ, adecă coereditor nedemnuluĭ, moștenitorilor din

[1]) Laurent. IX. 12 urm. și Ante-proiect. III. p. 230. Répert. Dalloz. *Succes.* 145. Massé-Vergé. II. p. 245, nota 1. Curtea din Bordeaux. D. P. 54. 2. 158. *Pacifici Mazzoni. Succes.* I. 21. Este însă de observat că codul Italian curmă controversa, făcênd din nedemnitate una din causele incapacității: *sono incapabili come indegni di succedere* . . . . dice Art. 725 din codul Italian. Vedĭ și *Diephuis (Het Nederlandsch burgerlijk recht*, IV. 480 urm.) care se pronunță tot în acest sens, de și codul Olandez a păstrat redacțiunea tecstuluĭ francez.—Demante (III. 34 bis) trage argument în sensul părereĭ contrarie din cuvêntul *esclus* care se vede în Art. 729 și 730 și care s'ar întrebuința numaĭ când cineva e dat afară, nu însă și când el nu e primit la moștenire, argument care la noĭ nu esistă, căcĭ tecstele noastre corespundętoare (657, 658) prevěd că moștenitorĭĭ sunt *depărtațĭ* ca nedemnĭ, ear nu *excluși* de la moștenire. O rațiune decĭ maĭ mult pentru a se admite părerea luĭ Laurent. Comp. și Bonachi. III. p, 27, 28.—Ceea ce mĕ face însă și maĭ mult a crede că hotărîrea care intervine declară numaĭ esistența nedemnității, fără a o pronunța, este că legiuitorul nu reglementează acțiunea în nedemnitate, pe când într'un caz analog, când este vorba de revocarea donațiunilor (Art. 831, 832) sau a testamentelor (Art. 930), el se îngrijește a ne spune că revocațiunea n'are loc de drept nicĭ o dată (Art. 832) și reglementează acțiunea în revocare (Art. 833 și 931), ceea ce de sigur n'ar fi lipsit de a face dacă ar fi înțeles ca nedemnitatea să nu esiste din momentul deschidereĭ moștenireĭ, ci numaĭ din ziua pronunțăreĭ hotărîreĭ. Și apoĭ, sistemul admis de Laurent, pe care'l credem singur juridic, se maĭ întemeiază încă și pe Art. 657, după care moștenitorul nedemn e tratat ca un posesor de rea credință. Faptul din partea luĭ de a lua în posesiune averea de moștenire se consideră ca un act de rea credință tocmaĭ pentru că nedemnitatea are ființă din momentul deschidereĭ moștenireĭ, independent de orĭ ce hotărîre.

gradul subsequent, donatarilor şi legatarilor, când nedemnul ar fi reservatar (Art. 841 urm.), pentru că escludêndu'l astfel pe dênsul, eĭ ar păstra intact darul sau legatul lor. [1]) Ea se cuvine de asemene chiar creditorilor acelor în drept. [2]) (Art. 974.)

Ea se va esercita în termen de 30 de anĭ din ţiua deschidereĭ moştenireĭ, legea nehotărînd alt termen maĭ scurt. [3]) (Art. 1890.)

Urmărirea nedemnităţeĭ contra moştenitorilor nedemnuluĭ. Controversă.

Autoriĭ care susţin că nedemnitatea nu resultă din lege, ci din o hotărîre judecătorească discută cestiunea de a se şti dacă nedemnitatea poate fi urmărită contra moştenitorilor nedemnuluĭ, presupunênd că el a murit după acela pe care nu'l poate moşteni, însă înainte de a se constata nedemnitatea de justiţie, şi uniĭ se pronunţă pentru afirmativa (Demolombe. XIII. 279), ear alţiĭ pentru negativa (Mourl. II. 61. Demante. III. 37 bis I şi II). După părerea noastră însă, cestiunea nu are nicĭ un sens, căcĭ nedemnitatea resultând din lege, moştenitorul este *esclus* din momentul deschidereĭ moştenireĭ, aşa în cât el n'a putut să transmită nimic copiilor seĭ. Acţiunea nu s'ar priçepe contra moştenitorilor nedemnuluĭ de cât atunci când eĭ ar avea posesiunea moştenireĭ.

Efectele nedemnităţeĭ în privinţa celorlalţĭ moştenitorĭ.

Art. 657.—Moştenitorul *depărtat* [4]) de la succesiune este obligat a întoarce toate fructele şi veniturile a căror folosinţă a avut-o de la deschiderea moştenireĭ. (Art. 123, 485, 522, 523, 655, 994, 996, 998, 1086 C. C. Art. 729 C. Fr.)

După părerea pe care am admis-o maĭ sus, moştenitorul fiind nedemn *ipso jure* din momentul morţeĭ luĭ *de cujus*, este *esclus* de la moştenire, după cum se esprimă Art. 655, atât în privinţa celor de al treilea, cât şi în privinţa celorlalţĭ moştenitorĭ. [5])

---

[1]) Laurent. IX. 19. Demolombe. XIII. 281 urm. Mourlon. II. 59.—Dacă moştenitorul chiemat în locul nedemnuluĭ nu esercită acţiunea, ea se va putea esercita de celelalte părţĭ interesate. Laurent. IX. *loco cit.* Demolombe. XIII. 285 bis.

[2]) Laurent. IX. 19. Demol. XIII. 284. Mourlon. II. 60.—*Contrà.* Duranton. VI. 120. Marcadé. III. 78. Massé-Vergé. II. p. 240, nota *6*.

[3]) Comp. Laurent. IX. 20. Demolombe. XIII. 278.—După Art. 517 din codul cantonuluĭ Vaud, acţiunea care ar tinde la escluderea unuĭ moştenitor ca nedemn trebue să se esercite în curs de un an de la deschiderea moştenireĭ.

[4]) Este de observat că tecstul francez întrebuinţează aicĭ, ca şi la Art. 655 şi 658, cuvêntul *esclus* din care Demante trage conclusiunea că nedemnitatea are loc din ţiua hotărîreĭ prin care se declară nedemnitatea, ceea ce noĭ n'am admis. Veţĭ *suprà*, p. 249, nota 1.

[5]) Laurent. IX. 22.—In opinia generală, pe care noĭ n'am admis-o, se face o distincţiune neîntemeiată, după care nedemnul ar fi moştenitor faţă cu ceĭ de al treile, pe când el n'ar fi avut nicĭ o dată vre un drept la moştenire faţă cu ceilalţĭ moştenitorĭ chiemaţĭ

Art. 657. Reaua credință a nedemnului.

Un alt princip admis de toată lumea, chiar și de către autorii care susțin că nedemnitatea trebue să fie admisă de justiție, [1] este că nedemnul e presupus de rea credință. (Argum. din Art. 123, 485 și 657.) El va trebui deci să restitue acelor în drept toate bunurile care compun moștenirea, căci el fiind *esclus* ca nedemn, nu poate să reție nimic. Cât pentru fructele naturele sau civile pe care el le ar fi perceput din momentul deschiderei moștenirei, el este dator a le restitui în basa Art. 657, fără a putea opune prescripția de 5 ani prevĕdută de Art. 1907. [2])

Plata dobândilor capitalurilor neîntrebuințate. Controversă.

El va trebui să restitue chiar dobânzile capitalurilor neîntrebuințate de dênsul, căci deși el n'a primit acele dobânzi, totuși reaua sa credință a împedicat pe adevărații moștenitori de a le percepe, și știut este că reaua credință obligă la toate daunele ce ea a pricinuit. (Art. 998.) (Analogie din Art. 994 și 1086.) Art. 1088 nu este deci aplicabil în specie. [3])

Nedemnul respunde de gestiunea și administrația sa.

Nedemnul care a posedat un timp cât de scurt bunurile succesorale este responsabil de gestiunea și administrațiunea sa ca ori ce detentor a unui lucru străin. Responsabilitatea sa este cu atât mai mare cu cât el este de rea credință. Asupra acestui punct toți autorii sunt de acord. (Demol. XIII. 304. Laur. IX. 25.)

Nulitatea actelor făcute de nedemn.

Moștenitorul nedemn ne avênd nici o calitate, toate actele de administrație, precum contractele de chirie și altele sunt nule și neoposabile adevaraților moștenitori care vin în locul lui.

în lipsa lui. (Argument din Art. 1019, care n'are ce căuta în specie.) Aubry et Rau. V. § 594, *ab initio*. Demolombe. XIII. 301. Cas. Fr. D. P. 47. 1. 200. D. P. 56. 1. 185.

[1]) Vedĕ Aubry et Rau. V. § 594, p. 74. Demol. XIII. 306. Toullier D. II. (partea II.) 114. Presumțiunea rĕlei credințĕ nu se prea justifică însă în părerea generală, pentru că, după această părere, nedemnitatea neavênd loc de cât din ziua pronunțărei hotărîrei, moștenitorul a putut fi de bună credință înainte de a fi declarat nedemn, pe când, în părerea acelora care admit esistența nedemnității din ziua deschiderei moștenirei, presumțiunea rĕlei credințĕ se esplică de la sine, de vreme ce moștenitorul fiind *esclus* de la moștenire, el este de rea credință îndată ce s'a pus în posesiunea bunurilor care compun acea moștenire. Comp. Laurent. IX. 23.

[2]) Demolombe. XIII. 309. Marcadé. III. 81. Durant. VI. 122. „*Heredes, quos necem testatoris inultam omisisse constiterit, fructus integros coguntur reddere.*“ (L. 1. Cod. Lib. 6. Tit. 35.) Vedĕ și L. 18, Dig. 34. 9.

[3]) Laurent. IX. 24.—Această soluție se admite și de unii autori care susțin că nedemnitatea are loc numai din momentul pronunțărei hotărîrei. Vedĕ Marcadé. III. 81. Aubry et Rau. V. § 594, nota 4. Arntz. II. 1289. Durant. VI. 123, care din eroare invoacă în acest sens legea 1, Cod. Lib. 6, Tit. 35 mai sus citată. Vedĕ și Tom. II a lucrărei noastre. p. 482.—*Contrà*. Demante. III. 38 bis II. Demol. XIII. 307. Ducaurroy. II. 432. Toullier D. II (partea II.) 114, care aplică Art. 1088.—Această din urmă soluțiune era admisă și la Romani: „*Ex hereditate autem rerum distractarum, vel a debitoribus acceptæ pecuniæ,* **post motam litem** *bonorum, usuras inferant.*“ (L. 1 *in medio*, Cod. Lib. 6. Tit. 35.)

Înstrăinarea averei de moştenire.

Dacă nedemnul a înstrăinat un bun al moştenireĭ, el va trebui să restitue preţul. În caz când preţul ar fi maĭ mic de cât valoarea lucruluĭ, el va trebui să restitue valoarea luĭ, de care moştenitorul adevĕrat a fost lipsit prin reaua sa credinţă. [1]) (Analogie din Art. 996.)

Esistenţa unor creanţe în contra moştenireĭ.

Ce trebue să decidem în privinţa creanţelor ce moştenitorul nedemn ar fi avut în contra moştenireĭ? Nu poate să fie vorba de renaşterea acestor drepturĭ, în urma depărtăreĭ luĭ de la moştenire, pentru că ele nicĭ o dată nu s'au stâns prin confusiune, de vreme ce nedemnul nicĭ odată n'a fost moştenitor. Aceasta este o consecinţă a teorieĭ maĭ sus admise, după care nedemnitatea esistă *ipso jure* din momentul deschidereĭ moştenireĭ. [2])

Efectele nedemnităţeĭ în privinţa celor de al treile.

După rigoarea principiilor, toate actele de dispoziţie, precum înstrăinările, ipotecile şi alte acte făcute de nedemn înaintea escluderĕĭ sale sunt nule şi neavenite *erga omnes*, ca unele ce nu emană de la un moştenitor aparent, ci de la un moştenitor *esclus* încă din momentul deschidereĭ moştenireĭ, şi prin urmare, de la o persoană fără nicĭ o calitate. [3]) Această rigoare se justifică până la un punct oare care, căcĭ nedemnul care ar avea dreptul de a administra bunurile moştenireĭ, ar puteа să vatăme interesele moştenitorilor, fără ca eĭ să aibă vre o garanţie contra răleĭ sale gestiunĭ.

---

[1]) Dacă nedemnul a cumpărat un lucru cu banĭ moştenireĭ, el va trebui să restitue aceştĭ banĭ, ear nu lucrul care a devenit proprietatea luĭ. Laurent. IX. 25. Curtea din Lyon. D. P. 64. 2. 66.

[2]) Comp. Laurent. IX. 26.—La Romanĭ, drepturile reale sau personale pe care moştenitorul nedemn le avea contra moştenireĭ, şi care se stânsese prin confusiune, nu renăşteau nicĭ o dată: „*Confusas actiones restitui non oportet.*“ (L. 8, 17 şi 18. Dig. Lib. 34. Tit. 9.—Vedĭ şi L. 29 § 2. Dig. Lib. 49. Tit. 14, *de jure fisci.*)—Autorĭĭ admit însă maĭ toţĭ astăzĭ renaşterea acestor drepturĭ. Demolombe. XIII. 302 bis. Aubry et Rau. V. § 594, p. 75. Nu poate însă să fie vorba de renaşterea unor drepturĭ care nicĭ o dată n'au fost stânse.

[3]) Comp. Laurent. IX. 29.—După părerea generală, înstrăinările, ipotecile, servituţile şi alte drepturĭ reale constituite de moştenitorul nedemn înaintea escluderĕĭ sale ar fi valide faţă cu toţĭ *ceĭ de al treilea de bună credinţă*, adecă care nu cunoşteau causa nedemnităţeĭ. (Argum. din Art. 117, 834 şi 1097.) Mourlon. II. 67. Duranton. VI. 126. Marcadé. III. 79, 80. Aubry et Rau. V. § 594, p. 75. Demante. III. 38 bis III. C. Poitiers. D. P. 56. 2, 125. Acest sistem se vede formal admis în Ante-proiectul de revisuire. (Art. 746 § 2.) Comp. Demolombe. XIII. 310—314, care are un alt sistem.—In fine, Chabot (Art. 727, No. 23) menţine numaĭ actele cu titlu oneros, anulând pe acele cu titlu gratuit, distincţiune contrarie tuturor principiilor şi lipsită de orĭ ce temeiŭ.

După Art. 834, înstrăinările și constituțiunile de drepturĭ reale (ipotecĭ, servituțĭ etc.) emanate de la un donatar sau legatar sunt valide și în urma revocăreĭ daruluĭ sau a testamentuluĭ, dacă aceste înstrăinărĭ sunt anterioare înscriereĭ cereriĭ de revocare în marginea registruluĭ de transcripțiunĭ, pentru că atât primitorul daruluĭ cât și legatarul au fost adevărațĭ proprietarĭ până în momentul revocăreĭ donațiuneĭ sau testamentuluĭ, pe când moștenitorul esclus ca nedemn n'a fost nicĭ odată proprietar, de vreme ce incapacitatea sa fiind anterioară deschidereĭ moștenireĭ, ea l'a împedecat de a deveni proprietar, și punerea sa în posesiune este o adevărată usurpațiune. Cât pentru interesul celor de al treilea el este ocrotit, cel puțin în cele dintâĭ două casurĭ de nedemnitate prevĕḑute de Art. 655, fiind că în ambele casurĭ se dă câte o hotărîre de condamnare care poate să parvie la cunoștința lor. Art. 834.

Despre efectele nedemnităţeĭ în privinţa copiilor nedemnuluĭ.

Art. 658.—Copiiĭ nedemnuluĭ venind la succesiune, în virtutea dreptuluĭ lor propriu, fără ajutorul representațiuneĭ, nu sunt *depărtațĭ* [1]) pentru greșala tatăluĭ [2]) lor; acesta însă nu poate, nicĭ într'un caz, reclama usufructul bunurilor succesiuneĭ, pe care legea îl acordă taților și mamelor asupra bunurilor copiilor lor. [3]) (Art. 338 urm. 664 urm. 668, 755 C. C. Art. 730 C. Fr.)

Art. 658 cuprinde treĭ propositiunĭ deosebite: 1° copiiĭ nedemnuluĭ nu sunt escluși prin greșala părinților seĭ; 2° copiiĭ nedemnuluĭ nu pot veni la moștenire prin representațiunea părinteluĭ lor, ci numaĭ în virtutea dreptuluĭ lor propriu; 3° părintele nedemn nu poate nicĭ într'un caz se aibă folosința legală a bunurilor moștenireĭ pe care legea îl acordă tatăluĭ și mameĭ asupra bunurilor copiilor lor. Să luăm fie care din aceste propositiunĭ în parte.

1° Copiiĭ nedemnuluĭ nu pot fi escluși de la moștenire prin greșala părinților seĭ. Personalitatea culpeĭ fiind un princip admis în toate legislațiunile, [4]) copiiĭ nedemnuluĭ au capaci-

[1]) Tecstul corespundetor francez întrebuințează cuvêntul *esclus*, despre care veḑĭ *supra*, p. 250, nota 4.

[2]) De și legea nu vorbește de cât de tată, totuși nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că această dispositie se aplică și la mamă. Demol. VI. 517. Aubry et Rau. IV. § 550 bis, nota 13. Proudhon. *Usufruct.* I. 156. Berriat St. Prix. II 2593. E. Mazlêm, în Dreptul pe 1885, No. 77. Bonachi. III. p. 43. Veḑĭ și Tom, II a lucrăreĭ noastre, p. 43. Comp. Art. 728 din codul Italian și 887 din codul Olandez.

[3]) Locul adevărat al acestuĭ art. este în capit. III, secția II, care se ocupă despre representațiune, ear nu în secțiunea de față.

[4]) *„Crimen vel pœna paterna nullam maculam filio infligere potest. Namque unusquisque ex suo admisso sorti subjicitur, nec alieni*

tatea de a primi în virtutea dreptuluĭ lor propriu, fără ajutorul representaţiuneĭ, moştenirea de la care părintele lor a fost esclus ca nedemn. [1])

2° A doua propositiune care resultă din Art. 658 este următoare: copiiĭ nedemnuluĭ nu pot veni la moştenire prin representaţiune, pentru că representaţiunea avênd de efect de a pune pe representant în locul şi în drepturile representatuluĭ (Art. 664), representatul n'a avut nicĭ un drept, de vreme ce el a fost nedemn din momentul deschidereĭ moştenireĭ. [2])

Aceĭ interesaţĭ vor putea decĭ esercita acţiunea în contra copiilor nedemnuluĭ spre a constata nevrednicia părinteluĭ lor, în care caz, representaţiunea nu va putea să aibă loc. [3])

---

criminis successor constituitur." (L. 26. Dig. Lib. 48. Tit. 19.) Veḑĭ şi L. 5 § 3. Dig. Lib. 34. Tit. 9.

Casurĭ în care fiiĭ nedemnuluĭ vin la moştenire în virtutea drepturilor lor propriĭ.

[1]) Să presupunem că doĭ fraţĭ A şi B sunt chiemaţĭ la moştenirea tatăluĭ lor comun C. Dacă A a renunţat la moştenirea părinteluĭ comun, toată moştenirea se cuvine numaĭ luĭ B. (Art. 697.) In caz decĭ când copiiĭ renunţătoruluĭ, adecă luĭ A ar esclude pe B ca nedemn, aceştĭ copiĭ vor lua moştenirea dimpreună cu copiiĭ nedemnuluĭ B, care vin şi eĭ la moştenire în virtutea dreptuluĭ lor propriu, în calitate de descendenţĭ directĭ a buniculuĭ lor C. (Art. 669 § 2.) A depărta în asemene condiţiunĭ pe copiiĭ nedemnuluĭ, ar fi a pedepsi pe niște nevinovaţĭ, soluţiune inumană, care a fost părăsită de legiuitorul modern, de şi ea era admisă în vechiul drept francez. (Lebrun. *Succes.* Lib. III. Cap. XI. No. 10. Demol. XIII. 279 şi 292.) Dacă presupunem că un frate A e nedemn faţă cu moştenirea fratelui seu B mort fără copiĭ, copiiĭ nedemnuluĭ A vor veni la moştenirea unchiuluĭ lor B în puterea dreptuluĭ lor propriu. In fine, dacă presupunem că unchiul A e nedemn faţă cu moştenirea nepotuluĭ seu B, fiul nedemnuluĭ va veni la moştenirea vĕruluĭ seu B sau singur, sau împreună cu alţĭ verĭ, tot în puterea dreptuluĭ seu propriu. De asemene, dacă un fiu unic paricid, ar muri înaintea tatăluĭ seu, copiiĭ seĭ vor moşteni pe bunicul lor în virtutea dreptuluĭ lor propriu, pentru că eĭ sunt chiemaţĭ de lege, capabilĭ şi demnĭ. Comp. Laurent. IX. 30. Mourlon. II. 68. Demolombe. XIII. 291. Bonachi. III. p. 41.

[2]) Descendentul va putea însă representa pe moştenitorul de la al căruĭ moştenire a fost esclus ca nedemn, dacă el are capacitatea de a moşteni pe *de cujus.* (Art. 668.) Veḑĭ esplic. acestuĭ art. Comp. Laurent. IX. 68. Demolombe. XIII. 398. Demante. III. 51 bis II.

[3]) Laurent. IX. 30 şi 72.—In părerea acelora care admit că nedemnitatea nu are loc în virtutea legeĭ, ci în puterea hotărîreĭ care ar pronunţa-o, cestiunea e controversată: uniĭ nu admit representaţiunea (Aubry et Rau. V. § 594, *in fine*, nota 12 şi § 597, p. 83 şi nota 10. Merlin. Répert. *Représentation*, S-a IV, § 3, No. 7, Tom. 15, p, 126. Chabot asupra Art. 730, No. 1), ear alţiĭ o admit. Demol. XIII. 292. Ducaur. II. 435. Rambaud. II. p. 20. Demante. III. 39 bis II. Marcadé. III. 84, 85. Arntz. II. 1292. Toullier. D. II. (partea II) 112, nota B. Durant. VI. 131 care revine asupra primeĭ sale opiniuni.

Dreptul vechiŭ şi drept străin.

Acest din urmă sistem se vede formal admis prin Art, 728, 734

Accst sistem nu este însă la adăpost de orĭ ce critică, căcĭ echitatea protestează de astă dată în contra subtilităților dreptuluĭ. Legiuitorul nu voește în adevĕr ca greșala părinților să vatăme drepturile copiilor, și cu toate aceste, el ajunge la acest resultat nedrept, de vreme ce greșala părinților este tocmaĭ causa care impedica pe copiĭ de a veni la moștenire prin representație. Bine a făcut decĭ legiuitorul Italian de a modificat în această privință dreptul francez, căcĭ principiile de drept trebuesc lăsate la o parte de câte orĭ ele sunt în contradicere flagrantă cu sensul moral. (Comp. și Art. 696 din codul Calimach, citat în notă.) Critica Art. 658.

3° In fine, a treia propositiune care resultă din Art. 658 este că de câte orĭ copiiĭ vor veni la moștenire în virtutea dreptuluĭ lor propriu și în locul părinteluĭ esclus ca nedemn, acest părinte nu va putea nicĭ într'un caz să ceară folosința legală a bunurilor care compun averea acesteĭ moșteniriĭ (Art. 338), cu toate că el ar esercita puterea părintească, căcĭ aceasta ar însemna a se folosi indirect de o moștenire de care legea îl lipsește. Părintele fiind nedemn în asemene caz de a fi proprietar, nedemn este de a fi și usufructuar. [1] Lipsa usufructuluĭ legal.

Cu toate acestea, nu trebue să împingem rigoarea acestor principiĭ prea departe, căcĭ la moartea copiilor seĭ, părintele nedemn, la caz de supravețuire, îĭ va moșteni ca ascendent (Art. 670), luând astfel bunurile de la care el a fost depărtat ca nedemn, pentru că bunurile moștenite de aceĭ chemațĭ în locul nedemnuluĭ se confund cu patrimoniul lor propriu și întră în aplicațiunea dreptuluĭ comun. (Laurent. IX. 31.)

Părintele nedemn va avea de asemene folosința legală a orĭ căreĭ averĭ personală a copiilor seĭ, alta de cât acea de moștenire.

---

din codul Italian, prin Art. 897 din codul Luisianieĭ și prin Art. 748 din Ante-proiectul de revisuire. Tot în acest sens pare a fi redactat și Art. 696 din codul Calimach (541 Austriac): „Dacă cine-va făcêndu-se nevrednic moștenireĭ, dice acest tecst, va muri înaintea aceluia de la carele au remas moștenirea, nu se depărtează din acea moștenire copiiĭ luĭ, ci va lua parte cât urma să iee acela, de nu s'ar fi făcut nevrednic ; *ear de se va scoate din moștenire după moartea lăsătaruluĭ eĭ, se lipsesc de dênsa și moștenitoriĭ luĭ.*“ Cuvintele subliniate din acest tecst nu esistă în tecstul corespundĕtor din codul Austriac (541).

[1]) Codul Italian lipsește în asemene caz pe părintele nedemn nu numaĭ de usufructul legal, dar și de administrația legală a avereĭ de moștenire. (Art. 728 § 2.) La noĭ, ca și în Francia, administrația legală (Art. 343) nu se vede perdută, ci numaĭ dreptul de usufruct (Art. 338), așa în cât părintele nedemn va capitaliza veniturile, dând lămurită samă atât de capite cât și de veniturĭ. Comp. E. Mazlêm, în Dreptul pe 1885, No. 77.

CAPITOLUL III.

Despre osebitele ordine de succesiune (legitimă.[1])

SECȚIUNEA I

Dispositiuni generale.

Art. 659.—Succesiunile sunt deferite copiilor[2]) și descendenților defunctului, ascedenților și rudelor sale colaterale, în ordinea și după regulele mai jos determinate. (Art. 315, 650 urm. 669 urm. 672 urm. 676 C. C. Art. 731 C. Fr.).

Prin *ordinea moștenirilor* trebue să înțelegem ierarhia stabilită între diferitele *clase* sau *categorii* de moștenitori.

Legea nu chiamă la moștenire toate rudele de o dată, ci pe rênd, după gradul de înrudire și după categoriile din care ele fac parte, categoria întâi escluḍênd pe a doua, și așa mai departe, așa în cât pentru a ști dacă o rudă e chiemată la moștenire, trebuește a se vedea în ce categorie sau clasă de moștenitori ea se găsește. Cată deci mai înainte de toate să stabilim numĕrul claselor, categoriilor sau a ordinelor de moștenitori și rudele care intră în fie care categorie.[3])

Art. 659 împarte moștenitorii în trei clase sau categorii: 1° descendenții; 2° ascendenții; și 3° colateralii.[4]) Această clasificare

---

Inesactitate de tecst.

[1]) Această rubrică este inesactă, căci pe de o parte, capitolul de față nu se ocupă de toate felurile de moșteniri, ci numai despre acea regulată sau legitimă, ear pe de alta, secția II-a se ocupă și despre representațiune. Comp. Marcadé. III. 90.

[2]) Se înțelege că e vorba aici numai de copiii legiuiți și adoptați. Despre copiii naturali, vedi Art. 652 § 2, 677, 678. Cuvêntul, *copii* este de prisos față cu espresiunea generală *descendenți*. Dacă acest cuvênt a fost adaos în tecst, după cererea tribunatului, acesta este numai ca să se cuprindă și pe copiii adoptați. (A. 315.) Ducaur. II. 450.

[3]) In Art. 697 și 698 cuvêntul *grad* este luat în sensul de *categorie, ordine* sau *clasă*, după cum se esprimă Art. 915 din codul Calimach.—Pentru a se determina rudele care trebue să moștenească înaintea altora, nu se caută deci numai la gradul de înrudire, ci și la clasa sau categoria din care ele fac parte, căci ruda cea mai apropietă nu esclude în tot-deauna pe cea mai depărtată... *nec eum quidem qui proximor sit cognatus, semper potiorem esse.* (Instit. § 11. Lib. 3. Tit. 6.) Astfel, nepotul de fiu esclude pe tatul lui *de cujus*, de și nepotul este în spița a doua, pe când tatăl este în spița întâi (Art. 662), pentru ce nepotul face parte din clasa întâi de moștenitori (Art. 669), ear tatăl din clasa a doua. (Art. 671—673.) Comp. Laurent. IX. 40. Marcadé. III. 91. Demolombe. XIII. 360.

Dreptul Roman și dreptul vechiu.

[4]) Această clasificare vicioasă e conformă Noveleĭ 118 (*Præf.*) „*Omnis generis ab intestato successio tribus cognoscitur gradibus, hoc est, ascendentium, et descendentium, et ex latere (quæ in agnatos cognatosque dividitur.)*“ Vedi și Art. 16 cod. Caragea, partea IV. Cap. 3.—Art. 915 din codul Calimach împarte rudele în patru clase: 1° clasa pogorîtorilor; 2° a suitorilor, a fraților drepți și fiilor

este însă vicioasă, căcĭ ea ar lăsa a se presupune că ascendenţiĭ şi colateraliĭ succed în tot-deauna deosebit unuĭ de alţiĭ, ceea ce nu este, deşi fie care formează câte o categorie a parte. Prin urmare, trebue să recunoaştem patru clase deosebite de moştenitorĭ legitimĭ: 1° copiiĭ şi ceilalţĭ descendenţĭ a luĭ *de cujus* (Art. 669); 2° ascendenţiĭ privilegiaţĭ şi colateraliĭ privilegiaţĭ (Art. 671-673); 3° ascendenţiĭ ordinarĭ, adecă alţiĭ de cât tatăl şi mama (Art. 670); 4° colateraliĭ ordinarĭ, adecă alţiĭ de cât fraţiĭ şi surorile sau descendenţĭ din eĭ.[1]) (Art. 675.)

Modul de a stabili promiscuitatea sau apropierea înrudireĭ.

Art. 660.—Promiscuitatea rudenieĭ se stabileşte prin numĕrul generaţiunilor; fie care generaţiune numĕră un grad. (Art. 661 urm. C. C. Art. 735 C. Fr.)

Art. 661.—Şirul gradelor formează linia; se numeşte *linie dreaptă* şirul gradelor între persoanele ce se cobor una dintr'alta; *linie colaterală* şirul gradelor între persoanele ce nu se cobor unele din altele, dară care se cobor dintr'un autor comun. Linia dreaptă se împarte *în linie dreaptă descendentă*, şi *în linie dreaptă ascendentă*.

Intĕia este acea ce leagă pe capul neamuluĭ cu aceĭ ce se cobor de la el; a doua este acea ce leagă o persoană cu aceĭ din care ea se coboară. (Art. 660, 662 urm. C. C. Art. 736 C. Fr.)

Art. 662.—In linie dreaptă se numĕră atâte grade câte sunt şi generaţiunĭ între persoane; astfel, fiul este cătră tatăl seu în cel dintâĭ grad; nepotul de fiu în cel de al doile; şi vice-versa, tatăl şi bunul cătră fiiĭ lor şi nepoţiĭ lor de fiĭ. (Art. 143, 660 C. C. Art. 737 C. Fr.)

Art. 663.—In linie colaterală, gradele se numĕră după generaţiunĭ, începênd de la una din rude până la autorul comun, şi de la acesta până la cealaltă rudă.—Fraţiĭ dar sunt în gradul al doile; unchiul şi nepotul în al treile, veriĭ primarĭ în al patrule.[2]) etc. (Art. 144, 660 urm. C. C. Art. 738 C. Fr.)

„Subt numele familieĭ, ḑice Art. 48 din codul Calimach (40 Austriac), se cuprind părinţiĭ şi toţĭ pogorîtoriĭ lor; ear legătura între aceste persoane se numeşte rudenie.“ (Comp. şi Art. 48 C. Italian.) *Inrudirea* sau *rudenia* este deci legătura de sânge[3]) care Art. 660.

şi a fiicelor lor; 3° a fraţilor celor de pe tată sau de pe mamă numaĭ şi a fiilor şi a fiicelor lor; 4° şi în fine, clasa acelor maĭ de aproape rudeniĭ după spiţă din celelalte rudeniĭ lăturaşe. Comp. Art. 731 corespunḑĕtor din codul Austriac, care împarte rudele în şase clase.

[1]) Veḑĭ Tribun. Mehedinţi şi Ilfov, precum şi Curtea din Craiova. Dreptul pe 1886, No. 42. Dreptul pe 1887, No. 65 şi pe 1888. No. 16. Aubry et Rau. V. § 597.—Veḑĭ însă Mourlon. II, 76 şi Laurent, VIII, 39, care împart moştenitoriĭ legitimĭ în *cinci* categoriĭ.

[2]) Art. 660 urm. s'au maĭ esplicat o dată în Tom. I, partea II, p. 19.

[3]) „*Consanguineos autem Cassius definit eos, qui sanguine inter se connexi sunt.*“ (L. 1 § 10. Dig. Lib. 38. Tit. 16.) Veḑĭ şi L. 4 § 1, Dig. Lib. 38. Tit. 10, unde se ḑice: „*Cognati ab eo dici putantur, quod quasi una communiterve nati, vel ab eodem orti progenitive sint.*“

unește persoanele ce se cobor unele din altele (linie dreaptă sau directă), sau dintr'un autor comun (linie colaterală sau lăturalnică) până la gradul al 12-le. (Art. 676.)

Procsimitatea, adecă apropierea sau depărtarea înrudireĭ între două persoane se stabilește prin numĕrul generațiunilor sau a nașterelor, după cum se esprimă Art. 53, 57 și 58 din codul Calimach. *Quot sunt generationes, tot sunt gradus.* Cu cât vor fi decĭ maĭ multe generațiunĭ sau nașterĭ, cu atât înrudirea va fi maĭ depărtată; cu cât vor fi maĭ puține, cu atât ea va fi maĭ apropiată. Fie care generațiune sau naștere numĕră un *grad* sau o *spiță*. [1]) Fie care persoană care se naște formează decĭ un grad sau o spiță: „*quippe semper generata quæque persona gradum adjiciat.*“ (Instit. § 7 *in medio*, Lib. 3. Tit. 6.) Spița sau gradul este decĭ distanța ce se găsește între două persoane înrudite.

Art. 661. Șirul gradelor formează linia.

Linie dreaptă și colaterală. Linia este decĭ un șir de persoane între care esistă înrudire. [2]) Linia este dreaptă sau directă (*linia recta* sau *directa*), și lăturalnică sau colaterală [3]) (*transversa, oblica* sau *colateralis*). Linia dreaptă se compune din un șir de persoane născute una din alta, ear acea lăturalnică din un șir de persoane născute dintr'un au-

---

[1]) Fiște care naștere se numește o *spiță*“, ḑice Art. 51 din codul Calimach. Cuvêntul *spiță* se întrebuințează de codul luĭ Andr. Donicĭ (Cap. 31), de codul Caragea (Partea IV, Cap. 3, § 15), și chiar de codul actual. (Art. 144.) Legiuitorul întrebuințează acest cuvênt, pentru că rudele sunt presupuse așeḑate pe spițele sau treptele uneĭ scărĭ: **Gradus** *autem dicti sunt a similitudine scalarum, locorumve proclivium: quos ita ingredimur, ut a proximo in proximum, id est, in eum, qui quasi ex eo nascitur, transeamus.*“ (L. 10 § 10. Dig. Lib. 38. Tit. 10.)—Spița se compară și cu un arbore a căruĭ trunchiŭ este autorul comun, ear crengile sau ramurile sunt copiiĭ. (Veḑĭ Art. 667.) Comp. *infrà*, p. 269, în notă.

[2]) Cuvêntul *linie* are însă și alt sens și însemnează o parte a familieĭ, adecă toate rudele defunctuluĭ fie din partea tatăluĭ, fie din partea mameĭ. (Art. 357.) Veḑĭ și Art. 674 care vorbește de *linia paternă* și de *linia maternă*.

Inesactitate de tecst. [3]) Trebue să observăm că nu esistă două linĭĭ drepte sau directe, ci numaĭ una singură, care este în acelașĭ timp ascendentă și descendentă, după cum avem în privire pe părinți, sau pe ceĭ născuțĭ. Ducaurroy. II. p. 312. Demolombe. XIII. 322. De asemenea, nu esistă propriu ḑis o linie deosebită colaterală sau lăturalnică, pentru că nu esistă un șir de generațiunĭ între persoanele care nu se cobor una din alta, ci numaĭ între ascendenții și descendenții respectivĭ. (Art. 661.) Se poate însă ca să esiste maĭ multe linĭĭ directe una lângă alta (*a latere, ex transverso*), care se întâlnesc la un loc în persoana autoruluĭ comun. Astfel, rudele colaterale a uneĭ persoane sunt acele care sunt într'o linie paralelă cu linia aceleĭ persoane, în loc de a fi în aceeașĭ linie. Comp. Marcadé. III. 105. Ducaurroy. II. p. 311. Demolombe. XIII. 323.

tor comun. (Art. 51 urm. Cod. Calimach.) Linia dreaptă este suitoare (ascendentă), când avem în privire pe părinţĭ, şi coborîtoare (descendentă), când avem în privire pe ceĭ născuţĭ.[1]) (A. 52 urm. C. Cal.)

Numărarea gradelor de înrudire în linie dreaptă. Art. 662.

Aflarea spiţelor este lesne în linia cea dreaptă, ḑice Art. 57 din codul Calimach, pentru că câte naşterĭ se fac, atâte şi spiţe se numără; decĭ fiul şi fiica către tată sunt spiţa întâĭ; nepotul şi nepoata către bunul şi buna sunt spiţa a doua; strănepotul şi strănepoata către străbunul şi străbuna, spiţa a treia pentru că de la străbun până la strănepot sunt treĭ naşterĭ, (§ 3, Cap. 31. cod. Andr. Donicĭ) etc. şi vice-versa, tatăl şi mama către fiul şi fiica lor sunt în spiţa întâĭ, bunul şi buna către nepotul şi nepoata sunt în spiţa a doua, străbunul şi străbuna către strănepotul şi strănepoata lor sunt în spiţa a treia etc.[2])

Numărarea gradelor de înrudire în linie colaterală. Art. 663.

„In linia cea lăturalnică, aflarea spiţelor nu este atât de lesnicioasă, ḑice Art. 58 din codul Calimach, pentru că voind cineva să afle spiţa între două rude lăturalnice, trebue să înceapă de la una din ele, şi să se sue, numĕrând naşterile, până să găsească trupina, adecă persoana ce este începutul naşteriĭ, şi după urmare să găsească pricina înrudiriĭ lor; de unde şi *lăsând persoana acea nenumĕrată*,[3]) urmează a se cobori, numerându-se asemene

[1]) „Rudele se împart, ḑice Art. 14, partea IV, Cap. 3, din codul Caragea, în rude *din sus*, *din jos* şi *de alăturea*. Rudele din jos sunt copiiĭ, nepoţiĭ, strănepoţiĭ etc.; rudele din sus sunt părinţiĭ, moşiĭ (bunii), strămoşiĭ (străbuniĭ) etc.; rudele de alături (*a latere*) sunt fraţiĭ, unchiĭ, nepoţiĭ, verĭ, etc.“ Comp. Art. 51 urm. Cod. Calimach, Art. 1. Cap. 31. Cod. Andr. Donicĭ.—Instit. Pr. Lib. 3. Tit. 6;—L. 1 Pr. şi L. 9. Dig. Lib. 38. Tit. 10.

[2]) Comp. L. 1 § 3-5 şi L. 10 § 9. Dig. Lib. 38. Tit. 10, precum şi Art. 15, P. IV. Cap. 3. Cod. Caragea.—Se poate face socoteala gradelor în linia directă, numĕrându-se persoanele, în loc de a se numĕra naşterile, însă în asemene caz, vor fi atâte grade câte sunt şi persoane, *minus una*, pentru că trebuesc două persoane spre a putea forma un grad. Ast-fel, de la mine la străbunul meu sunt patru persoane, eu, tatăl meu, bunul meu şi străbunul meu; scăḑându-se o persoană, remân treĭ, de unde resultă că eu sunt în spiţa a treia faţă cu străbunul meu. Comp. Marcadé. III. 106. Veḑĭ şi Bonachi. III. p. 47. Nu se poate însă scădea nicĭ o persoană când se face socoteala gradelor pe generaţiĭ sau naşterĭ, în loc de a se face pe persoane. Demol. XIII. 325. Comp. Art. 51 § 1, C. Ital.

Indreptarea uneĭ greşelĭ de redacţie din codul francez.

[3]) Este inesact de a se ḑice că *nu trebue să se numere autorul comun*, căcĭ, după cum am maĭ spus-o în nota 2, nu se face nicĭ o scădere de câte orĭ spiţele se socotesc pe generaţiĭ sau naşterĭ, ear nu pe persoane. In adevĕr, de la unul din fiĭ până la tatăl seu este un grad, ear de la tată până la un alt fiu un alt grad. Decĭ dacă găsim două grade între doĭ fraţĭ, aceasta este numaĭ numĕrându-se şi pe tatăl lor. Demolombe. XIII. 325. Cu toate aceste, greşala de redacţie care se vede în codul Calimach se găseşte atât în tecstul francez (738), cât şi în acel Italian (51). Noĭ

naşterile până se ajungă la cealaltă spiță a rudenieĭ. Aşa dar numĕrând găseşte că fratele şi sora sunt a doua spiță [1]) nepotul şi nepoata, unchiul şi mătuşa, a treia spiță; nepotul cel mare şi nepoata cea mare, unchiul cel mare şi mătuşa cea mare, vărul primar şi vara primară, a patra spiță, etc.“

Despre dovedirea înrudireĭ în materie de moştenire.

In regulă generală, înrudirea se stabileşte prin estracte de pe actele stăreĭ civile. (Art. 21 urm. 33, 176, 179, 180, 292 urm.) Aceste regule statornicite de legiuitor pentru dovedirea filiațiuneĭ legitime nu sunt însă aplicabile în specie, pentru că nu este vorba de o cestiune care atinge ordinea publică, precum este legitimitatea, ci numaĭ de nişte interese băneştĭ. (Veḑĭ şi *suprà*, p. 234.) Prin urmare, reclamantul într'o petiție de ereditate îşĭ va stabili calitatea sa conform dreptuluĭ comun, adecă prin orĭ ce titlurĭ de familie autentice sau sub semnătură privată, şi chiar prin presumțiunĭ şi marturĭ, fără nicĭ un început de dovadă scrisă. [2])

SECȚIUNEA II.

Despre representațiune. (Definițiune.)

Art. 664.—Representațiunea este o ficțiune a legeĭ care are de efect de a pune pe representanții în locul, în gradul [3]) şi în drepturile representatuluĭ. [4]) (Art. 658, 665 urm. 755 C. C. Art. 739 C. Fr.)

însă am înlăturat-o din Art. 663 prin eliminarea cuvintelor *non compris l'auteur commun* care se vĕd în tecstul francez.

[1]) In linie colaterală nu poate să esiste înrudirea în gradul întăĭ; cea maĭ apropiată este în gradul al doilea: „*Ex transverso sive a latere nullus est primus gradus, et ideo incipit a secundo.* (L. 1. § 1, *in medio.* Dig. Lib. 38. Tit. 10.) Comp. şi L. 1 § 4-6, şi L. 9 § 10 *in fine*, Dig. *loco cit*, *de gradibus et afinibus* etc.

[2]) Laurent. IX. 36, 37. Demolombe. XIII. 340, 341. Curtea Poitiers. D. P. 58. 2. 73.—Regulele relative la cestiunile de stat n'ar fi aplicabile de cât atunci când sub aparența uneĭ petițiunĭ de ereditate s'ar ascunde o adevărată reclamație de stat, când, de esemplu, reclamantul s'ar pretinde copilul legitim a luĭ *de cujus*, pe când un alt moştenitor i-ar contesta această calitate. Demolombe. XIII. 340. Comp. Curtea din Bucureşti. Dreptul pe 1875, No. 41. In orĭ ce caz, o contestație de stat nu se poate judeca cu ocasia uneĭ cereri de trimitere în posesiune. Dreptul pe 1875, *loco cit.*

[3]) Unul din aceste cuvinte, şi chiar poate amêndouă sunt inutile, față cu cuvêntul drepturile care se găseşte maĭ la vale, căcĭ *gradul* nu este de cât *locul* ocupat de representant. Demolombe. XIII. 430. Mourlon. II. 87. Laurent. IX. 54 şi 73. „*Placuit nepotes in parentis sui* **locum** *succedere.*“ (Instit. § 6. Lib. 3 Tit 1 şi Nov. 118, Cap. 1 şi 3.)

[4]) Sau maĭ bine ḑis, în drepturile pe care representatul le ar fi a-

Representaţiunea este o *ficţiune* sau o *închipuire* a legeĭ în virtutea căreia un coborîtor din o persoană *sevêrşită din viaţă* ocupă într'o moştenire locul pe care l'ar fi ocupat acea persoană, dacă ea ar fi supraveţuit. [1])

O rudă poate deci veni la moştenirea defunctuluĭ în două chipurĭ, în virtutea dreptuluĭ seu propriu, sau prin representaţiunea altuĭ moştenitor acum defunct. [2]) Representaţia fiind însă o escepţie şi o ficţiune legală este de strictă interpretare, şi ca atare, trebue să fie restrânsă în limitele admise de lege. Astfel, ea nu esistă în favoarea ascendenţilor. (Veḑĭ *infrà*, p. 262.)

Origina representaţiuneĭ. Dreptul Roman.

Representaţiunea ne vine de la Romanĭ, unde, în linie directă descendentă, ea era admisă în infinit. Justinian prin Novella 118 au întins-o la nepoţiĭ şi nepoatele de frate şi de soră, adecă la copiiĭ fraţilor şi surorilor luĭ de cujus, fără însă ca ea să poată merge maĭ departe.

Dreptul vechiŭ.

Representaţiunea era de asemene cunoscută în vechia noastră legislaţie, şi chiar cuvêntul *representaţie* se găseşte în Art. 924, 931 şi 932 din codul Calimach. [3])

---

vut, dacă ar fi supraveţuit, pentru că el fiind mort înaintea deschidereĭ moştenireĭ (Art. 668), n'a putut să aibă nicĭ un drept. (A. 654.)

[1]) Toullier (II, partea II, 189) critică această definiţie împrumutată de la Pothier, ḑicênd că legiuitorul nu trebue să făcă închipuirĭ, ci se poruncească, şi codul Italian ţinênd samă de această critică, a şters din Art. 729 cuvêntul *ficţiune*. Autorĭi nu aprobă însă această inovaţiune, şi cu drept cuvênt, paremi-se, pentru că representaţiunea este o închipuire legală, de vreme ce ea face să se consídere pe representat ca viu în persoana representantuluĭ. Veḑĭ Laurent. IX. 54 şi Ante-proiect, III, p. 309. Demol. XIII. 390. Ducaurroy. II. 459. Marcadé. III. 112. Mourlon. II. 87. Demante. III. 47 bis II. De aceea, am păstrat în definiţiunea ce am dat despre representaţiune cuvêntul *ficţiune*, care mi se pare la locul seu, cu atât maĭ mult cu cât numaĭ Lebrun defineşte representaţia un *drept (Succes.* Lib. III. Cap. 5, No. 1.) Comp. şi Art. 688, 696 şi 786, unde legiuitorul admite alte ficţiunĭ.

[2]) Pentru a putea moşteni prin representaţie trebueşte a fi *capabil* de a moşteni pe *de cujus*, de unde resultă că persoanele *nedemne* sau inaplicabile nu pot veni la moştenire prin representaţie. Laurent. IX. 65. Veḑĭ p. 267. Se poate însă representa o persoană care n'ar putea fi moştenită de representant, căcĭ a representa pe cineva nu însemnează a'l moşteni, ci a lua locul representatuluĭ în o altă moştenire care i s'ar fi cuvenit luĭ, dacă ar fi trăit. (Art. 668.) Demolombe. XIII. 396 urm. Laurent. IX. 67.

[3]) In cât priveşte representaţiunea sub legea vechie, veḑĭ Art. 1 *in medio* şi 8 *ab initio*, Cap. 37, cod. Andr. Donicĭ; Art. 918 şi urm. din codul Calimach (732 urm. Austriac); Art. 17 şi urm. Cod. Caragea, partea IV, cap. 3.—Veḑĭ şi pravila luĭ M. Basarab, glava 273, unde se ḑice: „Insă de'ĭ va muri moşul (luĭ *de cujus*) şi'ĭ va remâne fecior, de aceia va avea şi nepoţĭ de la un fecior a luĭ ce va fi murit, atunci întră nepoţiĭ în locul tatâluĭ lor, şi împart a-

Dreptul vechiŭ.

Persoanele care pot invoca representaţiunea.

Art. 665.—Representaţiunea se întinde nemărginit în linie directă descendentă.—Ea este admisă în toate casurile, concure copiii defunctului cu descendenţii unui copil mort mai dinainte, întâmple-se că toţi copiii defunctului fiind morţi înaintea lui, descendenţii ḑişilor copii să se găsească între ei în grade egale sau neegale. (Art. 660 urm., 667 urm. C. C. Art. 740 C. Fr.)

Art. 666.—In linie colaterală, representaţiunea este admisă (şi trebue adaos *în infinit* sau *nemărginit*) în privinţa copiilor şi descendenţilor fraţilor sau surorilor defunctului, vie ei la succesiunea sa în concurs cu unchi sau mătuşe, întâmple-se că toţi fraţii şi surorile defunctului fiind morţi mai dinainte, succesiunea să se găsească trecută la descendenţii lor, în grade egale sau neegale. (Art. 660 urm. 664, 667, 668, 672 C. C. Art. 742 C. Fr.)

După Art. 665 şi 666, representaţiunea are loc în infinit numai în linie dreaptă descendentă şi în linie colaterală, însă numai în privinţa deşcendenţilor fraţilor şi surorilor defunctului.

Linie ascendentă.

Ea nu are nici o dată loc în linie ascendentă, deşi legiuitorul nostru a eliminat Art. 741 din codul francez, care este formal în această privinţă, pentru că representaţiunea fiind o escepţiune şi o ficţiune (Art. 664), escepţiunile pe de o parte sunt de strictă interpretare, ear pe de altă, ficţiunile nu pot să emane de cât de la legiuitor. [1]) (Veḑi *suprà*, p. 261.)

Motivele representaţiunei.

Nici o raţiune n'ar fi justificat în adevĕr representaţia în linia ascendentă, pentru că iubirea şi afecţiunea în familie merge de sus în jos, ear nu de jos în sus, [2]) pe când representaţiunea se jus-

vuţia moşu-seu împreună cu unchiul fratele tâtâne-seu tocmai în două, şi iea unchiul, adecă fratele tatăluĭ lor jumătate, ear aceĭ copiĭ, *orĭ de vor fi parte bărbătească, orĭ muerească*, sau micĭ, sau marĭ, ieu şi eĭ celaltă jumătate, şi unchiul n'are nici o preţueală mai mult de cât nepoţii luĭ, adecă de cât copiii frăţine-seu care au murit."

[1]) Laurent. IX. 53, 55. Merlin. Répert. *Représent.* S-a IV, § 5, Tom. 15, p. 129. Bonachi. III. p. 54.

Dreptul vechiŭ şi dreptul Roman în privinţa linieĭ ascendente.

Şi la Romanĭ, ascendenţii nu se bucurau de favoarea representaţiuneĭ, căci ascendentul cel mai apropiet escludea în totdeauna pe cel mai depărtat în linia sa şi în linia opusă. Novel. 118, Cap. 2 *ab initio*.—Representaţiunea nu era admisă în linie suitoare nici în vechia noastră legislaţiune. Veḑi Art. 927—929 Cod. Calimach (735 urm. Austriac.) Veḑi şi Art. 18 lit. b. Partea IV, Cap. 3 din codul Caragea, după care *ascendenţii ceĭ mai de aproape la spiţă se protimisesc la moştenire din ceĭ mai depărtaţi*. Comp. şi Art. 670 C. C.

[2]) Astfel, tatăl meu mort înaintea mea nu va fi representat în moştenirea mea de către ascendentul seu (bunicul meu), căci cu cât ascendenţii sunt mai depărtaţi, cu atât afecţiunea noastră este mai mică pentru dênşii. Ascendentul cel mai apropiet va esclude deci pe ascedentul cel mai depărtat (Art. 670), şi aceasta cu drept cuvênt, pentru că nu se munceşte o viaţă întreagă de om pentru a lăsa averea sa la generaţiile trecute. In adevĕr, speranţa noastră este în viitor, ear nu în trecut!

tifică în linie colaterală, [1]) și mai cu samă în linie descendentă, pentru că ar fi fost prea riguros de a lipsi pe descendenții de moștenirea buniculuĭ lor sau pe nepoții de acea a unchiuluĭ orĭ a mătușeĭ lor, numaĭ din causă că eĭ ar fi avut nenorocirea de a perde pe tatăl lor.

Nicĭ o rațiune de asemene n'ar fi justificat representațiunea în celelalte gradurĭ de înrudire ale linieĭ colaterale, căcĭ presumțiunea de afecțiune se micșorează și chiar dispare cu totul cu cât gradurile se înmulțesc și se depărtează. (Art. 19 lit. h. Cod. Caragea, partea IV, Cap. 3 citat *infrà*, p. 267, nota 1.)

Representațiunea în linie dreaptă sau directă descendentă. (*A. 665.*)

In linie dreaptă descendentă, representațiunea are loc în infinit, orĭ cât de depărtată ar fi înrudirea representantuluĭ. Astfel, copilul legitim [2]) va putea să represinte pe tatăl seu, și printr'ênsul pe bunicul seu, pentru a veni la moștenirea străbunuluĭ. [3]) Representația trebue însă să se sue din spiță în spiță, fără a se rupe lanțul. Ea nu poate decĭ să aibă loc pe sărite, *per saltum* sau *omisso medio*, după cum se eprimă Lebrun, căcĭ pentru a putea ajunge la gradul întâĭ, trebue ca representantul să poată trece prin toate gradele intermediare. [4]) (Art. 918 Cod. Calimach.)

---

[1]) Pentru a justifica representațiunea în linie colaterală, se ḑice că acel care moare fără copiĭ și perde un frate care a lăsat copiĭ trece afecțiunea sa asupra urmașilor acestuĭ frate, ținêndu-le oare cum loc de tată. Demol. XIII. 426. Laurent. IX. 60. Bonachi. III. p. 56.

[2]) Copilul natural recunoscut va putea de asemene să represinte pe mumă-sa pentru a veni la moștenirea rudelor eĭ. (Art. 652 § 2, 677.) Copiiĭ naturalĭ față cu mama.

Adoptatul nu poate însă să represinte pe adoptător spre a veni la moștenirea rudelor luĭ, pentru că după Art. 315, adoptatul nu dobândește nicĭ un drept de moștenire asupra bunurilor rudelor părinteluĭ seu adoptiv. Laurent. IX. 65, 81. Arntz. II. 1309. Mourlon. II. 92. Durant. III. 313. Veḑĭ și Tom. I a lucrăreĭ noastre, partea II, p. 347, nota 1.—De asemene, descendenții adoptatuluĭ nu pot prin representația acestuĭ din urmă să vie la moștenirea adoptătoruluĭ, pentru că eĭ sunt cu desevêrșire străinĭ față cu dênsul. Laurent. IX. 83.—*Contrà.* Marcadé. III. 113. Al. Degré, în Dreptul pe 1873, No. 80, care se întemeiază pe Art. 239 și 247 din codul Calimach. Veḑĭ Tom. I, partea II a lucrăreĭ noastre, p. 351, unde discut mai pe larg această controversă. Copiiĭ adoptivĭ. Descendenții adoptatuluĭ. Controversă.

[3]) Aceasta se spune formal în Art. 919—921 din codul Calimach (733 Austriac.)—Nepoții de fiică a luĭ *de cujus* au dreptul de a veni prin representațiune la succesiunea bunilor lor deschisă sub codul nou, deși mama lor a fost înzestrată sub legea vechie, unde băeții escludeau pe fete. (Cod. Caragea Art. 17, Cap. 3, partea IV.) Cas. Rom. Bulet. S-a 1 pe 1872, p. 358.

[4]) Laurent. IX. 74. Demol. XIII. 406. Durant. VI. 175. Mourl. II. 95. Aubry et Rau. V. § 197, p. 80. Bonachi. III. p. 53. „Nepoții și

Representaţia este admisă în toate casurile, fie că ea ar avea de resultat de a face să concure descendenţiĭ unuĭ copil mort maĭ înaintea luĭ *de cujus* (*præmortus*) cu copiiĭ acestuĭ din urmă,[1]) fie că ea ar avea de resultat de a face să vie împreună la moştenire numaĭ descendenţĭ de a copiilor morţĭ maĭ înaintea luĭ de cujus, care ar fi între dênşiĭ în graduri egale sau neegale faţă cu *de cujus*. [2]) Dacă defunctul n'a lăsat de cât copiĭ, re-

---

nepoatele de fiĭ şi de fiice a mortuluĭ, ḑice Art. 918 din codul Calimach (732 *in fine* Austriac), nu au dritul de a întra în moştenirea luĭ, dacă tatăl sau mama lor vor trăi, cum nicĭ strănepoţiĭ şi strănepoatele luĭ, de va trăi bunul sau buna lor." Astfel, pentru a putea veni la moştenirea străbunuluĭ meŭ, trebue să represint pe tatăl meu şi pe bunicul meu. Decĭ, dacă bunicul meu se află încă în viaţă (Art. 668 C. C. şi 918 C. Calimach), sau dacă el a fost nedemn orĭ a renunţat la moştenirea tatăluĭ seu (străbunul meu), representaţia va fi întreruptă, şi nu voi putea moşteni prin acest mod pe străbunu-meu, ci numaĭ în virtutea dreptuluĭ meu propriu, dacă n'ar fi alte rude maĭ aproape care să mĕ escludă, precum ar fi copiiĭ străbunuluĭ.

[1]) *Esemplu*: dacă la moartea mea am lăsat un copil în viaţă şi doĭ nepoţĭ de fiĭ, adecă doĭ fiĭ a unuĭ copil al meu mort înaintea mea, moştenirea mea se va împărţi în două: jumătate o va lua fiul meu, ear cealaltă jumătate se va cuveni nepoţilor meĭ, orĭ câţi ar fi. (Art. 667.) Fiul meu vine la moştenire în virtutea dreptuluĭ seu propriu, ear nepoţiĭ vin prin representaţia tatăluĭ lor (fiul meu); de aceea eĭ nu ieu de cât ceea ce ar fi luat şi dênsul, dacă ar fi trăit, în specie, jumătate la un loc, sau o patrime fie care. Dacă representaţia n'ar fi avut loc în specie, nepoţiĭ meĭ n'ar fi luat nimic, căcĭ eĭ fiind în spiţa a doua (Art. 662), ar fi fost escluşi de fiul meu care este spiţa întâĭ. Eată decĭ care este în specie utilitatea representaţiuneĭ. Comp. Laurent. IX. 58, *ab initio*. Mourlon. II. 97. Ducaurroy. II. 462. Veḑĭ şi Art. 17, lit. f, Cod. Caragea, partea IV. Cap. 3.

[2]) *Esemplu, în care descendenţiĭ sunt în graduri egale faţă cu de cujus.* —Să presupunem că eu am doĭ fiĭ A şi B, care au murit amêndoĭ înaintea mea. Fiul meu A a lăsat un copil, ear fiul meu B a lăsat 9. Aceştĭ ḑece nepoţĭ sunt toţĭ în acelaşĭ grad faţă cu mine, adecă în spiţa a doua. (Art. 662.) La moartea mea, averea se va împărţi în două: jumătate se va lua de copilul luĭ A, ear celaltă jumătate se va cuveni celor nouă copiĭ a luĭ B (Art. 667), care o vor împărţi între dênşiĭ în porţiuni egale. Dacă aceştĭ nepoţĭ ar fi venit la moştenire *jure proprio*, ear nu prin representaţia părinţilor lor, fie care copil ar lua a ḑecea parte din averea mea, ceea ce ar fi nedrept. Eată decĭ, în această specie, care este utilitatea representaţiuneĭ. (Comp. Nov. 118; L. 2, Cod. Lib. 6. Tit. 55 şi Instit. § 6. Lib. III. Tit. 1.) Veḑĭ Laurent. IX. 58 *in fine*. Mourlon. II. 97. Demol. XIII. 419. Ducaurroy. II. 462.—In ipotesa noastră, numĕrul descendenţilor din fie care tulpină nu este acelaşĭ; însă chiar dacă numĕrul ar fi acelaşĭ, totuşĭ avem interes de a distinge moştenirea prin representaţie de acea *jure proprio*. In adevĕr, de şi partea fie-căreĭ tulpinĭ va fi aceeaşĭ, totuşĭ Art. 697 şi 755 pot

presentația n'are loc, de vreme ce toți copiiĭ moștenesc pe capite în virtutea dreptuluĭ lor propriu *(jure proprio.)* (Art. 669.)

Representațiunea în linie colaterală. (Art. 666.)

Când defunctul n'a lăsat de cât frați, representațiunea n'are loc, căcĭ atunci toți frațiĭ moștenesc în virtutea dreptuluĭ lor propriu. „Dacă mortul va avea numaĭ drepțĭ frați și surorĭ, ḑice Art. 930 din codul Calimach, îl moștenesc aceștia de o potrivă pe capite.“ Când însă defunctul, pe lângă frați, a lăsat și nepoțĭ din alți frați (care frați erau morți maĭ înaintea luĭ *de cujus*), nepoțiĭ au nevoe de beneficiul representațiuneĭ, căcĭ altfel, eĭ ar fi depărtați de cătră frați care se găsesc într'un grad de înrudire maĭ apropiet cu defunctul. [1])

In linie colaterală, representația este admisă *în infinit* [2]) în

produce efecte deosebite. Vedĭ esplicarea acestor articole. Comp. Laurent. IX. 75. Mourlon. II. 98. Bonachi. III. p. 55.

Esemple în care descendenții sunt în graduri inegale față cu de cujus.—Să presupunem că eu am avut doĭ fiĭ, A și B care au murit înaintea mea. A a lăsat un fiu (nepotul meu, în spița a doua), ear B a lăsat doĭ fiĭ de la un fiu a luĭ predecedat (strănepoțiĭ meĭ în spița a treia, după Art. 662.) Eĭ bine, acești strănepoțĭ aĭ meĭ, (care sunt nepoțiĭ luĭ B) vor veni la moștenirea mea prin representațiunea tatăluĭ lor, (cu toate că eĭ sunt față cu mine în spița a treia) dimpreună cu fiul luĭ A, care este nepotul meu în spița a doua. (Art. 662.) Cu alte cuvinte, nepotul meu (spița a 2-a) nu va esclude pe strănepoțiĭ meĭ (spița a 3-a), pentru că deosebirea gradelor este ștearsă prin efectul representațiuneĭ. In asemene ipotesă, nepotul meu va lua o jumătate din avere, ear strănepoțiĭ meĭ vor lua cealaltă jumătate, orĭ câțĭ ar fi eĭ. (Art. 667.) Eată decĭ că representația este de mare interes în specie, fiind că fără dênsa, strănepoțiĭ meĭ ar fi fost depărtați de cătră nepotul meu care se găsește într'un grad maĭ apropiet de cât dênșiĭ. Comp. Laurent. IX. 58 *in medio.* Mourlon. II. 97 No. 2. Aceeași soluțiune se vede admisă și de Art. 922, 923 din codul Calimach (734 Austriac). Vedĭ și codul Caragea, partea IV, Cap. 3, Art. 17, lit. f, g și h.

[1]) Laurent. IX. 61.— „Când ceĭ drepțĭ frați și surorĭ vor veni la moștenire cu nepoțiĭ din asemene frați de maĭ înainte muriți, ḑice Art. 932 din codul Calimach, atunci frațiĭ și surorile îl moștenesc pe capite, ear nepoțiĭ și nepoatele după trupinĭ, prin dritul representațiuneĭ.“ Tot astfel se esprimă și Art. 19 lit. d, din codul Caragea, partea IV, Cap. 3.

[2]) Novella 118 și 127 mărginesc din contra beneficiul representațiuneĭ numaĭ la nepoțiĭ de frate sau de soră *(fratrum masculorum et fœminorum filiis an filiabus)* fără a'l întinde la strănepoțĭ și maĭ departe. „*Nulli enim alii omnino personæ ex hoc ordine venienti, hoc jus largimur.*“ (Nov. 118, Cap. 3 *in medio.*) Această soluțiune era admisă și în dreptul nostru anterior. Vedĭ Art. 931, 932, 934, 938 urm. Cod. Calimach; Art. 8. Cap. 37. Cod. Andr. Donicĭ; Art. 19 lit. d urm. Cod. Caragea, partea IV, Cap. 3.

Dreptul vechiŭ și dreptul Roman.

privinţa copiilor şi descendenţilor fraţilor sau surorilor defunctuluĭ. Astfel, dacă eu am murit fără a lăsa nicĭ descendenţĭ, nicĭ ascendenţĭ, ci numaĭ un frate A şi un nepot de frate C (fiul unuĭ alt frate al meu B, mort înaintea mea), nepotul meu de frate C va veni la moştenirea mea prin representaţiunea tatăluĭ seu B, ca şi cum B ar trăi, şi va lua o parte egală cu fratele meu A. Dacă fratele meu predecedat B ar fi lăsat maĭ mulţĭ copiĭ, ear nu numaĭ unul, toţĭ vor lua împreună porţiunea ce ar fi luat însuşĭ fratele meu, dacă el ar fi fost în viaţă la moartea mea.

Impărţirea moştenireĭ între nepoţĭ de frate în concurenţă cu unchĭ sau mătuşe.

Nepoţiĭ de frate sau de sororă pot decĭ veni la moştenirea defunctuluĭ (unchiul lor), în concurenţă cu unchĭ sau mătuşe (fraţĭ sau surorĭ de a defunctuluĭ), de esemplu în ipotesa maĭ sus espusă, în care caz unchiĭ sau mătuşele i'ar esclude, dacă eĭ n'ar avea beneficiul representaţiuneĭ.

Impărţirea moştenireĭ între nepoţĭ în graduri egale.

Dacă defunctul ar avea maĭ mulţĭ fraţĭ şi toţĭ ar fi murit înaintea luĭ *de cujus*, lăsând fie care copiĭ, aceştĭ nepoţĭ fiind în graduri egale faţă cu defunctul, adecă in spiţa a treia (Art. 663), vor veni la moştenirea luĭ, împărţind averea pe tulpină.[1]) (Art. 667.) Decĭ dacă un frate a defunctuluĭ a lăsat un copil, ear un alt frate a lăsat 3 copiĭ, averea nu se va împărţi în patru, ci în două: jumătate o va lua un nepot, ear cealaltă jumĕtate o vor lua ceilalţĭ treĭ nepoţĭ. Representaţiunea n'are decĭ de efect în specie de a conferi moştenirea uneĭ persoane care fără ajutorul eĭ n'ar fi luat-o, căcĭ nepoţiĭ fiind cu toţiĭ în acelaşĭ grad de înrudire cu defunctul, pot veni la moştenirea unchiuluĭ lor *jure proprio*; ea face însă în specie ca averea moştenită să se împărţească pe tulpină, ear nu pe capite, după cum ar fi, dacă s'ar înlătura representaţiunea. (Art. 667.) (Laurent. IX. 61.)

Impărţirea moştenireĭ între nepoţĭ şi strănepoţĭ de frate.

In fine, descendenţiĭ fraţilor şi surorilor defunctuluĭ pot veni la moştenire, deşi eĭ ar fi în graduri neegale, pentru că representaţia se întinde de astă dată în infinit, ca şi în linie dreaptă descendentă. Această ipotesă se va întâmpla când nepoţiĭ vor veni la moştenirea defunctuluĭ în concurenţă cu strănepoţiĭ luĭ care sunt cu un grad maĭ depărtat. In asemene caz, representaţiunea este neapărată, căcĭ, fără ajutorul eĭ, strănepoţiĭ ar fi depărtaţĭ de cătră nepoţĭ, după principiul că rudele cele maĭ de aproape esclud pe cele maĭ depărtate. (Laurent. IX. 61.)

Deosebire între dreptul actual şi codul Calimach.

[1]) Art. 931 din codul Calimach prevede din contra că, în caz de a veni la moştenire numaĭ nepoţĭ şi nepoate de frate sau de sororă, împărţeala se face *pe capite, ear nu pe tulpină*, consacrând astfel părerea jurisconsultuluĭ *Azo*, care trecuse şi în Harmenopol (Lib. 5 Tit. 8 § 15), de unde a luat-o codul Calimach.—*Accursius* voea din contra ca, în asemene caz, împărţeala să se facă pe tulpină, şi în dreptul vechiŭ francez această părere era urmată de Dumoulin. Veţi Merlin. Répert. *Réprèsent.* Tom. 15, p. 58, S-a I, § 3, No. 3.

Representaţiunea are fiinţă în linie colaterală numaĭ în privinţa copiilor şi descendenţilor fraţilor şi surorilor defunctuluĭ, nu însă şi în privinţa descendenţilor unuĭ alt colateral maĭ depărtat, de şi toţĭ colateraliĭ până la gradul al 12-le au vocaţiunea de a moşteni (Art. 675, 676), pentru că presumţiunea de afecţiune a defunctuluĭ se micşorează, şi chiar dispare cu totul, cu cât gradurile se înmulţesc şi se depărtează. [1])

Persoanele care pot fi representate.

Art. 668.—Nu se represintă de cât persoanele moarte. Poate cineva representa pe acela la a căruia succesiune a renunţat. (Art. 658, 664 urm. 695 urm. 698 C. C. Art. 744 C. Fr. Art. 918 Cod. Calimach.)

A representa pe cineva însemnează a'ĭ lua locul, şi fiind că nu se poate lua locul uneĭ persoane care se află încă în viaţă, s'a emis principiul că numaĭ persoanele sevêrşite din viaţă înaintea deschidereĭ moştenireĭ pot fi representate. [2])

Persoana absentă se va considera însă ca moartă (Art. 121) şi va putea fi representată.[3]) Absenţă. Art. 121.

De asemenea, nu se poate representa pe ascendentul seu, pe fratele şi surora care ar fi fost nedemnĭ orĭ incapabilĭ de a moşteni pe *de cujus*, (Art. 658) pentru că nu se poate *întra în dreptu-rile uneĭ persoane*, după cum se esprimă Art. 664, care n'ar avea nicĭ un drept. (Veḑĭ *suprà*, p. 254.) Tot pentru aceleaşĭ motive, Art. 698 prevede că nu se poate representa un moştenitor care ar fi renunţat la moştenirea luĭ *de cujus*. Nu se represintă pe aceĭ nedemnĭ sau incapabilĭ. Art. 658.

In fine, chiar când ascendenţiĭ sau fraţiĭ şi surorile ar fi morţĭ sau n'ar fi fost nicĭ incapabilĭ, nicĭ nedemnĭ, representaţiunea nu va putea să aibă loc, dacă descendenţiĭ lor n'au o vocaţiune proprie şi personală la moştenirea luĭ *de cujus*, pentru că representaţiunea este numaĭ un ajutor pe care legea îl acordă unor rude capabile de a moşteni. (Veḑĭ *suprà*, p. 261, nota 2.) Pentru a representa trebue a fi capabil de a moşteni.

Dar dacă nu se poate representa pe un ascendent sau pe un Se poate representa pe cineva fără a fi moştenitorul seu. Art. 668 § 2.

[1]) Demolombe. XIII. 425. Veḑĭ şi *suprà*, p. 263.—„Pravila ce chiamă copiiĭ fraţilor celor morţĭ ca să moştenească dimpreună cu unchiĭ, ḑice Art. 19 lit. h. cod. Caragea, *nu se întinde şi la rudele de alăturea cele maĭ depărtate.*“

[2]) „Nepoţiĭ şi nepoatele de fiĭ şi de fiice a mortuluĭ, nu au dritul a întra în moştenirea luĭ, ḑice Art. 918 din codul Calimach (732 *in fine* Austriac), dacă tatăl sau mama lor vor trăi, cum nicĭ strănepoţiĭ şi strănepoatele luĭ, de va trăi bunul sau buna lor.“ Veḑĭ şi Nov. 118 Cap. 1, *in medio* şi Cap. 3, *ab initio*. Art. 918 Cod. Calimach.

[3]) Demolombe. II. 209. Laurent. II. 255. Ducaurroy. II. 470. Marcadé. I. 465. Duranton. I. 546, 547. Aubry et Rau. I. § 158. p. 562, nota 3.—*Contrà*. Proudhon. *Etat des personnes* (ediţia Valette), I. p. 347 urm. Locré, asupra Art. 135.

frate care ar fi renunţat la moştenirea luĭ *de cujus* (Art. 698), nu este nevoe pentru a representa pe cineva de a fi moştenitorul seu, ci este de ajuns de a fi descendentul seu. Astfel, dacă tatăl meu moare şi eu renunţ la moştenirea luĭ, îl voĭ representa, cu toate aceste, în moştenirea bunuluĭ meu paternel, când această moştenire se va deschide (Art, 651, 668 § 2), pentru că dreptul de representaţiune nu face parte din moştenirea tatăluĭ meu, de vreme ce, în ipotesa noastră, bunul a supraveţuit tatăluĭ meu.[1]) Acest drept, pe care nu'l ţin de la tatăl meu, ci de la lege, după cum se esprimă Art. 895 din codul Olandez, s'a născut decĭ în persoana mea [2])

Din cele maĭ sus espuse resultă că representantul nu este obligat a plăti datoriile aceluĭ representat. [3])

Efectele representaţiuneĭ.

Art 667.—In toate casurile în care representaţiunea este admisă, partagiul (impărţeala) se face pe tulpină *(souche)*; Dacă aceeaşĭ tulpină a produs maĭ multe ramurĭ, subdivisia se face iarăşĭ pe tulpină în fie care ramură, şi membriĭ aceliaşĭ ramurĭ se împart egal între dênşiĭ. (Art. 664 urm. 669, 740, 745 C. C. Art. 743 C. Fr.)

Representaţiunea are de efect: 1° de a transmite moştenirea la niște persoane care fără ajutorul eĭ ar fi fost lipsite de dênsa; şi 2° de a atrage impărţeala pe tulpină, sau *trupină*, după cum se esprimă Art. 932 din codul Calimach, orĭ *după trunchiu*, [4])

Dobândirea prin transmisiune.

[1]) Daca bunicul a murit întăĭ, şi apoĭ tatăl meu, nu poate să fie vorba de representaţie, căcĭ eu atuncĭ voĭ lua averea buniculuĭ la un loc cu acea a tatăluĭ meu care l'a moştenit prin simplul fapt că'ĭ a supraveţuit. La caz de a fi murit tatăl meu înainte de a primi moştenirea buniculuĭ, dreptul de a o primi sau de a o lepada mi-a fost transmis mie ca unul ce face parte din patrimoniul seu. (Art. 692.) Prin urmare, fie că tatăl meu a primit moştenirea buniculuĭ înainte de a muri, fie că el a murit fără s'o primească, eu dobândesc averea bunuluĭ meu, însă nu prin representaţie, ci prin *transmisiune*, ca moştenitor al părinteluĭ meu. (Art. 669.) Comp. Laurent. IX. 70. Demol. XIII. 384. Mourlon. II. 102. Ducaur. II. 469.

[2]) Din principiul că representantul ţine dreptul seu de la lege, ear nu de la acel representat, resultă că el se va folosi de beneficiul representaţiuneĭ, cu toate că n'ar fi fost încă conceput la moartea representatuluĭ, căcĭ el nu'l moşteneşte pe dênsul. Asupra acestuĭ punct, toţĭ autoriĭ sunt de acord. Veḑĭ Laurent. IX, 68. Tot din acest princip maĭ resultă încă că descendentul va putea representa pe moştenitorul de la a căruĭ moştenire a fost esclus ca nedemn, dacă el are capacitatea de a moşteni pe *de cujus*. Laurent. IX. 68. Demolombe. XIII. 398. Demante. II. 51 bis II.

[3]) Demolombe. XIII. 399. Ducaurroy. II. 469 *in fine*. Bonachi. III. p. 61. Veḑĭ însă Art. 755.

[4]) Codul Caragea numeşte impărţeala pe tulpină *pe casă* sau *pe obrazul* morţilor (κατὰ πατρίαν, ḑice tecstul grecesc.) (Art. 17. lit. f

cum se esprimă codul luĭ Andr. Donicĭ (§ 1 *in medio*, Cap. 37), astfel în cât toţĭ representanţiĭ, orĭ cât de mulţĭ ar fi, *se socotesc a fi un trup*, după cum ţice codul luĭ Andr. Donicĭ, şi ieu cu toţiĭ la un loc partea care s'ar fi cuvenit aceluĭ representat, împărţind-o apoĭ între dênşiĭ în părţĭ egale.

Esemplu de împărţire pe tulpină.

Astfel, dacă presupunem că Z (bunul sau străbunul) moare lăsând o avere de 12,000 leĭ, ear ca moştenitorĭ un copil A actualmente în viaţă şi maĭ mulţĭ descendenţĭ a unuĭ copil B mort maĭ dinainte; averea se va împărţi în două părţĭ egale, din care una (6000) se va cuveni luĭ A, ear cealaltă jumătate (6000 leĭ) se va lua de descendenţiĭ luĭ B, orĭ câţĭ ar fi la numĕr, împărţind-o între dênşiĭ în părţĭ egale, adecă *pe capite* (*in capita*), după cum se esprimă Art. 917 din codul Calimach (732 Austriac.) [1])

In adevĕr, representaţia avênd de efect de a suĭ pe representanţĭ în locul aceluĭ representat (Art. 664), eĭ se socotesc ca o singură persoană şi nu pot lua de cât ceea ce ar fi luat representatul, dacă ar fi trăit. In specie, B, dacă ar fi trăit, ar fi luat numaĭ 6000 leĭ; prin urmare, tot 6000 leĭ vor lua şi representanţiĭ luĭ, orĭ cât de mulţĭ ar fi la numĕr.

Impărţeală pe tulpină are loc în toate casurile în care representaţiunea este admisă, fie că representanţiĭ se găsesc între dênşiĭ în graduriĭ inegale faţă cu *de cujus*, fie că eĭ se găsesc în graduriĭ egale.[2]) (Comp. Art. 919 urm. Cod. Calim. 733, 734 Austr.)

şi h, partea IV, Cap. 3.)—Art. 740 şi 745 din codul actual numeşte această împărţeală *în stîrpe (ex stirpibus, in stirpes.)* „*Quam successionem in stirpes vocavit antiquitas.*“ (Nov. 118, Cap. 1.) Veţĭ şi legea 2, Cod. Lib. 6. Tit. 55, unde se ţice: „*Nepotes ex diversis filiis varii numeri avo succedentes ab intestato, non pro viribus portionibus, sed* **ex stirpibus succedunt.**“ Comp. şi Instit. § 6. Lib. 3. Tit. 1, *de hereditatibus*, etc.

Rudele sunt, după cum am vĕţut *suprà*, p. 258, nota 1, presupuse a fi aşeţate pe spiţele sau treptele uneĭ scărĭ; de aceea se şi întrebuinţează cuvêntul *spiţă* sau *grad* spre a se arăta depărtarea înrudireĭ care esistă între două persoane. (Comp. L. 10. Dig. Lib. 38. Tit. 10.) Spiţa neamuluĭ se compară însă şi cu un copac a căruĭ trunchiŭ sau tulpină este autorul comun, ear copiiĭ sunt crengile sau ramurile din care ies şi alte ramurĭ, şi aşa maĭ departe.

Subdivisiune pe tulpină.

[1]) Dacă aceeaşĭ tulpină a produs maĭ multe ramurĭ, subdivisia se face earăşĭ pe tulpină. Astfel, în ipotesa de maĭ sus, dacă presupunem că B a lăsat la rêndul seu un copil în viaţă C, şi descendenţĭ a unuĭ alt copil mort D, partea luĭ B se maĭ împarte în două, din care o jumătate (3000 leĭ) va lua C, ear cealaltă jumătate (3000) se va lua de representanţiĭ luĭ D, împărţind-o între dênşiĭ în părţĭ egale. (Comp. Art. 920, 921 Cod. Calim. 733 Austr.) Comp. Laur. IX. 76. Durant. VI. 184. Ducaurroy. II. 467. Bonachi. III. p. 59.

[2]) Demol. XIII. 454.—Am vĕţut *suprà*, p. 264, nota 2 şi p. 266 că în caz când representanţiĭ sunt între dênşiĭ în graduriĭ egale de înrudire faţă cu *de cujus*, eĭ n'au nevoe de ajutorul representaţieĭ

De câte orĭ însă representaţia nu va avea loc, şi moştenitoriĭ vor veni la moştenire în virtutea dreptuluĭ lor propriu, împărţeala se va face pe capite, ear nu pe tulpină. [1]) (Art. 917 C. Calimach.)

Osebitele ordine de moştenire.

Art. 659 împarte moştenitoriĭ legitimĭ în treĭ clase sau categoriĭ, însă am vĕdut *suprà*, p. 256 şi 257, că această clasificare este vicioasă, şi am împărţit moştenitoriĭ legitimĭ în patru categoriĭ şi în ordinea următoare: 1° descendenţiĭ defunctuluĭ; 2° ascendenţiĭ privilegiaţĭ (tatăl şi mama) şi colateraliĭ privilegiaţĭ (fraţiĭ şi surorile); 3° ascendenţiĭ ordinarĭ; 4° colateraliĭ ordinarĭ.

SECŢIUNEA III.

Succesiunile diferite descendenţilor (prima clasă de moştenitorĭ.) [2])

Art. 669.—Copiiĭ sau descendenţiĭ lor succed tatăluĭ, mameĭ, moşilor, moaşelor, [3]) şi verĭ căruia alt ascendent, fără deosebire de secs, şi chiar de ar fi născuţĭ din deosebite căsătoriĭ.—Eĭ succed în părţi egale când se găsesc *toţĭ în gradul dintăĭ*, [4]) şi sunt chiemaţĭ după propriul lor drept; eĭ succed pe tulpină când sunt chiemaţĭ toţĭ sau uniĭ din eĭ prin representaţiune. (Art. 306, 315, 658, 659 urm. 664 urm. 652, 677, 678, 698 C. C. Art. 745 C. Fr.)

spre a veni la moştenire, representaţia avênd în asemene caz numaĭ de efect ca averea moştenită să se împartă pe tulpină.

[1]) Demul. XIII. 436. Demante. III. 49 bis. Vedĭ şi Art. 698.—Art. 917 din codul Calimach (732 Austriac) prevede espres împărţeala pe capite, când representaţia n'are loc, ceea ce este adevărat şi astădĭ.

[2]) Cap. III ocupânduse numaĭ de moştenirile legitime sau regulate, nu poate să fie vorba în secţia de faţă de cât de descendenţiĭ legitimĭ.—In rând cu copiiĭ legiuiţĭ trebue puşĭ pe aceĭ legitimaţĭ (Art. 306) sau *înlegiuiţĭ prin însoţire*, după cum se esprimă Art. 942 din codul Calimach (752 Austriac), copiiĭ adoptivĭ în privinţa moştenireĭ adoptătoruluĭ (Art. 315), şi în fine, copiiĭ firescĭ recunoscuţĭ faţă cu moştenirea mameĭ şi a rudelor sale (Art. 652 § 2, 677, 678.) Comp. Demolombe. XIII. 442.

Inesactitate de tecst.

[3]) Prin *moşĭ* sau *moaşe* se înţĕlege *bunĭ* sau *bunele* (A. 918 C. Calim.)

[4]) Aceste cuvinte cuprind o inesactitate, după cum vom vedea *infrà*, p. 272, nota 2, căcĭ nu numaĭ *descendenţiĭ în gradul întâĭ* (adecă copiiĭ) împărţesc pe capite, ci şi descendenţiĭ din un grad maĭ inferior, precum nepoţiĭ şi strănepoţiĭ, când eĭ vin la moştenire în virtutea dreptuluĭ lor propriu şi fără ajutorul representaţiuneĭ, ceea ce se va întâmpla în caz când descendenţiĭ din gradul întâĭ vor fi renunţat la moştenire sau vor fi fost nedemnĭ. (Art. 698.) Pentru ca tecstul să fie corect, cuvintele: *când se găsesc toţĭ în gradul întâĭ* ar trebui eliminate. Cu toate aceste, atât Art. 736 § 2 din codul Italian cât şi Art. 899 din codul Olandez reproduc această redacţie vicioasă, care nu se vede îndreptată de cât în Art. 786 din Ante-proiectul de revisuire.

Descendenţiĭ defunctuluĭ formează prima clasă de moştenitorĭ. Eĭ succed părinţilor, bunilor, străbunilor şi celorlalţĭ ascendenţĭ fără deosebire de secs, [1]) şi chiar de ar fi născuţĭ din deosebite căsătoriĭ. [2]) Decĭ, dacă aş avea copiĭ legitimĭ sau legitimaţĭ (Art.

---

[1]) Art. 669 abroagă decĭ codul Caragea (Art. 17, partea IV, Cap. 3), după care fetele nu moşteneau în concurenţă cu fraţiĭ lor, ci numaĭ fraţiĭ care erau datorĭ a le înzestra chiar din avutul lor. (Curtea din Bucureştĭ. Dreptul pe 1874, No. 58.)—După acest codice, dacă mortul avea fete neînzestrate şi înzestrate, numaĭ acele neînzestrate moşteneau de o potrivă. Când toate fetele erau înzestrate şi n'aveau fraţĭ, atunci ele moşteneau de o potrivă. (Art. 17 lit. d şi e Cod. Caragea.) Veḑĭ şi codul anterior Ipsilant din 1776 (Cap. despre moşteniriĭ). Acest obiceiŭ al pământuluĭ, după care fetele erau escluse de la moştenirea părinţilor faţă cu fraţiĭ lor pentru a nu duce averea într'o familie străină (V. Laurent. VIII. 493 şi 500) şi a căruĭ origină se trage din dreptul vechiŭ germanic (v. Lehr. *Drept germanic*, 360), n'a fost nicĭ-o dată admis în Moldova. (Veḑĭ Art. 916 Cod. Calimach, corespunḑĕtor cu Art. 732 Austriac şi § 1 Cap. 37 Cod. Andr. Donicĭ.) El nu era admis nicĭ la Romanĭ (Nov. 118 *ab initio)*, nicĭ în pravila luĭ Mateĭ Basarab. Veḑĭ glava 273 din această pravilă, unde se ḑice: „Copiiĭ, *au parte bărbătească, au muerească*, aceia se preţuesc să moştenească pre părinţiĭ lor, şi pre mumăniĭ, eară nicĭ moşiĭ lor şi nicĭ fraţiĭ tătâni-seu nu pot să moştenească pre acel tată al lor ce au murit, ci numaĭ aceĭ copiĭ aĭ luĭ." Acest privilegiŭ după care partea bărbătească escludea de la moştenire pe acea femeească avea fiinţă înaintea revoluţieĭ franceze şi în unele părţĭ ale Francieĭ, de pildă în Normandia, (Art. 249 al cutumeĭ din Normandia), în provincia *Auvergne*, unde chiar fetele neînzestrate erau escluse de la moştenire. Veḑĭ Demol. XIII. 443. Laurent. VIII. 52. Ducaurroy. II. 473. Merlin. Répért. v° *Rappel à succession*, S-a IV, Tom. 14, p. 100 urm. Abrogarea codului Caragea unde fetele nu moşteneau.

Tecstul corespunḑĕtor francez maĭ esclude încă şi privilegiul primogenitureĭ, după care, în unele părţĭ ale Francieĭ, fratele cel maĭ mare lua cea maĭ mare parte din moştenire. Comp. Demol. *loco cit.* Marcadé. III. 114. Ducaurroy. II. 473. Laurent. VIII. 502. —Legiuitorul nostru, ca şi acel Italian (Art. 736), nu a avut nevoe de a desfiinţa dreptul de primogenitură, pentru că acest drept n'a esistat nicĭ o dată. Veḑĭ Art. 917 Cod. Calimach (732 Austr.), Art. 17 Cod. Caragea, lit. b. şi c. Privilegiul primogenitureĭ.

Dreptul de primogenitură esistă şi astăḑĭ în Anglia în privinţa imobililor, unde copiiĭ de secs bărbătesc esclud pe fete, orĭ care ar fi ordinea naşterеĭ lor, şi unde cel maĭ în vârstă dintre băeţĭ esclude pe ceĭ maĭ micĭ. (Veḑĭ Lehr. *Drept Inglizesc*, 979.)—Averea nemişcătoare se lasă fiuluĭ celuĭ maĭ mare ca representant al familieĭ. Această stare de lucruriĭ contrarie însă principiilor de dreptate şi de echitate este menită a dispărea cu timpul din toate legislaţiunile, căcĭ, după cum ḑice Mirabeau în cel maĭ frumos discurs al seu pe care moartea l'a împedicat însă de a'l pronunţa, *dacă natura a stabilit egalitatea între oameni, a fortiori*, ea *trebue să esiste între fraţi*. (Monitor oficial al Francieĭ din 5 April 1791.) Drept străin.

[2]) Aceste cuvinte au de scop în Francia de a abroga, sau maĭ bine ḑis, de a confirma abrogarea făcută prin legea din 8 April 1791

306) din mai multe căsătorii succesive, ei mĕ vor moşteni cu toţii de o potrivă, ca şi cum ar fi din aceeaşi căsătorie, după cum şi copiii ce soţia mea ar avea din o căsătorie anterioară o vor moşteni-o pe dênsa dimpreună cu aceĭ din actuala însoţire. Copiii mei anteriorĭ nu vor moşteni însă pe actuala me soţie (mama lor vitrigă), pentru că ei sunt străinĭ faţă cu dênsa, după cum şi copiii ei care ar avea un alt tată îl vor moşteni pe dênsul, nu însă şi pe mine (tatăl lor vitrig), pentru că eu nu le am dat naşterea. (Art. 925 Cod. Calimach.)

Când mai mulţi descendenţi vor veni la moştenirea ascendentului lor, ceĭ mai apropieţi în grad vor esclude pe ceĭ mai depărtaţi. *Proximior excludit remotiorem.* Astfel, copiii mei vor esclude pe nepotul meu de fiu, nepoţii pe strănepoţi, şi aşa mai departe. [1]) Fiii mei nu vor esclude însă pe nepoţii sau strănepoţii mei, când aceştia se vor putea bucura de ajutorul representaţieĭ, adecă când tatăl lor ar fi murit capabil şi demn înaintea mea. (Art. 664, 665 şi 669.)

Impărţirea moştenireĭ. Dacă mortul a lăsat numaĭ copiĭ, fie eĭ legitimĭ, legitimaţi (Art. 306) sau adoptivĭ (Art. 315), eĭ fiind în spiţa întâĭ (Art. 662), vin în virtutea dreptuluĭ lor propriu, şi ca atare, vor împărţi averea în părţi egale (Art. 667, 669), sau *pe capite*, după cum dice Art. 917 din codul Calimach (732 Austriac). Dacă mortul a lăsat copiĭ, care însă s'au făcut nedemnĭ sau au renunţat la moştenire, averea se va cuveni nepoţilor seĭ de fiĭ (copiĭ copiilor). Aceştia venind însă în specie la moştenire în virtutea dreptuluĭ lor propriu, fiind că nu se represintă persoanele nedemne sau în viaţă (Art. 668), împărţeala va avea loc tot pe capite (Art. 698), deşi aceştĭ moştenitorĭ nu sunt în spiţa întâĭ.[2]) Cu alte cuvinte, împărţeala se va face în tot-deauna pe capite, când moştenitoriĭ vor veni la moştenire în virtutea dreptuluĭ lor

---

(Art. 1) a obiceiurilor din unele locurĭ cunoscute sub numele *de drept de devoluţiune*, prin care bunurile soţuluĭ remas în viaţă nu se cuvineau de cât copiilor născuţi din prima căsătorie, care astfel depărtau pe copiiĭ născuţi din o căsătorie anterioară. Comp. Laurent. VIII. 503. Ducaurroy. II. 473. Demol. XIII. 443. Merlin, Répért. v° *dévolution coutumière*, § 2. Tom. 4, p. 562 urm.—La noĭ însă, copiiĭ din prima însoţire n'au avut nicĭ o dată asemene precădere. Veḑĭ Art. 925 Cod. Calimach şi Art. 17, lit. j, *loco cit.* Cod. Caragea.

[1]) Mourlon. II, 107. Laurent. IX. 41. Aubry et Rau. V. § 596, p. 78. Arntz. II. 1297. Demante. III. 52. Veḑĭ Art. 916, 918 din codul Calimach (732 Austriac), care sunt formalĭ în această privinţă.

[2]) Art. 669 cuprinde decĭ o inesactitate de redacţie când are aerul de a prescrie că numaĭ moştenitoriĭ *din gradul întâĭ* împărţesc pe capite când eĭ succed în virtutea dreptuluĭ lor propriu, căcĭ nu numaĭ copiiĭ, dar şi ceilalţĭ descendenţi împărţesc tot pe capete când eĭ moştenesc fără ajutorul representaţiuneĭ. Comp. Demolombe. XIII. 445. Ducaurroy. II. 475. Mourlon. II. 106. Marcadé. II. 115. Bonachi. III. p. 63. Veḑĭ şi *suprà*, p. 270, nota 3.

propriu, puțin importă gradul de înrudire în care eĭ s'ar afla față cu *de cujus*. Impărțeala nu se va face pe tulpină de când atunci când toți sau unul macar din eĭ vor veni la moștenire prin ajutorul representațiuneĭ. (Art. 667.)

SECȚIUNEA IV și V.

Succesiunile deferite ascendenților și colateralilor.

Contopirea secțieĭ a IV-a cu a V-a.

Legiuitorul se ocupă în secția a IV-a despre moștenirea ascendenților, ear în secția a V-a despre acea a colateralilor. Această împărțire a materieĭ este însă greșită, căci frații și surorile trec înaintea ascendenților, de vreme ce după Art. 670, acești din urmă nu sunt chiemați de cât în casul când defunctul n'a lăsat nicĭ posteritate, *nicĭ frați și surorĭ*. Pentru maĭ multă lumină, vom contopi decĭ aceste două secțiunĭ la un loc, cu atât maĭ mult cu cât, în unele casurĭ, tatăl și mama împart moștenirea cu frații și surorile. (Art. 671, 673.)

Succesiunile deferite fraților și surorilor și descendenților lor, atât în casul când defunctul a lăsat pe tatăl și pe mama sa în viață, cât și în casul când aceștia au murit înaintea luĭ. (A doua clasă de moștenitorĭ.)

Pentru a ști cum frații și surorile și descendenții lor vin la moștenire, trebue să distingem două ipotese: 1° când tatăl și mama luĭ *de cujus* sau numaĭ unul din eĭ i-au supravețuit; 2° când tatăl și mama au murit înaintea luĭ *de cujus*.

1° Supravețuirea tatăluĭ și a mameĭ luĭ de cujus, sau numaĭ a unuia din eĭ.

Art. 671.—Dacă tatăl și mama uneĭ persoane moarte fără descendenți i-a supravețuit, lăsând acea persoană frați, surorĭ sau descendenți a acestora, succesiunea se devide în două porțiunĭ egale, [1]) din care ju-

[1]) După tecst, cum se află el redactat, s'ar părea că averea trebue să se împartă în două părți din care una să se subîmpartă între ambiĭ părinți, după cum se împarte și ceealaltă între frați, orĭ care ar fi numĕrul lor. Aceasta nu este însă adevĕrat, pentru că din Art. 673 resultă că fie care părinte *are o parte ficsă și invariabilă*, adecă *o pătrime*, de unde resultă că, la caz de renunțare din partea tatăluĭ, mama nu va lua jumĕtate din moștenire, *ci tot o pătrime*, partea părinteluĭ renunțător sporind partea cuvenită fraților. Comp. Laurent. IX. 86. Demolombe. XIII. 451. Bonachi. III. p. 66. Vedĭ și *infrà*, p. 275.—După Novel. 118, Cap. 2, ascendenții cu frații împărțeau pe capite: „*Si et pater aut mater fuerint, dividenda inter eos quippe hereditate secundum personarum numerum,* Inesactitate de tecst.

mătate numaĭ se cuvine tatăluĭ şi mameĭ, şi se împarte de o potrivă între dênşiĭ. (Art. 666, 673, 674 C. C. Art. 748 C. Fr.)

Art. 673.—Dacă tatăl şi mama persoaneĭ moarte fără posteritate i-au supraveţuit, fraţiĭ, surorile sau *representanţiĭ* [1]) lor ieu jumătate succesiunea (sau maĭ bine ţis, *din succesiune*). Dacă numaĭ tatăl sau numaĭ mama 'ĭ-au supraveţuit, fraţiĭ, surorile sau representanţiĭ lor ieu treĭ pătrimĭ ale succesiuneĭ. (Art. 666, 671, 674, 843 C. C. Art. 751 C. Fr.)

A doua clasă de moştenitorĭ legitimĭ se compune din fraţiĭ şi surorile defunctuluĭ sau descendenţiĭ lor în infinit. Aceştĭ din urmă vin la moştenire fie *jure proprio*, fie prin representaţiune. (A. 666, 672.)

Fraţiĭ şi surorile defunctuluĭ sunt chiemaţĭ în al doile rând, adecă în lipsă de descendenţĭ legitimĭ, legitimaţĭ sau adoptivĭ. [2]) Eĭ esclud pe toţĭ ceilalţĭ moştenitorĭ, afară de tatăl şi mama defunctuluĭ cu care concur. (Art. 671—673.) Tatăl şi mama cu drept cuvênt au fost decĭ numiţĭ *ascendenţĭ privilegiaţĭ*, ear fraţiĭ şi surorile, precum şi descendenţiĭ lor, *colateralĭ privilegiaţĭ*.

Proporţiunea în care fraţiĭ şi surorile concur cu tatăl şi mama defunctuluĭ. Art. 671.

Dacă presupunem că defunctul, în lipsă de copiĭ, [3]) a lăsat pe tatăl şi pe mama sa în viaţă, precum şi fraţĭ şi surorĭ, fie şi buniĭ numaĭ de tată, sau buniĭ numaĭ de mamă (Demol. XIII. 455. Ducaurroy. II. 490. Demante. III. 61 bis III), sau descendenţĭ din eĭ legitimĭ orĭ legitimaţĭ, nu numaĭ în gradul întâĭ, dar şi în gradele ulterioare, [4]) tatăl şi mama iea fie care câte o pătrime din moştenire, ear fraţiĭ, surorile sau descendenţiĭ lor în infinit,

---

uti et ascendentium et fratrum singuli æqualem habeant portionem." Aceeaşĭ soluţiune se vede admisă şi prin Art. 933 din codul Calimach. Veḑĭ *infrà*, p. 275, nota 1.

Prin representanţĭ se înţĕlege aicĭ descendenţiĭ.

[1]) Cuvêntul *representanţĭ* este aci sinonim cu espresiunea *descendenţĭ* care se întrebuinţează în Art. 670, 671, 672 şi 675, căcĭ legiuitorul n'are în vedere procsimitatea înrudireĭ, ci *calitatea* moştenitorilor. Astfel dar, chiar în caz când copiiĭ fraţilor n'ar representa pe părinţiĭ lor, pentru că eĭ ar fi renunţat la moştenire (Art. 698), sau pentru că ar fi fost nedemnĭ (Art. 658), şi ar veni la moştenire *proprio jure*, eĭ vor avea tot $^3/_4$ din moştenire, ceealaltă pătrime cuvenindu-se tatăluĭ sau mameĭ remasă în viaţă. Duranton. VI. 195, nota 2. Demolombe. XIII. 452. Laurent. IX. 91. Massé-Vergé. II. p. 265. Berriat St. Prix. II. 2641.—Veḑĭ însă Delvincourt. II. p. 33, nota 2 asupra p. 18.

[2]) „In lipsa claseĭ întâĭ a legiuiţilor urmaşĭ, ḑice Art. 926 din codul Calimach (735 Austriac), întră la moştenire clasa a doua."

[3]) Dacă defunctul ar fi lăsat copiĭ, eĭ făcênd parte din clasa întâĭ, ar depărta de la moştenire atât pe părinţĭ, cât şi pe fraţĭ, surorĭ sau descendenţiĭ lor. (Art. 669.) Veḑĭ şi *infrà*, p. 276, nota 2.

Deosebire între dreptul Roman şi dreptul actual în privinţa descendenţilor de fraţĭ.

[4]) Novella 118 şi 127 chiamă la moştenire pe descendenţiĭ fraţilor din gradul întâĭ, adecă pe nepoţiĭ luĭ *de cujus*, în concurenţă cu ascendenţĭ, nu însă şi pe ceilalţĭ descendenţĭ în graduri ulterioare (strănepoţĭ de fraţĭ a luĭ *de cujus*). Veḑĭ *suprà*, p. 265, nota 3. Comp. şi Aubry et Rau. V, § 600, nota 1.

orĭ care ar fi numĕrul lor, primesc cealaltă jumătate, după cum prevede espres Art. 748 § 2 din codul francez. [1])

Dacă presupunem că defunctul a lăsat numaĭ pe tatăl sau pe mama sa în viaţă (adecă unul din ascendenţiĭ seĭ în loc de doĭ) şi fraţĭ şi surorĭ sau descendenţĭ din eĭ, ascendentul remas în viaţă va lua tot o pătrime, adecă tot cât ar fi luat dacă ar fi trăit şi celalt ascendent, ear fraţiĭ şi surorile sau representanţiĭ lor vor lua *treĭ pătrimĭ* ale moştenireĭ. Aşa dar, partea ascendentuluĭ remas în viaţă este tot-deauna de un şfert. [2]) Art. 671 cuprinde decĭ o inesactitate de redacţiune, după cum am observat, p. 273, nota 1, căcĭ după acest tecst s'ar părea că moştenirea trebue să se împartă în două părţĭ egale, din care una să fie diferită în mod colectiv ascendenţilor spre a fi împărţită între eĭ, ear celaltă jumătate fraţilor şi surorilor sau representanţilor lor, ceea ce nu este, căcĭ din ultimele cuvinte ale art. 673 resultă că în casul când unul din ascendenţĭ nu este în viaţă la moartea luĭ *de cujus*, celalalt *iea numaĭ o pătrime*, fiind că *treĭ pătrimĭ se cuvin în asemene ipotesă fraţilor şi surorilor sau representanţilor lor.* (Comp. şi Art. 674 *ab initio.*)

Proporţiunea în care fraţiĭ şi surorile concur numaĭ cu unul din ascendenţiĭ defunctuluĭ. Art. 673.

Din cele maĭ sus espuse resultă următoarea consecinţă; în caz de nedemnitate sau de renunţare din partea unuia din ascendenţĭ, celalt ascendent va lua tot o pătrime, pentru ca moştenitorul care renunţă este presupus că n'a fost nicĭ o dată moştenitor. (Art. 696.) Nedemnitatea unuĭ din ascendenţĭ nu poate de asemene să aducă celuĭ-lalt o sporire pe care n'ar fi produs-o nicĭ moartea sa. Partea ascendentuluĭ renunţător sau nedemn va spori decĭ în tot-deauna partea cuvenită fraţilor şi surorilor, după cum prevede espres Art. 749 din codul francez, eliminat la noĭ ca de

Partea ascendentuluĭ nedemn sau renunţător profită fraţilor, ear nu celuĭ-lalt ascendent.

---

[1]) Când fraţiĭ şi surorile concur cu ascendenţiĭ, codul actual este decĭ maĭ favorabil celor dintâĭ (adecă fraţilor şi surorilor) de cât dreptul Roman, căcĭ Novella 118, cap. 2, preferă fraţilor şi surorilor precum şi descendenţilor lor pe toţĭ ascendenţiĭ, afară de fraţiĭ buniĭ sau drepţĭ (adecă de un tată şi de o mamă) care erau admişĭ a împărţi pe capite cu ascendenţiĭ (veḑĭ *suprà*, p. 273, nota 1), soluţiune care se vede admisă şi prin Art. 933 din codul Calimach: „Dacă mortul va avea suitorĭ *de orĭ ce spiţă*, ḑice acest tecst, şi fraţĭ şi surorĭ drepţĭ, *îl moştenesc toţĭ de o potrivă pe capite.*“ Legea din 17 *nivôse*, anul II (Art. 69—72), concepută într'un spirit democratic puţin favorabil bătrâneţilor, voea din contra ca ascendenţiĭ să fie în tot-deauna esclușĭ prin descendenţiĭ lor, sau prin ceĭ a unuĭ ascendent în acelaşĭ grad. Comp. Ducaurroy. II. 491.

Deosebire între codul actual novella 118 şi legea din 17 nivôse, Anul II.— Art. 933 Cod. Calimach.

[2]) Cu toate acestea, Art. 843 determină espres reserva ce cată a se păstra părinţilor supraveţuitorĭ ficsând-o în mod invariabil la jumătate din averea succesorală, fie că defunctul lasă tată şi mamă sau numaĭ pe unul din eĭ. Veḑĭ esplic. Art. 843. Comp. Cas. Rom. şi Curtea din Bucureştĭ. Bulet. S-a 1, pe 1883, p. 1068 şi Dreptul pe 1883, No. 52.

Combinarea Art. 673 cu Art. 843.

prisos. (Veḑĭ și p. 273, nota 1.) Prin urmare, frații și surorile vor lua în tot-deauna *trei pătrimĭ* din moștenire de câte orĭ vor veni în concurență numaĭ cu unul din ascendenții, fie că celalt ascendent ar fi murit, ar fi renunțat, sau ar fi fost nedemn; ear partea lor va fi de o jumĕtate de câte orĭ eĭ vor veni în concurență cu tatăl și cu mama defunctuluĭ. Descendenții din frați și surorĭ sunt puși pe aceeași linie cu frații și surorile, independent de beneficiul representațiuneĭ. Eĭ vin la moștenirea luĭ de cujus (moșul sau strămoșul lor) împreună cu ascendenții privilegiați (tatăl și mama) în virtutea dreptuluĭ lor propriu, atuncĭ când frații și surorile aflați în viață ar fi renunțat la moștenire sau ar fi fost nedemnĭ. (Art. 658, 698, 672.)

Conflict între Art. 671, 673 și 684. Această împărțeală va fi foarte ușor de făcut când frații și surorile sau descendenții lor vor veni numaĭ în concurență cu ascendenții privilegiați. O dificultate serioasă se va naște însă atuncĭ când eĭ vor veni în concurență și cu femeea mortuluĭ, căcĭ Art. 684 conferă și acesteĭ din urmă o pătrime din averea remasă.

2° *Moartea tatăluĭ și a mameĭ înaintea luĭ de cujus.*

Art. 672.—In caz de a muri maĭ dinainte tatăl și mama [1]) uneĭ persoane moarte fără posteritate, [2]) frații, surorile, sau descendenții lor sunt chiemați la succesiune, depărtând pe ascendenți (*bunĭ, străbunĭ* etc.) și pe ceilalți colaterali. [3]) Eĭ (adecă descendenții din frați și surorĭ) succed sau după propriul lor drept, sau prin representațiune, în modul regulat în secțiunea II a acestuĭ cap. (Art. 664, 666 urm. 669, 674 C. C. Art. 750 C. Fr.)

Frații și surorile, fie eĭ bunĭ sau vitrigĭ, adecă sau numaĭ de pe tată orĭ de pe mamă, de vreme ce legea nu distinge [4]) (Art. 674), sau

---

[1]) Când tatăl și mama sunt amêndoĭ în viață, sau numaĭ unul din eĭ, drepturile lor în concurență cu frații și surorile sau descendenții lor se regulează de Art. 671, 673.

[2]) Dacă defunctul ar fi lăsat copiĭ, eĭ ar esclude de la moștenire pe toate celelalte rude. (Art. 669.) Veḑĭ și *suprà*, p. 274, nota 3.

[3]) Adecă pe colateraliĭ alțiĭ de cât frații sau descendenții de frați aĭ defunctuluĭ.

[4]) Astfel, frații de pe mamă numaĭ *(uterinĭ)* esclud nu numaĭ pe ascendenții și colateraliĭ mameĭ, dar și pe aceĭ aĭ tatăluĭ, după cum frații de pe tată *(consanguinĭ)* esclud atât ascendenții și colateraliĭ tatăluĭ cât și aceĭ aĭ mameĭ. Mourlon. II. 109. Laurent. IX. 89. Aubry et Rau. V. § 600. Demol. XIII. 455. Durant. VI. 249, 251.—La Romanĭ, frații buni de pe tată și de pe mamă escludeau pe frați numaĭ de o parte, *qui ex uno parente conjuncti sunt, sive per patrem solum, sive per matrem.* (Nov. 118, cap. 3, *ab initio.*) Codul Calimach pune de asemene pe frații drepți în clasa a doua (Art. 915 și 930), ear pe frații despre o parte numaĭ (adecă orĭ despre tată, orĭ despre mamă numaĭ) în clasa a treia. (Art. 915 și 937.) Comp. și Art. 19 lit. c, d și f Cod. Caragea, partea IV, Cap. 3.

descendenţii lor de orĭ ce grad, ear nu numaĭ aceĭ din gradul întâĭ ca la Romanĭ (veḑĭ *suprà*, p. 265, nota 3 şi 274, nota 4), formează, după cum am vĕḑut, o clasă privilegiată de colateralĭ care nu numaĭ că vin la moştenirea defunctuluĭ împreună cu tatăl şi mama luĭ (Art. 671, 673), dar care încă depărtează, în lipsa lor, pe ceilalţĭ ascendenţĭ şi colateralĭ. Aşa dar, dacă părinţiĭ luĭ *de cujus* au murit înaintea luĭ, sau dacă eĭ au renunţat la moştenire, orĭ au fost nedemnĭ, [1]) fraţiĭ şi surorile sau descendenţiĭ lor depărtează pe bunĭ şi străbunĭ, [2]) după cum eĭ depărtează şi pe ceilalţĭ colateralĭ. (Art. 672.)

Cât pentru cestiunea de a se şti cum fraţiĭ născuţĭ din deosebite căsătoriĭ vor împărţi între dênşiĭ moştenirea, veḑĭ esplic. Art. 674.

Descendenţiĭ legitimĭ sau legitimaţĭ aĭ fraţilor şi surorilor de- Descendenţiĭ fraţilor.
functuluĭ vin la moştenirea unchiuluĭ lor prin representaţie, când tatăl sau mama lor s'a sevêrşit din viaţă înaintea luĭ *de cujus* (Art. 666); eĭ vin la aceeaşĭ moştenire în virtutea dreptuluĭ lor propriu, când de esemplu, părintele lor (fratele mortuluĭ) se află încă în viaţă în momentul deschidereĭ moştenireĭ, însă a renunţat la dênsa sau este nedemn. (Art. 658, 698 672.)

Impărţirea moştenireĭ între colateraliĭ privilegiaţĭ.

Art. 674.—Partajul (împărţeala) jumătăţeĭ sau celor treĭ pătrimĭ cuvenite fraţilor sau surorilor, după cuprinderea art. precedente, se face între eĭ în porţiunĭ egale, dacă sunt dintr'aceeaşĭ căsătorie; de sunt din căsătoriĭ diferite, divisiunea se face pe jumĕtate între cele două liniĭ paternă şi maternă a defunctuluĭ; fraţiĭ *primarĭ* [3]) ieu parte în amêndouĕ liniile, uterinĭĭ sau consanguinĭĭ fie care în linia sa numaĭ. Dacă sunt fraţĭ sau surorĭ numaĭ într'o linie, eĭ succed în totul escluḑênd pe toate rudele din ceealaltă linie. (Art. 671, 673, 740 C. C. A. 752 C. Fr.)

Partea cuvenită fraţilor şi surorilor sau descendenţilor lor, când eĭ vin la moştenire în concurenţă cu tatăl şi mama luĭ *de cujus*, este, după cum am vĕḑut, în tot deauna de o *jumĕtate* sau *de*

---

[1]) Demol. XIII. 454. Laurent. IX. 86. Veḑĭ şi *suprà*, p. 274, nota 1.

[2]) Astfel, fraţiĭ şi surorile depărtează astăḑĭ pe bunĭ, cu toate că eĭ sunt în acelaşĭ grad de înrudire faţă cu defunctul (spiţa a doua). (Art. 662, 663.) Tot astfel, descendenţiĭ fraţilor, care sunt cel puţin în spiţa a treia faţă cu defunctul (Art. 662), depărtează pe bunĭ care sunt în gradul al doile (Art. 662), pentru că legiuitorul n'a avut în vedere procsimitatea, *ci calitatea* înrudireĭ. Durant. VI. 248.

In dreptul Roman (Nov. 118, Cap. 2), şi în codul Calimach, fraţiĭ nu depărtau pe bunĭ şi străbunĭ, ci împărţeau moştenirea cu dênşiĭ de opotrivă pe capite. (Art. 933 C. Calimach citat p. 275, nota 1.) Deosebire între dreptul actual şi dreptul Roman.

[3]) Prin fraţĭ *primarĭ*, legiuitorul înţĕlege fraţiĭ *buni* sau *drepţi* (*germains*), adecă de un tată şi de o mamă, *ex utroque parente conjuncti*. Ecspresiunea este însă necorectă, pentru că nu se ḑice *fraţĭ primarĭ*, ci numaĭ *veri primarĭ*. Inesactitate de text.

trei pătrimi, după cum ei concură cu ambii ascendenți privilegiați, sau numai cu unul din ei, pentru că partea fie căruĭ ascendent privilegiat este în tot-deauna *de o pătrime*. (Art. 671, 673.) Cum se va face însă împărțeala porțiunei cuvenită fraților sau surorilor ori representanților lor? La aceasta respunde Art. 674.

Câte specie de frați sunt.

Frații pot să fie *buni* sau *drepți*, adecă de un tată și de o mamă (*germains*), *primari*, după cum impropriu îi numește legiuitorul nostru (vedĭ p. 277, nota 3); ei sunt *consanguini* (*eodem patre nati* (Instit. § 1. III. Tit. 2), când au același tată și mame deosebite; ei sunt uterini (*uterus*) când au aceeași mamă și un alt tată.

Când toți frații sunt din aceeași căsătorie, adecă dacă sunt cu toții buni, consanguini sau uterini, partea cuvenită lor se împarte între dênșii în porțiuni egale și pe capite. Deci, dacă vin la moștenire trei frați buni, sau trei consanguini, ori trei frați uterini, fie care va lua câte o treime. Impărțirea pe linie n'are loc în specie, fiind că toți frații aparțin la o singură linie. (Laurent. IX. 93.) Când frații sunt însă din căsătorii deosebite, moștenirea se împarte în două părți, una se atribue linieĭ paterne, și alta linieĭ materne: frații consanguini ieu parte în linia paternă, ear aceĭ uterini numai în linia maternă, pe când frații buni ieu parte în ambele linii, ceea ce face că ei primesc de două ori cât primesc frații consanguini sau uterini. [1])

Esemplu.

[1]) Eu având un copil din prima căsătorie, *Primus*, mĕ căsătoresc de al doile cu Olga, care și ea are un copil din o căsătorie anterioară, *Secundus*. Din căsătoria mea cu Olga se nasc alți doi copii *Terțius* și *Quartus*. Acești doi copii sunt frați buni între dênșii, fiind că ei au de părinți același tată și aceeași mamă; ei sunt consanguini cu *Primus*, copilul meu anterior, pentru că cu toții mĕ au pe mine de tată; ei sunt uterini cu *Secundus*, pentru că cu toții au aceeași mamă, Olga, astădi soția mea.

Dacă presupunem că *Terțius* a murit fără copii, lăsând o avere de 24,000 franci, această avere se va impărți în modul următor: eu voi lua a patra parte (6000 lei), ear femeea mea o altă pătrime (6000), jumătate din moștenire (12,000 lei) cuvenindu-se fraților lui *Terțius*. (Art. 671, 673.) Cum vor împărți ei între dênșii această sumă? Suma de 12,000 lei se va împărți în două, 6000 lei se vor atribui linieĭ paterne, ear 6000 lei linieĭ materne. *Quartus*, copilul nostru, fiind frate bun cu defunctul *Terțius* (*germanus*) aparține ambilor linii, și prin urmare, el va împărți cu *Primus*, fratele seu consanguin ceĭ 6000 atribuiți linieĭ paterne, și cu Secundus, fratele seu uterin, ceĭ 6000 lei atribuiți linieĭ materne. El va lua prin urmare 6000 lei, pe când ceilalți frați *Primus* și *Secundus* neaparțiind de cât la o linie, vor lua numai în linia lor respectivă, adecă câte 3000 lei fie care.

In caz de renunțare la moștenire din partea unuĭ frate consanguin sau uterin, partea renunțătoruluĭ profită deci nu numai celorlalți consanguini sau uterini, ci și fraților buni (Art. 697), fiind că ei moștenesc în ambele linii. Cas. Rom. Bulet. pe 1883, p. 310.

Când sunt fraţi sau surori numai într'o linie, adecă numai uterini, sau numai consanguini, ei moştenesc în total partea cuvenită lor în ipotesa Art. 671 şi 673, adecă jumătate sau trei pătrimi din moştenire, înlăturând pe toate rudele din cealaltă linie. [1])

Cum se face împărţeala între fraţii din deosebite căsătorii când ei vin singuri la moştenire în basa Art. 672. Controversă.

Art. 674 prevede numai casul în care fraţii şi surorile ar veni la moştenire împreună cu ascendenţii privilegiaţi, de oare ce acest tecst vorbeşte de partea cuvenită fraţilor în asemene caz, adecă de *o jumătate* sau de *trei pătrimi*. Ce trebue să decidem în casul când fraţii şi surorile vin singuri la moştenirea fratelui lor legitim, în basa Art. 672? Cum se va face împărţeala în asemene caz între fraţii născuţi din deosebite căsătorii? După principiul general al egalităţei absolute între comoştenitori, sau după principiul înscris în Art. 674?

S'a ţis că Art. 674 fiind o escepţiune trebueşte strict restrâns la ipotesa când fraţii şi surorile nu vin singuri la moştenire, ci în concurenţă cu unul din ascendenţii privilegiaţi, sau cu amêndoi (Art. 671, 673), aşa în cât în casul Art. 672, împărţeala n'ar trebui făcută potrivit art. 674, ci potrivit dreptului comun, după care fraţii ceî buni şi ceî vitregi vor trebui să împărţească de o potrivă. [2])

Acest sistem mi se pare însă inadmisibil, pentru următoarele motive: 1° Art. 672 nu ne arată nicî un mod de împărţeală când fraţii şi surorile vin singuri fără ascendenţii privilegiaţi, pe când Art. 671 prevĕdênd ipotesa în care fraţii şi surorile sau descendenţii lor vin în concurenţă cu ascendenţii privilegiaţi, spune categoric că tatăl şi mama *se împărţesc de o potrivă între dênşii, luând fie care câte o patrime.* (Argument şi din Art. 673.) Art. 675 § 2 prevede de asemene că colateralii neprivilegiaţi *împart moştenirea de o potrivă între dênşii*, ceea ce se spune şi pentru ascendenţii neprivilegiaţi. (Art. 670 § 2.) Decî, dacă legiuitorul ar fi înţĕles ca fraţii şi surorile născuţi din deosebite

---

Dreptul Romaman şi dreptul vechiu.

La Romanî, fraţii buni se bucurau încă din vechime, după cum atestă Justinian în novella 84, Cap. 2, de privilegiul de a esclude pe fraţii lor consanguini şi uterini. (Vedî şi novella 118.) Codul Calimach preferă de asemene pe fraţii buni faţă cu ceî *numai de o parte*, adecă uterini sau consanguini. (Art. 915, 930-932, 937-939.) Vedî şi Art. 19 lit. c, e, f şi g, partea IV, Cap. 3 din codul Caragea, după care fraţii ceî buni se protimisesc la moştenire din ceî *vitregi*. Acest privilegiu al fraţilor buni, care altă dată se numea *privilegiul legăturei duble, (le privilège du double lien)* a avut fiinţă şi în Francia până la legea din 17 nivôse, anul II. Demol. XIII. 360.

[1]) Tatăl sau mama nu este însă esclus de fraţii uterini sau consanguini ai mortului, căcî unul macar din eî trebue să subsiste în ipotesa legeî. (Vedî primele cuvinte ale Art. 674.)

[2]) Curtea din Bucureşti. Dreptul pe 1883, No. 51 şi Bonachi. III. p. 71. Vedî şi minoritatea curţeî în altă decisie. Dreptul pe 1888, No. 16. Idem. Trib. Ilfov. Dreptul pe 1882-1883. No. 3.

căsătorii să împărţească în părţi egale în ipotesa Art. 672, el ar fi spus-o anume, după cum o spune pentru ceilalţi moştenitori. (Art. 670, 671, 675.) Prin urmare, legiuitorul în privinţa fraţilor şi surorilor s'a referit la Art. 674 în toate casurile, adecă atât în casul când ei vin la moştenire singuri (Art. 672), cât şi în casul când ei vin în concurenţă cu ascendenţii privilegiaţi. (Art. 671, 673.) De altmintrele, ar trebui să aplicăm fraţilor şi surorilor, când ei vin singuri la moştenire, regulele de împărţeală prevĕdute de lege pentru alte clase de moştenitori, ceea ce ar însemna a legifera, ear nu a interpreta legea. Afară de aceasta, n'ar fi nici o raţiune ca fraţii buni să ieie mai mult când ei concur cu tatăl sau mama lui *de cujus* sau numai cu unul din ei (Art. 671, 673, 674), şi să ieie mai puţin când ei ar veni în concurenţă numai cu rude mai depărtate a lui *de cujus*, adecă cu fraţii sei consanguini sau uterini. Şi apoi, aş întreba pe dl. Bonachi, care susţine sistemul contrar, în puterea cărui princip oare moştenirile s'ar putea împărţi după diferite regule în aceeaşi clasă de clironomi? Pentru a admite astfel de anomalie, ar trebui un tecst espres care nu există, şi este greu de a recunoaşte legiuitorului Român intenţiuni ce el n'a putut avea, admiţênd un sistem care nu există nici în dreptul Roman, nici în dreptul francez, nici în vechile noastre legislaţiuni. 2° Dacă ne referim la vechile noastre aşeḑăminte, vedem că atât la Romani, cât şi în vechile legiuiri ale ambelor ţări se consacra privilegiul dubleĭ legături după care fraţii buni escludeau pe acei vitrigi (veḑi *supra* p. 279, în notă), privilegiu care n'a fost cu totul desfiinţat, ci *atenuat* numai, după cum dovedeşte însuşi Art. 674. Cum s'ar esplica deci ca legiuitorul modern să rupă de o dată cu tradiţiunile trecutului, punênd fraţii vitrigi (adecă uterini sau consanguini) pe aceeaşi linie cu fraţii buni? Pentru a admite o inovaţiune atât de radicală ar trebui încă o dată un tecst espres care nu există. Conchidem deci că Art. 674, departe de a fi o escepţiune, după cum susţine dl. Bonachi, este din contra un tecst de principiu în care legiuitorul pune un princip general aplicabil de câte ori este vorba de împărţirea unei moşteniri între fraţii născuţi din deosebite căsătorii. In tot codul civil nefiind deci de cât un singur tecst care să se ocupe de împărţeala între fraţi, nu ne putem referi de cât la dênsul, fie că ei sunt chemaţi la moştenire singuri (Art. 672), fie în concurenţă cu ascendenţii privilegiaţi. [1]) (Art. 671, 673.)

[1]) Veḑi în acest sens: Tribunalul Mehedinţi (a cărui sentinţă, dată sub preşedinţa d-lui G. Tanoviceanu, este cea mai bine motivată din toate) şi Trib. Ilfov, Curtea Craiova şi Cas. Rom. Dreptul pe 1886, No. 42 şi pe 1887, No. 65 şi 90. Dreptul pe 1888, No. 16. Dreptul pe 1889, No. 54. Lucrul este aşa de adevărat încât însăşi curtea din Bucureşti a revenit asupra primei sale jurisprudenţe. Veḑi Dreptul pe 1888, No. 16, p. 127.—Tot în acest sens se pro-

Art. 674 vorbeşte numaĭ despre fraţĭ şi surorĭ, fără a dice nimic despre descendenţiĭ lor, deşi aceştĭ descendenţĭ pot şi eĭ să fie chiemaţĭ la moştenirea unchiuluĭ lor, fie în virtutea dreptuluĭ lor propriu, atuncĭ de esemplu când fraţiĭ ar fi renunţat sau ar

Descendenţiĭ din fraţĭ împărţesc ca şi fraţiĭ, părinţiĭ lor, tot conform art. 674.

nunţă şi simpaticul nostru amic şi confrate, Dl. N. Crătunescu. Veḑĭ Dreptul pe 1887, No. 38. Comp. şi Laurenţ. IX. 32. Demol. XIII. 457.

Dl. Bonachi, pentru a susţine cu maĭ multă tărie sistemul seu, după care modul de împărţeală prevĕḑut de Art. 674 n'ar fi aplicabil de cât la casul când fraţiĭ isvoriţĭ din deosebite căsătoriĭ ar veni la moştenire în concurenţă cu ascendenţiĭ privilegiaţĭ, sau cu unul macar din eĭ (Art. 671, 673), se întemeiază pe eliminarea din codul nostru a Art. 732, 733 şi 734 fr., după care moştenirea deferită ascendenţilor şi colateralilor se împarte în două părţĭ egale, una pentru linia paternă şi alta pentru linia maternă, şi acest argument pare a fi cu atât maĭ serios, cu cât Art. 752 (al nostru 674) se referă la Art. 733, care nouă ne lipseşte. Din eliminarea Art. 732, 733 şi 734 din codul francez nu resultă însă alt ceva de cât că divisiunea pe linie nu se va putea face la noĭ atuncĭ când va fi vorba de ascendenţĭ şi de colateralĭ alţiĭ de cât fraţiĭ şi surorile buniĭ în concurenţă cu fraţiĭ vitrigĭ (uterinĭ sau consanguinĭ) a luĭ *de cujus*. Din această eliminare resultă dar pur şi simplu că, în privinţa ascendenţilor şi a colateralilor neprivilegiaţĭ, legiuitorul nostru a voit să înlăture sistemul francez (*la fente*) şi să adopte sistemul primit de Justinian, după care bunurile treceau la ruda cea maĭ de aproape din ordinea chiemată la moştenire. (Nov. 118.) Aceasta este singura conclusiune care se poate trage din eliminarea tecstelor franceze maĭ sus arătate.

In adevĕr, sistemul dreptuluĭ roman Justinian era foarte simplu. Toate bunurile luĭ *de cujus* formau un singur patrimoniu, care era deferit rudeĭ celeĭ maĭ de aproape din ordinea chiemată la moştenire, orĭ care ar fi fost linia din care făcea parte acea rudă. In dreptul vechiŭ francez, din contra, bunurile se deosebeau în propriĭ (*propres*) şi în *acquêts*. Bunurile propriĭ erau acele pe care *de cujus* le capatase prin moştenire legitimă, legat sau donaţiune de la o rudă de pe tată sau de pe mamă, ear bunurile numite *acquêts* erau toate acele dobândite de aiurea. Bunurile propriĭ se împărţeau în *propriĭ paterne* (care'ĭ venisă din partea tatăluĭ) şi în *propriĭ materne* (care'ĭ venise din partea mameĭ.) Bunurile propriĭ paterne, la moartea luĭ *de cujus*, se întorceau la linia paternă, ear bunurile propriĭ materne la linia maternă, de unde şi regula: *paterna paternis, materna maternis*. Această împărţeală, care avea de scop de a împedica trecerea uneĭ averĭ de la o familie la alta, se numea *la fente (despicarea)*; apoĭ, în fie care linie, bunurile propriĭ se subîmpărţeau în propriĭ paterne şi materne, ceea ce se numea *la refente (subdespicarea)*, şi aşa maĭ departe. Legea din 17 nivôse, anul II, reprodusă prin Art. 732 din codul francez, care ne lipseşte, făcênd un fel de transacţie între dreptul cutumier şi dreptul roman, a desfiinţat această regulă, înlocuind'o cu împărţirea avereĭ pe linie, aşa încât regula *paterna paternis, materna maternis* a fost înlocuită, după cum observă Marcadé (III. 101), prin o altă macsimă: *dimidium paternis, dimidium maternis*. In acest sistem, lgiuitorul francez nu se maĭ ocupă de natura şi origina bu-

fi fost nedemnĭ, fie prin ajutorul representaţiuneĭ. (Art. 666, 672.) Naşte decĭ întrebarea: cum se va face împărţeală între descendenţiĭ fraţilor? De câte orĭ aceştĭ descendenţĭ vor veni la moştenirea unchiuluĭ lor prin representaţiune, împărţeala se va face fără nicĭ o îndoeală potrivit Art. 674, căcĭ efectele representaţiuneĭ este de a pune pe representanţĭ în locul fraţilor representaţĭ. (Art. 664.) Cât pentru casul când descendenţiĭ din fraţĭ ar veni la moştenirea unchiuluĭ în virtutea dreptuluĭ lor propriu, Dl. Bonachi ar voi şi de astă dată ca împărţeala între dênşiĭ să nu se facă potrivit Art. 674, ci pe capite şi în porţiunĭ egale, aşa în cât descendenţiĭ fraţilor buniĭ ar lua cât şi descedenţiĭ fraţilor uterinĭ sau consanguinĭ, şi aceasta pentru motivul că Art. 674 ar fi o dispositie escepţională. Am respuns însă, cred, de mai înainte şi cu prisosinţă la acest argument. După părerea noastră Art. 674 nefiind o dispositie escepţională, ci un tecst doctrinal şi de principiu aplicabil în toate casurile când fraţiĭ vin la moştenirea unchiuluĭ lor, fie singurĭ, fie în concurenţă cu ascendenţiĭ privilegiaţĭ, descendenţiĭ fraţilor vor împărţi cum ar fi împărţit şi fraţiĭ, dacă eĭ n'ar fi fost nedemnĭ sau n'ar fi renunţat la moştenire.[1])

Succesiunile deferite ascendenţilor, alţiĭ de cât tatăl şi mama.
(A treia clasă de moştenitorĭ.)

Art 670.—Dacă defunctul n'a lăsat posteritate, [2]) nicĭ frate, nicĭ surorĭ, nicĭ descendenţĭ dintr'aceştia, [3]) succesiunea se cuvine ascendenţilor din gradul cel maĭ aproape.—Ascendenţiĭ de acelaşĭ grad moştenesc părţi egale. (Art. 671, 673 C. C. Art. 746 C. Fr.)

Ascendenţiĭ neprivilegiaţĭ (adecă alţiĭ de cât tatăl şi mama) formează a treia clasă de moştenitorĭ. Eĭ esclud pe colateralĭ,

---

nurilor remase luĭ *de cujus*, (Art. 732 C. Fr.), ci considerându-le ca un singur patrimoniu, le împarte în douĕ părţi egale, din care una se atribue linieĭ paterne, ear cealaltă linieĭ materne a ascendenţilor sau colateralilor luĭ *de cujus*, soluţiune care se vede admisă şi prin Art. 928 din codul Calimach, însă nu pentru colateralĭ, ci numaĭ pentru împărţeala între ascendenţiĭ din ambele linĭĭ.

Acesta este sistemul care resultă din Art. 732, 733, 734 din codul francez. Codul nostru prin eliminarea acestor tecste a avut decĭ de scop de a elimina orĭ ce despicare (*fente*) şi de a păstra sistemul simplu şi practic al dreptuluĭ Roman, după care bunurile treceau la ruda cea maĭ de aproape din ordinea chiemată la moştenire.

[1]) Comp. Ducaurroy. II. 492. Laurent. IX. 93. Demol. XIII. 456, 458.

[2]) Dacă defunctul ar fi lăsat copiĭ legitimĭ, legitimaţĭ sau adoptivĭ, aceştĭ copiĭ ar fi esclus pe toţi ceilalţĭ moştenitorĭ. (Art. 669.)

[3]) Dacă defunctul ar fi lăsat fraţĭ buniĭ sau descendenţĭ din eĭ, fraţiĭ orĭ descendenţiĭ lor ar fi venit la moştenire împreună cu tatăl şi cu mama, escluzându-le pe ceilalţĭ ascendenţĭ. (Art. 671, 673.)

afară de fraţĭ şi surorĭ sau descendenţiĭ lor. (Art. 672.) Ascendentul cel maĭ apropiet în grad iea decĭ întreaga moştenire, escluḑênd pe toţĭ ascendenţiĭ ceĭ maĭ depărtaţĭ, fără a se distinge, ca în codul francez, între ascendenţiĭ din partea tatăluĭ şi aceĭ din partea mameĭ. Astfel, tatăl sau mama esclud pe bunĭ, bunĭĭ pe străbunĭ, şi aşa maĭ departe. [1]) Eĭ succed numaĭ în virtutea dreptuluĭ lor propriu, pentru că representaţia nu este admisă în linie ascendentă. (Veḑĭ *suprà*, p. 262, tecst şi nota 2.)

Eată, bună oară, un *de cujus* care a murit fără a lăsa nicĭ tată, nicĭ mamă, nicĭ descendenţĭ, nicĭ fraţĭ, nicĭ surorĭ, nicĭ descendenţĭ din aceştia (adecă nepoţĭ de frate sau de soră); eĭ bine, în asemene caz, averea se cuvine ascendenţilor din gradul cel maĭ apropiet, care vor esclude pe ascendenţiĭ ceĭ maĭ depărtaţĭ şi pe colateraliĭ neprivilegiaţĭ. Ascendenţiĭ din acelaşĭ grad moştenesc pe capite şi în porţiunĭ egale. [2])

Deosebire de la codul francez.

După Art. 746 din codul francez şi 739 din codul Italian, de câte orĭ maĭ mulţĭ ascendenţĭ vin la moştenire, parte din linia paternă şi parte din linia maternă, moştenirea se împarte în două, din care jumătate ieu ascendenţiĭ de pe tată, ear jumătate ascendenţiĭ de pe mamă. [3])

---

[1]) *Si autem plurimi ascendentium vivunt, hos præponi jubemus, qui proximi gradu reperiuntur, masculos et fœminas, sive paterni, sive materni sint.*" (Nov. 118. Cap. 2, *in medio.*) Veḑĭ Art. 18 lit. b, Cod. Caragea, partea IV, Cap. 3 şi Art. 929 Cod. Calimach.

Drept musulman.

[2]) După legea otomană, ascendenţiĭ în linie dreaptă moştenesc numaĭ proprietăţile *mulk*; eĭ nu au vocaţiunea succesorală la proprietatea *mirie*. Cas. Rom. Dreptul pe 1886, No. 65.

Dreptul Roman şi dreptul vechiŭ.

[3]) Acest mod de împărţeală, admis şi prin Art. 928 din codul Calimach, este luat din Novella 118, Cap. 2, *in medio*, unde se ḑice: „*Si autem eumdem habeant gradum, ex œquo inter eos hereditas dividatur, ut mediatem quidem accipiant omnes a patre ascendentes, quanticunque fuerint; mediatem vero reliquam a matre ascendentes, quantoscunque eos inveniri contigerit.*" Veḑĭ şi Art. 928 din codul Calimach, unde se ḑice: „Dacă mortul va avea numaĭ bunĭ despre tată şi despre mamă, îl moştenesc aceştia *după linie*, adecă: *ceĭ despre tată vor lua jumătate din averea mortuluĭ, ear jumătate aceĭ despre mamă*; asemene vor moşteni şi când dintr'o parte vor trăi amêndoĭ, adecă bunul şi buna, ear dintr'altă parte numaĭ unul, adecă numaĭ bunul sau numaĭ buna."

Deosebire între codul Caragea şi codul Calimach.

Codul Caragea nu împărţeşte din contra moştenirea în două, nicĭ distinge între ascendenţiĭ despre tată şi aceĭ despre mamă, ci toţĭ ascendenţiĭ din acelaşĭ grad împart moştenirea întreagă în acest cod, pe capite: „Când multe din cele de sus rude trăesc după moartea vre unuia din ceĭ de jos ce n'are moştenitor, ḑice Art. 18 lit. b din codul Caragea, atunci ceĭ maĭ de aproape la spiţă se protimisesc la moştenire din ceĭ maĭ depărtaţĭ: cum am ḑice tatăl numaĭ, sau muma numaĭ, sau amêndoĭ împreună de trăesc, se protimisesc din moşĭ, şi moşul din strămoşĭ, etc. „*Art. 670 din codul actual reproduce deci întocmaĭ sistemul admis de codul Caragea.*

Acest princip s'a admis de legiuitorul nostru numaĭ în privinţa colateralilor privilegiaţĭ (Art. 674), nu însă şi în privinţa ascendenţilor (Art. 670) şi a colateralilor simpli. [1]) (Art. 675.)

Aşa dar, când sunt maĭ mulţĭ ascendenţĭ egalĭ în grad, de esemplu, unul în linia paternă şi doĭ în linia maternă, moştenirea nu se împarte la noĭ în două, ca în Francia şi în Italia, pentru ca să se deie jumătate ascendentuluĭ de pe tată, ear jumătate ascendenţilor de pe mamă, ci ea se împarte de o potrivă între eĭ, luând fie care câte o parte egală, împărţeala făcêndu-se pe capite, ear nu pe tulpină. In Francia decĭ, în esemplul de maĭ sus, ascendentul de pe tată va lua jumătate din avere, ear ceĭ doĭ ascendenţĭ de pe mamă vor lua împreună partea cuvenită linieĭ materne, adecă numaĭ câte un şfert fie care, pe când la noĭ, moştenirea se va împărţi în părţĭ egale, fie care ascendent luând aceeaşĭ parte, soluţiune care era admisă şi în codul Caragea.

Dacă defunctul ar fi lăsat numaĭ un singur ascendent în linia paternă sau maternă şi în celaltă linie numaĭ colateralĭ ordinarĭ, atuncĭ moştenirea nu se va împărţi în două între ascendenţĭ şi colateralĭ, ca în Francia (Art. 753 fr.), ci ea se va cuveni toată ascendenţilor în viaţă. (Art. 670 şi 675.) (Veḑĭ şi p. 285.)

Critica sistemuluĭ nostru.

Acest sistem de împărţeală este criticat, pentru că înlesneşte trecerea avereĭ din o familie în alta. Să presupunem, în adevĕr, că eu am murit lăsând în viaţă colateralĭ neprivilegiaţĭ şi pe buna mea de pe mamă. Această bună va lua toată averea mea după Art 670, ear rudele mele colaterale nu vor lua absolut nimic. Această critică poate fi întemeiată până la un punct oare care, însă vom vedea la Art. 675 că şi sistemul admis în Francia lasă mult de dorit, căcĭ, după acest sistem, tatăl şi mama pot să vie la moştenirea fiuluĭ lor în concurenţă cu colateralĭ din gradul al doispreḑecelea. (Veḑĭ *infrà*, nota 2.)

Succesiunile deferite colateralilor ordinarĭ, adecă alţiĭ de cât fraţiĭ, surorile sau descendenţiĭ lor. (A patra clasă de moştenitorĭ.)

Art. 675.—In lipsă de fraţĭ sau surorĭ sau de descendenţĭ dintr'ênşiĭ şi în lipsă de ascedenţĭ, [2]) succesiunea se dă rudelor colaterale din gradul

[1]) Veḑĭ însă Art. 133, 352, 353 şi 357, unde legiuitorul deosebeşte ascendenţiĭ de pe tată de aceĭ de pe mamă.

Critica sistemuluĭ francez.

[2]) Ascendenţiĭ dintr'o linie ieu decĭ la noĭ întreaga moştenire, escluḑênd pe colateraliĭ ordinarĭ şi din cealaltă linie (Art. 670), pe când după tecstul francez, ascendenţiĭ dintr'o linie, chiar dacă ar fi în gradul întâĭ (adecă mama sau tatăl) nu esclud pe colateralĭ din celaltă linie, chiar când eĭ ar fi în gradul al doispreḑecele, soluţiune care nu se prea esplică, şi care, în orĭ ce caz, nu este de loc în armonie cu afecţiunea presupusă a defunctuluĭ.

de rudenie cel maĭ apropiat. [1])—Când sunt maĭ multe rude colaterale în acelaşĭ grad, succesiunea se împarte egal între dênsele. (Art. 663, 669, 670 urm. 676 C. C. Art. 753 C. Fr.)

Colateraliĭ ordinarĭ până la al 12-le grad (Art. 676) formând ultima categorie de moştenitorĭ legitimĭ sunt escluşĭ de la moştenire: 1° prin descendenţiĭ legitimĭ, legitimaţĭ sau adoptivĭ aĭ defunctuluĭ (Art. 669); 2° prin fraţiĭ, surorile sau descendenţiĭ lor (Art. 672); 3° prin ascendenţiĭ privilegiaţi (Art. 671, 673); 4° prin ascendenţiĭ neprivilegiaţĭ (bunĭ, străbunĭ etc.) (Art. 670.)

Colateraliĭ succed după procsimitatea gradelor, şi fiind că representaţiunea nu este admisă în specie (veḑĭ *suprà*, p. 263 şi 267), eĭ succed în porţiunĭ egale şi împărţeala între dênşiĭ se face pe capite. [2]) Principiul admis de codul francez, după care moştenirea se împarte în două părţĭ, una pentru linia paternă şi celaltă pentru linia maternă nu s'a admis la noĭ de cât pentru împărţirea moştenireĭ între fraţiĭ şi surorile născuţĭ din diferite căsătoriĭ. (A.674.) Deosebire de la codul francez.

Decĭ dacă defunctul ar fi lăsat numaĭ un singur ascendent în linia paternă sau maternă, ear în celaltă linie numaĭ colateralĭ ordinarĭ, moştenirea nu se va împărţi în două între ascendenţĭ şi colaterali ca în Francia (Art. 753 C. Fr.), ci se va cuveni toată numaĭ ascendenţilor în viaţă. (Veḑĭ *şi suprà*, p. 284.)

Gradul până la care rudele succed.

Art. 676.—Rudele succed până la al doispreḑecele grad inclusiv. [3]) (Art. 663, 679 urm. C. C. Art. 755 C. Fr.)

Descendenţiĭ moştenesc în infinit, ear colateraliĭ până la al

---

[1]) Tecstul nostru nu deosebeşte rudele de pe tată de acele de pe mamă, ca acel francez. La noĭ decĭ, ruda cea maĭ apropietă în grad, fie ea de pe tată sau de pe mamă, iea toată moştenirea şi esclude toate rudele cele maĭ depărtate în grad şi din celaltă linie. Comp. Art. 742 § 1 din codul Italian, şi Art. 789 din Anteproiectul de revisuire care prevĕd anume că *nu se distinge linia paternă de linia maternă*, **senza distinzione di linia paterna o materna.** Deosebire de la codul francez.

[2]) „Nefiind rudeniĭ din clasa a treia, ḑice Art. 940 din codul Calimach, atunci se chiamă la moştenire celelalte rudeniĭ lăturaşe din clasa a patra, dintre care se protimisesc de apururea cele maĭ aproape cu spiţa, închiḑênd pe cele maĭ depărtate; şi de vor fi maĭ multe toate dintr'o spiţă, îl moştenesc toate împreună pe capite.“ Veḑĭ şi Art. 19 lit. h, Cod. Caragea, partea IV. Cap. 3, precum şi Novella 118, Cap. 2 şi 3. Art. 940 Cod. Calimach.

[3]) Tecstul francez maĭ are încă un paragraf care vorbeşte de devoluţiunea moştenireĭ de la o linie la alta şi care s'a eliminat atât de legiuitorul nostru cât şi de acel Italian (Art. 742 § 2), pentru a fi în armonie cu celelalte articole, unde nu se distinge între linia paternă şi acea maternă. Altă deosebire de la codul francez.

doispredecelea grad inclusiv, aşa în cât aceĭ care se găsesc în gradul al treispredecele nu maĭ sunt moştenitorĭ ab intestat, ei fiind escluşĭ de cătră soţul nedespărţit. [1]) (Art. 679.)

Despre moştenirea particulară a ascendentuluĭ dăruitor. (Retour successoral.—*Art. 747 fr.* eliminat de codul nostru.)

Art. 747 din codul francez prevede că ascendentul care ar fi făcut o donaţiune descendenţilor seĭ iea înapoĭ lucrurile dăruite care s'ar găsi încă în natură în moştenirea acestor descendenţĭ, depărtând pe ceilalţĭ moştenitorĭ, în caz când descendenţiĭ primitorĭ aĭ daruluĭ ar fi murit fără copiĭ legitimĭ, legitimaţĭ sau adoptivĭ. In caz când obiectele dăruite ar fi fost înstrăinate de cătră descendentul primitor al daruluĭ, ascendentul dăruitor moşteneşte creanţa ce descendentul defunct ar avea în contra cumpărătoruluĭ, putênd de asemene să esercite acţiunile care ar avea de obiect readucerea bunuluĭ înstrăinat în patrimoniul donataruluĭ, precum ar fi, de esemplu, acţiunea în revocarea a donaţiuneĭ după Art. 829 şi urm.

Acest tecst s'a eliminat însă la noĭ, şi cu drept cuvênt, ca şi în codul Italian, căcĭ ascendentul dăruitor este liber să stipuleze în contractul de donaţiune reîntoarcerea bunurilor dăruite conform Art. 825. Legiuitorul nostru a desfiinţat decĭ reîntoarcerea legală a bunurilor dăruite, păstrând numaĭ reîntoarcerea convenţională. Pentru a fi însă logic până la capĕt, legiuitorul Român ar fi trebuit să desfiinţeze, ca şi codul Italian, şi reîntoarcerea succesorală stabilită în folosul adoptătoruluĭ şi a descendenţilor seĭ. [2])

Dreptul Roman, dreptul vechiŭ şi dreptul străin.

[1]) In dreptul pretorian, cognaţiĭ erau chiemaţĭ numaĭ până la gradul al şăsele (*usque ad sextum gradum*) (Instit. § 5, Lib. III. Tit. 5), ear agnaţiĭ până la orĭ ce grad. (Instit. § 3. Lib. 3. Tit. 2.) Justinian chiamă însă pe toţĭ colateraliĭ, orĭ cât de depărtaţĭ ar fi, cel maĭ apropiet în grad escluḑênd în tot-deauna pe ceĭ maĭ depărtaţĭ, soluţiune care era admisă şi prin Art. 940 din codul Calimach. „*Si vero neque fratres, neque filios fratrorum defunctus reliquerit*, **omnes deinceps a latere cognatos ad hereditatem vocamus**, *secundum uniuscujusque gradus prærogativam, ut viciniores gradu, ipsi reliquis præponantur.*“ (Nov. 118, Cap. 3, § 1.)—Codul Caragea admite moştenirea numaĭ până la *a opta spiţă* inclusiv, ca şi Harmenopol (Lib. 5 Tit. 8, Art. 17), ear codul Italian până la *a dece a.* (Art. 742 § 2.)—In Ante-proiectul de revisuire (Art. 775), rudele moştenesc numaĭ până la a *şăsa spiţă* inclusiv, cea ce este mult maĭ logic, căcĭ la o distanţă atât de depărtată, precum este gradul al doispredecele, rudele nicĭ nu se maĭ cunosc. Familia care esistă decĭ în ochiĭ legeĭ nu maĭ are fiinţă în realitate.

[2]) Veḑĭ în Tom. I, partea II, p. 353 urm. esplicarea Art. 316 şi 317 C. C.—Dreptul de reîntoarcere succesorală esistă în Francia nu numaĭ pentru adoptătorul dăruitor şi descendenţiĭ seĭ (Art. 351,

CAPITOLUL IV.

Despre succesiunile neregulate. [1])

SECȚIUNEA I.

Despre drepturile copiilor naturalĭ asupra bunurilor mameĭ lor, [2]) *și despre succesiunea copiilor naturalĭ morțĭ fără posteritate.*

Legiuitorul pune sub această rubrică numaĭ Art. 677 și 678. La aceste articole trebue însă adaos și Art. 652 § 2 *ab initio.* Aceste tecste, care se ocupă de moștenirele copiilor naturalĭ, au fost esplicate și comentate în Tom. I, partea II, p. 315—323, unde mĕ mărginesc a trimete pe cetitor, ne avênd nimic de adaos la cele spuse.

Să'mĭ fie însă permis de a reveni în treacăt asupra uneĭ cestiunĭ de cea maĭ mare însĕmnătate. Eată despre ce este vorba: copilul natural vine el la moștenirea descendenților mameĭ sale (fraților luĭ)? Dificultatea provine din aceea că Art. 677 prevede dreptul copiluluĭ natural de a moșteni pe muma sa, pe ascen- Copilul natural moștenește pe descendenții mameĭ sale. Controversă.

---

352 fr.), precum și pentru ascendentul dăruitor (Art. 747), dar și pentru copiiĭ legiuițĭ a părinților dăruitorĭ decedați a unuĭ copil firesc (Art. 766), ceea ce la noĭ nu esistă, căcĭ și Art. 766 se vede eliminat de legiuitorul nostru.—Ante-proiectul de revisuire a coduluĭ Belgian elaborat de Laurent (Art. 797) menține reîntoarcerea succesorală stabilită de codul francez în folosul ascendentuluĭ și adoptătoruluĭ dăruitorĭ.

La Romanĭ, tatăl și bunul de pe tată luau înapoĭ tot ce eĭ dăduse copiilor lor, depărtând astfel pe ceilalțĭ moștenitorĭ: „*Iterum ad eum revertatur vel stipulatione*, **vel lege hoc faciente.**“ (L. 12, *ab initio.* Cod. Lib. 3. Tit. 38.) Vedĭ și L. 5. Pr. și L. 6. Pr. Dig. Lib. 23. Tit. 3.—In cât privește însă ascendentul de pe mamă, el nu-și lua lucrurile dăruite înapoĭ de cât când stipulase reîntoarcerea prin o anume convențiune. (L. unică § 13. Cod. Lib. 5. Tit. 13.) Dreptul Roman.

[1]) Moștenirile neregulate sunt acele care nu se întemeiază pe legătura de sânge și de familie. Astfel, moștenitoriĭ neregulați sunt: 1° soțul supravețuitor nedespărțit (Art. 679 urm.); 2° Statul (Art. 680 urm.) și 3° femeea văduvă saracă. (Art. 684.) Legiuitorul nostru, fără a ține samă de modificațiunile însĕmnate aduse moștenireĭ copiilor naturalĭ, pune și pe acești copiĭ între moștenitoriĭ neregulați, ceea ce este greșit, căcĭ copilul natural față cu tatăl seu nu este de loc moștenitor, ear față cu mama și cu rudele eĭ, el este un adevărat moștenitor legitim, de vreme ce el intră în familia mameĭ. (Art. 652, 677, 678.) Vedĭ *suprà*, p. 224, nota 1 și Tom. I, partea II, p. 315, nota 2. Moștenitorĭ neregulați. Copiĭ naturalĭ nu sunt moștenitorĭ neregulați.

[2]) Rubrica de față ar trebui să fie intitulată: *despre dreptul de moștenire al copiilor naturalĭ asupra avereĭ remasă de la mamă și de la rudele eĭ*, căcĭ, la noĭ, copiiĭ firești n'au numaĭ un drept asupra bunurilor mameĭ, ca în Francia, ci față cu dênsa și cu familia eĭ sunt adevărațĭ moștenitorĭ legitimĭ. Vedĭ nota precedentă. Inesactitatea rubriceĭ.

denţiĭ şi pe colateraliĭ eĭ, fără a vorbi despre *descendenţi*. Am susţinut afirmativa din rĕsputerĭ (veḑĭ tom. I, *loco cit*, p. 320 urm.), şi acum după o matură reflecsie menţin cele spuse, fiind adânc convins că nu m'am înşĕlat. Curtea noastră supremă curmă însă controversa în treĭ cuvinte, ḑicênd că *pentru consideraţiuni de înaltă ordine socială* legiuitorul n'a voit ca copiiĭ naturalĭ să moştenească pe fraţiĭ lor legitimĭ. (Veḑĭ Dreptul pe 1887, No. 28.) Auḑiţĭ argument! Societatea ar fi în pericol dacă fratele natural ar moşteni pe fratele seu legitim sau chiar natural. Beţie de cuvinte şi nimic maĭ mult! Aş înţĕlege asemene argumentare în Francia, unde copilul natural nu este moştenitor, dar nu la noĭ unde el întră cu desevêrşire în familia mameĭ. Este adevărat că Art. 677 nu vorbeşte de descendenţiĭ mameĭ, dar aceasta nu poate să fie de cât din scapare de vedere, [1]) de oare ce legiuitorul pune pe copiiĭ naturalĭ, în privinţa mameĭ, pe aceeaşĭ linie cu copiiĭ legitimĭ. (Art. 677.) Eĭ întră cu totul în familia mameĭ naturale, şi prin urmare, nu s'ar putea înţĕlege vre o deosebire între rudele mameĭ, când este vorba de moştenirea lor de cătră copilul natural. Ar fi un adevărat non sens a se permite copiluluĭ natural de a moşteni pe ascendenţiĭ şi colateraliĭ mameĭ, fără a'ĭ conferi acelaşĭ drept la averea fraţilor seĭ, maĭ apropieţĭ atât prin legăturile familieĭ cât şi prin legăturile natureĭ. Legiuitorul nostru voind ca copilul natural să între cu desevêrşire în familia mameĭ întocmaĭ ca şi un copil legitim, enumerarea făcută de Art. 677 nu poate să fie restrictivă, după cum se susţine de Curtea noastră supremă, ci din contra, pentru a se putea restrânge dreptul de moştenire al copiluluĭ natural la unele din rudele mameĭ, ar trebui un tecst espres care nu esistă. Apoĭ, reciprocitatea fiind un princip fundamental în materie de moştenire, nu s'ar putea esplica escluderea copiluluĭ natural de la averea fraţilor seĭ, adecă a descendenţilor mameĭ, întru cât aceştĭ descendenţĭ au capacitatea de a moşteni pe fraţiĭ lor naturalĭ, după Art. 678. Cel puţin, pentru a se admite o nedreptate atât de strîgătoare ar trebui un tecst espres, ear nu numaĭ o argumentare atât de vagă, precum este acea a Curţeĭ noastre supreme. [2])

[1]) O asemene scapare din vedere se maĭ vede încă în Art. 652, unde se ḑice că copiiĭ naturalĭ sunt asimilaţĭ copiilor legitimĭ, numaĭ în cât priveşte moştenirea *mameĭ lor* şi *a colateralilor*, fără a se ḑice nimic despre *ascendenţiĭ* mameĭ, pe care îĭ prevede formal Art. 677.

[2]) In acest sens s'a pronunţat în douĕ rênduri atât curtea din Bucureştĭ, cât şi tribunalul de Ilfov. Veḑĭ Dreptul pe 1874, No. 79 şi pe 1887, No. 28 şi 39. Veḑĭ în Dreptul pe 1887, No. 28 şi critica decisiuneĭ de maĭ sus a Inalteĭ Curţĭ, prin care simpaticul nostru confrate şi amic Dim. C. Popescu se pronunţă tot în acest sens, făcêndune distinsa onoare de a cita şi de a recomenda modesta noastră lucrare.—Dl. Bonachi, care de curênd a scos la lumină

SECŢIUNEA II.

Despre succesiunea soţuluĭ supraveţuitor şi despre a Statuluĭ. [1]

1° Despre moştenirea cuvenită soţuluĭ remas în viaţă.

Art. 652 § 2.—In lipsă de moştenitorĭ legitimĭ sau naturalĭ, bunurile se moştenesc de soţul supraveţuitor. (Art. 679 C. C. Art. 723 C. Fr.)

Art 679.—Când defunctul n'are nicĭ rude [2] *(legitime)* în gradul succesibil, nicĭ copiĭ naturalĭ, [3] bunurile succesiuneĭ trec la soţul în viaţă nedespărţit. (Art. 183, 184, 211—285, 652 urm. 676—678, 681 urm. 684, 1279 C. C. Art. 767 C. Fr.)

In lipsa legăturеĭ de sânge, legea referindu-se la afecţiunea presupusă a defunctuluĭ, şi la raporturile stabilite între soţĭ prin căsătorie, deferă moştenirea soţuluĭ nedespărţit remas în viaţă. [4]

---

vol. al III-le al însĕmnatuluĭ seu comentariu asupra dreptuluĭ civil, pretinde că ne contrădicem când admitem soluţiunea de maĭ sus, fiind că din causa tăcereĭ legeĭ n'am admis dreptul de moştenire al copiluluĭ natural la averea remasă de la tatăl seu.—N'am admis asemene drept în privinţa tatăluĭ, pentru că legea în adevĕr este mută în această privinţă, pe când ea nu este mută în privinţa rudelor mameĭ, de vreme ce copilul firesc faţă cu mumă-sa este întocmaĭ ca şi un copil legitim.

[1]) Această rubrică nu este complectă, după cum observă Marcadé (III. 188) şi Demante, pentru că ea nu se ocupă numaĭ de vocaţiunea soţuluĭ şi a Statuluĭ, ci şi de formalităţile ce aceştĭ moştenitorĭ trebue să îndeplinească. (Art. 681—683.) Inesactitatea rubriceĭ.

[2]) Soţia saracă e chiemată la moştenirea barbatuluĭ eĭ, chiar când el a lăsat rude legitime. (Art. 684.)

[3]) Sau maĭ bine ţis, nicĭ *moştenitorĭ naturalĭ*, după cum se esprimă Art. 652 § 2. Cuvintele copiiĭ naturalĭ se refer numaĭ la mamă, nu însă şi la tată, de şi legea noastră din inadvertenţă vorbeşte de *defunct.* Dacă soţul încetat din viaţă a fost copil firesc, rudele sale naturale de pe mamă (Art. 678) esclud decĭ pe celalalt soţ. Veţĭ şi L. unică Cod. Lib. 6. Tit. 18, care chiamă pe unul din soţĭ la moştenirea celuĭ-lalt, „de câte orĭ defunctul n'a lăsat nicĭ ascendenţĭ, nicĭ descendenţĭ, nicĭ alte rude legitime sau naturale, *quotiens deficit propinquorum legitima vel naturalis successio.* Inesactitate de tecst.

Trebue să maĭ observăm încă că numaĭ copiiĭ naturalĭ aĭ mameĭ vor esclude de la moştenirea eĭ pe barbatul remas văduv. Cât pentru copiiĭ naturalĭ ce ar fi avut tatăl, eĭ nu vor esclude pe soţia sa remasă văduvă, pentru că eĭ nu au nicĭ un drept la moştenirea tatăluĭ lor, nicĭ chiar în casul escepţional al Art. 307, când cercetarea paternităţeĭ este permisă. Cas. Rom. Bulet. S-a 1 p. 1876, p. 315. Veţĭ şi Tom. I, partea II. p. 318. Altă inesactitate.

[4]) Dacă nu vor fi copiĭ, nicĭ alte rudeniĭ, ţice Art. 961 din codul Calimach (759 Austriac), atunci moşteneşte barbatul pe femee, şi femeea pe barbat, *dacă au vieţuit nedespărţiţĭ până la moartea unuia din eĭ.* Art. 759 *in fine* corespundĕtor din codul Austriac prevede că soţul separat de trup prin culpa sa n'are drept la

Taxe de înregistrare. Soțul este actualminte scutit de orĭ ce taxă de înregistrare. [1] (Art. 33 L. timbr. din 1886.)

Căsătorie putativă. Art. 183, 184. Controversă. Căsătoria putativă producênd toate efectele uneĭ căsătoriĭ valide conferă dreptul reciproc de succesiune ambilor soțĭ, dacă buna credință a esistat din partea ambelor părțĭ, sau numaĭ soțuluĭ de bună credință, când buna credință n'a esistat de cât numaĭ din partea unuia din eĭ. [2] (Art. 183, 184.)

2° Despre moștenirea cuvenită Statului.

Art. 652, in fine.—In lipsă de soț, Statul devine moștenitor. (Art. 680.)
Art. 680.—In lipsa de soț supravețuitor, succesiunea trece la Stat. (Art. 477, 646, 652 urm. 681 urm. C. C. Art. 768 C. Fr.)

In lipsă de soț care să poată moșteni după Art. 679, și prin urmare, în lipsă de orĭ ce moștenitorĭ, succesiunea, adecă întreaga avere remasă în urma defunctuluĭ (L. 222, Dig. Lib. 50. Tit. 16 și L. 3. Pr. Dig. Lib. 37, Tit. 1) trece la Stat, [3] pentru că,

---

moștenirea celuilalt soț.—După Art. 1266 *in fine* din acelașĭ codice (1619 Calimach), soțul despărțit, *cu toate că ar fi inocent*, n'are de asemenea nicĭ un drept la moștenirea ab intestat a celuilalt soț. Veḑĭ și Art. 23 § 2, Cod. Caragea, partea IV, Cap. 3. Tot astfel se esprimă și legea unică § 1, Dig. Lib. 38, Tit. 11, *unde vir et uxor*: „*Ut autem hæc bonorum possessio locum habeat, uxorem esse oportet mortis tempore; sed si divortium quidem secutum sit, verumtamen jure durat matrimonium: hæc successio locum non habet.*“

Taxe de înregistrare. Controversă. [1]) După legea timbruluĭ anterioară, cestiunea era controversată, însă se admitea cu toate aceste și atuncĭ că soțul supravețuitor nu era supus la nicĭ o plată de taxă de mutațiune pentru moștenirea testamentară sau ab intestat ce'ĭ remâne de la consoțul seu. Cas. Rom. și Curtea din Iașĭ. Dreptul pe 1885, No. 35. Veḑĭ și Dreptul pe 1879, No. 23. Dreptul pe 1886. No. 24.—*Contrà.* Trib. Ilfov și C. Bucureștĭ. Dreptul pe 1879, No. 14 și Dreptul pe 1885. No. 38. Tot în acest sens s'a pronunțat o dată și curtea din Iașĭ, și noĭ am aprobat atuncĭ considerentele aceleĭ decisiunĭ. Veḑĭ Dreptul pe 1884, No. 23.

[2]) Mourlon. II. 189. Demol. III. 378. Demante. III. 87 bis III. Marcadé. III. 189 *ter* și I. 696. Laurent. II. 511.—Remâne însă bine înțeles că dreptul de moștenire reciproc nu subsistă de cât până la pronunțarea hotărîreĭ de anulare a căsătorieĭ, căcĭ, în urma anulăreĭ eĭ, nu se poate ḑice că maĭ esistă soțĭ. Demol. III. 370. Durant. II. 369. Demante. I. 283 bis I, și III. 87 bis III.—*Contrà.* Laurent. II. 511 și IX. 157, după care dreptul de moștenire ar subsista și în urma anulăreĭ căsătorieĭ. Veḑĭ și Tom. I a lucrăreĭ noastre, partea II, p. 66, tecst și nota 2.

[3]) Statul primește în asemene caz averea *ca moștenire*, după cum o spune formal Art. 652 și rubrica secțiuneĭ a II, de unde resultă maĭ multe consecințĭ. Veḑĭ Demolombe. XIV. 180—182. „*Hi qui in universum jus succedunt, heredis loco habentur.*“ (L. 128 § 1. Dig. Lib. 50. Tit. 17.)—După Art. 477 s'ar părea însă că averea trece la Stat ca un bun vacant, pentru că ea n'are stăpân.

după cum ss esprimă oratorul tribunatuluĭ, ceea ce nu aparţine nimăruĭ aparţine societăţeĭ întregĭ, care represintă univerrslitatea cetăţenilor: „*Vacantia mortuorum bona tunc ad fiscum jubemus transferri, si nullum ex qualibet sanguinis linea, vel juris titulo legitimum reliquerit intestatus heredem.*“ [1]) (L 1 § 4. Cod. Lib. 10. Tit. 10), *de bonis vacantibus, et de incorporatione.*)

Averea lăsată de un străin in ţară se moşteneşte fără nicĭ o deosebire de Statul Român.

Dreptul Statuluĭ de a moşteni bunurile defunctuluĭ, care n'ar fi lăsat nicĭ un moştenitor regulat sau neregulat, fiind o consecinţă a suveranităţeĭ fie căruĭ Stat, şi ca atare fiind de ordine publică, se aplică nu numaĭ la averea remasă în urma unuĭ Român, dar şi în urma unuĭ străin, chiar în privinţa avereĭ sale mişcătoare, de unde resultă că orĭ ce avere, mobilă sau imobilă, ce un străin ar fi lăsat în ţară, se va moşteni de Statul Român, ear nu de Statul străin, dacă acest străin n'ar avea nicĭ un moştenitor cunoscut fie regulat sau neregulat. [2]) Statul Român nu va avea însă nicĭ un drept la averea ce străinul ar fi lăsat în altă ţară (Laurent. *Drept internaţional.* VI. 256.)

Formalităţile ce trebue să îndeplinească soţul şi Statul când primesc moştenirea cui-va.

Art. 681.—Soţul în viaţă şi Statul care cer succesiunea sunt obligaţĭ a face să se pună peceţĭ şi a pretinde să se facă inventar după formele prescrise pentru acceptarea succesiunilor sub beneficiŭ de inven-

[1]) Veḑĭ şi *suprà*, p. 228, nota 2. „In lipsa tuturor moştenitorilor, ḑice Art. 962 din codul Calimach, averea mortuluĭ se socoteşte vacantă, şi se cuvine caselor publice, precum sunt: şcolĭ, spitaluri, casa sărăimanilor, orfanotrofiĭ, cutia milelor şi celelalte lucruri folositoare obştеĭ, afară de a treia parte care prin ştirea arhieruluĭ să se cheltuească spre pomenirea mortuluĭ.“ Veḑĭ şi Art. 24, partea IV, Cap. 3 din codul Caragea, unde se ḑice: „când mortul n'are nicĭ rude, nicĭ nevastă, sau moarta nicĭ rude, nicĭ barbat, se moşteneşte fără de diată de cutia milelor.“ Comp. şi Art. 1, 10 şi 11 din legea pentru obştеasca epitropie, anecsa No. 5, Cap. 8 al Regulamentuluĭ Organic. (Cod. Caragea, ediţia Brăiloiu, p. 343—349.) Art. 760 din codul Austriac prevede că în lipsă de soţ supraveţuitor, moştenirea se cuvine ca vacantă fie fisculuĭ, fie persoanelor care în virtutea ordonanţelor politice sunt în drept de a primi bunurile vacante.

[2]) Laurent. I. 121 şi IX. 159 şi Dreptul internaţional. VI. 255-259. Demolombe. XIV. 178. Conflans. *Jurisprudence des successions*, p. 2. Lebret. *De la Souveraineté.* Lib. III. Cap. XII. Merlin. Répert. Vo. Loi. § 6, No. 3. Tribunalul Bordeaux. D. P. 54. 2. 154. Trib. Ilfov. Dreptul pe 1887, No. 64. Veḑĭ şi Tom. I, partea I, p. 69, nota *in fine*. Comp. şi L. 1-5. Cod. Lib. 10. Tit. 10, precum şi L. 1 § 2. Dig. Lib. 49. Tit. 14.—Indată ce însă un moştenitor se va arăta, el va moşteni averea nemişcătoare conform legilor Române, ear averea mişcătoare după statutul personal al străinuluĭ. Veḑĭ Tom. I, partea I, p. 67 urm.

tar. [1]) (Art. 95, 392, 653, 683, 704 urm. 713 C. C. Art. 654—665, 668—676, 702—707 Pr. Civ. Art. 769 C. Fr.)

Art. 683.—Soţul în viaţă sau Statul care n'au îndeplinit formalităţile la care sunt respectiv îndatoriţi, pot să fie supuşi la daune interese către moştenitorii ce s'ar arăta. (Art. 681, 682 998, 999, 1084 C. C. Art. 138 urm. Pr. Civ. Art. 772 C. Fr.)

Punerea peceţilor. Catagrafie. Art. 681.

Atât soţul remas în viaţă care vine la moştenire în basa Art. 679 cât şi Statul nu pot întra în posesiunea avereĭ de moştenire de cât cu permisiunea justiţieĭ (adecă a tribunaluluĭ celui din urmă domiciliu al defunctuluĭ) (Art. 95), conform Art. 653, de vreme ce eĭ nu au sezina. [2])

Inainte însă de a dobândi punerea lor în posesiune, eĭ sunt obligaţi a cere punerea peceţilor, spre a nu se părădui averea mişcătoare a mortuluĭ (Art. 654 urm. Pr. Civ.), şi facerea unuĭ inventar spre a se cunoaşte câtimea şi valoarea [3]) avereĭ, căcĭ numaĭ astfel se va şti ceea ce eĭ trebue să restitue moştenitorilor care s'ar ivi în urmă. [4]) In caz de a accepta moştenirea pur şi simplu, fără beneficiŭ de inventar, eĭ vor plăti datoriile mortuluĭ *ultra vires emolumenti*, pentru câ eĭ atuncĭ represintă persoana defunctuluĭ. (Veḑĭ *suprà*, p. 224, nota 1, şi 231, nota 2.)

Respunderea soţuluĭ şi a Statuluĭ. Art. 683, 998, 999.

La caz de neîndeplinire din partea soţuluĭ şi a Statuluĭ a formalităţilor de maĭ sus, eĭ vor putea fi supuşĭ la daune interese către moştenitorii ce s'ar ivi în urmă, [5]) şi asemene respundere ar

---

Deosebire de la codul francez

[1]) Art. 773 din codul francez (nereprodus la noĭ) obligă şi pe copiiĭ naturalĭ la îndeplinirea acestor formalităţi, când eĭ vin la moştenire în lipsa rudelor legitime.—La noĭ, după cum am vĕḑut, copiiĭ naturalĭ nu sunt moştenitorĭ neregulaţi faţă cu mama, ci adevăraţi moştenitorĭ legitimĭ. (Art. 652, 677, 678.)—Art. 770 din codul francez (earăşĭ nereprodus la noĭ) maĭ prescrie încă treĭ publicaţiunĭ şi afipte spre a se încunoştiinţa pe moştenitorĭ despre moartea luĭ *de cujus*.

[2]) Art. 770 din codul francez o spune formal. Ce trebue să dovedească moştenitoriĭ care cer trimeterea lor în posesiune? Veḑĭ *suprà*, p. 234.

Preţeluirea avereĭ. Art 675 Pr. Civ. Lacună.

[3]) Cu toate că Art. 675 din procedura noastră nu prescrie preţeluirea avereĭ mişcătoare, ci numaĭ *descrierea eĭ fidelă şi arătarea cantităţeĭ şi a calităţeĭ*, numaĭ prin o preţeluire esactă se va putea cunoaşte averea defunctuluĭ. Comp. ceea ce am ḑis în această privinţă, Tom. II. p. 156, nota 3.

Dreptul Roman şi dreptul vechiŭ.

[4]) La Romanĭ, fiscul când întra în moştenirea luĭ *de cujus* trimetea pe funcţionariĭ seĭ ca să constate câtimea avereĭ. L. 3 şi 5. Cod. Lib. 10. Tit. 10. Veḑĭ şi Art. 4, 6 din legea pentru obştească epitropie (Regul. organic al Muntenieĭ, anecsa No. 5, Cap. 8), după care îndatorirea de a pune peceţile şi de a face catagrafia era în sarcina judecătoriilor de prima instanţă şi a obşteseĭ epitropiĭ.

[5]) Eĭ nu vor fi supuşĭ însă la nicĭ o daună, cu toate că ar fi în culpă, dacă nu se arată nicĭ un moştenitor, sau dacă lipsa inventaruluĭ şi a punereĭ peceţilor n'a pricinuit nicĭ o pagubă acelor în drept. (A. 998, 999.) Laur. IX. 537. Demol. XIV. 246. Aub. Rau. § 639, not. 28.

avea loc în virtutea dreptuluĭ comun (Art. 998, 999), chiar dacă Art. 683 n'ar avea fiinţă în cod.

La caz când formalităţile prescrise de Art. 681 n'ar fi fost observate, moştenitoriĭ vor putea dovedi câtimea avereĭ prin orĭ ce soiŭ de mijloace, şi chiar prin marturĭ sau presumţiunĭ, pentru că nu atârna de dênşiĭ de a'şĭ procura o dovadă scrisă. (Art. 1198.) (Laurent. IX. 538. Demolombe. XIV. 248.) Dovedirea câtimeĭ avereĭ.

Formalităţile impuse pe lângă cele de maĭ sus numaĭ soţuluĭ remas în viaţă.

Art. 682.—Soţul în viaţă este încă dator a *transforma în numerar lucrurile mişcătoare*,[1]) sau a da cauţiune solvabilă pentru restituirea succesiuneĭ,[2]) în caz când s'ar presenta moştenitorĭ aĭ defunctuluĭ în termen de treĭ anĭ. După acest termen, cauţiunea este liberată. (Art. 681, 683, 700, 716, 1652 urm. 1659, 1660, 1675 C. C. Art. 392-396, 677-680, 681 urm. Pr. Civ. Art. 771 C. Fr.)

Pe lângă punerea peceţilor şi facerea catagrafieĭ a avereĭ defunctuluĭ (Art. 681), soţul[3]) care vine la moştenire în virtutea Art. 679[4]) maĭ este încă obligat a transforma în banĭ lucrurile mişcătoare[5]), ceea ce se va face prin vênḑarea lor.[6])

[1]) Tecstul francez nu prescrie numaĭ transformarea mobilieruluĭ în banĭ, ci *întrebuinţarea* preţuluĭ luĭ în cumpărare de acarete sau de rentă publică, în dare cu dobândă etc. după cum justiţia va găsi maĭ folositor (veḑĭ Demolombe. XIV. 219. Laurent. IX. 257. Marcadé. III. 193), ceea ce este mult maĭ logic, pentru că scopul legeĭ este de a înfiinţa o garanţie în folosul moştenitorilor care s'ar ivi în urmă. Veḑĭ *infrà*, p. 294. In Art. 399, legiuitorul nostru traduce cuvintele *faire emploi*, *employer* prin espresiunea *a da cu dobândă*. Inadvertenţa legiuitoruluĭ.

[2]) Cauţiunea nu garantează întreaga moştenire, după cum greşit se es- primă tecstul, ci numaĭ averea mişcătoare care n'a fost prefăcută în banĭ. Astfel este redactat şi tecstul francez. V. *infrà* p. 294, nota 2. Inesactitate de tecst.

[3]) Statul nu poate decĭ nicĭ într'un caz fi supus la obligaţia de a da cauţiune, deşi, după cum observă Demolombe, (XIV. 215) el prefăce tot-deauna lucrurile în banĭ, pentru că el este solvabil: *Fiscus semper solvendo præsumitur.*

[4]) Atât Art. 682 cât şi 681 nu'şĭ primesc aplicaţiune când văduva saracă moşteneşte pe barbatul seu în basa Art. 684.—Art. 773 din codul francez supune şi pe copiiĭ naturalĭ la formalităţile impuse prin Art. 682.

[5]) Cât pentru averea nemişcătoare, legea nu prescrie nicĭ o mĕsură de asigurare în favoarea moştenitoruluĭ care s'ar ivi în urmă. Soţul va putea însă, pentru siguranţa sa, să ceară de la tribunal constatarea prin esperţi a stăreĭ în care se găseau imobilele la întrarea sa în posesiune. (Analogie din Art. 111 § 3.) Demol. XIII. 226.

[6]) In lipsă de tecst, vênḑarea se va face prin mezat public (Art. 716 C. C. şi Art. 677 urm. Pr. Civ.) Laurent. IX. 257. Demolombe. XIV. 218. Demante. III. 89 bis VI.—Vênḑarea particulară nu poate însă să fie nulă, pentru că legea nu prescrie nicĭ o formă. Laur. *loco cit.* Formele vênḑăreĭ.

Critica Art. 682.

Este însă de observat că legiuitorul nostru prin această mĕsură nu'şĭ a atins scopul, căcĭ, în loc de a înfiinţa o garanţie în favoarea moştenitorilor care s'ar arăta în urmă, el a micşorat-o din contra, de vreme ce banĭĭ sunt maĭ uşor de ascuns de cât lucrurile în natură. Tecstul francez este mult maĭ logic şi maĭ raţional, căcĭ el nu prescrie numaĭ transformarea avereĭ mişcătoare în banĭ, ci intrebuinţarea acestor banĭ, care întrebuinţare se face, după cum spun autorĭĭ (veḑĭ p. 293, nota 1), prin intervenţia justiţieĭ. Tecstul francez prevede decĭ o garanţie în favoarea moştenitorilor, pe când tecstul nostru, din contra, procură soţuluĭ o minunată ocasiune de a'şĭ însuşi banĭĭ în detrimentul moştenitorilor, fără ca eĭ să nu aibă nicĭ o garanţie reală, căcĭ, încă odată, a prescrie pur şi simplu prefacerea mobilieruluĭ în banĭ, fără a lua nicĭ o mĕsură pentru asigurarea lor, nu însĕmnează a veni în ajutorul moştenitorilor. Eată ce vrea să ḑică a traduce o legiuire străină în câte-va ḑile. Orĭ cum ar fi, bună sau rea, astfel este legea, şi nu se poate obliga pe soţ a întrebuinţa banĭĭ cu legiuită siguranţă, când el este ţinut numaĭ a transforma mobilierul în numerariŭ.

Păstrarea avereĭ în natură. Cauţiune.

Dacă soţul preferă să păstreze averea în natură, ceea ce e lăsat la apreciarea sa, el trebue să deie o cauţiune solvabilă, adecă o persoană care oferă garanţiĭ îndestulătoare [1]) (Art. 1659, 1660, 1675) spre a asigura restituirea avereĭ mişcătoare care a fost prefăcută în banĭ,[2]) în caz când s'ar înfăţoşa moştenitorĭ regulaţĭ [3]) de aĭ defunctuluĭ în termen de treĭ anĭ. [4]) Cauţiunea nu este însă

---

[1]) Solvabilitatea cauţiuneĭ se va judeca conform Art. 392-396 Pr. Civ.

Inesactitate de tecst.

[2]) Tecstul cuprinde decĭ o inesactitate când ḑice că cauţiunea respunde pentru restituirea *întregeĭ succesiunĭ*, căcĭ legiuitorul a voit de sigur să ḑică că cauţiunea respunde numaĭ de averea mişcătoare care n'a fost prefăcută în banĭ. A presupune într'adevĕr că legiuitorul a lăsat soţuluĭ alternativa sau de a preface averea mişcătoare în banĭ, sau de a da cauţiune atât pentru averea mişcătoare cât şi pentru acea nemişcătoare ar fi absurd, după cum cu drept cuvênt observă şi Dl. Bonachi (III. p. 86). Legiuitorul în adevĕr nu cere cauţiune nicĭ pentru reaua administraţie a fructelor, nicĭ pentru averea nemişcătoare, ci numaĭ pentru acea mişcătoare pe care soţul a preferat s'o păstreze în natură, după cum se esprimă espres tecstul francez. Comp. Laur. IX. 256. Demol. XIV. 231.

[3]) La noĭ, nu s'ar putea întâmpla ca un moştenitor neregulat să vie în urmă şi să ieie averea de la soţ, pentru că soţul este singurul moştenitor neregulat care vine la moştenire în urma moştenitorilor regulaţĭ (Art. 679), şi numaĭ în lipsa luĭ vine Statul. (Art. 680.)

[4]) Acest termen de treĭ anĭ nu începe a curge de la admiterea cauţiuneĭ, ci de la punerea soţuluĭ în posesiune, pentru că de atuncĭ începe şi respunderea cauţiuneĭ. Laurent. IX. 256. Duranton. VI. 356. Demolombe. XIV. 229.—*Contrà.* Aubry et Rau. V, § 639, p. 379, nota 10, după care termenul de treĭ anĭ ar începe a curge

respundĕtoare către creditorii moştenirei, care vor putea lua toate mĕsurile de conservare prescrise de dreptul comun. [1])

Dacă în termenul de trei ani de la punerea soţuluĭ în posesiune nu s'a înfăţoşat nicĭ un moştenitor regulat care să aibă dreptul la moştenire, cauţiunea este liberată atât pentru viitor cât şi pentru trecut (Laurent. IX. 256), şi liberarea are loc de drept, *ipso jure*, fără nicĭ o formalitate. [2])

Din faptul că soţul este supus la darea uneĭ cauţiuneĭ n'ar trebui să conchidem, după cum decid uniĭ, că în timpul celor treĭ anĭ el n'ar fi de cât un simplu administrator, pentru că el are proprietatea de la lege (Art. 644 şi 899 § 1), ear posesiunea de la justiţie (Art. 653), întocmaĭ ca şi colateraliĭ. [3])

SECŢIUNEA III.

Despre dreptul de moştenire [4]) al femeeĭ când se află în concurenţă cu descendenţĭ sau alte rude chiemate după lege la succesiunea soţuluĭ eĭ mort.

Art. 684.—Când barbatul moare şi văduva sa n'are avere, dênsa iea o porţiune virilă în usufruct din succesiunea barbatuluĭ, dacă acesta are descendenţĭ. (Art. 517 urm. 1279 C. C.)

---

din ḑiua primireĭ cauţiuneĭ de către tribunal. (Art. 396 Pr. Civ.) Dacă însă în acest termen de treĭ anĭ de la punerea în posesiune s'ar ivi vre un moştenitor care să reclame restituţiunea bunurilor, cauţiunea este respundĕtoare şi după ce a trecut acel termen, chiar dacă moştenitoriĭ au reclamat în contra eĭ după espirarea termenuluĭ de treĭ anĭ. Respunderea cauţiuneĭ va urma decĭ în asemenea caz 30 de anĭ, după dreptul comun. (Art. 1890.) Cauţiunea va fi descărcată numaĭ atunci când moştenitoriĭ se vor arăta după espirarea termenuluĭ de 3 anĭ. Laurent. IX. 256. Demolombe. XIV. 231. Duranton. VI. 356.

[1]) Demolombe (nota *loco cit.*) XIV. 223. Laurent. IX. 255. Demante. III. 90 bis I. Duranton. VI. 357 şi p. 417, nota 1.—Acest din urmă autor crede însă că cauţiunea ar fi respundĕtoare către legatarĭ, la caz de găsirea unuĭ testament, şi chiar către legatariĭ cu titlu particular, căcĭ eĭ ar *reclama* moştenirea în totul sau în parte, în sensul general al legeĭ. (Argum. din Art. 724.)

[2]) Aubry et Rau. V. § 639, p. 379. Arntz. II. 1378.—La caz de a se înfăţoşa moştenitorĭ regulaţĭ după espirarea termenuluĭ de treĭ anĭ, eĭ vor perde numaĭ acţiunea lor în contra cauţiuneĭ, nu însă şi dreptul de a cere de la soţ restituirea avereĭ de moştenire (prin petiţie de ereditate) care se va prescrie prin 30 de anĭ conform dreptuluĭ comun. (Art. 122 şi 1890.) Demolombe. XIV. 228. Ducaurroy. II. 549. Aubry et Rau. V. § 639, p. 379. Marcadé. III. 194. Toullier. D. II (partea II) 301, nota a.

[3]) Aubry et Rau. V. § 639, p. 380, nota 15. Laurent. IX. 258. Veḑi şi *supra*, p. 229, tecst şi nota 2.—*Contrà.* Duranton. VI. 355. Chabot asupra Art. 771, No. 3 şi 7, care consideră pe soţ în termenul celor 3 anĭ ca un administrator (Art. 106—114), ceea ce este inadmisibil.

[4]) La Romanĭ, cestiunea de a se şti dacă dreptul cuvenit în asemene

Când barbatul lasă un singur descendent, porțiunea femeeĭ în succesiune va fi numaĭ de a treia parte. Acest drept începe de la epoca încetăreĭ usufructuluĭ legal. (Art. 338 C. C.)

Când barbatul lasă rude de sus sau de alăturea, atunci femeea succede la o pătrime în plină proprietate din averea mortuluĭ. (Art. 338, 517 urm. 557, 661, 670 urm. 679 C. C. Art. 957-960 Cod. Calimach. Art. 17 lit. k și 23 Cod. Caragea, parte IV, Cap. 3. Novella 53, Cap. 6. Novella 74, Cap. 5. Novella 117 Cap. 5.)

Lacună în codul francez. Critică

Codul francez, această operă măreață atât de lăudată, cuprinde câte o dată lacunĭ inesplicabile din partea oamenilor ilustri care, au avut, la începutul acestuĭ secol, nobila misiune de a înzestra cu o legiuire nouă o națiune mare între toate. Astfel, pentru a nu cita de cât un esemplu, acest codice pe care unii, în admirațiunea lor, îl califică de cap de operă, nu recunoaște soțuluĭ, orĭ cât de sarac ar fi, nicĭ un drept la moștenirea celuilalt soț în concurență cu alțĭ clironomĭ, nicĭ chiar dreptul la alimente.[1])

Prin urmare, soțul care s'a jărtfit o viață întreagă se va vede de o dată redus la cea maĭ crudă miserie, bătând la ușa unor persoane îmbogățite cele maĭ multe orĭ prin munca și sudoarea sa. Și eată cum se esplică această nedreptate strigătoare. Maleville observând că proiectul coduluĭ nu conferă nicĭ un drept soțuluĭ sarac supravețuitor asupra avereĭ remase de la celalalt soț, Treilhard, raportorul secțiuneĭ de legislație, respunde că Art. 754 (eliminat la noĭ) îĭ conferă usufructul uneĭ treime a bunurilor sale, și, lucru curios, consiliul de Stat împreună cu Maleville se mulțumesc cu acest respuns, de și tecstul suscitat nu vorbește macar de soțul supravețuitor, ci numaĭ de tatăl sau de mama care vine la moștenirea copiluluĭ seu. Consiliul de Stat a înțĕles decĭ a da un drept soțuluĭ sarac asupra avereĭ remase de la soțul seu defunct, pe când în realitate el nu'ĭ dă absolut nimic.[2])

---

caz femeeĭ era sau nu un drept de moștenire este controversată. Veḑĭ Vangerow. *Lehrbuch der Pandekten.* II. § 488, ediția din 1863-69.

[1]) La 1850, Dl. Bourzat propusese în adunarea legiuitoare reînființarea *cuarteĭ paupere (la quarte pauvre)*, ceea ce ar fi supus pe soțul remas în viață la nenumĕrate umilirĭ, fără a vindeca rĕul.—Dl. Delsol a propus încă de la 1872 (Monitor of. din 21 Maĭ 1872) un proiect de lege mult maĭ juridic pentru modificarea drepturilor de moștenire al soțuluĭ remas în viață, însă acest proiect, atât de necesar și de bine primit de facultățile juridice și de curțile de apel din Francia, n'a fost nicĭ până astăḑĭ transformat în lege.

[2]) Ședința cons. de Stat din 9 nivôse, anul XI. Veḑĭ Locré. V. p. 59. Comp. Laurent IX. 154 și Ante-proiect. III. p. 333. Demolombe. XIV. 176.—Troplong (*Donations.* II. 765) și Buniva (*Delle successioni legitime e testamentarie*, p. 87, nota 1) susțin că regimul *comunităței legale*, care formează dreptul comun al Franciei, slăbește întru cât-va imperfecțiunile legeĭ franceze, ceea ce nu este adevărat. Comp. Laurent. IX. 155 și Dim. C. Popescu, în Dreptul pe 1881, No. 21.

Codul nostru, inspirat de tradițiunile trecutuluĭ, [1]) vine în a-

[1]) La Romanĭ, la început, soțul, fie barbatul fie femeea, nu moștenea pe celalt soț de cât în lipsă de ascendenți, descendenți și alte rude legitime orĭ naturale, *quotiens deficit omnis parentum, liberorumve seu propinquorum legitima vel naturalis successio.* (L. 1. Cod. Lib. 6. Tit. 18.) Maĭ târdiu însă, sub influența generoasă a christianismuluĭ, femeea saracă și neînzestrată lua a patra parte din averea barbatuluĭ, afară de casul când venea în concurență cu maĭ mult de treĭ copiĭ, în care caz ea lua o porțiune virilă, adecă cât un copil *(pro numero virorum).* (Autent. estrasă din Novella 117, Cap. 5, Cod. *loco cit.* Novella 53, Cap. 6; Novella 74, Cap. 5 și Novella 106 a împaratuluĭ Leon.) Vedĭ și Novella 22 a luĭ Justinian Cap. 18, după care barbatul care'și repudia femeea fără nicĭ o causă binecuvêntată *(si sine causa eam adjiciat domo)* trebuea să'ĭ deie a patra parte din averea luĭ *(quartam partem propriæ substantiæ cogatur exolvere eĭ).* Novella 53 conferea aceleașĭ drepturĭ *barbatuluĭ* ca și femeeĭ, și această stare de lucrurĭ n'a fost schimbată în privința barbatuluĭ de cât prin novella 117, Cap. 5, *in fine.* Dreptul Romaн.

Ideile acesteĭ legislațiunĭ trecuse și în Francia în provinciile de drept scris. Vedĭ Merlin. Répert Vo. *Quarte de conjoint pauvre,* Tom. XIII. p. 689 urm. Cât pentru provinciile consuetudinare, femeea nu avea un drept de moștenire în averea barbatuluĭ, ci numaĭ usufructul pentru o porțiune oare care, un *duariu.* Vedĭ Pothier. *Du douaire.* No. 1. Proudhon. *Usufruct.* 250 urm. Demol. XIV. 176. Dreptul vechiŭ francez.

Dacă ne referim la vechile noastre aședĕminte, vedem că legiuitorul vechiŭ este, în privința soțuluĭ remas în viață, maĭ complect și maĭ echitabil de cât legiuitorul actual. In adevĕr, codul Ipsilant care, precum se știe, este din secolul trecut (1776) conferă soțuluĭ remas în viață, fie *barbatul sau femeea,* un drept de moștenire la averea celuilalt soț în concurență cu celelalte neamurĭ, fără a fi *nevoe ca soțul supravețuitor să fie sarac.* Femeea primește în concurență cu copiĭ o porțiune virilă în usufruct *(pentru hrana vieței).* Femeea care a avut copiĭ nu perde dreptul eĭ succesoral nicĭ prin a doua căsătorie, *fiind că a suferit iuțimea durerilor, întristările și primejdiile vieței din facerea de copiĭ.* Muerea *stearpă* își iea înapoĭ numaĭ zestrea și darurile dinaintea nunțeĭ, ear barbatul care n'a avut copiĭ, în loc de a treia parte, își *iea numaĭ așternutul patuluĭ și calul de ginere, fiind că n'a făcut copiĭ.* (Art. 1-6, Cod. Ipsilant, capit. pentru *trimirie.*) Dreptul nostru vechiŭ. Cod. Ipsilant.

Aceste dispositiunĭ ale coduluĭ Ipsilant au trecut și în codul Caragea, însă maĭ complecte. In adevĕr, după acest codice: 1° soțul supravețuitor, în concurență cu copiĭ, are usufructul uneĭ porțiunĭ virile; 2° soțul remas în viață, în concurență cu alte rude de cât copiĭ, moștenește a șăsa parte în deplină proprietate, însă numaĭ dacă căsătoria a ținut cel puțin 10 anĭ; în lipsă de rude, averea întreagă trece la soțul remas în viață. (Art. 17 lit. k și Art. 23 Cod. Caragea, partea IV, cap. 3.) Deși Art. 17 lit. k a tecstuluĭ Românesc vorbește numaĭ de *soția cea vie,* totuși resultă din tecstul grecesc, care a fost rĕu tradus, că barbatul este pus pe aceeași linie cu femeea, căcĭ acest tecst nu vorbește numaĭ de soție, ci de *obrazul cel viu cătră casnicĭ,* după cum se esprimă Art. 23 din acelașĭ codice, (καὶ τὸ ζωντανὸν πρόσωπον τοῦ ἀνδρογίνου), de unde resultă că acelașĭ beneficiŭ este conferit și barbatuluĭ. Codul Caragea.

jutorul soţiei sarace; însă această dispoziţie, orĭ cât de lăudabilă ar fi, este departe de a fi satisfăcătoare.

Codul Calimach.

Codul Calimach cuprinde dispoziţiuni aproape identice. Astfel, acest codice recunoaşte dreptul la o porţiune virilă în usufruct (*spre întrebuinţare numai) atât bărbatului cât şi femeeĭ* supravĕţuitoare, în concurenţă cu copiĭ, sub condiţiunea însă *ca să nu se recăsătorească*. Nu beneficiază de acest drept femeile bogate care n'au adus zestre în casa barbatuluĭ, nicĭ barbaţiĭ bogaţĭ care n'au adus darurĭ nunţeştĭ. Femeea *saracă* primeşte, în concurenţă cu copiiĭ din altă căsătorie, a patra parte în deplină proprietate, orĭ o porţiune virilă, dacă sunt maĭ mult de treĭ copiĭ; ea moşteneşte tot a patra parte, când vine în concurenţă cu alte rude de cât copiiĭ. *Aceleaşĭ drepturĭ le are, după acest codice, şi barbatul sarac.* In lipsă de alte rude în grad succesibil, averea remâne soţuluĭ supravĕţuitor. (Art. 957—961 Cod. Calimach.) Este de observat că după acest codice, recăsătoria soţuluĭ sarac nu'ĭ rădică dreptul la moştenirea celuilalt soţ, a doua căsătorie rădicând acest drept numaĭ soţuluĭ bogat. (A. 957.) (Cas. Rom. Bulet. pe 1869 p. 460.)

Cod. Andr. Donicĭ.

Şĭ după codul luĭ Andr. Donicĭ, anterior coduluĭ Calimach, femeea *neînzestrată* şi remasă *săracă* în văduvie lua a patra parte în deplină proprietate din averea barbatuluĭ, când el lăsase maĭ puţin de treĭ copiĭ. Când erau patru copiĭ sau maĭ mulţĭ, ea lua numaĭ o porţiune virilă (*o parte ca unul din fiĭ*). Acest codice reproduce decĭ novella 117, pe când codul Calimach reproduce novella 53.

Drept străin. Cod. Austriac.

Legile străine au recunoscut şi ele oare care drepturĭ de moştenire soţuluĭ remas în viaţă. Astfel, după codul Austriac, soţul supravĕţuitor (adecă atât barbatul cât şi femeea), fie el sarac sau bogat, are drept în concurenţă cu copiiĭ la usufructul uneĭ pătrimĭ, sau la o porţiune virilă în usufruct, dacă sunt maĭ mult de treĭ copiĭ. El primeşte o pătrime în deplină proprietate când vine în concurenţă cu alte rude de cât copiiĭ, şi totalitatea avereĭ când nu esistă nicĭ o rudă în gradul succesibil. Soţul separat de trup din culpa sa n'are drept nicĭ la moştenirea celuilalt soţ nicĭ la vre o parte succesorală. (At. 757-759 Cod. Austriac.)

Drept prusac.

In Germania, de asemenea, soţia supravĕţuitoare trece înaintea rudelor din gradul al şăsele. (Art. 637, Tit. I, partea II. *Landrecht.*)

Drept Musulman.

In dreptul musulman, mama care vine la moştenirea soţuluĭ seu în concurenţă cu fiiĭ seĭ nu are drept de cât la *o optime* din această avere, celelalte părţĭ cuvenindu-se copiilor. Trib. din Tulcea. Dreptul pe 1885, No. 31.

Codul Italian.

Din toate legislaţiunile însă, acea care lasă maĭ puţin de dorit în această privinţă este codul Italian, promulgat la 25 Iunie 1865. In adevĕr, după acest codice, care a îndeplinit în fine dorinţa legitimă şi aspiraţiunile seculare ale uneĭ marĭ naţiunĭ, soţul supravĕţuitor, *fie el bărbatul sau femeea, fie el bogat sau sarac*, are dreptul, în concurenţă cu copiĭ, la o porţiune virilă în usufruct, care porţiune însă nicĭ o dată nu poate să întreacă a patra parte din moştenire. In concurenţă cu ascendenţĭ, copiĭ naturalĭ, fraţĭ sau surorĭ, orĭ descendenţiĭ lor, el moşteneşte a treia parte în deplină proprietate. In concurenţă cu colateralĭ, soţul primeşte două treimĭ din averea remasă, luând moştenirea întreagă dacă colateraliĭ sunt peste gradul al şăsele. Orĭ ce drept de moştenire se refusă însă

In adevĕr, după Art. 684, femeea nedespărţită [1]) care n'are avere în momentul morţeĭ barbatuluĭ, [2]) iea o porţiune vi-

soţuluĭ contra căruia s'a pronunţat o hotărîre definitivă de separare de trup, ca şi în codul Austriac. (Art. 753—757 Cod. Italian.)

După codul din 1819 a celor două Sicilii (Art. 689, 690), acum abrogat prin codul Italian, soţul lipsit de mijloace avea numaĭ dreptul în tot cursul vieţeĭ sale la o pensiune alimentară care se plătea din veniturile avereĭ soţuluĭ bogat sevêrşit din viaţă, soluţiune care este departe de a fi satisfăcătoare, pentru că nu este vorba de a da soţuluĭ remas în viaţă un ajutor, sau maĭ bine ţis o pomană pe care el ar dobândi-o cu preţul umilireĭ şi înjosireĭ sale, ci de a'ĭ conferi un drept la moştenire, drept pe care el trebue să'l aibă, pentru că a muncit contribuind şi el la agonisirea avereĭ remase.

[1]) Femeea despărţită în momentul morţeĭ barbatuluĭ n'ar maĭ avea nicĭ un drept, pentru că ea n'ar fi *soţie văduvă* în momentul deschidereĭ moştenireĭ. (Comp. Art. 961 şi 1619 Cod. Calimach, corespunzĕtorĭ cu Art. 759 şi 1266 *in fine* din codul Austriac.) Dacă hotărîrea de divorţ nu era încă transcrisă în momentul morţeĭ barbatuluĭ, femeea va beneficia de Art. 684. (Art. 246—248 şi 276.)

Codul Austriac. Art. 759 şi 1266.

După Art. 759 din codul Austriac, numaĭ soţul separat de trup poate moşteni pe celalalt soţ, *când el nu este în culpă*. Soţul despărţit (despărţenia fiind admisă în acest codice numaĭ pentru aceĭ care nu sunt de religie catolică, după Art. 115 şi urm.), n'are însă nicĭ un drept la moştenirea ab intestat a celuilalt soţ, *chiar dacă ar fi nevinovat*, (Art. 1266 *in fine*, corespunzĕtor cu Art. 1619 din codul Calimach.) Este deci eronată părerea d-luĭ Bonachi (III, p. 89) care susţine că soţul *despărţit* ar moşteni în Austria pe celalt soţ, *când el n'ar fi în culpă*, căcĭ Art. 1266 *in fine* (1619 Calimach) spune contrariul. „*Die gesetzliche Erbfolge kann ein getrennter, obleich schuldloser Ehegatte nicht ausprechen.*“

Deosebire între novella 53 şi 117.—Deosebire între codul Calimah şi Andr. Donicĭ.

După novella 53, Cap. 6, § 2, dreptul de moştenire era reciproc între barbat şi femee. Prin novella 117, nu se maĭ dă însă acest drept de cât femeeĭ: „*virum enim in talibus casibus quartam secundum priorem nostram legem, ex substantia mulieris accipere, modis omnibus prohibemus.*“ (Novella 117, Cap. 5 *in fine*.) Codul Calimach (Art. 960) ca şi vechea legiuire a Munteniei (vedĭ *suprà*, p. 297 nota 1) urmând nov. 53, ear nu nov. 117, dă acelaşĭ drept şi barbatuluĭ *sarac*, soluţiune care era admisă şi în vechiul drept francez. (Vedĭ Merlin, Répert. *Quarte de conjoint pauvre*, Tom. 13, p. 691, No. 4.)—Codul luĭ Andr. Donicĭ este singurul care a urmat novelleĭ 117, prevĕdênd dreptul de moştenire numaĭ *pentru femeea saracă şi neînzestrată*. (Vedĭ *suprà*, p. 298.)

[2]) Faptul că femea ar fi dobândit avere în urma morţeĭ barbatuluĭ nu 'ĭ ar rădica dreptul la moştenire, cu toate că soluţia diametralmente opusă era admisă în dreptul vechiŭ francez. (Merlin, *loco cit.*)

Când femeea este saracă? Cestiune de fapt.

Dacă femeea are sau nu avere, aceasta este o cestiune de fapt lăsată la suverana apreciare a instanţelor de fond. Cas. Rom. S-a I. Bulet. pe 1877, p. 67. Bulet. pe 1878, p. 257, Bulet. pe 1886, p. 431.—Starea de sărăcie fiind relativă se va judeca şi aprecia în mod suveran de cătră instanţele de fond în raport cu averea remasă de la barbat, aşa în cât o femee ar putea fi socotită saracă, cu toate că ea ar fi adus o zestre oare care, pentru că moartea

rilă [1]) în usufruct [2]) din averea luĭ, dacă el are maĭ mulțĭ descendenți, adecă maĭ mulțĭ copiĭ [3]) legitimĭ legitimați sau adoptivĭ (Art. 684 § 1), puțin importă dacă acești copiĭ sunt fructul acesteĭ din urmă căsătoriĭ, sau a uneĭ căsătoriĭ anterioare, *sive ex ea, sive*

---

nu trebue să aducă nicĭ o schimbare în poziținea socială a soțuluĭ care a avut nenorocirea de a supraveți. Vedĭ decisiile maĭ sus citate ale casațieĭ Române, curtea din București, Dreptul pe 1887, No. 56, și Merlin, Répert. *Quarte* etc. Tom. 13, p. 690, No. 2. Vedĭ și Novella 117, Cap. 5, unde se ține: „*Hæc autem dicimus si mulier quæ dotem non habeat, laboret inopia.*“ Comp. și Nov. 53, Cap. 6. După aceste tecste s'ar părea că numaĭ când femeea se găsește într'o sărăcie estremă are drept la porțiunea cuvenită eĭ.

La Romanĭ, se maĭ cerea încă ca femeea să nu fi fost *înzestrată* condițiune care nu se vede admisă de legiuitorul modern, și nicĭ chiar de acel vechiŭ, afară de codul luĭ Andronachi Donicĭ: „*femeea ce n'au adus zestre în casa barbatuluĭ și au remas saracă în văduvie,*“ ține § 8, cap. 33 din acest codice.

Porție virilă. [1]) Adecă o parte cât iea și un copil, după cum se esprimă vechile noastre legiuirĭ (*pro numero virorum.*) Vedĭ autentica estrasă din Novella 117, Cap. 5, Cod. Lib. 6. Tit. 18, unde se ține: „*Qud si plures sint* (*liberi*), *succedet conjunx* **in virilem portionem.**“

Când începe usufructul mameĭ. [2]) Acest usufruct începe când încetează usufructul legal, adecă la îndeplinirea din partea copiilor a vârsteĭ de 20 anĭ, sau la emanciparea lor, dacă ea a avut loc inaintea acesteĭ vârste (Art. 338), pentru că până atuncĭ mama are folosința întregeĭ averĭ a copiilor seĭ. In caz când copiiĭ remași în urma barbatuluĭ ar fi dintr'o căsătorie anterioară, sau când descendenții remași în urma barbatuluĭ ar fi nepoți de fiĭ a văduveĭ, care le ar fi lor bunică, usufructul văduveĭ va începe de îndată, pentru că, în asemene casurĭ, ea n'are folosința legală.

Usufruct legal. Acest usufruct al mameĭ este un adevărat usufruct legal și se stânge odată cu moartea eĭ (Art. 557), nuda proprietate fiind a copiilor, după cum se spune espres în Nov. 117, Cap. 5. „*ita quippe, usum solum in talibus rebus mulier habeat*; **dominium autem illis filiis servetur.**“

Văduva saracă fiind însă proprietară asupra dreptuluĭ eĭ, poate să'l cedeze altora, să'l ipotece (Art. 1750); femeea poate de asemene fi urmărită și espropriată de către creditoriĭ eĭ.

Transcrierea usufructuluĭ. Acest usufruct are el nevoe de a fi transcris pentru a fi oposabil celor de al treile? Vedĭ Tom. II, p. 45, tecst și nota 1.

[3]) Atât dreptul Roman cât și Art. 959 din codul Calimach dădeau femeeĭ o porțiune virilă în usufruct *spre întrebuințare* numaĭ, atuncĭ când barbatul lăsa maĭ *mult de treĭ copiĭ.*

Prin descendenți se înțelege copiĭ. Consecințĭ. Din faptul că legiuitorul prin *descendenți* înțelege pe aceĭ din spița întâĭ, adecă copiiĭ, ear nu aceĭ din gradele inferioare, precum nepoțiĭ etc., resultă următoarea consecință: dacă, de esemplu, au remas 7 nepoți din 4 copiĭ, vĕduva nu va lua a opta parte, ci a cincea parte, de și împărțeala între acești nepoți s'ar face pe capite, pentru că părinții lor ar fi renunțat la moștenire. (Art. 698.)

ex alio matrimonio, după cum se esprimă Novella 117, Cap. 5. [1]) In nici un caz însă ea n'are sezina, ci trebue să ceară succesiunea, justificând că n'are avere. [2]) Când barbatul lasă un singur copil, porțiunea văduvei la moștenirea lui este de *a treia parte* tot în usufruct, în loc de a fi de jumătate, dacă ea ar fi luat și în asemene caz o porțiune virilă.

Când barbatul lasă numai ascendenți simpli (Art. 670) sau colaterali (Art. 675), ori ascendenți și colaterali previlegiați care vin împreună (Art. 671, 673), atunci femeea succede la o pătrime în deplină proprietate din averea mortuluĭ. [3])

Legiuitorul conferă de astă dată văduvei sarace o porțiune în deplină proprietate care, în treacăt fie ḑis, ar fi putut fi mai mare, mai ales față cu colaterali, pentru că, în lipsă de copii, afecțiunea soțuluĭ a trebuit să se concentreze toată în persoana consoțuluĭ seu.

In lipsă de alte rude în gradul succesibil, întreaga avere se cuvine soțuluĭ remas în viață. (Art. 679.)

Se înțelege că partea cuvenită femeeĭ în condițiile de mai sus nu se va da, ca și partea celorlalți moștenitori, de cât din *curata* avere a barbatuluĭ, după cum se esprimă Art. 959 din codul Calimach, adecă după plata tuturor datoriilor, *exsoluto prius viri ære alieno ex ejusdem patrimonio*, după cum se esprimă Harmenopol.[4])

Partea femeeĭ se calculează după plata tuturor datoriilor.

---

[1]) Vedĭ și Autentica estrasă din această novellă, Cod. Lib. 6. Tit. 18, unde se ḑice: „*Succedet unà cum liberis comunibus* **alteriusve matrimonii** *in quartam.*“ După Art. 960 din codul Calimach, când barbatul avea copiĭ din o căsătorie anterioară, văduva saracă lua partea sa în deplină proprietate. Deosebire între novella 117 și Art. 960 Cod. Calimah.

[2]) Cas. Rom. Bulet. S-a II, p 269.—Femeea nu va putea însă să ceară porțiunea eĭ de la justiție pe calea gracioasă, căci tribunalul nu poate pe această cale să hotărească asupra uneĭ cestiuni de proprietate, ci ea va trebui să ceară partea eĭ pe calea contencioasă, și tribunalul chiemând pe moștenitoriĭ regulați îĭ va condamna a da femeeĭ partea care i se cuvine. Comp. Al. Ionescu, în Dreptul pe 1872, No. 77 și curtea din București. Dreptul pe 1889, No. 61. Vedĭ și *suprà*, p. 233.—Asemene cerere nu se poate face pentru prima oară în apel. (Art. 327 Pr. Civ.)

[3]) „Ear dacă n'au remas copiĭ, ci alte rudeniĭ, ḑice Art. 960 din codul Calimach (758 Austriac), văduva saracă va lua a patra parte cu deplină proprietate. *Asemene va lua și barbatul sarac din averea moarteĭ sale soții.*“ După Art. 23 din codul Caragea, partea IV, Cap. 3, *obrazul cel viu* (ceea ce cuprinde și pe barbat) lua în asemene caz a șasea parte, dacă căsătoria a ținut 10 anĭ. Vedĭ și Art. 8, Cap. 33 cod. Andr. Donicĭ. „*Si vero talis mulier filios ex eo non habuerit, jubemus etiam dominii jure habere eam res, quas ex viri facultatibus ad eam venire per presentam jussimus legem.*“

[4]) După ce se vor scoate toate datoriile mortuluĭ ce va avea, ḑice codul Ipsilant (Art. 6 de la trimirie), din câtă avere lămurită va remânea, are a se face împărțeala trimireĭ.“ V. și A. 959, 970 C. Calim. Cod. Ipsilant.

Art. 684 este aplicabil văduvei străine în privința imobilelor.

Dispoșițiunea legeĭ noastre, orĭ cât de imperfectă ar fi, se va aplica și la văduva străină care ar fi în condițiunile prescrise de Art. 684, afară numaĭ dacă, în cât privește averea mobilă remasă de la barbatul seu, s'ar dovedi că statutul eĭ personal s'ar opune la aceasta. [1])

Aplicarea Art. 1279 la femeea saracă. Controversă.

Femeea saracă, pe lângă dreptul de moștenire ce are după Art. 684, va maĭ avea încă dreptul de a lua din averea barbatuluĭ, în timpul anuluĭ de doliu, o sumă potrivită cu acea avere pentru abitațiunea eĭ și hainele de doliu. (Art. 1279.) [2]) Ea va avea și dreptul la alimente pentru anul de doliu, tot în basa Art. 1279, căcĭ acest drept nu'ĭ este conferit ca un echivalent al fructelor dotale de care s'a folosit barbatul în cursul căsătorieĭ (Art. 1243), ci pentru ca femeea, care a avut nenorocirea de a perde pe barbatul seu, să nu să găsească de o dată lipsită de mijloace și fără nicĭ un ajutor, orĭ care ar fi regimul sub care ea ar fi fost căsătorită.[3])

Antinome între Art. 671, 673 și 684.

Trebue însă să observăm o antinomie regretabilă între Art. 684 și 671, 673, asupra căreia Dl. Bonachi trece cu vederea.

Să presupunem în adevĕr că defunctul a lăsat în viață pe tatăl și pe muma sa, un frate precum și pe soția sa. După Art. 671 combinat cu Art. 673, partea tatăluĭ va fi de o pătrime, partea mameĭ de o altă pătrime, ear celaltă jumătate (două pătrimĭ) se va cuveni fratelui orĭ fraților orĭ câțĭ ar fi. De unde vom lua decĭ partea femeeĭ care trebui să fie tot de o pătrime? Dacă presupunem că defunctul a lăsat pe de o parte numaĭ pe tatăl sau pe muma sa în viață, ear pe de altă parte, un frate și pe soția sa, dificultatea este aceeașĭ, căcĭ, în asemene caz, partea tatăluĭ sau a mameĭ va fi de o pătrime, ear celelalte treĭ pătrimĭ se cuvin fraților sau descendenților lor, orĭ câțĭ ar fi. (Art. 673.) Prin urmare, soția mortuluĭ a remas și de astă dată pe din afară, căcĭ un lucru nu poate să aibă *cincĭ pătrimĭ, ci numaĭ patru.*

Pentru a înlătura această dificultate, n'avem de cât două so-

---

[1]) Curtea din Bucureștĭ. Dreptul pe 1883, No. 55 și Laurent. Drept Internațional, VI. 254.—O văduvă franceză n'ar avea însă nicĭ un drept la moștenirea barbatuluĭ seu deschisă în Italia, deși codul Italian conferă oare care drepturĭ soțuluĭ supravețuitor (Art. 753 urm.) pentru că acest codice admite statutul personal în materie de moștenire. (Art. 8 Cod. Italian, dispoșițiunĭ preliminarĭi.)

[2]) Tribunalele au o putere discreționară pentru a hotărî în mod suveran suma cuvenită femeeĭ. Troplong. *Contrat de mariage.* IV. 3671. Cas. Fr. Répert Dalloz. *eodem v°* 3400, nota 1, *in fine.*

[3]) Benoit. *De la dot.* 140 urm. Toullier. D. V. p. 361. Boileux. V. p. 506. Curtea din Caen. Répert. Dalloz. *Contrat de mar.* 4205, nota 4.—*Contrà.* Vedĭ însă Merlin, Répert. v° *viduité.* T. 18, p. 549, § 1, No. 3 și Rodière et Pont, *Contrat de mar.*, după care femeea care n'a avut zestre ar avea dreptul numaĭ la vestmintele de doliu și la abitațiune, nu însă și la alimente.

luţiuni: 1° sau vom împărţi averea în cinci, după cum a făcut tribunalul de Vlaşca, sub preşed. D-luĭ G. Stătescu (Dreptul pe 1873, No. 79), dând o cincime soţuluĭ, două cincimi ascendenţilor privilegiaţi, şi două cincimi fraţilor, care vor lua treĭ cincimi în caz când vor veni în concurenţă numaĭ cu unul din ascendenţiĭ privilegiaţi, soluţiune care nu poate fi juridică, pentru că partea fie căruĭ moştenitor este micşorată; 2° sau din intreaga avere vom deduce maĭ intâĭ pătrimea cuvenită soţieĭ, restul împărţinduse între ascendenţiĭ şi colateraliĭ privilegiaţi, [1]) soluţiune care earăşi nu este juridică, pentru că, în acest sistem, ascendenţiĭ nu vor lua câte o pătrime din intreaga avere a mortuluĭ, nicĭ colateralĭ două sau treĭ pătrimi, după cum voesc Art. 671 şi 673.

Art. 684 maĭ presintă încă o antinomie faţă cu Art. 841 şi 843 pe care vom esamina-o când vom esplica aceste tecste. Reservă. Art. 841, 843.

Aşa dar, din toate punctele de vedere, legea noastră lasă mult de dorit; orĭ cât de imperfectă ar fi însă, totuşĭ ea constitue un progres necontestat asupra coduluĭ francez, care, cu multă părere de reu, constat că, în această privinţă, este cel maĭ înapoiet din toate legislaţiile civilisate, de şi el este cel întâĭ care, eşit din o revoluţiune, a pus în aplicare principiile de egalitate ce trebue să domnească între oamenĭ şi între membriĭ aceleiaşĭ familiĭ. Conclusiune.

Cu toate acestea, legea noastră este defectuoasă: 1° din causa antinomiilor ce am semnalat; 2° pentru că nu se conferă nicĭ un drept de moştenire barbatuluĭ; 3° pentru că nu se conferă oare care drepturĭ de cât femeeĭ *sarace*, ceea ce este maĭ mult o pomană, şi soţul remas în viaţă nu trebue să fie considerat ca un cerşător; 4° pentru că nu se recunoaşte în princip soţuluĭ remas în viaţă, fie el barbatul sau femeea, un drept în plină proprietate asupra avereĭ succesorale remasă de la celalt soţ, deşi *el este cel maĭ drept moştenitor al mortuluĭ*, după cum se esprimă o lege din Asizele Ierusalemuluĭ, care ar trebui să'şĭ găsească locul seu în toate legislaţiunile moderne. [2])

Art. 684, cum se află el redactat, din toate punctele de vedere presintând o lacună însemnată, reclamă o îndreptare grabnică. De aceea, m'am grăbit a depune în acest sens un proiect de lege în parlamentul Român. Cine ştie însă dacă politica care consumă toată activitatea noastră şi setea ce micĭ şi marĭ avem de putere ne va permite când-va de a lucra la reorganisarea noastră şi la aducerea în îndeplinire a îmbunătăţirilor pe care ţara le aşteaptă?....

---

[1]) In acest sens se pronunţă dl. B. Missir. V. Dreptul pe 1873, *loco cit.* N. 79.

[2]) „Nimene nu este moştenitorul aşa de drept al mortuluĭ ca soţia sa," ţice această lege din secolul al 13-le. Asizele Ierusalemuluĭ. *Cours des bourgeois*, Cap. 186.

CAPITOLUL V.

Despre acceptaţiunea şi repudiarea moştenitorilor. [1]).

SECŢIUNEA I.

Despre acceptaţiune (pură şi simplă.)

Art. 685.—Succesiunea poate fi acceptată curat şi simplu, sau sub beneficiŭ de inventariŭ. (Art. 687 urm. 690 urm. 700, 704 urm. 965 C. C. Art. 702—707 Pr. Civ. Art. 774 C. Fr.)

Art. 686.—Nimine nu este obligat de a face acceptaţiunea uneĭ moşteniriĭ ce i se cuvine. (Art. 693, 695 urm. 703 C. C. Art. 775 C. Fr.)

Repudiarea este renunţarea la o moştenire, ear acceptaţiunea [2]) este manifestaţiunea voinţeĭ de a păstra titlul seu de moştenitor, sau mai bine ḑis, *renunţarea la dreptul de a putea renunţa la moştenire.* Acceptarea sau primirea moştenireĭ, departe de a a-

---

[1]) De şi capitolul de faţă nu se ocupă de cât de acceptaţiunea şi renunţarea din partea ascendenţilor şi descendenţilor, adecă din partea acelor moştenitoriĭ care au sezina (Art. 653), totuşĭ principiile statornicite în prvinţa acestor moştenitoriĭ sunt aplicabile prin analogie la toţĭ moştenitoriĭ in genere, chiar şi la aceĭ neregulaţi, pentru că dreptul lor este acelaşĭ. Laurent. IX. 499. Demol. XIV. 260.

Dreptul Roman.

[2]) La Romanĭ, moştenitorul necesar *(heres necessarius* sau *suus et necessarius)*, adecă fiul de familie şi robul căruia stăpânul dăduse libertatea (Instit. Lib. II. Tit. 19, § 1 şi 2), dobândea moştenirea *ipso jure*, şi chiar în contra voinţeĭ sale, îndată ce ea era deschisă (L. 14. Dig. Lib, 38. Tit. 16), pe când moştenitorul voluntar sau estern *(extraneus)* n'o dobândea de cât prin o manifestaţiune a voinţeĭ sale, fie espresă, însă chiar estrajudeciară şi nesolemnă *(aditio hereditatis)*, fie tacită *(gestio pro herede)*. (Instit. § 7. Lib. II. Tit. 19.) Veḑĭ şi *suprà*, p. 232, nota 2. Această acceptaţiune avea efect retroactiv până în ḑiua deschidereĭ moştenireĭ. L. 54. Dig. Lib. 29. Tit. 2 şi L. 138 şi 193. Dig. Lib. 50. Tit. 17. Succesiunea putênd însă fi în unele casurĭ prea oneroasă pentru moştenitor, dreptul pretorian a îndulcit maĭ târḑiu asprimea dreptuluĭ civil conferind robilor instituiţĭ de către stăpânul lor beneficiul separaţiuneĭ, de unde ne vine separaţia de patrimoniĭ (Art. 781.) Cât pentru fiiĭ care se găseau sub puterea luĭ *de cujus* în momentul morţeĭ sale *(heredes sui et necessarii)*, eĭ aveau beneficiul abstenţiuneĭ care'ĭ punea la adăpost de acţiunea creditorilor, sub condiţiunea de a nu se amesteca în afacerile moştenireĭ: „*Sed his prætor permittit volentibus abstinere se ab hereditate.*“ (Instit. § 2 *in fine*, Lib. 2. Tit. 19.) Veḑĭ şi L. 57. Dig. Lib. 29. Tit. 2. Edictul pretoruluĭ şi constituţiile împăraţilor dădeau de asemene tuturor moştenitorilor, fără niciŏ deosebire, acelor testamentarĭ, ca şi acelor *ab intestat*, un termen pentru a delibera asupra acceptaţiuneĭ sau renunţăreĭ la moştenire. Veḑĭ Dig. Tit. 8. Lib. 28 şi Cod. Lib. 6. Tit. 30, *de jure deliberandi*. Comp. şi codul luĭ Andronachi Donicĭ, Cap. 36, § 1, *in medio*.

duce vre un folos, face din contra pe moştenitor să peardă facultatea ce el avea de a renunţa la moştenire. [1])

Modurile sub care o moştenire poate fi primită.

O moştenire poate fi acceptată pur şi simplu, sau sub beneficiŭ de inventar [2]) (Art. 704 urm.), cu, sau fără catagrafie, după cum se esprimă Art. 1026 din codul Calimach. Moştenitorul are un termen pentru a putea alege între aceste două moduri de acceptare. Dacă sunt mai mulţi comoştenitori, unul poate primi moştenirea pur şi simplu, ear altul sub beneficiŭ de inventar, de unde resultă o anomalie juridică. (Comp. Laurent. IX. 372.)

Condiţiuni pentru validitatea acceptăreĭ.

Mai multe condiţiuni sunt neapărate pentru validitatea acceptaţiuneĭ uneĭ moşteniri.

1° După cum nu se poate renunţa la o moştenire nedeschisă încă (Art. 702, 965, 1226), tot astfel, nu se poate primi de cât o moştenire deschisă, căci altfel, acceptarea ar fi lipsită de obiect.[3])

Primitorul moştenireĭ trebue să aibă cunoştinţă de moartea autoruluĭ seu.

2° Acceptaţiunea ar fi de asemene nulă, cu toate că moştenirea ar fi deschisă, dacă moştenitorul n'ar avea cunoştinţă de moartea lui *de cujus*, sau dacă el nu s'ar crede chiemat la moştenire. [4])

Acel care primeşte o moştenire trebue să aibă deci cunoştinţă de deschiderea eĭ, pentru că acceptaţiunea este un act al voinţeĭ, şi voinţa unuĭ om presupune că el ştie ceea ce voeşte.

3° Primitorul uneĭ moşteniri trebue să fie capabil de a se

---

[1]) Laurent. IX. 349 şi 423. Arntz. II. 1385. Marcadé. III. 200. Comp. Art. 1037 cod. Calimach şi Art. 10, p. IV, cap. 3, cod. Caragea.

Deosebire între dreptul Roman şi dreptul actual.

La Romani, acceptaţiunea sau adiţiunea de ereditate *(ire ad hereditatem)* era, în privinţa moştenitorilor voluntari, atributivă de calitatea de moştenitor, pe când astăḑi, moştenitorul avênd calitatea sa de la lege, acceptaţiunea nu are de efect de a'i conferi o calitate pe care el o are de mai înainte, ci de a face ca el să nu mai poată renunţa la moştenirea pe care a primit-o. Calitatea de moştenitor devine deci irevocabilă în urma acceptăreĭ. (Veḑi însă Art. 694.)

Minorĭ şi interḑişĭ.

[2]) Toţi moştenitoriĭ n'au dreptul de a alege între aceste două moduri de a primi moştenirea, căci uniĭ n'o pot primi de cât sub beneficiŭ de inventar. Comp. Art. 405, 454, 687 § 2. Veḑi şi p. 309.

[3]) Laurent. IX. 278. Demolombe. XIV. 300, 302. Ducaurroy. II. 576. Mourlon. II. 214. Arntz. II. 1386. „*Neminem pro herede gerere posse vivo eo, cujus in bonis gerendum sit, Labeo ait.*“ (L. 27. Dig. Lib. 29. Tit. 2.—Comp. L. 21 § 2, Dig. *loco cit.* şi Instit. § 7. Lib. 2. Tit. 19. Veḑi şi Art. 1032 din codul Calimach.

Acceptaţiunea ar fi de asemene nulă, dacă ea ar fi fost făcută de către un moştenitor presumtiv care ar fi creḑut pe autorul seu mort, pe când el n'ar fi murit în realitate. Arntz. II. 1386.

[4]) Ducaurroy. II. 576. Arntz. II. 1386. Mourlon. II. 216. Demol. XIV. 303. Laurent. IX. 279. „*Heres institutus, si putet testatorem vivere, quamvis jam defunctus sit, adire hereditatem non potest.*“ (L. 32. Pr. Dig. Lib. 29. Tit. 2.) Veḑi şi L. 19, *loco cit.*, unde se ḑice: „*Qui hereditatem adire, vel bonorum possessionem petere volet, certus esse debet, defunctum esse testatorem.*“ Veḑi şi Instit. § 7 *in medio*, Lib. 2. Tit. 19 precum şi L. 76. Dig. Lib. 50. Tit. 17.

obliga, căcĭ acceptaţiunea este în princip irevocabilă şi rădică moştenitoruluĭ dreptul de a renunţa maĭ în urmă. [1]) (Veḑĭ însă Art. 694.)

4° Primitorul uneĭ moşteniriĭ trebue să fie moştenitorul presumtiv al defunctuluĭ în ordinea statornicită de lege, adecă să fie chiemat la moştenirea pe care o primeşte. [2])

Tot astfel, vom vedea că ruda în gradul maĭ depărtat nu poate în mod valid să renunţe la moştenire, cât timp acel chiemat înaintea luĭ n'a lepădat-o. (Veḑĭ *infrà*, esplic. Art. 695.)

5° Primitorul moştenireĭ nu trebue să fi renunţat maĭ întâĭ la dênsa, căcĭ acel care a renunţat la o moştenire se consideră ca cum n'ar fi fost nicĭ o dată moştenitor. (Art. 696.) (Veḑĭ însă Art. 701.)

6° Acceptaţiunea moştenireĭ, fie ea pură şi simplă, fie sub beneficiŭ de inventar, nu poate fi condiţională, nicĭ cu termen, [3]) nicĭ pentru o parte numaĭ a moştenireĭ. [4]) O asemene acceptare ar fi nulă şi neavenită, ca una ce nu este permisă de lege. [5])

Cod. Caragea şi Cod. Calimach.

[1]) „Cel ce va primi o dată şi se va numi moştenitor (acceptaţiune espresă) şi cel ce nenumindu-se moştenitor va urma ca un moştenitor (adecă plătind datoriile mortuluĭ sau vênḑênd din averea lui etc.) (acceptare tacită), ḑice Art. 10, partea IV, cap. 3 din codul Caragea, *acela nu poate să se maĭ lepede de moştenire, ci remâne bun moştenitor.*“ Comp. şi Art. 1037 din codul Calimach, unde se ḑice: „Cel desevêrşit la vêrstă nu poate maĭ mult să se lepede de moştenirea pe care au primit-o o dată, nicĭ să primească o parte şi o parte nu, ci este silit s'o primească cu toate sarcinele eĭ, macar de vor fi şi păgubitoare.“ Veḑĭ şi *suprà*, p. 304, 305.

[2]) Pentru ca acceptaţiunea uneĭ moşteniriĭ să fie validă, acel care o primeşte trebue să fie chiemat la moştenire în momentul acceptaţiuneĭ, aşa în cât nu s'ar putea primi o moştenire, pentru casul când ruda cea maĭ apropiată ar refusa sau n'ar putea veni la acea moştenire. Laurent IX. 280. Duranton. VI. 366, 473. Chabot, asupra Art. 774, No. 6. Această soluţiune era admisă şi la Romanĭ: „*Sed ita demum pro herede gerendo adquiret hereditatem*, **si jam sit ei delata.**“ L. 21 § 2. Dig. Lib. 29. Tit. 2.—Veḑĭ şi L. 13 § 2. Dig. *loco cit.—Contrà.* Demolombe. XIV. 304. Mourlon. II. 215. Aubry et Rau. V. § 610, tecst şi nota 4. Veḑĭ şi Toullier D. II (partea II) 316, 340 care, prin o contradicţie inesplicabilă, este de această din urmă părere în privinţa aceptaţiuneĭ, şi de altă părere în privinţa renunţăreĭ.

[3]) Laurent. IX. 282. Arntz. II. 1382. Marcadé. III. 199. Aubry et Rau. V. § 611, *ab initio.* Duranton. VI. 368. Demolombe. XIV. 356-359. Bonachi. III, p. 94. *Semel heres, semper heres.* Comp. L. 51 § 2, L. 54. Dig. Lib. 29. Tit. 2; L. 77. Dig. Lib. 50. Tit. 17. Veḑĭ şi L. 7 § 10, *in fine*, Dig. Lib. 4. Tit. 4, unde se ḑice: „*Sine dubio heres manebit, qui semel extitit.*“

[4]) *Nemo pro parte heres.* (Comp. L. 1 şi 2 precum şi L. 55. Dig. Lib. 29. Tit. 2.) Aceasta se spune espres in Art. 1027 şi 1037 din codul Calimach. Veḑĭ şi Art. 12, partea IV, cap. 3 cod. Caragea, unde se ḑice: „Moştenitorul nu este slobod o parte din averea mortuluĭ să moştenească şi alta nu, *ci orĭ toată, orĭ nimic.*“

[5]) Laurent IX. 282. Cas. Fr. Répert. Dalloz. *Contrat de mariage.*

Aşa dar, o moştenire poate fi primită pur şi simplu, sau sub beneficiŭ de inventar. Moştenitorul, fie el din aceĭ care au sau care n'au sezina, maĭ are încă facultatea de a se lepăda de dênsa, căcĭ nimine nu maĭ e silit astăḑĭ a primi o moştenire fără voea sa. (Art. 686.) Numaĭ moştenitorul care a pus la o parte lucrurĭ de ale moştenireĭ este lipsit de facultatea de a se lepăda de dênsa. [1]) (Art. 703.) (Veḑĭ şi Art. 693 care maĭ prevede încă o altă escepţiune la acest princip.) Art. 686.

Un moştenitor care ar remânea în inacţiune n'ar putea deci fi constrâns *de ceilalţĭ comoştenitorĭ* a accepta moştenirea sau a renunţa la dênsa, nicĭ chiar în urma espirăreĭ termenelor de 3 lunĭ şi 40 de ḑile prevĕḑute de Art. 706, pentru că el are 30 de anĭ spre a se pronunţa. [2]) (Art. 700.) Dreptul comoştenitorilor.

Comoştenitoriĭ aceluĭ care remân în inacţiune au însă un mijloc indirect de a'l sili să se pronunţe într'un fel în urma espirăreĭ termenelor pentru facerea inventaruluĭ şi deliberare, şi anume, acela de a cere împărţeala, căcĭ îndată ce această acţiune este esercitată, indivisiunea trebue să înceteze. [3]) (Art. 728.) Cererea în împărţală.

Creditoriĭ defunctuluĭ ar putea, de asemenea, în urma espirăreĭ termenelor acordate de Art. 706, să silească pe moştenitor a se pronunţa în un sens sau în altul, căcĭ altfel, el n'ar avea de cât să remâe în inacţiune 30 de anĭ pentru ca creditoriĭ moş- Dreptul creditorilor.

3547.—Veḑĭ însă Aubry et Rau, V, § 611, *loco cit.* Toullier D. II. (partea II) 312 bis. Massé-Vergé. II. p. 303, care consideră acceptaţiunea cu termen şi parţială ca o primire nelimitată şi integrală.

[1]) „Cel ce nu voeşte, cu sila moştenitor nu se face, ḑice Art. 5, partea IV, cap. 3 din codul Caragea. Veḑi şi Art. 1022 din codul Calimach. *„Il ne se porte héritier qui ne veut"*, ḑicea Art. 316 din cutuma Parisuluĭ.—La Romanĭ, moştenitoriĭ *necesarii* şi moştenitoriĭ *sui et necesarii* nu puteau din contra să refuse moştenirea. (Instit. § 1 şi 2. Lib. 2. Tit. 19 şi § 1. Lib. 3. Tit. 1.) Veḑĭ şi *suprà*, p. 232, nota 2 şi p. 304, nota 2. Astăḑĭ, nu maĭ esistă deci moştenitorĭ necesarĭ, ca la Romanĭ, toţĭ fiind voluntarĭ. Aubry et Rau. V. § 610, tecst *ab initio* şi nota 1. Dreptul Roman şi dreptul vechiŭ.

[2]) Trib. Ialomitza şi C. Bucureştĭ. Dreptul pe 1886, No. 33 şi 65. Laurent. IX. 264.—Dacă comoştenitoriĭ ar pretinde ca moştenitorul remas în inacţiune să iee calitate în lăuntrul termenelor prevĕḑute de Art. 706, el ar putea să pue acţiunea în suspensie, până la espirarea acestor termene, prin o escepţie dilatorie. (Veḑĭ *infrà*, esplic. Art. 708.) Dacă eĭ ar voi ca comoştenitorul remas în inacţiune să se pronunţe într'un fel, în urma espirăreĭ acestor termene, el ar putea să invoace Art. 700, după care el are 30 de anĭ pentru a primi sau lepăda moştenirea.

[3]) Laurent. IX. 265.—Dacă moştenitorul remas în inacţiune s'ar vedea acţionat în împărţeală în lăuntrul termenuluĭ dat luĭ de Art. 706 pentru facerea inventaruluĭ şi pentru deliberare, el ar putea să pue această acţiune în suspensie până la espirarea termenuluĭ prescris de lege, prin propunerea uneĭ escepţiĭ dilatorie. (Art. 708.)

tenirei să nu aibă în contra cui să reclame şi pentru ca creanţa lor să se prescrie. [1]) (Art. 1890.)

Să nu să ḑică că, in asemene caz, creditorii ar putea să lichideze pretenţiile lor în contra unui curator care s'ar rândui moştenirei, căci asemene curator ne putênduse rândui de cât la caz de vacanţă a moştenirei, moştenirea nu poate să fie vacantă de cât atunci când *nu esistă moştenitori cunoscuţi* (Art. 724), şi în specie, esistă un moştenitor cunoscut care însă nu s'a pronunţat încă.

Rudele chiemate la moştenire în lipsa moştenitoruluĭ remas în inacţiune, nu vor putea însă nici într'un caz să'l silească a lua calitate, chiar în urma espirărei termenelor date de lege pentru deliberare şi inventar, din causa unei lacune care esistă în lege.[2])

Despre capacitatea de a primi o moştenire.

Art. 687.—Femeile măritate nu pot face valabilă acceptaţiunea unei succesiunĭ de cât cu autorisaţiunea barbatuluĭ saŭ a justiţiei.

Minoriĭ şi interḑişiĭ nu pot face valabilă acceptaţiunea unei moşteniri[3]) de cât conform dispoziţiunilor titluluĭ de la minoritate, tutelă şi emancipaţiune. (Art. 199, 201, 207, 405 urm. 430, 445, 454, 458 urm. 950, 1900 C. C. Art. 624 urm. Pr. Civ. Art. 13, 16 Cod. Pen. Art. 776 C. Fr.)

Moştenitorul avênd astăḑĭ calitatea sa direct de la lege, fără nici o manifestaţie a voinţei sale, perde facultatea de a renunţa la moştenire prin acceptaţiunea ei, făcênd astfel un act de dispoziţie. (Veḑi *suprà*, p. 305.) Acel care nu poate să dispue de drepturile sale n'are deci capacitatea de a primi o moştenire. Astfel, sunt incapabilĭ de a primi o moştenire:

1° Femeea măritată, fără autorisaţia barbatuluĭ sau a justiţiei,[4]) la caz de refuz din partea luĭ. (Art. 199—201 şi 687.) Autorisarea barbatuluĭ poate să fie espresă sau tacită. [5]) (Art.

---

[1]) Laurent. IX. 264. C. Iaşi. Dreptul pe 1890, No. 36. In lăuntrul termenelor acordate de lege pentru a delibera şi a face inventar, nici creditorii nici comoştenitorii n'ar putea să silească pe unul din moştenitorĭ a lua calitate. (Art. 708.) Laurent. IX. 264, 265.

[2]) Laurent. IX. 266. Veḑi însă Art. 708, unde se arată controversa.

Inesactitate de tecst.

[3]) Tecstul nostru este inesact, căci acceptaţiunea moştenirei nu se face de minorĭ şi de interḑişi, ci de epitrop în numele lor.

Dreptul vechiŭ şi dreptul Roman.

[4]) „Femeea nu poate fără ştirea şi voinţa barbatuluĭ ei, ḑice Art. 1021 din codul Calimach, să primească moştenirea cuvenită ei.“ Asemene dispoziţie nu se găseşte nici în codul Austriac, nici în codul Caragea, nici în acel Italian.—Şi la Romani, femeea nu avea nevoe pentru primirea moştenirei de autorisaţia barbatuluĭ, fiind că ea putea să facă şi o donaţie fără ştirea luĭ. L. 6. Cod. Lib. 8. Tit. 56.

[5]) Demol. XIV. 324. Laurent. IX. 284. Curtea Bourges. Répert. Dalloz. *Mariage*. 843.—Femeea are nevoe de autorisare pentru a putea accepta o moştenire chiar sub beneficiŭ de inventar (Demolombe. XIV. 322) şi, după cum vom vedea mai la vale, pentru a procede la o împărţeală în justiţie. (Comp. Art. 1077 din codul Calimach.)

199.) Barbatul poate să primească şi să lepede o moştenire în numele femeeĭ, însă pentru aceasta el are nevoe de o procură specială.[1])

2° Minoriĭ neemancipaţĭ şi majoriĭ interdişĭ, care sunt în totul aseměnaţĭ minorilor.[2]) (Art. 454.) Acceptarea şi lepădarea în numele minorilor şi a interdişilor se va face de epitropul lor, cu autorisarea consiliuluĭ de familie, şi numaĭ sub beneficiŭ de inventar[3]) (Art. 405), de unde resultă că epitropul nu va putea nicĭ într'un caz primi moştenirea tacitamente, ci numaĭ în mod espres. Orĭ ce amestec in afacerile moştenireĭ din partea incapabililor, sau chiar din partea epitropuluĭ este decĭ de nul efect, pentru ca acceptaţiunea, în privinţa lor, este un act solemn. Femeile măritate pot să primească o moştenire tacitamente, însă bine înţĕles cu învoirea barbatuluĭ lor sau a justiţieĭ. (Laurent. IX. 333.) Minoriĭ neemancipaţĭ; interdişi.

Ce trebue să decidem în privinţa râsipitorilor (Art. 458) şi acelor slabĭ de minte (Art. 445)? In lipsă de tecst, cestiunea este controversată. Laurent (V. 370 şi IX, 287) crede că majorul pus sub un consiliu judeciar are capacitatea de a primi singur moştenirea cuvenită luĭ, soluţiune care era admisă şi la Romanĭ (L. 5 § 1. Dig. Lib. 29. Tit. 2), ear alţiĭ susţin că primirea sau lepădarea moştenireĭ nu poate să aibă loc de cât cu învoirea consiliuluĭ judeciar, şi sub beneficiŭ de inventar.[4]) Râsipitorĭ, slabĭ de minte. Art. 445, 458. Controversă.

Acceptaţiunea care ar fi fost făcută de cătră o femee măritată, un minor, un interdis sau un individ pus sub consiliul judeciar, fără formalităţile prescrise de lege, ar fi anulabilă, însă nulitatea fiind relativă, n'ar putea fi invocată de cât de incapabil sau de representanţiĭ seĭ.[5]) (Argum. din Art. 207 şi 952.) Anularea acceptăreĭ. Nulitate relativă.

---

[1]) Laurent. IX. 285. Demol. XIV. 325. Hureaux. *Revue pratique*, Tom. 17, p. 160, No. 178. Comp. L. 1 § 1. Dig. Lib. 38. Tit. 9.

[2]) „De sineşĭ nu pot primi, nicĭ a se lepăda de moştenire, dice Art. 1020 din codul Calimach, nevêrsniciĭ, robiĭ, râsipitoriĭ, şi aceĭ ce n'au simţirile întregĭ, pentru că aceştia se socotesc că n'au voinţă slobodă.“ Comp. Art. 9, partea IV, cap. 3, cod. Caragea, care nu vorbeşte de cât de nevêrsnicĭ. Veḑĭ şi L. 18. Cod. Lib. 6. Tit. 30.

[3]) Veḑĭ Tom. II. p. 193 urm.—In privinţa minorilor care nu s'ar afla sub tutelă, ci sub puterea părintească, primirea moştenireĭ se va face tot sub beneficiŭ de inventar de cătră tatăl administrator legal. (Art. 343.) Veḑĭ. Tom. II. p. 33.—Cât pentru minoriĭ emancipaţĭ, acceptarea şi lepădarea se va face de dênşiĭ, însă numaĭ sub beneficiŭ de inventar şi cu autorisarea consiliuluĭ de familie. (Art. 405 şi 430.) Laurent. V. 231 şi IX. 286. Veḑĭ şi Tom. nostru II, p. 279. Minoriĭ emancipaţĭ şi sub puterea părintească.

[4]) Arntz. II. 1388. Aubry et Rau V. § 610, *in fine*. Demol. XIV. 332. *Adde* autoriĭ citaţĭ în Tom. II, p. 364, nota 1. Comp. şi Art 1020 din codul Calimach citat în nota 2.—Art. 931 din codul Italian prevede anume că majorul în stare de interdicţie parţială nu poate să primească moştenirea de cât cu învoirea curatoruluĭ, şi sub beneficiŭ de inventar.

[5]) Demolombe. XIV. 338. Demante. III. 96 bis, II. Arntz. II. 1389.

Cu toate acestea, debitorii moştenirei vor putea să opue incapacitatea moştenitoruluĭ care a primit succesiunea, pentru că eĭ nu pot fi obligaţi a plăti în mânele unuĭ incapabil. (Art. 1096, 1166.) (Arntz. II. 1389.)

Aplicarea Art. 1900. Controversă.

Nulitatea acceptaţiuneĭ sau a lepădăreĭ uneĭ moşteniriĭ făcută de către un incapabil fiind relativă, este cârmuită, după părerea generală, de Art. 1900, aşa în cât dreptul de a cere anularea nu se va prescrie, în părerea generală, prin 30 de anĭ, ci prin 10 anĭ din ziua încetăreĭ incapacităţeĭ. [1]) (Art. 1900.)

Despre formele acceptaţiuneĭ.

Acceptaţiune espresă.—Acceptaţiune tacită.

Art. 689.—Acceptaţiunea poate fi sau espresă sau tacită. Ea este espresă când se însuşeşte titlul sau calitatea de erede într'un *act*[2]) autentic sau privat; este tacită când eredele face un *act* pe care n'ar putea să'l facă de cât în calitatea sa de erede, şi care lasă a se presupune neapărat intenţiunea sa de acceptare. (Art. 690 urm. 703, 707, 712, 1171 urm. 1176 urm. C. C. Art. 788 C. Fr.)

Art. 690.—Actele curat conservatoriĭ, de îngrijire şi de administraţiune provisorie nu sunt acte de primirea moştenireĭ, dacă cel ce le-a făcut n'a luat titlul şi calitatea de erede. (Art. 689, 707, 987 urm. 1016, 1536 C. C. Art. 702 urm. Pr. Civ. Art. 779 C. Fr.)

Art. 691.—Donaţiunea, vêndarea sau *transportul*[3]) drepturilor succe-

---

Laurent. IX. 351, 352.—Minorul va putea opune nulitatea pentru lipsă de formă, independent de orĭ ce lesiune. (Art. 1163, 1166.) Arntz. *loco cit.* Laurent. IX. 353.—La Romanĭ, adiţiunea de eredităte *sine auctoritate tutoris* era absolut nulă (Instit § 1 şi 2. Lib. 1. Tit. 21), din causă că minorul nu avea priceperea necesară (*animi judicium*) pentru un act de asemene natură.

Diferitele sensurĭ ale cuvêntuluĭ act.

[1]) Larombière. *Oblig.* IV. Art. 1304. No. 61. Demolombe. XIV. 555 şi XXIX. 48. Aubry et Rau. III. § 339, p. 196 şi V § 611, p. 155, tecst şi nota 10. Demante. III. 96 bis, III. Curtea din Grenoble. Répert. Dalloz. *Prescription.* 702.—*Contrà.* Marcadé. III. 197. Laurent. IX. 362 şi XIX. 25.

[2]) Cuvêntul *act* însemnează aicĭ înscrisul care constată un fapt (*instrumentum probationis*), pe când, maĭ la vale, tot în acest articol, acelaşĭ cuvênt este luat în sensul de fapt (*pro herede gestio*). Marcadé. III. 205. Demolombe. XIV. 374. Laurent. IX. 300. Aubry et Rau. V. § 611, nota 3. Vedĭ şi *infrà*, esplic. Art. 729 şi 791, unde cuvêntul *act* este luat în sensul de faptul împărţeleĭ. In cât priveşte deosebirea ce esistă între un *titlu* şi *un act*, vedĭ *suprà*, p. 140, nota 2 şi Tom. II. p. 448, nota 3. Tecstul ar fi decĭ mult maĭ bine redactat dacă ar prevedea pur şi simplu că acceptarea moştenireĭ resultă din orĭ ce *fapt*, sau din orĭ ce *declaraţie* scrisă care manifestă într'un mod neîndoelnic intenţiunea de a lucra ca proprietar şi ca stăpân al moştenireĭ. Marcadé. *loco cit.* 205.

[3]) Transportul drepturilor succesorale este *înstrăinarea* acelor drepturĭ, fie cu titlu oneros, fie cu titlu gratuit. Cuvêntul *transport* sau

sive (adecă *de moştenire*) făcute de un erede, trage după sine acceptaţiunea succesiuneĭ.—Tot asemenea se întâmplă: 1° când unul din erediĭ renunţă chiar gratuit[1]) în folosul unuia sau a maĭ multor din coerediĭ; 2° când renunţarea se face în folosul tuturor coerediĭor fără deosebire, şi se primeşte de renunţător preţul renunţăreĭ.[2]) (Art. 689, 695 urm, 800 urm. 1294 1391 urm. 1399 C. C. Art. 780 C. Fr.)

Acceptaţiunea sau primirea moştenireĭ este manifestaţiunea voinţeĭ de a păstra calitatea de moştenitor. [3]) Această voinţă se poate manifesta sau prin fapte, sau prin cuvinte, *re* sau *facto*, *aut verbis*: în casul dintâĭ ea este *tacită*, sau *prin tăcere*, după cum se esprimă Art. 1028 din codul Calimach, *pro herede gerendo* (Instit. § 7. Lib. 2. Tit. 19); în casul de al doile, ea este espresă sau *vederată*, după cum se esprimă codul Calimach, [4]) *nuda voluntate*. (Instit. *loco cit.*) In ambele casurĭ, manifestaţiunea voinţeĭ trebue să fie neîndoelnică.

Acceptaţiunea fie espresă, fie tacită, ca şi lepădarea uneĭ moşteniriĭ, poate să emane de la un mandatar, însă mandatul trebue să fie *special*, [5]) căcĭ mandatul conceput în termenĭ generalĭ ar cuprinde numaĭ actele de administraţie. [6]) (Art. 1536.) Mandatar.

înstrăinare era decĭ de ajuns, căcĭ el cuprinde atât vênḑarea (înstrăinarea *titulo oneroso*) cât şi donaţiunea (înstrăinarea *titulo gratuito*). In Art. 1391 (1689 fr.), legiuitorul nostru ţinênd samă de observaţiile luĭ Marcadé (VI. p. 328), a tradus cuvêntul *transport* prin *strămutare*, căcĭ acolo transportul însemnează vênḑare, adecă înstrăinarea cu titlu oneros.

[1]) Acest act de renunţare este o adevărată donaţiune care se face moştenitorilor, de unde urmează că el va fi făcut în forma donaţiunilor, ear nu la grefa tribunaluluĭ. Veḑĭ *infrà*, esplic. Art. 691.

[2]) Renunţarea sub condiţiune de a primi un preţ oare care nu maĭ este o donaţiune, ci o adevĕrată vênḑare.

[3]) Acceptaţiunea uneĭ moşteniriĭ fiind un act unilateral, la care nu încape concursul uneĭ alte voinţe, ca la contracte, primitorul eĭ are calitatea de moştenitor *erga omnes*, şi această calitate poate să-ĭ fie opusă de toate părţile interesate. Laurent. IX. 293.

[4]) Comp. Art. 10, partea IV, cap. 3, cod. Caragea, citat *suprà*, p. 306, nota 1.—Pentru acceptaţiunea sub beneficiŭ de inventar, ca şi pentru renunţarea la moştenire, legea cere o declaraţie espresă.

[5]) Mandatul de a primi o moştenire va trebui să fie constatat prin un act scris, *non obstat* Art. 1533, pentru că legea cere un act scris ca să esiste acceptare espresă. Demolombe. XIV. 377. Laurent. IX. 332.—*Contrà*. Aubry et Rau. V. § 611, nota 38. Mandatul verbal este el valid ? Controversă.

La Romanĭ, acceptaţiunea espresă nu putea nicĭ odată să aibă loc *per procuratorem*. (L. 90. Dig. Lib. 29. Tit 2; L. 77 şi L. 123. Dig. Lib. 50 Tit. 17, *de diversis regulis juris antiqui*.) Deosebire între dreptul Roman şi dreptul actual.

[6]) Demolombe. XIV. 355 bis. Arntz. II. 1391. Aubry et Rau. V. § 611, p. 149.—Mandatul nu poate însă fi considerat ca o acceptaţiune tacită cât timp el nu s'a adus la îndeplinire, căcĭ mandatul fiind revocabil (Art. 1552), el nu este un act definitiv al voinţeĭ. Laurent. IX. 332. Aubry et Rau. V. *loco cit.* Demolombe. XIV. 461.

Accptare espresă.

Acceptaţiunea este espresă când primitorul moştenireĭ sau mandatarul seu îşĭ însuşeşte [1]) titlul sau calitatea de moştenitor [2]) într'un înscris autentic sau privat, judeciar sau estra-judeciar, de esemplu, într'un comandament sau într'o somaţie. [3]) Drept vorbind, ar trebui ca acceptarea espresă să resulte dintr'o declaraţie formală de primire a moştenireĭ; legea însă nu cere asemene declaraţie de cât pentru renunţare (Art. 695) şi pentru acceptare sub beneficiŭ de inventar (Art. 704), mulţuminduse de astă dată cu o simplă însuşire din partea aceluĭ în drept a titluluĭ sau a calităţeĭ de moştenitor, fără nicĭ un amestec în afacerile moştenireĭ.

Veḑĭ, cu toate acestea, Duranton, VI. 399 şi Chabot. Art. 778, No. 27.—Faptul însă din partea moştenitoruluĭ de a lua în mandat titlul de moştenitor ar constitui o acceptare espresă în privinţa căreia revocarea mandatuluĭ n'ar avea nicĭ o înriurire. (Art 689.) Aubry et Rau, *loco cit.* Laurent. IX. 332.

[1]) Pentru ca moştenirea să fie primită în mod espres se cere ca acel în drept să fi manifestat însuşĭ voinţa sa, *numindu-se moştenitor*, într'un act scris, după cum prevede codul Caragea. (Veḑĭ p. 306, nota 1.) Acela căruia s'ar fi dat această calitate de altĭĭ n'ar fi considerat ca primitor al moştenireĭ, deşi el n'ar fi protestat în contra acesteĭ calităţĭ şi ar fi primit'o în mod pasiv fără a'şĭ o însuşi într'un mod activ. Demolombe. XIV. 386. Toullier D. II (partea II) 324, nota a. Cas. Fr. D. P. 60. 1. 119, 120. Maĭ mult încă, actul n'ar cuprinde o acceptare espresă a moştenireĭ, cu toate că ar resulta dintr'ênsul în mod indirect voinţa moştenitoruluĭ de a primi moştenirea, dacă el nu'şĭ a însuşit titlul sau calitatea de moştenitor. Un asemene act ar putea cuprinde cel mult o acceptare tacită. Drmolombe. XIV. 385. Toullier D. II. (partea II). 325.

[2]) Judecătoriĭ vor cerceta şi vor aprecia în mod suveran dacă cuvêntul *moştenitor* a fost luat în sensul de moştenitor definitiv şi irevocabil, adecă de *proprietar* al moştenireĭ, sau în sens de ruda cea maĭ apropiată chiemată la moştenire (*habile a succéder*), căcĭ cuvêntul moştenitor se întrebuinţează în ambele înţelesurĭ (comp. Art. 653, 689, 696, 701, 711 C. C. şi 656 § 3 Pr. Civ.), şi ştiut este că numaĭ cuvêntul întrebuinţat în sensul de proprietar şi de stăpân al moştenireĭ se consideră ca o acceptare a succesiuneĭ. Partea îşĭ poate face reservele sale în act spre a esplica ce a înţeles prin cuvêntul moştenitor. Laurent. IX. 290, 291. Demolombe. XIV. 381 urm. Ducaurroy. II. 567. Marcadé. III. 204. Mourlon. II. 218. Arntz. II. 1392. Bonachi. III. p. 101. Cas. Fr. D. P. 64. 1. 127 şi Pand. Périod. pe 1889. 1. 362. Veḑi şi Pand. Périod. pe 1888. 2. 38.

[3]) Nu este numaĭ de cât nevoe ca actul prin care cineva iea calitatea de moştenitor să fi fost întocmit *ad hoc*, căcĭ acceptaţiunea poate fi făcută în mod incidental şi într'un act care ar avea alt scop. Demolombe. XIV. 378. Toullier. D. II. (partea II) 325. Demante. III. 98 bis, I.—Declaraţia ar fi bună, cu toate că actul ar fi anulat pentru viciurĭ de forme sau pentru o causă oare care, dacă, bine înţeles, această causă n'ar fi relativă la consimţĕmêntul aceluia care ar fi luat calitatea de moştenitor. Demolombe. XIV. 388. Toullier. D. II. (partea II) 328, nota a. Massé-Vergé. II. p. 304, nota 10.

Declaraţie scrisă.

Legea cere, în privinţa acceptaţiuneĭ esprese, o *declaraţie scrisă*, de unde resultă că acceptarea espresă este un act solemn care, prin derogaţie de la principiile generale, nu poate să aibă loc prin o declaraţie verbală făcută înaintea marturilor. [1]) Acceptaţiunea moşteniriĭ nu este însă în genere un act solemn, pentru că ea poate să aibă loc şi tacitamente. (Laurent. IX. 289.)

Aceptarea poate să resulte dintr'o scrisoare.

Legea nedeterminând însă caracterul actuluĭ din care poate să resulte acceptaţiunea, şi lăsând în această privinţă o putere discreţionară judecătoruluĭ, sunt casurĭ în care acceptaţiunea espresă poate să resulte dintr'o simplă scrisoare, când ea este, de esemplu, adresată în această calitate unuĭ creditor al moşteniriĭ sau unuĭ comoştenitor. [2])

Acceptare tacită.

Acceptaţiunea uneĭ moşteniriĭ este tacită, când primitorul eĭ sau mandatarul seu, amestecânduse în afacerile moşteniriĭ (*pro herede gerendo*), face fapte din acele pe care el n'ar putea să le facă de cât ca proprietar şi ca stăpân şi care lasă a se presupune neapărat, *evidenter*, după cum se esprimă legea 42 § 3, Dig. Lib. 29, Tit. 2, intenţiunea sa de a fi moştenitor, [3]) precum ar

---

[1]) Arntz. II. 1392. Marcadé. III. 204. Mourlon. II. 218. Aubry et Rau. V. § 611, p. 413. Laurent. IX. 289. Demolombe. XIV. 375. Declaraţia verbală neavênd nicĭ o valoare n'ar putea decĭ fi dovedită prin nicĭ un mijloc de probă: *frustra probatur quod probatum non relevat.* Demolombe. XIV. 376.—Luarea calităţeĭ de moştenitor definitiv într'un proces verbal de interogator (Art. 227 urm. Pr. Civ.) ar fi însă validă, pentru că declaraţia părţeĭ este, în asemenea caz, constatată într'un act judecătoresc subsemnat de dênsa. (Art. 232 Pr. Civ.) Demolombe. XIV. 376 bis.

[2]) Demolombe. XIV. 380. Mourlon. II. 218. Arntz. II. 1392. Toullier D. II. 325. Laurent. IX. 289.—Toată lumea recunoaşte însă că o scrisoare, maĭ mult sau maĭ puţin confidenţială, adresată unuĭ prieten, în care cineva ar fi ţinut limbajul unuĭ moştenitor, în privinţa uneĭ moşteniriĭ deschisă în favoarea luĭ, n'ar fi considerată ca un *act* şi nu'ĭ ar fi oposabilă.

[3]) „*Pro herede gerere videtur qui aliquid facit quasi heres.*“ L. 20. Dig. Lib. 29. Tlt. 2. Comp. şi Inst. § 7. Lib. 2. Tit. 19, citat p. 315, nota 2. „Primirea moşteniriĭ se face prin tăcere, ḑice Art. 1028 din codul Calimach, când cineva prin o faptă cuvenită moştenitoruluĭ arată scopul seu, adecă că au primit moştenirea, precum când va vinde de vecĭ sau va da în posesie, sau în năimeală orĭ va dărui lucrurĭ de moştenire sau va plăti datorĭĭ, sau va slobozi robi (comp. L. 42 § 2. Dig. Lib. 29. Tit. 2), ori va ţinea şi va întrebuinţa lucrurĭ de moştenire sau străine aflătoare în moştenire, precum amanetuĭ, ipotecĭ, deposite etc.“ Comp. şi Art. 10 partea IV. cap. 3, Cod. Caragea, citat *suprà*, p. 306, nota 1.

Aceptarea tacită resultă mai mult din intenţiune de cât din fapte.

Sunt casurĭ în care acel chiemat la moştenire face ceea ce el n'avea dreptul de a face ca moştenitor şi în care el face, cu toate aceste, act de moştenitor; aceasta se întêmplă atunci când el a voit să lucreze ca moştenitor. Intenţiunea este decĭ în specie maĭ pre sus de cât însuşi dreptul. „*Pro herede autem gerere, non est*

fi, vêndarea unor obiecte care fac parte din moştenire, remiterea datorieĭ unuĭ debitor al moştenireĭ. [1]) etc. Astfel, pe când acceptaţiunea espresă resultă numaĭ din manifestaţiunea voinţeĭ moştenitoruluĭ, *nuda voluntate*, acceptaţiunea tacită nu poate să resulte de cât din amestecul în afacerile moştenireĭ, [2]) de unde resultă că ea nu este cu putinţă în privinţa minorilor şi a interdişilor, din causă că, în privinţa lor, ea trebue neapărat să aibă loc sub beneficiŭ de inventar. (Art. 405, 454.) (Vedĭ *suprà*, p. 309.)

Ceĭ de al treile interesaţi, creditorĭ, legatarĭ sau comoşteni-

---

facti, quam animi; nam hoc animo esse debet, ut velet esse heres." (L. 20. Pr. *in fine*, Dig. Lib. 20. Tit. 2.)

Astfel, dacă moştenitorul găsind în averea de moştenire lucrurĭ care nu erau ale defunctuluĭ, a dispus de ele în credinţă că ele fac parte din moştenire, el a făcut act de proprietar, şi prin urmare, esistă acceptaţiune tacită, pentru că acest act lasă a se presupune neapărat voinţa de a fi moştenitor, cu toate că calitatea sa de moştenitor nu'ĭ dă dreptul de a dispune de lucrurile care nu fac parte din moştenire. Laurent. IX. 305. Demolombe. XIV. 409. Demante. III. 98 bis, III. Ducaurroy. II. 569. Marcadé. III. 203. Toullier. D. II. (partea II) 327. Aceeaşĭ soluţiune era admisă şi la Romanĭ: „*Gerit pro herede, qui animo agnoscit hereditatem*, **licet nihil attingat hereditarium**; *idemque esse, et si alienam rem, quasi hereditariam, possedisset.*" L. 88. Dig. 29. 2.

Dar, dacă acel chiemat la moştenire dispune de un lucru care face parte din moştenire, în credinţă că acel lucru aparţine altuia, el nu face act de proprietar şi nu se socoteşte că a primit moştenirea, cu toate că lucrul înstrăinat face în realitate parte din succesiune, pentru că el n'a manifestat voinţa de a primi moştenirea, de vreme ce, în spiritul luĭ, lucrul nu aparţinea defunctuluĭ, ci altuia. Eroarea în care se găseşte persoana chiemată la moştenire distruge decĭ intenţiunea sa de a primi moştenirea, dacă el va dovedi eroarea în care se găseşte. Demolombe. XIV. 410, 411. Laurent. IX. 306. Arntz. II. 1393. Marcadé. III. 203. Demante, *loco cit.* Toullier D. *loco cit.* Mourlon. II. 219. Comp. Cas. Fr. D. P. 68. 1. 130. Aceeaşĭ soluţiune era admisă şi la Romanĭ. Vedĭ L. 87, Pr. Dig. Lib. 29. Tit. 2, *de aduirenda, vel omittenda hereditate.*

[1]) Instanţa de fond este suverană apreciatoare asupra faptelor din care se deduce acceptarea tacită a uneĭ moşteniriĭ. Constatarea în fapt că cineva a făcut act de moştenire scapă decĭ de controlul curţeĭ de casaţie. Cas. Rom. Dreptul pe 1888. No. 14.—Moştenirea maĭ poate încă fi primită tacitamente în casul Art. 692, prin acceptarea alteĭ moşteniriĭ. Astfel, dacă presupunem că tatăl meu a murit înaintea tatăluĭ-luĭ (bunicul meu), şi maĭ înainte de a primi moştenirea cuvenită luĭ, eu voĭ putea primi moştenirea buniculuĭ, însă aceasta constitue o acceptare tacită a moştenireĭ tatăluĭ meu în al căruĭ patrimoniu se găseşte moştenirea buniculuĭ meu.

[2]) Acceptaţiunea tacită ar remânea validă, cu toate că actul din care ea resultă ar fi fost în urmă anulat, dacă nulitatea n'ar fi de natură a distruge voinţa aceluĭ care a acceptat. Demol. XIV. 465. Laurent. IX. 319. Aubry et Rau V. § 611, n. 36. Vedĭ *suprà*, p. 312, n. 3.

torĭ care ar pretinde că persoana chiemată la moştenire a primit moştenirea fie în mod espres, fie tacitamente, trebue să dovedească, ca reclamanţĭ, afirmaţiunea lor (Art. 1169) (Demol. XIV. 466), şi dovada, în privinţa acceptaţiuneĭ tacite, se poate face prin orĭ ce soiŭ de mijloace, chiar şi prin marturĭ. (Demol. XIV. 467.)

Condiţiuni cerute pentru ca să existe acceptarea tacită. Controversă.

Care sunt condiţiunile cerute pentru ca să esiste acceptaţiune tacită? La prima vedere s'ar părea că Art. 689 prescrie două condiţiunĭ, şi anume: 1° că actul să nu poată fi făcut de cât în calitate de moştenitor; şi 2° că el să lese a presupune neapărat intenţiunea de a accepta. Şi într'adevĕr, Chabot (Art. 778, No. 2) şi Poujol (Art. 778, No. 2) susţin că conjuncţiunea *şi* care, în tecst, întruneşte ambele frase, prescrie esistenţa ambelor condiţiunĭ. Se admite însă în genere că numaĭ o condiţiune este prescrisă de lege pentru esistenţa acceptaţiuneĭ tacite, celaltă servind numaĭ de esplicare. Care este însă definiţiunea, şi care esplicarea? Majoritatea autorilor susţin că acceptaţiunea tacită esistă de câte orĭ actul lasă a se presupune neapărat intenţiunea de a accepta moştenirea şi că cerinţa ca actul să nu poată fi făcut în altă calitate de cât în acea de moştenitor sau maĭ bine dis de proprietar nu este de cât o desvoltare şi o esplicare a definiţiuneĭ cuprinsă în primul membru de frasă, care ca atare ar putea se lipsească din tecst. [1]) Această părere poate se fie adevĕrată în codul francez, unde tecstul prevede maĭ întâĭ că actul să lese a presupune neapărat intenţiunea de acceptare şi apoĭ ca el să nu poată fi făcut de cât în calitate de moştenitor. La noĭ însă, unde tecstul este altfel redactat, şi unde a doua condiţiune a tecstuluĭ francez a devenit cea dintâĭ, s'ar putea foarte bine susţine că cerinţa ca actul să nu poată fi făcut în altă calitate de cât acea de moştenitor e definiţiunea şi restul fraseĭ o esplicare şi o desvoltare a acesteĭ definiţiunĭ. Decĭ, dacă acel chiemat la moştenire a făcut un act pe care el nu'l putea face de cât în calitate de moştenitor, adecă de proprietar şi de stăpân al moştenireĭ, esistă acceptaţiune tacită, pentru că acest act implică neapărat intenţiunea de a fi moştenitor. [2])

Astfel, orĭ ce act juridic pe care acel chiemat la moştenire

[1]) Mourlon. II. 219. Marcadé. III. 203. Ducaurroy. II. 569. Arntz. II. 1393. Laurent. IX. 301. Demolombe. XIV. 398.

[2]) Aubry et Rau. V. § 611, nota 14. Aceasta era şi teoria romană: „*Pro herede enim gerere, est* **pro domino** *gerere; veteres enim heredes pro dominis appellabant.*“ (Instit. § 7. Lib. 2. Tit. 19.) Vedĭ şi § 26, Tit. 22, *Ulpiani Reg.*, unde se dice: „*Pro herede gerit, qui rebus hereditariis,* **tanquam dominus utitur.**“—Acel care a făcut act de proprietar şi de stăpân al moştenireĭ nu poate să declare în urmă că el n'a înţeles a primi moştenirea: *Protestatio contra actum non valet.* Demol. XIV. 464. Laurent. IX. 319.

a fost în drept a'l face în o altă calitate de cât în acea de moştenitor, nu atrage după sine acceptaţiunea tacită. [1])

Acte care nu atrag acceptarea tacită a succesiuneĭ.

[1]) Aubry et Rau. V. § 611. p. 145. Demol. XIV. 402, 403. Laurent. IX. 301. Duranton. VI. 378. Chabot. Art. 778. No. 8. „... *Si quid quasi non heres egit, sed quasi* **alio jure dominus**, *apparet non videri pro herede gessisse.* (L. 20. Pr. *in fine.* Dig. Lib. 29. Tit. 2.)

Astfel, dacă moştenitorul era numit esecutor testamentar de către defunct (Art. 910—919), vêndarea avereĭ mişcătoare făcută potrivit Art. 916 § 3 nu atrage neapărat acceptarea moştenireĭ, fiind că el a putut face asemene vêndare nu ca moştenitor, ci în calitate de esecutor testamentar. Demol. XIV. 406. Laurent. IX, 301, *in medio.*

Tot astfel, moştenitorul care ar fi fost mandatarul defunctuluĭ n'ar fi considerat ca primitor al moştenireĭ, cu toate că în neştiinţa morţeĭ mandanteluĭ, el ar fi urmat cu mandatul înainte, înstrăinând, bună oară, o parte din averea mandanteluĭ, pentru că el a putut face asemene acte în calitatea sa de mandatar. Demolombe. XIV. 407.

Dacă presupunem că moştenitorul care ar fi fost tovarăş cu defunctul ar fi urmat tovărăşia şi după moarte, în urma încetăreĭ asociaţiuneĭ (Art. 1523 § 3), aceasta n'ar constitui o acceptare a moştenireĭ, pentru că el a putut să lucreze în calitate de asociat. Demolombe. XIV. 405. Laurent. IX. 302. Aubry et Rau. V. § 611. p. 146. Belost-Jolimont, asupra luĭ Chabot, Art. 778, No. 21, observ. 3.—La Romanĭ, se făcea o distincţiune: asociatul nu se considera ca primitor al moştenireĭ de câte orĭ începea o operaţie nouă (*quid novum*) în urma morţeĭ luĭ *de cujus*, pe când faptul de a continua o operaţie începută (*rem cœptam*) din timpul vieţeĭ luĭ *de cujus* se considera ca o acceptaţiune tacită a moştenireĭ. (L. 42 § 1. Dig. Lib. 29. Tit. 2.) Comp. Chabot, Art. 778, No. 21 şi Duranton, VI. 379, care admit şi astăzĭ soluţia dreptuluĭ roman.

Faptul, de asemenea, din partea unuĭ moştenitor care ar fi stăpânit acelaş lucru în indivisiune împreună cu *de cujus ... bona communia* (L 78. Dig. Lib. 29. Tit. 2) de a se folosi de acelaşĭ lucru şi în urma morţeĭ coproprietaruluĭ, acum autorul seu, sau de a lua chiar pentru prima oară în stăpânire acel lucru în urma deschidereĭ moştenireĭ (comp. Cas. Fr. D. P. 68. 1. 130), nu poate fi considerat ca o acceptare tacită, pentru că el a putut lucra ca coproprietar, *pro suo.* (L. 20 § 1. Dig. *loco cit.*) Laurent. IX. 303. Demolombe. XIV. 404. Aubry et Rau. V. *loco cit.*—*Contrà.* Chabot, Art. 778, No. 8 şi 15, după care acceptaţiunea tacită ar esista de câte orĭ lucrul comun ar fi divisibil şi acel chiemat la moştenire n'ar mărgini folosinţa sa la partea cuvenită luĭ. Această distincţie între lucrurile divisibile şi indivisibile, admisă şi la Romanĭ (L. 78. Dig. Lib. 29. Tit. 2), cu drept cuvênt se vede însă respinsă de anotatorul seu, Belost-Jolimont.

In fine, moştenitorul care ar fi garantat pe defunct, sau care ar fi codebitor solidar cu dênsul nu s'ar considera ca primitor al moştenireĭ, dacă el ar fi plătit datoria din banĭ seĭ, pentru că el a putut face această plată în calitate de garant sau de codebitor. (Art. 1042, 1652 urm.) Demolombe. XIV. 408. Duranton. VI. 381.

Ce trebue să decidem pentru casul când moştenitorul, luând stăpânirea unuĭ lucru a defunctuluĭ încă din momentul pe când el era în viaţă, ar urma de a'l stăpâni şi în urma deschidereĭ moş-

Prin aplicaţiunea acestor principiĭ, Art. 690 prevede că actele curat conservatorĭĭ, [1]) de îngrijire [2]) şi de administraţie provisorie[3]) nu sunt acte de primire sau de acceptare a moştenireĭ, Acte care atrag acceptaţiunea tacită. Art 690.

---

tenireĭ? Posesiunea sa nu poate să fie considerată, în asemene caz, ca o acceptare tacită, pentru că el poate stăpâni acel lucru nu numaĭ ca moştenitor, dar şi ca posesor. Laurent. IX. 304. Demolombe. XIV. 408 *ter*. Curtea Besançon. D. P. 58. 2. 30.—*Contrà.* Curtea din Riom. Dalloz. Répert. *Succession.* No. 467.

[1]) Actele conservatorĭĭ (*servare*) sunt acele care au de obiect păstrarea avereĭ şi împedicarea de a se deteriora (*custodiæ causa*). (L. 20. Pr. Dig. Lib. 29. Tit. 2.) Ele pot să emane şi de la persoanele incapabile (Veḑĭ Tom. II. p. 177) şi sunt cuprinse în actele de administraţie. Astfel sunt, de esemplu, punerea şi rădicarea sigilelor, facerea catagrafieĭ, întreruperea prescripţieĭ care curge în contra moşteniriĭ (Art. 1884), reînoirea sau înscrierea ipotecilor neînscrise încă, reparaţiile urgente, asigurarea avereĭ contra foculuĭ sau contra grindeneĭ, poprirele în mâna celor de al treilea spre înacasarea banilor datoriţĭ de debitorĭĭ moşteniriĭ (Art. 455 urm. Pr. Civ.), facerea unuĭ comandament sau a uneĭ somaţiĭ, protestul uneĭ poliţe sau unuĭ bilet la ordine, adunarea recolteĭ pentru ca să nu peară pe câmp, esercitiul acţiunilor posesorĭĭ din partea moştenitorilor care au sezina etc. Laurent. IX. 310, 314, 331. Demolombe. XIV. 419 ter, 424. Arntz. II. 1394. Mourlon. II. 220. Ducaurroy. II. 571. Acte conservatorĭĭ.

Moştenitorul ar putea cere nominaţiunea unuĭ gerant a avereĭ de moştenire atunci, de esemplu, când maĭ mulţĭ comoştenitorĭ n'ar putea să se înţeleagă asupra administraţiuneĭ avereĭ. Demolombe. XIV. 278. Legiuitorul ar fi trebuit însă să impue moştenitoruluĭ obligaţia de a administra şi să'l facă responsabil, ear nu numaĭ să'ĭ confere dreptul de a administra provisor. Această obligaţie ar fi trebuit să fie impusă cel puţin descendenţilor şi ascendenţilor, pentru că eĭ posedă moştenirea *ipso jure, a die mortis.* (Art. 653.) Comp. Laurent. IX. 276, *in medio.* Rânduirea unuĭ administrator.

[2]) Faptul de a lua cheile caseĭ, hârtiile sau alte lucruri de valoare ale defunctuluĭ (L. 29. Dig. Lib. 29. Tit. 2) spre a împedeca orĭ ce sustracţiune (*custodiæ causa*), precum şi mutarea în una din încăperile caseĭ defunctuluĭ constitue un act de îngrijire sau de privighere şi nu atrage numaĭ de cât după sine primirea moşteniriĭ. Demolombe. XIV. 420. Marcadé. III. 206. Ducaurroy. II. 571. „*Si paterna hereditate te abstinuisse constiterit, et non ut heredem in domo, sed ut* **inquilinum, vel custodem, vel ex alia justa ratione** *habitasse liquido fuerit probatum; ex persona patris conveniri te procurator meus prohibebit.*“ (L. 1 Cod. Lib. 6. Tit. 31.) —Faptul însă de a se muta în casă ca proprietar, spre a se folosi de ea, (*ut heredem in domo*), constitue o acceptare tacită. Laurent. IX. 313. Demolombe. XIV. 422, 423. Acte de îngrijire sau de privighere.

[3]) Actele de administraţie definitivă şi cu titlul de stăpân, *pro suo*, implică din contra ca şi actele de dispoziţie (Art. 691), acceptarea tacită a moşteniriĭ, orĭ cât de minimă ar fi fost valoarea obiectelor pentru care ele ar fi fost esercitate. Demolombe. XIV. 462, 463. Aubry et Rau. V. § 611, p. 147. Laurent. IX. 311. Legea nu ne arată însă care sunt actele de administraţie provisorie şi acele de administraţie definitivă. (Comp. Art. 1536.) Actele de administraţie Acte de administraţie provisorie.

dacă acel ce le a făcut n'a luat în ele titlul sau calitatea de

---

provisorie sau de *simplă* administrație, după cum se esprimă Art. 430, sunt fără nici o îndoeală actele de natura urgentă, care nu pot fi amânate până la acceptarea sau lepădarea moștenirei, și pe care în regulă generală moștenitorul le va face în termenul ce el are după Art. 706 pentru a face inventar și a delibera. Laurent. IX. 311. Demolombe. XIV. 415 bis, 429.—Aceste acte se vor face, cele mai multe ori, spre îndeplinirea unei datorii de cuviosie *(pietatis causa)*, sau spre a cunoaște câtimea averei, sau spre a se îngriji de avere și a o conserva, *custodiæ causa*, după cum se esprimă legea 20 § 1. Dig. Lib. 29. Tit. 2. „Acel ce au făcut un lucru la moștenire pentru cuviosie sau păstrare, dice Art. 1030 din codul Calimach, adecă îngropând pe mort, dând hrană robilor sau vitelor (Comp. L. 20 § 1. Dig. Lib. 29. Tit. 2), sau cu chirie case, sau alte zidiri, ori întocmind cele stricate, ori vênd cu bună credință lucrurile supuse lesnei stricăciuni, acesta nu se socotește că prin acele lucruri au primit moștenirea; *este însă dator mai înainte să arate scopul seu, cum că el nu face aceste ca un moștenitor, ci numai pentru cuviința sau păstrarea lucrurilor.*“ Fiind că legea nu distinge actele de administrație provisorie de acele de administrație definitivă, moștenitorul va face foarte bine, după cum prevede codul Calimach, de a'și arata scopul seu, pentru ca actul să nu se interprete ca o acceptare a moștenirei. Laurent. IX. 319. Demolombe. XIV. 429. Toullier. D. II. (partea II) 331.—Nu se poate însă dice, după cum face Toullier (No. 332), că, în caz de îndoeală, acel chiemat la moștenire este presupus că a făcut actul în interesul seu propriu și în calitate de moștenitor, nici că el a înțeles a face numai un act de administrație provisorie, după cum susține Demolombe (XIV. 429), pentru că asemene presumțiuni nu se vêd nicăiri în lege. Tot ce se poate dice este că numai judecătorii vor aprecia în mod suveran caracterul actului, după împrejurările causei și după reservele făcute de moștenitor.

Art. 1030 C. Calimach.

Autorisația justiției. Controversă.

Autorii merg și mai departe, sfătuind pe moștenitor de a cere autorisația justiției pentru actele de administrație indoelnice (analogie din Art. 707), (V. Demolombe. XIV. 429), însă cu drept cuvênt s'a dis că justiția n'are competența de a da asemene autorisațiuni de cât în casurile anume determinate de lege. Laurent. IX. 318.—Actele de o administrație provisorie nu s'ar considera ca o primire tacită a moștenirei, chiar dacă acel în drept le ar fi făcut cu banii proveniți din averea moștenirei. Demolombe. XIV. 430.

Să vedem acum care acte intră în actele de administrație provisorie, și care pot fi socotite ca acte de administrație definitivă.

Inmormêntarea defunctului.

Inmormêntarea defunctului se consideră ca un act de administrație provisorie, și prin urmare, nu atrage neapărat acceptarea tacită a moștenirei, după cum prevede espres Art. 1030 din codul Calimach, chiar dacă ea ar fi fost făcută cu banii proveniți din averea succesiunei. Laurent. IX. 312. Demol. XIV. 417, 418.—*Contrà.* Chabot, Art. 778, No. 19, 7°. Comp. L. 14 § 8, Dig. Lib. 11. Tit. 7; L. 20. § 1. Dig. Lib. 29. Tit. 2; L. 4. Cod. Lib. 3. Tit. 31.—Aceasta se înțelege însă numai pentru cheltuelele de îngropare propriu dise (Art. 1279 § 2), căci facerea unei cheltueli prea mare, precum ar fi rădicarea cu banii moșteniri a unei petre mo-

moştenitor, pentru că de şi asemene acte pot fi interpretate ca

numentale *(mausoleum)* ar putea fi privită ca o acceptare tacită a moştenireĭ. Demolombe. XIV. 419.

La Romanĭ, închirierea imobilelor *(prœdia locando)* atrăgea după sine primirea tacită a moştenireĭ (Instit. § 7 *in medio*. Lib. 2. Tit. 19), pe când în codul Calimach (Art. 1028), numaĭ arendările de moşiĭ aveau această consecinţă, inchirierele caselor neconsiderânduse ca o *pro herede gestio*. (Art. 1030.)—Astăḑĭ, arendarea moşiilor şi închirierea caselor pe un termen scurt (comp. Art. 427, 454, 534, 1268, 1260, 1419), şi chiar pe un termen maĭ lung de cinciĭ aniĭ, dacă contractul espirând, nu s'a putut găsi un arendaş sau un chiriaş pe un termen maĭ scurt, poate, după împrejurariĭ, să fie considerată ca un act de administraţie provisorie. Numaĭ închirierile şi arendările făcute pe un timp maĭ lung, fără vĕdită grabă şi trebuinţă, vor avea caracterul unuĭ act de administraţie definitivă. Laurent. IX. 315. Demolombe. XIV. 427 bis. Ducaurroy. II. 571, Toullier D. II. 331. Aubry et Rau. V. § 611, p. 145.—*Contrà*. Malpel, No. 190, care admite şi astăḑĭ soluţiunea dreptuluĭ Roman.—Şi faptul de a căuta singur o moşie remasă nearendată *(prœdia colendo)* poate fi considerat ca un act de administraţie provisorie. Demol. XIV. 425.—*Contrà*. Instit. § 7. Lib. 2. Tit. 19. Inchirierea imobilelor. Deosebire între dreptul Roman şi dreptul actual.

Acţiunile care ar avea de obiect isgonirea chiriaşuluĭ pentru neplată de câştiŭ (Art. 1439) şi acţiunile posesoriĭ nu atrag de asemene acceptarea moştenireĭ. Celelalte acţiunĭ se consideră ca acte de dispoşiţie, şi prin urmare, atrag primirea tacită a moştenireĭ. Actiunĭ judecătoreştĭ.

La Romanĭ (L. 2 Cod. Lib. 6. Tit. 30 şi L. 8 § 1. Cod. Lib. 3. Tit. 28) şi în dreptul nostru anterior (Art. 1028 Cod. Calimach şi Art. 10, P. IV, Cap. 3, cod. Caragea), faptul de a plăti datoriile moştenireĭ din baniĭ seĭ era considerat ca o *pro herede gestio* şi atrăgea primirea tacită a moştenireĭ. Astăḑĭ, plata datoriilor din punga sa poate, după împrejurariĭ, să lese a se presupune acceptarea tăcută a moştenireĭ, fără însă a lăsa a se presupune aceasta *neapărat*, căcĭ moştenitorul a putut să plătească datoriile defunctuluĭ pentru respectul memorieĭ sale. (Comp. Art. 1093 şi 1108 § 4.) Laurent. IX 328. Demol. XIV. 455. Ducaurroy. II. 568. Duranton. VI. 418. Demante. III. 98 bis, IV. Arntz. II. 3194. Cas. Fr. D. P. 69. 1. 461.—*Contrà*. Chabot. Art. 778, No. 19, 20.—Aceeaşĭ soluţie mi se pare admisibilă chiar când acel chiemat la moştenire ar plăti datoriile din baniĭ moştenireĭ. Laurent. IX. *loco cit.* Demolombe. XIV. 427. Cas. Fr. D. P. 69. I. 409.—*Contrà*. Duranton. VI. 402, după care, plata datoriilor din baniĭ moştenireĭ ar atrage primirea moştenireĭ, pentru că acest act ar constitui un act de dispoşiţie. (Art. 1095.) Plata datoriilor moştenireĭ.

Moştenitorul care ar lua însuşĭ din averea de moştenire ceea ce i s'ar cuveni ca legatar sau ca creditor al defunctuluĭ n'ar primi prin aceasta numaĭ de căt moştenirea, de şi procedura sa n'ar fi tocmaĭ regulară. Laurent. IX. 329. Demolombe. XIV. 458. Duranton. VI. 400, 401.—*Contrà*. Toullier D. II. (partea II.) 330. Chabot, Art. 778. No. 16. Aubry et Rau. V. § 611, nota 30. Faptul moştenitoruluĭ de a lua insuşĭ din moştenire ceea ce i s'ar cuveni nu constitue o acceptarea moştenireĭ. Controversă.

Faptul din partea moştenitoruluĭ de a plăti drepturile de mutaţiune cuvenite fisculuĭ după legea timbrului. (Veḑĭ *suprà*, p. 234) (comp. Arntz. II. 1394. Marcadé. III. 206. Laurent. IX. 330), sau de a urma cu vêndările ḑilnice a unuĭ stabiliment comercial ce ar

acte de proprietar, totuşĭ nu urmează numaĭ de cât ca ele să fie neapărat interpretate ca atare, de vreme ce acel în drept a putut să le facă nu ca proprietar, ci numaĭ în calitate de persoană în drept a moşteni, spre a face acte folositoare pentru întreaga moştenire *(gerendi animo)*.[1]) (Comp. Art. 1016.)

Acte de dispoziţie. Art. 691.

Actele de dispoziţiune, ca şi actele de administraţie definitivă, implică din contra acceptaţiunea moştenireĭ, orĭ cât de mică ar fi valoarea obiectelor în privinţa cărora ele ar fi fost esercitate. (Art. 691.)

Înstrăinarea drepturilor succesorale.

Astfel, înstrăinarea drepturilor succesorale, adecă a dreptuluĭ ce are un moştenitor de a primi moştenirea pur şi simplu sau sub beneficiŭ de inventar (Art. 685), sau de a o lepăda (Art. 695 urm.) fie ea cu titlu oneros (vêndare, schimb, transacţie), fie cu titlu gratuit (donaţiune) făcută de un moştenitor orĭ cuĭ, fie unuia din comoştenitorĭ, fie unuĭ străin, fie tuturor comoştenitorilor, fie numaĭ unora dintrênşiĭ, după cum prevede espres tecstul francez (780), atrage după sine primirea tacită şi simplă a moştenireĭ, pentru că înstrăinarea nu poate să emane de cât de la *proprietar*, şi moştenitorul n'ar fi proprietar dacă n'ar fi acceptat moştenirea.[2])

Înstrăinarea drepturilor succesorale atrage acceptarea tacită a moştenireĭ, chiar când moştenitorul ar fi protestat în actul de înstrăinare contra presumţiuneĭ legale de acceptare, căcĭ el nu poate face acte de stăpân şi de proprietar, fără a fi proprietar.

Deosebirĭ între renunţarea pură şi simplă şi donaţiunea făcută către comoştenitorĭ.

Această soluţiune pare a fi îndoelnică, maĭ cu samă în caz când înstrăinarea cu titlu gratuit ar fi fost făcută către toţĭ comoştenitoriĭ, căcĭ donaţiunea drepturilor succesorale ce unul din moştenitorĭ ar face tuturor celorlalţĭ comoştenitorĭ pare a echivala cu o renunţare, de vreme ce ea profită tuturora, întocmaĭ ca şi renunţarea. (Art. 697.) In realitate însă, renunţarea se deosebeşte de donaţiune în maĭ multe puncte. In adevĕr, moştenitorul care renunţă nu dă nimic nimăruĭ, ci se leapădă numaĭ de moştenire, şi dacă partea sa profită celorlalţĭ comoştenitorĭ, aceasta este independent de voinţa luĭ, şi numaĭ prin efectul legeĭ, pe când

---

fi avut defunctul, poate de asemene să fie considerat ca un act de administraţie provisorie care nu atrage neapărat primirea moştenireĭ. Demolombe. XIV. 428 bis. Cas. Fr. D. P. 77. 1. 153.

Art. 1029 din codul Calimach maĭ prevede încă că nu se socoteşte că au primit moştenirea, acel ce maĭ înainte de întrare în ea s'a împrumutat cu banĭ de la împreună-moştenitorul (comoştenior.)

[1]) Dacă el ar fi luat în act titlul sau calitatea de moştenitor, atunci acceptarea ar fi espresă. (Art. 689.) Laurent. IX. 309. Demolombe. XIV. 414, 415. Duranton. VI. 403. Aubry et Rau. V. § 611, nota 25.

Dreptul Roman

[2]) Şi la Romanĭ, un moştenitor nu putea înstrăina drepturile sale de moştenire, fără a manifesta intenţiunea de a fi moştenitor. L. 6. Cod. Lib. 6. Tit. 30. L. 2. Cod. Lib. 6. Tit. 37; L. 2. Cod. Lib. 2. Tit. 3, *de pactis*. Comp. şi *Gaii Instit.* Coment. II, § 35-37 precum şi Coment. III. § 85-87.

moştenitorul dăruitor dispune din contra de partea sa cu consimţĕmêntul comoştenitorilor seĭ care primesc această parte de la dênsul, ear nu de la lege, de unde resultă că regulele dreptuluĭ comun relative la raportul (Art. 751 urm.) la revocarea (Art. 829 urm.) şi la reducerea donaţiunilor (Art. 847 urm.) îşĭ vor primi aplicaţiune şi în specie. [1])

Consecinţile Art. 691.

Din faptul că acel care a înstrăinat drepturile sale succesorale a primit tacitamente moştenirea resultă că el poate fi urmărit chiar *ultra vires* de creditoriĭ moştenireĭ, remânêndu'ĭ însă recurs în contra cumpărătoruluĭ sau a primitoruluĭ daruluĭ, pe când acel care a renunţat la o moştenire nu maĭ poate fi urmărit de creditoriĭ eĭ. De asemene, acel care a vêndut sau a dăruit drepturile sale succesorale primind moştenirea nu poate opri darul ce ar fi primit de la *de cujus* (Art. 751), pe când moştenitorul renunţător poate în tot-deauna să oprească darul sau să ceară legatul ce i s'ar fi făcut în limitele părţeĭ disponibile. (Art. 752.)

Acte care maĭ implică primirea tacită a moştenireĭ.

Primirea tacită a moştenireĭ maĭ esistă încă după Art. 691: 1° când unul din moştenitoriĭ renunţă chiar gratuit (adecă prin donaţiune) în favoarea *unuia* sau *a maĭ multor comoştenitoriĭ*, [2]) căcĭ acel care renunţă astfel dispune de moştenire, ceea ce n'ar fi putut face dacă el n'ar fi acceptat-o; [3]) 2° când renunţarea se face

[1]) Ducaurroy. II. 572. Marcadé. III. 207. Mourlon. II. 224, 225. Arntz. II. 1396. Demol. XIV. 434. Demante. III. 100. bis, 1. Laur. IX. 323. 324.

[2]) Renunţarea gratuită sau fără plată făcută de un moştenitor *tuturor comoştenitorilor*, ear nu numaĭ unuia sau maĭ multora dintr'ênşiĭ, nu implică acceptaţiunea moştenireĭ, pentru că asemene renunţare n'ar schimba efectele renunţăreĭ pure şi simple (Art. 697), ci ar declara numaĭ şi ar confirma ceea ce are loc de drept. (Argum. din Art. 691, 1° şi 2°.) Arntz. II. 1395. Laurent. IX. 325, *in fine*. Demolombe. XIV. 439. Demante. III. 100 bis, I. Bonachi. III. p. 115.—Art. 938 din codul Italian este formal în această privinţă. O asemene renunţare, pentru a fi validă, va trebui decĭ făcută la grefa tribunaluluĭ, conform Art. 695, ear nu prin convenţiune espresă sau tacită. Laurent. IX. 432.

Renunţarea gratuită făcută tuturor moştenitorilor nu implică acceptaţiunea moştenireĭ.

[3]) Renunţarea în folosul numaĭ a unora din comoştenitoriĭ profită numaĭ acelora în favoarea cărora ea a fost făcută, ear nu tuturor moştenitorilor, după cum ar fi profitat o renunţare pur şi simplă. (A. 697.)

Renunţarea va fi făcută în forma donaţiunilor, ear nu la grefă.

Renunţarea fiind în asemene caz o donaţiune, va trebui să fie făcută sub pedeapsă de nulitate în forma donaţiunilor (Art. 813 urm.), ear nu la grefa tribunaluluĭ. Arntz. II. 1396. Laurent. IX. 326. Mourlon. II. 226. Duranton. VI. 397. Marcadé. III. 208. Demante. III. 100, bis, II. Demolombe. XIV. 442 bis. Cas. Fr. Répert. Dalloz. *Succes.* 478, nota 1.—*Contrà*. Cas. Fr. D. P. 58. 1. 433.

Acceptaţiunea esistă ea când renunţarea n'a fost făcută în forma donaţiunilor? Controversă.

In caz când renunţarea n'ar fi fost făcută în forma donaţiunilor, ea va fi nulă şi acceptarea moştenireĭ n'ar avea fiinţă, în asemene caz, după uniĭ, peutru că nu s'ar putea dice că moştenitorul a manifestat intenţiunea sa de a accepta moştenirea, această manifestaţiune fiind inesistentă. Laur. IX. 327. Demante. III. 100 bis, III.—*Contrà*. Demol. XIV. 443. Arntz. II. 1396. Marcadé. III. 208, *in fine*.

cu titlu oneros în folosul *tuturor comoştenitorilor* fără deosebire, şi renunţătorul îşi primeşte preţul renunţăreĭ, [1]) fie în bani, fie în producte, fie în îndeplinirea unor obligaţiuni contractate de către aceĭ cărora renunţarea trebue să folosească. [2])

Art. 691 este enumerativ, ear nu limitativ.

Aşa dar, Art. 691 prevede treĭ casuri speciale în care renunţarea la moştenire implică acceptaţiunea eĭ tacită. Aceste treĭ casuri nu sunt însă prevĕḑute de legiuitor în mod limitativ, ci *exempli gratia*, căcĭ orĭ ce act de dispoziţiune şi de administraţie definitivă atrage după sine primirea tacită a moştenireĭ. [3])

---

[1]) Comp. Cas. Rom. Dreptul pe 1888, No. 27.—De câte orĭ renunţătorul primeşte banĭ sau un alt lucru drept preţ al renunţăreĭ, operaţiunea nu maĭ este o renunţare propriu dişă, ci o vênḑare care, prin urmare, va fi perfectă între părţĭ prin concursul consimţĕmêntuluĭ (Art. 1295), actul ce se va încheia între părţĭ servind numaĭ de probă, de unde resultă că o asemene renunţare, nu va putea fi primită de către grefierul tribunaluluĭ. Laurent. IX. 325, 326.

Dacă actul prin care se alcătueşte preţul este deosebit de renunţare, grefierul va primi declaraţia de renunţare, conform Art. 695, însă, în asemene caz, actul va fi nul ca primit de o persoană fără cădere. Comp. Demolombe. XIV. 438.

Deosebire între dreptul Roman şi dreptul actual.

La Romanĭ, renunţarea făcută sub condiţiune de a se plăti renunţătoruluĭ un preţ oare care (*pretio accepto*) nu era considerată ca o acceptaţiune: „*Et obtinuit, hunc pro herede quidem non gerere*, **qui pretium hereditatis omittendœ causa capit.**“ (L. 24, *ab initio*, Dig. Lib. 29 Tit. 2.) Când o asemene renunţare făcea însă să cadă testamentul defunctuluĭ, dreptul pretorian o considera ca frauduloasă (*in edictum prœtoris incidebat*) şi renunţătorul era obligat a libera legatul şi fideicomisul, ca şi cum ar fi primit moştenirea. (L. 24. Dig. *loco cit.* L. 2. Pr. Dig. Lib. 29. Tit 4. L. 6. Dig. Lib. 50. Tit. 17.)—Domat (*Lois civiles*. Lib. 1. Tit. 3. S-a 1, No. 19) întemeindu-se pe escepţiunea admisă de dreptul pretorian, după care acel care renunţa *pretio accepto* remânea responsabil către legatarĭ şi fideicomisarĭ, a emis părerea că asemenea renunţare este o vênḑare şi, prin urmare, atrage acceptarea moştenireĭ, părere care a fost îmbrăţoşată de redactorĭ coduluĭ francez. Veḑĭ Demolombe. XIV. 436, 438. Arntz. II. 1395. Părerea luĭ Domat consacrată de către legiuitorul actual este mult maĭ logică de cât acea a luĭ Pothier (*Succes*. Cap. III. S-a III, Art. 1, § 1) care susţinea că renunţarea cu plată se apropie maĭ mult de renunţare de cât de vênḑare. Comp. Laurent. IX. 325.

[2]) Arntz. II. 1395. Marcadé. III. 209. Demolombe. XIV. 438.

Esemplu de acte care atrag primirea tacită a moştenireĭ.

[3]) Demolombe. XIV. 444. Arntz. II. 1395, *in fine*.—Actele de căpitenie care atrag după sine acceptarea tacită a moştenireĭ sunt următoarele: donaţiunea sau vênḑarea unuĭ obiect al moştenireĭ, orĭ cât de mică ar fi valoarea luĭ; (Veḑĭ însă Art. 707); constituirea uneĭ ipotecĭ, uneĭ servituţĭ sau altuĭ drept real asupra imobililor moştenireĭ (Art. 1770 urm.); transacţiunea relativă la interesele moştenireĭ asupra unuĭ proces esistent sau viitor, fie cu legatarĭ fie cu alţiĭ (Art. 1706); compromisul făcut asupra aceloraşĭ interese (Art. 339 urm. Pr.); desistarea (Art. 260 Pr. Civ.); remiterea uneĭ

Acte de dispoșițiĕ care se consideră ca acte de administrațiĕ provisorie și care ca atare nu atrag primirea moștenireĭ.

Art. 707. [1])—Dacă cu toate aceste sunt în succesiune obiecte supuse stricăciuneĭ sau obiecte a căror conservare ar costa mult, eredele poate, în calitatea sa de persoană în drept a succede, și fără să se poată ḑice că s'a făcut acceptațiune din parte'ĭ, să iea autorisațiunea justițieĭ ca să vêndă acele obiecte.—Această vêndare trebue să se facă cu forma vêndărilor publice. (Art. 396, 681 683, 690, 716 C. C. Art. 432, 702 urm. 705 Pr. Civ. Art. 796 C. Fr.)

Cu toate că înstrăinarea avereĭ de moștenire este un act de dispoșițiĕ și că asemene acte atrag după sine primirea tacită a moștenireĭ, totuși vêndarea cu bună credință a lucrurilor supuse lesneĭ stricăciuniĭ, după cum se esprimă Art. 1030 și 1050 lit. v din codul Calimach, [2]) (*quæ mora deteriora fiunt*), precum grâne, fânațuri etc. sau a lucrurilor a căror păstrare ar ținea prea scump, precum ar fi niște caĭ de lucs, *quæ nimium sumptuosa sint, veluti jumenta, aut venalitia* (L. 5. § 1. Dig. Lib. 28. Tit. 8) se

datoriĭ unuĭ debitor saŭ acordarea unuĭ termen debitorilor moștenireĭ; stăpânirea *pro suo* a unor lucruri din averea de moștenire; faptul de a cere punerea în posesiune de la justițiĕ (Art. 653) (Demolombe. XIV. 260 și XV. 62); faptul de a cere împărțeala, de a intenta o acțiune, afară de acțiunile posesoriĭ și acele care au de obiect espulsarea chiriașuluĭ pentru neplată de câștiŭ, care se consideră ca acte de administrațiĕ; faptul din partea moștenitoruluĭ de a ataca testamentul saŭ un alt act a defunctuluĭ: *agnovisse successionem non immerito videtur.* (L. 14. Dig. Lib. 37. Tit. 4). Comp. Demolombe. XIV. 444 urm. Laurent. IX. 321, 322, 331. Duranton. VI. 385. Bonachi. III. p. 113.

Faptul de a dispune prin testament de un obiect care face parte din moștenire (Art. 907) se consideră de asemene, după moartea testatoruluĭ, ca o acceptare tacită a moștenireĭ, așa în cât moștenitoriĭ seĭ n'ar maĭ putea să invoace Art. 692, fiind că, în specie, autorul lor n'ar fi murit fără a fi primit moștenirea. Demolombe. XIV. 447. Duranton. IV. 384, nota 1. Comp. L. 86 § 2. Dig. Lib. 29. Tit. 2 și L. 6. Cod. Lib. 6. Tit. 30, *de jure deliberandi.*

[1]) Locul adevărat al Art. 707 nu este în secția a III-a de sub cap. V, unde el se află așeḑat, ci în secțiunea de față, care se ocupă de actele de administrațiĕ provisorie. Comp. Ducaurroy. II. 606.

Observ. asupra loculuĭ unde se găsește Art. 707.

[2]) „Prin catagrafia făcută câștigă moștenitorul următoarele folosuri, ḑice Art. 1050 din codul Calimach, lit. v, adecă el poate să ceară termen de la judecătorie pentru ca să poată vinde la vremea cuviincioasă și cu prețul căḑut lucrurile moștenireĭ supuse lesneĭ stricăciuniĭ, saŭ păstrăreĭ cu multe cheltueli pricinuitoare de pagubă, saŭ, de va cere trebuința, să le vêndă toate în ființa creditorilor și a legatarilor.“ Acelaș drept îl avea moștenitorul în timpul deliberăreĭ, și la Romani. Veḑi L. 5. § 1. Dig. Lib. 28. Tit. 8. Moștenitorul care făcea inventar putea chiar să înstrăineze toate bunurile moștenireĭ. L. 22 § 4, *in fine.* Cod. Lib. 6. Tit. 30.

Dreptul vechiŭ și dreptul Roman.

consideră ca un act de administrație provisorie, dacă s'au păzit fomalitățile prescrise de lege, adecă dacă s'au luat autorisația justiției (președ. tribunalului) conform Art. 702 Pr. Civ. și dacă vênd̦area s'a făcut prin mezat public (Art. 437 urm. și 677—680 Pr. Civ.), căcĭ, la din contra urmare, vênd̦area s'ar considera ca un act de administrație definitivă și ar atrage acceptațiunea pură și simplă a moștenireĭ. [1])

In privința productelor care se vênd d̦ilnic în piață, precum laptele, ouĕle, verdețurile etc., vênd̦area ar fi considerată ca un act de administrație, chiar dacă ea ar fi fost făcută de mână la mână, fără autorisarea justițieĭ. [2])

Despre transmisiunea moștenireĭ.[3])

Art. 692.—Când acela căruia se cuvine o succesiune a murit fără să se fi lepădat de dênsa[4]), sau fără s'o fi acceptat[5]) espres sau tacit, e-reḑiĭ seĭ pot *deadreptul*[6]) să accepteze saŭ să se lepede de dênsa. (Art. 653, 685, 689, 693, 695 urm. 899 C. C. Art. 781 C. Fr.)

---

[1]) Demolombe. XIV. 428. Laurent. IX. 317. Chabot. (Art. 796, No. 2 și 3). Aubry et Rau. V. § 611, p. 145. Mourlon. II. 220.

[2]) Demolombe. XIV. 276 și 428. Ducaurroy. II. 606. Demante. III. 99, bis. Laurent. IX. 276, 317, *in fine*. Veḑĭ și *infrà*, esplic. Art. 716.

Deosebire între moștenirea prin transmisiune și acea prin representație.

[3]) Nu trebue să confundăm transmiterea dreptuluĭ de a opta între lepădarea și acceptarea moștenireĭ cu representațiunea, căcĭ la moștenirea prin representație, eu nu moștenesc pe părintele meu pe care'l represint, ci moștenesc de a dreptul pe bunicul sau unchiul pe care l'ar fi moștenit părintele meu dacă ar fi trăit, și eu aș putea astfel veni la moștenirea buniculuĭ sau a unchiuluĭ meu, chiar renunțând la moștenirea tatăluĭ meu (Art. 668), pe când la moștenirea prin transmisiune, eu nu dobândesc averea buniculuĭ sau a unchiuluĭ meu ca moștenitorul seu, ci în numele părinteluĭ meu și în calitate de moștenitor a acestuĭ părinte, în a căruĭ patrimoniu am găsit o moștenire străină (comp. Art. 918 cod. Calimach), de unde resultă că eu n'aș putea dobândi prin transmitere averea buniculuĭ, dacă aș renunța la moștenirea tatăluĭ meu. Apoĭ, representația are loc numaĭ la moștenirea *ab intestat*, pe când moștenirea prin transmitere are loc și la moștenirea testamentară. Comp. Laur. IX. 70 și 374. Demol. XIII. 384. Demante. III. 102 bis, VII. Veḑĭ și *suprà*, p. 268, n. 1.

[4]) Dacă acel chiemat la moștenire ar fi lepădat-o, moștenitoriĭ seĭ vor fi străinĭ de dênsa ca și el, însă eĭ avênd aceleași drepturĭ pe care le avea și autorul lor, vor putea să se folosească de dispositiunea Art. 701 și să primească moștenirea, dacă ea n'ar fi fost acceptată de alțiĭ, și dacă prescripția n'ar fi îndeplinită contra lor. Arntz. II. 1383. Demolombe. XIV. 345 și XV. 53. Marcadé. III. 212. Mourl. II. 228. Demante. III. 102 bis, I. Aubry et Rau. V. § 613, p. 171.

[5]) Dacă acel chiemat la moștenire ar fi acceptat-o înainte de a muri, moștenirea s'a amestecat cu averea luĭ ne maĭ făcênd de cât un singur patrimoniu, care trece la moștenitorĭ, fără ca eĭ să maĭ poată reveni asupra acceptațiuneĭ de cât în casurile Art. 694.

Inesactitate de tecst.

[6]) Acest cuvênt, prin care legiuitorul a voit să traducă espresiunea

Art. 693.—Dacă ereḑiĭ seĭ nu se învoesc pentru acceptarea sau pentru lepădarea succesiuneĭ, succesiunea se va accepta sub beneficiŭ de inventar. (Art. 692, 704 urm. 751 C. C. Art. 702 urm. Pr. Civ. A. 782 C. Fr.)

Acel chiemat la o moştenire poate să aleagă între aceste treĭ soluţiĭ: 1° sau să primească moştenirea pur şi simplu, fie espres, fie tacitamente; 2° sau s'o primească sub beneficiŭ de inventar; 3° sau s'o lepede, fără însă a o putea primi sau lepăda în parte. (Veḑĭ *suprà*, p. 306.) Dacă el s'a sevêrşit din viaţă înainte de a'şĭ arăta socotinţa, moştenitoriĭ seĭ pot şi eĭ, la rêndul lor, să primească moştenirea fie pur şi simplu, fie sub beneficiŭ de inventar, sau să se lepede de dênsa. Acela căruia se cuvine o moştenire fie testamentară fie ab intestat (Demante. III. 102 bis, VII) transmite deciĭ în propira sa moştenire drepturile pe care el nu le a esercitat în timpul vieţeĭ sale. [1]) Moştenitoriĭ representând, în adevĕr, persoana defunctuluĭ, esercită toate drepturile pe care le ar fi putut esercita el însuşĭ, dacă ar fi trăit. Transmisiunea din partea aceluĭ chiemat la o moştenire care moare înainte de a opta între acceptare sau repudiare se aplică chiar moştenitorilor care n'au

---

franceză *de leur chef* nu este esact, căcĭ moştenitoriĭ nu primesc nicĭ leapădă moştenirea *deadreptul*, ci esercitând drepturile ce avea autorul lor, acuma defunct. Comp. Bonachi. III. p. 116.—In Art. 658, cuvintele *de leur chef* s'au tradus prin cuvintele: *în virtutea dreptuluĭ lor propriŭ*.

[1]) La Romanĭ, în dreptul vechiŭ, facultatea de a primi sau de a lepăda moştenirea nu se transmitea moştenitorilor după principiul: *hereditas non adita non transmittitur*. (L. 7. Cod. Lib. 6. Tit. 30.) Veḑĭ şi L. unică § 5, *in medio* şi § 13. Cod. Lib. 6. Tit. 51, *de caducis tollendis*.—După o constituţie a luĭ Theodosie însă, dreptul de a primi moştenirea trecea prin escepţie la câţĭ-va din moştenitoriĭ chiemaţĭ la succesiune, până când Justinian a întins în fine această escepţie la toţĭ moştenitoriĭ aceluĭ chiemat la moştenire mort în anul ce i se dădea pentru a delibera asupra primireĭ sau lepădăreĭ aceleĭ moşteniriĭ. „*Eam deliberationem et in omnes successores, sive cognatos, sive extraneos, duximus esse protelandam.*“ L. 19. Cod. Lib. 6. Tit. 30, *de jure deliberandi* etc. Dreptul Roman şi dreptul vechiŭ.

Aşa dar, pe când la Romanĭ, transmisiunea dreptuluĭ de a primi sau de a lepăda moştenirea constitue un mod aparte şi escepţional de moştenire, în dreptul modern, din contra, această trasmisiune este o aplicaţiune a principiilor generale de drept, căcĭ defunctul avênd facultatea, pe când trăea, de a primi sau de a lepăda moştenirea, acest drept trece la moştenitoriĭ seĭ, ca unul ce face parte din patrimoniul seu: „Avênd cineva drit de a moşteni pe altul, ḑice Art. 1054 din codul Calimach, de va muri maĭ înainte de a-şĭ arăta scopul seu, până la termenul hotărît de legĭ (care este de 100 de ḑile, pentru a delibera, după Art. 1035), că adecă voeşte sau nu voeşte a primi moştenirea aceluia, lasă dritul cerereĭ eĭ la moştenitoriĭ luĭ, ear de va muri după hotărîtul termen, nu le poate lăsa un drit pe care însuşĭ l'au perdut.“ Veḑĭ şi Art. 693 din acelaşĭ codice, citat *suprà*, p. 235, nota 5. Deosebire între dreptul Roman şi dreptul actual. Art. 693 şi 1054 Cod. Calimach.

sezina şi care ar muri înainte de a fi puşĭ în posesiune de justiţie. (Art. 653), căcĭ sezina fiind relativă numaĭ la posesiune, eĭ transmit proprietatea cu care sunt investiţĭ încă din momentul morţeĭ autoruluĭ lor. (Veḑĭ *suprà*, p. 229.) (Marcadé. III. 211. Demante. III. 102 bis, VII.)

Prin faptul că moştenitoriĭ primesc moştenirea cuvenită defunctuluĭ, eĭ primesc tacitamente şi moştenirea defunctuluĭ în patrimoniul căruia se găsea acel drept de moştenire. [1]) Aceasta este încă un caz de acceptaţiune tacită. Se poate decĭ primi o moştenire prin aceptarea alteĭ moşteniriĭ.

Raportul liberalităţilor. Art. 751. Moştenitoriĭ care dobândesc o moştenire prin transmisiune trebue să raporteze conform Art. 751, toate liberalităţile ce ar fi primit acela care le-a transmis succesiunea, dacă el are calitatea de descendent (Art. 751), şi dacă n'a fost scutit de raport, ear nu liberalităţile pe care eĭ le-ar fi primit de la primul defunct, căcĭ eĭ moştenesc numaĭ pe acela care le transmite moştenirea în a căruĭ patrimoniu se găseşte celaltă moştenire, ear nu pe acela a căruĭ avere o dobândesc prin transmisiune. (Veḑĭ Art. 918 cod. Calimach şi *infrà*, esplic. Art. 757.) [2]) Nu este decĭ esact de a se ḑice, după cum face Toullier (II. 188) şi Duranton (VI. 406) că moştenirea prin transmisiune ar fi un mod aparte de a moşteni. (Comp. Laurent. IX. 70. Arntz. II. 1383. Marcadé. III. 211.)

Art. 693. Moştenitoriĭ aceluia care transmite o moştenire continuând persoana autoruluĭ lor, formează o singură persoană, de unde resultă că eĭ nu pot să iee de cât o singură hotărîre în privinţa întregeĭ moşteniriĭ transmise. Uniĭ n'ar putea decĭ să primească moştenirea, ear alţiĭ s'o lepede, pentru că nicĭ autorul lor n'ar fi putut s'o primească numaĭ în parte. (Veḑĭ *suprà*, p. 306, nota 4.) Dacă acel care transmite o moştenire are decĭ maĭ mulţĭ moştenitoriĭ care nu se

---

[1]) Mourlon. II. 228. Arntz. II. 1383. Laurent. IX. 70. Demante. III. 102 bis, II.—Moştenitoriĭ aceluia care ar fi murit fără a'şĭ arăta socotinţa sa în privinţa moştenireĭ cuvenită luĭ perd dreptul de a primi sau de a lepăda acea moştenire prin renunţarea la moştenirea defunctuluĭ în a căruĭ patrimoniu se găsea acel drept. Arntz. II. 1383.

Plata a două tacse de înregistrare. [2]) Mourlon. II. 230. Arntz. II. 1383. Veḑĭ *suprà*, p. 324, nota 3.—In asemene caz, se vor plăti decĭ două tacse de înregistrare, căcĭ există două strămutări de proprietate. Pentru a nu plăti două tacse, moştenitorul aceluĭ care ar fi murit fără a-şĭ arăta socotinţa sa, ar putea însă, dacă ar fi în grad succesibil cu primul defunct, să renunţe în numele aceluĭ care ar fi murit fără a lua nicĭ o hotărîre în privinţa moştenireĭ ce i s'ar fi cuvenit, şi să primească acea moştenire în numele seu propriu. Demolombe. XIV. 343 bis. Nu se poate vedea în acest fapt o fraudă la legea timbruluĭ, căcĭ: *nullus videtur dolo facere, qui suo jure utitur.* (L. 55. Dig. Lib. 50. Tit. 17.) Comp. Cas. Fr. D. P. 49. 1. 132. D. P. 54. I. 157.

înţeleg în privinţa acceptaţiuneĭ sau lepădăreĭ eĭ,[1]) această mostenire va fi acceptată sub beneficiŭ de inventar.[2]) (Art. 693.) Aceasta este o escepţiune la Art. 686, după care nimene nu poate fi moştenitor în contra voinţeĭ sale (Veḑĭ *suprà*, p. 307.)

Această dispositie care a voit să curme o dată pentru tot-deauna cu dreptul vechiŭ francez (veḑĭ nota 2), conferă, ce e dreptul, moştenitorilor avantajul de a plăti datorille numaĭ până la concurenţa valoreĭ bunurilor primite (Art. 713), insă ea este nedreaptă pe de altă parte, căcĭ acel care transmite moştenirea a putut să primească un dar de la primul defunct (ascendentul seu) fără dispensă de raport, dar care va trebui să fi raportat conform Art. 751 de cătră aceĭ cărora moştenirea a fost transmisă.[3]) (Veḑĭ Critica Art. 693.

[1]) Art. 693 ar fi aplicabil, chiar dacă numaĭ unul din moştenitorĭ ar voi să primească moştenirea, cu toate că toţĭ ceilalţĭ, orĭ cât de mulţĭ i-am presupune, ar fi pentru renunţare. Demolombe. XV. 351. —Aceeaşĭ soluţiune ar fi adevĕrată când între moştenitorĭ ar fi un minor sau un interḑis. Demolombe. XV. *loco cit.*

[2]) La Romanĭ, din contra, fie care moştenitor era liber de a primi sau de a lepăda moştenirea pentru partea sa: *ut alter eorum partem suam adquirat, alter repudiet.* (L. 38, Pr. Dig. Lib. 30, partea I), soluţiune care se vede admisă şi prin Art. 940 din codul Italian. Unĭĭ puteaŭ să primească sub beneficiŭ de inventar, ear alţĭĭ pur şi simplu: „*Unicuique licet, contemnere hœc, quœ pro se introducta sunt.*“ (L. 41. Dig. Lib. 4. Tit. 4.) Dreptul Roman şi cod. Italian.

In dreptul vechiŭ francez, la caz de neînţelegere între moştenitorĭ asupra primireĭ sau lepădăreĭ moştenireĭ, judecătoriĭ aveau a decide dacă şi cum trebuea să se primească moştenirea, *după interesul defunctuluĭ care transmitea moştenirea*, ceea ce era absurd, căcĭ el fiind mort, nu maĭ putea să fie vorba de interesul seu, ci de interesul moştenitorilor seĭ. Dreptul vechiŭ francez.

Intervenţia tribunalelor faţă cu noul tecst, cum se află el redactat, nu maĭ este decĭ astăḑĭ cu putinţă. Laurent. IX. 376.— *Contrà.* Demante. III. 102 bis, V. Demolombe. XIV. 352.

[3]) Pentru a înlătura acest inconvenient, unĭĭ autorĭ nesocotind tecstul espres al legeĭ, care nu face nicĭ o distincţiune, susţin că moştenitoriĭ care ar voĭ să primească moştenirea nu pot să impue prin fapta lor obligaţia raportuluĭ acelora care n'ar voi s'o primească. Veḑĭ în acest sens: Demante. III. 102 bis, III. Belost-Jolimont asupra luĭ Chabot, Art. 782. Duranton. VI. 411. Delvincourt.—*Contrà.* Laurent. IX. 375. Arntz. II. 1384. Demolombe. XIV. 349. Mourlon. II. 229.—Duranton *(loco cit.)* intemeindu-se pe Art. 998, ḑice că moştenitorul care va cere acceptaţiunea va trebui să despăgubească pe moştenitoriĭ seĭ care prin această acceptaţiune ar fi fost supuşĭ la raport; acest autor uită însă că Art. 998 prevede o daună causată fără drept (*damnum sine jure factum*) şi acel care usează de dreptul seu nu comite nicĭ o daună. (L. 55. Dig. Lib. 50. Tit. 17.) Veḑĭ *suprà*, p. 326, nota 2, *in fine.*—Moştenitorul care ar fi acceptat moştenirea obligând astfel pe ceilalţĭ comoştenitorĭ la facerea raportuluĭ ar putea fi responsabil de daune numaĭ atuncĭ când ar fi esistat dol din partea luĭ, adecă când el s'ar fi înţeles

suprà, p. 326.) Mult mai logic este decî codul Italian (Art. 940), care reproducênd teoria Romană, permite fie căruĭ moştenitor de a primi sau de a lepăda moştenirea, după cum îl va povăţui interesul.

Despre efectele acceptaţiuneĭ.

Art. 688.—Efectul acceptaţiuneĭ (*fie ca espresă sau tacită*) se sue până la ţiua deschidereĭ succesiuneĭ. (Art. 653, 696, 699, 701 C. C. Art. 777 C. Fr.)

Acceptaţiunea avea o mare însemnătate la Romanĭ, unde moştenitorul *extraneus* nu dobândea moştenirea de cât prin adiţiune, [1] (*eundo ad hereditatem*). Astăţĭ însă, descendenţiĭ şi ascendenţiĭ dobândesc atât proprietatea cât şi posesiunea (Art. 653), ear ceilalţĭ moştenitorĭ numaĭ proprietatea în virtutea legeĭ, fără nicĭ o manifestaţie a voinţeĭ lor, şi chiar fară ştirea lor, aşa în cât toţĭ moştenitoriĭ, chiar şi aceĭ neregulaţĭ, fiind proprietarĭ prin efectul legeĭ încă din momentul deschidereĭ moştenireĭ (veţĭ *suprà*, p. 229), acceptaţiunea nu poate să le confere ceea ce era de maĭ înainte în patrimoniul lor. Moştenitorul care acceptă moştenirea, fie chiar sub beneficiŭ de inventar, [2] confirmă decî translaţiunea proprietăţeĭ care s'a îndeplinit în virtutea legeĭ, în cât el perde dreptul de a maĭ renunţa la moştenire şi remâne moştenitor irevocabil. [3] *Semel heres, semper heres.* Art. 688, care este o remă-

---

in mod fraudulos cu moştenitoriĭ celeilalte moşteniri cărora raportul este folositor: *fraus omnia corrumpit.* Veţĭ Demolombe. XIV. 349, *in fine.* Laurent. IX. 375. Marcadé. III. 214. Ducaurroy. II. 275. Mourlon. II. 229. Arntz. II. 1384.

[1]) Veţĭ *suprà*, p. 232, nota 2 şi p. 304, nota 2.—De la deschidere şi până la acceptare, moştenirea era fără stăpân (*hereditas jacens*), ceea ce făcea că, în acest interval, uniĭ o considerau ca persoană morală. Veţĭ *suprà*, p. 222, tecst şi nota 3. Aşa fiind lucrurile, de sigur că trebuea un tecst espres spre a se putea privi prin ficţiune pe moştenitorul care accepta, ca proprietar încă din momentul deschidereĭ succesiuneĭ, şi în adevĕr sunt maĭ multe tecste care emit acest princip: „*Heres quandoque, adeundo hereditatem, jam tunc a morte successisse defuncto intellegitur.*“ (L. 54. Dig. Lib. 29. Tit. 2). Veţĭ şi L. 138, Pr. Dig. Lib. 50. Tit. 17, unde se ţice: „*Omnis hereditas, quamvis postea adeatur, tamen cum tempore mortis continuatur.*“ Comp. şi L. 193, Dig. *loco cit.* „Intrarea în moştenire, orĭ şi când se va face, ţice Art. 1025 din codul Calimach, *se socoteşte din vremea morţeĭ lăsătoruluĭ de moştenire.*“ Veţĭ şi Art. 701 şi 1024 din acelaşĭ cod.

[2]) Laurent. X. 111. Demolombe. XV. 208. Veţĭ şi *infrà*, esplic. A. 713.

[3]) Veţĭ *suprà*, pag. 305, tecst şi nota 1 şi pag. 306. S'a ţis că acceptarea moştenireĭ este un quasi-contract în virtutea căruia acel chiemat la moştenire se obligă personal a plăti cu bunurile sale pe toţĭ creditoriĭ şi legatariĭ moştenireĭ (Duranton. VI. 390 şi Curtea din Caen. Répert. Dalloz. *Contrat de mariage*, 3539, nota 1, 2° *espèce*), însă această părere este inadmisibilă, căcĭ moştenitorul este

şiţă a principiilor romane în privinţa adiţiuneĭ de ereditate relativă la moştenitoriĭ voluntarĭ sau *extranei*, nu este decĭ de nicĭ un folos în dreptul actual, şi soluţiunea ar fi aceeaşĭ, chiar dacă el n'ar esista în cod, căcĭ retroactivitatea calităţeĭ de moştenitor nu resultă din acceptaţiune, ci din natura însăşĭ a calităţeĭ sale, din necesitatea continuaţiuneĭ persoaneĭ defunctuluĭ[1]) şi din principiul: *semel heres, semper heres.* (Arntz. II. 1398.)

Casul in care acceptarea conferă calitatea de moştenitor Art. 701.

Cu toate aceste, este un caz particular în care Art. 688 este folositor, şi anume, în casul Art. 701, când moştenitorul, după ce a devenit străin de moştenire prin renunţare, o acceptă, ceea ce el poate să facă de câte orĭ prescripţia nu s'a îndeplinit în contra luĭ şi moştenirea n'a fost primită de alţiĭ, căcĭ, în acest caz, acceptaţiunea nu are numaĭ de efect de a face irevocabilă calitatea de moştenitor, ci de a *conferi* această calitate moştenitoruluĭ care o perduse prin renunţare.[2]) In casul art. 701 însă, acceptarea moştenitoruluĭ, după ce renunţase maĭ întâĭ, nu are efect retroactiv până în ḑiua deschidereĭ moştenireĭ, fiind că moştenitorul trebue să respecte toate drepturile câştigate de ceĭ de al treile asupra bunurilor moştenireĭ. Art. 701 constitue decĭ o escepţiune la principiul că acceptarea îşĭ produce efectele sale de la deschiderea moştenireĭ. (Demolombe. XV. 67.)

Casurĭ în care acceptarea este revocabilă.

Art. 694.—Majorele nu poate să'şĭ atace acceptaţiunea espresă sau tacită a uneĭ succesiunĭ de cât în casul când această acceptaţiune a fost

---

obligat *ipso jure*, în virtutea legeĭ, înainte de a manifesta orĭ ce voinţă, şi chiar de ar fi în imposibilitate de a consimţi pentru că n'ar avea cunoştinţă despre deschiderea moştenireĭ. Laurent. IX. 346, *in medio*. Comp. şi Demolombe. XIV. 507.

[1]) Din principiul că moştenitorul continuă persoana defunctuluĭ resultă confusiunea ambelor patrimoniĭ, dacă moştenirea a fost primită pur şi simplu, ear nu sub beneficiŭ de inventar (Art. 713), ceea ce face că toate drepturile personale sau reale ce moştenitorul avea în contra defunctuluĭ sau asupra bunurilor sale sunt stânse prin confusiune. (Art. 557, 638, 1048, 1154, 1680.) Marcadé. III. 256. Demolombe. XIV. 512, 513. Laurent. IX. 348. O altă consecinţă a confusiuneĭ patrimoniilor este că creditoriĭ defunctuluĭ devin creditoriĭ moştenitoruluĭ, garanţia ce eĭ o aveau asupra bunurilor defunctuluĭ confundându-se cu garanţia nouă pe care eĭ o dobândesc asupra bunurilor moştenitoruluĭ, ceea ce poate fi dăunător pentru dênşiĭ, dacă moştenitorul are maĭ multe datoriĭ de cât avere.

[2]) Comp. Marcadé. III. 202. Arntz. II. 1398. Mourlon. II. 207. Nu este însă de creḑut că Art. 688 să fi avut în vedere numaĭ această ipoteză escepţională. Ducaurroy. II. 566. Este decĭ mult maĭ probabil că acest tecst este o remăşiţă a principiilor dreptuluĭ roman, unde el avea raţiune de a fi. (Comp. Art. 696, care are raţiunea de a fi şi astaḑĭ.)

urmarea uneĭ vicleniĭ ce s'a întrebuințat în privința-i. El nu poate *reclama în contra acceptațiuneĭ* [1]) pentru cuvinte de vătămare (*lesiune*) de cât în casul în care succesiunea ar fi absorbită și micșorată cu mai mult de jumătate, prin descoperirea unuĭ testament necunoscut în momentul acceptațiuneĭ. (Art. 405, 434, 798, 953 urm. 960, 1157 urm. 1165, 1512 C. C. Art. 783 C. Fr.)

In princip, acceptațiunea uneĭ moșteniriĭ este irevocabilă, și acel care a primit-o nu maĭ poate reveni asupra acceptațiuneĭ sale, *remănênd bun moștenitor*, după cum se esprimă Art. 10, partea IV, cap. 3 din codul Caragea. (Vedĭ *suprà*, p. 306, nota 1.)

Prin escepțiune însă, moștenitorul, fie el major sau minor, [2]) sau representanțiĭ și chiar creditoriĭ seĭ (Art. 974) pot să ceară anularea acceptațiuneĭ esprese sau tacite atât pe calea de acțiune, cât și pe calea de escepțiune (Demolombe. XIV. 556), fie că ea a fost făcută pur și simplu sau sub beneficiŭ de inventar, [3]) în caz când această

Deosebire de redacție de la codul francez.

[1]) Cuvintele *în contra acceptațiuneĭ* care se vĕd în tecstul nostru, nu se vĕd în tecstul corespundĕtor francez, ci numaĭ cuvêntul *reclamare*, de unde Duranton (VI. 456 și Delvincourt) au tras conclusiunea că, în caz de descoperirea unuĭ testament, moștenitorul nu poate cere anularea acceptațiuneĭ ca pentru dol, ci numaĭ scutirea de plata legatelor (comp. Art. 942 § 3 cod. Italian), părere însă care cu drept cuvênt se vede respinsă de majoritatea autorilor. Vedĭ Demolombe. XIV. 560. Arntz. II. 1411. Marcadé. III. 222. La noĭ, această controversă nu maĭ poate să aibă loc, fiind că tecstul nostru vorbește anume de *reclamațiune în contra acceptațiuneĭ*.

Art. 694 este aplicabil minorilor și celorlalțĭ incapabilĭ. Controversă.

[2]) Legea vorbește numaĭ de majorĭ pentru a arăta că causele de anulare prevĕdute de Art. 694 sunt *singurile* care pot fi invocate de dênșiĭ, pe când minoriĭ și ceilalțĭ incapabilĭ maĭ pot încă invoca și incapacitatea lor. Astfel dar, deși tecstul vorbește numaĭ de majorĭ, nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că atât minoriĭ cât și ceilalțĭ incapabilĭ pot să ceară anularea acceptațiuneĭ pentru causele prevĕdute de Art. 694. Minoriĭ, interdișiĭ, femeile măritate și aceĭ puși sub un consiliŭ judeciar maĭ pot încă să atace acceptațiunea făcută de dênșiĭ sau de aceĭ în drept fără formele legale, independent de orĭ ce lesiune, ear pe de altă parte, incapabiliĭ maĭ pot propune anularea acceptațiuneĭ pentru simplă lesiune, dacă toate formalitățile prescrise de lege au fost păzite. Comp. Arntz. II. 1401, 1402. Mourlon. II. 238. Marcadé. III. 220. Laurent. IX. 355, 362. Aubry et Rau. V. § 611, p. 153. Ducaurroy. II. p. 392. Belost-Jolimont, asupra lui Chabot, Art 783.—*Contrà*.—Chabot (asupra Art. 783, No. 1) și Poujol (Art. 783), după care anularea din partea minorilor și a interdișilor pentru causele prevĕdute de Art. 694 ar fi lipsită de interes, fiind că acceptarea în privința lor nu poate să aibă loc de cât sub beneficiŭ de inventar. (Art. 405, 454.) Această părere este însă greșită, pentru că chiar acceptarea beneficiară poate să fie dăunătoare incapabililor, din causa obligațiuneĭ de a raporta darul ce eĭ ar fi primit fără dispensă de raport (Art. 751) și din causa sarcineĭ de a administra ce impune acceptarea.

[3]) Marcadé. III. 214. Demolombe. XIV. 550. Belost-Jolimont, asupra

acceptațiune ar fi fost urmarea uneĭ vicleniĭ sau a unuĭ dol (Art. 953, 960) [1]) ce s'ar fi întrebuințat în privința-ĭ, fie de către un comoștenitor care ar avea interes ca să se facă raportul (Art. 751), fie de către un creditor al moștenireĭ, sau de un legatar, fie chiar de către o a treia persoană neinteresată în causă, [2]) căcĭ

---

luĭ Chabot, la Art. 783.—In adevĕr, de și acceptațiunea beneficiară face ca moștenitorul să nu plătească datoriile de cât până la concurența valoreĭ bunurilor primite (Art. 713), totuși această acceptațiune îl supune la raport (Art. 751) și'ĭ impune sarcina de a administra moștenirea, ceea ce poate să'ĭ atragă o mare respundere. Comp, și *suprà*, p. 330, nota 2, *in fine*.

[1]) Dolul sau manoperele viclene, pentru a fi o causă de anulare, trebue să fie de așa natură în cât, fără dênsele, acceptațiunea să nu fi putut avea loc. (Art. 960.)—Dolul sau viclenia va consista în specie în a face pe moștenitor să creads că activul e mult maĭ mare de cât pasivul. Demolombe. XIV. 537. Ducaurroy. II. 577. Dol.

La Romanĭ, majorul nu putea să ceară anularea acceptațiuneĭ sale esprese sau tacite de cât în caz când ea ar fi fost stoarsă prin amenințărĭ (*metus causa*) (L. 85. Dig. Lib. 29. Tit. 2), *de frică*, după cum se esprimă Art. 1033 din codul Calimach. Dolul practicat în contra luĭ nu dădea loc de cât la o acțiune in daune în contra autoruluĭ manoperelor frauduloase, ceea ce se vede admis și prt. 1047 din codul Calimach. „*Is qui decepit aliquem, ut hereditatem non idoneam adiret, de dolo tenebitur.*“ (L. 40. Dig. Lib. 4. Tit. 3, *de dolo malo.*) „Dacă amăgitorul va fi creditor a mortuluĭ, adaogă Art. 1047 din codul Calimach, acel amăgit are împrotiva luĭ întimpinarea vicleșuguluĭ, adecă ca să nu'ĭ plătească datoria mortuluĭ din ale sale, și cu paguba sa.“ „*Tunc enim sufficit contra eum doli mali exceptio.*“ (L. 40. Dig. *lco cit.*) Dreptul Roman și dreptul vechiŭ. Art. 1033 și 1047 cod. Calimach.

Deși legea nu vorbește de violență (Art. 955 urm.), totuși nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că ea va fi o causă de anulare a acceptațiuneĭ, pentru că autorul eĭ este de rea credință: *metus in se dolum recipit.* (Comp. L. 4 § 33. Dig. Lib. 44. Tit. 4.) Demolombe. XIV. 536. Laurent. IX. 357. Demante. III. 103. Arntz. II. 1404. Mourlon. II. 233. Aubry et Rau. V. § 611, nota 48. Ducaurroy. II. 577. Marcadé. III. 219. Toullier. D. II. (partea II.) 325.—Art. 942 din codul Italian prevede anume violența ca causă de anulare, ear Art. 1033 din codul Calimach prevede că cine-va poate să se lepede de moștenirea care au primit'o din *vederată silă și frică*, căcĭ cele făcute din vederată silă și frică nu au nicĭ o tărie. Comp. L. 21 § 5. Dig. Lib. 4. Tit. 2 și L. 85. Dig. Lib. 29. Tit. 2, unde se ține: „*Si metus causa adeat aliquis hereditatem: fiet, ut quia invitus heres existat, detur abstinendi facultas.*“ Violență. Art. 955 urm.

Cât pentru eroarea, care nu produce nulitatea de cât atuncĭ când cade asupra obiectuluĭ conveațiuneĭ (Art. 954), ea se confundă cu lesiunea reală sau eventuală, care ar resulta din descoperirea unuĭ testament necunoscut în momentul acceptațiuneĭ, pentru că substanța moștenireĭ este tocmaĭ câtimea avereĭ de moștenire. Marcadé. III. 219. Demolombe. XIV. 535. Laurent. IX. 356. Ducaurroy. II. 576. Mourlon. II. 234. Demante. III. 103. Eroare. Art. 54.

[2]) Art. 960, după care dolul, în materie de conveațiunĭ, nu este o

acceptarea moştenireĭ trebue să fie resultatul uneĭ voinţĭ liber esercitată. (Art. 686.)

Anularea acceptaţiuneĭ pentru lesiune. Origina acesteĭ escepţiunĭ.

Acceptaţiunea nu putea in princip să fie anulată pentru causă de lesiune sau de vătămare, după cum se esprimă Art. 694, fie vorba de un moştenitor major (Art. 1165) sau de un minor. (Comp. Art. 1157 urm.) Acesta era principiul admis in proiectul codului francez comunicat tribunalelor, care nu prevedea de cât anularea pentru dol. Tribunalul de casaţiune a cerut însă ca să se facă două escepţiĭ la acest princip pentru casul când activul moştenireĭ ar fi fost micşorat cu maĭ mult de jumătate: 1° prin descoperirea unuĭ testament necunoscut in momentul acceptaţiuneĭ şi 2° prin anularea unor acte neatacate în momentul acceptaţiuneĭ. (Demolombe. XIV. 540. Arntz. II. 1405. Ducaurroy. II. 579.) Consiliul de stat însă admiţênd în parte observaţiunile tribunaluluĭ de casaţiune, care se intemeieau pe o jurisprudenţă constantă, a introdus o singură escepţiune la acest princip.[1]) După tecstul actual, moştenitorul major şi chiar minor [2]) poate să ceară anularea accep-

---

Neaplicarea Art. 960 în specie. Controversă.

causă de nulitate de cât atuncĭ când a fost întrebuinţat de către una *din părţile contractante*, nu este deci aplicabil în specie, pentru că acceptaţiunea moştenireĭ este un act unilateral unde nu esistă două părţĭ contractante. Prin urmare, dolul practicat de orĭ şi cine, fie chiar şi de o persoană străină, va putea fi propus pentru anularea acceptaţiuneĭ sau a renunţăreĭ. Art. 694 vorbeşte numaĭ de dol tocmaĭ pentru că a înţeles a face o derogaţiune la principiile generale, în specie la Art. 960. Laurent. IX. 354, 470. Demolombe. XIV. 538 şi XV. 92. Toullier. D. II. (partea II) 336. Ducaurroy. II. 577. Aubry et Rau. V. § 611, p. 151 şi nota 47. Arntz. II. 1403. Mourlon. II. 232. Marcadé. III. 216. Belost-Jolimont asupra luĭ Chabot, Art. 783, observ. 3. Comp. şi Tribun. Ilfov. Dreptul pe 1889, No. 59.—*Contrà.* Chabot, *loco cit.* Malpel. *Succes.* 196, nota 1 şi Delvincourt, după care dolul esercitat de către un al 3-le fără nicĭ o complicitate cu creditoriĭ, legatariĭ sau comoştenitoriĭ n'ar putea aduce anularea acceptaţiuneĭ, părere care este inadmisibilă.

Anularea acceptaţiuneĭ nu poate fi cerută p. alte cause, precum descoperiri de donaţiunĭ, vênd̦ărĭ, esistenţă de datoriĭ etc.

[1]) Dispoziţia Art. 694 fiind escepţională, este deci de strictă interpretare, de unde urmează că anularea acceptaţiuneĭ nu poate fi cerută pentru altă causă (Curtea din Bucureşti, Dreptul pe 1889, No. 66), de esemplu, pentru descoperirea de datoriĭ contractate de defunct, *improvisis debitis* (L. 22. Pr. Cod. Lib. 6. Tit. 30), sau de înstrăinărĭ consimţite de dênsul în timpul vieţeĭ sale, fie cu titlu oneros (vênd̦ărĭ, schimb, transacţiune), fi cu titlu gratuit (donaţiunĭ), pentru că toate aceste înstrăinărĭ au putut fi cunoscute de moştenitor. Mourlon. II. 235. Laurent. IX. 358, 363. Demolombe. XIV. 540 urm. Marcadé. III. 217. Ducaurroy. II. 578. Duranton. VI. 459. In privinţa datoriilor, veḑĭ însă şi *infrà*, p. 334, nota 1, la fine.

Moştenitor minor.

[2]) De şi tecstul nu vorbeşte de cât de majorĭ, totuşĭ nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că acest drept îl au şi minoriĭ, căcĭ n'a putut să între în gândul legiuitoruluĭ de a lipsi pe minorĭ de o protecţiune pe care el o acordă persoanelor capabile. Tecstul vorbeşte numaĭ de majorĭ pentru a arăta că incapabiliĭ pot, pe lângă aceste cause, să

taţiuneĭ pentru causă de vătămare sau de lesiune [1]) (Art. 1157) în casul când activul [2]) succesiuneĭ ar fi fost absorbit sau micşorat cu maĭ mult de jumătate prin descoperirea unuĭ testament [3]) ne-

---

invoace şi incapacitatea lor. Comp. Laurent. IX. 362. Arntz. II. 1402. Demolombe. XIV. 534. Veḑĭ şi *suprà*, p. 330, nota 2.

[1]) Naşte însă întrebarea: ce a înţeles legiuitorul prin cuvêntul *vătămare* sau *lesiune*? Este vorba în specie de o micşorare a *patrimoniuluĭ personal* ce moştenitorul poseda înaintea acceptaţiuneĭ, sau numaĭ de o micşorare a câştiguluĭ ce el ar fi dobândit, dacă testamentul n'ar fi avut fiinţă, căcĭ cuvêntul *lesiune* poate fi luat şi într'un sens şi în altul? (Comp. Art. 1157, 1158, 1512.) După unĭĭ, cuvêntul vătămare este luat in sensul întâĭ, adecă în înţelesul seu jurdic, de unde se deduce că acceptaţiunea uneĭ moşteniriĭ nu poate fi anulată de cât atuncĭ când averea de moştenire e maĭ mică de cât legaturile şi datoriile, în cât moştenitorul prin acceptaţiune a perdut în loc de a câştiga ceva. Demolombe. XIV. 548, 549.—După alţiĭ, Art. 694 ar fi luát cuvêntul de vătămare în sensul vulgar de lipsă de câştig. Arntz. II. 1407. Laurent. IX. 358, 360. Comp. asupra acesteĭ controverse: Bonachi. III. p. 124. Marcadé. III. 217, 218. Mourlon. II. 236 urm. Ducaurroy. II. 578-581. Această cestiune atârnă însă de o altă cestiune de care ne vom ocupa maĭ târḑiŭ, şi anume, de acea de a se şti dacă moştenitorul trebue să respundă legatele *ultra vires* sau numaĭ *intra vires emolumenti*. (Veḑĭ esplic. Art. 902.) Înţĕlesul cuvêntuluĭ vătămare. Controversă.

Art. 694 nefăcênd nicĭ o distincţiune între aceptaţiunea pură şi simplă şi acea beneficiară, nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că şi acceptarea făcută sub beneficiŭ de inventar va putea fi anulată de câte orĭ activul moştenireĭ va fi absorbit sau micşorat cu maĭ mult de jumĕtate prin descoperirea unuĭ testament necunoscut de acceptant. Marcadé. III. 218. Arntz. II. 1407.

[2]) Prin cuvêntul succesiune întrebuinţat de Art. 694, maĭ toţĭ autoriĭ înţeleg activul *brut*, adecă întreaga moştenire, atât activul cât şi pasivul. Demolombe XIV. 551. Duranton. VI. 461. Mourlon. II. 239.—Laurent (IX. 359) susţine însă că e vorba în specie de activul *net (deducto œre alieno)*, ceea ce mi se pare mult maĭ logic, căcĭ prin succesiune înţelegêndu-se bunurile care o compun, prin bunurĭ se înţelege ceea ce remâne după deducerea datoriilor. Astfel, dacă activul e de 100,000 leĭ şi pasivul de 60,000, activul *brut* e de 100,000 leĭ, ear activul *net* de 40,000 leĭ, aşa în cât, după părerea generală, legatul pentru a fi o causă de anulare va trebui să întrecă suma de 50,000 leĭ, ear după părerea noastră, va fi de ajuns ca el să întrecă numaĭ 20,000 leĭ. Prin succesiune se înţelege activul net. Controversă.

[3]) Un testament poate să cuprindă legate universale (Art. 888 urm.), sau cu titlu universal (a uneĭ fracţiunĭ de moşteniriĭ) (Art. 894), sau legate particulare orĭ singulare. (Art. 899 urm.)—Legatele singulare sau particulare pot în tot-deauna să vatăme pe moştenitor, fiind că legatarul singular sau particular nu contribue la plata datoriilor (Art. 775, 909), in cât asemene legat micşorează numaĭ activul fără a micşora şi pasivul. Veḑĭ Demolombe. XIV. 552. Laurent. IX. 361. Cât pentru celelalte legate, cestiunea este controversată: unĭĭ dintr'aceĭ care ieu cuvêntul vătămare sau lesiune în

cunoscut moştenitoruluĭ care a acceptat moştenirea. [1])

Moştenitorul care propune esistenţa doluluĭ, a violenţeĭ sau a lesiuneĭ va trebui să dovedească propunerea sa (Art. 1169), şi prudenţa îĭ recomandă de a pune pe toţĭ aceĭ interesaţĭ în causă, precum legatariĭ, creditoriĭ etc. spre a dobândi o hotărîre oposabilă tuturora. [2]) (Art. 1201.)

înţelesul seu juridic, susţin că legatele universale şi acele cu titlu universal nu pot să vatăme pe moştenitorĭ, pentru că atât legatariĭ universalĭ cât şi aceĭ cu titlu universal contribuesc la plata datoriilor (Art. 775, 893, 896) (Demolombe. XIV. 552. Duranton. VI. 461); ear alţiĭ admit posibilitatea uneĭ lesiunĭ. Comp. Demante. III. 103 bis, IV. Marcadé. III. 217, care revine asupra primeĭ sale opiniunĭ. Veḑĭ şi Mourlon. II. 537, care face o distincţiune.—După aceĭ care ieu cuvêntul vătămare sau lesiune în înţelesul seu vulgar de lipsă de câştig, numaĭ legatul cu titlu universal, nu însă şi acel universal poate fi vătămător. Veḑĭ Laurent. IX. 361.

[1]) Decĭ, dacă moştenitorul a avut cunoştinţă, în momentul acceptaţiuneĭ, de esistenţa testamentuluĭ, el nu va putea cere anularea acceptaţiuneĭ sale, chiar dacă el n'a avut cunoştinţă de cuprinderea aceluĭ testament. Demolombe. XIV. 546. Laurent. IX. 359. Chabot, asupra Art. 783, No. 6.—Moştenitorul care va pretinde că testamentul descoperit îĭ era necunoscut în momentul acceptaţiuneĭ, va trebui să dovedească afirmaţiunea sa. (Art. 1169.) Demolombe. XIV. 547. Duranton. VI. 457. „*Eĭ incumbit probatio, qui dicit, non qui negat.*“ L. 2. Dig. Lib. 22. Tit. 3, *de probationibus et præsumtionibus.*

Dreptul Roman.

La Romanĭ, nimine nu putea să fie restituit prin descoperirea unuĭ testament, fiind că moştenitorul instituit însărcinat cu legate, putea să reţie a patra parte din buuurile care remâneaŭ în urma plăţeĭ datoriilor *(quarta falcidia)* (L. 1. Pr. Dig. Lib. 35. Tit. 2 şi 6. Cod. Lib. 6. Tit. 5, *ad legem falcidiam.* Veḑĭ însă Instit. § 5 şi 6. Lib. 2. Tit. 19, după care, în unele casurĭ, moştenitorul chiar major de 25 anĭ putea să revie în contra uneĭ adiţiunĭ de eredităte, când în urma acesteĭ adiţiunĭ se descoperise datoriĭ considerabile *(grandœ æs alienum)* necunoscute în momentul adiţiuneĭ, dispoşiţiune care a fost generalisată de Justinian. (Veḑĭ tecstele sus citate din Institute şi L. 22 Pr. Cod. Lib. 6 Tit. 30, *de jure deliberandi*)

Real propusese în consiliul de Stat ca descoperirea de datoriĭ necunoscute contractate de cătră *de cujus* să poată servi de basă la anularea acceptaţiuneĭ, însă *Tronchet* a respuns că moştenitorul, pentru a se pune la adăpost de orĭ ce primejdie, n'are de cât să primească moştenirea sub beneficiŭ de inventar (veḑĭ Demolombe. XIV. 541. Laurent. IX. 363), ceea ce nu este tocmaĭ logic, pentru că şi datoriile pot ca şi legatele să fie une orĭ necunoscute, şi legiuitorul ar fi trebuit să admită anularea acceptaţiuneĭ de câte orĭ se constată în fapt o lesiune. Veḑĭ şi *supra*, p. 332, nota 1.

[2]) Demolombe. XIV. 556. Duranton. VI. 467.—Restituirea pentru dol sau violenţă îşĭ va produce efectele sale şi în privinţa creditorilor, legatarilor sau comoştenitorilor care n'ar fi practicat nicĭ dol, nicĭ violenţă. Arntz. II. 1403. Ducaurroy. II. 577, *in fine.* Massé-Vergé. II. p. 38, nota 26.

Acţiunea în anulare a acceptaţiuneĭ se va prescrie, după uniĭ, prin 10 aniĭ, conform Art. 1900 (Demolombe. XIV. 555. Aubry et Rau. V. § 611, p. 155), ear după alţiĭ, prin 30 de aniĭ, conform dreptuluĭ comun.[1]) (Art. 1890.) In oriĭ ce caz, prescripţia va începe a curge de la încetarea incapacităţeĭ, de la descoperirea doluluĭ sau de la încetarea violenţeĭ, sau, în fine, din ḑiua aflăreĭ testamentuluĭ care era necunoscut în momentul acceptaţiuneĭ. Art. 1900 este deci prin analogie aplicabil în privinţa punctuluĭ de plecare a prescripţiuneĭ, pentru că regulele cuprinse în acest tecst sunt consecinţa principiuluĭ de echitate care nu permite de a se invoca prescripţia contra aceluĭ ce nu'şĭ are libertatea sa. (Laurent. IX. 362.) Prescrierea acţiuneĭ. Controversă.

Acţiunea în anulare se poate stânge înainte de a fi prescrisă prin confirmaţiunea sau ratificaţiunea espresă orĭ tacită a acceptaţiuneĭ făcute de către moştenitorul capabil in urma descoperireĭ doluluĭ sau a testamentuluĭ, de esemplu prin o nouă acceptare.[2]) (Argument din Art. 959, 1167 şi 1190.) Confirmarea sau ratificarea anulareĭ

Persoanele care pot cere anularea acceptăreĭ.

Anularea acceptăreĭ poate fi cerută atât de moştenitorul de la care ea emană, cât şi de către representaţiĭ seĭ (Art. 974), şi chiar de către creditoriĭ seĭ personalĭ, prin acţiunea revocatorie sau pauliană (Art. 975), când el a acceptat cu rea credinţă, adecă în *mod fraudulos*, o succesiune impovorată de datoriĭ, ceea ce se va întâmpla de câte oriĭ moştenitorul va fi de conivenţă cu creditoriĭ moştenireĭ sau macar cu uniĭ din eĭ în dauna creditorilor seĭ personalĭ.[3]) Art. 976 nu face nicĭ un obstacol la această soluţiune. Dreptul creditorilor de a cere anularea acceptăreĭ. Art. 975. Controversă.

Casurĭ în care acceptarea este inesistentă.

Nu trebue să confundăm casurile maĭ sus arătate în care acceptarea fie espresă sau tacită este numaĭ anulabilă cu casurile în

[1]) Arntz. II. 1410, 1425. Laurent. IX. 362. Mourlon. II. 240. Marcadé. III. 221. Veḑĭ şi *suprà*, p. 310.

[2]) Demolombe. XIV 554. Duranton. VI. 465. Marcadé. III. 221, *in fine*. Actul ce se opune moştenitoruluĭ ca confirmare sau ratificare trebue însă să fie o manifestaţiune nouă a voinţeĭ sale de a accepta moştenirea, ear nu o urmare a aceptaţiuneĭ anterioare, *initio inspecto*. (L. 3 § 2. Dig. Lib. 4. Tit. 4.) Demolombe, *loco cit.*

[3]) Ducaurroy. II. 591. Duranton. VII. 502, 503. Arntz. II. 1409. Laurent. IX. 364. Demolombe. XIV. 557. Marcadé. III. 231. Mourlon. II. 268. Aubry et Rau. V. § 611, p. 154, tecst şi nota 55. Demante. III. 108 bis, IV. Pont et Rodière. *Contrat de mar.* I. 816. Comp. L. 3. Pr. Dig. Lib. 42. Tit. 8, şi L. 1 § 5, Dig. Lib. 42. Tit. 6, *de separationibus*, care admit în această ipotesă un recurs estraordinar din partea creditorilor.—*Contrà.* Chabot asupra Art. 881, No. 2. Troplong. *Contrat, de mariage.* III. 1500 şi 1529.

care acceptarea este nulă de drept, după cum se esprimă Art. 961, căcĭ în asemene casurĭ, acceptaţiunea neavênd fiinţă, nu va produce nicĭ un efect. [1]) (Art. 966.)

Confirmare. In toate casurile în care acceptarea ar fi inesistentă, ea nu va putea fi confirmată, pentru că nu se poate confirma ceea ce nu are fiinţă. Nulitatea sau maĭ bine ḑis inesistenţa actuluĭ va putea fi propusă de toate părţile interesate, chiar şi de acela de la care el emană, şi aceasta orĭ şi când, fără a se putea opune prescripţia de 10 anĭ, nicĭ chiar acea de 30 de anĭ. [2])

Efectele anulăreĭ acceptaţiuneĭ.

Acceptaţiunea este, în urma anulăreĭ eĭ, ca şi cum n'ar fi avut nicĭ odată fiinţă şi lucrurile trebuesc puse în starea lor de maĭ înainte anterioară primireĭ moştenireĭ, de unde resultă că moştenitorul, în urma anulăreĭ acceptaţiuneĭ sale, va putea din nou să lepede moştenirea sau s'o primească fie pur şi simplu, fie sub beneficiŭ de inventar, căcĭ deşi prin anularea acceptaţiuneĭ sale el a manifestat în deajuns intenţiunea de a nu maĭ fi moştenitor, totuşĭ legea nu admite renunţarea tacită. [3]) (Art. 695.)

Acceptaţiunea fiind presupusă că n'a avut nicĭ o dată loc, anularea eĭ va atrage în toate casurile, nu numaĭ în caz de dol, dar chiar şi la caz de descoperirea unuĭ testament (veḑĭ *supra*,

Casurĭ în care acceptaţiunea este inesistentă.

[1]) Acceptaţiunea va fi nulă de drept, sau maĭ bine ḑis inesistentă, de câte orĭ ĭĭ va lipsi una din condiţiile esenţiale fără de care nu poate să esiste acceptare, nicĭ macar imperfectă sau iregulară. Astfel ar fi, de esemplu: 1° acceptaţiunea uneĭ moşteniriĭ nedeschisă încă (Art. 702, 965 şi 1226); 2° acceptaţiunea emanată de la o persoană nechiemată la moştenire sau care n'ar fi avut cunoştinţă fie de deschiderea eĭ, fie de vocaţiunea sa ereditară; 3° acceptaţiunea uneĭ alte moşteniriĭ de cât acea pe care se credea că se primeşte în realitate, căcĭ, în asemene caz, ar esista eroare asupra identităţeĭ însuşĭ a obiectuluĭ, *in ipso corpore rei*. Nu este decĭ esact de a se ḑice, după cum fac Arntz. (II. 1408) şi Aubry et Rau (V. § 611, p. 152) că, în acest din urmă caz, acceptarea ar fi numaĭ anulabilă, pentru că, în asemene caz, esistă lipsă totală de voinţă din partea primitoruluĭ moştenireĭ. Comp. Laurent. IX. 350, 356. Demolombe. XIV. 531 şi XV. 93. Ducaurroy. II. 576. Bonachi. III. p. 119. Comp. şi Tom. I al lucrăreĭ noastre, partea II, p. 46, în privinţa teorieĭ asupra actelor inesistente şi anulabile.

[2]) Comp. Laurent. IX. 464 urm. Cas. Fr. Répert. Dalloz. *Succession*. 621, 4°.

[3]) Mourlon. II. 241. Arntz. II. 1411. Demolombe. XIV. 559. Laurent. IX. 365. El nu va maĭ avea însă dreptul de a lepăda sau de a primi moştenirea dacă au trecut 30 de anĭ de la deschiderea eĭ. (Art. 700.) Laurent. IX. 365.—*Contrà*. Demolombe. *loco cit.* şi Aubry et Rau. V. § 611, p. 155, şi 156, după care, moştenitorul care ar fi anulat acceptarea sa anterioară, ar putea din nou s'o primească, chiar dacă ar fi trecut 30 de anĭ de la deschiderea eĭ.

p. 330, nota 1), nulitatea actelor care au fost urmarea eĭ. Prin urmare, moştenitorul care, în urma anulăreĭ acceptaţiuneĭ sale, n'ar primi moştenirea din nou va întoarce comoştenitorilor seĭ sau moştenitorilor din clasa următoare tot ce primise în calitate de moştenitor, *jure heredis*, având dreptul de a cere restituirea raporturilor ce ar fi făcut sau a datoriilor orĭ a legatelor ce ar fi plătit. (Laurent. IX. 368. Demolombe. XIV. 562 urm.) In privinţa actelor de înstrăinare ce el ar fi făcut în calitate de moştenitor, înaintea anulăreĭ acceptaţiuneĭ, el n'a avut nicĭ un drept de a le face, dacă renunţă la moştenire, pentru că moştenitorul care renunţă se consideră că n'a fost nicĭ odată moştenitor. [1]) (Art. 696.)

Moştenitorul care, în urma anulăreĭ aceptaţiuneĭ sale pure şi simple, ar fi primit din nou moştenirea, însă de astă dată sub beneficiŭ de inventar, va avea o acţiune în repetiţiune pentru a cere înapoĭ ceea ce plătise înainte ca moştenitor pur şi simplu peste emolumentul seu. (Laurent. IX. 368.)

SECŢIUNEA II.

Despre renunţarea la succesiunĭ.

Art. 695.—Renunţarea la succesiune nu se presupune; ea nu se poate face de cât la grefa tribunaluluĭ de prima instanţă a districtuluĭ în care succesiunea s'a deschis, şi pe un registru ţinut anume pentru aceasta. (Art. 95, 405 urm. 454, 691-693, 696 urm. 704, 706, 752, 755 C. C. Art. 63 Pr. Civ. Art. 784 C. Fr.)

Renunţarea, pe care une orĭ legiuitorul o numeşte *repudiare* (Art. 706) sau *lepădare* (Art. 692, 693, 700, 724), este actul prin care moştenitorul declară în mod espres că el înţelege a fi considerat ca străin de moştenirea ce'ĭ conferă legea. Definiţiune.

Renunţarea la o moştenire nu poate să resulte de cât din voinţa espres manifestată a moştenitoruluĭ. [2]) Renunţarea nu se presupune decĭ nicĭ o dată, pentru că nimine nu se presupune a renunţa la dreptul seu. [3]) Necesitatea uneĭ declaraţiunĭ esprese.

---

[1]) Laurent. IX. 368.—Veḑĭ însă Troplong. *Hypothèques*. II. 467, după care actele de înstrăinare făcute de moştenitor *medio tempore*, înainte de anularea acceptaţiuneĭ, ar remânea în tot-deauna valide, soluţiune care era admisă şi la Romanĭ. (L. 22. Dig. Lib. 4, Tit. 4.) Comp. şi Demolombe. XIV. 569.

[2]) Renunţarea la o donaţiune poate din contra fi tacită, pentru că Art. 695 nu este aplicabil donaţiunilor. Cas. Fr. D. P. 80. 1. 319. D. P. 55. 1. 70. D. P. 64. 2. 97. Aceeaşĭ soluţie este admisibilă in privinţa renunţărei la un legat particular, pentru că legatarul particular nu se socoteşte moştenitor. (Art. 775, 909.) Curtea din Craiova. Dreptul pe 1888, No. 18. Comp. Cas. Fr. D. P. 60. 1. 119. D. P. 82. 1. 413.

[3]) *Nemo res suas jactare præsumitur*. Comp. Curtea din Bucureşti.

Ea trebue să fie în tot-deauna espresă, şi nu poate fi tacită, [1]) ca acceptaţiunea (Art. 689), pentru că legiuitorul a voit să deie persoanelor interesate, adecă creditorilor şi moştenitorilor subsecuenţĭ, mijlocul de a se asigura despre esistenţa eĭ.

Renunţarea cu termen, pro parte sau condiţională nu este cu putinţă.

Renunţarea, ca şi acceptaţiunea, trebue făcută pur şi simplu la întreaga moştenire, şi nu se poate renunţa cu termen sau sub condiţiune, sau numaĭ *pro parte*, căcĭ nu se poate pricepe cum moştenitorul ar represinta pe defunct numaĭ pentru o fracţiune a bunurilor sale. [2])

(Dreptul pe 1888, No. 72) şi Cas. Rom. S-a I, decisia No. 125 din 24 Martie 1890, punctul 3.

Cu toate că acceptarea poate să fie tacită, totuşi ea nu se presupune nici odată, ca şi renunţarea (Comp. Trib. Brăila sub preşedinţa d-luĭ V. Macri), căcĭ între acceptare şi renunţare este o stare intermediară de abstenţiune şi de inacţiune care e presupusă până la dovadă contrarie. Aubry et Rau. V §. 613, nota 6.

Nu este decĭ esact de a se ḑice, după cum fac uniĭ autorĭ (Demolombe. XV. 7. Ducaurroy. II. 582. Duranton. VI. 469), că acel chiemat la o moştenire se presupune că o primeşte până nu se leapădă de dênsa, căcĭ nicĭ o presumţie legală nu poate să esiste fără un anume tecst de lege. Laurent. IX. 427.

[1]) Trib. Ialomitza şi Curtea din Galaţĭ. Dreptul pe 1886. No. 33. Dreptul pe 1887, No. 77.—Şi sub codul Caragea, renunţarea la moştenire din partea unor minorĭ trebuea făcută cu ştirea judecăţeĭ, ea neputându-se deduce în mod tacit din împrejurările causeĭ. C. Galaţĭ. *loco cit.* Renunţarea poate să fie tacită numaĭ în casul Art. 700, când moştenitorul a lăsat să treacă 30 de anĭ fără să primească sau să lepede moştenirea. Prescrierea dreptuluĭ seu îl face în adevĕr să devie străin de moştenire, ca şi cum el ar fi renunţat. (Veḑĭ esplic. Art. 700.) In acest sens decĭ, perderea dreptuluĭ de moştenire prin prescripţie (Art. 700) echivalează cu o renunţare tacită. Laur. IX. 443.

Dreptul Roman şi dreptul vechiŭ

La Romanĭ, din contra, şi in vechia noastră legislaţie, renunţarea putea să fie tacită: „*Recusari hereditas, non tantum verbis*, **sed etiam re potest, et alio quovis judicio voluntatis.**“ (L. 95. Dig. Lib. 29. Tit. 2.) Veḑi şi Instit. § 7. Lib. 2. Tit. 19, unde se ḑice: „*Sicut autem nuda voluntate extraneus heres fit, ita et contraria destinatione, statim ab hereditate repellitur.*“ Lepădarea de moştenire se face nu numaĭ prin cuvinte, ḑice Art. 1034 din codul Calimach, *ci şi prin fapte şi alte arătărĭ a voinţeĭ.*“

[2]) Laurent. IX. 426, 457 urm. Demolombe. XIV. 356, 359. Aubry et Rau. V. § 613, *ab initio*. Bonachi. III, p. 128. Veḑi şi *suprà*, p. 306. Comp. Art. 1027, 1037 din codul Calimach şi Art. 12, partea IV, Cap. 3. Cod. Caragea, citate *suprà*, p. 306, nota 1.

Moştenitorul nu poate renunţa sub condiţiunea validităţeĭ liberalităţeĭ. Art. 752. Controversă.

Moştenitorul care renunţă poate să oprească darul, sau să ceară legatul ce i se făcuse în limitele părţeĭ disponibile (Art. 752), avênd prin urmare interes a renunţa de câte orĭ liberalitatea ce i s'a făcut întrece porţiunea disponibilă. Cu toate acestea, el nu va putea să renunţe sub condiţiune ca liberalitatea să fie validă, căcĭ, asemene renunţare fiind *condiţională*, va fi neavenită, ca una ce ar fi în opositiune cu drepturile ce legea conferă creditorilor şi ce-

Renunțarea la moștenire fiind un act solemn trebue neapărat să fie făcută în formele prescrise de Art. 695, căci o renunțare făcută în altă formă, fie chiar și prin un act autentic (Laurent. IX. 462. Demolombe. XV. 11), n'ar produce nici un efect, și nulitatea ar putea fi opusă de ori și cine, chiar și de acel care a făcut-o. [1])

Formele renunțăreĭ.

Forma sacramentală în care trebue să se facă renunțarea, consistă în o declarație la grefa tribunalului județului unde s'a deschis moștenirea [2]) (Art. 95 și 695), căci ori ce declarație făcută aiurea ar fi nulă. (Demolombe. XV. 16. Laurent. IX. 462.) Această declarație se scrie pe un registru ținut *ad hoc* de către grefier și se iscălește de acel care o face. [3])

---

lorlalți moștenitori. Regula după care ori ce renunțare condițională este nulă poate să ne conducă la resultate nedrepte în ipotesa de mai sus; această inichitate este însă consecința principiului necunoscut în dreptul roman, după care *nimene nu poate să fie în același timp și moștenitor și legatar*. Comp. Arntz. II. 1425. Laurent. IX. 457. urm. Demolombe. XV. 95 urm.—*Contrà*. Curtea din Nîmes. D. P. 56. 2. 225. Comp. și Aubry et Rau. V. § 613, *ab initio*.

[1]) Demolombe. XV. 16 și 19. Comp. însă Laurent. IX. 462.—Formele cerute de lege, adecă declarația la grefa tribunalului unde s'a deschis moștenirea, sunt prescrise nu numaĭ în privința celor de al treile, dar chiar și în privința moștenitorilor între dênșiĭ, ceea ce eslude renunțarea prin convenție, fie chiar și autentică. Laurent. IX. 462.—*Contrà*. Marcadé. III. 224. Arntz. II. 1417. Aubry et Rau. V § 613, p. 166, după care renunțarea între succesibilĭ n'ar fi supusă la nici o formă specială și ar putea să resulte din ori ce act privat sau autentic, și chiar din consimțêmêntul esprimat în mod tacit. (?) Vedĭ și Cas. Fr. D. P. 75. 1. 132. D. P. 46. 1. 331. D. P. 82. 2. 247. Această părere este însă inadmisibilă, pentru că, deși formele renuțăreĭ sunt prescrise în interesul celor de al treilea, totuși legea nu face nici o distincțiune. Este adevărat că Art. 691 § 1 și 2 vorbește de renunțarea făcută cu plată prin convenție în folosul tuturor comoștenitorilor, fără nici o deosebire, și de renunțarea făcută prin convenția unora din comoștenitorĭ, fără nici o compensație pentru renunțător, însă asemenea renunțărĭ sunt impropriŭ astfel numite, pentru că Art. 691 declară că ele constituesc o acceptare a moștenireĭ. Numaĭ renunțarea *gratuită* făcută de un moștenitor *tuturor comoștenitorilor* nu implică o acceptare, ci constitue o adevărată renunțare, care prin urmare va trebui făcută la grefa tribunalului, ear nu prin convenție espresă sau tacită. Vedĭ *suprà*, p. 321, nota 2. Comp. Laurent. IX. 432.

Renunțarea este un act solemn chiar între moștenitorĭ, nu numaĭ în privința celor de al 3-le. Controversă.

[2]) O declarație făcută la grefa unuĭ alt tribunal de cât la acel al deschidereĭ moștenireĭ ar fi nulă. Laurent. IX. 462. Demolombe. XV. 16. Renunțarea n'are însă numaĭ de cât nevoe să fie făcută la grefa tribunalului; ea poate să fie făcută și aiurea, de esemplu, la domiciliul renunțătoruluĭ, unde grefierul ar fi transportat registrul. Demolombe. XV. 17. Laurent. IX. 462. Cas. Fr. D. P. 56. 1. 5. Dacă grefierul nu cunoaște personal pe renunțător, identitatea sa se va constata prin unul din mijloacele prevĕdute de Art. 13 din legea de la 1886 pentru autentificarea actelor.

[3]) Dacă declarantul nu știe a scri, aceasta se va menționa de grefier.

Toate aceste formalităţi sunt prescrise în interesul celor de al treile, pentru ca eĭ să poată lua cunoştinţă cu înlesnire despre renunţare.

Renunţare prin mandatar.

Renunţarea la o moştenire, ca şi acceptarea, se poate face prin imputernicit, legea necerênd presenţa în persoană a declarantuluĭ, după cum o face pentru transcrierea hotărîrilor de divorţ. (Art. 246 şi 276.) Mandatul însă va trebui să fie special, după cum prevede anume Art. 1353 din codul Calimach (1008 Austriac) (comp. Art. 1536 C. C.), fără însă a fi neapărat autentic, ci numaĭ legalisat,[1]) şi procura va remânea anecsată la registru, făcênduse menţiune despre aceasta, ca nu cum-va, la caz de disparĭţiune a procureĭ, renunţătorul să susţie că el n'a dat nimăruĭ mandat ca să renunţe în numele luĭ. [2])

Condiţiunĭ necesare pentru validitatea renunţăreĭ.

Maĭ multe condiţiunĭ sunt neapărate pentru ca renunţarea să fie validă:

1° După cum nu se poate accepta o moştenire nedeschisă încă (veḑĭ *suprà*, p. 305), tot astfel, nu se poate renunţa la o moştenire de cât în urma deschidereĭ eĭ (Art. 702, 965, 1226), pentru că, după cum se esprimă Art. 1032 din codul Calimach, *asemene tocmelĭ sunt împrotiva moraluluĭ şi pentru aceasta prihănite, care de multe orĭ aduc şi un sfêrşit primejdios.*

2° Pentru a putea renunţa la o moştenire deschisă, ca şi pentru a o putea accepta (veḑĭ *suprà*, p. 305), moştenitorul trebue neapărat să aibă cunoştinţă despre deschiderea eĭ şi despre vocaţiunea sa ereditară,[3]) de unde resultă că ruda din un grad maĭ depărtat nu poate să renunţe în mod valid la moştenire cât timp acel chiemat înaintea luĭ n'a lepădat-o, pentru că nu se poate renunţa la un drept care aparţine altuia. [4])

Demolombe. XV. 12.—O declaraţie scrisă pe o filă volantă sau nesemnată de partea care a făcut-o ar fi nulă. Demol. XV. 16. Laur. IX. 462.

[1]) Laurent. IX. 429. Aubry et Rau. V. § 613, p. 168, nota 7. Duranton. VI. 472. Demolombe. XV. 14. Mourlon. II. 247. Belost-Jolimont asupra luĭ Chabot, observ. 2 asupra Art. 784. Hureaux. *Revue pratique.* T. 17 (an. 1864), p. 160, No. 179.—*Contrà.* Chabot. Art. 784, No. 4, după care procura ar trebui să fie autentică. Comp. Art. 23, 1781, 1788 C. C., unde legea cere o procură autentică.

[2]) Hureaux. *Revue pratique.* Tom. 17, anul 1864, p. 161. No. 179.

[3]) Astfel, renunţarea la o moştenire deschisă va fi fără efect, dacă acel care a făcut-o a creḑut că defunctul era încă în viaţă. „*Quod quis, si velit, habere non potest: id repudiare non potest.*“ (L. 174 § 1. Dig. Lib. 50. Tit. 17.) Veḑĭ şi L. 23. Dig. Lib, 29. Tit. 2, unde se ḑice: „*In repudianda hereditate, vel legato, certus esse debet de suo jure, is qui repudiat.*“ Aceasta nu se va întâmpla însă maĭ nicĭ odată în practică, pentru că nu se poate pricepe cum moştenitorul ar renunţa la o moştenire atuncĭ când el nu este sigur de moartea luĭ *de cujus.* Veḑĭ Laurent. IX. 422.

[4]) Laurent. IX. 421. Toullier D. II. (partea II) 340. Arntz. II. 1413. Pothier. *Succes.* S-a V. § 2.—Aceeaşĭ soluţiune este admisibilă ş

3° Pentru a putea renunța la o moștenire trebuește a nu o fi acceptat maĭ întâĭ, căcĭ acceptarea este tocmaĭ renunțarea la dreptul de a maĭ putea renunța. [1]) (Art. 1037 Cod. Calimach.)

4° Facultatea de a renunța nu trebue să fie prescrisă. (A. 700.)

5° Moștenitorul nu trebue să fi dat la o parte sau să fi ascuns lucrurĭ de ale moștenireĭ. (Art. 703.)

6° In fine, renunțarea la moștenire cuprinḑând o înstrăinare, nu va fi validă dacă moștenitorul care a făcut-o era incapabil. Regulele espuse în privința moștenitoruluĭ care acceptă moștenirea, sunt decĭ aplicabile și moștenitoruluĭ care renunță la dênsa. [2])

Arĕtarea calităței în care se face renunțarea.

Când moștenitorul care acceptă are maĭ multe calitățĭ, de esemplu, acea de moștenitor personal și acea de moștenitor a unuĭ alt moștenitor sevêrșit din viață după deschiderea moștenireĭ, el va trebui să arăte în ce calitate a înțĕles a renunța, căcĭ, în lipsa uneĭ asemene declarațiunĭ, se va admite interpretarea cea maĭ restrictivă.[3])

Efectele renunțăreĭ.

Art. 696.—Eredele ce renunță e considerat că n'a fost nicĭ o dată erede. (Art. 688, 699 urm. 752, 1015, 1019 C. C. Art. 785 C. Fr.)

Art. 697.—Partea renunțătoruluĭ profită coereḑilor sei; [4]) dacă este singur, succesiunea trece la *gradul* [5]) următor. (Art. 121, 659 urm. 701, 929 urm. C. C. Art. 786 C. Fr.)

în privința acceptațiuneĭ. Veḑĭ *suprà*, p. 306, tecst și nota 2.—*Contrà.* Mourlon. II. 215 și 245. Demolombe. XIV. 304. Aubry et Rau. V. § 610, tecst și nota 4.—Renunțarea ar fi însă validă, cu toate că starea civilă a renunțătoruluĭ ar fi contestată, dacă moștenirea ar fi în realitate deferită aceluĭ care a renunțat. Cas. Fr. D. P. 55. 1. 228.

[1]) Laurent. IX. 349 și 423. Veḑĭ și *suprà*, p. 305 tecst și nota 1 și p. 306.

[2]) Astfel, epitropul nu va putea renunța la o moștenire cuvenită minoruluĭ sau interḑisuluĭ (Art. 454) de cât cu autorisarea consiliuluĭ de familie (Art. 405 și 454), și tribunalul nu va putea înlocui consiliul de familie de cât în casul Art. 367 ; majoriĭ puși sub un consiliu judeciar nu vor putea să renunțe fără asistența consiliuluĭ lor (Art. 445, 458), ear femeile măritate, fie chiar și separate de bunurĭ, fără autorisarea barbatuluĭ sau a justițieĭ. (Art. 199 și 687.) Comp. Laurent. IX. 425. Demolombe. XIV. 319 urm.—Barbatul nu poate să renunțe singur, fără consimțĕmêntul femeeĭ, pentru că numaĭ aceĭ investițĭ cu un drept pot să renunțe la dênsul. „*Unusquisque suam bonorum possessionem repudiare potest*, **alienam non potest.**“ (L. 1 § 1. Dig. Lib. 38. Tit. 9.) Veḑĭ *suprà*, p. 309.

[3]) Laur. IX. 437. Demol. XV. 9. C. Limoges. Rép. Dalloz. *Succes.* 662.

Inesactitate de tecst.

[4]) Această propositie cuprinde o inesactitate, căcĭ acel care renunță n'a fost nicĭ o dată moștenitor (Art. 696) pentru ca partea luĭ să poată trece la cineva. Marcadé. III. 226. Arntz. II. 1421. Demolombe. XV. 43, 45. Cu toate aceste, tot astfel se esprimă atât codul Calimach (Art. 1039), cât și legile romane. Veḑĭ L. 53 § 1. Dig. Lib. 29. Tit. 2.—L. 9. Dig. Lib. 38. Tit. 16. Comp. și L. 26 § 1. Dig. Lib. 35. Tit. 1 și Cod. legea unică, § 10. 6. 51. Veḑĭ *infrà*, p. 343.

[5]) In Art. 697 și 698, cuvêntul *grad* este luat în sensul de *categorie, ordine* sau *clasă*. Veḑĭ *suprà*, p. 256, nota 3, *ab initio.*

Art. 698.—Eredele renunțător nu poate fi representat nicĭ o dată; dacă renunțătorul este singur în gradul seu (adecă în *clasa* sa), sau dacă toțĭ coerediĭ seĭ renunță, copiiĭ lor vin la succesiune în virtutea propriuluĭ lor drept pentru părțĭ egale. (Art. 658, 664 urm. 668 C. C. Art. 787 C. Fr.)

Efectul retrocativ al renunțăreĭ. Art. 696.

Moștenitorul care renunță se consideră prin o ficțiune a legeĭ că n'a fost nicĭ o dată moștenitor. [1]) Renunțarea are decĭ efectul uneĭ condițiĭ resolutorie; ca și acceptațiunea, ea se sue până în ziua deschidereĭ moștenireĭ (Art. 688) și nimicește sezina, căcĭ descendențiĭ și ascendențiĭ avênd proprietatea și posesiunea bunurilor moștenireĭ încă din momentul deschidereĭ succesiuneĭ (Art. 653), fără această ficțiune, renunțarea n'ar fi produs efectele sale de cât din ziua de când ea a avut loc. Ascendențiĭ și descendențiĭ fiind în adevĕr proprietarĭ și posesorĭ sub condițiunea resolutorie a renunțăreĭ, îndeplinirea condițiuneĭ nimicește sesina, ca și cum ea n'ar fi avut loc. [2]) (Art. 1015, 1019.)

Cât pentru moștenitoriĭ care n'au sezină, renunțarea îĭ face a fi consideraț ca cum n'ar fi avut nicĭ o dată proprietatea bunurilor moștenireĭ.

Moștenitorul care renunță este decĭ privit prin efectul acesteĭ ficțiunĭ ca un străin care n'a fost nicĭ odată chiemat la moștenire: [3]) *sit alienus ab hujusmodi hereditate, sive onerosa, sive lucrosa sit.* (L. 22. § 1, *in fine.* Cod. Lib. 6. Tit. 30.)

---

[1]) Art. 697 este decĭ reu redactat, când zice că *partea renunțătoruluĭ* profită coerediloř seĭ, căcĭ el n'a fost nicĭ o dată moștenitor pentru ca partea luĭ să poată trece la cineva. Vedĭ p. 341, n. 4.

[2]) Legea nu vorbește de condițiune resolutorie, însă ea a fost închipuită de doctrină pentru a esplica efectul retroactiv al renunțăreĭ. Comp. Arntz. II. 1420. Laurent. IX. 433. Demolombe. XV. 24. Mourlon. II. 205, nota 1. Ducaurroy. II. 566 și 584.—Vedĭ însă F. Froissart (*Revue pratique*, Tom. V. Anul 1858, p. 500—532), după care acel chiemat la moștenire ar fi moștenitor și ar avea sezina *sub condițiunea suspensivă a acceptațiuneĭ.* Aceasta era și teoria lui Pothier.

Dreptul Roman.

Și la Romanĭ, moștenitorul *extraneus* renunțător era presupus că n'a fost nicĭ o dată moștenitor: „*Is qui heres institutus est, vel is cui legitima hereditas delata est,* **repudiatione hereditatem amittit.**“ (L. 13. Pr. Dig. Lib. 29. Tit. 2). Vedĭ și L. 1 § 6, *in medio*, Dig. Lib. 38. Tit. 5, unde se zice: „*Quamvis enim legatum* **retro** *nostrum sit, nisi repudietur; attamen cum repudiatur,* **retro** *nostrum non fuisse palam est.*“ Comp. și L. 22 § 1, *in fine*, Cod. Lib. 6. Tit. 30. Moștenitorul *necesar* era însă în tot-deauna presupus moștenitor, cu toate că el s'ar fi abținut de la moștenire, fără ca creditoriĭ defunctuluĭ să aibă vre o acțiune în contra luĭ. Vedĭ L. 57, Pr. și § 2. Dig. Lib. 29. Tit. 2.

[3]) Moștenitorul renunțător fiind cu totul străin de moștenire, n'a continuat nici o dată persoana defunctuluĭ, încât nefiind confusiune de patrimoniĭ, drepturile respective nu s'au putut stânge prin confusiune. (Art. 1154.) Laurent. IX. 434. Demolombe. XV. 31.

Actele de administraţie făcute de moştenitor remân valide.

Cu toate aceste, actele conservatorii sau de administraţie provisorie, care nu constituesc o acceptare, şi pe care moştenitorul a putut să le facă de la deschiderea moştenirei şi până la renunţare (Art. 690), remân valide atât în privinţa moştenirei cât şi acelor de al treilea. Astfel, de esemplu, el a putut în mod valid să vândă obiectele supuse stricăciunei (Art. 707), să întrerupă prescripţia, să reînoească ipotecile etc., [1]) fiind însă obligat a da samă de adminstraţia sa (Laurent. IX. 434. Demolombe. XV. 30) şi a restitui nu numai bunurile moştenirei, dar şi fructele produse de aceste bunuri. [2])

Cui se cuvine partea renunţătoruluï. Art. 697.

Moştenitorul care renunţă fiind considerat că n'a fost nici o dată moştenitor (Art. 696), partea ce s'ar fi cuvenit luï se cuvine acelora care ar fi luat-o în lipsa luï, după cum se esprimă Art. 121. [3]) Aceasta a voit a ḑice Art. 697, când ḑice că partea renunţătoruluï profită comoştenitorilor seï, sau trece la clasa următoare, dacă el singur e moştenitor. [4]) Tecstul este însă reu redactat, după cum am observat *suprà*, p. 341, nota 4, pentru că acel care n'a fost nici o dată moştenitor nu poate să transmită partea sa altora. [5]) (Veḑi şi p. 344, nota 1, unde se arată că tecs-

---

Art. 752.

Moştenitorul renunţător va putea însă să oprească darul, sau a cere legatul ce i s'ar fi făcut, în limitele părţeï disponibile. (Art. 752.) Vom vedea însă că această dispositie este cu drept cuvênt criticată.

[1]) Arntz. II. 1420. Laurent. IX. 434. Mourlon. II. 255. Demolombe. XV. 35.—In urma renunţăreï însă, el nu maï poate face nici un act de administraţie. Laurent. IX. 435. Demolombe. XV. 32 urm. De asemene, creditoriï, legatariï sau alte părţï interesate nu vor maï putea îndrepta în contra luï nici o urmărire şi nici un act de procedură. Demolombe *loco cit.*—Veḑi însă Cas. Fr. D. P. 62. 1. 298.

[2]) Demolombe. XV. 30. Laurent. IX. 434. „*Fructus omnes augent hereditatem.*" (L. 20 § 3. Dig. Lib. 5. Tit. 3.)

[3]) Aceeaşi soluţiune este adevărată în casul când moştenitorul a lăsat să se peardă dreptul seu prin prescripţie conform Art. 700. Partea care i s'ar fi cuvenit luï se va lua de aceï care ar fi luat-o în lipsa luï. Veḑi esplic. Art. 700 şi Laurent. IX. 443.

[4]) Dacă renunţătorul n'are alţi comoştenitori, partea luï care, în specie, este întreaga moştenire, va trece la moştenitoriï din gradul subsecuent a aceleiaşi clase; şi numai în lipsă de asemene moştenitori, ea va trece la clasa următoare. Veḑi p. 345, nota la fine.

De câte orï partea renunţătoruluï trece la gradul sau la clasa următoare, nu se poate ḑice că ea trece *jure accrescendi* sau *jure non decrescendi*. In adevĕr, acel care a renunţat fiind presupus că n'a fost nici odată moştenitor (Art. 696), n'a avut posesiunea moştenirei, ci această posesiune au avut-o moştenitoriï din clasa următoare care au primit moştenirea, dacă eï sunt ascendenţi sau descendenţi. (Art. 653.) Laurent. IX. 440. Demolombe. XIII. 148. Demante. III. 106 bis, I Aubry et Rau. V. § 609, p. 133, nota 18. Veḑi şi *infrà*, p. 345 şi *suprà* p. 233, nota 1.

Dreptul vechiu şi dreptul Roman.

[5]) Tot inesact este deci şi Art. 1039 din codul Calimach, când prevede că „*partea aceluia ce s'au lepădat de moştenire se cuvine îm-*

tul este inesact şi din alt punct de vedere.) Pentru a fi deci exact, Art. 697 ar trebui să prevadă că *renunţarea foloseşte acelora cărora presenţa moştenitoruluĭ renunţător făcea obstacol.* [1])

---

preună-moştenitorilor, carii dacă au primit moştenirea, se îndatoresc să primească şi partea aceasta cu însărcinările eĭ." Vedĭ şi L. 53 § 1. Dig. Lib. 29, Tit. 2 care cuprinde aceeaşĭ inesactitate, când dice: „*Qui semel aliqua ex parte heres extiterit, deficientium partes etiam invitus excipit, id est, tacite ei deficientium partes etiam invito adcrescunt.*" Comp. şi L. 9. Dig. Lib. 38. Tit. 16.

[1]) Arntz. II. 1421. Mourlon. II. 253. Demolombe. XV. 37.—Marcadé (II. 227) dă o altă formulă. După acest autor, tecstul ar trebui astfel redactat: „*moştenirea se împarte ca şi cum renunţătorul n'ar fi esistat.*" Comp. Laurent. IX. 439 şi Art. 923 din Ante-proiectul de revisuire. Vedĭ şi Art. 121 C. C. care esprimă aceeaşĭ idee în termenĭ mult maĭ corecţĭ, când dice că succesiunea se va da esclusiv *acelora ce aveau dreptul a o dobândi în lipsă-ĭ.*

Casurĭ în care tecstul Art. 697 este esact.

Tecstul Art. 697 lasă a înţelege că partea renunţătoruluĭ profită *tuturor comoştenitorilor seĭ.* Aceasta nu este însă adevĕrat de cât în unele casurĭ. În adevĕr, dacă presupunem că defunctul a lăsat maĭ mulţĭ copiĭ, din care unul renunţă, partea ce s'ar fi cuvenit renunţătoruluĭ se va împărţi între ceilalţĭ copiĭ deopotrivă. De asemene, dacă defunctul a lăsat doĭ copiĭ nedemnĭ, care au lăsat şi eĭ la rândul lor, câte doĭ copiĭ fie care, aceştĭ patru nepoţĭ de fiĭ venind la moştenire în virtutea dreptuluĭ lor propriŭ (Art. 658), vor împărţi averea în părţĭ egale. La caz de renunţare din partea unuĭ din eĭ, partea renunţătoruluĭ se va împărţi între ceilalţĭ treĭ nepoţĭ de o potrivă. Tot astfel, renunţarea la moştenire din partea unuĭ frate bun *(germanus)* profită celorlalţĭ fraţĭ şi surorĭ, consanguinĭ, uterinĭ sau germainĭ. Cas. Rom. Bulet. S-a I pe 1883, p. 309 şi Dreptul pe 1883 No. 44. Pentru aceste ipotese tecstul este deci esact.

Casurĭ în care Art. 697 nu este esact.

Eată însă maĭ multe casurĭ în care tecstul nu maĭ este esact. Dacă presupunem că defunctul a avut doĭ copiĭ A şi B, morţĭ maĭ înaintea luĭ, care au lăsat şi eĭ, fie care câte doĭ copiĭ. Aceştĭ patru nepoţĭ venind la moştenirea buniculuĭ lor prin representaţia tatăluĭ lor (Art. 665), averea se va împărţi în două, din care o parte se va lua de copiiĭ luĭ A, ear celaltă jumătate de copiiĭ luĭ B (Art. 667), fie care copil avênd în specie câte o pătrime. Presupunênd că unul din copiiĭ luĭ A renunţă, partea luĭ nu va profita celorlalţĭ treĭ nepoţĭ, ci numaĭ fratelui renunţătoruluĭ, adecă celuilalt copil a luĭ A. In specie, fratele renunţătoruluĭ va lua o jumătate, ear ceilalţĭ doĭ fraţĭ, copiiĭ luĭ B, vor lua amêndoĭ celaltă jumĕtate, adecă fie care câte o pătrime. Cu alte cuvinte, de câte orĭ împărţeala se va face pe tulpină, şi sporirea va avea loc tot pe tulpină, aşa în cât tecstul nu maĭ este esact pentru această ipotesă. Demolombe. XV. 38. Arntz. II. 1421. C. Grenoble. D. P. 56. 2. 266. Eată încă o ipotesă în care tecstul earăşi nu este esact: Să presupunem că defunctul a lăsat în viaţă pe tatăl şi pe muma sa, precum şi fraţĭ sau descendenţĭ din eĭ; fie care ascendent va lua câte o pătrime, ear fraţiĭ sau descendenţiĭ lor două pătrimi (Art. 671, 673); presupunênd că unul din ascendenţĭ ar renunţa, partea luĭ nu va profita celuilalt ascendent, ci numaĭ fraţilor sau descendenţilor lor, care, în specie, vor lua treĭ pătrimĭ,

Cu alte cuvinte, partea renunțătoruluĭ se cuvine celorlalte rude ale defunctuluĭ, după ordinea legală a succesiunilor, atât moștenitorilor regulați, cât și acelor neregulați.[1]) Art. 718 și 858 din codul Calimach (560 urm. și 689 Austriac) numesc acest drept dreptul *adăogireĭ* sau a *sporireĭ*. Această sporire este efectul indivisibilităței acceptațiuneĭ. In adevĕr, primirea moștenireĭ fiind indivisibilă, după principiul *nemo pro parte heres*, fie care comoștenitor primește moștenirea întreagă, așa în cât renunțarea unuĭ moștenitor are de efect de a face să se considere pe comoștenitoriĭ care au acceptat ca și cum eĭ ar fi fost învestițĭ singurĭ de lege, a *die mortis*, cu întreaga moștenire. (Vedĭ *suprà*, p. 233, nota 1, *in fine* și p. 343, nota 4.)

Moștenitoriĭ care au acceptat sunt decĭ învestițĭ în mod retroactiv cu partea renunțătoruluĭ maĭ mult *jure non decrescendi* de cât *jure accrescedi.*[2]) Eĭ nu țin dreptul lor de la renunțător, ci

---

pentru ca partea fie căruĭ ascendent privilegiat este ficsată în mod invariabil numaĭ la o pătrime. (Argument din primele cuvinte ale Art. 674, după care partea cuvenită fraților în concurență cu ascendenții privilegiați este de *jumătate* sau de *treĭ pătrimĭ*, după cum eĭ vin în concurență cu amêndoĭ ascendenții, sau numaĭ cu unul.) (Vedĭ *suprà*, p. 273, nota 1 și p. 275. Comp. Arntz. II. 1421. Bonachi. III. p. 135. Laurent. IX. 86. Demolombe. XIII. 451 și XV. 38.

Tot astfel, se poate întâmpla că moștenirea să nu treacă în totdeauna la clasa următoare, când renunțătorul este singur moștenitorul în categoria luĭ, în cât și din acest punct de vedere, tecstul Art. 697 păcătuește. Astfel, de esemplu, dacă presupunem că defunctul a lăsat în viață pe tatăl seu, pe un fiu și pe un nepot de fiu, renunțarea din partea fiuluĭ nu va folosi tatăluĭ, cu toate că el este în spița întâĭ (Art. 662), ci nepotuluĭ de fiu care este în spița a doua după Art. 662, pentru că descendenții în infinit formează prima clasă de moștenitorĭ. Partea renunțătoruluĭ nu trece decĭ de la o clasă la alta, de cât atuncĭ când nu esistă alte rude în clasa renunțătoruluĭ din gradul subsecuent. Arntz. II. 1421. Demolombe. XIII. 368 și XV. 39. Laurent. IX. 440. Marcadé. III. 227. Mourlon. II. 253. Comp. L. 1. Cod. Lib. 6. Tit. 16. Vedĭ și *suprà*, p. 256, nota 3 și p. 343, nota 4.

[1]) Controversa care esistă în această privință în Francia, nu maĭ are decĭ ființă la noĭ. Comp. Demolombe. XV. 42. Laurent. IX. 447.

Tecstul spune că partea renunțătoruluĭ profită comoștenitorilor seĭ, însă ar fi fost maĭ esact a se dice că partea renunțătoruluĭ profită părților comostenitorilor, care se găsesc mărite fie în mânele lor proprĭĭ, fie chiar în mânele moștenitorilor lor, dacă eĭ au murit înainte de a renunța. Ducaurroy. II. 585. Demolombe. XV. 47. Pothier. *Succes.* Cap. 3. § 4. Van Wetter. Dreptul Roman. II. § 696, p. 439. *Portio enim deficiens portioni ejus qui adivit magis quam personæ accrescit.* Comp. L. 9. Dig. Lib. 38. Tit. 16; L. 26 § 1. Dig. Lib. 35. Tit. 1 și L. unică § 10. Cod. Lib. 6. Tit. 51. Inesactitate de tecst.

[2]) Laurent. IX. 438. Aubry et Rau V. § 609, p. 132. Marcadé. III. 223. Demolombe. XV. 45.—Dacă primitorul moștenireĭ ar fi fost

de la lege, şi folosul pe care eĭ îl primesc are loc fără voea lor, *etiam invito* (L. 35 Pr. şi 53 § 1. Dig. Lib. 29. Tit. 2), ca o urmare accesorie a acceptaţiuneĭ lor primitive, de unde resultă că această sporire sau adăogire, care are loc în folosul primitoruluĭ moştenireĭ, este obligatorie în acest sens că comoştenitorul care a primit moştenirea şi căruĭ profita partea renunţătoruluĭ nu poate s'o refuse pentru a accepta numaĭ partea luĭ, pentru că o moştenire nu poate fi nicĭ primită, nicĭ lepădată numaĭ *pro parte.* [1])

Aceeaşĭ soluţiune este admisibilă chiar în caz când renunţarea ar fi avut loc după ce renunţătorul ar fi dobândit anularea acceptaţiuneĭ sale anterioare conform Art. 694 pentru dol sau pentru descoperirea unuĭ testament necunoscut până atuncĭ. [2])

Cât pentru devoluţiunea de la o clasă de moştenitorĭ la alta, adecă când renunţătorul n'are alţĭ comoştenitorĭ şi când moştenirea întreagă trece la clasa următoare, nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că sporirea este facultativă, fiind că e vorba de o nouă moştenire care se deschide; în adevĕr, rudele chiemate în gradul următor şi în lipsa renunţătoruluĭ neprimind nimic de la dênsul, şi ţinênd dreptul lor de la lege, sunt libere de a primi sau de a lepăda moştenirea. (Laurent. IX. 441 şi Ante-proiect. III. p. 354. No. 3.)

Moştenitorul renunţător nu poate fi representat. Art. 698.

Moştenitorul care a renunţat la moştenire nu poate să fie representat nicĭ odată, ca şi acel care a fost constatat de justiţie că este nedemn. (Veḑĭ *suprà*, p. 267.) Aceasta este o consecinţă a principiuluĭ înscris în Art. 668, după care persoanele care se

---

investit *jure accrescendi*, după cum pare a prevede tecstul, ear nu *jure non decrescendi*, după cum este în realitate, s'ar putea ḑice, că moştenitorul căruĭ acest sporiŭ profită, n'are de cât drepturile renunţătoruluĭ, ceea ce ar însemna a-ĭ impune şi obligaţiunĭ. (Comp. Curtea Grenoble. D. P. 71. 2. 209.) Fiind însă că primitorul moştenireĭ nu este învestit cu întreaga moştenire *jure accrescendi*, ci *jure non decrescendi*, el ţine dreptul seu de la lege, şi nu poate fi ţinut a îndeplini obligaţiile renunţătoruluĭ. Laurent. IX. 438.

[1]) *Coheres, portionem coheredis renuntiantis, licet invitus acquirit.* Veḑĭ Aubry et Rau. V. § 609, tecst şi nota 16. Duranton. VI. 438. Laurent. IX. 441. Demolombe. XV. 48. Toullier D. II (partea II.) 343. Marcadé. III. 223. Arntz. II. 1422. Chabot, asupra Art. 786, No. 9. Acest sistem se vede formal admis prin Art. 1098 din codul Olandez şi 923 din Ante-proiectul de revisuire. —*Contrà.* Belost-Jolimont, *loco cit.* asupra luĭ Chabot şi Vazeille, care întemeindu-se pe echitate, declară sporirea de facultativă.

[2]) Aubry et Rau, *loco cit.* şi nota 17. Laurent. IX. 442. Duvergier asupra luĭ Toullier. II, partea II, 336, nota 3. Arntz. II. 1422. Demolombe. XIV. 566 şi XV. 48. Marcadé. III. 223.—*Contrà.* Toullier D. II. 336. Duranton. VI. 464. Mourlon. II. 256. Demante. III. 106 bis, II. In acest din urmă sens se vede redactat Art. 1100 din codul Olandez. Comp. L. 61 şi 98. Dig. Lib. 29. Tit. 2, care par redactate tot în acest sens.

găsesc în viață în momentul deschiderei moștenirei nu pot fi representate. [1]) In adevĕr, moștenitorul prin renunțare a esercitat dreptul seu, făcênd alegere între renunțare și acceptare, în cât representației sei n'ar mai avea nici un drept de esercitat.

Dacă renunțătorul este singur moștenitor în gradul seu, sau dacă toți comoștenitorii renunță, [2]) ori sunt constatați de nedemni, copiii și ceilalți descendenți ai lor vin la moștenire *jure proprio*, și împarțesc averea *pe capite*, adecă în porțiuni egale. [3])

Despre revocarea renunțărei.

In princip, renunțarea este irevocabilă ca și acceptațiunea: *Semel heres, semper heres.* Prin escepțiune însă, ea este revocabilă: 1° când moștenirea lepădată n'a fost primită de nimine (Art. 701); 2° când renunțarea a fost făcută în paguba creditorilor (Art. 699); 3° când ea a fost resultatul unui dol sau unei violențe. (Art. 694.)

I. *Despre dreptul ce are renunțătorul de a reveni asupra renunțărei sale. (Prima escepțiune la principiul irevocabilității renunțărei.)*

Art. 701.—In tot timpul în care prescripțiunea dreptului de a accepta nu este dobândită în contra erediloru ce au renunțat, ei au încă facultatea de a accepta succesiunea, dacă succesiunea nu este deja acceptată de alți *eredi*. [4]) Nu se poate vătăma însă drepturile care ar fi

---

[1]) Art. 698 este decî de prisos față cu dispositia generală a Art. 668. Marcadé. II. 228. Durant. VI. 181 și 493. Vedi și Laur. IX. Comp. Art. 918 Cod. Calimach și Nov. 118, Cap. 1 și 3 (p. 267, nota 2.)

[2]) Dacă numai unii din comoștenitori renunță, partea lor se va cuveni celorlalte rude ale defunctului, după ordinea legală a moștenirilor. (Art. 697.)

[3]) Astfel, dacă presupunem că din doi frați chiemați la aceeași moștenire, unul a renunțat, întreaga moștenire se va cuveni celuilalt frate. (Art. 697.) Dacă amêndoi frați au renunțat, avênd cel dintâi un copil, ear cel de al doilea trei, acești patru copii vor veni la moștenire în virtutea dreptului lor propriu, și vor împărți averea în patru părți egale, căci împărțeala pe tulpină n'are loc de cât la caz de representație (Art. 667), ceea ce în specie nu esistă. Vedi și *suprà*, p. 272.

Dacă, în ipotesa noastră, fratele care ar renunța ar fi singur moștenitor, copiii lui vor împărți averea *jure proprio* în părți egale. La caz de a nu avea acest frate copii, averea va trece la clasa următoare de moștenitori, adecă la ascendenții ceî mai apropieți în înrudire cu defunctul. (Art. 670 și 697.)

[4]) Covêntul *eredi* trebue să fie luat aci în sens larg, puțin importă dacă primitorul moștenirei este rudă cu defunctul în gradul imediat subsecuent după renunțător, sau într'un grad mai depărtat,

dobêndite de alte persoane asupra bunurilor succesiuneĭ sau prin prescripţiune, sau prin acte valabile, făcute de curatorele succesiuneĭ vacante. (Art. 406, 688, 700, 724-727, 1876, 1882-1884 C. C. Art. 790 C. Fr.)

La Romanĭ, renunţarea era definitivă şi acel care lepădase moştenirea nu maĭ putea în urmă s'o primească. [1])

Această soluţiune ar fi trebuit să fie admisă şi de legiuitorul actual, pentru că nu este drept de a se rădica comoştenitorilor sau moştenitorilor din clasa următoare partea renunţătoruluĭ care le profită după Art. 697;[2]) însă cu toate aceste, legiuitorul modern, urmând părereĭ luĭ *Domat* [3]) şi a luĭ *Lebrun*, care, în dreptul vechiŭ francez, susţineau soluţia actuală, interpretând în mod greşit legea 12, Pr. Dig. Lib. 11, Tit. 1 şi L. 20 § 4, Dig. Lib. 29, Tit. 2, a permis maĭ întâĭ minoruluĭ ajuns la majoritate, şi chiar epitropuluĭ, în cursul minorităţeĭ, de a reveni asupra lepădăreĭ moştenireĭ, dacă ea n'a fost primită de altă persoană (Art. 406), generalisând apoĭ această dispositiune prin Art. 701 şi aplicând-o şi majorilor.[4])

Prin o favoare escepţională, moştenitoriĭ care au renunţat [5])

---

dacă i-a venit însă rêndul la moştenire. (Veḑĭ *infrà*, p. 349, nota 4). Arntz. II. 1431. Aubry et Rau. V. § 613, p. 170. Demolombe. XV. 60. Laurent. IX. 454. Veḑĭ şi *infrà*, p. 350, nota 1.

[1]) „*Qui semel noluit bonorum possessionem petere, peredidit jus ejus, etsi tempora largiantur.*“ (L. 1 § 6. Dig. Lib. 38. Tit. 9.) Veḑĭ şi L. 4, Cod. Lib. 6. Tit. 31, unde se dice: „*Major vigentiquinque annis, antequam adeat, delatam repudians succesionem*, **post quærere non potest.**“ Veḑĭ şi Instit. § 7, Lib. 2, Tit. 19; Gaii Instit. Com. II, § 169, precum şi § 29, Tit. 22, *Ulpiani Regul.*—Comp. Art. 1040 din codul Calimach care a admis soluţia contrarie.

Dreptul străin. [2]) Basat pe aceste consideraţiunĭ, atât legiuitorul Olandez cât şi Anteproiectul de revisuire au eliminat Art. 701, care se vede însă reprodus în codul Italian. (Art. 950.)

[3]) Veḑĭ Domat. *Lois civiles. Succes.* Lib. 1. Tit. 3, S-a IV, No. 4 şi Lebrun. *Succes.* Lib. 3. Cap. 8, S-a II. No. 60-63. Pothier însă a dovedit cu prisosinţă că înterpretarea acestor autorĭ este greşită. (*Succes.* Cap. III. S-a III. Art. 1. § 3.) Cu toate acestea, legiuitorul francez a părăsit doctrina luĭ Pothier, care este singură adevĕrată, urmând orbeşte pe Domat şi pe Lebrun.

[4]) Demolombe. XV. 51, 52. Laurent. IX. 449, 450. Mourlon. II. 257. Ducaurroy. II. 555.—Soluţiunea actuală era admisă şi în codul Calimach: „*Dacă după lepădarea moştenitoruluĭ*, se vor vinde lucrurĭ de a moştenireĭ, dice Art. 1040 din codul Calimach, nu le poate cere; ear dacă nu s'ar fi vêndut în curgere de treĭ anĭ socotiţĭ din ḑiua lepădăreĭ sale, atuncĭ *are voea să primească şi să plătească datoriile moştenirĕi şi să primească asupraşi şi celelalte însărcinărĭ a eĭ.*“

[5]) Dacă maĭ mulţĭ comoştenitorĭ au renunţat la moştenire şi unul din eĭ a revenit în urmă asupra renunţăreĭ sale, această acceptare nu împedică pe ceilaţĭ renunţătorĭ de a reveni şi eĭ asupra renunţăreĭ lor, pentru că toţĭ aceĭ care au renunţat au acelaşĭ drept după art. 701. Laurent. IX. 453.—*Contrà.* Demolombe. XV. 65.

pot deci să revie astădi asupra renunțăreĭ lor și să primească din nou moștenirea, fie espres, fie tacitamente, [1]) fie pur și simplu sau sub beneficiŭ de inventar, [2]) însă numaĭ sub îndeplinirea a două condițiuni: 1°) trebue ca moștenirea să nu fi fost primită sub nicĭ un chip de alțĭ moștenitorĭ regulați sau neregulați,[3]) rude cu defunctul în gradul imediat subsecuent după renunțător, sau într'un grad maĭ depărtat,[4]) și chiar de un donatar sau le-

---

Duranton. VI. 507. Chabot, Art. 790, No. 2. Trib. Ilfov. Dreptul pe 1889, No. 73.

[1]) Demolombe. XV. 54, 64. Massé-Vergé. II. p. 303, nota 9. Aubry et Rau. V. § 613, p. 171. Laurent. IX. 452. Cas. Fr. și Curtea din Rouen. D. P. 60. 1. 351. D. P. 58. 2. 172.—Renunțarea fiind un act solemn (Art. 695), ar fi trebuit ca și acceptarea care constitue retragerea eĭ să nu se poată face de cât tot în aceeași formă. Pentru aceasta ar trebui însă un tecst espres care nu esistă.

[2]) Demolombe. XV. 54, 64. Duranton. VI. 507. Demante. III. 111 bis, III.—Moștenitoriĭ renunțătoruluĭ pot să useze și eĭ de beneficiul Art. 701, ca și însuși renunțătorul. Vedĭ și *supra*, p. 324, nota 4. Același drept îl aŭ și creditoriĭ. (Art. 974.) Demolombe. XV. 76. Laurent. IX. 477. Vedĭ *infrà*, esplic. Art. 699.

[3]) Tecstele noastre nefăcênd nicĭ o deosebire între moștenitoriĭ regulați și aceĭ neregulați (Vedĭ *suprà*, p. 224, nota 1), urmează de aicĭ că acceptarea chiar din partea unuĭ moștenitor neregulat împedică pe renunțător de a o primi din nou, așa în cât controversa care esistă asupra acestuĭ punct în Francia, nu maĭ încape la noĭ. Comp. Demolombe. XV. 60. Marcadé. III. 237. Laurent. IX. 454.

Acceptarea tacită sau espresă, pură și simplă, sau sub beneficiŭ de inventar din partea unuĭ moștenitor neregulat, sau din partea unuĭ moștenitor regulat care n'are sezina (Art. 653), împedică revenirea asupra renunțăreĭ, chiar dacă el n'a cerut încă punerea în posesiune, căcĭ nu trebue să confundăm dobândirea posesiuneĭ cu acceptarea moștenireĭ. Laurent. IX. 454.—Comp. Toullier. D. II. 347 și Duranton. VI. 507, 7°, după care numaĭ punerea în posesiune ar împedeca retractarea renunțăreĭ, ceea ce este inadmisibil, pentru ca Art. 701 nu cere punerea în posesiune, ci numaĭ o acceptațiune, fie ea și tacită, din partea unuĭ comoștenitor a renunțătoruluĭ sau a unuĭ moștenitor din clasa următoare. Este adevărat că cererea de punere în posesiune constitue o acceptare tacită (vedĭ *suprà*, p. 323, în notă), însă, asemene acceptare poate să resulte și din alte fapte. După părerea generală însă, renunțătorul ar putea să accepte în mod valid moștenirea, cât timp moștenitoriĭ neregulați, și la noĭ chiar aceĭ regulați care n'au sezina, precum sunt colateraliĭ (Art. 653), n'au cerut încă punerea lor în posesiune. Comp. Demolombe. XIV. 255 și XV. 61, 62. Ducaurroy. II. 598, nota 1. Marcadé. III. 237. Curtea din Caen. D. P. 48. 2. 78. Vedĭ și Aubry et Rau. V. § 639, nota 19. Această părere este earăși inadmisibilă, pentru că moștenitoriĭ neregulați și chiar colateraliĭ pot să fi făcut acte de moștenitor, cu toate că eĭ n'ar fi cerut încă punerea lor în posesiune.

[4]) Vedĭ *suprà*, p. 347, nota 4.—Pentru ca acceptarea din partea unuĭ moștenitor să împedice retractarea renunțăreĭ, trebue ca acel moș-

gatar cu titlul universal,[1]) fie *înainte*, fie *după* lepădarea din partea aceluia care-şĭ propune de a o accepta din nou,[2]) căcĭ altfel, s'ar arunca incertitudinea în proprietatea bunurilor, ceea ce ar fi în dauna interesuluĭ public şi obştesc.[3]) 2°) Acceptarea din partea renunţătoruluĭ trebue să aibă loc înainte de a se stânge dreptul seu prin efectul prescripţiuneĭ, adecă în termenul de 30 de anĭ de la deschiderea moştenireĭ, ear nu de la renunţare, căcĭ Art. 701 este urmarea Art. 700 la care el se referă.[4])

Respectarea drepturilor câştigate de ceĭ de al treile.

Moştenitorul care acceptă o moştenire, după ce maĭ întâĭ o lepădase, trebue însă să respecte drepturile câştigate de ceĭ de al treile asupra bunurilor defunctuluĭ prin prescripţie,[5]) sau prin

---

tenitor să fie chiemat la moştenire. Decĭ, dacă între renunţător şi aceĭ care de fapt au primit moştenirea, există alţĭ moştenitorĭ care nu s'au pronunţat încă, acceptarea lor anticipată nu poate să împedice pe moştenitorul renunţător de a reveni asupra renunţăreĭ sale. Demante. III. 111 bis, II, *in fine*. Duranton. VI. 507, 4°. Demolombe, XV. 66.—*Contrà*. Aubry et Rau. V. § 613, p. 170, n. 19.

[1]) Demolombe. XV. 63. Arntz. II. 1431. Aubry et Rau. V. § 613, p. 170. Prin *eredĭ* Art. 701 înţelege decĭ toţĭ aceĭ care sunt chiemaţĭ a primi universalitatea moştenireĭ, *universum jus defuncti*. Vedĭ şi *suprà*, p. 347, nota 4.

[2]) Mourlon. II. 257. Demolombe. XV. 64. Aubry et Rau. V. § 613, p. 170.

[3]) Decĭ, dacă în urma renunţăreĭ, moştenirea a fost primită de altul, renunţătorul nu maĭ poate reveni asupra renunţăreĭ sale. Tot astfel, moştenitorĭĭ subsecuenţĭ nu maĭ pot primi moştenirea după ce renunţătorul a revenit asupra renunţăreĭ sale. Laurent. IX. 453. Demolombe. XV. 65. Comp. şi Trib. Ilfov. Dreptul pe 1889, No. 73.

[4]) Laurent. IX. 451. Demolombe. XV. 57. Aubry et Rau. V. § 613, p. 169. Marcadé. III. 238. Demante. III. 111 bis, IV, *in fine*. Renunţarea nu maĭ poate fi decĭ retractată după espirarea termenuluĭ de 30 de anĭ cu începere de la deschiderea moştenireĭ, cu toate că moştenirea în acest interval n'ar fi fost acceptată de nimine. Aceasta resultă fără nicĭ o îndoeală din primile cuvinte ale Art. 701. Aubry et Rau. V. § 613, nota 14. Laurent. IX. 451. Demolombe. XV. 56. Demante. III. 111 bis, IV.—*Contrà*. Belost-Jolimont, asupra luĭ Chabot. Art. 790. Vazeille. *Prescription*, 373, după care renunţătorul ar putea să revie asupra renunţăreĭ sale şi în urma împlinireĭ prescripţiueĭ, dacă moştenirea n'a fost primită de nimine în curs de 30 de anĭ de la deschiderea eĭ, sub cuvênt că n'ar avea nimine interes a-ĭ opune prescripţia. Această părere este însă inadmisibilă, pentru că, în orĭ ce caz, Statul are dreptul şi interesul a opune prescripţia. (Art. 477, 646 şi 680.)

[5]) Prescripţia curgênd atât în folosul cât şi în contra uneĭ succesiunĭ vacante, chiar când ea n'are curator, şi chiar în timpul termenelor ce se dă pentru deliberare şi facerea inventaruluĭ (Art. 1884), drepturile pe care ceĭ de al treilea le-ar fi dobândit prin prescripţie asupra bunurilor moştenireĭ trebuesc respectate, căcĭ moştenitorul care renunţase nu avea de cât să revie asupra renunţăreĭ sale pentru a nu suferi nicĭ o daună. Este straniu însă că legiuitorul să vorbească de respectarea drepturilor câştigate, pe când

acte valabile făcute de curatorul succesiuneĭ vacante în marginele competinţeĭ sale.[1]) (Art. 724-727.) Această din urmă regulă se aplică la toţĭ moştenitoriĭ, fără nicĭ o deosebire, fie eĭ majorĭ sau minorĭ. (Ducaurroy. II. 600, *in fine.*)

Legea nefiind restrictivă, ci făcênd în specie aplicaţiunea unuĭ princip de drept comun, după care toate actele legalmente făcute trebuesc menţinute, nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că se vor menţine orĭ şi ce alte drepturĭ pe care ceĭ de al treile le-ar fi dobândit prin efectul renunţăreĭ, căcĭ moştenitorul, fie el major sau minor, trebue să primească bunurile în starea în care se găsesc.[2])

In casul Art. 701, acceptarea moştenitoruluĭ care renunţase n'are decĭ efect retroactiv până în ţiua deschidereĭ moştenireĭ, de unde resultă că Art. 701 constitue o escepţiune la principiul înscris în Art. 688. (Veţĭ *suprà*, p. 329.)

Despre prescrierea dreptuluĭ de moştenire, adecă a facultăţeĭ de a primi sau de a lepăda moştenirea.

Art. 700.—Facultatea de a accepta sau de a se lepăda de o succe-

---

Art. 701 le calcă tocmaĭ în picioare, lăsând ca cel care a devenit străin de moştenire prin renunţare să poată râpi drepturile aceluĭ chiemat după dênsul, prin retractarea aceleĭ renunţărĭ.

Minorul care revine asupra acceptaţiuneĭ sale în basa Art. 406 nu va avea însă a respecta drepturile dobândite prin prescripţie de către ceĭ de al treile, în timpul minorităţeĭ sale, contra moştenireĭ vacante, pentru că acceptaţiunea sa avênd efect retroactiv până în ţiua deschidereĭ moştenireĭ (Art. 688), moştenirea a aparţinut minoruluĭ încă din momentul deschidereĭ eĭ, şi prin urmare, prescripţia n'a putut curge în contra luĭ. Boileux. III. p. 203. Mourlon. II. 259. Hureaux. *Revue pratique.* Tit. 17, anul 1864, p. 177, No. 198 şi autorităţile citate în tomul nostru II, p. 196, nota 1. Laurent. IX. 455. Demante. III. 111 bis, V. Ducaurroy. II. 559.—*Contrà.* Arntz. I. 737 şi II. 1432. Demolombe. VII. 701. Valette. *Explic. Som.* p. 258 şi Cod. Civ., p. 507, II. Acest autor revine asupra primeĭ sale opiniunĭ susţinută în notele sale asupra luĭ Proudhon (II. p. 381. IV.) Veţĭ şi Tom. II a lucrăreĭ noastre, p. 196, unde discut maĭ pe larg această controversă.

Minorul nu va respecta drepturile dobândite prin prescripţie de ceĭ de al treile. Art 406. Controversă.

[1]) Moştenitorul renunţător care se decide a primi maĭ în urmă moştenirea o primeşte decĭ in starea în care a adus-o curatorul care a lucrat în limitele puterilor sale, căcĭ el n'ar putea să tăgăduească validitatea uneĭ administraţiunĭ pe care însă-şĭ fapta sa a făcut-o neapărată. Curatorul va da samă moştenitoruluĭ de administraţia sa, dacă aceasta i se va cere. Duranton. VI. 509.

[2]) Laurent. IX. 456. Demolombe. XV. 71. Aubry et Rau. V. § 613, p. 171. Massé-Vergé. II. § 380, p. 317, nota 28.—In puterea acestuĭ princip, cu drept cuvênt s'a decis că moştenitorul reservatar care primeşte o moştenire, după ce renunţase maĭ întâĭ la dênsa, nu poate să ceară reducţiunea donaţiunilor sau a legatelor care ar întrece cotitatea disponibilă. Demol. XV. 71. C. Montpellier şi Cas. Fr. Répert. Dalloz. *Succes.* 680 şi D. P. 78. 1. 344.

siune se prescrie prin acelaşĭ timp ce se cere pentru prescripţiunea cea maĭ lungă a drepturilor imobiliare.[1]) (Art. 701, 1863 urm. 1874 urm. 1876, 1890 C. C. Art. 789 C. Fr.)

Dreptul Roman.

La Romanĭ, în dreptul clasic, facultatea de a accepta sau de a lepăda o moştenire era imprescriptibilă. Moştenitorul, ce e dreptul, trebuea să se pronunţe după cererea creditorilor în termenul defipt de pretor, sub pedeapsă de a se vinde bunurile defunctuluĭ *(Gaii Instit.* Com. II. § 167, *in fine)*; însă, în lipsă de asemene cerere din partea creditorilor, şi în lipsă de ficsarea unuĭ termen din partea testatoruluĭ, abstenţiunea sa, ori cât de lungă ar fi fost, nu'l lipsea de dreptul de a dobândi moştenirea prin adiţiune.[2])

Dreptul actual.

Controversă.

Legiuitorul modern, părăsind dreptul Roman şi vechiul drept francez, a urmat alt sistem în Art. 700. Care este însă sensul acestuĭ tecst atât de simplu în aparenţă şi atât de întunecos în realitate? Comentatoriĭ ḑic că el este o enigmă, şi lucrul e aşa de adevărat, în cât fie care îşĭ are sistemul seu, [3]) afară de Toul-

---

[1]) Prescripţia cea maĭ lungă pentru imobile este de 30 de anĭ. (Art. 1890.) Redactoriĭ coduluĭ francez nu ficsează termenul, pentru că nu erau încă hotăriţĭ asupra luĭ, cu atât maĭ mult cu cât în legislaţia luĭ Justinian, ca şi în codul Calimach (Art. 1951), era o prescripţie de 40 de anĭ.—„Tot omul este volnic, ḑice glava 280 din pravila luĭ M. Basarab, să-şĭ ceară moştenirea, care i se cade să ieа de la rudenia luĭ, *trei-ḑecĭ de anĭ.*"

[2]) „*Eique liberum est, quocumque tempore voluerit, adiere hereditatem.*" (*Gaii Instit* Com. II. § 167.)—„*Jure civili adeundi facultas est perpetua*, ḑice *Cujas*, asupra titl. 30, Lib. 6 din cod, *de jure deliberandi, si a judice aut testatore non sit prescriptum tempus deliberationis.*" Maĭ târḑiu însă, această stare de lucruriĭ s'a schimbat. Veḑĭ L. 3. Pr. Cod. Lib. 7, Tit. 39, *de prescriptione 30 vel 40 annorum.*

[3]) Veḑĭ asupra sensuluĭ Art. 700 : Massé-Vergé. II. p. 31, nota 4. Aubry et Rau. V. § 610, nota 6. Mourlon. II. 261 urm. Laurent. IX. 481-498. Arntz. II. 1428. Delaporte. Pand fr. III. p. 170. Duranton. VI. 483-489. Blondeau, *Sépar. des patrim.* p. 617 urm. Hureaux, *Revue Pratique*, Tom. 17 (an 1864, p. 532-555). Demante. III. 110 urm. Marcadé. III. 232 urm. Ducaurroy. II. 592-597. Boileux. III. p. 197. Demolombe. XIV. 306 urm. Vazeille. *Prescription.* I. 365 etc. Cea maĭ mare parte din aceştĭ autoriĭ propun maĭ multe sisteme. După unĭĭ, în urma espirăreĭ termenuluĭ de 30 de anĭ, acel chiemat la moştenire nu maĭ poate nicĭ s'o primească nicĭ s'o lepede, ca şi cum n'ar fi fost nicĭ odată moştenitor, părere care mi se pare singură juridică; după alţiĭ, el este presupus că a acceptat sau lepădat moştenirea, după interesul celor de al treilea; unĭĭ voesc, ca după 30 de anĭ, el să nu maĭ poată renunţa, ear alţiĭ ca să nu maĭ poată accepta. Toate aceste sisteme contraḑicătoare, care după unĭĭ se reduc la treĭ, ear după alţiĭ la cincĭ, se pot subdivisa cel puţin în opt sau nouă părerĭ. (Marcadé. III. 232.) Curtea din Riom a decis în fine că moştenitorul care a lăsat să treacă 30 de anĭ fără a opta între primirea şi lepădarea moştenireĭ, trebue să fie considerat moştenitor pur şi simplu. D. P. 47. 2. 83.

lier (II, partea II, 351 bis), care nu emite nicĭ o părere, mărginindu-se pur şi simplu a reproduce tecstul Art. 700.

Sistemul care mi se pare cel maĭ juridic este acel admis de jurisprudenţa belgiană şi franceză, care consistă în a ḑice că însuşĭ dreptul de moştenire, adecă *facultatea de a accepta sau de a lepăda succesiunea* se stânge prin prescripţia de 30 de anĭ, aşa încât, după 30 de anĭ de la deschiderea moştenireĭ, moştenitorul a perdut dreptul seu la succesiune şi este cu totul străin de dênsa, ne maĭ putênd nicĭ s'o primească, nicĭ s'o lepede, chiar dacă în acest timp nimene n'a fost pus în posesiunea eĭ. Această prescripţie extinctivă se justifică în de ajuns prin interesul general care cere ca moştenirile să nu remâe un timp prea îndelungat în incertitudine.[1])

Primirea sub beneficiŭ de inventar. Controversă.

Moştenitorul care a lăsat să treacă 30 de anĭ fără a primi sau a lepăda moştenirea nu o va maĭ putea primi nicĭ sub beneficiŭ de inventar, pentru că el a devenit cu totul străin de dênsa.[2])

Cuĭ se cuvine partea moştenitoruluĭ a căruĭ drept s'a prescris?

Partea moştenitoruluĭ a căruĭ drept este prescris remânênd în masa ereditară se va cuveni moştenitorilor care aŭ primit succesiunea sau care au păstrat plenitudinea drepturilor lor fiind că erau minorĭ.[3])

Punctul de plecare al prescripţieĭ. Controversă.

Prescripţia extinctivă prevĕḑută de Art. 700 va începe a curge

---

[1]) Laurent. IX. 481-483. Duranton. VI. 483. Malpel. *Succes.* 336. Acest sistem este aproape generalmente admis de jurisprudenţă. Veḑĭ D. P. 48. 2. 23. D. P. 54. 2. 177. D. P. 55. 1. 116 şi 253. D. P. 58. 2. 222. D. P. 62. 1. 273. D. P. 63. 2. 168 şi 169. D. P. 71. 2. 239. D. P. 72. 2. 137. In acest sens se pronunţă şi curţile din Belgia. (Veḑĭ Arntz. II. 1430.) Comp. Trib. Ialomitza şi Curtea din Bucureştĭ. Dreptul pe 1886. No. 33 şi 65. Acest sistem se apropie de acel susţinut de Vazeille şi de Maleville şi pare a fi admis şi în codul Italian, unde Art. 943 vorbeşte numaĭ de *facultatea de a accepta*, ceea ce respunde la obiecţiunea luĭ Marcadé, care ḑice că acest sistem ar fi admisibil dacă tecstul ar fi vorbit numaĭ de *facultatea de a accepta*, ear nu şi de acea de a lepăda moştenirea. La aceasta se poate însă respunde că legiuitorul, în loc de a ḑice că dreptul de moştenire se perde prin prescripţie, a vorbit de *fucultatea de a primi sau de a lepăda moştenirea*, tocmaĭ pentru că dreptul moştenitoruluĭ consistă atât în facultatea de a primi cât şi de a lepăda succesiunea. Veḑĭ Laurent. IX. 483. Marcadé se înşală decĭ singur când acusă pe ceilalţĭ autorĭ de eroare, susţinênd că eĭ fac să ḑică tecstuluĭ o prostie (*une niaiserie.*) După acest autor, nimine nu ştie ce spune, numaĭ el singur spune adevĕrul, şi aceasta Marcadé o ḑice nu numaĭ cu ocasiunea esplicăreĭ Art. 700, dar maĭ la fie care pagină.

[2]) Laurent. IX. 494. Ducaurroy. II. 596. Demolombe. XIV. 317 şi XV. 144, 146. Arntz. II. 1429. Mourlon. II. 263. C. Paris. D. P. 63. 2. 169.—*Contrà.* Marcadé. III. 233, 234. Chabot şi Belost-Jolimont, asupra Art. 789, No. 2. Vazeille, asupra aceluiaş Art. No. 1.

[3]) Laurent. IX. 443. Veḑĭ şi D. P. 54. 2. 177. D. P. 55. 1. 116.

după dreptul comun, din ziua deschiderei moştenirei, căci printr'ênsa perzêndu-se dreptul de a primi sau de a lepăda moştenirea, acest drept esistă pentru moştenitor din ziua deschiderei ei. Cât pentru rudele cele mai depărtate chiemate la moştenire în urma renunţăreĭ unuĭ alt moştenitor chiemat înaintea lor, prescripţia nu va curge de cât de la renunţarea moştenitoruluĭ chiemat maĭ întâĭ, căcĭ, înainte de această renunţare, moştenitorul subsecuent nu are nicĭ un drept. [1])

Aplicarea dreptuluĭ com. Art. 1863 urm 1874, 1876.

Această prescripţie este supusă suspensiuneĭ şi întreruperei după dreptul comun. (Art. 1863 urm. 1874 urm.) Ea nu va curge în contra moştenitorilor minorĭ în cursul minorităţeĭ lor, nicĭ în contra înterzişilor în cursul interdicţiuneĭ. [2]) (Art. 1876.)

II. *Despre dreptul creditorilor de a reveni asupra renunţăreĭ moştenitoruluĭ. (A doua escepţiune la principiul irevocabilităţeĭ renunţăreĭ.)*

Art. 699.—Creditoriĭ aceluia ce renunţă în paguba lor pot să iee autorisaţiunea justiţieĭ [3]) ca să accepte succesiunea pentru debitorele lor, în *locul* şi *rêndul* [4]) seu.—Intr'acest caz, renunţarea este anulată numaĭ în folosul creditorilor şi numaĭ până în concurenţa creanţelor lor. Acceptarea nu se face în folosul eredeluĭ care a renunţat. (Art. 562, 731, 974, 975, 1719, 1843 C. C. Art. 788 C. Fr.)

Dreptul Roman.

La Romanĭ, creditoriĭ renunţătoruluĭ nu puteau să atace renunţarea, cel puţin a moştenitorilor *extranei*, pentru că aceştĭ din urmă dobândeau moştenirea numaĭ prin adiţiune, ceea ce făcea că renunţarea la o moştenire nu'ĭ sărăcea, ci'ĭ împedica numaĭ de a se

[1]) Laurent. IX. 491 urm. Duranton. VI. 488, p. 595. După Aubry et Rau (V. § 610, nota 16), prescripţia ar curge în toate casurile din ziua deschiderei moştenireĭ, chiar pentru moştenitoriĭ din gradul subsecuent, spre a nu se prelungi un timp prea îndelungat facultatea de a primi sau de a lepăda o moştenire.—In fine, după alţiĭ (Mourlon. II. 264 bis. Demolombe. XIV. 316. Ducaurroy. II. 596. Demante. III. 110 bis, VI), prescripţia n'ar începe a curge de cât din ziua în care accl chiemat la moştenire a aflat despre chiemarea luĭ, pentru că numaĭ de atuncĭ el poate să primească sau să lepede moştenirea, părere care în orĭ ce caz este inadmisibilă, pentru că prescripţia curge chiar în contra acelora ce n'au cunoştinţă de dreptul lor. Duranton, *loco cit.*

[2]) Laurent. IX. 495. Mourlon. II. 265. Marcadé. III. 234, *in fine.* Demante. III. 110 bis, VIII. Durant. VI. 483. C. Rouen. D. P. 71. 2.239.

[3]) Tecstul este rĕu redactat, căcĭ autorisarea nu se dă înainte de revocarea renunţăreĭ, ci numaĭ după anularea eĭ, în urma căreia creditoriĭ acceptă moştenirea. Ducaurroy. II. 590. Laurent. IX. 477. Demolombe. XV. 82. Demante. III. 108 bis, II. Aubry et Rau. V. § 613, p. 172. Vedĭ *infrà*, p. 357.

[4]) Unul din aceste douĕ cuvinte este de prisos şi formează un pleonasm. Aceste cuvinte, pe lânga aceasta, maĭ cuprind şi o inesactitate, după cum vom vedea maĭ la vale. (p. 358.)

îmbogăţi.[1]) In dreptul modern însă, toţĭ moştenitoriĭ avênd proprietatea bunurilor succesorale *ipso jure, a die mortis* (veḑĭ *suprà*, p. 229), şi uniĭ din eĭ avênd prin o ficţiune chiar posesiunea acesteĭ averĭ (Art. 653), renunţarea face ca averea de moştenire să iasă din patrimoniul lor şi garanţia creditorilor să fie micşorată. (Art. 1719.)

Dreptul actual.

De aceea, Art. 699 pune în princip ca fie care creditor în parte,[2]) a căruĭ creanţă este anterioară renunţăreĭ,[3]) poate să ceară revocarea renunţăreĭ făcută în paguba luĭ şi să esercite drepturile succesorale ale debitoruluĭ seu până la concurenţa sumeĭ ce i se datoreşte.[4]) Aceasta nu este de cât acţiunea Pauliană sau revocatorie (Art. 975), care se aplică la orĭ ce acte, şi prin urmare, şi la renunţarea uneĭ moşteniriĭ. (V. esplic. Art. 562, Tom. II. p. 650.)

Renunţarea pentru a putea fi revocată trebue să fie frauduloasă. Controversă.

Naşte însă întrebarea dacă renunţarea trebue să fie *frauduloasă* sau numaĭ *păgubitoare*, şi dificultatea provine din aceea că Art. 699, ca şi Art. 562, nu vorbeşte de cât de *paguba* creditorilor, pe când Art. 975, vorbeşte de actele *viclene* făcute de debitor în *dauna* sau *prejudiciul* creditorilor.

S'a ḑis că renunţările gratuite, precum este renunţarea la usufruct (Art. 562) şi renunţarea la moştenire (Art. 699), ar fi revocabile numaĭ pentru că ar fi causat o daună creditorilor, independent de orĭ ce intenţiune frauduloasă din partea debitoruluĭ re-

---

[1]) „*Non fraudantur creditores, cum quid non adquiritur a debitore: sed cum quid de bonis diminuitur.*“ (L. 134. Dig. Lib. 50. Tit. 17.) V. şi L. 28. Dig. Lib. 50. Tit. 16. L. 5 § 13. Dig. Lib. 24. Tit. 1. Comp. şi L. 6. Pr. şi § 2. Dig. Lib. 42. Tit. 8, *Quæ in fraudem creditorum.*—Adiţiunea frauduloasă din partea unuĭ moştenitor pare însă a fi putut face obiectul acţiuneĭ Pauliane. Veḑĭ L. 3. Pr. Dig. Lib. 42. Tit. 8 şi L. 1 § 5. Dig. Lib. 42. Tit. 6. Veḑĭ şi *suprà*, p. 335.

Art. 699 nu se aplică la legataraĭ.

[2]) Aubry et Rau. V. § 613, nota 29. Chabot, art. 788, No. 4.—Acest drept fiind conferit numaĭ creditorilor acelor chiemaţĭ la moştenire nu va putea fi esercitat de cătră legataraĭ. Laurent. IX. 480. Demolombe. XV. 80 bis. Cas. Fr. D. P. 59. 1. 321.

[3]) Aubry et Rau. V. § 613, p. 173. Arntz. II. 1434. Laurent. XVI. 460. Duranton. VI. 512. Toullier. D. II. partea II. 349. Comp. Cas. Fr. D. P. 73. 1. 65 şi Cas. Rom. Dreptul pe 1887, No. 60. In adevĕr, creditoriĭ *posterioriĭ* renunţăreĭ n'au putut să'şĭ întemeieze speranţa de a fi plătiţĭ din o succesiune pe care moştenitorul o lepădase înainte ca eĭ să devie creditoriĭ luĭ.

Dată certă. Art. 1182. Controversă.

Data creanţeĭ n'are însă nevoe, după uniĭ, de a fi constatată prin un act cu dată certă, potrivit Art. 1182, acest tecst fiind străin de această ipotesă, aşa în cât pârîtuluĭ ar incumba, în acest sistem, sarcina de a dovedi antidatarea creanţeĭ. Aubry et Rau. III. § 313, nota 11. Cas. Fr. Répert. Dalloz *Obligations*. 3886. Comp. şi Demolombe. XXV. 234.—*Contrà*. Laurent. XVI. 461. Duranton. VI. 514.

[4]) Restul se va cuveni moştenitorilor care au primit moştenirea. Demolombe. XV. 88. Mourlon. II. 266. Marcadé. III. 230. Ducaurroy. II. 589. Demante. III. 108 bis, III. Arntz. II. 1434, *in fine*.

nunțător,[1]) și această părere se întemeiază mai cu samă pe redacțiunea istorică a Art. 562 și 699, în care cuvêntul *fraudă*, care figura în proiectul primitiv, a fost înlocuit prin cuvêntul *pagubă*, după cererea tribunaluluĭ de casațiune.[2])

Acest sistem este însă inadmisibil: 1° pentru că frauda, după cum observă curtea din Grenoble,[3]) nu este de cât consecința pagubeĭ, aceste două cuvinte fiind sinonime; și 2° pentru ca acțiunea Pauliană este cu neputință când nu esistă fraudă. (Art. 975.) Prin urmare, creditoriĭ renunțătoruluĭ, pentru a putea să restoarne renunțarea făcută de debitorul lor, vor trebui să dovedească: 1° o daună sau o pagubă oare care (*eventus damni*) [4]) și 2°) frauda sau viclenia, adecă cunoștința ce avea debitorul de paguba ce are să resulte pentru creditorĭ din renunțarea sa (*consilium fraudendi ex parte debitoris.*) [5]) Deci, dacă moștenitorul a renunțat fără

---

[1]) *Non requiritur consilium fraudendi, sufficit eventus damni.* Aubry et Rau. V. § 613, p. 172 și III, § 313, p. 90, nota 14. Bédarride. *Dol et fraude.* III. 1562. Demante. III. 108 bis, I. Ducaurroy. II. 588. Duranton. VI. 511 și X. 578. Massé-Vergé. II. p. 314, nota 6. Troplong. *Contrat de mar.* III. 1585. Rodière et Pont. *Idem.* I. 893. Chabot și Belost-Jolimont, asupra Art. 788. Curtea Rennes. D. P. 77. 2. 137 și Pand. Chron. pe 1870-1877. II. p. 180.—Marcadé (II. 560 și III. 229) cere pentru ca acțiunea Pauliană să aibă loc și frauda debitoruluĭ, însă pretinde că în actele cu titlu gratuit, frauda est în tot-deauna presupusă, ceea ce este inadmisibil, după cum am mai spus-o odată. Vedĭ Tom. II. p. 650, tecst și nota 3.

[2]) Argumentul tras din lucrările pregătitoare nu este de loc concludent, pentru că din aceste lucrări resultă tocmaĭ contrariul, de vreme ce trib. de casație ceruse nu numaĭ să se întrebuințeze cuvêntul de *pagubă* în loc de *fraudă*, dar maĭ propusese încă un alt art. în care se dicea lămurit că acțiunna Pauliană trebue admisă *tot-deauna*, când e vorba de o renunțare făcută de debitor la o moștenire sau la o donațiune, ceea ce nu s'a admis. Comp. Laurent. XVI. 445. Demolombe. XXV. 195.

[3]) Répert. Dalloz. *Oblig.* 972, 1°. „*Quamvis non proponatur consilium fraudandi habuisse, tamen qui creditores habere se scit, et universa bona alienavit, intelligendus est fraudandorum creditorum consilium habuisse.*“ (L. 17 § 1. Dig. Lib. 42. Tit. 8.

[4]) Paguba va consista în aceea că moștenirea era folositoare și debitorul insolvabil în momentul renunțăreĭ, în cât această renunțare a împedicat pe creditorĭ de a fi plătiți. Laurent. IX. 476, *in medio.* Demolombe. XV. 80. Duranton. VI. 512, 517. Acțiunea creditorilor n'ar maĭ avea deci loc dacă moștenitorul ar avea încă destulă avere din care eĭ ar putea să se îndestuleze.

[5]) Vedĭ in acest sens. Laurent. XVI. 445. Demolombe. XV. 79 urm. și XXV. 192 urm. Arntz. III. 91. Larombière. *Oblig.* I. Art. 1167, No. 14. Boileux. III. p. 195. Toullier. D. III. partea II. 371. Gr. Păucescu. *Oblig.* I. 384. Comp. și C. Bucureștĭ. Dreptul pe 1887, No. 28. „*Ita demum revocatur*, **quod fraudandorum creditorum causa factum est.**“ (L. 10 § 1, *ab initio.* Dig. Lib. 42. Tit. 8.)

fraudă, de bună credinţă, renunţarea este validă, şi acţiunea creditorilor va fi respinsă, pentru că, în asemenea caz, moştenitorul n'a făcut de cât se useze de dreptul ce-ĭ dă legea. [1])

Chiemarea tuturor părţilor în judecată.

Creditoriĭ vor avea 30 de anĭ de la data renunţăreĭ (Art. 1890) pentru a o ataca ca făcută în dauna şi în frauda lor. Spre acest scop, eĭ vor întroduce o acţiune la tribunalul domiciliuluĭ renunţătoruluĭ sau a comoştenitoruluĭ orĭ a moştenitoruluĭ din gradul subsecuent care ar fi primit moştenirea (Art. 58 Pr. Civ.), chiemându'ĭ pe toţĭ în judecată, pentru ca renunţarea să fie anulată atât în faţa renunţătoruluĭ, cât şi a moştenitorilor cărora renunţarea sa profită.[2]) Remâne bine înţeles că aceştĭ moştenitorĭ pot să plătească pe creditoriĭ reclamanţĭ, în care caz, acţiunea lor nu va maĭ avea loc. (Demolombe. XV. 87. Ducaurroy. II 590.) Dacă eĭ n'au fost desinteresaţĭ şi dacă cererea în anulare a fost admisă, tribunalul, chiar prin aceeaşĭ hotărîre, va autorisa pe creditorĭ a accepta moştenirea în locul debitoruluĭ lor. [3]) Autorisarea nu se dă decĭ de cât în urma revocăreĭ renunţăreĭ. (Veḑĭ *suprà*, p. 354, nota 3.) După uniĭ, legea ar prescrie o autorisaţie din partea justiţieĭ, pentru că, în regulă generală, creditoriĭ nu

---

[1]) In acest sens se vede redactat Art. 925 din Ante-proiectul de revisuire, care are cuvêntul *fraudă* în loc de pagubă. Codul Italian (949) şi acel Olandez (1107) reproduc redacţiunea coduluĭ francez.

[2]) Legea presupune decĭ că, în urma renunţăreĭ, moştenirea a fost primită de alţiĭ, căcĭ dacă ea n'ar fi fost primită de nimine, creditoriĭ renunţătoruluĭ n'ar avea de cât s'o accepte, esercitând dreptul renunţătoruluĭ. (Art. 701 şi 974.) Laurent. IX. 477. Demante. III. 108 bis, I şi II. Mourlon. II. 266. Demolombe. XV. 76.

Creditoriĭ, fie chiar anterioriĭ renunţăreĭ, nu vor avea nevoe, în asemene caz, de autorisarea justiţieĭ, pentru că eĭ nu fac de cât a esercita dreptul debitoruluĭ lor. (Art. 974.) Demolombe. *loco cit.* Duranton. VI. 519. Laurent. IX. 477. Veḑĭ şi *suprà*, p. 349, nota 2.

Creditoriĭ pot eĭ să primească moştenirea în baza Art. 974, când moştenitorul a remas în inacţiune? Controversă.

Curtea din Galaţi şi Casaţia Română au decis chiar că creditoriĭ moştenitoruluĭ care nu s'a pronunţat încă asupra dreptuluĭ ce el are de a primi sau de a lepăda moştenirea, ar putea, cât timp acest drept nu s'a prescris încă (Art. 700), să primească moştenirea ab intestat sau legatul în numele şi în locul debitoruluĭ lor (Art. 974), pentru că facultatea de a accepta sau de a repudia o moştenire nu e personală aceluia în favoarea căruia ea este deschisă (v. Dreptul pe 1887, No. 77, p. 611 şi 614), însă Laurent (XVI. 427 urm.) se rădică cu multă putere în contra acestuĭ sistem, pentru că dreptul de opţiune ce are moştenitorul nu este cuprins între drepturile pe care creditoriĭ pot să esercite, nu din causă că acest drept de opţiune ar fi esclusiv alipit la persoana moştenitoruluĭ, ci pentru că el n'ar face parte din gajul creditorilor, *non est in bonis*. (Veḑĭ esplic. Art. 974, unde se arată maĭ pe larg această controversă.)

[3]) Tribunalele vor trebui să autorise pe creditorĭ a primĭ moştenirea sub beneficiŭ de inventar. Demolombe. XV. 122.

pot din propria lor autoritate să esercite drepturile şi acţiunile debitoruluĭ lor (Demolombe. XV. 81); ear după alţiĭ, pentru că anularea renunţăreĭ nu dă prin ea însăşĭ nicĭ un drept creditorilor. (Laurent. IX. 476.) Orĭ care ar fi causa acesteĭ autorisărĭ, destul este că ea nu poate să fie refusată de judecător, în urma anulăreĭ renunţăreĭ, sub cuvênt că moştenirea n'ar fi folositoare creditorilor, de vreme ce hotărîrea care revoacă renunţarea dovedeşte tocmaĭ contrariul.[1])

Primirea moştenirei de către creditorii care au revocat renunţarea.

Creditoriĭ care au isbutit prin acţiunea Pauliană a revoca renunţarea făcută de debitor, vor fi decĭ autorisaţĭ a primi moştenirea. [2]) Nu este însă esact de a se ḑice, după cum face tecstul, că creditoriĭ vor primi moştenirea în *locul şi rêndul* renunţătoruluĭ, căcĭ renunţarea remânênd validă în privinţa moştenitoruluĭ care a făcut'o (Art. 699 § 2), [3]) şi el fiind considerat ca şi cum n'a fost nici o dată moştenitor (Art. 696), creditoriĭ n'au putut să primească succesiunea în locul şi rêndul luĭ; de aceea, legea şi cere intervenţia justiţieĭ. Judecătoriĭ autorisă decĭ pe creditorĭ a primi moştenirea în virtutea legeĭ.

Efectele acceptăreĭ din partea creditorilor.

Această acceptare fictivă din partea creditorilor nu-ĭ face

---

[1]) Laurent. IX. 476.—*Contrà.* Chabot asupra Art. 788, No. 2. Massé-Vergé. II. p. 314, nota 7.—Această autorisare ne aminteşte punerea în posesiune ce creditoriĭ trebueau să dobândească la Romanĭ de la preşedintele provincieĭ, *ex sententia præsidis* (Instit. § 6. Lib. 4. Tit. 6, înainte de a ataca actele făcute de debitor în frauda lor.

[2]) Creditoriĭ care n'au figurat în proces nu vor avea acest drept, de vreme ce eĭ nu au dobândit anularea renunţăreĭ. Chabot asupra Art. 788, No. 4.

[3]) Art. 699 § 2 prevede anume că acceptarea nu se face de creditorĭ în folosul renunţătoruluĭ. El se foloseşte însă indirect prin faptul că creditoriĭ luĭ se îndestulează.

Moştenitoriĭ care au acceptat în urma renunţăreĭ n'au nicĭ un recurs în contra renunţătorului. Controversă.

Din această împrejurare, uniĭ autorĭ deduc că moştenitoriĭ care ar fi primit moştenirea în urma renunţăreĭ ar avea regres în contra debitoruluĭ renunţător, pentru că datoriile acestuĭ din urmă ar fi fost plătite cu baniĭ cuveniţĭ lor, de vreme ce renunţarea a remas validă în privinţa moştenitoruluĭ care o făcuse. Mourlon. II. 267. Duranton. VI. 520 bis. Toullier. D. II. (partea II.) 349, nota 1. Aubry et Rau. V. § 613, p. 173. La aceasta însă se respunde cu drept cuvênt că renunţătorul nu datoreşte nicĭ o restituire moştenitoruluĭ care ar fi acceptat în lipsa luĭ, căcĭ dacă partea ce i s'ar fi cuvenit luĭ profită creditorilor, ear nu comoştenitorilor seĭ, aceasta nu este prin voinţa luĭ, ci prin efectul legeĭ. Bunurile moştenireĭ se consideră decĭ prin o ficţiune ca făcênd parte din patrimoniul renunţătoruluĭ, care patrimoniu este garanţia creditorilor. (Art. 1719.) *Res in bonis debitoris mansit.* (Instit. § 6, *in fine.* Lib. IV. Tit. 6.) Demolombe. XV. 89. Laurent. IX. 479. Demante. III. 108 bis, III. Arntz. II. 1435. Ducaurroy. II. 589. Marcadé. III. 230. Massé-Vergé. II. p. 315, nota 11, care nu se unesc cu părerea luĭ Zachariæ Proudhon. *Usufruct.* V. 2410.

decĭ să devie moștenitorĭ aĭ defunctuluĭ, de unde resultă că eĭ nu pot fi urmăriți de către creditoriĭ moștenireĭ. [1]) Scopul acesteĭ acceptațiunĭ fictive este de a se afla prisosul ce remâne, după ce s'au scăḑut toate datoriile defunctuluĭ, ca din el să se poată îndestula creditoriĭ. Tot ce va remânea din porțiunea renunțătoruluĭ, după plata integrală a creditorilor, se va cuveni comoștenitoruluĭ renunțătoruluĭ, sau moștenitoruluĭ din gradul subsecuent.[2])

O dată ce creditoriĭ au acceptat moștenirea, eĭ vor trebui chiemați la toate operațiunile de lichidare și de împărțeală, putênd chiar să provoace eĭ singurĭ aceste operațiunĭ.[3]) (Art. 785.)

Partea de moștenire ce s'ar fi cuvenit renunțătoruluĭ nu devine proprietatea creditorilor, și eĭ nu aŭ decât dreptul de a o vinde spre îndestularea lor. [4])

III. *Despre dreptul renunțătoruluĭ de a reveni asupra renunțăreĭ sale. (A trĕia escepțiune la principiul irevocabilităței renunțăreĭ.)*

Renunțarea, ca și acceptarea, în unele casurĭ, este anulabilă sau revocabilă (Art. 694), ear în altele, *inesistentă*. Cu toate că doctrina și jurisprudența sunt încă confuse asupra acestuĭ punct, totuși trebue să ne ferim de a confunda actele anulabile cu acele radical nule sau maĭ bine ḑis *inesistente*, căcĭ esistă o mare deosebire între aceste două casurĭ.[5])

1° Casurĭ în care renunțarea este anulabilă.

Cu toate că legea nu se ocupă despre causele de anulare ale renunțăreĭ, totuși, renunțarea va fi anulabilă după principiul dreptuluĭ comun, în următoarele casurĭ: 1° când ea a avut loc fără îndeplinirea formelor prescrise de lege pentru complectarea capacităței aceluia în numele căruia ea a fost făcută; [6]) 2° când

[1]) Aubry et Rau. V. §. 613, p. 173. Laurent. IX. 478. Demolombe. XV. 84. Toullier D. II. (partea II.) 348.

[2]) Aubry et Rau. V § 613, *loco cit.* Massé-Vergé. II. p. 315. Chabot, asupra Art. 788, No. 6 urm. Marcadé. III. 230. Demolombe. XV. 88. Ducaurroy. II. 589. Mourlon. II. 266.

[3]) Demolombe. XV. 83. Toullier. D. II. 348. Massé-Vergé. II. p. 315.

[4]) Demolombe. XV. 85. Marcadé. III. 230, *in fine*.—La lichidarea acesteĭ părți se va scădea tot ce renunțătorul datorea succesiuneĭ. Astfel, în caz când renunțătorul ar fi descendent aĭ defunctuluĭ și ar fi primit o liberalitate supusă raportuluĭ (Art. 751), creditoriĭ vor fi obligați a face acest raport, cel puțin în mod fictiv, imputând suma supusă raporuluĭ asupra părțeĭ cuvenită debitoruluĭ renunțător. Demol. XV. 86. Durant. VI. 515, 516. Berriat St.. Prix. II. 2766.

[5]) Veḑĭ *suprà*, p. 335, 336 urm. Comp. și Tom. I, partea II, p. 46.

[6]) Argument. din Art. 687. Veḑĭ *suprà*, p. 341 și 308 urm. Comp. Arntz. II. 1425. Laurent. IX. 468. Demolombe. XV. 91. Demante. III. 108 bis, VI. Aubry et Rau. V. § 613.

ea a fost urmarea unei violenţe sau a unei fraude (Comp. L. 7. Cod. Lib. 2. Tit. 21) esercitată în contra renunţătoruluĭ, fie chiar de către un al treile neinteresat în causă. [1])

Eroare. Cât pentru eroare, dacă ea cade asupra identităţeĭ moştenireĭ la care renunţarea se aplică, adecă *in ipso corpore rei*, ea face ca renunţarea să fie *nulă* şi *inesistentă*, ear nu numaĭ *anulabilă*,[2]) soluţiune pe care am admis'o şi în privinţa aceptăreĭ. (Veḑĭ *suprà*, p. 331, nota 1, *in fine*.)

Afară decĭ de cele două casurĭ maĭ sus espuse, renunţarea nu va putea fi anulată nicĭ pentru causă de eroare asupra câtimeĭ moştenireĭ, nicĭ pentru lesiune, pentru că, în dreptul nostru, lesiunea nu este un mijloc de anulare în privinţa majorilor (Art. 1165), şi pentru că Art. 694 nu poate fi admis în specie prin analogie, ca unul ce este escepţional, şi prin urmare, de strictă interpretare.[3])

Ascunderea unuĭ lucru al moştenireĭ. Art. 703. Renunţarea maĭ poate încă fi anulată când moştenitorul a dat la o parte sau a ascuns lucrurĭ de ale succesiuneĭ. (Art. 703.) (Demolombe. XV. 104.)

Moştenitorul care va propune anularea pentru incapacitate, dol sau violenţă va trebui să dovedească afirmaţiunea sa. (A. 1169.)

---

[1]) Argument din Art. 694, 953, 960 şi 961. Veḑĭ şi *suprà*, p. 331, tecst şi nota 2. Comp. Laurent. IX. 470. Demolombe. XV. 92. Demante. III. 108 bis, VI. Aubry et Rau şi Arntz, *loco cit.*—*Contrà.* Marcadé. III. 240. Toullier. D. II, partea II. 351, după care renunţarea ar fi anulabilă numaĭ dacă dolul ar fi fost practicat de către comoştenitoriĭ renunţătoruluĭ sau de către rudele din gradul subsecuent, ceea ce este inadmisibil, pentru că renunţarea fiind un act unilateral, ca şi acceptarea, se poate aplica în specie Art. 694 prin analogie. Veḑĭ *suprà*, p. 331, nota 2.

[2]) Demolombe. XV. 93.—Veḑĭ însă Laurent. IX. 469, după care renunţarea ar fi numaĭ *anulabilă*, când ea ar avea de obiect o altă moştenire de cât acea la care moştenitorul a înţeles a renunţa, ceea ce constitue o contraḑicere flagrantă cu cele spuse aiurea, căcĭ tot acel autor admite (IX. 356) că acceptarea este *inesistentă* când eroarea cade asupra identităţeĭ moştenireĭ, *in ipso corpore rei*.—Aubry et Rau (V § 613) şi Arntz (II. 1425) admit de asemene că renunţarea este numaĭ anulabilă în acest caz, însă doctrina lor nu este cel puţin contraḑicătoare, pentru că eĭ admit aceeaşĭ soluţie în privinţa aceptăreĭ. Veḑĭ *suprà*, p. 336, nota 1, *in fine*. Cestiunea nu are însă nicĭ un interes practic, pentru că maĭ nicĭ o dată nu se va întêmpla ca un moştenitor să renunţe la o moştenire creḑênd că renunţă la alta.

[3]) Laurent. IX. 471. Marcadé. III. 240. Demolombe. XV. 94. Aubry et Rau. V. § 613, p. 171. Mourlon. II. 269. Demante. III. 108 bis, VI. Arntz. II. 1425. Veḑĭ şi *suprà*, p. 332, nota 1.—*Contrà.* Toullier. D. II. 351. Massé-Vergé. II. § 380, p. 318. Comp. L. 6. Dig. Lib. 2. Tit. 15, *de transactionibus*. Acest din urmă sistem este inadmisibil la noĭ faţă cu dispositiunea Art. 1165 care modifică tecstul corespunḑĕtor din codul francez.

Acțiunea în anulare, pe care o are numaĭ moștenitorul renunțător sau representanțiĭ seĭ (Art. 974) (Demolombe. XV. 99), se va prescrie, după uniĭ, prin 10 aniĭ (Art 1900) (Demolombe. XV. 99. Aubry et Rau. V. § 613, p. 171), ear după alțiĭ prin 30 de aniĭ.[1]) Prescrierea acțiuneĭ în anulare. Controversă.

Renunțarea infectată de viciul incapacităței, doluluĭ sau al violențeĭ fiind numaĭ anulabilă este supusă ratificăreĭ sau confirmăreĭ. (Art. 959, 1167 și 1190.) (Demolombe XV. 99.)

Renunțarea o dată anulată, moștenitorul va putea să primească moștenirea, fie pur și simplu, fie sub beneficiŭ de inventar.[2]) Efectele anulăreĭ renunțăreĭ.

2° Casurĭ în care anularea este inesistentă.

După principiile generale ale dreptuluĭ, renunțarea va fi inesistentă: 1° când n'a esistat consimțĕmênt; 2° când renunțarea n'a avut nicĭ un obiect; 3° când ea n'a fost făcută în formele legale, adecă la grefa tribunaluluĭ județuluĭ în care moștenirea a fost deschisă[3]) (Art. 695); 4° când moștenirea la care s'a renunțat nu era încă deschisă, căcĭ, în asemene caz, ea ar fi fost lipsită de obiect. [4]) (Art. 702, 965, 1226.)

---

[1]) Arntz. II. 1425. Vedĭ și *suprà*, p. 310 și 335. — Prescripția în orĭce caz va începe a curge de la încetarea incapacităței și a violențeĭ, sau de la descoperirea doluluĭ. (Art. 1900.) Laurent. IX. 362. Vedĭ și *suprà*, p. 335.—Vedĭ însă Arntz. II. 1425, după care prescripția începe a curge de la deschiderea moștenireĭ. Punctul de plecare al prescripțieĭ.

[2]) Laurent. IX. 472. Demolombe. XV. 100. Comp. *suprà*, p. 336. Comoștenitoriĭ sau moștenitoriĭ graduluĭ subsecuent care ar fi primit moștenirea în urma renunțăreĭ acum anulată, vor trebui să restitue tot ce primise *jure heredis*, păstrând numaĭ fructele dacă eĭ au fost de bună credință. (Art. 123 și 485.) Demol. XV. 101 urm.

Cât pentru validitatea actelor pe care ceĭ de al treile au putut să le facă *medio tempore* cu moștenitoriĭ actualmente evinșĭ, cestiunea atârnă de o altă cestiune foarte confusă în doctrină și în jurisprudență, și anume de aceea de a se ști care este valoarea actelor făcute de cătră moștenitorul aparent, cestiune pe care o vom trata-o când ne vom ocupa despre petițiunea de ereditate. Uniĭ fac o deosebire între actele de administrație (Comp Art. 1097) și acele de disposite (v. Demolombe. XV. 103), ear alțiĭ nu mențin nicĭ actele de administrație, nicĭ actele de dispositie, pentru că moștenitorul aparent nu avea nicĭ un drept asupra lucruluĭ, de vreme ce acceptarea făcută de cătră moștenitorul care maĭ întâĭ renunțase are efect retroactiv până în ḑiua deschidereĭ moștenireĭ. (Art. 688.) Comp. Laurent. IX. 554 urm. Validitatea actelor făcute medio tempore de moștenitorul care acceptase în urma renunțăreĭ. Controversă.

[3]) Demolombe. XV. 16, 19. Comp. și Cas. Fr. D. P. 56. 1. 5.—Vedĭ însă Laurent (IX. 462) care face oare care reserve. Vedĭ și *suprà*, p. 339, n. 2.

[4]) Laurent. IX. 463. Cas. Fr. Répert. Dalloz. *Succession.* 621, 1°.

Renunțarea la o moștenire viitoare nu poate să fie confirmată, nicĭ chiar în urma deschidereĭ moștenireĭ, pentru că este de principiu că actele inesistente nu sunt supuse confirmăreĭ. Laurent. IX. 464. Curtea Aix. Répert. Dalloz. *Succes.* 621, 6°. Vedĭ și *suprà*, p. 336.

In toate aceste casuri, renunţarea nu va produce nici un efect (Art. 966), şi inexistenţa actului va putea fi propusă de ori şi cine, chiar de acel de la care el emană, şi aceasta ori şi când, chiar după espirarea termenului de 30 de ani. Renunţarea inexistentă nu este supusă confirmărei, pentru că nu se poate confirma ceea ce nu esistă. [1])

Despre renunţarea la o moştenire viitoare.—Pacte succesorale.

Art. 702.—Nici chiar prin contractul căsătoriei nu se poate renunţa la succesiunea unui om în viaţă, nici să pot înstrăina drepturile eventuale ce s'ar putea dobândi asupra succesiunei. [2]) (Art. 5, 845, 965 § 2, 966, 968, 1008, 1223, 1226 C. C. Art, 791 C. Fr.)

Art. 965 § 2.—Nu se poate face renunţare la o succesiune ce nu este deschisă, nici se pot face invoiri asupra unei astfel de succesiuni, chiar de s'ar da consimţământul aceluia a cărui succesiune este în cestiune. (Art. 5, 702, 1226 C. C. Art. 1130 C. Fr.)

Art. 1226.—Soţii nu vor putea se facă nici o convenţiune sau renunţare, care ar avea de obiect să schimbe ordinea legală a succesiunilor între dênşii şi descendenţii lor. (Art. 5, 659 urm. 702, 936 urm. 965 § 2, 968 C. C. Art. 1389 C. Fr.)

Art. 1032 Cod Calimach.

„Nimăruĭ nu este ertat, dice Art. 1032 din codul Calimach, să facă tocmală anume pentru primirea sau lepădarea moştenireĭ uneĭ rudeniĭ a luĭ *ce încă se află în viaţă*, pentru că *asemene tocmeli sunt în potriva moraluluĭ şi pentru aceasta prihănite, care de multe orĭ aduc şi un sfârşit primejdios.*“ [3])

---

[1]) Laurent. IX. 464-467 şi autorităţile citate acolo. Veţi şi *supra*, p. 336. Cu toate aceste, sunt maĭ multe decisiunĭ care aplică în specie prescripţia de 30 de anĭ; aceasta provine din confusiunea ce obicinuit se face între actele *inexistente* şi acele *anulabile*.

[2]) Art. 1600 din codul francez maĭ prevede încă că *nu se poate vinde moştenirea uneĭ persoane aflată în viaţă, chiar cu consimţământul seu*, tecst care s'a eliminat de legiuitorul nostru ca de prisos, de oare ce el nu face de cât a repeta proibiţiunea cuprinsă în Art. 702.

Dreptul Roman.

[3]) Codul Calimach nu face de cât a traduce legea 30, *in medio*, Cod. Lib. 2. Tit. III, *de pactis*, unde se dice: „*Hujusmodi pactiones odiosæ esse videntur et plenæ tristissimi et* **periculosi** *eventus.*“ Toate contractele, chiar şi pactele antenupţiale relative la moştenirea unuĭ om viu, erau deci nule şi la Romani şi nu produceau nici un efect, pentru că asemenea acte erau considerate ca contrarie bunelor moravurĭ: „*Ex eo instrumento nullam vos habere actionem in quo contra bonos mores de succesione futura interposita fuit stipulatio, manifestum est.*“ (L. 4. Cod. Lib. 8. Tit. 39.) Comp şi L. 1. Dig. Lib. 18. Tit. 4, precum şi L. 94. Dig. Lib. 29. Tit 2. Se putea însă înstrăina drepturile sale eventuale la moştenirea unuĭ om viu, cu consimţământul luĭ, dacă acest consimţământ nu era revocat în tot timpul vieţeĭ sale, *et in ea usque ad extremum vitæ suæ spatium perseveraverit*, pentru că, în acest caz, tot ce asemenea pact avea de odios era distrus prin consimţământul şi aprobarea stăpânuluĭ bunurilor care făcea obiectul pactuluĭ. (L. 30. Cod. Lib. II. Tit. 3.) Astăţi, asemene pact este formal oprit prin Art. 965.

Pravila lui Mateĭ Basarab prevede de asemene în glava 277 că: „tocmelele tatăluĭ care îşĭ mărită fata şi o înzestrează cu condiţiune ca zestrea eĭ dată să fie pentru toate lucrurile eĭ, şi maĭ mult să nu aibă treabă în bucatele luĭ, *n'are nică o putere, nică adeverinţă*, nicĭ nu opreşte pe fiea-sa de a'l moşteni de va muri fără carte". Fiica înzestrată nu putea însă, in asemene caz, să vie la moştenire de cât făcênd raportul. (Comp. L. 1 § 3. Cod. Lib. 6. Tit. 20, de unde este luată această dispositie.) (Veḑĭ şi esplic. Art. 751.) Pravila lui M. Basarab.

Primirea şi renunţarea la o moştenire nedeschisă încă, precum şi pactele succesorale în genere erau decĭ oprite la noĭ altă dată,[1]) ca şi astăḑĭ, pe când în dreptul vechiŭ francez, din contra, fetele erau maĭ în tot-deauna silite a renunţa în favoarea fratelui celuĭ maĭ mare la moştenirea rudelor lor, chiar colaterale, pentru a păstra splendoarea numeluĭ şi bunurile în aceeaşĭ familie, ceea ce se făcea maĭ în tot-deauna prin contractul de căsătorie, în care ele declarau că se mulţumesc cu zestrea primită, care zestre era maĭ mult un pretecst, căcĭ, după unele cutume, se putea renunţa la drepturile eventuale de moştenire *pour un chapeau de roses*. Aceste obiceiurĭ feodale fiind însă abrogate prin legea de la 15 April 1791, scopul Art. 702, 965 şi 1226 este de a confirma o dată şi maĭ mult această abrogare. Dreptul vechiŭ francez.

Renunţările la o moştenire nedeschisă încă [2]) şi pactele suc-

[1]) Pactele succesorale erau oprite după codul Calimach chiar între adoptat şi adoptător, pentru că deşi, după Art. 249 din acest codice (184 Austriac), se pot alcătui prin tocmelĭ oareşĭ care deosebirĭ pentru creşterea, înzestrarea, chipul vieţeĭ şi celelalte al adoptatuluĭ, totuşi prin aceasta legiuitorul Calimach n'a voit să permită orĭ ce convenţiunĭ între adoptător şi acel adoptat. Cas. Rom. Bulet. S-a I pe 1876, p. 187. In codul Austriac, orĭ ce pacte succesorale sunt din contra permise. Cas. Rom. *loco cit.*—Invoeala însă prin care copiĭ majorĭ a unuĭ interḑis împărţesc averea luĭ cu avisul consiliuluĭ de familie şi aprobarea comisieĭ epitropiceştĭ este validă şi nu constitue un pact asupra uneĭ succesiunĭ viitoare oprit de codul Calimach. Curtea din Iaşi. Dreptul pe 1888, No. 55.

[2]) Se înţelege de la sine că renunţările indirecte sunt oprite ca şi acele directe, pentru că nu se poate face indirect ceea ce legea opreşte de a se face în mod direct. Laurent. XVI. 88. Renunţăreĭ pe cale indirectă

Convenţiunile făcute asupra moştenireĭ unuĭ absent sunt de asemenea nule şi de nul efect, pentru că moştenirea absentuluĭ nu este deschisă şi pentru că moartea sa nu se presupune nică o dată. Laurent. II. 122 urm. şi XVI. 97 urm. Larombière. *Obligations*. I. Art. 1130. No. 23. Veḑĭ însă Demolombe. II. 130, 131. Aubry et Rau. III. § 344, p. 217, (edia a 3-a). Cas. Fr. D. P. 71. 1. 193. După aceste din urmă autorităţĭ, convenţiunile privitoare la bunurile unuĭ absent închiete în urma declaraţiuneĭ absenteĭ sunt numaĭ anulabile, dacă se stabileşte că, in momentul închierĭĭ lor, absentul era în viaţă. In lipsa acesteĭ doveḑĭ însă, ele vor fi valide atât între părţile contractante cât şi în privinţa celor de al treile. Convenţiunĭ făcute asupra moştenireĭ unuĭ absent. Controversă.

cesorale, adecă convenţiunile asupra uneĭ moşteniriĭ viitoare, sunt oprite, chiar când ar emana de la proprietarul moşteniriĭ (Laurent. XVI. 84) şi când ele ar avea de obiect nu numaĭ universalitatea moşteniriĭ, dar încă o porţiune oare care din ea, sau un obiect particular,[1]) pentru că ele sunt contrarie bunelor moravurĭ şi ordineĭ publice, [2]) de unde resultă că asemene convenţiunĭ, făcute chiar prin contractul de căsătorie, şi cu consimţĕmêntul aceluia despre a căruĭ moştenire este vorba (Art. 965 § 2), nu sunt numaĭ anulabile, ci inesistente, şi prin urmare, lipsite de orĭ ce efecte. (Art. 966.) [3]) Ele nu vor putea decĭ fi confirmate nicĭ o dată, chiar în urma deschidereĭ moşteniriĭ, pentru că nu se poate confirma ceea ce nu esistă. [4])

Nu poate de asemene să fie vorba în specie de o acţiune în anulare, căcĭ numaĭ actele care au fiinţă pot fi anulate. Pactele succesorale fiind inesistente, judecătoriĭ vor declara că actul n'a avut nicĭ o dată fiinţă. De câte orĭ decĭ actul va fi inesistent, nu numaĭ părţile interesate, dar şi orĭ ce persoană căreia s'ar opune actul va putea cere, fie pe cale de acţiune, fie pe cale de escepţiune, ca ea să fie deslegată de legătura aparentă a uneĭ obligaţiunĭ care nu are fiinţă. [5])

Neaplicarea Art. 1900.

Această acţiune nu se prescrie prin 10 anĭ, conform Art.

---

[1]) Laurent, XVI. 85. Cas. Fr. D. P. 46. 1, 25.—*Quid juris* dacă convenţiunea are în acelaşĭ timp de obiect o moştenire deschisă şi una viitoare? Convenţiunea este ea nulă în totul, sau poate ea fi divisată? Vedĭ Laurent. IX. 419 şi XVI. 86.

[2]) Laurent. IX. 463 şi XVI. 83 şi 106. Cas. Fr. D. P. 46. 1. 25.—Sunt autorĭ care cred că legiuitorul a oprit pactele succesorale pentru ca moştenitoriĭ presumtivĭ să nu fie lesaţĭ prin o înstrăinare nepotrivită a drepturilor lor eventuale. (Colmet de Santerre. V. 45 bis.) Această părere este însă inadmisibilă la noĭ, unde acţiunea în rescisiune nu este în genere admisă pentru lesiune. (Art. 1165.)

[3]) Un pact succesoral ar fi inesistent, chiar dacă el ar fi fost făcut înainte de moarte prin un act a căruĭ dată lăsată în alb ar fi fost complectată după moarte. Laurent. XVI. 87. Curte Paris. D. P. 63. 2. 45.—Nimic nu s'ar opune însă ca părţile interesate să reînoiască convenţiunea lor prin un act posterior morţeĭ luĭ *de cujus*, şi asemenea reînoire ar fi de astă dată validă. Cas. Fr. Dreptul pe 1884. No. 58, p. 472.

[4]) Laurent. IX. 464. XV. 465. XVI. 106 şi XVIII. 564 urm. şi 575 urm.—*Contrà*. Toullier D. IV. partea II, 518. Merlin. *Quest.* T. VI. V-o *Ratification*, No. III. p. 582, care revine asupra primeĭ sale opiniunĭ susţinută în Répert. *eodem verbo*, Tom. 14.

Prescripţia de 10 anĭ. Art. 1900. Prescripţia de 30 anĭ.

Prescripţia de 10 anĭ prevĕdută de Art. 1900 nu este deci aplicabilă în specie, pentru că această prescripţie este o confirmare tacită. Laurent IX. 465. Cas. Fr. D. P. 46. 1. 25. Prescripţia de 30 de anĭ este şi ea inadmisibilă, după cum vom vedea maĭ la vale, (p. 365), cu toate că ea nu este o confirmare. Laurent. IX. 466.

[5]) Comp. Laurent. IX. 465—467. XV. 465 şi XVI. 531 şi 564.

1900, pentru că această prescripție este o confirmare tacită care în specie este inadmisibilă. (Vedĭ *suprà*, p. 364, nota 4.)

Prescripția de 30 de anĭ este de asemene inadmisibilă, pentru că obligația care se întemeiază pe o causă ilicită, precum este pactul succesoral, neputênd să producă nicĭ un efect (Art. 966), nu poate nicĭ odată fi validată prin nicĭ un laps de timp, orĭ cât de lung ar fi. [1]) Prescripția de 30 ani. Controversă.

Cu toate că proibițiunea pactelor succesorale este de ordine publică, totuşĭ legea franceză prin escepțiune permite câte odată părților contractante de a deroga la această dispositiune. Astfel este instituția contractuală, pe care legiuitorul nostru n'a admis'o, prin care se institue un moştenitor, şi ascendentul împărțește între descedenții, în timpul vieței sale, averea sa prin donațiune. Escepțiuni la proibițiunea pactelor succesorale.

Legiuitorul nostru permite însă ascendenților de a împărți averea sa între descendenții. (Art. 794 urm.) Această împărțeală nu este un pact soccesoral, fiind că nu are de obiect bunurĭ viitoare. Asemene împărțeală constitue însă o dispositie *mortis causa* în acest sens că ascendentul face prin convenție cu descendenții seĭ presumtivĭ, în timpul vieței sale, ceea ce legea nu permite moştenitorilor de a face de cât în urma deschidereĭ moştenireĭ. De aceea, împărțeala făcută de ascendenți, în timpul vieței lor, este de strictă interpretare. Indată decĭ ce se întrece ceea ce legea permite, se face ceea ce ea opreşte, adecă o convenție asupra uneĭ succesiunĭ viitoare. [2]) Impărțeala făcută de ascendenți între descendenții seĭ. Art, 794-799.

Despre pedeapsa edictată contra moştenitoruluĭ care cu rea credință a pus la o parte sau a ascuns lucrurĭ de ale moştenireĭ.

Art. 703. — Eredĭi care au dat la o parte, sau au ascuns lucrurĭ ale uneĭ succesiunĭ, nu maĭ au facultatea de a se lepăda de dênsa; cu toată renunțarea lor, eĭ remân eredĭ şi nu pot lua nicĭ o parte din lucrurile date la o parte sau ascunse. (Art. 689, 691 urm. 712, 1162 C. C. Art. 53 urm. 306 urm. C. P. Art. 792 C. Fr.)

Art. 712.—Eredele care a ascuns obiecte de ale succesiuneĭ, sau care cu ştiință şi rea credință n'a trecut în inventar efecte dintr'ênsa,

---

[1]) Laurent. IX. 466 şi XV. 465.—*Contrà.* Cas. Fr. (D. P. 46. 1. 25) care admite prescripția de 30 de anĭ.—Se poate însă întâmpla, şi aceasta va fi cele maĭ dese orĭ, că renunțarea la o moştenire viitoare să fi fost făcută cu titlul oneros şi că prețul renunțăreĭ să fi fost plătit; eĭ bine, în asemenea caz, acel care a plătit ceea ce nu datorea va avea o acțiune în repetițiune (Art. 993), însă ea nu va putea fi esercitată de cât 30 de anĭ, nu pentru că, după trecerea acestuĭ timp, renunțarea ar fi devenit validă, căcĭ este cu neputință ca actul lipsit de orĭ ce efecte juridice să devie când-va valid, ci pentru că interesul societățeĭ cere ca orĭ ce acțiune să fie prescriptibilă, *ne pœne immortales fiant lites.* Comp. Laurent. *loco cit.* Acțiunea în repetițiie este prescriptibilă. Art. 993.

[2]) Comp. Laurent. XVI. 105. Cas. Fr. D. P. 46. 1. 15. D. P. 66. 1. 217.

nu se poate folosi de beneficiul de inventar. [1]) (Art. 703, 713 urm. C. C. Art. 306 urm. C. P. Art. 674, 675, 702 urm. Pr. Civ. Art. 801 C. Fr.)

Moştenitorii [2]) care, după cum prevede Art. 712, cu rea cre-

---

[1]) Art. 703 şi 712 se complectează unul prin altul; de aceea le am esplicat la un loc. Art. 1460 şi 1477 din codul francez mai prevĕd încă asemene penalităţi, însă aceste tecste au fost eliminate de legiuitorul nostru cu întregul capitol care se ocupă de comunitatea legală.

Persoanele cărora Art. 703, 712 sunt aplicabile. Moştenitorii moştenitorului.

[2]) Art. 703 şi 712 se aplică la toţi moştenitorii care succed *in universum jus defuncti*, prin urmare, nu numai la aceĭ regulaţi, dar şi la aceĭ neregulaţi (Demol. XIV. 503), şi chiar la moştenitorii moştenitorului mort după deschiderea succesiuneĭ, cărora moştenirea ar fi trecut prin transmitere. (Art. 692, 693.) Demolombe. XIV. 504.

Legatarĭ. Controversă.

Aceste tecste se aplică de asemene, după părerea generală, legatarilor universarli şi acelor cu titlu universal, nu însă acelora cu titlu particular. Demolombe. XIV. 503. Laurent. IX. 343. — *Contrà.* Poujol. *Successions.* p. 453 urm.

Ele nu pot însă fi intinse la asociatul culpabil de ascundere sau de punere la o parte a unor obiecte ale societăţeĭ. (Art. 1530.) Cas. Fr. D. P. 65. 1. 352.

Solidaritate între moştenitorii culpabili de fraudă. Art. 1003 C. C. şi 142 Pr. Civ. Deosebire de la codul francez.

Dacă ascunderea sau punerea la o parte emană de la mai mulţi moştenitorĭ, toţi vor fi responsabili în mod solidar, adecă unul pentru altul, în privinţa întregeĭ despăgubirĭ, în basa Art. 1003 care curmă controversa ce esistă asupra acestuĭ punct în Francia. (Vedĭ Laurrent. IX. 337 şi XVII. 318 urm.) Comp. şi L. 1 § 10, L. 2 şi 3. Dig. Lib. 9. Tit. 4, care şi ele admit solidaritatea. Tecstul Art. 1003, care reproduce formal teoria romană admisă de doctrină şi de jurisprudenţa franceză, nu esistă în codul francez, ci este reproducerea Art. 1156 din codul Italian; numai astfel se poate esplica cum acest tecst a putut să scăpe din vederea d-luĭ Bonachi. In privinţa cheltuelelor, avem earăşi un tecst care nu esistă în Francia, şi anume, Art. 142 Pr. Civ., care prevede că, în caz de a se condamna mai multe părţi pentru *fraudă*, violenţă etc., cheltuelele se vor pronunţa asupra lor *solidar*.

Moştenitorĭ minorĭ sau interdişĭ. Controversă.

Minorii chiemaţi la o moştenire sau majorii interdişi neputênd să primească moştenirea de cât cu autorisarea consliuluĭ de familie şi sub beneficiu de inventar (Art 405, 454), de aci urmează că ascunderea, punerea la o parte sau netrecerea în inventar a unor lucrurĭ din moştenire comise de dênşii n'ar putea să'ĭ facă moştenitorĭ, dacă eĭ n'ar avea această calitate, nicĭ să transforme calitatea lor de moştenitorĭ beneficiarĭ în acea de moştenitorĭ purĭ şi simplĭ. Minorul însă care ar fi lucrat cu pricepere, la caz de dol din partea sa, nu va lua nicĭ o parte din lucrurile dosite, această perdere fiind pedeapsa delictuluĭ civil de care el s'a făcut culpabil. (Argum. din Art. 1162.) Marcadé. III. 242, *in fine*. Demolombe. XIV. 336. Ducaurroy. II. 615. Aubry et Rau. V. § 612, p. 164. Mourlon. II. 272. Este însă de observat că acest din urmă autor se uneşte cu ceilalţi numai în parte, admiţênd că minorul nu se va împărtăşi din lucrurile dosite, susţinênd însă că el va fi declarat moştenitor pur şi simplu, întocmai ca şi majorul. *In delictis non attenditur minor ætas.* Tot în acest sens se mai pronunţă încă Demante (III, 96 bis, V şi 113 bis, I), Troplong (*Contrat*

dinţă[1]) au dat la o parte sau au ascuns,[2]) fie prin sine, fie prin alţiĭ (Art. 1053 C. Calimach), precum rude, slugi ete.[3]) lucruri sau

---

de mariage. III. 1567) şi Laurent (IX. 338.) Cu alte cuvinte, în acest sistem, se aplică minoruluĭ ambele penalităţi prevĕdute de Art. 703. Motivele acestuĭ sistem sunt pe larg arătate în Mourlon, *loco cit.*, însă ele nu sunt de natură a ne convinge, căcĭ nu vĕd cum incapabilul ar putea pe o cale indirectă să devie moştenitor pur şi simplu, atunci când el nu poate să ajungă la aceasta în mod direct. (Art. 405, 687 § 2.) *Viam illi lex obstruxit.*—In fine, alţiĭ au pretins că minorul sau interdisul n'ar putea să fie lipsit de partea sa din obiectele ascunse sau puse la o parte, singura sa obligaţie fiind de a le aduce la masa succesorală (Duranton. VI. 480), ceea ce earăşĭ mi se pare inadmisibil.

Femeea măritată.

Cât pentru femeea măritată, ea putênd să fie moştenitoare pură şi simplă, şi respunzênd de delictele sale, nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că Art. 703 şi 712 îĭ sunt aplicabile în totul, dacă ea s'a făcut personal culpabilă de ascundere, punere la o parte sau netrecere în inventar cu rea credinţă a unor obiecte ale moşteniriĭ. Comp. Laurent. IX. 338.

[1]) Demolombe. XIV. 474. Laurent. IX. 336. Cas. Fr. D. P. 69. 1. 338 şi 368.—Creditoriĭ moşteniriĭ, legatariĭ sau comoştenitoriĭ care invoacă ascunderea unuĭ obiect al moşteniriĭ trebue să probeze faptul şi intenţiunea frauduloasă a moştenitoruluĭ (Art. 1169), cu atât maĭ mult cu cât frauda nu se presupune nicĭ o dată. (Art. 960, 1899.) Proba se va putea face prin marturĭ sau presumţiunĭ, chiar dacă ar fi în joc o valoare maĭ mare de 150 leĭ, pentru că ceĭ de al treilea au fost în imposibilitate de a'şĭ procura acte scrise. (Art. 1198.) Demolombe. XIV. 482, 483. Laurent. IX 336, 341. Cas. Fr. D. P. 70. 1. 248 şi Pand. Période. pe 1889, 1. p. 536. Curtea din Pau. D. 86. 2, 142.—Moştenitorul posesor de rea credinţă. al unuĭ obiect din moştenire n'ar putea decĭ să invoace Art. 1909, pentru că acest tecst nu apără de cât posesoriĭ de bună credinţă. Laurent. IX. 341. C. Nancy. D. P. 70. 2. 142. Vedĭ şi Cas. Fr. Pand. Période. pe 1889, I. p. 536.—Neştiinţa, eroarea sau negligenţa moştenitoruluĭ, orĭ cât de gravă ar fi, nu autorisă însă aplicarea Art. 703 şi 712. Laurent. IX. 336. Demolombe. XIV. 474 şi decisiile citate de acest autor. Comp. şi *suprà*, p. 314, nota de la p. 313, la fine. „*Amovere non videtur, qui non calido animo nec maligno rem reposuit. Nec is quidem, qui in re erravit, dum putat non esse hereditarium.*“ (L. 71 § 8. Dig. Lib. 29 Tit. 2.)

[2]) Punerea la o parte este ascunderea unuĭ obiect al moşteniriĭ în paguba creditorilor, legatarilor sau a celorlalţĭ comoştenitoriĭ. Punerea la o parte sau ascunderea este decĭ tot una. Laurent. IX. 335. Demolombe. XIV. 473. Mourlon. II. 270. De aceea, Romaniĭ cuprindeau sub espresiunea generică *amovere* orĭ ce faptă frauduloasă a moştenitoruluĭ. „*Amovisse eum accipimus, qui quid celaverit, aut interverterit, aut consumserit.*“ (L. 71 § 6. Dig. Lib. 29, Tit. 2.)

Fabricarea unuĭ testament falş cu scop de a pune mâna pe întreaga moştenire nu consitue o ascundere sau o punere la o parte în sensul Art. 703. Laurent. IX. 345 ter. Curtea din Caen. D. P. 72. 2. 44.—Vedĭ însă Curtea din Dijon. D. P. 76. 2. 92.

[3]) Demolombe. XIV. 479. „*Sive ergo ipse amoverit,* **sive amoven-**

obiecte [1]) de ale moştenireĭ, şi chiar lucrurĭ străine, dacă moştenitorĭĭ credeau că ele fac parte din succesiune, [2]) fie înainte sau după facerea inventaruluĭ (Demolombe. XIV. 490), însă în urma deschidereĭ moştenireĭ (Art. 651), sau cel puţin în ultimele momente ale defunctuluĭ, dacă ascunderea a fost făcută în scop de a frustra moştenirea, car nu pe *de cujus*, [3]) nu maĭ au facultatea

---

dum curaverit, *edictum prætoris locum habebit.*" (L. 71 § 5. Dig. Lib. 29. Tit. 2.) Comp. şi Art. 1053 cod. Calimach. Fiind vorba însă în specie de fraudă şi de rea credinţă, faptul trebue să fie personal moştenitoruluĭ căruĭ este vorba de a se aplica pedeapsa prevĕḑută de Art. 703 şi 712, aşa în cât ascunderea sau punerea la o parte a unor obiecte de moştenire din partea barbatuluĭ n'ar putea fi imputată femeeĭ, şi reciproc. Curtea din Agen. D. P. 51. 2. 52. Comp. şi Laurent. IX. 338.

[1]) Prin *lucrurĭ* sau *obiecte* (Art. 712), *des effets*, după cum se esprimă tecstul francez, se înţelege în genere lucrurile mişcătoare care pot fi dosite cu uşurinţă, precum banĭ şi altele. (Comp. Art. 306 urm. C. P. şi § 7 *in fine*, Instit. Lib. 2. Tit. 6.) S'ar putea însă ascunde şi creanţele mortuluĭ (mobile incorporale) sau titlurile de proprietate, şi în unele casurĭ, chiar lucrurĭ nemişcătoare. Laurent. XXIII. 22. Veḑĭ însă Demolombe. XIV. 484.—După Art. 697 din codul Calimach (542 Austriac), faptul de a ascunde testamentul luĭ *de cujus* îl scoate din dreptul moştenireĭ. Veḑĭ şi *suprà*, p. 248, nota 1.

[2]) Faptul de a ascunde nişte lucrurĭ străine cu credinţă că ele fac parte din moştenire întră în previsiunile legeĭ şi face ca moştenitorul care le a dosit să peardă dreptul de a maĭ renunţa, pentru că acest fapt se consideră ca o acceptare tacită a moştenireĭ. (Veḑĭ *suprà*, p. 314, în notă.) Demolombe. XIV. 478. Marcadé. III. 254.

[3]) Arntz. II. 1418. Demolombe. XIV. 485, 486. Laurent. IX. 339. Massé-Vergé. II. p. 317, nota 26, *in fine*. Aubry et Rau. V. § 612, p. 159. Curtea din Riom şi Cas. Fr. D. P. 51. 2. 196. D. P. 62. 1. 75. D. P. 70. 1. 84.—*Contrà*. Curtea din Paris. D. P. 45. 4. 488.

Sustragerea trebue să fie anterioară renunţăreĭ la moştenire.

Legea presupune că ascunderea sau punerea la o parte a unor obiecte ale moştenireĭ este anterioara renunţăreĭ, fiind că după Art. 703, moştenitorul care s'a făcut culpabil de acest fapt nu maĭ poate renunţa la succesiune, ceea ce presupune că el avea această facultate înainte de ascundere (Demolombe XIV. 485), de unde resultă că sustragerea posterioară renunţăreĭ sale n'ar cădea sub aplicaţiunea legeĭ, şi ar fi considerată pur şi simplu ca un furt (Art. 306 urm. C. P.), soluţiune care era admisă şi la Romanĭ, după părerea luĭ Sabinus. „*Etenim qui semel se abstinuit, quemadmodum ex postdelicto obligatur.*" (L. 71. § 9. Dig. Lib. 29. Tit. 2.) Duvergier asupra luĭ Toullier II. (partea II. 350 nota 1.) Laurent. IX. 339, 345. Demante. III. 113 bis, V.—Veḑĭ însă Demolombe. XIV. 488 şi Curtea din Riom. D. P. 51. 2. 196.

Această soluţiune este admisibilă fără nicĭ o îndoeală când moştenirea a fost primită de alţiĭ, căcĭ, în asemenea caz, s'a sustras lucrul altuia. Cât pentru casul în care sustragerea ar fi fost comisă după renunţare, însă înaintea acceptăreĭ din partea celorlalţĭ moştenitorĭ, cestiunea este îndoelnică şi chiar controversată. Se admite însă cu toate acestea, că, şi în asemene caz, ascunderea sau pu-

pe care o aveau înaintea comitereĭ acestor fapte, de a se lepăda de moştenire, şi remân moştenitorĭ *purĭ şi simplĭ*, după cum se esprimă tecstul corespunḑător francez, fără a putea primi moştenirea sub beneficiŭ de inventar [1]) (Art. 712), căcĭ, dacă eĭ ar fi păstrat dreptul pe care îl aveau înaintea comitereĭ sustracţiuneĭ lor frauduloase, aceasta ar fi fost în dauna creditorilor şi a celorlalţĭ comoştenitorĭ. [2]) Acceptarea este deci silită în acest caz

---

nerea la o parte posterioară renunţăreĭ trebue să fie considerată ca un furt. Laurent. IX. 339, 452. Ducaurroy. II. 603. Demante. III. 113 bis, V.—*Contrà.* Demolombe. XIV. 489. Marcadé. III. 242. Arntz. II. 1419. Duranton. VI. 482 bis. Aubry et Rau. V. § 613, nota 43, *in fine.* După aceştĭ din urmă autorĭ, dosirea ar trebui considerată, în asemenea caz, ca o retragere a renunţăreĭ şi, prin urmare, ca o acceptare (Art. 701), ceea ce mi se pare inadmisibil, fiind că, pe de o parte, sustragerea nu este o acceptare, ear pe de alta, Art. 701 presupune o acceptare, şi acest tecst fiind escepţional, este de strictă interpretare.

Dacă moştenitorul a sustras şi ascuns obiecte de ale moştenireĭ în urma acceptaţiuneĭ sale, sau dacă el a acceptat moştenirea în urma sustracţiuneĭ, nu mai poate fi vorbă de perderea facultăţeĭ de a renunţa, pentru că el a perdut-o prin acceptare, însă, în asemenea caz, el va suferi a doua pedeapsă prevĕḑută de Art. 703, adecă nu se va putea împărtăşi din lucrurile dosite de dênsul. Demolombe. XIV. 497. Aubry et Rau. V. § 613, p. 175. Massé-Vergé. II. p. 317, nota 27. Toullier D. II. (partea II) 350. Laurent. IX. 345. Cas. Fr. Répert. Dalloz. *Succes.* 639, 1°.

[1]) Această dispoziţie fiind prescrisă în interesul comoştenitorilor şi a creditorilor moştenireĭ, poate fi propusă de orĭ ce persoană interesată, afară de acel care s'a făcut culpabil de dosire, fiind că ea a fost edictată tocmaĭ contra luĭ ca o pedeapsă. Renunţătorul nu va putea decĭ să invoace delictul seu, pentru a se pretinde moştenitor contra voinţeĭ şi contra interesuluĭ comoştenitorilor seĭ sau a moştenitorilor din gradul subsecuent. Arntz. II. 1418. Demolombe. XIV. 492. Laurent. IX. 344. Ducaurroy. II. 603. Demante. III. 113 bis, II. Toullier. D. II. (partea II) 350.

[2]) „Moştenitorul carele se va dovedi că au ascuns din lucrurile moştenireĭ, ḑice Art. 1038 din codul Calimach, nu poate maĭ mult să se lepede de moştenire, ci este silit să respundă toate datoriile şi celelalte insărcinărĭ a eĭ.“ Veḑĭ şi Art. 1053 din acelaşĭ codice. Şi la Romanĭ, moştenitorul culpabil de sustracţiune frauduloasă..... *si aliquid ex hereditate amoverit*, era pedepsit, însa se făcea în această privinţă o deosebire însemnată între moştenitorĭĭ *sui* şi moştenitorĭĭ *estranei.* Ceĭ dintăĭ erau, la caz de sustracţiune frauduloasă, lipsiţĭ de beneficiul abstenţiuneĭ, *abstinendi beneficium non habebant* (L. 71. § 4, Dig. Lib. 29. Tit. 2), ear ceĭ de al doile nu se considerau că au primit moştenirea prin asemenea fapte, pentru ca adiţiunea de ereditate neputênd să resulte de cât din manifestaţiunea voinţeĭ de a fi moştenitor, sustragerea unor obiecte din moştenire departe de a lăsa a se presupune asemene voinţă, implica o voinţă cu totul contrarie: „*Si quis extraneus rem hereditariam quasi* **subripiens**, *vel expilans tenet, non pro herede gerit:*

Dreptul Roman şi dreptul vechiŭ.

prin o escepție la Art. 686, nu pentru că sustragerea în mod fraudulos a unor obiecte din moștenire ar constitui o acceptare tacită (Art. 689), ci pentru că legiuitorul a voit să pedepsească pe moștenitorul culpabil de rea credință. [1])

Comoștenitorii sau creditorii care vor pretinde că a esistat dosire frauduloasă din partea unuĭ moștenitor vor avea o acțiune contra luĭ pentru a-l face să fie condamnat ca moștenitor pur și simplu, putênd dovedi frauda chiar prin marturĭ sau presumțiunĭ. (Vedĭ *suprà*, p. 367, nota 1.)

Prescrierea acțiuneĭ.

Dolul sau frauda moștenitoruluĭ constituind un delict civil, ear nu un delict penal, această acțiune se va prescrie prin 30 de anĭ (Art. 1890), ear nu prin 5 anĭ. (Art. 594 Pr. Pen. [2])

Imposibilitatea moștenitoruluĭ de rea credință de a se împărtăși din lucrurile dosite.

A doua pedeapsă prevĕḑută de Art. 703 și 712 consistă în imposibilitatea în care se găsește moștenitorul culpabil de fraudă de a se împărtăși din lucrurile ascunse sau date la o parte, [3]) dispoșițiune care se aplică și moștenitorilor aceluia care a dosit lucrurĭ de ale moștenireĭ. [4])

---

nam admissum contrariam voluntatem declarat. (L. 21. Pr. Dig. Lib. 29. Tit. 2.) Moștenitorii *extranei* remăneau deci ceea ce eĭ erau, adecă străinĭ de moștenire, fiind numaĭ supușĭ acțiuneĭ *furti*.

[1]) Ducaur. II. 602. Demol. XIV. 470. Laur. IX. 344. Demante. III. 113 bis, I.

[2]) Laurent. IX. 340. Demolombe. XIV. 502. Pont et Rodière. *Contrat de mar.* I. 843. Troplong. *Idem.* III. 1698 urm. Cas. Fr. D. P. 67. 1. 267. D. P. 51. 1. 128. D. P. 45. 1. 44.—In adevĕr, pentru ca Art. 703 și 712 să fie aplicabile, nu se cere numaĭ de cât ca faptul moștenitoruluĭ culpabil să aibă un caracter delictuos după legea penală, ci este de ajuns ca să esiste dol și rea credință în sensul legeĭ civile. Demolombe. XIV. 476. Laurent. IX. 335. Cas. Fr. D. P. 67. 1. 268. D. P. 69. 1. 456. Pand. Période. pe 1889. 1. 536. C. Amiens. D. P. 85. 2. 111. Vedĭ însă Cas. Fr. D. P. 55. 1. 433-435.—Dacă ascunderile sau punerile la o parte presintă sau nu caracterul unuĭ delict în sensul Art. 703 și 712, aceasta este o cestiune de fapt care se apreciază în mod suveran de instanțele de fond. Cas. Fr. D. P. 60. 1. 191. D. P. 69. 1. 338. D. P. 77. 1. 347. Pand. Period. pe 1887. 1. 410 și pe 1889. 1. 536.

[3]) Aceasta este pedeapsa talionuluĭ, a căruĭ origină se găsește în L. 6. Dig. Lib. 34, Tit. 9. Vedĭ și L. 48. Dig. Lib. 36. Tit. 1, *ad Sen. cons. Trebellianum.* După cum moștenitorul culpabil de fraudă și de rea credință avea de scop de a lipsi pe comoștenitorii seĭ de lucrurile dosite, tot astfel, va fi lipsit și el de acele lucrurĭ. *Dent pour dent; œil pour œil.*

[4]) Demolombe. XIV. 502. Cas. Fr. D. P. 45. 1. 44. — Dispoșițiunea Art. 703 și 712, după care moștenitorul culpabil de dol și de rea credință nu se poate împărtăși din lucrurile dosite, este aplicabilă nu numaĭ când primitorul unuĭ dar manual nu l'ar fi declarat în inventar, dar încă l'ar fi negat în tot cursul lichidațiuneĭ. Laurent. IX. 335. C. Montpellier și Paris. D. P. 65. 2. 175. D. P. 75. 2. 5. Comp. și D. P. 73. 2. 101.—Pentru ca să esiste dosire în sensul Art. 703 și 712 este deci de ajuns ca moștenitorul să nu declare

Această penalitate nu se va aplica de cât atunci când acel care a comis dosirea, are cu cine să împărţească lucrurile ascunse, adecă comoştenitorĭ şi orĭ ce alte persoane care ar avea interes ca masa succesiuneĭ să nu fie micşorată, precum ar fi un legatar sau un donatar contra cărora moştenitorul culpabil ar voi să esercite acţiunea în reducţiune (Art. 847 urm.), căcĭ în caz când el n'ar avea cu cine să împărţească averea, el n'ar avea drept numaĭ la o parte, ci la toate lucrurile dosite. [1])

Modul restituireĭ lucrurilor dosite. Art. 739.

Restituirea obiectelor dosite se va face în genere în forma ordinară a raportuluĭ, adecă prin preluărĭ (Art. 739), de unde resultă că acţiunea moştenitorilor se confundă cu cererea de împărţeală. (Laurent. IX. 345 bis. Demolombe. XIV. 501.) Această soluţiune lasă a se presupune că împărţeala n'a avut încă loc. In caz decĭ când unul din comoştenitorĭ ar fi fost în urma împărţeleĭ condamnat a restitui celorlalţĭ moştenitorĭ lucrurile dosite de dênsul, comoştenitoriĭ seĭ vor avea contra luĭ o acţiune personală sau o acţiune în revendicare, după natura lucruluĭ dosit. In privinţa valorilor, eĭ vor avea o acţiune personală, ear în privinţa unuĭ corp cert şi terminat, o acţiune în revendicare. [2])

Moştenitorul culpabil contribue la plata datoriilor. Controversă.

Moştenitorul culpabil de fraudă şi de rea credinţă va plăti partea luĭ din datoriile defunctuluĭ, cu toate că el nu poate lua nicĭ o parte din lucrurile dosite, pentru că legea nu'l scuteşte de contribuţiunea sa proporţională la plata acestor datoriĭ.[3]) (Vedĭ Art. 1053 din codul Calimach.)

---

obiectele ce el posedă şi pe care ar trebui să le aducă la masă. Laurent. IX. 335. Comp. şi Cas. Fr. D. P. 69. 1. 338 şi 456.—*Contrà.* Cas. Fr. D. P. 55. 1. 434, 435.

Tot astfel, Art. 703 şi 712 ar fi aplicabile în caz când moştenitorul ar fi omis de a declara datoria contractată cătră defunct. (Comp. Art. 855 C. Com. din 1887.) Demolombe. XIV. 477. Comp. Cas. Fr. D. P. 74. I. 425. D. P. 75. 1. 125. Vedĭ însă Curtea din Caen. D. P. 72. 2. 45.

Faptul că moştenitorul, care a dosit în mod fraudulos lucrurĭ de ale moştenireĭ, le ar fi restituit în urmă de la sine şi fără nicĭ o cerere din partea celor interesaţĭ, n'ar împedica aplicarea Art. 703 şi 712, după cum restituirea obiectuluĭ furat n'ar împedica esistenţa furtuluĭ. Glandaz. *Encyclop. du droit.* V° *com. conjugale.* 357.—Vedĭ însă Demol. XIV. 480 şi Curtea din Agen (D. P. 51. 2. 52), care admit soluţia contrarie, întemeinduse pe dreptul vechiŭ francez.—Moştenitorul sau legatarul aceluĭ culpabil de fraudă ar putea însă, în urma morţeĭ acestuĭ din urmă, să se sustragă de la pedeapsa prevĕdută de Art. 703 şi 712, restituind lucrul sustras, căcĭ ascunderea n'ar fi fost în asemene caz desevêrşită. Demolombe. XIV. 481. Troplong. *Contrat de mar.* III. 1695.

[1]) Demante. III. 113 bis, III. Laurent. IX. 345. Demolombe. XIV. 498 bis. Mourlon. II. 271. Marcadé. III. 242.

[2]) Laur. IX. 345 bis. Demol. XIV. 501. Curtea din Agen. D. P. 47. 2. 87.

[3]) Demolombe. XIV. 500. Cas. Fr. D. P. 65. 1. 2. Curtea Bordeaux. Répert. Dalloz. *Contrat de mar.* 2437, nota 1.—*Contrà.* Troplong.

Art. 712. Moştenitorul care a ascuns obiecte sau efecte de ale moştenireĭ, sau care cu ştiinţă şi rea credinţă [1]) nu le a trecut în inventar cu scop de a şi le însuşi în dauna creditorilor sau a celorlalţĭ comoştenitorĭ, nu se va maĭ folosi de beneficiul de inventar, [2]) ci va remânea moştenitor pur şi simplu (Laurent. IX. 387) şi nu va lua nicĭ o parte din lucrurile omise în inventar, căcĭ deşi Art. 712 nu prevede asemenea penalitate, totuşĭ ea se va aplica şi în casul de faţă, Art. 712 complectându-se prin Art. 703.[3])

Moştenitorĭ minorĭ. Controversă. Această penalitate se va aplica chiar moştenitoruluĭ minor de rea credinţă, care ar fi lucrat cu pricepere, fără însă ca el să peardă calitatea de moştenitor beneficiar. [4]) (Art. 405, 687 § 2.)

SECŢIUNEA III.

Despre beneficiul de inventar, despre efectele sale şi despre obligaţiunile eredeluĭ beneficiar.

Definiţiune. Beneficiul de inventar este un mod de acceptare care, pe de o parte, garantează drepturile creditorilor moştenireĭ şi a legatarilor, ear, pe de alta, conferă moştenitoruluĭ avantajul de a nu plăti datoriile defunctuluĭ de cât până la concurenţa activuluĭ moştenireĭ şi de a nu amesteca patrimoniul seu cu acel al defunctuluĭ. [5]) (Art. 713.)

Contrat de mar. III. 1693. Pont et Rodière. *Idem.* I. 842. Odier. *Idem.* I. 511. Veḑĭ şi Répert. Dalloz. *Eodem vo.* 2437.

[1]) Art. 675 din Pr. Civ. şi 705 din C. C. prevĕd că inventarul consistă în o descriere *fidelă* a tuturor obiectelor, şi *fidelitatea* esclude reaua credinţă. Buna credinţă trebue să esiste nu numaĭ la facerea inventaruluĭ, ci în tot timpul cât moştenitorul este însărcinat cu afacerile moştenireĭ. Demol. XIV. 475. Chabot, asupra Art. 801, No. 3.—Dacă unele lucruri n'au fost trecute în inventar din negligenţă sau din eroare, moştenitorul nu va perde beneficiul de inventar, ci va fi numaĭ obligat a da samă acelor în drept de lucrurile neinventariate. Laurent. IX. 411. Demolombe. XIV. 475. Aubry et Rau. V. § 612, nota 17. Curtea din Bordeaux. D. P. 51. 5. 503. Veḑĭ şi *suprà*, p. 367, nota 1, *in fine*. Veḑĭ şi *infrà*, p. 377, nota 1.

Dreptul Roman şi dreptul vechiŭ. [2]) La Romanĭ, moştenitorul care cu ştiinţă şi rea credinţă omisese de a trece unele lucruri în inventar nu perdea beneficiul de inventar, ci trebuea să restitue preţul îndoit a lucruluĭ ascuns; *„In duplum hoc restituere, vel hereditatis quantitati cumputare compellantur."* (L. 22 § 10. Cod. Lib. 6. Tit. 30, *de jure deliberandi.*) Comp. Art. 1053 din codul Calimach, unde se ḑice că moştenitorul care, la facerea catagrafieĭ, ar fi mistuit vre un lucru, *orĭ însuşĭ sau prin altul*, se osândeşte a se însărcina cu toate datoriile moştenireĭ, şi să plătească şi din ale sale, de nu va ajunge moştenirea spre deplina plata lor. Veḑĭ şi *suprà*, p. 371.

[3]) Demol. XIV. 469. Laur. IX. 387. Durant. VII. 24. Ducaurroy. II. 614.

[4]) Cu toate aceste, cestiunea este controversată în privinţa perdereĭ beneficiuluĭ de inventar. Veḑĭ *suprà* p. 366, nota 2.

Dreptul Roman şi dreptul vechiŭ. [5]) La Romanĭ, în dreptul vechiŭ, acceptarea moştenireĭ aducea în tot-

In regulă generală, acceptarea beneficiară este *facultativă*. (Art. 685.) Ea este silită numaĭ pentru minorĭ şi interdişĭ (Art. 405, 454 şi 687 § 2) şi în casul Art. 693. (Comp. Demolombe. XV. 121, 122. Laurent. IX. 373.)

Aplicarea Art. 1025. Controversă.

Primirea moştenireĭ sub beneficiŭ de inventar nu este o probă a insolvabilităţeĭ moştenireĭ, încât ea nu aduce prin sine esigibilitatea contra moştenireĭ a creanţelor cu termen conform Art. 1025.[1]) (Comp. şi Art. 714 Cod. Com. din 1887.)

Interdicerea beneficiuluĭ de inventar prin testament. Controversă

Facultatea de a primi moştenirea sub beneficiŭ de inventar aparţine tuturor moştenitorilor, adecă acelor regulaţĭ, ca şi ace-

---

deauna confusiunea patrimoniuluĭ defunctuluĭ, cu acel al moştenitoruluĭ *(confusio bonorum heredis et defuncti)*, aceste două patrimoniĭ nefăcênd de cât unul singur. Moştenitorul era obligat a plăti din bunurile sale toate datoriile defunctuluĭ. L. 8. Pr. Dig. Lib. 29. Tit. 2. L. 10 şi 22 § 12 şi 14. Cod. Lib. 6. Tit. 30, *de jure deliberandi*. Moştenitorul era obligat şi la plata legatelor şi a fideicomisilor *quasi ex contractu*. (Instit. § 5. Lib. 3. Tit. 27.) Militariĭ aveau singurĭ privilegiul de a nu plăti datoriile mortuluĭ de cât până la concurenţa activuluĭ moştenireĭ: *„milites etsi propter simplicitatem præsentis legis subtilitatem non observarint, in tantum tamen teneantur quantum in hereditate invenerint.“* (L. 22 § 15 Cod. Lib. 6. Tit. 30.) Vedĭ şi L. 22. Pr. Cod. *loco cit.* Rigoarea acestor principiĭ fu însă maĭ târdiu temperată prin beneficiul *abstinendi* introdus în folosul moştenitorilor *sui et necessarii* (Instit. § 2. Lib. 2. Tit. 19 şi L. 57. Pr. Dig. Lib. 29. Tit. 2), şi prin dreptul de a delibera introdus în folosul tuturor moştenitorilor, fără niciŭ o deosebire. (Dig. Lib. 28. Tit. 8, de *jure deliberandi* şi Cod. Lib. 6. Tit. 30.) Vedĭ *suprà*, p. 304, nota 2 şi codul luĭ Andr. Donicĭ, Cap. 16, § 1, *in medio*. Acest drept de a delibera fiind însă o garanţie neîndestulătoare, Justinian introduce beneficiul de inventar (L. 22. Pr. şi § 14 şi 15. Cod. Lib. 6. Tit. 30), lăsând să subsiste şi dreptul de a delibera cu toate efectele sale. Moştenitorul nu putea însă să cumuleze foloasele ambelor drepturĭ, ci trebuea să aleagă una din două. Dacă el voea să profite de dreptul de a delibera, el nu se putea folosi de beneficiul de inventar, ear dacă el accepta moştenirea sub beneficiŭ de inventar, nu putea să delibereze după facerea inventaruluĭ. (L. 22 § 13 şi 14 Cod. Lib. 6. Tit. 30.) Comp. Arntz. II. 1437.—Beneficiul de inventar era admis şi în vechea noastră legislaţiune. „Are voe moştenitorul, ḑice Art. 8, partea IV, Cap. 3 din codul Caragea, să ceară de la judecată a se cerceta averea şi datoriile mortuluĭ cu catastih carele să i se dea luĭ ca să'şĭ iea sama.“ Comp. şi Art. 1042 urm. Cod. Calimach. Beneficiul de inventar era însă în acest din urmă codice maĭ mult o *favoare* de cât un drept, de vreme ce moştenitorul nu se putea folosi de el de cât cu *învoirea stăpânireĭ*, ceea ce era admis şi în vechiul drept francez. Comp. Laurent. IX. 369, 372.

[1]) Demolombe. XV. 168. Laurent. X. 153.—*Contrà*. Duranton. VII. 33. Această din urmă părere este cu atât mai inadmisibilă la noĭ, cu cât ea se întemeiază pe Art. 1780 (2146 fr.), a căruĭ redacţiune a fost la noĭ schimbată după legea belgiană.

lor neregulaţĭ, şi chiar legatarilor, [1]) dacă ea n'a fost interdisă de către *de cujus*, căcĭ asemene clausă ar fi validă, de vreme ce beneficiul de inventar nu interesează ordinea publică, ci e privitor numaĭ la interesul moştenitoruluĭ. [2])

Aşa dar, ar fi validă clausa prin care testatorul ar opri pe moştenitorul seu presumtiv de a primi moştenirea sub beneficiŭ de inventar, instituind pe altul legatar universal pentru casul când moştenitorul ar contraveni acesteĭ clause. Cel mult, s'ar putea face, şi s'a făcut chiar două escepţiunĭ la această regulă: una privitoare la moştenitoriĭ reservatarĭ, pentru că reserva nu poate fi restrânsă prin nicĭ o condiţie, şi celaltă la acceptarea minorilor şi a interdişilor, pentru că legea voeşte ca acceptarea acestor persoane să nu fie decât beneficiară. [3]) (Art. 405, 687 § 2.)

Anomalie. Dacă sunt maĭ mulţĭ moştenitorĭ, unĭĭ vor putea să primească moştenirea pur şi simplu, ear alţiĭ sub beneficiŭ de inventar, ceea ce necontestat este o anomalie, pentru că patrimoniul defunctuluĭ va fi separat de acel al moştenitoruluĭ beneficiar şi unit la un loc cu acel al moştenitoruluĭ pur şi simplu, pe când creditoriĭ au interes ca toate bunurile moştenireĭ să formeze un singur patrimoniŭ care să le servească drept garanţie. [4])

Deosebirea de la codul francez Art. 897.

[1]) In Francia se discută foarte mult cestiunea de a se şti dacă legatariĭ universalĭ sau cu titlul universal, au sau nu nevoe de beneficiul de inventar pentru a nu plăti datoriile de cât *ultra vires*. (V. Demolombe. XV. 115 urm.) La noĭ însă, avem în această privinţă un tecst (Art. 897 § 2) care nu esistă în Francia şi care curmă orĭ ce controversă. Vedĭ esplic. acestuĭ tecst în Tom. IV.

[2]) Laurent. IX. 370, 371. Duranton. VII. 15. Troplong. *Donations*. I. 258. Comp. şi L. 13 § 1. Cod. Lib. 5. Tit. 51. In acest sens e curmată controversa prin Art. 927 din Ante-proiectul de revisuire. Cu toate aceste, cestiunea este viu controversată, astădĭ ca şi altă dată. Vedĭ diversele sisteme în Demolombe. XV. 126. Arntz. II. 1442. Aubry et Rau. V. § 612, nota 3. Massé-Vergé. II. p. 309, n. 7.

[3]) *Sic.* Arntz. II. 1442. Bilhard. *Bénéf. d'inventaire*. 30. Delvincourt. etc.—Vedĭ însă Duranton (VII. 15) şi Fréminville (*Minorité*. 554), care nu admit nicĭ aceste escepţiunĭ.—Demolombe (XV. 126) Aubry et Rau (V. § 612) Demante (III. 144 bis, II) şi alţiĭ admit din contra că moştenitorul nu poate nici o dată fi lipsit de beneficiul de inventar prin o disposiţie testamentară, părere care a fost formal admisă în codul Olandez (Art. 1089), în codul Italian (956) şi în Art. 803 din codul Austriac, disposiţiune care se vede eliminată din codul Calimach, dimpreună cu întregul capital 15 din partea II-a care se ocupă *despre luarea în stăpânire a moştenireĭ*.

Art. 958 Cod. Italian.

[4]) Comp. Laurent. Ante-proiect. III. p. 150.—Pentru a evita asemene anomalie, atât Art. 858 din codul Italian cât şi Art. 931 din Ante-proiectul de revisuire prevĕd că, în caz de acceptare pură şi simplă a unuĭ moştenitor, ear a altuia sub beneficiŭ de inventar, acceptarea se va socoti beneficiară pentru întreaga moştenire.

Despre împrejurările care atrag perderea facultăţeĭ de a primi moştenirea sub beneficiŭ de inventar.

In regulă generală, acceptarea beneficiară este după cât am vĕḑut facultativă. (Art. 685.) Ea nu este silita de cât în casurile Art. 405, 454, 687 § 2 şi 693. (Veḑĭ *suprà*, p. 373.)

Moştenitorul major şi capabil se va putea decĭ folosi de acceptarea beneficiară de câte orĭ el n'a perdut facultatea de a primi moştenirea sub beneficiŭ de inventar.

Această facultate va fi perdută pentru dênsul în patru casurĭ, şi anume :

1° Când el a lăsat să treacă 30 de anĭ de la deschiderea moştenireĭ fără a se pronunţa.[1]) (Art. 700.)

2° Când el a primit moştenirea pur şi simplu, fie în mod espres, fie în mod tacit, de esemplu, ascunḑênd obiecte de ale succesiuneĭ, sau cu ştiinţă şi rea credinţă netrecêndu-le în inventar. (Art. 712.)

3° Când el a vêndut averea nemişcătoare sau chiar mişcătoare fără îndeplinirea formelor legale. (Art. 716 C. C. şi 705 Pr. Civ.)

4° Şi în fine, când s'a pronunţat în contra luĭ o sentinţă judecătorească desevêrşită care îl condamnă ca moştenitor pur şi simplu. (Veḑĭ *infrà*, esplic. Art. 711.)

Remâne însă bine înţĕles că, în acest din urmă caz, moştenitorul nu va fi considerat ca atare de cât faţă cu persoanele cu care s'a dat acea hotărîre, nu însă şi cu creditorĭ care n'ar fi luat parte la judecată, faţă cu care el păstrează facultatea de a accepta moştenirea sub beneficiŭ de inventar. (Art. 1201.) (Veḑĭ *infrà*, p. 387, esplic. Art. 711, unde se arată controversa.)

Condiţiunĭ cerute pentru validitatea acceptaţiuneĭ sub beneficiŭ de inventar.

Art. 704.—Declaraţiunea unuĭ erede că iea această calitate sub beneficiŭ de inventar trebue să fie făcută la grefa tribunaluluĭ de primă instanţă a districtuluĭ în care succesiunea este deschisă; ea trebue să fie înscrisă pe registrul destinat pentru trecerea actelor de renunţare. (Art. 95, 681, 685, 693, 695 urm. 705 urm. C. C. Art. 63, 654 urm. 668 urm. 681 urm. 702-707 Pr. Civ. Art. 793 C. Fr.)

Art. 705.—Această declaraţiune n'are efect de cât fiind precedată sau urmată de un inventar fidel şi esact a bunurilor succesiuneĭ, făcut după formele cerute de legele de procedură şi în termenele maĭ jos hotărîte. (Art. 704, 706 urm. 712, 723, 897 C. C. Art. 654 urm. 668 urm. 674, 675, 702 urm. Pr. Civ. Art. 794 C. Fr.)

---

[1]) In acest caz, el perde facultatea de a maĭ primi moştenirea chiar *pur* şi *simplu*, pentru că, după părerea noastră, *însăşi facultatea de a primi sau de a lepăda moştenirea se stânge prin prescripţia de 30 de anĭ.* (Veḑĭ *suprà*, p. 352 urm. esplic. Art. 700.)

La Romani, primirea beneficiară nu era supusă la nici o declaraţiune specială, ci numaĭ la facerea inventaruluĭ. (L. 22 § 2 Cod. Lib. 6. Tit. 30.) Astădĭ, pe lângă facerea inventaruluĭ sau a catagrafieĭ, se maĭ cere încă din partea moştenitoruluĭ o declaraţiune a voinţeĭ sale de a accepta succesiunea sub beneficiŭ de inventar.

Moştenitorul care va voi a usa de beneficiul de inventar va trebui decĭ să facă o declaraţie,[1]) fie în persoană, fie prin mandatariŭ[2]) la grefa tribunaluluĭ civil a judeţuluĭ în care s'a deschis moştenirea (Art. 95), care declaraţie va fi înscrisă pe registrul destinat la trecerea actelor de renunţare.[3]) (Art. 695.) Procura va remânea anecsată, făcêndu-se menţiune despre aceasta. (Veḑĭ *suprà*, p. 340.)

Declaraţia la grefă e cerută chiar în privinţa minorilor. Controversă.

Asemene declaraţiune este neapărată chiar când este vorba de moştenirea cuvenită unuĭ minor, pentru că Art. 704 nu distinge între minorĭ şi majorĭ, şi pentru că nicĭ o lege nu scuteşte pe epitrop de această formalitate.[4])

Acceptaţiunea sub beneficiŭ de inventar este decĭ un act solemn, ca şi renunţarea la moştenire (veḑĭ *suprà*, p. 339) şi nu poate fi făcută de cât în formele prescrise de lege, pentru că creditoriĭ şi legatariĭ au interes a o cunoaşte. [5])

Facerea inventaruluĭ.

Eficacitatea acesteĭ declaraţiunĭ este subordonată la facerea unuĭ inventar [6]) al bunurilor succesiuneĭ.

---

[1]) Pentru aceasta nu se cere nicĭ un termen sacramental; moştenitorul va face însă bine să ḑică că înţelege a primi moştenirea sub beneficiŭ de inventar, căcĭ simpla declaraţie de a primi moştenirea n'ar fi suficientă, chiar dacă s'ar face inventar. Laurent. IX. 378. Curtea din Paris. Répert. Dalloz. *Succes.* 712. Codul Olandez prescrie douĕ declaraţiunĭ (Art. 1070, 1071, 1075), însă această inovaţiune nu se justifică prin nimic.

[2]) Laurent. IX. 379. Demolombe. XV. 134. Mandatul va trebui să fie scris şi special (Art. 1536), fără însă a fi neapărat autentic, legalisarea fiind îndestulătoare. Laurent. Demolombe. XV. *loco cit.* şi No. 14. Aubry et Rau. V. § 612, p. 157, nota 9.—După Chabot (Art. 784, No. 4), mandatul ar trebui să fie autentic. Veḑĭ şi *suprà* p. 340, tecst şi nota 1.

Publicitatea din codul Italian. Art. 955

[3]) Art. 955 § 2 din codul Italian cere ca declaraţia să fie transcrisă prin mijlocirea grefieruluĭ la biuroul ipotecilor a loculuĭ unde s'a deschis moştenirea şi publicată în estract în gazeta anunţilor judecătoreştĭ.

[4]) Laurent. IX. 380. Demolombe. XV. 133.—*Contrà.* Aubry et Rau. V. § 619, p. 236, tecst şi nota 60. Vazeille. *Succes.* Art. 793, No. 6. Cas. Fr. şi Curtea din Nîmes. D. P. 55. 1. 49. D. P. 54. 2. 206.

[5]) Laurent. IX. 377. Demolombe. XV. 129. Mourlon. II. 275.—Acceptarea pură şi simplă poate din contra fi şi tacită. (Art. 689.)

[6]) Inventarul poate să fie anterior sau posterior declaraţiuneĭ. (Art. 705.) Moştenitorul va face însă bine de a face maĭ întâĭ inventarul şi apoĭ declaraţiunea, după cum presupune chiar Art. 706, căcĭ dacă declaraţiunea ar fi precedat inventarul, moştenitorul n'ar maĭ putea renunţa în puterea principiuluĭ *semel heres, semper heres,*

Acest inventar, care va trebui să fie fidel [1]) şi esact, va cuprinde numaĭ bunurile mişcătoare [2]) şi se va face după formele

cu toate că inventarul ar dovedi că moştenirea nu este avantajoasă. Arntz. II. 1444. Marcadé. III. 249, *in fine.*

Moştenitorul care ar fi făcut declaraţia fără inventar conservă el facultatea de a se lepăda de moştenire cât timp n'a făcut act de moştenitor? Veḑĭ *infrà* p. 379, unde se arată controversa.

Punerea peceţilor.

Moştenitorul va face de asemene foarte bine de a cere punerea peceţilor înainte de facerea inventaruluĭ (Art. 681, 723, 730), pentru a pune respunderea sa la adăpost. Art. 723 pare chiar a'ĭ impune această obligaţie, de oare ce el vorbeşte de cheltuelele ocasionate cu această operaţiune, fără a adăogi *dacă peceţile au fost puse*, după cum se esprimă tecstul francez. (Comp. Art. 656-658 Pr. Civ. 681, 723 şi 730 urm. C. C.) In caz când sunt moştenitorĭ minorĭ, interḑişĭ sau absenţĭ (adecă care nu se găsesc la faţa loculuĭ), peceţile trebuesc puse în cel maĭ scurt termen. (Art. 730.) Veḑĭ şi Art. 681 care impune obligaţia de a pune peceţĭ soţuluĭ şi Statuluĭ. Chiar în Francia, unde Art. 723 presupune că peceţile au putut să nu fie puse, se sfătueşte pe moştenitor de a procede la această operaţiune. Veḑĭ Laurent. IX. 385. Demolombe. XV. 136. Toullier D. II (partea II) 363. Aubry et Rau. V. § 612, p. 159.

Fidelitatea şi inesactitatea inventaruluĭ.

[1]) Inventarul este *fidel* când e lipsit de fraudă şi când, prin urmare, nu s'a omis cu rea credinţă nicĭ tăinuit vre un obiect al moştenireĭ. (Art. 1048 Cod. Calimach.) Inventarul este *esact* când s'a trecut într'ênsul întreaga avere de moştenire. Dacă s'a omis de a se trece ce-va într'ênsul, însă din eroare, sau din scapare din vedere, dar fără rea credinţă, inventarul, deşi inesact, nu va atrage sancţiunea Art. 712, pe când inventarul infidel va atrage pentru moştenitorul de rea credinţă perderea benficiuluĭ de inventar. (Art. 712.) Cu alte cuvinte, pentru ca Art. 712 să fie aplicabil să cere ca inventarul să fie în acelaşĭ timpt şi inesact şi infidel. Demolombe. XIV. 139. Laurent. IX. 382. Demante. III. 116 bis, II. Marcadé. III. 249. Mourlon. II. 276. Ducaurroy. II. 605. Comp. Cas. Fr. D. P. 63. 1. 362. Veḑĭ şi *suprà*, p. 372, nota 1, *in fine.*—In caz când inventarul ar fi fidel, cu toate că ar fi inesact, inesactitatea se va îndrepta prin adăogirea bunurilor omise.

[2]) Numaĭ bunurile mişcătoare vor trebui să fie trecute în inventar, căcĭ legea să referă la Art. 675 Pr. Civ., care vorbeşte numaĭ de *obiectele aflate sub peceţĭ*, şi aceasta nu este cu putinţă de cât pentru mobilele corporale sau incorporale. Trebue să maĭ observăm încă că legea nu cere preţeluirea avereĭ mişcătoare, pe când numaĭ printr'ênsa se poate constata câtimea avereĭ. (Comp. Art. 943 § 3. Pr. C. fr. care ne lipseşte.) Veḑĭ şi *suprà*, p. 292, nota 3 şi Tom. II, p. 156, nota 3.—Dacă moştenirea se compune numaĭ din imobile, aceasta se va constata prin un anume proces verbal. (Comp. Art. 111 § 3 C. C.) Art. 924 din procedura franceză, care ne lipseşte, este formal în această privinţă. Imobilele n'au nevoe să fie trecute în inventar, pentru că ele nu pot fi sustrase. (Comp. Inst. § 7 *in fine.* Lib. 2. Tit. 6 şi *suprà*, p. 368, nota 1.) (Laurent. IX. 382.) Titlurile de proprietate vor fi însă trecute în inventar.

cerute de Art. 654 urm. şi 673 urm. pr. Civ. [1]) şi în termenele mai jos hotărîte de Art. 706 şi 709. [2])

Acest inventar este prescris atât în interesul moştenitoruluĭ, pentru ca el să cunoască câtimea avereĭ, cât şi în interesul creditorilor şi a legatarilor. (Art. 714, 718.) El are de scop preîntimpinarea fraudelor, aşa în cât el interesează ordinea publică şi bunele moravurĭ, pentru că ordinea publică se opune la spoliaţiunea celor de al treilea din partea unuĭ moştenitor beneficiar, de unde resultă că testatorul nu va putea să dispue ca moştenitorul să se bucure de beneficiul de inventar, cu toate că ar fi scutit de a face inventar. Cu alte cuvinte, moştenitorul va putea fi scutit de a face inventar, însă el va fi obligat în asemene caz către creditorĭ *ultra vires.* [3])

Fără de inventar nu poate decĭ să esiste acceptare beneficiară. Legea presupune însă că nu esistă nicĭ un inventar, căcĭ dacă un inventar în regulă ar fi fost făcut de un alt moştenitor, fie chiar şi renunţător, sau de curatorul moştenireĭ vacante (Art. 724 urm.), el va folosi tuturor moştenitorilor care ar fi făcut de-

[1]) Inventarul se va face de un judecător al tribunaluluĭ, sau de judecătorul de ocol orĭ de ajutorul seu, după o anume delegaţie (Art. 897 C. C. 654 Pr. Civ.), faţă cu persoanele arătate în Art. 671 şi 674 Pr. Civ., în fiinţa moştenitorilor, a deosebiţilor creditorĭ, cum şi a legatarilor, după cum se esprimă Art. 1043 din codul Calimach. (Comp. L. 22 § 2. Cod. Lib. 6. Tit. 30. Comp. şi Art. 1048, 1049 Cod. Calimach.) In codul Caragea, îndatorirea de a pune peceţile şi de a face catagrafia era în sarcina judecătoriilor de prima instanţă şi a obştesteĭ epitropiĭ. Vedĭ *suprà*, p. 292, nota 4.—Un inventar făcut în mod particular ar fi în orĭ ce caz neîndestulător. Demolombe. XV. 140.—Iregularitatea inventaruluĭ nu va atrage perderea beneficiuluĭ de inventar, ci numaĭ facerea unuĭ nou inventar, cu toată părerea contrarie a luĭ Chabot (asupra Art. 794, No. 5), pentru că asemene sancţiune nu esistă de cât la caz de fraudă. (Vedĭ p. 377, nota 1 şi *suprà*, p. 372, nota 1 *in fine.*) Demolombe. XV. 143. Demante. III. 116 bis, II. Carré-Chauveau. Pr. Civ. T. VI. (partea II), p. 873. *Quest.* 3152.

[2]) Neobservarea acestor termene nu atrage însă perderea beneficiuluĭ de inventar. (Art. 711.) Laurent. IX. 385. Demolombe. XV. 144. Demante. III. 116 bis, II. Inventarul se va putea decĭ face în timp de 30 de anĭ de la deschiderea moştenireĭ. Demolombe. XV. 144, 146 şi XIV. 317.—După Marcadé (III. 233), Chabot (Art. 789, No. 2) şi Vazeille (Art. 789, No. 2), moştenitorul ar putea primi moştenirea sub beneficiŭ de inventar şi după treĭdecĭ de anĭ, însă această părere este inadmisibilă, pentru că, după trecerea acestuĭ termen, dreptul de moştenire este stâns prin prescripţie în basa Art. 700. Laurent. IX. 494. V. şi autorităţile citate *suprà*, p. 353, n. 2.

[3]) Laur. IX. 383. Demol. XV. 127. Aubry et Rau. V. § 612. p. 158. Chabot. (Art. 794, No. 8.) Troplong. *Don.* II. 259. După acest din urmă autor, moştenitorul, în asemene caz, va fi ţinut *secundum vires heriditatis*, numaĭ în privinţa legatarilor. V. şi Tom. II a lucrăreĭ noastre, p. 157, unde am vĕdut că epitropul nu poate fi scutit de facerea inventaruluĭ.

claraţia prescrisă de Art. 704, cu toate că eĭ n'ar fi procedat la o nouă catagrafie.[1])

Moştenitorul care a declarat că primeşte moştenirea sub beneficiŭ de inventar poate el să lepede moştenirea? Controversă.

Naşte însă întrebarea: în ce posiţiune se găseşte moştenitorul care a făcut declaraţiunea prescrisă de Art. 704, dar care n'a făcut inventariul prescris de Art. 705? După unĭ (Laurent. IX. 386), declaraţiunea nu l'ar împedeca de a renunţa ca şi maĭ înainte, cât timp el n'a făcut act de moştenitor, ear după alţiĭ, moştenitorul care ar fi făcut declaraţia fără inventar va remânea moştenitor pur şi simplu şi nu va maĭ putea renunţa, de vreme ce asemene declaraţie constitue o acceptare, care este irevocabilă. [2])

Despre termenele date moştenitoruluĭ spre a delibera şi a face inventar.

Art. 706.—Se dă eredeluĭ din ḑiua deschidereĭ succesiuneĭ treĭ lunĭ pentru facerea inventaruluĭ. I se maĭ acordă pentru a delibera asupra acceptăreĭ sau repudiereĭ succesiuneĭ un termen de 40 de ḑile care va începe a curge din ḑiua espirăreĭ acelor treĭ lunĭ date pentru inventar, sau din ḑiua închiereĭ inventaruluĭ, dacă s'a terminat maĭ înainte de espirarea celor treĭ lunĭ. (Art. 651, 685 urm. 695 urm. 708, 709, 711, 1884 C. C. Art. 729 urm. 732, 734 Pr. Civ. Art. 795 C. Fr.)

Art. 709.—După espirarea termenelor arătate, eredele urmărit poate cere un nou termen, pe care tribunalul ce se află în cercetarea urmărireĭ, îl acordă sau îl refusă după circumstanţe. (Art. 706, 710 urm. C. C. Art. 798 C. Fr.)

Art. 710.—Cheltuelele urmărireĭ, în casurile *articoluluĭ precedent*,[3]) privesc succesiunea, dacă eredele justifică sau că n'a cunoscut evenimentul morţeĭ, sau că termenele i-au fost neîndestulătoare din causa situaţiuneĭ bunurilor, sau din causa contestaţiunilor ivite. Dacă el nu poate justifica, cheltuelele îl privesc. (Art. 708, 709 C. C. Art. 146 Pr. Civ. Art. 799 C. Fr.)

Fie care moştenitor în parte, fie el major, minor sau interḑis (Demolombe. XIV. 268) are după lege treĭ lunĭ [4]) din ḑiua des-

[1]) Laurent. IX. 384. Demolombe. XV. 138. Aubry et Rau. V. § 612, p. 158. Chabot (Art. 794, No. 3.)—Inventarul ce ar fi făcut defunctul înaintea sevêrşireĭ sale din viaţă n'ar fi suficient, căcĭ el nu avea îndatorirea de a'l face esact, şi legea cere ca catagrafia să fie făcută în urma deschidereĭ moştenireĭ. Laurent. IX. 384.—Veḑĭ însă Demolombe. XV. 138, *in fine*.

[2]) Demolombe. XV. 131. Demante. III. 116 bis, I. Arntz. II. 1444.—Curtea din Bucureştĭ a decis însă că lipsa inventaruluĭ nu constitue pe succesibil moştenitor pur şi simplu, dacă se dovedeşte că defunctul nu avea avere. Dreptul pe anul 1888, No. 2.

[3]) Ear nu în casurile *articolelor precedente*, după cum inesact se esprimă tecstul, căcĭ A. 710 este urmarea A. 709. Comp. A. 799 C. fr.

[4]) Acest termen era de 60 de ḑile după Art. 1043 din codul Calimach, care termen putea fi prelungit de cătră judecătorĭ până la un an şi maĭ mult. (Art. 1044 Cod. Calimach.)

Dreptul Roman şi dreptul vechiŭ.

La Romanĭ, inventarul trebuea să fie început în cele dintâĭ 30 de ḑile de la deschiderea moştenireĭ şi terminat în cele 60 de

chidereĭ moştenireĭ [1]) pentru facerea inventaruluĭ prescris de Art. 705. Acest termen este legal prin opoşiţie la termenul judeciar pe care pot să'l acorde judecătoriĭ după Art. 709.

Dacă moştenitorul n'ar fi terminat nicĭ chiar început inventarul în cele treĭ luni date luĭ pentru aceasta, el va putea să'l termine şi chiar să'l înceapă în cele 40 de ḑile date pentru deliberare, căcĭ el nu poate fi silit a se pronunţa de cât în urma espirăreĭ termenelor pentru a face inventar şi *pentru a delibera.*[2]) (A. 708.)

Termenul pentru deliberare.

Pe lângă acest termen de treĭ luni pentru facerea inventaruluĭ, se maĭ dă încă moştenitoruluĭ un termen de 40 de ḑile, pentru a delibera, adecă pentru *a'şĭ lua bine sama*, după cum se esprimă codul luĭ Andronachi Donicĭ (Cap. 36 § 1, *in medio*) şi Art. 1035 din codul Calimach, dacă trebue sau nu să primească moştenirea, [3]) precum şi pentru a lua informaţiile pe care inventarul nu le cuprinde asupra valoreĭ imobilelor etc. [4]) Acest termen

---

ḑile care urmau celor 30 în care el trebuea să fie început: *Et hoc inventarium intra alios sexaginta dies modis omnibus impleatur sub presentia tabulariorum, cæterormque, qui ad hujus modi confectionem necessarii sunt.*" (L. 22 § 2. Cod. Lib. 6. Tit. 30.)—Dacă moştenitorul nu se afla însă în locul unde era toată moştenirea, sau unde se aflau cele maĭ multe lucruri ale eĭ, Art. 1045 din codul Calimach şi legea 22 § 3. Cod. Lib. 6. Tit. 30 dădeau moştenitoruluĭ termenul de un an sau şi maĭ mult, după trebuinţă, socotit din ḑiua morţeĭ luĭ *de cujus.*

[1]) In privinţa rudelor din gradul subsecuent chiemate la o moştenire în locul renunţătoruluĭ, termenul pentru facerea inventaruluĭ nu va curge de la deschiderea moştenireĭ, ci de la renunţarea moştenitoruluĭ chiemat înaintea luĭ, de vreme ce moştenirea nu s'a deschis pentru dênsul de cât din ḑiua de când i-a venit rêndul. Laurent. IX. 270. Marcadé. III. 250, *in fine.* Aubry et Rau. V. § 614, p. 179, tecst şi nota 16. Comp. L. 10. Dig. Lib. 28, Tit. 8, de *jure deliberandi.*—După alţiĭ, atât termenul pentru a face inventar, cât şi pentru a delibera, n'ar curge contra moştenitorilor din gradul subsecuent din ḑiua renunţăreĭ moştenitoruluĭ chiemat înaintea lor, ci numaĭ din ḑiua de când eĭ a avut cunoştinţă despre această renunţare. Demolombe. XIV. 269. Duranton. VI. 470. Mourlon. II. 278. Massé-Vergé. II. § 371, p. 319, nota 2.

[2]) Mourlon. II. 278. Demolombe. XIV. 266 bis. Aubry et Rau. V. § 614, p. 176. Demante. III. 118 bis. Laurent IX. 268.

[3]) Moştenitorul poate să primească astăḑĭ succesiunea sub beneficiu de inventar, cu toate că s'ar fi bucurat de termenul pentru a delibera. Codul actual s'a depărtat decĭ în această privinţă de la dreptul Roman. Veḑĭ *suprà*, p. 373, în notă. Comp. şi Instit. § 6. Lib. 2. Tit. 19.

Dreptul Roman şi dreptul vechiŭ.

[4]) „*Extraneis autem heredibus deliberandi potestas est de adeunda hereditate, vel non adeunda.*" (Instit. § 5. Lib. 2. Tit. 19.)—La Romanĭ, termenul deliberăreĭ care se dădea de Imparat era cel mult de un an, ear acel dat de judecător de 9 lunĭ. Nu se putea nicĭ într'un caz da un termen maĭ lung, nicĭ un nou termen: „*sed et si fuerit datum, pro nihilo habeatur. Semel enim, et non sæpius eam peti*

va începe a curge din ḑiua espirăreĭ celor treĭ lunĭ date pentru inventar, de şi acel inventar nu s'a terminat saŭ n'a fost încă început, sau din ḑiua închiereĭ inventaruluĭ, dacă el a fost terminat maĭ înainte de espirarea celor treĭ lunĭ. (Art. 706 § 2.)

Acest termen presupune că moştenitorul a fost urmărit de cătră creditoriĭ moştenireĭ sau de legatarĭ, căcĭ, în lipsă de procese, moştenitorul are 30 de anĭ pentru a accepta moştenirea sau a se lepăda de dênsa. După espirarea termenuluĭ de 30 de anĭ de la deschiderea moştenireĭ, el devine cu totul străin de dênsa şi n'o maĭ poate nicĭ accepta nicĭ lepăda. (Veḑĭ esplic. Art. 700.)

Moştenitorul se bucură de ambele termene prevĕḑute de Art. 706, *ipso jure*, adecă prin efectul concesiuneĭ suverane a însuşĭ legiuitoruluĭ, de unde urmează maĭ multe consecinţĭ: 1° el n'are nevoe să ceară aceste termene de la judecătorĭ, care au facultatea numaĭ de a le proroga (Art. 709); 2° el nu poate fi lipsit de dênsele prin nicĭ o voinţă particulară, nicĭ chiar prin acea a autoruluĭ seŭ (Comp. Art. 732, 734 Pr. Civ.) (Laurent. IX. 271. Demolombe. XIV. 267); 3° In fine, aceste termene nu pot să fie mărite în folosul moştenitoruluĭ şi în dauna celor de al treile, judecătorĭ avênd numaĭ facultatea de a le proroga. (A. 709.) (Demol. XIV. 267.)

Moartea moştenitoruluĭ înaintea espirăreĭ termenelor legale. Art. 692.

In caz de a muri moştenitorul înaintea espirăreĭ termenelor pentru a face inventar şi a delibera, dreptul de a se pronunţa trece la moştenitorĭĭ seĭ prin transmisiune (Art. 692) şi aceştĭ moştenitorĭ se bucură, în privinţa moştenireĭ cuvenită autoruluĭ lor, de aceleaşĭ termene pe care eĭ le au în privinţa moştenireĭ acestuĭ autor, de unde resultă că eĭ vor avea aceleaşĭ termene de treĭ lunĭ şi 40 de ḑile pentru ambele moşteniriĭ. [1])

Moştenitorul care a acceptat sub beneficiŭ de inventar poate el să se bucure de termenele legale prevĕḑute de Art. 706? Controversă.

Moştenitorul care ar fi declarat la grefa tribunaluluĭ că primeşte moştenirea sub beneficiŭ de inventar înainte de a face inventarul, poate el să ceară termenele legale pentru facerea inventaruluĭ şi pentru a delibera? Cestiunea este controversată. După unĭĭ, aceste termene fiind date pentru ca acel chiemat să se poată pronunţa în cunoştinţă de causă asupra primireĭ sau lepădăreĭ succesiuneĭ, ele nu maĭ pot fi de nicĭ un folos aceluĭ care a fă-

concedims." (L. 22 § 13. Cod. Lib. 6. Tit. 30, *in fine*). In codul Calimach (Art. 1042), termenul deliberăreĭ era de 100 de ḑile din ḑiua deschidereĭ moştenireĭ.

Deosebire între dreptul actual şi dreptul Roman.

Este de observat că codul actual autorisă cumulul dreptuluĭ de a delibera şi a beneficiuluĭ de inventar, ca şi codul Calimach (Art. 1035, 1042, 1050 lit. b) pe când, la Romanĭ, moştenitorul nu se putea bucura în acelaşĭ timp şi de *beneficium inventarii* şi de *spatium deliberandi*, ci trebuea să aleagă între aceste douĕ drepturĭ. L. 22 § 13 şi 14, Cod. Lib. 6. Tit. 30. Veḑĭ şi *suprà*, p. 373, în notă.

[1]) Aubry et Rau. V. § 614, p. 176. Demolombe. XIV. 271. Laurent. IX. 268. Demante. III. 102 bis, II.

cut declaraţiunea că primeşte moştenirea sub beneficiŭ de inventar. (Duranton. VII. 22. Demolombe. XIV. 272.) După Marcadé însă (III. 250), un asemene moştenitor ar avea drept numaĭ la termenul de treĭ luniĭ pentru facerea inventaruluĭ, nu însă şi la termenul de 40 de ḑile pentru deliberare. In fine, Demante (III. 117 bis) susţine că moştenitorul s'ar bucura, chiar în urma acceptaţiuneĭ sale beneficiare, nu numaĭ de termenul de treĭ luniĭ pentru facerea inventaruluĭ, dar încă şi de termenul de 40 ḑile pentru a delibera, avênd însă dreptul de a alege între titlul de moştenitor pur şi simplu şi acel de moştenitor beneficiar.

Prorogarea termenelor legale.—Termene judeciare. Art. 709.

Termenele prevĕḑute de Art. 706 nu sunt fatale, căcĭ ele pot fi prorogate de judecătoriĭ care, în suverana lor apreciare de fapt nesupusă censureĭ casaţieĭ (Demolombe. XIV. 291), pot să respingă sau să admită cererea de acordarea unuĭ sau maĭ multor termene, după împrejurăriĭ. [1])

Termenele legale pentru facerea inventaruluĭ şi pentru deliberare pot decĭ fi prorogate, după espirarea lor, şi în urma cerereĭ moştenitoruluĭ urmărit de creditoriĭ sau legatariĭ, însă numaĭ de cătră tribunalul care se află în cercetarea procesuluĭ intentat

---

[1]) De şi legea vorbeşte numaĭ de un sigur termen, totuşĭ se admite că judecătoriĭ pot acorda şi maĭ multe termene, dacă vor găsi de cuviinţă. Demolombe. XIV. 292. Laurent. IX. 269. Massé-Vergé. II. p. 321, 322. Aubry et Rau. V. p. 178. Tribunalele pot să acorde termene judeciare atât pentru a face inventar cât şi pentru a delibera, maĭ ales la noĭ, unde lipseşte Art. 174 din pr. civ. fr. care reproduce ordonanţa din 1667. Demolombe. XIV. 293. Aubry et Rau. V. p. 177. Massé-Vergé. II, p. 321, nota 14. Termenele judeciare vor putea fi chiar maĭ lungĭ de cât acele legale, fiind că totul atârnă de împrejurăriĭ. Laurent. IX. 269, nota 1. Veḑĭ însă Demolombe. XIV. 294, care ar voi ca termenele judeciare să nu fie maĭ lungĭ de cât acele legale.

Judecătoriĭ, suveranĭ apreciatorĭ aĭ faptelor, ar putea să proroage termenele legale, deşi moştenitorul n'a justificat pe deplin imposibilitatea de a termina inventarul în termenul legal. Laurent. IX. 273. Demolombe. XIV. 295. Aubry et Rau. V. p. 177, nota 9. —Veḑĭ însă Ducaurroy (II. 608), după care judecătoriĭ ar trebui să respingă cererea de prorogare, de câte oriĭ moştenitorul nu va justifica că'ĭ-a fost cu neputinţă de a termina inventarul în termenul legal. (Comp. Art. 710 C. C. şi 1044 Cod. Calimach.)

Dreptul vechiŭ şi dreptul Roman.

Şi în vechia noastră legislaţiune, judecătoriĭ aveau facultatea de a proroga termenele legale: „Moştenirea fiind mare şi încurcată cu multe deosebite socotelĭ, şi pentru aceasta nefiind cu putinţă să se sevêrşască catagrafia în curgerea de 60 de ḑile, ḑice Art. 1044 din codul Calimach, sau oprindu-se sevêrşirea eĭ dintr'o pricină mare şi vederată, *cu drept cuvênt se dă de cătră judecătorie termen de nouă luniĭ, ear de cătră stăpânire şi un an, sau maĭ mult de va cere trebuinţa.*“ Veḑĭ şi Art. 1045 din acelaşĭ codice. Comp. L. 22 § 3 şi 12. Cod. Lib. 6. Tit. 30, *de jure deliberandi.*

moştenitoruluĭ, pentru că cererea unuĭ nou termen este o adevărată escepţiune dilatorie. (Chabot, Art. 798, No, 3.)

Aşa dar, orĭ ce prorogare este inutilă de câte orĭ termenele ordinare pun pe moştenitor la adăpost de orĭ ce condamnare şi de câte orĭ nimene nu rădică nicĭ o pretenţiune contra moştenireĭ, căcĭ în caz când moştenitorul n'ar fi chiemat în judecată, el are 30 de anĭ pentru a se pronunţa asupra primireĭ sau lepădăreĭ moştenireĭ. (Art. 700.) (Chabot, Art. 798, No. 2.)

Concesiunea unor nouă termene din partea judecătorilor are Art. 710.
de efect ca moştenitorul care le-a dobândit să nu poată fi silit a se pronunţa în timpul acesteĭ prorogaţiunĭ şi să poată opune creditorilor urmăritorĭ o escepţiune dilatorie. (Art. 708.) Concesiunea acestor nouă termene n'are însă în tot-deauna de resultat de a scuti pe moştenitor de cheltuelele procesuluĭ făcute în urma espirăreĭ termenelor legale, după cum greşit susţine Ducaurroy (II. 608). Pentru ca el să fie scutit de aceste cheltuelĭ şi pentru ca ele să remâe în sarcina moştenireĭ, [1]) se cere în adevĕr ca moştenitorul să justifice că n'a avut cunoştinţă despre moartea luĭ *de cujus*, sau că termenele legale au fost neîndestulătoare, fie din causa situaţiuneĭ bunurilor care ar fi fost prea depărtată, fie din causa contestaţiunilor ivite. (Art. 710.) Numaĭ în caz când el n'ar putea justifica aceste împrejurărĭ, cheltuelele vor fi în sarcina luĭ. Când este vorba de scutirea cheltuelelor, judecătorĭĭ nu maĭ au decĭ aceeaşĭ putere discreţionară pe care o au în privinţa prorogăreĭ termenelor legale (vedĭ *suprà* p. 382, nota 1, *in medio*), de unde resultă că moştenitorul care va dobêndi de la justiţie un nou termen pentru a delibera şi a face inventar va plăti cheltuelele făcute în urma espirăreĭ termenelor legale, dacă el nu se găseşte în împrejurările prevĕdute de Art. 710, şi aceasta chiar când în urmă ar renunţa la moştenire sau ar accepta-o sub beneficiŭ de inventar. [2])

---

[1]) Cheltuelele făcute în urma espirăreĭ termenelor legale vor remânea *a fortiori* în sarcina moştenireĭ în diferitele casurĭ prevĕdute de Art. 710, de câte orĭ moştenitorul ar fi renunţat imediat la moştenire, sau ar fi primit-o sub beneficiŭ de inventar în urma primelor urmăririĭ îndreptate contra luĭ, fără a cere un nou termen. Aubry et Rau. V. § 614, p. 178, nota 12. Duranton. VII. 21. Laurent. IX. 274. Demolombe. XIV. 296.

[2]) Aubry et Rau. V. § 614, p. 178. Demolombe. XIV. 295. Laurent. IX. 273.—Vedĭ însă Ducaurroy (II. 608), după care judecătorĭĭ n'ar putea să proroage termenele legale de cât în casurile prevĕdute de Art. 710, adecă când moştenitorul n'a avut cunoştinţă despre moartea luĭ de cujus sau când termenele legale au fost neîndestulătoare, aşa în cât, după acest autor, prorogarea termenelor ar dovedi că el nu este în culpă şi ar face ca cheltuelele să remâe în sarcina moştenireĭ.

Despre condiţiunea moştenitoruluĭ în timpul termenelor legale sau judeciare.

Art. 708.—In timpul termenelor pentru facerea inventaruluĭ şi pentru deliberare, eredele nu poate fi silit a se pronunţa, şi nu se poate obţinea o condamnaţiune în contra'ĭ. Dacă el renunţă [1]) după espirarea termenelor, sau înaintea espirăreĭ lor, cheltuelele ce legiuit s'a făcut de dênsul până la acea epocă privesc succesiunea. (Art. 706, 709 urm. 723, 1780, 1884 C. C. Art. 140, 146 Pr. Civ. Art. 797 C. Fr.)

La Romanĭ şi în vechia noastră legislaţiune, nicĭ un proces nu putea fi îndreptat în contra moştenitoruluĭ în termenul de treĭ lunĭ sau de un an ce el avea spre a face inventarul, pentru că prescripţia nu curgea în folosul moştenireĭ. [2])

In dreptul actual însă, prescripţia curgênd în acest interval în folosul moştenireĭ (Art. 1844), creditoriĭ şi legatariĭ au interes de a reclama în contra moştenitoruluĭ atât pentru a intrerupe prescripţia (Art. 1865), cât şi pentru a face să curgă procentele creanţeĭ sau a legatuluĭ. (Art. 1088 § 2, 899 § 2.) Eĭ vor putea decĭ să reclame în contra moştenitoruluĭ chiar în lăuntrul termenuluĭ dat de lege sau de judecătorĭ pentru facerea inventaruluĭ, însă moştenitorul, cât timp n'a primit încă moştenirea, va putea să opue cererilor îndreptate contra luĭ o escepţie dilatorie, chiar în casul in care testatorul ar fi dispus ca datoriile sau legaturile sale să se plătească îndată după moartea sa (veḑĭ *suprà*, p. 381), şi această escepţiune va avea de efect de a suspenda acţiunea şi de a face ca nicĭ o condamnare să nu poată fi pronunţată contra luĭ înaintea espirăreĭ termenelor legale sau judeciare. [3]) In urma espirăreĭ lor însă, moştenitorul ne maĭ putênd propune această escepţiune dilatorie, va putea fi silit a se pronunţa (Lau-

[1]) Şi trebue adaos: *sau dacă el primeşte* moştenirea sub beneficiŭ de inventar, după cum vom vedea maĭ la vale. Veḑĭ *infrà*, p. 385.

[2]) „*Donec tamen inventarium conscribitur.... nulla erit licentia neque creditoribus, neque legatariis vel fideicomissariis, eos (heredes) vel inquietare, vel ad judicium vocare, vel res hereditarias quasi ex hypothecarum auctoritate vindicare: sed sit hoc spatium ipso jure pro deliberatione heredibus concessum.*“ (L. 22. § 11. Cod. Lib. 6. Tit. 30.) „Când se face catagrafia, nimenĭ din creditoriĭ mortuluĭ sau din legatarĭ, ḑice Art. 1051 din codul Calimach, n'are voe să tragă la judecată pe moştenitor, sau să'l supere întru alt chip, sau să'şĭ însuşească vre un lucru de moştenire, cu cuvênt de datorie sau de legatum.“

[3]) Această escepţiuue despre care procedura noastră tace cu desevêrşire (Art. 174 Pr. fr. fiind eliminat la noĭ), va trebui să fie propusă înaintea apărăreĭ asupra fonduluĭ, căcĭ dacă moştenitorul s'ar apara în fond fără a o propune, el ar fi condamnat ca un moştenitor pur şi simplu. Demante. III. 120 bis, I. Duranton. VII. 20. Demolombe. XIV. 279.

rent. IX. 264. Demolombe. XIV. 289) fie de către creditorĭ sau legatarĭ, fie chiar de comoştenitoriĭ seĭ care ar cere împărţeala. [1])

Acte conservatorii.

Legea opreşte în timpul termenelor legale sau judeciare numaĭ dobândirea uneĭ condamnaţiunĭ în contra aceluĭ chiemat la moştenire, nu însă şi luarea unor mĕsurĭ conservatoriĭ sau asiguratoriĭ, precum ar fi luarea saŭ reînoirea uneĭ inscripţiunĭ ipotecare, punerea în întârdiere etc. (comp. Art. 1016 C. C. şi 711 Cod. Com. din 1887), notificarea unuĭ titlu esecutor care ar fi fost dobândit în contra defunctuluĭ. [2]) (Art. 780 C. C. şi 398 Pr. Civ.) etc.

Dacă moştenitorul renunţă (Art. 695 urm.), şi trebue adaos, saŭ dacă el primeşte moştenirea sub beneficiŭ de inventar [3]) (Art. 723), *îndată* după espirarea termenelor legale orĭ judeciare saŭ înainte, cheltuelele de judecată (Art. 146 Pr. Civ.) până la acea epocă, adecă până la espirarea acelor termene, [4]) legiuit [5]) făcute

---

[1]) Demolombe. XIV. 273. Laurent. IX. 265. Veḑĭ şi *suprà*, p. 307 şi *infrà*, esplic. Art. 728.—Laurent (IX. 266) observă cu multă dreptate că, din causa uneĭ lacunĭ care esistă în lege, rudele chiemate la moştenire în locul aceluĭ care remâne în inacţiune n'au nicĭ un mijloc spre a'l putea sili a se pronunţa. Veḑĭ şi Aubry et Rau. V. § 610, nota 5.—*Contrà*. Blondeau. p. 634. Veḑĭ şi *suprà*, p. 308.

[2]) Demolombe. XIV. 281. Laurent. IX. 275. Carré-Chauveau. Pr. Civ. II. p. 249, Quest. 757, asupra Art. 174.—Creditoriĭ ar putea, chiar în timpul acestor termene, să urmărească averea de moştenire în basa titlurilor esecutoriĭ dobândite în contra defunctuluĭ pe când el era încă în viaţă. Laurent. IX. 275. Aubry et Rau. V. § 614, p. 177, nota 6.—*Contrà*. Demolombe. XIV. 284. Massé-Vergé. II. p. 320, nota 7.—Creditoriĭ vor putea de asemenea să comunice moştenitoruluĭ sentinţele pronunţate contra defunctuluĭ pentru a face să curgă termenul de apel, însă acest termen nu va curge, în asemene caz, de cât din ḑiua espirăreĭ termenuluĭ pentru inventar şi deliberare. (Art. 321 § 4. Pr. Civ.)

[3]) Laurent. IX. 272. Demolombe. XIV. 287. Duranton. VII. 20. Massé-Vergé. II. p. 321.—In caz când moştenitorul ar primi moştenirea pur şi simplu, toate cheltuelele vor fi în sarcina luĭ, fiind că ele au fost făcute în interesul seu. Laurent. IX. 272.

[4]) Demolombe. XIV. 287. Demante. II. 120 bis, II.—Veḑĭ însă Ducaurroy (II. 607) care înţelege prin cuvintele *până la acea epocă*, momentul până la renunţarea moştenitoruluĭ.—Cheltuelele făcute contra moştenitoruluĭ, după espirarea termenelor, sunt în sarcina luĭ, dacă el nu justifică că a esistat o causă legitimă care să'l fi împedicat de a se pronunţa înlăuntrul termenuluĭ. (A.710.) Massé-Vergé. II, p.321, n. 12.

[5]) Cheltuelele care au fost causate prin culpa moştenitoruluĭ nu sunt *legiuite*, şi prin urmare, remân în sarcina luĭ. Cheltuelele pricinuite cu ocasiunea opositiuneĭ ce ar fi făcut moştenitorul trebuesc considerate la noĭ ca legiuite, pentru că el a trebuit să justifice motivele de absenţă. (Art. 154 Pr. Civ.) Dacă în Francia se decide în această privinţă contrariul (Laurent. IX. 272. Demolombe. XIV. 288. Demante. III. 120 bis, II), causa este că acolo s'a admis principiul: *j'oppose parce que j'oppose.*

de dênsul cu ocasiunea propunereĭ escepţiuneĭ dilatoriĭ sau în contra luĭ de creditorĭ orĭ de alte părţĭ interesate [1]) privesc succesiunea, ear nu pe moştenitor, fiind că el a stat în judecată numaĭ ca representantul eĭ. Creditoriĭ ar suferi însă cheltuelele la care ar fi condamnaţĭ după dreptul comun (Art. 140 Pr. Civ.), căcĭ scopul Art. 708 nu este de a deroga la dreptul comun, ci de a decide numaĭ ca moştenitorul să nu sufere cheltuelele legitime făcute de dênsul sau în contra luĭ în intervalul termenelor ce el are pentru a face inventar şi a delibera. (Laur. IX. 272.)

Despre condiţiunea moştenitoruluĭ după espirarea termenelor legale sau judeciare.

Art. 711.—Eredele conservă, cu toate acestea, după espirarea termenelor acordate de Art. 706, chiar după espirarea termenelor date de judecător conform Art. 709, facultatea de a face inventar şi de a se declara erede beneficiar; aceasta însă în caz când dênsul n'a făcut acte de erede, sau în caz când nu este dată în contra'ĭ o hotărîre judecătorească desevêrşită, care să'l condamne ca erede curat şi simplu. [2]) (Art. 689 urm. 704 urm. 1201 C. C. A. 373, 375, 702 urm. Pr. Civ. Art. 800 C. Fr.)

Acel chiemat la moştenire este silit a se pronunţa în termenele legale sau judeciare, dacă nu voeşte să fie considerat ca moştenitor pur şi simplu şi să respundă cheltuelele de judecată. [3]) Cu toate acestea, prin escepţie, moştenitorul păstrează şi după espirarea acestor termene facultatea de a face inventar şi de a se declara moştenitor beneficiar; aceasta însă numaĭ în caz când el n'a primit moştenirea pur şi simplu fie în un mod espres sau ta-

---

[1]) Deşi Art. 708 nu vorbeşte de cât de cheltuelele făcute de moştenitor, nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că acest tecst a înţĕles a vorbi şi de cheltuelele făcute în *contra luĭ* de părţile interesate. (Comp. Art. 710.) Demolombe. XIV. 288. Demante. II. 120 bis, II. Massé-Vergé. II. p. 321. Laurent. IX. 272.

[2]) Partea finală a tecstuluĭ care se ocupă de hotărîrea pronunţată în contra moştenitoruluĭ este inutilă, faţă cu Art. 1201 a căruĭ aplicaţiune face acest tecst. (Veḑĭ *infrà*, p. 387, tecst şi nota 5.) De aceea, ea se vede eliminată în Art. 1076 din codul Olandez. Codul Italian a eliminat chiar cu desevêrşire Art. 711.

[3]) El este silit a se pronunţa în lăuntrul acestor termene numaĭ când esistă vre un proces în contra luĭ din partea creditorilor sau a legatarilor, căcĭ în lipsa unuĭ asemene proces, el are 30 de anĭ spre a se pronunţa. (Art. 700.) Laurent. IX. 264, 388. Demolombe. XIV. 297 şi XV. 144. Mourlon. II. 282. Ducaurroy. II. 609. Aubry et Rau. V. § 614, p. 178. Veḑĭ şi *suprà*, p. 381. Art. 962 § 2 din codul Italian este formal in această privinţă. Comp. Art. 930 din Ante-proiectul de revisuire, după care facultatea de a primi o moştenire sub beneficiŭ de inventar, în lipsă de procese din partea creditorilor şi a legatarilor, se prescrie prin un an din ḑiua espirăreĭ termenelor legale.

cit, [1]) sau în caz când nu s'a dat în contra luĭ o hotărîre judecătorească desevêrşită care să'l condamne ca moştenitor pur şi simplu, [2]) fie că acea hotărîre a fost pronunţată în contradictoriŭ şi în ultima instanţă, fie că ea a remas definitivă prin neapelare sau neoposare. [3]) Cât timp hotărîrea n'a remas încă definitivă, acel chiemat la moştenire poate deci să aleagă între acceptarea beneficiară şi renunţare, dacă el n'a făcut acte de moştenitor, fiind că facultatea de a renunţa se prescrie prin 30 de anĭ. (Art. 700.) (Demante. III. 122.)

Hotărîrea care ar condamna pe cine-va ca moştenitor pur şi simplu nu-şĭ produce efectele sale de cât în privinţa persoanelor care au luat parte la judecată. Art. 721 şi 1201. Controversă.

Remâne însă bine înţeles că moştenitorul condamnat ca erede pur şi simplu va fi considerat ca atare numaĭ faţă cu persoanele cu care s'a dat acea hotărîre, nu însă şi cu creditoriĭ care n'au luat parte la judecată, faţă cu care el păstrează încă facultatea de a accepta moştenirea sub beneficiŭ de inventar, fiind că, după Art. 1201, hotărîrile nu-şĭ produc efectele lor de cât între părţile între care ele au fost pronunţate. [4]) Art. 711, departe de a deroga la Art. 1201, face din contra aplicaţiunea luĭ, după cum aceasta resultă şi din lucrările pregătitoare ale coduluĭ francez. [5]) Lucrul judecat are o presumţie de adevĕr

[1]) Deşĭ Art. 711 nu vorbeşte de cât de acceptarea tacită, totuşĭ necontestat este că şi primirea pură şi simplă a moştenireĭ in mod espres face pe moştenitor să peardă dreptul de a se declara erede beneficiar faţa cu toată lumea (Demolombe. XIV. 362 *ter* şi XV. 147), căcĭ, moştenitorul avênd alegerea între acceptarea pură şi simplă şi acea beneficiară (Art. 685), acceptarea pură şi simplă se opune atât la acceptarea beneficiară, cât şi la renunţare. Demolombe. XV. 147. Mourlon. II. 283. Laurent. IX. 387. Duranton. VII. 25.

[2]) Pentru ca moştenitorul să peardă însă dreptul de a se declara moştenitor beneficiar, nu este de ajuns ca considerentele hotărîreĭ să'l considere ca moştenitor pur şi simplu, ci trebue ca dispositivul eĭ să'l considere ca atare. Laurent. IX. 390. Demolombe. XV. 152 *bis*. Curtea din Besançon. D. P. 66. 2. 83.

[3]) Demolombe. XV. 150. Mourlon. II. 287. Ducaurroy. II. 612.—După Marcadé (III. 253), hotărîrile date în ultima instanţă n'ar impedica moştenirea sub beneficiŭ de inventar, ci numaĭ acele *remase definitive prin neoposare sau neapelare, passées en force de chose jugée*, după cum se esprimă testul francez, părere care a fost emisă şi de *Muraire* în consiliul de stat. (V. Fenet. XII. p. 41.) Această distincţiune nu poate însă să aibă loc faţă cu tecstul nostru, care vorbeşte de hotărîrĭ *desevêrsite*, după cum foarte bine observă dl. Bonachi. (III. p. 170.)

[4]) „*Julianus respondit, exceptionem rei judicatæ obstare, quotiens eadem quæstio inter easdem personas revocatur.*“ (L. 3. Dig. Lib. 44. Tit. 2.) Veḑĭ şi L. 1, 9 § 2, 14 Pr. 22, 27, Dig. *loco cit.* Veḑĭ şi L. 10, *ab initio*, Dig. Lib. 44. Tit. 1, unde se ḑice: „*Res inter alios judicata aliis non obest.*“

[5]) Veḑĭ în acest sens: Demolombe. XV. 148-152. Duranton. VII. 25. Toullier D. II (partea II) 344, nota 2 şi V. (partea II) 236. Arntz.

(L. 207. Dig. Lib. 50 Tit. 17) (Art. 1200 § 4), însă această presumțiune fiind *relativă*, este limitată la interesul părților care au stat în judecată și la representanții lor. (Art. 1201.)

Despre efectele beneficiului de inventar.

Art. 713.—Beneficiul de inventar dă eredelui avantajul: 1° de a plăti datoriile succesiunei numai până în concurența valoarei bunu-

---

II. 1449. Laurent. IX. 391 și Ante-proiect. III. p. 545. Chabot (Art. 800, No. 3) care revine la această opiniune, după ce susținuse mai întâi părerea contrarie. Ducaur. II. 610. urm. Demante. III. 122 bis, I urm. Bonnier. *Preuves.* II. 888. Aubry et Rau. V. § 612, p. 161. Griolet. *Autorité de la chose jugée.* Revue pratique, anul 1867, T. 23, p. 253-261. Cas. Fr. D. P. 65. 1. 433. Aceleași principii erau urmate și în vechiul drept francez, după cum atestă Pothier (*Succes.* Cap. III, S-a V) și Lebrun. (Comp. și L. 22. Dig. Lib. 11. Tit. 1.)—Cu toate aceste, cestiunea este controversată. S'a dis, în adevĕr, că hotărîrea prin care se condamnă pe cine-va ca moștenitor pur și simplu trebue să'și producă efectele sale *erga omnes*, fiind că legiuitorul pune asemene hotărîre în același rînd cu acceptarea moștenirei, care necontestat este că'și produce efectele sale *erga omnes.* (Vedĭ *suprà*, p. 387, nota 1.) In favoarea acestui sistem s'a mai dis încă că calitatea de moștenitor este indivisibilă, așa în cât un moștenitor n'ar putea fi considerat față cu unii ca moștenitor pur și simplu, ear față cu alții ca moștenitor beneficiar. Vedĭ în acest din urmă sens. Maleville. II. p. 261 urm. Malpel, No. 194. Merlin. Répert. V° *Successions.* S-a I. § 5, No. 4 și *Quest.* V° *héritier*, § 8. Vazeille. *Succes.* Art. 800, No. 2. Massé-Vergé. II. p. 311, nota 18. Carré. Pr. Civ. II, Art. 174, Quest. 763. (Chauveau însă nu împărtășește această părere, *loco cit.* p. 252.) Vedĭ și Carré-Chauveau, *Supplément.* VII. No. 110, V° *Bénéfice d'inventaire.* Această din urmă părere era formal admisă prin Art. 887 din codul Albertin al Sardinieĭ de la 1837, abrogat astădĭ prin codul Italian, care nu mai reproduce Art. 711 ca de prisos față cu Art. 1201. (Vedĭ *suprà*, p. 386, nota 2.)—Această părere este inadmisibilă, pentru că din discuțiunea urmată înaintea consiliului de Stat se constată că dispositia secțiunei de legislație, care curma controversa în sensul că hotărîrea nu trebue să'și producă efectele sale de cât în privința persoanelor care ar fi fost față la judecată a fost *suprimată ca inutilă*, după părerea lui Berlier, *față cu Art 1201, la care comisiunea s'a referit.* (Vedĭ Toullier D. V, partea II. 236 și Locré. X. p. 103 urm.)—Valette a susținut cu o mare tărie de argumentație (V. *Mélanges de droit, de jurisprudence et de législation*, I. p. 163-193) că moștenitorul care a fost condamnat ca erede pur și simplu perde față cu toată lumea facultatea de a se *declara moștenitor beneficiar*, păstrând însă dreptul de a *lepăda moștenirea* față cu toți aceĭ care n'au luat parte la judecată. Această soluție ingenioasă n'a găsit însă nicĭ un partisan. Vedĭ Mourlon. II. 287 bis. Demolombe. XV. 151 bis. Aubry et Rau. V. § 612, p. 162, nota 24, *in medio.* Vedĭ și sistemul lui Marcadé arătat *suprà*, p. 387, nota 3.

rilor ce el a primit; de a se scuti chiar de plata datoriilor, predând toate bunurile succesiuneĭ creditorilor şi legatarilor; 2° de a nu amesteca bunurile sale proprĭi cu acele ale succesiuneĭ, şi de a conserva în contra succesiuneĭ dreptul de a cere plata creanţelor sale. (Art. 593, 632, 653, 714 urm. 777, 778, 781, 897, 1108 § 4, 1122 urm. 1154, 1155, 1780, 1882 C. C. Art. 648 urm. 702 urm. 706 Pr. Civ. Art. 802 C. Fr.)

Raporturile moştenitoruluĭ beneficiar cu alte persoane de cât creditorii şi legatarii.

In raporturile sale cu alte persoane de cât creditorĭi şi legatarĭi, moştenitorul beneficiar continuă a representa persoana defunctuluĭ, avênd o condiţie identică cu acea a unuĭ moştenitor pur şi simplu. Aşa dar, el va fi supus faţă cu comoştenitorĭi seĭ obligaţiuneĭ raportuluĭ, avênd în acelaşĭ timp dreptul de a'l cere de la ceilalţĭ descendenţĭ aĭ defunctuluĭ. (Art. 751, 763.) Prisosul, după plata datoriilor şi a legatelor, i se cuvine luĭ. In fine, el va trebui să respundă tacsele de înregistrare cătră Stat, dacă nu face parte din categoria moştenitorilor scutiţĭ de orĭ ce tacse de mutaţiune. [1]) (Art. 33. Legea timbruluĭ din 1886.)

Raporturile moştenitoruluĭ beneficiar cu creditorii şi legatarii. Art. 713.

Faţă cu creditorii şi legatarii, moştenitorul beneficiar regulat sau neregulat, fie el major sau minor (Demolombe. XV. 174. Laurent. X. 88) se bucură de avantajul de a plăti datoriile moştenireĭ *şi legatele*, după cum se esprimă Art. 968 din codul Italian, numaĭ până în concurenţa valoareĭ bunurilor primite (*intra vires emolumenti*), adecă a avereĭ care era a defunctuluĭ în momentul încetăreĭ sale din viaţă, şi care a fost trecută în inventar. [2]) *ut in tantum hereditariis creditoribus teneantur, in quantum res substantiæ ad eos devolutæ valeant.*[3])

---

[1]) Mourlon. II. 288. Demolombe. XIV. 510.—Moştenitorii sunt datorĭ să plătească tacsa de înregistrare, chiar dacă succesiunea s'ar fi deschis înainte de promulgarea legeĭ timbruluĭ. Curtea din Bucureşti. Dreptul pe 1890, No. 47.

[2]) Moştenitorul beneficiar nu va fi decĭ obligat a plăti datoriile şi legatele mortuluĭ din bunurile pe care el le ar fi primit de la defunct pe când el se afla încă în viaţă şi care ar fi supuse raportuluĭ (Art. 751, 763), nicĭ din bunurile care ar proveni din o acţiune în reducţiune ce el ar fi intentat contra unuĭ donatar, pentru că i s'ar fi atins reserva (Art. 848), nicĭ din preţul ce el ar fi primit pentru cesiunea drepturilor sale succesorale, căcĭ toate aceste bunurĭ neîntrând în moştenire n'au fost prevĕdute în inventar. Demolombe. XV. 163, 164.

Dacă sunt maĭ mulţĭ moştenitorĭ beneficiarĭ, fie care va plăti datoriile şi legatele numaĭ până în concurenţa părţeĭ primită de dênsul, căcĭ beneficiul de inventar nu se opune la împărţirea datoriilor. (Art. 777, 1060, 1061.) Mourlon. II. 442. Demolombe. XV. 169. Laurent. X. 93 şi XI. 64. Comp. Cas. Fr. D. P. 57. 1. 295. —*Contrà.* Curtea din Caen. D. P. *loco cit.* (decisie casată.) Vedĭ şi *infrà*, esplic. Art. 777.

[3]) L. 22 § 4. Cod. Lib. 6. Tit. 30. Vedĭ şi L. 22. Pr. Cod. *loco cit.* unde se dice: „*Quatenus pro his tantummodò rebus conveniantur, quas in hereditate defuncti invenerint*; **ipsorum autem bona a creditoribus hereditariis non inquietentur.**“ — „Neajungênd

Nu este însă esact de a se ḑice, după cum face Pothier (*Succes.* Cap. III, S-a II, Art. 2 § 6) şi mai mulţi autorĭ după dênsul (Demante. III. 124 bis, I. Ducaurroy. II. 616) că moştenitorul beneficiar ar fi considerat în faţa creditorilor ca un administrator contabil, căcĭ el nu lucrează în numele creditorilor, ci în numele seu propriu; el este decĭ obligat *personal* la plata datoriilor, însă în puterea beneficiuluĭ de inventar, el fiind stăpân pe douĕ averĭ deosebite, nu poate fi obligat a plăti de cât din averea de moştenire. [1])

Separaţiunea patrimoniilor.

Deşi în regulă generală, o persoană nu poate să aibă de cât o singură avere, totuşĭ, prin escepţiune la acest princip, şi prin o favoare analoagă, cu acea conferită creditorilor de Art. 781, moştenitorul beneficiar este stăpân pe douĕ averĭ care remân despărţite în mâna luĭ, [2]) şi creditoriĭ moştenireĭ nu se pot atinge de averea sa personală de cât în casul Art. 714. [3]) De aicĭ însă

---

sau de abea ajungênd averea mortuluĭ spre plata datoriilor, ḑice, Art. 1050 lit. j din codul Calimach, el nu va lua nimic, *dar nicĭ va plăti nimic din ale sale.*"—Moştenitorul pur şi simplu, ca şi legatarul universal care n'a făcut inventar (Art. 897), va plăti însă datoriile defunctuluĭ *ultra vires emolumenti*, chiar din averea sa proprie, pentru ca averea mortuluĭ şi cu a luĭ nu fac de cât una la un loc. (Argum. *a contrario* din Art. 713.) Veḑĭ şi Art. 897. Demolombe. XIV. 516. Laurent. X. 90. Aubry et Rau. V. § 611, p. 150. „De va primi cine-va o neîndoelnică moştenire, de bună voe sau prin chipurile cuviincioase, atuncĭ nu are trebuinţă de catagrafie, ḑice Art. 1046 din codul Calimach, *pentru că este dator să respundă deplin şi fără împotrivire toate datoriile şi celelalte însărcinărĭ a moştenireĭ.*" „*Hereditas autem quin obliget nos œri alieno, etiamsi non sit solvendo, plus quam manifestum est.*" (L. 8. Pr. Dig. Lib. 29. Tit. 2.)

[1]) Laurent. X. 90.—Moştenitorul beneficiar poate decĭ fi personalmente acţionat de către creditorĭ şi legatarĭ, însă el nu poate fi urmărit de cât asupra avereĭ de moştenire. Laur. X. 91. Demol. XV. 159 bis.

[2]) „Prin catagrafia făcută, ḑice Art. 1050 lit. a din codul Calimach, moştenitorul câştigă folosul să deosebească însuşĭ a sa avere de averea mortuluĭ, fără nicĭ un prepus, dacă au fost unită."—Acelaşĭ efect îl produce şi separaţia de patrimoniĭ. (V. Art. 781 C. C.)

[3]) Acceptarea fără beneficiŭ de inventar, adecă pură şi simplă (Art. 685 urm.), produce din contra contopirea avereĭ defunctuluĭ cu acea a moştenitoruluĭ *(confusio bonorum)* (comp. L. 7, Cod. Lib. 2. Tit. 3), aşa în cât, toate drepturile ce moştenitorul avea în contra defunctuluĭ precum şi toate drepturile ce moştenirea avea în contra luĭ se stâng prin confusiune. (Art. 557, 638, 1048, 1154, 1680.) Demolombe. XIV. 512, 513. Laurent. IX. 348. Marcadé. III. 256. Veḑĭ şi *suprà*, p. 329, nota 1. „*Juncta emin hereditas cœpit esse.*" (L. 10 § 2. Dig. Lib. 28. Tit. 6.)—„*Hereditas adita jam non est hereditas, sed patrimonium heredis.*"

Dacă sunt mai mulţĭ comoştenitorĭ din care unĭĭ au primit moştenirea pur şi simplu, ear alţiĭ sub beneficiŭ de inventar, separa-

nu urmează, după cum susțin unii (Aubry et Rau. V. § 618, p. 196), că moștenitorul beneficiar trebue se fie privit ca o a treia persoană față cu averea de moștenire, căci el represintă persoana defunctului (*personam defuncti sustinet*), însă în mod imperfect, fiind că nu plătește datoriile de cât *intra vires emolumenti.*[1])

țiunea patrimoniilor nu va avea loc atât în timpul indivisiunei, cât și după împărțeală, de cât pentru moștenitorii beneficiari. Cât pentru moștenitorii puri și simpli, ei vor putea fi urmăriți chiar în averea lor personală, care nu formează de cât una la un loc cu acea a defunctului. Laurent. X. 86, 87. Demolombe XV. 173.—*Contrà.* Aubry et Rau. V. § 619, p. 236, tecst și nota 61. Massé-Vérgé. II. p. 342. Dufresne. *Séparation des patrimoines.* 79. Tot în acest sens este și jurisprudența. Vedi D. P. 55. 1. 49 și 71. D. P. 56. 2. 295. D. P. 57. 1. 336. D. P. 67. 2. 213. D. P. 51. 2. 37. Vedi asupra acestei controverse un însemnat articol a lui Boitelle în *Revue pratique*, Tom. 40, Anul 1875, p. 512-527. In acest din urmă sistem, acceptațiunea beneficiară din partea unuia sau a mai multor moștenitori atrage de drept separarea patrimoniilor nu numai în privința moștenitorilor care au primit succesiunea sub beneficiu de inventar, dar și în privința acelora care au primit-o pur și simplu. Partisanii acestui sistem nu sunt însă de acord între dênșii, căci, unii (Aubry et Rau, Massé-Vergé etc.) nu admit acest efect general și colectiv de cât în timpul indivisiunei, ear alții admit ca acest efect odată produs trebue să subsiste chiar și în urma împărțelei.

Separarea patrimoniilor în privința moștenitorilor minori și interdiși.

Aceleași principii sunt admisibile pentru casurile când acceptarea beneficiară este resultatul neapărat al minorității sau a interdicțiunei unuia din moștenitori. Averea moștenitorului minor sau interdis va fi deci separată de acea a defunctului, dacă epitropul a făcut declarațiune la grefă (Art. 704) și a procedat la inventar. Laurent. X. 88. Demolombe. XV. 133.—*Contrà.* Cas. Fr. și Curtea din Nîmes. D. P. 55. 1. 49. D. P. 54. 2. 206, după care separarea patrimoniilor ar avea ființă în privința minorilor și interdișilor chiar în lipsa unei declarațiuni la grefă, ceea ce este inadmisibil, căci nu esistă acceptare beneficiară fără o anume declarație și fără inventar. Vedi *suprà*, p. 376.

Dacă minorii au comoștenitori majori, care au primit moștenirea pur și simplu, separarea patrimoniilor nu va avea ființă de cât în privința minorilor și interdișilor. Laurent. X. 88.—*Contrà.* Curtea din Nîmes. D. P. 55. 2. 163. Vedi și Demolombe. XV. 174.

Consecințî care resultă din împrejurare că moștenitorul nu este o a treia persoană față cu averea de moștenire.

[1]) Laurent. X. 97.—Astfel, moștenitorul beneficiar nefiind considerat ca unul de al treilea, actele sub semnătură privată emanate de la defunct fac deplină dovadă în privința lui despre data și conținutul lor, Art. 1182 nefiind aplicabil de cât la ceî de al treilea. Laurent. X. 97.—*Contrà.* Aubry et Rau. V. § 618, p. 196, nota 9. Demolombe. XV. 187.—Tot pentru aceleași motive, ceî de al treilea debitori personali ai moștenitorului beneficiar ar putea să opue compensarea creanțelor ce ei ar avea în contra moștenirei, căci acel care este creditorul moștenirei este și creditorul moștenitorului beneficiar, cel puțin până la concurența activului moștenirei. Laurent. *loco cit.*—*Contrà.* Merlin. Répert. *Compensation*, § 3, No.

Consecinţile separaţiuneĭ de patrtmoniŭ.

Din faptul că acceptarea sub beneficiŭ de inventar are de efect de a face ca patrimoniul defunctuluĭ să fie deosebit de acel al moştenitoruluĭ resultă că el îşĭ păstrează dreptul, ca orĭ ce alt creditor, de a cere în contra moştenireĭ, adecă în contra celorlalţĭ moştenitorĭ, sau, în lipsa lor, în contra unuĭ curator (Art. 706 Pr. Civ.), plata tuturor creanţelor şi de a esercita toate drepturile reale ce el ar avea în contra moştenireĭ, [1]) după cum şi moştenirea îşĭ păstrează drepturile ce ea ar avea în contra eredeluĭ beneficiar. [2]) Prescripţiunea însă nu curge în contra moştenitoruluĭ beneficiar în privinţa creanţelor ce el ar avea în contra succesiuneĭ. (Art. 1882 § 1.)

Cumpărarea imobililor moştenireĭ de către moştenitor.

Moştenitorul beneficiar va putea decĭ, ca orĭ ce alt creditor, să urmărească succesiunea, după cum el va putea fi urmărit în numele eĭ, dacă el ar fi debitor al defunctuluĭ, putênd se scoată în vênḑare imobilele moştenireĭ pe cale de espropriare silită [3]) (Art. 492 urm. Pr. Civ.), şi să devie adjudecatarul lor, în care caz el cumpără lucrul seu. [4])

Esercitiul drepturilor în contra celor de al treilea.

Moştenitorul bneficiar îşĭ păstrează drepturile sale nu numaĭ contra moştenireĭ, dar şi contra celor de al treile. El poate decĭ să le esercite în contra lor, chiar când acţiunea sa ar avea de efect deschiderea în folosul celuĭ de al treile acţionat a uneĭ

---

6. Demolombe. XV. 195.—Veḑĭ şi alte consecinţĭ a aceloraşĭ principiĭ în Laurent, X. 98.

[1]) Marcadé. III. 256. Ducaurroy. II. 618. Demolombe. XV. 185 urm. „*Si vero et ipse aliquas contra defunctum habeat actiones, non hœ confundantur, sed similam cum aliis creditoribus per omnia habeat fortunam.*“ (L. 22 § 9 *in fine*. Cod. Lib. 6. Tit. 30.)—Moştenitorul beneficiar nu numaĭ că va păstra în contra moştenireĭ drepturile sale anterioare şi preesistente, ci va putea încă să dobândescă şi drepturĭ nouă. (Comp. 1108 § 4.) Demolombe. XV. 188 urm.

[2]) Arntz. II. 1455. Marcadé. III. 256. Laurent. X. 96. Mourlon. II. 292. Demante. III. 125 bis, II. In asemene caz, se va aplica Art. 706 din procedura civ., prin analogie. Ceilaţĭ moştenitorĭ vor îndrepta decĭ acţiunea lor contra moştenitoruluĭ debitor; ear în lipsă de alţĭ moştenitorĭ, creditorĭĭ moştenireĭ vor provoca rênduirea unuĭ curator care va formula cererea în numele moştenireĭ. Laurent. X. 96. Demolombe. XV. 200. Veḑĭ însă Demante (III. 125 bis, III), după care rânduirea unuĭ curator n'ar fi în tot-deauna neapărată.

[3]) Laurent. X. 99.—*Contrà.* Curtea de Toulouse (Répert. Dalloz. *Succes.* 851) care confundă obligaţiunile moştenitoruluĭ beneficiar (Art. 717 C. C. 703 urm. Pr. Civ.) cu drepturile ce el are ca creditor. Comp. şi Demolombe. XV. 184.

Netranscrierea ordonanţeĭ de adjudecare. Controversă.

[4]) Laurent. X. 100. Demolombe. XV. 191. Pothier. *Succes.* Cap. 3, S-a III, Art. 2. § 1.—Adjudecarea neproducênd în asemene caz strămutarea proprietăţeĭ, fiind că moştenitorul a devenit proprietar încă din momentul deschidereĭ moştenireĭ (Art. 644), nu este supusă transcripţiuneĭ. Laurent. X. 100. Demolombe. XV. 191. Merlin *Quest.* V° *Propre*, § 2, No. 5.—*Contrà.* Mourlon. *Transcription.* I. 313.

acţiuni în garanţie în contra moştenirei. Ceĭ de al treile nu vor putea deci să'ĭ opue macsima: *eum quem de evictione tenet actio, eumdem agentem repellit exceptio* (L. 1. § 1. Dig. Lib. 21. Tit. 3), pentru că el neplătind datoriile defunctuluĭ cu bunurile sale, acţiunea în garanţie nu va putea fi îndreptată de cât în contra moştenireĭ. [1])

Predarea averei de moştenire creditorilor şi legatarilor.

Deşi moştenitorul beneficiar este, după cât am vĕḑut, obligat la plata datoriilor până în concurenţa valoareĭ bunurilor primite, totuşĭ el poate să se scutească de această sarcină prin predarea sau cedarea [2]) întregeĭ averĭ de moştenire [3]) în folosul tuturor cre-

[1]) Demolombe. XV. 193.—Astfel, moştenitorul beneficiar va putea să esercite acţiunea ipotecară contra celor de al 3-lea deţinătorĭ a imobilelor afectate ca garanţie pentru plata creanţeĭ sale, sau să urmărească cauţiunile defunctuluĭ. Demolombe. *loco cit.* Toullier. D. II (partea II) 257. Cas. Fr. Répert. Dalloz. *Succes.* 799. De asemenea, el va putea să revendice de la ceĭ de al treile dobênditorĭ bunurile sale proprĭĭ înstrăinate fără drept de cătră autorul seu, dobânditorul evins avênd numaĭ drept la daune. Demolombe. XV. 194. Marcadé. III. 256. Ducaurroy. II. 618. Laurent. X. 98. Toullier. D. *loco cit.* Troplong. *Vente.* I. 447. Duvergier. *Idem.* I. 350.—*Contrà.* Curtea din Riom. Répert. Dalloz. *Succes.* 800, nota 1. Această decisie, care nu este nicĭ macar motivată, cuprinde o eroare manifestă. In cât priveşte acţiunea moştenitoruluĭ pur şi simplu, nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că ea va fi respinsă prin aplicaţiunea macsimeĭ: *quem de evictione tenet actio* etc. Demol. XIV. 514.

[2]) Predarea bunurilor nu scuteşte însă pe moştenitorul beneficiar de celelalte obligaţiunĭ, precum ar fi raportul (Art. 751), şi altele, pentru că el remâne moştenitor, fiind numaĭ scutit de plata datoriilor. Laurent. X. 115. Demolombe. XVI. 176. Marcadé. III. 255, *in fine.*

Predarea bunurilor autorisată de Art. 713 nu se consideră ca o renunţare la moştenire. Controversă.

Acceptarea sub beneficiŭ de inventar este decĭ irevocabilă ca şi acea pură şi simplă (veḑĭ *suprà*, p. 328), şi primitorul moştenireĭ a perdut prin acceptare, fie chiar beneficiară, dreptul de a maĭ renunţa la moştenire. *Semel heres, semper heres.* Demolombe. XV. 208. Laurent. X. 111 urm. Merlin. *Quest.* V° *Bénef. d'invent.* § 5, Art. 1. Mourlon. II. 294. Marcadé. III. 255. Demante. III. 124 bis, III. Ducaurroy. II. 617. Duranton. VII. 42, 43. Duvergier asupra luĭ Toullier. II. 358, nota a. Chabot. Art. 802, No. 8. Arntz. II. 1453. Répert. Dalloz. *Succes.* 764.—*Contrà.* Toullier. II (partea II) 358. Bilhard. *Bénef. d'inventaire.* 136. Cas. Fr. Rép. Dalloz. *Succes.* 766, nota 2. C. Bruxelles. Pasicrisie pe 1817, p. 341. După aceste din urmă autorităţĭ, predarea bunurilor autorisată de Art. 713 ar fi o adevĕrată renunţare, în cât moştenitorul care ar fi predat averea de moştenire creditorilor şi legatarilor ar fi presupus că n'a fost nicĭ o dată moştenitor, ceea ce mi se pare inadmisibil.

Renunţare la beneficiul de inventar.

Moştenitorul poate însă să renunţe la beneficiul de inventar şi să devie moştenitor pur şi simplu. Această renunţare poate să aibă loc atât în mod espres cât şi tacitamente. Art. 705. Pr. Civ. prevede chiar un caz de renunţare tacită. Comp. Laurent. IX. 392. urm. Demolombe. XV. 172, 365, 376. Veḑĭ şi *infrà*, esplic. Art. 717 C. C. şi 705 Pr. Civ.

[3]) Moştenitorul trebue să cedeze toate bunurile lăsate de defunct,

ditorilor şi a legatarilor. [1]) (Art. 713 şi 1122 urm.) Fie care comoştenitor avênd administraţia părţeĭ sale de moştenire poate usa de această facultate, aşa în cât din maĭ mulţĭ comoştenitorĭ beneficiarĭ uniĭ pot să facă predarea bunurilor, ear alţiĭ nu. (Laurent. X. 103. Demolombe. XV. 210.)

Predarea avereĭ din partea epitropuluĭ.

Această predare nefiind un act translatif de proprietate poate să emane de la un epitrop fără îndeplinirea formelor prescrise pentru înstrăinărĭ (Art. 401, 402): el va avea însă nevoe de autorisarea consiliuluĭ de familie, pentru că asemene predare cuprinde o delegaţiune a obligaţiuneĭ ce el are de a administra averea nevêrsniculuĭ. (Laurent. X. 108. Curtea Douai. D. P. 56. 2. 92.)

Forma predăreĭ.—Controversă.

In ce formă trebue să se facă predarea bunurilor? Legea fiind mută în această privinţă, cestiunea este viu controversată. [2]) In

---

care sunt garanţia creditorilor seĭ, dimpreună cu toate fructele şi accesiunele lor, dând sama de administraţia sa, dacă înainte de predare el s'a amestecat în acea avere. Demolombe. XV. 211, 212. Ducaurroy. II. 617. El nu va trebui însă să cedeze bunurile ce defunctul i-ar fi dăruit pe când se afla încă în viaţă (Art. 763), nicĭ acele care provin din raportul făcut de alţĭ comoştenitorĭ (Art. 751) sau din o acţiune în reducţiune esercitată contra unuĭ donatar (Art. 841 urm. 848), nicĭ preţul cesiuneĭ drepturilor sale succesorale, căcĭ toate aceste bunurĭ nu formează garanţia creditorilor şi a legatarilor. Demolombe. XV. 211-213. Laurent. X. 104. Mourlon. II. 294. Arntz. II. 1453. Aubry et Rau. V. § 618, p. 195.

Moştenitorul beneficiar, pentru a fi scutit de plata datoriilor, va trebui să predee creditorilor şi legatarilor *toate* bunurile succesiuneĭ, după cum prevede Art. 713 § 1, căcĭ creditorul ar putea refusa o predare numaĭ parţială, şi asemene predare n'ar putea să descarce pe moştenitor de plata tuturor datoriilor. Comp. Bonachi. III. p. 177. Laurent. X. 105, *in fine*.

Efectele predăreĭ făcute numaĭ cătră uniĭ din creditorĭ sau legatarĭ. Controversă.

[1]) Predarea bunurilor trebue să se facă *tuturor* creditorilor şi legatarilor, căcĭ predarea care ar fi fost făcută numaĭ la uniĭ din eĭ nu va produce nicĭ un efect, de vreme ce legea nu admite o predare parţială. Laurent. X. 105.—După alţiĭ, asemene predare parţială ar avea de efect ca moştenitorul să nu fie scutit de plata datoriilor cătră creditoriĭ şi legatariĭ căror n'a făcut predarea. Demolombe. XV. 214. Aubry et Rau. V. § 618, p. 195, nota 4. Merlin. *Quest.* V° *Bénef. d'inventaire.* § 5. Art. 11, No. 2. Massé-Vergé. II. p. 343, nota 3.—In fine, după Duranton (VII. 42) şi Chabot (Art 802, No. 7), predarea numaĭ cătră uniĭ din creditorĭ sau legatarĭ ar fi considerată ca o înstrăinare a avereĭ de moştenire prin formele cerute de lege, şi ca atare ar atrage perderea beneficiuluĭ de inventar, ceea ce în orĭ ce caz este inadmisibil, pentru că asemenea predare necuprinđênd de cât declăsarea posesiuneĭ şi a administraţiuneĭ, nu poate fi privită ca un act de dispoziţiune.

[2]) Uniĭ susţin, în adevĕr, că declaraţia de predare trebue să se facă la grefa tribunaluluĭ (comp. Art. 1797 C. C. şi 648 urm. Pr. Civ.) (Carré-Chauveau. Pr. Civ. T. V (partea II.) p. 1640, Quest. 2527 *septies*, asupra Art. 995. Demante. III. 124 bis III), ear alţiĭ cer ca moştenitorul beneficiar să facă câte o notificaţie individuală la

orĭ ce caz, şi orĭ care ar fi părerea ce s'ar admite în această privinţă, nu este nevoe ca să se rânduească un curator, pentru că asemene curator nu se rânduește de cât atuncĭ când moştenirea este vacantă (Art. 724—727), şi în specie, rânduirea unuĭ curator este fără interes, de vreme ce creditoriĭ vor administra, ear acţiunile se vor îndrepta în contra moştenitoruluĭ, părăsirea bunurilor nefiind alt ceva de cât descarcarea sarcineĭ de a administra, care trece de la moştenitor la creditorĭ. [1]) In caz de a nu se putea învoi creditoriĭ şi legatariĭ, eĭ se vor adresa la justiţie care va hotărî asupra moduluĭ de administraţie.

Moştenitorul care a făcut predarea bunurilor va putea să reiee administraţia acestor bunurĭ, căcĭ părăsirea lor nefiind o renunţare (veḑĭ *suprà*, p. 394, nota 2), eĭ păstrează proprietatea avereĭ de moştenire şi nimic nu'l împedică de a reveni asupra uneĭ manifestaţiunĭ unilaterale a voinţeĭ sale. [2])

Moştenitorul care a făcut predarea poate reveni asupra eĭ? Controversă.

O dată această predare făcută, creditoriĭ şi legatariĭ dobândesc sarcina de a administra în mod colectiv averea de moştenire, care sarcină o avea moştenitorul beneficiar înainte de predare. (Art. 714.) Eĭ vor administra averea întocmaĭ ca şi moştenitorul beneficiar, de vreme ce legea nu prevede un alt mod de administraţie. [3])

Administraţia creditorilor şi a legatarilor.

Moştenitorul va avea în urma predăreĭ, ca şi maĭ înainte, sarcina de a representa moştenirea în justiţie, pentru că prisosul care ar remânea în urma plăţeĭ datoriilor şi a legatelor s'ar cuveni tot luĭ, de vreme ce părăsirea bunurilor nu este o renunţare. (Veḑĭ *suprà*, p. 393, nota 2), Acţiunile se vor îndrepta decĭ în urma predăreĭ bunurilor tot în contra luĭ. [4])

Representarea moştenireĭ în justiţie.

---

fie care creditor şi legatar, pentru ca toţĭ să fie înştiinţaţĭ despre predarea bunurilor. Laurent. X. 106. Chabot, Art. 802, No. 7. Fouquet. *Encyclop. du droit.* V° *Bénef. d'invent.* 75. In fine, alţiĭ cred că ambele forme sunt admise. Demolombe. XV. 215. Arntz. II. 1454. Merlin. Quest. V° *Bénef. d'invent.* § 5. Art. 11, No. 1. Massé-Vergé. II. p. 343, nota 3.

[1]) Laurent. X. 107. Aubry et Rau. V. § 618, p. 195, nota 6. Vazeille. *Succes.* Art. 802, No. 9. Belost-Jolimont asupra luĭ Chabot, observ. 2 asupra Art. 802. Duvergier asupra luĭ Toullier. II, 359 nota a, p. 230 (partea II.)—*Contrà.* Massé-Vergé. II. p. 343, tecst şi nota 4. Toullier D. II. (partea II) 358. Chabot. Art. 802, No. 8. Merlin. *Quest.* V° *Bénef. d'inventaire.* § 5. Art. 3, No. 1. Demolombe. XV. 220. Demante. III. 124 bis, III.

[2]) Laurent. X. 110. Tambour. *Bénefice d'invent.* p. 382.—Veḑĭ însă Demolombe. XV. 224. Aubry et Rau. V. § 618, p. 196 şi Chabot, Art. 802, No. 8, după care moştenitorul n'ar putea reveni asupra părăsireĭ bunurilor de cât sub condiţiunea de a plăti datoriile şi legatele în integralitatea lor, ceea ce ar însemna a schimba posiţiunea moştenitoruluĭ beneficiar, transformându'l în moştenitor pur şi simplu.

[3]) Demol. XV. 222. Laur. X. 109. Aubry et Rau. V. § 618, p. 195.

[4]) Demolombe. XV. 221. Laurent. X. 107. Vazeille. *Succes.* Art. 802,

Obligaţiunile moştenitorului beneficiar.

Moştenitorul beneficiar are obligaţiunea: 1° de a administra averea de moştenire şi de a da socotelĭ (Art. 714, 715 C. C. şi 707 Pr. Civ.); 2° de a vinde cu oare care forme atât mobilele cât şi imobilele moştenireĭ (Art. 716, 717 C. C. 705 Pr. Civ.); 3° de a da cauţiune (Art. 718); 4° şi de a plăti creditoriĭ şi legatariĭ defunctuluĭ. (Art. 719, 720.)

1° *Administraţiunea bunurilor moştenireĭ.*

Art. 714.—Eredele beneficiar administră bunurile succesiuneĭ şi este dator să dea socoteală de administraţiunea sa creditorilor şi legatarilor. —El nu devine respundĕtor cu bunurile sale personale, de cât după ce i se va fi cerut darea socotelelor şi el nu va fi îndestulat această îndatorire. După lămurirea socotelelor, el nu poate fi respundĕtor cu bunurile sale propriĭ, de cât până la concurenţa sumelor ce remâne dator. (Art. 713, 715, 723, 777, 1075, 1088, 1534, 1541, 1718 C. C. Art. 129 § 6, 145 Pr. Civ. Art. 803 C. Fr.)

Art. 715.—El nu respunde pentru administraţiunea sa, de cât de greşelĭ grave. (Art. 714, 719, 721, 998, 1540 urm. C. C. Art. 506 Cod. Com. noŭ. Art. 707 Pr. Civ. Art. 804 C. Fr.)

Art. 707. Pr. Civ.—Moştenitorul beneficiar va fi obligat a da socoteală despre administrarea sa, şi va fi responsabil de actele gestiuneĭ sale. (Art. 415, 714, 715, 1080, 1540 urm. C. C. Art. 145 Pr. Civ. Art. 995 Pr. Fr. modificat.)

Moştenitorul beneficiar nu este asimilat unuĭ administrator străin, fiind că el poate să vândă bunurile moştenireĭ (Art. 616, 617) şi fiind că el se foloseşte de ceea ce remâne în urma plăţeĭ datoriilor. (Veḑĭ *suprà*, p. 395.) Cu toate acestea, în cât priveşte raporturile cu creditoriĭ şi legatariĭ, el se consideră ca un mandatar legal, mandatul seu avênd însă o natură particulară. (Comp. Laurent. X. 130 urm. Demolombe. XV. 228.)

Moştenitorul beneficiar administrează[1]) decĭ averea de moşte-

---

No. 9.—*Contrà.* Merlin. *Quest.* V° *Bénefice d'invent.* § 5, Art. 3. No. 1. Chabot. Art. 802, No. 8. Demante. III. 124 bis, III. Massé-Vergé. II. p. 345. Toullier. II (partea II) 358, (părere care nu se vede împărtăşită de Duvergier, *loco cit.* 359, nota 2.)

Casul când există maĭ mulţĭ moştenitorĭ. Critica legeĭ.

[1]) Dacă sunt maĭ mulţĭ moştenitorĭ beneficiarĭ, fie care fiind proprietar a părţeĭ sale de moştenire, administraţiunea se va împărţi între dênşiĭ şi fie care va administra partea sa sub respunderea sa personală, căcĭ nu poate să esiste o respundere colectivă acolo unde nu esistă nicĭ solidaritate, nicĭ indivisibilitate. Laurent. X. 118 şi 134. Sistemul coduluĭ civil este însă deplorabil, căcĭ lichidarea uneĭ averĭ împărţite între maĭ mulţĭ administratorĭ presentând nenumĕrate inconveniente, tribunalele au căutat a se pune deasupra legeĭ şi a o viola, încredinţând administraţia numaĭ unuĭ singur moştenitor, şi câte o dată chiar uneĭ persoane străine. Veḑĭ

nire, fiind dator a da samă de administraţia sa creditorilor şi legatarilor (Art. 714 C. C. 707 Pr. Civ.), ca orĭ şi care administrator în genere. (Art. 916, 1541.)

Moştenitorul beneficiar nu are numai *dreptul*, dar şi *datoria* de a administra şi de a lichida, fără nicĭ o plată, [1]) averea de moştenire, pentru că el o administrează nu numaĭ în puterea dreptuluĭ seu de proprietate, dar şi în interesul creditorilor, [2]) *sustinet duas personas*, remânêndu'ĭ însă dreptul de a se descarca de această sarcină prin predarea tuturor bunurilor în mânele creditorilor şi a legatarilor. (Art. 713.) (Veḑĭ *suprà*, p. 393 urm.)

Scopul acesteĭ administraţiunĭ fiind lichidarea avereĭ spre a se plăti pe creditorĭ şi legatarĭ, se înţĕlege că moştenitorul beneficiar va putea, şi chiar va trebui să ceară vênḑarea prin licitaţiune publică a bunurilor mobile şi imobile ale defunctuluĭ (Art. 716, 717) (Curtea din Iaşĭ, Dreptul pe 1889, No. 72), să facă toate actele conservatoriĭ, precum ar fi, de esemplu, întreruperea

Cas. Fr. şi curtea din Douai. D. P. 46. 4. 467. D. P. 56. 2. 92. Comp. şi C. Bucureştĭ. Dreptul pe 1890. No. 10. Acest sistem este însă departe de a fi juridic, pentru că moştenitoriĭ avênd dreptul şi sarcina de a administra în calitatea lor de proprietarĭ aĭ moştenireĭ, judecătoriĭ nu pot fără o anume restricţie să modifice dreptul proprietăţeĭ şi să impue această sarcină numaĭ unuia din moştenitorĭ sau uneĭ persoane străine, nicĭ chiar sub cuvênt de rea administrare. Laurent. X. 119, 121, 124. Demolombe. XV. 226.— Acest din urmă autor se contraḑice însă singur când admite (XV. 239) că administraţia poate fi luată de la moştenitor de câte orĭ el compromite interesul creditorilor, spre a fi încredinţată unuĭ gerant numit de tribunal sau unuĭ sindic rânduit de părţĭ. Tot greşită, este deci şi decisia curţeĭ din Bucureştĭ care a admis un secuestru judeciar pe averea de moştenire (Art. 1632) după cererea unuĭ legatar particular (Dreptul pe 1890, No. 10), sub cuvênt că interesele acestuĭ legatar erau periclitate prin reaua administraţie a moştenitoruluĭ beneficiar.

[1]) Argument din Art. 1534. Aubry et Rau. V. § 618, nota 13. Laurent. X. 122. Toullier. D. II. (partea II) 389.

[2]) *Administrat hereditatem tanquam suam, sed in utilitatem quoque creditorum.*—Demolombe (XV. 231) pretinde că sarcina administraţiuneĭ s'a admis numaĭ în interesul moştenitoruluĭ; adevĕrul e însă că moştenitorul administrează atât în interesul seu propriu, fiind că el primeşte ceea ce remâne după plata datoriilor, cât şi în folosul creditorilor care au interes a incasa creanţele lor în integral. O dovadă că moştenitorul beneficiar administrează atât în interesul seu propriu, cât şi în acel al creditorilor este că el nu respunde de cât de greşelele sale cele grave (Art. 715), căcĭ, dacă administraţiunea ar fi numaĭ în interesul seu esclusiv, el n'ar avea nicĭ o respundere, ear dacă administraţia ar fi numaĭ în interesul creditorilor, atuncĭ el ar trebui să respundă şi de greşelele sale cele uşoare, ca toţĭ administratoriĭ în genere. Comp. Laurent. X. 122, 123. Chabot. Art. 813, No. 1 şi 2. Aubry et Rau. V. § 618, n. 12.

prescripţiei, luarea sau reînoirea unei inscripţii ipotecare, reparaţiile de întreţinere sau absolut trebuitoare, esercitarea acţiunilor posesorii, încasarea tuturor creanţelor defunctului sub darea de chitanţă. [1]) plata datoriilor, închirierea sau arendarea imobilelor, însă numai pe timp cel mult de cinci ani, căci numai până la acest termen contractele de arendă se consideră ca acte de administraţie. [2]) (Art. 427, 534, 1268, 1419.) etc.

Ca administrator al moştenirei, el representă în justiţie (Art. 706 Pr. Civ.) toate interesele care atârnă de dênsa, în cât hotărârile pronunţate faţă cu moştenitorul beneficiar sunt oposabile creditorilor şi legatarilor. [3])

Interveniţia individuală a creditorilor. Controversă.

Aceasta nu însemnează însă că creditorii sau legatarii n'ar avea dreptul de a interveni personal, de câte ori interesele lor ar fi compromise, căci ei tot creditori remân şi bunurile defunctului servesc spre asigurarea comună a creanţelor lor. [4]) (Art.

[1]) Moştenitorul care în basa Art. 717 vinde imobilele moştenirei asupra căror ar esista creanţe privilegiate sau ipotecare nu poate însă să primească partea din preţ până la care se urcă privilegiile şi ipotecile. Vedi esplic. Art. 717, 718 şi Demolombe. XV. 286.

[2]) Demolombe. XV. 254. Laurent. X. 142.—Nimic n'ar împedica însă pe moştenitor de a cultiva însuşi bunurile moştenirei, sub îndatorirea de a împărţi fructele între creditori şi legatari. Demolombe. XV. 255 urm.

[3]) Demolombe. XV. 262. Laurent. X. 132. Ducaurroy. II. 621. Vedi şi *suprà*, p. 395.—Moştenitorul beneficiar va introduce acţiunile sale în contra celorlalţi moştenitori, sau în lipsa lor, în contra unui curator numit conform Art. 725 C. C. (Art. 706 Pr. Civ.) Moştenitorul beneficiar care într'un proces ar compromite din culpa sa interesele administraţiunei sale, va putea fi condamnat personal la cheltueli, şi chiar la daune, fără nici un drept de repetiţie. (Art. 145 Pr. Civ.) Comp. şi Art. 979 din codul Italian.

[4]) Astfel, creditorii sau legatarii ar putea să poprească sumele datorite moştenirei sau să scoată în vêndare sîlnică averea mişcătoare şi nemişcătoare a defunctului, dacă moştenitorul beneficiar n'ar procede singur la aceste acte. Dreptul creditorilor de a vinde mobilele moştenirei a fost chiar formal recunoscut în consiliul de Stat de către Treilhard (şedinţa din 16 nivôse, anul XI.) Ducaurroy. II. 622. Laurent. X. 135 urm. Demolombe. XV. 228 urm. Aubry et Rau. V. § 618, p. 206, tecst şi nota 50. Cu toate aceste, cestiunea este controversată, şi s'a pretins că creditorii unei moşteniri primită sub beneficiu de inventar n'ar fi în drept a urmări în mod individual averea de moştenire, sub cuvênt că ei ar fi representaţi în mod colectiv de către moştenitorul beneficiar, după cum creditorii unui faliment se represintă de sindic. (Art. 785, 813 Cod. Com. nou.) (Vedi diversele sisteme în Demolombe. XV. 228.) Această părere, întemeiată pe Art. 2146 fr., care asimilează întru cât-va beneficiul de inventar cu falimentul, este cu atât mai inadmisibilă la noi, cu cât Art. 1780 corespundĕtor cu Art. 2146 francez este schimbat în redacţiunea sa.

1718, 1719.) Creditorii nu mai păstrează însă dreptul lor de urmărire individuală contra moştenireĭ vacante, pentru că ei sunt representaţĭ de către curator. (Veḑĭ *infrà*, esplic. Art. 726, unde se arată controversa.)

Aplicarea Art. 974. Controversă.

Creditorii ar putea chiar să ceară a fi subrogaţĭ în drepturile moştenitoruluĭ beneficiar conform Art. 974, adecă să fie autorisaţĭ, la caz de negligenţă din partea luĭ, a continua vênḑarea începută de dênsul, pentru că moştenitorul beneficiar este, în privinţa bunurilor moştenireĭ, un debitor personal al creditorilor defunctuluĭ, ca şi moştenitorul pur şi simplu. [1])

Acte de dispoziţie. Controversă.

Care este întinderea şi marginea acesteĭ administraţiunĭ? In lipsă de tecst, cestiunea este controversată.

După unii, actele de dispoziţie făcute de către moştenitorul beneficiar în calitatea sa de proprietar ar fi valide, pentru că el e liber de a dispune de lucrul seu, însă aceste acte ar constitui o renunţare tacită la beneficiul de inventar şi l'ar face să devie moştenitor pur şi simplu. [2]) (Art. 705 Pr. Civ.) Alţii ar voi ca moştenitorul beneficiar să poată face actele de dispoziţie cu autorisarea justiţieĭ, analog ca la vênḑărĭ. [3]) (Art. 716, 717.) Şi această părere este însă inadmisibilă, pentru că legea cerênd autorisarea justiţieĭ numaĭ la vênḑare (Art. 703 Pr. Civ.), prin aceasta însuşĭ judecătoriĭ sunt necompetenţĭ de a autorisa facerea celor-lalte acte (Laurent. IX, 402), de unde resultă că, din causa lacuneĭ ce esistă în lege, moştenitorul beneficiar nu poate să facă alte acte de dispoziţiune de cât acele prevḑute de Art. 616, 617. Astfel, el n'are capacitatea de a face o transacţiune (Art. 1706) sau un compromis [4]) (Art. 339 urm. Pr. Civ.), de a constitui o

Transacţiune, compromis, ipotecă etc.

[1]) Laurent. X. 138. Demolombe. XV. 230.—*Contrà.* Aubry et Rau. V. § 618, nota 52.—Creditorii defunctuluĭ n'au însă nicĭ într'un caz dreptul de a urmări bunurile personale ale moştenitoruluĭ, cu toate că, în oare care, privinţă moştenitorul este debitorul lor personal. De asemene, creditorii personalĭ aĭ moştenitoruluĭ beneficiar nu pot să urmărească averea de moştenire, spre a fi îndestulaţĭ din preţul vênḑăreĭ, pentru că această avere nu devine gajul lor de cât în urma plăţeĭ întregale a creditorilor defunctuluĭ. Laurent. X. 140. Comp. şi Demolombe. XV. 180 bis.—*Contrà.* Curtea din Limoges. Répert. Dalloz. *Successions.* 869.

[2]) Ducaurroy. II. 620. Boileux. III. p. 228. Laurent. IX. 394 urm. 401 urm. Demolombe. XV. 376, 380. Aubry et Rau. V. § 612, p. 164. Duranton. VII. 55. Marcadé. III. 258. Cas. Fr. D. P. 62. 1. 79.

[3]) Veḑĭ Demolombe. XV. 264. Carré-Chauveau. Tom. V, partea II, la Art. 988. Quest. 2516. Demante. III. 126, bis, II.

[4]) Lurent. X. 143. Comp. şi IX. 402 urm. 403 ter.—*Contrà.* Demolombe (XV. 263, 264) care cere pentru asemene acte autorisarea justiţieĭ. — Aubry et Rau (V. § 618, p. 199) ar voi ca transacţiunile şi compromisurile să nu poată fi făcute de cât cu învoirea creditorilor şi a legatarilor. Comp. Curtea din Paris. D. P. 51. 2. 116. D. P. 52. 2. 215. D. P. 53. 5. 433.

ipotecă asupra unuĭ imobil al moştenireĭ (Art. 1769) (Laurent. IX. 403 bis), de a face o impărţeală, de a porni o acţiune imobiliară, de a primi sau lepăda o moştenire, [1]) de a dispune între viĭ sau cu titlul gratuit de bunurile moştenireĭ, de a remite o datorie debitorilor moştenireĭ (Art. 1138 urm.), de a renunţa în favoarea lor la beneficiul termenuluĭ. (Art. 1022 urm.) etc. (Demol. XV. 269.)

Şi când ḑicem că moştenitorul nu are capacitatea de a face aceste acte, înţĕlegem a ḑice că el nu poate să le facă în calitate de moştenitor beneficiar, căcĭ el ar putea să le facă în calitatea sa de proprietar, însă aceasta ar dovedi că el renunţă tacitamente la beneficiul de inventar şi consimte a remânea moştenitor pur şi simplu. (Argument din Art. 705 Pr. Civ.)

Administraţiunea moştenitoruluĭ beneficiar avênd decĭ un caracter cu totul a parte, nu poate fi asimilată cu administraţiunea epitropuluĭ, sau a minoruluĭ emancipat, sau cu acea a uneĭ succesiunĭ vacante, de şi esistă o mare analogie între moştenitorul beneficiar şi curatorul uneĭ moşteniriĭ vacante (Art. 727), nicĭ cu acea a femeeĭ măritate, nicĭ cu acea a trimeşilor în posesiunea provisorie a avereĭ unuĭ absent. etc. [2])

La sfêrşitul administraţiuneĭ sale, [3]) adecă după plata datoriilor şi a legatelor lăsate de defunct, moştenitorul beneficiar trebue să deie sama de întreaga sa administraţie, ca orĭ şi care administrator a uneĭ averĭ străine. (Art. 714, 916, 1541 C C. şi 707 Pr. Civ.) [4]).

Moştenitorul beneficiar nu va putea de asemnea se întrebuinţeze mobilele moştenireĭ la usul seu personal, nicĭ să locuească intr'un imobil fără a plăti chirie, pentru că el trebue să deie samă de întregul activ al moştenireĭ. Laurent. X. 144, 147.—*Contrà.* Demol. XV. 177. Demante. III. 128 bis, I. Veḑĭ şi *infrà*, esplic. A. 716.

[1]) Demolombe (XV. 263) ar voi ca moştenitorul beneficiar să poată primi sau lepăda o moştenire, să întroducă o acţiune imobiliară sau în împărţeală, şi chiar să ipotece un imobil al moştenireĭ, *însă numaĭ cu autoisarea justiţieĭ*, asimilând astfel administraţia moştenitoruluĭ cu acea a epitropuluĭ (comp. Art. 405, 408, 409, 413, 687 etc), ceea ce, după cât am vĕḑut, este inadmisibil. Curtea din Dijon a decis că moştenitorul beneficiar poate să procedă la împărţeala de bună voe a moştenireĭ, fără a perde beneficiul de inventar. D. P. 1890. 2. 241.

[2]) Laurent. X. 141.—*Contrà.* Demolombe. XV. 251 urm. 264. Dl. Bonachi (III. p. 182) compară pe moştenitorul beneficiar cu debitorul urmărit căruia s'a încredinţat conservarea bunurilor urmărite. (Art. 517 urm. Pr. Civ.)

[3]) Laurent. X. 174. Demolombe. XV. 334.—Epitropul, pe lângă semele generale (Art. 418), este obligat a maĭ da încă socoteala şi la finele fie căruĭ an. (Art. 416, 417.)

[4]) Fie care creditor sau legatar poate să ceară de la moştenitor în parte socoteală despre administraţia sa. Demolombe. XV. 334. Hotărîrea care ar obliga pe moştenitor la o asemene dare de samă se va putea esecuta provisor. (Art. 129 § 6 Pr. Civ.)

Intervenţia justiţieĭ

Socotelele se vor putea da atât prin judecată cât şi prin bună înţĕlegere, însă justiţia nu va interveni de cât la caz de contestaţie şi de neînţĕlegere între părţĭ. La caz de deplină înţĕlegere, socotelele se vor putea da fără intervenţia justiţieĭ, chiar dacă unele din părţĭ ar fi incapabile, căcĭ, în asemene caz, minorul va fi representat de epitrop, minorul emancipat va fi asistat de curatorul seu (Art. 426), ear femeea măritată de barbatul seu. [1])

Capitolul cheltuelelor şi al încăsărilor.

Socoteala va fi împărţită în două partidĭ, capitolul cheltuelelor şi al incasărilor. Capitolul cheltuelelor va cuprinde cheltuelele de administraţie (Art. 723) şi plăţile făcute creditorilor şi legatarilor (Art. 719, 720); ear capitolul încăsărilor va cuprinde tot ce moştenitorul a perceput, adecă baniĭ găsiţĭ la facerea inventaruluĭ, produsul vênd̦ăreĭ mobilelor şi al imobilelor (Art. 716, 717), într'un cuvênt, tot venitul avereĭ de moştenire, precum şi daunele la care el ar fi obligat pentru greşelele sale cele grave. (Art. 715.) (Demolombe. XV. 338 urm.)

Sancţiunea oblig. de a da socotelĭ.

Sancţiunea obligaţiuneĭ impusă moştenitoruluĭ beneficiar de a da samă de administraţia sa, consistă în dreptul ce au creditoriĭ şi legatariĭ, care au cerut darea socotelelor, de a'l sîli să plătească *ultra vires*, ca şi un moştenitor pur şi simplu, toate datoriile defunctuluĭ, dacă el nu se supune îndatoririeĭ de a da samă. [2]) Moştenitorul nu perde însă nicĭ într'un caz beneficiul de inventar, [3]) pentru că, de şi în aparenţă el devine moştenitor pur şi simplu, totuşĭ, în realitate, atârnă de dênsul de a nu fi obligat la plata datoriilor cu bunurile sale personale, căcĭ el n'are de cât să deie socotelele atuncĭ când i-se cer, în care caz, el nu va plăti cu averea sa personală de cât până la concurenţa sumelor ce remâne dator către creditorĭ şi legatarĭ. [4])

---

[1]) Laurent. X. 175.—După Demolombe (XV. 336) şi Chabot (Art. 803, No. 3), socotelele nu s'ar putea da prin bună înţĕlegere de cât când toate părţile ar fi capabile şi ar avea libera dispositiune a drepturilor lor.—In dreptul francez, esistă pentru darea socotelelor o procedură a parte, pe care noĭ n'am reprodus-o. (Art. 527 urm. şi 995 Pr. Civ. Fr.)

[2]) Moştenitorul beneficiar va maĭ respunde încă cu averea sa personală şi de greşelele grave, care l'ar supune la daune către creditorĭ sau legatarĭ. (Art. 715.)

[3]) Laurent. IX. 413 şi X. 182. Demolombe. XV. 331, 332. Marcadé. III. 258. Arntz. II. 1456.—Obligaţiunea de a da socotelĭ fiind în adevĕr o obligaţie de a face, care se preschimbă în desdăunărĭ îndată ce el n'a îndeplinit-o (Art. 1075), moştenitorul respunde în asemene caz de fapta luĭ, fără a deveni moştenitor pur şi simplu.

[4]) După lămurirea sau verificarea socotelelor, fie prin justiţie, fie prin bună înţĕlegere, moştenitorul plăteşte din averea sa sumele cu care el a remas dator, pentru că el este în adevĕr debitor personal al acestor remăşiţe. (Art. 714 şi 1718.) Demolombe. XV. 347.

Dobânda capitalurilor ereditare.

Cât pentru dobânḑile capitalurilor moştenireĭ, el nu le va datori de cât dacă le au perceput, sau dacă a întrebuinţat acele capitaluri în propriul seu folos. [1]) (Art. 1544.) După verificarea socotelelor, el nu va plăti dobânda sumelor cu care a remas dator de cât din ḑiua de când aceste sumĭ au fost cerute. [2]) (A. 1088, 1544.)

Punerea în întârḑiere de a da socotelĭ.

Pentru ca moştenitorul beneficiar să respundă datoriile defunctuluĭ cu averea sa personală, nu este însă de ajuns ca el să refuse numaĭ de a da socotelĭ, ci trebue ca el să fi fost pus în întârḑiere de a da sama, şi să nu fi îndestulat această cerere. După principiile Art. 1079, moştenitorul ar trebui să fie pus în întârḑiere prin o notificare estrajudeciară; art. 714 pare însă a prescrie o cerere în judecată, ca pentru obligaţiunile care au de obiect o sumă de banĭ. Cu toate acestea, cred că o simplă notificare prin portăreĭ ar fi suficientă. [3])

Responsabilitatea moştenitoruluĭ p. greşelele sale. Art. 715.

Moştenitorul beneficiar este responsabil de gestiunea sa ca un mandatar gratuit (Art. 1540 § 2), însă această respundere este derisorie, pentru că el nu respunde de greşelele sale cele uşoare, ca administratoriĭ bunurilor străine în genere, ci numaĭ de greşelele sale cele grave [4]) (*culpa lata*), şi de dol.

---

[1]) Laur. X. 183. Comp. Curtea din Paris şi din Lyon. D. P. 45. 4. 489, No. 1. D. P. 78. 2. 38.

[2]) Comp. Arntz. II. 1457. Aubry et Rau. V. § 618, p. 198. Laurent. X. 183. Demolombe. XV. 348.—După Art. 420 § 1, inaplicabil în specie, epitropul datoreşte dobânda sumelor cu care el ar fi remas dator minoruluĭ chiar din ḑiua închiereĭ socotelelor.

[3]) In procedura franceză, moştenitorul este pus în întârḑiere prin trecerea termenuluĭ ficsat de judecător. (Art. 530 şi 995 Pr. fr.)

[4]) Trebue să distingem în drept, *culpa* sau *greşala* de *casul fortuit* şi de *dol*. Ceea ce caracterisă dolul este ştiinţa şi intenţiunea de a aduce altuia o pagubă (L. 8 § 9. Dig. Lib. 17. Tit. 1), pe când culpa consistă în lipsa de îngrijire şi în negligenţă. „*Culpam autem esse, quod, quum a diligente provideri poterit, non esset provisum.*“ (L. 31, *in medio*. Dig. Lib. 9. Tit. 2.) Autorul dolului sau a manoperelor viclene respunde în tot deauna de fapta sa, chiar dacă s'ar fi stipulat contrariul (comp. Art. 999, 1540 § 1), ear acel care a comis o greşală respunde în genere atât de greşelele grave cât şi de acele uşoare. (Comp. Art. 390, 541, 567, 989, 1080, 1243, 1434, 1435, 1540, 1599, 1600, 1633, 1691 C. C. Art. 506 Cod. Com. noŭ şi 378 C. Com. vechiŭ.) Cât pentru casul fortuit, omul nu respunde de cât în casurile anume determinate de lege. (Comp. Art. 547, 760, 1082, 1156, 1275, 1423, 1435, 1475, 1566 C. C. Art. 506 Cod. Com. noŭ.)

Câţĭ-va interpreţĭ aĭ dreptuluĭ Roman distingeau treĭ soiurĭ de culpe sau greşelĭ: culpa grea sau gravă (*culpa lata*), culpa uşoară (*culpa levis*), şi culpa cea maĭ uşoară din toate (*culpa levissima.*)

Culpa lata.

Culpa lata consistă în negligenţa cea maĭ mare (*nimia negligentia*) pe care omul cel maĭ rĕu gospodar sau maĭ puţin diligent n'ar fi aratat-o în propriile sale afaceriĭ. Negligenţa este în acest

In regulă generală, diligenţa ce trebue să se pună în îndeplinirea uneĭ obligaţiunĭ este acea a unuĭ bun proprietar şi gospodar (Art. 1080 §1), ceea ce atrage respunderea şi pentru greşelele uşoare, aşa în cât moştenitorul beneficiar, prin escepţie, respunde numaĭ de greşelele sale cele grave, căci, după principiile generale, el ar trebui să respundă şi de acele uşoare. Care să fie oare causa acesteĭ escepţiunĭ? Pothier, de la care autoriĭ coduluĭ au împrumutat acest principiu, ţice că moştenitorul beneficiar nu respunde de cât de greşelele sale cele grave, pentru că el este administratorul bunurilor sale propriĭ, ceea ce ar constitui o garanţie pentru creditoriĭ. (Pothier. *Succes.* Cap. III. S-a III, Art. 2, § 4.) Bunul simţ protestă însă în contra uneĭ asemene argumentaţiunĭ, căcĭ moştenitorul nu este proprietar în puterea cuvêntuluĭ (Art. 480), de vreme ce el administrează o avere de care nu poate dispune. In calitatea sa de mandatar legal, el ar trebui decĭ să fie responsabil ca curatorul uneĭ moşteniriĭ vacante, (veţĭ esplic. Art. 726, 727) şi ca oriĭ şi care mandatar, pentru că deşi, în unele casuriĭ, o parte din averea administrată poate să'ĭ remâe luĭ, totuşĭ aceasta nu se va întâmpla în tot-deauna, şi apoi, chiar în asemene caz, moştenitorul este liber de a'şĭ compromite interesele sale, nu însă şi acele ale creditorilor. [1])

Escepţie la principiile generale. Critica legeĭ.

Cu toate acestea, chiar în caz când moştenitorul beneficiar ar compromite prin administraţiunea sa interesele creditorilor, aceştia

Administraţia nu poate fi încredinţată uneĭ persoane străine. Controversă.

---

caz atât de mare, în cât ea devine o lipsă de bună credinţă. Ea se deosebeşte de dol numaĭ prin intenţiunea dăunătoare, care nu are loc în culpă. „*Latæ culpæ finis est, non intelligere, quod omnes intelligunt.*“ (L. 223 şi 213 § 2. Dig. Lib. 50. Tit. 16.) Veţi şi Art. 1728 din codul Calimach (1297 Austriac.)

Culpa levis este acea care n'ar fi fost comisă de cătră un bun proprietar, adecă de un om de o diligenţă ordinară (Art. 1080), *homo diligens et studiosus pater familias.* (L. 25 Pr. *in fine.* Dig. Lib. 22. Tit. 3.)

Culpa levis.

In fine, *culpa levissima* (L. 44. Dig. Lib. 9. Tit. 2), de care nu respunde nimene, este acea care n'ar fi fost comisă de omul cel maĭ diligent şi de cel maĭ bun gospodar, *diligentissimus pater familias.* (L. 18. Pr. Dig. Lib. 13. Tit. 6. şi L. 1 § 4. Dig. Lib. 44. Tit. 7.) Veţĭ Demolombe. XXIV. 403 urm. Van Wetter. Drept Roman. I. § 88. Veţĭ şi lucrarea noastră, T. II. p. 179 şi 596, nota 5.—Aceste distincţiunĭ n'au fost admise de legiuitorul modern, şi cuvintele *greşală gravă* (*culpa lata*) nu se găsesc de cât în Art. 715. In toate celelalte tecste care prevĕd respunderea acelora ce administră sau deţin o avere străină, se vorbeşte de diligenţa sau de îngrijirea unuĭ bun proprietar, ceea ce atrage respunderea şi pentru greşelele uşoare.

Culpa levissima.

[1]) Mult maĭ logic este decĭ Art. 933 din Ante-proiectul de revisuire, care permite creditorilor de a însărcina pe moştenitorul beneficiar cu lichidarea avereĭ, sub condiţiunile pe care eĭ le ar crede de cuviinţă.

n'ar putea, din causa lacuneĭ ce esistă în lege, să ceară ca administraţia avereĭ de moştenire să fie încredinţată unuĭ gerante numit de tribunal, sau unuĭ sindic ales de părţi. [1]) Sistemul admis de lege ne conduce decĭ la inichitate. Aceasta dovedeşte că el este reu şi că trebueşte schimbat.

Culpa apreciată in concreto.

Când Art. 715 prevede că moştenitorul beneficiar respunde de greşelele sale cele grave, el nu înţĕlege a vorbi de greşelele apreciate *in abstracto*, ci de acele, apreciate *in concreto*, adecă care consistă în a fi maĭ puţin diligent pentru alţiĭ de cât pentru sine. [2]) Aceeaşĭ culpă care ar fi considerată ca uşoară *in abstracto*, ar putea decĭ să devie gravă, dacă ar fi considerată *in concreto*.

Dacă esistă sau nu culpă gravă, aceasta e o cestiune de fapt, care scapă de sub censura curţeĭ de casaţieĭ. [3])

---

[1]) Laurent. X. 124 şi Ante-proiect. III. p. 554.—*Contrà.* Demolombe. XV. 239. Veḑĭ şi *suprà*, p. 396, nota 1, unde se insistă maĭ pe larg asupra acesteĭ controverse.

Culpa lată nu aduce p. moştenitor perderea beneficiuluĭ de inventar. Controversă.

Comiterea uneĭ greşelĭ grave nu atrage decĭ pentru moştenitor perderea beneficiuluĭ de inventar, pentru că o greşală, orĭ cât de gravă ar fi, nu implică renunţarea la beneficiul de inventar. Laurent. IX. 410. Demolombe. XV. 368, 387.—*Contrà.* Massé-Vergé. II. p. 313, tecst şi nota 22.

[2]) Ducaurroy. II. 623. Demolombe. XV. 236. Demante. III. 127. Toullier. D. II. 373, nota 4.—Greşala *in concreto* este acea în care se iea drept normă pe însuşĭ acela care a comis culpa, de esemplu, ca la deposit (Art. 1599), pe când greşala *in abstracto* este acea în care să iea de normă un om străin, de o capacitate şi de o diligenţă mijlocie. (Art. 1080.)

Moştenitorul este responsabil de câte orĭ comite o greşală pe care el n'ar fi comis-o în propriile sale afaceri. Cu alte cuvinte, greşala luĭ se va aprecia după diligenţa şi îngrijirea de care moştenitorul este personal capabil şi pe care el le aduce obicinuit în propriile sale interese: „*talem igitur diligentiam præstare debet, qualem in suis rebus.*“ (L. 25 § 16, *in fine.* Dig. Lib. 10. Tit. 2.) Aceasta este greşala numită *in concreto*, care singură era imputabilă, la Romanĭ, asociaţilor, coproprietarilor, şi în genere tuturor acelora care administrau un lucru comun cel puţin în parte. „*Sufficit enim talem diligentiam in communibus rebus adhibere socium, qualem suis rebus adhibere solet.*“ (Instit. § 9. Lib. 3. Tit. 25 şi L. 72. Dig. Lib. 17, Tit. 2, *pro socio.*) —Aceeaşĭ respundere o avea şi barbatul în privinţa doteĭ: „*sed etiam diligentiam præstabit, quam in suis rebus exhibet.*“ (L. 17. Pr. Dig. Lib. 23. Tit. 3.) Veḑĭ şi L. 22 § 3. Dig. Lib. 36. Tit. 1, *ad Sen. Cons. Trebellianum.*)

După principiile legeĭ actuale, debitorul avênd îndatorirea de a pune în îndeplinirea uneĭ obligaţiunĭ *diligenţa unuĭ bun proprietar* (Art. 1080), respunde şi de greşelele grave sau uşoare *in abstracto*, şi această regulă se aplică în toate casurile în care ea n'a fost modificată, ca în specie, prin o dispoziţie specială.

Esemple de greşelĭ grave.

[3]) Demolombe. XV. 237. Marcadé. III. 259.—O culpă gravă din partea moştenitoruluĭ ar fi, de esemplu, faptul de a lăsa să se împli-

2° *Vêndarea avereĭ de moştenire.*

a) Vêndarea averei mişcătoare.

Art. 716.—El (moştenitorul beneficiar) nu poate vinde obiectele mobile ale succesiuneĭ de cât prin formele legiuite pentru vêndările publice.—Dacă el represintă în natură obiectele mişcătoare, nu respunde de cât de depreţiarea sau deteriorarea lor causată din negligenţa sa. (Art. 396, 461 urm., 690, 707, 715, 718, 999, 1108 § 4 C. C. Art. 411, 431 urm. 677-680, 702 Pr. Civ. Art. 351 C. Pen. Art. 805 C. Fr.)

Moştenitorul beneficiar poate să vêndă sau să păstreze în natură obiectele mişcătoare, [1]) corporale sau incorporale (Art. 411 Pr. Civ.), care compun averea de moştenire. (Conp. Art. 1050 § 3 Cod. Calimach.) El nu este decĭ obligat a le vinde numaĭ de cât ca epitropul. [2]) (Art. 396.)

De câte orĭ el va voi să le vêndă, el nu va putea s'o facă de cât după formele legiuite pentru vêndările publice [3]) (Art. 437

---

neascâ prescripţia, de a nu face reparaţiile urgente sau absolut necesare, de a lăsa moşiĭ necultivate sau nearendate, case neînchiriate, de a compromite prin negligenţa sa soarta unuĭ proces. (Art. 145 Pr. Civ.) etc.—Moştenitorul nu va respunde însă de consecinţele unuĭ act de administraţie oportun pe care el ar fi fost în drept al întreprinde: „*Sufficit si ab initio utiliter gessit, etsi effectum non habuit negotium.*“ (L. 10 § 1. Dig. Lib. 3. Tit. 5.)

[1]) Aceste cuvinte cuprind *orĭ ce avere mişcătoare a defunctuluĭ*, chiar creanţele şi efectele publice, în privinţa cărora esistă în Francia dispositiuni speciale, care nouĕ ne lipsesc. (Veḑĭ Art. 989 Pr. fr. L. din 24 Martie 1806 şi părerea consiliuluĭ de Stat din 11 Ianuar 1808.)—Tecstul francez întrebuinţează cuvêntul *mobile*, care dă loc la neînţelegerĭ, din causa Art. 533 francez (eliminat la noĭ), după care cuvêntul *mobile* întrebuinţat singur în dispositiile legeĭ sau ale omuluĭ, fără nicĭ o altă arĕtare, nu cuprinde banĭ, petrele scumpe, datoriile active, cărţile, medaliile, instrumentele de artă, ştiinţă sau meşteşug, albiturile, caiĭ, trăsurile, armele, grânele, vinaţurile, fênaţurile şi alte producte. Demolombe. XV. 277. La noĭ, nicĭ o dificultate nu poate să esiste în această privinţă.

[2]) Aceasta resultă din § 2 al Art. 716 care 'ĭ permite de a represinta mobilele în natură. El va avea însă interes a le vinde, dacă nu va prefera să plătească datoriile din punga luĭ spre a păstra obiectele de predilecţiune. In asemene caz, el va fi subrogat în drepturile creditoruluĭ pe care l'a plătit, conform Art. 1108 § 4. Laurent. X. 147. Bonachi. III. p. 189.

[3]) Aceste forme sunt o garanţie pentru creditorĭ, căcĭ publicitatea vêndăreĭ atrage cumpărătoriĭ, şi împedică pe moştenitor de a ascunde preţul real. Laurent. X. 148.—Cu toate aceste, se esceptează însă productele care se vênd ḑilnic în piaţă, laptele, oule, verdeţurile etc. care pot fi vêndute de mână la mână, fără nicĭ o formalitate, pentru că aceste vêndărĭ se consideră ca un act de ad-

Escepţie p. productele care se vênd obicinuit în piaţă.

urm. 677—680 Pr. Civ.), fără însă a avea nevoe de autorisarea președinteluĭ tribunaluluĭ, ca pentru imobile. [1]) (Art. 703 Pr. Civ.) El nu va putea însă să vêndă chiar prin mezat public mobilele legate de defunct, fiind că trebue să deie socoteală despre ele legatarilor. (Art. 714 § 1.)

Scutirea de formele legale.

Moștenitorul nu poate fi scutit de formele legale ale publicităței, de cât prin consimțĕmêntul creditorilor și al legatarilor, în interesul cărora aceste forme au fost statornicite. Judecătoriĭ nu pot nicĭ într'un caz să deroage la lege, scutind pe moștenitor de îndeplinirea formelor legale. [2])

Sancțiunea neîndeplinireĭ formelor legale. Deosebire de la codul francez.

Ce se va întâmpla în caz când moștenitorul va vinde averea mișcătoare fără îndeplinirea formelor legale? Art. 989 din procedura franceză respunde că neîndeplinirea formelor prescrise de lege atrage pentru moștenitor perderea beneficiuluĭ de inventar, soluțiune pe care tecstele noastre n'o admit de cât pentru vêndarea avereĭ nemișcătoare. (Art. 705 Pr. Civ.) Prin urmare, în lipsă de tecst, ar trebui să decidem, după rigoarea principiilor, că vêndarea avereĭ mișcătoare va fi nulă, căcĭ, a ḑice că moștenitorul nu poate să vêndă averea mișcătoare de cât într'un mod oarecare, însĕmnează a ḑice implicitamente că vêndarea nu va fi validă, dacă formele prescrise de lege n'au fost păzite. [3]) Cu toate acestea, cred că sancțiunea prevĕḑută de Art. 705 Pr. Civ. se va aplica și la vêndarea mobilelor, pentru că ar fi absurd ca într'un caz vêndarea să fie nulă, ear în alt caz, validă. (Comp.

---

ministrațiune. Laurent. IX. 398. Demolombe. XV. 278. Veḑĭ și *suprà*, esplic. Art. 707, p. 324.

Dreptul Roman.

La Romanĭ, orĭ ce vêndare de mobile sau de imobile se putea face fără nicĭ o formă, de mână la mână. (L. 22 § 8. Cod. 6. 30.)

Autorisarea justițieĭ nu e cerută pentru vêndarea avereĭ mișcătoare. Art. 702 Pr. Civ. inaplicabil. Controversă.

[1]) In adevĕr, nu se poate aplica în specie Art. 702 Pr. Civ., care vorbește de autorisarea președ. tribunaluluĭ și pentru vêndarea avereĭ mișcătoare, căcĭ deși acest tecst vorbește de *moștenitorul beneficiar* și se găsește sub rubrica *despre beneficiul de inventar*, totuși el se ocupă de *acel chiemat care n'a primit încă moștenirea* (Art. 707 C. C.), ear nu de acel care a primit moștenirea și o administrează pentru a o lichida, după cum este în specie. Demolombe. XV. 281. Laurent. X. 148. Marcadé. III. 260.—*Contrà.* Massé-Vergé. II. p. 347. Duranton. VII. 26. Curtea din Rouen. D. P. 45. 4. 490. Veḑĭ și *infrà*, p. 408, nota 3.

[2]) Laurent. IX, 402, *in fine* și X. 149. Cas. Fr. Répert. Dalloz. *Succes.* No. 832. C. Paris. D. P. 51. 2. 116. D. P. 52. 2. 215.—Dacă numaĭ uniĭ din creditorĭ sau legatarĭ au scutit pe moștenitor de îndeplinirea acestor forme, eĭ nu vor putea să revie asupra consimțĕmêntuluĭ lor de cât pentru viciurĭ de consimțĕmênt, și publicitatea, în asemenea caz, nu va putea fi cerută de cât de creditoriĭ sau legatariĭ care n'au derogat la lege. Laurent, *loco cit.* Curtea din Paris. Répert. Dalloz. *Succes.* 840.

[3]) Comp. Laurent. Ante-proiect. III. p. 256 și Mourlon. II. 297.

Bonachi. III. p. 188.) Această părere este cu atât mai admisibilă, cu cât perderea beneficiului de inventar nu se consideră în genere ca o pedeapsă, care, ca atare, ar fi de strictă interpretare, ci ca o renunțare tacită. [1]) (Vedĭ și *infrà*, p. 409, tecst și nota 3.)

Dacă moștenitorul a preferat să păstreze mobilele în natură,[2]) el se va libera înfățoșându-le în starea în care se găsesc, respunzĕnd însă, în asemenea caz, de depreciarea [3]) sau deteriorarea [4]) lor causată prin negligența sa, apreciată după Art. 715. Cuvêntul *negligență* întrebuințat de Art. 716 este decĭ sinonim cu cuvintele *greșelĭ grave* care se vĕd în Art. 715, căcĭ nimic nu ne face a presupune că Art. 716 ar fi derogat la Art. 715. [5])

b) Vênzarea averei nemișcătoare.

Art. 717.—El (moștenitorul beneficiar) nu poate vinde imobilele de cât după formele prescrise de procedură. El dă mandat creditorilor ipotecarĭ și trebue adaos, *sau privilegiațĭ*), [6]) *care au făcut cerere*, [7]) a primi prețul.

---

[1]) Comp. Laurent. IX. 394. Demolombe. XV. 376. Demante. III. 128 bis, V. Vedĭ și *infrà*, p. 409, nota 3.

[2]) In cât privește mobilele pe care el nu le înfățoșază în natură, el va respunde prețul lor, după inventar, și chiar daune, după împrejurărĭ. (Comp. Art. 397.) Ducaurroy. II. 624. Demolombe. XV. 372.

[3]) Depreciarea *(pretium)* consistă în micșorarea prețuluĭ lucruluĭ, fără nicĭ o stricare, prin efectul timpuluĭ, al schimbărei de modă sau de obiceiurĭ. Demolombe. XV. 238. Laurent. X. 147. Depreciare.

[4]) Deteriorarea este ponosirea sau stricarea unuĭ lucru care se face din vechime.—Din acest cuvênt s'a dedus de unĭĭ că moștenitorul beneficiar poate să întrebuințeze mobilele în folosul seu și că el nu va respunde de deteriorarea care ar proveni din usul seu. (Art. 528 și 1568.) Demolombe. XV. 177. Demante. III. 128 bis, I. Această părere a remas însă isolată, pentru că el fiind obligat a lichida întregul activ al moștenirei și a da samă despre el, nu poate fi comparat ca un usufructuar. Laurent. X. 144, 147. Vedĭ și *suprà*, p. 400, nota *in fine*. Deteriorare. Moștenitorul nu se poate servi de mobilele moștenirei. Controversă.

[5]) Demolombe. XV. 238. Arntz. II. 1458. Ducaurroy. II. 624. Laurent. X. 123. Aubry et Rau. V. § 618, nota 18, p. 198.—Vedĭ însă Bilhard. *Bénefice d'inventaire.* No. 69.

[6]) Marcadé. III. 261. Duranton. VII. 34. Berriat St. Prix. II. 2850.

[7]) Aceste cuvinte cuprind o inesactitate, căcĭ privilegiile și ipotecile fiind înscrise în anume condicĭ (Art. 1738, 1780 urm.), creditoriĭ privilegiațĭ și ipotecarĭ sunt cunoscuțĭ, fără nicĭ o cerere din partea lor. Dacă Art. 717 vorbește de o asemene cerere, causa este că, în dreptul vechiŭ, ipotecile erau oculte, ca și la Romanĭ, încât creditoriĭ trebueau să se arăte ca să fie cunoscuțĭ. Inesactitate de tecst.

Astădĭ, de și creditoriĭ se pot arăta la tribunal (Art. 569 Pr. Civ.), totuși eĭ n'au interes de a o face, pentru că grefierul *ex officio* e dator, prin îngrijirea președintelui, să formeze o listă specială despre toate inscripțiile de privilegiile și ipotecile ce esistă asupra imobiluluĭ (Art. 570 Pr. Civ.), ear judecătorul comisar formează tabloul de ordine al creditorilor, adecă al rênduluĭ după care eĭ urmează a fi plătițĭ, conform cu titlurile lor de preferință. (Art. 573 Pr. Civ.)

(Art. 718, 1746 urm. 1722, 1737, 1790, 1805 C. C. Art. 683 urm. 703-705 Pr. Civ. Art. 351 C. Pen. Art. 806 C. Fr.)

Art. 705. Pr. Civ.—Moştenitorul beneficiar se va socoti moştenitor pur şi simplu, dacă a vêndut imobilele fără a se conforma regulelor de procedură. (Art. 689, 717 C. C. A. 681 urm. 703 urm. Pr. Civ. Art. 988 Pr. fr.)

Moştenitorul beneficiar [1]) nu poate să vêndă imobilele de moştenire, de cât după formele prescrise de procedura civilă pentru vêndarea imobilelor unuĭ minor [2]) (Art. 683—690, 704 Pr. Civ.), cu învoirea preşedinteluĭ tribunaluluĭ loculuĭ, unde s'a deschis moştenirea. [3]) (Art. 703 Pr. Civ.) Ordonanţa de adjudecare nu va fi decĭ supusă recursuluĭ în casaţie. Veḑĭ *infrà*, espl. Art. 736 § 2. Dacă moştenitorul nu s'a conformat legeĭ şi a vêndut imobile fără îndeplinirea legiuitelor formalităţĭ, vêndarea nu va fi nulă, după cum ea ar trebui să fie în realitate, [4]) ci el se va socoti moştenitor pur şi simplu. (Art. 705 Pr. Civ.) Aceasta este un caz de renunţare tacită la beneficiul de inventar. [5])

El autorisă pe creditoriĭ ipotecarĭ sau privilegiaţĭ, orĭ le dă

---

[1]) Moştenitorul pur şi simplu are libera dispoşiţiune a tuturor bunurilor moştenireĭ, pentru că lucrează numaĭ ca proprietar, fără a representa pe nimene.

[2]) Moştenitorul beneficiar se va putea face însuşĭ adjudecatar, deşi nimine nu poate să fie în acelaşĭ timp şi vêndĕtor şi cumpărător, pentru că interesele sale sunt deosebite de acele ale moştenireĭ. La această soluţiune nu se opune Art. 1308. Répert. Dalloz. *Succes.* 871.—*Contrà.* Carré-Chauveau. V. (partea II) Quest. 2513 bis.

[3]) Mobilele se vor putea vinde fără nicĭ o autorisare, de vreme ce Art. 702 Pr. Civ., care prescrie autorisarea preşedinţială şi pentru vêndarea mobilelor, vorbeşte *de acel chiemat care n'a primit încă moştenirea* (Art. 707 C. C.), ear nu de moştenitorul care a primit moştenirea. Veḑĭ *suprà*, p. 406, nota 1, unde se arată controversa. Prin urmare, din causa uneĭ lacunĭ care esistă în lege, moştenitorul nu va putea vinde fără autorisarea justiţieĭ un imobil de vr'o câteva sute de leĭ, pe când el va putea vinde fără nicĭ o autorisare efecte publice de sute de mĭĭ de leĭ.

[4]) Neîndeplinirea formelor legale din partea curatoruluĭ uneĭ moşteniri vacante va atrage din contra nulitatea vêndăreĭ. Arntz. II. 1471. Veḑĭ *infrà*, esplic. Art. 726, 727.

[5]) Laurent. IX. 394 şi X. 152. Demolombe. XV. 172, 365, 376. Intr'un alt sistem, se susţine că creditoriĭ pot, după interesul lor, să lese pe moştenitor în condiţiunea de moştenitor beneficiar sau să'l facă a fi declarat moştenitor pur şi simplu (veḑĭ Mourlon. II. 297, nota 1), ceea ce este inadmisibil, pentru că însuşĭ Art. 705 Pr. Civ. decide că moştenitorul se va socoti moştenitor pur şi simplu. Moştenitorul poate renunţa la beneficiul de inventar şi în mod espres, fie prin o anume declaraţie într'un act autentic sau privat, fie prin însuşirea într'un act a calităţeĭ de moştenitor pur şi simplu. (Art. 689.) Demolombe. XV. 364, 365. Laurent. IX. 392 urm. Veḑĭ şi *suprà*, p. 393, nota 2, *in fine*. Moştenitorul beneficiar, ca şi acel pur şi simplu, nu poate însă renunţa la moştenire. *Semel heres, semper heres.* Veḑĭ *suprà*, p. 328 şi 393, nota 2.

mandat, după cum se esprimă testul, [1]) a primi direct de la cumpărător prețul eșit din vênḑarea imobilelor, căcĭ el nu poate încasa partea din preț până la care se urcă suma privilegiilor și a ipotecilor. [2])

Din faptul că legiuitorul se ocupă în Art. 616 și 617 numaĭ despre vênḑarea mobilelor și a imobilelor resultă că moștenitorul beneficiar nu poate să facă alt act de dispoziție, fără a renunța prin aceasta însuși tacitamente la beneficiul de inventar și fără a deveni moștenitor pur și simplu. [3]) (Argument din Art. 705 Pr. Civ.) Acte de dispoziție.

---

[1]) Moștenitorul care n'a autorisat pe creditorĭ a primi direct banĭ va putea fi supus de către creditorĭ sau legatarĭ la darea uneĭ cauțiunĭ solvabile pentru porțiunea prețuluĭ imobilelor nedelegată. (Art. 718.)

[2]) Adjudecatarul imobilelor supuse unuĭ privilegiŭ sau ipotecĭ nu este în drept a plăti prețul vênḑăreĭ în mânele moștenitoruluĭ, cu toate că acest din urmă este și vênḑător și proprietar, pentru că el nu vinde ca proprietar, ci ca administrator. Cumpărătorul va plăti decĭ prețul direct creditorilor, după delegațiunea moștenitoruluĭ (Art. 717), ear în lipsă de înțelegere între parțĭ, va depune banĭ la casa de consemnație, de unde creditorĭĭ îĭ vor primi după tablou. (Art. 573 urm. Pr. Civ.)

Decĭ, dacă adjudecatarul ar da banĭ moștenitoruluĭ, el n'ar fi liberat în privința creditorilor privilegiațĭ sau ipotecarĭ, și ar fi espus a plăti de al doile, la caz de insolvabilitate din partea moștenitoruluĭ. Laurent. X. 146, 154. Arntz. II. 1460. Demolombe. XV. 286. Aubry et Rau. V. § 618, p. 200.—Veḑĭ însă Mourlon (II. 296), după care cumpărătorul ar putea să plătească prețul în mânele moștenitoruluĭ, pentru ca el să'l distribue creditorilor. Faptul însă din partea moștenitoruluĭ de a primi banĭ proveniți din vênḑarea imobilelor ipotecate sau supuse unuĭ privilegiŭ nu ar atrage perderea beneficiuluĭ de inventar. Arntz. II. 1460. Aubry et Rau, *loco cit.* n. 25.

Faptul din partea moștenitoruluĭ de a primi banĭ proveniți din vênḑarea imobilelor ipotecate face însă ca acești banĭ să se confundă în mânele luĭ cu restul activuluĭ mobiliar al moștenireĭ, și astfel să poata fi urmăriți de către creditorĭĭ chirografarĭ. Veḑĭ însă Cas. Fr. Pand. Période pe 1890. 1. p. 51.

Dacă toțĭ creditorĭĭ sunt de acord asupra ranguluĭ și ordineĭ în care eĭ urmează a fi plătiți, cumpărătorul va plăti direct fie căruia din eĭ creanța sa. Dacă esistă însă contestațiunĭ, banĭ se vor depune la casa de consemnație (Art. 551, 688 Pr. Civ.), și se va procede de către judecătorul comisar la facerea unuĭ tablou de ordine. (Art. 573 urm. Pr. Civ. (Comp. Laurent. X. 156.)

[3]) Laurent. IX. 394 urm. 401 urm. Veḑĭ și *suprà*, p. 400. Această părere este cu atât maĭ admisibilă, cu cât Art. 705 din pr. civ. nu cuprinde o pedeapsă (maĭ ales la noĭ, unde Art. 899 din pr. fr., care rostește cuvêntul de *pedeapsă* se vede eliminat), ci o renunțare tacită la beneficiul de inventar, în cât nu se poate ḑice cu succes că Art. 705 Pr. Civ. n'ar fi aplicabil la alte casurĭ neprevĕḑute de lege. Veḑĭ Laurent. IX. 394 și X. 152. Veḑĭ și *suprà* 407 și 408, tecst și nota 5.

3° *Obligaţiunea moştenitoruluĭ de a da cauţiune.*

Art. 718.—El este dator, dacă creditoriĭ sau alte persoane interesate (adecă legatariĭ) o cer, să dea cauţiune solvabilă pentru *preţul* [1]) mişcătoarelor cuprinse în inventar şi pentru porţiunea preţuluĭ imobilelor nedelegată creditorilor ipotecarĭ. [2]) De nu se va da această cauţiune, se vor vinde mişcătoarele, şi preţul lor se va depune, ca şi porţiunea nedelegată din preţul imobilelor, spre a se întrebuinţa la desfacerea sarcinelor succesiuneĭ. (Art. 541, 566, 716, 717, 1244, 1675 urm. C. C. Art. 392-396 Pr. Civ. Legea din 8 Aug. 1876 p. org. caseĭ de depuneri şi consemnaţiuni. Art. 807 C. Fr.)

Moştenitorul beneficiar [3]) poate [4]) în tot-deauna să fie obligat, după cererea creditorilor sau a altor persoane interesate, adecă a legatarilor, [5]) să deie o cauţiune solvabilă [6]) până la concurenţa valoreĭ mobilelor corporale sau incorporale (Demolombe XV, 243) cuprinse în inventar [7]) şi a porţiuneĭ preţuluĭ imobi-

---

[1]) *Preţul* nu însemnează aicĭ, ca maĭ la vale, echivalentul în banĭ a mobilelor vêndute, ci *valoarea* acelor obiecte, pe care însăşĭ legea le presupune nevêndute. (Art. 718 § 2.) Am avut însă ocasiunea de a observa de maĭ multe orĭ până acum că legea noastră, din causa uneĭ lacune regretabile, nu cere preţeluirea avereĭ mişcătoare. Veḑi *suprà*, p. 377, nota 2 şi 292, nota 3.

[2]) Şi trebue adaos sau privilegiaţi. Veḑi *suprà*, p. 407, nota 6.

[3]) Această dispoziţie se aplică orĭ căruĭ moştenitor beneficiar, fie el cât de solvabil, şi chiar în casurile când acceptarea beneficiară este silită. (Art. 405, 693.) Demolombe. XV. 240. Arntz. II. 1461. Toullier D. II (partea II) 386, nota a.

Moştenitorul pur şi simplu nu e supus la darea de cauţiune, pentru că creditoriĭ au în contra luĭ destulă garanţie, de vreme ce el respunde cu toată averea luĭ *ultra vires emolumenti.* Laurent. X. 125. Mourlon. II. 300.

[4]) Moştenitorul beneficiar nu va da cauţiune de cât dacă aceĭ interesaţi o vor cere. (Comp. Art. 1244 privitor la barbat în privinţa doteĭ.) Laurent. X. 126.—Usufructuarul este din contra obligat a da cauţiune, fără nicĭ o cerere. (Art. 541, 566.) Cump. şi A. 1762 urm.

[5]) Laurent. X. 126. Ducaurroy. II. 630.—După unĭĭ, moştenitorul nu va fi obligat a da cauţiune, de cât atunci când ea se va cere de toate părţile interesate, căcĭ cererea numaĭ a uneia din ele ar fi o presumţie că moştenitorul este solvabil. Maleville asupra Art. 807. Comp. şi Laurent. X. 126.—După alţiĭ însă, fie care persoană interesată va putea cere în parte darea cauţiuneĭ, ceea ce pare a fi admis şi de Art. 992 din pr. fr., eliminat la noĭ. Demolombe. XV. 241. Ducaurroy. II. 630. Demante. III. 131.

[6]) Cauţiunea (*statisdatio*) consistă într'o persoană capabilă de a contracta, care posedă avere îndestulătoare spre a garanta pe creditorĭ şi care îşĭ are domiciliul în resortul curţeĭ la care ea trebue să se deie. (Art. 1659, 1660, 1675.)

[7]) Cauţiunea nu garantează întreaga administraţie a moştenitoruluĭ, de unde resultă că ea nu se aplică la fructele ce ar produce averea de moştenire (comp. Art. 975 din codul Italian, care pre-

lelor nedelegată, adecă neplătită creditorilor ipotecarĭ sau privilegiaţĭ, căci numai acea porţiune ar putea cel mult să între în mânele luĭ. [1])

Cauţiunea va garanta şi banĭ ce moştenitorul ar încasa de la debitorul moştenireĭ, cu toate că legea nu este formală în această privinţă. (Mourlon. II. 299.)

Această cauţiune se va cere pe calea judecătorească şi se va da conform Art. 392—396 din procedura civilă. Ea fiind legală, va putea fi înlocuită prin un amanet sau prin o altă asigurare îndestulătoare. [2]) (Art. 1676.)

Consecinţele nedăreĭ cauţiuneĭ.

Dacă moştenitorul nu va da această cauţiune, el nu va perde beneficiul de inventar, însă mobilele vor fi vêndute după cererea părţilor interesate, şi preţul eşit din vêndare, dimpreună cu ceilalţĭ banĭ încasaţĭ de dênsul, precum şi porţiunea nedelegată, adecă neplătită din preţul imobilelor, se vor depune la casa de consemnaţie (L. din 8 Aug. 1876) spre a se întrebuinţa la plata sarcinilor moştenireĭ, remânênd ca ceea ce va prisosi peste plata datoriilor şi a legatelor să se restitue moştenitoruluĭ. (Art. 718 § 2.)

4° *Ordinea în care creditoriĭ şi legatariĭ trebue să fie plătiţĭ, şi recursul lor.*

Art. 719.—Dacă uniĭ din creditorĭ [3]) se opun, eredele beneficiar nu poate plăti de cât după ordinea şi chipul regulat de judecător.—Dacă creditoriĭ *(sau legatariĭ)* nu se opun, eredele plăteşte creditorilor şi legatarilor, după rêndul cereriĭ. (Art. 720, 721, 1719 urm. 1790 urm. C. C. Art. 450 urm. 573 urm. 585 urm. Pr. Civ. Art. 789 urm. Cod. Com. noŭ. Art. 808 C. Fr.)

Art. 720.—Creditoriĭ (şi trebue adaos *sau legatariĭ*) ce nu se opun şi care se presintă, după lămurirea socotelelor şi plata *reliquatelor*, [4]) nu au recurs de cât în contra legatarilor; aceia care se presintă înaintea lămurireĭ socotelelor şi plăţeĭ reliquatelor vor avea recurs şi în contra

---

vede din contra garantarea fructelor imobilelor), nicĭ la mobilele necuprinse în inventar, nicĭ la greşele ce ar putea să comită moştenitorul. Demolombe. XV. 243. Laurent. X. 127. Casaţia franceză, simţênd că legea e defectuoasă, a căutat a se pune mai pre sus de ea hotărînd că administraţia poate fi retrasă moştenitoruluĭ, când averea sa personală nu ar presenta nicĭ o garanţie. (V. Répert. Dalloz. *Succes.* 885.) Această decisie este însă contrarie legeĭ, care conferă moştenitoruluĭ dreptul de administraţie, fără nici un control, supunêndu'l la o respundere derisorie. Comp. Laurent. X. 129.

[1]) Am vĕdut însă *suprà*, p. 409, nota 2, că cumpărătorul nu este în drept a plăti preţul vĕdĕreĭ în mânele moştenitoruluĭ, fără a se espune a plăti de douĕ orĭ.

[2]) Demol. XV. 247. Laur. X. 128. Aubry et Rau. V. § 618, p. 205.

[3]) Şi trebne adaos *sau din legatarĭ*. Vedĭ p. 412, nota 5. Comp. şi Art. 976 din codul Italian.

[4]) *Reliquatul* este restul remas în mânele moştenitoruluĭ, după închierea definitivă a socotelelor.

creditorilor plătiți înaintea lor. [1]) (Art. 714, 719, 893, 896, 902, 905, 909, 1743 C. C. Art. 247 Cod. Com. vechiŭ. Art. 809 § 1 C. Fr.)

Art. 721.—Creditoriĭ [2]) ce se opun vor avea recurs și în contra eredeluĭ. [3]) (Art. 715, 719 C. C.)

Art. 722.—In toate casurile prevĕḑute de Art. 720 și 721, [4]) recursul se prescrie după espirarea termenuluĭ de treĭ anĭ, care începe din ḑiua lămurireĭ socotelelor și a plăteĭ reliquatuluĭ. (Art. 714, 719, 1837 urm. C. C. Art. 809 § 2 C. Fr.)

Plata creditorilor privilegiați și ipotecarĭ. Art. 717.

Prețul eșit din vênḑarea imobilelor asupra cărora există un privilegiŭ sau o ipotecă, aparține, după cât am vĕḑut p. 409, creditorilor privilegiați sau ipotecarĭ, care sunt delegați de către moștenitor spre a'l primi direct de la cumpărător. (Art. 717.) Dacă toți creditoriĭ nu sunt de acord și se ivesc contestațiunĭ, se va procede la facerea unuĭ tablou de ordine. (Art. 719 C. C. și 573 urm. Pr. Civ.)

Plata creditorilor chirografarĭ și a legatarilor. Art. 719.

In cât privește însă sumele provenite din vênḑarea mobilelor orĭ a imobilelor neipotecate, sau din încasarea creanțelor defunctuluĭ, precum și partea din preț a imobilelor care n'ar fi fost afectată la plata creditorilor privilegiați sau ipotecarĭ, trebue să distingem între casul când există o opositie din partea creditorilor sau a legatarilor, și casul când nu există nici o opositie din partea lor.

1° *Despre casul în care există creditorĭ sau legatarĭ oponenți.* (*Art. 719 § 1.*)

Dacă unĭ din creditorĭ sau legatarĭ [5]) au declarat că se

[1]) Partea a doua a Art. 720 nu există nicĭ în codul francez, de unde ea a fost eliminată de către consiliul de Stat (V. Arntz. II. 1464), nicĭ în acel Italian (Art. 977), de unde resultă că cestiunea în Francia e controversată, unĭĭ fiind de părerea admisă de legiuitorul nostru (Mourlon. II. 307. Marcadé. III. 266), ear alțiĭ de părere contrarie. (Arntz. II. 1464. Demolombe. XV. 325. Laurent. X. 168. Ducaurroy. II. 632 etc.)

[2]) Și trebue adaos *și legatariĭ*, căcĭ Art. 721 se aplică și la legatarĭ prin analogie. Demolombe. XV. 307. Laurent. X. 173. Veḑĭ și recursul ce au legatariĭ oponenți, p. 414, la Art. 721. Art. 721 lipsește în codul francez, însă soluțiunea este aceeași. (Argum. din Art. 808, 809 C. fr.) Aubry et Rau. V. § 618, nota 31. Laurent. X. 161. Demolombe. XV. 301 urm.

[3]) Și trebue adaos *și în contra legatarilor și a celorlalți creditorĭ plătiți în mod arbitrar.* (Arg. din A. 720.) Veḑĭ *infrà*, p. 414, tecst și n. 1.

[4]) Tecstul oficial al Art. 722 vizează din eroare Art. 719, căcĭ acest tecst nu se ocupă de recursul creditorilor.—Mai este încă de observat că, în codul francez, Art. 722 nu figurează ca tecst a parte, ci formează § 2 al Art. 720 (809 fr.), în cât acolo există o controversă care nu mai are ființă la noĭ, de vreme ce legiuitorul nostru a admis părerea luĭ Aubry et Rau (V. § 628, nota 38.)

[5]) Deși tecstul Art. 619 nu vorbește de cât de creditorĭ, totuși nu

opun [1]) la plată, moştenitorul beneficiar nu va plăti pe creditorĭ şi legatarĭ de cât după ordinea şi chipul regulat de judecătorul însărcinat cu facerea tablouluĭ. (Art. 450 urm. 573 urm. Pr. Civ.) Tabloul va cuprinde maĭ întâĭ pe creditorĭ, şi apoĭ pe legatarĭ. [2]) (Argum. din Art. 720) „*Bona intelliguntur cujusque quæ deducto ære alieno supersunt.*" (L. 39 § 1. Dig. Lib. 50 Tit. 16.)

Cât pentru creditorĭ, se va urma conform Art. 1719 şi urm., adecă se vor plăti: 1° creditoriĭ privilegiaţĭ; 2° creditoriĭ ipotecarĭ, după rangul lor; 3° şi in fine, creditoriĭ chirografarĭ, fiecare in proporţiune cu creanţa sa, dacă nu sunt banĭ îndeajuns. Legea nu deroagă la dreptul comun de cât atuncĭ când nu esistă opositie din partea creditorilor sau a legatarilor. (Laurent. X. 155. Demolombe. XV. 295.)

Recursul creditorilor oponenţĭ. Art. 721.

Moştenitorul beneficiar care, neţinênd socoteală de opositiile creditorilor sau a legatarilor, ar fi făcut plăţĭ arbitrare va fi obligat a despăgubi pe creditorĭ şi legatarĭ cătră care el ar fi culpabil de o greşală gravă (Art. 715), plătindu-le suma ce li s'ar fi cuvenit, dacă s'ar fi făcut plăţile după tabloul de ordine întocmit de judecătorul comisar. [3]) (Art. 721.)

---

maĭ încape nicĭ o îndoeală că el este aplicabil şi legatarilor prin analogie. (Art. 714 § 1.) Demolombe. XV. 297. Ducaurroy. II. 631. Laurent. X. 173. Berriat St. Prix. II. 2855. Marcadé. III. 263. Demante. III. 132.—Creditoriĭ a căror creanţă este cu termen sau condiţională pot forma şi eĭ opositie (Art. 1016), deşi creanţa lor nu devine esigibilă prin acceptarea beneficiară, precum am vĕḑut *suprà*, p. 373. Demolombe. XV. 298. Massé-Vergé. II. p. 352, nota 32. (Veḑĭ şi Laurent. X. 153.)

Formele opositieĭ. Controversă.

[1]) Legea nearătându-ne formele în care trebue să se facă asemene opositie, se va considera ca oponent creditorul sau legatarul care prin orĭ ce act (cele de maĭ multe orĭ o notificare) va aduce la cunoştinţa moştenitoruluĭ beneficiar esistenţa creanţeĭ sau a legatuluĭ seu şi voinţa de a fi plătit. Arntz. II. 1463. Demolombe. XV. 299. Chabot, Art. 808, No. 1. Cas. Fr. D. P. 66. 1. 257. D. P. 66. 1. 257. D. P. 71. 1. 302. D. P. 73. 1 256. Trib. Châtillon. D. P. 62. 3. 37.—Notificarea titluluĭ creanţeĭ sau a testamentuluĭ care ar cuprinde legatul ar fi decĭ, după părerea generală, considerată ca o opositie.—Veḑĭ însă în sens contrar, Laurent. X. 157. Inscripţiunea unuĭ privilegiŭ sau a uneĭ ipotecĭ n'ar putea însă fi considerată ca o opositie. Demolombe. XV. 299.

[2]) Aubry et Rau. V. § 618, p. 201. Marcadé. III. 263. Mourlon. II. 302. Arntz. II. 1463. Demolombe. XV. 295. Laurent. X. 155, 171. Cas. Fr. D. P. 61. 1. 457. Veḑĭ Art. 1052 şi 1059 Cod. Calimach.

[3]) Din faptul că creditoriĭ şi legatarĭĭ oponenţĭ au recurs în contra moştenitoruluĭ care n'a plătit conform Art. 719, resultă că el nu perde beneficiul de inventar prin aceste plăţĭ neregulate, căcĭ dacă el ar perde acest beneficiŭ, plăţile făcute de dênsul ar fi valide în privinţa celor-lalţĭ creditorĭ. Laurent. X. 161. Demolombe. XV. 301. Arntz. II. 1463. Aubry et Rau. V. § 618, nota 30.—*Contrà*,

Creditorii oponenți ar avea de asemenea recurs în contra acelora (fie creditorĭ sau legatarĭ) care ar fi fost platiți arbitrar, pentru a'i sîli la restituirea sumelor ce eĭ ar fi primit peste ceea ce li s'ar fi cuvenit după o distribuire făcută în mod regulat. [1]) (Argument din Art. 720.)

Recursul legatarilor oponenți. Art. 721.

Legatarii avênd și eĭ dreptul de a face opositie (vedĭ *suprà* p. 412, nota 5), trebue să aibă și un recurs, căcĭ altfel dreptul lor ar fi lipsit de orĭ ce sancțiune și garanție.

Legatarii, care conform Art. 719 s'au opus la plată, vor avea decĭ un recurs direct în contra moștenitoruluĭ care a făcut plățĭ arbitrare, cu toată opositia lor, căcĭ acest moștenitor a calcat Art. 719, comițênd astfel o greșală gravă. (Art. 715.) (Vedĭ *suprà*, p. 413.)

Eĭ vor avea de asemenea recurs în contra celorlalți colegatarĭ care au fost plătiți în detrimentul lor, căcĭ eĭ avênd un drept egal, moștenitorul nu putea să plătească pe unii în detrimentul altora. [2])

Chabot, Atr. 808, No. 2, părere care nu se vede admisă de anotatorul seu, Belost-Jolimont (observ. 1 asupra Art. 808.)

[1]) Recursul creditorilor oponenți în contra legatarilor este afară din orĭ ce îndoeală, căcĭ dacă creditorii neoponenți au un recurs contra legatarilor după Art. 720, *a fortiori*, acest recurs trebue să'l aibă și creditorii oponenți, ca o consecință a principiilor care cârmuesc concursul creditorilor și al legatarilor. Arntz. II. 1463. Laurent. X. 161. Cât pentru recursul creditorilor oponenți în contra celorlalți creditorĭ, plătiți în dauna lor, el resultă prin *a contrario* tot din Art. 720, căcĭ, dacă creditorii neoponenți n'au, după acest tecst, *recurs de cât în contra legatarilor*, creditorii oponenți trebue să maĭ aibă încă un alt recurs, și acest recurs nu poate să fie de cât în contra creditorilor plătiți în dauna lor. Laurent. X. 161. Aubry et Rau. V. § 618, nota 31, p. 201. Demolombe. XV. 302, 303. Belost-Jolimont asupra luĭ Chabot, observ. 1 asupra Art. 808.

Recursul creditorilor oponenți în contra celorlalți creditorĭ și a legatarilor nu poate să fie de cât o acțiune directă în anulare a plățeĭ făcute, sau o acțiune pauliană, dacă plățile au fost făcute în frauda drepturilor lor. (Art. 975.) In orĭ ce caz, nu poate să fie vorbă în specie de o acțiune în repetițiune a unuĭ lucru nedebit (Art. 993), pe care creditorii ar esercita-o în numele moștenitoruluĭ (Art. 974), după cum pe nedrept susține Demante (III. 132 bis, II), căcĭ plata nu s'a făcut din eroare, precum cere Art. 993, ci în mod arbitrar, fără a se ține samă de opositiile facute. Comp. Laur. X. 162.

Recursul creditorilor oponenți se va prescrie prin treĭ anĭ, ear nu prin 30, controversa care esistă în Francia asupra acestuĭ punct ne maĭ avênd ființă la noĭ. (Vedĭ esplic. Art. 722.)

[2]) Laurent. X. 173. Demolombe. XV. 307.—Legatarii oponenți n'ar avea însă nicĭ un recurs contra creditorilor plătiți înaintea lor, pentru că eĭ nu ieu de cât ceea ce remâne după plata datoriilor. *Non sunt bona, nisi deducto ære alieno.* Vedĭ *suprà*. p. 413.

Cât pentru recursul creditorilor şi legatarilor neoponenţi, veḑi *infrà*, esplic. Art. 720. Art. 720.

Oposiţiile făcute de cătră unii din creditorĭ sau legatarĭ nu profită acelora care nu s'au opus la plată, căcĭ oposiţia este un drept individual a fie-căruia. [1]) Creditoriĭ care n'au făcut oposiţie vor cădea decĭ în a doua ipotesă prevĕḑută de Art. 719. Ar fi fost însă mult maĭ bine dacă legiuitorul ar fi organisat o acţiune colectivă, fiind că este vorba de interese comune. Oposiţia este un drept individual.

2° *Despre casul in care nu esistă creditorĭ sau legatarĭ oponenţĭ. (Art. 719 § 2.)*

Când nu esistă oposiţiĭ nicĭ din partea creditorilor, nicĭ din partea legatarilor, moştenitorul beneficiar poate, prin derogaţiune la Art 1719, şi chiar trebue să plătească în integral legatele şi creanţele esigibele (Demol. XV. 309. Laurent. X, 164) tuturor legatarilor şi creditorilor, fie eĭ chirografarĭ sau privilegiaţĭ asupra mobililor [2]) (Art. 1729 urm.), după rêndul cereriĭ fie căruia, şi după cum se presintă, [3]) fără a mai ţinea in samă causele legitime de preferinţă, şi fără a putea refusa plata cerută de un creditor sau legatar sub cuvênt că ar mai fi şi alţiĭ, de unde resultă că legatariĭ vor putea, în lipsa uneĭ oposiţiunĭ, să fie plătiţi înaintea creditorilor, dacă au fost mai deligenţĭ, [4]) căcĭ cre-

[1]) Aubry et Rau. V. § 618, p. 202. Demolombe. XV. 296. Laurent. X. 158, 170. Bonachi. III. p. 195.

[2]) Demolombe. XV. 309. Ducaurroy. II. 631. Bonachi. III. p. 197.

Cât pentru creditoriĭ ipotecarĭ sau privilegiaţĭ asupra imobilelor, eĭ vor fi pătiţĭ din preţul imobiluluĭ vêndut conform Art. 717. —Laurent (X. 164) şi Mourlon (II 304), întemeinduse pe împrejurarea că Art. 719 § 2 vorbeşte de creditorĭ, fără a face nicĭ o distincţiune, susţin că legatariĭ şi creditoriĭ chirografarĭ care ar fi maĭ diligenţĭ ar putea fi plătiţĭ din preţul imobiluluĭ, chiar înaintea creditorilor ipotecarĭ sau privilegiaţĭ, ceea ce este inadmisibil, căcĭ, sau moştenitorul a făcut delegaţiunea prevĕḑută de Art. 717, şi creditoriĭ se mulţumesc cu dênsa, şi în asemene caz, eĭ vor fi plătiţĭ direct de cumpărătorul imobiluluĭ, sau în lipsă de delegaţiune orĭ de înţĕlegere între creditorĭ, adjudecatarul a depus baniĭ la casa de consemnaţie conform Art. 551 şi 668 Pr. Civ., şi în asemene caz, eĭ vor fi plătiţĭ la tablou, fie care după rangul seu. Veḑi *suprà*, p. 409, tecst şi nota 2. Creditorĭ ipotecarĭ şi privilegiaţĭ asupra imobilelor. Controversă.

[3]) Plata trebue să se facă îndată ce moştenitorul are banĭ disponibilĭ, fără a se aştepta ca toată averea să fie prefăcută în banĭ. (Comp. Art. 789 urm. Cod. Com. noŭ.) Demol. XV. 313. Laur. X. 154.

[4]) Arntz. II. 1463. Demolombe. XV. 309. Laurent. X. 171. Marcadé. III. 263. Mourlon. II. 304. „*Et es satisfaciant, qui primi veniant creditores, et si nihil reliquum est, posteriores venientes repellantur, et nihil ex sua substanţia penitus heredes amittant.*“ (L. 22 § 4 Cod. Lib. 6. Tit. 30, *de jure deliberandi.*)

ditorii nu trec înaintea legatarilor de cât atunci, când există o opoziție. (Vedi *suprà*, p. 413.)

Moștenitorul se poate plăti singur.

Moștenitorul, la caz de a fi creditorul defunctului, va putea deci se reție pentru dênsul suma ce i s'ar datori, chiar dacă ar fi și alți creditori cu preferință, întru cât acești creditori n'ar fi făcut opoziție.[1]) Nu poate să fie vorba în specie de fraudă în contra creditorilor, căci moștenitorul nu face de cât a usa de facultatea ce'i dă legea, și știut este că: *nullus videtur dolo facere, qui suo jure utitur.* (L. 55. Dig. Lib. 50. Tit. 17.) Acest sistem este însă vicios, pentru că moștenitorul va putea să'și plătească creanța sa îndată după deschiderea moștenirei, și înainte chiar de a se ști că există acceptare beneficiară. [2])

Derogare la dreptul comun. Critică.

Legiuitorul a derogat în acest caz la dreptul comun, credênd că moștenitorul nu putea să fie silit a căuta creditorii care'i sunt necunoscuți, chiar dacă ei ar fi trebuit să fie preferați acelora ce se înfățoșează, și că el nu putea să refuse de a plăti pe acei mai deligenți, făcênd astfel aplicațiunea macsimei: *jura vigilentibus succurrunt, non dormientibus.* Cu atât mai rău pentru acei care sunt absenți! Motivele legei sunt însă departe de a fi satisfăcătoare, căci, între moștenitori unii pot să fie absenți, și acei presenți vor profita de această împrejurare pentru a fi plătiți cei dintâi, cu toate că creanța lor ar fi trebuit să vie tocmai la urmă după dreptul comun.

Deosebire între codul Calimah și dreptul Roman.

Codul Calimach (Art. 1050 lit. d și e) voea din contra ca să se plătească: 1° datoriile amanetare sau ipotecare; 2° datoriile chirografare; și în fine, 3° legatele și milele lăsate de defunct, după ce moștenitorul își oprea mai întâi partea sa legiuită. Vedi și Art. 1059 din același codice.

[1]) Această soluțiune era admisă și la Romani: „*Si verò et ipse (heres) aliquas contra defunctum habeat actiones, non hæ confundantur, sed semilem cum aliis creditoribus per omnia habeat fortunam; temporum tamen prerogativa inter creditores servanda.*“ (L. 22 § 9, *in fine.* Cod. Lib. 6. Tit. 30, *de jure deliberandi.*)

[2]) Laurent. X. 165. Arntz. II. 1463. Demolombe. XV. 310. Aubry et Rau. V. § 618, p. 202. Duranton. VII. 35.

Compensație. Art. 1143 urm.

Din aceste principii resultă consecinți foarte grave în privința compensației, căci, de câte ori un creditor al moștenirei va fi în același timp și debitorul ei, de atâte ori creanța sa se va stânge de drept prin compensație (Art. 1143 urm.), înainte chiar de a avea creditorii mai depărtați timpul material de a se opune la plată, și această compensație va avea loc *ipso jure*, fără nici o cerere. Laurent. X. 166. Trib. Châtillon. D. P. 62. 3. 37. Comp. și Cas. Fr. D. P. 73. 1. 256.—După Toullier (II, partea II) 380, compensarea ar trebui să fie cerută, însă această părere este inadmisibilă, pentru că nici una din condițiile compensației legale nu lipsește în specie.

Recursul creditorilor neoponenți. (Art. 720.)

Creditorii neoponenți care se presintă după închierea socotelelor și plata reliquatului. Art. 720 § 1.

Creditorii neplătiți care n'au făcut opositie și care se înfățoșează *după închierea definitivă a socotelelor și după plata reliquatului*, adecă a restului remas în mânele moștenitorului, n'au nici un recurs în contra moștenitorului care a făcut plățile, căci, el neavênd nici o opositie, putea să plătească ori și cui, după cerere, în basa Art. 719 § 2. Ei nu au de asemenea nici un recurs, din causa negligenței lor, în contra celorlalți creditori care ar fi fost plătiți, pentru că acești din urmă n'au luat de cât ceea ce li se cuvinea, [1]) și creditorii neoponenți sunt în culpă că nu s'au opus la plată, sau că, cel puțin, nu s'au înfățoșat înainte de a se termina lichidarea. [2]) Creditorii neoponenți n'au de cât să sufere consecințele negligenței lor. Ei vor avea însă recurs în contra legatarilor, care ar fi fost plătiți în detrimentul lor, pentru că legatarii nu puteau să vie de cât în urma creditorilor. [3]) „*Non sunt bona, nisi deducto ære alieno.*“

Creditorii neoponenți care se presintă înaintea lămuririi socotelelor. Art. 720 § 2. Deosebire de la codul francez.

Am vorbit până acum despre creditorii neoponenți care se înfățoșează *după* lămurirea socotelelor și plata reliquatului. Ce trebue să decidem în privința creditorilor neoponenți care se presintă *înaintea* închierei socotelelor și a plății reliquatului? Care este recursul ce-l au acești creditori? In Francia, cestiunea e controversată, din causă că lipsește partea a doua a Art. 720, care a fost eliminată de către consiliul de stat. (Vedi *suprà*, p. 412, nota 1.) La noi însă, această controversă nu mai este cu putință, pentru că tecstul nostru prevede ambele ipoteze. Intr'adevĕr, la caz de a se înfățoșa un creditor *înaintea* lămuririi socotelelor și a plății reliquatului, el va putea fără nici o îndoeală să ceară restul activului moștenirei, și dacă acest rest nu ajunge la îndestularea creanței sale, să se întoarcă atât în contra legatarilor cât și in contra creditorilor plătiți înainte și în dauna lui (Art. 720 § 2), nu însă și în contra moștenitorului care putea să plătească fie căruia, întru cât nu era o opositie în regulă. [4]) (Art. 719 § 2.)

[1]) *Repetitio nulla est ab eo, qui suum recepit.* (L. 44. Dig. Lib. 12. Tit. 6.)

[2]) Aceeași soluțiune era admisă atât la Romani (L. 22 § 4—8, Cod. Lib. 6 Tit. 30), cât și în codul Calimach. (Art. 1052.)

[3]) Vedi și *suprà*, p. 413 și 414, nota 2.—Legatarii puteau și ei, ce e dreptul, să conteze pe legatul ce li s'a plătit, însă ei trebue să'l restitue, pentru că nu suferă nici o pagubă, ci scapă numai un câștig (*certant de lucro captando*), pe când creditorii retardatari a căror creanță nu s'au plătit și care esercită recursul lor în contra legatarilor, ar suferi o pagubă reală în lipsa unui asemene recurs (*certant de damno vitando*). Marcadé. III. 264. Arntz. II. 1463. Laurent. X. 169. Aubry et Rau. V. § 618, nota 36. Demol. XV. 317. —Fie care legatar nu va restitui de cât partea sa proporțională.

[4]) Numai creditorii care s'au opus au recurs în contra moștenitoru-

Creditorii care se presintă după lămurirea socotelelor și înaintea plăței reliquatului.

Cât pentru creditorii neoponenți care s'ar presinta *după* încheierea socotelelor, însă *înaintea* plăței restului remas în mânele moștenitoruluĭ, ei vor putea cere această remășiță, avênd în acelașĭ timp recurs pentru ceea ce n'ar ajunge în contra legatarilor, nu însă și în contra creditorilor. (Argum. din Art. 720 § 1.)

Recursul legatarilor neoponenți.

Legatarii neplătiți care n'au făcut opositie la plată n'au recurs nicĭ în contra moștenitoruluĭ, nicĭ în contra creditorilor, care trebue să fie plătiți ceĭ dintâĭ (vedĭ *suprà*, p. 413 și 414, nota 2,) nicĭ în contra celorlalți colegatarĭ care și-ar fi primit legatul lor, pentru că legatarii sunt cu toții în aceeași positie (*certant de lucro captando*). Plata remâne decĭ bună pentru acel care a primit-o, în basa macsimeĭ: *in pari causa, melior est causa possidentis.*[1])

Cât timp ține recursul creditorilor și al legatarilor. Art. 722. Deosebire de la codul francez.

La Romani, recursul ce aveau creditorii neplătiți putea să fie esercitat în termenul ordinar al prescripțieĭ, pe când astădĭ, atât recursul creditorilor cât și acel al legatarilor nu se poate esercita de cât în timp de treĭ anĭ [2]) din ziua încheiereĭ socotelelor și a plăței reliquatuluĭ, [3]) și aceasta în toate casurile prevĕdute de Art. 720 și 721, ceea ce însĕmnează că această prescripție scurtă se aplică atât creditorilor și legatarilor care s'au opus (Art. 720), cât și acelor care nu s'au opus. (Art. 721.) Codul nostru făcênd din această dispositie un articol a parte curmă într'adevĕr controversa care esistă în Francia, admițênd formal părerea luĭ Aubry et Rau (V. § 618, nota 38). (Vedĭ și *suprà*, p. 412, nota 4.)

---

luĭ (Art. 721), pentru că, în asemene caz, el a plătit în disprețul Art. 719 § 1 și a comis o greșală gravă. Vedĭ *suprà*, p. 413 și 414.

[1]) Demolombe. XV. 328. Arntz. II. 1463.—Se admite însă de uniĭ, cu toate aceste, că legatarul neoponent, care s'ar presinta *înaintea* încheiereĭ socotelelor și a plăței reliquatuluĭ, ar avea recurs contra celorlalți colegatarĭ plătiți înaintea luĭ. (Analogie din Art. 720.) Marcadé. III. 268. Vedĭ și Massé-Vergé. II. p. 353, nota 36, *in fine*.

[2]) Și în codul Calimach (Art. 1052, *in fine*), prescripția era tot de *treĭ* anĭ, însă curgea de la sevêrșirea catagrafieĭ. Atât legea veche cât și acea nouă prin derogare la dreptul comun (1890 urm.) au introdus această prescripție scurtă pentru ca interesul creditorilor și al legatarilor care ar fi fost plătiți de moștenitor să nu remâe prea mult timp în suspensie. Ducaurroy. II. 632.

[3]) Sau mai bine zis, din ziua plăței reliquatuluĭ numaĭ, căcĭ legiuitorul presupune că ambele operațiunĭ s'au făcut în același timp. Decĭ, dacă un timp oare-care s'a strecurat între încheierea socotelelor și plata reliquatuluĭ, termenul de 3 anĭ va curge de la această din urmă operație. Demolombe. XV. 319. Toullier. D. II. (partea II) 384. Aubry et Rau. V. § 618, nota 37.—Vedĭ însă Duranton (VII 35), a căruĭ părere a remas isolată, ca una ce e contrarie chiar tecstuluĭ.

Plata cheltuelelor pentru peceți, inventar, darea socotelelor etc.

Art. 723.—Cheltuelele pentru peceți, pentru facerea inventarului și pentru darea socotelelor privesc succesiunea. (Art. 681, 708 urm. 714, 730-732, 919, 1729 C. C. Art. 145, 656 urm. Pr. Civ. Art. 810 C. Fr.)

Cheltuelele la care pot să deie loc punerea peceților, inventarul, darea socotelelor, înmormêntarea defunctului (Art. 1729 § 2), procesele care au fost susținute în interesul moștenirei, cu alte cuvinte, cheltuelele de judecată, [1]) și într'un cuvênt, toate cheltuelele de administrație, cu toate că legea nu se esprimă formal în această privință, cad în sarcina moștenirei și se deduc din activul ei înainte de a se plăti datoriile și legatele lăsate de defunct, [2]) pentru că de și beneficiul de inventar, care a provocat aceste cheltueli, este în interesul moștenitorului, totuși, dacă el n'ar fi primit administrațiunea avereĭ, creditorii și legatarii ar fi fost nevoiți a cere rênduirea unuĭ curator care ar fi avut drept la un onorariŭ.

Creditorii și legatarii avênd deci interes ca moștenirea să fie administrată de cătră moștenitorul beneficiar, este just ca cheltuelele acesteĭ administrațiuni să nu fie in sarcina luĭ: „*Quem sequuntur commoda, eumdem sequi debent incommoda.*“ (L. 10. Dig. Lib. 50 Tit. 17.)

Tacsele de înregistrare care trebue să se plătească după legea timbruluĭ pentru strămutarea proprietățeĭ sunt și ele în sarcina moștenirei (Ar. 33. Legea timbruluĭ din 1886.) Tacse de înregistrare. Controversă.

Dacă moștenitorul beneficiar a plătit aceste tacse fie din activul moștenirei, fie din baniĭ seĭ propriĭ, el le va pune în socoteala cheltuelelor și se vor ținea în samă cu precădere, ca cheltuĭ de gestiune. [3])

---

[1]) In cheltuelele de judecată întră și cheltuelele făcute cu vênțarea mobilelor și a imobilelor (Art. 716, 717), pentru că vênțarea se face după formele prescrise de procedură. Laurent. X. 189. Aceste cheltueli sunt deci privilegiate (Art. 1729 § 1 C. C. și 574 Pr. Civ.), ca și acele ale înmormêntăreĭ. (Art. 1729 § 2.)—Moștenitorul beneficiar nu va suferi de cât cheltuelele de judecată pentru care el ar fi fost personal condamnat, fără repetiție, din causă că ar fi compromis interesele administrațiuneĭ sale. (Art. 145. Pr. Civ.) Cheltueli p. vênțarea mobilelor și a imobilelor.

[2]) Demolombe. XV. 341 urm. Laurent. X. 180. Veți și Art. 919, după care cheltuelele făcute de esecutorul testamentar sunt tot în sarcina moștenireĭ.—Și după codul Calimach (Art. 1050, lit. g.), cheltuelele îngropăreĭ și a grijeĭ mortuluĭ, precum și cheltuelele catagrafieĭ se scădeau din activul moștenireĭ. „*In computatione autem patrimonii damus ei licențiam excipere et retinere quidquid in funus expendit, vel in testamenti insinuationem, vel in inventarii confectionem, vel in alias necessarias causas hereditatis approbaverit sese persolvisse.*“ (L. 22 § 9, *ab initio.* Cod. Lib. 6. Tit. 30.) Dreptul vechiŭ și dreptul Roman.

[3]) Laurent. X. 181. Comp. și C. Paris. D. P. 55. 2. 210.—După alții

SECȚIUNEA IV.

Despre succesiunile vacante.

Condițiunile cerute pentru ca moștenirea să fie vacantă.

Art. 724.—Dacă după espirarea termenelor pentru facerea inventaruluĭ și pentru deliberațiune nu se presintă nimine ca să reclame succesiunea, și dacă nu este nicĭ un erede cunoscut, sau dacă erediĭ cunoscuțĭ s'au lepădat de succesiune, succesiunea este privită ca vacantă. (Art. 695, 706, 725 urm. C. C. Art. 811 C. Fr.)

O moștenire se consideră ca vacantă (*hereditas jacens*) în următoarele treĭ împrejurărĭ: 1° când termenele conferite de Art. 706 pentru facerea inventaruluĭ și pentru deliberare au espirat; [1]) 2° când nu se înfățoșează *nimene* [2]) pentru a cere moștenirea; și în fine, 3° când nu esistă moștenitorĭ [3]) cunoscuțĭ sau când aceĭ

însă, moștenitorul care ar fi plătit *din banĭ seĭ* tacsele de înregistrare n'ar putea să le pue în socoteală, ca pe acele care le ar fi plătit din activul moștenireĭ, ci ar fi subrogat numaĭ în drepturile fisculuĭ, fără nicĭ un privilegiŭ, fiind că Statul nu este privilegiat în această privință. Demolombe. XV. 346. Aubry et Rau. V. § 618, p. 205. Cas. Fr. D. P. 57. 1. 233.

[1]) In timpul acelor termene (3 luni și 40 de ḑile), succesiunea nu este vacantă, ci numaĭ în părăsire, ceea ce nu împedecă pe părțile interesate de a lua mĕsurĭ conservatorĭĭ, de a cere, de esemplu, punerea peceților și chiar rênduirea unuĭ curator provisor. Laurent. X. 184. Demante. III. 135 bis, V. Demolombe. XV. 402, 403.

[2]) Această espresie fiind generală se referă atât la moștenitoriĭ regulați și neregulați, cât și, după unii, chiar la legatariĭ universalĭ. (Veḑĭ *infrà*, nota 3, *in fine*.) Indată decĭ ce se va presinta cine-va spre a lua moștenirea, fie chiar Statul (Art. 652, 680), ea nu maĭ este vacantă, căcĭ ideea de vacanță lasă a se presupune că nimene nu posedă moștenirea. Laurent. X. 185, 190. Arntz. II. 1467. Demolombe. XV. 404-407 și 413. Aubry et Rau. V. § 641, p. 399, nota 2. C. Douai și Paris. D. P. 66. 5. 452. D. P. 63. 2. 206.—Veḑĭ însă Toullier D. II (partea II) 292 și Ducaurroy. II. p. 436, nota la Art. 811.

Nu este de asemene vacantă moștenirea când maĭ multe părțĭ se presintă pentru a o primi, dacă starea lor civilă fiind contestată, nimene nu poate fi trimes în posesiune. In asemene caz, se poate rândui un sechestru judeciar asupra avereĭ remase în litigiŭ, până când părțile își vor constata titlurile pe calea principală. Curtea din Bucureștĭ. Dreptul pe 1875, No. 41.

[3]) In dreptul francez, moștenirea se consideră ca vacantă chiar dacă esistă moștenitorĭ neregulați cunoscuțĭ, și numaĭ esistența moștenitorilor legiuițĭ împedică succesiunea de a fi vacantă, deși eĭ n'au acceptat-o încă, pentru că toțĭ moștenitoriĭ legitimĭ avênd, în Francia, sezina, moștenirea nu este fără posesor și representant, pe când moștenitoriĭ neregulați neavênd sezina, succesiunea este fără re-

cunoscuţi s'au lepădat de moştenire.[1]) (Veḑi şi Art. 962 din codul Calimach citat *suprà*, p. 291, nota 1.)

Când aceste condiţiuni sunt îndeplinite, moştenirea e *privită* ca vacantă, de unde resultă că esistă mai mult o presumţie de vacanţă de cât vacanţă în realitate, căci moştenitorii pot să se presinte cât timp dreptul lor nu este prescris. (Art. 700.) Moştenirea nu va fi deci în realitate vacantă de cât în urma prescrierei dreptului tuturor moştenitorilor, în care caz, moştenirea fiind fără stăpân se va cuveni Statului în basa Art. 646.[2])

Presumţie de vacanţă. Art. 700.

Nu trebue se confundăm moştenirea vacantă cu acea *en déshérence*, adecă lipsită de moştenitori, căci moştenirea este *vacantă* când nu se cere de nimene şi când nu esistă moştenitori cunoscuţi, pe când ea este *en déshérence*, când Statul, în lipsă de alţi

---

presentant cât timp ei n'au cerut de la justiţie trimiterea lor în posesiune. Veḑi Laurent. X. 186 Demante. III. 135 bis, I. Ducaurroy. II. 637.—La noi însă, unde numai descendenţii şi ascendenţii au sezina (Art. 653), ar trebui că numai esistenţa moştenitorilor în linie dreaptă să împedice moştenirea de a fi vacantă, şi într'adevĕr, Curtea noastră supremă a pus în princip că cuvintele *eredĭ cunoscuţi* din Art. 724 se referă la moştenitorii care au de drept posesiunea, ear nu la colateralĭ. (Dreptul pe 1889, No. 69.) Cu toate acestea, espresia *erede* întrebuinţată de Art. 724 fiind generală şi cuprinḑênd pe toţi moştenitorii în genere, trebue să decidem că, dacă defunctul are colateralĭ cunoscuţi, moştenirea nu va fi vacantă, cât timp ei n'au renunţat, ceea ce nu prea este logic. In cât priveşte moştenitorii neregulaţi, se admite în Francia că ei nu împedică moştenirea de a fi privită ca vacantă, chiar dacă n'au renunţat încă.

Cât pentru cestiunea de a se şti dacă moştenirea trebue sau nu să se considere ca vacantă, când esistă legatarĭ universalĭ (Art. 888 urm.), ea este controversată. Veḑi diversele opiniuni în Laurent. X. 186. Demolombe. XV. 410. Aubry et Rau. V. § 641, p. 402. Comp. Art. 980 din codul Italian care vorbeşte de moştenitorii legitimi sau testamentari. Trebue însă să observăm că, la noi, legatarii universalĭ n'a nici o dată sezina, căci ei trebue în tot-deauna s'o ceară fie de la reservatarĭ (Art. 889), fie de la justiţie. (Art. 891.)

Moştenirea este ea vacantă când esistă legatarĭ universalĭ? Controversă.

[1]) Dacă cel întâi moştenitor chiemat la moştenire renunţă, şi esistă alţi moştenitori cunoscuţi cărora le vine rêndul lor după el, moştenirea nu va fi privită ca vacantă. Laurent. X. 187. Aubry et Rau. V. § 641, nota 3, p. 400. Ducaurroy. II. 636. Bonachi. III. p. 204. —*Contrà.* Demolombe. XV. 408. Marcadé. III. 271. Mourlon. II. 314. Arntz. II. 1467. Merlin. Répert. V° *Curateur* § 3, No. 1. Toullier D. II (partea II) 397. După aceşti autori, care se întemeiază mai mult pe vechiul drept francez, moştenirea ar fi vacantă îndată ce moştenitorul din spiţa întâi ar fi renunţat, şi creditorii n'au nevoe se aştepte ca moştenitorii din gradul următor să se pronunţe.

[2]) Comp. Laurent. X. 188. Demolombe. XV. 413 urm. Aubry et Rau. V. § 641, nota 1. Dreptul Statului este deci imprescriptibil, căci el va lua moştenirea în virtutea Art. 646, de câte ori el nu o va mai putea lua ca moştenitor neregulat.

moştenitorĭ, cere trimeterea în posesiunea eĭ (Art 477, 646, 652, 680), de unde resultă că, în acest din urmă caz, rênduirea curatoruluĭ n'are loc şi nu se poate refusa Statuluĭ gestiunea provisorie a moştenireĭ până la îndeplinirea formalităţilor trimitereĭ în posesiune. [1])

Rênduirea unuĭ curator.

Art. 725.—Tribunalul de întâia instantă din districtul în care succesiunea este deschisă numeşte un curator[2]) după cererea persoanelor interesate, sau după aceea a procuroruluĭ. (Art. 95 C. C. Art. 80, 129 § 6, 706 Pr. Civ. L. din 29 Octombrie 1877 p. atribuţiile minist. public. Art. 812 C. Fr.)

O moştenire vacantă nu poate fi lăsată în părăsire, pentru că sunt drepturĭ de esercitat atât în contra cât şi în favoarea eĭ; de aceea, tribunalul de prima instanţă al domiciliuluĭ defunctuluĭ [3]) (Art. 95) rênduieşte în tot-deauna un curator, [4]) nu din oficiu, ca în codul Italian[5]) (Art. 981), ci după cererea părţilor interesate,[6])

---

[1]) Comp. Laurent. X. 189 urm. Demolombe. XV. 413 urm. C. Rennes. şi Metz. D. P. 52. 5. 518. D. P. 56. 2. 224.—Veḑĭ însă o decisie a curţeĭ din Colmar (D. P. 51. 2. 161) care este atât de confusă în cât autorii o declară neînţeligibilă.

[2]) In privinţa celorlalte specii de curatorĭ, veḑĭ Tom. II. p. 264.

[3]) Orĭ ce alt tribunal ar fi decĭ incompetent. Demolombe. XV. 423. Chabot. Art. 812, No. 3. Acest curator nu poate să-şĭ primească puterile sale de cât de la justiţie (Demolombe. XV. 421), şi în orĭ ce caz, tribunalul nu poate numi maĭ mulţĭ curatorĭ. Demolombe. XV. 426. Comp. Art. 999 Pr. fr. (eliminat la noĭ), unde se ḑice că, la caz de concurenţă între doĭ sau maĭ mulţĭ curatorĭ, cel întâĭ numit va fi preferat, fără nicĭ o judecată.—In codul Italian, curatorul se numeşte de către pretor (judecătorul de ocol), şi decretul de nominaţie se publică în estract, după stăruinţa grefieruluĭ, în ḑiarul de anunciurĭ judecătoreştĭ. (Art. 981. Cod. Italian.)

Dreptul Roman.

[4]) Şi la Romanĭ, pretorul rânduea un curator care lua bunurile în stăpânirea sa, de câte orĭ nimene nu cerea posesiunea lor şi era mult timp incertitudine asupra cestiuneĭ de a se şti dacă are să se presinte sau nu cine-va spre a cere moştenirea: „*Si diù incertum sit, heres extaturus, necne sit, causa cognita permitti oportebit, bona rei servandæ causa possideri. Et si ita res urgeat, vel conditio, bonum etiam hoc erit concedendum, ut curator constituatur.*“ (L. 8. Dig. Lib. 42. Tit. 4, *Quibus ex causis in possessionem eatur.*) Comp. Art. 962 din codul Calimach şi Art. 24, partea IV, Cap. 3. Cod. Caragea, citate *suprà*, p. 291, nota 1.

[5]) Numaĭ ministerul public cere rênduirea unuĭ curator din oficiŭ.

[6]) Aceste persoane vor fi, cele maĭ multe orĭ, creditorĭĭ şi debitorĭĭ moştenireĭ, locatarĭĭ, legatarĭĭ, coproprietarĭĭ sau tovarăşĭĭ defunctuluĭ, ceĭ de al treilea care ar voi să esercite o acţiune în revendicare în contra moştenireĭ etc. Demolombe. XV. 421. Laurent. X. 193. Arntz. II. 1469. Aubry et Rau. V. § 642, nota 1, p. 404. Marcadé. III. 273. Ducaurroy. II. 638.

sau a ministeruluĭ public, ca representat al societăţeĭ, care are în tot-deauna interes ca bunurile să fie bine administrate.[1]) (Art. 725 şi Art. 1 lit. b, legea din 29 Octombrie 1877.)

Tribunalul are facultatea de a admite esecutarea provisorie Art. 12 Pr. § 6 iv. a sentinţeĭ prin care rêndueşte un curator, cu sau fără cauţiune, după împrejurărĭ. (Art. 129 § 6 Pr. Civ.)

Cererea de rênduire a curatoruluĭ se va adresa preşedinteluĭ tribunaluluĭ, fără a se chiema pe nimene în contradictor, remânênd însă dreptul de intervenţie şi, la nevoe, dreptul de apel din partea acelor interesaţi. [2])

Dacă s'a rênduit un curator fără ca moştenirea să fi fost vacantă, adecă când, de esemplu, ar fi esistat un moştenitor cunoscut, actele sevêrşite de acest curator, precum şi hotărîrile judecătoreştĭ pronunţate faţă cu dênsul nu vor fi oposabile moştenitoruluĭ, pentru că tot ce s'a făcut este radical nul. Moştenitorul va putea decĭ să revendice bunurile înstrăinate de curator, fără nicĭ o altă formalitate, [3]) şi fără ca ceĭ de al treile să-ĭ poată opune buna lor credinţă. [4])

Maĭ mult de cât atâta, renunţarea din partea acestuĭ moştenitor n'ar face ca actele emanate de la curator sau hotărârile pronunţate faţă cu dênsul să fie oposabile acelor în drept care, prin faptul acesteĭ renunţărĭ, ar fi chiemaţĭ la moştenire, căcĭ renunţarea posterioară a moştenitoruluĭ nu împedică rênduirea curatoruluĭ de a fi avut loc în contra legeĭ, atuncĭ când moştenirea nu era vacantă. [5])

Administraţiunea curatoruluĭ.

Drepturile şi îndatoririle curatoruluĭ.

Art. 726.—Curatorul uneĭ succesiunĭ vacante trebue înainte de toate să constate printr'un inventar succesiunea; el esercită şi urmăreşte drepturile eĭ; respunde la cererile făcute în contra'ĭ; administrează sub

---

[1]) De câte orĭ curatorul se numeşte după cererea uneĭ persoane interesate, conclusiile procuroruluĭ nu maĭ sunt necesare. (Art. 2. L. din 29 Octombrie. 1877.)

[2]) Demolombe. XV. 425. Aubry et Rau. V. § 641, p. 405. Carré-Chauveau. Pr. Civ. T. VI. (partea III) Art. 998, Quest. 3243 bis.

[3]) Laurent. X. 209. Demolombe. XV. 417. Toullier. D. II (partea II) 396. Aubry et Rau. V. § 642, p. 409. Rênduirea curatoruluĭ şi actele făcute de dênsul sunt decĭ neavenite faţă cu moştenitorul, prin aplicaţia Art. 973, şi moştenitorul n'are nevoe de a cere anularea acestor acte.

[4]) Laurent. X. 209.—*Contrà.* Aubry et Rau. V. § 642, p. 410. Demolombe. XV. 417. Toullier. D. *loco cit.* 396.

[5]) Laurent. X. 409. Demolombe. XV. 419. Aubry et Rau. *loco cit.* tecst şi nota 25.—*Contrà.* Massé-Vergé. II. p. 444, nota 4. (Arg. din A. 696.)

îndatorirea de a vărsa numerariul succesiuneĭ, ca și sumele adunate din vêndarea mobilelor și a imobilelor, în casa de deposite și consemnațiuni, și în fine, sub acea de a da socotelĭ. (Art. 111. 391, 406, 540, 701 § 2, 897, 705, 727 C. C. Art. 145, 668 urm. 675, 677 urm. 681 urm. 704 Pr. Civ. L. din 8 August 1876 p. organ. caseĭ de depuneri și consemnațiuni. Art. 813 C. Fr.)

Art. 727.—Dispositiunile secțiuneĭ III din acest cap asupra formelor cerute pentru facerea inventaruluĭ, asupra moduluĭ de administrațiune și asupra socotelelor ce eredele beneficiar este dator să dea, sunt îndatoritoare și pentru curatoriĭ succesiunilor vacante. (Art. 705, 714 urm. C. C. Art. 814 C. Fr.)

Curatorul uneĭ succesiuni vacante, numit conform Art. 725, care ar primi însărcinarea ce i s'a pus de tribunal,[1]) întră în esercițiul funcțiuneĭ sale, fără a maĭ presta jurământul la care era obligat după Novela 72, Cap. 8, și fără a da nicĭ o cauțiune pentru garantarea gestiuneĭ sale. [2])

Indatoririle curatoruluĭ.

El va trebui să proceadă de îndată la rădicarea peceților, dacă ele au fost puse (Art. 668 urm. Pr. Civ.), și la facerea catagrafieĭ, dacă ea n'a fost făcută maĭ înainte (veḑĭ *suprà*, p. 378), după cum prevede espres Art. 1000 din procedura franceză, pentru că catagrafia este basa orĭ căreĭ administrațiuni. De aceea legea o impune acelor trimeși în posesiunea avereĭ unuĭ absent (Art. 111), epitropuluĭ (Art. 391) și usufructuaruluĭ. (Art. 540.) Formele catagrafieĭ sunt acele prevĕḑute pentru moștenitorul beneficiar. [3]) (Art. 705, 727 C. C. Art. 674, 675 Pr. Civ.)

[1]) Curatorul ar putea decĭ să refuse acest mandat, ca și sindicul unuĭ faliment. (Art. 731 Cod. Com. noŭ.) (Comp. Art. 1532 urm.) Demolombe. XV. 427.

Curatorul nu dă cauțiune. Art. 718 inaplicabil în specie.

[2]) *Non obstat* Art. 718 și 727. Demolombe. XV. 433. Laurent. X. 196, 198. Aubry et Rau. V. § 642, p. 405, nota 6. Demante. III. 137 bis, IV. Ducaurroy. II. 639.—Curatorul fiind însă mandatarul unor persoane care nu l'au numit, ar fi trebuit ca el să asigure buna sa gestiune prin o garanție, maĭ ales, la noĭ, unde el poate să primească baniĭ direct de la debitoriĭ moștenireĭ. Comp. Art. 106 C. C., după care aceĭ trimeși în posesiunea provisorie a avereĭ unuĭ absent sunt ținuți de a asigura prin o cauțiune buna lor administrare. Veḑĭ și Art. 734 din noul cod de comerț, după care și sindicul unuĭ faliment poate fi supus la dare de cauțiune.

Curatorul are drept la un salariŭ.

[3]) Curatorul se deosebește însă de moștenitorul beneficiar prin aceasta că el are drept la un salariŭ, chiar dacă hotărîrea care l'a numit ar păstra tăcerea în această privință, fiind că el administrează o avere străină în interesul creditorilor și legatarilor, pe când moștenitorul beneficiar fiind proprietar, administrează lucrul seu propriu. Art. 1532 și 1534, după care mandatul este gratuit, când nu s'a stipulat contrariul, nu sunt decĭ aplicabile în specie, pentru că aceste tecste vorbesc de un mandat convențional. Demolombe XV. 432. Aubry et Rau. V. § 642, p. 408, tecst și nota 20. Ducaurroy. II. 639. Arntz. II. 1471. Laurent. X. 194. Comp. și Art. 735 din noul cod de comerț, după care și sindicul unuĭ faliment are drept la o retribuție pentru munca și ostenelele sale.

Curatorul represintă moştenirea în justiţie atât ca reclamant cât şi ca pârât, [1]) putênd chiar personal fi condamnat la cheltuelele de instanţă, de câte orĭ prin culpa sa va compromite interesele administraţiuneĭ sale. (Art. 145 Pr. Civ.) El administrează averea de moştenire întocmaĭ ca moştenitorul beneficiar, [2]) fără ca justiţia să poată modifica întinderea puterilor sale conferite prin

Representarea în justiţie.

Tot în puterea acestuĭ princip, se decide că, de câte orĭ este vorba de mandatul de a pleda conferit unuĭ avocat, se cuvine un onorariŭ, chiar dacă el n'a fost anume stipulat. Pentru ca mandatul dat unuĭ avocat să fie gratuit, trebue ca gratuitatea lui să fi fost espres stipulată. In caz când onorariul n'a fost anume stipulat, el să apreciază de judecătorĭ. Cas. Rom. Dreptul pe 1875. No. 49. Bulet. Cas. Sa I. pe 1877, p. 12 şi Bulet. pe 1878, p. 414. Comp. şi Troplong. *Mandat.* 163.

Mandatul dat unuĭ avocat nu este în princip gratuit.

Din faptul că gestiunea curatoruluĭ nu este gratuită, resultă că el nu va respunde numaĭ de greşelele sale cele grave, ca moştenitorul beneficiar (Art. 715), ci şi de acele uşoare, căcĭ el trebue să aducă in administraţiunea sa îngrijirea unuĭ bun proprietar sau părinte de familie, întocmaĭ ca şi epitropul. (Art. 390.) Demolombe. XV. 431. Ducaurroy. II. 639. Laurent. X. 195. Mourlon. II. 319. Marcadé. III. 274. Al. Degré. Dreptul pe 1884. No. 30. Aubry et Rau. V. § 642, p. 408. Demante. III. 137 bis, V.

Curatorul respunde de culpa levis. Deosebire între curator şi moştenitorul beneficiar.

[1]) El represintă decĭ în justiţie atât pe moştenitorul care s'ar înfăţoşa maĭ in urmă cât şi pe creditorĭĭ moştenireĭ, cărora sunt opozabile toate hotărîrele date faţa cu dênsul. Creditorĭĭ pot însă interveni în instanţa angajată de curator pentru a'şĭ ocroti drepturile lor. Laurent. X. 200. Demolombe. XV. 435, 444. Veḑĭ şi *suprà*, p. 398.

[2]) Curatorul va face decĭ toate actele de administraţie, precum sunt intreruperea prescripţieĭ, luarea sau reînoirea uneĭ inscripţiĭ ipotecare, punerea in intârziere, reparaţiile de întreţinere, arendarea sau inchirierea imobilelor, însă pe un timp numaĭ de cinci anĭ, căcĭ, peste acest termen, închirierea nu se maĭ consideră ca un act de administraţie. (Art. 427, 534, 1268, 1419.) Veḑĭ *suprà*, p. 398.

Acte de administraţie.

Curatorul nu va putea însă face nicĭ un act de dispoziţie, afară de vênḑarea mobilelor şi a imobilelor, nicĭ chiar cu autorisarea justiţieĭ, intervenţiunea justiţieĭ nefiind admisă de lege de cât în privinţa vênḑăreĭ imobilelor. (Art. 703 Pr. Civ.) Laurent. X. 199.— *Contrà.* Demolombe. XV. 443. Toullier. D. II. (partea II) 401. Aceeaşĭ controversă esistă şi în privinţa moştenitoruluĭ beneficiar. Veḑĭ *suprà*, p. 399.

Acte de dispoziţie. Controversă.

Toate actele făcute de curator în limitele mandatuluĭ seu de simplu administrator vor fi respectate de moştenitorĭĭ care s'ar ivi maĭ în urmă (analogie din Art. 406, 701 § 2), pe când actele care ar întrece peste acest mandat ar fi nule. (Art. 1546.) Laurent. X. 208. Demolombe. XV. 435, 436. Aubry et Rau. V. § 642, p. 410. Ducaurroy. II. 814. Demante. III. 137 bis, II. Arntz. II. 1471. Marcadé. III. 274. Mourlon. II. 319.—Aşa dar, la caz de vênḑarea unuĭ imobil fără formele prescrise pentru moştenitorul beneficiar, aceĭ în drept vor putea să'l revendice de la ceĭ de al treile dobânditorĭ, cât timp prescripţia nu s'a îndeplinit în favoarea lor, fără a cere maĭ întâĭ anularea vênḑăreĭ. Aubry et Rau. V. *loco cit.* nota 27.

Valabilitatea sau nevalabilitatea actelor făcute de curator.

lege (Laurent. X. 199. Demolombe. XV. 453), sub îndatorirea de a da socotelĭ la finele gestiuneĭ sale, [1]) întocmaĭ ca şi moştenitorul beneficiar. (Art. 714 urm. şi 727.)

Incetarea curatorieĭ.

Funcţiunile curatoruluĭ încetează: 1° prin moarte, (Art. 917, 1552), în care caz, socoteala se va da de moştenitoriĭ seĭ, dacă ea n'a fost dată de dênsul; 2° prin desărcinarea din aceste funcţiunĭ, şi chiar prin revocarea luĭ de către tribunal pentru rea credinţă, incapacitate, sau negligenţă, după cererea părţilor interesate sau a ministeruluĭ public; 3° şi in fine, prin înfăţoşarea unuĭ moştenitor, în care caz, socoteala se va da acestuĭ moştenitor. (Comp. Demolombe. XV. 465, 466. Laurent. X. 207.)

Vărsarea banilor la casa de consemnaţie. Deosebire de la codul francez.

El trebue să verse la casa de consemnaţiĭ (L. din 8 Aug. 1876) nu numaĭ baniĭ ce s'au găsit la facerea inventaruluĭ, după cum susţine Laurent (X. 201), dar încă oriĭ şi ce sumĭ ar încăsa în urmă, [2]) precum şi toate sumele adunate din vênḑarea [3]) mo-

---

[1]) Laurent. X. 206, 207.— *Contrà.* Demolombe. XV. 462 şi Aubry et Rau. V. § 642, p. 408, după care curatorul ar trebui să deie socotelile de câte oriĭ i se vor cere, ceea ce mi se pare inadmisibil, pentru că Art. 727 asimilează în totul pe curator cu moştenitorul beneficiar, care nu dă socotelĭ de cât la finele gestiuneĭ sale. Veḑĭ *suprà*, p. 400, 408 şi 425 nota 2, *in fine.*

[2]) Veḑĭ Demolombe. XV. 446. Chabot. Art. 813, No. 2. Comp. şi Art. 233 Cod. Com. vechiŭ.—Această părere este cu atât maĭ admisibilă la noĭ, cu cât tecstul nostru nu vorbeşte, ca acel francez, de *baniĭ ce se găsesc în succesiune*, ci de *numerariul succesiuneĭ*. Curatorul nu trebue decĭ să păstreze nicĭ un ban la dênsul; de aceea el a şi fost scutit de darea cauţiuneĭ. (Veḑĭ *suprà*, p. 424.)

[3]) Mobilele şi imobilele se vor vinde în formele prescrise pentru moştenitorul beneficiar. (Art. 681 urm. 716, 717, 727 C. C. şi 704 Pr. Civ.) Autorisarea justiţieĭ va fi decĭ necesară numaĭ pentru vênḑarea imobilelor, nu însă şi pentru acea a mobilelor. (Art. 703 Pr. Civ.) Demolombe. XV. 439, 440. Ordonanţa de adjudecare nu este supusă recursuluĭ. Veḑĭ *infrà*, esplic. Art. 736 § 2.—Vênḑarea sevêrşită fără îndeplinirea formelor legale va fi nulă (Arntz. II. 1471), pe când vênḑarea sevêrşită de către moştenitorul beneficiar ar fi validă (veḑĭ *suprà*, p. 406), neîndeplinirea formelor constituind o renunţare tacită la beneficiul de inventar. (Art. 705 Pr. Civ.)

Deosebire de la tecstul francez.

Trebue să observăm că legiuitorul nostru, nereproducênd Art. 1000 din procedura franceză, nu obligă pe curator a vinde averea mişcătoare, şi vênḑarea mobilelor ca şi a imobilelor urmând a avea loc cu formele prescrise pentru moştenitorul beneficiar, curatorul va putea să le înfăţoşeze în natură, întocmaĭ ca şi moştenitorul beneficiar, respunḑênd în asemene caz de depreciarea sau deteriorarea lor din negligenţa sa. (Art. 716 § 2 C. C.) Cât pentru imobile, el va trebui să le vêndă, ca şi moştenitorul beneficiar, fiind că Art. 777, la care ne trimete Art. 727, nu'ĭ lasă facultatea de a le represinta în natură.—Creditoriĭ ipotecarĭ sau privilegiaţĭ vor putea cere plata creanţeĭ lor, ca şi cum moştenirea ar fi fost acceptată sub beneficiŭ de inventar. Demol. XV. 451. Laurent. X. 201. Chabot. Art. 813, No. 4.

bilelor şi a imobilelor, de unde resultă că el poate primi baniĭ direct de la debitoriĭ moştenireĭ, ceea ce în Francia nu se admite în genere, pentru că tecstul francez prevede că el trebue *să facă a se vărsa* baniĭ, în loc de a prevedea că el trebue *să'ĭ verse*, după cum se esprimă tecstul nostru şi Art. 982 din codul Italian. [1])

Plata creditorilor şi a legatarilor

Curatorul neputênd însă să păstreze baniĭ la dênsul şi fiind obligat a'ĭ depune imediat la casa de depuneriĭ şi consemnaţiĭ, nu poate plăti în mod direct pe creditoriĭ sau legatariĭ defunctuluĭ, ci trebue să elibereze mandate de plată ce se ordonanţează de tribunal, şi casa de depuneriĭ eliberează fie-căruia baniĭ, după mandatul seu. [2]) (Comp. *Art. 823 urm.* din noul cod de comerţ.)

Drepturile creditorilor.

Când o moştenire este vacantă, bunurile defunctuluĭ servesc esclusiv la plata creditorilor seĭ (Art. 1718), pentru că neexistând nicĭ un moştenitor cunoscut, nu poate să fie conflict între creditoriĭ defunctuluĭ şi creditoriĭ personalĭ aĭ moştenitoruluĭ. Creditoriĭ defunctuluĭ nu pot însă să urmărească direct averea de moştenire, fie pe cale de proprire (Art. 455 urm. Pr. Civ.), fie pe altă cale, pentru că eĭ au de mandatar pe curator, care singur este în drept a lichida averea de moştenire [3]) şi a căruĭ revocare se va putea cere de câte orĭ el va remânea în inacţiune. Creditoriĭ şi legatariĭ păstrează însă dreptul lor de urmărire individuală contra moştenireĭ beneficiare. (Veḑĭ *suprà*, p. 398.)

---

[1]) Veḑĭ Demolombe. XV. 447, 449, 450. Aubry et Rau. V. § 642, p. 406. Mourlon. II. 319. Arntz. II. 1470. Laurent (X. 201) este singurul autor care admite în dreptul francez soluţiunea tecstuluĭ nostru.

[2]) Demolombe. XV. 454. Laurent. X. 202. Mourlon. II. 319. Arntz. II. 1471.

[3]) Laurent. X. 204. Curtea din Paris. D. P. 90. 2. 48. Veḑĭ şi Répert. Dalloz. *Succes.* 1000.—*Contrà.* Demolombe. XV. 457. C. Rouen. D. P. 53. 2. 28.—Curatorul nu va putea însă să provoace anularea actelor ce defunctul ar fi făcut în frauda creditorilor seĭ, pentru că acţiunea pauliană aparţine numaĭ creditorilor. (Art. 975.) Laurent. X. 205. Curtea din Chambéry. D. P. 66. 5. 451.

CAPITOLUL VI.

Despre împărţire şi despre raporturi. [1])

SECŢIUNEA I.

Despre impărţirea succesiuneĭ. [2])

Drepturile coproprietarilor sau comoştenitorilor în timpul indivisiuneĭ.

Indivisiune. Definiţie.

Indivisiunea, *părtăşia* sau *devălmăşia* (Cod. Caragea, partea III, Cap. 13), după cum se esprimă vechile noastre legiuirĭ, este starea în care se găsesc înainte de împărţeală coproprietarii aceluiaşĭ lucru. [3])

Când nu esistă de cât un singur moştenitor, nu esistă indivisiune, căcĭ el fiind proprietarul esclusiv al întregeĭ averĭ de moştenire, esercită imediat toate drepturile alipite la proprietate, plătind singur toate sarcinele. (Laurent. X. 212).

Pentru ca să esiste indivisiune, trebue să presupunem decĭ esistenţa maĭ multor comoştenitorĭ sau coproprietarĭ, în care caz, se ivesc maĭ multe dificultăţĭ, pentru că legea, din causa uneĭ lacunĭ regretabile, nu cuprinde nicĭ o dispoşiţie în această privinţă. [4])

Urmărirea creanţelor de moştenire.

Cu toate aceste, doctrina admite în Francia că fie care moştenitor indivis poate să urmărească în timpul indivisiuneĭ, pentrn partea sa, plata creanţelor moştenireĭ, fiind că creanţele şi datoriile sunt de drept împărţite în virtutea legeĭ, fără ca să fie

---

[1]) Această rubrică este inesactă, căcĭ capitolul de faţă nu se ocupă numaĭ de relaţiunile respective dintre comoştenitorĭ, ci şi de relaţiile moştenitorilor cu ceĭ de al treile, creditorĭ sau legatarĭ aĭ defunctuluĭ. Arntz. II. 1472. Demol. XV. 470. Bonachi. III. p. 210.

[2]) Dispoşiţiile secţiuneĭ de faţă se aplică în genere nu numaĭ la toate succesiunile legitime, iregulare şi testamentare, dar încă la orĭ ce indivisiune sau coproprietate provenită din orĭ ce causă. De aceea, Art. 1291 şi 1530 ne trimet la capitolul de faţă. Codul civil cuprinde decĭ în această privinţă un viciŭ de clasificare. Comp. Demolombe. XV. 471, 472. Laurent. X. 210, 211. Demante. III. 138 bis. Ducaurroy. II. 642, 648. Arntz. II. 1472. Marcadé. III. 279. Comp. şi Cas. Rom. Bulet. S[a] I pe 1875, p. 187.

Art. 1101, 1102, 1105 Cod. Calimach.

[3]) „Unde proprietatea tot aceluiaşĭ lucru, sau tot aceluaişĭ drit se cuvine nedespărţit maĭ multor persoane, ḑice Art. 1101 din codul Calimach (825 Austriac), acolo se alcătueşte părtăşie"; şi Art. 1102 adaogă: „părtăşia se întemeiază pe întâmplare de noroc, pe lege, pe arătarea voinţeĭ ceĭ de pe urmă, sau pe tocmală."—Acel care pretinde un drept de comunitate, trebue, ca orĭ ce reclamant (Art. 1169), să dovedească pretenţia sa la caz de contestaţiune. (Art. 1105 Cod. Calimach (827 Austriac.)

[4]) Această lacună nu'şĭ are fiinţă în codul Calimach (Art. 1101-1149), unde legiuitorul se ocupă în lung despre indivisiune, nicĭ în Anteproiectul de revisuire a luĭ Laurent. (Art. 939 urm.)

nevoe de împărţeală. [1]) (Argument din Art. 777 şi 1060.)

Se admite, de asemenea, că fie care din comoştenitorĭ poate, cu toată indivisiunea, să revendice de la ceĭ de al treile, în proporţiune cu partea sa ereditară, imobilele care fac parte din moştenire (Demolombe. XV. 481. Aubry et Rau. V. § 620, p. 239), însă această părere este inadmisibilă, pentru că moştenitorul având în asemenea caz numaĭ un drept indivis asupra lucruluĭ, care drept dispare prin împărţeală, de câte orĭ imobilul nu cade în lotul seu, nu poate să ceară ca posesorul să delese lucrul asupra căruia el nu are nicĭ un drept esclusiv in calitate de proprietar indivis. [2])

Revendicarea imobilelor de moştenire. Controversă.

Fie care moştenitor sau coproprietar poate însă să înstrăineze şi să ipotece bunurile moştenireĭ asupra cărora el are un drept indivis, după cum prevede Art. 1108 din codul Calimach [3]) (829 Austriac), şi înstrăinarea sau ipoteca va fi validă sau nulă, după cum imobilul înstrăinat sau ipotecat va cădea sau nu în lotul acestuĭ moştenitor. [4]) (Comp. C. Lyon. *Pand. Chron.* T. III, partea II, p. 116.)

Înstrăinarea sau ipotecarea părţeĭ indivisă.

Cum se administrează averea de moştenire în timpul indivisiuneĭ? Legea fiind mută în această privinţă, ca şi în cele-lalte, s'a emis părerea că comoştenitoriĭ sunt respectiv presupuşi a avea

Administrarea avereĭ de moştenire. Controversă.

[1]) Laurent. X. 213, 219. Ducaurroy. II. 648. Demolombe. XV. 480. Aubry et Rau. V. § 620, p. 239. Cas. Fr. D. P. 64. 1. 477. „*Nomina inter heredes pro portionibus hereditariis, ercta cita sunto*", dice legea celor 12 tabule. Veḑĭ şi *infrà*, esplic Art. 774 urm.

[2]) Laurent X. 214 şi Ante-proiect. III. p. 566. Massé-Vergé. II. p. 355, 356.—In tot timpul indivisiuneĭ deci, acţiunile relative la proprietate nu pot fi esercitate de cât de toţĭ comuniştiĭ.—La Romanĭ, din contra, fie care coproprietar putea să esercite acţiunile care isvoresc din proprietate: „*Eorum quoque, quæ sine interitu dividi non possunt, partem petere posse constat.*" (L. 35 § 3. D. VI. 1.

[3]) Acelaşĭ lucru era permis şi la Romanĭ. Veḑĭ L. 3. Cod. Lib. 4. Tit. 52 şi L. 7 § 4. Dig. Lib. 20. Tit. 60.—Un coproprietar nu putea însă să constitue singur o altă servitute de cât usufructul, pentru că aceste servituţĭ fiind indivisibile, nu admiteau o concesiune parţială. „*Unus ex dominis communium ædium servitutem imponere non potest.*" (L. 2. Dig. Lib. 8. Tit. 1.) In privinţa dreptuluĭ actual, veḑĭ *suprà*, p. 135, nota 2.

[4]) Laurent. X. 215 şi 403 urm. Veḑĭ şi Tom. II a lucrăreĭ noastre, p. 435, în notă.—După Art. 494 Pr. Civ. şi 1825 C. C., creditoriĭ personalĭ aĭ unuĭ comoştenitor sau a unuĭ asociat (v. Cas. Rom. Bulet Sa I pe 1875, p. 187) nu pot să urmărească şi să pună în vêndare partea indivisă ce debitorul lor are în o universalitate de bunurĭ, înainte de a provoca împărţeala, căcĭ, până la acea împărţeală, nu se ştie care este partea debitoruluĭ lor. In caz însă când indivisiunea nu esistă de cât în privinţa *unuĭ singur imobil şi când partea indivisă ce fie care din coproprietarĭ are în acel imobil este determinată*, nu este nicĭ un motiv juridic pentru care partea indivisă ce debitorul cere în acel imobil să nu poată fi vêndută, înainte de eşirea din indivisiune. Cas. Rom. Dreptul pe 1890. No. 64. C. din Bucureştĭ. Dreptul pe 1882, No. 61, pe 1884, No. 29 şi pe 1887, No. 25. Cas. Rom. S. unite. Bulet. pe 1878, p. 437.—*Contrà.* Curtea din Iaşi, in majoritate. Dreptul pe 1889, No. 29. Trib. Iaşi, sub preşed. D-lui Criveţ. Dreptul pe 1890, No. 70.

Art. 494 Pr. Civ. şi 1825 C.C. Controversă.

unii de la alții mandat pentru administrarea lucrului comun. [1]) Acest princip adevărat în materie de societate, unde se poate ḑice că asociații își dau un mandat respectiv de administrare prin contractul ce'l încheie (Art. 1491), nu mai e adevărat în materie de moștenire, unde nu există nici un contract, nici quasi-contract, și unde nefiind consimțĕmênt, nu poate să fie nici mandat. Fiind că sunt însă interese comune în joc, și fiind că toți moștenitorii au interes la conservarea averei de moștenire, toți vor putea să facă acte de conservare sau de administrație provisorie, însă pentru aceasta vor trebui să fie cu toții de acord, pentru că o opunere numai din partea unuia ar împedica facerea actului, [2]) de vreme ce Art. 737 lasă a se presupune că comoștenitorii trebue să'și deie socoteală unul altuia. [3])

---

[1]) Comp. D. P. 52. 1. 14 și D. P. 67. 2. 61. Vedi și Art. 5, partea 3, cap. 13 din codul Caragea.

Art 1112, 1113 Cod. Calimach.

[2]) Aceasta este aplicațiunea macsimei: „*In re enim pari, potiorem causam esse prohibentis constat.*“ (L. 28, *ab initio*, Dig. Lib. 10. Tit. 3.)

In codul Calimach, ca și în vechiul drept francez (Lebrun. *Succes.* lib. IV, Cap. 1, No. 23), majoritatea glasurilor hotărea dacă actul de administrațiune trebuea sau nu să se facă: „Stăpânirea și ocârmuirea lucrului de părtășie, ḑice Art. 1112 din codul Calimach (833 Austriac), se cuvine în deobște tuturor partașilor; ear la acele lucruri ce privesc numai cătră obicinuita ocârmuire, și folosurile capitalurilor de părtășie, au putere *glasurile cele mai multe, care nu se numĕră aici după numĕrul persoanelor, ci după analogia cătimei părților.*“ Minoritatea putea însă să ceară cauțiune sau să easă din părtășie, dacă se propunea mari prefaceri pentru păstrare sau mai buna întrebuințare a capitalului de părtășie. (Art. 1113 Cod. Calimach. (834 Austriac.)

Art. 736 nu este aplicabil în specie.

Art. 736 din codul actual a admis soluția codului Calimach într'un singur caz, pentru vênḑarea mobilelor în scop de a se plăti datoriile, însă acest tecst fiind escepțional nu poate fi întins la alte casuri prin analogie, de unde resultă că, la caz de neînțelegere între comoștenitori, nimene din ei nu va putea să administreze și singurul mijloc ce le mai remâne este de a cere împărțeala. Laurent. X. 217.—Demolombe (XV. 485) ar voi de astă dată, ca și în tot-deauna, ca tribunalele să decidă care este mĕsura cea mai bună și mai folositoare pentru interesul comun, și să poată chiar orândui un ocârmuitor, ceea ce era admis și sub codul Calimach (1114, 1115 Cod. Calimach, 835, 836 Austriac.) Această părere este însă astăḑi inadmisibilă, pentru că judecătorii nu sunt în drept a impune voința lor coproprietarilor.

Dreptul Roman.

La Romani, unul din coproprietari nu putea să aducă nici o schimbare lucrului comun, fără consimțĕmêntul celorlalți coproprietari (*invito altero*) (L. 28, *ab initio*, Dig. Lib. 10. Tit. 3), însă fie care putea să facă acte de conservare. (L. 32, *in medio*. Dig. Lib. 39. Tit. 2.)

[3]) Comp. Art. 1109 din codul Calimach (830 Austriac.) „Nici unul din părtași, ḑice Art. 7 din codul Caragea (partea III, cap. 13), nu poate să facă vre-o prefacere *fără învoirea tuturor*, ear de va face, e dator paguba ce se va pricinui din acea prefacere.“

Încetarea indivisiuneĭ.

Art. 728.—Nimene nu poate fi obligat a remânea în indivisiune. Un coerede poate oriĭ când cere împărţeala succesiuneĭ, chiar când ar esista convenţiunĭ sau proibiţiunĭ contrariĭ.

Se poate face învoire pentru suspendarea divisiuneĭ pe termen de cinciĭ aniĭ. După trecerea acestuĭ timp, învoirea se poate reînoi. (Art. 5, 593, 598, 729 urm. 777, 948, 966 urm. 1008, 1060, 1291, 1373, 1529, 1530, 1825 C.C. A. 494, 691-701 Pr. Civ. A. 505 Cod. Com. nou. A. 815 C.Fr.)

Art. 729.—Divisiunea poate fi cerută chiar când unul sau maĭ mulţĭ din ereḑĭ au posedat părţĭ separate din succesiune, dacă nu a fost un act de împărţeală, sau dacă nu se poate opune prescripţiunea. (Art. 728, 1837, 1846 urm. 1890 urm. C. C. Art. 816 C. Fr.)

Împărţeală. Definiţiune.

Impărţeala sau divisiunea, pe care legiuitorul impropriu o numeşte câte o dată *partaj* (Art. 674), este actul care face să înceteze indivisiunea, [1]) determinând bunurile ce fie-care moştenitor sau coproprietar e presupus a avea direct încă de la defunct. (Art. 786.) In timpul indivisiuneĭ, fie care coproprietar are o fracţiune de proprietate asupra fie-căreĭ atome a lucruluĭ comun (*totius corporis pro indiviso pro parte dominium habere*) (L. 5 § 15. Dig. Lib. 13 Tit. 6), fără a avea însă niciĭ un drept absolut asupra vre uneĭ părţĭ materiale a lucruluĭ comun, pe când, în urma impărţeleĭ, fie-care coproprietar devine stăpân absolut a uneĭ părţĭ anume determinate din lucrul comun.

Astăḑĭ, ca şi altă dată, indivisiunea nu e veḑută cu favoare de către legiuitor, din causa dificultăţilor şi desordenelor la care ea poate să deie naştere: *Communio est mater rixarum.* [2]) De aceea, Art. 728 prevede că nimene nu poate fi obligat a remânea în indivisiune, de unde resultă că fie care coproprietar [3]) este în drept a provoca împărţeala lucruluĭ comun, [4]) şi acestă dispoziţie

---

[1]) Indivisiunea maĭ încetează încă prin cesionarea gratuită sau oneroasă a drepturilor unuia din coproprietarĭ către altul, sau prin cesionarea colectivă a tuturor coproprietarilor către o singură persoană, ceea ce se întâmplă în caz de licitaţie.

[2]) Veḑĭ şi L. 77 § 20. Dig. Lib. 31, II, *de legatis*, unde se ḑice: „*Discordias propinquorum materia communionis solet excitare.*“

[3]) Veḑĭ însă Art. 505 din noul cod de comerţ, după care vênḑarea cu licitaţie a unuĭ vas nu poate în genere şi prin escepţie să aibă loc de cât după cererea unuĭ numĕr de coproprietarĭ representând jumătatea proprietăţeĭ vasuluĭ, sau cel puţin, o pătrime din această proprietate. Art. 505 Cod. Comercial.

[4]) „Şi puţinĭ şi unul singur din mulţĭ împreună moştenitorĭ, ḑice Art. 1082, din codul Calimach, pot cere împărţirea căcĭ *nimene nu e silit să remâe în tovărăsie fără voea sa.*“ Legea opreşte deci indivisiunea silită (*in communione vel societate nemo compellitur* **invitus** *detineri)* (L. 5. Cod. Lib. 3. Tit. 37), nu însă şi indivisiunea voluntară, căcĭ, în tot timpul cât coproprietariĭ consimt, eĭ pot re- Art. 1082 cod. Calimach.

fiind de interes general și de ordine publică, nu poate fi modificată prin convenția părților. [1]) (Art. 5 și 728.)

Sechestrul judeciar. Art. 1632. urm. C. C.

Jurisprudența noastră admite chiar că, odată cu cererea de eșire din indivisiune, coproprietarii sunt în drept a cere rênduirea unuĭ sechestru judeciar [2]) (Art. 1632 C. C.), tribunalul fiind în drept să încredințeze acest sechestru uneĭ persoane aleasă de dênsul, când părțile nu se învoesc asupra numireĭ ei. [3])

Custodele sau sechestrul rênduit în materie de succesiune, când contestațiile dintre moștenitorĭ sunt de natură a întârdia lichidarea avereĭ, are îndatorirea de a conserva și de a administra bunurile moștenireĭ. Dreptul de a administra nu atrage însă prin

---

mânea nedespărțiță. Demolombe. XV. 487. Laurent. X. 293. Curtea din Rouen. D. P. 50. 2. 97.

[1]) Demolombe. XV. 487. Laurent. X. 228. Mourlon. II. 321. Marcadé. III. 277. Bonachi. III. p. 214. Cas Fr. și C. Nancy. D. P. 67. 1. 21. Comp. L. 14 § 2. Dig. Lib. 10. Tit 3. și L. 5. Cod. Lib. 3. Tit. 37, precum și Art. 1073, 1111 Cod. Calimach (832 Austriac.)

[2]) Cas. Rom., Curtea din București și Iași. Dreptul pe 1884. No. 48 și 71. Dreptul pe 1889, No. 72 și pe 1890, No. 31. Comp și Cas. Rom. Bulet. S[a]. I. pe 1883, p. 952. Vedĭ și Laurent. XXVII. 175.—*Contrà.* Trib. Ilfov. Dreptul pe 1883. No. 62. Vedĭ *infrà* și nota 3.

Citarea părților. Controversă.

Curtea din Focșanĭ a decis că acest sechestru poate fi admis pe calea gracioasă, fără citarea părților (analogie din Art. 610, 614, 615 urm. Pr. Civ.) (vedĭ Dreptul pe 1881, No. 23), însă această părere este, după noĭ, inadmisibilă: 1° pentru că părțile care n'ar fi citate n'ar putea conveni asupra custodeluĭ, după cum prescrie Art. 1634; și 2° pentru că este cu neputință de a se lua averea din mânele uneĭ persoane după o simplă reclamație care s'ar adresa uneĭ instanțe judecătorești. Curtea noastră supremă a decis, cu toate acestea, că tribunalul este suveran apreciator dacă trebue sau nu să se citeze părțile, după gradul de urgență ce presintă cererea de sechestru. Bulet. S[a] I, pe 1881, p. 16 urm.

Darea de cauțiune.

De asemenea, acel care cere înființarea unuĭ seschestru judeciar n'ar putea fi supus la darea de cauțiune conform Art. 614 Pr. Civ., după cum hotărîse curtea din București (Dreptul pe 1886, No. 58) și Cas. Rom. (Bulet. S[a] I pe 1881, p. 19), pentru că legea arătând în mod lămurit condițiile cerute spre a se ordona un asemene sechestru (Art. 1632), nu prevede darea uneĭ cauțiunĭ. Comp. Art. 455 § 2 și 615 Pr. Civ., unde cauțiunea e lasată la aprecierea tribunaluluĭ.

[3]) Cas. Rom. Bulet. S[a] I pe 1881, p. 16 și Dreptul pe 1884, No. 48. —Trebue să mărturisim însă că cestiunea de a se ști dacă sechestrul judeciar poate sau nu să fie ordonat asupra avereĭ de moștenire, chiar când esistă proces de indivisiune, este cel puțin îndoelnică. De aceea, maĭ toate decisiunile curților de apel date asupra acesteĭ cestiunĭ sunt pronunțate numaĭ în majoritate.—Curtea din București a admis un sechestru judeciar, fără ca să esiste acțiune în împărțeală, luând astfel administrația din mânile moștenitoruluĭ beneficiar (Dreptul pe 1890 No. 10), soluțiune care mi s'a părut inadmisibilă. Vedĭ *suprà*, p. 396, nota 1, *in fine*.

sine facultatea de a închiriea imobilele moştenireĭ, dacă acest drept n'a fost admis de tribunal prin închierea care l'a rênduit sau prin o hotărîre posterioară. [1])

Regula după care nimene nu poate fi constrâns a remânea în indivisiune nu se va aplica însă de cât atuncĭ când va esista o comunitate sau o indivisiune de fapt, fără un scop comun şi fără voinţa părţilor. [2])

Această regulă fiind însă generală, se va aplica de câte orĭ va esista o comunitate, şi prin urmare, o indivisiune de fapt fără consimţĕmêntul coproprietarilor şi fără un scop comun, ear împărţeala se va putea cere, în asemene caz, de către toţĭ aceia care au nuda proprietate sau numaĭ usufructul în comun. [3])

In regulă generală, împărţeala moştenireĭ sau a lucruluĭ comun [4]) poate fi cerută orĭ şi când, [5]) chiar în caz de a esista con-

---

[1]) Comp. Cas. Fr. Pand. Périod. pe 1889, 1. p. 577. Veḑĭ şi Curtea din Rennes. Répert. Dalloz. *Dépôt*, No. 216, nota 2.—Persoana însărcinată cu sechestrul judeciar nu va putea, nicĭ chiar cu învoirea justiţiei, să închirieze imobilele pe un timp maĭ lung de 5 anĭ, căcĭ, peste acest termen contractele de arendă sau de închiriere nu se maĭ consideră ca acte de administraţie, ci ca acte de dispoziţie. (Art. 427, 454, 534, 1268, 1269 şi 1419.) Veḑĭ *suprà*, p. 398, 425, nota 2 şi Tom. II al lucrăreĭ noastre, p. 154 şi 181.

[2]) Părţile vor fi decĭ silite a remânea în indivisiune şi Art. 728 nu va fi aplicabil de câte orĭ comunitatea va fi voluntară şi va fi fost stipulată într'un scop comun sau pentru un timp determinat, cum, de esemplu, într'un contract de căsătorie (Art. 1287 urm.), sau într'o societate (comp. Art. 1502, 1523 § 1 şi 2, 1529), pentru că asociaţiunea n'ar maĭ fi cu putinţă dacă asociaţiĭ ar putea în fie care moment să ceară împărţeala bunurilor indivise. Laurent. X. 233 urm. Marcadé. III. 279. Demante. III. 139 bis, IV. „Dacă un părtaş s'a îndatorit a urma părtăşia, ḑice Art. 1110 din codul Calimach (831 Austriac), nu poate să se lepede de ea maĭ înainte de termenul hotărît." —Comp. Art. 598 care autorisă stabilirea silită a comunităţeĭ unuĭ zid. Veḑĭ şi Art. 593.

[3]) Demolombe. XV. 488, 489. Arntz. II. 1473. Laurent. X. 229 urm.

Nu esistă indivisiune între usufructuarul şi nudul proprietar.

Intre nudul proprietar şi usufructuar nu esistă însă indivisiune, după cum greşit susţine Proudhon (Usufr. I. 7.), pentru că lucrul supus usufructuluĭ este în acelaşĭ timp obiectul a douĕ drepturĭ reale deosebite, dreptul real al nudului proprietar şi dreptul real al usufructuaruluĭ. Laurent. X. 232. Demolombe. XV. 490. Comp. Cas. Fr. şi Curtea din Angers. D. P. 71. 1. 170. D. P. 72. 5. 458. D. P. 78. 1. 145. D. P. 83. 2. 4. D. P. 89. 1. 53 şi 2. 113. Veḑĭ şi Tom. II al lucrăreĭ noastre, p. 543, nota 2.

[4]) La Romanĭ, acţiunea în împărţeală a unor obiecte privite în mod individual se numea *actio communi dividundo*, ear acţiunea în împărţeală a uneĭ universalităţĭ juridice, precum este o moştenire, se numea *actio familiæ erciscundæ*.

Imprescriptibilitatea acţiuneĭ.

[5]) Dreptul de a eşi din indivisiune este într'adevĕr imprescriptibil cât timp ţine indivisiunea şi poate fi esercitat orĭ şi când, chiar după

venţiunĭ contrariĭ din partea coproprietarilor sau proibiţiunĭ din partea testatorului orĭ a dăruitorului. [1]) „Toţĭ părtaşiĭ, ḑice Art. 10 din codul Caragea, partea III, cap. 13, sunt datorĭ să împartă lucrul cel de avalma când unul va vrea, *şi de s'au tocmit maĭ înainte să nu să împarţă nicĭ o dată.*“

Casurĭ în care acţiunea în împărţeală devine prescriptibilă. Art. 729.

Acţiunea în împărţeală fiind, după cât am vĕḑut maĭ sus, imprescriptibilă în tot timpul indivisiuneĭ, împărţeala se poate cere chiar când unul sau maĭ mulţĭ din comoştenitorĭ sau toţĭ comoştenitoriĭ, în loc de a poseda la un loc cu ceilalţĭ comoştenitorĭ, au posedat [2])

---

30 de anĭ, pentru că altfel aceĭ care ar poseda 30 de anĭ în indisiune ar deveni proprietarĭ esclusivĭ, ceea ce este inadmisibil, de vreme ce o posesiune indivisă nu poate să conducă la o proprietate divisă. Arntz. II. 1476. Laurent. X. 260. Demolombe. XV. 523. Veḑĭ însă p. 435, casurile în care acţiunea în împărţeală devine prescriptibilă. „Indatorirea de împărţire sau stălpire a hotarelor unuĭ lucru de tovărăşie nu se stânge prin prescripţie“, ḑice Art. 1944 din codul Calimach (1481 Austriac.) Dacă împărţeala nu este cu putinţă, se va avea recurs la licitaţie, care este tot-deauna posibilă. (Art. 736 § 2 şi 1388.) Impărţeala nu se va putea însă cere înlăuntrul termenelor date moştenitoruluĭ pentru a delibera şi a face inventar. (Art. 706, 708.) Laurent. IX. 265. Demolombe. XIV. 273. Veḑĭ şi *suprà*, p. 307, tecst şi nota 3.

[1]) Laurent. X. 228. Ducaurroy. II. 649. Curtea Metz. D. P. 56. 2. 204. Veḑĭ însă escepţiunea admisă prin Art. 728 § 2.—Condiţiunea ca moştenitoriĭ să remâe vecinic în indivisiune ar fi deci nulă şi, ca atare, ar desfiinţa însăşi convenţiunea. (Art. 1008. Veḑĭ şi Art. 948 § 4 şi 966 urm.) „*Nulla societas in æternum coitio est.*“ (L. 70. Dig. Lib. 17. Tit. 2.) „*Nicĭ o tovărăşie nu se alcătueşte deapururea, ci până la un termen hotărît*, ḑice Art. 1073 din codul Calimach. Veḑĭ şi Art. 1111 din acelaşĭ cod (832 Austriac), unde se ḑice: „*Indatorirea către o necurmată părtăşie nu are loc.*“—Ce trebue să decidem în caz când condiţia de a remânea vecinic în indivisiune ar figura într'un testament? Veḑĭ *infrà*, p. 437 nota la fine.

Impărţeala folosinţeĭ. Deosebire de la codul francez.

[2]) Tecstul francez presupune că unul din moştenitorĭ s'a folosit de o parte din averea de moştenire, în puterea *împărţăleĭ folosinţeĭ numaĭ*, ceea ce se numeşte *partage provisionnel*, pe când tecstul nostru presupune *împărţeala definitivă a proprietăţeĭ*. De aci nu resultă însă că comoştenitoriĭ n'ar putea şi la noĭ să împartă numaĭ folosinţa, lăsând proprietatea neatinsă, căcĭ nimic nu s'ar opune la o asemene convenţiune. (Veḑĭ Art. 1079 din codul Calimach care prevede că se pot împărţi şi *veniturile*.) Această împărţeală îşĭ va produce efectele sale numaĭ în privinţa fructelor bunurilor a căror folosinţă a fost conferită copărtaşilor, şi care nu se vor maĭ raporta de moştenitorĭ, împărţeala definitivă a proprietăţeĭ putênd în tot-deauna fi cerută, dacă ea n'a fost suspendată pe termenul legal prevĕḑut de Art. 728. In caz de a esista o asemene suspensiune, împărţeala proprietăţeĭ nu va putea fi cerută de cât după espirarea termenuluĭ hotărît de părţĭ, care nu poate fi maĭ lung de 5 anĭ. (Art. 728 § 2.) Laurent. X. 274.

In cât priveşte capacitatea de a procede la împărţeala folosin-

un timp oare care în mod separat și în deosebĭ o parte [1]) din averea de moștenire, dacă n'a esistat o împărțeală definitivă și validă, [2]) sau o posesiune de 30 de anĭ cu titlul de proprietar

---

ței, cestiunea este controversată în Francia: unii cer, și cu drept cuvênt, pare-mi-se, aceeași capacitate ca și pentru împărțeala definitivă a proprietățeĭ (Laurent. V. 78 și X. 272), ceea ce se vede formal admis prin Art. 947 din Ante-proiectul de revisuire, ear alții susțin că epitropul și minorul emancipat au capacitatea de a procede singurĭ la împărțeala folosințeĭ. (Duranton. VII. 106. Ducaurroy. II. 679. Demante. III. 170 bis, II.)

Împărțeala legală a folosințeĭ.

Dar, dacă împărțeala folosințeĭ, pe care o admite și codul Calimac, pentru sprevrêsnicĭ (Art. 1079), poate să aibă loc prin o anume convențiune, legea noastră nu cunoaște împărțeala legală a folosințeĭ (*le partage provisionnel légal*), căcĭ toate tecstele franceze după care împărțeala definitivă nulă pentru neîndeplinirea formelor legale se consideră ca o împărțeală a folosințeĭ au fost, unele modificate (Art. 466, 840 fr.), ear altele chiar eliminate (Art. 818 fr.) (vedĭ Tom. II. p. 207, nota 1, *in fine*), soluțiune admisă atât de codul Italian, cât și de acel Olandez. (Art. 1115.) Cu toate acestea, Dl. Sand. Nănoveanu (Pr. Civ. p. 1328), neobservând modificările aduse de legiuitorul nostru atât Art. 466 cât și Art. 840 fr. (412 și 749 C. Rom.), susține că împărțeala făcută în numele incapabililor, fără îndeplinirea formelor legale, ar avea un caracter *provisor*, pe când asemene împarțeală este, la noĭ, în toate casurile, nelegală, și prin urmare, anulabilă. (Art. 412, 749 și 1166.)

[1]) Deși tecstul Art. 729 presupune că unul sau maĭ mulțĭ comoștenitorĭ au posedat *o parte* sau părțĭ din averea de moștenire, totuși soluțiunea va fi aceeași, și prin urmare, prescripția va avea loc, dacă unul sau maĭ mulțĭ din comoștenitorĭ ar fi posedat cu titlul de proprietar nu numaĭ parte, ci și *averea întreagă* de moștenire, căcĭ tecstul nu este restrictiv, și prescripția este admisibilă în toate casurile care se pot înfățoșa. Laurent. X. 267 și Ante-proiect. III. p. 572. Demolombe. XV. 543, 544. Ducaurroy. II. 652. Demante. III. 140 bis, V. Faptul posesiuneĭ se va putea în tot-deauna dovedi cu marturĭ. (Art. 1198.) Demolombe. XV. 528.

[2]) Demolombe. XV. 517. Laurent. X. 263.—O împărțeală a folosințeĭ numaĭ n'ar face obstacol la împărțeala definitivă, pentru că împărțeala folosințeĭ dovedește tocmaĭ că proprietatea a remas în indivisiune. Vedĭ *suprà*, p. 434, nota 2.—Împărțeala anterioară va trebui să fie validă pentru a împedeca cererea uneĭ alte împărțelĭ. Demolombe. XV. 518. Duranton. VII. 88.

Înțĕlesul cuvêntuluĭ act.

Tecstul nostru, ca și acel francez, vorbește de un *act* de împărțeală, de unde unĭĭ au dedus că impărțeala nu va putea fi dovedită de cât prin un act scris. Această părere este însă inadmisibilă, după cum vom vedea maĭ la vale, căcĭ, deși în unele casurĭ, cuvêntul *act* însemnează înscrisul care constată un fapt juridic (*instrumentum probationis*), precum, de esemplu în partea întâia a Art. 689, cuvêntul *act* însemnează aci, ca și în Art. 791, însuși faptul juridic, adecă împărțeala. Legiuitorul a voit deci să dică că împărțeala nu se maĭ poate cere după ce ea s'a făcut, precum prevede formal Art. 985 din codul Italian, gândinduse la stângerea acțiuneĭ în împărțeală, ear nu la modul

(Art. 1890),[1]) soluţiune care era admisă şi la Romanĭ. (V. L. 30. Dig. Lib. 10. Tit. 3. L. 8. Cod. Lib. 3. Tit. 38 şi L. 1 § 1, *in medio*. Cod. Lib. 7. Tit. 40, *de annali exceptione etc.*)

Această posesiune separată a moştenitoruluĭ nu'l scuteşte de obligaţia de a suferi împărţeala, fiind că ea este o posesiune de comunist, ceea ce implică indivisiunea moştenireĭ. Pentru ca prescripţia să înceapă a curge trebue ca posesiunea de comunist să înceteze spre a face loc uneĭ posesiunĭ cu titlu de proprietar, şi când această posesiune separată cu titlu de proprietar a ţinut 30 de anĭ, acţiunea în împărţeală este stânsă cu desevêrşire şi ea nu maĭ poate fi esercitată nicĭ de ceilalţĭ coproprietarĭ, nicĭ de acela care a posedat în deosebĭ o parte din avere timp de 30 de anĭ.[2])

Prescripţia nu se întemeiează pe presumţiunea că a esistat o împărţeală a căror urme s'a şters, după cum susţine Pothier (*Succes.* Cap. IV. Art. 1 § 1, *in fine*), ci pe împrejurarea că moştenitoriĭ au perdut prin prescripţie orĭ ce drept asupra fracţiuneĭ esclusiv posedată de comoştenitorul lor. (Marcadé. III. 281.)

---

eĭ de probaţiune, în privinţa căruia se va aplica dreptul comun. Laurent. X. 262. Mourlon. II. 326. Arntz. II 1476. Demante. III. 140 bis, I. Demolombe. XV. 521. Bonachi. III. p. 217.—*Contrà.* Bonnier. *Preuves.* I. 181. Ducaurroy. II. 650 şi autorităţile citate *infrà*, la esplic. Art. 730 § 1, unde se discută maĭ pe larg controversa.—In privinţa deosebitelor sensurĭ ce are cuvêntul *act*, vedĭ Art. 689, 690 (*suprà*, p. 310. nota 2), 711, 791, 971, 975 C. C. etc.

[1]) Laurent. X. 265. Marcadé. III. 281. Această prescripţie nu poate să ţie 10 anĭ, fiind că moştenitorul n'are nicĭ un titlu. (Art. 1895.) Laurent. X. *loco cit.* Ducaurroy. II. 651. Demolombe. XV. 529. Demante. III. 140 bis, VI. Marcadé. III. 281.

Ar. 1909 inaplicabil în specie

Prescripţia va fi de 30 de anĭ, chiar dacă averea de moştenire ar fi mobiliară, Art. 1909 nefiind aplicabil în specie. Laurent. X. 265. Marcadé. III. 281. Demolombe. XV. 531. Ducaurroy. II. 653. —*Contrà.* Delvincourt. Vedĭ şi Duranton. VII. 96.

Această prescripţie va fi supusă suspendăreĭ şi intreruperĕĭ conform dreptuluĭ comun. (Art. 1863 urm. 1874 urm.) Laurent. X. 266. Demolombe. XV. 535, 536. Demante. III. 140 bis, VI.

Prescripţia va începe a curge din ţiua în care moştenitorul a început a stăpâni lucrul comun ca singur şi deplin proprietar (*pro suo*), ca şi cum s'ar fi făcut împărţeala. Laurent. X. 266. Demolombe. XV. 530. Marcadé. III. 282. Bonachi. III. p. 218.

[2]) Demolombe. XV. 538. Demante. III. 140 bis, IV. Duranton. VII. 90.—*Contrà.* Marcadé. III. 283, după care acel care a posedat în deosebĭ o parte din avere 30 de anĭ ar putea cere împărţeala, avênd în tot-deauna facultatea de a renunţa la efectele prescripţiuneĭ dobândită de dênsul. Dacă s'ar admite însă că acest moştenitor ar putea să ceară împărţeala obiectelor remase nedivise, el nu va fi ţinut a raporta obiectele sustrase din indivisiune prin mijlocul prescripţiuneĭ, căcĭ el n'ar putea fi obligat a raporta lucrurile devenite proprietatea sa. Laurent. X. 269. Aubry et Rau. V. § 622, nota 12.—*Contrà.*—Marcadé. III. 283. Demol. XV. 537.

Această prescripție fiind întemeiată pe posesiune este achisitivă, de unde resultă că posesiunea, pentru a conduce la proprietatea esclusivă, va trebui să fie continuă, neîntreruptă, neturburată, publică și sub nume de proprietar. (Art. 1847 urm.) Comoștenitorul, în favoarea căruia s'a îndeplinit prescripția, va putea decĭ s'o opue cu succes de câte orĭ va fi acționat în împărțeală de ceilalțĭ comoștenitorĭ. In acest sens se poate ḑice că prescripția este liberatorie. (Laurent. X. 265.) Prescripție achisitivă.

Tot astfel, el va putea să opue uneĭ asemene acțiunĭ împărțeala anterioară care ar fi avut loc, dacă acea împărțeală ar fi fost însă definitivă și validă. (Veḑĭ *suprà*, p. 435, nota 2.)

Deși în princip nimene nu poate fi silit a remânea în indivisiune, și împărțeala poate fi cerută orĭ și când, cu toate acestea, prin escepție, [1]) toțĭ coproprietarĭĭ pot să hotărească prin o Suspendarea indivisiuneĭ. Escepție. Art. 728 § 2.

---

[1]) Regula generală stabilită de Art. 728 poate, cu adevĕrat, în unele casurĭ, să fie contrarie atât interesuluĭ public, cât și aceluĭ privat, căcĭ, câte odată poate să fie folositor de a se suspenda indivisiunea, când, de esemplu, se așteaptă sfîrșitul unuĭ proces, majoritatea unuĭ comoștenitor, reîntoarcerea unuĭ absent, trecerea uneĭ crise politice sau comerciale etc.; de aceea, asemene escepție era admisă și la Romanĭ. Veḑĭ L. 14 § 2 și 3. Dig. Lib. 10. Tit. 3, precum și Art. 1073, 1110 Cod. Calimach citate *suprà*, p. 434, nota 1. Justificarea acesteĭ escepțiunĭ.

Suspendarea indivisiuneĭ pe un timp determinat (5 anĭ cel mult) prin o anume convenție a tuturor comoștenitorilor fiind însă o escepțiune, este de strictă interpretare și nu poate fi întinsă la alte casurĭ, de unde resultă că testatorul sau dăruitorul n'ar putea să oprească indivisiunea, nicĭ chiar pe un termen maĭ scurt de 5 anĭ. Merlin. Répert. *Partage*, § 1. Chabot. Art. 815, No. 2. Mourlon. II. 324. Ducaurroy. II. 649. Laurent. X. 243. Demante. III. 139 bis II. Massé-Vergé. II. p. 73, nota 19. Arntz. II. 1475. Marcadé. III. 277. C. Metz. D. P. 56. 2. 204. Veḑĭ și *suprà*, p. 434, nota 1.—*Contrà*. Demolombe. XV. 511. Aubry et Rau. V. § 622, p. 245. Duranton. VII. 80. Toullier D. II (partea II) 405, nota a. Această din urmă părere este însă inadmisibilă, ca una ce se întemeiază maĭ cu samă pe vechiul drept francez, lipsit la noĭ de orĭ ce autoritate. Comp. Art. 984 din codul Italian care consacră acelașĭ princip, admițind însă o escepție și permițênd în acelașĭ timp judecătorilor prin o escepție la escepție de a ordona împărțeala cu toată proibițiunea testatoruluĭ. Dăruitorul și testatorul nu pot opri împărțeala pe un timp orĭ cât de scurt. Controversă.

Ce se va întâmpla însă când dăruitorul sau testatorul va prevedea asemene clause în donațiunea sau testamentul lor? Donațiunea fiind un contract, nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că ea va fi nulă. (Art. 1008.) (Trib. Prahova. Dreptul pe 1889, No. 38.) Anularea donațiuneĭ. Art. 1008.

Cât pentru testamente, cestiunea este viu controversată, și asemene controversă provine în dreptul nostru din causa eliminăreĭ Art. 900 francez, după care condițiunile contrariĭ legilor sau bunilor moravurĭ nu anulează donațiunile și testamentele, ci se consideră ca nescrise, conform teorieĭ Sabinienilor. Dl. C. C. Stefănescu (Dreptul pe 1879, No. 12), tribunalul de Ilfov și de Prahova (Dreptul Anularea testamentuluĭ. Art. 900 C. fr. eliminat la noĭ. Controversă.

anume convenţie, fie chiar şi verbală, [1]) ca indivisiunea să remâe în suspensie pe un timp *cel mult* de cinci ani. [2])

Reînoirea convenţiei.

Această convenţie va putea fi reînoită [3]) încă pe cinci ani, sau pe un termen mai scurt, însă reînoirea nu va putea să aibă loc de cât *după* espirarea primului termen, căci, dacă ea ar putea să aibă loc după trei sau patru ani, indivisiunea ar ţinea mai mult de cinci ani, ear nu 5, după cum voeşte legiuitorul. [4])

Convenţia de indivisie nu este oposabilă creditorilor. Controversă.

O asemene convenţiune nu este însă oposabilă celor de al treile (Art. 973), de esemplu, creditorilor moştenitorilor, fie ei ipotecari sau chirografari, anteriori sau posteriori convenţiunei de indivisiune, căci ei avênd dreptul de a provoca împărţeala (Art.

---

pe 1876, No. 29 şi pe 1889, No. 38 şi 82), precum şi curtea din Bucureşti (Dreptul pe 1881, No. 59) se pronunţă pentru nulitatea testamentului, ear Dl. Al. Degrea (Dreptul pe 1884, No. 45 şi pe 1890, No. 7) şi Curtea din Focşani (Dreptul pe 1884, No. 22), pentru validitatea lui, admiţind şi la noi soluţiunea dreptului francez. Comp. şi G. P. Petrescu. *Testamente*, p. 365. Noi am semnalat numai de o cam dată această controversă, reservêndu-ne dreptul de a reveni asupra ei mai târdiu, la titlul următor.

[1]) Demolombe. XV. 504.—*Contrà.* Chabot. Art. 815. No. 7 şi Vazeille (Art. 816. No. 21), după care convenţia ar trebui neapărat să fie scrisă.

Termenul poate fi mai scurt de 5 ani.

[2]) Nimic n'ar împedica însă pe părţi de a hotărî un termen mai scurt, pentru că scopul legei este ca el să nu poată fi mai lung, nu însă şi mai scurt. Termenul care ar fi mai lung va fi deci redus la 5 ani. (Analogie din Art. 978 şi 1373.) Demolombe. XV. 501. Massé-Vergé. II. p. 73, nota 20. Ducaurroy. II. 649. Mourlon. II. 322. Laurent. X. 239. Arntz. II. 1474. Marcadé. III. 278.

Dreptul Roman şi dreptul vechiu.

Şi la Romani, se putea suspenda împărţeala pe un timp determinat, *intrà certum tempus*, fără a se hotărî însă nici un termen, ca şi în codul Calimach (Art. 1073, 1110 şi 831 Cod. Austriac.) „*Si conveniat*, **ne omnino divisio fiat**, *hujusmodi pactum nullas vires habere, manifestissimum est. Sin autem* **intra certum tempus**, *quod etiam ipsius rei qualitati prodest, valet.*“ (L. 14 § 2. Dig. Lib. 10. Tit. 3.) Vedi şi L. 5. Cod. Lib. 3. Tit. 37.

Convenţia prin care nu se determină termenul de suspendare e nulă. Controversă.

Astădi, dacă părţile n'ar determina prin convenţia lor termenul suspendărei indivisiunei, convenţia va fi nulă şi împărţeala va putea fi cerută de îndată. Demolombe. XV. 502. Laurent. X. 240. Aubry et Rau. V. § 622, nota 3. Arntz. II. 1474. Mourlon. II. 322. Trib. Paris. D. P. 49. 3. 76. Vedi şi *suprà*, p. 434, nota 1.—*Contrà.* Massé-Vergé. II. p. 73, nota 20, după care asemene convenţie ar obliga pe părţi timp de 5 ani. Idem Cas. Fr. Répert. Dalloz. *Succes.* 1508, nota 1 şi curtea din Lyon. Dev. Sirey. 76. 2. 68.

Art. 1374.

[3]) După Art. 1374, termenul de rescumpărare o dată hotărît de părţi, nu se mai poate prelungi nici de ele însăşi, nici de judecători.

[4]) Marcadé. III. 278.—Dacă convenţia ar fi reînoită în cursul primei convenţiuni, noul termen de 5 ani va curge din ziua de când a fost stipulat, ear nu din ziua espirărei vecheĭ convenţiuni, pentru că împărţeala nu poate fi în suspensie de cât timp de 5 ani. Marcadé. *loco cit.* Laurent. X. 241. Demolombe. XV. 499, 500. Demante. III. 139 bis, III. Toullier. D. II (partea II) 406. Aubry et Rau. V. § 622, nota 4. Mourl. II. 323.—Vedi însă Massé-Vergé. II. p. 362, n. 4.

1825 C. C. şi 494 Pr. Civ.), părţile nu le pot rădica acest drept prin convenţia lor. [1])

Capacitatea necesară pentru a putea sta în judecată în împărţeală.

Art. 749.—Împărţirile făcute conform cu regulele mai sus prescrise, [2]) sau de tutorĭ cu autorisaţiunea consiliuluĭ de familie, sau de minorĭ emancipaţĭ asistaţĭ de curatorĭĭ lor, sau în numele absenţilor sunt *definitive.* [3]) ,(Art. 99, 119, 390, 409, 411, 427, 450, 454, 747, 951, 952, 1166 C. Art. 840 C. Fr.)

Împărţeala ne maĭ fiind astăzĭ translativă de proprietate, după cum era altă dată la Romanĭ şi în codul Calimach (Art. 1092), ci numaĭ declarativă de drepturĭ (Art. 786), nu maĭ este nevoe ca acel care esercită asemene acţiune să aibă capacitatea de a înstrăina.

Capacitate specială.

Împărţeala fiind însă un act de o natură specială, şi persoanele care vor voi să esercite acţiunea vor trebui să aibă o capacitate specială, singura capacitate de a administra nefiind suficientă.

Moştenitorĭ minorĭ sau interdişĭ.

Astfel, moştenitorul minor sau interdis (Art. 454) va fi represintat în acţiunea în împărţeală de epitropul seu, care va avea nevoe de autorisarea sfatuluĭ de familie [4]) nu numaĭ pentru

Art. 408, 409, 410, 454, 747, 749.

---

[1]) Laurent. X. 242. Massé-Vergé. II. p. 362, nota 5. Chabot. Art. 815, No. 9. Cu toate acestea, cestiunea este controversată. Veḑĭ diversele opiniunĭ în Demolombe. XV. 509 şi în Aubry et Rau. V. § 622, p. 245.

[2]) Dacă între moştenitorĭ, unĭĭ sunt interdişĭ, minorĭ, fie chiar emancipaţĭ, absenţĭ, sau, dacă toţĭ fiind majorĭ, eĭ nu se înţeleg între dênşiĭ, împărţeala nu poate să aibă loc de cât prin justiţie. (Art. 733 şi 747.)

Art. 1166.

Dacă împărţeala s'a făcut cu observarea tuturor formelor prescrise de lege, ea este ca şi cum ar fi avut loc în timpul majorităţeĭ sau înaintea interdicţiuneĭ. (Art. 1166.) Dacă însă formele legale n'au fost păzite, împărţeala nu are tărie legiuită, nu e *definitivă*, după cum se esprimă Art. 749, cu toate că minorul ar fi fost represintat de persoana în drept. In codul francez, asemenea împărţeala este validă, însă numaĭ în privinţa folosinţeĭ (*partage provisionnel légal.*) (Art. 840 fr. *in fine.)* Veḑĭ *suprà*, p. 434, nota 2.

[3]) Adecă, au *tărie legiuită*, după cum se esprimă Art. 411, sau sunt *nestrămutate*, după cum se esprimă Art. 1100 din codul Calimach. Cuvêntul *definitiv* care, în tecstul francez, este opus cuvêntuluĭ *provisionnel*, este deci rĕŭ tradus.

Deosebire de la tecstul francez.

Tecstul corespunḑĕtor francez (840) maĭ are încă un alineat, pe care noĭ nu l'am reprodus, în care se ḑice că împărţeala se consideră ca *provisionelă* (adecă validă numaĭ în privinţa folosinţeĭ) dacă nu s'au observat regulele prescrise de lege. Noĭ nu avem deci împărţeala *provisionelă legală*, ci numaĭ acea convenţională. Veḑĭ *suprà*, p. 435, în nota 2 de la p. 434.

[4]) Lipsa autorisăreĭ sfatuluĭ de familie ar face ca împărţeala să fie nulă, pentru că epitropul n'are calitatea de a lucra în casul de faţă, fără o anume autorisare. Laurent. X. 276.

a porni o acțiune în împărțeală *relativă la imobile* (Art. 408), dar și pentru a apăra pe minor în contra uneĭ asemene acțiuni. (Art. 408, 409.) Epitropul maĭ este încă obligat a consulta consiliul de familie în privința mijloacelor de apărare. [1]) (Art. 410.)

Acțiune în împărțeala mobiliară.

Epitropul nu va ave însă nevoe de nicĭ o autorisare pentru *a provoca* împărțeala uneĭ *averĭ mobiliare* (Art. 390 și 408), ci numaĭ pentru *a apăra* pe minor ca pârît în contra uneĭ asemene acțiuni. [2]) (Art. 409.) Acest sistem este însă tot ce este maĭ nelogic și aș putea ḑice chiar maĭ absurd. [3])

Impărțeală silită. Necesitatea intervenireĭ cons. de familie.

Pentru a îndrepta inconsecințele legeĭ noastre, care sunt prea bătătoare la ochĭ, curtea din Bucureștĭ s'a creḑut în drept a decide că autorisarea consiliuluĭ de familie este neapărată epitropuluĭ numaĭ când este vorba de facerea uneĭ împărțelĭ voluntare, nu însă și în casul când împărțeala este ordonată de justiție (Dreptul pe 1888, No. 39), însă această decisiune cu drept cuvênt a fost casată, pentru că împărțeala de bună voe este absolut interḑisă în privința minorilor, fie vorba de avere mobilă sau imobilă. [4]) (Art. 411 și 747.)

Representarea minoruluĭ de cătră tatăl administrator legal. Controversă.

Până acum am vorbit numaĭ de epitrop; ce trebue să decidem în privința tatăluĭ administrator legal în timpul căsătorieĭ (Art. 343)? Cestiunea este controversată, însă mi se pare, cu toate acestea, că tatăl va putea să representе într'o acțiune în împărțeală pe copilul seu minor, fie ca reclamant, fie ca pârît, fără nicĭ o autorisare, pentru că a împărți nu va să ḑică a înstrăina. [5])

---

[1]) Veḑĭ Tom. II. p. 207. Comp. și Tribunalul Iași. Dreptul pe 1884, No. 20.—Epitropul n'are nevoe de nicĭ o autorisare pentru a representa pe minor ca pârît în celelalte acțiuni imobiliare pornite contra luĭ. (Argum. *a contrario* din Art. 408.) Veḑĭ Tom. II. p. 182 și 200. Legiuitorul nostru face deci o distincțiune neîntemeiată între acțiunile în împărțeală și celelalte acțiuni imobiliare.

[2]) In acest sens trebue să înțelegem cele ce am spus în Tom. II. p. 203 și urm. Tot în acest sens se pronunță și Dl. Al. Capitolin, în Dreptul pe 1888, No. 39, p. 308 urm.

In privința celorlalte acțiuni mobiliare, epitropul poate să representе fără nicĭ o atorisare pe minor sau interḑis, atât ca reclamant cât și ca pârît. (Argum. *a contrario* din Art. 408.) Veḑĭ Tom. II al lucrăreĭ noastre, p. 182, 199 și 200.

Deosebire de la codul francez.

[3]) Mult maĭ logic este decĭ codul francez (Art. 465), după care epitropul are nevoe de autorisarea sfatuluĭ de familie numaĭ pentru a porni o acțiune în împărțeală, *fie mobiliară sau imobiliară* (Demolombe. VII. 682), nu însă și pentru a apăra pe minor contra uneĭ asemene acțiuni îndreptată contra luĭ.

[4]) Cas. Rom. Dreptul pe 1888, No. 39.—Impărțeala de bună voe ar fi însă validă când fostul minor ar fi fost representat, după ajungerea sa la majoritate, de cătră vechiul seu epitrop, dacă se dovedește că acest din urmă a avut pentru aceasta un mandat fie espres, fie tacit (Art. 1533) de la fostul minor. Tribunalul și curtea din Bucureștĭ. Dreptul pe 1888, No. 5 și 47.

[5]) Laurent. IV. 312.—*Contrà.* Aubry et Rau. V. § 621, p. 241, care

Minorul emancipat va fi asistat atât ca reclamant, cât şi ca pârît, de curatorul seu [1]) (Art. 425, 427, 749), căcĭ împărţeala făcută fără asistenţa curatoruluĭ ar fi nulă, cu toate că s'ar fi observat formele legale. Minor emancipat.

Minorul emancipat n'are însă nevoe de autorisarea sfatuluĭ de familie. [2]) Dacă esistă maĭ mulţĭ minorĭ sau interdişĭ cu interese opuse în împărţeală, tribunalul, sau judecătorul de ocol pentru tutelele sătenilor (Art. 62. L. din 9 Martie 1879) va rândui fie căruia din eĭ câte un epitrop *ad hoc*, luând maĭ întâĭ avisul consiliuluĭ de familie. (Art. 693 Pr. Civ. şi 747 § 2 C. C.) Autorisarea sf. de familie. Epitrop adhoc.

Impărţeala făcută numaĭ de minor, sau de un al treile care nu avea calitatea de epitrop va fi nulă, chiar dacă s'au observat formele legale. (Laurent. X. 278.) Această împărţeală s'ar putea însă ratifica la majoritate, chiar dacă nu s'ar fi observat formele legale. (Art. 1163.) (Cas. Er. D. P. 62. 1. 470.)

Moştenitorul pus sub un consiliu judeciar ar trebui, după unĭĭ, [3]) să fie asistat de curatorul seu, prin analogia regulelor privitoare la minorul emancipat (Art. 458), însă această părere mi s'a părut inadmisibilă, pentru că împărţeala nu maĭ implică astăzĭ o înstrăinare, ca altă dată. (Vedĭ. Tom. II, p. 364 şi Laurent. V. 370, *in fine*.) Mărturisesc însă că cestiunea este foarte îndoelnică, cel puţin în privinţa împărţeleĭ judeciare, pentru că Art. 445 şi 458 opresc pe acel pus sub un consiliŭ judeciar de a pleda fără asistenţa consiliuluĭ. Moştenitor pus sub un consiliu judeciar. Controversă. Art. 445, 458.

Aceĭ presupuşĭ absenţĭ vor fi represintaţĭ de către curatorul rênduit în acest scop de tribunal. [4]) (Art. 99 şi 749.) Impărţeala, Presupuşĭ absenţĭ. Art. 99, 749.

---

aplică regulele de la tutelă şi tatăluĭ administrator legal. Vedĭ şi lucrarea noastră, Tom. II. p. 33.

[1]) Indată ce esistă un minor, fie chiar şi emancipat, împărţeala de bună voe este inadmisibilă. Tribunalul Tutova, Dreptul pe 1886, No. 5. Confirmarea tacită sau espresă a actuluĭ nul nu poate avea loc de cât la majoritate. (Art. 1163.) Dreptul, *loco cit.*

[2]) Vedĭ Tom. II. p. 277, nota 2, şi la autorităţile citate acolo, *adde*: Laurent. V. 226 şi X. 247. Demolombe. XV. 557. Ducaurroy. II. 776. Mourlon. II. 330. Marcadé. III. 284. Bonachi. III. p. 249. — *Contrà.* Tribun. din Dunkerque. D. P. 57. 2. 10.

[3]) Demolombe. VIII. 733 bis şi XV. 562. Marcadé. III. 285. Mourlon. II. 331. Arntz. II. 1480. Tot în acest sens se pronunţă şi dl. Bonachi (III. p. 248), contradicêndu-se însă cu cele spuse în Tomul I, p. 904.

[4]) Demolombe. XV. 564.—Odată ce absenţa a fost declarată, aceĭ puşĭ în posesiunea avereĭ absentuluĭ au dreptul de a'l represinta.—In cât priveşte a treia periodă de absenţă, adecă trimiterea în posesiune definitivă, nu maĭ încape nicĭ o îndoeală că aceĭ trimeşĭ în posesiune vor putea să figureze la împărţeală în numele moştenitoruluĭ absent. (Art. 114 urm. 117.) Demolombe. XV. 567. Cât pentru a doua periodă de absenţă, acea a trimetereĭ în posesiune provisorie (Art. 106 urm.), Art. 817 § 2 din codul francez (eliminat la noi) prevede că

în care absentul n'ar fi fost represintat va fi nulă. (Laurent. X. 279.)

Pentru ca moştenirea să poată însă fi împărţită cu un absent, trebue ca ea să fi fost deschisă înainte de a deveni îndoelnică esistenţa moştenitoruluĭ absent, căcĭ altfel, ea nu s'ar fi cuvenit luĭ. (Art. 120, 121.) (Demolombe. XV. 564.)

Moştenitorĭ nepresenţĭ.

Ce trebue să decidem în privinţa celor care nu sunt de faţă *(non présents)*, cu toate că esistenţa lor nu este îndoelnică? (Art. 730 şi 747.) Noĭ neavênd nicĭ un tecst în această privinţă, împărţeala se va face prin justiţie [1]) (Art. 730, 747) şi acţiunea se va introduce în contra moştenitoruluĭ nepresent, înmânându-se toate actele de a dreptul, şi el va fi judecat în lipsă cu dreptul de oposiţie, după dreptul comun. [2]) (Art. 154 Pr. Civ.)

Femeĭ măritate.

In cât priveşte pe femeea măritată, ea nu va putea nicĭ o dată să proceadă la o împărţeală în justiţie fără autorisarea barbatuluĭ, sau în lipsă-ĭ a justiţieĭ. [3]) (Art. 197, 1285.) „Femeea nu are voe, ḑice Art. 1077 din codul Calimach, să ceară împărţeala moştenireĭ a căreĭ parte i se cuvine eĭ, *fără ştirea şi primirea barbatuluĭ*, dar nicĭ barbatul nu poate s'o ceară fără voinţa eĭ." [4])

---

acţiunea în împărţeală aparţine *rudelor trimise în posesiune*. Art. 749 din codul Român vorbeşte însă de împărţeala făcută *în numele absenţilor*, ceea ce pare a lăsa a se presupune că trimeşiĭ în posesiune provisorie au capacitatea de a represinta pe absent în împărţeală.—După Art. 1075 din codul Calimach, moştenitoriĭ puteau să împărţească moştenirea în lipsa unuia din eĭ, cu condiţiune însă de a nu păgubi pe acel absent, căcĭ *cele sevêrşite de unĭĭ nu păgubesc pe alţiĭ*.

[1]) Dacă moştenitorul care nu s'ar afla la faţa loculuĭ ar avea un mandatar cunoscut, împărţeala va putea să aibă loc de bună voe fără nicĭ o formă judecătorească. Duranton. VII. 110, *in fine*. Demante. III. 170 bis, II.

[2]) Demolombe. XV. 564. Ducaurroy. II. 677. Demante. III. 170, bis, II.

Deosebire de la codul francez.

Art. 840 din codul francez vorbind şi despre aceĭ *nepresenţĭ*, unĭĭ cred că, prin derogare la dreptul comun, eĭ trebue să fie represnitaţĭ prin un curator ca şi aceĭ presupuşĭ absenţĭ. Laurent. X. 250. Duranton. VII. 110. Această părere este, în orĭ ce caz, inadmisibilă la noĭ, pentru că tecstul nostru nu vorbeşte de cât *de absenţĭ*, ear nu de acei *care nu se găsesc de faţă, cu toate că esistenţa lor nu este îndoelnică*. Comp. Bonachi. III. p. 250.

[3]) Curtea din Bucureştĭ. Dreptul pe 1882. No. 77. Laurent. X. 251. Toullier. D. II. (partea II) 408. Ea are nevoe pentru acest scop de o autorisare specială, autorisarea generală dată de barbat pentru eşirea din indivisiune nefiind suficientă. Curtea din Bucureştĭ. Dreptul pe 1888, No. 50.

Impărţeala la care ar fi luat parte femeea fără a fi autorisată conform legeĭ va fi anulabilă după cererea eĭ, şi această acţiune în anulare se va prescrie prin 10 ani de la desfacerea căsătorieĭ. (Art. 1900.) Curtea din Bucureştĭ. Dreptul pe 1888, No. 50.

[4]) După Art. 1021 din codul Calimach, femeea nu poate să primească nicĭ o moştenire fără voea barbatuluĭ. Este însă de observat că atât Art. 1021 cât şi 1077 nu esistă in codul Austriac.

Femeea separată de bunurĭ va putea însă să proceadă singură la o împărţeală *de bună voe* în privinţa mobililor a căror proprietate şi folosinţă o are.[1]) (Art. 1265, 1285.) In cât priveşte însă imobilele, ea nu poate să proceadă la o împărţeală chiar de bună voe de cât cu învoirea barbatuluĭ sau a justiţieĭ. (Art. 1265, 1285.) Separaţie de bunurĭ. Împărţeala de bună voe.

Barbatul nu are de asemene dreptul de a represinta pe femeea luĭ în o împărţeală, fie ea a proprietăţeĭ sau a folosinţeĭ numaĭ (veḑĭ *suprà*, p. 434, nota 2), privitoare la averea eĭ nedivisă, dacă asemene drept nu'ĭ a fost recunoscut fie prin contractul matrimonial,[2]) fie în timpul căsătorieĭ.

Această soluţiune îşĭ primeşte aplicaţiunea eĭ chiar în privinţa avereĭ dotale a femeeĭ, căcĭ deşi Art. 1242 atribue numaĭ barbatuluĭ esercitiul acţiunilor reale (posesoriĭ sau petitoriĭ) şi personale privitoare la averea dotală a femeeĭ, totuşĭ dreptul de a esercita acţiunile reale petitoriĭ n'a atras nicĭ o dată ca consecinţă dreptul de a esercita acţiunea în împărţeală. Astfel, la Romanĭ, barbatul care avea dreptul de a revendica fondul dotal (L. 11, Cod. Lib. 5 Tit. 12 şi L. 9, Cod. Lib. 3. Tit. 32), nu putea să esercite acţiunea în împărţeală fără concursul femeeĭ: *ad communi dividundo judicium provocare mariti non possunt.* (L. 2. Cod. Lib. 5. Tit. 23.) (Comp. şi Art. 1077 Cod. Calimach.) Tot astfel şi astăḑĭ, epitropul care are dreptul de a esercita singur acţiunile, mobiliare ale minoruluĭ (Art. 408), nu poate fără autorisarea cons. de familie să esercite o acţiune în împărţeală în numele minoruluĭ nicĭ chiar pentru averea mobiliară. Împărţeala se va sevêrşi decĭ cu concursul ambilor soţĭ.[3]) Dacă succesiunea imobiliară nu se Dreptul barbatuluĭ de a cere împărţeala avereĭ dotale. Controversă.

[1]) Arntz. II. 1482. Laurent. XXII. 305. Troplong. *Contrat de mariage.* II. 1421. Toullier. D. II. (partea II.) 408.

[2]) Femeea minoară ar putea să confere barbatuluĭ dreptul de a o represinta în acţiunile în împărţeală, fără a putea însă să'l scutească de a îndeplini formalităţile prescrise pentru împărţeală privitoare pe minorĭ (Art. 409, 410), căcĭ ea nu poate să deie barbatuluĭ maĭ multe puterĭ de cât are ea însăşĭ. Laurent. X. 251.

[3]) Demolombe. XV. 584. Laurent. XXIII. 476. Marcadé. III. 288, *in fine.* Aubry et Rau. V. § 621, p. 243 şi IV. § 535, p. 463. Demante. III. 146 bis, IV. Toullier. D. VII. (partea II) 156, 157. Cas. Fr. şi Curtea din Bordeaux. D. P. 46. 1. 10. D. P. 74. 2. 15.—*Contrà.* Troplong. *Contrat de mar.* IV. 3108 urm. Benoît. *De la dot.* 1. p. 117. Chardon. *Puis. maritale.* 253. Massé-Vergé. IV. p. 225, tecst şi nota 9. După aceştĭ autorĭ barbatul ar putea singur să represinte pe femee în împărţeala avereĭ sale dotale în basa Art. 1242.

La Romanĭ, barbatul avea capacitatea de a respunde la o acţiune în împărţeală a fonduluĭ dotal neestimat, întrodusă în justiţie de către comoştenitoriĭ femeeĭ, dar nu putea să provoace asemene acţiune fără concursul femeeĭ. (L. 2. Cod. Lib. 5. Tit. 23.) Dreptul Roman.

Astăḑĭ, pentru a putea figura ca pârît într'o acţiune în împăr-

poate împărți, autorisația justiției va fi neapărată pentru a se procede la licitație. (Art. 1253 § 5.) Soții nu vor avea însă nevoe de autorisarea justiției, la caz când imobilele se vor putea împărți în natură, căci alt-ceva este a *vinde* imobilul care nu se poate împărți, și alt-ceva a'l *împărți în natură*, atunci când împărțeala este cu putință. [1])

Persoanele care pot să esercite acțiunea în împărțeală.

Acțiunea în împărțeală este o acțiune reciprocă *(judicium duplex)* care aparține individual fie căruĭ moștenitor. [2])

Acel care cere împărțeala trebue să aibă calitatea de moștenitor în momentul esercităreĭ acțiuneĭ, fiind că acțiunea în împărțeală nu este alt-ceva de cât esercitarea dreptuluĭ de moștenire. (Laurent. X. 252.)

Vêndarea drepturilor succesorale din partea moștenitoruluĭ.

Moștenitorul care ar fi vêndut totalitatea sau o parte numaĭ din drepturile sale succesorale [3]) nu maĭ are acțiunea în împărțeală, care, în asemene caz, se va cuveni cesionaruluĭ, ca unul ce are toate drepturile cedentuluĭ. [4]) Cesionarul nu va putea

---

țeală, trebue a avea capacitatea de a introduce ca reclamant asemene acțiune în justiție, de unde resultă că femeea nu se va putea apăra fără autorisarea barbatuluĭ sau a justiției la o acțiune în împărțeală introdusă de către comoștenitoriĭ seĭ, care astfel vor fi obligați a chiema în judecată și pe barbat. Art. 818 § 2 din codul francez (eliminat la noĭ) este formal în această privință.

[1]) Marcadé. III. 289.—*Contrà.* Duranton. VII. 127.

[2]) Laurent. X. 256. Demolombe. XV. 617. Aubry et Rau. V. § 621. „*In familiæ erciscundæ judicio, unusquisque heredum et rei et actoris partes sustinet.*“ (L. 2 § 3. Dig. Lib. 10. Tit. 2.)

[3]) Drepturile succesorale pot fi cedate în mod valabil și maĭ înainte de a se fi plătit tacsele de mutațiune către Stat, remânênd ca cesionarul să le plătească când va cere punerea în posesiune. Curtea din Galați. Dreptul pe 1889, No. 73. In privința tacselor de mutațiune, vedĭ *suprà* p. 234.

Retrait successoral. Art. 841 C. Fr. eliminat la noĭ.

[4]) Laurent. X. 253. Demol. XV. 624. Cas. Fr. D. P. 57. 1. 5.—Moștenitoriĭ acționați în împărțeală de către cesionarul drepturilor unuia sau a mai multor comoștenitoriĭ nu vor putea decĭ să depărteze pe reclamant, plătinduĭ prețul cesiuneĭ, pentru că legiuitorul nostru, imitând pe acel Italian și pe acel Olandez, a eliminat Art. 841 din codul francez, care autorisă asemene escepțiune numită în Francia *retrait successoral.* (Comp. Art. 1402 care admite și la noĭ asemene escepțiune pentru vêndarea drepturilor litigioase.) Inovațiunea adusă de legiuitorul nostru este de astă dată nemerită, pentru că escepțiunea admisă prin Art. 841 din codul francez consacră pe de o parte espropriarea silită a cumpărătoruluĭ, fără nicĭ o utilitate publică (comp. Art. 481 C. C. și 19 Constit.), ear pe de alta, este în opunere cu principiul modern al libertățeĭ transacțiunilor civile. Escepțiunea consacrată în dreptul francez nu era admisă la Romanĭ, însă, cu toate aceste, resultă din legea 14

însă să ceară împărțeala, de cât după ce va fi adus titlul seu la cunoștința celorlalți comoștenitorĭ, căcĭ până atuncĭ acțiunea va aparține numaĭ moștenitoruluĭ cedente, și comoștenitoriĭ seĭ n'ar putea să'ĭ opune cesiunea care nu'și produce efectele sale de cât între părțile contractante, adecă între cedente și cesionar. [1]) (Art. 973.)

Cesionarul uneĭ părțĭ indivise a unor obiecte anume determinate n'ar putea să ceară împărțeala în numele seu propriu, ci numaĭ în numele cedentuluĭ. Pentru a eși din indivisiune, el nu va cere împărțeala obiectelor cedate, ci va trebui să provoace împărțeala întregeĭ moșteniriĭ, căcĭ dreptul seu atârnând de împărțeală, el nu dobândește proprietatea lucrurilor pe care le cumpără în timpul indivisiuneĭ, ci este numaĭ creditorul cedentuluĭ. [2])

Cesionarul uneĭ părțĭ indivise a unor obiecte determinate.

Acțiunea în împărțeală aparține și creditorilor personalĭ a fie căruĭ moștenitor, în basa Art. 974, pentru că dreptul de a cere împărțeala nu este un drept esclusiv personal moștenitoruluĭ. [3])

Creditoriĭ personalĭ aĭ moștenitoruluĭ. Art. 974.

Creditoriĭ pot de asemenea să intervie în împărțeala cerută de moștenitenitorĭ pentru ca să nu se vatăme drepturile lor (Art. 785, 1825), însă, în asemene caz, cheltuelele îĭ privesc pe dênșiĭ, pe când în caz când creditoriĭ cer împărțeala în numele moștenitoruluĭ, debitorul lor (Art. 974), cheltuelele sunt în sarcina acestuĭ din urmă, căcĭ el este acela care cere împărțeala prin intermediarul creditorilor seĭ. [4])

Intervenția creditorilor.

Cod. Lib. 4. Tit. 38, că, până la dreptul bisantin, rudele puteau să împedice vêndarea uneĭ succesiunĭ, ca și orĭ care altă vêndare, când ea era făcută uneĭ persoane străine.— In cât privește dreptul de *retour successoral* (reîntoarcere succesorală) consacrat prin Art. 747 din codul francez (eliminat la noĭ.) Veḑĭ *suprà*, p. 286.

[1]) Laurent. X. 253. Massé-Vergé. II. p. 358, nota 3.— Cât pentru cestiunea de a se ști dacă Art. 1393 este sau nu aplicabil la cesiunea drepturilor succesorale, veḑĭ esplicarea acestuĭ tecst și Laurent. XXIV. 478.

[2]) Argument din Art. 1825 C. C. și 494 Pr. Civ. Laurent. X. 253. Aubry et Rau. V. § 621, tecst și nota 6. Demolombe. XV. 624. Massé-Vergé. II. p. 358, nota 3, *in fine*.

[3]) Laurent. X. 254 și 519 urm. Demolombe. XV. 623, 625. Aubry et Rau. V. § 621, p. 241. Massé-Vergé. II. p. 357, nota 2. Curtea din Douai. D. P. 55. 2. 51. Veḑĭ și Art. 494 Pr. Civ. și 1825 C. C. care prevede formal dreptul creditorilor unuĭ moștenitor de a cere împărțeala, considerând acest drept ca o obligație. Comp. *suprà*, p. 429, nota 4.

Creditoriĭ unuĭ moștenitor minor vor putea cere împărțeala fără autorisarea consiliuluĭ de familie, căcĭ această acțiune fiind pentru dênșiĭ esercițiul unuĭ drept, acest drept nu poate să fie ținut în loc prin intervenția și refusul sfatuluĭ de familie. Laur. X. 255.

Creditoriĭ unuĭ moștenitor minor.

Dreptul de a crea impărțeala ar aparține și creditorilor defunctuluĭ, dacă eĭ n'ar prefera să ceară separarea patrimoniilor. Laurent. X. 255, *in fine*. C. Besançon. D. P. 63. 2. 93. — *Contrà*. Demolombe. XV. 625. Aubry et Rau. V. § 621, nota 7. Massé-Vergé. II. p. 358, nota 2, *in medio*. Curtea din Douai. D. P. 63. 5. 268.

Creditoriĭ defunctuluĭ. Controversă.

[4]) Laurent. X. 300 și 519. Comp. și Curtea din Pau. D. 63. 5. 268.

Creditorii nu sunt însă în drept a provoca o împărţeală judeciară, dacă toate părţile capabile şi presinte se înţeleg în privinţa unei împărţeli de bună voe. (Laurent. X. 300 şi 521.)

Persoanele în contra cărora împărţeala trebue să fie cerută.

Acţiunea în împărţeală fiind o acţiune reciprocă, nu poate să fie îdreptată de cât în contra acelora care au şi ei dreptul de a o esercita.

Ea va trebui intentată în contra *tuturor* coproprietarilor, şi pârîţii n'au nevoe să posede bunurile care compun moştenirea, ca la acţiunea în petiţiune de ereditate. (Laurent. X. 257.)

Indivisibilitatea acţiunei în împărţeală.

Acţiunea în împărţeală este deci indivisibilă în acest sens că ea nu poate să fie îndreptată de cât în contra tuturor comoştenitorilor, de unde resultă că împărţeala, fie judeciară, fie de bună voe, la care n'au luat parte toţi coproprietarii, nu are fiinţă şi indivisiunea urmează înainte, căci fie care coproprietar având un drept indivis în fie care bun din averea comună, de câte ori s'ar face împărţeala fără ca unul din copărtaşi să fi luat parte, de atâte ori s'ar dispune de lucrul altuia. [1]) (Vedi însă Art. 797, după care împărţeala făcută de un ascendent este la noi numai *anulabilă*, când ea nu cuprinde pe toţi copiii în viaţă la deschiderea moştenirei şi pe descendenţii fiilor morţi înainte.)

Principiul indivisibilităţei se aplică numai la acţiunea în împărţeală propriu ţisă, adecă la operaţiunile necesare pentru a ajunge la împărţeală. Cât pentru celelalte contestaţii care s'ar rădica între părţile ce figurează în instanţă, se va aplica dreptul comun. [2])

Formalităţi preliminare.

Punerea peceţior şi rădicarea lor.—Facerea inventaruluĭ.

Art. 730 § 2.—Dacă toţi erediĭ nu sunt presenţi, sau dacă între dênşiĭ sunt minorĭ sau interdişi, atunci se vor pune peceţi pe efectele succesiunei în cel mai scurt termen, sau după cererea erediĭor, sau după

[1]) Laurent. X. 258, 290 şi 464. Demol. XV. 617 şi XVII. 388, 340. Ducaurroy. II. 781. Demante. III. 231 bis, I. Cas. Fr. C. Rennes şi Bastia. D. P. 66. 1. 277. D. P. 46. 4. 387. D. P. 57. 2. 11. Trib. Ilfov. Dreptul pe 1888, No. 36.— *Contrà.* Cas. Fr. D. P. 49. 1. 38.

Consecinţile indivisibilităţei acţiunei.

Acţiunea în împărţeală fiind indivisibilă, apelul făcut în termen de unii din copărtaşi profită aceluia care ar fi făcut apelul după espirarea termenuluĭ (Laurent. X. 259 şi Cas. Belg.), sau care n'ar fi făcut apel de loc, şi la curte vor figura în instanţă toţi coproprietariĭ care au figurat la prima instanţă. (C. Rennes. D. P. 46. 4. 387.) Aceeaşi soluţiune este admisă şi în privinţa recursuluĭ. Cas. Rom. Dreptul pe 1890. No. 10.

[2]) Laurent. X. 259, *in fine.* Comp. D. P. 68. I. 110 şiD. P. 70. 2. 219.

acea a procurorului tribunalului de prima instanță. (Art. 342, 392, 421 urm. 454, 723, 731, 732, 916 C. C. Art. 63 § 2 și 3, 654 urm. Pr. Civ. Art. 198—205 Cod. Pen. L. din 29 Octombrie 1877. Art. 819 C. F.)

Art. 731.—Creditorii (*defunctului*) pot și ei să ceară punerea de peceți în virtutea unui titlu esecutor, sau a unei permisiuni judecătorești. (Art. 730 § 2, 732, 780, 974, 1173, 1719 C. C. Art. 371, 656 § 2 Pr. Civ. Art. 820 C. Fr.)

Art. 732.—După punerea peceților, creditorii pot face opositiune și fără a avea titluri esecutorii sau permisiunea justiției. (Art. 731 C. C. Art. 666 urm. 671 Pr. Civ. Art. 821 C. Fr.)

Punerea peceților este o formalitate preliminară care trebue să aibă loc independent de ori ce împărțeală, în cel mai scurt timp după moartea defunctului, în scop de a se împedica sustragerea unui testament olograf și a averei mișcătoare, care în timpurile din urmă a luat o desvoltare atât de mare.

Punerea peceților nu este obligatorie de cât atunci când unii din moștenitori nu sunt presenți sau când între dênșii se găsesc minori ori interdiși. (Art. 730 § 2, 916.) Ar fi fost însă de dorit ca această mĕsură conservatorie, necunoscută la Romani, să fie obligatorie în tot-deauna, căci averea mobiliară s'ar putea sustrage cu toate că moștenitorii ar fi capabili și presenți.

Pecețile se pun în cel mai scurt termen (Art. 730 § 2 și 658 Pr. Civ.) pe efectele mișcătoare ale moștenirei de cătră unul din judecătorii tribunalului loculuĭ în care s'a deschis moștenirea (Art. 63 § 2 și 3 Pr. Civ.), sau de judecătorul de ocol, după delegația președintelui. (Art. 654 Pr. Civ.) Ele vor fi aplicate după cererea persoanelor interesate, adecă a moștenitorilor, legatarilor, esecutorilor testamentari (Art. 916 § 1), sau a creditorilor [1]) (Art. 656 Pr. Civ.), și chiar din oficiu, după declarația ministerului public a tribunalului unde s'a deschis moștenirea, sau a primarului local, când e vorba de minori *care nu au încă epitrop*, [2])

---

[1]) In caz de absență a moștenitorilor, ori a unuia din ei, punerea peceților poate fi cerută de persoanele care ședeau în casă cu defunctul, de rudele sau amicii lui. (Art. 656 § 3 Pr. Civ.)—In ori ce caz, pecetea ce se va pune este acea a tribunalului sau a judecătorului de ocol. (Art. 655 Pr. Civ.)

[2]) Cu toate că Art. 730 vorbește de minori în genere, fără nici o distincțiune, totuși resultă din Art. 657 Pr. Civ., care este posterior codului civil, că pecețile nu se vor putea pune din oficiu de cât atunci când minorii *nu au epitrop*. Indată deci ce minorul are un epitrop, pecețile nu se vor mai putea pune din oficiu, ci numai după cererea lui, de unde resultă că punerea peceților ar putea să nu aibă loc de câte ori epitropul nu cere îndeplinirea acestei formalități. (Vedi esplic. Art. 392. Tom. II, p. 138, 139.) *Adde.* Arntz. II. 148. Demol. XV. 626. Demante. III. 152, nota 2. Mourl. II. 336. Laurent. X 313. Legiuitorul și-a închipuit că conservarea obiectelor mișcătoare este destul de garantată prin responsabilitatea epitropului. Acest motiv nu este însă serios, pentru

Critică la adresa legiuitorului.

orĭ de o moştenire vacantă, sau când defunctul a fost depositar public. (Art. 757 Pr. Civ.) Judecătorul va putea, după trebuinţă, să aşeḑe şi un custode pentru paza lucrurilor pecetluite (Art. 660 Pr. Civ.), putênd chiar încredinţa custodeluĭ obiectele care nu se pot pune sub peceţĭ. [1]) (Art. 663 Pr. Civ.)

Dreptul creditorilor. Art. 731.

Pe lângă aceĭ care pretind drepturĭ în succesiune sau comunitate şi care au facultatea de a cere punerea peceţilor, chiar când toţĭ comoştenitoriĭ sunt majorĭ şi de faţă (Art. 656 Pr. Civ.), acest drept se cuvine şi creditorilor defunctuluĭ [2]) (Art. 371 Pr. Civ.), pentru că şi eĭ au interes a împedica sustragerea avereĭ care le serveşte de asigurare. (Art. 1719.) Spre a putea însă lua aceste mĕsurĭ conservatoriĭ, creditoriĭ defunctuluĭ trebue să fie investiţĭ cu un titlu esecutor, adecă cu o hotarîre definitivă sau un act autentic investit cu formula esecutorie (Art. 371 Pr. Civ. 1173 C. C.), sau în lipsă de asemene acte să aibă permisiunea justiţieĭ, adecă a preşedinteluĭ tribunaluluĭ loculuĭ unde s'a deschis moştenirea. [3]) (Art. 654. Pr. Civ.)

Odată peceţile puse, toţĭ creditoriĭ, [4]) chiar şi aceĭ care n'ar avea titlurĭ esecutoriĭ şi permisiunea justiţieĭ, pot să facă opositiune [5]) în scop de a fi şi eĭ faţă la rădicarea peceţilor (Art. 671 Pr. Civ.), ear nu în scop de a împedica punerea acelor peceţĭ, după cum prevede Art. 667 Proc. Civ., pentru că tecstul pre-

că negligenţa unuĭ epitrop ar pute adesea orĭ să compromită întreaga avere a minoruluĭ.

Minor emancipat. Controversă.

Legea fiind deci defectuoasă, punerea peceţilor nu va putea să aibă loc din oficiŭ de câte orĭ între moştenitorĭ ar fi un minor emancipat, pentru că el nu are epitrop (Art. 425) şi pentru că el are capacitatea de a cere singur îndeplinirea acesteĭ formalităţĭ. Demolombe. XV. 626.—*Contrà.* Duranton. VII. 134.

Creditoriĭ personalĭ aĭ moştenitoruluĭ.

[1]) La caz de găsirea unuĭ testament, veḑĭ Art. 662 din Pr. civilă.

[2]) Cât pentru creditoriĭ personalĭ aĭ moştenitorilor, eĭ vor putea cere punerea peceţilor în numele debitoruluĭ lor (Art. 974), avênd chiar dreptul de a interveni la împărţeala cerută de moştenitorĭ. (Art. 785. Veḑĭ şi Art. 699.) Arntz. II. 1485. Demolombe. XV. 627. Boitard. Proced. Civ. II. 1128. Carré-Chauveau. *Idem.* Tom. VI. (partea II) Quest. 3062.

[3]) Legiuitorul a prescris esistenţa unuĭ titlu esecutor sau permisiunea justiţieĭ, pentru ca posesoriĭ unor creanţe îndoelnice să nu poată întârḑiea operaţiunile împărţeleĭ. Fiinţa titluluĭ esecutor nu se prea esplică însă, pentru că, în specie, nu e vorba de un act de esecutare, ci de o mĕsură conservatorie.

Creditoriĭ ipotecarĭ.

[4]) Creditoriĭ ipotecarĭ pot avea şi eĭ interes la facerea uneĭ opositiunĭ, şi chiar la punerea peceţilor (Art. 731), în caz când validitatea ipoteceĭ ar fi contestată, sau când ipoteca nu s'ar acoperi din vênḑarea imobiluluĭ. (Comp. Art. 1828.) Arntz. II. 1486. Legea interpretativă Belgiană din 16 Iulie 1844 este formală în această privinţă

Formele opositieĭ. Art. 666 Pr. Civ.

[5]) Opositiunile pot fi făcute sau prin o declaraţie în procesul verbal de punerea peceţilor, sau prin o petiţie către preşedintele tribunaluluĭ care a ordonat pecetluirea. (Art. 666 Pr. Civ.)

supune tocmaĭ punerea peceţilor. [1]) Eĭ nu maĭ au nevoe, în asemene caz, de titluri esecutorii sau de învoirea justiţieĭ, pentru că rădicarea peceţilor nu aduce nici o pagubă moştenitorilor, fiind că lucrurile remân in starea de maĭ înainte. (Mourl. II. 336. Arntz. II 1486.)

In cât priveşte rădicarea peceţilor şi facerea catagrafieĭ se vor aplica regulele prescrise de procedura civilă. (Art. 668-676 Pr. Civ.) Tecstul francez (Art. 821) ne trimete chiar la aceste dispoziţiuni.

Cheltuelele făcute cu ocasiunea puneriĭ peceţilor, facerea inventaruluĭ etc. sunt în sarcina moşteniriĭ. (Art. 723 şi 919.)

Tribunalul competent pentru judecarea contestaţiilor care se rădică în materie de moştenire. (Art. 95 C. C. şi 63 § 2 şi 3 Pr. Civ.)

Legiuitorul nostru a eliminat Art. 822 din codul civil francez, care se ocupă de competenţa tribunaluluĭ în materie de împărţeală, aşa în cât nu ne a maĭ remas în această privinţă de cât Art. 63 din procedura civilă.

După acest tecst, atât acţiunea în împărţeală *(familiæ erciscundæ)* cât şi celelalte contestaţiuni care s'ar ivi între moştenitorĭ până la desevêrşirea eĭ, [2]) precum şi cererile făcute de creditoriĭ defunctuluĭ înainte de împărţeala moşteniriĭ sunt de competenţa tribunaluluĭ civil al loculuĭ unde s'a deschis moştenirea *(forum hereditatis)*, adecă aceluĭ din urmă domicil al defunctuluĭ.[3]) (Art. 95 C. C.) Legiuitorul a creḑut cu drept cuvênt că acest tribunal este maĭ apt de cât orĭ care spre a verifica valoarea şi natura bunurilor de împărţit, cu atât maĭ mult cu cât aplicarea dreptuluĭ comun ar fi putut da naştere la nenumărate dificultăţĭ din causă că moştenitoriĭ ar fi putut să fie domiciliaţĭ în deosebite locurĭ, ear imobilele să fie situate în diferite localităţĭ. Dreptul

Art. 63 Pr. Civ.

---

[1]) Ducaurroy. II. 657. Arntz. II. 1486. Berriat St. Prix. II. 2913. Carré-Chauveau. VI. (part. II). Art. 926, p. 836.

[2]) Tribunalul succesiuneĭ are competenţa de a judeca cererile şi pretenţiunile ce moştenitoriĭ ar avea unii în contra altora până la împărţeală, chiar dacă quantul lor, netrecênd peste 1500 leĭ, ar fi de competenţa judecătoruluĭ de ocol. Art. 63 Pr. Civ. deroagă deci la legea judecătoriilor de ocoale. Cas. Rom. Dreptul pe 1890, No. 31.

[3]) Dacă în urma sevêrşireĭ împărţeleĭ, unele lucruri au remaş nedivise, cererea pentru împărţeala lor se va adresa, după dreptul comun, la domiciliul pârîtuluĭ în privinţa mobilelor (Art. 58 Pr. Civ.), ear în privinţa imobilelor, la tribunalul loculuĭ situaţiuneĭ lor. (Art. 59 Pr. Civ.) Al. C. Şendrea. Pr. Civ. I. 383.

La Romani, toate contestaţiile relative la o moştenire erau de competenţa judecătoruluĭ loculuĭ situaţiuneĭ bunurilor, sau de acela al domiciliuluĭ moştenitoruluĭ chiemat în judecată, dacă el locuia aiurea. (Legea unică. Cod. Lib. 3. Tit. 20. Veḑi şi Nov. 69, Cap. 1. Pr.)

Dreptul Roman.

comun nu se va aplica decî de cât în urma sevêrşireĭ împărţeleĭ. Părţile fiind însă libere de a se invoi spre a se judeca şi înaintea altuĭ tribunal de cât acel al deschidereĭ moştenireĭ (Art. 65 Pr. Civ.), de aicî urmează că, de câte orî acţiunea în împărţeală va fi fost întrodusă înaintea unuĭ alt tribunal de cât acel arătat de Art. 63 Pr. Civ., incompetenţa va trebui să fie propusă *in limine litis.* (Art. 111 Pr. Civ.)

Moştenire deschisă în ţară străină, imobilul fiind situat în România. Controversă.

Ce trebue să decidem în caz când moştenirea s'a deschis în ţară străină în folosul unor moştenitorî străinî sau Românî? Acţiunea în împărţeală a imobilelor acesteĭ moşteniri fi-va ea întrodusă înaintea tribunalelor străine (unde moştenirea s'a deschis), sau inaintea tribunaluluĭ situaţiuneĭ imobilelor, adecă în România? Cestiunea este controversată şi respunsul este greu de dat. Regretatul Al. C. Şendrea, în cursul seu de Pr. Civ. (I. 380 urm.), face să atârne această cestiune de alta, şi anume, de aceea de a se şti dacă dreptul de a moşteni atârnă de statutul real sau de acel personal. In caz de a se curma controversa în sensul realităţeĭ statutuluĭ (veḑĭ Tom. I, partea I, p. 67, tecst şi nota 2), acţiunea în împărţeală va fi întrodusă înaintea tribunalelor Române [1]) ear în caz de a se admite personalitatea statutuluĭ, acţiunea se va întroduce în străinătate, la ultimul domicil al defunctuluĭ, unde s'a deschis moştenirea. După alţiĭ din contra, acţiunea *familiæ erciscundæ* fiind micstă va putea în tot-deauna fi întrodusă înaintea tribunalelor Române. [2])

Acţiunea pentru garanţia loturilor (Art. 787) şi pentru desfiinţarea împărţeleĭ. (Art. 790, 791.)

In cât priveşte acţiunea pentru garanţia loturilor (Art. 787) urm.) şi acea pentru desfiinţarea sau rescisiunea împărţeleĭ, (Art. 790, 791), ele se vor introduce, după dreptul comun, la tribunalul domiciliuluĭ sau reşedinţeĭ pârîtuluĭ (Art. 58 Pr. Civ.), ear nu la tribunalul loculuĭ unde s'a deschis moştenirea, căcĭ după Art. 63 Pr. Civ., acţiunile dintre comoştenitorĭ se întroduc la trib. succesiuneĭ numaĭ până la sevêrşirea împărţeleĭ. [3]) Dacă acţiunea

---

[1]) Comp. Fœlix—Demangeat. I. 160. Tribun. şi Curtea din Paris. *Pand. Période* pe anul 1890. 2. 43.

[2]) Gh. Tocilescu. Pr. Civ. I (partea II) 168, p. 225. Comp. asupra acesteĭ cestiunĭ. Carré-Chaveau. Pr. Civ. I. p. 291. *Quest.* 262 ter.

Acţiunea în împărţeală este personală ear nu micstă. Controversă.

Noĭ însă care n'am admis esistenţa acţiunilor micste in legislaţiunea noastră (veḑĭ Tom. II, p. 406), înclinăm maĭ degrabă pentru sistemul dintâĭ. După părerea noastră, în adevĕr, acţiunea în împărţeală este *personală*, pentru că ea isvoreşte din obligaţiunĭ, *quasi ex contractu*, după cum se esprimă Justinian. (Instit. § 3 şi 4. Lib. 3. Tit. 27.) Tot in acest sens se pronunţă şi dl. Al. Degre. Veḑĭ Dreptul pe 1888, No. 42.

[3]) Comp. Al. C. Şendrea, I. 378, 379. G. Tocilescu op. şi *loco cit.* 166.—In Francia, aceste două acţiunĭ se întroduc înaintea tribunaluluĭ succesiuneĭ, din causa Art. 822 C. C., care este formal în această privinţă, şi care a fost eliminat de legiuitorul nostru. Dl. Sand. Nănoveanu (p. 179) admite aceeaşĭ soluţie ca şi în Francia,

în garanţia loturilor nu se va esercita în mod principal, ci în mod incidental, ea se va introduce înaintea tribunalului unde va fi pendintă cererea principală. (Art. 64 lit. b şi 112 urm. Pr. Civ.)

Formele împărţelei.

O moştenire se poate împărţi în două feluri, de *bună voe* sau *prin justiţie.*

Impărţeala convenţională sau de bună voe poate să aibă loc de câte ori toţi moştenitorii sunt capabili şi presenţi (Art. 730 § 1), dacă ei se înţeleg între dênşii (Art. 733); de câte ori din contra ei nu se înţeleg, sau între dênşii unii sunt absenţi ori interdişi, minori, fie chiar şi emancipaţii, împărţeala trebue să se facă prin justiţie. (Art. 733 şi 747.)

Pentru ca ori ce împărţeală, judeciară sau de bună voe, să fie validă, trebue neapărat ca toţi coproprietarii să fi luat parte la dênsa. Indată deci ce unul sau mai mulţi din coproprietari n'a luat parte la sevêrşirea ei, s'a dispus de lucrul altuia, şi împărţeala va fi considerată ca inesistentă. [1])

In caz de împărţeală de bună voe, punerea peceţilor nu este obligatorie, ci facultativă. [2]) Peceţile nu pot fi puse din oficiu (Art. 657 Pr. C.), ci numai după cererea părţilor interesate. (Art. 656 Pr. C.)

Impărţeala de bună voe.

Art. 730 § 1.—Dacă toţi erediî sunt presenţi şi majori, ei se pot împărţi între dênşii, ori cum ar voi, fără îndeplinirea vre unei formalităţi. (Art. 434, 733, 747 urm. 797, 969 C. C. Art. 819 § 1 C. Fr.)

Dacă toţi moştenitorii sunt presenţi [3]) şi capabili, şi dacă ei

---

fără a observa că Art. 822 din codul civil francez, pe care se întemeiază autorii (V. Demol. 632), a fost eliminat în legislaţia noastră.

[1]) Vedi *suprà*, p. 446, tecst şi nota 1. Vedi şi esplic. Art. 790.—Este deci de mirat cum legiuitorul nostru declară numai *anulabilă* prin Art. 797 împărţeala făcută de un ascendent, atunci când ea nu cuprinde pe toţi copiii în viaţă la deschiderea moştenirei şi pe toţi descendenţii fiilor morţi mai înainte.

[2]) Tecstul francez corespunzător cu Art. 730 § 1 o spune formal şi astfel este în legătură cu § 2 al aceluiaşi tecst, pe când, la noi, § 1 al art. 730 vorbeşte de împărţeala de bună voe, fără a zice nimic despre punerea peceţilor, ear § 2 se ocupă numai de punerea peceţilor în casurile când această formalitate este obligatorie. De aceea, am deosebit ambele paragrafe ale Art. 730 şi le am esplicat în deosebi.

[3]) Pentru ca împărţeala de bună voe să poată avea loc, *toţi* moştenitorii trebue să fie de faţă şi capabili ca să-şi poată da consimţemêntul. Lipsa sau minoritatea numai a unuia din ei ar împedeca împărţeala convenţională de a avea loc. (Art. 747.)—Moştenitorii pot fi represintaţi prin mandatari învestiţi cu procuri speciale. (Art. 1536.) Laurent. X. 297. Demolombe. XV. 599. Mourlon. II. 335. Ducaurroy. II. 656. Demante. III. 147 bis, I.—Nu

se înțĕleg între dênșiĭ (Art. 733), împărțeala se poate face orĭ cum vor voi, [1]) adecă prin ori ce acte eĭ ar crede de cuviință, donațiune (comp. Trib. Ilfov. Dreptul pe 1882, No. 54), vênḑare, schimb, transacțiune etc. și fără îndeplinirea vre uneĭ formalități, [2]) de unde resultă că împărțeala nu este un act solemn pentru ca să se ceră neapărat esistența unuĭ act scris. [3]) Proba împărțeleĭ, în lipsă de acte scrise, se va face decĭ după dreptul comun, adecă prin marturĭ și presumțiunĭ, când va esista un început de dovadă scrisă, sau când valoarea lucruluĭ va întrece suma de 150 leĭ vechĭ (Art. 1198), și în orĭ ce caz, prin mărturtsire și jurământ. [4]) Interesul tuturor moștenitorilor cere însă ca împărțeala

---

este însă nevoe ca procura să cuprindă în termenĭ espreșĭ dreptul de a consimți la o împărțeală de bună voe, ci este de ajuns ca ea să cuprindă dreptul de a procede la impărțeală în termenĭ generalĭ. Demolombe. Laurent, *loco cit.*

Condițiesuspensivă și resolutorie. Art. 1017, 1019 urm.

[1]) Impărțeala se poate face sub o condițiesupensivă (Art. 1017 urm.[1]) și chiar resolutorie. (Art. 1019 urm.) Laurent. X. 293 și 459 urm. Demolombe. XV. 613. Cas. Fr. D. P. 46. 1. 16 și 120.—Condiția resolutorie nu se subînțelege însă în împărțeală ca in celelalte contracte sinalagmatice. (Art. 1020.) Laurent. X. 460 și Anteproiect. (Art. 995.) Demolombe. XVII. 308.

Impărțeală parțială.

Coproprietariĭ sunt liberĭ de asemene de a sevêrși numaĭ o împărțeală parțială, adecă de a împărți numaĭ o parte din bunurĭ, remânênd în indivisiune pentru celaltă parte, și asemene împărțeală fiind definitivă, nu este supusă la lichidarea generală. Demolombe. XV. 615. Massé-Vergé. II. p. 364, nota 8, *initio.* Laurent. X. 291. Curtea din Paris și Cas. Fr. D. P. 48. 2. 142. D. P. 52. 1. 10.

Impărțeala nu poate însă să fie parțială numaĭ între unĭĭ din moștenitorĭ, fără concursul tuturor, căcĭ ea este indivisibilă. Veḑĭ *suprà*, p. 446.

[2]) Când părțile sunt de acord asupra valoreĭ bunurilor și asupra distribuțiuneĭ lor între dênsele, ele nu maĭ au nevoe să proceadă la tragerea sorților, nicĭ la formarea loturilor. Ducaurroy. II. 669, *in fine.*

Moștenitor beneficiar.

Moștenitorul baneficiar poate să proceadă la împărțeala de bună voe a avereĭ de moștenire, fără a perde beneficiul de inventar, căcĭ este de princip ca o decădere nu poate să aibă loc de cât în casurile anume prevĕḑute de lege. Curtea din Dijon. D. P. 90. 2. 241.

[3]) Actul scris va fi neapărat numaĭ atunci când părțile vor regula împărțeala prin o transacțiune. (Art. 1705.)

In caz când părțile ar regula împărțeala între dênsele prin o donațiune, actul va trebui să fie redactat în forma autentică. (A. 813.)

Impărțeală verbală. Controversă.

[4]) Laurent. X. 302 urm. Demolombe. XV. 521. Toullier D. II (partea II) 407, nota 1. Mourlon. II. 326. Aubry et Rau. V. § 623, p. 249. Demante. III. 140 bis, I. Arntz. II. 1476, 1489. Cas. Fr. și C. Paris. D P. 67. 1. 97. D. P. 72 1. 119. D. P. 79. 5. 300. Veḑĭ și *suprà*, p. 435, n. 2 precum și Tom. II. p. 204, nota 1.—Impărțeala verbală era admisă atât în codul Calimach (Art. 1074), cât și în dreptul Roman, *instrumentis etiam non intervenientibus.* (L. 9. Cod. Lib. 4. Tit. 21. L. 12. Cod. Lib. 3. Tit. 36. L. 4. Cod. Lib. 3. Tit. 37.) —*Contrà.* Chabot. Art. 816, No. 1. Ducaurroy. II. 650. Marcadé.

să se facă prin un act scris, şi chiar transcris, în privinţa imobilelor, deşi transcrierea nu este la noĭ obligatorie, ca în Belgia.

Dar, dacă înscrisul nu este cerut în materie de împărţeală *ad solemnitatem* (*præsumtio non est pro solemnitatibus*), părţile remân în tot-deauna libere de a recurge la un înscris, fie autentic sau sub semnătură privată, [1]) şi actul care ar constata o împărţeală imobiliară va fi oposabil celor de al treile, fără a fi transcris, căcĭ legea noastră nu supune transcripţieĭ de cât actele *translative* de proprietate (Art. 1801 urm. C. C. şi 722 Pr. Civ.), ear nu şi acele *declarative* de drepturĭ, precum este împărţeala.[2]) (A. 786.) Netranscrierea împărţeleĭ.

Impărţeala judeciară.

Art. 747.—Dacă toţĭ coereḑiĭ nu sunt presenţĭ, sau dacă sunt între dênşiĭ interḑişĭ sau minorĭ, fie eĭ şi emancipaţĭ, împărţirea trebue să se

---

III. 280. Massé-Vergé. II. p. 365, nota 10. Merlin. Répert. *Partage*, § 1 No. 2 şi *Prescription*. S-a II, § 12, No. 2. Bonnier. *Preuves*. I. 181. C. Chambery. D. P. 70. 2. 188. După aceste autorităţĭ, împărţeala n'ar putea să aibă loc de cât prin un act scris. (Argum. din Art. 729 care vorbeşte de un act de împărţeală.) Am vḑut însă *suprà*, p. 435, n. 2, că cuvêntul act în Art. 729, ca şi în Art. 791, însemnează însuşĭ faptul împărţeleĭ, ear nu înscrisul care serveşte de dovadă.—In fine, (Duranton. VII. 96, 96 bis) cere un înscris numaĭ pentru împărţelele imobiliare, nu însă şi pentru acele mobiliare.

[1]) Dacă părţile au încheiet un act scris, se vor aplica fără nici o îndoeală regulele prescrise pentru dovada scrisă, aşa în cât actul sub semnătură privată, care constată sevêrşirea uneĭ împărţelĭ, nu va fi valid dacă nu s'a făcut în atâte esemplare originale câte sunt şi părţĭ cu interese contrariĭ, pentru că împărţeala este un act bilateral. (Art. 1179.) Laurent. X. 304.—Dacă înscrisul care constată împărţeala n'a fost subsemnat de toate părţile contractante, el va fi nul, fără a avea însă vre-o influenţă asupra validităţeĭ contractuluĭ, şi dovada se va face conform dreptuluĭ comun. Laurent. X. 305. Faptul nesubsemnăreĭ actuluĭ din partea unuia sau a maĭ multor copartaşĭ ar putea foarte bine să dovedească, în unele casurĭ, că împărţeala n'a fost perfectă, ci că a esistat numaĭ un proiect, însă aceasta nu se poate pune *a priori* ca presumţiune, după cum greşit a hotărît atât curtea din Douai cât şi casaţia franceză. (D. P. 70. 1. 215.) Punerea de deget echivalează cu semnătura, atuncĭ când partea nu tăgăduesţe că ea a pus degetul; în caz însă de a se tăgădui acest fapt, actul se va socoti nesemnat. Art. 1179.

[2]) Cas. Rom. Bulet. S-a I pe anul 1879, p. 380. Comp. Merlin. *Quest.* V° *partage*, § 7. Demolombe. XVII 312. Legiuitorul Belgian, prin o inovaţiune demnă de a fi imitată, a supus transcriereĭ şi actele *declarative* de proprietate imobiliară. Veḑĭ Laurent. X. 301 şi XXIX. 101 urm. Arntz. IV. 1620.

Ordonanţele de adjudecare, care sunt şi ele declarative de drepturĭ, sunt ele supuse transcriereĭ? Veḑĭ Tom. II al lucrăreĭ noastre, p. 450, nota 1, unde se arată controversa. Transcrierea ordonanţelor de adjudecare.

facă înaintea tribunalului, observând regulele prescrise în artic. precedente din această secțiune. (Art. 99, 342 urm. 409, 410, 421 urm. 454, 733, 749 C. C. Art. 838 C. Fr.)

Dacă sunt mai mulți minori cu interese contrarie la împărțeală, se va da (*de către tribunal, după Art. 693 Pr. Civ.*) fie căruia dintrênșii un tutor special. (Art. 356 urm. C. C. Art. 692 urm. Pr. Civ. Art. 838 C. Fr.)

Art. 733.—Dacă vre unul din coerezi nu consimte la facerea împărțeli, sau dacă se ivesc contestațiuni, ori în privința modului de procedare, ori asupra chipului de a o termina, tribunalul se pronunță în mod somar, sau numește, de cere trebuință, pentru operațiunile împărțeli, pe unul din judecătorii, după raportul căruia judecă contestațiunile. (Art. 728, 730 § 1, 746, 747, 1388 nrm. C. C. Art. 63 § 2 și 3, 96, 576, 691, 692, 694 Pr. Civ. Art. 823 C. Fr.)

Art. 691. Pr. Civ.—Împărțirea de succesiuni între mai multe persoane se va face prin tribunal, dacă ele nu o pot face prin bună înțelegere. (Art. 733 C. C. Art. 692 urm. Pr. Civ.)

Art. 692. Pr. Civ.—In casurile prevăzute de Art. 733 și 747 din codicele civil, împărțirea se va face după cererea părței celei mai diligente. (Art. 733, 747 C. C. Art. 691, 693 urm. Pr. Civ. Art. 966 Pr. Fr.)

Art. 694 Pr. Civ.—Asupra raportului judecătorului numit pentru operațiunile împărțeli, conform Art. 733 C. C., tribunalul va hotărî a se face împărțeala în natură, și de va fi trebuință, va hotărî vinderea unora sau mai multor imobile.

Această vindere se va face prin licitațiune, sau înaintea judecătorului, sau înaintea tribunalului unde se află așezat imobilul, cu espertiză sau fără espertiză, după împrejurări. (Art. 691 urm. Pr. Civ. Art. 734, 1388 C. C. Art. 969, 970 Pr. Fr.)

Când toți moștenitorii sunt capabili și de față, împărțeala poate, după cât am văzut, să aibă loc prin bună înțelegere a părților, sub ori ce formă ele ar crede de cuviință. (Art. 730 § 1 și 733.) Indată însă ce unul din comoștenitori ar fi absent, sau numai nu s'ar afla de față, cu toate că esistența sa n'ar fi îndoelnică, [1]) sau ar fi interdis, [2]) ori minor, fie chiar și emancipat, [3]) împărțeala avere mobile sau imobile va trebui să se facă

[1]) Vezi *suprà*, p. 442. Impărțeala va avea loc prin justiție și în casul Art. 99 C. C. Vezi *suprà*, p. 441, tecst și nota 4.

[2]) Interdisul într'adevăr se asamănă cu minorul în cât privește averea și persoana sa. (Art. 454.)

Persoane puse sub un consiliu judeciar. Art. 415 și 458.

Cât pentru aceia puși sub un consiliu judeciar pentru slăbăciunea minței (Art. 445), sau pentru râsipire (Art. 458), ei vor putea să proceadă la o împărțeală de bună voe, chiar fără asistența consiliului, pentru că ei nu sunt puși între incapabili, și pentru că împărțeala judeciară este o escepție statornicită din causa incapacității unor persoane anume determinate. Laurent. V. 370 și X. 296. Vezi *suprà*, p. 441 și Tom. II. p. 364, tecst și nota 2, unde se arată controversa.—După Demolombe (XV. 595), acel pus sub un consiliu judeciar ar putea să consimtă la o împărțeală de bună voe, însă numai cu asistența consiliului. Art. 1078 din codul Calimach prescrie împărțeala judeciară de câte ori unul din moștenitori ar fi râsipitor.

[3]) Minorul emancipat va fi asistat în justiție de curatorul seu. (Art. 427 și 749.) Vezi și *suprà*, p. 441: „Sprevrêsniciĭ, dice Art. 1079

prin justiție, adecă înaintea tribunalului locului unde s'a deschis moștenirea [1]) (Art. 63 § 2. Pv. Civ.), observându-se toate regulele prescrise de lege în interesul incapabililor și a absenților, [2]) căci altfel împărțeala n'ar avea nici o tărie legiuită. (Art. 411, 749.) (Comp. Trib. Ilfov. Dreptul pe 1888, No. 36)

In caz când ar fi mai mulți minori sau interdiși (Art. 454) cu interese contrarii, tribunalul sau judecătorul de ocol, pentru tutelele sătenilor, va da fie căruia din ei câte un epitrop *ad hoc*, după ce va lua mai întâi avisul sfatului de familie. [3]) (Art. 693. Pr. Civ. și 747 § 2 C. C.) Rênduirea unui epitrop ad-hoc. Art. 693 Pr. Civ. 747 § 2 C.C.

Impărțeala se mai face încă prin justiție, deși toți comoștenitorii sunt de față și capabili, când ei nu se înțeleg între dênșii. Atât în casul Art. 747 cât și a Art. 733, împărțeala se va face după cererea părței celei mai deligente. (Art. 692 Pr. Civ.) Art. 733.

De câte ori deci toate părțile nu vor consimți la sevêrșirea unei împărțeli de bună voe, sau de câte ori se vor ivi contestațiuni asupra formei și procedurei împărțelei, [4]), sau asupra modu-

---

din codul Calimach, pot să împărțească între dênșii numai lucrurile pământului și veniturile, *însă cu știrea epitropilor sau a curatorilor.*"

[1]) Impărțeala făcută înaintea unui consul străin n'ar avea deci nici o tărie, dacă între compărțitori unii ar fi incapabili. Curtea din Galați și Cas. Rom. Dreptul pe 1890. No. 22 și 76.

[2]) La Romani, împărțeala putea să fie făcută sub ori ce formă părțile ar fi găsit de cuviință (L. 4, *ab initio.* Cod. Lib. 3. Tit. 37); în caz însă când unul din moștenitori era minor sau interdis, împărțeala, pentru a fi validă, trebuea, pe lângă asistența tutorului sau a curatorului, să fie omologată de justiție. (L. 17. Cod. Lib. 5. Tit. 71.)—După Art. 1078 din codul Calimach, împărțeala trebuea să se facă cu voea stăpânirei sau a judecătoriei când unul dintre moștenitori era nevrâsnic, nebun, eșit din minte sau tâmpit, râsipitor etc. Dreptul Roman și dreptul vechiu.

[3]) Tribunalul rênduește deci pe tutorul *ad hoc*, după închierea consiliului de familie și în urma conclusiilor ministerului public. (Art. 2. L. din 29 Octomb. 1877.) C. din București. Dreptul pe 1883. No. 53. *Contrà.* Curtea din București. Dreptul pe 1888, No. 47.—Neparticiparea unor membri din consiliul de familie pentru numirea unui tutor *ad hoc* nu atrage însă anularea deliberărei urmate, dacă prin aceasta nu se aduce nici o daună minorilor și dacă, la deliberare, a luat parte numêrul de cinci consilieri. C. București, *loco cit.* De asemenea, continuarea funcționărei unui tutor *ad hoc*, după ajungerea minorului la majoritate, nu atrage nulitatea lucrărilor de împărțeală, dacă se dovedește că epitropul a avut însărcinarea tacită de la fostul minor pentru aceasta. Tribun. și Curtea din Ilfov. Dreptul pe 1888, *loco cit.* No. 47 și No. 5.

In codul Calimach (Art. 359), epitropul sau curatorul *ad hoc* se rênduea de comisia epitropicească, ear în codul Austriac (Art. 272), el se rênduește și astădi de către tribunal. Cod. Calimach și cod. Austriac.

[4]) Contestațiile ce s'ar ivi asupra fondului, precum ar fi, de esemplu, acele relative la raportul ce trebue să facă moștenitorii, sau acele

luĭ de a o termina, tribunalul loculuĭ deschidereĭ moştenireĭ (Art. 63 Pr. Civ.) sezisat de cererea părţeĭ celeĭ maĭ deligente (Art. 692 Pr. Civ.) se va pronunţa de îndată şi de urgenţă [1]) (Art. 78 Pr. Civ.), dacă cestiunea este în stare de a fi judecată, sau va rêndui, la caz de trebuinţă, [2]) pentru toate operaţiile împărţeleĭ până la desevêrşirea eĭ (Demolombe. XV. 638), pe unul din judecătoriĭ seĭ (Art. 96 Pr. Civ.), după raportul căruia el va judeca de urgenţă aceste contestaţiunĭ. (Art. 733 C. C. şi 694 Pr. Civ.)[3])

Preţeluirea imobilelor.

Art. 734.—Estimaţiunea imobilelor se face de esperţĭ aleşĭ de părţile interesate; de esperţĭ numiţĭ din oficiŭ când părţile refusă a'ĭ alege. Procesul verbal al esperţilor trebue să arăte basele estimaţiuneĭ; să indice dacă obiectul estimat poate comod să fie împărţit şi în ce chip, să ficseze, în fine, în caz de împărţire, fie care din părţile ce se pot forma, precum şi valoarea lor. (Art. 411, 412, 462 urm. 736 C. C. Art. 211-221, 694, 695 Pr. Civ. Art. 824 C. Fr.)

Definiţiune. Preţeluirea sau estimaţiunea avereĭ de moştenire este baza împărţeleĭ; ea consistă în constatarea esactă (*justo pretio*) a avereĭ de moştenire [4]) de către oamenĭ specialĭ, *cercaţĭ*, după cum se esprimă Art. 1085 din codul Calimach.

Preţeluirea imobilelor. Art. 734. Preţeluirea imobilelor se face de unul [5]) sau de treĭ esperţĭ (Art. 213 § 2, 684 şi 695 Pr. Civ.) aleşĭ de părţile interesate,

---

care ar avea de obiect tăgăduirea a însăşĭ calităţeĭ de moştenitor etc. sunt supuse dreptuluĭ comun şi nu se judecă de urgenţă. Demolombe. XV. 637. Laurent. X. 312. Ducaurroy. II. 661. Mourlon. II. 339. Bonachi. III. p. 244. Curtea din Paris şi Cas. Fr. D. P. 49. 2. 231. D. P. 68. 1. 407.

[1]) Tecstul nostru luându-se după acel francez prevede că tribunalul trebue să se pronunţe *în mod somar*. Aceste cuvinte nu au însă alt sens la noĭ de cât că afacerea se va judeca de urgenţă, pentru că noĭ n'am reprodus procedura somarie de care vorbeşte. Art. 404 urm. din procedura franceză. Comp. Demolombe. XV. 637.

[2]) Numirea judecătoruluĭ comisar este deci facultativă, după aprecierea tribunaluluĭ. Mourlon. II. 340. Laurent. X. 314. Ducaurroy. II. 662. Demolombe. XV. 638. Arntz. II. 1491. Cas. Fr. D. P. 73. 1. 475 şi Dreptul pe anul 1879, No. 41.

[3]) Judecătorul comisar nu judecă deci contestaţiile, ci cearcă numaĭ împacarea părţilor (analogie din Art. 596 Pr. Civ.), trimiţêndu-le, la caz de neisbutire, înaintea tribunaluluĭ, care le judecă tot de urgenţă. (Art. 694 Pr. Civ.) Laurent. X. 314. Aubry et Rau. V. § 624, nota 5. Chabot. Art. 823, No. 3. Veḑĭ şi discursul luĭ *Siméon* la corpul legislativ. Locré. X. p. 301 şi 302.

[4]) Preţeluirea trebue să se facă după valoarea actuală, ear nu după valoarea ce lucrul avea când s'a deschis moştenirea. Demol. XV. 647.

[5]) Un singur espert ar putea fi deci de ajuns, chiar atunci când între coproprietarĭ ar fi minorĭ sau interḑişĭ. (Art. 684, 695 Pr. Civ.) Demolombe. XV. 641. Aubry et Rau. V. § 624, p. 256, nota 9.

sau din oficiŭ, când ele nu se înțĕleg (Art. 212 Pr. Civ.), orĭ sunt incapabile. [1]) (Art. 411 C. C.)

Această prețeluire fie a mobilelor fie a imobilelor nu este numaĭ de cât obligatorie, tribunalul remănênd, la noĭ, liber, ca și în Francia, de a ordona împărțeala fără o espertisă prealabilă, de câte orĭ el va avea elemente îndestulătoare spre a cunoaște valoarea bunurilor de împărțit, și aceasta chiar dacă ar esista minorĭ în causă. [2]) (Art. 684, 685, 694, 695 Pr. Civ.)

Prețeluirea este facultativă. Art. 684, 685, 694, 695 Pr. Civ. Controversă.

De câte orĭ însă, una din părți ar cere espertisa, tribunalul n'ar putea s'o refuse. [3])

De câte orĭ esperțiĭ vor procede la o espertisă prealabilă,

---

[1]) De câte orĭ vor fi minorĭ saŭ interdișĭ în causă, esperțiĭ se vor numi numaĭ de tribunal (Art. 411 C. C.), eĭ neputênd fi numițĭ de părțĭ de cât atuncĭ când toate părțile vor fi capabile (Art. 734), aceasta fiind singurul mijloc de a concilia Art. 411 cu Art. 734. (Vedĭ și Art. 684 și 695, Pr. Civ.) Demol. XV. 642. Massé-Vergé. II. p. 367, nota 4. Comp. și Curtea din Bucureștĭ. Dreptul pe 1888, No. 39. Vedĭ și Tom. II. p. 205, unde se arată controversa.

[2]) Comp. Demol. XV. 641. Mourlon. II. 342. Vedĭ și Tom. II p. 205, nota 4.—„Considerând, dice tribunalul din Ilfov, că deși în Art. 694 Pr. Civ. nu se vĕd trecute cuvintele „*même lorsqu'il y aura des mineurs en cause*“ din Art. 970 Pr. fr., totuși această frasă a fost înlăturată ca inutilă, de oare ce Art. 411 C. C. se raportă și la Art. 694 P. Civ., ear Art. 681 Pr. Civ., în frasa sa finală, trimete, în ceea ce privește vêndarea bunurilor imobile ale minorilor aparținênd și majorilor, la secțiunea următoare, în care se află Art. 694 Pr. Civ., și apoĭ, Art. 693 Pr. Civ. se ocupă tocmaĭ de partajul avereĭ în care minoriĭ sunt interesațĭ; că astfel fiind, dacă legiuitorul nostru ar fi voit să mențină obligatorie espertisa când minoriĭ ar fi interesațĭ într'un partaj, ar fi menținut dispositiunile vechiuluĭ Art. francez 969, ear nu ar fi adoptat pe acele nouĭ ale Art. 970; apoĭ, Art. nostru 694 ne ar fi trimes cel puțin la art. 411 C. C., ceea ce n'a făcut, ci din contra Art. 695 esprimênduse: „*dacă tribunalul va hotări a se face espertisa*“ arată că intențiunea legiuitoruluĭ nostru ca și aceluĭ francez a fost ca espertisa să devină facultativă, *chiar când sunt minorĭ în causă*, spre a evita cheltuelele, a câștiga timp și a se înlătura șicanele.“ Dreptul pe 1888, No. 5. Aceleași motive se vĕd maĭ pe scurt reproduse în decisia curțeĭ din Bucureștĭ, prin care se respinge apelul. Vedĭ Dreptul pe 1888, No. 47.—Curtea din Bucureștĭ a maĭ decis încă că espertisa nu este obligatorie pentru ficsarea prețuluĭ de la care are a începe licitația unuĭ imobil în care sunt interesațĭ și minorĭ, tribunalul putênd în mod valid să determine acest preț și după alte elemente supuse apreciăreĭ luĭ. Dreptul pe 1888, No. 63.—După d-l Bonachi (III p. 296), espertisa ar fi facultativă numaĭ în caz când imobilul s'ar vinde, ea fiind obligatorie de câte orĭ imobilul s'ar împărți în natură.

[3]) Laurent. X. 318.—O prețeluire făcută sub legea vechie pentru o moștenire deschisă sub această lege, nu poate fi atacată după codul actual. (Art. 1.) Cas. Rom. Bulet. S. I pe anul 1875, p. I.

procesul lor verbal va trebui să arăte basele estimaţiuneĭ, adecă împrejurările şi motivele pe care eĭ se întemeiază (Art. 219 Pr. Civ.), pentru a putea fi controlaţĭ în apreciarea lor, fără a întra însă în amănuntele de descriere a obiectelor de împărţit. (Art. 685, 695 Pr. Civ.) Dacă judecătoriĭ nu sunt destul de luminaţĭ prin intăiul raport de esperţĭ, eĭ pot ordona ca să se facă un al doile raport de aceeaşĭ esperţĭ sau de alţiĭ. (Art. 221 Pr. Civ.)

Acest proces verbal va trebui încă să mai arăte dacă imobilul preţeluit poate să fie comod impărţit şi în ce chip, adecă dacă împărţeala în natură se poate face fără nicĭ o păgubire pentru nimine, *si divisio prædii sine cujusquam injuria commode fieri potuerit* (L. 1 *in medio*, Cod. Lib. 3. Tit. 37), pentru ca judecătoriĭ să poată aprecia dacă împărţeala trebue să se facă în natură, sau dacă bunurile trebue să se vêndă spre a se împărţi preţul.

In fine, la caz când impărţeala în natură este cu putinţă, procesul verbal al esperţilor va trebui să ficseze fie care din părţile ce se pot forma[1]), precum şi valoarea lor, spre a se şti dacă părţile sunt egale.

Preţeluirea mobilelor.

Art. 735.—Estimaţiunea mobilelor trebue să se facă de oameni cunoscĕtorĭ şi după adevĕratul lor preţ. (Art. 397, 472 urm. 734, 772 C. C. Art. 825 C. Fr.)

Preţeluirea mobilelor se va face, ca şi acea a imobililor (Art. 734), după valoarea lor adevărată şi actuală *(justo pretio)* (veḑĭ Art. 397 şi 772) de către oameni cunoscĕtorĭ şi specialĭ aleşĭ de părţĭ sau de tribunal din oficiŭ. [2]) (Veḑĭ şi *suprà*, p. 457, nota 1.)

Antinomie între Art. 412 şi 734.

[1]) Art. 734 pare a fi în contradicere cu Art. 412, în caz când se face împărţeala în natură, căcĭ după acest din urmă tecst, esperţiĭ însărcinaţĭ cu preţeluirea trebue să procedă la formarea loturilor, pe când după Art. 734, eĭ nu au această misiune, ci cercetează numaĭ dacă fie-care imobil se poate împărţi şi în ce chip impărţeala poate să aibă loc. Această antinomie va dispărea numaĭ în modul următor: în caz când toţĭ moştenitoriĭ sunt capabilĭ, loturile se vor forma de unul dintre dênşiĭ sau de o altă persoană aleasă de dênşiĭ cu consimţĕmêntul eĭ, şi numaĭ la caz de neînţelegere, de către un espert rênduit de judecătorul comisar (Art. 743); în caz însă când între moştenitorĭ va fi un incapabil sau un absent, loturile se vor forma numaĭ de esperţiĭ rênduiţĭ de tribunal. (Art. 412.) Veḑĭ Tom. II. p. 206. Comp. Demol. XV. 643. Laurent. X. 317. Marcadé. III. 296. Mourlon. II. 342, după care Art. 412 n'ar fi aplicabil de cât atunci când masa de împărţit ar fi compusă numaĭ de imobile asupra cărora drepturile părţilor ar fi lichidate. (Art. 700 Pr. Civ.)

Deosebire de la codul francez.

[2]) In Francia, espertisa mobilelor nu se face de către oameni specialĭ în fie care ramură, ca la noĭ, ci de anume persoane, *com-*

Şi la Romani, averea de moştenire, fie ea mobilă sau imobilă, se preţeluea de către judecător, după adevĕrata ei valoare. [1] Dreptul Roman.

Vêndarea mobilelor şi a imobilelor.

Art. 736.—Fie care din coereḑi poate cere partea sa în natură din mobilele sau imobilele succesiunei. Cu toate acestea, de sunt creditori secuestranţi (sau mai bine ḑis *urmăritori*) sau oponenţi, sau dacă majoritatea coereḑilor socoteşte necesară vinderea mobilelor pentru plata datoriilor succesiunei, ele se vênd după formele obicinuite. (Art. 472 urm. 741, 748 C. C. Art. 437 urm. 677, 691 urm. Pr. Civ. Art. 826 C. Fr.)

Dacă imobilele nu se pot impărţi, ele se vor vinde la tribunal prin licitaţiune.

Dacă toate părţile sunt majoare, ele pot conveni să facă vêndarea în faţa unui arbitru numit de dênsele. (Art. 404, 462 urm. 734, 737, 741, 746, 748, 1388 urm. C. C. Art. 339 urm. 694, 699 Pr. Civ. Art. 827 C. Fr.)

Art 748.—In casul *articolelor* [2] precedente, licitaţiunea, de este trebuinţă, nu se va putea face de cât înaintea tribunalului cu formele prescrise pentru înstrăinarea bunurilor minorilor. Străinii vor fi tot-deauna admişi. (Art. 401, 403, 404, 736, 747, 1388, 1389 C. C. Art. 677 urm. 681 urm. 694, 696 Pr. Civ. Art. 839 C. Fr.)

In regulă generală, fie care moştenitor poate să ceară partea sa în natură atât din mobilele cât şi din imobilele moştenirei, [3]

---

missaires-priseurs, sau alţii. Tecstul francez mai adaogă încă că espertisa mobilelor se va face, dacă ea n'a avut loc în inventar, şi într'adevĕr, acolo preţeluirea mobilelor se găseşte mai în tot-deauna în inventariul care se face înaintea cereriei de împărţeală. (Art. 943 § 3 Pr. Civ. fr.) La noi însă, Art. 675 din procedură nu prevede preţeluirea mobilelor, ci numai descrierea lor fidelă, după cum am avut ocasiunea de a observa de mai multe ori. Veḑi Tom. II. p. 156, nota 3 şi *suprà* p. 377, nota 2 şi 292, nota 3.

[1]) „*In communi dividundo judicio, justo pretio rem estimare debebit judex.*“ (L. 10 § 2. Dig. Lib. 10. Tit. 3.) Veḑi şi L. 52 § 3. Dig. Lib. 10. Tit. 2, unde se ḑice: „*Cùm familiæ erciscundæ, vel communi dividundo agitur, universæ res estimari debent.*“ Dreptul Roman şi dreptul vechiŭ.

„Lucrul moştenirei care va fi cu anevoe a se împărţi, fără vătămarea moştenitorilor, ḑice Art. 1085 din codul Calimach, să se preţeluească de oameni cercaţi aleşi de către însuşi moştenitorii.“ Veḑi şi art. 1081 lit. d din acelaşi cod. Art. 1085 C. Calimach.

[2]) Tecstul francez (Art. 839) ḑice în casul *articolului precedent*, şi acest tecst se referă la Art. 838 (al nostru 747) care vorbeşte de moştenitori minori, interḑişi sau nepresenţi.

[3]) Diplomele, decoraţiile defunctului, portretele de familie şi toate obiectele care nu au o valoare venală nu se vor împărţi însă în natură, nici se vor vinde, ci se vor încredinţa unuia din moştenitori ales de părţi sau de justiţie. Veḑi *infrà*, esplic. Art. 750. Diplome, decoraţii, portrete de familie etc.

Mormintele de familie nu vor întra de asemene în împărţeală. Demolombe. XV. 700, *in medio*. Comp. şi D. P. 59. 2. 181. D. P. 56. 2. 178. D. P. 57. 1. 311: „Moşia pe care sunt têuterime, se îm- Morminte de familie. Art. 1090 C. Calimach.

dacă aceasta este cu putinţă (Art. 741), ceea ce este foarte logic, pentru că împărţeala nu are alt scop şi resultat de cât de a determina şi de a *declara* partea preesistentă ce aparţine fie-căruĭ moştenitor atât în imobilele cât şi mobilele moştenireĭ. (Art. 786.)

Aceasta fiind regula pusă de legiuitor, atât mobilele cât şi maĭ cu samă imobilele nu se vor vinde de cât prin escepţiune.[1])

Vêndarea mobililor. Art. 736 § 1.

Mobilele moştenireĭ se vor vinde prin escepţiune: 1° când vor fi creditorĭ *sechestranţi* [2]) sau *oponenţi*, [3]) şi in asemene caz, fie care moştenitor poate să ceară ca mobilele să fie vêndute, pentru ca preţul eşit din vêndare să servească la plata creditorilor.[4]) 2° Mobilele moştenireĭ se vor maĭ vinde încă când, în lipsă de creditorĭ urmăritorĭ sau oponenţĭ, majoritatea [5]) comoştenitorilor va socoti această vêndare necesară pentru plata datoriilor [6]) moşte-

---

parte, ḑice Art. 1090 din codul Calimach, ear locul tênterimilor nu se împarte, ci remâne dritul întreg la fişte-carele moştenitor."

[1]) In cât priveşte vêndarea mobilelor şi a imobilelor unuĭ falit, veḑĭ Art. 811 şi urm. din codul comercial.

Dreptul Roman.

La Romanĭ, judecătorul era în drept a ordona licitarea mobilelor şi a imobilelor moştenireĭ, când imobilul nu se putea comod împărţi şi când formarea loturilor presinta oare care dificultăţĭ. (L. 22 § 1, *in fine*. Dig. Lib. 10. Tit 2, combinat cu § 5 *in fine*. Instit. Lib. 4. Tit. 17.) Judecătorul putea să adjudece unuĭ din comoştenitorĭ nuda proprietate, ear altuia usufructul unuia sau maĭ multor bunurĭ. „*Constituitur adhuc ususfructus, et in judicio familiæ erciscundæ, et communi dividundo, si judex alii proprietatem adjudecaverit, alii usumfructum.*" (L. 6 § 1. Dig. Lib. 7. Tit. 1.)

Creditorĭĭ sechestranţi sau urmăritorĭ.

[2]) Prin creditorĭ sechestranţĭ nu se înţĕlege aceĭ care ar fi pus sechestrul după Art. 1626 urm., ci aceĭ care ar fi procedat la o urmărire, fie ea mobiliară sau imobiliară. Mourlon. II. 345.

Creditorĭ oponenţĭ. Controversă.

[3]) Unĭĭ înţĕleg prin creditorĭ *oponenţĭ*, aceĭ care se opun la împărţeală (Arntz. II. 1493), ear alţiĭ aceĭ care au făcut opriri în mâna celor de al treile. (Art. 455 urm. Pr. Civ.) Mourlon. II. 345.—Dl. Bonachi (III. p. 230) pare a crede că cuvêntul oponenţĭ s'ar referi în legea noastră la creditorĭĭ ulteriorĭ care, după Art. 430 Pr. Civ. sunt în drept a opri, până la regularea pretenţiuneĭ lor, sumele provenite din vêndarea obiectelor.

[4]) Mourlon. II. 345. Arntz. II. 1493. Demante. III. 159 bis. Demolombe. XV. 649.—Veḑĭ însă Laurent. X. 320.

Ce se înţelege prin majoritate. Cotroversă. Inaplicarea Art. 505 şi 846. C. Com.

[5]) Prin *majoritate* se înţĕlege aci jumătate din creditorĭ plus unul, fără a se avea în vedere dacă aceştĭ creditorĭ au sau nu maĭ mult din jumătate din averea de moştenire. Art. 505 şi 846 din codul de comerţ nou (251 şi 377 C. Com. vechiŭ), după care majoritatea nu se socoteşte după numĕrul votanţilor, ci după interesul ce eĭ represintă, nu sunt deci aplicabile în specie prin analogie. Laurent X. 320. Demolombe. XV. 650. Mourlon. II. 345. Demante. III. 159 bis.—*Contrà*. Toullier. D. II. (partea II) 416. Malpel. No. 258. Répert. Dalloz. *Succes*. 1689.—Remâne însă bine înţĕles că moştenitorĭĭ care vin la moştenire prin representaţiune (Art. 664 urm.), nu vor fi numĕraţĭ toţĭ la un loc de cât ca o singură persoană pentru acela pe care eĭ îl represintă. Demol. XV. *loco cit., in fine*.

[6]) Majoritatea moştenitorilor nu va putea să decidă vêndarea mobi-

nireĭ, fie ele chirografare sau ipotecare, divisibile sau indivisibile.[1])

Minoritatea comoştenitorilor nu va putea să împedice vênḑarea părţeĭ de mobile cuvenită eĭ oferind de a plăti partea sa proporţională din datoriĭ, pentru că este cu neputinţă a se determina partea de mobile ce se cuvine unuĭ moştenitor, înainte de a se desevĕrşi toate operaţiunile împărţeleĭ. [2])

In orĭ ce caz, vênḑarea mobilelor va fi publică şi va avea loc după formele obicinuite. (Art. 748 C. C. urm. şi 677 urm. Pr. Civ.) Formele vênḑăreĭ.

In cât priveşte imobilele, legiuitorul aplică cu maĭ multă rigoare regula de mai sus, după care fie care comoştenitor poate să ceară partea sa în natură. [3]) De căte ori se va constata însă că imobilul nu se poate comod împărţi in natură [4]) (Art. 734), adecă de câte orĭ el nu va putea fi bucăţit fără distrugere, deteriorare sau depreciare, *sine cujusquam injuria* (L. 1. Cod. Lib. 3. Tit. 37) (veḑĭ *suprà*, p. 458), interesul comoştenitorilor cere ca el să se vêndă spre a se împărţi preţul între dênşiĭ, [5]) şi vênḑarea, în asemene caz, se va face la tribunalul situaţiuneĭ imobiluluĭ (Art. 694 Pr. Civ.), prin licitaţie publică, [6]) la care persoa- Vênḑarea imobilelor. Art. 736 § 2 şi 3.

---

lelor de cât până la concurenţa sumeĭ trebuitoare pentru plata datoriilor, şi aceasta numaĭ în lipsă de numerar. Demolombe. XV. 651.

A fortiori decĭ, majoritatea moştenitorilor nu va putea să decidă vênḑarea mobilelor, când această vênḑare n'ar fi neapărată la plata datoriilor, ci ar aduce numaĭ un folos oare care, vênḑarea neputênd să aibă loc în acest din *urmă* caz de cât cu consimţĕmêntul tuturor moştenitorilor. Demolombe. XV. *loco cit.*

[1]) Demolombe. XV. 652.—Tot majoritatea comoştenitorilor va decide care mobile trebue să se vêndă maĭ întâĭ. Demolombe. XV. 654.

[2]) Laurent. X. 320. Demolombe. XV. 653. Demante. III. 159 bis.—*Contrà.* Mourl. III. 346. Marcadé. III. 294. Toul. D. II. (partea II.) 416.

[3]) Dacă toate părţile date în natură nu sunt egale, inegalitatea se compensează prin baniĭ. (Art. 742.)

[4]) Decisiunea care constată că un imobil nu poate fi împărţit în natură scapă de sub censura casaţieĭ. Cas. Fr. D. P. 75. 1. 461.

Decisiunea însă care încuviinţează vênḑarea imobiluluĭ pentru că el nu poate fi împărţit în natură nefiind o hotărîre preparatorie, ci o adevărată hotărîre asupra acţiuneĭ în divisiune este supusă căilor de reformare admise de procedura civilă. Cas. Rom. Dreptul pe 1890. No. 42.

[5]) Chiar când se va constata că fie care imobil în particular nu poate fi împărţit în natură, totuşĭ vinderea prin licitaţie nu va maĭ avea loc, dacă totalitatea imobilelor poate fi împărţită în natură. (Art. 699 Pr. Civ.) Restricţie la Art. 737. Art. 699 Pr. Civ.

[6]) Veḑĭ şi Art. 13. partea III, Cap. 13 din codul Caragea, unde se ḑice: „că când lucrul de avalma nu se poate împărţi (cum un pod deavalma), sau când pricinueşte pagubă de a se împărţi, atunci sau să se dea unuia cu preţ hotărît pe an câte atât, sau să se strige la mezat pre tot anul, şi preţul să se împartă." Codul Caragea.

nele străine vor fi în tot-deauna admise de câte orĭ vor fi comoştenitorĭ minorĭ sau interdişĭ. [1] (Art. 404, 748, 1389.)

Dacă însă toate părţile sunt majoare, neînterdise şi de faţă, ele pot conveni ca vêndarea să se facă în faţa unuĭ arbitru numit de dênsele. [2] (Art. 736 § 3, 339 urm. Pr. Civ.)

Imobilul se va pute vinde chiar când el ar putea fi împărţit în natură, de esemplu, în casul Art. 1388, însă numaĭ cu *consimţĕmêntul unanim* al tuturor moştenitorilor, ear nu numaĭ al majorităţeĭ, şi, în asemene caz, toţĭ coproprietarĭĭ vor trebui să fie majorĭ şi capabilĭ, căcĭ dacă între dênşiĭ uniĭ ar fi minorĭ sau interdişĭ, înstrăinarea n'ar putea să aibă loc de cât cu îndeplinirea formalităţilor prescrise de Art. 401 şi 402. [3] (Veḑĭ şi A. 681 Pr. Civ.)

Ordonanţele de adjudecare nu sunt supuse recursuluĭ, ci numaĭ acţiuneĭ în anulare.

Ordonanţele de adjudecare date pentru eşire din indivisiune (Art. 736 § 2) nu sunt supuse recursuluĭ în casaţie conform Art. 558 Pr. Civ., pentru că Art. 689 Pr. Civ., la care ne trimete Art. 696 din aceeaşĭ procedură, esclude această cale escepţională prin faptul că n'a declarat comune acesteĭ secţiunĭ Art. 559 şi 562 care tratează de recursul în casaţie. [4]

Art. 1388 § 2.

[1]) Vêndarea prin licitaţiune se va maĭ face încă când într'o împărţeală de bună voe se vor afla lucrurĭ pe care nicĭ unul din împărţitorĭ n'ar putea sau n'ar voi a lua (Art. 1388 § 2); însă în asemene caz, va trebui consimţĕmêntul unanim a tuturor compărţitorilor. Demolombe. XV. 656.

Deosebire de la codul francez.

[2]) In tecstul francez, se vorbeşte de un *notariŭ*, pe care legiuitorul nostru l'a înlocuit prin un *arbitru* nu numaĭ în Art 636, dar încă şi în Art. 737 şi 746 C. C. Şi codul Calimach vorbeşte tot de un arbitru. (Art. 1114 şi 1124.) Veḑĭ însă Art. 694 din pr. civ., unde se ḑice că vêndarea se va face prin licitaţie sau înaintea judecătoruluĭ, sau înaintea tribunaluluĭ unde se află aşeḑat imobilul. In orĭ ce caz, judecătorul sau arbitrul rênduit de părţĭ lucrează ca un delegat al tribunaluluĭ, şi vêndarea este presupusă a fi făcută înaintea tribunaluluĭ. Boileux. III. p. 288.

[3]) Demolombe XV. 656. Demante. III. 160 bis, I.—Legiuitorul n'a admis într'adevĕr, în privinţa imobilelor, escepţiunea admisă pentru mobile, aşa în cât nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că majoritatea comoştenitorilor n'ar putea să provoace vêndarea imobilelor care pot fi împărţite în natură pentru a se plăti datoriile, vêndarea neputênd fi provocată în acest scop de cât de unanimitatea comoştenitorilor. Demolombe. XV. 656.—In caz însă când creditorĭĭ ar urmări imobilul moştenireĭ pentru plata creanţelor, moştenitorĭĭ nu ar putea să împedice vêndarea, deşi legea nu se esprimă formal în această privinţă, pentru că aceasta se înţĕlege de la sine. Laurent. X. 321.

[4]) Cas. Rom. Secţiunĭ-Unite. Dreptul pe 1875, No. 39 şi 23. Bulet. Cas. pe 1875, p. 5 şi decisiile citate în Tom. II. p. 212, nota 2. Idem. Cas. Rom. Secţiĭ-Unite. Dreptul pe 1890, No. 75. Calea escepţională a recursuluĭ maĭ este încă inadmisibilă: 1° când se vênd imobilele unor minorĭ (Art. 681 urm. Pr. Civ.); 2° când se vênd

Apel. Controversă.

Aceste ordonanțe de adjudecare nu sunt susceptibile nicĭ de apel. [1]) Asemenea ordonanțe avênd caracterul uneĭ convențiunĭ încheiete de părțĭ sub privigherea justițieĭ, nu pot fi atacate, în lipsa vre uneĭ dispositiunĭ esprese a legeĭ, de cât prin o acțiune principală în anularea vênzăreĭ. (Cas. Rom. S. Unite. Dreptul pe 1890, No. 75.) Soluțiunea dată de Curtea noastră supremă este juridică din punctul de vedere al legislațiuneĭ noastre, însă ea lasă mult de dorit, căcĭ este inadmisibil ca o vênzare publică să fie ținută în suspensie timp de 30 de anĭ, până la prescrierea acțiuneĭ în anulare. De aceea, am crezut de a mea datorie de a propune în ședința camereĭ de la 5 Decemb. 1890, un proect de lege prin care se supune recursuluĭ in casație, toate ordonanțele de adjudecare, chiar și acele date în materie de vênzare voluntară.

Poate că ar fi fost maĭ avantajos pentru creditul public ca acel care a cumparat un imobil de la mezat să nu maĭ poată fi supus nicĭ unuĭ fel de acțiunĭ, nicĭ chiar acțiuneĭ în revendicare, după un termen oare care, conform vechilor așezăminte a Moldoveĭ (comp. și Art. 506, *in fine* Pr. Civ.) însă, pe lângă că aceasta ar fi contrar principiuluĭ: *resulto jure dantis, resolvitur jus accipientis* consacrat prin Art. 565 Pr. Civ.; apoĭ, asemene modificare radicală nu s'ar putea întroduce în legea noastră de cât prin schimbarea întreguluĭ sistem al procedureĭ civile.

Aplicarea Art. 553 Pr. Civ. Controversă.

Regula Art. 553 Pr Civ., după care se poate cere revinderea, dacă adjudecatorul n'a depus prețul în termenele prevĕzute de lege, este însă aplicabilă și la vênzările pentru eșire din indivisiune, fie că adjudecatarul este străin sau unul din copărtași, pentru că Art. 696 din Pr. Civ. ne trimete la cele ce s'aŭ ḑis pentru vênzarea bunurilor imobile ale minorilor, unde Art. 689 Pr. Civ. ne trimete la Art. 553 Pr. Civ. care prescrie revinderea, de câte orĭ nu s'a depus prețul în termenul prevĕzut de lege.[2])

---

imobilele ce fac parte dintr'o succesiune acceptată sub beneficiŭ de inventar (Art. 703-705 Pr. Civ.); 3° și în fine, când se vênd imobilele care fac parte dintr'o succesiune vacantă. (Art. 726 C. C.) In toate aceste casurĭ, vênzarea nu se va putea ataca de cât cerêndu-se anularea pe calea principală și numaĭ pentru motive de o gravitate însĕmnată. Veḑĭ în Dreptul pe 1875, No. 39 observațiile foarte judecioase ale distinsuluĭ nostru amic și confrate, Gr. G. Păucescu, astăḑĭ ministru de domeniĭ.

[1]) Curtea din Bucureștĭ și Cas. Rom. Dreptul pe 1890. No. 5 și 75. —*Contrà.* Cas. Rom. S-a II. Dreptul pe 1875, No. 23.

[2]) Curtea din Iașĭ. Dreptul pe 1890, No. 67.—*Contrà.* Curtea din Bucureștĭ. Dreptul pe 1887, No. 45.—Doctrina și jurisprudența franceză admit soluția dată de curtea din Bucureștĭ, adecă că revinderea nu se aplică la vênzarea pentru eșire din indivisiune, din cauza scăpreĭ din vedere care esistă în legea franceză. (V. Carré-Chauveau. V, partea II, p. 1553, Quest. 2505, *novies.* Demolombe XVII. 309.

Art. 748. Dar dacă moştenitorii pot (când ei sunt cu toţii majori, neinterdişi şi presenţi) să convie ca licitaţia să se facă în faţa unui arbitru ales de dênşii (Art. 736 § 3), de câte ori între moştenitori vor fi minori, interdişi sau nepresenţi (Art. 747), licitaţiunea nu se va putea face sub pedeapsă de nulitate de cât înaintea tribunalului situaţiunei imobilului (Art. 694 § 2 Pr. Civ.), cu formele prescrise pentru înstrăinarea bunurilor minorilor. (Art. 403, 404 C. C. Art. 677 urm. 681 urm. 694 Pr. Civ.)

Când toţi moştenitorii sunt majori şi se bucură de liberul esercitiŭ al drepturilor lor, persoanele străine nu sunt admise la licitaţie de cât după cererea părţilor interesate (Art 1389), pe când ele trebuesc să fie admise de câte ori unul din comoştenitori ar fi minor, interdis sau ne present. (Art. 404, 748 şi 1389.)

Formaţiunea maseĭ de împărţit şi lichidarea drepturilor acelor interesaţi.

Art. 737.—După ce mobilele şi imobilele s'au estimat şi s'au vêndut, judecătorul, de cere trebuinţa,[1]) trimete pe părţi la un arbitru numit cu consimţemêntul lor, sau numit deadreptul de dênsul, când părţile nu se unesc pentru numirea luĭ. (Art. 339, 341 Pr. Civ.)

Se procede înaintea acestuĭ arbitru la facerea socotelelor ce compărţitorii pot fi datori aşi da unii altora, la formarea activuluĭ şi pasivuluĭ eredităţeĭ, la compunerea părţilor, şi la restituţiunile ce erediĭ ar trebui a'şi face între dênşii. (A. 733-736, 738, 743, 746, 777 C. C. A. 828 C. Fr.)

Art. 746.—Dacă asupra operaţiunilor trimese înaintea arbitruluĭ se fac contestaţiunĭ, arbitrul încheie proces-verbal pentru dificultăţile şi disele părţilor, şi le trimete înaintea judecătoruluĭ pentru împărţeală. (Art. 733, 737, 744 C. C. Art. 694 Pr. Civ. Art. 837 C. Fr.)

După ce mobilele şi imobilele s'au preţeluit (Art. 734, 735) şi s'au vêndut (Art. 736), sau după ce s'a ordonat împărţeala în natură [2]) (Art. 736), judecătorul comisar rânduit de tribunal

---

Aubry et Rau. V. § 625, p. 268. Laurent. X. 421 etc. însă; dl. consilier Mircea arată foarte bine, în considerentele decisieĭ de maĭ sus a curţeĭ din Iaşi, că tecstele noastre se deosebesc de acele franceze.

Art. 140 L. Organ. judecătoreşti din 31 Aug. 1890. Cu această ocasiune, trebue să observăm că Art. 140 din noua lege de organizare judecătorească obligă pe judecătorĭ a redacta însuşi hotărîrile lor, procesul-verbal al şedinţeĭ trebuind să indice numele judecătoruluĭ însărcinat cu redactarea considerentelor. Dacă acest tecst se va aplica şi nu va remânea o literă moartă, cel puţin, de acum înainte, poate hotărîrele noastre vor fi mai bine motivate şi judecătorii se vor îndeletnici cu redactarea lor.

[1]) Cuvintele *de cere trebuinţă* nu se referă, în tecstul francez, la numirea arbitruluĭ, ci la trimeterea părţilor înaintea luĭ. Veţi şi nota următoare.

[2]) Tecstul nostru pare a nu admite trimiterea părţilor înaintea unuĭ arbitru de câte ori împărţeala se face în natură, ci numaĭ în caz când averea mobilă sau imobilă se preface în banĭ prin vêndarea eĭ, şi această interpretare ar părea să resulte din împrejurarea că

conform Art. 733 [1]) trimete pe părţi, de cere trebuinţă, [2]) înaintea unuĭ arbitru numit de dênsele, dacă toate părţile sunt majoare, de faţă şi neinterdise, sau din oficiŭ de cătră judecătorul comisar, când părţile nu se învoesc pentru numirea lui, sau când între moştenitorĭ uniĭ sunt minorĭ, interdişĭ sau absenţĭ. (Marcadé. III 296.)

Formarea masei succesorale şi compunerea loturilor.

Inaintea acestuĭ arbitru, se va procede la facerea socotelelor ce copărtaşiĭ pot fi datorĭ a'şĭ da uniĭ altora, la formarea maseĭ [3]) de împărţit, ear nu la formarea activuluĭ şi pasivuluĭ moştenireĭ, după cum greşit se esprimă tecstul nostru, [4]) la compunerea părţilor sau a loturilor, adecă la determinarea bunurilor care trebue să fie atribuite fie-căruĭ compărţitor în deosebi, [5]) şi la restituţiu-

---

cuvintele „*de cere trebuinţă*“ se referă, în tecstul nostru, la numirea arbitruluĭ, ear nu la trimiterea părţilor înaintea luĭ, ca în tecstul francez. Cu toate aceste, cred că schimbarea tecstuluĭ nostru provine din o greşală de redacţie, ear nu din voinţa de a inova, aşa în cât judecătorul comisar va putea, şi la noĭ, trimete pe părţi înaintea arbitruluĭ, chiar când s'ar fi hotărît împărţeala avereĭ în natură. Comp. şi Bonachi. III. p. 232.

[1]) In codul francez, *notariul* (înlocuit la noĭ prin *un arbitru)* nu se rânduieşte de judecătorul comisar, ci de tribunalul care numeşte şi pe judecătorul comisar. (Art. 969 Pr. fr.)

[2]) Din aceste cuvinte, a căror loc este schimbat în tecstul francez (vedĭ p. 464, nota 1 şi nota 2), resultă că trimiterea înaintea arbitruluĭ este facultativă, pe când, în Francia, ea este obligatorie. Demolombe. XV. 639, 661. Laurent. X. 324.

Arbitrul rânduit de cătră judecătorul comisar este în drept a cere de la părţile interesate toate actele pe care el le crede necesare la lichidarea cu care el este însărcinat. C. Paris. D. P. 61. 5. 439.

Ce este masa.

[3]) Masa este universalitatea bunurilor succesiuneĭ (Art. 757) care se împarte între moştenitorĭ. Art. 1976 din codul Calimach numeşte *masă credală* averea ce trebue să se împartă între creditoriĭ unuĭ falit sau mofluz. Vedĭ şi Art. 727 din noul cod comercial.

Compunerea maseĭ.

Această masă se compune: 1° din averea mobilă şi imobilă care aparţinea defunctuluĭ în momentul încetăreĭ sale din viaţă şi din preţul aceleĭ care a fost vêndută conform Art. 736; 2° din bunurile dăruite de defunct descendenţilor şi care au fost raportate în natură (Art. 738, 751); 3° din banĭ ce descendenţiĭ datoresc ascendentuluĭ lor defunct (Art. 738); şi în fine, 4° din sumele ce eĭ datoresc moştenireĭ. Laurent. X. 329. Mourlon. II. 347.

Concursul maĭ multor moşteniri la un loc.

Bunurile care provin din maĭ multe moşteniri deosebite, cuvenite aceloraşĭ moştenitorĭ, nu trebue să se confundă într'o singură masă, ci fie care moştenire trebue să facă obiectul uneĭ împărţeli deosebite. (Art. 728, 734 şi 736.) Cas. Fr. D. P. 59. 1. 255. D. P. 78. 1. 459 şi Dreptul pe 1879, No. 35.

[4]) In adevĕr, datoriile moştenireĭ urmând a fi plătite de cătră moştenitorĭ, în proporţiune fie care cu partea sa (Art. 777), ele nu se pun la socoteală pentru formarea maseĭ.

[5]) Părţile sau loturile se compun de persoanele arătate în Art. 743, faţă cu arbitrul ales de părţi sau numit din oficiŭ de cătră judecătorul comisar. (Art. 737 § 2.) Marcadé. III. 296. Ducaurroy. II.

nile ce moştenitorii ar avea a'şi face între dênşii. [1]) (Art. 737 § 2.)

Raportul darurilor şi a datoriilor. Art. 751, 738, 739.

Descendentul [2]) raportă la masa succesiuneĭ, conform cu regulele mai jos stabilite, darurile [3]) ce ar fi primit de la ascendentul seŭ defunct (Art. 751) şi sumele ce el ar datori moştenireĭ. (Art. 738, 739.)

Dacă raportul nu se face în natură, după cum presupune Art. 738, ci prin luare mai puţin (Art. 739), comoştenitorii, cărora li se datoreşte acest raport, ieŭ mai întâiŭ o parte egală din masa succesiuneĭ, ear restul se împărţeşte între toţi de o potrivă. (Veḑi *infrà*, esplic. Art. 739 şi 764.) Aceste preluări (luări mai întâi) se fac, pe cât este cu putinţă, în obiecte de aceeaşi natură, calitate şi valoare, cu acele ce erau să fie date în natură. (Art. 738, 739.)

Art. 746.

Dacă asupra operaţiunilor trimese înaintea arbitruluĭ, care aŭ de scop lichidarea şi împărţirea avereĭ (Art. 737 § 2), moştenitorii fac contestaţiuni în privinţa raporturilor, socotelelor, preluărilor sau asupra formaţiuneĭ loturilor, [4]) arbitrul nu judecă aceste contestaţiuni, ci constată într'un proces verbal pretenţiile reciproce ale părţilor, trimeţêndu-le înaintea judecătoruluĭ comisar rânduit după Art. 737, care judecător le trimete şi el, la rêndul luĭ, înaintea tribunaluluĭ conform Art. 733, dacă n'a isbutit a le împaca. (Veḑi *suprà*, p. 456, nota 3.)

Compunerea părţilor sau a loturilor.

Art. 740.—După preluări, se formează din restul maseĭ succesiuneĭ atâte părţi egale câţi sunt şi ereḑi sau *stârpi* [5]) împărţitoare. (Art. 667, 674, 737, 741 urm. 745 C. C. Art. 831 C. Fr.)

Art. 745.—Regulele stabilite pentru împărţirea maseĭ de moştenire se vor obseva în subdivisiunile ce se vor face între stârpele compărţitoare. (Art. 728 urm. 736 urm. 740, 749 C. C. Art. 836 C. Fr.)

Art. 741.—La formarea şi compunerea părţilor, trebue să se dea în

---

667.—In privinţa contraḑicereĭ ce pare a esista între Art. 734, 743 şi 412, veḑi *suprà*, p. 458, nota 1 şi Tom. II. p. 206.

[1]) Prin *restituţiuni* se înţelege aicĭ compensările ce trebuesc făcute, când o parte e mai mare de cât alta. (Art. 742.) Tecstul francez vorbeşte de *fournissements* (prestaţiuni), espresiune care cuprinde preluările ce trebue să aibă loc înainte de împărţeală. Ducaurroy. II. 667. Demolombe. XV. 663. Boileux. II. p. 280.

Inesactitate de tecst.

[2]) Art. 738 prevede că *fie care* moştenitor face raportul darurilor şi a sumelor ce datoreşte, însă aceasta este inesact, după cum vom vedea mai la vale. Veḑi esplic. Art. 738 şi 751.

[3]) Cât pentru legate, vom vedea că ele nu se raportează, ci se lasă în moştenire, ca şi cum ele n'ar fi fost făcute. Veḑi esplic. Art. 752.

[4]) Contestaţiile în privinţa formăreĭ părţilor sau a loturilor mai sunt încă prevĕḑute şi de Art. 744.

[5]) Cuvêntul *stârpe* este înlocuit în Art. 667 prin *tulpină*, şi ambele cuvinte au acelaşi sens. Veḑi *suprà*, p. 268, nota 4.

fie care parte, pe cât se poate, aceeaşi cantitate de mobile, [1]) de drepturi sau de creanţe de aceeaşi natură şi valoare.

Se va evita însă, cât va sta prin putinţă, împărţirea peste măsură a *eritagelor* (sau mai bine dis *a fondurilor*) şi divisiunea esploataţiunilor. (Art. 412, 734, 736, 742, 743, 1060, 1062 C. C. Art. 832 C. Fr.)

Art. 742.—Inegalitatea părţilor date în natură se compensă prin bani. (Art. 741, 1737 § 3, 1741 C. C. Art. 833 C. Fr.)

Art. 743 § 1.—Părţile se formează de unul dintre coerezi *sau de altă persoană*, [2]) dacă toţi erezii sunt de acord în alegere şi dacă cel ce a fost ales acceptă însărcinarea; în caz contrariu, părţile se formează de un espert numit de judecător. (Art. 412, 733, 734, 737 § 2 C. C. Art. 211 urm. 700 Pr. Civ. Art. 834 § 1 C. Fr. Art. 996 Cod. Ital.)

O dată masa generală compusă din averea mai sus arătată (vezi *supra* p. 465, nota 3), moştenitorii ieu mai întâi sumele datorite lor de către moştenire, precum ar fi cheltuelele făcute cu administraţia averei, cu punerea peceţilor şi a facerei inventarului, etc. Dacă raportul darurilor sau al datoriilor nu se face în natură, ci prin luare mai puţin, descendenţii cărora acest raport este datorit, ieu mai întâi o parte egală cu acea supusă raportului în obiecte de aceeaşi natură, calitate şi valoare (Art. 739), ear bunurile ce remân formează masa succesiunei, care trebue să se dividă între moştenitori.

După ce drepturile părţilor s'au lichidat şi după ce masa de împărţit s'a determinat, se procede la formarea *părţilor* sau a *loturilor*, după cum le numeşte Art. 412, 1741 C. C. şi Art. 700 Pr. C. [3])

Dacă moştenirea are loc pe capite, se formează [4]) atâte loturi egale câţi sunt şi moştenitori, în caz când ei au drept la părţi egale. Dacă moştenirea are loc pe stârpe sau tulpini, după cum se esprimă Art. 667, se formează atâte loturi câte sunt şi tulpini sau stârpe, şi lotul care pică prin tragerea sorţilor (Art. 743 § 2) in partea fie-căreï tulpini se sub-împarte la rêndul seu în atâte loturi câţi sunt şi moştenitori în tulpină. [5]) (Art. 667, 745.) Art. 740 şi 745.

Se poate întâmpla ca divisiunea principală să aibă loc prin jus-

---

[1]) Şi trebue adaos şi *de imobile*, după cum se esprimă tecstul francez.

[2]) Aceste cuvinte lipsesc în codul francez şi sunt adaose de legiuitorul nostru, după Art. 996 din codul Italian.—Paragraful 2 al Art. 743 este luat tot după Art. 996 din codul Italian.

[3]) Art. 700 din procedura civilă mai numeşte încă loturile *părticele*.

[4]) Loturile se formează de persoanele arătate în Art. 743, faţă cu arbitrul, dacă asemene arbitru a fost rênduit de părţi, sau de judecătorul comisar. (Art. 737.) Vedi *supra*, p. 465, nota 2 şi 465, n. 5.

[5]) Astfel, în caz de a veni la moştenirea mea un copil al meu supraveţuitor în concurenţă cu descendenţii unui alt copil al meu mort înaintea mea, averea mea se va împărţi în două loturi, din care unul se va trage la sorţi pentru copilul care mi a supraveţuit, ear celalt pentru nepoţii mei (fiii copiluluï meu mort înaintea mea), care îl vor subîmpărţi între dênşii în părţi egale. (Art. 667, 745.)

tiţie, ear subdivisiunea să se facă de bună voe, şi *vice-versa*. [1])

Inesactitate de tecst.

Art. 740 prescrie să se facă atâte părţi *egale* câţi sunt şi moştenitorĭ, presupunênd ipoteza în care fie-care moştenitor ie o parte de o potrivă. Se poate însă întâmpla ca unul din moştenitorĭ să aibă o parte maĭ mare de cât altul, de esemplu, în casurile prevĕḑute de Art. 671, 673 şi 684 § 3, în care caz, părţile nu vor fi egale cu numĕrul moştenitorilor, ci în numĕr maĭ mare sau maĭ mic.

Formarea loturilor când tatăl sau mama vine la moştenire în concurenţă cu fraţi sau surorĭ. Art. 671, 673.

Astfel, dacă presupunem că unul din ascendenţiĭ priviligiaţĭ (tatăl sau mama) ar veni la moştenirea defunctuluĭ în concurenţă cu un frate sau o soră a luĭ *de cujus*, care are drept la treĭ pătrimĭ din avere (Art. 671, 673), nu se vor face douĕ loturĭ, după cum prescrie Art. 740, căcĭ unul din aceste loturĭ ar avea o valoare de treĭ orĭ maĭ mare de cât celalt şi tragerea la sorţĭ ar fi cu neputinţă, ci se vor forma *patru* loturĭ de o valoare egală, din care unul se va trage la sorţĭ pentru ascendentul privilegiat, ear celelalte treĭ pentru fratele sau surora defunctuluĭ. [2])

Tot *patru* loturĭ sunt neapărate când tatăl şi mama vin amêndoĭ în concurenţă cu un frate sau o sororă, căcĭ partea tatăluĭ şi a mameĭ fiind fie-care de o pătrime, nu s'ar putea altfel trage la sorţĭ. (Ducaurroy. II. 669. Mourlon. II 349.)

Art. 743 § 2.

Acest mod de împărţeală avênd însă defectul de a fracţiona din cale afară proprietăţile în contra dispoşiţiilor formale ale Art. 741 § 2, tribunalul va putea să proceadă la distribuirea loturilor fără tragere la sorţĭ, pe cale de atribuţiune. (Art. 743 § 2.)

Casul când maĭ mulţĭ fraţi sau surorĭ vin la moştenire cu tatăl şi cu mama.

Dar dacă presupunem maĭ mulţĭ fraţĭ, surorĭ sau descendenţĭ din eĭ în concurenţă cu tatăl şi cu mama, în care caz jumătate din avere se va cuveni fraţilor şi surorilor şi câte o pătrime fie căruĭ ascendent (Art. 671, 673), se vor forma *douĕ* loturĭ egale, din care unul se va subîmpârţi în părţĭ egale între tată şi mamă, ear celalt între fraţĭ şi surorĭ sau descendenţiĭ lor. [3])

---

[1]) Impărţirea principală sau subîmpărţirea va avea loc de bună voe de câte orĭ comoştenitorĭ vor fi cu toţiĭ capabilĭ şi de faţă (Art. 730 § 1) şi vor fi înţeleşĭ între dênşiĭ. (Art. 733.) Eĭ pot să se scutească, în asemene caz, de tragerea sorţilor şi chiar de formarea loturilor. Veḑĭ *suprà*, p. 452, nota 2.

[2]) Laurent. X. 334. Mourlon. II. 349. Ducaurroy. II. 669.—Dacă sunt maĭ mulţĭ fraţi şi surorĭ care vin în concurenţă cu ascendentul privilegiat, eĭ avênd cu toţiĭ drept la treĭ pătrimĭ din moştenire (Art. 673), cele treĭ loturĭ vor fi subîmpărţite la rêndul lor între atâtea loturĭ câte capite sau tulpine vor fi. (Art. 740, 745.)

[3]) Ducaurroy. II. 669. Mourlon. II. 349. Marcadé. III. 299. Demolombe. XV. 683, 684.—Veḑĭ însă Laur. X. 334 şi Aubry et Rau. V. § 624, tecst şi nota 29.—S'a maĭ propus şi un alt mod de împărţeală pentru casul când unul din comoştenitorĭ ar avea o parte maĭ mare de cât altul. Acest sistem consistă în a da drept moştenitoruluĭ cu partea cea maĭ mare de a lua maĭ întâĭ din masa

Femeea saracă. Art. 684, § 3.

Tot astfel, când femeea saracă va veni la moştenirea barbatuluĭ seu în concurenţă cu ascedenţĭ sau colateralĭ (Art. 684 § 3), se vor forma *patru* loturĭ egale, din care unul se va trage la sorţĭ pentru femee, ear celelalte treĭ pentru ascendenţĭ sau colateralĭ care le vor împărţi între dênşiĭ.

Formarea loturilor când femeea vine la moştenirea barbatuluĭ în concurenţă cu descendenţĭ. Art. 684, § 1 şi 2.

Cum se vor forma însă loturile când femeea saracă va veni la moştenirea barbatuluĭ eĭ în concurenţă cu descendenţĭ? Dacă barbatul a lăsat un singur copil legitim, legitimat sau adoptat (veḑĭ *suprà*, p. 300), femeea avênd usufructul uneĭ treimĭ (Art. 684 § 2), se vor forma treĭ loturĭ egale, din care două se vor lua în deplină proprietate de copilul barbatuluĭ, ear femeea va avea în tot timpul vieţeĭ sale (veḑĭ *suprà*, p. 300, nota 2) usufructul lotuluĭ al treile, nuda proprietatea fiind al copiluluĭ [1]) şi consolidându-se asupra capuluĭ seu la moartea femeeĭ.

Dacă presupunem că defunctul a lăsat maĭ mulţĭ copiĭ legitimĭ, legitimaţĭ sau adoptivĭ, femeea avênd drept, în asemene caz, la o porţiune virilă în usufruct (Art. 684 § 1), se vor face atâte loturĭ egale pe câţĭ sunt descendenţĭ, plus unul pentru femee. Fiecare copil va lua câte un lot în deplină proprietate, ear femeea va avea numaĭ usufructul unuĭ lot, nuda proprietate aparţinênd în indivisiune copiilor earăşĭ până la moartea femeeĭ, când eĭ vor împărţi între dênşiĭ lotul a căruĭ usufruct aparţinea femeeĭ.

Calcularea părţeĭ cuvenită femeeĭ. Art. 849 C. C.

Curtea din Iaşĭ a decis că calculul părţeĭ succesorale cuvenită văduveĭ sarace are a se face conform art. 849 C. C. relativ la determinarea cotităţeĭ disponibile, adecă prin calculul fictiv, adăogêndu-se la averea găsită în fiinţă şi valoarea lucrurilor de care defunctul dispusese în mod gratuit în favoarea celorlalţĭ moştenitorĭ. (Veḑĭ Dreptul pe 1890, No. 34.)

Alt mod de împărţeală

Averea remasă în urma barbatuluĭ s'ar maĭ putea încă împărţi şi în modul următor. Descendenţiĭ barbatuluĭ vor putea să împartă între dênşiĭ toată averea, obligêndu-se a servi femeeĭ, în tot timpul vieţeĭ sale, partea cuvenită eĭ în usufruct, însă pentru aceasta trebue ca toţĭ moştenitoriĭ să fie capabilĭ şi femeea să consimtă, căcĭ eĭ n'ar putea s'o oblige la acest mod de împărţeală, întru cât ea are un drept real, adecă un adevĕrat drept de moştenire în averea mobilă şi imobilă a barbatuluĭ, ear nu o creanţă ereditară. [2])

---

succesiuneĭ suma aceluĭ prisos, întocmaĭ ca la raport (Art. 739), remânênd din restul maseĭ să se facă părţĭ egale; însă această soluţiune este inadmisibilă, pentru că legea nu autorisă asemene preluărĭ când e vorba de compunerea loturilor, ci voeşte din contra ca loturile să fie egale şi trase la sorţĭ, ceea ce esclude orĭ ce preluare. Laurent. X. 334, *in medio*. Demolombe. XV. 682.

[1]) „*Dominium autem illis filiis servetur.*“ (Nov. 117, Cap. 5.) Veḑĭ şi *suprà*, p. 300, nota 2.

Drept de moştenire. Controversă.

[2]) Dreptul femeeĭ este un drept succesoral, ear nu un drept de cre-

Femeea n'are sezina şi nu e moşteni-toare reser-vatară.

Dar dacă femeea este moştenitoare a barbatuluĭ, ea nu are sezina, ci trebue s'o ceară de la justiţie. (veḑĭ *suprà* p. 233.) Ea nu este de asemene reservatară, căcĭ reserva fiind un drept escepţional care nu aparţine de cât descendenţilor şi unora din ascendenţĭ (tatăluĭ şi mameĭ) (Art. 841—843), nu se poate acorda de cât în virtutea unuĭ tecst de lege, care nu esistă; de unde resultă că femeea are un drept succesoral pur şi simplu, un drept cu care ea poate

---

anţă în toate casurile, adecă atât în casul când ea are o porţiune invariabilă (o pătrime) în deplină proprietate (Art. 684 § 3), cât şi în casurile în care ea are o treime sau o porţiune virilă în usufruct. (Art. 684 § 1 şi 2.) Trib. Dolj şi Curtea din Iaşĭ. Gazeta Craioveĭ din 4 Martie 1890, No. 14 şi Dreptul pe 1890, No. 34. Idem. Cas. Rom. Dreptul pe 1888. No. 57.—*Contrà.* Curtea din Bucureştĭ (Dreptul pe 1889, No. 61), după care dreptul prevĕḑut de Art. 684 n'ar fi un drept succesoral, ci un drept de creanţă resultând din obligaţiunea ce are barbatul, prin contractarea căsătorieĭ, de a susţine pe soţia sa nu numaĭ în timptul vieţeĭ sale, dar şi după moartea sa, şi acest sistem se întemeiază pe împrejurările că dreptul care resultă pentru femee din Art. 684 nu este reciproc şi că el nu se cuvine de cât femeelor lipsite de avere, încât motivul care a făcut pe legiuitor se creeze acest drept n'a fost rudenia sau afecţiunea, basa drepturilor succesorale, ci sărăcia şi neputinţa femeeĭ de a'şĭ procura mijloace de vieţuire, când, după moartea barbatuluĭ, ea s'ar găsi lipsită de mijloace. Comp. şi Cas. Rom. Bulet. S-a II, pe 1881, p. 269.—Această părere este însă inadmisibilă pentru următoarele motive: 1° nu numaĭ nu resultă de nicăirĭ că femeea saracă ar fi creditoare a barbatuluĭ seu, dar încă Art. 684 se găseşte aşeḑat în titlul moştenirilor, sub rubrica *despre dreptul de moştenire al femeeĭ*, şi Art. 684 § 3 prevede chiar că femeea *succede*; 2° Atât la Romanĭ cât şi în vechiul drept francez, dreptul femeeĭ era privit ca un drept de moştenire (Merlin. Répert. Tom. 13, V° *Quarte de conjoint pauvre)*, ceea ce era adevĕrat şi în vechea noastră legislaţiune, unde, ca şi astăḑĭ, dispoziţiile relative la drepturile femeeĭ se vĕd aşeḑate în titlurile respective care se ocupă despre moştenire. (V. *suprà*, p. 297, în notă.)

Consecinţele care resultă din dreptul de moşte-nire.

Din faptul că dreptul conferit femeeĭ prin Art. 684 nu este o creanţă ereditară, ci un adevĕrat drept de moştenire, resultă urmatoarele consecinţĭ: 1° Femeea n'are nevoe pentru conservarea dreptuluĭ seu faţă cu ceĭ de al treile de a se conforma dispoziţiunilor legeĭ relative la transcripţiune, de oare ce formalitatea transcripţieĭ se prescrie numaĭ pentru actele tanslative de proprietate, şi care formează obiectul unuĭ contract între douĕ părţĭ (Art. 722 § 3 Pr. Civ.), ear nu şi pentru drepturile care se nasc din voinţa legiuitorului, *) de unde resultă că femeea poate să esercite dreptul seu nu numaĭ contra moştenitorilor soţuluĭ, şi cât timp averea remasă de la defunct se află încă în mâna lor, dar şi în contra celor

Art. 285.

*) Tot în puterea acestuĭ princip, se admite că dreptul copiilor la o jumătate din averea părinţilor, care s'ar fi despărţit prin consimţĕmênt mutual, dobândit în basa Art. 285 C. C. este oposabil celor de al treile fără a fi transcris. Veḑĭ Tom. I, partea II, p. 230, 231, Tom. II, p. 45, nota 1, şi la autorităţile citate, *adde*: Trib. Mehedinţĭ (Dreptul pe 1886, No. 38) şi Cas. Rom. Dreptul pe 1890, N. 27.

veni la moştenirea soţuluĭ seu numaĭ când el moare *ab intestato*. Când însă el a dispus de toată averea sa prin donaţiunĭ intre viĭ sau testament, fără a lăsa nimic femeeĭ, Art. 684 nu'ĭ dă nicĭ un drept la moştenirea luĭ. [1]) (Cas. Rom. Dreptul pe 1888, No 57.)

Formarea loturilor în casul Art. 674.

Se luăm acum ipotesa prevĕdută de Art. 674, (*suprà* p. 278, nota 1), presupunênd că moştenirea defunctuluĭ urmează a se împărţi între tatăl şi muma sa în concurenţă cu fraţĭ născuţĭ din deosebite căsătoriĭ. Averea se va împărţi în patru loturĭ egale, câte $^1/_4$ fie care, din care două loturĭ se vor trage la sorţĭ unul pentru tată şi unul pentru mamă, ear celelalte două loturĭ care au maĭ remas se vor împărţi între fraţĭ în următorul mod: fratele bun va trage la sorţĭ câte o parte în ambele loturĭ, ear fraţiĭ consanguinĭ şi uterinĭ vor trage numaĭ câte o parte în lotul lor respectiv, ceea ce face că fratele bun va lua de două orĭ cât un frate consanguin şi uterin. [2])

---

de al treilea care ar fi cumpărat un imobil succesoral de la aceştia, chiar când vênd̆area ar fi avut loc prin licitaţie publică şi hotărîrea care i-a recunoscut dreptul seu de moştenitoare usufructuară ar fi posterioară acesteĭ vênd̆ĕrĭ. Trib. Dolj. Gazeta Craioveĭ, loc cit., No. 14.—2° Femeea fiind o adevĕrată moştenitoare a barbatuluĭ seu nu are nevoe de a'şĭ valorifica dreptul seu pe calea principală faţă cu moştenitoriĭ, după cum greşit hotărîse curtea din Bucureştĭ (Dreptul pe 1889, No. 61), ci va cere dicret de la justiţie punerea sa în posesiunea avereĭ succesorale. (Art. 653 § 2.) Comp. Cas. Rom. Dreptul pe 1888, No. 29. Vĕdĭ şi *suprà* p. 301, nota 2.

Dreptul vechiŭ.

[1]) Tot astfel erau şi vechile noastre legiuirĭ, unde vedem că tecstele privitoare la moştenire între soţĭ sunt aşĕdate în codul Calimach (Art. 957 urm.), în capitolul III din partea a II-a, sub rubrica despre moştenirea *ab intestato*, ear în codul Caragea (Art. 17 lit. k, partea IV cap. 3), sub rubrica despre *moştenirea fără diată*, de unde s'a şi dedus că sub legile vechĭ, femeea nu era reservatară. Vĕdĭ Costaforu. *Magasin judecătoresc*, p. 261.

Dreptul Roman.

La Romanĭ însă, uniĭ pun pe femeea saracă între moştenitoriĭ reservatarĭ, dându'ĭ dreptul de a face să se acoarde porţiunea eĭ (*quarta sociæ inopis*), chiar contra dispoziţiunilor soţuluĭ decedat. Argument din novela 53, cap. 6, unde se ₫ice: „*Si tamen legatum aliquod reliquerit ei vir minus quarta parte*, **compleri hoc.**“ Vĕdĭ Maynz. Drept Roman. III. § 392 şi 393. Vĕdĭ şi Merlin. Répert. Tom. XIII. Vo *Quarte de conjoint pauvre*, p. 692. No. 8 şi 9.

[2]) In caz când fraţiĭ născuţĭ din deosebite căsătoriĭ ar veni în concurenţă numaĭ cu un ascendent privilegiat (tatăl sau mama), partea acestuĭ ascendent fiind de o pătrime (Art. 671, 673), se vor forma tot patru loturĭ egale din care unul se va trage la sorţĭ pentru ascendentul supravĕţuitor, ear celelalte treĭ loturĭ se vor subîmpărţi în douĕ loturĭ egale, (linia paternă şi linia maternă); fraţiĭ buniĭ vor trage la sorţĭ câte o parte în ambele loturĭ, ear fraţiĭ consanguinĭ sau uterinĭ vor trage numaĭ în lotul linieĭ lor respective.

Dacă în urma defunctuluĭ n'a remas nicĭ tată nicĭ mamă, ci numaĭ fraţĭ buniĭ, consanguinĭ şi uterinĭ, împărţeala avereĭ se va

Modul cum loturile trebue să fie făcute. Art. 741.

Loturile trebue să fie egale nu numaĭ în privinţa *valoreĭ* lor, dar şi a *naturei* bunurilor care le compun. De aceea, persoanele însărcinate cu formarea lor (Art. 412, 734, 743) trebue să le compue astfel ca să se deie în fie-care parte, pe cât se poate, [1]) aceeaşĭ cantitate de mobile, de imobile, [2]) de drepturĭ [3]) sau de creanţe [4]) de aceeaşĭ natură şi valoare.

---

face tot pe linie, formêndu-se din capul loculuĭ două loturĭ egale, unul pentru linia paternă şi altul pentru acea maternă; fraţiĭ buniĭ vor trage earăşĭ la sorţĭ în ambele liniĭ, ear ceilalţĭ fraţĭ numaĭ în lotul linieĭ din care eĭ fac parte. Comp. Curtea din Galaţi. Revista judeciară din 1890 (anul 1), No. 6. p. 43. Cu toate acestea, cestiunea este controversată, şi sunt mulţĭ care susţin că, în caz de a veni la moştenire numaĭ fraţĭ născuţĭ din deosebite căsătoriĭ singurĭ, fără ascendenţĭ privilegiaţĭ (Art. 672), eĭ vor trebui să iee cu toţiĭ de o potrivă. Vedĭ *suprà*, p. 279 urm.

[1]) Regula stabilită de Art. 741, care nu face de cât a aplica şi a modifica principiul înscris în Art. 736, în puterea căruia fie care din moştenitorĭ poate cere partea sa în natură din mobilele şi imobilele moşteniriĭ, nu este decĭ absolută, şi judecătoriĭ vor aprecia în mod suveran, după împrejurărĭ, dacă era sau nu cu putinţă de a fi observată. Ea nu este însă facultativă, şi judecătoriĭ care n'ar aplica-o, de câte orĭ ar esista bunurĭ suficiente de aceeaşĭ natură şi valoare pentru compunerea fie căruĭ lot, ar da, fără nicĭ o îndoeală, o hotarîre casabilă. Demolombe. XV. 672.—Părţile se pot însă depărta de la această regulă într'o împărţeală de bună voe, dacă ele sunt toate capabile şi stăpâne asupra drepturilor lor.

[2]) Art. 741 din greşală nu vorbeşte de imobile, însă această lipsă se complectează prin Art. 736 care vorbeşte atât de mobilele cât şi de imobilele moşteniriĭ. Nu s'ar putea decĭ pune toate imobilele într'un lot, şi toate mobilele în altul. Boileux. II. p. 282. Mourlon. II. 350.—Şi după Art. 1081 lit. e din codul Calimach, împărţirea trebuea să se facă, *pe cât era cu putinţă*, în părţĭ de o potrivă *după câtime şi după calitate*. Comp. L. 11. Cod. Lib. 3. Tit. 38.

Creanţe. [3]) Creanţele nefiind de cât niştе drepturĭ, este probabil că legiuitorul a înţeles prin drepturĭ şi creanţe acelaşĭ lucru, căcĭ drepturile reale altele de cât proprietatea facŭ arare orĭ obiectul uneĭ împărţeliĭ. Astfel, servituţile n'au o esistenţă deosebită de fondul dominant, spre a se putea da unuia proprietatea şi altuia servitutea, ear drepturile de usufruct, de uz şi de abitaţiune ce putea să aibă defunctul stângêndu-se prin moartea luĭ (Art. 557, 565), nu poate să fie vorba de transmiterea lor la alţiĭ. Cu toate aceste, legiuitorul a putut să înţeleagă prin *drepturĭ* dreptul de us a uneĭ pădurĭ (Art. 575) şi bezmanul sau embaticul. (Art. 1415.) Vedĭ Ducaurroy. II. p. 462. Bonachi. III. 239.

[4]) Creanţele divisibile ale defunctuluĭ fiind de drept împărţite între comoştenitorĭ (Art. 1060), fie care dintr'ênşiĭ are proprietatea uneĭ părţĭ din ele. Fiind însă că această fracţionare a creanţelor aduce dificultăţĭ, *sæpe non minima incommoda habet* (L. 3. Dig. Lib. 10 Tit. 2), legea derogând la principiul divisibilităţeĭ de drept, permite fie căruĭ moştenitor de a avea în lotul seu o creanţă întreagă, în loc de a avea maĭ multe bucăţĭ din maĭ multe creanţe.

Cu toate acestea, legiuitorul voeşte ca să se evite, pe cât se poate, fracţionarea peste mĕsură a fondurilor [1]) şi divisiunea esploataţiunelor, [2]) căcĭ practica de toate ḑilele a dovedit că cheltuelele sunt cu atât maĭ marĭ, şi prin urmare, productele cu atât maĭ scumpe, cu cât cultura pământuluĭ este maĭ fracţionată. Şi apoĭ, îmbucătăţirea peste mĕsură a fondurilor poate să le deprecieze în mod considerabil, şi prin urmare, să aducă o daună acelora care ar primi bucăţĭ din aceste fonduri. Art 741 § 2.

Fiind însă că părţile care se dau în natură nu pot fi toate egale între ele, inegalitatea lor se va compensa prin banĭ (Art. 742), adecă prin o sumă ficsă *(certa precunia)*. Suma menită a compensa în banĭ loturile maĭ micĭ se numeşte în dreptul francez *soulte de partage* sau *retour de lot*. (Demolombe. XV. 675.) Art. 742.

„Nefiind cu putinţă, ḑice Art. 1086 din codul Calimach, a se potrivi părţile nicĭ după câtime, nicĭ după calitate, judecătorul poate să le potrivească cu banĭ sau cu alte lucruri.“ [3]) Art. 1086 Cod. Calimach.

Inegalitatea loturilor maĭ poate încă fi compensată punêndu-se în sarcina loturilor celor maĭ marĭ o parte maĭ mare din datoriile moştenireĭ. [4]) Alt mod de compensare.

Suma care trebueşte plătită drept compensare moştenitoruluĭ Dobândă.

In caz decĭ când averea se va compune din maĭ multe creanţe, se va putea pune în fie care lot câte o creanţă întreagă. Această împărţire a creanţelor se consideră însă, după unĭĭ, ca o adevărată cesiune, şi ca atare, ar trebui să fie notificată debitorilor sau acceptată de dênşiĭ într'un act autentic (Art. 1393), căcĭ altfel ea nu şi-ar produce efectele sale de cât între compărţitorĭ şi plăţile făcute de debitor fie căruĭ moştenitor pentru partea sa ar fi valide. Ducaurroy. II. 670, 789. Demante. III. 204, *in fine* şi 225 bis VII. Mourlon. II. 486. Duranton. VII. 163, 429 şi 519. Dutruc. 547. Vom vede însă, la Art. 786, că această cestiune este foarte controversată şi chiar îndoelnică. Comp. Laurent. XI. 49 urm. Demolombe. XVII. 292. urm. Aplicarea Art. 1393. Controversă.

[1]) Astfel, dacă douĕ case sau douĕ moşiĭ urmează a fi împărţite între doĭ moştenitorĭ, nu se va da fie căruĭ câte o parte din casă şi una din moşie, căcĭ aceasta ar însemna a îmbucătăţi fondurile, ci câte o casă şi o moşie, remânênd că, dacă imobilele nu sunt de aceeaşi valoare, partea cea maĭ mică să se compenseze în banĭ. (Art. 742.) Ducaurroy. II. 671. Laurent. X. 331.

[2]) Când maĭ multe imobile vor întra în acelaşĭ lot, se vor pune decĭ de preferenţă fondurile cele maĭ apropiete, pentru că ele să poată face obiectul uneĭ singure esploataţiunĭ, tot în interesul micşurăreĭ cheltuelelor şi a înlesnireĭ agriculturei. Demolombe. XV. 674.

[3]) Codul Caragea are o dispoziţie identică. (Art 12, partea III. Cap. 13.)—Aceeaşĭ soluţiune era admisă şi la Romanĭ. Veḑĭ L. 52 § 2. Dig. Lib. 10. Tit. 2.—L. 3. Cod. Lib. 3. Tit. 37, precum şi Instit. § 20. Lib. 4. Tit. 6 şi § 4. Lib. 4. Tit. 17. Dreptul vechiŭ şi dreptul Roman.

[4]) Mourlon. II. 350. Demolombe. XV. 675. Chabot. Art. 833, No. 3. Tecstul nostru nu permite însă judecătoruluĭ de a compensa inegalitatea loturilor prin constituirea uneĭ rente (Art. 1639 urm.), după cum permite atât tecstul frances cât şi acel Italian. (Art. 995.) Deosebire de la codul francez.

cu un lot mai mic produce dobândă de drept. (Analogie din Art. 1363.) (Laur. X. 332, *in fine*. Trib. Ilfov. Dreptul pe 1881, No. 57.)

Art. 1737 § 3 Moştenitorul creditor al acesteĭ sumĭ are, ca garanţie a plăţeĭ eĭ, un privilegiŭ asupra imobilelor moştenireĭ.[1]) (Art. 1737 § 3.) (Veḑĭ şi Art. 1741 care ne arată cum se conservă acest privilegiŭ.)

Cine formează loturile? Art. 743 § 1 şi 412. In caz când toţĭ moştenitoriĭ sunt capabilĭ şi de faţă, părţile sau loturile se vor forma înaintea arbitruluĭ rênduit după Art. 737 de unul dintre dênşiĭ sau de o altă persoană aleasă de dênşiĭ în unanimitate, [2]) cu consimţĕmêntul eĭ, ear la caz de neînţelegere, de un espert rênduit de către judecătorul comisar. [3]) (Art. 743 § 1.) In caz însă când între moştenitorĭ va fi un minor, un interḑis, un absent sau nepresent, loturile se vor forma numaĭ de esperţiĭ rênduiţĭ de tribunal. [4]) (Art. 412.) Dacă tribunalul n'a rênduit esperţiĭ prevĕḑuţĭ de Art. 411, ceea ce este permis, pentru că espertisa este facultativă (veḑĭ *suprà*, p. 457), el va rêndui un espert pentru formarea loturilor. (Art. 743 § 1.)

Tragerea loturilor la sorţĭ.

Art. 743 § 2, ab initio.—Părţile apoĭ se trag la sorţĭ. (Art. 412, 744 C. C. Art. 700 Pr. Civ. Art. 834 § ultim. Cod. Fr.)

Art. 700 Pr. Civ.—Dacă cererea este ca imobilul sau imobilele să se împartă în maĭ multe părţĭ, în natură, esperţiĭ, după ce vor face estimarea, vor însemna cum trebue să se compună fie care lot sau parte a se da.

Raportul esperţilor fiind aprobat de tribunal, loturile sau părticelele vor fi trase la sorţĭ, faţă cu părţile, înaintea tribunaluluĭ, sau a unuĭ judecător comisar numit de tribunal. (Art. 412, 743 § 2 C. C. Art. 975 Pr. Fr.)

Art. 744. C. C.—Maĭ înainte de a procede la tragerea părţilor la sorţĭ, fie care compărţitor este admis a propune reclamările sale în contra formăreĭ părţilor. (Art. 733, 743 § 2, 746 C. C. Art. 700 Pr. Civ. Art. 845 Cod. Fr.)

Art. 744. După formarea loturilor, ele se trag la sorţĭ, faţă cu păr-

---

[1]) Comp. Curtea din Bucureştĭ. Dreptul pe 1887, No. 45.

[2]) *Toţĭ* moştenitoriĭ trebue să consimtă la această alegere, legea nemulţămindu-se de astă dată cu majoritatea ca la Art. 736, de unde resultă că în caz de a nu consimţi unul din comoştenitorĭ, alegerea se va face de judecătorul comisar rênduit după Art. 733. Laurent. X. 330. Demolombe. XV. 668.

[3]) Acest espert trebue să fie o persoană străină, ear nu unul din comoştenitorĭ.

[4]) Dl. Bonachi (III. p. 242), întemeindu-se pe eliminarea Art. 978 fr. din procedura noastră, crede că loturile se vor putea forma de o persoană rênduită de părţĭ, chiar când între moştenitorĭ uniĭ ar fi incapabilĭ, în care caz alegerea aceleĭ persoane se va face de către representanţiĭ lor legalĭ. Această părere este însă inadmisibilă faţă cu Art. 412, după care loturile într'o împăţeală privitoare pe minorĭ trebue să se formeze de către esperţiĭ rênduiţĭ de tribunal conform Art. 411. Soluţiunea pe care am admis-o este singurul mijloc ce am găsit de a concilia Art. 412 cu Art. 734 şi 743. Veḑĭ *suprà*, p. 458, nota 1 şi Tom. II al lucrăreĭ noastre, p. 206.

ţile înaintea tribunaluluĭ, sau a unuĭ judecător comisar numit de tribunal (Art. 700 Pr. Civ. şi 412 C. C.) şi în presenţa ministeruluĭ public, când sunt minorĭ în causă. (Art. 2. L. din 29 Octombrie 1877.) Inainte însă de tragerea sorţilor, [1]) fie care compărţitor este admis a propune reclamaţiile sale în contra formăreĭ loturilor. [2]) Aceste reclamaţiunĭ vor avea de scop îndreptarea greşelelor comise cu ocasiunea formăreĭ părţilor. [3])

Toate operaţiunile preliminare anterioare tragereĭ loturilor la sorţĭ, precum preţeluirea bunurilor de împărţit, luarea socotelelor pentru formarea maseĭ, formarea loturilor etc. sunt nişte lucrărĭ pregătitoare, şi ca atare, nu pot fi atacate pe calea apeluluĭ de cât odată cu sentinţa tribunaluluĭ care confirmă sau modifică actul de împărţeală. (C. din Bucureştĭ. Dreptul pe 1887, No. 81.) Dreptul de apel în contra operaţiilor preliminare.

Despre împărţeala prin atribuţiune (partage d'attribution.)

Art. 743 § 2, in fine.—Dacă însă ereditĭ vin la moştenire cu părţĭ inegale, autoritatea judecătorească (adecă tribunalul) decide de trebue să se proceadă prin tragerea la sorţĭ în parte, sau prin darea părţilor în total. [4]) (Art. 996 § 2 **Cod. Italian.**)

Eată un tecst în aparenţă foarte simplu, care însă dă loc la

---

[1]) După tragerea sorţilor, nicĭ o reclamaţie nu maĭ este primită. Demolombe. XV. 669.

Nu numaĭ tragerea sorţilor, dar şi împărţeala prin atribuţiune, admisă de legiuitorul nostru prin A. 743 § 2, pune capăt reclamaţiilor ulterioare. Bonachi. III. p. 245. După tragerea sorţilor sau după împărţirea loturilor pe cale de atribuţiune (Art. 743 § 2), împărţeala nu va maĭ putea fi atacată de cât pe calea unuĭ proces principal pentru causele anume prevĕdute de lege. (Art. 790 urm.)

[2]) Aceste reclamaţiunĭ se adresează judecătoruluĭ comisar, care le primeşte şi le trimete la tribunal, dacă nu parvine a împaca pe părţĭ. Tribunalul judecă aceste reclamărĭ de urgenţă (Art. 733), şi găsindu-le întemeiate, ordonă o nouă formare a loturilor prin un espert rênduit din oficiĭ, ţinêndu-se în samă pretenţiile reclamanţilor, dacă sunt juste şi întemeiate. Mourlon. II. 350. Bonachi. III. p. 245.

[3]) Astfel, se va pute cere formarea din nou a loturilor, dacă, la prima lor formare, s'a violat regulele prescrise de Art. 740—743.

[4]) Acest tecst lipseşte în codul francez şi este aproape traducerea literală a Art. 996 din codul Italian, care se esprimă astfel: *Se però gli eredi non concorrono in parti eguali, l'autorità giudiziaria decide se si debba procedere* **per estrazione** (tragere la sorţĭ) **o per attribuzione** (darea părţilor în total) *in tutto o in parte.*"—Acest tecst lipsind în codul francez, un deputat, *Maurat-Balange* a voit să'l întroducă prin un amendament făcut cu ocasiunea discuţiuneĭ legeĭ din 1841, care a modificat, în Francia, procedura civilă, însă acest amendament s'a respins, pentru că legiuitorul francez n'a voit să pue într'o lege de procedură civilă o dispoşiţie atât de însemnată modificătoare a coduluĭ civil. Demolombe. XV. 680. Art. 996 § 2 Cod. Italian.

nenumĕrate dificultăţi. Ce a voit oare să ḑică legiuitorul prin această dispoziţiune? Voit'au el să admită şi la noĭ împărţeala prin atribuţiune, permiţênd judecătorilor de a atribui moştenitorilor părţile cuvenite, fără formalitatea tragereĭ sorţilor, sau, voit-au el să lese la facultatea judecătorilor numaĭ proceḑarea formăreĭ loturilor, luând drept punct de plecare pentru aceasta partea cea maĭ mare sau cea maĭ mică ereditară? [1])

Cestiunea nu are nicĭ un sens atunci când toate părţile sunt capabile şi presente, căcĭ ele sau proceḑ de bună voe la împărţeala avereĭ, şi atunci convenţiunea lor face lege pentru dênsele; sau ele alearg̃ă la justiţie, şi dacă în cursul operaţiunilor se învoesc a se atribui cutare sau cutare parte la unul sau altul din comoştenitorĭ, această convenţie este validă, pentru că decurge din voinţa liberă a părţilor interesate. (Art. 730 § 1 şi 969.)

Ce trebue să decidem însă în caz când unul din moştenitorĭ ar cere tragerea sorţilor, sau când între dênşiĭ unĭĭ ar fi incapabilĭ sau nepresenţĭ? (Art. 411, 412, 747, 749.)

Cu toate că tecstul nostru nu este atât de categoric pe cât este acel Italian, totuşĭ nu-ĭ putem da alt sens de cât admiţênd că legiuitorul român a voit să curme controversa din Francia, şi să lese pe judecătorĭ suveranĭ de a putea decide că, la caz de inegalitate a părţilor, moştenitoriĭ să-şĭ primească fie care părţile în total, fără formalitatea tragereĭ sorţilor, şi aceasta chiar atunci când unĭĭ dintre comoştenitorĭ ar fi minorĭ sau nepresenţĭ, căcĭ dacă Art. 743 § 2 ar fi înţeles a nu da judecătorilor alte drepturĭ de cât acele de a proceḑe la formarea loturilor, după cum susţine simpaticul nostru confrate şi amic D. C. Popescu, [2]) această dispoziţie ar fi fost cu totul inutilă. Apoĭ, chiar însuşĭ tecstul Art. 743 doveḑeşte că aceasta este sensul ce trebue să i se deie, căcĭ cuvintele *darea părţilor în total* sunt în antitesă cu cuvintele

Dreptul străin şi dreptul Roman.

[1]) Impărţeala prin atribuţiune este admisă în Belgia (L. din 12 jum. 1816), în codul Italian (A. 996), de unde am luat şi noĭ tecstul sus citat. Acest mod de împărţeală era admis şi la Romanĭ. Veḑĭ Instit. § 4. Lib. 4. Tit. 17, *de officio judicis*. In Francia, însă cestiunea este controversată, cu toate că nu esistă nicĭ un tecst în această privinţă. Veḑĭ pentru afirmativa: Duranton. VII. 173 bis. Chabot, Art. 834, No. 5, ear pentru negativa: Demolombe. XV. 680. Laurent. X. 335. Aubry et Rau V. § 624, p. 262, nota 30. Cas. Fr. D. P. 47. 1. 224. D. P. 75. 1. 461 etc.

[2]) Veḑĭ Dreptul pe 1884, No. 46 şi 51.—Veḑĭ însă în sensul susţinut de noĭ un articol anonim publicat în Dreptul pe 1884, No. 51 şi Bonachi. III. p. 244. Curtea noastră supremă a decis de asemene că pentru ca să se înlăture tragerea la sorţĭ şi să se facă atribuţiunea de loturĭ, *când aceasta nu se face prin învoirea părţilor*, trebue ca judecătoriĭ să constate prin hotărîrea lor necesitatea acesteĭ atribuţiunĭ. Bulet. S-a I pe 1871, p. 1. urm.

tragerea la sorţĭ in parte. Această interpretare nu este de loc contrarie Art. 747 şi 749, căcĭ ambele aceste tecste supunênd validitatea împărţeleĭ în causele cu minorĭ, absenţĭ sau interdişĭ, îndeplinireĭ formalităţilor din articolele precedente, în aceste formalităţĭ întră şi Art. 743 § 2, care dă drept judecătorilor de a împărţĭ loturile pe cale de atribuţiune, fără tragerea sorţilor, de câte orĭ părţile cuvenite moştenitorilor ar fi inegale din diferite împrejurărĭ. (Veḑĭ şi *infrà*, notă 1.)

Contradicere între Art. 743 şi 412.

Art. 743 este însă în contradicere cu Art. 412, care prescrie neapărat tragerea la sorţĭ, de câte orĭ sunt moştenitorĭ minorĭ. Cu toate acestea, din combinarea acestor tecste pare să resulte în deajuns voinţa legiuitoruluĭ de a admite atribuirea loturilor fără tragerea la sorţĭ, chiar într'o împărţeală de minorĭ. Pentru a fi însă corect, legiuitorul Român ar fi trebuit să urmeze întocmaĭ pe acel Italian, şi să elimineze Art. 411 şi 412 de la titlul tuteleĭ.[1])

Foloasele împărţeleĭ prin atribuţiune.

Impărţeala prin atribuţiune are avantajul de a împedica fracţionarea din cale afară a proprietăţilor şi de a face ca părţile să nu se distribue după noroc, care este orb, ci după trebuinţele fie căruĭ coproprietar. Ea este de mare utilitute când raportul prin luare maĭ puţin se face pe cale de imputare. (Veḑĭ esplic. Art. 764.) Pentru ca asemene mod de împărţeală să poată avea loc se cere însă ca judecătoriĭ se constate prin hotărîrea lor necesitatea atribuţiuneĭ loturilor fără tragerea sorţilor. (Cas. Rom. Bulet. S-a I, anul 1871, p. 1 urm.)

Esecutarea împărţeleĭ.

Esecutarea împărţeleĭ consistă în liberarea fie căruĭ moştenitor a bunurilor cuprinse în lotul seu, şi prin urmare, în remiterea titlurilor relative la aceste bunurĭ.

Art. 750.—După împărţeală, se va remite fie-căruia din compărţitorĭ titlurile particulare obiectelor ce'ĭ s'au dat.

Titlurile uneĭ proprietăţĭ împărţite se ţin de acela ce a luat partea cea maĭ mare, cu îndatorire de a le representa când compărţitoriĭ avênd trebuinţă de ele, i le vor cere.

Titlurile eredităţeĭ intregĭ se ţin de acel erede pe care toţĭ l'au ales ca depositar, cu îndatorire de a le representa la orĭ ce cerere.

Dacă nu este unire pentru această alegere, atunci titlurile se depun la archiva Statuluĭ, şi judecătorul (tribunalul) liberează de pe dênsele fie-căruĭ din eredĭ câte o copie legalisată. (Art. 1315 C. C. Art. 12 şi 19 Regul. din 25 Iulie 1872 p. organ. archivelor Statuluĭ. Art. 842 C. Fr.)

---

[1]) Codul Italian a eliminat nu numaĭ Art. 411 şi 412, dar încă şi Art. 747, 749. La noĭ, aceste din urmă douĕ tecste vin în favoarea părereĭ ce susţinem, căcĭ ele trimeţindu-ne la regulele şi formalităţile din Art. precedente au înţeles a autorisa împărţeala prin atribuţiune între minorĭ.

După tragerea sorţilor sau împărţirea loturilor prin atribuţiune (Art. 743 § 2), se va trada fie căruĭ compărţitor partea sa din bunurile împărţite, după cum prevede anume Art. 1091 din codul Calimach şi 982 din procedura franceză, predându-se în acelaşĭ timp, pentru ca strămutarea proprietăţeĭ să fie perfectă (Art. 1315), şi titlurile respective de proprietate, *cautiones hereditariæ* (L. 5. Dig. Lib. 10. Tit. 2.), adecă actele scrise, fie ele autentice sau sub semnătură privată care stabileau dreptul de proprietate al defunctuluĭ. [1])

Titlurile uneĭ proprietăţĭ împărţite, a căror fragmente sunt cuprinse în diferite loturĭ, se deţin de acel ce a luat partea cea maĭ mare, [2]) ca unul ce are interesul de căpitenie la păstrarea lor, cu îndatorirea însă de a le înfăţoşa de câte orĭ copărtaşiĭ, avênd trebuinţă de ele, i le vor cere, [3]) pentru că el neavênd un drept esclusiv asupra acestor documente, nu este de cât depositarul lor.

In cât priveşte titlurile întregeĭ moşteniriĭ, precum sunt contractele matrimoniale, spiţa neamuluĭ, actele care constată starea civilă a defunctuluĭ [4]) etc., ele se vor incredinţa aceluia din co-

---

[1]) Demolombe. XV. 699. Laurent. X. 339. Ducaurroy. II. 685. Veḑĭ şi L. 5. Dig. Lib. 10. Tit. 2, *familiæ erciscundæ.*

[2]) *„Si quæ sunt cautiones hereditariæ, eas judex curare debet, ut apud eum maneant, qui majore ex parte heres sit“.* L. 5, *ab initio.* Dig. Lib. 10 Tit. 2. Dacă toţĭ copărtaşiĭ au parte egală, *si omnes iisdem ex partibus heredes sint* (L. 5. Dig. *loco cit.*), se vor aplica § 4 şi 5 al Art. 750.

[3]) Faptul din partea depositaruluĭ de a nu îndeplini sau de a întârḑia macar cu îndeplinirea acesteĭ obligaţiunĭ îl va supune către ceilalţĭ copărtaşĭ la daune interese. (Art. 998, 999.) Demolombe. XV. 697.—In acest scop, se va face un inventar de toate actele de propritate care au remas în depositul unuĭ din copărtaşĭ. Demolombe, *loco cit.*—La Romanĭ, depositarul trebuea să deie cauţiune-de a înfăţoşa originalele de câte orĭ i se cereau : *„cæteri descriptum, et recognitum faciant,* **cautione interposita** *ut, cùm res exegerit, ipsæ exhibeantur.“* (L. 5. Dig. Lib. 10. Tit. 2.)

Acte care n'au interes bănesc. Portrete de familie, diplome, decoraţiĭ, etc. Controversă.

[4]) Art. 750 a înţeles a vorbi despre titlurile privitoare la interesele băneştĭ ale moştenitorilor. Cât pentru titlurile care nu au nicĭ un interes bănesc, precum sunt diplomele, decoraţiile defunctuluĭ portretele de familie etc., despre care nicĭ un tecst nu vorbeşte, cestiunea este controversată: uniĭ ar voi, şi cu dept cuvênt, ca ele să se încredinţeze moştenitoruluĭ ales de justiţie, dacă părţile nu se înţeleg asupra persoaneĭ la care ele trebue să remâe (Laurent. X. 339. Demolombe. XV. 701 şi C. Angers. Sirey Devil. 86. 2. 186), ear curtea din Lyon a decis că aceste obiecte trebue să se împartă în natură, ca orĭ ce valoare succesorală, şi la caz când asemene împărţeală nu poate să aibă loc, să se vêndă prin licitaţie escluḑêndu-se însă persoanele străine de la mezat. Pand. Chron. pe 1860-1869, II, p. 44.—Tribunalul din Paris (v. Pand. Chron.

părtaşi care va fi ales ca depositar, cu îndatorire earăşi de a le înfăţoşa orĭ de câte orĭ ele îĭ se vor cere.

Dacă unanimitatea copărtaşilor nu este de acord asupra alegereĭ depositaruluĭ, sau dacă acel ales nu primeşte a fi depositar, titlurile se depun la archiva Statuluĭ [1]) (Art. 12 şi 19 Regul. din 1872 p. org. archivelor Statuluĭ), şi tribunalul eliberează fie căruĭ moştenitor câte o copie legalisată cu cheltueala sa.

Despre cheltuelele împărţeleĭ.

Cheltuelele împărţeleĭ judeciare cad în sarcina tuturor copărtaşilor în proporţiune cu partea lor de moştenire şi se ieŭ maĭ înainte din masa de împărţit. [2]) Aceste cheltueli fiind preluate maĭ înainte de orĭ ce împarţală vor fi decĭ plătite cu preferenţă înaintea creditorilor moştenitorilor, fiind că ele sunt făcute în interesul tuturor creditorilor. (Art. 1727, 1729, § 1, 1731.) Numaĭ cheltuelele inutile şi frustratorĭĭ cad în sarcina aceluĭ care le a făcut.

---

loco cit., nota a şi D. P. 70. 3. 103) hotărise că judecătorĭĭ pot, după împrejurărĭ, să deie armele şi decoraţiile defunctuluĭ celuĭ maĭ în vêrstă din copiiĭ de secs bărbătesc care pare a fi menit în viitor a vecinici tradiţiunile familieĭ. Timpurile moderne nu maĭ cunosc însă astăzĭ dreptul de primogenitură, nicĭ macar deferenţa morală ce copiiĭ ceĭ maĭ micĭ ar trebui să aibă cătră ceĭ maĭ marĭ.

Manuscriptele defunctuluĭ.

Cât pentru manuscriptele destinate la tipar ce s'ar găsi în succesiunea defunctuluĭ, nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că ele nu se vor atribui numaĭ unuia din moştenitorĭ, ci se vor împărţi între toţĭ sau se vor vinde ca orĭ ce valoare succesorala. Demolombe. XV. 700. Répert. Dalloz. *Succes.* 1851.

Morminte de familie.

Mormintele de familie nu întră la împărţeală. Veḑĭ *suprà*, p. 459, nota 3 şi Art. 1090 Cod. Calimach, citat tot acolo.

[1]) In codul francez şi în acel Italian (Art. 999), la caz de neînţelegere între copartaşĭ, alegerea depositaruluĭ se face de justiţie. Art. 1091 din codul Calimach voea ca documentele moşiilor, dughenilor şi a altor zidirĭ ce picase în întregimea lor în partea unuia din moştenitorĭ să se deie luĭ dimpreună cu partea sa; ear documentele cuprinḑĕtoare de moşiĭ sau de acareturĭ împărţite la maĭ mulţĭ trebueau să se deie în păstrarea moştenitoruluĭ celuĭ maĭ sigur, sau să se depue cu învoirea tuturora la o biserică sau la alt loc sigur, *in æde sacra.* (L 5, *in fine.* Dig. Lib. 10. Tit. 2.)—Tot astfel se urma şi în privinţa documentelor care cuprindeau privilegiile familieĭ moştenitorilor (titlurile de boerie).

[2]) Laurent. X. 340. Répert. Dalloz. *Succes.* 1858 urm.—Cheltuelele nu se compensează decĭ între părţĭ. Curtea din Nancy. Répert. Dalloz. *Succes.* 1859.

SECȚIUNEA II.

Despre raporturĭ. [1])

A raporta un lucru însemnează, în limbagiul obicinuit, a'l readuce acolo de unde a fost luat.

Definițiune. Raportul în materie de moșteniri este decĭ o operațiune preliminară a împărțeleĭ prin care descendentul legitim sau natural aduce la masa comună liberalitățile primite direct sau indirect de la ascendentul seu (Art. 751) sau baniĭ ce el datorea acestuĭ ascendent. [2]) (Art. 738.) Această operație are de scop păstrarea egalității între toțĭ descendențiĭ. (Veḑĭ și definiția sinisforaleĭ dată de Art 1006 din codul Calimach.)

Deosebire de la codul francez. Legiuitorul Român părăsind de astă dată codul francez, pe care l'a avut de model, și reproducênd principiile dreptuluĭ Roman (L. 12. Cod. Lib. 3. Tit. 38 și L. 17. Cod. Lib 6. Tit. 20. L. 29 și L. 30 § 2. Cod. Lib. 3. Tit. 28) admise și de legiuitorul Italian (Art. 1001 și 1014), a prescris raportul *numaĭ în linie dreaptă descendentă*, pe când legiuitorul francez îl admite între toțĭ moștenitoriĭ fără nicĭ o deosebire.

Critica coduluĭ francez. Sistemul coduluĭ francez nu se prea esplică însă, de vreme ce raportul se întemeiază maĭ mult pe voința presumptă a defunctuluĭ, de cât pe acea a legiuitoruluĭ. Pe cât este decĭ de just ca descendentul să aducă înapoĭ ceea ce el a primit direct sau indirect de la tatăl orĭ bunul seu, pe atâta raportul nu se maĭ justifică în privința colateralilor, ascendenților și a soțuluĭ supraveṭuitor, căcĭ defunctul care este presupus a voi o egalitate perfectă între descendențiĭ seĭ, către care el nu are nicĭ o rațiune de a avea o afecțiune deosebită, [3]) nu maĭ este presupus a voi

---

[1]) Raportul este una din operațiunile preliminare ale împărțeleĭ, fiind că el are de scop compunerea maseĭ de împărțit, și legiuitorul l'a prevĕḑut anume într'o secție a parte, pentru a se ocupa maĭ în special despre el, din causa însemnătățeĭ luĭ. Demolombe. XV. 150.

Art. 74 Cod. comercial nouŭ. [2]) In codul de comerț (Art. 74 urm.), cuvêntul *report* are cu totul un alt sens și însemnează contractul care constă în cumpărarea pe baniĭ gata a unor titluri de credit circulând în comerț, și în revênḑarea simultaneă cu termen și pe un preț determinat către aceeașĭ persoană a unor titluri de aceeașĭ specie.

[3]) „Firește dreptatea urmează, ḑice § 1 de sub cap. 39 din codul luĭ Andr. Donicĭ, ca moștenirea părintească între fiĭ să se împartă între părțĭ drepte și de o potrivă. *Collatio bonorum manifestam habet œquitatem.*“ (L. 1. Pr. Dig. Lib. 37. Tit. 6.) Ascendentul fiind decĭ presupus că'șĭ iubește pe toțĭ descendențiĭ seĭ de o potrivă, darul făcut de dênsul unuia din eĭ nu dovedește că el a voit să'ĭ

aceeaşĭ egalitate între ascendenţiĭ şi colateraliĭ seĭ, pe care de sigur el îĭ iubeşte maĭ puţin de cât pe descendenţi. Liberalitatea cu care defunctul ar gratifica pe un ascendent sau pe un colateral dovedeşte deci din partea sa o afecţiune deosebită pentru această rudă, şi nu este just a prescrie acestor persoane raportul, pentru că defunctul n'a putut, raţionalmente vorbind, să voească între aceştĭ moştenitorĭ aceeaşĭ egalitate pe care el e presupus a o voi între toţĭ descendenţiĭ seĭ, cătră care el are aceeaşĭ afecţiune. Bine a făcut deci legiuitorul nostru de a modificat de astă dată codul francez, admiţênd raportul numaĭ în linie dreaptă descendentă, [1]) *inter fratres* (L. 12. Cod. Lib. 3. Tit. 38), cu atât maĭ mult cu cât această soluţie era admisă şi în vechea legiuire a Moldoveĭ. [2]) Prin urmare, conform acestor principiĭ, luate de la Romanĭ şi din codul Italian, colateraliĭ, ascendenţiĭ precum şi soţul supraveţuitor vor fi scutiţĭ, în legislaţiunea noastră, de obligaţia raportuluĭ.

Origina raportuluĭ. Dreptul roman.

Raportul, care în vechile noastre aşeḑĕminte se numea sinisfora (συνείσφορά), colaţie, punere sau aducere la mijloc (v. Art. 1006 urm. cod. Calimach, şi cap. 39 Cod. Andr. Donicĭ) îşĭ trage origina sa din dreptul Roman, [3]) unde pretorul îl întrodusese pentru a stabili egalitatea între copiiĭ remaşĭ în familie, singurĭ chemaţĭ la moştenire după legea celor 12 tabule, şi aceĭ eşiţĭ de sub puterea părintească prin emancipare, pe care el îĭ chiama prin posesiunea bunurilor *contra tabulas* sau *unde viri*. Copiiĭ remaşĭ în familie neavênd în timpul vieţeĭ tatăluĭ lor nicĭ o proprietate, bunurile dobândite de dênşiĭ sub orĭ ce titlu se confundau în averea părintească pe care o măreau, [4]) pe când copiiĭ emancipaţĭ puteau din contra să dobândească o avere deosebită.

---

deie maĭ mult de cât altuia, ci numaĭ că i-a avansat o parte din moştenirea viitoare (*præcipuus*). (L. 12 şi 13. Cod. Lib. 6. Tit. 20. L. 1 § 16. Dig. Lib. 37. Tit. 6. L. 35. Dig. Lib. 10. Tit. 2.) Raportul are deci de scop împărţeala dreaptă între toţĭ descendenţiĭ autoruluĭ comun. Comp. Arntz. II. 1517. Demolombe. XVI. 151, 163. Laurent. X. 546, 553, 556. Aubry et Rau. V. § 628.

[1]) Nu numaĭ descendenţiĭ legitimĭ, dar şi aceĭ naturalĭ vor fi obligaţĭ şi vor avea drept la raport, când vor veni la moştenirea mameĭ lor naturale. (Art. 652 § 2, 677, 678.) Descendenţĭ naturalĭ.

[2]) „*Sinisfora se face între pogoritorĭ care întră la moştenirea suitorilor*“, ḑice Art. 1007 din codul Calimach. (790 Austriac.) Veḑĭ şi codul luĭ Andr. Donicĭ, Cap. 39, despre sinisforă, precum şi L. 12. Lib. 3. Tit. 38. L. 17 Cod. Lib. 6. Tit. 20. Veḑĭ şi *infrà*, p. 483, n. 5.

[3]) Raportul figurează însă în monumentele dreptuluĭ germanic şi cutumier anterior dominaţiuneĭ şi independent de înriurea dreptuluĭ Roman. (V. *Sachsenspiegel* din 1231-1235 şi *Schwabenspiegel* din 1277-1281.) Comp. Arntz. II. 1513.

[4]) „*Ipse enim, qui in potestate nostra est, nihil suum habere potest.*“ Instit. Gaius. II, § 87. Sub imperiu însă, copiiĭ care erau sub puterea părintească puteau să dobândească o avere oare care, ce se

Admiţênd şi pe aceştĭ din urmă la moştenire, pretorul considera emanciparea ca neavenită, şi prin urmare, bunurile dobândite de dênşiĭ trebueau să între la împărţeală, ca şi acele dobândite de către fiiĭ neemancipaţi remaşĭ sub puterea tatăluĭ. Astfel s'a născut pentru copiiĭ emancipaţĭ, care vineau la moştenire în concurenţă cu fraţiĭ lor neemancipaţĭ, obligaţia de a raporta bunurile dobândite de dênşiĭ în urma emancipăreĭ lor, căcĭ altfel eĭ s'ar fi împărtăşit pe nedrept din averea fraţilor neemancipaţĭ. [1])

Aceleaşĭ vederĭ de egalitate făcură ca fiica, emancipată sau neemancipată, care venea la moştenirea ab intestat sau la posesiunea bunurilor să fie obligată a raporta zestrea ce primise de la tatăl eĭ (L. 1. Pr. Dig. Lib. 37. Tit. 7 şi L. 12. Cod. Lib. 6 Tit. 20), obligaţie care fu maĭ pe urmă întinsă şi la fetele înzestrate de orĭ ce ascendent, şi chiar la copiiĭ de secs bărbătesc, care primise de la un ascendent o donaţiune *ante nuptias*. [2])

---

numea *peculium*. Veḑĭ Tom. II. p. 38, 39, în notă.—Chiar în timpul republiceĭ, tatăl lăsa adesa orĭ oare care bunurĭ fiilor sei pentru facerea unuĭ comerţ. Insitit. Gaius. IV, § 69 şi 73, *ab initio*.

[1]) „*Consequens esse credit pretor, ut sua quoque bona in medium conferant, qui appetant paterna.*“ (L. 1. Pr. *in fine*. Dig. Lib. 37. Tit. 6.) Veḑĭ şi Tom. I, partea I, p. 43, nota 1.

Raportul zestreĭ sub legile vechĭ.

[2]) L. 17. Cod. Lib. 6. Tit. 20. Veḑĭ şi L. 29 şi 30 § 2. Cod. Lib. 3. Tit. 28.—Raportul zestreĭ avea loc şi în pravila luĭ Mateĭ Basarab (glava 277). In codul Ipsilant (Art. 1 de la moşteniriĭ) şi în codul Caragea (Art. 17, lit. c. partea IV, cap. 3), fetele înzestrate nu erau obligate la raport, căcĭ ele nicĭ nu veneau la moştenirea părinţilor lor în concurenţă cu fraţiĭ, care erau datorĭ a le înzestra chiar din avutul lor. Veḑĭ *suprà*, p. 271, nota 1. Comp. şi Cas. Rom. Bulet. pe 1879, p. 396. Dreptul pe 1885. No. 68 şi pe 1889, No. 54.—In codul Calimach, fetele înzestrate nu erau de asemene supuse raportuluĭ, fie că ele veneau la moştenire în concurenţă cu fraţĭ, fie cu surorĭ, căcĭ legiuitorul nu distinge. Veḑĭ Art. 1010 lit. g şi 1013, unde se ḑice: „fetele cele înzestrate de către părinţĭ nu pot cere sinisfora, dar nicĭ sunt silite să pue la mijloc zestrurile lor.“ In codul Austriac, din contra, zestrea este supusă raportuluĭ după principiile romane. (Art. 788 şi 790.)—Codul luĭ Andr. Donicĭ admitea sinisfora pentru fete, numaĭ când părinţiĭ mureau *fără diată*. Astăḑĭ, zestrea este supusă la raport ca orĭ şi care liberalitate. (Art. 758, 761, 1282, 1914.) Cât despre modul cum une orĭ se face raportul zestreĭ, veḑi *infrà*, esplic. Art. 761 şi 1282.

N'ar trebui însă să credem, după cum am auḑit susţinêndu-se de dl. Mârzescu, că sub codul Calimach, fetele înzestrate n'ar veni la moştenirea înzestrătoruluĭ, ca în codul Caragea, pentru că de şi ele sunt scutite de raport, totuşĭ dreptul lor la moştenire resultă din Art. 916 § (732 Austriac), după care moştenirea se cuvine pogorîtorilor mortuluĭ *fără deosebire de partea bărbătească sau femeească*. Aşa dar, în Moldova, fetele nu numaĭ că nu erau escluse de la moştenirea tatăluĭ lor, dar încă erau avantajate, de vreme ce ele nu raportau zestrea. Veḑĭ şi *suprà*, p. 271, nota 1. Comp. şi cele scrise de Dl. B. M. Missir, în Dreptul pe 1876, No. 3, p. 22.

In fine, acest raport al zestrelor şi al donaţiunilor *propter nuptias* a atras, pentru ceilalţi copiĭ sau descendenţi, obligaţia reciprocă de a raporta tot ce eĭ primise sub un alt titlu. (L. 20 §. 1, Cod. Lib. 6. Tit. 20.) Justinian a întins chiar raportul zestreĭ şi a donaţiunilor şi la succesiunile testamentare, când testatorul nu esprimase o voinţă contrarie, *nisi expressim designaverit ipse se velle non fieri collationem, sed habere eum qui cogitur ex lege conferre, et quod jam datum est, et ex jure testamenti.* (Nov. 18 Cap. 6, *de collationibus dotis vel donationibus propter nuptias.*)

Persoanele care datoresc raportul.

Art. 751.—*Fiul sau descendentele* [1]) care vine la succesiune, chiar sub beneficiŭ de inventar, *împreună cu fraţiĭ orĭ surorele sale* sau cu descendenţiĭ acestora, [2]) trebue a raporta coereḑilor seĭ tot ce a primit de la defunct prin dar atât direct cât şi indirect, afară de casul când donatorul (dăruitorul) a dispus altfel. (Art. 650, 669, 704 urm. 738, 739, 752 urm. 757, 758, 761, 763, 845, 846, 946, 1282, 1914 C. C. Art. 1001 şi 1014 **Cod. Italian.**)

Art. 752.—Eredele (*adecă descendentul*) ce renunţă la succesiune poate opri darul sau a cere legatul ce i s'a făcut, în limitele părţeĭ disponibile. (Art. 695 urm. 751, 763, 841 urm. 847 urm. 851, 894 urm. 899 urm. C. C. Art. 745 C. Fr.)

Art. 753.—Donatarul [3]) care nu va avea calitatea de a moşteni în momentul donaţiuneĭ, dar care avea această calitate la epoca deschidereĭ sucesiuneĭ [4]) este obligat de a face raport, dacă donatorele (dăruitorul) nu l'a dispensat de aceasta. (A. 651, 751, 846 C. C. Art. 846 C. Fr.)

Art. 755.—Fiul (*sau maĭ bine ḑis descendentul*) care vine cu dreptul seu propriu la succesiunea donatoruluĭ (dăruitoruluĭ), nu este obligat a raporta darul făcut părinteluĭ seu, chiar când ar primi succesiunea acestuia; dar când fiul vine la succesiune cu dreptul de representaţiune, atunci este dator să rapoarte aceea ce s'a dăruit părinteluĭ seu, chiar în casul când ar fi renunţat la succesiunea părinteluĭ. (Art. 664 urm. 668, 685 urm. 695 urm. 751, 754 C. C. Art. 848 C. Fr.)

Fiul sau descendentele, [5]) fie el legitim sau natural (veḑĭ

---

[1]) Aceste cuvinte, ca şi întregul articol, sunt luate din codul Italian. (Art. 1001.) Codul francez supune la raport pe orĭ ce moştenitor în genere (*tout héritier.*) Maĭ este încă de observat că Art. 751 nu vorbeşte de legate, despre care se pomeneşte însă în Art. 752, 754, 756 şi 846.

[2]) Aceste cuvinte lipsesc în tecstul francez şi sunt luate earăşĭ după Art. 1001 din codul Italian. Veḑĭ şi Art. 1014 Cod. Italian.

[3]) Adecă primitorul daruluĭ, care, după Art. 751, modificat de la codul francez, nu poate fi de cât un descendent al dăruitoruluĭ.

[4]) In Art. 756, 770, 773 şi 846, descendentul care are calitatea de moştenitor în momentul deschidereĭ moştenireĭ se numeşte *succesibil.*

[5]) Colateraliĭ, ascendenţiĭ şi soţul supraveţuitor sunt deci scutiţĭ în legislaţia noastră, ca şi în acea Italiană (Art. 1001 şi 1014 C. Ital.) de obligaţia raportuluĭ. Comp. Curtea din Bucureşti. Dreptul pe 1887,

suprà, p. 481, nota 1), *ear nu fie care moştenitor*, după cum greşit se esprimă Art. 738, care vine la moştenirea ab intestat [1]) a ascendentuluĭ seu, chiar sub beneficiŭ de inventar, [2]) împreună cu fraţiĭ orĭ surorile sale sau cu descendenţiĭ acestora, [3]) este obli-

---

No. 87. Veḑĭ şi *suprà*, p. 480, 481.—Aceeaşĭ soluţie era admisă atât la Romanĭ, cât şi în vechia noastră legislaţiune. Veḑĭ L. 12. Cod. Lib. 3. Tit. 38; L. 17. Cod. Lib. 6. Tit. 20; L. 29 şi 30 § 2. Cod. Lib. 3. Tit. 28; veḑĭ şi Art. 1007 Cod. Calimach şi Cap. 39 din codul luĭ Andr. Donicĭ. Veḑĭ şi pravila luĭ M. Basarab, glava 277, după care fetele raportau zestrea, ear *feciorĭ ceĭ marĭ bucatele primite de la tatăl lor, când el murea fără carte, adecă fără testament.*

Moştenire testamentară. Raportul n'are loc.

[1]) Raportul făcêud parte din titlul care se ocupă de moştenirea ab intestat nu are loc de cât la moştenirea deferită prin lege (Art. 650), nu însă şi la acea testamentară, când, de esemplu, universalitatea avereĭ este atribuită unuĭ descendent în calitatea sa de legatar universal (art. 888 urm.), căcĭ raportul fiind întemeiat pe voinţă de egalitate presupusă a defunctuluĭ, nu maĭ încape presumţiunea că el vroeşte egalitatea între moştenitorĭ îndată ce el a manifestat o voinţă contrarie. Laurent. X. 556. Demol. XVI. 159, 172. Arntz. II. 1523. Mourlon. II. 379. Aubry et Rau. V. § 630, *ab initio*. Curtea din Bucureştĭ. Dreptul pe 1881, No. 59 şi Cas. Rom. Bulet. S. I pe 1882, p. 432. Veḑĭ însă Trib. Ilfov. Dreptul pe 1890, No. 28. „Nu se face sinesfora, ḑice Art. 1009 din codul Calimach, dacă părinţiĭ *prin testament* sau prin alte înscrisurĭ, sau prin viŭ graiŭ înainte cel puţin a treĭ marturĭ vrednicĭ de credinţă, au impărţit averea lor între fiiĭ seĭ". Veḑĭ şi Art. 1008 din acelaşĭ codice.—Art. 790 *ab initio* din codul Austriac prevede, de asemenea, că în caz când copiiĭ vin la moştenire în virtutea unuĭ act de ultimă voinţă, raportul n'are loc de cât atuncĭ când el a fost espres ordonat de cătră testator. Tot în acest sens se vede redactat şi Art. 1008 din codul Italian. (Veḑĭ însă Art. 1026 din acelaşĭ codice.) Justinian voea din contra, ca *collatio bonorum* să aibă loc şi la moştenirea testamentară, în lipsă de o dispoziţie contrarie în testament. (Nov. 18, Cap. 6.) Veḑĭ *suprà*, p. 483. Comp. L. 1 § 19. Dig. Lib. 37. Tit. 6 şi L. 39 § 1. Dig. Lib. 10 Tit. 2: L. 10 şi 16. Cod. Lib. 6. Tit. 20, după care legatele nu erau supuse raportuluĭ.

Moştenitorul beneficiar este supus raportuluĭ.

[2]) Beneficiul de inventar neavêud nimic de comun cu îndatoririle ce moştenitoriĭ au între eĭ, şi nefiind relativ de cât la relaţiunile dintre moştenitorĭ cu creditoriĭ moştenireĭ, nu era nicĭ o raţiune de a scuti de obligaţia raportuluĭ pe moştenitorul beneficiar, cu atât maĭ mult cu cât, în privinţa comoştenitorilor seĭ, el are aceleaşĭ drepturĭ, de unde resultă că trebue să aibă şi aceleaşĭ îndatoririĭ. Laurent. X. 554. Demol. XVI. 176. Ducaurroy. II. 695. Moştenitorul beneficiar este supus obligaţieĭ raportuluĭ şi în urma predăreĭ bunurilor prevĕḑute de Art. 713, pentru că el remâne tot moştetenitor, predarea scutindu'l numaĭ de plata datoriilor. Demolombe. XVI. *loco cit.* Laurent. X. 115.

[3]) Raportul nu are loc la noĭ, ca şi în codul Italian, de cât între fraţĭ şi urmaşiĭ lor (*inter fratres*), după cum se esprimă L. 12. Cod. Lib. 3. Tit. 38. El presupune o împărţeală de făcut între maĭ mulţĭ descendenţĭ chiemaţĭ la aceeaşĭ moştenire (Demol. XVI. 242), de

gat să raporteze comoştenitorilor seĭ, adecă celorlalţĭ descendenţĭ aĭ defunctuluĭ, toate bunurile, mişcătoare sau nemişcătoare, corporale sau incorporale, ce el ar fi primit personal [1]) de la defunct prin dar, [2]) atât direct cât şi indirect, [3]) afară de casul

---

unde resultă că el nu va avea loc atuncĭ când numaĭ un descendent va fi chiemat la moştenire (de aceea Art. 758 obligă pe *coerede* la raport), nicĭ când ascendentul va fi împărţit averea sa în viaţă conform Art. 794 urm. Demolombe. XVI. 248. Laurent. X. 580. Demante. IV. 245, bis I. Aubry et Rau. V. § 632, note 11, p. 327.

Nu poate de asemenea să fie vorba de raport de câte orĭ universalitatea uneĭ averĭ este atribuită unuĭ legatar universal. Cas. Rom. şi Curtea din Bucureşti. Veḑĭ *suprà*, p. 484, nota 2.

[1]) Descendentul nu va datori decĭ raportul, dacă el n'a primit *personal* darul de la defunct, cu toate că el ar fi profitat indirect de liberalitatea făcută uneĭ alte persoane. Pentru a fi decĭ supus obligaţieĭ raportuluĭ, trebue a fi în acelaşĭ timp şi moştenitor şi donatar. (Art. 751 şi 755.) Demol. XVI. 181, 194. Laurent. X. 557, 562.—In cât priveşte casul în care descendentul ar veni la moştenirea bunuluĭ prin representaţia tatăluĭ seu (Art. 665), care ar fi primit un dar direct sau indirect de la *de cujus*, veḑĭ esplic. A. 755.

De asemenea, descendentul nu va raporta de cât ceea ce el a primit în realitate de la defunct, nu însă şi ceea ce i s'ar fi făgăduit fără a i se da, căcĭ atuncĭ părţile n'ar maĭ fi egale. Demolombe. XVI. 308 urm. Laurent. X. 557. Cas. Fr. D. P. 65. 1. 222.

Tot astfel, el nu va raporta ceea ce ar fi primit de la altul de cât de la defunct. Astfel, descendentul care ar fi primit o donaţiune de la bunul seu nu o va raporta când el va veni la moştenirea tatăluĭ seu, ci numaĭ când va veni, dimpreună cu alţĭ descendenţĭ, la acea a bunuluĭ seu dăruitor. (Art. 757.) Laurent. X. 565. Demolombe. XVI. 265 urm. 312.

[2]) Prin *dar* nu se înţelege numaĭ donaţiunile (Art. 801) şi înzestrările (Art. 758, 761, 1282, 1914), ci orĭ ce folos provenit din liberalitatea defunctuluĭ care micşorează patrimoniul seu în detrimentul celorlalţĭ descendenţĭ. (Art. 946.) Liberalităţile defunctuluĭ.

Ceea ce descendentul a primit de la defunct *titulo oneroso* (Art. 945), de pildă, în urma uneĭ vênḑărĭ, unuĭ schimb, uneĭ transacţiunĭ etc., nu este supus raportuluĭ, pentru că defunctul primind un echivalent n'a micşorat prin acest act averea sa în dauna celorlalţĭ descendenţĭ. Demol. XVI. 317. Dacă însă contractul cu titlu oneros ascunde un dar indirect, acest dar va fi supus raportuluĭ. (V. *infrà*, p. 486.) Acte cu titlu oneros.

[3]) Darurile făcute pe calea directă (*recta via*) sunt donaţiunile făcute cu învestirea formelor legale (Art. 800 urm.), înzestrările (Art. 758, 761, 1281, 1914) şi chiar donaţiunile manuale, care se fac prin trădare de la mână la mână. (Comp. Art. 972 şi 1909.) Daruri directe.

Prin urmare, nu numaĭ donaţiunile făcute cu îndeplinirea formelor legale, şi înzestrările, dar şi donaţiunile manuale primite de la defunct sunt supuse raportuluĭ. Art. 759, care scuteşte de raport numaĭ *presenturile obicinuite*, decide implicit cestiunea, şi această escepţie confirmă regula generală care este raportul. Demolombe. XVI. 255 şi 328 urm. Laurent. X. 596, 597. Mourlon. II. 401. Massé-Vergé. II. p. 405, nota 2. Curtea din Aix. D. P. 80. 2. 253. Comp. Donaţiunĭ manuale. Controversă.

când ascendentul dăruitor ar fi dispus altfel, facultate care nu'ĭ

și D. P. 56. 2. 149. Cu toate acestea, cestiunea este controversată, și unii pretind că donațiunile manuale sunt în mod virtual scutite de raport (comp. curtea Poitiers. D. P. 63. 2. 136 și Vazeille. *Succes.* Art. 843, No. 20), ear alții admit necesitatea raportului, permițênd însă judecătorilor de a scuti de această formalitate pe primitorul daruluĭ, de câte orĭ ar resulta din diferitele împrejurărĭ ale causeĭ că aceasta a fost voința dăruitoruluĭ. In acest din urmă sens jurisprudența este aproape unanimă. Vedĭ D. P. 45. 2. 159. D. P. 46. 2. 87. D. P. 61. 5. 403. D. P. 62. 1. 140. D. P. 64. 1. 173. D. P. 73. 1. 194. Această părere este însă inadmisibilă atât pentru donațiunile manuale, cât și pentru donațiunile deghisate (vedĭ *infrà*, p. 287), pentru că legea nu se mulțumește cu intențiunea defunctuluĭ, ci voește ca scutirea de raport să resulte din o declarație espresă a voinței sale. (Art. 751 și maĭ ales Art. 846.)

Donațiunĭ remuneratoriĭ și oneroase. Controversă.

Donațiunile *remuneratoriĭ* sau *resplătitoare*, după cum le numește codul Calimach (Art. 1259) și acele oneroase sau *însărcinătoare*, adecă legate cu o sarcină oare care (Art. 1620 cod. Calimach) sunt și ele supuse raportuluĭ, căcĭ, pentru darurile remuneratoriĭ, partea care întrece valoarea serviciilor este o adevĕrată liberalitate, după cum este și donațiunea oneroasă în urma deducțiuneĭ sumeĭ bănești a sarcineĭ. Laurent. X. 595. Arntz. II. 1533. Demolombe. XVI. 318 urm. Aubry et Rau. V. § 631, p. 314. Vedĭ însă Belost-Jolimont asupra luĭ Chabot (Art. 843, observ. 3), după care darurile remuneratoriĭ sau resplătitoare ar fi virtualmente scutite de raport, ceea ce este inadmisibil, pentru că, după cum am vĕdut, legiuitorul nu admite scutirea virtuală, ci numaĭ acea *espresă*.

Daruri indirecte.

Darul este indirect când el se face pe o cale piedișă, cu alte forme de cât acele prescrise de lege. (Art. 813 urm.) Astfel sunt donațiunile ascunse sub un contract cu titlu oneros și cele făcute prin persoane interpuse. (Art. 812, 940.) Aceste liberalităț sunt în principiu supuse raportuluĭ, pentru că descendentul trebue să raporteze orĭ ce liberalitate primită de la defunct, fie direct, fie *indirect*. (Art. 751.) Donațiunile deghisate sau ascunse sunt deci valide, de vreme ce ele sunt supuse raportuluĭ. Comp. Cas. Rom. Bulet. S-a I pe 1880, p. 342. Ca esemple de donațiunĭ indirecte putem cita: 1° remiterea datorieĭ făcută de cătră ascendent descendentuluĭ seu prin dare de chitanță sau predarea creanțeĭ (Art. 1138) (comp. C. Riom. D. P. 83. 2. 35); 2° faptul din partea ascendentuluĭ de a se recunoaște dator cătră descendentul seu cu o sumă pe care el n'o datorește în realitate; 3° faptul din partea ascendentuluĭ de a face cu cheltueala luĭ construcțiunĭ sau alte îmbunătățirĭ pe fondul descendentuluĭ seu (Demol. XVI. 337 bis. Arntz. II. 1536); 4° faptul din partea ascendentuluĭ de a renunța la o succesiune, la un legat, sau la orĭ ce alt drept bănesc în folosul descendentuluĭ seu care s'a folosit de această renunțare (Demol. XVI. 332 urm. Arntz. II. 1536. D. P. 67. 2. 100. D. P. 75. 1. 345. D. P. 76. 1. 433. D. P. 77. 1. 105. D. P. 84. 2. 81); 5° faptul din partea ascendentuluĭ de a cumpăra un imobil pe numele descendentuluĭ seu etc. Este însă de observat că, în acest din urmă caz, atât în codul Calimach (Art. 1010 lit. e) cât și la Romanĭ, lucrurile cumpărate de cătră tată pe numele uneĭ fete a luĭ erau scutite de raport, dacă tatăl

Esemple de daruri indirecte.

aparţin de cât luĭ (Laurent. X. 568), ţicênd *espres*, că ceea ce

nu manifestase o voinţă contrarie, *si non posteà contrarium ejus judicium probetur.* (L. 18. Cod. Lib. 3. Tit. 36.)

In toate aceste casurĭ, descendentul care ar fi profitat de liberalitatea indirectă a defunctuluĭ, va fi obligat a raporta suma care i-a profitat. Arntz. II. 1536. Demolombe. XVI. 332 urm. Laurent. X. 605 urm.—Veţĭ însă Ducaurroy, II. 699, după care renunţarea la o moştenire din partea ascendentuluĭ în folosul unuĭ descendent n'ar fi o donaţiune deghisată supusă raportuluĭ, pentru cuvêntul că, prin renunţare la moştenire, ascendentul n'ar micşora averea luĭ, ci numaĭ n'ar mări-o şi pentru că descendentul, în caz de renunţare din partea ascendentuluĭ seu, n'ar primi nimic de la acest din urmă, ci de la lege. Această părere, susţinută şi de Pothier (*Succes.* Cap. 4, Art. 2 § 2), este însă inadmisibilă, pentru că ascendentul avênd de drept proprietatea moştenireĭ (Art. 644 şi 899 § 1) (veţĭ *suprà*, p. 229) şi chiar posesiunea eĭ (Art. 653), renunţarea a micşorat patrimoniul seu în folosul descendentuluĭ care a profitat de această renunţare. El trebue decĭ să fie supus obligaţieĭ raportuluĭ, pentru că donaţiunea indirectă a avut fiinţă în folosul luĭ, cu toate că nu s'a transmis corpul lucruluĭ: *potest enim et citra corporis valere donatio.* (L. 9. Dig. Lib. 39. Tit. 5.)

Donaţiunĭ ascunse sub forma unuĭ contract cu titlu oneros. Controversă.

Donaţiunile ascunse sub forma uneĭ vênţărĭ sau sub forma unuĭ alt contract cu titlu oneros (Art. 812, 940) sunt şi ele supuse raportuluĭ, pentru că aduc un folos indirect descendentuluĭ.

Vênţarea unuĭ imobil cu un preţ maĭ jos de cât valoarea luĭ.

Astfel, în vênţarea unuĭ imobil cu un preţ maĭ mic de cât valoarea luĭ reală, diferenţa între valoarea reală a imobiluluĭ în momentul vênţăreĭ (D. P. 79. 2. 183) şi preţul stipulat este supusă raportuluĭ, pentru că constitue un folos indirect şi o donaţiune deghisată. Arntz. II. 1540. Mourlon. II. 402. Demolombe. XVI. 393 urm. Laurent. X. 581 urm. Curtea Riom. D. P. 83. 2. 48.—*Contrà.* Marcadé. III. 329 şi autorităţile citate la finele acesteĭ note, după care donaţiunile ascunse sub forma unuĭ contract cu titlu oneros, ca şi acele făcute prin persoane interpuse, ar fi virtualmente scutite de raport.—La Romanĭ, într'o ipotesă analogă, de câte orĭ barbatul avantaja indirect pe femeea sa, vênţêndu-ĭ un lucru cu un preţ maĭ jos de cât valoarea luĭ, ceea ce nu era permis, se controversa cestiunea de a se şti dacă asemene vênţare trebuea să fie nulă, *nullius esse momenti* (L. 5 § 5. Dig. Lib. 24. Tit. 1), sau dacă lucrul vêndut trebuea să fie considerat ca comun între barbat şĭ femee până la concurenţa preţuluĭ stipulat, *communia ea esse pro portione pretii.* (L. 31 § 3. Dig. *loco cit.*)

Inchiriere cu un preţ maĭ jos de cât valoarea lucruluĭ. Contoversă.

Descendentul va trebui, de asemenea, să raporteze beneficiul ce el ar fi dobândit prin contractul de arendă sau de închiriere închiet cu ascendentul seu pentru un preţ maĭ mic de cât valoarea reală a lucruluĭ închiriet, maĭ ales când foloasele trase de descendent din asemene contracte sunt de o însemnătate oare care. Tribunalele ar putea chiar, în unele casurĭ, să resilieze contractul după cererea celorlalţĭ descendenţĭ, pentru ca împărţeala să poată avea loc cu maĭ multă înlesnire. Duranton. VII. 342. Chabot. Art. 853, No. 1. Cas. Fr. D. P. 64. 1. 111.—*Contrà.* Aubry et Rau. V. § 631, *in fine.* Demolombe. XVI. 445. C. Bourges. D. P. 81. 2. 22. (Argument din Art. 762, pe care descendentul l'ar putea invoca spre a

el a dat descendentuluĭ seu succesibil este peste partea sa [1]) (Art. 846), *nisi expressim designaverit ipse (parens) se velle non fieri collationem.* (Novella 18, Cap. 6.) Raportul nu este decĭ de ordine publică, de vreme ce el atârnă de voința ascendentuluĭ dăruitor. (Laurent. X. 549.) Descendentul poate, ce e dreptul, să renunțe la scutirea raportuluĭ, însă numaĭ după moartea dăruitoruluĭ, căcĭ renunțarea făcută în timpul vieței ascendentuluĭ ar fi un pacat succesoral contrar legeĭ și bunelor moravurĭ. (Art. 702, 965 § 2 și 1226.) (Laurent. X. 549 și 569.)

---

fi scutit de raport, ḑicênd că contractul de arendă l'a făcut să perceapă numaĭ fructele, și că el n'ar datori aceste fructe până în ḑiua deschidereĭ moștenireĭ, dacă însușĭ bunurile arendate i-ar fi fost dăruite.) Acest argument n'ar putea însă fi invocat cu succes, pentru că ceea ce a fost dăruit în specie descendentuluĭ, *principaliter*, este diferența între prețul plătit și valoarea locativă a lucruluĭ, și descendentul nedatorind pentru această diferență nicĭ o dobândă, Art. 762 este aplicat în specie.

Donațiunĭ făcute prin persoane interpuse. Controversă.

Donațiunile făcute unuĭ descendent succesibil prin mijlocul unor persoane interpuse constituind și ele o liberalitate indirectă, sunt de asemene supuse raportuluĭ. (Art. 751.) Partea interesată va putea să dovedească interpunerea conform dreptuluĭ comun, adecă atât prin marturĭ cât și presumțiunĭ (Art. 1198, 1203) (Laurent. X. 604), și o dată asemene dovadă făcută, se va procede la facerea raportuluĭ. Arntz. II. 1542, 1543. Demolombe. XVI. 253. Laurent. X. 581 urm. Ducaurroy. II. 697. Mourlon. II. 402 bis. Curtea Poitiers. D. P. 63. 2. 137.—*Contrà.* Marcadé. III. 329. Belost-Jolimont asupra luĭ Chabot, observ. 4 asupra Art. 843. Massé-Vergé· II, p. 406, nota 17. Aubry et Rau. V. § 632, p. 327 urm. Curtea din Paris, D. P. 85. 2. 248, după care, donațiunile făcute prin persoane interpuse, ca și acele disimulate sub un contract cu titlu oneros, ar fi în mod virtual scutite de raport. Cu alte cuvinte, întâlnim aicĭ aceeașĭ controversa care esistă pentru donațiile manuale. (Veḑĭ p. 485.) Această părere este însă inadmisibilă, pentru că dispensa de raport nu poate să fie virtuală, ci numaĭ *espresă.* (Art. 846.)

[1]) Dăruitorul poate să dispue scutirea raportuluĭ în totul, sau numaĭ scutirea raportuluĭ în natură, lăsând în sarcina descendentuluĭ raportul prin luare maĭ puțin (*en moins prenant*). Demol. XVI. 225. Ducaurroy. II. 723. Demante. III. 177 bis II. Laurent. XI. 4 și 26.

Scutirea raportuluĭ trebue să fie espresă. Art. 846.

Art. 751 nu cere ca scutirea de raport să fie espresă, după cum prescrie tecstul corespunḑĕtor francez (843), însă aceasta se prevede în Art. 846. Nu se cere însă un termen sacramental. Comp. Laurent. X. 573. Arntz. II. 1519. Marcadé. III 316. Demol. XVI. 232 urm. Mourlon. II. 376. Ducaurroy. II. 696. Trib. Ilfov. Dreptul pe 1890, p. 222.—Nu este decĭ esact de a se ḑice, după cum fac maĭ mulțĭ autorĭ (Belost-Jolimont asupra Art. 843, Aubry et Rau. V. § 632, p. 326 etc.) că dăruitorul ar putea să scutească de raport pe descendent în mod tacit și indirect și că scutirea ar putea să resulte din împrejurările esterioare ale actuluĭ de donațiune.

Art. 846 § 2.

Clausa de scutirea raportuluĭ poate să figureze în actul primitiv al donațiuneĭ sau într'un act posterior, însă, ea fiind, în asemene caz, un accesoriu a donațiuneĭ, nu poate să fie conținută de cât într'un act în-

De câte orĭ un ascendent a făcut descendentuluĭ seu succesibil o donaţiune directă sau indirectă, fără scutire de raport, acest din urmă nu va putea să vie la moştenire de cât raportând darul co-moştenitorilor seĭ. (Art. 751.) O dată însă ce el va renunţa la moştenire, va putea să păstreze darul în limitele porţiuneĭ disponibile, [1]) după cum prevede espres Art. 1003 din codul Italian (Art. 841 urm. 847 urm. C. C.), pentru că renunţarea îl face cu totul străin de moştenire (Art. 696), *alienus ab hereditate* (L. 22 § 1. Cod. Lib. 6. Tit. 30). Renunţarea la moştenire asimilează deci pe moştenitor cu un donatar străin. [2]) Prin urmare, şi fiica înzestrată sub legea veche va putea să se scutească de raportul prevĕḑut de Art. 1914, renunţând la moştenire. (Cas. Rom. Bulet. pe 1884, S-a I. p. 392.)

Dreptul moştenitoruluĭ care renunţă de a opri darul şi a cere legatele. Art. 752.

Această dispoşiţie care, la prima vedere, pare a fi consecinţa logică a principiilor relative la raport, lasă însă mult de dorit, căcĭ ascendentul dăruitor care a făcut o liberalitate fără dispensă de raport, a înţeles a face descendentuluĭ un avans asupra moştenireĭ viitoare (*un avancement d'hoirie*) un *preciput* (veḑĭ *suprà*, p. 481, în notă), ear nu a dispune de partea sa disponibilă. Dacă descendentul donatar renunţă la succesiune, el renunţă la o liberalitate care, în spiritul dăruitoruluĭ, trebuea să fie imputată asupra părţeĭ sale de moştenire. Pentru a îndeplini voinţa dăruitoruluĭ, el ar trebui deci să primească moştenirea şi să raporteze bunurile care 'ĭ au fost date în socoteala părţeĭ sale din moşte-

Critică la adresa legiuitoruluĭ.

---

vestit cu formele cerute pentru validitatea donaţiunilor. (Art. 846.) Mourlon. II. 377. Demol. XVI. 229. Aubry et Rau. V. § 632, *ab initio*.

[1]) Darurile care întrec partea disponibilă vor putea fi reduse după cererea moştenitorilor reservatarĭ. (Art. 847 urm.)

Naşte însă întrebarea dacă descendentul renunţător va putea să reţie darul numaĭ până la concurenţa părţeĭ disponibile, sau *până la concurenţa acesteĭ părţĭ mărită cu reserva la care el ar fi avut drept ca moştenitor*? Cestiunea este controversată, şi această controversă celebră îşĭ va găsi locul seu firesc sub Art. 841. Veḑĭ de pe acum diferitele sisteme arătate în Demolombe. XIX. 49 urm. Mourlon. II. 599. Arntz. II. 1520. D. P. 64. 1. 3. urm. D. P. 67. 2. 228 şi nămolul de decisiunĭ citate în codul civil anotat a luĭ Dalloz, asupra Art. 845, No. 9 urm. Veḑĭ şi Curtea din Bucureştĭ. Dreptul pe 1890, No. 82. Comp. şi Art. 1003 din codul Italian.

[2]) Această soluţiune, care cu drept cuvênt se vede criticată de autorĭ, admisă în codul Olandez (Art. 1132, 1133) şi în acel Italian Art. 1003), se vede admisă atât la Romanĭ cât şi în codul Calimach. „Fiul sau nepotul fiind de sineşĭ stăpân, ḑice Art. 1016 din codul Calimach, dacă nu vor voi să între în moştenirea tatăluĭ sau a bunuluĭ lor, nu sunt datorĭ să pue la mijloc darurile şi câştigurile ce au luat, orĭ au câştigat de la aceia; ear dacă darurile covârşînd legiuita mĕsură vor pricinui micşorarea legitimelor a celorlalţĭ moştenitorĭ, se va lua din acele daruri atâta numaĭ câte vor ajunge spre îndeplinirea acestor legitime." Veḑĭ L. 9. Dig. Lib. 37. Tit. 7.—L. 25. Cod. Lib. 3. Tit. 36.—L. 10. Cod. Lib. 6 Tit. 20.

Dreptul Roman, dreptul vechiŭ şi dreptul străin.

nirea viitoare. In loc de a primi moştenirea, el renunţă la dênsa, şi a renunţa la moştenire însemnează a renunţa la reservă, şi prin urmare, la donaţiunea făcută ca avans sau înaintare asupra acesteĭ reserve. Art. 752, permiţênd descendentuluĭ de a opri darul, când el renunţă, îĭ permite decĭ implicitamente de a'şĭ lua reserva, cu toate că el încetează de a maĭ fi moştenitor, ceea ce este departe de a fi logic.

Ascendentul a înţĕles a da de pe acum descendentuluĭ o parte din moştenirea care are să'ĭ vie în viitor, şi cu toate acestea, donatarul prin renunţarea sa transformă o liberalitate, care nu avea de obiect de cât folosinţa, într'un dar de proprietate, într'o donaţie asupra părţeĭ disponibile, transformaţie care este cu totul opusă voinţeĭ ascendentuluĭ dăruitor. In adevĕr, ascendentul a înţĕles a păstra facultatea de a dispune către alţiĭ de partea sa disponibilă, şi cu toate acestea, legea îl împedică, prin renunţarea descendentuluĭ, de a dispune de avutul seu până la concurenţa liberalităţeĭ care poate să întreacă partea sa disponibilă. Această soluţiune este încă o dată nedreaptă, pentru că legiuitorul împedică pe ascendent de a dispune de porţiunea sa disponibilă, pe când el are acest drept ca un atribut al proprietăţeĭ. [1]) (Art. 380.) Mult maĭ logic este decĭ Ante-proiectul de revisuire a coduluĭ Belgian, unde se pune în princip că moştenitorul care renunţă la moştenire nu poate să oprească liberalitatea, nicĭ ca reservatar, nicĭ ca donatar.

Venim acum la legatele ce testatorul a putut să lese descendentuluĭ seu fără scutire de raport.

Cererea legatelor. Art. 752.

Dacă ascendentul a lăsat descendentuluĭ seu succesibil un legat, fie particular sau singular (Art. 899 urm.), fie cu titlu universal [2]) (Art. 894 urm.), acest descendent poate, la caz de a renunţa la moştenire, să ceară [3]) legatul de la moştenitorĭ, bine înţeles în limitele părţeĭ disponibile. (Art. 841 urm. 847 urm.)

---

[1]) Vedĭ Laurent. X. 556 bis şi Ante-proiect. III. p. 590. Mourlon. II. 374.—De câte orĭ decĭ ascendentul dăruitor va voi să'şĭ reserve dreptul de a dispune de partea sa disponibilă, el va trebui să adaoge la liberalitatea sa o condiţiune resolutorie, stipulând că liberalitatea va pica în caz când descendentul donatar ar renunţa la moştenire sau că această liberalitate nu se va lua de cât din ceea ce va remâne din partea sa disponibilă, după achitarea celorlalte liberalităţi. Mourlon. II. 375. Laurent. X 556 bis. Demolombe. XVI. 263. Bonachi. III. p. 364. Ar fi fost însă mult maĭ logic ca legiuitorul să fi pronunţat însuşĭ caducitatea donaţiuneĭ.

[2]) Legiuitorul într'adevĕr nu distinge între legatul singular şi acel a uneĭ fracţiunĭ de moştenire. Demolombe.

[3]) Este de observat că legiuitorul nu supune de astă dată pe descendent la raportul legatuluĭ, ca la Art. 756 şi aceasta cu drept cuvênt, pentru că dreptul la legat deschidêndu-se numaĭ prin moar-

Dacă el însă nu renunță la moștenirea testatoruluĭ, la care este chiemat ab intestat, el nu pate cere legatul care remâne caduc și se stânge chiar în momentul când se deschide, adecă la moartea testatoruluĭ. [1]) (Art. 899.) Descendentul nu poate decĭ fi în acelașĭ timp și moștenitor ab intestat și legatar; el trebue să aleagă una din două, ceea ce fără nicĭ o îndoeală este contrar voințeĭ testatoruluĭ. [2]) Această dispoziție, care este cu drept cuvênt criticată de autorĭ (vedĭ *suprà*, p. 489, 490), necunoscută atât la Romanĭ, unde legatele erau presupuse a fi făcute cu titlu de preciput (L. 39 § 1. Dig. Lib. 10. Tit. 2; L. 1 § 19. Dig. Lib. 37. Tit. 6; L. 10 și 16. Cod. Lib. 6. Tit. 20), cât și în vechile noastre aședĕminte (Art. 1008 și 1009 Cod. Calimach citate *suprà*, p. 484, nota 1) își are origina sa în dreptul cutumier francez. [3])

Anomalie la care Art. 752 dă loc în legea noastră.

Dar dacă Art. 752 calcă în picioare voința testatoruluĭ, fiind că el face ca legatul să remâe în masa de împărțit, pe când ascendentul a înțeles, fără nicĭ o îndoeală, să deie un folos oare care descendentuluĭ seu succesibil, acest tecst dă loc la o anomalie și maĭ mare în legislațiunea noastră. In adevĕr, la noĭ, numaĭ descendențiĭ fiind supușĭ obligațiuneĭ raportuluĭ (Art. 751), numaĭ eĭ sunt opriți de a cumula calitatea de moștenitor cu acea de

---

tea testatoruluĭ (Art. 899), el nu are acest legat în posesiunea luĭ ca să'l raporteze, pe când el posedă donațiuuea pe care el a trebuit s'o primescă în timpul vieței dăruitoruluĭ. In privința legatuluĭ, el nu poate decĭ de cât să'l ceară de la moștenitorĭ, sau să'l lese în masa de împărțit. (Art. 814.) Demol. XVI. 165. Mourlon. II. 369.

[1]) Legatul va remânea decĭ în asemene caz în moștenire, ca și cum el n'ar fi fost făcut. Laurent. X. 634. Duranton. VII. 214. Mourlon. II. 368 și 410. Massé-Vergé. II. § 400, *ab initio*. Aubry et Rau. V. § 633, p. 333. Comp. și C. Caen. D. P. 81. 2. 209.—După alțiĭ, descendentul ar fi în tot-deauna în drept a cere ca lucrul legat să fie cuprins în lotul seu, imputânduse asupra părțeĭ sale de moștenire. Troplong. *Donațiunĭ*. II. 881. Această părere dă un efect oare-care legatuluĭ, întemeinduse pe voința presupusă a testatoruluĭ, însă ea este inadmisibilă, ca una ce e contrarie tecstuluĭ Art. 752. Vedĭ și părerea intermediară susținută de Demolombe (XVI. 303) și de Ducaurroy (II. 624), după care s'ar aplica și la legate regulele relative la raportul donațiunilor. (Art. 764 urm.) Comp. și Cas. Fr. D. P. 79. I. 297.

[2]) Descendentul nu va putea decĭ cumula calitatea de moștenitor ab intestat și de legatar de cât atunci, când testatorul l'ar fi scutit anume de raport. (Art. 751 și 846.)

[3]) „*Nimine nu poate să fie în același timp moștenitor și legatar a defunctuluĭ*," dice Art. 300 din cutuma Parisuluĭ. Vedĭ și Art. 228 al cutumeĭ din Orléans. De aceea, jurisconsultul Loysel dicea: „*En succession directe, on ne peut être héritier et legataire, aumônier* (adecă legatar) *et parçonnier* (adeca moștenitor sau copărtaș). (Loysel. Instit. *Cout.* § 12, No. 311.) Vedĭ Arntz. II. 1513, 1514. Demolombe. XVI. 158. Mourlon. II. 371.

legatar, de unde resultă că dacă testatorul a făcut un legat, chiar fără dispensă de raport, unuĭ ascendent sau unuĭ colateral, acest moştenitor va putea să primească şi legatul şi moştenirea. Legiuitorul admite decĭ pentru rudele cele maĭ depărtate ale defunctuluĭ ceea ce el nu admite pentru rudele cele maĭ apropiate. Aceasta este încă odată în contraḍicere cu voinţa presupusă a testatoruluĭ, căcĭ este maĭ probabil că el a voit să avantajeze maĭ degrabă pe rudele sale cele maĭ de aproape, care sunt descendenţiĭ, de cât pe rudele cele maĭ depărtate.

Pentru a curma toate aceste anomaliĭ, legiuitorul român nu avea de cât să urmeze până la capăt codul Italian, pe care l'a avut de model în Art. 751, şi să pue în princip că legatele nu suut supuse raportuluĭ, de cât atuncĭ când această obligaţie a fost anume împusă de testator, ceea ce vom vedea că n'a făcut, de şi contrariul se susţine de către dl. Bonachi.

Art. 753. Descendentul donatar care, în momentul facereĭ donaţiuneĭ, nu era moştenitor presumtiv al ascendentuluĭ dăruitor, dar care avea calitatea de moştenitor în momentul deschidereĭ moştenireĭ, adecă în momentul morţeĭ dăruitoruluĭ [1]) (Art. 651), este obligat la facerea raportuluĭ, dacă el n'a fost scutit de această formalitate de către dăruitor, fie prin însuşĭ actul de donaţiune, fie prin un act posterior învestit cu formalităţile actuluĭ primitiv. (Art. 846 § 2.) (Demolombe. XVI, 179 şi 226.) Veḍi şi *suprà*, p. 488, nota 1, *in fine*.

Acest articol se referă, în legea noastră, la o singură ipotesă, şi anume, la casul când bunul ar face un dar unuĭ nepot de fiu, adecă unuĭ copil al fiuluĭ seu, pe când acest fiu s'ar afla încă în viaţă. (Veḍĭ Art. 754.)

Nepotul donatar n'are calitatea de moştenitor în momentul facereĭ donaţiuneĭ, pentru că, în ipotesa noastră, trăeşte tatăl seu care este moştenitorul presumtiv al dăruitoruluĭ. Dacă presupunem însă că tatăl descendentuluĭ donatar moare înaintea dăruitoruluĭ, donatarul, devenind moştenitorul bunuluĭ seu dăruitor, va trebui să raporteze darul fraţilor seĭ la moştenirea dăruitoruluĭ, dacă el n'a fost scutit de raport. [2])

Critica Art. 753. Această dispoşiţiune earăşĭ nu se prea esplică, pentru că donaţiunea e presupusă, în intenţia dăruitoruluĭ, a fi făcută cu dispensă de raport, de vreme ce, în momentul facereĭ eĭ, descendentul donatar nu era moştenitorul dăruitoruluĭ. Logic vorbind ar fi trebuit decĭ, pentru ca raportul să aibă loc, să se ceară un act

[1]) Pentru a se şti într'adevĕr dacă raportul trebue sau nu să aibă loc, nu se poate avea în vedere momentul făcereĭ donaţiuneĭ, ci numaĭ acel al deschidereĭ moştenireĭ. Demolombe. XVI. 179.

[2]) Această dispoşiţie se aplică, în Francia, şi la legate. Demolombe. XVI. 180. Aubry et Rau. V. § 629, p. 306, nota 2.

prin care dăruitorul să supue la raport pe donatarul care, în intenţia dăruitoruluĭ, fusese scutit de această formalitate. (Laur. X. 555.)

Cu toate acestea, legea admite soluţia contrarie, şi această soluţie ar fi aceeaşĭ, chiar dacă Art. 753 n'ar avea fiinţă, după cum este în codul Italian, unde acest tecst se vede eliminat, pentru că ea resultă în deajuns din Art. 751.[1])

Raportul este impus representanţilor donatarului. Art. 755.

Descendentul, adecă nepotul sau strănepotul, care vine cu dreptul seu propriu *(proprio nomine)* şi fără ajutorul representaţieĭ la moştenirea bunuluĭ sau străbunuluĭ seu dăruitor, nu este obligat a raporta darul făcut părinteluĭ seu (care este şi el fiul sau nepotul dăruitoruluĭ), chiar când el ar primi moştenirea părinteluĭ seu donatar, în care moştenire ar găsi bunurile dăruite. Acest descendent nu este supus obligaţiuneĭ raportuluĭ, pentru că, deşi el este moştenitor, totuşĭ el nu este personal donatar, şi ştiut este că numaĭ aceĭ care întrunesc îndoita calitate de moştenitor şi de donator datoresc raportul.[2]) (Art. 751 şi 755.)

Venirea la moştenirea bunuluĭ prin representaţia tatăluĭ. Obligaţie de a raporta.

Descendenţiĭ care vin la moştenirea bunuluĭ sau străbunuluĭ lor prin representaţia tatăluĭ lor donatar (Art. 665) trebue însă să raporteze darul primit de tatăl lor şi sumele datorite de dênsul[3]) (Art. 738), chiar când eĭ ar fi renunţat la moştenirea părinteluĭ lor[4]) (Art. 668), sau ar fi primit-o numaĭ sub beneficiŭ de in-

---

[1]) Soluţia dreptuluĭ actual era admisă şi la Romanĭ. V. L. 1 § 3. şi 4. Dig. Lib. 37. Tit. 7, *de dotis collatione.*

[2]) Arntz. II. 1522, 1525. Marcadé. III. 324. Mourlon. II. 384. Ducaurroy. II. 703. Demol. XVI. 181, 194. Laurent. X. 557, 562. Comp. D. P. 60. 1. 482. şi D. P. 89. 2. 181. Veḑĭ şi *suprà* p. 485, nota 1. Aceasta lasă însă a se presupune că donaţiunea a fost făcută în mod sincer tatăluĭ descendentuluĭ. Dacă însă tatăl nu era de cât o persoană interpusă şi adevĕratul donatar era fiul, atunci raportul va avea loc, când acest fiu va veni la moştenirea bunuluĭ sau străbunuluĭ, pentru că după Art. 751, se raportează nu numaĭ darurile directe, dar şi acele indirecte, adecă deghisate prin interpunerea alteĭ persoane. Veḑĭ *suprà*, p. 488, în notă, unde se arată controversa.

Raportul datoriilor. Art. 738.

[3]) Cu toate că Art. 755 nu vorbeşte de cât de raportul darurilor, totuşĭ, aceste cuvinte cuprinḑând tot ce tatăl representat ar fi raportat însuşĭ, trebue să decidem că nepotul care vine la moştenirea bunuluĭ, prin representaţia tatăluĭ seu, va trebui să raporteze la această moştenire şi sumele datorite bunuluĭ de cătră acel representat în puterea unuĭ împrumut (Art. 738), şi aceasta chiar dacă descendentul representant ar fi renunţat la moştenirea tatăluĭ seu, sau ar fi primit-o numaĭ sub beneficiŭ de inventar. Massé-Vergé. II. p. 400, nota 5, *in fine.* Demol. XVI. 201. Laurent. X. 563. C. Paris şi Poitiers. D. P. 54. 5. 630 şi D. P. 56. 2. 189. D. P. 77. 2. 55.

[4]) La caz de a renunţa la moştenirea tatăluĭ seu, el nu se va folosi de bunurile dăruite, însă totuşĭ va datori raportul, pentru ca representă pe tatăl seu. Laur. X 562. Demol. XVI. 196. Ducaur. II. 703.

Raportul, în asemenea caz, se va face prin luare maĭ puţin (Art. 764 urm.), ceea ce era admis şi în dreptul cutumier francez (Art.

ventar, [1]) pentru că representantul întrând în drepturile şi obligaţiunile aceluĭ representat (Art. 664), trebue să îndeplinească toate obligaţiunile luĭ. Or, în specie, representatul, adecă tatăl donatar ar fi trebuit să facă raportul, dacă ar fi venit la moştenirea luĭ *de cujus*; decĭ, această obligaţie incumbă şi fiuluĭ care 'l represinta pe dênsul. [2])

Representantul trebue el să raporteze ceea ce el a primit personal şi direct de la acela la al cărui moştenire el vine prin representaţie? Controversă.

Naşte însă întrebarea dacă descendentul representant trebue sau nu să raporteze ceea ce el a primit *personal* sau *direct* de la acela la a cărui moştenire el vine prin representaţie, adecă de la bunul sau de la străbunul seu? Cestiunea, deşi controversată, trebue să fie resolvită în mod afirmativ, pentru că el este în acelaşĭ timp şi moştenitor şi donatar, întrunind prin urmare condiţiunile cerute de Art. 751, puţin importă calitatea în virtutea căreia el vine la moşteuire. In asemene caz, representantul va face decĭ un *îndoit raport*: 1° raportul lucrurilor ce el a primit direct de la defunct, şi 2° raportul lucrurilor primite de către acel pe care el îl represintă. [3])

Din cele maĭ sus spuse resultă că, dacă restrăbunul a făcut

---

308 al cutumeĭ Parisuluĭ şi 307 al cutumeĭ din Orléans. Demolombe. XVI. 203. Berriat St. Prix. II. 3006.

[1]) Demol. XVI. 204. Arntz. II. 1525. Laurent. X. 563. Cas. Fr. D. P. 72. 1. 319. D. P. 77. 2. 55.—Ceea ce legea ţice despre representaţie nu se aplică însă la ceĭ care moştenesc prin transmisiune. (Art. 692.) V. *suprà*, p. 324 urm. Laurent. X. 562, *in fine*. Demol. XVI. 204. Aubry et Rau. V. §. 631, p. 314, nota 4. Duranton. VII, 230, 240.

Moştenire prin transmisiune. Art. 692.

[2]) Comp. Mourlon. II. 384. Marcadé. III. 324. Ducaurroy. II. 703. Demolombe. XVI. 196. Arntz. II. 1525. Laurent. X. 562.

Critica Art. 755.

Această soluţiune, împrumutată de la Pothier (*Succes.* Cap. 4, Art. 2. § 4), admisă atât în codul Austriac (Art. 790, *in fine*) cât şi în dreptul Roman (v. L. 19 şi 20. Cod. Lib. 6. Tit. 20), este, până la un punct oare care, nedreaptă, pentru că representantul avênd drepturile sale de la lege, ear nu de la acel representat, n'ar fi trebuit să fie supus obligaţiilor care incumbă acestuĭ din urmă, cu atât maĭ mult, cu cât îndatorirea raportuluĭ fiind supusă condiţiuneĭ acceptăreĭ moştenireĭ dăruitoruluĭ, această condiţie nu s'a îndeplinit, de vreme ce moştenitorul donatar a murit înaintea dăruitoruluĭ. Descendentul representant nefiind decĭ donatar n'ar fi trebuit să fie supus obligaţieĭ raportuluĭ. Comp. Boileux. III, p. 311, nota 2. Chabot, asupra Art. 848.—Veḑĭ însă Marcadé (III 324), care ţice că soluţia admisă de Art. 755 nu meritä nicĭ o critică.

[3]) Laurent. X. 562. Demol. XVI. 200. Aubry et Rau. V. § 631, p. 314. Demante. III. 184 bis I. Arntz. II. 1526. Ducaurroy. II. 704. Massé-Vergé. II. p. 399, nota 5. Veḑĭ şi Mourlon. II. 385.—*Contrà*. Marcadé. III. 325. După acest din urmă autor, representantul n'ar fi obligat a raporta ceea ce el ar fi primit direct şi personal de la defunct, pentru că nepotul care vine la moştenirea bunuluĭ prin representaţia tatăluĭ seu, şi, care în această calitate, trebue să raporteze lucrurile primite de către tatăl seu, nu poate în acelaş timp veni la moştenire *jure proprio*, şi ca atare, să fie obligat a raporta

un dar atât fiuluĭ cât şi nepotuluĭ şi strănepotuluĭ, care cu toţiĭ au murit, restrănepotul care va veni la moştenirea aceluĭ restrăbun priu representarea tuturor acestor ascendenţi donatarĭ va trebui să raporteze toate darurile făcute tuturor ascendenţilor, căcĭ el pe toţĭ îĭ represinta spre a ajunge la moştenirea restrăbunuluĭ dăruitor. [1]) Pe lângă acestea, el va maĭ raporta, în asemene caz, şi ceea ce el a primit personal de la *de cujus*. (Veḑĭ p. 494.)

Complicaţiile la care poate să deie loc Art. 755.

Art. 755 presupune în partea sa finală că un singur descendent vine prin representaţia donataruluĭ, la moştenirea dăruitoruluĭ, şi, în asemene caz, prescrie raportul: „când fiul vine la succesiune cu dreptul de representaţiune, ḑice Art. 755, atunci el e dator să raporteze ceea ce s'a dăruit părinteluĭ seu.“ Descendentul care va renunţa la moştenirea dăruitoruluĭ nu va fi decĭ obligat la raport. Nicĭ o dificultate, de asemenea, pentru casul în care donatarul, mort înaintea dăruitoruluĭ, ar fi lăsat maĭ mulţĭ copiĭ. Dacă toţĭ aceştĭ copiĭ primesc moştenirea dăruitoruluĭ, toţĭ vor fi obligaţĭ la raport; dacă toţĭ o leapădă, nicĭ unul nu va fi supus raportuluĭ. Se poate însă întâmpla ca uniĭ din aceştĭ nepoţĭ, chiemaţĭ prin representaţie la moştenirea bunuluĭ lor, să primească moştenirea, ear alţiĭ s'o lepede şi, în asemenea caz, se naşte îndoita întrebare: 1° dacă raportul se face pentru suma întreagă dăruită; şi 2° dacă moştenitoriĭ renunţătorĭ sunt şi eĭ supuşĭ raportuluĭ? Toate aceste cestiunĭ sunt controversate, şi 'mĭ vine greu de a întra în această nesfârşită controversă, cu atât maĭ mult cu cât asemene cestiunĭ a rare orĭ se pot ivi în practică. Mĕ mulţumesc decĭ a trimite la autorităţile respective, unde controversa se găseşte discutată, pentru ca cetitorul s'o poată găsi la caz de trebuinţă. [2])

Raportul este el datorit pentru alţiĭ?

Art. 754.—Donaţiunile *şi legatele* [3]) făcute fiuluĭ uneĭ persoane, care are calitatea de erede [4]) în momentul deschidereĭ succesinneĭ, sunt pre-

---

ceea ce el ar fi primit personal de la bunul seu la a căruia moştenire el vine prin representaţie.

[1]) Demante. III. 184 bis II. Demolombe. XVI. 200. Laurent. X. 562.—*Contrà.* Marcadé. III. 325. Veḑĭ şi Ducaurroy. II. 704, *in fine.*

[2]) Veḑĭ asupra acestor cestiunĭ. Laurent. X. 562 bis. Demol. XVI. 196 bis. Cas. Fr. (15 junie 1870) şi C. Pau. D. P. 86. 2 241 urm. şi nota esplicativă a luĭ T. Poncet. Aubry et Rau, ediţia a IV-a, § 629, p. 612, nota 6 etc.

[3]) Din acest cuvênt, care se găseşte în Art. 754, 756, 752 şi 846 resultă, după cum vom vedea maĭ la vale, că legatele sunt supuse raportuluĭ, ca şi donaţiunile.

[4]) In Art. 756, descendentul care are calitatea de a moşteni este numit descendent *succesibil.*

sumte că s'au făcut cu scutirea de raport. (Art. 651, 669, 751, 755, 756, 1200, 1202 C. C. Art. 847 C. Fr.)

Art. 756.—Donaţiunile *şi legatele* făcute soţuluĭ unuĭ descendinte succesibil, [1]) sunt socotite ca făcute cu scutirea de raport.

Dacă dărurile sau legatele s'au făcut la doĭ soţĭ împreună, din care numaĭ unul este descendinte cu drept de succesiune, partea dăruită acestuĭ din urmă este supusă raportuluĭ. (Art. 669, 751, 754, 1200, 1202 C. C. Art. 849 C. Fr. Art. 1006 **Cod. Italian.**)

Art. 754. Donaţiunile şi legatele făcute de către un ascendent fiuluĭ sau maĭ bine ḑis copiluluĭ [2]) uneĭ persoane [3]) care are calitatea de moştenitor în momentul deschidereĭ moştenireĭ, adecă în momentul morţeĭ ascendentuluĭ dăruitor (Art. 651), sunt după Art. 754, *presupuse făcute cu scutire de raport*, bine înţeles, în favoarea tatăluĭ care vine la moştenirea ascendentuluĭ dăruitor. (Demante. III. 183.)

Care este sensul acesteĭ dispoziţiunĭ? Cu toată controversa ce vom vedea că esistă asupra acestuĭ punct, nu maĭ încape îndoeală pentru noĭ că legiuitorul a voit să ḑică un lucru care se înţĕlege de la sine, [4]) şi anume, că raportul nu se datoreşte nicĭ o dată pentru altul. Tecstul primitiv prevedea în adevĕr că „moştenitorul nu este obligat a raporta de cât legatul făcut luĭ personal şi că tatăl nu raportează darul făcut fiuluĭ seu care nu este chiemat la moştenire". (Demol. XVI. 186.) Această redacţiune mult maĭ clară a fost însă modificată, după o observaţie neîntemeiată a luĭ Tronchet. Pentru a fi obligat la raport, trebue a fi decĭ donatar sau legatar; de aceea, tecstul francez prevede în § 2 (eliminat la noĭ) că tatăl care vine la moştenirea dăruitoruluĭ nu este obligat a raporta darul şi legatul făcut fiuluĭ seu care nu avea calitatea de moştenitor în momentul deschidereĭ moştenireĭ. Aşa

---

[1]) Descendentul succesibil este acela care are calitatea de a moşteni, după cum se esprimă Art. 753, 754. Tecstul nostru întrebuinţează cuvêntul *descendente*, ca şi codul Italian, pentru că numaĭ descendenţiĭ sunt supuşĭ raportuluĭ. (Art. 751.) Art. 756, maĭ ales în § 2, se apropie maĭ mult de redacţiunea Art. 1006 din codul Italian, de cât de acea a codului francez. Este însă de observat că Art, 1004 şi 1006 din codul Italian nu vorbesc de *legate*, pe când în tecstele noastre (754, 756), acest cuvênt se vede reprodus după tecstele franceze.

[2]) Acest copil nu poate să fie decât un nepot sau o nepoată, un strănepot sau o strănepoată a ascendentuluĭ dăruitor. Tot în acest sens este luat cuvêntul *fiu* şi în Art. 755. Comp. Demolombe. XVI. 205.

[3]) Această persoană nu poate fi earăşĭ de cât un fiu sau o fiică, un nepot sau o nepoată. (Art. 751.)

[4]) De aceea, Ducaurroy (II. 704) ḑice că scutirea raportuluĭ acordată în specie tatăluĭ este un *adevĕrat non-sens*, ear Duranton (VII. 233) ḑice că aceste cuvinte sunt niştе *espresiunĭ parasite*, adecă inutile. Veḑĭ şi Demolombe (XVI. 189) care califică scutirea raportuluĭ în specie de *amphibologique* şi *malencontreuse formule*.

dar, dacă presupunem că tatăl meu a făcut unuĭ fiu al meu un dar sau un legat, eu nu voĭ fi obligat a raporta acest dar sau legat când voĭ veni la moştenirea tatăluĭ meu dăruitor, pentru că nu sunt nicĭ donatar nicĭ legatar, după cum cere Art. 751. Fiul meu va trebui însă să facă raportul, în caz când aş muri eu înaintea luĭ, dacă el va veni la moştenirea tatăluĭ meu dăruitor, pentru că el este donatar sau legatar. (Art. 753.)

Art. 756 esprimă aceeaşĭ idee, ţicând că donaţiunile şi legatele făcute soţuluĭ unuĭ descendent *succesibil*, [1]) adecă care are calitatea de moştenitor în momentul deschidereĭ moştenireĭ, după cum se esprimă Art. 753 şi 754, sunt socotite *ca făcute cu dispensă de raport*, ceea ce însemnează că, dăcă tatăl meu a făcut un dar sau un legat soţieĭ mele, eu nu voĭ fi obligat a raporta darul sau legatul, când voĭ veni la moştenirea părinteluĭ meu, pentru că nu sunt nicĭ donatar, nicĭ legatar. Pentru ca să fiu supus la raport, darul sau legatul trebue să'mĭ fie făcut mie personal. [2]) (Art. 751.) Art. 756 a voit decĭ să ţică că darul sau legatele făcute soţuluĭ unuĭ descendent succesibil *nu sunt supuse raportuluĭ*. [3]) Astfel era în adevĕr redacţiunea primitivă a tecstuluĭ, şi dacă ea a fost schimbată, aceasta nu se datoreşte de cât observaţiilor greşite a luĭ Tronchet. Art. 756.

Sensul Atr. 754 şi 756 încă o dată este decĭ că raportul nu se datoreşte nicĭ o dată pentru altul, şi că, pentru a fi supus acesteĭ obligaţiunĭ, descendentul succesibil trebue să fie în acelaşĭ timp donatar sau legatar al ascendentuluĭ. [4]) (Veţĭ *suprà*, p. 485, Sensul Art. 754 şi 756. controversă.

[1]) Veţĭ Art. 770, 773 şi 846, unde persoanele care au calitatea de moştenitorĭ sunt earăşĭ numite *succesibile*.

[2]) Aceasta se spune espres în tecstul corespunţĕtor francez. (849.) Legiuitorul nostru, ca şi acel Italian, a găsit de prisos de a o maĭ spune încă o dată, fiind că din Art. 751 resultă în deajuns că darul sau legatul făcut descendentuluĭ succesibil trebue să fie raportat.—Dacă darurile sau legatele s'au făcut la amêndoĭ soţĭ împreună, din care numaĭ unul este descendent succesibil a dăruitoruluĭ sau a testatoruluĭ, numaĭ partea dăruită sau legată acestuĭ din urmă este supusă raportuluĭ. (Art. 756 § 2.)

[3]) Cu toate că Art. 756 nu vorbeşte de cât de darurĭ şi de legate, nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că el este aplicabil şi în privinţa banilor cu care ascendentul ar fi împrumutat pe ginerele sau pe nurora sa. Demolombe. XVI. 217. Astfel, dacă presupunem că tatăl meu a împrumutat pe soţia mea cu o sumă de banĭ sau i-a plătit datoriile sale, eu nu voĭ fi obligat a raporta aceste sume, când voĭ veni la moştenirea luĭ. Sumele însă împrumutate mie sau întrebuinţate la plata datoriilor mele vor trebui să fie raportate la moştenirea tatăluĭ meu. (Art. 738, 751, 758.)

[4]) *Sic.* Laurent. X. 559 urm. şi Ante-proiect. III. p. 591. Demolombe. XVI. 185 urm. Demante. III. 183 bis. Duranton. VII. 233. Ducauroy. II. 704.—Cu toate acestea, Marcadé (III. 323, 327) şi Aubry

nota 1 şi 493, tecst şi nota 2.) Acesta fiind, după noĭ, sensul neîndoelnic al Art. 754 şi 756, aceste tecste sunt inutile, şi ca atare, ar trebui eliminate din cod, ca unele ce pot induce în eroare. [1])

Despre Art. 844 din codul francez, eliminat la noĭ.

Art. 844 din codul francez prevede că donaţiunile sau legatele scutite de raport nu pot întrece porţiunea disponibilă, şi Marcadé (III. 319) observând că acest tecst nu este la locul seu, legiuitorul nostru l'a eliminat, nereproducêndu'l nicĭ la titlul donaţiunilor. [2]) Cu toate acestea, nu maĭ remâne nicĭ o îndoială că la

---

et Rau (V. § 632 p. 327 urm.) dau cu totul un alt sens Art. 754 şi 756. După aceştĭ autorĭ, darul sau legatul făcut fiuluĭ sau soţuluĭ unuĭ descendent succesibil ar fi considerat ca făcut însuşi acestuĭ descendent. Cu alte cuvinte, fiul şi soţul descendentuluĭ succesibil ar fi consideraţĭ ca niște persoane interpuse (Art. 812, 940), şi donatarul sau legatarul adevĕrat ar fi însuşi descendentul, care ar fi în specie scutit de raport, pentru că interpunerea de persoane, la care dăruitorul a recurs, dovedeşte că aceasta a fost intenţia sa, de unde se deduce că, în toate casurile în care liberalitatea a fost făcută prin interpunere de persoane, esistă scutire *virtuală* sau *tacită* de raport. Aceasta este însă o eroare vĕdită, căcĭ legiuitorul nu cunoaşte dispensa tacită de raport, ci numaĭ dispensa *espresă* (Art. 846.) (Veḑĭ p. 486, 488, în note.)—Legiuitorul n'a putut să presupue în Art. 754 şi 756 că tatăl şi soţul succesibilĭ sunt indirect gratificaţĭ prin niște persoane interpuse (fiul sau celalt soţ), pentru că dăruitorul nu avea nevoe de a recurge la asemene fraudă, de vreme ce era liber de a ajunge la acelaşĭ resultat scutind pur şi simplu darul de raport. Un dăruitor recurge în adevĕr la persoane interpuse când el vrea să avantajeze un incapabil, precum este în casul Art. 812 şi 940, în care copiiĭ sunt presupuşĭ persoane interpuse, când tatăl lor este incapabil de a primi direct, ear nu în casul când această incapacitate nu esistă, precum este în specie, unde tatăl este tot atât de capabil ca şi copiiĭ, şi unde ambiĭ soţĭ au aceeaşĭ capacitate. Nu era decĭ nicĭ o raţiune pentru a se presupune că tatăl şi soţul sunt gratificaţĭ indirect prin persoane interpuse. De aceea, nu putem admite teoria luĭ Marcadé şi a comentatorilor luĭ Zachariæ, cu toate că ea pare a fi admisă de dl. Bonachi (III. p. 270), care invoacă în favoarea eĭ eliminarea din tecstul nostru a § 2 din Art. 847 fr., unde se ḑice că *tatăl care vine la moştenirea dăruitoruluĭ nu este obligat a raporta darul sau legatul făcut fiuluĭ sau fiiceĭ sale.* Acest tecst s'a eliminat însă ca deprisos, putêndu-se elimina chiar intregul Art. 754 şi 756, ear nu pentru că legiuitorul nostru s'ar fi gândit la interpunerea de persoane, de vreme ce, după cum am spus maĭ sus, dăruitorul n'avea nevoe de a recurge la o fraudă.

[1]) Cu toate acestea, Art. 754 şi 756 se vĕd reproduse atât în codul Italian (Art. 1004, 1006), cât şi în acel Olandez. (1135, 1136.) Veḑĭ şi L. 17. Cod. Lib. 6. Tit. 20;—L. 6. Dig. Lib. 37. Tit. 6.

[2]) Este de observat că în dosarul original al coduluĭ civil, aflător în

noĭ, ca şi în Francia, scutirea raportuluĭ nu'şĭ va produce efectele sale de cât în limitele părţeĭ disponibile, ca consecinţă a reguleĭ care mărgineşte facultatea de a dispune cu titlu gratuit la o parte oare care din averea de moştenire. [1]) (Art. 841-843 şi 847 urm.)

Moştenirea la care se face raportul.

Art. 757.—Raportul nu se poate face de cât numaĭ la succesiunea donatoruluĭ. (Art. 651, 751, 763, 1273 urm. C. C. Art. 850 C. Fr.)

Raportul avênd de unic scop păstrarea sau restabilirea egalităţeĭ în împărţirea bunurilor ascendentuluĭ între descendenţiĭ seĭ (Art. 751), se înţĕlege că obiectele dăruite sau legate de cătră acest ascendent nu vor fi raportate de cât la masa moştenireĭ sale. [2]) Astfel, eu nu voĭ raporta la moştenirea tatăluĭ meu ceea ce aş fi primit de la bunul meu, după cum nu voi raporta la moştenirea mameĭ mele ceea ce aş fi primit de la tatăl meu, şi *vice versa*. (V. *suprà*, p. 326, 485, nota 1 şi Art. 1010 § ultim, Cod. Calimach.) Această regulă este atât de evidentă în cât codul Italian a crezut de cuviinţă să elimineze ca de prisos Art. 757. [3])

Dăruitorul este acela care a dispus prin contractul de donaţiune. Când dispositiunea cu titlu gratuit emană de la mai multe persoane, care au dispus prin acelaşĭ act, raportul se va datori la succesiunea fie căreĭ din aceste persoane pentru partea la care ea a contribuit sau e presupusă că a contribuit la această liberalitate. [4])

Persoanele care pot cere raportul şi care profită de el.

Art. 763.—Legatariĭ şi creditoriĭ [5]) nu pot pretinde ca ereḑiĭ (*adecă*

---

archiva minist. justiţieĭ, Art. 844 fr. se găseşte tradus şi reprodus prin Art. 762. Acest tecst este însă şters cu următoarea anotaţiune a d-luĭ Creţulescu, ministrul justiţieĭ de pe atunci: *acest Art. (762) s'a suprimat în urma chibzuireĭ în consiliul de miniştri*. Veḑĭ introducerea la lucrarea noastră, Tom. I, p. XXV. Acest tecst s'a suprimat ca deprisos, probabil după observaţiile luĭ Marcadé.

[1]) Darul făcut unuĭ descendent cu dispensă de raport nu se va putea decĭ opri de cât până la concurenţa părţeĭ disponibile. Ceea ce ar trece peste această parte va fi supus reducţiuneĭ conf. A. 847 urm.

[2]) Obligaţia raportuluĭ se va naşte la deschiderea moştenireĭ, adecă la moartea dăruitoruluĭ sau testatoruluĭ. (Art. 651.) Demolombe. XVI. 275. Aubry et Rau. V. § 631, *ab initio*.

[3]) Şi la Romanĭ, raportul nu se făcea de cât la moştenirea dărăuitoruluĭ. L. 17. Cod. Lib. 6. Tit. 20, *de collationibus*.

[4]) Aubry et Rau. V. § 631, p. 313.—In privinţa zestreĭ ce tatăl şi mama ar fi constituit prin acelaşĭ act, veḑĭ esplic. Art. 1237—1239.

[5]) Art. 857 din codul francez şi 1004 din codul Italian vorbesc de *creditoriĭ moştenireĭ*, ear tecstul nostru de *creditoriĭ în genere*, de unde ar părea să resulte că nicĭ *creditoriĭ personalĭ aĭ descenden-*

descendenții) să facă raport. (Art. 699, 751, 757, 769, 785, 801, 848 urm. 974 C. C. Art. 857 C. Fr.)

Raportul neavênd loc, după Aat. 751, de cât între descendenți, *intre fratres*, numaĭ eĭ pot să'l ceară de la ceilalți descendenți. [1])

Descendenții firești.

Acest drept aparține nu numaĭ descendenților legitimĭ, dar și acelor naturalĭ, când eĭ vin la moștenirea mameĭ lor, pentru că eĭ moștenesc întocmaĭ ca și copiiĭ legitimĭ. (Art. 652 § 2, 677, 678.) (Veḑĭ și *suprà*, p. 481, nota 1.)

Legatariĭ și creditoriĭ moștenireĭ.

Legatariĭ [2]) și creditoriĭ succesiuneĭ, [3]) adecă a ascendentuluĭ

---

tutuĭ nu pot cere raportul. Aceasta nu este însă adevĕrat, după cum vom vedea maĭ la vale, dreptul lor de a cere raportul resultând în deajuns din Art. 699, 769, 785 și 974. Veḑĭ *infrà*, p. 501.

[1]) In Art. 1014 din codul Italian, aceasta se supune anume; la noĭ însă, deși aceasta nu se spune, totuși resultă în deajuns din Art. 751. Aceeași soluție era admisă și la Romanĭ. Veḑĭ L. 1 § 1 și L. 3. § 3. Dig. Lib. 37. Tit. 6. Veḑĭ și Art. 1007 Cod. Calimach citat, *suprà*, p. 481, nota 2. In codul francez, din contra (Art. 857), fie care moștenitor datorește raportul comoștenitoruluĭ seu.

Legatariĭ nu pot să ceară raportul darurilor.

[2]) Dreptul legatarilor neîncepênd, în adevĕr, de cât în momentul morțeĭ testatoruluĭ (Art. 899), legatarul n'are drept de cât la averea ce testatorul a lăsat la moartea luĭ, și lucrul dăruit a eșit maĭ dinainte din patrimoniul seu. A permite legataruluĭ de a cere raportul daruluĭ ar însemna a'ĭ permite a ataca darurile, care în princip sunt irevocabile. (Art. 801.) Laurent. X. 587 bis. Arntz. II. 1529. Ducaurroy. II. 720. Demolombe. XVI. 285.—Aceeași soluțiune este aplicabilă când unul din descendenți ar fi în același timp și moștenitor ab intestat și legatar.

Ca moștenitor, el ar putea cere raportul (Art. 751), ca legatar însă, el n'ar putea nicĭ să'l ceară, nicĭ să profite de raportul care ar fi fost făcut. Laurent. *loco cit.* Demolombe. XVI. 286. Aubry et Rau. V. § 630, p. 309, tecst și nota 10.

Legatariĭ nu pot să ceară raportul legatelor.

Art. 763 fiind aplicabil și la legate, legatarul n'ar putea să ceară raportul legatelor, nicĭ să se folosească de raporturile făcute, pentru că nu poate să fie vorba de raport, când legatariĭ concură între dênșiĭ, de vreme ce raportul se întemeiază numaĭ pe egalitatea ce trebue să esiste între descendenții aceluiași persoane în virtutea intențiuneĭ presupuse a defunctuluĭ. Raportul fiind afară de causă, legatariĭ vor dobândi decĭ fie care legatul lor în limitele părțeĭ disponibile. Dacă s'a dispus peste partea disponibilă, legatul va fi redus potrivit Art. 847 urm. Laurent. X. 587 bis.

Combinarea Art. 763 cu Art. 849.

Naște însă atuncĭ întrebarea dacă legatariĭ pot sau nu să ceară raportul fictiv al darurilor pentru a determina partea disponibilă și reserva (Art. 849)? Cu alte cuvinte, când un părinte, după ce a făcut unuia din copiiĭ seĭ o donațiune ca un avans asupra succesiuneĭ, consumă apoĭ totul sau parte din cotitatea disponibilă, care va fi tecstul ce se va aplica, Art. 763 sau 849? Veḑĭ esplic. Art. 849, unde se arată controversa. Veḑĭ de pe acum asupra acesteĭ cestiunĭ. Laurent. XII. 76 urm. Demolombe. XVI. 290. Marcadé. III. 598. Demante. IV. 60 bis, VII urm. Aubry et Rau. V. § 630, p. 310 urm. Troplong. *Donations.* II. 990 etc.

[3]) Deși tecstul nostru vorbește de *creditorĭ* în genere, nu maĭ remâne

dăruitor, nu pot cere raportul daruluĭ făcut descendenţilor succesibilĭ de către debitorul lor (ascendentul dăruitor), nicĭ să se folosească de acest raport, când el ar fi avut loc, căcĭ creditoriĭ *posteriorĭ* donaţiuneĭ n'au nicĭ un drept asupra bunurilor care erau definitiv eşite din patrimoniul debitoruluĭ lor în momentul când creanţa lor a luat naştere, ear creditoriĭ *anteriorĭ* donaţiuneĭ au avut încredere personală în debitorul lor, de vreme ce n'au luat o ipotecă, în cât le remâne numaĭ dreptul de a cere prin acţiunea pauliană revocarea donaţiuneĭ făcută în frauda lor.[1]) (Art. 975.)

Raportul legatelor.

Această regulă, orĭ cât de absolută ar fi, nu se aplică însă de cât la *donaţiunile între viĭ*. Cât pentru legate, ele nu pot fi achitate de cât în urma plăţeĭ tuturor datoriilor. Bunurile legate formează gajul creditorilor, pentru că ele n'au eşit încă din patrimoniul defunctuluĭ, şi ştiut este că: *non sunt bona, nisi deducto ære alieno.* (Arntz. II. 1530. Laurent. X. 587.)

Creditoriĭ personalĭ aĭ descendentuluĭ donatar.

Până acum ne am ocupat de creditoriĭ moştenireĭ, şi am vĕdut că eĭ nu pot să ceară raportul. Ce trebue să decidem în privinţa creditorilor personalĭ aĭ descendenţilor. De şi tecstul nostru pare a ţice în termenĭ generalĭ că *nicĭ un creditor* nu poate cere raportul (v. *suprà*, p. 499, nota 5), totuşĭ nu maĭ încape îndoeală că proibiţiunea Art. 763 se aplică numaĭ la creditoriĭ moştenireĭ, adecă a ascendentuluĭ dăruitor. Cât pentru creditoriĭ personalĭ aĭ descendenţilor, eĭ pot în tot-deauna cere raportul în numele debitoruluĭ lor, în basa A. 974, sau să se folosească de acest raport, când el a avut loc.[2])

Din faptul că dreptul de a cere raportul aparţine tuturor creditorilor personalĭ aĭ descendenţilor resultă că acest drept va aparţinea şi creditorilor moştenireĭ, de câte orĭ eĭ vor deveni creditorĭ personalĭ aĭ descendentuluĭ, ceea ce se va întâmpla când descendentul va primi moştenirea pur şi simplu (Art. 685 urm.),

---

nicĭ o îndoeală că legiuitorul s'a gândit numaĭ la creditoriĭ moştenireĭ, ear nu la creditoriĭ personalĭ aĭ descendenţilor. Veḑĭ *suprà*, p. 499, nota 5 şi tecst *suprà*.

[1]) Arntz. II. 1530. Laurent. X. 587. Demolombe. XVI. 295. Mourlon. II. 409. Ducaurroy. II. 720.—Din cele maĭ sus espuse resultă că descendentul donatar şi moştenitor supus raportuluĭ, care ar fi şi creditor al defunctuluĭ, n'ar putea compensa ceea ce este dator a raporta cu ceea ce are a primi de la succesiune (adecă de la ascendentul dăruitor), pentru că el întrunind în persoana sa două calităţĭ deosebite, şi anume, acea de moştenitor donatar supus raportuluĭ, şi acea de creditor al defunctuluĭ, aceste diferite calităţĭ dau loc la drepturĭ şi obligaţiunĭ deosebite. Laurent. XI. 33. Demolombe. XVI. 299. Arntz. II. 1530. Curtea din Paris şi Cas. Fr. D. P. 50. 2. 167. D. P. 67. 1. 310.

[2]) Mourlon. II. 408. Toullier. D. II. (partea II.) 466. Ducaurroy. II. 721. Marcadé. III. 346. Arntz. II. 1531. Laurent. X. 586. Demolombe. XVI. 282. Aubry et Rau. V. § 630, p. 312.—Curtea din Toulouse hotărîse contrariul (Répert. Dalloz. *Succes.* No. 1084), însă această decisiune cuprinde o eroare manifestă.

pentru că atunci patrimoniile se amestecă şi nu mai formează de cât o singură avere. [1]) (Veḑi *suprà* p. 390, nota 3.)

Aşa dar, regula Art. 763 se poate resuma în modul următor: creditorii *personali* a unui descendent pot în tot-deauna să ceară raportul, [2]) pe când creditorii *moştenirei*, adecă a defunctului, nu pot, din contra, să'l ceară de cât atunci când descendentul a primit moştenirea pur şi simplu. Ei nu pot cere raportul atunci când ei au provocat separaţiunea patrimoniului defunctului de acel al moştenitorului (Art. 781 urm.), nici când moştenitorul a primit moştenirea sub beneficiu de inventar.

Despre acţiunea în raport.

Acţiunea în raport aparţine tuturor descendenţilor succesibili a căror parte se micşorează prin liberalitatea defunctului. (Laurent. X. 588.)

Descendenţii care cer raportul vor trebui să dovedească liberalitatea. (Art. 1169.) Donaţiunile directe şi legatele se vor dovedi prin actele respective care au trebuit să se întocmească de părţi, fiind că asemene acte nu pot să aibă fiinţă de cât în virtutea unor acte scrise, cu îndeplinirea a ore care formalităţi.

In privinţa donaţiunilor manuale (v. p. 485, nota 3) şi acelor deghisate sau indirecte (v. p. 486, urm.), precum şi a împrumuturilor făcute unui descendent (Art. 738), descendenţii succesibili vor putea să administreze proba testimonială şi presumţiunile (Art. 1198, 1203), pentru că ei au fost în imposibilitate de a'şi procura o dovadă scrisă, cu atât mai mult cu cât unele din aceste acte constituesc o fraudă la lege. [3])

[1]) Marcadé. III. 346. Mourlon. II. 408. Arntz. II. 1531. Laurent. X. 587. Demolombe. XVI. 300. Ducaurroy. II. 721. Aubry et Rau. V. § 630, p. 308, nota 5 şi p. 312, tecst şi nota 18.—*Contrà.* Massé-Vergé. II, p. 398, nota 10, după care creditorii moştenirei n'ar putea nici odată să ceară raportul, nici să se folosească de el.—Ceea ce mi se pare însă afară de orî ce controversă este că creditorii defunctului nu vor putea să ceară raportul, nici să se folosească de el, de câte orî descendentul a primit moştenirea sub beneficiu de inventar, pentru că atunci creditorul moştenirei nu devine creditorul personal al descendentului, fiind că, în asemene caz, confusiunea averelor n'are loc, şi moştenitorul beneficiar este stăpân pe două averi care remân despărţite în mânele lui. (Art. 713.) Veḑi şi *suprà*, p. 390.

[2]) Dacă descendentul donatar n'a primit bunurile dăruite, care ar fi remas încă în patrimoniul dăruitorului, creditorii nu vor avea nici un raport a cere, ci vor invoca numai principiul că toate bunurile moştenirei servesc spre asigurarea creanţelor lor. Demol. XVI. 297 bis.

[3]) Laurent. X. 592. Cas. Fr. D. P. 66. 1. 467. D. P. 65. 1. 285.

Tribun. competent. Art. 95 C. C. 63 § 2 Pr. Civ.

Acţiunea în raport se întroduce contra descendentuluĭ donatar pentru a'l sili să aducă înapoĭ bunurile primite de dênsul în timpul vieţeĭ dăruitoruluĭ. Tribunalul competent este acel al loculuĭ deschidereĭ moştenireĭ (Art. 63 § 2. Pr. Civ.), adecă a ultimuluĭ domicil al defunctuluĭ (Art. 95. C. C.) (*forum hereditais*).

Ea nu are însă nevoe de a fi esercitată contra tuturor descendenţilor donatarĭ, pentru că este divisibilă, [1]) deşi este în legătură cu acţiunea în împărţeală care, după cum am vĕḑut, *suprà*, p. 446, este indivisibilă.

Înstrăinarea imobiluluĭ supus raportuluĭ.

Dacă imobilul dăruit a fost vêndut de donatar înaintea morţeĭ dăruitoruluĭ, vênḑarea va fi validă şi raportul se va face prin luare maĭ puţin. (Art. 765.) Dacă imobilul a fost însă înstrăinat în urma deschidereĭ moştenireĭ, adecă în urma morţeĭ dăruitoruluĭ (Art. 651), când obligaţia la raport luase naştere, vênḑarea fiind, după principiile legeĭ noastre, validă numaĭ între părţĭ şi nulă în privinţa adevĕratuluĭ proprietar, [2]) descendenţiĭ succesibilĭ vor fi în drept a revendica imobilul de la cumpărătorul care n'ar opune prescripţia. (Laurent. X. 591.)

Lucrurile supuse raportuluĭ. (Art. 751.)

Art. 751 prevede că descendentul care vine la moştenirea ascendentuluĭ seu dăruitor va trebui sa raporteze fraţilor, surorilor sau descendenţilor acestora *tot ceea ce el a primit de la defunct, atât direct cât şi indirect.* (Veḑĭ şi Art. 738.)

El va trebui decĭ să raporteze toate liberalităţile primite de la defunct, fie cu titlu de dotă (Art. 758, 761, 1282, 1914), fie altfel (veḑĭ *suprà*, p. 485, nota 3), toate donaţiunile directe, adecă făcute cu legiuitele formalităţĭ (Art. 800 urm.), fie ele remuneratoriĭ sau oneroase (veḑĭ *suprà*, p. 486, în notă) şi chiar

[1]) Laurent. X. 589. Cas. Fr. D. P. 52. 1. 181.—Acţiunea în raport este însă neprescriptibilă şi ţine cât timp ţine şi acţiunea în împărţeală. (Art. 728.) Laurent. X. 590. Cas. Fr. D. P. 49. 1. 286.

Eliminarea Art. 1599 din codul francez.

[2]) Art. 1599 din codul francez (eliminat la noĭ) prevede din contra că *vênḑarea lucruluĭ altuia* este nulă. Din eliminarea acestuĭ tecst resultă că noĭ am admis soluţia dreptuluĭ roman, după care vênḑarea era validă între părţĭ şi nulă în privinţa proprietaruluĭ, care putea să revendice lucrul vêndut chiar de la un cumpărător de bună credinţă. *Res emtori auferri potest.* (L. 28. Dig. Lib. 18. Tit. 1.) Veḑĭ şi L. 30 § 1. Dig. Lib. 19. Tit. 1. Comp. Al. Degre, în Dreptul pe 1874, No. 15, p. 120.—Art. 1459 din codul Italian prevede că vênḑarea lucruluĭ altuia este nulă, adăogând însă *că nulitatea nu poate nicĭ odată fi opusă de către vênḑĕtor.* In Anteproiectul de revisuire a luĭ Laurent (Tom. V. p. 241), Art. 1599 este eliminat ca şi la noĭ.

darurile manuale [1]) (vedĭ *suprà*, p. 485, nota 3), precum şi donaţiunile deghisate, fie ele ascunse sub un contract cu titlu oneros sau făcute prin persoane interpuse. (Art. 812, 940.) (Vedĭ *suprà*, p. 487 urm. în nota.)

Toate aceste liberalităţĭ sunt în princip supuse raportuluĭ, dacă ele n'au fost scutite de această formalitate prin voinţa *espresă* a ascendentuluĭ dăruitor. (Art. 751, 846.)

Donaţiunĭ mutuale.

Raportul fiind întemeiat pe egalitatea care trebue să predomnească între toţĭ descendenţiĭ ce vin la moştenirea ab intestat a aceluiaş ascendent dăruitor, cred ca şi donaţiunile mutuale [2]) (*do ut des*) vor fi supuse raportuluĭ, întru cât numaĭ, bine înţĕles, donaţiunea făcută de ascendent descendentuluĭ seu ar fi de maĭ mare însemnătate de cât acea făcută de descendent ascendentuluĭ. [3])

Raportul datoriilor. Art. 738, 739.

Descendentul va maĭ raporta încă la masa succesiuneĭ şi sumele ce el ar fi primit cu titlu de împrumut, *animo credendi*, de la defunct. (V. Art. 738, 739.)

Venim acum la esplicarea Art. 758, care nu este de cât o aplicaţiune a principiilor maĭ sus espuse.

Art. 758.—Coeredele [4]) (*descendent*) este dator a raporta aceea ce părintele a cheltuit cu dênsul, *dotându'l* [5]), procurându'ĭ vre o carieră, sau plătindu'ĭ datoriile. (Art. 186, 738, 751, 761, 1090, 1282 C. C. Art. 851 C. Fr., Art. 1007 **Cod. Italian.**)

După Art. 758, descendentul donatar este obligat a raporta comoştenitorilor seĭ, la moştenirea ascendentuluĭ dăruitor, ceea ce acest ascendent a cheltuit cu dênsul, fie din capitalurile sau din veniturile sale, puţin importă (Demol. XVI. 409), cu înzestrarea luĭ, [6]) cu procurarea uneĭ cariere sau profesiunĭ, precum este acea

---

[1]) Numaĭ darurile manuale care, din causa neînsemnătăţeĭ lor, se consideră ca *presenturĭ obicinuite* nu sunt supuse raportuluĭ. (Art. 759.)

[2]) Comp. Art. 836, care vorbeşte de donaţiunĭ mutuale.

[3]) Comp. Demolombe. XVI. 322 şi Cas. Fr., (raportul luĭ Troplong.) Répert. Dalloz. *Disp. entre vifs.* 2274, nota 1.

[4]) Dacă esistă numaĭ un singur moştenitor, atunci raportul nu are loc, pentru că nu are loc nicĭ împărţeala. Demolombe. XVI. 242.

[5]) Tecstul francez nu vorbeşte de dotă, ci numaĭ Art. 1007 din c. Italian.

[6]) Tot ce s'a dat unuĭ copil cu ocasiunea căsătorieĭ sale (*donatio propter nuptias*), chiar dacă averea dăruită n'ar fi fost constituită zestre, este supus raportuluĭ. Numaĭ cheltuelele nunţeĭ nu sunt supuse acesteĭ formalităţĭ. (Art. 759.)—La Romanĭ, zestrea era supusă raportuluĭ (L. 17. Cod. Lib. 6. Tit. 20), pe când în Moldova, după obiceiul pământuluĭ, ea era scutită de raport. (Art. 1010 lit. g. şi 1013 cod. Calimach. 1) Vedĭ *suprà*, p. 482, nota 2.

Acţiune pentru înzestrare. Deosebire între dreptul actual şi dreptul vechiŭ.

Trebue să maĭ observăm, deşi nu este aicĭ locul, că, sub vechea noastră legislaţiune, copiiĭ aveau o acţiune contra părinţilor pentru înzestrarea lor (Art. 1623 cod. Calimach, 1220 cod. Austriac) (vedĭ Curtea din Iaşĭ. Dreptul pe 1888, No. 55), pe când astăzĭ, această obligaţie este pur morală. (Art. 186.) Comp. Tom. I. partea II, p. 79.

de comerciant, de funcţionar, de militar, de medic, avocat, inginer etc.,[1]) sau cu plata datoriilor sale,[2]) precum ar fi plata unuĭ capital, unor dobânḑĭ sau a unor câştiurĭ datorite de descendent. (Art. 1090.) (Demolombe. XVI. 353.)

Deosebire între casul când ascendentul a înţeles a face un dar sau un împrumut descendentuluĭ.

Pentru ca sumele întrebuinţate de ascendent la procurarea carierei sau profesiuneĭ descendentuluĭ, orĭ la plata datoriilor sale să fie supuse raportuluĭ propriu ḑis, trebue ca ascendentul să le fi plătit cu titlu de dar, *animo donandi*,—*pietate debita ductus* (L. 50. Dig. Lib. 10. Tit. 2),—*pietate cogente* (L. 34. Dig. Lib. 3. Tit 5),—*pro pietatis ratione* (L. 17. Cod. Lib. 8. Tit. 51),

[1]) In aceste cheltueli întră cumpărarea unuĭ fond de comerţ sau de industrie (comp. Tribun. Ilfov. Dreptul pe 1887, No. 81), a cărţilor şi instrumentelor neapărate la esercitiul uneĭ profesiunĭ, garanţia ce trebue să depue uniĭ funcţionarĭ, precum casieriĭ, portăreiĭ etc. Arntz. II. 1534. Demolombe. XVI. 341, 342. Laurent. X. 598, 625. Ducaurroy. II. 708. Bonachi. III. p. 279. Pothier. *Succes.* Cap. 4. Art. 2, § 3.—Aceste cheltuelĭ sunt supuse raportuluĭ, fie că ele au fost făcute de ascendent ca dar, *animo donandi*, fie ca împrumut, *animo credendi*. (L. 50. Dig. Lib. 10. Tit. 2.) Legiuitorul a prevĕḑut acest raport în termenĭ espreşĭ, pentru a distinge cheltuelele făcute cu ocasiunea procurăreĭ uneĭ carierĭ sau profesiunĭ de acele făcute cu învăţătura trebuitoare spre a putea începe o carieră, căcĭ aceste din urmă cheltuelĭ nu sunt supuse raportuluĭ. (Art. 759.) (Comp. Trib. Ilfov. Dreptul pe 1887, No. 81.) Astfel, cărţile sau instrumentele cumpărate pentru ca descendentul să'şĭ poată esercita profesiunea de avocat sau de medic sunt raportabile, pe când cărţile sau instrumentele date descendentuluĭ pentru ca el să înveţe dreptul sau medicina nu sunt supuse raportuluĭ. (Art. 759.) Laurent. X. 625. Veḑĭ şi *infrà*, p. 509, nota 4.

Plata datoriilor naturale, nule sau anulabile nu este supusă raportuluĭ. Controversă.

[2]) Prin *datoriĭ* trebue să înţelegem aicĭ numaĭ acele a căror esecutare se poate dobândi prin justiţie. Aşa dar, datoriile naturale, care nu dau loc la o acţiune, precum sunt acele care derivă din jocurĭ sau prinsoare (Art. 1636), datoriile nule sau anulabile, nu sunt datoriĭ în sensul adevĕrat al cuvêntuluĭ, şi dacă ascendentul le plăteşte, ele nu sunt supuse raportuluĭ. (Analogie şi din Art. 761, 1282.) Laurent. X. 600. Arntz. II. 1551. Demolombe. XVI. 346, 347. Ducaurroy. II. 710.—*Contrà*. Mourlon. II. 391, nota 1 (argument din discuţiunea urmată în consiliul de Stat.) Părerea susţinută de Mourlon este însă inadmibilă, pentru că plata datoriilor naturale, nule sau anulabile, nu aduce nicĭ un folos descendentuluĭ, de vreme ce pretinsa datorie, care a fost achitată de ascendent, nu'l obliga întru nimic.—In fine, după alţĭ autorĭ (Toullier. D. II, partea II, 483 şi Aubry et Rau. V. § 631, p. 316), raportul datoriilor nule sau anulabile ar atârna de împrejurărĭ, ceea ce este earăşĭ inadmisibil.—Pentru ca raportul să aibă loc, datoria plătită de ascendent trebue să fie personală a descendentuluĭ, ear nu a ascendentuluĭ. Astfel, suma la care părintele ar fi fost osândit, conform Art. 1000 pentru delictul sau quasi-delictul copiilor minorĭ ce locuiau cu dênsul nu este supusă raportuluĭ. Demolombe. XVI. 343. Massé-Vergé. II. p. 402, nota 12.

căcĭ dacă defunctul ar fi înţĕles a face un împrumut descendentuluĭ, *credendi causa* (L. 50. Dig. Lib. 10. Tit. 2), descendentul n'ar datori raportul uneĭ liberalităţi, ci plata uneĭ datoriĭ. (Art. 738.) Deosebirea este mare între aceste două casurĭ, căcĭ descendentul ar putea să se scutească de raport, renunţând la moştenire (Art. 752), pe când el ar fi silit a plăti datoria în ori ce caz, fie că ar primi moştenirea, fie că ar lepada-o. Apoĭ, descendentul *donatar* nu datoreşte nimic legatarilor, nicĭ creditorilor moştenireĭ (Art. 763), pe când descendentul *debitor* poate să fie urmărit de eĭ pentru sumele ce el ar datori moştenireĭ. [1])

Despre raportul zestreĭ (Art. 751, 758.)

Descendentul care primeşte moştenirea ab intestat a ascendentuluĭ seu înzestrător va trebui să raporteze la masa succesiuneĭ zestrea primită de la dênsul, ca orĭ şi care donaţiune, liber fiind însă de a păstra zestrea sub condiţiunea de a renunţa la moştenire. (Art. 752.)

Dacă zestrea consistă în imobile, raportul se va face în natura (Art. 765); dacă ea consistă în mobile, raportul se va face prin luare maĭ puţin. (Art. 772.) Dacă ea consistă în banĭ, raportul se va face conform Art. 773. [2])

Regule speciale la raportul zestreĭ.

(Derogaţiunĭ la principiile de maĭ sus.)

Art. 761.—Dacă înzestrătorul ascendent plăteşte barbatuluĭ zestrea fără asigurărĭ suficiente, fiica înzestrată va fi datoare a raporta numaĭ acţiunea în contra barbatuluĭ. (Art. 751, 1233 urm. 1244, 1282, 1914 C. C. Art. 1007 § 2 **Cod. Italian.**)

Art. 1282. [3])—Dacă, în momentul când tatăl sau mama a constituit

[1]) Arntz. II. 1550. Aubry et Rau. V. § 627, p. 302. Marcadé. III. 334, *in fine*. Laurent. X. 598. Ducaurroy. II. 711. Mourlon. II. 390. Demolombe. XVI. 354.—Dacă defunctul a înţĕles a face descendentuluĭ un dar sau un împrumut, aceasta e o cestie de fapt. Demolombe. XVI. 355. „*Hœc disceptatio in factum constitit.... et in re facti facilius putabo.*“ L. 34. Dig. Lib. 3. Tit. 5. Veḑĭ într'un caz analog şi L. 47. Dig. Lib. 24. Tit. 1.

[2]) Comp. Mourlon. III. 443. Laurent. XXIII. 577. Tribun. Brăila. Dreptul pe 1882, No. 74. Veḑĭ p. 503 şi 504, nota 6. In privinţa raportuluĭ zestreĭ sub legea veche şi la Romanĭ, veḑĭ *suprà*, p. 482, n. 2.

[3]) Art. 1282 ar trebui să fie eliminat în codul nostru, ca şi în acel Italian, pentru că acest tecst nu se prea potriveşte cu Art. 761.—Neeliminarea acestuĭ tecst provine din imprejurarea că legiuitorul nostru, ajungênd la titlul IV, care se ocupă despre contractul de

fiicĕĭ sale o dotă, barbatul era deja nesolvabil şi nu avea nicĭ artă, nicĭ profesiune, fiica dotată nu va fi datoare să raporteze la succesiunea tată-seu sau mameĭ sale de cât acţiunea ce are sau ar putea avea în contra barbatuluĭ pentru restituţiunea doteĭ.

Dacă barbatul a devenit nesolvabil în timpul căsătorieĭ, sau dacă avea o artă sau o profesiune careĭ ţinea loc de avere, perderea doteĭ cade numaĭ asupra femeeĭ. (Art. 751 urm. 761, 1233 urm. 1256 urm. C. C. Art. 1573 C. Fr.)

Art. 761 şi 1282 sunt relative la aceeaşĭ materie, de şi presintă o deosebire oare care de redacţie, şi constituesc o derogare la principiile espuse p. 506 care cârmuesc raportul zestreĭ. De aceea, le am esplicat la un loc. De şi fiica înzestrată este în princip obligată a raporta zestrea sa, fie în narură, fie prin luare maĭ puţin, când ea vine la moştenirea ascendentuluĭ înzestrător, pentru că această zestre constitue o donaţiune (Art. 751 şi 758), totuşĭ, prin escepţiune, ea este datoare a raporta numaĭ acţiunea eventuală ce ar avea în contra barbatuluĭ pentru restituirea doteĭ, [1]) dacă acendentul înzestrător a comis imprudenţa de a da zestrea în primirea barbatuluĭ, fără a lua asigurărĭ îndestulătoare, adecă fără a se îngriji ca să se iee inscripţia ipotecară prevĕdută de Art. 1754, sau fără a face ca barbatul să dee o cauţiune pentru zestrea mişcătoare. (Art. 1244.)

Acelaşĭ drept îl are fiica înzestrată, după Art. 1282, dacă în momentul când ascendentul [2]) a constituit zestrea, barbatul era insolvabil şi nu avea nicĭ artă, nicĭ profesiune sau meşteşug.

Femeea este, în asemene caz, scutită de raport, [3]) pentru că Motivele Art. 761 şi 1282.

---

căsătorie, a uitat Art. 761 care este reproducerea fidelă a Art. 1007 § 2 din codul Italian.

[1]) Art. 761 şi 1282 sunt luate din novella 97, Cap. 6. Vedĭ această nov. § 1, *in medio*, unde se obligă pe femee a raporta acţiunea ce ea are asupra bunurilor barbatuluĭ seu insolvabil, *nudam actionem contra inopis maritis res.* Vedĭ şi L. 5, *in authent.* Nov. 97, cap. 6, Cod. Lib. 6. Tit. 20, unde se dice: „*His cessantibus, solam actionem (licet inanem) conferens, partem ex hereditate feret.*“ Comp, Art. 1014 din codul Calimach, după care părintele şi moştenitoriĭ luĭ erau datorĭ să plătească zestrea din averea lor, dacă eĭ nu luase măsurĭ pentru siguripsirea eĭ, când ea era în pericol de a se perde. Origina Art. 761 şi 1228 Nov. 97, Cap. 6.

[2]) Deşi Art. 1282 nu vorbeşte de cât de constituirea zestreĭ din partea tatăluĭ şi a mameĭ, totuşĭ cred că acest tecst este aplicabil, chiar când zestrea ar fi fost constituită de un alt ascendent (bun, străbun), soluţiune care era admisă şi la Romanĭ. (Nov. 97, Cap. 6, § 2, *in fine.*) Dacă această soluţiune se poate susţine în Francia, unde tecstul nu vorbeşte *de cât de tată* (V. Mourlon. III. 445. Marcadé. VI. Art. 1573, No. II. Duranton. VII. 418 şi XV. 576. Boileux. V. p. 512, Aubry et Rau. IV. § 540, p. 531, nota 52. Demol. XVI. 212), cu atât maĭ mult ea este admisibilă la noĭ, unde Art. 1282 trebueşte combinat cu Art. 761, care vorbeşte de *orĭ ce ascendent.*— *Contră.* Laurent. XXIII. 577. Bonachi. III. p. 287. Aplicarea Art. 1282 când zestrea a fost constituită de alt ascendent de cât tatăl sau mama. Controversă.

[3]) Faptul din partea femeeĭ de a aduce comoştenitorilor seĭ acţiunea

culpa este a ascendentului, de vreme ce el a comis imprudența de a încredința o zestre mai mult sau mai puțin însemnată unui barbat lipsit de avere și de garanție îndestulătoare pentru a asigura restituirea ei. Această culpă nu poate să fie imputată femeei, mai ales când ea este minoară, și se găsește sub autoritatea directă a părinților sei. Ea nu poate fi imputată nici femeei majoare, pentru că este de temut ca ea să nu fi cutezat a contrazice pe părintele seu.

Dacă barbatul a devenit însă insolvabil în timpul căsătoriei, sau dacă el avea o artă, o profesiune sau meșteșug care 'i ținea loc de avere, perderea zestrei cade numai asupra femeei, care va fi obligată a o raporta la masa succesiunei, cu toate că ea n'ar fi primit-o de la barbat sau de la moștenitorii sei, pentru că ea era datoare să ceară separația de patrimoniu îndată ce a văḑut că garanțiile ce barbatul înfățoșa din capul loculuĭ au început a se micșora în timpul căsătoriei.[1]) (Art. 1256 urm.) Pentru ca perderea zestrei să cadă numai asupra femeei, după cum voește Art. 1282, trebue însă ca profesiunea sau meseria barbatului să fie stabilită și esercitată cu foloase reale. Astfel, faptul din partea barbatului de a poseda numai o diplomă de avocat sau de doctor, fără esercițiul profesiunei de avocat sau de medic, n'ar fi suficient spre a face pe femee să sufere perderea zestrei sale.[2])

Sensul cuvintelor zestre sau dotă. Art. 1233 urm.

Prin *zestre* sau *dota* trebue să înțelegem, atât în Art. 761 cât și în Art. 1282, numai averea ce se aduce barbatului conform Art. 1233 și urm. din partea sau în numele femeei spre a'l ajuta în susținerea sarcinelor căsătoriei, de unde resultă că aceste tecste nu vor fi aplicabile de câte ori soții vor fi căsătoriți sub un alt regim de cât acel dotal.[3])

---

eventuală ce ea ar putea să aibă în contra barbatului ei echivalează, în adevĕr, după cum foarte bine observă Laurent (XXIII. 577), cu o scutire de raport, căci a raporta o acțiune în contra unui insolvabil este a nu raporta absolut nimic: „*Hæc autem actio nullum habet penitus effectum legis.*“ (Nav. 97, Cap. 6. Pr. *in medio.*)

[1]) „*Si quidem suæ potestatis, et perfectæ ætatis mulier est, sibimet culpam inferat, cur mox viro inchoante male substantia uti non percepit, et non auxiliata est sibi.*“ (Nov. 97, Cap. 6. Pr. *in fine.*)

[2]) Curtea din Bucureștĭ. Dreptul pe 1883, No. 61.—Mi se pare însă că curtea a mers prea departe prin decisia de mai sus când a ḑis, în unul din considerentele sale, că funcțiunea de magistrat nu poate încă forma la noi un capital sigur și o profesiune destul de statornică, pentru că noi n'am avea încă principiul inamovibilității ei, de și el este la ordinea ḑilei. De când s'au scris aceste rânduri, inamovibilitatea curților de apel și a președinților de tribunale este un fapt îndeplinit. (L. organ judecăt. din 31 Aug. 1890.)

[3]) Laurent. XXIII. 578. Marcadé. VI. Art. 1573, No. II. Demol. XVI. 210. Demante. III. 185, bis II. Chabot, asupra Art. 848. Mourlon.

Aceste tecste se aplică însă fără nicĭ o deosebire atât la zestrea mişcătoare cât şi la acea nemişcătoare, 1° pentru că legea nu destinge între mobile şi imobile, şi 2° pentru că şi imobilele sunt supuse stricăciuneĭ. [1])

Art. 761 şi 1282 constituesc o escepţiune.

Art. 761 şi 1282 fiind nişte dispoşiţiunĭ cu totul escepţionale, nu'şĭ vor primi aplicaţiunea de cât în casurile anume prevĕdute aşa în cât, în toate celelalte casurĭ, femeea nu va putea să raporteze acţiunea în restituire ce ea are în contra barbatuluĭ, ci numaĭ zestrea primită, fie în natură, fie prin luare maĭ puţin.

Lucrurile scutite de raport.

(Escepţiunĭ la Art. 751 şi 758.)

Art. 759.—Cheltuelele de nutriment, întreţinere, educaţiune, de învăţătura unuĭ meşteşug, cheltuelele ordinare pentru îmbrăcăminte şi alte obiecte trebuincioase la intrarea în armată, cheltuelele de nuntă şi presenturile obicinuite nu sunt supuse raportuluĭ. (Art. 185, 758 C. C. Art. 852 C. Fr.)

Art. 762.—Frutele şi interesele [2]) lucrurilor supuse raportuluĭ nu sunt debite de cât din ḑiua deschidereĭ succesiuneĭ. (Art. 483 urm. 522, 523, 651, 854, 1089, 1587 urm. C. C. Art. 856 C. Fr.)

Cheltuelele făcute de un ascendent cu titlul de dar, [3]) *animo donandi*, fie din venitul, fie din capitalul seu (Demol. XVI. 409. Mourlon. II. 396) pentru nutrimentul, întreţinerea, educaţiunea şi învăţătura unuĭ meşteşug a descendentuluĭ, [4]) fie el minor sau ma-

---

III. 446. Aubry et Rau. IV. § 540, p. 532 nota 54.—*Contrà.* Vazeille. Art. 850, No. 8.

[1]) Aubry et Rau. IV. § 540, nota 53. Marcadé. VI, *loco cit.* Duranton. VII. 419.—*Contrà.* Demol. XVI. 214. Demante. III. 202. Chabot. Art. 843, No. 12. După aceştĭ din urmă autorĭ, Art. 761 şi 1282 n'ar fi aplicabile de cât la zestrea mişcătoare. (Comp. Art. 1244.)

[2]) Nu maĭ era nevoe de a se vorbi în deosebĭ despre *dobânḑĭ*, pentru că, ele fiind nişte fructe civile (Art. 523), întră în denumirea generală de fructe. Berriat St. Prix. II. 3024.

[3]) Cheltuelele prevĕḑute de Art. 759 care ar fi fost făcute de ascendent cu titlu de împrumut, *animo credendi*, ar fi din contra supuse raportuluĭ. (Art. 738.) Demolombe. XVI. 412. Veḑĭ Art. 1010 lit. e Cod. Calimach (nota 4) şi L. 50. Dig. Lib. 10. Tit. 2.—Cheltuelele prevĕḑute de Art. 759 ar putea de asemenea fi supuse raportuluĭ prin voinţa ascendentuluĭ. Duranton. VII. 358. Aubry et Rau. V. § 631, p. 322. Veḑĭ Demolombe. XVI. 419 şi L. 12. Dig. Lib. 35. Tit. 1.

[4]) „Nu se pun la sinisfora, ḑice Art. 1010 din codul Calimach: a) câte au cheltuit părinţiĭ pentru un fiu, trimiţêndu'l la locurĭ străine spre învăţătură, *afară dacă se va dovedi că l'au împrumutat cu aceĭ banĭ* (veḑĭ nota precedentă); b) câte s'au cheltuit ca să înveţe copiiĭ lor carte sau meşteşug."—Cheltuelele făcute de un ascendent pentru învăţătura descendentuluĭ, precum sunt acele făcute pentru dobêndirea titluluĭ de licenţiat sau de doctor nu sunt supuse ra-

jor (Toullier. D. II. 478. Demol. XVI. 413), căsătorit sau necăsătorit (Laurent. X. 624) nu sunt supuse raportuluĭ, orĭ cât de marĭ ar fi, chiar dacă ar fi disproporţionate cu averea ascendentuluĭ, [1]) şi dacă descendentul ar avea averea sa proprie. [2]) In rêndul acestor cheltuelĭ trebuesc puse pensiunile alimentare şi usufrucul destinat a ţinea loc de alimente. [3])

Cheltuelĭ ordinare de echipament.

Nu sunt, de asemenea, supuse raportuluĭ cheltuelele *ordinare* [4]) pentru îmbrăcămintea şi alte obiecte trebuitoare descendentuluĭ la întrarea sa în armată, precum uniforma, calul, armele, [5]) etc.

Cheltuelĭ de nuntă.

In fine, nu sunt supuse raportuluĭ cheltuelele orĭ cât de marĭ (Mourlon. II. 397) pe care ascendenţiĭ le ar face cu ocasiunea nunţeĭ

---

portuluĭ (Art. 759) (comp. Tribun. Ilfov. Dreptul pe 1887, No. 81), pe când cheltuelele făcute pentru stabilirea descendentuluĭ, de esemplu, cu ocasiunea cumpărăreĭ unuĭ fond de comerţ sau industrie sunt din contra supuse raportuluĭ. (Art. 758.) Veḑĭ *supra*, p. 505, nota 1. In cheltuelele de educaţiune întră cărţile şi instrumentele necesare, plata la şcolĭ şi la profesorĭ, plata călătoriilor ce a făcut descendentul, căcĭ călătoriile sunt în timpurile moderne unul din cele maĭ bune mijloace de educaţiune şi de instrucţiune. Demol. XVI. 424. Ducaurroy. II. 714. Laurent. X. 625.—Cheltuelele făcute cu cărţile de lucs care n'ar fi absolut trebuitoare nu întră în această categorie şi sunt supuse raportuluĭ. Toullier D. II. (partea II) 482. Marcadé. III. 336. Demol. XVI. 342. Veḑĭ şi p. 505, nota 1, *in fine*.

[1]) Laurent X. 625. Demol. XVI. 417. Toullier D. II (partea II) 478.—*Contrà*. Duranton. VII. 357. Chabot, asupra Art. 852, No. 3, care se întemeiază pe vechiul drept francez. Veḑĭ şi Mourlon. II. 396, nota 1.—Cheltuelele eccesive care ar întrece partea disponibilă ar putea însă fi reduse la acea parte. (Art. 847 urm.) Demolombe. XVI. 420. Demante. II. 188 bis I.—Comp. Art. 788 Cod. Austriac.

Reducerea cheltuelelor eccesive.

[2]) Laurent. X. 624, 625. Demol. XVI. 412. Toullier D. II. 478.—*Contrà*. Chabot (asupra Art. 852, No. 2) şi Duranton (VII. 356) care se întemeiază earăşĭ pe dreptul vechiŭ şi p. L. 58. Dig. Lib. 5. Tit 3, precum şi pe L. 34. Dig. Lib. 3. Tit. 5.

[3]) Laurert. X. 624 şi C. Bordeaux. D. P. 55. 2. 213.—Când un descendent a primit însă de la autorul comun, chiar sub formă de rentă anuală, şi pe trimestre, sume pe care el le a primit ca avans asupra succesiuneĭ viitoare, el nu maĭ poate susţine, la facerea împărţăleĭ, că n'a primit acele prestaţiunĭ de cât cu titlu de ajutor alimentar, şi, în asemene ipotesă, raportul va avea loc. Tribun. şi Curtea din Paris. Gazeta Craioveĭ din 1890, No. 42.

[4]) Cheltuelele sunt *ordinare* când sunt potrivite cu averea ascendentuluĭ şi cu gradul ce descendentul ocupă în armată. In cazul contrar, cheltuele sunt estraordinare, disproporţionate sau esagerate, şi atunci sunt supuse raportuluĭ. Laurent. X. 626. C. Caen. D. P. 54. 2. 197. Marcadé. III. 336. Este de observat că legiuitorul face această restricţie numaĭ pentru cheltuelele de echipament.

[5]) Demol. XVI. 427.—„Nu se pun la sinesfora, ḑice Art. 1010 lit. d. din codul Calimah, câţĭ banĭ sau alte lucrurĭ mişcătoare s'au dăruit fiuluĭ când el a întrat în oaste." (L. 20, Pr. *in medio*, Cod. Lib. 6. Tit. 20, *de collationibus*.)

şĭ căsătorieĭ [1]) descendenţilor, precum şi presenturile sau darurile obicinuite, care se fac de obiceiŭ la cununiĭ, la botez, la ḑilele onomastice sau la anul nou [2]) etc.

Toate aceste cheltueli sunt, prin escepţie, scutite de raport, conform intenţiuneĭ presupuse a defunctuluĭ. [3])

Cheltueli de întreţinere, creştere şi nutriment.

Cât pentru cheltuelele de întreţinere, de creştere şi de nutriment (Art. 759), ele nu pot să fie supuse raportuluĭ, când emană de la părinţĭ, pentru că ele nu sunt de cât esecutarea uneĭ obligaţiunĭ impusă de lege. (Art. 185.) In privinţa cheltuelelor făcute de ceilalţĭ ascendenţĭ, care nu erau obligaţĭ a le face după lege, ele sunt scutite de raport, pentru că, pe de o parte, nu măresc patrimoniul descendentuluĭ, ear pe de alta, nu micşorează pe acel al ascendentuluĭ, şi sunt presupuse a fi făcute din veniturile avereĭ, pe care ascendentul le ar fi cheltuit altfel, *lautius vivendo*. [4])

Fructe naturale şi civile. Art. 762.

Tot pe asemene consideraţiunĭ se întemeiază şi escepţiunea prevĕḑută de Art. 762, relativă la fructele lucrurilor supuse raportuluĭ. Fructele naturale şi civile, adecă ḑobânḑile, chiriile şi arenḑile lucruluĭ dăruit (Art. 523), se cuvin ca accesoriĭ descendentuluĭ donatar, până în momentul deschidereĭ moştenireĭ dăruitoruluĭ, [5]) căcĭ el fiind atunci dator a restitui lucrul dăruit, n'ar fi fost de cât un depositar, dacă ar fi fost silit a restitui şi fructele; maĭ mult încă, donaţiunea nu numaĭ nu'ĭ ar fi adus nicĭ un folos, dar încă, în unele casurĭ, l'ar fi aproape sărăcit. Apoĭ, a doua consideraţie care a făcut pe legiuitor să admită această soluţie este că aceste fructe ar fi fost cheltuite de defunct prin un traiŭ maĭ lucsos, *lautius vivendo*, fără a'ĭ mări patrimoniul.

---

[1]) Cheltuelele făcute cu ocasiunea nunţeĭ nu sunt supuse raportuluĭ, pentru că ele nu profită descendentuluĭ, *si non depuis le dîner jusqu'au souper*, după cum se esprimă vechiul scriitor *Guy Coquille* în limbagiul seu original. Veḑĭ Demol. XVI. 428. Laurent. X. 627.

[2]) Laurent. X. 627. Demol. XVI. 434.—Din Art. 759 resultă deci *a contrario* că celelalte daruri, orĭ cât de micĭ ar fi, sunt supuse raportuluĭ. Laurent. X. 596. Tribunalele vor aprecia în mod suveran, după valoarea obiectuluĭ dăruit şi averea ascendentuluĭ, care daruri sunt obicinuite şi care sunt cele neobicinuite supuse raportuluĭ. Laurent. X. 627. Mourlon. II. 397.

[3]) Trebue să maĭ observăm încă că copiiĭ care, la caz de despărţenie prin consimţĕmênt mutual al părinţilor, au dobândit, în basa Art. 285, jumĕtate din averea părinţilor, n'au nevoe să raporteze această avere, la caz de a veni la moştenirea acelor părinţĭ în concurenţă cu fraţiĭ lor născuţĭ din altă căsătorie, pentru că eĭ n'au dobândit această avere prin liberalitatea părinţilor, ci de la lege, care a voit să pedepsească pe părinţĭ. Veḑĭ Tom. I, partea II, p. 231. Art. 285.

[4]) Laurent. X. 623. Marcadé. III. 335. Arntz. II. 1544. Demolombe. XVI. 406 urm. Ducaurroy. II. 714. Veḑĭ şi Mourlon. II. 395.

[5]) Această soluţie nu se poate aplica la legate, căcĭ legatarul n'a avut nicĭ o dată posesiunea lucruluĭ legat, pentru ca el să se fi folosit de fructele legatuluĭ. Veḑĭ şi *suprà*, p. 490, nota 3.

Pravila lui M. Basarab.

„Bucatele feciorilor celor mari care le au dat tatăl lor când au fost viu, ḑice pravila luĭ M. Basarab (glava 277), acelea aduce de le pune la mijloc de va muri fără de carte, ear *dobânda* care au dobândit cu bucatele lor, carele le au dat tatăl lor, *acele nu le pun la mijloc ci sunt ale lor.*“ [1])

Asimilarea descendentului donatar cu un usufructuar. Dobândirea fructelor civile Art. 525.

In privinţa dobândireĭ fructelor, descendentul donatar este deci asimilat unuĭ usufructuar. [2]) Fructele civile dobândinduse ḑi cu ḑi, acele ajunse la scadenţă înaintea deschidereĭ moştenireĭ se cuvin donatarului în mod irevocabil, chiar dacă el nu le ar fi primit încă. (Art. 525.) Acele care nu ajunsese la scadenţă în momentul morţeĭ dăruitoruluĭ aparţin maseĭ succesorale, chiar dacă el le ar fi perceput prin anticipaţie, căcĭ din momentul deschidereĭ moştenireĭ el a perdut dreptul atât la proprietatea daruluĭ cât şi la fructele produse de lucrul dăruit.

Dobândirea fructelor naturale. Art. 524.

Fructele naturale dobândinduse din contra prin perceperea lor (Art. 524), acele percepute de descendentul donatar înaintea morţeĭ dăruitoruluĭ ĭĭ aparţin luĭ, pe când acele care n'au fost percepute până în momentul morţeĭ dăruitoruluĭ aparţin maseĭ succesorale (Art. 524), cu îndatorire însă din parte'ĭ de a plăti semănăturele, arăturile şi munca pusă de donatar. [3]) (Art. 484.)

Cod. Andr. Donicĭ.

[1]) Codul luĭ Andr. Donicĭ, § 4, cap. 39 prevede că fraţiĭ la sinisfora sunt datorĭ să pue la mijloc toate acele ce nu sunt câştigate de dênşiĭ (ce se numesc în pravilă *profectitia*), cum şi acele care le au remas de la părinţĭ, şi *veniturile* ce au luat din cele părinteştĭ, ear nu şi celelalte drepte ale lor.“

[2]) Din faptul că descendentul donatar supus raportuluĭ se consideră că un usufructuar resultă că el nu va avea drept la despăgubire de cât pentru reparaţiile cele marĭ (Art. 546) făcute imobiluluĭ dăruit, nu însă şi pentru reparaţiile de întreţinere (Art 545), care sunt o sarcină a fructelor. Veḑĭ *infrà*, esplic. Art. 766.

[3]) Arntz. II. 1545. Mourlon. II. 404. Laurent. X. 628. Demolombe. XVI. 440, 449. Aceeaşĭ soluţiune este aplicabilă când darul ar consista într'un usufruct sau într'o rentă perpetuă orĭ viageră. (Art. 527, 1276.) Marcadé. III. 343. Arntz. II. 1546. Demolombe. XVI. 441 urm. Laurent. X. 629, 630. Ducaurroy. II. 719. Aubry et Rau. V. § 631, p. 323. Veḑĭ Tom. II al lucrăreĭ noastre, p. 566-570.

Descendentul căruia ascendentul ar fi dăruit o rentă sau un drept de usufruct n'ar fi decĭ obligat a raporta veniturile renteĭ ajunse la scadenţă şi fructele dobândite în puterea dreptuluĭ seu de usufruct înaintea deschidereĭ moştenireĭ.

Aceeaşĭ soluţie ar fi aplicabilă şi în caz când ascendentul s'ar fi obligat a plăti descendentuluĭ o pensie anuală în banĭ sau în natură, fără determinare de capital. Arntz. II. 1546. Demol. XVI. 438. Aubry et Rau. V. § 631, p. 324, tecst şi nota 43. Marcadé. III. 343. Laurent X. 630.—Veḑĭ însă Duranton. VII. 373 urm.

Foloase trase de descendent din un contract de arendă.

Ce trebue să decidem în privinţa foloaselor ce descendentul ar fi tras în timput vieţeĭ defunctuluĭ dintr'un contract de arendă sau de inchiriere închiet cu ascendentul seu cu un preţ mult maĭ mic de cât valoarea reală a lucruluĭ. Veḑĭ *suprà* p. 487, în notă.

Cât pentru fructele ce lucrul [1]) dăruit de ascendent a produs [2]) în urma deschidereĭ moştenireĭ, adecă a morţeĭ ascendentuluĭ dăruitor, descendentul este de drept obligat a le raporta la masa succesiuneĭ, din ţiua deschidereĭ moştenireĭ, [3]) fără nicĭ o punere în întârţiere, şi aceasta chiar în caz când el ar esercita dreptul de retenţie (Art. 771), căcĭ, din acel moment donaţiunea fiind resiliată, lucrul dăruit trebue să se întoarcă la masa succesorală cu toate accesoriile luĭ, în care întră şi fructele. [4]) (Art. 483.) *Fructus augent hereditatem.* [5]) (L. 20 § 3. Dig. Lib. 5. Tit. 3.) Raportul fructelor produse în urma deschidereĭ moştenireĭ.

Dacă presupunem că un ascendent a dat unuĭ descendent o sumă de banĭ, ear altuĭ un imobil, fie care descendent va face raportul conform Art. 762, adecă cel întâĭ va raporta dobânda banilor din ţiua deschidereĭ moştenireĭ, ear cel de al doile venitul imobiluluĭ. (Veţĭ şi *infrà*, nota 1.) Compensarea fructelor nu poate să fie admisă între aceştĭ doĭ descendenţĭ, pentru că sumele datorite de dênşiĭ sunt inegale, şi pentru că asemene compensare ar stabili o dispensă de raport pe care legea n'o admite. [6])

---

[1]) Dacă lucrul dăruit este mişcător, raportul se va face altfel de cum s'ar face dacă el ar fi nemişcător. Astfel, descendentul care a primit o sumă de banĭ va raporta procentul legiuit al acestor banĭ din ţiua deschidereĭ moştenireĭ (Art. 762 şi 1589), ear acel care a primit un imobil va raporta venitul imobiluluĭ tot din ţiua morţeĭ dăruitoruluĭ. Veţĭ Demol. XVI. 449, 451. Veţĭ şi Laurent. X. 632.

[2]) Dacă lucrul dăruit nu este susceptibil de a produce fructe sau dobânţĭ, descendentul nu va datori de cât raportul a însuşĭ lucruluĭ, fără fructe. Demolombe. XVI. 450. Demante. III. 188 bis I.

[3]) Această soluţie era admisă atât la Romanĭ (L. 5 § 1. Dig. Lib. 37. Tit. 7), cât şi în codul Calimach: „*Rodurile, veniturile* şi alte câştigurĭ luate din lucrurĭ supuse sinisforaleĭ, ţice Art. 1019 din codul Calimach, se cer de cătră împreună-moştenitorĭĭ *de la vremea morţeĭ lăsatoruluĭ de moştenire* până la al 25-le an a vrêsteĭ fişte căruia din eĭ; *ear moştenitorul, carele după împlinirea vrêsteĭ legiuite nu le va cere în curgere de cinci anĭ, remâne păgubaş pentru tăcerea sa.*“ Această prescripţie scurtă nu maĭ esistă în legea actuală, căcĭ atât capitalul cât şi veniturile pot fi cerute astăţĭ cât timp poate fi esercitată şi acţiunea în împărţeală. (Art. 728.) Veţĭ *suprà*, p. 503, n. 1.

[4]) Descendentul care, în virtutea unuĭ testament anulat maĭ târţiu, a deţinut bunurile moştenireĭ, percepênd fructele, trebue să raporteze aceste fructe la masa generală în puterea macsimeĭ *fructus augent hereditatem*, şi aceasta din ţiua deschidereĭ moştenireĭ, ear nu din ţiua în care comoştenitorĭĭ au intentat acţiunea în impărţeală. (Art. 762 şi 1088.) Curtea Chambéry. Pand. Périod pe 1890. 2. 219. Buna sa credinţă nu'l poate scuti de restituirea acestor fructe, pentru că Art. 485—487 sunt străine de materia moştenirilor şi nu se referă de cât la o revendicare ordinară a proprietăţeĭ. Percepérea fructelor în basa unuĭ testament anulat maĭ târţiu.

[5]) Demolombe. XVI. 446. Laurent. X. 631. Comp. Tribun. Ilfov. Dreptul pe 1887, No. 81. Veţĭ şi Art. 854.

[6]) Laurent. X. 633.—*Contrà.* Demolombe. XVI. 451 bis. Cas. Fr. D. P. 52. 1. 44 urm. D. P. 67. 1. 442.

Despre Art. 853 şi 854 din codul francez eliminate în codul nostru.

Art. 853 din codul francez (1010 Italian) prevede că moştenitorul nu este obligat a raporta foloasele ce el a putut să tragă din contractele cu titlu oneros încheiete cu defunctul, dacă aceste contracte nu au adus nicĭ un folos indirect, atuncĭ când ele au fost încheiete. Acest articol este de prisos, şi prin urmare, cu drept cuvênt a fost eliminat de legiuitorul nostru, căcĭ dacă contractul cu titlu oneros nu ascunde nicĭ o liberalitate, se înţĕlege de la sine că nu poate să fie vorba de raport, fiind că după Art. 751 nu se raportează de cât liberalităţile directe sau indirecte.

Venim acum la Art 854. Acest tecst, reprodus şi în codul Italian (1011), prevede că moştenitorul nu datoreşte nicĭ un raport pentru foloasele care ar resulta din asociaţiunile făcute *fără fraudă* între defunct şi unul din moştenitoriĭ seĭ, când contractul de asociaţiune a fost constatat prin *un act autentic.* Această restricţie n'a fost admisă de legiuitorul nostru, de unde resultă că, la noĭ, contractele cu titlu oneros încheiete între descendent şi ascendent nu dau loc în princip la raport, pentru că defunctul în aceste contracte primind un echivalent n'a micşorat patrimoniul seu în detrimentul celorlalţĭ descendenţĭ. Veḑĭ şi *suprà*, p. 485, nota 2. Contractele cu titlu oneros, fie o societate sau altul, vor da însă loc la raport, de câte orĭ se va stabili ca asemene contracte, fie ele scrise sau verbale, vor ascunde o liberalitate indirectă orĭ cât de mică. (Art. 751.)

Donaţiunile făcute sub imperiul uneĭ legĭ care le scutea de raport, sunt ele supuse raportuluĭ, când moştenirea s'a deschis sub legea actuală?

Art. 1914. Darurile făcute sub formă de dotă sunt supuse raportuluĭ, aşa în cât fetele înzestrate sub legea vechie nu vor putea să vie la moştenirea înzestrătoruluĭ deschisă sub legea actuală,[1]) de cât raportând la masa succesiuneĭ zestrea primită sub legea vechie, şi aceasta chiar dacă moştenirea a fost primită sub beneficiŭ de inventar. [2]) (Art. 751.)

[1]) Art. 1914 se aplică numaĭ când este vorba de împărţirea uneĭ moşteniriĭ deschisă sub legea nouă. Curtea din Bucureştĭ. Dreptul pe 1890, No. 14.—Fiica înzestrată sub legea veche poate însă să facă acte de moştenire şi maĭ înainte de a raporta zestrea. Curtea din Bucureştĭ, *loco cit.*—In cât priveşte raportul zestreĭ sub legile vechĭ, veḑĭ *suprà*, p. 482, nota 2.

[2]) Tribun. Ilfov. Dreptul pe 1890. No. 28. Veḑĭ şi *suprà*, p. 484, nota 2. Fiica înzertrată n'are însă nevoe să raporteze zestrea, dacă ea re-

Naşte însă întrebarea dacă Art. 1914 este aplicabil şi celorlalte donaţiunĭ făcute sub legea vechie fără formă de dotă? Cu alte cuvinte, donaţiunile între vĭĭ făcute sub codul Caragea, unde raportul nu avea fiinţă, trebuesc ele sau nu să fie raportate la moştenirea dăruitoruluĭ deschisă sub legea nouă, care impune raportul? Raportul donaţiunilor făcute sub legea veche. Controversă.

Am tratat această cestiune cu toate desvoltările ce merita, arătând controversa care s'a ivit atât în doctrină cât şi în sînul Curţeĭ noastre supreme (v. Tom. I, partea I, p. 43 urm.), şi dacă îmĭ permit astăḑĭ de a reveni asupra eĭ, aceasta o fac numaĭ din causa însemnătăţeĭ materieĭ.

S'a ḑis că donaţiunea nu trebue să fie supusă raportuluĭ, pentru că ea este presupusă a fi făcută cu dispensă de raport. [1]) Această părere este însă, după noĭ, inadmisibilă, de vreme ce nu este probabil ca dăruitorul să fi înţeles a scuti pe donatar de raport, pentru că el n'a putut, raţionalmente vorbind, să se gândească la o instituţiune care nu avea fiinţă. Mĕ unesc deci în totul cu decisiunea dată la 1877 de Curtea noastră supremă în secţiunĭ unite. [2])

Despre raportul datoriilor.

Art. 738.—Fie care *erede* [3]) raportă la masa succesiuneĭ, conform cu regulele maĭ jos prescrise, donaţiunile ce a primit şi sumele ce este dator către succesiune. (Art. 739, 751 urm. 758, 764, 845 urm. C. C Art. 829 C. Fr.)

Art. 739.—Dacă raportul nu se face în natură, coereḑiĭ (*descendenţiĭ*) cărora li se datoreşte, ieŭ maĭ întâĭ o parte egală din masa succesiuneĭ. Aceste preluărĭ se fac, pe cât este posibil, în obiecte de aceeaşĭ natură şi calitate cu acele ce erau să fie date în natură. (Art. 737, 738, 764 urm. 769 C. C. Art. 830 C. Fr.)

Inainte de a esamina maĭ de aproape Art. 738 şi 739, trebue să observăm că nu *fie care moştenitor* raportează darurile şi datoriile, după cum greşit se esprimă tecstul, ci numaĭ Inesactitate de tecst.

---

nunţă la moştenirea înzestrătoruluĭ. (Art. 752.) Dreptul, *loco cit* şi Cas. Rom. Bulet. pe 1884, S-a I, p. 392. Maĭ veḑĭ încă asupra Art. 1914. Bulet. Cas. pe 1870, p. 241 şi pe 1872 p. 358.—Veḑĭ maĭ pe larg esplic. Art. 1914 în Tom. I, partea I, p. 43.

[1]) Laurent. I. 243. Aubry et Rau. I. § 30 p. 67, nota 54. Trib. Brăila Dreptul pe 1884, No. 10. Cas. Rom. şi Curtea din Bucureşti. Veḑĭ decisiile citate în Tom. I, partea I, p. 43, nota 2.

[2]) Veḑĭ considerentele acesteĭ însemnate decisiunĭ, citate în Tom. I, p. 44, nota 1. Tot în acest sens se pronunţă şi colegul nostru, Dl. B. M. Missir. Veḑĭ Dreptul pe 1876, No. 2.

[3]) Legiuitorul asimilând raportul *datoriilor* cu acel al *liberalităţilor*, nu este esact de a se ḑice că *fie care moştenitor* raportează suma datorită de dênsul, pentru că, după art. 751, numaĭ descendenţiĭ sunt supuşĭ obligaţiuneĭ raportuluĭ. Veḑĭ *suprà*, p. 480 şi 484. Inesactitate de tecst.

descendenții, potrivit principiului înscris în Art. 751. Legiuitorul a tradus deci orbește tecstul corespunzĕtor francez, pentru că nu știea încă că, ajungênd la raport, are să facă însĕmnata modificațiune pe care a făcut-o. Cât pentru colateralĭ, ascendenții și soțul supravețuitor, nu poate să fie vorba de raport, căci eĭ vor plăti numaĭ datoria lor, ca orĭ și care debitor străin.

Critică la adresa legiuitoruluĭ.

Apoĭ, trebue sa maĭ observăm că legiuitorul a fost greșit când a supus plata datoriilor principiilor care cârmuesc raportul liberalităților, pentru că de câte orĭ ascendentul a făcut cu descendentul seu o convenție care 'l constitue creditor, el n'a înțĕles a'ĭ face o liberalitate.

Nu poate decĭ să fie vorba în specie de un raport propriu zis, pentru că ascendentul nu este dăruitor, ci creditor, după cum descendentul nu este donatar, ci debitor. Art. 738 și 739 ar fi trebuit decĭ să fie eliminate din cod, pentru ca astfel descendentul debitor să fie supus dreptuluĭ comun.

Cu toate acestea, atât legiuitorul francez, reprodus de codul nostru, cât și acel Italian (Art. 991) pune în acelașĭ rând raportul *datoriilor* cu acel al *liberalităților*, pentru că descendentul debitor aduce la masa succesiuneĭ sumele datorite de dênsul, după cum primitorul daruluĭ aduce bunurile primite de la defunct fără dispensă de raport. [1])

Asimilațiunea nu este însă cu desevêrșire perfectă, pentru că toțĭ autorĭĭ admit că descendentul debitor al defunctuluĭ trebue să'și plătească datoria sa, chiar dacă ar renunța la moștenire, fiind că nu poate să invoace nicĭ o causă legală de stângere a obligațiuneĭ sale, [2]) pe când descendentul care renunță la moștenire poate să oprească darul sau să ceară legatul care i s'ar fi făcut în limitele părțeĭ disponibile. (Art. 752.)

Datoria descendentuluĭ făcênd parte din activul ereditar, creditorĭĭ moștenireĭ și legatarĭĭ vor putea decĭ urmări plata acesteĭ datorĭĭ, deși eĭ nu pot cere raportul liberalităților. (Art. 763.) (Vedĭ *suprà*, p. 506.)

Inovațiune în codul Olandez.

[1]) Codul Olandez n'a maĭ reprodus acest princip tradițional, ci, din contra, a prevĕdut în Art. 1132 că, *afară de îndatorirea ce fie care comoștenitor are de a plăti (voldoening) sau de a pune în socoteală (verrekening) tot ce datorește moștenireĭ*, donațiunile trebuesc să fie raportate, de unde resultă că, în acest codice, plata datoriilor n'are nicĭ o legătură cu raportul liberalităților, datoriile moștenitoruluĭ remânênd supuse dreptuluĭ comun. Vedĭ Laurent. Ante-proiect. III. p. 596 urm. Astfel se petreceau lucrurile și la Romanĭ, unde fie care moștenitor plătea sumele cu care remăsese dator cătră moștenire.

[2]) Demol. XVI. 459. Laurent. X. 636. Aubry et Rau. V. § 627, p. 302. Ducaurroy. II. 713. Demante. III. 187 bis, 9. Arntz. II. 1550. Mourlon. II. 390. Vedĭ și *suprà*, p. 506.

Datoriile care se raportează.

Pentru ca datoria să fie raportată la masa succesiuneĭ, trebue ca descendentul să fi remas dator defunctuluĭ, în momentul deschidereĭ moştenireĭ, fie din un împrumut, fie din alt contract, fie dintr'un quasi-contract, delict sau quasi-delict. [1])

Dacă datoria este condiţională (Art. 1004 urm.), raportul nu are loc cât timp condiţiunea nu s'a îndeplinit încă. [2])

Datorii contractate în urma deschidereĭ moştenireĭ. Controversă.

Uniĭ autorĭ ar voi ca descendentul să raporteze chiar datoriile care ar fi luat naştere în urma deschidereĭ moştenireĭ, de esemplu, prin perceperea fructelor, sau a veniturilor cuvenite moştenireĭ, prin degradaţiunĭ [3]) etc. Această părere este însă inadmisibilă, pentru că egalitatea, care este basa raportuluĭ, este afară din causă de câte orĭ este vorba de datorii contractate în urma deschidereĭ moştenireĭ. (Laurent. X. 642.)

Casul în care obligaţia n'a fost contractată direct cu ascendentul. Controversă.

Se poate întâmpla ca obligaţia să nu fi fost contractată direct între descendent şi ascendent, ci ca descendentul să fi devenit debitorul ascendentuluĭ prin moştenirea aceluia care fusese debitorul primitiv al aceluĭ ascendent.

Eĭ bine, în asemene caz, raportul nu va avea loc, pentru că atât raportul darurilor, cât şi al împrumuturilor nu poate să aibă loc de cât atuncĭ când descendentul a primit un lucru direct şi personal de la ascendentul seu. [4])

Stângerea datorieĭ.

Când datoria descendentuluĭ este stânsă prin o causă legală (Art. 1091 urm.), nu poate să maĭ fie vorba de raport, fiind că datoria nu maĭ esistă.

Remiterea datorieĭ. Art. 1138 urm.

Remiterea gratuită a datorieĭ (Art. 1138 urm.) constituind însă o liberalitate indirectă nu scuteşte pe descendent de obligaţia raportuluĭ. [5]) (Art. 751.)

Remiterea datorieĭ prin concordat. Art. 843 urm. Cod. Com.

Ce trebue să decidem însă în caz când datoria a fost în parte remisă prin un concordat (Art. 843 urm. Cod. Com.) debitoruluĭ declarat în stare de faliment?

Dacă este vorba de o datorie, nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că descendentul nu va raporta de cât suma cu care el a remas dator în urma reducereĭ prin concordat, de vreme ce creditorul

---

[1]) Laurent. X. 641. Demante. III. 187 bis, VII.—Veḑĭ însă distincţiunile făcute de Demolombe (XVI. 470 urm.) în privinţa datoriilor care derivă din un contract cu titlu oneros, condiţiunĭ care nu pot fi admise la noĭ, pentru că ele se întemeiază pe Art. 853 şi 854 fr. care la noĭ lipsesc. Veḑĭ *suprà*, p. 514.

[2]) Labbé, în **Revue pratique**, anul 1859, Tom. VII, p. 506, No. 35.

[3]) Demolombe. XVI. 475. Demante. III. 162 bis, V. Aubry et Rau. V. § 624, p. 258, tecst şi nota 23. Belost-Jolimont asupra luĭ Chabot. (Art. 828.) Troplong. *Hypothèques*. I. 239.

[4]) Labbé. *Revue pratique, loco cit.* p. 504, No. 34. Ducaurroy. II. 713. Veḑĭ şi Demolombe. XVI. 473. Comp. şi *suprà*, p. 485, nota 1.—*Contrà*. Demante. III. 187 bis, VII, *in fine*.

[5]) Laurent. X. 640. Demante. III. 187 bis, XII. Veḑĭ şi *suprà*, p. 486.

a consimţit la reducerea parţială a creanţeĭ sale. [1]) (A. 843 C. Com.)

Remiterea prin concordat a uneĭ liberalităţi indirecte. Controversă.

Dacă însă datoria descendentuluĭ ar fi o liberalitate indirectă, el ar datori raportul sumeĭ întregĭ, fără a i se ţine în samă scăderea făcută prin concordat, căcĭ, pe de o parte, descendentul fiind donatar, n'are cum să invoace remiterea parţială a datorieĭ sale, ear ascendentul nefiind creditor, ci dăruitor, n'a putut să iee parte la concordat. [2])

Efectele raportuluĭ. Perderea termenuluĭ. Controversă.

Primul efect al raportuluĭ datoriilor este, în opinia generală, exigibilitatea imediată a datorieĭ descendentuluĭ din ţiua deschidereĭ moştenireĭ, chiar când ea ar fi supusă unuĭ termen (Art. 1022 urm.) care n'ar fi ajuns încă la scadenţă. [3]) Această părere este însă inadmisibilă, pentru că ea răpeşte un drept câştigat în puterea caruia moştenitorul nu poate nicĭ odată fi silit a plăti înainte de termen. [4]) (Art. 1023.)

Producerea dobânzeĭ de drept din ţiua deschidereĭ moştenireĭ. Controversă.

Al doile efect al raportuluĭ în materie de datoriĭ, ar fi, după uniĭ, că datoria ar produce dobândă de drept din ţiua deschidereĭ moştenireĭ, chiar atuncĭ când ea n'ar fi produs nicĭ un procent după titlul constitutiv al creanţeĭ. [5]) (Argum. din Art. 762.)

Această părere este însă earăşĭ inadmisibilă, pentru că printr'ênsa se schimbă condiţiunile contractuluĭ, împovorându-se condiţiunea debitoruluĭ. (Laurent. X. 637.)

Imputarea pe partea debitoruluĭ a sumeĭ sau lucruluĭ datorit. Controversă.

In fine, al treile efect, care s'a admis maĭ de toată lumea în privinţa raportuluĭ datoriilor, consistă în afectarea părţeĭ ereditare cuvenită descendentuluĭ la esecutarea raportuluĭ de care el este ţinut, de unde resultă pentru ceilalţĭ descendenţĭ (comoştenitoriĭ debitoruluĭ) dreptul de a imputa pe partea acestuia suma sau lucrul datorit şi de a prelua cu precădere înainte de creditoriĭ seĭ personalĭ o porţiune egală din masa moştenireĭ. [6]) (A. 739.)

Pentru a şti cum se face raportul datoriilor, trebue să dis-

---

[1]) Laurent. X. 640. Demante. III. 187 bis, XII. Massé-Vergé. II. p. 412, nota 8.—*Contrà.* Curtea din Paris. D. P. 48. 2. 63.

[2]) Laurent. X. 640. Massé-Vergé, şi Demante, *loco cit.* Cas. Fr. D. P. 54. 5. 629, No. 3. Veḑĭ şi D. P. 50. 1. 107. Comp. şi Demolombe. XVI. 384, unde se arată diversele opiniunĭ asupra acesteĭ cestiunĭ.

[3]) Demolombe. XVI. 461. Demante. III. 187 bis, VIII. Aubry et Rau. V. § 627, p. 302. Chabot, asupra Art. 843, No. 23.—Această soluţie ar fi admisibilă după Demolombe (XVI. 461 bis), chiar când suma ce descendentul ar trebui să raporteze ar fi maĭ mare de cât însăşĭ partea sa de moştenire.—*Contrà.* Labbé. *loco suprà cit.* No. 307, p. 508. (*Revue Pratique*, Tom. VII, anul 1859.)

[4]) Laurent. X. 637. Marcadé. III. 298. Duranton. VII. 312, p. 450.

[5]) Demolombe. XVI. 462. Aubry et Rau. V. § 627, p. 302. Demante. III. 187 bis, VIII. Cas. Fr. Répert. Dalloz. *Succes.* 1203.

[6]) Demolombe. XVI. 464. Aubry et Rau. V. § 624. p. 258, nota 21 şi § 627, p. 302. Demante. III. 162 bis, IV. Ducaurroy. II. 712.—*Contrà.* Laurent. X. 327, 638.

tingem între casul când descendentul datoreşte un lucru determinat, sau o sumă de bani.

Raportul unui lucru cert şi determinat se face sau în natură, după cum presupune Art. 738, adecă punêndu-se în realitate la masa de împărţit lucrul datorit, sau prin luare mai puţin (*en moins prenant*). (Art. 739.) Cum se face raportul datoriilor. Art. 739.

In acest din urmă caz, descendenţii care au drept la raport ieu mai întâi din masa de împărţit o parte din bunuri egală cu acea pe care descendentul debitor n'o aduce în realitate, şi pentru ca această parte să fie egală, legea voeşte ca preluarea să se facă, pe cât este cu putinţă, în obiecte de aceeaşi natură, calitate şi valoare cu acelea ce trebue să fie aduse în natură. Descendenţii cărora raportul se datoreşte vor lua deci imobile, dacă lucrul care nu se aduce în natură este un imobil ; în caz contrar, ei vor lua mobile. (Art. 739.) Dacă în masa succesiunei nu se găsesc obiecte de aceeaşi natură şi calitate, preluarea se va face din alte obiecte, fie mobile sau imobile.

După ce descendenţii care au drept la raport au preluat câte o parte egală cu acea a liberalităţei, restul se împărţeşte de o potrivă între toţi. [1])

Dacă descendentul n'ar datori defunctului un obiect cert şi determinat, ci o sumă de bani, atunci raportul se va face prin luare mai puţin din banii moştenirei, căci, dacă el ar aduce suma datorită la masă, ear ar trebui s'o iee pe urmă înapoi ca moştenitor. Este deci mult mai simplu ca el să nu aducă suma datorită şi ca ceilalţi descendenţi să iee din moştenire o sumă egală. [2]) Raportul unei sumi de bani.

Dacă nu există în masă bani suficienţi pentru a acoperi pe toţi descendenţii, ei vor lua din mobilele sau imobilele moştenirei. (Art. 738, 739.) (Laurent. X. 327.)

Acest mod de a plăti datoriile ce unul din descendenţi ar avea către defunct are o consecinţă însemnată, şi anume, acea de a face ca comoştenitorii descendentului debitor să fie plătiţi cu precădere şi înaintea creditorilor personali fie chiar privilegiaţi ai descendentului debitor.

Raportul prin luare mai puţin mai poate încă să se facă prin *imputare* sau *compensare*. (Vedi *infrà*, esplic. Art. 764, p. 525.)

---

[1]) Vedi esplic. Art. 764, p. 525, unde esplic acest mod de raport prin un esemplu.

[2]) Astfel, dacă din trei fraţi, unul datoreşte autorului comun 500 lei, ceilalţi doi care au drept la raport vor lua mai întâi din masa de împărţit fie care câte 500 lei, ear restul se va împărţi apoi între toţi trei de o potrivă. Vedi *infrà*, esplic. Art. 764 p. 524 urm.

Despre raportul legatelor. (Art. 751, 752, 754, 756 şi 846 C. C.)

Art. 843 din codul francez, urmând Noveleĭ 18 Cap. 6, [1]) prevede că şi legatele sunt supuse raportuluĭ, întocmaĭ ca şi dărurile directe sau indirecte, dacă ele n'au fost scutite de această formalitate prin o anume clausă.

La noĭ însă, Art. 751 nu vorbeşte de cât despre donaţiunĭ, fie directe sau idirecte, de unde ar părea să resulte că legatele nu vor fi supuse raportuluĭ de cât prin o anume clausă din partea testatoruluĭ, soluţiune care se vede admisă atât prin Art. 790 din codul Austriac, cât şi prin Art. 1008 din codul Italian. (Comp. şi Art. 1008, 1009 Cod. Calimach, citate *suprà*. p. 484, nota 1.)

Naşte decĭ întrebarea dacă, în legislaţiunea noastră, legatele sunt supuse raportuluĭ, că şi donaţiunile, sau dacă ele nu devin raportabile de cât în virtutea uneĭ anume clause din partea testatoruluĭ.? [2])

Dificultatea provine din împrejurarea că Art. 751, luându-se după codul Italian, nu prevede raportul legatelor, pe când raportul lor este presupus în Art. 752, 754, 756 şi 846, care tecste nu sunt în armonie cu Art. 751.

S'ar putea ḑice, şi s'a ḑis chiar că principiul general al raportuluĭ fiind înscris în Art. 751, acest tecst este aplicabil în specie, ear nu Art. 752, 754, 756 şi 846 care, presupunênd raportul legatelor, calcă principiul statornicit de Art. 751. [3])

Această opinie, după care legatele n'ar fi supuse raportuluĭ este logică în princip, căcĭ a supune legatul raportuluĭ însemnează a calca în mod vĕdit voinţa testatoruluĭ, de vreme ce dreptul legataruluĭ nedeschiḑêndu-se de cât la moartea testatoruluĭ (Art. 899), descendentul legatar care va voi să vie la moştenirea luĭ *de cujus* va trebui să lese legatul în masa de împărţit, ceea ce face că el în realitate nu va primi nimic, deşi testatorul a înţĕles de sigur a'ĭ da ce-va.

---

[1]) După L. 1 § 19. Dig. Lib. 37, Tit. 6, L. 39 § 1. Dig. Lib. 10. Tit. 2 şi L. 10 şi 16. Cod. Lib. 6. Tit. 20, legatele nu erau nicĭ o dată supuse raportuluĭ. Veḑĭ şi Art. 1008, 1009 din codul Calimach, citate *suprà*, p. 484, nota 1.

[2]) A face cui-va un legat şi a supune în acelaşĭ timp legatul raportuluĭ, după cum prevede Art. 1008 din codul Italian, ar însemna a da cu o mână şi a lua cu alta. Nu este decĭ probabil că testatorul va impune raportul legatuluĭ în testamentul seu, căcĭ nu se face un legat pentru a nu se da nimic.

[3]) Bonachi. III. p. 258, 266, 274. Aceasta pare a fi şi opinia d-luĭ Mărzescu, după cum atestă elevul seu Dl. Dim. G. Maxim, în teza sa foarte conştiincioasă din 1882 (p. 74).

Cu toată logica ce militează în favoarea acesteĭ părerĭ, mĕ vĕd silit a o respinge, pentru că ea n'a fost admisă de legiuitorul nostru, deşi mărturisesc că neraportarea legatelor ar fi fost o inovaţiune fericită.

In adevĕr, depărtarea în Art. 751 de la tecstul francez şi reproducerea Art. 1001 din codul Italian nu sunt încă suficiente pentru a admite principiul statornicit de acest din urmă codice, şi dovadă la aceasta este că codul Italian maĭ are încă un articol (1008) care prevede *că tot ce e lăsat prin testament nu este supus raportuluĭ, afară de casurile uneĭ dispoziţiĭ contrarie*, dispoziţiune pe care legiuitorul nostru n'a reprodus-o.

Dacă legiuitorul Român s'ar fi mulţumit numaĭ a nu reproduce Art. 1008 din codul Italian, aceasta n'ar fi încă nimic; dar după ce el a tradus întocmaĭ Art. 751 din codul Italian, deodată părăseşte în articolele următoare redacţiunea acestuĭ codice, care nicăirĭ nu vorbeşte de raportul legatelor, traducênd fără nicĭ o modificare tecstele corespunḑĕtoare franceze care presupun raportul legatelor. Esistă decĭ în specie douĕ principiĭ contraḑicĕtoare, şi întrebarea este care principiĭ sunt aplicabile, acele din codul Italian, sau acele din codul francez? Respund că principiile admise în codul francez trebue să aibă precădere, pentru că dacă legiuitorul ar fi voit să reproducă teoria romană admisă în totul de codul Italian, el ar fi urmat acest codice înainte, şi nu s'ar fi reîntors de o dată la codul francez, pe care îl traduce fără nicĭ o schimbare. Imprejurarea, pe de o parte, că legiutorul Român n'a reprodus Art. 1008 din codul Italian, deşi din Art. 751 se constată că el a avut acest codice în vedere, şi faptul, pe de altă parte, că el a presupus raportul legatelor în Art. 752, 754, 756 şi 846, deşi în articolele corespunḑetoare din codul Italian nu se vorbeşte nimic despre legate, dovedesc în deajuns că el a înţĕles a păstra egalitatea între descendenţĭ şi a admite nu numaĭ raportul darurilor, dar şi acel al legatelor. Dealtmintrele, trebue să nu ţinem nicĭ o samă de Art. 752, 754, 756 şi 846, sau să ḑicem, după cum face dl. Bonachi (p. 266) că, în aceste tecste, legiuitorul s'a gândit la legatele ce ar fi lăsate cu condiţiunea espresă de a fi raportate, ceea ce nu resultă de nicăirĭ.

Conchidem dar că descendentul care va voi să vie la moştenirea *ab intestat* a testatoruluĭ va trebui să raporteze legatele ce testatorul i-ar fi lăsat fără dispensă de raport, neputênd cumula legatul cu porţiunea ce i s'ar cuveni ca reservatar,[1]) ceea

[1]) Comp. Curtea din Bucureşti. Dreptul pe 1886, Ne. 29.—Este însă de observat că, în specie, mama fusese legatară, şi curtea luându-se după Art. 846 care are aerul de a supune pe *toţĭ moştenitoriĭ* raraportuluĭ (veḑi *infrà*, p. 522, nota 2) o obligă de a raporta le-

ce însĕmnează că legatul va remânea caduc şi se va stânge chiar în momentul când se va deschide, adecă la moartea testatorului.

Descendentul va lăsa decĭ legatul în masa de împărţit, ca şi cum el n'ar fi fost făcut (veḑĭ *suprà*, p. 491, nota 1), fiind liber de a cere legatul în limitele părţeĭ disponibile (Art. 841 urm.), însă numaĭ sub condiţiunea de a renunţa la moştenirea ascendentuluĭ testator. (Art. 752.)

Despre dispensa sau scutirea raportuluĭ darurilor sau legatelor.

Art. 846.—Cantitatea disponibilă poate fi dată în totul sau în parte, sau prin acte între viĭ sau prin testament, *chiar* [1]) copiilor *sau altor succesibilĭ aĭ donatoruluĭ*, [2]) fără ca donatarul sau legatarul ce vine la succesiune să fie supus la raport, dacă în dispoziţiunea se ḑice *espres* că ceea ce s'a dat este peste partea sa.

Declaraţiunea că darul sau legatul este peste partea succesibeluluĭ, se poate face sau în actul ce conţine dispoziţiunea, sau în urmă, cu formele dispoziţiunilor între viĭ sau testamentare. (Art. 480, 751 urm. 753, 813, 841 urm. 858 urm. 868 urm. C. C. Art. 919 C. Fr.)

Partea disponibilă, astfel cum ea este regulată de lege (Art. 841 urm.), poate fi dată în totul sau în parte, fie prin acte între viĭ, fie prin testamente, atât descendenţilor şi celor lalţĭ moştenitorĭ, [3]) cât şi persoanelor străine. Aceasta nu este de cât o consecinţă a dreptuluĭ de proprietate. (Art. 480.)

---

gatul, ceea ce este contrar Art. 751, după care raportul nu are loc de cât între descendenţĭ, *inter fratres*. (L. 12. Cod. Lib. 3. Tit. 38.)

[1]) Acest cuvênt lipseşte în tecst, însă el ar trebui să esiste pentru a arăta că partea disponibilă poate fi dată şi străinilor.

Inesactitate de tecst.

[2]) Aceste cuvinte nu sunt la locul lor, pentru că deşi partea disponibilă poate fi dată tuturor moştenitorilor, şi chiar străinilor, totuşĭ raportul nu are loc, când ea s'a dat altuĭ moştenitor de cât unuĭ descendent. (Art. 751.) Este decĭ greşită, după noĭ, decisia curţeĭ din Bucureştĭ (v. Dreptul pe 1886, No. 29) care a supus pe mamă la raport. Veḑĭ *suprà*, p. 521, nota 1.

[3]) Dacă legiuitorul prevede anume aceasta în privinţa moştenitorilor, causa este că atât unele cutume (v. d. es. Art. 300 şi 303 din cutuma Parisuluĭ), cât şi legea din 14 Iulie 1789, esagerând principiul egalităţeĭ care trebue să domnească între membriĭ aceleaşĭ familiĭ, nu permitea de a se dispune de partea disponibilă în folosul unora dintrênşiĭ. La Romanĭ, din contra, partea disponibilă putea fi dată orĭ cuĭ, chiar şi moştenitorilor (Nov. 18. Cap. 6), soluţiune care era admisă şi în codul Calimach.

Art. 973 Cod. Calimach şi codul Caragea.

„Testatorul, după ce va lăsa neaparaţilor moştenitorĭ legitima, ḑice Art. 973 din codul Calimach, poate disposa pentru celaltă avere, după voinţa sa şi *să lese o parte sau şi toată unuia sau maĭ multora din eĭ*, sau altor rudeniĭ, sau şi străinilor." Veḑĭ şi Art. 2, partea IV, Cap. 4 din codul Caragea, unde se ḑice: „Poate cel ce face diată să dăruiască legaturĭ rudelor, străinilor, unuĭ sau maĭ multor, *bez moştenirea lor*, adecă peste partea lor.

Dacă dăruitorul sau testatorul a dispus peste ceea ce-i permite legea, darul sau legatul va fi reductibil după cererea moştenitorilor reservatarĭ, adecă a descendenţilor şi a ascendenţilor. (Art. 841—843, 847 urm.) (Veḑĭ şi *suprà*, p. 499, tecst, şi nota 1.)

Dacă partea disponibilă a fost dată colateralilor, ascendenţilor sau soţuluĭ supraveţuitor, nu poate să fie vorba de raport, pentru că raportul nu are loc de cât între pogorîtorĭ. (Art. 751.)

De aceea tecstul nu este esact când vorbeşte şi de alţĭ moştenitorĭ de cât descendenţiĭ. (Veḑĭ *suprà*, p. 522, nota 2.)

Dacă ea a fost însă lăsată descendenţilor, fie legitimĭ sau naturalĭ, eĭ vor trebui să raporteze darul sau legatul când vor voi să vie la moştenirea dăruitoruluĭ sau testatoruluĭ.

Pentru ca eĭ să poată veni la moştenirea acestuĭ din urmă şi să păstreze şi liberalităţile, dăruitorul sau testatorul trebue să-ĭ scutească de raport, prevĕḑând că ceea ce le a dat prin donaţiune sau testament este peste partea lor. [1]) (Art. 751 şi 846.)

Partea disponibilă nu poate decĭ fi cumulată cu reserva, de cât dacă donaţiunea s'a făcut cu dispensă *espresă* de raport. (Curtea din Bucureştĭ. Dreptul pe 1890, No. 82 şi pe 1886, No. 29.)

Dăruitorul este liber de a scuti pe donatar în totul de raport, sau de a'l scuti numaĭ de raportul în natură, după cum aceasta s'a spus formal în consiliul de Stat. [2])

Această scutire de raport trebue să fie *espresă*, după cum prevede Art. 846, deşi nu se cere nicĭ un termen sacramental, [3]) pentru că asemene scutire este o clausă accesorie a doaţiuneĭ sau a testamentuluĭ, şi ca atare, un act solemn. Nu esistă decĭ o scutire *virtuală* sau *tacită*, şi teoria contrarie admisă atât de doctrina cât şi de jurisprudenţa franceză este o adevĕrată eresie. [4])

---

[1]) Şi în codul Calimach, darurile nu erau supuse raportuluĭ, când ascendentul poruncise în actul de danie sau într'un testament ca bunurile să nu se pue la mijloc. (Art. 1010 lit. e şi 1017.)

[2]) Laurent. XI. 4. Demolombe. XVI. 225. Veḑĭ şi *suprà*, p. 488, nota 1.

[3]) Comp. Trib. Ilfov şi Curtea din Bucureştĭ. Dreptul pe 1890, No. 28 şi pe 1886, No. 29. Cas. Fr. D. P. 46. 4. 435. D. P. 54. I. 99. D. P. 85. 1. 27.—Curtea din Rouen a decis, cu toate acestea, că, dispensa de raport poate să resulte din împrejurările causeĭ (D. P. 89. 2. 181), soluţiune care mi se pare inadmisibilă.

[4]) Laurent. X. 571 urm. 576 urm.—*Contrà.* Aubry et Rau. V. § 632, p. 326. Belost-Jolimont asupra lui Chabot, Art. 843. Veḑĭ şi *suprà*, p. 486, şi 488, nota 1, unde se arată maĭ pe larg controversa. Veḑĭ şi Art. 792 din codul Austriac, unde se ḑice că părinţiĭ pot, în caz de moştenire legitimă, să scutească pe un copil de raport *în mod espres.*—Când dăruitorul nu scuteşte însă pe donatar în totul de raport, ci numaĭ de raportul în natură, manifestaţiunea voinţeĭ sale poate fi şi tacită. Laurent. XI. 26. Arntz. II. 1555. Curtea din Grenoble. D. P. 77. 2. 206. Veḑĭ *infrà*, esplic. Art. 765 şi p. 527, nota 1.

Formele scutireĭ raportuluĭ.

Scutirea raportuluĭ se va face cele maĭ multe orĭ prin actul constitutiv al donaţiuneĭ sau a testamentuluĭ.

Dacă ea n'a fost făcută prin actul primitiv, ea se va putea face prin un act posterior, însă tot cu îndeplinirea formelor donaţiunilor sau testamentelor, pentru că această clausă nu este de cât un accesoriu al actuluĭ primordial. [1]) (Art. 846 § 2.)

Nu este însă nevoe ca actul prin care se scuteşte de raport să fie de natura actuluĭ care cuprindea liberalitatea primitivă. [2])

Despre modul cum se face raportul.

Art. 764.—Raportul se face sau în natură, sau scăḑêndu-se valoarea sa din partea celuĭ obligat a face raport. (Art. 738, 739, 751 urm. 765, 772, 773 C. C. Art. 858 C. Fr.)

Raportul se face în natură *(in re)*, adecă înapoindu-se însuşĭ lucrul dăruit, sau *prin luare maĭ puţin* [3]) *(en moins prenant)*, după cum se esprimă Art. 772 şi 773, adecă scăḑêndu-se valoarea [4]) lucruluĭ din partea sau lotul ce se cuvine celuĭ obligat a face raportul.

Raport prin luare maĭ puţin.

Raportul prin luare maĭ puţin se poate face în două moduri: prin *imputare* sau compensare (L. 1 § 5. Cod. Lib. 6. Tit. 20), adecă imputând valoarea lucruluĭ asupra părţeĭ cuvenită descendentuluĭ, *coll' imputarne il valore alla propria porzione*, după

Dreptul vechiu şi dreptul Roman.

[1]) Din cele maĭ sus espuse resultă că dăruitorul sau testatorul remâne liber de a'şĭ mări liberalitatea scutind-o de raport. El nu maĭ are însă această facultate când donaţiunea a fost făcută prin contractul de căsătorie, pentru că convenţiunile matrimoniale nu maĭ pot fi astăḑĭ schimbate în urma celebrăreĭ căsătorieĭ. (Art. 716 Pr. Civ. şi 1229, 1230 C. C.) Laurent. X. 570. Cas. Fr. D. P. 66. 1. 396.—In codul Calimach (Art. 1609, 1614,) tocmelele căsătoreştĭ se puteau din contra face şi în urma celebrăreĭ căsătorieĭ, soluţiune care era admisă şi la Romanĭ: „*Pacisci* **post nuptias**, *etiamsi nihil ante convenerit, licet.*“ (L. 1. Pr. Dig. Lib. 33. Tit. 4.) Veḑĭ şi condica luĭ Andr. Donicĭ § 4, Cap. 33. Comp. şi Tom. I al lucrăreĭ noastre, partea I, p. 51, nota 1.

[2]) Astfel, scutirea de a raporta o donaţiune poate să fie prevĕḑută într'un testament, şi *vice-versa*. Marcadé. III. 575, *in fine*.—Scutirea care s'ar face prin testament este revocabilă. (Art. 802, 920 urm.)

[3]) Art. 1017 din codul Calimach prevede numaĭ raportul în natură. Dacă descendentul stricase sau perduse din culpa sau lenevirea luĭ lucrul supus sinisforaleĭ, preţul aceluĭ lucru se socotea în legitima luĭ. (Art. 1018 Cod. Calimach.) Romanĭĭ cunoşteau însă şi raportul *minus tanto accipiendo*. (Nov. 97. Cap. 6. Pr. *ab initio*.) Veḑĭ şi L 1. § 5. Cod. Lib. 6. Tit. 20.

[4]) Dacă lucrul supus raportuluĭ este un imobil, raportul se va face după valoarea ce lucrul a avut în momentul deschidereĭ moştenireĭ (Art. 765), ear dacă acel lucru este mişcător, după valoarea ce el a avut în momentul făcereĭ donaţiuneĭ. (Art. 772.)

cum se esprimă Art. 1015 din codul Italian, sau *prin preluare*, adecă lăsând pe ceilalţĭ descendenţĭ, cărora li se datoreşte raportul, a prelua din masa succesiuneĭ o valoare egală.

Esemplu. Raport prin imputare.

Un esemplu ne va lămuri maĭ bine: Să presupunem că eu am murit, după ce am dăruit unuĭ copil al meu 5000 leĭ, lăsând o avere de 40,000 leĭ şi cincĭ copiĭ. Masa de împărţit între copiiĭ meĭ este de 40,000 leĭ plus ceĭ 5000 leĭ dăruiţĭ fără dispensă de raport, care trebue să se aducă înapoĭ în mod fictiv, adecă peste tot 45,000 leĭ, din care se cuvine fie căruĭ copil câte 9000 leĭ. Spre a se face raportul *prin imputare*, trebue să se scadă din partea copiluluĭ care a primit darul 5000 leĭ, remânênd ca el să maĭ primească încă 4000 leĭ. Aşa dar, partea luĭ va fi de 4000 leĭ, ear partea celorlalţĭ patru copiĭ de câte 9000 leĭ fie care. Această parte nefiind însă egală cu celelalte, nu se poate trage la sorţĭ, ci se va da luĭ prin atribuţiune. Eată decĭ utilitatea împărţeleĭ de atribuţiune pe care am susţinut că legiuitorul nostru a admis-o prin Art. 743, chiar pentru minorĭ, deşi cestiunea este controversată. (Veḑĭ *suprà*, p. 476, 477.)

Raport prin preluare. Art. 739.

Dacă voim ca raportul să se facă prin preluare, ceea ce este permis prin Art. 739, în esemplul de maĭ sus, ceĭ patru fiĭ aĭ meĭ, care n'au primit nicĭ o liberalitate, vor lua fie care câte 5000 leĭ din masa succesiuneĭ, cât a primit şi fratele lor donatar, ceea ce face peste tot 20,000 leĭ, ear restul de 25,000 leĭ se va împărţi între toţĭ fraţiĭ deopotrivă, luând fie care încă câte 5,000. Părţile în asemene caz, fiind egale, vor putea fi trase la sorţĭ. [1]) (Art. 743 § 2, *ab initio*.)

Raportul legatelor.

In cât priveşte raportul legatelor, el se va face, după cum am vĕḑut *suprà*, p. 491, nota 1 şi 522, lăsându-se în masa de împărţit obiectele legate, ca şi cum legatul n'ar fi avut loc.

Raportul prin luare maĭ puţin, fie pe calea de imputare, fie pe calea de preluare, lasă a se presupune că sunt în moştenire bunurĭ îndestulătoare spre a forma loturile tuturor copărtaşilor. Decĭ, dacă nu este nimic în moştenire, descendentul donatar va trebui să facă raportul în natură. [2])

Cine are alegerea în privinţa moduluĭ cum trebue să se facă raportul? La Romanĭ, această alegere aparţinea descendentuluĭ donatar supus raportuluĭ, [3]) soluţiune care se vede admisă şi prin Art. 1015 din codul Italian. Legiuitorul actual a dat însă persoanelor în favoarea cărora raportul trebue să se facă dreptul de a'l pretinde în natură, de câte orĭ este vorba de imobile. (Veḑĭ esplic. Art. 765.)

---

[1]) Comp. Laurent. XI. 1. Mourlon. II. 410. Ducaurroy. II. 722. Demante. III. 193. Demolombe. XVI. 579 bis. Bonachi. III. p. 295.

[2]) Laurent. XI. 2. Curtea din Paris. Répret. Dalloz. *Succes.* 1153.

[3]) L. 1. § 11 şi 12. Dig. Lib. 37. Tit. 6;—L. 5. Cod. Lib. 6. Tit. 20 şi Nov. 97, Cap. 6. Pr. *de collatione dotis, inope moriente marito.*

Despre raportul mobilelor şi al imobilelor.—Consideraţiuni generale.

Raportul imobilelor se face în princip în natură, şi numaĭ prin escepţiune, prin luare maĭ puţin (Art. 765), pe când raportul mobilelor se face în tot-deauna prin luare maĭ puţin. [1]) (Art. 772.) Această deosebire se justifica altă dată prin depreciarea valoreĭ mobilelor: *vilis mobilium possessio.* Astăḑĭ însă, raţiunea deosebireĭ raportuluĭ mobilelor şi al imobilelor este următoare: întâĭ şi întâĭ, sunt unele lucruri a căror raport nu poate să aibă loc de cât prin luare maĭ puţin, şi anume, acele care se consumă *primo usu*, precum, vinul, oloiul, grâul etc. (Art. 526.) (Comp. Tom. II al presenteĭ lucrăriĭ, p. 379 şi 558 urm.)

Apoĭ, în cât priveşte celelalte mobile, ele perḑând din valoarea lor cu trecerea timpuluĭ, raportul în natură ar fi făcut să se aducă adese orĭ în patrimoniul defunctuluĭ o valoare maĭ mică de cât acea care eşise în realitate, pe când valoarea imobilelor mărindu-se din contra cu timpul prin cursul natural al lucrurilor, afară de casurile escepţionale de crisă provocate prin un rezboiŭ sau alte împrejurăriĭ, raportul în natură va face ca moştenirea să se folosească de valoarea pe care imobilul a dobândit-o. [2])

Despre raportul mobilelor corporale sau incorporale.

Art. 772.—Raportul mobilelor se face, luându-se maĭ puţin din celelalte bunuri ale succesiuneĭ. El se calculă pe valoarea ce mobilele aveau în momentul facereĭ daruluĭ, după statul estimaţiuneĭ anecsat actuluĭ de dar; în lipsa acestuĭ stat, după estimaţiunea esperţilor, făcută pe preţul cel maĭ jos. (Art. 461, 472 urm. 730 urm. 735, 764, 761, 827, 1282 C. C. Art. 211 urm. Pr. Civ. Art. 868 C. Fr.)

Raportul tuturor mobilelor, fie ele corporale sau incorporale, [3])

---

[1]) Această dispoziţie fiind concepută în termeni restrictivĭ, descendentul donatar nu va putea oferi raportul mobilelor în natură, după cum nu va putea fi obligat a raporta în natură. Laurent. XI. 4.

[2]) Comp. Laur. X. 3. Demolombe. XVI. 484, 539, Mourlon. II. 427.

Raportul mobilelor incorporale. Controversă.

[3]) Art. 772 se aplică deci la toate mobilele corporale, chiar dacă ele n'ar fi supuse stricăciuneĭ, precum argintăriile, petrele scumpe etc. (Demolombe. XVI. 546), şi chiar la mobilele incorporale, precum creanţele, rentele, usufructul mobiliar etc., căci cuvêntul *mobile* din Art. 772 fiind în antitesă cu cuvêntul *imobile* din Art. 765, trebueşte luat în sensul general al Art. 461 şi 472 urm., după care prin espresiunea mobile se înţelege atât mobilele corporale cât şi acele incorporale. Astfel, descendentul care a primit de la ascendentul seu o creanţă, o rentă perpetuă sau viageră, un usufruct mobiliar, nu va trebui să raporteze însuşi lucrul incorporal, adecă dreptul care i-a fost dat, ci o sumă care represintă valoarea acestuĭ drept, după starea în care el se găsea în momentul

se face în tot-deauna prin luare maĭ puțin, afară de escepțiunea admisă prin Art. 773 pentru banĭ, pe basa voloreĭ ce mobilele aveau în momentul facereĭ donațiuneĭ, dacă dăruitorul n'a dispus ca raportul să se facă în natură. [1])

Descendentul căruia ascendentul a dăruit niște mobile devine decĭ proprietarul lor irevocabil, și contractă obligațiunea de a raporta, *la caz de a primi moștenirea dăruitoruluĭ* (Art. 751, 752), suma care represintă valoarea lor, ear nu însușĭ obiectele ce'ĭ au fost dăruite. Obligațiunea sa nu are decĭ de obiect un corp cert și determinat în individualitatea sa, ca la imobile (veḑĭ esplic. Art. 765 și 760), ci o cantitate, un *genus*, de unde resultă că mobilele dăruite descendentuluĭ sunt în riscul și pericolul seu, ele deteriorându-se și perḑându-se pentru dênsul prin aplicațiunea macsimeĭ : *res perit domino* sau *casus sentit dominus.* [2])

Dacă mobilele dăruite, în loc de a se deteriora, dobândesc din contra o valoare maĭ mare, donatarul va profita de această valoare (Laurent. XI. 6) în puterea macsimeĭ: *Secundum naturam est, commoda cujusque rei eum sequi, quem sequentur incommoda.* [3])

---

facereĭ donațiuneĭ. Dacă creanța este condițională sau cu termen, ea se va raporta după valoarea eĭ în momentul esigibilităței sale. Arntz. II. 1566. Mourlon. II. 429. Demolombe. XVI. 547, 553. Ducaurroy. II. 736. Demante. III. 201 bis, IV. Massé-Vergé. II. p. 409, nota 4. Toullier. D. II. (partea II) 491. Aubry et Rau. V. § 634, p. 334, tecst și nota 5. Laurent. XI. 8. Cas. Fr. D. P. 80. 1. 313. Veḑĭ și D. P. 79. 2. 4.—*Contrà.* Marcadé. III. 367, 368. Duranton. VII. 413. Malpel. *Succes.* 287. In acest din urmă sistem, trebue să se raporteze dreptul însușĭ care a făcut obiectul donațiuneĭ, în starea în care el se găsește în momentul morțeĭ dăruitoruluĭ, destul este ca depreciarea încercată de acest drept să nu provie din culpa sau negligența sa. (Analogie din Art. 1275.) Dacă însușĭ dreptul dăruit a perit prin caz fortuit, donatarul n'are nimic de raportat. (Art. 1156.)

[1]) Dăruitorul poate decĭ să oblige pe donatar a raporta lucrul în natură, după cum el poate să'l scutească în totul de raport. Demolombe. XVI. 552. Demante. III. 201 bis, VII. Laurent. XI. 4. Veḑĭ și *suprà*, p. 523 și 488, nota 1.—El ar putea, de asemene, să scutească pe donatar de raportul imobilelor în natură, autorisând raportul prin luare maĭ puțin și, în asemene caz, scutirea de raport în natură n'are nevoe să fie espresă, ca scutirea de raport în genere (veḑĭ *suprà*, p. 523, nota 4), ea putênd fi și tacită. Laurent. XI. 26. Arntz. II. 1555. C. Grenoble. D. P. 77. 2. 206. Veḑĭ și esplic. Art. 765 și *suprà*, p. 488, nota 1, precum și p. 523, nota 4, *in fine.*

[2]) Mourlon. II. 423. Demolombe. XVI. 540. Toullier. D. II. 490. Laurent. XI. 6. Aubry et Rau. V. § 634, *ab initio.* Duranton. VII. 406. Marcadé. III. 340. Demante. III. 190 bis, IV.

[3]) L. 10. Dig. Lib. 50. Tit. 17.—Veḑĭ și L. 55. Dig. Lib. 17. Tit. 2, unde se ḑice: *„Æquum est enim, ut cujus participavit lucrum, participet et damnum.“*—In fine, legea 22 § 3 *in fine*, Cod. Lib. 6. Tit.

Preţeluirea mobilelor după valoarea ce ele aveau în momentul facereĭ donaţiuneĭ.

Suma ce descendentul donatar va trebui să raporteze pentru obiectele mobile dăruite de către ascendent nu se socoteşte după valoarea ce aceste mobile au în momentul deschidereĭ moştenireĭ, ca la imobile (Art. 765), ci după valoarea ce ele aveau în momentul facereĭ donaţiuneĭ, [1]) conform statuluĭ de estimaţiune sau actuluĭ estimativ, care a trebuit să se subscrie de părţĭ şi să se anecseze la donaţiune, sub pedeapsă de nulitate. [2]) (Ar. 827.)

Legiuitorul modern, luându-se după Pothier, a făcut această deosebire între mobile şi imobile, deosebire care se vede admisă şi prin Art. 794 din codul Austriac (nereprodus în codul Calimach), pentru a curma greutăţile ce s'ar ivi asupra punctuluĭ de a se şti dacă mobilele dăruite au perdut sau nu din valoarea lor din culpa donatarului sau din causa întrebuinţăreĭ lor legitime. [3])

Lipsa actuluĭ estimativ.

In lipsa actuluĭ de estimaţiune, care a putut să fie rătăcit şi care a putut chiar să nu fie de loc făcut, de esemplu, în ipotesa uneĭ donaţiunĭ manuale, descendentul donatar va raporta valoarea ce mobilele dăruite vor fi avut *tot în momentul facereĭ daruluĭ*, după o preţeluire făcută prin esperţĭ pe preţul cel maĭ just. [4]) Orĭ cât de grea şi de anevoeoasă ar fi asemene espertisă retrospectivă, totuşĭ ea este singurul mijloc care poate înlocui statul estimativ. [5])

2, *de furtis et servo corrupto*, esprimă acelaşĭ lucru ḑicênd: „*Ubi est periculum, ibi et lucrum collocetur.*“

[1]) Art. 772 nu este însă aplicabil în caz când dăruitorul a dispus numaĭ de nuda proprietate a mobilelor, reservându'şĭ usufructul. In această ipotesă, raportul nu se va datori de cât după valoarea ce mobilele vor avea *în momentul deschidereĭ moştenireĭ*, când donatarul a dobândit folosinţa lor prin stângerea usufructuluĭ (Art. 557), căcĭ aceasta este în realitate valoarea care face obiectul donaţiuneĭ. Laurent. XI. 7. Aubry et Rau. V. § 634, p. 334, nota 2. Demolombe. XVI. 544. Toullier. D. II. (partea II) 490, nota a. Duranton. VII. 406. C. Riom. Répert. Dalloz. *Succes.* 1302.

[2]) Dacă preţeluirea făcută în actul estimativ este inesactă, moştenitorĭĭ pot cere o altă estimaţie care se va face cu cheltueala lor. Laurent. XI. 7. Demol. XVI. 543. Massé-Vergé. II. p. 411, nota 7.

Dreptul Roman.

[3]) Mourlon. II. 424. Laurent. XI. 7.—La Romanĭ, din contra, de câte orĭ se făcea raportul prin luare maĭ puţin, fie chiar pentru mobile, se raporta în tot-deauna valoarea ce lucrul avea în momentul deschidereĭ moştenireĭ.—Raportul mobilelor se făcea sau în natură sau prin luare maĭ puţin, după alegerea donataruluĭ. (Nov. 97. Cap. 6.)

[4]) Art. 397 vorbeşte de o estimaţiune *dreaptă*, ear Art. 735 prevede ca estimaţiunea mobilelor să se facă după *adevăratul lor preţ (à juste prix et sans crue.)*

[5]) Demolombe. XVI. 541. Ducaurroy. II. 735. Demante. III. 201 bis, III.—Dacă donaţiunea mobiliară a fost făcută fără act estimativ, ea va fi nulă, însă, cu toate aceste, descendentul care va veni la moştenirea dăruitoruluĭ va trebui să restitue mobilele primite de dênsul, pentru că el le deţine fără causă. Această restituire nu

Despre raportul banilor.

Art. 773.—Succesibilul [1]) care a primit (*în dar*) bani face raportul luând mai puțin din numerariul succesiunei.—La neajungere, donatarul poate să nu raporteze numerarul, dând echivalentul în mobile, și în lipsa acestora, în imobilele succesiunei. (Art. 739, 761, 764, 772, 1282, 1578 C. C. Art. 869 C. Fr.)

Raportul banilor. Art. 773.

Banul este un lucru mobil, însă de o natură specială; de aceea, raportul banilor este prevĕḑut prin un anume tecst. [2]) (Art. 773.) Acest raport se face, în regulă generală, ca și pentru celelalte mobile (Art. 772), tot prin luare mai puțin din banii ce se găsesc în numĕrătoare în moștenire.

Dacă însă în moștenire nu se găsesc destui bani pentru ca să se facă raportul prin luare mai puțin, descendentul donatar poate, prin escepțiune la Art. 772, să facă raportul vărsând bani în masa de împărțit, [3]) drept care nu'l are donatarul unor efecte

---

poate însă să fie supusă regulelor raportului, pentru că nu esistă în specie nici liberalitate, nici datorie. Moștenitorii dăruitorului vor avea deci o acțiune în revendicare în contra descendentului supus restituirei. Laurent. XI. 7, *in fine*.

[1]) Prin *succesibil*, se înțelege aci, ca și în Art. 756, 770 și 846 descendentul care are calitatea de a moșteni în momentul deschiderei moștenirei. Veḑi *supra*, p. 483, nota 4 și 497, tecst și nota 1.

[2]) Art. 773 nu se aplică de cât în casul când descendentul a primit în dar *bani* de la defunct. El nu se va aplica deci în casurile în care descendentul ar fi debitor cătră succesiune cu o sumă de bani, fie că el a primit mobile, fie că el a primit imobile care ar fi fost înstrăinate ori ipotecate (Art. 765) sau care ar fi perit prin culpa sa. Demolombe. XVI. 558. Mourlon. II. 426. Veḑi și Laurent. XI. 10.—Cu toate aceste, cestiunea este controversată, și unii aplică acest tecst de câte ori descendentul trebue să raporteze o sumă de bani, fie că el a primit mobile sau imobile (Ducaurroy. II. 737. Marcadé. III. 371), ear alții îl aplică numai la darurile ori cărei averi mișcătoare, de și ea n'ar consista în bani, nu însă și la raportul imobilelor, când el se face prin luare mai puțin. Arntz. II. 1567. Demante. III. 203 bis, III și IV.

De câte ori deci descendentul a primit imobile, el va trebui să aducă în natură aceleași imobile, și dacă raportul în natură nu este cu putință, descendenții care au drept la raport vor putea să iee o parte egală din celelalte imobile care ar esista în masa succesiunei. (Art. 739.) Tot astfel, în privința mobilelor, descendentul donatar nu va putea să invoace Art. 773 de cât atunci când în moștenire n'ar esista mobile de aceeași natură. Demolombe. XVI. 558. Mourlon. II. 426.

[3]) Aceasta nu se numește însă a face raportul *în natură*, după cum greșit se esprimă Demante (III. 203 și 203 bis, I), pentru că banii neputênd fi întrebuințați fără a se consuma (Art. 526), monetele dăruite nu se raportează în individualitatea lor identică. Demolombe.

mobile, care, nicĭ într'un caz, n'ar putea să raporteze fie mobilele primite, fie alte mobile de aceeaşĭ natură. (Art. 772.) Dacă el nu voeşte însă să verse banĭ în masă, el poate să ceară ca comoştenitoriĭ care au drept la raport să iee valoarea a căror raport el datoreşte din mobilele, şi în lipsa lor, din imobilele moştenireĭ. El ar putea chiar să silească pe comoştenitoriĭ seĭ să'şĭ facă preluările lor din imobile, deşi moştenirea ar avea mobile îndestulătoare, căcĭ legiuitorul conferind donatarulŭĭ o favoare prin faptul că'ĭ a permis de a da echivalentul maĭ întâĭ în mobile şi apoĭ în imobile, nimic nu s'ar opune ca el să renunţe la această favoare, cu atât maĭ mult cu cât comoştenitoriĭ seĭ n'ar putea să se plângă că li s'a dat bunurĭ care sunt privite a avea un preţ maĭ mare. [1])

Astfel, în resumat, descendentul succesibil care ar fi primit banĭ în dar de la ascendentul seu va raporta suma dăruită, prin luarea eĭ maĭ puţin din baniĭ numerarĭ ce s'ar găsi în moştenire; dacă raportul prin luare maĭ puţin nu este însă cu putinţă, pentru că masa de împărţit n'ar avea destuĭ banĭ, atuncĭ el va trebui să se achite, de va găsi de cuviinţă, după dreptul comun, vărsând în masă o sumă egală cu acea ce trebue să raporteze, sau să useze de favoarea ce'ĭ acordă legea, dând comoştenitorilor seĭ echivalentul sumeĭ ce trebue să raporteze în mobilele sau în imobilele succesiuneĭ.

Despre raportul imobilelor.

Art. 765.—Raportul se poate pretinde în natură pentru imobile; când cel ce a primit imobilul l'a înstrăinat sau ipotecat [2]) înaintea deschidereĭ succesiuneĭ, raportul în natură nu este obligator.

XVI. 554. Aubry et Rau. V. § 634, p. 335, nota 6.—In adevĕr, întêmplându-se o mărire sau o scădere a preţuluĭ monetelor dăruite, înainte de a sosi epoca raportuluĭ, descendentul trebue să raporteze suma numerică dăruită, şi nu este obligat a aduce această sumă de cât în speciele aflătoare în curs în momentul deschidereĭ moştenireĭ. (Art. 1578.) Laurent. XI. 9. Aubry et Rau. *loco cit.* Massé-Vergé. II. p. 411, nota 8, *in medio.* Demolombe. XVI. 555. Duranton. VII. 408. „*In pecunia, non corpora quis cogitet, sed quantitatem.*" (L. 94 § 1. Dig. Lib. 46. Tit. 3.)—*Contrà.* Chabot, Art. 869, No 1 şi Toullier. D. II (partea II) 492, după care, la caz de variaţiune în cursul monetelor, raportul ar trebui să se facă după cursul şi preţul aflător în momentul facereĭ donaţiuneĭ.

[1]) Laurent. XI. 9.—*Contrà.* Demolombe. XVI. 557. Demante. III, 203 bis, II.—După aceştĭ din urmă autorĭ, descendentul donatar n'ar putea sili pe comoştenitoriĭ seĭ să facă preluările lor din imobile de cât atuncĭ când mobilele n'ar fi îndestulătoare.

[2]) Art. 859 din codul francez nu vorbeşte de cât de înstrăinare, ear nu de ipotecă, şi această deosebire între vêndare şi ipotecă este viu criticată. Tecstul nostru este modificat după Art. 1016 din codul Italian. Veḑĭ *infrà*, p. 532, nota 2.

Raportul în acest caz se prețuește [1]) (sau mai bine dis *se face*) după valoarea ce imobilul a avut în momentul deschiderei succesiunei. (Art. 651, 736, 741, 764, 769, 834 C. C. Art. 211 urm. Pr. Civ. Art. 859, 860 C. Fr. și 1016, 1017 **Cod. Italian.**)

Obligația de a raporta imobilul în natură. Art. 765.

Comoștenitorii unui descendent care, după Art. 751 și 763, au drept la raport pot în princip să pretindă ca imobilele dăruite de către un ascendent descendentului seu succesibil să se raporteze în natură (*in re*), *en essence et espèce*, după cum se esprimă Art. 306 din cutuma de la Orléans, de unde ne vine această dispositiune. (Vedĭ și Art. 305 din cutuma Parisului.)

Obligația descendentului donatar chiemat la moștenirea ascendentului seu dăruitor nu are deci de obiect valoarea imobilului, ci însuși imobilul dăruit (Art. 765), adecă un corp cert și determinat, o *species*. (Vedĭ *infrà*, esplic. Art. 760 p. 538.)

Această regulă are de scop stabilirea unei perfecte egalități între toți descendenții, care n'ar esista în realitate, dacă unul ar putea păstra un imobil, ear altul o sumă de bani, sau efecte mobile. (Arntz. II. 1553.)

Raport prin luare mai puțin. Art. 765.

Raportul imobilelor nu este însă obligator în natură [2]) și poate fi făcut prin luare mai puțin, când descendentul care a primit imobilul în dar l'a înstrăinat de bună voe [3]) în totul, fie prin

---

Inesactitate de tecst.

[1]) Redacțiunea acestei frase este greșită, căci raportul *nu se prețuește*, după cum se esprimă tecstul, ci legiuitorul a voit să dică că raportul se face după valoarea ce imobilul a avut în momentul deschiderei moștenirei.

[2]) Dispositia care scutește pe descendentul donatar de obligația raportului în natură este o facultate acordată donatarului, la care el este liber de a renunța, așa în cât el ar putea să raporteze imobilul în natură, dacă el a reîntrat în patrimoniul seu înaintea deschiderei moștenirei, sau dacă, pentru o causă oare care, dobânditorul acestui imobil ar consimți a'l da înapoi. Demolombe. XVI. 522. Duranton. VII. 383. Aubry et Rau. V. § 634, p. 341.

Neputința de a revendica imobilul înstrăinat.

Din faptul că raportul în natură nu este obligator atunci când imobilul a fost înstrăinat sau ipotecat de către descendentul donatar, resultă că el n'ar putea fi revendicat de către comoștenitorii donatarului de la cei de al treile posesori, chiar când donatarul ar fi cu desevêrșire insolvabil. Aubry et Rau. *loco cit.* Demolombe. XVI. 515. Marcadé. III. 352. Demante. III. 195 bis, I. Laurent. XI. 28.

Art. 855. Deosebire de la codul francez.

Tot astfel, în caz de înstrăinare a imobilului dăruit sau legat, moștenitorii reservatari care esercită acțiunea în reducțiune au dreptul să ceară de la comoștenitorul lor partea escedentului peste partea disponibilă, *fără a putea revendica imobilul în mânele terților achisitori*, căci Art. 855 modifică în această privință tecstul corespundĕtor francez. Comp. Curtea București. Dreptul pe 1884, No. 35.

Înstrăinare silită.

[3]) Deși legiuitorul n'o spune espres, totuși nu mai remâne îndoeală că el s'a gândit la înstrăinarea de bună voe, ear nu la acea silită, care poate să aibă loc, de esemplu, pentru eșire din indivisiune (Art. 728), sau în caz de espropriare silită pentru causa de utilitate publică. (Art. 481) etc. De câte ori deci înstrăinarea va fi

un act cu titlul oneros, fie cu titlul gratuit [1]) sau l'a ipotecat [2]) *înaintea* deschidereĭ moştenireĭ. [3])

---

fost silită, descendentul va trebui să raporteze *suma primită*, puţin importă dacă ea ar fi maĭ mare sau maĭ mică de cât valoarea imobiluluĭ, căcĭ orĭ ce înstrăinare independentă de voinţa descendentuluĭ succesibil trebue să se considere ca un caz fortuit. Arntz. II. 1560. Ducaurroy. II. 726. Mourlon. II. 415. Demolombe. XVI. 523. Marcadé. III. 353. Toullier. D. II (partea II) 493, nota a. Laurent. XI. 31. Aubry et Rau. V. § 634, p. 342. Demante. III. 196 bis, I. Cas. Fr. şi C. Toulouse. D. P. 76. 1 498 şi 2. 53. Această soluţiune era admisă şi în dreptul vechiŭ francez. Pothier. *Succes.* Cap. IV, Art. 2, § 7, No. 5.

Revocarea donaţiuneĭ. Art. 836.

In caz când imobilul ar fi fost luat de la descendentul donatar, fără nicĭ o indemnitate (de esemplu, în casul Art. 836, pentru survenirea unuĭ copil aceluia care 'l dăduse defunctuluĭ), donatarul n'are nicĭ un raport de făcut comoştenitorilor seĭ, fiind că, în asemene ipotesă, imobilul i-a fost luat, după cum el ar fi putut să fie luat şi de la însuşĭ defunctul, prin o causă independentă de voinţă luĭ. Marcadé. III. 353.

[1]) Demolombe. XVI. 514. Ducaurroy. II. 726. Aubry et Rau. V. § 634, p. 341. Chabot, Art. 859. No. 2. Boileux. III. p. 333.

Deosebire de la codul fr. în privinţa ipoteceĭ.

[2]) Este de observat că tecstul francez nu vorbeşte de *ipotecă*, ci numaĭ de *înstrăinarea* imobiluluĭ, de unde resultă că, în Francia, ipotecile se resolvă ca şi celelalte sarcinĭ constituite de donatar asupra imobiluluĭ (Art. 769), soluţiune care cu drept cuvênt se vede criticată de toţĭ autorĭĭ. (Veḑĭ Mourlon. II. 413. Demolombe. XVI. 512. Laurent. X. 23. Arntz. II. 1557.) Tecstul nostru ţinênd samă de aceste critice întemeiate, şi luându-se după codul Italian, unde Art. 1016 prevede că raportul se face prin imputare, adecă prin luare maĭ puţin (veḑĭ *suprà*, p. 525), nu numaĭ când donatarul a înstrăinat imobilul, dar şi când el l'a ipotecat, *quando il donatorio d'un immobile lo ha alienato*, **od ipotecato**, pune pe aceeaşĭ linie înstrăinarea, cu ipoteca, de unde resultă că, la noĭ, ca şi în Italia, raportul se face prin luare maĭ puţin nu numaĭ când imobiliul a fost înstrăinat, dar şi *ipotecat* de către donatar, ceea ce este mult maĭ conform principiilor de drept, pentru că ipoteca fiind astăḑĭ un mijloc puternic de credit, merită cel puţin atâta favoare cât şi libera circulaţiune a imobilelor. Vom vedea însă că, şi de astă dată, legiuitorul nostru nu este logic până la capăt, căcĭ el vorbeşte în Art. 769 de *creditorĭ ipotecarĭ*, uitând modificarea însemnată ce el a adus Art. 765 în privinţa ipotecilor. Veḑĭ p. 536, nota 1.

Înstrăinare posterioară deschidereĭ moştenireĭ. Deosebire de la codul Italian.

[3]) Dacă înstrăinarea sau ipoteca este posterioară deschidereĭ moştenireĭ, se chiamă că donatarul a înstrăinat lucrul altuia, fiind că prin deschiderea moştenireĭ imobilul, care până atuncĭ se găsea în mânele donataruluĭ, a devenit un bun comun şi indivis între toţĭ comoştenitorĭĭ, şi prin urmare, comoştenitorĭĭ donataruluĭ sunt autorisaţĭ a face ca imobilul să între în natură în masa de împărţit, remânênd ca ceĭ de al treile posesorĭ să intervie la împărţeală pentru ca ea să nu se facă în frauda drepturilor lor. (Art. 769, 785.) Aubry et Rau. V. § 634, p. 340, nota 29. Duranton. VII. 382. Demolombe. XVI. 513. Laurent. XI. 28. Marcadé. III. 349.

Este de observat că Art. 1016 din codul Italian, după care noĭ am

Deşi legiuitorul nu vorbeşte de cât de ipotecile convenţionale, nu maĭ remâne însă îndoeală că şi ipotecile legale, care ar fi fost înscrise asupra imobiluluĭ supus raportuluĭ, vor remânea în picioare. (Comp. Demolombe. XVI. 506.) Ipotecĭ legale.

Instrăinarea şi ipotecile constituite în favoarea celor de al treile sunt decĭ valide, şi donatarul a putut, prin escepţie, să constitue o ipotecă şi să transmită o proprietate irevocabilă, deşi dreptul seu este revocabil, şi deşi, după Art. 769, el n'a putut să constitue alte sarcini reale asupra imobiluluĭ dăruit. In adevĕr, descendentul succesibil care primeşte de la ascendentul seu un imobil în dar devine proprietarul acestuĭ imobil sub condiţiunea resolutorie că donaţiunea va fi revocată cu efect retroactiv, adecă va fi considerată ca şi cum n'ar fi avut nicĭ o dată fiinţă, *dacă el va primi moştenirea dăruitorului.* [1] Menţinerea ipoteceĭ şi a instrăinărilor imobiliare.

Prin faptul că donatarul acceptă moştenirea dăruitoruluĭ se implineşte condiţiunea sub care se făcuse donaţiunea, şi acceptaţiunea avênd efect retroactiv până în ḑiua deschidereĭ moştenireĭ (Art. 688), din acel moment donaţiunea este desfiinţată şi proprietatea imobiluluĭ trece de drept la masa succesorală, liberă de sarcinele reale create de donatar. (Art. 769.) Descendentul donatar neavênd deci de cât o proprietate supusă desfiinţăreĭ, cu efect retroactiv (Art. 1015), drept vorbind, ar fi trebuit, după art. 769, ca el să nu poată transmite celor de al treile de cât tot o proprietate supusă desfiinţăreĭ.

Cu toate acestea, legiuitorul făcênd de astă dată escepţie la principiul, inscris în Art. 769, în privinţa instrăinărilor de bună voe şi a ipotecilor, menţine atât ipoteca cât şi instrăinarea integrală a imobiluluĭ, admiţênd în ambele casurĭ raportul prin luare mai puţin, şi revoacă numaĭ celelalte sarcinĭ constituite asupra imobiluluĭ dăruit, precum servituţile, usufructul etc. (Art. 769.) (Comp. Cas. Rom. Bulet. S-a II pe anul 1876, p. 100.) Escepţie la Art. 769.

Motivele acesteĭ escepţiunĭ sunt următoarele: 1° dacă descendentul donatar n'ar fi putut transmite celor de al treile, prin instrăinarea sau ipotecarea imobiluluĭ dăruit, de cât un drept revocabil, ca al seu, el n'ar fi găsit cumpărătorĭ, şi astfel o sumă însemnată de bunurĭ ar fi fost scoasă din comerţ, ceea ce este contrar interesuluĭ general; 2° apoi, menţinerea ipoteceĭ sau a instrăinăreĭ nu impedică raportul de a avea loc, căcĭ nimic nu este maĭ uşor de cât a se determina prin Motivele escepţiuneĭ.

---

urmat, nu face nicĭ o deosebire între instrăinarea sau ipotecarea anterioară şi acea posterioară deschidereĭ moştenireĭ.

[1]) Dacă descendentul n'a primit moştenirea dăruitoruluĭ, condiţia resolutorie sub care el era proprietar nu s'a îndeplinit, şi prin urmare, el devine proprietar irevocabil, neavênd nicĭ un raport de făcut. (Art. 696.) Arntz. II. 1552. Mourlon. II. 411.

o espertisă la valoarea imobilului înstrăinat sau ipotecat care trebue să se aducă în locul luĭ.

Servituți, usufruct. etc, Art. 769.

In cât privește însă celelalte sarcinĭ reale, precum usufructul, servituțile etc., ele nu interesează așa de mult ordinea socială pentru a se deroga la principiul de egalitate, după care toți descendenții au interes ca imobilele să fie raportate în natură. (Vedĭ *suprà*, p. 531.)

Alte casurĭ în care raportul imobilelor se face prin luare maĭ puțin.

Din aplicațiunea principiilor generale resultă că raportul imobilelor se maĭ face incă prin luare maĭ puțin, deși legea nu este formală în această privință: 1° când imobilul dăruit a perit prin culpa donatarului [1]) (Art. 760, 767, 1082, 1084, 1156), în care caz el va raporta și dobânda sumeĭ datorită de dênsul, pentru că atunci el nu datorește imobilul, ci o sumă de bani; [2]) și 2° când dăruitorul a manifestat voința ca raportul să se facă prin luare maĭ puțin. [3])

[1]) Arntz. II. 1555. Demolombe. XVI. 526. Aubry et Rau. V. § 634, p. 340. Laurent. X. 632 și XI. 27. „Dacă unul din moștenitorĭ, dice Art. 1018 din codul Calimach, au stricat orĭ au perdut prin vicleșug sau lenevire și nepurtare de grijă lucrul supus sinisforaleĭ, să se socotească prețul aceluĭ lucru în legitima luĭ.“—Respunderea donataruluĭ, în privința culpeĭ sale, se va aprecia după principiile dreptuluĭ comun (Aubry et Rau. V. *loco cit.*) și donatarul care va fi în culpă va raporta, în asemene caz, după părerea tuturor, valoarea ce imobilul avea în momentul deschidereĭ moștenireĭ. Numaĭ Demolombe (XVI. 526) este de părere că donatarul va trebui să raporteze valoarea ce imobilul are în momentul împărțeleĭ.

[2]) Laurent. X. 632. Vedĭ și *suprà*, p. 513, nota 1.—*A fortiori*, el va datori decĭ această dobândă din ḑiua deschidereĭ moștenireĭ, când dăruitorul a ordonat ca raportul să nu se facă în natură, ci prin luare maĭ puțin. (Vedĭ p. 535, în notă.) Laurent. *loco cit.*

In casurile însă în care descendentul donatar are dreptul, dar *nu îndatorirea* de a face raportul prin luare maĭ puțin, când de esemplu, imobilul a fost înstrăinat sau ipotecat înaintea deschidereĭ moștenireĭ (Art. 765), el este în realitate debitor al imobiluluĭ de câte orĭ alege acest mod de raport, și prin urmare el va raporta prin luare maĭ puțin valoarea imobiluluĭ și *a fructelor sale*. Laurent. X. 632. Comp. C. Caen. D. P. 50. 2. 177. Vedĭ însă Cas. Fr. și Curtea din Toulouse (D. P. 77. 1. 277. D. 78. 2. 166), după care descendentul donatar al unuĭ imobil supus raportuluĭ, care l'ar fi înstrăinat sau ipotecat înaintea deschidereĭ moștenireĭ, n'ar datori *fructele* imobiluluĭ, ci numaĭ *dobânda* care represintă valoarea luĭ. Distincțiunea propusă de Laurent între casul când descendentul *trebue* sau *are numaĭ dreptul* a face raportul prin luare maĭ puțin este însă justă și echitabilă.

[3]) Dăruitorul poate decĭ să scutească pe donatar numaĭ de raportul în natură, după cum el poate să'l scutească în totul de această obligațiune. Scutirea de raport în totul va trebui să fie espresă (Art. 846) (vedĭ *suprà*, p. 523), ear scutirea numaĭ de raportul în natură va putea fi și tacită. Laurent. XI. 26. C. Grenoble. D. P. 77. 2. 206. Vedĭ și *suprà*, p. 523, nota 4, *in fine* și p. 527, nota 1 *in fine*.

Deosebire de la codul francez. Eliminarea Art. 859.

Legiuitorul francez mai admite încă prin Art. 859 o escepție, după care raportul imobilelor nu se poate pretinde in natură, ci poate fi făcut prin luare mai puțin, atunci când comoștenitorii găsesc în masa de împărțit alte imobile de aceeași natură, valoare și calitate din care să se poată forma loturi aprocsimativ egale conform Art. 741 (comp. Cas. Fr. Dreptul pe 1879. No. 47, p. 392), ceea ce este logic, pentru că, in asemenea condițiuni, raportul in natură este lipsit de interes și nu poate fi de cât un act vecsator. Această escepție, ori cât de rațională ar fi, n'a fost însă admisă nici de legiuitorul nostru, nici de acel Italian.

In toate casurile in care raportul se face prin luare mai puțin, el se va face după valoarea [1]) ce imobilul a avut in momentul deschiderei moștenirei, adecă in momentul morței ascendentului dăruitor (Art. 651), pentru că atunci imobilul încetează de a fi proprietatea donatarului pentru a deveni proprietatea moștenirei.

In cât privește raportul mobilelor, el se face din contra după valoarea ce ele aveau în momentul facerei darului (Art. 772), soluțiune care se vede admisă și prin Art. 794 din codul Austriac.

Care este rațiunea acestei deosebiri ce legiuitorul face în privința raportului mobilelor și al imobilelor? (Vedi *suprà*, p. 526.)

Dăruitorul poate să scutească pe donatar de raportul în natură în două moduri: 1° acordându-i facultatea de a reține imobilul și de a plăti moștenirei valoarea sa sau o sumă anume determinată (comp. C. Limoges. D. P. 60. 2. 14); și 2° esprimând voința ca imobilul să nu fie nici odată raportat în natură, ci ca descendentul să plătească moștenirei o sumă determinată. In casul dintăi, donatarul are facultatea de a raporta imobilul în natură, sau suma determinată, de unde resultă că perderea imobilului prin caz fortuit întâmplată fie înainte, fie după deschiderea moștenirei, îl liberează de obligația raportului (Art. 760); ear în casul de al doile, adecă când raportul în natură *a fost interdis de dăruitor*, donatarul nu mai datorește imobilul, ci suma anume determinată, de unde resultă că perirea imobilului prin caz fortuit nu atrage, în acest caz, după sine stângerea obligațiunei de a raporta suma, ca în casul întăi. Demolombe. XVI. 527. Laurent. XI. 4 și 26. Arntz. II. 1555.

In ambele casuri însă, acțiunea în reducțiune ar avea loc, dacă din raportul prin luare mai puțin ar resulta pentru descendentul donatar un folos care ar întrece partea disponibilă și ar ataca rezerva celorlalți descedenți. Laurent. XI. *loco cit.* 26. Demolombe. XVI. 531. Aubry et Rau. V. § 634, p. 340.

[1]) Această valoare se va constata prin o espertisă, căci legea nu se uită nici la prețul cu care s'a înstrăinat imobilul, dacă înstrăinarea s'a făcut prin un act cu titlul oneros (vêndare, schimb etc.), nici la valoarea ce el ar fi avut în momentul înstrăinărei, în momentul facerei darului sau a împărțelei. Demolombe. XVI. 516. Laurent. XI. 28. Mourlon. II. 415. Ducaurroy. II. 726.

Efectele raportului în natură.

Art. 760.—Imobilul care s'a perdut din caz fortuit şi fără greşala donatarului, nu este supus raportului. (Art. 555, 765, 1015, 1019, 1083, 1156 C. C. Art. 855 C. Fr.)

Art. 769.—Când raportul se face în natură, bunurile (*nemişcătoare*) întră în masa succesiuneĭ libere de toate sarcinele create de donatar; *creditoriĭ ipotecarĭ* [1]) însă, pot să intervină la împărţeală spre a nu se face raportul cu frauda drepturilor lor. (Art. 764, 765, 785, 834, 974, 975, 1015, 1019 urm. 1770 C. C. Art. 247 urm. Pr. Civ. Art. 865 C. Fr.)

Desfiinţarea sarcinelor altele de cât ipotecile. Art. 769 combinat cu Art. 765.

Primul princip relativ la regula raportuluĭ imobilelor în natură este, după cum am vĕdut p. 533, că *descendentul succesibil care a primit de la ascendentul seu un imobil în dar devine proprietarul acestuĭ imobil sub condiţiunea resolutorie (Art. 1019) că donaţiunea va fi revocată cu efect retroactiv* (Art. 1015), *adecă va fi considerată ca şi cum ea n'ar fi avut fiinţă nicĭ odată, dacă el va primi moştenirea ascendentuluĭ dăruitor.*

In puterea acestuĭ princip, Art. 769 prevede că atunci când raportul se face in natură [2]) (Art. 764, 765), imobilele întră de drept in masa succesiuneĭ libere de toate sârcinele reale create de donatar, [3]) căci desfiinţarea dreptuluĭ de proprietate desfiinţează şi actele sale de dispoziţiune, afară de ipoteca şi instrăinarea integrală a imobiluluĭ cu titlu oneros sau cu titlu gratuit, care, prin escepţiune, sunt menţinute de Art. 765. (Cas. Rom. Bulet. S-a II-a pe anul 1876, p. 100.)

Sarcinele reale, altele de cât ipotecile convenţionale sau legale, precum usufructul, servituţile, usul, superficia etc. constituite de către descendentul donatar sunt decĭ desfiinţate odată cu re-

---

Inesactitate de tecst.

[1]) Aceste cuvinte, care au raţiunea lor de a fi în codul francez, unde ipoteca este desfiinţată ca şi celelalte sarcinĭ reale, şi unde numaĭ înstrăinarea imobiluluĭ împedică raportul în natură (vedĭ *suprà*, p. 532, nota 2), n'are nicĭ un sens la noĭ unde ipoteca imobiluluĭ dăruit, ca şi înstrăinarea luĭ remâne în picioare, şi unde, prin urmare, creditorĭ ipotecarĭ n'au nevoe de a interveni. Persoanele care pot să aibă interes de a interveni la noĭ, nu sunt creditorĭ ipotecarĭ, a căror creanţă remâne bună, ci creditorĭ chirografarĭ aĭ donataruluĭ, precum şi persoanele către care s'a constituit sarcina reală. Demolombe. XVI. 510. Demante. III. 198 bis, II. Aubry et Rau. V. § 634, p. 339. Vedĭ şi *intrà*, p. 537.—Codul Italian a eliminat cu desevêrşire Art. 769.

[2]) Sarcinele constituite de descendentul donatar nu sunt decĭ desfiinţate, atunci când raportul se face prin luare maĭ puţin, soluţiune care era admisă şi de Pothier, fiind că, în asemene caz, donatarul păstrează imobilul. Demolombe. XVI. 508.

[3]) Sarcinele create de ascendentul dăruitor, acuma defunct, remân valide şi nu sunt desfiinţate, ca o consecinţă a dreptuluĭ seu de proprietate. (Art. 480.)

solvirea dreptuluĭ de proprietate a donatarului, conform reguleĭ: *soluto jure dantis, solvitur jus accipientis*, a căreĭ aplicaţiune se maĭ găseşte încă în Art. 830 şi 1770. [1])

Dreptul Roman.

La Romanĭ, de câte orĭ raportul se făcea în natură, bunurile nu erau liberate *ipso jure* de sarcinele constituite de donatar, dar el era însă obligat a le libera.

Sarcinele desfiinţate renasc când imobilul cade în lotul donatarului.

Sarcinele reale supuse desfiinţăreĭ după Art. 769 vor fi însă menţinute, atuncĭ când imobilul raportat va cădea în lotul descendentuluĭ care le a constituit, căcĭ, pe de o parte, dispoziţiunea Art. 769 este creată numaĭ în interesul comoştenitorilor donataruluĭ, ear nu în folosul descendentuluĭ donatar care a înfiinţat acele sarcinĭ, ear pe de altă parte, împărţeala fiind declarativă de proprietate (Art. 786), descendentul donatar în al căruĭ lot a picat imobilul grevat e presupus a fi proprietar încă din momentul deschidereĭ moştenireĭ, de unde resultă că retroactivitatea împărţeleĭ anulează efectul desfiinţăreĭ sarcinelor, sau maĭ bine ḑis, îl împedică de a avea fiinţă. [2])

Intervenţia părţilor interesate.

Dar dacă sarcinele reale, altele de cât ipotecile, constituite de către descendentul donatar sunt desfiinţate o dată cu desfiinţarea dreptuluĭ seu de proprietate (Art. 769), creditorĭĭ chirografarĭ aĭ donataruluĭ şi persoanele în favoarea cărora el a constituit o sarcină reală (veḑĭ *suprà*, p. 536, nota 1) pot să intervie la împărţeală spre a nu se face raportul în frauda drepturilor lor (Art. 769, 785, 974, 975), adecă spre a stărui ca raportul să nu aibă loc în natură, când el se poate face prin luare maĭ puţin, sau spre a veghea ca copărtaşiĭ să nu să înţeleagă în-

[1]) Comp. Art. 765 şi 834 care fac o derogare la acest princip.—Delvincourt a susţinut că servitutile şi usufructul n'ar fi desfiinţate prin desfiinţarea dreptuluĭ de proprietate a donataruluĭ, şi că aceste sarcinĭ ar intra în escepţiunea prevḕḑută de Art. 765, împedecând raportul în natură. Această părere este însă inadmisibilă, pentru că, Art. 765 fiind o dispositie cu totul escepţională, trebueşte strict restrâns numaĭ la casurile anume prevḕḑute, adecă la ipotecarea şi instrăinarea imobiluluĭ. Servitutile şi usufructul fiind niste sarcinĭ reale (Art. 576) vor fi decĭ desfiinţate conform Art. 769, căcĭ dacă acest tecst nu s'ar referi la asemene sarcinĭ, el ar fi inaplicabil, maĭ cu samă la noĭ, unde el nu se aplică la ipotecĭ care întră în escepţia prevḕḑută de Art. 765. Comp. Laurent. XI. 23. Demolombe. XVI. 507. Arntz. II. 1558. Marcadé. III. 360. Ducaurroy. II. 731. Demante. III. 198 bis, I. Massé-Vergé. II. p. 415, n. 21.

[2]) Demol. XVI. 509. Laurent. XI. 24. Arntz. II. 1558. Mourlon. II. 412. Aubry et Rau. V. § 634, p. 339, tecst şi nota 21. Ducaurroy. II. 731. Demante. III. 198 bis, III. Marcadé. III. 361. Massé-Vergé. II. p. 416, nota 23.—*Contrà*. Malpel. *Succes*. 281. Toullier. D. II. (partea II) 511 (părere care nu se vede admisă de Duvergier). Chabot, care susţinuse maĭ intăĭ părerea luĭ Toullier şi a luĭ Malpel, a părăsit-o în urmă. (Art. 865, No. 5.)

tre dênşiĭ pentru a împedica căderea imobiluluĭ grevat în lotul donataruluĭ, căcĭ dacă eĭ ar putea să facă ca imobilul grevat de sarcinĭ să cadă în lotul descendentuluĭ donatar, sarcinele vor fi menţinute după părerea generală. (Veḑĭ *suprà*, p. 537.)

Creditorĭ ipotecarĭ. Inesactitate de tecst.

Tecstul nostru luându-se orbeşte după acel francez, conferă dreptul de intervenţie şi creditorilor ipotecarĭ, insă aceasta n'are nici un sens, după cum am observat *suprà*, p. 536, nota 1, pentru ca ipoteca fiind validă la noi după Art. 765, creditoriĭ ipotecarĭ n'au nicĭ un interes de a interveni. Acest interes nu esistă pentru dênşiĭ de cât în codul frances, unde ipoteca cade dimpreună cu celelalte sarcinĭ reale şi unde numaĭ instrăinarea imobiluluĭ nu este desfiinţată. (Veḑĭ *suprà*, p. 532, nota 2.)

Perirea imobiluluĭ supus raportuluĭ prin caz fortuit. Art. 760.

Al doilea princip relativ la regula raportuluĭ în natură este că *descendentul donatar al unuĭ imobil nu datoreşte valoarea imobiluluĭ, ci însuşĭ imobilul dăruit, adecă un corp cert şi determinat* (*species*), de unde resultă că imobilul care a perit prin caz fortuit şi fără greşala donataruluĭ, *veluti incendio, ruina, naufragio, aut latronum hostiumve incursu* (Instit. § 2, Lib. III. Tit. 14), nu este supus raportuluĭ [1]) (Art. 760, 1083, 1156), fie că perirea s'a întâmplat înainte, fie în urmă deschidereĭ moştenireĭ (Demol. XVI. 487), soluţiune care era admisă atât la Romanĭ [2]) cât şi în codul Calimach. (Art 1011.) Dacă perderea imobiluluĭ este numaĭ parţială, el îl va raporta în starea în care se găseşte. [3])

Pentru ca imobilul dăruit descendentuluĭ succesibil să fie însă scutit de raport se cere ca el să fi perit prin caz fortuit şi *fără culpa donataruluĭ*, de unde resultă că dacă casul fortuit a fost urmarea uneĭ greşelĭ din partea donataruluĭ, *si modo ipsius culpa is casus intervenerit* (Instit. § 2. Lib. 3. Tit. 14), ceea ce s'ar întâmpla, de esemplu, în casul când o clădire s'ar fi surpat din causă că nu s'ar fi făcut reparaţiile absolut trebuitoare, raportul va avea loc, însă, în asemene caz, el ne putêndu-se face în natură, pentru că lucrul nu maĭ esistă, se va raporta suma ce valora imobilul în momentul deschidereĭ moştenireĭ. [4]) (Art. 765.)

---

[1]) In cât priveşte mobilele dăruite descendentuluĭ, ele sunt şi remân din contra în riscul şi pericolul seu şi perderea lor fortuită nu'l scuteşte de raport, pentru că el nu datoreşte însuşĭ mobilele dăruite, ci suma care represintă valoarea lor. (Art. 772.) Veḑĭ *suprà*, p. 527.

[2]) „*Plerique putant ea, quæ sine dolo et culpa (filii emancipati) pericrint, ad collationis onus non pertinere.*“ (L. 2 § 2. Dig. Lib. 37. Tit. 6.) Comp. şi Instit. § 2. Lib. III. Tit. 14.

[3]) Astfel, dacă casa dăruită s'a dărâmat, descendentul donatar va raporta numaĭ locul pe care ea se afla dimpreună cu materialul eĭ, prin aplicaţiunea macsimeĭ: *debitor rei certæ, rei interitu liberatur*. Arntz. II. 1556. Aubry et Rau. V. § 634, p. 336.

[4]) Laurent. XI. 12. Demolombe. XVI. 488. Marcadé. III. 330. Ducaurroy. II, nota de sub Art. 855, p. 496.

Tot astfel, dacă imobilul a perit în mânele celuĭ de al treile, după ce el a fost înstrăinat de către donatar, acest din urmă nu maĭ datoreşte un corp cert şi determinat, pentru ca el să fie scutit de raport în basa Art. 760 şi 1156, ci raportul trebuind, în asemene caz, să se facă prin luare maĭ puţin (Art. 765), descendentul donatar va fi obligat a raporta la masa succesiuneĭ valoarea ce imobilul a avut în momentul deschidereĭ moştenireĭ. [1] (Art. 765 § 2.)

Perirea imobilului în urma înstrăinăreĭ luĭ nu aduce scutirea raportuluĭ. Controversă.

De câte orĭ descendentul de la care se cere raportul invoacă perirea imobiluluĭ prin caz fortuit, el trebue să dovedească alegaţiunea sa, ca orĭ ce reclamant (Art. 1156 § 3 şi 1169), precum şi moştenitoriĭ care pretind, la rêndul lor, că casul fortuit nu este de cât consecinţa culpeĭ donataruluĭ, trebue să dovedească această culpă. (Comp. Marcadé. III. 340.)

Proba casuluĭ fortuit.

Aplicând principiile de maĭ sus la incendiu, vom decide că dacă focul a provenit fără nicĭ o culpă din partea donataruluĭ, de esemplu, din trăsnet, sau de la o casă vecină, el va fi scutit de raport, dacă va dovedi, după dreptul comun, că nu este în culpă. [2]

Incendiu.

Neaplicarea Art. 1435. Controversă.

El nu va fi însă nicĭ odată presupus în culpă, chiar dacă ar fi locuit în casa distrusă prin foc, pentru că presumţiunea prevĕḑută de art. 1435 de la contractul de locaţiune nu se poate întinde la alte casurĭ, ci trebue să fie strict mărginită la casul anume prevĕḑut. [3] (Art. 1200.)

---

[1]) Laurent. XI. 12 şi 30. Vazeille. *Succes.* Art. 855, No. 5. Belost-Jolimont asupra luĭ Chabot. Art. 855, observ. 2.—*Contrà.* Demolombe. XVI. 518. Mourlon. II. 415. Arntz. II. 1559. Ducaurroy. II. 718. Demante. III. 190 bis, III. Toullier D. II. (partea II) 498. Aubry et Rau. V. § 634, p. 342, tecst şi nota 34. Duranton. VII. 392. După aceştĭ din urmă autorĭ, perirea imobiluluĭ întêmplată în urma înstrăinăreĭ luĭ ar scuti pe donatar de orĭ ce raport, ceea ce mi se pare inadmisibil pentru motivele maĭ sus espuse.

Cât pentru casul în care imobilul supus raportuluĭ ar fi fost înstrăinat de donatar *în urma* deschidereĭ moştenireĭ, cestiunea este şi maĭ simplă, şi raportul va avea loc, fiind că donatarul a înstrăinat un lucru pe care nu'l maĭ putea înstrăina, pentru că donaţiunea era desfiinţată. Laurent. XI. 12. Marcadé. III. 341, *in fine.*—*Contrà.* Massé-Vergé. II. p. 415, nota 20, *in medio.*

Înstrăinarea imobiluluĭ în urma deschidereĭ moştenireĭ. Controversă.

[2]) Laurent. XI. 12. Aubry et Rau. V. § 634, p. 337.—Donatarul nu va raporta decĭ, la caz de incendiu, suma ce el ar fi primit ca despăgubire de la societatea de asigurare, pentru că această sumă nu este tocmaĭ representaţiunea imobiluluĭ distrus, ci maĭ mult un echivalent al sumeĭ plătită de dênsul ca primă, sumă pentru care el n'ar fi primit nimic, dacă incendiul n'ar fi avut loc. *In judiciis singularibus, pretium non succedit in locum rei.* Laurent. XI. 12. Aubry et Rau. V. § 634, p. 336, nota 11.—*Contrà.* Belost-Jolimont asupra luĭ Chabot. Art. 855, observ. 1.

[3]) Demolombe. XVI. 489. Aubry et Rau. V. § 634, p. 337, nota 12.

Respundere de faptul chiriaşilor. Controversă

La caz când descendentul donatar ar fi închiriet imobilul supus raportuluĭ, el nu va respunde de faptul chiriaşilor seĭ, pentru că este de princip că nu se respunde de faptul altuia de cât în casurile anume determinate de lege. [1]) (Comp. Art. 1000.)

Despre îmbunătăţirile ce se pot aduce imobiluluĭ de cătră donatar.

(Impense sau cheltueli.)

Legiuitorul vorbeşte în Art. 766 de cheltuelele necesare şi utile pe care descendentul donatar le poate face pentru îmbunătăţirea şi conservarea imobiluluĭ dăruit, punênd ambele aceste impense în acelaşĭ rênd şi aplicându-le aceleaşĭ principiĭ. [2]) (Comp. Art. 991 şi 997.)

Pe lângă aceste cheltuelĭ, pentru care el are drept la despăgubire, maĭ sunt şi altele, care remân pe sama luĭ şi care se numesc *voluptuarie*, pentru că ele nu sunt nicĭ folositoare nicĭ trebuitoare, ci au de scop numaĭ desfătarea şi împodobirea imobiluluĭ. [3]) (Comp. Art. 539.)

Cheltueli utile.

Cheltuelele *utile* sau *folositoare*, după cum le numeşte Art. 432 din codul Calimach (331 Austriac), sau *ameliorăţiunile*, după cum le numeşte Art. 771, sunt acele care, deşi nu sunt trebuincioase, totuşĭ îmbunătăţesc lucrul şi măresc valoarea luĭ. [4]) (Art. 766, 771, 997.)

Cheltueli necesariĭ.

Cheltuelele sau impensele *necesare* orĭ *trebuincioase*, după cum le numeşte Art. 432 şi 1017 din codul Calimach, sunt acele care au de obiect conservarea lucruluĭ, şi care, dacă n'ar fi fost făcute, ar fi fost adus perirea luĭ. [5]) Astfel sunt reparaţiile de

---

Comp. Laurent. XI. 12 şi XXV. 276 urm.—*Contrà.* Duranton. XV. 393. Chabot, asupra Art. 855, No. 2.

[1]) Laurent. XI. 12.—*Contrà.* Duranton. VII. 393. Chabot. *loco suprà cit.*

[2]) Codul Italian (Art. 1018, 1019) şi acel francez (861, 862) disting cheltuelele necesare de acele utile, aplicându-le principiĭ deosebite, şi admiţênd că donatarul nu are drept la cheltuelele utile de cât până la concurenţa sumeĭ cu care imobilul a crescut în valoare în momentul împărţeleĭ, ceea ce la noĭ nu s'a admis. (Veḑĭ *infrà*, p. 542.)

[3]) „*Impensarum quœdam sunt necessariæ, quœdam utiles, quœdam vero voluptariæ.*“ (L. 1. Pr. Dig. Lib. 25. Tit. 1.)

[4]) *Utiles impensas esse Fulsinius ait, quæ meliorem dotem faciant, non deteriorem esse non sinant.*“ (L. 79 § 1. Dig. Lib. 50. Tit. 16.) —„*Utiles (impensœ) sunt, veluti pecora prœdiis imponere, id est stercorare.* (L. 14. § 1. Dig. Lib. 25. Tit. 1.)

[5]) *Impensœ necessariæ sunt, quæ si factœ non sint, res aut peritura, aut deterior futura sit.*“ (L. 79. Pr. Dig. Lib. 50 Tit. 16.)—Veḑĭ şi L. 3. Pr. Dig. Lib. 25. Tit. 1, unde se dice: „*Vel si vites propagaverit, vel arbores curaverit, vel seminaria pro utilitate agri fe-*

întreţinere (Art. 545) şi reparaţiile cele marĭ (Art. 546), pentru că fără dênsele lucrul ar fi perit, sau n'ar mai fi putut servi.

In fine, cheltuelele *voluptuarie (voluptuariæ* sau *voluptuosæ*), sunt, după cum se esprimă Art. 433 din codul Calimach (332 Austriac), acele care nu sunt nicĭ folositoare, nicĭ trebuitoare, ci sunt făcute *numaĭ spre desfătare şi podoabă.* [1]) (Comp. Art. 539.) Cheltuelĭ voluptuarie.

Drepturile şi obligaţiunile descendentuluĭ donatar în privinţa cheltuelelor şi degrădărilor aduse imobiluluĭ dăruit.

Art. 766.—In orĭ ce caz, trebue să se ţie socoteală donataruluĭ de cheltuelele necesarĭĭ şi utile. (Art. 484, 494, 539, 545, 546, 762, 765, 771, 991, 997 C. C. Art. 861, 862 C. Fr.)

Art. 767.—Donatarul este respunḑător de toate degrădările şi deteriorăţiunile care au micşorat valoarea imobiluluĭ prin faptul, culpa sau negligenţa sa. (Art. 998 urm. C. C. Art. 863 C. Fr.)

Art. 768.—Când imobilul s'a înstrăinat de *donatar* (ear nu de *dator*, după cum greşit se esprimă tecstul), ameliorăţiunile şi degradările făcute de cel ce l'au dobândit, se vor ţinea în samă conform cu dispositiunile celor două articole precedente. (A. 765, 766, 767 C. C. A. 864 C. Fr.)

In orĭ ce caz, adecă fie că raportul se face în natură, fie prin luare maĭ puţin, [2]) descendentul donatar a unuĭ imobil supus raportuluĭ este în drept a fi despăgubit de către comoştenitorĭĭ seĭ cu impensele sau cheltuelele *utile* orĭ *folositoare* care au adus o îmbunătăţire acestuĭ fond şi mărirea valoreĭ luĭ [3]) (Art. 997), şi el va avea drept la *toate* [4]) cheltuelele utile ce a făcut, ear nu numaĭ la acele care au mărit şi întru cât numaĭ au mărit valoarea Cheltuelĭ utile.

cerit, necessarias impensas fecisse videbitur."—Veḑĭ şi L. 14. Pr. Dig. Lib. 25. Tit. 1.

[1]) „*Voluptuariæ sunt, quæ speciem duntaxam ornant, non etiam fructum augent, ut sunt viridia, et aquæ salientes, incrustationes, loricationes, picturæ.*" (L. 79 § 2. Dig. Lib. 50. Tit. 16.)—„*Voluptuariæ autem impensæ sunt, quas maritus ad voluptatem fecit, et quæ species exornant.*" (L. 7. Pr. Dig. Lib. 25. Tit. 1.)—Veḑĭ şi L. 14 § 2. Dig. *loco cit.* unde se ḑice: „*Voluptuosæ sunt, balinea exstruere.*"

[2]) Laurent. XI. 29. Ducaurroy. II. 728. Berriat St. Prix. II. 3040. Aubry et Rau. V. § 634, nota 38. Duranton. VII. 384.

[3]) „Cheltuelele trebuincioase pe care fiul le-a făcut la lucrurile luĭ dăruite, ḑice Art. 1017 din codul Calimach, trebue să i se întoarcă din masa moştenireĭ."—La Romanĭ, descendentul supus raportuluĭ nu putea să deḑucă de cât cheltuelele necesare: „*Cùm dos confertur, impensarum neccessariarum fit detractio, cæterarum non.*" (L. 1 § 5. Dig. Lib. 37. Tit 7.—Comp. şi L. 2 § 2, *in fine* şi L. 5 § 1. Dig. Lib. 37. Tit. 6, *de collatione.*) Dreptul Roman şi dreptul vechiŭ.

[4]) Dacă însă cheltuelele au fost ecsesive, el va perde tot ce ar fi fost cheltuit peste marginele uneĭ bunĭ administraţiunĭ. (Comp. şi Art. 991.) Laurent. XI. 15. Pothier. *Succes.* Cap. VI. Art. II. § 7. Demolombe. XVI. 494. Demante. III. 197 bis, IV.

imobiluluĭ în momentul împărţeleĭ, după cum se prevede în tecstul francez (861) şi în acel Italian (1018), căcĭ legiuitorul nostru n'a admis această restricţie, ci a pus în acelaşĭ rênd atât cheltuelele utile cât şi acele necesare. (Veḑĭ Art. 991 şi 997 precum şi *suprà*, p. 540, nota 2.)

Cheltueli necesare.

Art. 766 prevede că donatarul va fi despăgubit cu cheltuelele necesare care le ar fi făcut pentru conservarea imobiluluĭ. (V. şi Art. 997.) Aici trebue însă să facem o deosebire între reparaţiile de întreţinere şi acele marĭ, pe care tecstul n'o face, dar care resultă din principiile aplicabile în materie de usufruct. [1])

Reparaţiile de întreţinere cad în sarcina donatarului. Art. 545, 766.

Reparaţiile de întreţinere sau reparaţiile cele micĭ (*modicæ refectiones*) precum sunt: tencuirea părelţilor, reînoirea ulucilor, prefacerea uşelor, sobelor, duşamelelor, şi în fine, toate reparaţiile care nu intră în categoria reparaţiilor celor marĭ (Art. 545, 546) (veḑĭ Tom. II. p. 609 urm.), fiind considerate ca o sarcină a fructelor, orĭ care ar fi causa care le ar fi produs, fie chiar vechimea sau casul fortuit (V. Tom. II. p. 611), sunt ca atare în sarcina descendentuluĭ donatar, ca unul ce a dobândit proprietatea fructelor până în ḑiua deschidereĭ moştenireĭ. [2]) (Art. 762.)

Reparaţiile marĭ sunt în sarcina moştenitorilor care au drept la raport. Art. 546 şi 766.

Cât pentru reparaţiile cele marĭ, precum ar fi repararea zidurilor celor marĭ şi al boltelor, restabilirea grinḑilor şi a acoperişuluĭ întreg etc. pe care art 545 şi 546 le pun în sarcina proprietaruluĭ, ele vor privi moştenirea, întru cât n'ar fi ecsesive (veḑĭ *suprà*, p. 541, nota 4), pentru că ele au împedicat imobilul de a cădea în ruină, şi pentru că ele ar fi fost făcute de însuşĭ defunctul, dacă el n'ar fi dăruit imobilul. Donatarul care a făcut decĭ aceste cheltuelĭ n'a făcut de cât să avanseze banĭ, pentru care el remâne creditor, *quatenùs propriæ pecuniæ pepercit.* [3])

Descendentul donatar va avea drept la aceste cheltuelĭ, chiar dacă reparaţiile marĭ făcute de dênsul s'ar fi nimicit în urmă prin caz fortuit sau forţă majoară. [4])

---

[1]) Această distincţiune este făcută de toţĭ autorĭĭ. Veḑĭ Laurent. XI. 15. Demolombe. XVI. 494. Mourlon. II. 416. Ducaurroy. II. 728. Aubry et Rau. V. § 634, p. 337, nota 14. Toullier. D. II. 501. Duranton. VII. 385. Demante. III. 197 bis, II. Arntz. II. 1561. Marcadé. III. 355.

[2]) Veḑĭ *suprà*, p. 511 urm.—Numaĭ reparaţiile de întreţinere care ar fi fost făcute de cătră donatar ca *negotiorum gestor*, în urma deschidereĭ moştenireĭ, vor fi în sarcina acesteĭ moşteniriĭ, pentru că din acel moment el trebue să restitue fructele. Mourlon. II. 416.

[3]) Demolombe. XVI. 494. Laurent. XI. 15.—Donatarul este însă obligat la facerea acestor reparaţiunĭ, pentru că el trebue se vegheze la conservarea lucruluĭ, de unde resultă că el, dacă nu le va fi făcut, va fi responsabil cătră moştenire conform Art. 767. Veḑĭ *infrà*, p. 544, n. 2.

[4]) Laurent. XI. 15. Demolombe. XVI. 494. Mourlon. II. 416. Demante. III. 197 bis, IV, *in fine*. Pothier. *Succes*. Cap. 4, Art. 2, § 7.

Sumele datorite de moştenire descendentuluĭ donatar pentru cheltuelele utile şi reparaţiile marĭ nu vor produce însă dobândă de drept din ḑiua deschidereĭ moştenireĭ, după cum susţin unĭĭ, ci numaĭ din ḑiua cereriĭ în judecată. [1]) (Art. 1088.)

Dreptul donataruluĭ la dobândă. Controversă.

Cât pentru cheltuelele voluptuarie pe care donatarul le a făcut pentru plăcerea şi desfătarea sa personală, el nu va avea drept la nicĭ o indemnitate, pentru că ele nu sporesc valoarea fonduluĭ nicĭ profită moştenireĭ, ci numaĭ aceluĭ care le a făcut. El va putea decĭ, ca şi usufructuarul, să rădice oglinḑile, tablourile şi celelalte ornamente aşeḑate pe fond, dacă aceasta se poate face fără nicĭ o vătămare, *sine detrimento rei*, pentru că altfel comoştenitoriĭ seĭ s'ar îmbogăţi în detrimentul luĭ. [2]) (Art. 539.)

Cheltueliĭ voluptuarie.

Donatarul n'ar putea, de asemene, cere nicĭ o despăgubire, de câte oriĭ valoarea imobiluluĭ ar fi sporit fără nicĭ o cheltueală din partea luĭ, de esemplu, prin aluviune (Art. 495 urm. 535), prin deschiderea unuĭ drum pe lângă imobil, sau prin alte împrejurăriĭ independente de voinţa luĭ. [3])

Sporirea valoreĭ imobiluluĭ independent, de voinţa donataruluĭ.

Omul fiind obligat a repara oriĭ ce daună causată altuia prin faptul, culpa sau negligenţa sa (Art. 998, 999), urmează de la sine ca descendentul donatar supus raportuluĭ este responsabil de toate stricăciunile aduse imobiluluĭ şi chiar mobilelor corporale (Art. 772) prin faptul, culpa sau negligenţa sa, şi aceasta în toate casurile, fie că raportul să face în natură, fie prin luare maĭ puţin. (Art. 766.) (Duranton. VII. 387.)

Respunderea donataruluĭ pentru deteriorarea adusă imobiluluĭ. Art. 767.

Dacă legiuitorul prevede anume responsabilitatea donataruluĭ, aceasta este pentru ca nu cum-va să se creadă că dreptul de proprietate dobândit asupra imobiluluĭ dăruit (Art. 801) îl autorisă să'l desfiinţeze. (Art. 480.) Donatarul, în adevĕr, a devenit proprietarul imobiluluĭ,

---

Cheltuelele utile şi acele făcute cu ocasia reparaţiilor marĭ (Art. 546) se deduc din valoarea imobiluluĭ când raportul se face prin luare maĭ puţin, *fit detractio*, după cum se esprimă L. 1 § 1. Dig. Lib. 37. Tit. 7.—Ear când raportul se face în natură, comoştenitoriĭ descendentuluĭ donatar remân datorĭ către dênsul cu sumele cheltuite, pentru care el poate esercita dreptul de retenţie după Art. 771. Comp. Marcadé. III. 356.

[1]) Laurent. XI. 21. Veḑĭ şi *infrà*, p. 544, 545.—*Contrà*. Arntz. II. 1561. Duranton. VII. 390. Demolombe. XVI. 446. Aubry et Rau. V. § 634. p. 338. Comp. Cas. Fr. şi C. Toulouse. D. P. 77. 1. 278. D. P. 78. 2. 166. Descendentul donatar datoreşte însă comoştenitorilor seĭ de drept fructele şi dobênḑile lucruluĭ supus raportuluĭ încă din ḑiua deschidereĭ moştenireĭ. (Art. 762.) Laurent. X. 631. Demolombe XVI. 448. Veḑĭ şi *suprà*, p. 513.

[2]) Marcadé. III. 355. Demolombe. XVI. 496. Laurent. XI. 18. Mourlon. II. 416. Arntz. II. 1561. Ducaurroy. II. 728. Pothier. *Succes*. Cap. 4, Art. 2, § 7. Chabot, Art. 861, No. 2.

[3]) Laurent. XI. 14. Demolombe. XVI. 492. Ducaurroy. II. 728. Marcadé. III. 355.

însă sub condițiunea de a face raportul, la cas de a veni la moștenirea dăruitorului; el nu poate deci să facă nimic în contra interesului comoștenitorilor sei, și dacă el a făcut ceea ce nu se cade, este just ca el să fie responsabil. [1])

El este responsabil nu numai de stricăciunile pricinuite prin culpa sa *in committendo* (Art. 998) și prin negligența, *lenivirea sau nepurtarea sa de grijă*, după cum se esprimă Art. 1018 din codul Calimach (*culpa in ommittendo*) (Art 999), [2]) dar încă și de acele causate prin fapta sa sau a representanților sei, chiar dacă n'ar esista nici o culpă, și dacă faptul din care ar resulta daune ar fi esercițiul unui drept. [3])

El va respunde deci de toate stricăciunile causate prin faptul, culpa sau negligența sa până la concurența scăderei în valoare a imobilului *în momentul deschiderei moștenirei*. [4])

De când donatarul datorește dobânzi? Controversă.

Descendentul nu va plăti însă dobânzi pentru sumele datorite de dênsul, la caz de degradarea imobilului, din ziua deschi-

---

[1]) Demolombe. XVI. 498. Duranton. VII. 387.—Această soluție era admisă atât la Romani (L. 2 § 2. Dig. Lib. 37. Tit. 6), cât și în codul Calimach. (Art. 1018, citat *suprà*, p. 524, nota 3.)

Casuri de negligență a donatarului.

[2]) De esemplu, donatarul a lăsat să se împlinească prescripția, fără a o întrerupe (Art. 1863 urm.), sau n'a făcut reparațiile cele mari (Art. 546), pentru care el are drept la despăgubire după Art. 766.

Deosebire între donatarul supus raportului și usufructuarul în privința reparațiilor celor mari.

Donatarul este deci obligat a face reparațiile mari spre a împedica imobilul de a peri sau de a se strica, pentru că el este dator a veghea la conservarea lucrului dăruit pe care știe că are să'l aducă în natură, la caz de a veni la moștenirea dăruitorului, pe când usufructuarul nu va avea nici o respundere pentru degradarea imobilului din causa lipsei acestor reparațiuni, căci el se găsește în fața nudului proprietar care e dator să vegheze la conservarea lucrului seu. (Art. 545.) Comp. Laurent. XI. 20. Duranton. VII. 387. Aubry et Rau. V. § 634, p. 338, nota 16. Chabot. Art. 893, No. 2. Bonachi. III. p. 305.

[3]) Astfel, respunderea către comoștenitori ar avea loc în caz când raportul, în loc de a se face de însuși donatarul, s'ar face de un copil ca representant al tatălui seu, care în necunoștința darului făcut autorului seu, ar fi micșorat într'un mod oare care valoarea bunurilor dăruite. (Comp. Art. 1102 și 1156.) Ducaurroy. II. 730. Demolombe. XVI. 488 bis.

Degradarea imobilului fără faptul donatarului.

Dacă degradarea sau depreciarea imobilului n'a provenit din fapta donatarului sau a representanților sei, ci din întâmplare, n'are cine respunde, și moștenirea va suferi paguba, căci prin desființarea donațiunei, imobilul este presupus că n'a eșit din patrimoniul defunctului. Se va aplica deci macsima: *res perit domino*. Laurent. XI. 20. Demolombe. XVI. 492. Marcadé. III. 355, *in fine*.

[4]) Mourlon. II. 418 bis. Bonachi. III. p. 304.—Dacă raportul se face în natură, donatarul va datori suma cu care imobilul a scăzut în valoare; dacă el se face prin luare mai puțin, se adauge la valoarea imobilului suma care corespunde cu deteriorarea sau degradarea lui. Marcadé. III. 356. Arntz. II. 1561. Demante. III. 197, p. 298.

dereĭ moştenireĭ, ci numaĭ din ḑiua pornireĭ acţiuneĭ în raport din partea comoştenitorilor care au drept la acest raport. [1]) (Art. 1088.)

Când imobilul supus raportuluĭ a fost înstrăinat de către donatar, în care caz, raportul se face prin luare maĭ puţin (Art. 765), îmbunătăţirele sau stricăciunele emanate de la acel care l'a dobândit, se regulează tot conform Art. 766, 767, ca şi cum ele ar emana de la donatar (Art. 768), căcĭ donatarul n'a schimbat prin transmiterea proprietăţeĭ posiţia în care el se găsea faţă cu comoştenitoriĭ seĭ. Vênḑarea fiind, în adevĕr, faţă cu comoştenitoriĭ donataruluĭ *res inter alios acta*, este just ca acest din urmă, care remâne debitor al imobiluluĭ, să respundă de faptele representantuluĭ seu, adecă a dobânditoruluĭ aceluĭ imobil. Înstrăinarea imobiluluĭ supus raportuluĭ. Art. 768.

Tot pentru aceleaşĭ motive, comoştenitoriĭ donataruluĭ vor trebui, la rêndul lor, să ţină în samă descendentuluĭ donatar îmbunătăţirile aduse imobiluluĭ de către noul dobânditor, ca şi cum ele ar emana de la însuşĭ donatarul.

Remâne însă bine înţĕles că, în acest caz, socotelele îmbunătăţirilor şi a stricăciunelor nu sunt privitoare de cât la raporturile dintre donatar şi comoştenitoriĭ seĭ, neputênd nicĭ să folosească, nicĭ să păgubească pe cel de al treile dobânditor al imobiluluĭ. [2])

Despre dreptul de retenţie al descendentuluĭ donatar.

Art. 771.—Coeredele (*descendentul*) care raportează imobilul în natură poate să reţină posesiunea (adecă *să deţină imobilul*) până la plata efectivă a sumelor ce-ĭ sunt datorite pentru cheltueli sau ameliorăţiunĭ. (Art. 509, 766, 1322, 1323, 1377, 1444, 1619, 1694, 1700, 1846 § 2 C. C. Art. 867 C. Fr.)

Descendentul care raportează un imobil în natură [3]) este liber, dacă el voeşte, [4]) să reţină imobilul ca un fel de amanet, *jure*

[1]) Laurent. XI. 21.—*Contrà.* Duranton. VII. 390. Arntz. II. 1561. După aceştĭ autorĭ, descendentul ar datori dobânḑile precum ar avea drept la ele pentru impensele utile şi necesare de drept din ḑiua deschidereĭ moştenireĭ. Veḑĭ şi *suprà*, p. 543.

[2]) Aubry et Rau. V. § 634, *in fine.* Arntz. II. 1561, *in fine.*—Astfel, cel de al treile care a dobândit imobilul fiind proprietar irevocabil poate să'l strice fără a da nimăruĭ sama de fapta sa. (Art. 480.) Tot astfel, el n'are de la cine să ceară despăgubire pentru îmbunătăţirile aduse lucruluĭ seu. In adevĕr, el fiind şi remânênd proprietar, lucrările de conservare sau de îmbunătăţire făcute de dênsul îl privesc numaĭ pe dênsul. Laurent. XI. 29.

[3]) La raportul prin luare maĭ puţin, dreptul de retenţie n'are loc, pentru că el se esercită numaĭ asupra imobiluluĭ, şi atuncĭ nu se datoreşte imobilul, ci valoarea luĭ în momentul deschidereĭ moştenireĭ. (Art. 765.)

[4]) Donatarul ar putea decĭ să renunţe la dreptul de retenţie, fără a

quodam pignoris (Art. 1685 urm.), până la plata reală sau efectivă [1]) a sumelor ce'ĭ sunt datorite de către comoştenitoriĭ seĭ pentru cheltuelele *necesare* şi pentru acele *utile* (Art. 766) pe care Art. 771 le numeşte de astă dată *ameliorațiuni*.

Această garanție pe care legea o conferă descendentuluĭ donatar este justă şi echitabilă, pentru că ambele obligațiunĭ, atât acea a descendentuluĭ de a raporta imobilul, cât şi acea a comoştenitorilor seĭ de a-ĭ plăti cheltuelele făcute pentru conservarea aceluĭ imobil sunt reciproce şi derivă din aceeaşĭ causă. [2])

Ambele obligațiunĭ fiind decĭ corelative, cât timp una din părțĭ nu'şĭ a esecutat îndatorirea ce'ĭ impune legea, celaltă nu poate fi silită a esecuta pe a sa.

Deținerea imobiluluĭ nu implică dobândirea proprietățeĭ fructelor.

Din faptul că în Art. 771 se prevede că donatarul are facultatea de a reținea *posesiunea* imobiluluĭ, n'ar trebui să conchidem că el ar dobândi proprietatea fructelor căcĭ cuvêntul posesiune nu este luat aci în sensul seu propriu, întrebuințat în Art. 485 şi 486, ci însemnează *deținerea* imobiluluĭ. (Art. 1846 § 2.)

Donatarul va trebui decĭ să restitue fructele percepute în urma deschidereĭ moştenireĭ (Art. 762), pentru că ele aparțin proprietaruluĭ (Art. 483), în specie comoştenitorilor seĭ. [3])

Compensarea fructelor cu dobânḑile sumelor datorite donataruluĭ. Controversă.

Unĭĭ autorĭ admit compensarea acestor fructe cu dobânḑile sumelor ce moştenitoriĭ ar datori donataruluĭ pentru cheltuelele făcute de dênsul; [4]) însă şi această părere este inadmisibilă; 1° pentru că indemnitățile datorite donataruluĭ de către comoştenitoriĭ seĭ n'ar putea să producă dobânḑĭ de cât în puterea uneĭ convențiunĭ sau a uneĭ hotărîrĭ judecătoreştĭ (veḑĭ *suprà*, p. 543 şi 544, 545): şi 2° pentru că nicĭ un tecst de lege nu admite asemene compensare, care în specie, ar fi chiar nedreaptă, de vreme ce ambele valorĭ nu sunt egale. (Laurent. XI. 19.) V. şi *suprà*, p. 513.

Casurile în care dreptul de retenție este admis.

Legiuitorul a maĭ admis acest drept de retenție şi în alte casurĭ, şi anume, în Art. 509, 1322, 1323, 1377, 1444, 1618, 1619, 1694 şi 1700 C. C., precum şi în Art. 590 din noul cod comercial (643 cod. com. vechiŭ.) Naşte însă întrebarea dacă acest

---

perde prin aceasta dreptul seu la despăgubire. (Art. 1139.) Demolombe. XVI. 504. Ducaurroy. II. 734.

[1]) Donatarul n'ar maĭ putea decĭ să oprească în mânele sale imobilul în urma plățeĭ sumelor datorile luĭ de către comoştenitoriĭ seĭ.

Dreptul Roman.

[2]) De aceea, dreptul de retenție era admis şi la Romanĭ. Veḑĭ L. 14 § 1. Dig. Lib. 10. Tit. 3;—L. 56 § 3. Dig. Lib. 23. Tit. 3.—Instit. § 30. Lib. 2. Tit. 1.—Veḑĭ şi L. 65. Pr. Dig. Lib. 6. Tit. 1.—In privința codului Calimach, veḑĭ Tom. II. p. 467, nota 1.

[3]) Laurent. XI. 19. Demolombe. XVI. 504. Demante. III. 200 bis, II. Duranton. VII. 390. Aubry et Rau. V. § 634, p. 338, nota 18. Veḑĭ şi *suprà*, p. 513.

[4]) Demolombe, Duranton, Demante, *loco suprà cit.* în nota 3.

drept special poate fi admis și în alte casurĭ, sau dacă el trebuește strict mărginit la casurile anume prevĕḑute de lege? Veḑĭ Tom. II, p. 467, tecst și nota 2, p. 484, tecst și nota 3, p. 510, tecst și nota 1, p. 615, în notă etc. unde se arată controversa.

Despre casul prevĕḑut de Art. 770.

Art. 770 nu este aci la locul seu, căcĭ el ocupându-se de casul când ascendentul a dat descendentuluĭ seu un imobil *cu dispensă de raport*, nu are în vedere un caz de raport, ci un caz de reducțiune. De aceea, îl vom esplica la locul cuvenit. (Art. 847 urm.)

SECȚIUNEA III.

Despre plata datoriilor și a sarcinelor moștenireĭ și despre separația de patrimoniĭ. [1])

După ce legiuitorul s'a ocupat în cele dintăĭ două secțiunĭ despre împărțirea activuluĭ moștenireĭ, el se ocupă în secția de față despre împărțirea pasivuluĭ.

Pasivul cuprinde datoriile sau obligațiunile defunctuluĭ și sarcinele moștenireĭ (Art. 774, 777), adecă obligațiunile care n'au luat naștere de cât în urma morțeĭ luĭ *de cujus, quœ ab herede cœperunt* (L. 40. Dig. Lib. 44 Tit. 7), precum sunt cheltuelele de înmormêntare și celelalte cheltuelĭ necesare pentru conservarea și lichidarea drepturilor respective ale comoștenitorilor, tot o dată și cheltuelele făcute cu ocasiunea punereĭ peceților, facereĭ inventaruluĭ, espertisăreĭ avereĭ etc. [2]) (Art. 708, 723, 919.) Ce cuprinde pasivul moștenireĭ? Datoriĭ.—Sarcinĭ.

Și legatele se consideră ca o sarcină a moștenireĭ, însă legiuitorul se ocupă despre plata lor, în titlul următor. (Art. 902.) Legate. Art. 902.

Divisiunea creanțelor și a datoriilor.

Legiuitorul vorbește în secția de față numaĭ despre divisiunea

[1]) Deși rubrica secțiuneĭ de față este intitulată în cod numaĭ *despre plata datoriilor*, ceea ce cuprinde și sarcinele moștenireĭ (Art. 774), totuși ea se maĭ ocupă încă și despre dreptul ce creditoriĭ moștenireĭ au de a cere separația de patrimoniĭ (Art. 781 urm.) și despre dreptul de intervenție la împărțeală al creditorilor moștenitorilor. (Art. 785.) Această rubrică, astfel cum se găsește redactată în cod nu este decĭ esactă. De aceea, am redactat-o astfel cum ea trebue să fie Inesactitatea rubriceĭ.

[2]) Demolombe. XVII. 3. Laurent. XI. 55. Arntz. II. 1575. Ducaurroy. II. 738. Mourlon. II. 430, nota 2. Bonachi. III. p. 320.

Trebue însă să observăm că sarcinele se plătesc înaintea datoriilor și că legiuitorul acordă un privilegiŭ sau precădere acelora care le au platit. (Art. 1729 § 1 și 2.)

datoriilor (Art. 777), însă din Art. 1060 resultă că nu numaĭ datoriile, dar şi creanţele defunctuluĭ sunt de drept împărţite între comoştenitoriĭ seĭ.

1° Divisiunea creanţelor. (Art. 1060.)

Bunurile corporale ale defunctuluĭ sunt indivise şi remân supuse operaţiuneĭ materiale a împărţeleĭ, pe când bunurile incorporale, adecă atât creanţele cât şi datoriile susceptibile de divisiune sunt din contra împărţite de drept prin voinţa legiuitoruluĭ între moştenitoriĭ creditoruluĭ şi aceĭ a debitoruluĭ, soluţiune care se găseşte în monumentele cele maĭ vechĭ ale dreptuluĭ Roman. [1])

Moartea creditoruluĭ are decĭ de efect împucătăţirea creanţelor sale chiar ipotecare, pentru că indivisibilitatea ipotecеĭ (Art. 1746) nu împedecă divisiunea creanţeĭ. [2]) Până atunci ele erau indivisibile; de la moartea luĭ însă, esistă atâte creanţe şi atâţĭ creditorĭ câţĭ sunt moştenitorĭ, şi fie care din eĭ nu poate cere plata creanţeĭ, după cum nu poate fi obligat la plata datorieĭ, de cât până la concurenţa părţeĭ sale de moştenire, de unde resultă următoarele consecinţĭ:

Consecinţele care resultă din divisibilitatea creanţelor.

1° Fie care din moştenitorĭ poate să cedeze altuia partea ce el are din creanţele defunctuluĭ.

2° Debitorul defunctuluĭ se va libera plătind fie căruĭ din moştenitorĭ partea ce i se cuvine din creanţele moştenireĭ, fără a putea însă plăti întegralitatea datorieĭ sale numaĭ unuia din moştenitorĭ, pentru că creditorul nu poate să primească de cât ceea ce i se datoreşte.

3° Dacă unul din moştenitoriĭ creditoruluĭ defunct este debitor personal al debitoruluĭ moştenireĭ, şi dacă ambele datoriĭ se

---

[1]) „*Nomina inter heredes pro portionibus hereditariis ercta cita sunto.*“ (L. celor 12 tabule, tab. 5.)—„*Ea, quæ in nominibus sunt, non recipiunt divisionem; sed ipso jure in portiones hereditarias ex lege 12 tabularum divisa sint.*“ (L. 6. Cod. Lib. 3. Tit. 36.) Veḑĭ şi L. 2. Cod. Lib. 4. Tit. 16.

[2]) Laurent. X. 213 şi XI. 46. Demolombe. XXVI. 560. Larombiere. *Oblig.* II. Art. 1221, No. 4. Mourlon. II. 446, 6° şi 1295. Cas. Fr. D. P. 48. 1. 49.—Dacă moştenitorul detentor al imobiluluĭ ipotecat sau numaĭ a uneĭ părţĭ din acel imobil poate fi urmărit pentru întreaga creanţă ipotecară, deşi el datoreşte numaĭ o parte din ea, aceasta nu este ca debitor, ci ca *detentor* al imobiluluĭ (Art. 1792), ipoteca fiind indivisibilă. (Art. 1746.) Laurent. XVII. 407. Demolombe. XXVI. 560.—Decĭ dacă creditorul ar lăsa la o parte *acţiunea ipotecară* şi ar reclama pe calea de *acţiune personală*, el n'ar putea să ceară de la detentorul imobiluluĭ de cât partea ce el este obligat a plăti în calitatea sa de moştenitor. Mourlon. II. 1295. Demolombe. XXVI. 560.

pot compensa, compensația va stânge creanța sa până la concurența sumeĭ datorită de dênsul. (Art. 1143.)

4° Creditoriĭ personalĭ a unuia din moștenitorĭ pot să poprească în mânele debitoruluĭ moștenireĭ sumele ce eĭ au să iee de la moștenitor, și să facă, prin urmare, ca aceste sumĭ să se plătească lor până la concurența sumeĭ cuvenită din creanțele succesiuneĭ moștenitoruluĭ, debitorul lor. [1]) (Art. 974 C. C. și 455 urm. Pr. Civ.)

Divisiunea creanțelor nu le împedică de a fi cuprinse în împărțeală, și ele vor fi cuprinse cele maĭ multe orĭ, căcĭ Art. 741 voește că, la formarea și compunerea loturilor, să se dee în fie care parte, pe cât se poate, aceeașĭ cantitate de mobile, *de drepturĭ sau de creanțe* de aceeașĭ natură și valoare. Naște însă întrebarea cum se va concilia, în asemene caz, Art. 786, după care împărțeala tuturor bunurilor, prin urmare și a creanțelor este declarativă de proprietate, cu Art. 1060 care divide creanțele de drept înainte de orĭ ce împărțeală? Cestiunea este complicată și a dat loc la nenumărate dificultățĭ. (Veḑĭ *infrà*, esplic. Art. 786.) Combinarea Art. 786 cu Art. 1060.

2° Divisiunea datoriilor. (Art. 777, 1060.)

Datoriile defunctuluĭ care nu sunt indivisibile nicĭ prin obiectul lor (Art. 1057), nicĭ prin voința părților contractante (Art. 1058), sunt, ca și creanțele sale, de drept împărțite prin voința legiuitoruluĭ între moștenitorĭĭ seĭ înainte de operațiunea materială a împărțeleĭ, așa în cât fie care moștenitor poate fi urmărit de cătră creditorĭĭ moștenireĭ, și înainte de împărțeală, în proporțiune cu partea sa ereditară. [2]) (Art. 777, 1060.)

Escepțiunĭ la principiul divisibilitățeĭ datoriilor între moștenitorĭ. Casurĭ în care moștenitorĭĭ sau unul din eĭ pot fi urmăriți pentru totalitatea uneĭ datorĭĭ divisibile. (Art 1061.)

Cu toate că datoriile sunt, după cât am vĕḑut, divisibile între moștenitorĭĭ debitoruluĭ (Art. 777, 1060), totuși Art. 1061 prevede *treĭ* [3]) casurĭ în care fie care moștenitor va putea fi silit

[1]) Comp. Aubry et Rau. V. § 635. Laurent. XI. 45-48. Demolombe. XVII. 294. Veḑĭ și Cas. Fr. D. P. 67. 1. 196 și D. P. 64. 1. 477.

[2]) Moștenitorul care ar fi creditorul personal al creditoruluĭ defunctuluĭ, va putea, când va fi apucat pentru partea sa de datorie, să opue compensația, dacă, bine înțĕles, ambele creanțe sunt compensabile. (Art. 1143 urm.) Veḑĭ *suprà*, p. 548, 549.

[3]) Art. 1221 din codul francez maĭ admite încă două escepțiunĭ la principiul divisiuneĭ datoriilor între moștenitorĭ, escepțiunĭ care cu drept cuvênt s'au eliminat atât în tecstul nostru (1061) cât și în Art. 1205 din codul Italian. Veḑĭ la titlul obligațiilor esplic. Art. 1061.

a plăti datoriile peste partea sa ereditară, şi anume: 1° când această datorie are de obiect un corp cert şi determinat nu numaĭ în specie, dar şi în individualitatea sa, *in ipso individuo*, şi când acest corp a căḑut prin efectul împărţeleĭ în partea unuia din moştenitorĭ, puţin importă causa în virtutea căreia defunctul datorea acest corp; 2° când titlul constitutiv al datorieĭ sau un titlu posterior, fie el o convenţiune [1]) orĭ un testament, însărcinează numaĭ pe unul sau pe maĭ mulţĭ din moştenitorĭ cu esecutarea întregeĭ obligaţiunĭ, în care caz, moştenitorul care a plătit întreaga datorie va avea recurs în contra celorlalţĭ comoştenitorĭ, ca şi în casul întâĭ, pentru a'ĭ face să restitue ceea ce el a plătit peste partea sa ereditară; [2]) 3° când resultă sau din natura obligaţiuneĭ, sau din acea a lucruluĭ ce ea are de obiect, sau din scopul ce părţile 'şĭ au propus prin contract că ele au avut intenţiunea ca datoria să nu poată fi plătită în parte. In aceste casurĭ, fie care din moştenitoriĭ debitorĭ poate fi urmărit şi trebue să fie condamnat pentru datoria întreagă, [3]) remânêndu'ĭ recurs în contra celorlalţĭ.

Această dispositie întunecoasă estrasă tecstual din Pothier (*Oblig.* 315 urm.) cuprinde toate casurile în care intenţia părţilor a fost ca obligaţiunea să nu poată fi plătită în parte. Dumoulin numea obligaţia, în asemene caz, *individuum solutione tantum.*

Datoria se va maĭ plăti încă de moştenitor peste partea sa

---

[1]) Demolombe. XXVI. 571, 572. Marcadé. IV. 641. Mourlon. II. 1298. Larombiere. *Oblig.* II. Art. 1221, No. 21. C. Douai. D. P. 51. 2. 133.—La Romanĭ, din contra, stipulaţiunea prin care debitorul convenea cu creditorul că numaĭ unul din moştenitorĭ să fie însărcinat cu plata datoriilor era inutilă. (L. 56 § 1. Dig. Lib. 45. Tit. 1.) Se putea însă însărcina *prin testamant* pe unul din moştenitorĭ cu plata întregeĭ datorĭĭ, sub condiţiune ca legitima acestuia să remâe intactă. (L. 20 § 5. Dig. Lib. 10. Tit. 2.)

[2]) Nu trebue să confundăm casul în care unul din moştenitorĭ ar fi fost însărcinat să esecute obligaţiunea cu casul în care el ar fi fost însărcinat *cu însuşĭ obligaţiunea*, căcĭ, în casul întâĭ, el plătind şi partea celorlalţĭ moştenitorĭ, trebue să aibă recurs în contra lor, pe când în casul de al doile, adecă când este însărcinat cu însuşĭ obligaţia, el, plătind'o, nu face de cât să'şĭ achite o datorie, şi prin urmare, n'are nicĭ un recurs în contra comoştenitorilor seĭ. Larombière. *Oblig.* II. Art. 1221, No. 22. Duranton. XI. 292. Aubry et Rau. III. § 301, nota 34.—Unul din moştenitorĭ n'ar putea să fie însărcinat *cu însuşĭ obligaţia* prin *convenţie*, ci numaĭ prin testament. Demolombe. XXVI. 571. Mourlon. II. 1298. Laurent. XVII. 416.

[3]) In acest caz, ca şi în acel prevĕḑut de punctul al 2-le de sub Art. 1061, moştenitorul urmărit pentru întreaga datorie nu poate să pue în causă pe comoştenitoriĭ seĭ pentru a face să se dividă condamnaţiunea. El va trebui deci să plătească toată suma, şi apoĭ să esercite recursul seu contra comoştenitorilor pentru care a plătit. Aubry et Rau. III. § 301, nota 35 şi 42.—*Contrà.* Duranton. XI. 297.

ereditară, când ea este solidară (Art. 1039 urm.) sau indivisibilă (Art. 1062, 1063, 1065) şi ipotecară (Art. 778 şi 1792.)

Despre plata datoriilor şi a sarcinelor moştenireĭ şi despre contribuirea la datoriĭ.

Art. 774 prevede că comoştenitoriĭ *contribuesc* la plata datoriilor şi a sarcinelor succesiuneĭ, fie care în proporţiune cu partea sa ereditară, ear Art. 777 prevede că comoştenitoriĭ *plătesc* datoriile şi sarcinele moştenireĭ, fie care în proporţiune cu partea sa de succesiune. La prima vedere s'ar părea că aceste două tecste se repetă unul pe altul, şi că unul din ele ar fi deprisos. Deosebire între plata datoriilor şi contribuirea la datoriĭ. Art. 774, 777.

Cu toate aceste, ambele tecste îşĭ au raţiunea lor de a fi, pentru că Art. 777 are în vedere *obligaţiunea de a plăti* datoriile, ear Art. 774 *contribuţiunea la datoriĭ. Plata datoriilor* este privitoare la raporturile dintre moştenitorĭ cu creditoriĭ succesiuneĭ, pe când *contribuţiunea* regulează relaţiunile dintre moştenitorĭ între eĭ.

Această distincţiune nu este lipsită de interes, căcĭ creditoriĭ defunctuluĭ putênd, în unele casurĭ, să urmărească pe moştenitorĭ pentru întreaga datorie, de esemplu, în caz de solidaritate sau nedivisibilitate a obligaţiuneĭ (Art. 1039 urm. 1061, 1063 urm.) şi în caz când datoria este ipotecară (Art. 778), moştenitoriĭ care au plătit peste partea lor contributorie au recurs contra celorlalţĭ comoştenitorĭ pentru a face ca fie care să contribuească la plata sarcinelor şi a datoriilor în proporţiune cu partea ce i se cuvine din activul moştenireĭ. [1] Interesul distincţiuneĭ.

Aşa dar, Art. 777 este relativ la raporturile dintre moştenitorĭ şi creditoriĭ moştenireĭ, ear Art. 774 la raporturile dintre moştenitorĭ între eĭ.

Despre plata datoriilor şi a sarcinelor moştenireĭ.—Raporturile dintre moştenitorĭ şi creditoriĭ moştenireĭ.

Art. 777.—Coereḑiĭ plătesc datoriile şi sarcinele succesiuneĭ, fie care în proporţiune cu partea sa ereditară. (Art. 316, 774 urm. 893, 896, 897, 902, 909, 934, 1060, 1061, 1387, 1729 C. C. Art. 873 C. Fr.)

Toţĭ moştenitoriĭ universalĭ, regulaţĭ sau neregulaţĭ, fie chiar sub beneficiŭ de inventar, [2] vină eĭ la moştenire *jure proprio* sau

[1] Laurent. XI. 62 şi Ante-proiect. III. p. 618. Mourlon. II. 430. Marcadé. III. 378. Arntz. II. 1574. Demante. III. 204. Aubry et Rau. V. § 635 bis, p. 348.—Veḑĭ însă Demolombe (XVII. 11 urm.), după care această distincţiune n'ar mai avea astăḑĭ nicĭ o însemnătate.

[2] Beneficiul de inventar nu face deci nicĭ un obstacol la divisiunea datoriilor (Art. 777 şi 1060) între moştenitoriĭ debitoruluĭ şi modul de acceptare al moştenireĭ nu schimbă întru nimic partea de da- Deosebire între moştenitorul beneficiar şi acel pur şi simplu.

jure representationis, [1]) plătesc datoriile şi sarcinele moştenireĭ, fie care în proporţiune cu partea sa ereditară, *pro portionibus hereditariis*, după cum se esprimă legea 1, Cod. Lib. 4. Tit. 2, sau *in proporzione della loro quota*, după cum se esprimă Art. 1029 din codul Italian, ear nu pentru *partea şi porţiunea lor virilă*, după cum inesact se esprimă tecstul corespunzĕtor francez. Art. 1067 din codul Calimach esprimă aceeaşĭ idee când ţice că fie care moştenitor plăteşte personaliceşte datoriile mortuluĭ *după analogia părţeĭ sale*.

Această regulă se aplică nu numaĭ la casul când moştenitoriĭ succed pe capete sau pe tulpină, dar chiar şi la ipotesa când unul din moştenitoriĭ a transmis altora prin moarte partea sa de moştenire. [2]) (Art. 692.)

Insolvabilitatea unuia sau altuia din moştenitoriĭ nu aduce nicĭ o modificare acestuĭ princip, aşa încât, cu toate că uniĭ din

---

toriĭ pe care moştenitorul este ţinut a o plăti. Esistă însă o deosebire însemnată între moştenitoriĭ care au primit moştenirea sub beneficiŭ de inventar şi aceĭ care au primit-o pur şi simplu, căcĭ, pe când ceĭ dintâĭ nu sunt ţinuţĭ de cât până la concurenţa bunurilor primite, *intra vires emolumenti* (Art. 713), ceĭ de al doile plătesc din contra toate datoriile *ultra vires*, adecă în infinit, şi peste folosul ce eĭ trag din moştenire. Astfel, dacă presupunem că eu am murit lăsând doĭ copiĭ şi o avere de 24,000 leĭ, ear 12,000 leĭ datoriĭ, copilul care a primit moştenirea sub beneficiŭ de inventar nu va plăti de cât 6000 leĭ, pentru că aceasta este partea sa de moştenire, pe când copilul care a primit moştenirea pur şi simplu va putea fi urmărit de creditoriĭ meĭ pentru întreaga datorie de 12,000 leĭ, tără ca el să fie responsabil de perderea suferită de creditor prin acceptarea beneficiară care mărgineşte la 6000 leĭ obligaţiunea celuilalt copil. Mourlon. II. 442. Laurent. X. 93. XI. 64. Demolombe. XV. 169, 170. Veţĭ şi autorităţile citate *pro* şi *contra supră*, p. 389, nota 2. Curtea din Caen hotărîse contrariul, însă această decisie a fost casată. (D. P. 57. 1. 295.)

[1]) Astfel, dacă presupunem că defunctul a lăsat ca moştenitoriĭ doĭ fraţĭ şi patru nepoţĭ care vin la succesiune ca representanţiĭ unuĭ alt frate mort înaintea luĭ *de cujus*, fie care din ceĭ doĭ fraţĭ în viaţă luând a treia parte din moştenire va plăti a treia parte din datoriĭ, ear fie care din ceĭ patru nepoţĭ neluând de cât a patra parte din treimea moştenireĭ vor plăti din datoriĭ o pătrime din acea treime, adecă fie care câte $^1/_{12}$, Demolombe. XVII. 25. Laurent. XI. 64. Toullier D. II (partea II) 514. Duranton. VII. 427. Massé-Vergé. II. p. 426, nota 3. Chabot. Art. 873, No. 4. Aubry et Rau. V. § 636, p. 353.

[2]) Arntz. II. 1576. Aubry et Rau. V. § 636, p. 353. Massé-Vergé. II. p. 427, tecst şi nota 5.

Şi moştenitorul care s'a făcut culpabil de fraudă sau de rea credinţă (Art. 703) va plăti partea luĭ din datoriile defunctuluĭ, cu toate că el nu poate lua nicĭ o parte din obiectele dosite. Veţĭ *supră*, p. 371, unde se arată controversa.

eĭ ar fi devenit insolvabilĭ fie înainte, fie după deschiderea succesiuneĭ, comoştenitoriĭ solvabilĭ nu vor putea fi urmăriţĭ de cât pentru partea lor ereditară. Acesta este unul din inconvenientele principiuluĭ proclamat de Art. 1060. (Veḑĭ însă Art. 779 şi 1053 § 2.) Creditoriĭ care ar fi voit a nu perde o parte din creanţa lor prin insolvabilitatea unuia din moştenitorĭ n'aveau de cât să fie maĭ diligenţĭ şi să ceară punerea peceţilor (Art. 731, 732), precum şi separaţia de patrimoniĭ. [1]) (Art. 781.)

Din cele maĭ sus espuse, precum şi din natura declarativă de drepturĭ a hotărîrelor judecătoreştĭ resultă că, de câte orĭ maĭ multe persoane vor fi condamnate prin aceeaşĭ hotărîre în calitate de comoştenitorĭ, fie care din aceste persoane nu va putea fi obligată în puterea acesteĭ condamnaţiunĭ de cât în proporţiune cu partea sa ereditară. [2])

Principiul că fie care moştenitor nu poate fi urmărit de cătră creditoriĭ moştenitorĭ de cât în proporţiune cu partea sa ereditară suferă escepţiune: 1° când datoria este solidară (Art. 1039 urm.) sau indivisibilă (Art. 1062, 1063, 1065); 2° când datoria e divisibilă însă e de natura acelor despre care se ocupă Art. 1061 (veḑĭ *suprà*, p. 549 urm.); 3° când ea este ipotecară. [3]) (Veḑĭ *infrà*, esplic. Art. 778, p. 556 urm.)

Legatariĭ universalĭ şi cu titlul universal. Art. 775, 893, 896.

Toţĭ moştenitoriĭ universalĭ regulaţĭ sau neregulaţĭ, după cum am vĕḑut maĭ sus, plătesc datoriile defunctuluĭ. Legatariĭ universalĭ şi cu titlul universal (uneĭ fracţiunĭ de moştenire) sunt supuşĭ

---

[1]) Laurent. XI. 64. Demolombe. XVII. 22. Mourlon. II. 441. Aubry et Rau. V. § 636, p. 353. Massé-Vergé. II. p. 427, nota 8. Pothier. *Oblig.* 310. Toullier. D. II (partea II) 532. Duranton. VII. 444. Chabot. Art. 873, No. 6. Veḑĭ şi Curtea din Pau. D. P. 61. 2. 95.

[2]) Aubry et Rau. V. § 636, p. 353. Massé-Vergé. II. p. 430. Curtea Colmar. Répert. Dalloz. *Succes.* 1391, nota 2.— Dacă unul din comoştenitorĭ este creditorul moştenireĭ, creanţa sa se va stânge prin confusie numaĭ în parte pentru suma ce'şĭ datoreşte el însuşĭ (Art. 1154), putênd cere restul de la ceilalţĭ comoştenitorĭ. Chabot. Art. 873, No. 20. Laurent. XI. 64, *in fine*. Aubry et Rau. V. § 636, *loco, cit.* Massé-Vergé. II. § 405, *loco cit.*

[3]) Art. 873 din codul francez şi 1029 din codul Italian corespundĕtorĭ cu al nostru 777 preved anume că moştenitoriĭ plătesc datoriile şi sarcinele moştenireĭ personal în proporţiune cu partea lor, ear *ipotecar pentru tot*, după cum se esprimă şi la noĭ Art. 893 şi 896 în privinţa legatarilor. Deşi aceste cuvinte se vĕḑ eliminate în Art. 777, totuşĭ nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că moştenitorul în a căruĭ lot a căḑut imobilul ipotecat va putea fi urmărit pentru întreaga ipotecă (Art. 1792), deşi el nu datoreşte de cât o parte din ea, pentru că ipoteca este indivisibilă (veḑĭ *suprà*, p. 548, nota 2), remânênduĭ bine înţĕles recurs în contra celorlalţĭ. (Veḑĭ esplic. Art. 778.) Comp. şi Art. 1068 din codul Calimach.

acesteĭ obligaţiunĭ prin aplicaţiunea principiuluĭ că datoriile sunt o sarcină a universalităţeĭ bunurilor. [1]) (Art. 775, 893, 896.)

Legatariĭ singularĭ. Art. 775, 909.

Legatariĭ particularĭ sau singularĭ, adecă a unuĭ obiect anume determinat (Art. 899 urm.) nu plătesc nicĭ o parte din datoriile şi sarcinele moştenireĭ, pentru că aceste sarcinĭ nu lovesc cutare sau cutare bun determinat, ci toată averea defunctuluĭ şi universalitatea bunurilor luĭ. [2]) (Art. 775, 909.)

Donatarĭ. Art. 934.

Cât pentru donatariĭ universalĭ şi cu titlul uniuersal, legea nu'ĭ supune la plata datoriilor de cât în mod implicit. (Art. 934.)

Aşa dar, numaĭ moştenitoriĭ universalĭ sunt obligaţĭ la plata datoriilor, fie că eĭ sunt regulaţĭ sau neregulaţĭ. [3])

Moştenitoriĭ regulaţĭ sau neregulaţĭ plătesc datoriile ultra vires, dacă n'au primit moştenirea sub beneficiu de inventar. Deosebire de la codul francez.

Naşte însă întrebarea : care este întinderea acesteĭ obligaţiunĭ? In Francia, se decide în genere că moştenitoriĭ regulaţĭ singurĭ plătesc datoriile moştenireĭ *ultra vires*, ear că aceĭ neregulaţĭ nu le plătesc de cât până la concurenţa activuluĭ ereditar, chiar dacă n'au recurs la beneficiul de inventar. [4]) Pentru a se face această distincţiune între moştenitoriĭ regulaţĭ şi aceĭ neregulaţĭ se invoacă, pe de o parte, Art. 724 (al nostru 653), după care toţĭ moştenitoriĭ legitimĭ având sezina au obligaţiunea de a plăti *toate* sarcinele moştenireĭ, ear pe de altă parte, împrejurarea că moştenitoriĭ neregulaţĭ nu sunt moştenitorĭ (*héritiers*), ci succed numaĭ bunurilor, de unde resultă că eĭ nu continuă persoana defunctuluĭ. Ambele aceste argumente lipsesc în legislaţiunea noastră. In adevĕr, trebue să observăm 1° că, la noĭ, nu toţĭ moştenitoriĭ au sezina, ci numaĭ ascendenţiĭ şi descendenţiĭ (Art. 653), în cât

---

Locul unde ar trebui aşedat Art. 775.

[1]) Deşi Art. 775 relativ la contribuirea la datoriĭ din partea legatarilor uneĭ fracţiunĭ de moştenire (cu titlul universal) se vede aşedat în secţiunea de faţă, totuşi noĭ îl vom esplica în titlul următor, lângă Art. 893 şi 896, unde e locul seu firesc. Comp. Marcadé. III. 373, *ab initio*.

[2]) Dacă însă imobilul legat ar fi supus uneĭ ipotecĭ, legatarul singular ar fi obligat a plăti datoria ca detentor al imobiluluĭ, remânându'ĭ însă bine înţĕles recurs în contra celorlalţĭ. Marcadé. III. 374.

[3]) In puterea acestuĭ princip, Casaţia Română a decis că Statul ca succesor al averilor monăstireştĭ (L. secularisăreĭ din 17 dechembrie 1863) trebue să ieie asupra'şĭ obligaţiunea de a plăti datoriile contractate de superiorĭĭ lor privitoare la întreţinerea schiturilor. (Bulet. Cas. S-a I, pe 1878, p. 327.)

[4]) Aubry et Rau. V. § 639, p. 383, nota 24. Laurent. XI. 58 urm. Demante. III. 24 bis, IV. Duranton VI. 290. Marcadé. III. 49.

Succesibilul apucat la plata datoriilor autoruluĭ seu trebue să dovedească că a renunţat la moştenirea luĭ dacă voeşte să scape de această plată. Se intervertește deci ordinea probaţiuneĭ când instanţele judecătoreştĭ apără pe un copil de datoriile părinteluĭ seu, sub cuvênt că relamantul nu dovedește acceptaţiunea succesiuneĭ. Cas. Rom. Dreptul pe 1885, No. 35.—Vedĭ însă Cas. Rom. Bulet. S-a I pe 1882, p. 1055, ultimul considerent.

după teoria franceză, numaĭ aceştia ar representa persoana defunctuluĭ, ceea ce este inadmisibil; 2° obligaţia de a plăti datoriile şi sarcinele moştenireĭ nu este legată cu sezina (comp. Art. 653 modificat în această privinţă de la tecstul francez); 3° moştenitoriĭ neregulaţi nu succed numaĭ la bunuri, ca în Francia, ci sunt nişte moştenitoriĭ adevăraţi în puterea cuvêntuluĭ, de unde resultă că, la noĭ, toţi moştenitoriĭ, fie ei regulaţi sau neregulaţi, vor plăti datoriile şi sarcinele moştenireĭ *ultrà vires*, se înţelege în proporţiune cu partea lor ereditară, dacă eĭ n'au primit moştenirea sub beneficiŭ de inventar.

Dacă această părere a găsit partisanĭ în Francia, [1]) ea este cu atât maĭ admisibilă la noĭ, unde, pe lângă cele maĭ sus espuse avem şi Art. 897 (care nu esistă în codul francez) unde se prevede că legatarul universal sau cu titlul universal care va primi a intra în posesiunea bunurilor fără inventar *va fi obligat a plăti toate datoriile succesiuneĭ, chiar dacă ele ar fi maĭ marĭ de cât averea lăsată de testator*. In adevĕr, dacă legatariĭ plătesc datoriile *ultrà vires*, nu vĕd pentru ce aceeaşĭ obligaţie n'ar apăsa şi asupra moştenitorilor neregulaţi. Această soluţiune este mult maĭ logică de cât acea admisă în Francia, pentru că este just ca cel ce moşteneşte o parte din avere să plătească şi partea corespundĕtoare din datoriĭ, puţin importă dacă el are sau nu sezina. Moştenitorul, fie chiar şi neregulat, care va voi să nu plătească datoriile de cât până la concurenţa activuluĭ ereditar, va trebui decĭ neapărat să primească moştenirea sub beneficiŭ de inventar. [2])

Adoptătorul şi descendenţiĭ seĭ nu plătesc datoriile adoptatuluĭ ultra-vires. Art. 316.

Cât pentru adoptător şi descendenţiĭ seĭ, în favoarea cărora legiuitorul a creat prin Art. 316 un drept de reîntoarcere a bunurilor provenite de la adoptător ce se găsăsc încă în natură la moartea adoptatuluĭ, atuncĭ când acest din urmă n'a lăsat descendenţĭ legitimĭ, legitimaţĭ şi chiar naturalĭ, dacă acel adoptat era o femee (Art. 652, 677), eĭ nu vor plăti datoriile adoptatuluĭ *ultrà vires emolumenti*, ci numaĭ până la concurenţa bunurilor primite de dênşiĭ înapoĭ, în cât adoptătorul sau descendenţiĭ seĭ n'au nicĭ un interes a primi moştenirea adoptatuluĭ sub beneficiŭ de inventar. [3])

---

[1]) Vedĭ în acest sens Arntz. II. 1601 urm. Belost-Jolimont asupra luĭ Chabot. Art. 773, observ. 5. Demolombe. XIII. 160.

[2]) Vedĭ Bonachi. III. p. 328 urm. şi *suprà*, p. 224, nota 1 şi p. 231, nota 2.—Această soluţiune era admisă şi la Romanĭ (L. 8. Pr. Dig. Lib. 29. Tit. 2;—L. 10 şi 22 § 12 şi 14. Cod. Lib. 6. Tit. 30.) Numaĭ soldaţiĭ aveau privilegiul de a nu fi obligaţi de cât până la concurenţa bunurilor moştenireĭ. (L. 22. Pr. şi § 15. Cod. Lib. 6. Tit. 30.) Vedĭ şi *suprà*, p. 373, nota 5, p. 231, nota 3 şi p. 224, nota 1. Comp. Art. 701, 1037, 1046, 1047 şi 1050 § ultim. din codul Calimach şi Art. 976 din Ante-proiectul de revisuire. Dreptul Roman şi dreptul vechiŭ.

[3]) Vedĭ Tom. I, partea II, p. 364, unde se arată controversa.

Despre contribuţiunea la datorii. Raportul comoştenitorilor între ei.

Art. 774.—Coereḑii contribuesc la plata datoriilor şi sarcinelor succesiuneï, fie care *în proporţiune cu ce iea* (sau mai bine ḑis, în *proporţiune cu partea sa ereditară.*[1]) (Art. 316, 552, 775, 777 urm. 893, 896, 897, 902, 909, 934, 1060, 1061, 1729 C. C. Art. 870 C. Fr.)

Plata datoriilor despre care se ocupă Art. 777 este, după cât am vḑut (*suprà*, p. 551) privitoare la raporturile dintre moştenitorï cu creditorii succesiuneï, pe când *contribuţiunea* despre care se ocupă Art. 774 regulează relaţiunile moştenitorilor dintre eï.

Moştenitoriï universalï, fie eï regulaţi sau neregulaţi (veḑï *suprà*, p. 551) contribuesc între eï la plata datoriilor şi a sarcinelor[2]) moştenireï, în proporţiune cu partea lor ereditară, adecă în proporţie cu ceea ce eï ieŭ în calitatea lor de moştenitorï cu titlul universal (Art. 552, 774, 775, 777, 893, 896, 1060), de unde resultă că partea contributorie a fie căruï moştenitor este egală cu partea sa obligatorie. (Art. 777.)

Învoirï între comoştenitorï pentru contribuirea la datorii.

Moştenitoriï pot însă să deroage la principiul statornicit de Art. 774, putênd să facă între eï, în privinţa datoriilor, orï ce învoelï ar crede de cuviinţă. Remâne însă bine înţeles că aceste învoelï nu'şï vor produce efectele lor de cât între părţile contractante (Art. 969), neputênd fi opuse creditorilor.[3])

Despre recursul ce are moştenitorul care a plătit o datorie pe care nu trebuea de loc s'o plătească sau care a plătit-o peste partea sa contributorie.

1° Datoriï ipotecare, solidare sau indivisibile.

Art. 778.—Coeredele sau succesorul cu titlul universal[4]) care, din

---

Inesactitate de tecst.

[1]) Moştenitorul care ar avea douĕ calităţi, acea de moştenitor universal şi de legatar, fiind că defunctul i-ar fi lăsat un legat cu dispensă de raport (Art. 751, 846), nu va contribui la plata datoriilor şi a sarcinelor moştenireï, *în proporţiune cu ceea ce el iea*, ci trebuea ḑis că el va contribui în proporţiune *cu ceea ce el iea în calitatea sa de moştenitor universal*, sau în *proporţiune cu partea sa ereditară*, după cum se esprimă Art. 777 şi 1060, *pro portionibus hereditariis.* L. 1. Cod. Lib. 4. Tit. 2.) Astfel se esprimă şi Art. 1027 din codul Italian, *in proporzione della loro quota ereditarie.* Comp. Mourlon. II. 437. Arntz. II. 1587. Laurent. XI. 77. Duranton. VII. 425. Demolombe. XVII. 17-19.

[2]) In cât priveşte deosebirea între datoriï şi sarcine, veḑï *suprà*, p. 547.

[3]) Laurent. XI. 77. Demolombe. XVII. 9. Mourlon. II. 446. Chabot. Art. 870, No. 6. Trib. Covurluï, sub preşed. d-luï V. Macri. Dreptul pe 1885, No. 43. „Driturile creditorilor mortuluï, ḑice Art. 1072 din codul Calimach, nu se micşurează prin tocmele ce poate din întâmplare s'au făcut între moştenitorï pentru chipul plăteï datoriilor aceluia."

[4]) Prin *coerede* se înţelege aicï moştenitoriï legitimï, ear prin *succe-*

causa ipotecei, a plătit din datoria comună mai mult de cât partea sa, are recurs în contra celorlalți coerezi sau succesori cu titlul universal numai pentru partea ce fie care din ei era obligat a plăti, chiar când coeredele ce a desfăcut (adecă *plătit*) datoria ar fi fost subrogat în drepturile creditorilor. Coeredele însă ce a acceptat succesiunea sub beneficiu de inventar conservă facultatea de a cere plata creanțelor, ca ori ce alt creditor al succesiunei. (Art. 704 urm. 713, 774 urm. 777, 893, 896, 1053, 1107 § 1, 1108, 1674, 1737 § 3, 1741, 1791 urm. C. C. Art. 875 C. Fr.)

Art. 779.—Când unul din coerezi sau succesori cu titlu universal este insolvabil, partea lui din datoria ipotecară se împarte între toți ceilalți în proporțiune cu ce iea fie care din succesiune. (Art. 778, 788, 1053 urm. 1398 C. C. Art. 876 C. Fr.)

Ori ce detentor al unui imobil ipotecat este obligat a achita întreaga datorie, remânêndu'i însă facultatea, când el nu este obligat personal, de a lăsa imobilul creditorului spre a'l vinde. Aceasta fiind un princip general și absolut care resultă din Art. 1792, legiuitorul nostru n'a mai ḑis și nu avea nevoe de a mai ḑice in Art. 777 că moștenitorul este obligat la toată datoria când el deține un imobil ipotecat. [1])

De câte ori însă o datorie de moștenire a fost plătită în totul sau în parte de către o persoană care nu trebuea s'o plătească de loc, sau care trebuea s'o achite pentru o parte mai mică de cât acea pe care a plătit-o în realitate, de atâte ori acea persoană va avea un recurs contra acelora in contul cărora ea a fost plătită. Care este întinderea acestui recurs în privința moștenitorului ce a plătit datoria comună peste partea sa? La această întrebare respunde Art. 778.

In basa acestui tecst, moștenitorul universal, care din causa ipotecei inscrisă asupra imobilului deținut de dênsul, sau din

---

sori cu titlul universal se înțêlege moștenitorii neregulați, donatarii și legatarii universali ori cu titlul universal. (Art. 893, 896.) In loc de *coerezii și succesorii cu titlul uninersal* trebuea ḑis pur și simplu *moștenitorii universali*.

[1]) Comp. Art. 893 și 896 unde se prevede anume că legatarul universal și acel cu titlul universal sunt obligați ipotecar pentru tot. (Comp. și Art. 902.) Vezi și *suprà*, p. 553, nota 3.

Art. 874 din codul francez mai prevede încă că legatarul singular sau particular (Art. 899 urm.) care a plătit datoria ce greva imobilul legat remâne subrogat în drepturile creditorului contra moștenitorilor universali. Acest articol a fost eliminat de legiuitorul nostru, și în adevĕr, el este de prisos, căci legatarul particular nefiind obligat nici a plăti datoriile moștenirei, nici a contribui la plata lor (Art. 775, 909), el a plătit datoria altuia (adecă a moștenitorilor universali) și prin urmare este subrogat *ipso jure* în drepturile creditorului în basa Art. 1108. De aceea, Art. 874 se vede eliminat și în codul Italian. Recursul legatarului particular se va judeca deci după dreptul comun, Art. 778 nefiind aplicabil în privința lui. Vezi *infrà* p. 560.

Eliminarea Art. 874 fr. din codul nostru. Aplicarea dreptului comun.

causa indivisibilităţeĭ orĭ a solidarităţeĭ datorieĭ [1]) a plătit din datoria comună maĭ mult de cât partea sa, are recurs, pentru partea ce a plătit peste ceea ce era dator, contra celorlalţi comoştenitorĭ sau legatarĭ universalĭ orĭ cu titlu universal, pentru a cere de la aceştia partea lor contributorie. (Art. 774, 775, 893, 896.)

El nu va avea însă acest recurs in contra moştenitorilor universalĭ de cât *pentru partea contributorie a fie căruia din eĭ*, chiar dacă ar fi stipulat o subrogaţie convenţională. Cu alte cuvinte, subrogaţia convenţională nu poate să deie moştenitoruluĭ care a făcut plata maĭ multe drepturĭ de cât subrogaţia legală. Aceasta este inţĕlesul cuvintelor din Art. 778: *chiar când coeredele care ar fi desfăcut datoria ar fi fost subrogat in drepturile creditorilor.* Din aceste cuvinte n'ar trebui decĭ să deducem că comoştenitorul care a plătit maĭ mult de cât era dator nu este subrogat de drept in locul creditoruluĭ achitat, căcĭ, pe de o parte, el plătind datoria comoştenitorilor seĭ, are dreptul de a cere aceĭ banĭ de la fie care comoştenitor ca un *negotiorum gestor* (Art. 987 urm.) prin o acţiune personală numită in specie *acţiune in garanţie*, pentru care el are un privilegiŭ asupra tuturor imobilelor moştenireĭ (Art. 1737 § 3, 1741), ear pe de alta, el este de drept subrogat in locul creditoruluĭ achitat (Art. 1108 § 2 şi 3), cu deosebire numaĭ că, în loc de a putea cere de la unul intreaga datorie, ca şi creditorul primitiv, el trebue să împartă atât acţiunea personală cât şi acea ipotecară asupra tuturor debitorilor, chiar dacă indivisibilitatea recursuluĭ ar fi anume prevĕdută în subrogaţiunea convenţională. [2])

Art. 1053. Aceeaşĭ soluţiune este aplicabilă şi codebitoruluĭ solidar care ar fi plătit întreaga datorie, căcĭ deşi el e subrogat în drepturile creditoruluĭ achitat (Art. 1108 § 3), totuşi el nu poate cere de la creditorĭĭ seĭ de cât numaĭ de la fie care partea sa. (Art. 1053 § 1.)

[1]) In adevĕr, deşi legiuitorul nu se ocupă de cât de casul când datoria este ipotecară, totuşi nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că recursul moştenitoruluĭ se va regula conform Art. 778 în toate casurile în care el ar fi fost silit a plăti peste partea sa contributorie, prin urmare, şi în casurile escepţionale de indivisibilitate *solutione tantum* prevĕdute de Art. 1061. (Veḑĭ *suprà*, p. 550, 551.) *Ubi eadem ratio, ibi idem jus.* Demolombe. XVII. 86. Laurent. XI. 80, *in fine.* Arntz. II. 1588. Boileux. III. p. 366. Massé-Vergé. II. p. 433. Marcadé. III. 387. Aubry et Rau. V § 637, nota 2. Demante. III. 216 bis, IV. Duranton. VII. 451.

[2]) Demolombe. XVII. 79 şi 82. Laurent. XI. 81. Arntz. II. 1589. Mourlon. II. 449. Marcadé. III. 386. Ducaurroy. II. 755.—Aceeaşĭ soluţiune este admisibilă în casul când moştenitorul ar fi cumpărat creanţa ipotecară, în loc de a o plăti, căcĭ altfel el ar putea eluda legea cu cea maĭ mare uşurinţă. Arntz. *loco cit.* Demol. XVII. 83. Ducaurroy. II. 755. Aubry et Rau. V. § 637, nota 4, *in fine.* Durant. VII. 449.

Subrogaţiunea avênd loc de drept în toate casurile, in puterea legeĭ (Art. 1108 § 3), ea poate să fie esercitată de către moştenitorul care a plătit peste partea sa atât prin acţiunea personală, cât şi prin acţiunea ipotecară, dacă ceilalţĭ moştenitorĭ posedă imobile ipotecate pentru aceeaşĭ datorie. Acţiunea personală se divide de drept, în virtutea principiilor generale, ear acţiunea ipotecară se divide prin derogare la principiile generale ale subrogaţiuneĭ. (Arntz. II. 1589.)

Astfel, moştenitorul care a plătit toată datoria ipotecară, nu va putea, deşi subrogat creditoruluĭ ipotecar, după cum putea acest creditor, să ceară întreaga datorie de la comoştenitorul care are în lotul seu un imobil ipotecat pentru aceeaşĭ datorie, ci va trebui să dividă acţiunea în contra tuturor comoştenitorilor. Această derogare la principiile generale ale subrogaţieĭ şi ale indivisibilităţeĭ ipoteceĭ are de scop înlăturarea recursurilor mutuale din partea moştenitorilor, unora în contra altora, eĭ considerându-se ca niştе asociaţĭ cărora li se aplică Art. 1053.

Apoĭ, trebue să maĭ observăm că dacă moştenitorul care a plătit întreaga datorie ar fi fost în drept a cere de la unul din comoştenitoriĭ seĭ o sumă superioară părţeĭ sale contributorie, acel comoştenitor ar fi fost evins pentru o parte din lotul seu de însuşĭ acela care este garantul seu pentru casul de evicţiune (Art. 788), ceea ce ar fi fost contrar principiuluĭ că nu putem evinge pe acela pe care trebue să'l garantăm pentru evicţiune: *Quem de evictione tenet actio, eumdem agentem repellit exceptio.* [1])

Aplicarea Art. 778 la comoştenitorul creditor ipotecar sau legatar particular al defunctuluĭ. Controversă.

Art. 778 va fi aplicabil şi comoştenitorul care a plătit întreaga datorie ipotecară nu va putea s'o urmărească *in solidum* contra celorlalţĭ comoştenitorĭ detentorĭ de imobile ipotecate chiar în casul când el ar fi personal creditor ipotecar al defunctuluĭ sau legatar particular cu dispensă de raport a unuĭ imobil ipotecat, căcĭ, moştenitorul fiind şi de astă dată garantul comoştenitorilor seĭ pentru evicţiune, el ar evinge pe detentorul imobiluluĭ ipotecat de la care ar cere o sumă maĭ mare de cât partea sa contributorie. [2])

[1]) Veḑĭ Mourlon. II. 450. Demolombe. XVII. 80. Arntz. II. 1589. Marcadé. III. 386. Ducaurroy. II. 755.

[2]) Mourlon. II. 451. Demolombe. XVII. 81. Demante. III. 216 bis II şi III. Marcadé. III. 388. Ducaurroy. II. 755. Comp. Art. 1069, 1070 Cod. Calimach.—*Contrà.* Laurent. XI. 82. Toullier. D. II. (partea II) 558, nota 1, care susţinuse maĭ întâĭ prima opinie. Chabot. şi Belost-Jolimont asupra Art. 875. Aubry et Rau. V. § 637, p. 361, care în ediţia a patra (nota 7) susţine celaltă părere, admisă şi de noĭ. Massé-Vergé. II. p. 432, nota 3 şi p. 434, nota 7. Acest sistem se vede formal admis prin Art. 1030 (*in fine*) din codul Italian. In această părere, se susţine că comoştenitorul creditor ipotecar al defunctuluĭ sau legatar al unuĭ imobil ipotecat care ar fi plătit întreaga datorie, va putea s'o ceară toată de la moşteni-

Escepţiune la Art. 778 în favoarea moştenitoruluĭ beneficiar.

Regula Art. 778, în puterea căreia moştenitorul care a plătit toată datoria nu poate să'şĭ esercite recursul în contra comoştenitorilor seĭ de cât până la partea contributorie a fie căruia din eĭ sufere escepţiune în privinţa moştenitoruluĭ beneficiar care poate esercita recursul seu *in solidum* numaĭ contra unuĭ din moştenitorĭ, conform dreptuluĭ comun (Art. 713 şi 1108 § 4), după ce va deduce maĭ întâĭ partea pe care trebue s'o plătească el.

Această soluţie nu se va aplica însă de cât atunci când moştenitorul beneficiar va fi plătit din baniĭ seĭ propriĭ o datorie de a moştenireĭ. (Art. 1108 § 4.) Dacă însă el ar fi plătit datoria din baniĭ moştenireĭ, pentru a libera de ipotecă imobilul picat in lotul seu, beneficiul de inventar de care el se bucură n'ar împedica aplicaţiunea reguleĭ generale înscrisă în Art. 778, după care el nu poate să recurgă în contra comoştenitorilor seĭ de cât pentru partea contributorie a fie căruia din eĭ, căcĭ el trebue să garanteze pe comoştenitoriĭ seĭ, cel puţin în limitele bunurilor primite. (Demolombe. XVII. 85. Demante. III. 216 bis, VII.)

Recursul legatarului particular.

Cât pentru legatarul particular sau singular care a plătit datoria ce greva imobilul legat, el fiind subrogat *ipso jure* în drepturile creditoruluĭ pe care l'a plătit (Art. 1108), ca unul ce a plătit o datorie străină care nu'l privea pe dênsul (Art. 775,909) va avea recurs în contra fie căruĭ moştenitor universal ipotecar *pentru tot* până la concurenţa valoreĭ imobilelor ce deţine. [1]) (Veḑĭ şi *infrà*, esplic. Art. 902.)

Repartiţia părţeĭ contribuabiluluĭ insolvabil. Art. 779.

In caz când unul din moştenitorĭ ar fi insolvabil, partea luĭ din datoria ipotecară nu cade esclusiv în sarcina aceluĭ care a făcut plata integrală, ci se împarte între toţĭ ceilalţĭ în proporţiune şi prin analogie cu ce iea fiecare din moştenire.[2]) (Art. 779.)

Această regulă nu este de cât consecinţa principiuluĭ garanţieĭ reciproce dintre moştenitorĭ stabilit de Art. 787 şi 788. Aceeaşĭ regulă îşĭ primeşte aplicaţiune când unul din debitorĭ a plătit în întregimea sa o datorie solidară (Art. 1053 § 2) sau indivisibilă.[3]) (Art. 1060, 1061, 1063, 1746.)

---

torul detentor al unuĭ imobil ipotecat, pentru că în aceste douĕ casurĭ, el n'ar fi făcut plata în calitate de comoştenitor, ci de creditor sau legatar. (Comp. L. 1. Cod. Lib. 4. Tit. 16.) Veḑĭ şi părerea intermediară a luĭ Arntz. II. 1590.

[1]) Ducaurroy. II. 754. Laurent. XI. 80. Mourlon. II. 447. Demolombe. XVII. 68, 71, 72. Veḑĭ şi *suprà*, p. 557, nota 1, *in fine*. Comp. L. 19. Dig. Lib. 20. Tit. 4.

[2]) Aceeaşĭ soluţie era admisă şi la Romanĭ. Veḑĭ L. 3. Cod. Lib. 3. Tit. 38 şi L. 25 § 13 şi 14. Dig. Lib. 10. Tit. 2.

[3]) Partea insolvabiluluĭ se împarte deci între toţĭ comoştenitoriĭ nu numaĭ când datoria este ipotecară, dar şi când unul din moştenitorĭ a fost silit să plătească datoria întreagă din causă că ea era solidară sau indivisibilă, căcĭ altfel s'ar lesa principiul egalităţeĭ

Motivele Art. 779.

Legiuitorul n'a voit ca moştenitorul urmărit cel dintăi, fie din întâmplare, fie din causa unuĭ capriciŭ al creditoruluĭ ipotecar, să fie victima acesteĭ întâmplărĭ. Cât pentru casul în care ipoteca ar lovi un singur din imobilele moştenireĭ, nu trebuea să se lese ca întreaga pagubă să apese numaĭ asupra aceluia în a căruĭ lot ar fi picat imobilul ipotecat, căcĭ, moştenitoriĭ fiind datorĭ a se garanta reciproc uniĭ pe alţiĭ (Art. 787, 788), ar fi fost nedrept ca partea insolvabiluluĭ să fie numaĭ în sarcina moştenitoruluĭ care din causa indivisibilităţeĭ ipoteceĭ (Art. 1746) ar fi fost silit să plătească întreaga datorie.

Moştenitorul universal care a *fost silit* a plăti toată datoria va putea decĭ să ceară de la fie-care comoştenitor solvabil partea pe care el trebue s'o plătească din datoriile luĭ *de cujus*, plus o fracţiune egală din partea fie-căruĭ insolvabil. Cu alte cuvinte, datoria se consideră ca divisată numaĭ între moştenitoriĭ solvabilĭ în proporţiune cu drepturile lor respective la moştenire. Moştenitorul insolvabil nu este însă liberat şi poate fi urmărit maĭ în urmă, îndată ce el a devenit solvabil.

Art. 779 nu se aplică când datoria a fost plătită de un legatar particular.

Art. 779 fiind urmarea Art. 778 presupune că recursul se esercită de cătră un comoştenitor universal contra celorlalţĭ comoştenitorĭ; decĭ, dacă el se esercită de cătră un legatar particular, care ar fi plătit întreaga datorie (veḑĭ *suprà*, p. 557, nota 1 şi p. 560), Art. 779 nu maĭ este aplicabil, căcĭ acest tecst fiind o escepţie la Art. 778 nu poate fi întins prin analogie, ci trebue să fie strict mărginit la casul anume prevĕḑut. Apoĭ, Art. 779 este inaplicabil în specie şi din alt punct de vedere. In adevĕr, legatarul particular nefiind obligat a plăti datoriile (Art. 775, 909), el le a plătit de bună voe, şi Art. 779 nu este aplicabil de cât atuncĭ când plata este sîlită.[1])

Insolvabilitatea trebue să fie actuală, ear nu posterioară plăţeĭ.

Maĭ mult încă, pentru ca Art. 779 să fie aplicabil chiar în privinţa moştenitorilor universalĭ, adecă pentru ca moştenitoriĭ solvabilĭ să respundă de partea acelor insolvabilĭ, să cere ca insolvabilitatea să fie actuală (Art. 1398), adecă să fi esistat în momentul când se face plata datoriilor, căcĭ insolvabilitatea unuia sau a maĭ multor din moştenitorĭ survenită în urma acesteĭ plăţĭ n'ar da loc la aplicarea Art. 779, ci ar face ca paguba să re-

---

care trebue să esiste între toţĭ moştenitoriĭ. Duranton VII. 451. Boileux. II. p. 367. Marcadé. III. 389. Veḑĭ şi *suprà*, p. 558, nota 1.

[1]) Comp. Laurent. XI. 87. Demolombe. XVII. 78. Arntz. II. 1592.— Art. 1674. Veḑĭ şi Art. 1674 care prevede, pentru casul când ar esista maĭ mulţĭ garanţĭ, recursul fidejusoruluĭ ce ar fi plătit întreaga datorie contra celorlalţĭ cofidejusorĭ, fără a spune însă că partea fidejusoruluĭ insolvabil se împarte între ce lalţĭ cofidejusorĭ solvabilĭ. Cu toate acestea, Demante (III. 217 bis) aplică regula Art. 779 şi la ipotesa Art. 1674, adecă la recursul dintre cofidejusorĭ.

mâe în sarcina esclusivă a moştenitoruluĭ care a făcut plata şi care prin tr'însa a dobândit dreptul de a esercita recursul seu contra celorlalţĭ. In adevĕr, în asemene caz, el trebue să'şĭ imputе sie însuşĭ negligenţa de care s'a făcut culpabil prin faptul că n'a esercitat recursul seu la timp. [1]) (Comp. Art. 1398.)

2° *Datoriĭ chirografare.*

Art. 778 presupune ipotesa în care moştenitorul universal a plătit peste partea sa o datorie ipotecară, şi prin urmare, şi indivisibilă sau solidară. (Veḑĭ *suprà*, p. 558, nota 1 şi 560, nota 3.) Ce trebue să decidem în casul când moştenitorul a plătit o datorie chirografară? Legea neprevĕḑênd casul, trebue să recurgem la principiile generale. In Francia, se distinge între moştenitorĭ legitimĭ, care plătesc datoriile *ultra vires*, ca uniĭ ce au sezina, şi moştenitorĭ iregularĭ care neavênd sezina nu plătesc de cât *intra vires emolumenti*. (Veḑĭ *suprà*, p. 554 urm.)

La noĭ însă, unde am vĕḑut (*suprà*, p. 554 urm.) că toţĭ moştenitorĭ, chiar şi aceĭ neregulaţĭ, plătesc datoriile *ultra vires*, dacă n'au primit moştenirea sub beneficiŭ de inventar, trebue să decidem că moştenitorul care a fost sîlit să plătească peste partea sa contributorie va fi subrogat în drepturile creditoruluĭ în basa Art. 1108 § 3, avênd recurs contra celorlalţĭ comoştenitorĭ pentru partea ce fie care din eĭ era obligat a plăti.

Aplicarea Art. 779. Controversă.

Naşte însă întrebarea: cine va suferi paguba care resultă din insolvabilitate, atuncĭ când unul din moştenitorĭĭ contra cărora se esercită acţiunea recursorie este insolvabil? Cestiunea este controversată. Laurent. (XI. 84) aplică prin analogie Art. 779, pentru că moştenitorĭĭ sunt sîlĭţĭ a plăti toată datoria chirografară, ca şi cum ea ar fi ipotecară, ear alţĭĭ nu aplică acest tecst, pentru că datoriile chirografare fiind divisate de drept între moştenitorĭ (Art. 1060), creditorĭĭ n'ar putea să sileascâ pe unul dintr'ênşiĭ a plăti întegralitatea uneĭ datorĭĭ chirografare. [2])

Mĕsurile ce se pot lua când unul, maĭ multe sau toate imobilele moştenireĭ sunt ipotecate pentru plata uneĭ rente perpetue.

Am vĕḑut complicaţiunile la care, cu toate temperamentele aduse de legiuitor, acţiunea ipotecară poate să deie loc din causa

[1]) Demolombe. XVII. 78. Laurent. XI. 80. Arntz. II. 1592. Aubry et Rau. V. § 637, nota 5. Massé-Vergé. II. p. 433, nota 6, *in fine*. Duranton. VII. 452. Boileux. III. p. 367.

[2]) Boileux. III. p. 367.—In acest din urmă sistem, insolvabilitatea unuia din moştenitorĭ nu cade asupra comoştenitorilor seĭ, ci numaĭ asupra creditoruluĭ. Moştenitorul care este subrogat creditoruluĭ nu poate deci să aibă maĭ multe drepturĭ de cât avea însuşĭ creditorul.

indivisibilităţeĭ ipotecеĭ. Aceste complicaţiunĭ pot fi şi maĭ marĭ când e vorba de o rentă garantată prin o ipotecă înscrisă în imobilele moştenireĭ. Legiuitorul a trebuit decĭ să se ocupe în mod special despre această ipotesă în Art. 776.

Art. 776.—Când imobilele uneĭ succesiunĭ sunt ipotecate *special* [1]) pentru plata de rendite, [2]) fie care din coereḑĭ poate pretinde ca rendite să fie plătite şi imobilele liberate înaintea formăreĭ părţilor.

Dacă coereḑiĭ împart succesiunea în starea în care se găseşte, *imobilele* [3]) ipotecate se estimă după aceeaşĭ normă ca şi celelalte imobile; capitalul renditeĭ însă se scade din preţul imobilului. Eredele în partea căruia s'a dat imobilele remâne singur a plăti rendita şi garantează pe coereḑiĭ seĭ pentru această plată. (Art. 339 § 3, 474 § ultim. 740, 1061, 1063, 1639 urm. 1652 urm. C. C. Art. 872 C. Fr.)

Intre datoriile la plata cărora trebue să contribue compărţitoriĭ pot să fie şi *rente* sau *rendite*, adecă nişte datoriĭ care au de obiect o prestaţiune periodică la timpurĭ anume determinate. [4])

Nicĭ o regulă particulară nu esistă când această datorie nu se află garantată prin o ipotecă, căcĭ, în asemene caz, fie care moştenitor plăteşte această rentă în proporţiune cu partea sa ereditară. (Ducaurroy. II. 745.)

In caz însă când renta e garantată prin o ipotecă, moştenitorul în a căruĭ lot a picat imobilul grevat este obligat a plăti renta întreagă din causa indivisibilităţeĭ ipotecеĭ (Art. 1746), remânêndu'ĭ recurs în contra celorlalţĭ comoştenitorĭ (Art. 778), şi acest recurs va trebui, din causa natureĭ datorieĭ, să fie esercitat în infinit, de câte orĭ el va plăti o anuitate.

Legiuitorul nu putea să consacre o asemene stare de lucrurĭ, şi de aceea, el caută să remedieze prin maĭ multe mijloace la aceste inconveniente. Art. 776 are decĭ de scop împedecarea acţiunelor recursoriĭ din partea moştenitoruluĭ care, din causa indivisibilităţeĭ ipotecеĭ, ar fi obligat a plăti renta întreagă.

---

[1]) Acest cuvênt este o remăşiţă a vechiuluĭ proiect care nu prevedea de cât grevarea unuĭ singur imobil a moştenireĭ de o rentă prin *ipotecă specială*. Redacţiunea tecstuluĭ schimbându-se însă în urmă, după propunerea luĭ Tronchet, s'a uitat de a se şterge cuvêntul *special*, care astăḑĭ nu maĭ are nicĭ un sens. Veḑĭ *infrà*, p. 565, n. 1.

[2]) In privinţa cestiuneĭ de a se şti ce este o rentă şi câte feluri de rente sunt, veḑĭ Tom. II. p. 414.

[3]) Tecstul ar fi fost mult maĭ corect dacă în această a doua ipotesă ar fi prevĕḑut casul ipotecăreĭ *numaĭ unuĭ singur imobil*, după cum face atât tecstul francez cât şi acel Italian. Veḑĭ *infrà*, p. 565, n. 2.

[4]) La Romanĭ, de câte orĭ bunurile uneĭ moşteniri erau grevate de ipotecă pentru siguranţa uneĭ datoriĭ, moştenitorul în a căruĭ lot căḑuse imobilul ipotecat putea să ceară cauţiune de la comoştenitoriĭ seĭ spre a'şĭ asigura recursul seu pentru casul când el ar fi plătit peste partea sa contributorie din causa ipotecеĭ. L. 25 § 13 şi 14. Dig. Lib. 10. Tit. 2 şi L. 7. Cod. Lib. 3. Tit. 38. Dreptul Roman.

Rescumpărarea renteĭ prin restituirea capitaluluĭ. Art. 776 § 1.

Primul mijloc la care legiuitorul aleargă pentru a pune capăt acesteĭ serii de acţiunĭ recursoriĭ este rescumpărarea renteĭ prin restituirea capitaluluĭ şi eliberarea imobilelor înainte de împărţeală.

In acest scop, fie care [1]) din comoştenitorĭ, sau maĭ bine ţis din compărţitorĭ [2]) are facultatea de a pretinde ca creditorul să fie desinteresat prin restituirea capitaluluĭ, dacă moştenirea va avea mijloace suficiente şi dacă convenţia prin care s'a constituit renta nu se opune la restituirea capitaluluĭ, de unde resultă că Art. 776 nu'şĭ primeşte aplicaţiune de cât în privinţa rentelor perpetue, [3]) nu însă şi în privinţa celor viagere, pentru că aceste din urmă nu pot fi rescumpărate. [4]) (Art. 1648.)

In privinţa rentelor perpetue însă, Art. 776 ar fi aplicabil chiar dacă creditorul renteĭ ar fi unul din comoştenitorĭ, pentru că el întrunind în persoana sa două calităţĭ, are drepturile alipite şi la una şi la alta. [5])

Posibilitatea de a rescumpăra renta perpetuă şi de a libera imobilele de ipotecă, dacă stipulaţiunea de rescumpărare nu face

---

[1]) Voinţa unuĭ singur compărţitor este în casul de faţă suficientă pentru a constrânge pe ceilalţĭ la restituirea capitaluluĭ înainte de formarea loturilor, pe când în genere, fie care moştenitor usează de aceasta facultate în interesul seu esclusiv şi numaĭ pentru partea sa. Ducaurroy. II. 745. Demolombe. XVII. 95. Bonachi. III. p. 326.

[2]) Cuvêntul *coerezĭ* întrebuinţat de Art. 776 fiind generic însemnează *compărţitorĭ*, de unde resultă că dreptul de a pretinde restituirea capitaluluĭ aparţine şi legatarilor universalĭ sau cu titlu universal, când eĭ împărţesc moştenirea între dênşiĭ sau în concurenţă cu moştenitoriĭ reservatarĭ. Duranton. VII. 442.

[3]) Art. 776 nu va fi chiar aplicabil nicĭ rentelor perpetue, dacă părţile au convenit ca renta să nu poată fi rescumpărată un timp oare care. Laurent. XI. 73. Arntz. II. 1595. Mourlon. II. 453.

[4]) Arntz. II. 1596. Ducaurroy. II. 746, *in fine*. Duranton. VII. 438. Demolombe. XVII. 95. Laurent. XI. 74. Mourlon. II. 455. Marcadé. III. 375. Aubry et Rau. V. § 636, p. 359. Massé-Vergé. II, p. 431, nota 18. Art. 1028 din codul Italian nu vorbeşte de cât de rente care pot fi rescumpărate.

Motivele pentru care legea deroagă la dreptul comun în privinţa rentelor perpetue nu esistă în privinţa creanţelor esigibile, de unde resultă că Art. 776 nu se aplică creanţelor esigibile la un termen oare care. Laurent. XI. 74. Demolombe. XVII. 95. C. Rouen. D. P. 75. 2. 183. Marcadé. III. 377 şi autorităţile maĭ sus citate. —*Contrà*. Toullier. D. II. 560.

[5]) Laurent. XI. 74. Curtea Caen. Répert. Dalloz. *Succes*. 1380. Veḑĭ şi Demolombe (XVII. 96), după care această soluţie ar fi maĭ mult echitabilă de cât juridică.—*Contrà*. Vazeille. *Succes*. Art. 872, No. 8. Duranton. VII. 443. Massé-Vergé. II. p. 431, nota 18, *in fine*.

Art. 776 n'ar putea însă fi invocat de nudul proprietar contra usufructuaruluĭ universal a aceliaşĭ moşteniriĭ. Curtea din Caen. D. P. 72. 5. 458, No. 3.

obstacol la aceasta, se aplică atât la casul când ar fi numaĭ un singur imobil ipotecat, cât şi la casul când ar fi maĭ multe sau toate imobilele afectate ca siguranţă pentru plata renteĭ. [1])

Al doile mijloc admis de lege pentru preîntimpinarea acţiunilor recursoriĭ la care dă loc plata rentelor ipotecare este următorul:

Al doilea mijloc admis de lege pentru preîntimpinarea acţiunilor recursoriĭ. Art 776, § 2.

Dacă renta nu se poate rescumpăra, sau dacă unul din compărtitoriĭ nu cere restituirea capitaluluĭ, sau în fine, dacă moştenirea nu posedă capitaluriĭ îndestulătoare pentru rescumpărarea renteĭ, moştenirea se împarte în starea în care se găseşte; *imobilul grevat de ipotecă* [2]) se preţelueşte după aceeaşĭ normă ca şi cele lalte imobile, adecă după valoarea sa reală, ca şi cum n'ar fi fost ipotecat, scăḑându-se capitalul renteĭ din preţul imobiluluĭ. Astfel, dacă presupunem că imobilul grevat de o rentă de 1000 leĭ (care rentă represintă un capital de 20,000 leĭ) valorează 50,000 leĭ, capitalul renteĭ se va deduce din valoarea imobiluluĭ, şi astfel imobilul nu se va preţeluĭ de cât cu suma de 30,000 leĭ. [3]) Moştenitorul în a căruĭ lot va cădea acest imobil va fi sin-

[1]) Arntz. II. 1594. Laurent. XI. 72. Demolombe. XVII. 90. Mourlon. II. 454.—Tecstul francez prevede casul când *unele din imobilele* moştenireĭ sunt ipotecate, pe când tecstul nostru prevede ipotesa când *toate imobilele* sunt ipotecate pentru siguranţa renteĭ. Această deosebire n'are însă niciĭ o însĕmnătate şi nu schimbă întru nimic tecstul francez. Proiectul primitiv al coduluĭ prevedea numaĭ ipotecarea *unuĭ singur* imobil, fără a prevedea rescumpărarea renteĭ. Tronchet a propus însă în consiliul de Stat rescumpărarea capitaluluĭ renteĭ, observând că o rentă poate să fie garantată prin maĭ multe imobile care ar cădea în diferite loturiĭ, şi în urma acestor observaţiunĭ, s'a admis redacţiunea actuală, uitânduse de a se şterge cuvintele *par hypottèque spéciale* care s'au reprodus orbeşte şi de legiuitorul nostru. Această inesactitate de tecst nu se maĭ găseşte în Art. 1028 din codul Italian. Veḑĭ Demolombe. XVII. 88. Laurent. XI. 72. Ducaurroy. II. 746. Veḑĭ şi *suprà*, p. 563, nota 1.

Deosebire de redacţie de la codul francez. Inesactitate de tecst.

[2]) Tecstul francez ca şi acel Italian (1028) prevĕḑ casul când *un singur* imobil este ipotecat, căcĭ numaĭ atunci al doilea mijloc de alcătuire între copărtaşi este cu putinţă. Tecstul nostru prevede că *maĭ multe imobile* au fost afectate ca ipotecă pentru asigurarea plăţeĭ uneĭ rente, însă este de observat că, în asemene caz, espedientul admis de lege este aproape inaplicabil, pentru că dacă presupunem maĭ multe sau toate imobilele ipotecate, după cum face tecstul nostru, fie care moştenitor va avea în lotul seu un imobil ipotecat, şi creditorul renteĭ, în virtutea indivisibilităţeĭ ipotecеĭ, va fi liber de a urmări pe fie care din eĭ pentru întreaga sumă. Pentru a face acest al doile mijloc eficaciŭ, ar trebui ca toate imobilele ipotecate să fie în acelaşĭ lot şi să se deie unuĭ singur copartaş, ceea ce nu se va putea face de cât foarte rar. Comp. Arntz. II. 1595. Ducaurroy. II. 746. Mourlon. II. 454. Laurent. XI. 73. Marcadé. III. 376. Demolombe. XVII. 92.

[3]) Remâne însă bine înţeles că suma ce moştenitorul e dator să plătească personal din acest capital nu se va scădea, ci va remâne

gur însărcinat cu plata renteĭ, garantând pe ceilalțĭ comoștenitorĭ pentru această plată. (Art. 1652 urm.) Moștenitorul astfel însărcinat cu plata renteĭ o va plăti întreagă, fără a avea nicĭ un recurs contra comoștenitorilor seĭ, pentru că el a primit prin anticipație valoarea eĭ, luând o parte maĭ mare în bunurile moștenireĭ. In adevĕr, în ipotesa noastră, el a primit un imobil de 50,000 leĭ, drept 30,000 leĭ.

Invoelele făcute între comoștenitorĭ în privința contribuireĭ lor la plata datoriilor și a sarcinelor moștenireĭ nefiind însă oposabile celor de al treile (veḑĭ *suprà*, p. 556), nu maĭ încape nici o îndoeală că creditorul renteĭ remâne liber de a urmări creanța sa contra celorlalțĭ moștenitorĭ prin o acțiune personală [1]) (Art. 777, 893, 896), în care caz însă moștenitorul însărcinat cu plata renteĭ va trebui să'ĭ apere contra acesteĭ urmăririĭ, indemnisându'ĭ de orĭ ce plată ce eĭ ar face în această privință. [2]) Art. 776 *in fine*, 1669 § 1 și 1673 § 1.)

Art. 776 este facultativ, ear nu obligator. Controversă.

Moștenitoriĭ fiind liberĭ de a'și regula interesele lor după cum îĭ povățuește interesul, și mijlocul de al doile, ca și acel întâĭ fiind admis de lege numaĭ în scop de a preîntimpina acțiunile recursoriĭ la care dă loc plata rentelor asigurate prin o ipotecă, nu maĭ încape îndoeală că eĭ pot renunța la ceea ce a fost stabilit în favoarea lor, putênd face și alte alcătuirĭ între eĭ, înțelegêndu-se chiar ca renta să remâe nedivisă [3])

Despre titlurile esecutoriĭ dobândite în contra defunctuluĭ și esecutate în contra moștenitorilor.

Art. 780.—Titlurile esecutoriĭ [4]) obținute în contra defunctuluĭ sunt personal esecutoriĭ și în contra eredeluĭ. Cu toate acestea, creditoriĭ nu pot urmări esecuțiunea de cât după opt ḑile de la notificarea acestor

---

în socoteala luĭ, căcĭ altfel legea i-ar face remiterea părțeĭ datorită de dênsul fără nicĭ o rațiune. Berriat St. Prix. II. 3083.

[1]) Creditorul n'are însă nicĭ un interes de a urmări pe fie care moștenitor individual, atuncĭ când el are facultetea de a lua de odată toate anuitățile esigibile de la moștenitorul în a cărui lot se găsește imobilul ipotecat. Mourlon. II. 453, *in fine*.

[2]) Demol. XVII. 93. Arntz. II. 1595. Ducaurroy. II. 745. Laur. XI. 73.

[3]) Laurent. XI. 73. Demolombe. XVII. 97. Aubry et Rau. V. § 636, p. 358, nota 23. Belost-Jolimont, asupra luĭ Chabot. observ. 2 asupra Art. 872.—*Contrà*. Chabot. Art. 872, No. 4. Mourlon. II. 453. Marcadé. III. 375. In acest din urmă sistem, a doua soluție prevĕḑută de lege pentru a preîntimpina acțiunile recursoriĭ la care dă loc plata rentelor ipotecare ar fi obligator, pentru că legea s'ar esprima de astă dată în termenĭ imperativĭ. Adevĕrul este însă că ambele soluțiunĭ admise de Art. 776 sunt facultative.

[4]) Titlurile esecutoriĭ sunt hotărîrile remase definitive și actele autentice învestite cu formula esecutorie. (Art. 371 urm. Pr. Civ. 1173. C. C., Art. 20 din L. Autent. de la 1886.)

titlurĭ făcute persoaneĭ sau la domiciliul eredelui. (Art. 87, 653, 731, 781, 1173 C. C. Art. 74, 371 urm. 378, 397, 398, 729 Pr. Civ. Art. 877 C. Fr.)

Art. 398 Pr. Civ.—Dacă esecuţiunea nu începuse încă la moartea debitorului, hotărîrile şi titlurile esecutorii nu se vor putea esecuta în contra moştenitorilor, *sub pedeapsă de nulitate* de cât opt ţile după ce li s'a încunoştiinţat în persoană sau la domiciliŭ acele titlurĭ sau hotărîrĭ. (Art. 74, 137, 371 urm. 378, 387, 397 urm. 729 Pr. Civ. Art. 780, 1173 C. C. Art. 400 Pr. Cod. Gen.)

Dreptul vechiŭ francez.

In dreptul vechiŭ francez, după unele cutume, de esemplu, acea din Paris (Art. 168) şi din Orléans (Art. 433), titlurile esecutorii dobândite în contra defunctuluĭ nu puteau fi esecutate în contra moştenitorilor seĭ, de unde se născuse şi adajul că *toutes exécutions cessent par la mort de l'obligé.*[1])

Dreptul actual.

Proiectul coduluĭ francez avea o dispoziţiune identică care fusese chiar admisă de cătră consiliul de Stat, însă în urma observaţiunilor tribunatuluĭ, Art. 194 din proiect a picat, şi tecstul Art. 780 a fost admis astfel cum el se vede redactat. (Demolombe. XVII. 51.)

Această dispoziţie nu este de cât consecinţa firească a principiuluĭ în puterea căruia moştenitorul continuă persoana defunctuluĭ. Proiectul coduluĭ care impunea creditorilor defunctuluĭ obligaţia de a dobândi un titlu esecutor şi în contra moştenitorilor era decĭ defectuos şi dădea loc la trăgănărĭ şi cheltuelĭ zadarnice.

Aşa dar, toţĭ moştenitoriĭ, fie eĭ legitimĭ sau neregulaţi,[2]) *ab intestat* sau testamentarĭ, vor putea şi *vor trebui* chiar să fie urmăriţĭ în virtutea titlurilor esecutoriĭ ce creditoriĭ au dobândit în contra defunctuluĭ, fără ca aceştĭ moştenitorĭ să maĭ poată fi acţionaţĭ din nou prin un proces principal, pentru că tecstul Art. 780 este imperativ. (Demolombe. XVII. 52. Massé-Vergé. II. p. 328, nota 8.)

Notificare.

Fiind însă că moştenitorul poate să nu aibă cunoştinţă despre

---

[1]) La Romanĭ, din contra, titlurile esecutoriĭ dobândite în contra defunctuluĭ, erau personal esecutoriĭ şi în contra moştenitoruluĭ, chiar fără nicĭ o notificare: *„Judicati actio perpetua est, et rei persecutionem continet.* **Item heredi, et in heredem competit.** (L. 6 § 3. Dig. Lib. 42, Tit. 1, *de re judicata.*) Creditoriĭ nu puteau însă să urmărească pe moştenitorĭ de cât nouă ţile după moartea luĭ *de cujus, ante novem dierum spatium.* (Nov. 115, Cap. 5, § 1.) Dreptul Roman.

[2]) In Francia, se controversează cestiunea de a se şti dacă Art. 780 se aplică numaĭ moştenitorilor legitimĭ sau şi acelor neregulaţi, precum şi donatarilor şi legatarilor universalĭ sau cu titlul universal. Veţi diversele sisteme în Demolombe. XVII. 60. Mourlon. II. 457. Marcadé. III. 390. Demante. III. 218, bis II. Laurent. XI. 76. La noĭ, această controversă nu maĭ are loc, pentru că am avut ocasiunea de a observa nu o dată, ci de maĭ multe orĭ, că nu esistă nicĭ o deosebire între moştenitoriĭ regulaţi şi aceĭ neregulaţi. Deosebire de la codul francez in privinţa moştenitorilor neregulaţi.

titlul esecutor care s'a dobândit în contra autoruluĭ seu, echitatea cere ca să'ĭ se deie un termen, pe care el îl avea şi la Romanĭ (vedĭ p. 567 nota 1), spre a găsi mijloace pentru a plăti de bună voe. De aceea, atât Art. 780 din codul civil cât şi Art. 398 din Pr. Civ. prevĕd că, *sub pedeapsă de nulitate*, titlul esecutor dobândit în contra defunctuluĭ nu va putea fi adus la îndeplinire în contra moştenitorilor seĭ de cât opt ḑile libere (Art. 729 Pr. Civ.) după ce acest titlu le a fost încunoştiinţat în persoana sa la domicil, conform Art. 74 şi 137 Pr. Civ. [1])

Cunoştinţa titluluĭ nu poate să resulte din un act altul de cât o notificare. Controversă.

Notificarea titluluĭ esecutor va trebui neapărat să fie făcută moştenitoruluĭ, chiar când s'ar dovedi că el avea cunoştinţă despre dênsul, căcĭ în materie de procedură toate formalităţile sunt de rigoare şi nu pot fi înlocuite prin echipolente. [2]) Nimic n'ar împedeca însă pe moştenitor de a renunţa la notificare sau de a scuti pe creditorĭ de această formalitate prin un act al voinţeĭ sale, sub condiţiune însă ca acest act să fie clar şi neîndoelnic. (Argum. din Art. 1393.) (Arntz. II. 1609.)

Notificarea cerută de lege în persoana moştenitoruluĭ fiind o mĕsură preliminară pentru a ajunge la esecutare, poate fi făcută în termenele date de Art. 706 pentru facerea inventaruluĭ şi pentru deliberare; moştenitorul nu poate însă fi constrâns la plată înaintea espirăreĭ acestor termene. [3]) (Argum. din Art. 708.)

De asemenea, în timpul celor opt ḑile libere care urmează notificarea făcută moştenitoruluĭ, creditoriĭ nu pot face nicĭ un act de esecutare, pentru că acest termen se dă moştenitoruluĭ tocmaĭ pentru ca el să aviseze la mijloacele care trebue să împedice urmărirea. (Demolombe. XVII. 56.)

---

[1]) Această notificare va trebui să fie făcută moştenitoruluĭ, chiar dacă titlul esecutor ar fi fost comunicat defunctuluĭ câteva ḑile numaĭ înaintea morţeĭ sale, sau dacă i s'ar fi făcut somaţiune orĭ comandament. Bellot. Pr. Civ., ediţia din 1870 p. 179. Bonachi. III. p. 338. Curtea din Orléans. D. P. 76. 2. 103.

Cetele moşnenilor (obştea rezeşilor) fiind o colectivitate, este suficient a li se comunica un singur act, pentru a li se pune în vederea tuturor. (Art. 75 § 8 Pr. Civ.) Cas. Rom. Bulet. S-a I pe anul 1879, p. 791.

[2]) Laurent. XI. 75. Demolombe. XVII. 53. Massé-Vergé. II. p. 329, nota 10, *in medio*. Belost-Jolimont asupra luĭ Chabot, Art. 877, observ. 2. Aubry et Rau. V § 617, p. 194. Boileux. III. p. 368. Arntz. II. 1609.—*Contrà*. Conflans. *Esprit de la jurisprudence*. Art. 877, 1°. Curtea Limoges. D. P. 69. 2. 214. V. şi C. Orléans. D. P. 76. 2. 104.—Moştenitoriĭ nicĭ într'un caz nu sunt obligaţi a încunoştiinţa pe creditor despre moartea autoruluĭ lor. Curtea din Orléans. D. P. 76. 2. 103.

[3]) Laurent. IX. 275. Arntz. II. 1608. Mourlon. II. 456. Demolombe. XIV. 281 şi XVII. 59. Massé-Vergé. II. p. 320, nota 7. Marcadé. III. 390. Ducaurroy. II. 758, *in fine*. Vedĭ şi *suprà*, p. 385.

Comandament prealabil.

Din cele mai sus espuse resultă că creditorii care dobândise un titlu esecutor în contra defunctului vor putea să facă moştenitorului un comandament pealabil [1]) în vederea unei urmăriri imobiliare o dată cu notificarea titlului esecutor, sau prin act separat, înaintea espirărei termenului de opt ḑile libere prevĕḑut de Art. 780 C. C. şi 398 Pr. Civ., pentru că comandamentul, în legislaţiunea noastră, nu este un început de esecutare, ci numai o prevestire, o punere în întârḑiere, un act pregătitor care anunţă că urmărirea imobiliară are să înceapă de acum înainte, în viitor, după espirarea termenelor legale. [2])

Intreruperea prescripţiei. Controversă.

Din cele mai sus espuse mai resultă încă că comandamentul ce creditorul ar fi înmânat moştenitorului înaintea espirărei termenului prevĕḑut de Art. 780 C. C. şi 398 Pr. Civ. sau înainte de această notificare ar avea de efect întreruperea prescripţiunei. [3]) (Art. 1865.)

Suspendarea judecăţei prin moartea debitorului. Art. 254 Pr. Civ.

Art. 780 impune creditorilor numai notificarea titlurilor esecutorii pe care ei le-au dobândit definitiv în timpul vieţei defunctului şi în contra lui, căci dacă la moartea lui *de cujus* procesul era numai început, judecata va fi pusă în suspensie (Art. 254 Pr. Civ.) şi ea nu se va reîncepe de cât după alte citaţiuni făcute moştenitorilor (Art. 256 Pr. Civ.) şi în urma espirărei termenului de 3 luni şi 40 ḑile pentru facerea inventarului şi deliberare. (Art. 708 C. C.)

Continuarea unei urmăriri începute. Art. 397 Pr. Civ.

De asemenea, dacă la moartea debitorului, esecuţiunea era începută asupra bunurilor sale, ea se va continua în contra moştenitorilor, fără nici o comunicare sau amânare. (Art. 397 Pr. Civ.)

---

[1]) Acest comandament făcut conform legei ar constitui o adevărată notificare în sensul Art. 780, fiind că el trebue să cuprindă şi copia de pe titlul esecutor. (Art. 497 Pr. Civ.)

[2]) Art. 388 şi 496 Pr. Civ. prevĕd în adevĕr că somaţiunea şi comandamentul *trebue să preceadă esecuţiunea*, de unde resultă că ele nu fac parte din urmărire. Comp. Belot. Pr. Civ. p. 177. Demolombe. XVII. 57. Veḑi şi Tom. I al lucrărei noastre, partea I, p. 117. Deşi acelaşi lucru se spune şi în Art. 583, 636 şi 673 din procedura franceză, totuşi acolo cestiunea e controversată. Veḑi în sens că comandamentul nu este un început de esecutare. Demolombe. XVII. 57. Boileux. III. p. 369. Cas. Fr. şi Curtea din Douai. D. P. 54. 1. 227. D. P. 59. 2. 63 şi D. P. 82, 3, în notă. Trib. Tarbes. D. P. 86. 3. 119 şi D. P. 86. 2. 102; ear în sens că comandamentul face parte din esecutare: Duranton. VII. 457. Chabot, asupra Art. 877, No. 2. Carré-Chaveau. V. partea I. Quest. 2200. Este însă de observat că Duranton se contraḑice singur, ḑicênd aiurea că comandamentul nu face parte din urmărire. (Veḑi T. XXI. No. 22 şi 49.)

[3]) Demolombe. XVII. 58. Boileux. III. p. 369. C. Riom. D. P. 51. 5. 404, No. 7.—*Contrà.* Troplong. *Prescrip.* II. 576. Comp. Curtea din Bordeaux şi Pau. D. P. 57. 2. 46 şi D. P. 72. 2. 70.

Despre separaţia de patrimonii. [1])

Definiţiune şi introducere istorică.

Interesul separaţiuneĭ.

Am vĕḑut *suprà*, p. 390, nota 3, că acceptaţiunea pură şi simplă a moştenireĭ produce confusiunea patrimoniuluĭ defunctuluĭ cu acel al moştenitoruluĭ, confusiune care adese orĭ poate să fie dăunătoare atât moştenitoruluĭ, dacă moştenirea are maĭ multe datoriĭ de cât avere, cât şi creditorilor defunctuluĭ sau legatarilor, dacă moştenitorul este acela care are maĭ multe datoriĭ de cât avere. Legiuitorul era decĭ dator să stabilească oare care garanţiĭ în contra amênduror acestor pericole. De aceea, s'a creat în interesul moştenitoruluĭ beneficiul de inventar, ear în interesul creditorilor defunctuluĭ şi a legatarilor, beneficiul separaţiuneĭ de patrimoniĭ.

Interesul nu este însă de ajuns pentru a justifica această dispoziţiune escepţională, căcĭ şi creditoriĭ personalĭ aĭ moştenitoruluĭ ar avea interes a cere separarea de patrimoniĭ, şi cu toate acestea, vedem că legea nu le conferă acest drept. (Art. 784 C. C. şi 1056 din codul Calimach.)

Adevĕratul motiv juridic al acestuĭ drept este principiul înscris în Art. 1718 şi 1719, după care bunurile debitoruluĭ servesc spre asigurarea comună a creditorilor seĭ. Separaţiunea patrimoniilor are decĭ de obiect păstrarea pentru creditoriĭ defunctuluĭ a garanţieĭ ce eĭ aveau, pe când el era încă în viaţă, asupra bunurilor sale. In adevĕr, creditoriĭ moştenireĭ tratând cu defunctul au avut ca garanţie toate bunurile sale (Art. 1718, 1719), şi prin urmare, este just ca această garanţie să le remâe şi în viitor. [2]) *Hic est igitur æquissimum.* (L. 1, *in fine*, Dig. Lib. 42. Tit. 6.)

Definiţiune.

Separarea sau deosebirea de patrimoniĭ orĭ de bunurĭ este decĭ un beneficiŭ prin care creditoriĭ defunctuluĭ (Art. 781) şi legatariĭ (Art. 1743) pot să dobândească de la justiţie ca bunurile şi datoriile defunctuluĭ să remâe deosebite de bunurile şi dato-

---

Art. 1256 urm. C. C. 628 urm Pr. Civ.

[1]) Nu trebue să confundăm separarea de patrimoniĭ în materie de moşteniriĭ (Art. 781-784) cu separaţiunea pe care o poate cere femeea când daraverile barbatuluĭ au ajuns în aşa stare în cât zestrea ei să fie în pericol. (Art. 1256 urm. C. C. 628 urm. Pr. Civ.)

[2]) Laurent. X. 3 şi 10. Rambaud. II. p. 111.—Pothier (Succes. Cap. V, Art. IV) şi după dênsul maĭ toţĭ autoriĭ (veḑĭ Arntz. II. 1611. Demolombe. XVII. 99. Chabot, asupra Art. 778, No. 1 etc.) ḑic însă că separaţiunea patrimoniilor ar fi aplicarea principiilor generale, după care creditoriĭ moştenitoruluĭ nu pot avea maĭ multe drepturĭ asupra bunurilor debitoruluĭ lor de cât însuşĭ debitorul, şi debitorul n'a primit aceste bunurĭ de cât cu sarcina de a plăti datoriile ce zăceau asupra lor, cuvininduse numaĭ restul. Raţiunea dată de Laurent mi se pare însă mult maĭ temeinică.

riile moştenitoruluĭ, pentru ca eĭ să fie plătiţĭ din bunurile defunctuluĭ cu precădere, înaintea creditorilor personalĭ aĭ moştenitoruluĭ.

Prin această separare, se restabilesc lucrurile în starea în care ele ar fi fost dacă defunctul n'ar fi încetat din viaţă; cu alte cuvinte, creditoriĭ defunctuluĭ nu primesc pe moştenitor ca debitor, ci continuă a avea de datornic tot pe *de cujus*.

Separarea de patrimoniĭ este deci o ficţiune al căreia efect este de a face să se considere pe debitorul mort ca cum ar trăi, însă această ficţiune nu esistă de cât în raporturile dintre creditoriĭ defunctuluĭ cu creditoriĭ personalĭ aĭ moştenitoruluĭ, pentru ca creditoriĭ defunctuluĭ să fie plătiţĭ din bunurile succesiuneĭ cu precădere şi înaintea creditorilor moştenitoruluĭ. Ficţiune.

Esercitiul acestuĭ drept nu aduce nicĭ o jignire principiuluĭ divisiuneĭ datoriilor între moştenitoriĭ chiemaţĭ a primi o parte din universalitatea bunurilor defunctuluĭ. (Art. 777 şi 1060.) [1])

Această instituţiune îşĭ trage origina sa din dreptul Roman, unde ea a fost întrodusă, din timpurĭ imemoriale, prin edictul pretoruluĭ, [2]) căcĭ dreptul civil, *jus ipsum*, nu dădea creditorilor defunctuluĭ nicĭ un mijloc de a depărta pe creditoriĭ personalĭ aĭ moştenitoruluĭ de la bunurile moştenireĭ. Origina separaţiuneĭ de patrimoniĭ.

Persoanele care pot cere şi în contra cărora poate fi cerută separaţiunea de patrimoniĭ.

1° *Persoanele care pot cere separaţiunea de patrimoniĭ.*

Art 781.— Eĭ (adecă *creditoriĭ defunctuluĭ*) pot cere, în orĭ ce caz, şi în contra orĭ căruĭ creditor (*al moştenitoruluĭ*) separaţiunea patrimoniu-

---

[1]) Demolombe. XVII. 211. Mourlon. III. 1419. D. P. 57. 1. 295. D. P. 58. 2. 54. D. P. 60. 2. 193. D. P. 61. 2. 71. D. P. 67. 2. 104. Veḑĭ şi *infrà*, rubrica: *despre efectele separaţiuneĭ între creditoriĭ defunctuluĭ şi aceĭ aĭ moştenitoruluĭ*, unde se arată controversa.

[2]) „*Sciendum est, separationem solere impetrari decreto prætoris.*“ (L. 1. Pr. Dig. Lib. 42. Tit. 6.) (Veḑĭ şi L. 2. Cod. Lib. 7. Tit. 72.) Dreptul Roman şi dreptul vechiŭ.

Separaţiunea patrimoniilor trebuea, ca şi astăḑĭ, să fie cerută la judecător, care o dădea sau o refusa, după împrejurările supuse aprecierei sale suverane. (L. 1 § 14. Dig. Lib. 42. Tit. 6.)

Separaţiunea trebuea să fie cerută *rebus integris*, înainte de a se confunda bunurile defunctuluĭ cu acele ale moştenitoruluĭ: „*Præterea sciendum est, posteaquam bona hereditaria bonis heredis mixta sunt, non posse impetrari separationem.*“ (L. 1 § 12, *ab initio*. Dig. Lib. 42. Tit. 6.) Ea nu maĭ putea fi cerută după ce trecuse 5 anĭ de la adiţiunea de ereditate: „*Ita erit accipiendum, ut ultra quinquennium post additionem numerandum separatio non postuletur.*“ (L. 1 § 13. Dig. *loco cit.*) „Creditoriĭ mortuluĭ nu maĭ pot cere deosebirea averilor moştenireĭ de a moştenitoruluĭ, ḑice Art. 1062 din codul Calimach, după trecerea *a cincĭ anĭ* de la întrarea în moştenire.“

lui defunctului de acela al eredelui. (Art. 713, 780, 782 urm. 1743 C. C. Art. 878 C. Fr.)

Art. 784.—Creditorii eredelui nu pot cere separațiunea patrimoniilor în contra creditorilor succesiunei. (Art. 781 urm. C. C. Art. 881 C. Fr.)

Persoanele care pot cere separația patrimoniilor. Creditorii defunctului.

Separația patrimoniilor poate fi cerută și dobândită:

1° *De toți creditorii defunctului*, a căror creanță nu e contestată în esistența sa, [1]) fără a se distinge natura și origina creanței lor, chiar dacă ei n'ar avea nici un act scris pentru constatarea acestei creanțe, [2]) fie ea cu termen sau condițională, pentru că aceasta este o mĕsură conservatorie. [3]) (Art. 1016.)

Interesul creditorilor ipotecari sau privilegiați.

Legea nu distinge de asemenea între creditorii chirografari, privilegiați și ipotecari care ar avea și ei interes a usa de această mĕsură conservatorie, de câte ori garanția lor ar fi contestată sau n'ar fi îndestulătoare. [4])

Moștenitor. Creditor al moștenirei.

Moștenitorul, care este în același timp creditorul moștenirei, poate și el provoca separația de patrimonii pentru partea creanței sale care nu se stânge prin confusiune. [5]) (Art. 1154 urm.)

[1]) Cas. Fr. Pand. Chron. pe 1878—1886, I. p. 310 și D. P. 85. 1. 286. *A fortiori* decĭ, cererea în separație este admisibilă când creanța este recunoscută în princip, cu toate că ea se contestă în privința sumei. Cas. Fr. *loco cit.*

[2]) Demolombe. XVII. 106.—Acest drept nu'l au numai creditorii unui capital esigibil, dar și creditorii unei rente perpetue sau viagere. Demolombe. XVII. 109.

[3]) Laurent. X. 7 și 9. Arntz. II. 1613. Aubry et Rau. V. § 619, p. 210. Demolombe. XVII. 108. Marcadé. III. 392. Duranton. VII. 471. C. Orléans. D. P. 61. 2. 151. „*Creditoribus*, **quibus ex die, vel sub conditione debetur,** *et propter hoc nondum pecuniam petere possunt, æque separatio dabitur.*“ (L. 4. Pr. Dig. Lib. 42. Tit. 6.)

[4]) Arntz. II. 1613. Laurent. X. 7 și 66. Mourlon. II. 465 și III. 1398. Demolombe. XVII. 107. Toullier. D. II (partea II) 539. Aubry et Rau. V. § 619, p. 210.—Interesul cel mai mare îl au fără nici o îndoeală moștenitorii chirografari, din causa ipotecilor ce moștenitorul ar putea consimți asupra imobilelor moștenirei. Cât pentru creditorii ipotecari și privilegiați, ei n'au nici un interes a provoca separarea patrimoniilor, dacă inscripția lor le dă un rang util pentru toată creanța, căci moartea debitorului nu aduce nici o schimbare drepturilor lor. In acest sens trebue să înțelegem decisia Curței din Iași, dată sub președ. D-lui Liciu (Dreptul pe 1890, No. 36) și o altă decisie a curței din Grenoble. (D. P. 55. 2. 93.)

Creditorii garantați prin o cauțiune.

Acest drept îl au și creditorii care ar fi garantați prin o cauțiune, căci, pe de oparte, prin stipularea acestei siguranțe, ei n'au înțĕles a micșora celelalte drepturi ale lor, ear pe de alta, cauțiunea poate să devie insolvabilă. Demolombe. XVII. 107, *in fine.* Comp. Art. 2054 din codul Italian care conferă beneficiul separațiunei creditorilor și legatarilor ce au deja o garanție asupra bunurilor defunctului.

[5]) Arntz. II. 1613. Laurent. X. 8. Demolombe. XVII. 111. Demante. III. 320 bis, IV. Toullier. D. II. 539. Aubry et Rau. V. § 619, p. 211. Duranton. VII. 472. Comp. L. 7. Cod. Lib. 7. Tit. 72.

2° Separaţiunea patrimoniilor poate fi cerută de către legatarii particularĭ, pentru că eĭ au acelaşĭ interes ca şi creditoriĭ. Este adevĕrat că legatariĭ nu sunt prevĕduţĭ în Art. 781, însă dreptul lor resultă din Art. 1743, care nu face în această privinţă de cât a reproduce tradiţiunea romană. [1]) Tot ce s'a ḑis în privinţa creditorilor este deci aplicabil şi legatarilor. Dreptul legatarilor. Art. 1743.

Independent de precăderea care resultă din separarea patrimoniilor, legatariĭ particularĭ maĭ au încă după Art. 902 o ipotecă legală (Art. 1749 § 1) asupra imobilelor moştenireĭ pentru garantarea legatuluĭ lor. Aceste drepturĭ sunt deosebite şi independente unul de altul. (Troplong. *Donations.* III. 1929.) Art. 902.

Drept vorbind însă, ar fi trebuit ca legatariĭ să nu poată cere separaţiunea de patrimoniĭ: 1° pentru că eĭ netratând cu defunctul, nu au drept siguranţă bunurile debitoruluĭ lor şi astfel nu se poate ḑice, ca pentru creditorĭ, că echitatea s'ar opune la micşorarea drepturilor pe care eĭ le ţin din contract. (Veḑĭ *suprà*, p. 570.) 2° Posiţiunea creditorilor moştenitorilor este maĭ favorabilă de cât acea a legatarilor, pentru că aceştĭ din urmă nu sufer nicĭ o pagubă, ci caută numaĭ a avea un câştig (*certant de lucro captando*), pe când creditoriĭ moştenitoruluĭ, ca şi aceĭ aĭ defunctuluĭ, caută să preîntimpine o pagubă reală (*certant de damno vitando*) (veḑĭ *suprà*, p. 417, nota 3), şi cu toate aceste, creditoriĭ moştenitoruluĭ nu se bucură de beneficiul separaţiuneĭ. (Art. 784.) 3° In fine, legatariĭ avênd o ipotecă legală asupra imobilelor moştenireĭ (Art. 902, 1743, 1749 § 1), dreptul lor de preferinţă asupra creditorilor chirografarĭ face ca beneficiul separaţiuneĭ să fie aproape lipsit de interes pentru dênşiĭ. [2]) Critica Art. 1743.

Separaţiunea patrimoniilor poate fi cerută de toţĭ creditoriĭ sau legatariĭ defunctuluĭ împreună, sau de fie care din eĭ în deosebĭ Fie care creditor sau legatar esercită acest drept numaĭ în Separarea patrimoniilor este individuală.

---

[1]) Arntz. II. 1613. Laurent. X. 5. Demolombe. XVII. 110. Aubry et Rau. V. § 619, p. 210. Ducaurroy. II. 759. Mourlon. II. 465 şi III. 1398. Demante. III. 219 bis, III.

Legatariĭ aveau acest beneficiŭ atât în dreptul Roman, cât şi în vechea noastră legislaţiune. (Art. 1059 Cod. Calimach.) „*Qutiens heredis bona solvendo non sunt, non solum creditores testatoris*, **sed etiam eos quibus legatum fuerit**, *impetrare bonorum separationem æquum est.*“ (L. 6. Pr. Dig. Lib. 42. Tit. 6.) Veḑĭ şi L. 1. Cod. Lib. 7. Tit. 72, unde se ḑice: „*Legatum quasi æs alienum exigitur.*“ Comp. şi L. 4 § 1. Dig. Lib. 42. Tit. 6. Dreptul Roman şi dreptul vechiŭ.

[2]) Comp. Laurent. X. 5 şi Ante-proiect. III. p. 623.—Cu toate aceste, atât codul Italian (Art. 1032 şi 2054) cât şi acel Olandez (1153) au reprodus teoria Romană, păstrată şi de legiuitorul nostru. (V. nota precedentă.) Comp. Art. 984 din Ante-proiectul luĭ Laurent care nu maĭ conferă beneficiul separaţiuneĭ legatarilor, ci numaĭ *creditorilor defunctuluĭ şi a moştenitoruluĭ.*

numele şi interesul seu propriu, şi dobândirea separaţiuneĭ nu'şĭ produce efectele sale de cât faţă cu acel care a cerut-o. In dreptul modern, decĭ, acţiunea creditorilor şi a legatarilor este individuală, [1]) de unde resultă că în aceeaşĭ avere de moştenire, separaţiunea de patrimoniŭ poate să esiste numaĭ în favoarea unora din creditorĭ sau legatarĭ, dacă eĭ nu s'au înţĕles ca să facă cererea împreună. [2])

Acceptarea moştenireĭ sub beneficiŭ de inventar nu scuteşte pe creditorii defunctuluĭ de a cere separarea de patrimoniĭ.

Moştenitoriĭ şi legatariĭ ar avea interes să ceară separaţia de patrimoniĭ, chiar dacă succesiunea a fost primită sub beneficiŭ de inventar, căcĭ, cu toate că această separaţiune esistă prin efectul acceptaţiuneĭ beneficiare (veḑĭ *suprà*, p. 390), totuşĭ separaţiunea ar putea să înceteze prin renunţarea espresă şi chiar tacită (Art. 705 Pr. Civ.) a moştenitoruluĭ, în care caz el ar deveni moştenitor pur şi simplu şi averele s'ar amesteca earăşĭ la un loc. Creditoriĭ şi legatariĭ vor face decĭ foarte bine de a cere separarea de patrimoniĭ, îndeplinind formalităţile cerute de lege (Art. 1743), căcĭ numaĭ în modul acesta eĭ vor putea conserva beneficiul separaţiuneĭ şi privilegiul ce le conferă legea. [3])

Despre creditoriĭ moştenitoruluĭ.

Art. 784.—Creditoriĭ eredeluĭ nu pot cere separaţiunea patrimoniilor în contra creditorilor succesiuneĭ. (Art. 781 C. C. Art. 881 C. Fr.)

Deosebire între dreptul Roman şi dreptul actual.

[1]) La Romanĭ, din contra, acţiunea creditorilor era colectivă, (*communis cautio*) (L. 4. Pr. Dig. Lib. 42. Tit. 6), după cum ea este astăḑĭ în materie de faliment, căcĭ separaţiunea presupunea insolvabilitatea moştenitoruluĭ şi trimiterea creditorilor în posesiunea bunurilor sale. Creditoriĭ interveneau decĭ tocmaĭ în momentul când bunurile moştenitoruluĭ erau să se vândă dimpreună cu bunurile provenite din moştenire, şi prin această intervenţie eĭ cereau ca ambele patrimoniĭ să se vândă în deosebĭ, *et quasi duorum fieri bonorum venditionem*, ḑicea Ulpian în L. 1. § 1. Dig. Lib. 42. Tit. 6. Comp. Laurent. X. 6 şi Ducaurroy. II. 760. Demolombe. XVII. 104.

[2]) Demolombe. XVII. 112. Masson. *Sépar. des patrim.* 22. Duranton. VII. 469. Laurent. X. 6 şi 67. Aubry et Rau. V. § 619, p. 211. Arntz. II. 1619. Ducaur. II. 760. Mourl. II. 467. Cas. Fr. D. P. 69. 1. 443.

Separaţiunea de patrimoniĭ nu profită de cât creditorilor şi legatarilor care au cerut-o (Art. 781) şi care au luat asupra imobilelor moştenireĭ inscripţiunea prevĕḑută de Art. 1743. Laurent. X. 16, 34 şi 67. Trib. Ilfov. Dreptul pe 1886, No. 75.—Veḑĭ însă C. Metz. D. P. 68. 2. 103 şi Demolombe. XVII. 139, după care inscripţia ar fi de ajuns fără nicĭ o cerere în judecată.

[3]) Tribunalul Ilfov. Dreptul pe 1886, No. 75. Marcadé. III. 401. P. Pont. *Privil. et hypoth.* I. 301. Laurent. X. 80 urm. Arntz. II. 1622. Ducaurroy. II. 763. Demolombe. XV. 171 urm. şi XVII. 153.—Veḑĭ însă Belost-Jolimont, asupra luĭ Chabot, observ. 6 asupra Art. 878. Aubry et Rau. V § 619, p. 237, tecst şi nota 62. Blondeau. *Sépar. des patrimoines*, p. 508. C. Nîmes. D. P. 71. 2. 37. C. Lyon. D.

Până acum am vorbit de creditoriĭ defunctuluĭ. Art. 784 se ocupă despre creditoriĭ moştenitoruluĭ, punênd în princip că eĭ nu sunt admişĭ a cere separaţiunea de patrimoniĭ contra creditorilor moşteniriĭ, adecă a defunctuluĭ. [1])

Legea le refusă acest drept, deşi eĭ ar putea să aibă interes la deosebirea patrimoniilor (veḑi *suprà*, p. 570), pentru că debitorul avênd facultatea de a contracta alte datoriĭ, creditoriĭ seĭ nu l'ar putea opri de a'şĭ mări numĕrul creditorilor prin acceptarea uneĭ moşteniriĭ insolvabile. [2])

Creditoriĭ moştenitoruluĭ ar putea însă să atace acceptaţiunea emanată de la debitorul lor pentru fraudă şi s'o revoace prin acţiunea pauliană, în virtutea Art. 975. [3]) Art. 975. C. C.

2° *Persoanele contra cărora separaţiunea de patrimoniĭ poate fi cerută.* (Art. 781.)

Deosebire între dreptul Roman şi dreptul actual.

La Romanĭ, creditoriĭ defunctuluĭ îndreptau în tot-deauna cererea de separare în contra moştenitoruluĭ, şi pretorul, după e-

P. 67. 2. 213. Cas. Fr. D. P. 63. 1. 273. Comp. şi Mourlon. II. 464 şi III. 1421 urm.

[1]) Cu alte cuvinte, creditoriĭ personalĭ aĭ moştenitoruluĭ nu pot să ceară a fi plătiţĭ din averea aceluĭ moştenitor cu precădere şi înaintea creditorilor moşteniriĭ. Aceasta nu este de cât aplicaţiunea principiuluĭ care conferă tuturor creditorilor un drept egal asupra bunurilor debitoruluĭ lor (Art. 1719) combinat cu această observaţiune că toată averea defunctuluĭ a trecut la moştenitorul seu.

[2]) Acesta era şi motivul care se dădea de Ulpian în dreptul Roman. „*Nam licet alicui, adjiciendo sibi creditorem, creditoris sui facere deteriorem conditionem.*“ (L. 1 § 2. Dig. Lib. 42. Tit. 6.) Creditoriĭ moştenitoruluĭ sunt deci singurĭ de vină că au contractat cu o persoană destul de imprudentă ca să primească o moştenire oneroasă. „*Sibi enim imputent qui cum tali contraxerunt.*“ (L. 1. § 5, *in medio*, Dig. Lib. 42. Tit. 6.) Acest sistem era admis şi în codul Calimach. „Dacă averea mortuluĭ va fi unită cu averea moştenitoruluĭ, ḑice Art. 1056 din codul Calimach, *numaĭ creditoriĭ mortuluĭ* pot să ceară deosebirea acestor douĕ averĭ, *ear nu şi creditoriĭ moştenitoruluĭ.*“

Dreptul vechiŭ francez.

In dreptul vechiŭ francez, creditoriĭ moştenitoruluĭ aveau din contra facultatea de a cere separaţiunea patrimoniilor (v. Domat. *Lois civiles.* Lib. III. Tit. 2, S-a I, *préambule*), pentru că deşi eĭ au trebuit să se aştepte la contractarea de nouĕ datoriĭ din partea debitoruluĭ lor, totuşĭ eĭ n'au putut să prevadă că debitorul are să compromită averea sa întreagă prin acceptarea uneĭ moşteniriĭ oneroase. Veḑi Laurent. X. 4.—Veḑi însă Demolombe (XVII. 113) care aprobă teoria Romană.

[3]) Demolombe. XVII. 114. Arntz. II. 1614. Mourlon. II. 477. Ducaurroy. II. 771. Marcadé. III. 231 şi 403. Aubry et Rau. V. § 619, p. 212. Comp. L. 1 § 5. Dig. Lib. 42. Tit. 6 şi L. 1 § 2 precum şi L. 3 § 1. Dig. Lib. 42. Tit. 8. *Quæ in fraudem creditorum* etc.

saminarea causeĭ, dădea un decret prin care eĭ erau trimeşĭ în posesiunea tuturor bunurilor moştenireĭ, fiind îndrituiţĭ a le administra şi a le vinde. [1])

Dreptul actual.

Astădĭ, separaţiunea de patrimoniĭ va fi îndreptată în principiu contra creditorilor personalĭ aĭ moştenitoruluĭ fie el regulat sau neregulat, [2]) pentru că ea are de obiect de a păstra creditorilor defunctuluĭ siguranţa ce eĭ aveau asupra bunurilor sale, depărtând pe creditoriĭ personalĭ aĭ moştenitoruluĭ de la acest patrimoniŭ. [3])

Ea nu va putea fi îndreptată în contra însuşĭ moştenitoruluĭ de cât atuncĭ când creditoriĭ seĭ personalĭ n'ar fi cunoscuţĭ. [4])

[1]) L. 1. Pr. şi § 1. Dig. Lib. 42. Tit. 6 şi Cod. Lib. 7. Tit. 72.—Lichidarea moştenireĭ şi acea a avereĭ moştenitoruluĭ se făceau în deosebĭ. Comp. Arntz. II. 1616.

[2]) Prin moştenitor sau *erede* trebue deci să înţelegem toţĭ reprezentanţiĭ defunctuluĭ, adecă toţĭ aceĭ care moştenesc *in universum jus*.

Separaţia patrimoniilor poate deci fi cerută contra creditorilor unuĭ moştenitor regulat sau neregulat, sau a unuĭ legatar orĭ donatar universal sau cu titlu universal. Demolombe. XVII. 126. Comp. Cas. Fr. şi Curtea din Paris. D. P. 56. 1. 152. D. P. 49. 2. 121.

Separaţiunea patrimoniilor nu poate însă fi cerută contra creditorilor cesionaruluĭ drepturilor succesorale ale moştenitoruluĭ, pentru că cesionarul unor drepturĭ succesorale fiind un dobânditor cu titlul singular, nu represintă în faţa creditorilor moştenireĭ pe moştenitorul cedente şi nu devine debitorul lor personal. Demolombe. XVII. 127. Aubry et Rau. V. § 619, p. 216, nota 26. Comp. şi L. 2. Dig. Lib. 42. Tit. 6, unde se dice: „*Ab herede vendita hereditate, separatio frustra desiderabitur, utique si nulla fraudis incurrat suspicio.*"—*Contrà.* Vazeille. *Succes.* Art. 880, No. 6. Dubreuil. *Sépar. des patrimoines.* Cap. 8. § 7. No. 9. C. Lyon. D. P. 51. 2. 160.—Creditoriĭ defunctuluĭ vor putea însă fără nicĭ o îndoeală cere nulitatea cesiuneĭ pentru causă de fraudă, conform Art. 975.

[3]) Tecstul prevĕdênd în mod general că separaţia de patrimoniĭ poate fi cerută *în contra orĭ căruĭ creditor*, resultă de aci că creditoriĭ chirografarĭ aĭ defunctuluĭ ar putea provoca această cerere în contra unuĭ creditor privilegiat sau ipotecar al moştenitoruluĭ, şi chiar în contra fisculuĭ, *etiam adversus fiscum et municipes* (L. 1. § 4. Dig. Lib. 42. Tit. 6), pentru că acest creditor să fie depărtat de la patrimoniul defunctuluĭ. Laurent. X. 12. Demolombe. XVII. 119. Ducaurroy. II. 760. Demante. III. 222. Duranton. VII. 466. Aubry et Rau. V. § 619, p 213, tecst şi nota 15.—*Contrà.* Dufresnes. *Séparation des patrimoines.* 46.

Dreptul de a cere separaţia de patrimoniĭ fiind individual (vedĭ *suprà*, p. 573), separaţia cerută contra unuia din creditoriĭ personalĭ nu poate fi opusă celora în contra cărora ea n'a fost cerută, fiind în privinţa lor *res inter alios acta.* (Art. 1201.) Laurent. X. 12. Demolombe. XVII. 124. Ducaurroy. II. 760. Aubry et Rau. V. § 619, p. 213. Demante. III. 219 bis, I. Mourlon. II. 469. Nimic nu s'ar opune însă ca cererea să fie întrodusă în mod colectiv contra tuturor creditorilor de o dată. Arntz. II. 1616. Vedĭ şi p. 574.

[4]) Tribunalul Ilfov. Dreptul pe 1886, No. 75. Curtea din Paris. D. P.

Când însă moştenitorul nu are nicĭ un creditor personal în momentul deschidereĭ moştenireĭ, separaţiunea patrimoniilor nu maĭ poate fi cerută. Imprejurarea că moştenitorul a putut să contracteze datoriĭ în urma deschidereĭ moştenireĭ nu este suficientă, pentru că separaţiunea nu este un leac contra pericolelor viitoare, ci presupune un pericol actual care resultă din confusiunea patrimoniilor. [1])

Formele în care separaţiunea de patrimoniĭ trebue să fie cerută. (Art. 781, 783, 784 şi 1743.)

Sub ce formă legatariĭ sau creditoriĭ defunctuluĭ trebue eĭ să ceară separaţiunea de patrimoniĭ? Cu toată controversa ce există asupra acestuĭ punct, se admite în genere că separaţiunea de patrimoniĭ trebue să facă obiectul uneĭ acţiunĭ, după formele obicinuite ale procedureĭ. [2]) Această acţiune se va esercita atât pe calea principală, cât şi pe calea de escepţiune, în mod incidental. [3])

---

53. 2. 33. Laurent. X. 11. —*Contrà.* Arntz. II. 1616. Massé-Vergé. II. p. 331, tecst şi nota 10. Ducaurroy. II. 762. Demol. XVII. 145. Belost-Jolimont asupra luĭ Chabot observ. 5 asupra Art. 878. Curtea din Paris. D. P. 57. 2. 195 şi Dreptul pe 1889, No. 71, după care asemene cerere ar putea *în toate casurile* fi îndreptată contra moştenitoruluĭ. (Comp. Curtea din Paris şi din Nancy. D. P. 67. 2. 156. D. P. 76. 2. 177.)—In fine, într'un alt sistem, cererea de separare de patrimoniĭ n'ar putea nicĭ într'un caz fi îndreptată contra moştenitoruluĭ, pentru că el nu represintă pe creditoriĭ seĭ. Aubry et Rau. V. § 619, p. 212. Duranton. VII. 488. Veḑĭ şi Demol. XVII. 117 şi 137. Mourlon. II. 469.—Pentru a fi plătiţĭ cu preferinţă înaintea legatarilor, creditoriĭ chirografarĭ aĭ defunctuluĭ vor trebui să ceară separarea de patrimoniĭ şi in contra lor, luând asupra imobilelor moştenireĭ inscripţia prevĕḑută de Art. 1743. Demol. XVII. 122. Aubry et Rau. V. § 619, p. 224, tecst şi nota 44. Demante. III. 219 bis, III. Veḑĭ şi Laurent (X. 60) care se pronunţă tot în acest sens, mărturisind însă că cestiunea este îndoelnică.

[1]) Laurent. X, 11, *in fine.* Belost-Jolimont asupra luĭ Chabot, observ. 1 asupra Art. 878.—*Contrà.* Curtea din Paris. D. P. 67. 2. 156.

[2]) Argument din Art. 781, 784 şi 1743, după care separaţia de patrimoniĭ trebue să fie *cerută.* Veḑĭ şi Art. 783 care dă aceleĭ cereriĭ numele de *acţiune.*—Codul Italian distinge între mobile şi imobile. Pentru cele dintâĭ, el prescrie o cerere în judecată (Art. 2059), ear pentru imobile, dreptul la separare se esercită prin o inscripţie ipotecară (Art. 2060), ceea ce nu se prea esplică, pentru că inscripţiunea nu poate înlocui o acţiune judecătorească.

[3]) Laurent. X. 17. Ducaurroy. II. 761. Arntz. II. 1616. Veḑĭ şi D. P. 76. 2. 177, nota 1. Dufresne. *Sépar. des patrimoines.* 34. Aubry et Rau V. § 619, p. 212, nota 11. Bonachi. III. p. 341. Berriat St. Prix. II. 3116. Veḑĭ însă Demolombe (XVII. 115 şi 138 urm.) care distinge între *esercitiul dreptuluĭ* şi *mijloacele conservatoriĭ* pentru a păstra dreptul de a putea esercita separaţiunea. După acest au-

In privința averei mișcătoare, acțiunea în separare este deci de ajuns. In privința imobilelor succesiunei însă, creditorii defunctului nu vor putea să esercite dreptul lor de precădere față cu creditorii moștenitorului de cât îndeplinind două formalități: 1° cerând pe calea judecătorească separarea de patrimonii și 2° luând inscripția prevĕdută de Art. 1743. [1])

Inscripția va trebui să fie luată în termen de 6 luni de la deschiderea moștenirei, ear acțiunea în separare va putea fi introdusă cât timp imobilele sunt încă în patrimoniul moștenitorului (Art. 783), adecă până la transcrierea actului de înstrăinare. [2]) (Art. 1295, 1802 C. C. Art. 722, 723 Pr. Civ.)

Astfel, o dată ce inscripția a fost luată în termenul util (6 luni de la deschiderea moștenirei), separarea poate fi cerută și dobândită și după espirarea acestui termen, cât timp moștenitorul n'a înstrăinat încă averea. Asemene cerere n'ar mai fi însă primită în urma înstrăinărei, adecă a transcrierei actului, chiar dacă inscripția ar fi fost anterioară acestei înstrăinări, Art. 1790 nefiind aplicabil în specie. (Vedi *infrà*, esplicarea Art. 1743.)

Bunurile asupra cărora se esercită dreptul de preferință care resultă din separațiunea patrimoniilor. (*Art. 781.*)

Care sunt bunurile asupra cărora separațiunea se esercită? Art. 781 respunde la această întrebare când dice că *patrimoniul* defunctului, adecă toată averea sa mișcătoare și nemișcătoare (Art. 783) se deosebește de *patrimoniul* moștenitorului. [3])

---

tor, creditorii și legatarii n'ar avea nevoe de nici o cerere în justiție pentru a putea esercita însuși dreptul. In acest sistem, separea fiind un privilegiu, acest privilegiu se va esercita, ca toate celelalte, prin conservarea lui (Art. 1743), fără nici o cerere judecătorească. Comp. și Mourlon. II. 470 și Curtea Metz. D. P. 68. 2. 103.

[1]) Laurent. X. 34. Tribunalul Ilfov. Dreptul pe 1886, No. 75.

[2]) Laurent. X. 30, 34.—Merlin (*Quest. Sépar. des patrim.* § 2, No. 5) și alți autori după dênsul (vedi *infrà*, pag. 588, nota 3) întemeindu-se pe terminii Art. 1743, au susținut că cererea în separație, ca și inscripția, trebue să se facă *în termenul de 6 luni* de la deschiderea moștenirei, însă această părere nu este admisibilă, căci Art. 1743 referinduse la Art. 783, n'a înțeles să deroage la această dispositie. Vedi Dalloz. *Succes.* 1473. Aubry et Rau. V. § 619, nota 36. Duranton. VII. 488. Troplong. *Hypoth.* I. 325.

[3]) Cererea de separare nu trebue neapărat să cuprindă totalitatea bunurilor, căci această separare poate să aibă loc numai asupra unei părți din bunuri, de esemplu, numai asupra averei mișcătoare, sau numai asupra acelei nemișcătoare. (Art. 783.) Demol. XVII. 135. Demante. III. 219, bis I.—La Romani, din contra, separarea de patrimonii implica ideea unei mĕsuri generale și colective, cuprinḑênd întreaga avere de moștenire. Vedi *suprà*, p. 574, nota 1.

Astfel, dreptul de separaţiune se aplică: 1° la toate bunurile, drepturile şi acţiunile care aparţineau defunctului în momentul morţeĭ sale, *rebus integris*. (L. 1 § 12 şi 13. Dig. Lib. 42. Tit. 6.) In aceste bunurĭ întră şi creanţele ce defunctul ar fi avut în contra moştenitoruluĭ seu presumtiv. Să nu se ţică că aceste creanţe sunt stânse prin confusiune, căcĭ separarea patrimoniilor are tocmaĭ de scop împedecarea acesteĭ confusiunĭ. [1])

Fructele produse de lucrurile moştenireĭ în urma morţeĭ luĭ de cujus. Controversă.

2° Efectul cereriĭ în separare de patrimoniĭ se întinde la toate fructele civile sau naturale produse de bunurile moşteniriĭ în urma morţeĭ luĭ *de cujus*, dacă origina şi identitatea lor este bine constatată, căcĭ dacă defunctul nu s'ar fi sevêrşit din viaţă, aceste fructe ar fi mărit patrimoniul seu, şi prin urmare, şi garanţia creditorilor seĭ. Aceasta nu este de cât aplicaţiunea macsimeĭ: *fructus augent hereditatem*. [2]) (L. 20 § 3. Dig. Lib. 5. Tit. 3.)

Instrăinarea lucruluĭ moşteniriĭ când preţul nu s'a plătit încă.

3° In fine, efectul cereriĭ în separare de patrimoniĭ se întinde asupra preţuluĭ bunurilor înstrăinate de defunct, când preţul este încă datorit, pentru că dreptul la acest preţ este o creanţă care face parte din patrimoniul defunctuluĭ, şi care, prin urmare, serveşte de siguranţă creditorilor seĭ. Aceştĭ creditorĭ vor avea decĭ toate drepturile care aparţineau defunctuluĭ, putênd să esercite privilegiul vênd̆ătoruluĭ (Art. 1730 § 5, 1737, 1740) şi să ceară resoluţiunea vênd̆ăreĭ pentru neplata preţuluĭ. [3]) (Art. 1365.) etc.

---

[1]) Mourlon. II. 471. Laurent. X. 20. Demolombe. XVII. 133.

Efectele separaţieĭ nu se întind la bunurile supuse raportuluĭ. Art. 763.

Separaţiunea patrimoniilor nu se aplică însă bunurilor pe care defunctul lear fi dăruit descendentuluĭ seu fără dispensă de raport şi pe care el trebue să le aducă înapoĭ, căcĭ, deşi aceste bunurĭ reîntră în moştenire spre a fi împărţite de o potrivă între toţĭ descendenţiĭ, aceasta este prin o ficţiune stabilită numaĭ în interesul descendenţilor care au drept la raport (Art. 751), ear nu în interesul creditorilor şi al legatarilor care nu pot nicĭ o dată cere raportul. (Art. 763.) Demolombe. XVII. 129. Laurent. X. 21. Massé-Vergé. II. p. 332, tecst şi nota 12. Marcadé. III. 287. Duranton. VII. 493. Mourlon. II. 472. Aubry et Rau. V. § 619, p. 215. Arntz. II. 1617, *in fine*.

Nicĭ la bunurile fictive cuprinse în masă p. calcularea părţeĭ disponibile. Art. 849.

Tot pentru aceleaşĭ motive, efectul cereriĭ în separaţiune nu se întinde nicĭ la bunurile care fictiv au fost cuprinse în masă pentru calcularea părţeĭ disponibile. (Art. 849.) Aubry et Rau, *loco cit.*

[2]) Aubry et Rau. V. § 619, p. 214, tecst şi notele, 18, 19. Mourlon. II. 471. Laurent. X. 22. Demolombe. XVII. 132. Curtea din Caen. D. P. 51. 2. p. 237.—*Contrà*. Grenier (*Hypoth.* II. 436) şi Massé-Vergé (II p. 332, nota 13), după care creditorĭĭ defunctuluĭ nu trebue să profite de fructele naturale şi civile produse de bunurile moşteniriĭ *înainte de cererea în separare*, ci numaĭ de acele produse *în urma acesteĭ cereri*, soluţiune care se vede combătută cu mult succes de către Aubry et Rau, *loco cit.*, nota 19.

Instrăinarea din partea moştenitoruluĭ. Controversă.

[3]) Laurent. X. 23. Aubry et Rau. V. § 619, p. 214. Toullier. D. II. 541. Aceeaşĭ soluţiune este admisibilă când înstrăinarea nu emană de la defunct, ci de la moştenitor, pentru că preţul iea locul lucrului

Dacă însă preţul a fost plătit fie defunctuluĭ, fie moştenitoruluĭ care ar fi înstrăinat obiectele moştenireĭ, cererea în separare nu va avea nicĭ un efect în privinţa bunurilor eşite definitiv din patrimoniul defunctuluĭ sau a moştenitoruluĭ. Aceasta este o consecinţă neapărată a Art. 783 care voeşte ca acţiunea în separare să nu poată fi esercitată de cât în timpul în care bunurile se găsesc în mânele moştenitoruluĭ. Creditoriĭ moştenireĭ ar putea însă, în asemene caz, să atace înstrainarea ca făcută în frauda drepturilor lor. [1]) (Art. 975.)

Separaţiune de patrimoniĭ, în caz de moştenire beneficiară sau de succesiune vacantă.

1° *Moştenire beneficiară.*

Acceptarea moştenireĭ din partea unuĭ moştenitor sub beneficiŭ de inventar atrage de drept în folosul creditorilor defunctuluĭ, precum şi a legatarilor seĭ (Cas. Fr. D. P. 63. 1. 273) separarea de patrimoniĭ, fără ca să fie nevoe de cerere în judecată sau de inscripţia cerută de Art. 1743, [2]) şi separarea ar avea

înstrăinat prin efectul uneĭ subrogaţiunĭ, conform reguleĭ: *in judiciis universalibus, pretium succedit in locum rei et res in locum preţii.* Aubry et Rau. *loco cit.* Massé-Vergé. II. p. 334, nota, 17. Mourlon. II. 475. Demolombe. XVII. 181 şi 203. Marcadé. III. 398. Curtea Nîmes. D. P. 54. 2. 206. Comp. şi Laurent. X, 23, care ajunge la acelaşĭ resultat, întemeinduse pe alte consideraţiunĭ.—*Contrà.* Dubreuil. *Sépar. des patrim.* Cap. 8, § 1, No. 3. C. Montpellier. Répert. Dalloz. *Succes.* 1437. Valette. *Privil. et hypoth.* No. 86.

Schimb. Controversă.

In caz când moştenitorul ar fi schimbat unele bunurĭ ale moştenireĭ în contra altor bunurĭ, care ar fi devenit proprietatea sa, separarea de patrimoniĭ va putea de asemene să aibă loc, pentru că lucrul primit în schimb a luat locul bunurilor moştenireĭ. *Subrogatum sapit naturam subrogati.* Massé-Vergé. II, p. 333, nota 16. Laurent. X. 24. C. Nîmes. D. P. 54. 2. 206.—*Contrà.* Dubreuil. *op* şi *loco suprà cit.*

Prescrierea acţiuneĭ în separare în privinţa preţuluĭ datorit de dobânditorul imobiluluĭ moştenireĭ. Controversă.

Naşte însă întrebarea: cât timp separarea de patrimoniĭ poate ea să fie cerută în privinţa preţuluĭ datorit de dobênditorul imobiluluĭ moştenireĭ care ar fi fost înstrăinat de cătră moştenitor? Cestiunea este controversată: uniĭ considerând că fiind vorba în specie de o creanţă, adecă de un lucru mobil, cred că separarea nu va putea să fie cerută în privinţa preţuluĭ de cât în termen de 3 anĭ de la înstrăinare, conform Art. 783 § 1 (Mourlon. II. 475. Laurent. X. 25. Demante. III. 221 bis, II. Duranton. VII. 490. Dufresne. 83), ear alţiĭ admit prescripţia de la imobile (v. p. 587, nota 5.) Demolombe. XVII. 205. Massé-Vergé. II. p. 334, nota 17, *in medio.* Barafort. 127 C. Caen. D. P. 60. 2. 193.

[1]) Toullier. D. II. (partea II) 540. Massé-Vergé. II. p. 333, nota 16. Laurent. X. 27, *in fine.*

[2]) *Beneficio inventarii beneficium separationis ipso jure inest.* In acest sens este jurisprudenţa franceză. Veḑi D. P. 87. 2. 173. D. P. 82. 1. 364. D. P. 71. 2. 37. D. P. 67. 2. 213. D. P. 65. 2. 157.

loc, în asemene caz, după jurisprudenţă, chiar în privinţa moştenitorilor care ar fi acceptat moştenirea pur şi simplu, [1]) ceea ce noĭ n'am admis. (Veḑĭ *suprà* p. 391, în notă.)

Jurisprudenţa nu aplică însă această regulă de cât în timpul cât ţine indivisiunea între comoştenitorĭ, şi prin urmare, separarea de patrimoniĭ nu continuă a avea fiinţă, în urma împărţeleĭ, de cât dacă ea a fost adusă la cunoştinţa publică, conform Art. 1743, prin o inscripţie luată în timpul acesteĭ indivisiuni. [2])

Pentru a curma toate aceste neînţelegerĭ şi controverse, noĭ am admis că, dacă din maĭ mulţĭ comoştenitorĭ uniĭ au primit succesiunea sub beneficiŭ de inventar, ear alţiĭ pur şi simplu, separarea patrimoniilor nu va avea loc, atât în timpul indivisiuneĭ cât şi după împărţeală, de cât pentru moştenitoriĭ beneficiarĭ. (Veḑĭ *suprà*, p. 391, în nota 3 de la p. 390.)

2° *Moştenire vacantă.*

Când o moştenire este vacantă, separarea patrimoniilor are loc de drept, fără nicĭ o formalitate sau maĭ bine ḑis, nu este loc în specie la separarea de patrimoniĭ, fiind că, în asemene caz, nu esistă un moştenitor avênd un patrimoniu cu care să se poată confunda patrimoniul defunctuluĭ. [3])

Imprejurările care fac să se peardă dreptul de a cere separarea de patrimoniĭ. (Art. 782, 783.)

Imprejurările care fac pe creditoriĭ defunctuluĭ să peardă dreptul de a cere separarea de patrimoniĭ sunt următoarele: 1°

D. P. 63. 1. 273. D. P. 60. 1. 506. D. P. 58. 1. 356. D. P. 56. 2. 294. D. P. 55. 1. 49. D. P. 53. 1. 282. D. P. 54. 2. 206. D. P. 51. 2. 236. D. P. 49. 5. 358 etc. Veḑĭ şi Massé-Vergé. II. p. 341, nota, 33. Arntz. II. 1622.—*Contrà.* Curtea din Rennes (Répert. Dalloz, *Succes.* 785), Duranton (VII. 47, 489 şi XIX. 218), Laurent (X. 82) şi Martou (II. 679), după care inscripţia prescrisă de Art. 1743 ar fi neapărată pentru a conserva drepturile creditorilor moştenireĭ. Această din urmă părere mi se pare cea maĭ juridică. Comp. şi *suprà*, p. 574, unde am vĕḑut că moştenitoriĭ şi legatariĭ ar avea interes a cere separarea de patrimoniĭ, chiar când moştenirea a fost primită sub beneficiŭ de inventar.

[1]) Veḑĭ D. P. 87. 2. 173. D. P. 67. 2. 213. D. P. 65. 2. 157. D. P. 58. 1. 356. D. P. 56. 2. 294. D. P. 55. 1. 49. *Idem.* Aubry et Rau. V. § 619, p. 236.—*Contrà.* Laurent. X. 86, 87. Demolombe. XV. 173. Veḑĭ şi *suprà*, p. 391, în nota 3 de la p. 390, unde se arată maĭ pe larg controversa.

[2]) Cas. Fr. D. P. 58. 1. 356. Veḑĭ şi D. P. 87. 2. 173. Veḑĭ şi Massé-Vergé. II. p. 342, nota 33, *in medio.* Aubry et Rau. V. § 619, p. 236, tecst şi nota 61.—*Contrà.* Curtea din Caen (decisie casată.) D. P. 56. 2. 294. Veḑĭ şi *suprà*, p. 391, în notă.

[3]) Curtea din Amiens. D. P. 54. 5. 690, No. 5. Troplong. *Privil. et hypoth.* III. 651, p. 15. Massé-Vergé. II. p. 342, nota 33, *in fine.*

confusiunea sau neputința materială de a distinge bunurile defunctului de acele ale moștenitorului; 2° renunțarea la acest drept; 3° prescripția, în privința averei mișcătoare (Art. 783 § 1); 4° și în fine, înstrăinarea din partea moștenitorilor a imobilelor moștenirei. (Art. 783 § 2.)

1° *Despre confusiune.*

Acest mod de stângere a dreptului de a cere separarea de patrimonii nu se aplică imobilelor (Art. 783), nici mobilelor incorporale, precum sunt creanțele și rentele, de vreme ce aceste lucruri pot în tot-deauna fi distinse de lucrurile moștenitorului. El nu se aplică deci de cât la mobilele corporale care se pot lesne amesteca unele cu altele, așa în cât este cu neputință de a face să înceteze confusiunea.

Astfel, dar, în privința *mobilelor corporale*, dreptul de a cere separarea de patrimonii nu mai poate fi esercitat de câte ori *în fapt* este cu neputință de a le deosebi și de a le distinge de bunurile moștenitorului. [1])

Iventarul și descrierea mobilelor.

Creditorii defunctului și legatarii care voesc să păstreze dreptul de a cere separarea de patrimonii trebue deci să facă inventarul și descrierea individuală a mobilelor corporale lăsate de defunct. [2])

Vêndarea mobilelor și consemnarea banilor.

Ei pot chiar să ceară vêndarea acestor mobile și depunerea preţului precum și a banilor găsiți în moștenire la casa de consemnații, dacă moștenitorul nu preferă să deie o cauțiune solvabilă pentru înfățoșarea valorilor cuprinse în inventar, de câte ori aceasta se va cere. [3]) (Analogie din Art. 718.)

2° *Renunțare la separarea de patrimonii.*

Art. 782.—Acest drept *(de a cere separarea de patrimonii)* nu poate fi esercitat, când acceptându-se eredele *(pur și simplu [4])* de debitor,

---

[1]) „*Confusis enim bonis et unitis, separatio impetrari non poterit.*“ (L. 1 § 12. Dig. Lib. 42. Tit. 6.) Vedi și *suprà*, p. 571, nota 2.

[2]) Creditorii moștenirei mai sunt încă în drept a cere, odată cu acțiunea în separare de patrimonii, și un sechestru judeciar asupra averei mișcătoare a succesiunei, ori în ce mâni ea s'ar găsi. Curtea din Iași, sub președ. d-lui N. A. Bêrzu. Dreptul pe 1890, No. 31, p. 252.

[3]) Mourlon. II. 473. Ducaurroy. II. 769. Dacă confusiunea este numai parțială, separarea va putea fi cerută pentru bunurile care 'și au păstrat individualitatea lor. (L. 1 § 12. Dig. Lib. 42. Tit. 6.) Cas. Fr. Répert. Dalloz. *Succes.* 1449.

[4]) Aceste cuvinte lipsesc din tecst, însă Art. 782 presupune în adevĕr că moștenitorul e *pur și simplu* și prin urmare debitor personal, de unde resultă că acest tecst nu e aplicabil moștenitorului minor sau interdis carele este neapărat moștenitor beneficiar, și care, prin urmare, nu e debitor. Vedi *infrà*, p. 585.

s'a făcut astfel novaţiune în privinţa creanţeĭ contra defunctuluĭ. (Art. 781, 783, 1091, 1128 urm. C. C. Art. 879 C. Fr.)

Creditoriĭ şi legatariĭ pot să renunţe la dreptul ce legea le dă de a cere separarea patrimoniilor. Această renunţare poate să fie espresă sau tacită. (Laurent. X. 39.)

Renunţările nepresupunêndu-se însă nicĭ odată (veḑĭ p. 337), renunţarea tacită nu va avea fiinţă de cât atuncĭ când va resulta din o faptă care presupune neapărat intenţiunea de a renunţa.

Astfel, ar fi, de esemplu, casul uneĭ adevĕrate novaţiunĭ operată între creditor şi moştenitor prin substituirea uneĭ datoriĭ nouĭ aceleĭ vechĭ, sau prin schimbarea de debitor. (Art 1128 urm.) (Comp. L. 1 § 10. Dig. Lib. 42. Tit. 6.) Novaţiunea avênd de efect stângerea creanţeĭ primitive (Art. 1091), creditorul care a consimţit la operarea eĭ încetează de a fi creditorul moştenireĭ, devenind creditorul personal al moştenitoruluĭ, şi ca atare, nu maĭ are decĭ dreptul de a cere separarea de patrimoniĭ. [1]) (Art. 784.) Novaţiune adevărată. Art. 1128 urm.

Renunţarea tacită maĭ esistă încă când creditorul moştenireĭ face novaţiune în sensul Art. 782, acceptând pe moştenitor de debitorul seu, [2]) de esemplu, prin prelungirea termenuluĭ de plată, [3]) prin preschimbarea titluluĭ pe numele moştenitoruluĭ, prin schimbarea condiţiunilor contractuluĭ, prin primirea de cauţiune, ipotecă sau amanet [4]) (comp. Art. 1058 Cod. Calimach), prin urmărirea moş- Novaţiunea sui generis prevĕḑută de Art. 782.

---

[1]) Laurent. X. 40. Demolombe. XVII. 165. Massé-Vergé. II. p. 340, nota 30. Demante. III. 220 bis, II. Arntz. II. 1615.

[2]) Numaĭ creditorul care a făcut novaţiune în sensul Art. 782 perde dreptul de a cere separarea de patrimoniĭ. Arntz. II 1615.—De asemenea, acest drept nu este perdut de cât faţă cu moştenitorul care a fost primit de datornic. In privinţa celorlalţĭ, separaţiunea va putea să aibă loc. Laurent. X. 43. Cas. Fr. D. P. 57. 1. 49.

Trebue însă să observăm că nu este esact de a se ḑice astăḑĭ că creditorul defunctuluĭ *primeşte pe moştenitor de debitor*, pentru că acest moştenitor intrând în drepturile şi obligaţiunile defunctuluĭ, el e singurul debitor ce are creditorul, şi acest din urmă nu poate să aleagă între un moştenitor şi altul. Tot ce poate să facă creditorul defunctuluĭ este numaĭ de a împedeca amestecarea avereĭ de moştenire cu acea a moştenitoruluĭ, spre a se îndestula maĭ întâĭ din averea de moştenire, la care ar renunţa când ar urmări maĭ întâĭ averea personală a moştenitoruluĭ. Comp. Laurent. X. 42. Bonachi. III. p. 350. Inesactitate de tecst.

[3]) Laurent. X. 49. Berriat St. Prix. II. 3117. Dufresne. No. 29. Duranton. VII. 498. Maleville, asupra Art. 879.—*Contrà.* Demolombe. XVII. 161. Mourlon. II. 460. Massé-Vergé. II. p. 340, nota 30, *in medio.* Demante. III. 220 bis, II.

[4]) Mourlon. II. 460. Arntz. II. 1615. Demolombe. XVII. 163. Laurent. X. 47. Comp. şi Curtea Paris. Dreptul pe 1889, No. 71. „*Si satis acceperit ab eo, aut si quis pignus ab herede acceperit, non est ei concedenda separatio, quasi eum secutus sit.—Cæterum si eum hoc animo secuti sunt, amiserunt separationis commodum: quippe cum*

tenitoruluĭ asupra avereĭ sale personale. (Demol. XVII. 163.) etc.

Această novaţiune, ca şi acea prevĕdută de Art. 1128 urm. nu se presupune nicĭ odată (Art. 1130), şi intenţiunea de a accepta pe moştenitor de debitor trebue să resulte în mod neîndoelnic din natura actuluĭ emanat de la creditor, tribunalele fiind suverane în privinţa interpretăreĭ acesteĭ intenţiunĭ. [1]) De aceea, la caz de îndoeală, creditorul moştenireĭ poate şi va face chiar foarte bine de a'şĭ face reservele sale şi de a arăta că el n'a avut intenţiunea să accepte pe moştenitor de debitor. [2])

Inesactitate de tecst.

Trebue însă să observăm că nu este vorba în specie de o adevĕrată novaţiune, şi că legiuitorul nostru reproducênd pe acel francez, care s'a luat după Pothier, a făcut o confusiune între casul când se operează o adevărată novaţiune, caz prevĕdut de Ulpian în L. 1 § 10. Dig. Lib. 42. Tit. 6, şi între acel când, fără a se face o novaţiune, creditorul defunctuluĭ primeşte de debitor pe moştenitor, făcênd schimb şi alegêndu'l pe dênsul, *eligentis mente heredis personam secutus est.* [3]) (L. 1 § 15. Dig. *loco cit.*)

Novaţiune sui generis.

Este decĭ vorba în specie de o novaţiune *sui generis*, căcĭ, pentru ca să esiste o novaţiune adevĕrată, să cere o schimbare în obiectul datorieĭ, un nou debitor sau un nou creditor (Art.

---

secuti sunt nomen heredis, nec possunt jam se ab eo separare, qui quodammodo eum elegerunt." (L. 1 § 10, 11 şi 15. Dig. Lib. 42. Tit. 6.) Veḑĭ şi Art. 1058 şi 1060 din codul Calimach, citate în nota 3.

Imprejurărĭ care nu constituese o novaţiune. Comunicarea titluluĭ esecutor dobândit în contra defunctuluĭ.

Faptul însă de a primi dobânda de la moştenitor, şi după unĭĭ, chiar un acont asupra capitaluluĭ, nu este o novaţiune. Demol. XVII. 162.—*Contrà*, în privinţa acontuluĭ asupra capitaluluĭ. Laur. X. 50.

De asemene, nu constitue o novaţiune în sensul Art. 782 faptul de a comunica moştenitoruluĭ conform Art. 780 titlul esecutor dobândit în contra defunctuluĭ, şi de a esecuta hotărîrea în contra luĭ, urmărindu-se bine înţĕles averea de moştenire, pentru că creditorĭĭ au fost siliţĭ să pornească cererea lor în contra moştenitoruluĭ, *quia ex necessitate hoc fecerunt.* (L. 7. Dig. Lib. 42. Tit. 2.) Veḑĭ şi L. 2, *in fine*, Cod. Lib. 7. Tit. 72. Demolombe. XVII. 159, 160. Arntz. II. 1615. Demante. III. 220 bis, II. Laurent. X. 45.

Ce trebue să decidem în caz când creditorul defunctuluĭ ar primi de la moştenitor, drept plata creanţeĭ sale, efecte de comerţ susscrise de moştenitor, cu adăogire *sauf encaissement*? Veḑĭ Laurent. X. 51. Demolombe. XVII. 164 şi D. P. 54. 2. 206.

[1]) Marcadé. III. 393. Demolombe. XVII. 158, 166. Veḑĭ şi Laur. X. 44.

[2]) Demolombe. XVII. 161. Demante. III. 220 bis, II, *in fine*. Laur. X. 53.

Art. 1058 şi 1060 din Cod. Calimach.

[3]) „Creditorĭĭ care încredinţânduse în moştenitorul mortuluĭ, l'au primit de datornic, ḑice Art. 1060 din codul Calimach, se socotesc de creditorĭ a luĭ, şi nu au maĭ mult drit a se numĕra între ceilalţĭ creditorĭ a mortuluĭ." Veḑĭ şi Art. 1058 din acelaşĭ codice, unde se ḑice: „Dacă creditorĭĭ mortuluĭ au făcut mutarea datoriilor asupra moştenitoruluĭ prin sineturĭ sau chizeşiĭ orĭ amanetur, atuncĭ nu au maĭ mult drit să ceară deosebirea avereĭ aceluia de averea acestuia, macar de le s'ar întâmpla şi pagubă."

1128), şi în specie, datoria este aceeaşi, creditorul acelaşi şi debitorul tot acelaşi, fiind că moştenitorul asupra căruia a trecut datoria continuă persoana defunctului. Pretinsa novaţiune despre care vorbeşte Art. 782 nu este alt ceva de cât noua posiţiune în care se găsesc părţile în urma acceptăreĭ moştenitoruluĭ de debitor.[1])

Efectele novaţiuneĭ prevĕḑute de Art. 782.

Creditorul sau legatarul defunctuluĭ care a novat în sensul Art. 782, primind pe moştenitor de datornic, perde pe de o parte dreptul de a cere separarea de patrimoniĭ în contra creditorilor moştenitoruluĭ, pentru că el a încetat de a fi creditorul defunctuluĭ spre a deveni creditorul moştenitoruluĭ[2]) (Art. 784), ear pe de alta, nu se maĭ poate îndestula din averea de moştenire de cât după achitarea integrală a creditorilor defunctuluĭ care au cerut separaţiunea.[3])

Art. 782 nu e aplicabil moştenitoruluĭ minor sau interḑis.

In fine, pentru a termina cu esplicarea Art. 782, trebue să adăogim că creditoriĭ defunctuluĭ nu pot să renunţe la separarea de patrimoniĭ primind de debitor pe un moştenitor minor sau interḑis, căcĭ Art. 782 presupunênd că moştenitorul este pur şi simplu şi ca atare debitor personal, nu se poate aplica la un moştenitor minor sau interḑis, care, în calitatea sa neapărată de moştenitor beneficiar (Art. 405, 454), nu este debitor personal, şi prin urmare, nu poate fi primit ca atare de cătră creditoriĭ defunctuluĭ.[4])

3° Despre prescripţie, în privinţa avereĭ mişcătoare.

Art. 783 § 1. — In privinţa mobilelor după trecerea de treĭ anĭ, dreptul (*de a cere separarea de patrimoniĭ*) este prescris. (Art. 461 urm. 722, 1837 urm. 1909 C. C. Art. 880 C. Fr.)

In privinţa avereĭ mişcătoare, dreptul de a cere separarea de patrimoniĭ se prescrie prin treĭ anĭ, ceea ce însĕmnează că după *trei*[5]) anĭ de la moartea lui *de cujus*, creditoriĭ luĭ nu maĭ pot cere a fi plătiţĭ din mobilele moştenireĭ cu preferinţă şi înaintea creditorilor moştenitoruluĭ. Această prescripţie scurtă se întemeiază pe presumţiunea că, după treĭ anĭ, mobilele defunctuluĭ nu maĭ pot fi distinse de acele ale moştenitoruluĭ, în cât separarea este cu neputinţă.

Imobilele putênd însă în tot-deauna fi distinse unele de altele (L. 1 § 12. Dig. Lib. 42. Tit. 6), separarea poate fi cerută

---

[1]) Comp. Ducaurroy. II. 767. Laurent. X. 41, 43. Mourlon. II. 459. Arntz. II. 1615. Demolombe. XVII. 157. Demante. III. 220 bis. I. Cas. Fr. D. P. 57. 1. 49.

[2]) „*Hos enim cum creditoribus heredis numerandos*“ ḑice Ulpian în L. 1 § 16. Dig. Lib. 42. Tit. 6, *de separationibus*.

[3]) Demolombe. XVII. 169. Demante. III. 220 bis, III şi 223, bis II. Duranton. VII 449. Comp. şi Cas. Fr. D. P. 57. 1. 49.

[4]) Laurent. X. 54. D. P. 55. 2. 162. Veḑĭ şi *suprà*, p. 582, nota 4.

[5]) Comp. Art. 722 şi 1909 care admit prescripţia de 3 anĭ şi în alte casurĭ.

cât timp ele n'au eşit încă din patrimoniul moştenitoruluĭ. (Art. 783 § 2.) Vom vedea însă p. 587, nota 5, că dreptul de a cere separarea nu este imprescriptibil.

Prescripţia scurtă de treĭ anĭ se aplică atât la mobilele corporale, cât şi la acele incorporale, de vreme ce legiuitorul vorbeşte de mobile în genere, fără nicĭ o deosebire, [1]) cu toate că aceasta nu este tocmaĭ logic, după cum observă Mourlon. (II. 473.)

Această prescripţie de treĭ anĭ [2]) curge în contra orĭ cuĭ, adecă atât în contra creditorilor minorĭ şi interdişĭ (*non obstat* Art. 1876), cât şi în contra creditorilor condiţionalĭ sau cu termen (*non obstat* Art. 1885), şi chiar în contra acelora care ar fi în stare să dovedească că n'au avut cunoştinţă despre deschiderea moştenireĭ. [3])

Punctul de plecare al prescripţieĭ. Controversă.

Punctul de plecare al acesteĭ prescripţiunĭ este deschiderea moştenireĭ, pentru că acesta este momentul de când creditorĭĭ şi legatarĭĭ pot cere separarea de patrimoniĭ. [4]) Art. 2057 din codul Italian este formal în această privinţă.

Dacă înaintea espirăreĭ termenuluĭ de treĭ anĭ, mobilele lăsate de defunct s'au amestecat în totul cu acele ale moştenitoruluĭ, creditorĭĭ, deşi n'au perdut încă dreptul de a cere separarea de patrimoniĭ, sunt însă în imposibilitatea materială de a'l esercita. [5])

Înstrăinarea mobilelor moştenireĭ.

Afară de prescripţia de treĭ anĭ şi de confusiunea mobilelor, dreptul de a cere separarea de patrimoniĭ maĭ poate încă fi perdut pentru creditorĭ prin înstrăinarea din partea moştenitoruluĭ a mobilelor moştenireĭ (Art. 1909), întocmaĭ ca şi la imobile. [6]) (Veḑĭ şi *infrà*, p. 588.)

---

[1]) Mourlon. II. 473. Laurent X. 25. Demolombe. XVII. 172.

Dreptul Roman şi dreptul vechiŭ.

[2]) La Romanĭ, ca şi în codul Calimach (Art. 1062), acest termen era de *cinci anĭ*, fără a se distinge între mobile şi imobile. Veḑĭ L. 1 § 13. Dig. Lib. 42. Tit. 6 citată p. 571, nota 2.—In codul Italian, termenul este de 3 lunĭ de la deschiderea moştenireĭ (Art. 2057), ear în Ante-proiectul de revisuire de 6 lunĭ (Art. 985), fără nicĭ o deosebire între mobile şi imobile.

[3]) Demol. XVII. 174. Demante. III. 221 bis, IV. Duranton. VII. 482.

[4]) Analogie din Art. 1743, după care termenul de 6 lunĭ dat creditorilor şi legatarilor pentru luarea inscripţiuneĭ spre a conserva privilegiul asupra imobilelor moştenireĭ curge tot *de la deschiderea moştenireĭ*. Demol. XVII. 173. Demante. III. 221 bis, IV. Laurent X. 25. Ducaurroy. II. 770, nota 3. Duranton. VII. 482. Massé-Vergé. II. p 332, nota 14.—*Contrà*. Aubry et Rau. V. § 619, p. 217, tecst şi nota 28, după care termenul de treĭ anĭ ar curge de la acceptarea sau de *la intrarea* în moştenire, după cum se esprimă Art. 1062 din codul Calimach, ca şi la Romanĭ, unde prescripţia nu începea a curge de cât tot de la adiţiunea de ereditate, *post additionem*. (L. 1. § 13. Dig. Lib. 42. Tit. 6.)

[5]) Laurent. X. 26. Marcadé. III. 394. Arntz. II. 1617. Demol. XVII. 175.

[6]) Demol. XVII. 175. Laurent. X. 27. Marcadé. III. 394. Duranton. VII. 483. Ducaurroy. II. 770. Aubry et Rau. V. § 619, nota 22.

Mobilele înstrăinate de cătră moştenitor nu vor putea deci fi revendicate de la cumpărător, chiar dacă el ar fi de rea credinţă, pentru că spiritul legeĭ este de a nu conferi nicĭ un drept de suită în privinţa mobilelor. [1]) Creditoriĭ vor putea însă să atace prin acţiunea pauliană înstrăinările făcute de moştenitor în frauda drepturilor lor. (Art. 975.) (Veḑi *suprà*, p. 580.) Revendicarea mobilelor. Controversă.

4° Înstrăinare din partea moştenitoruluĭ a imobilelor moştenireĭ.

Art. 783 § 2.—In privinţa mobilelor, acţiunea (*în separare de patrimoniĭ*) se poate esercita în tot timpul în care imobilele se găsesc în mâna (*adecă în patrimoniul*) eredeluĭ. (Art. 1743 C. C. Art. 880 C. Fr.)

Art. 1743.—Creditoriĭ şi legatariĭ care cer separaţiunea patrimoniuluĭ defunctuluĭ [2]) conservă privilegiul lor asupra imobilelor succesiuneĭ în faţa creditorilor ereḑilor sau representanţilor defunctuluĭ, prin inscripţiunea acestuĭ privilegiŭ [3]) în termen de şase luniĭ de la data deschidereĭ succesiuneĭ.

Inaintea espirăreĭ acestuĭ termen, nicĭ o ipotecă stabilită de cătră ereḑiĭ sau representanţiĭ defunctuluĭ asupra acelor bunuri spre prejudiciul creditorilor sau legatarilor succesiuneĭ, nu poate avea efect. (Art. 781—783, 902, 1738, 1745 C. C. Art. 2111 C. Fr.)

Confusiunea de fapt care, în privinţa mobilelor, constitue o pedică la separarea patrimoniilor (veḑĭ *suprà*, p. 582) este arare orĭ admisibilă în privinţa imobilelor care, maĭ în tot-deauna, pot fi deosebite unele de altele. [4]) (Veḑĭ şi *suprà*, p. 582.) De aceea, acţiunea în separare de patrimoniĭ poate tot-deauna fi esercitată în privinţa avereĭ nemişcătoare în tot timpul [5]) în care ea se gă-

---

Dacă preţul n'a fost însă plătit moştenitoruluĭ şi este încă datorit, separarea de patrimoniĭ se va esercita în orĭ ce caz asupra luĭ. Veḑĭ *suprà*, p. 579.

[1]) Ducaurroy. II. 770.—Art. 1061 din codul Calimach presupune din contra, atât în privinţa mobilelor cât şi o imobilelor, o înstrăinare de bună credinţă, *fără vicleşug şi înşălăciune*, ca şi legea 2, Dig. lib. 42. Tit. 6, *utique si nulla fraudis incurrat suspicio*, şi unii aplică şi astăḑi aceste tecste. Veḑĭ Dufresne. *Sépar. des patrim.* No. 47. Comp. Laurent. X. 27 şi Demolombe XVII. 179. Veḑĭ şi o decisie a curţeĭ din Iaşi, dată sub preşed. d-lui N. A. Bêrzu (Dreptul pe 1890, No. 31) care pune în princip că separarea de patrimoniĭ îşĭ produce efectele sale în privinţa mobilelor înstrăinate de moştenitor, dacă în fapt se constată că achisitorul lor a fost de rea credinţă. Veḑĭ şi *infrà*, p. 588.

[2]) Tecstul francez adaogă: *conform Art. 783 de la titlul succesiunilor.*

[3]) Tecstul fr. adaogă: *asupra fie-căruia din aceste bunurĭ.* V. p. 589, n. 1.

[4]) „*Cum prœdia contribui non possint, nisi ita conjunctæ possessiones (sint) et permixtæ propriis, ut impossibilem separationem effecerint; quod quidem per raro contingere potest.*“ (L. 1 § 12. D. 42. 6.)

[5]) Acţiunea în separare de patrimoniĭ relativă la imobile nu se prescrie deci prin treĭ aniĭ ca pentru mobile (Art. 783 § 1), ci prin 30 de aniĭ, ca orĭ şi care acţiune. (Art. 1890.) Laurent. X. 28. Durant. VII. 486. Toullier. D. II. (partea II) 539, nota b. Merlin. Prescrierea acţiuneĭ în separare. Controversă.

seşte încă în patrimoniul moştenitoruluĭ, adecă cât timp ea n'a fost încă înstrăinată de dênsul (Art. 783), de unde resultă că nu se maĭ poate cere separarea bunurilor nemişcătoare şi chiar mişcătoare (veḑĭ *suprà*, p. 586) care au fost înstrăinate, dacă preţul a fost plătit [1]) şi a intrat în patrimoniul moştenitoruluĭ. (Comp. Laurent. X. 27, 29.)

Dacă preţul n'a fost încă plătit vênḑătoruluĭ, creditoriĭ sunt admişĭ a cere separaţiunea, pentru că preţul iea locul lucruluĭ înstrăinat, prin efectul uneĭ subrogaţiuniĭ.[2])

Dreptul Roman şi dreptul vechiŭ.

Şi la Romanĭ, separarea patrimoniilor nu maĭ putea să aibă loc după legea 2. Dig. Lib. 42. Tit. 6, când bunurile moştenireĭ fusese înstrăinate de bună credinţă. Veḑĭ şi Art. 1061 din codul Calimach, unde se ḑice: „Dacă moştenitorul au vêndut *fără vicleşug şi înşelăciune* lucrurile moştenireĭ, sau şi toată moştenirea maĭ înainte de a cere creditoriĭ sau legatariĭ deosebirea averilor, are deplină putere vênḑarea aceasta, şi nu se dă maĭ mult dreptul deosebireĭ, ci dator este moştenitorul acesta să plătească datoriile."

Codul Calimach presupune deci o înstrăinare de bună credinţă ca şi L. 2, citată, *utique si nulla fraudis incurrat suspicio*, şi uniĭ aplică şi astăḑĭ aceste tecste. Veḑĭ *suprà*, p. 587, nota 1.

Din cele maĭ sus espuse maĭ resultă încă că moştenitorul are facultatea de a înstrăina averea mişcătoare şi chiar pe acea nemişcătoare (Art. 1743 § 2) imediat după deschiderea moştenireĭ, în tot timpul de la deschiderea eĭ şi până la cererea în separare, *medio tempore*, după cum se esprimă lega 2. Dig. Lib. 42. Tit. 6.

Momentul până când separarea poate fi cerută în privinţa imobilelor.

Am vĕḑut că, după Art. 783, separarea de patrimoniĭ poate să fie cerută cât timp bunurile n'au eşit încă din patrimoniul moştenitoruluĭ. Cestiunea este prin urmare de a se şti, la caz de înstrăinare, momentul când bunurile înstrăinate au eşit din patrimoniul seu. Înstrăinarea imobilelor nefiind oposabilă celor de al treile de cât în urma transcrieĭ actuluĭ care o constată, imobilul remâne în mâna vênḑătoruluĭ până la transcriere şi, ca atare, până în acest moment este gajul creditorilor seĭ. [3]) (Art. 1295, 1802 C. C. Art. 722, 723 Pr. Civ.)

Quest. Sépar. des patrim. § 2. Dufresne. 56.—*Contrà.* Demolombe. XVII. 197. Aubry et Rau. V. § 619, p. 217, tecst şi nota 29. Massé-Vergé. II. p. 333, nota 15. Vazeille. *Prescription.* 383. După aceştĭ din urmă autorĭ, acţiunea în separare ar fi imprescriptibilă în acest sens că ea nu s'ar stânge de cât o dată cu creanţa pentru siguranţa căreĭ ea a fost conferită.

[1]) Puţin importă în această privinţă dacă plata a avut loc în mod efectiv, sau prin compensare orĭ delegaţie. Aubry et Rau. V. § 619, p. 216 nota 23. Dufresne. *Sépar. des patrimoines.* No. 88.

[2]) Veḑĭ *suprà*, p. 579, nota 3, unde se arată controversa.

[3]) Laurent X. 30, 34. Comp. Aubry et Rau. V. § 619, nota 36. Duranton. VII. 488 şi XIX. 216. Troplong. *Hypoth.* 1. 325. P. Pont.

Prin urmare, creditorii şi legatarii pot să ceară separarea de patrimoniŭ în privinţa imobilelor înstrăinate de moştenitor sau de defunct până la transcrierea actuluĭ de înstrăinare. (Laur. X. 30.)

Creditorii şi legatarii care voesc să se folosească de beneficiul separaţiuneĭ trebue însă să iee o inscripţie *asupra fie căruia din imobilele moşteniriĭ*, [1]) în termenul de 6 luni de la deschiderea moşteniriĭ [2]) (Art. 1743 § 1), formalitate care trebue să fie îndeplinită chiar de creditorii care ar fi luat o inscripţie anterioară asupra imobilelor defunctuluĭ, pe când el era încă în viaţă. [3]) Art. 1743.

Idem. I. 396. Veḑĭ şi *supra*, p. 578, nota 2.—*Contrà.* Merlin. *Quest. Sépar. des patrim.* § 2, No. 5, după care acţiunea în separare trebue să se introducă în termenul de 6 luni de la deschiderea moşteniriĭ, ca şi inscripţia prescrisă de Art. 1743. Tot în acest din urmă sens se mai pronunţă încă Grenier (*Hypoth.* II. 432) Battur (*Idem.* 182) Toullier (II, partea II. 543, 544) şi Chabot. (Art. 880.)

[1]) De şi tecstul nostru (1743) *nu prevede o inscripţie specială asupra fie căruia din imobilele moşteniriĭ*, după cum prevede în termenĭ formalĭ atât Art. 2111 din codul francez (2060 Ital.) cât şi Art. 39 din legea ipot. belgiană, totuşĭ aceasta resultă în deajuns, pare-mise, din principiile generale, după care orĭ ce inscripţie, trebue să fie specialisată. (Art. 1774, 1755, 1758.) In adevĕr, specialisarea inscripţieĭ garantează interesul celor de al treile cumpărătorĭ, creditorĭ ipotecarĭ sau chirografarĭ, căcĭ o inscripţie generală luată asupra tuturor imobilelor moşteniriĭ ar fi prevenit pe ceĭ de al treile că creditorii defunctuluĭ înţeleg a'şi esercita dreptul lor asupra bunurilor moşteniriĭ, însă i-ar fi împedicat de a cunoaşte fie care din aceste bunurĭ. Laurent. X. 32.— Veḑĭ însă Curtea din Nîmes (Répert. Dalloz, *Succes.* 1480) şi Foüet de Conflans (Art. 878, No. 7) care chiar în Francia admit inscripţia generală asupra tuturor imobilelor moşteniriĭ, de şi acolo Art. 2111 se vede redactat în sens contrar. Specialisarea inscripţieĭ.

[2]) Creditorii defunctuluĭ care n'au luat inscripţia în termenul de 6 luni se pot înscrie şi după espirarea acestuĭ termen, dacă bine înţĕles imobilele se găsesc încă în patrimoniul moştenitoruluĭ (Art. 783), şi asemene inscripţie le va da o precădere faţă cu creditorii chirografarĭ aĭ moştenitoruluĭ şi faţă cu creanţele ipotecare neinscrise sau inscrise după dênşiĭ. (Art. 1745.) Laurent. X. 35. Demol. XVII. 193. Massé-Vergé. II. p. 339, tecst şi nota 27.—Prin urmare, inscripţia luată în termenul de 6 luni prescris de Art. 1743 are efect retroactiv până în ḑiua deschideriĭ moşteniriĭ, pe când inscripţia luată în urma espirăriĭ acestuĭ termen nu'şĭ produce efectele sale de cât de la data eĭ. Mourlon. III. 1413.—Legea belgiană nu reproduce Art. 1745, de unde resultă că, în Belgia, inscripţia nu poate fi luată în urma espirăriĭ termenuluĭ de 6 luni. Art. 1745.

[3]) Aubry et Rau. V. § 619, p. 218. Demolombe. XVII. 195. Laurent. X. 66. P. Pont. *Privil.* et *hypoth.* I. 300. — *Contrà.* Cas. Fr. şi Curtea din Bourges. D. P. 48. 1. 41. D. P. 55. 2. 119.

Creditorii privilegiaţi sau ipotecarĭ aĭ defunctuluĭ vor prima însă pe creditorii seĭ chirografarĭ în baza inscripţieĭ lor primitive, fără ca să fie nevoe de o nouă inscripţie luată conform Art. 1743, căcĭ în specie creditorii moştenitoruluĭ sunt afară de causă şi inscripţia prescrisă de Art. 1743 nu e necesară de câte orĭ este vorba de

Motivele inscripţii cerută de Art. 1743.

Această publicitate, necunoscută sub legile vechĭ, [1]) are de scop de a vesti pe creditorii personalĭ aĭ moştenitoruluĭ, fie eĭ ipotecarĭ sau chirografarĭ [2]) şi pe ceĭ de al treile care ar putea să contracteze cu dênsul că eĭ nu trebue să conteze pe imobilele moştenireĭ care au a fi separate de averea moştenitoruluĭ pentru a remânea gajul esclusiv al creditorilor defunctuluĭ.

Această înscripţie va trebui să fie luată în formele prescrise pentru înscripţiile ipotecare [3]) (Art. 1780 urm.), fiind că după Art. 1743 separararea de patrimoniĭ este un privilegiŭ.

Separarea de patrimoniĭ nu este un privilegiŭ propriu dis. Inesactitate de tecst.

Trebue însă să observăm că această denominaţiune este improprie şi că separarea de patrimoniĭ nu este un privilegiŭ propriu dis, [4]) căcĭ, pe când privilegiul stabileşte un drept de pre-

a se regula raporturile creditorilor defunctuluĭ între eĭ, fără ca creditoriĭ personalĭ aĭ moştenitoruluĭ să fie în causă. Veḑĭ p. 592 n. 3.

[1]) In cât priveşte moştenirile deschise sub legea vechie, creditoriĭ defunctuluĭ n'au decĭ nevoe să iee nicĭ o inscripţie, pentru că legile vechĭ nu supuneau dreptul de a cere separarea de patrimoniĭ publicităţeĭ şi inscripţiuneĭ. (Art. 1. C. C.) Troplong. *Hypoth.* 1. 328. Massé-Vergé. II. p. 337, nota 24. Toullier D. II. (partea II) 542.—*Contrà.* Curtea din Toulouse şi Rouen. Répert. Dalloz. *Privil. et hypoth.* 712, nota 2 şi 3.

[2]) Art. 1743 vorbind de creditorĭ în genere şi nefăcênd nicĭ o deosebire între creditoriĭ privilegiaţĭ, ipotecarĭ şi aceĭ chirografarĭ, de aicĭ resultă că inscripţia va trebui să fie luată în termenul de 6 lunĭ în privinţa *tuturor* creditorilor moştenitoruluĭ, fie eĭ şi chirografarĭ pentru ca creditoriĭ defunctuluĭ să păstreze dreptul de a cere separarea de patrimoniĭ în cât priveşte averea nemişcătoare. Laurent. X. 36.—*Contrà.* Barafort. *Séparation des patrimoines*, 154, după care creditoriĭ moştenireĭ ar putea cere separarea de patrimoniĭ contra creditorilor chirografarĭ aĭ moştenitoruluĭ, după espirarea termenuluĭ de 6 lunĭ şi independent de orĭ ce inscripţie, ceea ce este inadmisibil, de vreme ce legea nu distinge.

[3]) Transcrierea actelor translative de proprietate nu înlocueşte inscripţia cerută de Art. 1743 şi, ca atare, n'ar fi suficientă pentru a conserva privilegiul separaţiuneĭ asupra imobilelor moştenireĭ. Laurent. X. 33. Demolombe. XVII. 193.

[4]) Veḑĭ *infrà*, p. 591 nota 3. De aceea, separarea patrimoniilor nu se menţionează în Art. 1737, şi Art. 39 din legea belgiană, care reproduce Art. 1743, a suprimat cuvêntul *privilegiŭ*, ceea ce în Belgia este decisiv. (Veḑĭ Laurent. X. 62.) Este adevărat că Art. 1745 pare a ḑice, la rêndul seu, că, în lipsa uneĭ inscripţiĭ luată în conformitatea Art. 1743, dreptul de separare se preface într'o ipotecă, de unde s'ar putea conchide că, înaintea acesteĭ transformaţiunĭ, el constituea *o adevărată ipotecă privilegiată*, însă din acest articol nu resultă alt ceva de cât că inscripţia care îşĭ produce efectele sale din ḑiua deschidereĭ moştenireĭ, când ea a fost luată în termenul de 6 lunĭ, încetează de a fi retroactivă şi nu'şĭ maĭ produce efectele sale de cât de la data eĭ, în caz când ea a fost luată în urma espirăreĭ acestuĭ termen. (Mourlon. III. 1413. Veḑĭ şi Tribun. Dolj. Dreptul pe 1890. No. 82.)

ferință între creditorii aceluiași debitor, conferind în același timp, un drept de suită în contra celor de al treile detentori (Art. 1790), separarea de patrimonii este o prerogativă acordată creditorilor defunctului și legatarilor contra creditorilor personali ai moștenitorului, care nu conferă nici un drept de suită. Separarea de patrimonii este deci un drept *sui generis* care conferă creditorilor moștenirei dreptul de a fi plătiți din averea defunctului *cu precădere* și înaintea celorlalți creditori personali ai moștenitorului.[1])

Acest caracter îl avea separarea de patrimonii atât în dreptul vechiu francez[2]) cât și în dreptul intermediar (Art 14 L. din 11 brumariu, anul VII), și nimic nu ne autorisă a crede că redactorii codului francez, pe care l'am urmat și noi, ar fi înțeles a părăsi acest sistem. [3])

Inscripția prevĕdută de Art. 1743 va fi nulă dacă nu va

---

[1]) Toate aceste considerațiuni se găsesc pe larg espuse într'o sentință foarte strâns motivată a Tribun. Dolj, dată sub președ. D-lui C. Niculescu. V. Dreptul pe 1890. No. 82 și Revista judeciară din Galați, (1 Ianuar 1891) No. 8.

[2]) Lebrun, *Succes.* Lib. IV, Cap. I, S-a I. Pothier, *Id.* Cap. V. Art. 4.

La Romani, din contra, separarea patrimoniilor avea de efect direct și principal restabilirea lucrurilor în starea lor primitivă, făcênd să se considere ca neavenit, în privința creditorilor moșteniреi, actul care substituea pe moștenitor defunctului, adecă adițiunea de ereditate. Ori ce relație de drept între moștenitor și moștenire era deci ruptă. Bunurile asupra cărora moștenitorul înceta de a fi proprietar treceau la creditori. El ne mai avênd nici administrația, nici libera lor dispositiune, înstrăinările emanate de la dênsul erau nule în privința creditorilor moșteniреi, care puteau să urmărească bunurile înstrăinate chiar în mâna celor de al treilea. Mourlon. III. 1400-1401 bis. Deosebire între dreptul Roman și dreptul actual.

[3]) Tribunal. Doljŭ. Dreptul pe 1890, No. 82. Comp. și Trib. Paris (28 Ianuar 1887) Revista judeciară, anul I, No. 8, nota 1 de la p. 64. Mourlon. III. 1413 și urm. P. Pont. *Privil. et hypoth.* I. 299. Troplong. *Idem.* I. 323. Aubry et Rau. V. § 619, p. 222, nota 41 și p. 232, tecst și nota 55. Vedi Laurent. X. 62, 63 și autoritățile citate de Demolombe. (XVII. 208.)—*Contrà.* Curtea din Metz (D. P. 68. 2. 103) și din Pau (D. P. 87. 2. 174) care califică separarea de patrimonii de adevĕrat privilegiŭ.

Astfel dar, după aceste autorități, separarea de patrimonii nefiind un adevărat privilegiŭ, ci o simplă preferință ce legea conferă creditorilor moștenitorului, preferință care se păstrează prin o inscripțiune asupra imobilelor moșteniреi, nu conferă dreptul de suită în contra celor de al treile detentori.—*Contrà.* Demolombe. XVII. 209. Demante. III. 222 bis. I. Barafort. *Sépar. des patrim.* No. 187—192. Blondeau. *Idem.* p. 480. Cas. F. D. P. 71. 1. 352. După aceste din urmă autorități, creditorii defunctului care au luat în termenul de 6 luni inscripția prevĕdută de Art. 1743 ar avea dreptul de a urmări în mâna celor de al treile imobilul înstrăinat de moștenitor în urma luăreі inscripțiuneі. Dreptul de suită. Art. 1790. Controversă.

cuprinde indicarea specială a naturei şi situaţiunei fie căruia din imobilele asupra cărora creditorul înţelege de a'şĭ esercita dreptul seu. (Laurent. X. 32. C. Lyon. D. P. 63. 5. 341.)

Operarea inscripţiunei.

Spre a opera inscripţia, creditorul defunctuluĭ sau mandatarul seu, învestit cu o procură autentică (Art. 1781), se va presenta înaintea preşedinteluĭ tribunaluluĭ situaţiunei bunurilor şi va cere inscripţia privilegiuluĭ seu în virtutea titluluĭ care constată creanţa sa, fie chiar acel titlu chirografar. [1]) (Art. 1783.)

Despre efectele separaţiuneĭ de patrimoniĭ.

1° Efectele în privinţa creditorilor moştenireĭ.

Separarea de patrimoniĭ nu produce nicĭ un efect în privinţa drepturilor respective ale creditorilor defunctuluĭ. Scopul acestuĭ beneficiŭ fiind în adevĕr de a păstra creditorilor moştenireĭ drepturile ce eĭ aveau în contra defunctuluĭ prin depărtarea de la bunurile luĭ a creditorilor personalĭ aĭ moştenitoruluĭ, moartea debitoruluĭ nu poate să schimbe întru nimic poziţiunea creditorilor seĭ. [2])

Daca defunctul a lăsat o altă clasă de creditorĭ, şi anume, legatarĭ, eĭ nu vor veni de cât în urma creditorilor, conform principiuluĭ: *nemo liberalis nisi liberatus.* Legatele nu se vor achita decĭ de cât în urma plăţeĭ datoriilor, conform dreptuluĭ comun: *Non sunt bona, nisi deducto ære alieno.* (L 39 § 1. D. Lib. 50. Tit. 16.)

Dacă separarea s'a cerut de toţĭ legatariĭ şi creditoriĭ defunctuluĭ, regularea drepturilor lor se va face conform Art. 1719, plătindu-se maĭ întâĭ creditoriĭ privilegiaţĭ, apoĭ ceĭ ipotecarĭ, pe urmă ceĭ chirografarĭ şi în fine legatariĭ. [3])

---

[1]) Creditorul ar putea cere înscrierea prevĕdută de Art. 1743, pe simpla sa afirmaţie, chiar dacă el n'ar avea nicĭ un act scris pentru constatarea creanţeĭ sale, pentru că dreptul de a cere separarea de patrimoniĭ aparţine şi acestor creditorĭ. (Veḑĭ *suprà.* p. 572.) Massé-Vergé. II. p. 338, nota 26, *in fine.* Vazeille. Art. 878, No. 12. Laurent. X. 32. Aubry et Rau. V. § 619, p. 219, tecst şi nota 34. Comp. şi C. Toulouse. D. P. 85. 2. 145.—*Contrà.* Duranton. VII. 492) şi Poujol (Art. 878, No. 17), după care creditoriĭ care n'ar avea nicĭ un act scris ar trebui maĭ întâĭ să dobândească o hotărîre, ceea ce este inadmisibil, pentru că legea nicăiri nu prescrie îndeplinirea acesteĭ condiţiuni.

Remâne însă bine înţĕles că moştenitorul va putea cere radiarea inscripţieĭ, dacă ea ar fi fost cerută de cine-va care n'ar fi fost creditor al defunctuluĭ, putênd chiar cere şi daune de la acel pretius creditor, căcĭ, inscripţia implicând insolvabilitatea moştenitoruluĭ, poate să'ĭ micşoreze creditul. Laurent. X. 32, *in fine.*

[2]) Laurent. X. 55, 57. Demolombe. XVII. 222. Marcadé. III. 400. Massé-Vergé. II. p. 337, nota 25. Duranton. VII. 476.

[3]) Laurent. X. 55. Duranton. VII. 476 urm. Marcadé. III. 400.

Creditorii defunctului care au cerut separarea de patrimonii nu pot esclude pe aceĭ care au luat inscripţia după 6 luni sau care n'au luat-o de loc. Controversă.

Din împrejurarea că separarea de patrimonii nu produce nicĭ un efect în privinţa creditorilor moştenireĭ şi nu conferă o precădere acestor creditorĭ *de cât în privinţa creditorilor personalĭ aĭ defunctuluĭ* (Art. 781 şi 1743), resultă că creditoriĭ defunctuluĭ care au cerut separarea de patrimoniĭ, îndeplinind formalităţile prescrise de Art. 1743, nu dobândesc nicĭ o precădere faţă cu ceilalţĭ creditorĭ aĭ defunctuluĭ care au luat inscripţia după termenul de 6 lunĭ, sau care n'au luat-o de loc, aşa în cât creditoriĭ defunctuluĭ care au luat inscripţia prescrisă de Art. 1743 nu pot esclude pe aceĭ care n'au luat nicĭ o inscripţie. [1])

Pentru ca creditoriĭ privilegiaţĭ şi ipotecarĭ să poată esercita dreptul lor de preferinţă, faţă cu creditoriĭ chirografarĭ, trebue ca eĭ să fi păstrat privilegiul şi ipoteca lor prin luarea inscripţiuneĭ şi prin reînoirea eĭ la timp înainte de perimare. (Art. 1786.) Nu este însă nevoe ca eĭ să mai iee inscripţia prescrisă de Art. 1743, de câte orĭ va fi vorba de a se regula raporturile dintre dênşiĭ, fără ca creditoriĭ moştenitoruluĭ să fie în causă, căcĭ, inscripţia prevĕdută de Art. 1743 nu e prescrisă de cât pentru a esercita dreptul de precădere ce creditoriĭ defunctuluĭ au asupra imobilelor moştenireĭ *faţă cu creditoriĭ personalĭ aĭ moştenitoruluĭ*. Inscripţia luată de creditoriĭ defunctuluĭ înaintea morţeĭ luĭ *de cujus* le asigură decĭ faţă cu creditoriĭ chirografarĭ aĭ defunctuluĭ, precăderea ce le conferă rangul lor, fără o nouă inscripţie luată după moartea luĭ *de cujus*. Laurent. X. 56. Vedĭ şi Demolombe. XVII. 196. Aubry et Rau. V. § 619, p. 224. Comp. Cas. Fr. C. Grenoble şi Bourges. D. P. 48. 1. 41. D. P. 55. 2. 93 şi 118.—Vedĭ, cu toate aceste, P. Pont. *Privil. et hypoth.* I. 300. Vazeille. (Art. 878.)

De câte orĭ însă creditoriĭ defunctuluĭ vor voi să esercite asupra imobilelor moştenireĭ dreptul lor de precădere faţă cu creditoriĭ personalĭ aĭ moştenitoruluĭ, eĭ vor trebui să iee inscripţia prevĕdută de Art. 1743, chiar dacă creanţa lor ar fi asigurată prin o inscripţie anterioară. Vedĭ *suprà*, p. 589.

Creditoriĭ trebue să iee inscripţia pentru a fi plătiţĭ înaintea legatarilor.

Creditoriĭ chirografarĭ aĭ defunctuluĭ nu pot să'şĭ asigure dreptul de a fi plătiţĭ din bunurile moştenireĭ înaintea legatarilor de cât prin mijlocul separaţieĭ de patrimoniĭ şi prin luarea inscripţieĭ prevĕdută de Art. 1743, căcĭ bunurile defunctuluĭ confundânduse, încă din ḑiua deschidereĭ moştenireĭ cu averea personală a moştenitoruluĭ, şi devenind din acel moment gajul comun al tuturor acelora cătră care moştenitorul se găseşte obligat, fie în numele seu personal, fie ca representant al defunctuluĭ, creditoriĭ moştenireĭ nu pot să pretindă nicĭ un drept de precădere faţă cu legatariĭ, dacă eĭ n'au conservat acest drept prin separarea de patrimoniĭ şi inscripţia prescrisă de Art. 1743. Aubry et Rau. V. § 619, p. 224, tecst şi nota 44. Demol. XVII. 122. Vedĭ şi Laurent. X. 60.

[1]) Laurent. X. 57. Demolombe. XVII. 222. Aubry et Rau. V. § 619, p. 225, tecst şi nota 46. Massé-Vergé. II. p. 337, nota 25. Duranton. VII. 477 şi XIX. 226. Masson. *Sépar. des patrim.* No. 22. Dollinger. *Idem.* 131. Cartea Grenoble. Répert. Dalloz. *Succes.* 1494, nota 1. C. Bordeaux şi Cas. Fr. D. P. 64. 2. 220. D. P. 71. 1. 249.—*Contrà.* Blondeau. *Sépar. des patrim.* p. 481—500. Foüet de

Raportul legatarilor dintre ei.

Aceleaşi principii sunt aplicabile în privinţa raporturilor legatarilor dintre ei. Legatarii care au cerut separarea de patrimoniu n'au nici o precădere în contra acelora care n'au cerut-o. Intre legatari, în adevĕr, nu există nici o causă de preferinţă de cât acea care resultă din ipoteca ce testatorul ar fi conferit unuia din ei. Dacă nici unul nu are o garanţie ipotecară, toţi se găsesc în aceeaşi poziţie şi nu poate să atârne de voinţa unuia din ei de a dobândi o precădere contra celorlalţi. [1])

Condiţiunea creditorilor moştenirei şi a legatarilor poate, cu toate acestea, să fie schimbată când unul din ei a primit de la moştenitor o ipotecă sau o altă siguranţă specială care îi conferă un drept de precădere. Creditorul încetând prin primirea acesteĭ siguranţe de a fi creditorul moştenireĭ şi devenind creditorul personal al moştenitoruluĭ (vedĭ *suprà*, p. 583), dobândeşte o precădere faţă cu ceilalţi creditorĭ. In calitatea sa de creditor ipotocar, el primează pe ceilalţi creditorĭ chirografarĭ, chiar aĭ moştenireĭ, căcĭ aceştĭ din urmă sunt puşi, din causa confusiuneĭ patrimoniilor, pe aceeaşi linie cu creditoriĭ personalĭ aĭ defunctuluĭ. Creditoriĭ defunctuluĭ n'au decĭ de cât un singur mijloc de a depărta pe creditoriĭ personalĭ aĭ moştenitoruluĭ, şi acest mijloc este separarea de patrimoniĭ. (Laurent. X. 59.)

2° *Efectele separaţiuneĭ între creditoriĭ defunctuluĭ şi aceĭ aĭ moştenitoruluĭ.*

Separarea de patrimoniĭ se introduce în princip contra creditorilor moştenitorilor. (Vedĭ *suprà*, p. 576 urm.) O dată ce ea a fost admisă de justiţie, bunurile moştenireĭ remân gajul esclusiv al

---

Conflans. Art. 878. No. 11. Curtea din Lyon. Répert. Dalloz. *Privil. et hypoth.* No. 709, nota 2.

In adevĕr, creditoriĭ care au luat inscripţia prescrisă de Art. 1743 în lăuntrul termenuluĭ de 6 luni n'au nici o precădere din causa priorităţeĭ inscripţieĭ. Eĭ au toţi un privilegiŭ de aceeaşi natură şi de acelaşi rang, cu toate că inscripţia lor n'a fost luată în acelaşi timp, afară bine înţĕles de causele de preferinţă care ar resulta din natura creanţeĭ lor. Astfel, dacă presupunem că doĭ creditorĭ chirografarĭ aĭ defunctuluĭ au luat, conform Art. 1743, o inscripţie asupra imobilelor moştenireĭ la epocĭ deosebite, eĭ vor avea precădere asupra acestor imobile în privinţa creditorilor particularĭ aĭ moştenitoruluĭ, cu toate că aceştĭ din urmă ar fi luat o inscripţie anterioară asupra aceloraşi imobile, însă creditorul moştenireĭ cel întâĭ înscris nu va prima pe celalalt, ci amêndoĭ vor avea acelaşi rang, cu toate că inscripţia lor n'a fost luată în acelaşi timp. Duranton, VII. 476. Massé-Vergé. II. p. 337, nota 25. Vazeille. Art. 878, No. 11. Marcadé. III. 400.

[1]) Laurent. X. 58. Aubry et Rau. V. § 619, *loco cit.* Curtea din Paris. Répert. Dalloz. *Succes. Privil. et hipoth.* 709, nota 1.

creditorilor defunctuluĭ, depărtându-se de la aceste bunurĭ pe creditoriĭ personalĭ aĭ moștenitoruluĭ. [1])

Dreptul de suită. Controversă.

Am vĕḑut însă, cu toată controversa ce esistă asupra acestuĭ punct, ca separațiunea, cum este organizată astăḑĭ, nu constitue un privilegiŭ propriu ḑis și nu conferă creditorilor un drept de suită contra celor de al treile care ar fi dobêndit imobilul de la moștenitor în urma inscripțiuneĭ prevĕḑută de Art. 1743. (V. p. 591, n. 3.)

Naște însă întrebarea dacă separarea de patrimoniĭ produce indivisibilitatea, sau, cu alte cuvinte, dacă ea constitue un obstacol la principiul divisiuneĭ datoriilor între moștenitorĭ, princip proclamat de Art. 777 și 1060?

Divisiunea datoriilor. Controversă.

Cu toată gravitatea argumentelor acelora care se pronunță pentru indivisibilitate, [2]) se admite în genere că separarea de patrimoniĭ nu modifică principiul divisiuneĭ datoriilor între moștenitorĭ și că dreptul conferit de Art. 1743 și 1745 nu lovește fie care imobil căḑut în lotul unuĭ moștenitor pentru totalitatea datorieĭ, ci numaĭ pentru partea sa ereditară, de unde resultă că, chiar în urma pronunțăreĭ separațieĭ de patrimoniĭ, fie care din moștenitorĭ nu va plăti de cât partea sa ereditară din datoriile chirografare ale defunctuluĭ și nu va putea fi urmărit de cât pentru această parte asupra imobilelor căḑute în lotul luĭ prin împărțeală. [3]) Datoriile fiind în adevĕr împărțite de drept între moștenitorĭ (Art. 777 și 1060), această regulă nu sufere escepțiune de cât în casurile determinate de Art. 1061, de unde resultă că separarea de patrimoniĭ remâne supusă reguleĭ generale care este divisibilitatea. Apoĭ, fiind vorba în specie de un drept accesoriŭ, acest drept nu poate să aibă maĭ multă întindere de cât însăș creanța, și creanța era devisată în momentul când privilegiul a venit s'o garanteze. (Art. 777.) In fine, sistemul contrar, după care plata datorieĭ ar putea fi urmărită *in solidum*, ar avea de efect înmulțirea proceselor, făcênd să nască deosebite acțiunĭ recursoriĭ, tocmaĭ ceea ce legea nu voește. (Argument din Art. 778.) Este adevărat că esistă o anomalie în lege, căcĭ, pe când legatariĭ

[1]) Separația patrimoniilor conferă creditorilor care au cerut-o un drept individual, de unde resultă că numaĭ creditorul care a cerut sĕpararea și care s'a inscris va profita de dênsa. Cas. Fr. D. P. 69. 1. 443. Laurent. X. 6 și 67. Veḑĭ și *suprà*, p. 573. Separațiunea este individuală.

[2]) Laurent. X. 64. Ducaurroy. II. 766. Demante. III. 222 bis II și III. Dufresne. No. 114. Barafort. No. 187 etc.

[3]) Mourlon. III. 1419. Demolombe. XVII. 211. Aubry et Rau. V. § 619, p. 233, tecst și nota 56. Massé-Vergé. II. p. 334, nota 19. Boileux. III. p. 384 și VII. p. 302. Troplong. *Privil. et hypoth.* 305, 306. Tot în acest sens se pronunță și jurisprudența. Veḑĭ D. P. 57. 1. 295. D. P. 58. 2. 54. D. P. 60. 2 193. D. P. 61. 2. 71. D. P. 67. 2. 104. Veḑĭ și *suprà*, p. 571, tecst și nota 1.—*Contrà.* Veḑĭ autoritățile citate în nota precedentă.

care nu au alt scop de cât acela de a realisa un beneficiŭ (*certant de lucro captando*) pot, după Art. 902, să urmărească pe moştenitorii testatoruluĭ ipotecar pentru tot, creditorii care cer separarea de patrimoniĭ nu se folosesc de aceleaşĭ avantage, cu toate că eĭ au de evitat o perdere (*certant de damno vitando*), însă nu avem ce face, trebue să aplicăm legea astfel cum este. Legiuitorul a creḑut de cuviinţă să acorde o protecţie specială legatarilor din causă că eĭ nu au uşurinţa pe care o au creditorii spre a veghea la interesele lor. (Comp. Tribun. Dolj. Dreptul pe 1890. No. 82.)

3° *Efectele separaţiuneĭ în privinţa moştenitoruluĭ.*

Separaţiunea patrimoniilor se întroduce în contra creditorilor, de unde resultă că în princip ea este străină moştenitoruluĭ, care îşĭ păstrează drepturile şi obligaţiunile sale.

1° Drepturile moştenitorului. (Art. 1743 § 2.)

Moştenitorul care a primit succesiunea pur şi simplu devine proprietar al bunurilor moştenireĭ din ḑiua deschidereĭ eĭ, putênd prin urmare să dispue de ele în virtutea dreptuluĭ seu de proprietate, însă cu o restricţie înfiinţată în interesul creditorilor defunctuluĭ.

Ipotecarea imobilelor moştenireĭ. Art. 1743 § 2.

Pentru ca dreptul acestor creditorĭ să nu devie ilusoriu, Art. 1743 § 2 opreşte în adevĕr pe moştenitor de a ipoteca imobilele moştenireĭ înaintea espirăreĭ termenuluĭ de 6 lunĭ de la deschiderea succesiuneĭ, termen care se dă creditorilor defunctuluĭ pentru a'şĭ esercita dreptul lor. Asemene ipotecă este validă, ca una ce emană de la un proprietar care are capacitatea de a înstrăina, însă ea nu este oposabilă creditorilor defunctuluĭ şi legatarilor, cât timp eĭ sunt încă în termen de a'şĭ esercita dreptul lor, de unde resultă că ipoteca devine validă *erga omnes*, dacă creditoriĭ şi legatariĭ au lăsat să treacă termenul de 6 lunĭ, fără a lua inscripţia prescrisă de Art. 1743.

In privinţa creditorilor personalĭ aĭ moştenitoruluĭ, ipoteca îşĭ va produce efectele sale din momentul constituireĭ eĭ, şi la caz de concurs între creditoriĭ moştenitoruluĭ, nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că aceĭ care au o ipotecă vor veni înaintea celorlalţĭ. Cât timp însă creditoriĭ defunctuluĭ nu sunt plătiţĭ, eĭ pot să urmărească bunurile ipotecate fără ca, în privinţa lor, creditoriĭ ipotecarĭ să poată invoca preferinţa care resultă din ipotecă. (Laurent. X. 71.)

După espirarea termenuluĭ de 6 lunĭ, ipotecile emanate de la moştenitor sunt oposabile şi creditorilor defunctuluĭ, căcĭ dacă au fost vigilenţĭ, eĭ au trebuit să iee în lăuntrul acestuĭ termen inscripţia prevĕḑută de Art. 1743, şi astfel vor putea să urmărească imobilele moştenireĭ în folosul lor esclusiv, depărtând de la

aceste bunuri pe creditorii personali ai moştenitorului, chiar ipotecari. (Laurent. X. 31 şi 71.)

Înstrăinarea imobilelor moştenirei. Lacună.

Până acum am vorbit de ipotecarea imobilelor moştenirei. Ce trebue să decidem în privinţa înstrăinărei lor? S'ar putea ţice şi s'a ţis chiar, că dacă nici o ipotecă constituită de moştenitor înaintea espirărei termenului de 6 luni nu este oposabilă creditorilor defunctului, *a fortiori*, moştenitorul nu poate să înstrăineze imobilele în lăuntrul acestui termen. [1]) (Argum. din Art. 1769.)

Această părere este însă inadmisibilă, pentru că Art. 1743 este mut în privinţa înstrăinărei. (Comp. Tribun. Doljŭ. Dreptul pe 1890, No. 82.) Moştenitorul va putea deci să înstrăineze imobilele ca şi mobilele moştenirei îndată după deschiderea succesiunei, după cum el va putea să le înstrăineze în urma espirărei termenului de 6 luni, făcênd astfel ilusoriu dreptul ce au creditorii defunctului de a cere separarea de patrimonii. [2]) Codul civil conţine deci o lacună regretabilă care a fost îndreptată prin Art. 39 din legea ipotecară belgiană, căci acest tecst dispune că moştenitorul nu poate consimţi nici o înstrăinare în lăuntrul termenului de 6 luni în dauna creditorilor şi a legatarilor.

2° *Obligaţiunile moştenitorului.*

Creditorii defunctului şi legatarii care au cerut şi dobândit separarea de patrimonii au ei un recurs subsidiar contra moştenitorului în caz când bunurile succesiunei ar fi neîndestulătoare pentru plata creanţei lor?

La prima vedere s'ar părea că creditorii defunctului n'au nici o acţiune asupra bunurilor moştenitorului, pentru că, în urma separaţiei de patrimonii ei ar fi încetat de a mai avea pe acest moştenitor de debitor, *recesserunt a persona heredis*, după cum se esprimă jurisconsulţii Ulpian şi Paulus (L. 1 § 17 şi L. 5. Dig. Lib. 42. Tit. 6). Această părere este însă inadmisibilă, pentru că, atât după separarea patrimoniilor cât şi înainte, moştenitorul pur şi simplu remâne obligat a plăti datoriile defunctului şi pentru că, creditorii prin esercitiul dreptului de separaţiune n'au înţeles să'l descarce de obligaţia ce el a contractat prin acceptarea moştenirei. Trebue deci să admitem, dimpreună cu toţi autorii, că cre-

[1]) Blondeau. *Sépar. des patrim.* p. 450. Berriat St. Prix. III. 8511.—*Contrà.* Laurent. X. 72. Aubry et Rau. V. § 619, p. 230, tecst şi nota 49. Dufresne. No. 41 şi 66.

[2]) In caz de înstrăinare în lăuntrul termenul de 6 luni, creditorii defunctului vor putea cere separarea şi lua inscripţia prevĕdută de Art. 1743 până în momentul transcrierei actului de înstrăinare. Veţi *suprà*, p. 588.—Dacă vênzĕtorul nu'şi a primit încă preţul, separarea de patrimonii va putea fi esercitată asupra lui. Veţi *suprà*, p. 579.

ditorii defunctului au o acțiune în contra moștenitorului când ei nu s'au putut îndestula din averea de moștenire.

Naște însă întrebarea: care este întinderea acestui drept? Aci cestiunea devine controversată. Unii ar voi ca creditorii moștenirei să nu poată fi plătiți, după sleirea bunurilor ereditare, din averea personală a moștenitorului, de cât în urma plăței integrale a creditorilor sei personali, după cum și aceștia din urmă creditori nu s'ar putea atinge de bunurile moștenirei de cât în urma plăței integrale a creditorilor defunctului. [1])

Acest sistem este earăși inadmisibil, pentru că moștenitorul devenind debitorul personal al creditorilor defunctului prin acceptarea sa pură și simplă a moștenirei, separarea patrimoniilor nu'l face să înceteze de a fi debitor, de unde resultă că, cu toată separarea de patrimonii, moștenitorul remâne obligat cu averea sa personală către legatari și ceilalți creditori ai defunctului, care pot, la caz de neajungere a bunurilor moștenirei, să urmărească ori ce avere personală a moștenitorului, fără ca creditorii chirografari ai acestuia să fie admiși a fi plătiți cu precădere din această avere. [2])

Despre drepturile ce au creditorii moștenitorilor.

Art. 785.—Creditorii unora din compărțitori, ca nu cum-va împărțeala să se facă cu viclenie în vătămarea drepturilor lor, pot pretinde să fie presenți la împărțeală, pot dar să intervină, cu spesele lor ; nu pot însă să atace o împărțeală sevârșită, afară numai de s'a făcut în lipse-le, și fără să se țina samă de opositiunea lor. (Art. 732, 769, 974, 975, 976, 1825 C. C. Art. 247 urm. 494 Pr. C. Art. 882 C. Fr.)

Creditorii moștenitorilor pot: 1° să provoace împărțeala; 2° să se opue la sevârșirea ei fără presența lor; 3° să atace împărțeala când ea s'a făcut în lipsa lor și fără a se ține samă de opositia lor.

Creditorii moștenirei.

Cât pentru creditorii moștenirei, ei nu au nici un interes de a provoca împărțeala, nici de a se opune ca ea să aibă loc în lipsa lor, pentru că legiuitorul le conferă mijloace mai directe de a'și asigura drepturile lor. Ei pot în adevăr să urmărească pe moștenitori, și să ceară separarea de patrimonii, dacă acești moștenitori sunt insolvabili. [3])

---

[1]) Mourlon. III. 1415. Marcadé. III. 405 urm. Maleville, asupra Art. 880. Acest sistem admis în vechea jurisprudență franceză (V. Lebrun, *Succes.* Lib. IV. Cap. I. S-a I. și Pothier, *Idem.* Cap. V. Art. 4) era conform avisului lui Papinian, *si proprii creditores heredis fuerint dimissi.* (L. 3 § 2. Dig. Lib. 42. Tit. 6.)

[2]) Laurent. X. 73. Demolombe. XVII. 220. Aubry et Rau. V. § 619, p. 232. Massé-Vergé. II. p. 336, nota 21. Chabot. Art. 878, No. 13. Barafort. No. 229 urm. Toullier. D. II. (partea II) 548, nota 1 etc.

[3]) Vedi Laurent. X. 255, *in fine* și 525. Vedi și *suprà*, p. 445, nota 3, unde se arată controversa.

1° *Dreptul creditorilor de a provoca împărțeala.* (*Art. 974, 1825 C. C. 494 Pr. Civ.*)

Creditorii personali ai moștenitorului și în genere toți succesorii particulari a unui din moștenitori (*les ayants cause*), precum ar fi cumpărătorul unui imobil al moștenirei vêndut în timpul indivisiunei (Laurent. X. 520), pot să provoace împărțeala în basa Art. 974, pentru că dreptul de a cere împărțeala nu este un drept esclusiv personal moștenitorului. [1])

Efectele acțiunei creditorilor.

Acțiunea creditorilor nu împedică însă pe moștenitor de a înstrăina drepturile indivise ce el are în averea de moștenire, și asemene înstrăinări vor fi valide în privința creditorilor, dacă ele n'au fost făcute în frauda drepturilor lor. [2]) Indată ce împărțeala a fost cerută de moștenitori, acțiunea creditorilor nu mai are nici un interes, remânêndu-le numai dreptul de intervențiune. (Art. 785 și 1825) (Laurent. X. 522.)

2° *Dreptul de opositie și de intervenție al creditorilor.*

Creditorii moștenitorilor, fie ei ipotecari sau chirografari, [3])

---

[1]) Curtea din Douai. D. P. 55. 2. 51 și 340. Vedi și *suprà* p. 445, precum și Art. 1825 C. C., 494 Pr. Civ.—Acest drept n'ar putea fi refusat creditorului sub cuvênt că el ar putea prin o poprire să ajungă la încasarea creanței sale. Cas. Fr. D. P. 78. 1. 109. Instanțele de fond ar putea însă să aprecieze că acțiunea în împărțeală provocată de creditor este lipsită de interes și are un caracter vecsator. Cas. Fr. D. P. 54. 1. 303. D. P. 70. 1. 64. Vedi și Demolombe. XXV. 97.

[2]) Curtea din Bordeaux. D. P. 50. 2. 25.—Vedi însă Laurent. X. 523.

Interesul creditorilor chirografari.

[3]) După proiectul primitiv, numai creditorii *ipotecari* aveau dreptul de a interveni în împărțeala cerută de moștenitor, însă cuvêntul *ipotecari* fiind șters în urma discutiunei urmate, după propunerea consilierului de Stat Jolivet, toți creditorii, fără nici o deosebire, chiar și acei condiționali (Art. 1016), au astădi dreptul de intervenție, și aceasta cu drept cuvênt, căci creditorii chirografari au și ei interes de a supraveghea operațiile împărțelei, căutând ca partea atribuită debitorului lor să nu fie mai mică de cât ea trebue să fie în realitate, și că această parte să nu fie alcătuită numai de mobile, care lesne s'ar putea înstrăina. etc. Ducaurroy. II. 772, *in fine*. Demol. XVII. 225, 246. Vedi și *infrà*, p. 600, nota 5.

Interesul creditorilor ipotecari.

Cât pentru creditorii ipotecari, ei au interes de a interveni pentru a face ca imobilul ipotecat să cadă în lotul debitorului lor, căci altfel ipoteca n'ar fi validă. Vedi *infrà*, esplic. Art. 786. Dreptul de intervenție aparține deci astădi tuturor acelora care au o acțiune personală contra moștenitorului, chiar și acelora care au numai un drept eventual. Opositia creditorilor fiind în adevĕr un act de conservare, aparține și creditorilor condiționali, chiar înaintea îndeplinirei condițiunei. (Art. 1016.) Laurent. X. 525. Bonachi. III. p. 357.

şi în genere toţi succesorii particulari a unui din comoştenitori (*les ayants cause*), precum ar fi dobânditorul unui drept de proprietate sau de usufruct asupra unui obiect al moştenirei individual determinat, cesionarul drepturilor succesorale [1]) etc. pot, pentru ca dreptul lor să nu remâe ineficace, să facă opositie şi să intervie cu cheltueala lor [2]) la împărţeala de bună voe sau la acea judeciară începută de moştenitor pentru ca acea împărţeală să se facă în presenţa lor.

Creditorii condiţionali. Art. 1016.

Opositiunea sau intervenţia la o împărţeală fiind un act conservator aparţine tuturor creditorilor, chiar şi acelor condiţionali sau cu termen. (Art. 1016.) Acest drept aparţine şi femeei măritate. [3])

Dacă împărţeala nu este încă începută, creditorii se vor putea opune ca ea să se facă fără presenţa lor; ear dacă ea este începută, ei vor putea să intervie până la desevêrşirea ei, [4]) pentru ca ea să nu să facă cu viclenie în vătămarea drepturilor lor. [5])

---

[1]) Demolombe. XVII. 226. Duranton. VII. 508. Aubry et Rau. V. § 626, p. 291, nota 38. Massé-Vergé. II. p. 389, nota 29. Vazeille. Art. 882, No. 2. Chabot. Art. 882, No. 6. Curtea Nîmes şi Douai. D. P. 48. 2. 148. D. P. 55. 2. 32. Vedi şi Art. 680 din codul Italian, care vorbeşte nu numai de creditori, dar şi *de cesionarii unui participant (i creditori o cessionari di un partecipante.)*

[2]) Intervenţia fie-căruia creditor avênd de scop ocrotirea drepturilor sale, este just ca ori ce creditor intervenient să sufere cheltuelele intervenţiei sale. Laurent. X. 529. Demol. XVII. 227.—Cheltuelele intervenţiei şi acele ocasionate prin intervenţie în operaţiile împărţelei şi în contestaţiile la care ea a dat naştere, remân în sarcina creditorului intervenient, chiar dacă el a dobândit câştig de causă. Curtea din Orléans. D. P. 45. 4. 385.—Când însă creditorul cere împărţeala în numele debitorului seu, cheltuele sunt în sarcina acestui din urmă, căci moştenitorul, în asemene caz, este acela care cere împărţeala prin intermediarul creditorului seu. Vedi *supra*, p. 445.

[3]) Tribun. Ilfov. Dreptul pe 1881. No. 57. Laurent. X. 543. Bonachi. III. p. 357.—Acest drept nu poate fi paralisat prin faptul că debitoarea fiind căsătorită sub regimul dotal şi toate bunurile fiind isbite de inalienabilitate (Art. 1248 urm.), creditorii n'ar avea nici un interes ca să asiste la împărţeala succesiunei, întru cât nici o valoare disponibilă nu poate să le fie atribuită. Curtea din Paris. Dreptul pe 1883, No. 72, p. 596.

[4]) Odată deci ce împărţeala este desevêrşită, adecă îndată ce părţile au convenit între ele şi s'au format loturile, deşi ele n'au fost încă trădate copărtaşilor, nu mai poate să fie vorba de intervenţie sau de opositie. Prin urmare, creditorii au interes a interveni cât mai curênd. Laurent. X. 528. Vedi şi *infrà*, p. 605.

[5]) Frauda s'ar putea face în mai multe chipuri; de esemplu, copărtaşii s'ar putea înţelege ca partea moştenitorului dator să fie mai mică decât ea trebue să fie în realitate, pentru ca creditorii lui să nu aibă de unde să se îndestuleze, sau ca imobilul ipotecat să nu pice în lotul aceluia care a constituit ipoteca, pentru ca astfel ipoteca să nu fie validă. Ei ar putea de asemene să se înţeleagă

Această intervenţie putênd să aibă loc până la desevêrşirea împărţeleĭ, ea se va putea face şi la curtea de apel, în contra dispoziţiunilor Art. 328 din procedura civilă. (Arntz. II. 1623.) Intervenţie în apel. Art. 328 Pr. Civ.

Remâne însă bine înţeles că compărţitoriĭ pot singuri să iee iniţiativa şi să cheme pe creditoriĭ la operaţiunele împărţeleĭ. (Demolombe. XVII. 227.)

Dacă creditoriĭ au intervenit sau au făcut opoziţie în regulă, [1])

---

pentru a supune pe moştenitorul dator la un raport pe care el nu trebue să'l facă în realitate, sau pentru a'l face să consimtă în folosul comoştenitorilor seĭ la niște preluări la care eĭ n'ar avea nicĭ un drept. etc.

Creditoriĭ intervenienţi vor putea prin presenţa lor să împedice asemene fraude. Demolombe. XVII. 225, 246. Laurent. X. 524. Mourlon. II. 478. Arntz. II, 1623. Ducaurroy. II. 772. Marcadé. III. 408. Bonachi. III. p. 358. Veḑi şi *suprà*, p. 599, nota 3.

Faptul însă că s'ar fi pus în lotul moştenitoruluĭ debitor o cantitate maĭ mare de mobile sau de imobile de cât în loturile celorlalţi comoştenitoriĭ, în contra dispoziţiilor formale ale Art. 741 n'ar fi singur în genere de ajuns pentru a se considera împărţeala ca frauduloasă. Demolombe. XVII. 247.

De câte oriĭ creditoriĭ unuĭ moştenitor vor ataca împărţeala pentru că nu s'a ţinut samă de opoziţia lor, eĭ vor putea să dovedească atât simulaţia cât şi frauda prin marturi şi presumţiunĭ, căcĭ eĭ fiind cu totul străinĭ de operaţiile împărţeleĭ, au fost în imposibilitatea materială de a'şĭ procura o dovadă scrisă. (Art. 1198, 1203.) Dovedirea fraudeĭ şi a simulaţiuneĭ. Art. 1198, 1203.

De câte oriĭ, din contra, eĭ vor interveni la o împărţeală începută, eĭ pot să atace toate operaţiile ca frauduloase, însă, în asemene caz, eĭ trebue să'şĭ procure o dovadă scrisă despre ceea ce se face în presenţa lor, remânênd ca în urmă să dovedească prin marturĭ sau presumţiunĭ faptele de dol sau de fraudă. (Laurent. X. 541.)

[1]) Legea nearătând în ce forme creditoriĭ trebue să facă opoziţia lor, se admite în genere că această opoziţie este un act estrajudeciar care se comunică prin ministeriul portăreilor. Ea poate însă fi înlocuită prin un act echivalent (*per factum æquipollens*), precum ar fi, de esemplu, o cerere în împărţeală sau o intervenţie comunicată tuturor comoştenitorilor. (Comp. Demol. XVII. 232. Laurent. X. 527. D. P. 56. 2. 12 şi D. P. 76. 5, 327, No. 7.) Tot ce se cere în adevĕr este ca creditoriĭ să fi adus la cunoştinţa tuturor comoştenitorilor voinţa lor de a nu se procede la împărţeală fără dênşiĭ. Demolombe. XVII. 231 urm. Laurent. X. 526. Marcadé. III. 408. Arntz. II. 1623. Aubry et Rau. V. § 626, p. 295. Formele opoziţieĭ.

Astfel, o poprire făcută în mânele unuĭ debitor al moştenireĭ de către un creditor al unuĭ comoştenitor ar echivala cu o opoziţie, dacă această poprire a fost comunicată tuturor moştenitorilor. Laurent. X. 527, *in medio*. Demolombe. XVII. 233. Poprire.

Inscripţia ipotecară ce creditorul unuĭ din moştenitoriĭ ar fi luat asupra imobilelor moşteniriĭ n'ar echivala însă cu o opoziţie. Demolombe. XVII. 235. Toullier. D. II. (partea II) 563, nota a. Aubry et Rau. V. § 626, *in fine*. C. Rouen. D. P. 52. 2. 97. Inscripţie ipotecară.

Opoziţia creditorilor trebueşte comunicată nu numaĭ debitoruluĭ, dar încă tuturor moştenitorilor, pentru ca eĭ să nu poată proceda Comunicarea opoziţieĭ tuturor moştenitorilor. Controversă.

compărțitorii sunt datorĭ să'ĭ cheme la toate operațiile împărțeleĭ, [1]) și creditoriĭ sunt în drept a privighea împărțeala, putêndu-se opune la actele care s'ar face în frauda lor, fără a se amesteca însă în operațiile împărțeleĭ. (Laurent. X. 533.)

Actele la care Art. 785 este aplicabil. Controversă.

Care sunt actele la care Art. 785 este aplicabil? Acest tecst avênd de scop de a face ca efectul declarativ al împărțeleĭ să fie sau să nu fie oposabil, după distincțiunile maĭ sus stabilite, creditorilor compărțitorilor se aplică la toate actele care fac să înceteze indivisiunea și au după Art. 786 un efect retroactiv. [2])

Societate de achisițunĭ între soți. Art. 976 1291.

Această dispositiune se va aplica nu numaĭ la împărțeala uneĭ succesiunĭ, ci și la împărțeala fondului comun dintre soți. [3]) (Art. 976, 1291.)

Impărțeala societățeĭ.

Ea nu se va aplica însă la împărțirea uneĭ societățĭ, care în privința drepturilor creditorilor, remâne sub imperiul dreptuluĭ comun, adecă a Art. 975. In adevĕr, Art. 976 nu vorbește de societate, ear Art. 1530 declară aplicabile la împărțirea avereĭ societățeĭ între asociațĭ regulele de la împărțirea moștenireĭ numaĭ în ceea ce privește *formele împărțireĭ și obligațiunile dintre moștenitorĭ.* [4]) Este decĭ de mirat cum curtea din Paris a putut să admită soluția contrarie. (V. Répert. Dalloz. *Succes.* 697, n. 1.)

Oposiția sau intervenția împedecă pe debitor de a înstrăina drepturile sale succesorale. Controversă.

Oposițiunea sau intervenția la împărțeală făcută din partea

---

la împărțeală în absența creditoruluĭ oponent. Laurent. X. 526. Demol. XVII. 231. Marcadé. III. 408. Chabot. Art. 882, No. 2. Ducaurroy. II. 773. Aubry et Rau. V. § 626, p. 295, nota 53. C. Bourges. D. P. 54. 2. 72.—Curtea din Paris (D. P. 61. 2. 14) a decis că debitorul căruia oposiția a fost comunicată e presupus a o aduce la cunoștința celorlalțĭ moștenitorĭ, însă asemene presumție nu resultă de nicăirĭ.

[1]) Astfel, creditoriĭ vor trebui să fie chemați la vênzarea sau licitarea bunurilor comune, pentru că vênzarea este o operație preliminară a împărțeleĭ. Curtea din Gand și Laurent. X. 533.

[2]) Demolombe XVII. 248. Aubry et Rau. V. § 626, p. 294, tecst și nota 47. Chabot. Art. 882, No. 5. Laurent. X. 544.

Act care nu face să înceteze indivisiunea în privința tuturor moștenitorilor. Controversă.

Astfel, Art. 785 se va aplica la toate actele care fac să înceteze indivisiunea într'un mod absolut în privința tuturor comoștenitorilor.—Un act care n'ar face să înceteze indivisiunea de cât într'un mod relativ, și în privința numaĭ a unora din comoștenitorĭ, precum ar fi, de esemplu, cesiunea drepturilor succesorale ce unul din moștenitorĭ ar face comoștenitoruluĭ seu (comp. D. P. 82. 2. 103) n'ar fi însă supus escepțiuneĭ stabilită de Art. 785, ci dreptuluĭ comun, adecă Art. 975, pentru că, de și asemene act ar fi asimilat împărțeleĭ în privința aplicațiuneĭ Art. 791, totuși el nu echivalează cu o împărțeală în sensul Art. 786. Aubry et Rau, *loco supră cit.* Vedĭ însă Laurent. X. 544, care aplică în toate casurile Art. 785, ceea ce vine în favoarea creditorilor.

[3]) Bonachi. III. p. 358. Vedĭ și Laurent. X. 545, *ab initio.*

[4]) Laurent. X. 545. Troplong. *Société.* II. 1061. Duvergier. *Idem.* No. 475. Cas. Fr. D. P. 66. 1. 369. Vedĭ și D. P. 78. 2. 215.

creditorilor unuĭ din comoştenitorĭ face, pe de o parte, ca împărţeala să nu poată avea loc fără presenţa creditorilor oponenţĭ sau intervenienţĭ, ear pe de alta, împedică pe debitor de a înstrăina bunurile ce urmează a'ĭ fi atribuite prin împărţeală (comp. Art. 514 urm. Pr. Civ.), căcĭ, dacă debitorul ar putea să înstrăineze drepturile sale succesorale, creditorĭĭ ar compromite interesele lor prin opoziţie sau intervenţie în loc de a le apăra, ceea ce este inadmisibil. [1])

Oposiţia este un drept individual.

Remâne însă bine înţeles că dreptul de a se opune sau de a interveni la împărţeala cerută de moştenitorĭ aparţine fie căruĭ creditor în mod individual şi independent unul de altul, de unde resultă că intervenţia sau oposiţia făcută de unul din creditorĭ este *res inter alios acta* faţă cu aceĭ care n'au intervenit sau care n'au făcut opoziţie şi nu le poate nicĭ folosi nicĭ păgubi. [2])

3° *Dreptul creditorilor de a ataca împărţeala când ea s'a făcut fără a se ţinea samă de intervenţia sau oposiţia lor.*

Creditorĭĭ şi în genere toţĭ succesorĭĭ particularĭ a unuĭ moştenitor au, după cât am vĕdut, dreptul de a pretinde ca împărţeala, fie judeciară sau voluntară, să nu se facă în lipsa lor, putênd să intervie de câte orĭ ea ar fi fost începută fără ca eĭ să fie chemaţĭ. [3])

Dacă eĭ au făcut opoziţie sau au intervenit la timp, moştenitorĭĭ trebue să'ĭ cheme spre a fi faţă la toate operaţiile împărţeleĭ.

Dreptul creditorilor oponenţi când eĭ n'au fost chemaţi la împărţeală.

Impărţeala la care creditorĭĭ n'ar fi fost chiemaţĭ, cu toate că eĭ ar fi intervenit sau ar fi făcut o opoziţie în regulă, n'ar fi nulă, [4]) însă eĭ ar fi în drept s'o atace în basa Art. 785, independent de orĭ ce fraudă, şi s'o facă a fi considerată ca neavenită în privinţa lor (curtea din Douai. D. P. 55. 2. 340) de câte orĭ drepturile lor au fost lesate, [5]) dacă eĭ n'ar prefera să ceară numaĭ

[1]) Laurent. X. 531. Demolombe. XVII. 238. Dutruc. *Partage.* 538. Massé-Vergé. II. p. 390, nota 33. Curtea Paris şi Cas. Fr. D. P. 55. 2. 77. D. P. 62. 1 224.—*Contrà.* Curtea din Bordeaux. D. P. 73. 2. 107. Vedĭ şi D. P. 51. 2. 87.

[2]) Laurent. X. 530. Demolombe. XVII. 236. Aubry et Rau. V. § 626, *in fine.* Massé-Vergé. II. p. 389, nota 31, *in fine.* Cas. Fr. D. P. 58. 1. 414.

[3]) La Romanĭ, creditorĭĭ unuĭ moştenitor aveau numaĭ dreptul de a ataca împărţeala făcută în frauda drepturilor lor, fără a avea dreptul de intervenţie sau de opoziţie. (Legea 1. Dig. Lib. 42. Tit. 8, *Quæ in fraudem creditorum*). Vedĭ şi Art. 1132 urm. Cod. Calimach.

[4]) Impărţeala este din contra insistentă când toţĭ coproprietarĭĭ n'au luat parte la sevêrşirea eĭ. Vedĭ *suprà* p. 446. (Vedĭ însă Art. 797.)

[5]) Creditorĭĭ nu vor putea însă cere anularea împărţeleĭ, chiar dacă nu s'ar fi ţinut samă de opoziţiile şi intervenţiile lor, dacă ea nu le aduce nicĭ o pagubă, pentru că nu poate să esiste acţiune fără interes. Nu se cere însă de astă dată fraudă, că în acţiunea pau-

daune conform Art. 998, fără a mai urmări anularea împărțelei. (Laurent. X. 535.)

Dreptul creditorilor neoponenți. Art. 785 și 976. Controversă.

Ce trebue să decidem în privința creditorilor care au lăsat să se sevêrșească împărțeala fără a face opositie sau intervenție? După principiile generale, ei ar trebui să poată ataca împărțeala făcută în frauda drepturilor lor prin acțiunea revocatorie (Art. 975), pentru că, după cum se esprimă Art. 1132 din codul Calimach, împărțeala unei averi comune nu poate fi spre păgubirea unui al treilea, însă legiuitorul stabilește în privința împărțelei prin Art. 785 și 976 o regulă specială și o escepție la dreptul comun în virtutea căreia împărțeala este irevocabilă în privința lor și ei n'o mai pot ataca, *chiar dacă a fost făcută cu viclenie în vătămarea drepturilor lor.* Legiuitorul a dat în adevĕr dreptul creditorilor de a putea pretinde ca împărțeala să se facă sub ochii lor tocmai pentru a împedeca frauda și pentru a face ca un act atât de complicat, precum este împărțeala, să fie irevocabil. Cu atât mai reu pentru dênșii dacă ei au neglijat de a întrebuința mijlocul ce aveau la îndămână spre a'și ocroti drepturile lor. [1]) *Vigilentibus jura subveniunt, non dormientibus.*

Critica unei decisiuni a curței noastre supreme.

Curtea noastră supremă a decis, cu toate acestea, că creditorii pot să atace împărțeala făcută în lipsa lor, *chiar când ei n'ar fi făcut opositie*, de câte ori ei n'ar fi avut cunoștință de sevêrșirea ei, pentru că nu s'ar fi observat formele prescrise de lege. (Bulet. Cas. S-a I, p. 79 (anul 1877). Nu cred însă ca a-

---

liană (975), simplul prejudiciu fiind de ajuns. Laurent. X. 534. Curtea din Pau și Cas. Fr. D. P. 56. 2. 13. D. P. 70. 1. 253.

Remâne bine înțeles că hotărîrea pronunțată față numai cu un creditor nu este oposabilă acelora care n'au luat parte la proces. (Art. 1201.) Dutruc. *Partage.* 539. Marcadé. III. 408. Demolombe XVII. 237. Aubry et Rau. V. § 626, p. 291. Ducaurroy. II. 773.

[1]) Laurent. X. 537 urm. Demol. XVII. 241. Boileux. III. p. 387. Mourlon. II. 478, *in fine.* Arntz. II. 1624. Marcadé. III. 408, 409. Ducaurroy. II. 773. Duranton. VII. 509. Chabot. Art. 882, No. 3. Massé-Vergé. II. p. 390, nota 37. Demante. III. 224 bis. Gr. G. Păucescu. *Obligațiuni. I.* 423. Bonachi. III. p. 360. Tot în acest sens este și jurisprudența. Citez numai decisiile cele mai recente. Vedĭ D. P. 74. 1. 281. D. P. 78. 2. 13, 172 și 215. D. P. 79. 2. 148 urm. D. P. 86. 1. 400. Gazeta Craiovei din 10 Fevr. 1891, No. 18. Idem. Trib. Ilfov. Dreptul pe 1881, No. 57.—*Contrà.* Creditorii care n'au făcut opositie nici intervenție la impărțeală, sau care chiemați fiind din inițiativa moștenitorilor nu s'au presentat pot să atace împărțeala *când frauda a fost concertată între toți comoștenitorii sau comuniștii.* Aubry et Rau. V. § 626, p. 292, tecst și nota 43. Dutruc. *Partage.* 532. Vazeille. Art. 882. No. 4. Bedarride. *Dol et fraude.* IV. 1552 urm. Larombière. *Obligations.* I. Art. 1167. No. 64. Curtea din Amiens. D. P. 74. 5. 364. No. 4. D. P. 55. 2. 224. D. P. 56. 2. 51. Vedĭ și Art. 680 din codul Italian care curmă controversa tot în acest din urmă sens.

ceastă soluţie să fie juridică, pentru că împărţeala sevêrşită fără îndeplinirea formelor legale fiind anulabilă (Art. 412, 749 şi 1166), creditorii pot s'o atace în basa Art. 974, esercitând drepturile debitoruluĭ lor, ear nu în basa Art. 785. Datoria lor era, în orĭ ce caz, ca să intervie, şi faptul că eĭ n'au intervenit sau n'au făcut opoziţie le închide acţiunea prevĕḑută de Art. 785, puţin importă dacă s'au observat sau nu formalităţile prescrise de lege. Aceasta este rigoarea principiilor.

Casurĭ în care creditorii neoponeńţĭ au acţiunea revocatorie.

Acţiunea revocatorie fiind refusată în specie creditorilor numaĭ din causa negligenţeĭ ce eĭ au pus la ocrotirea drepturilor lor, trebue să admitem două escepţiunĭ la acest princip: 1° pentru casul când împărţeala este *fictivă* sau *simulată*, fiind că, în asemene caz, împărţeala n'are fiinţă: *quod simulatur, fingitur non esse*; [1]) şi 2° pentru casul când moştenitoriĭ au lucrat cu atâta grabă şi precipitare, în cât creditoriĭ n'au avut timpul material de a se opune sau de a interveni. [2]) In ambele ipotese, creditoriĭ vor trebui decĭ să poată esercita acţiunea revocatorie conform Art. 975.

Art. 974.

Dar, dacă creditoriĭ care au luat parte la împărţeală sau care n'au usat de dreptul ce le dă legea de a face opoziţie orĭ intervenţie nu pot în numele lor să atace împărţeala desevêrşită nicĭ sub cuvênt de fraudă prin acţiunea pauliană, eĭ o pot ataca conform dreptuluĭ comun in numele debitoruluĭ lor (Art. 974), căcĭ dreptul acestuĭ debitor n'are nevoe de a fi conservat prin o opoziţie sau intervenţie. [3])

Art. 785 prevede că intervenţia sau opoziţia creditorilor se poate primi numaĭ în timpul cât ţin operaţiile împărţeleĭ. Odată ce împărţeala este *sevêrşită*, intervenţia şi opoziţia nu maĭ sunt admisibile, şi această soluţie se aplică nu numaĭ în casurile uneĭ împărţelĭ totale, dar şi în casurile uneĭ împărţelĭ partiale. Creditoriĭ au decĭ interes de a interveni cât maĭ curênd. [4])

[1]) Demante. III. 224 bis. Marcadé. III. 411. Demol. XVII. 242. Laurent. X. 539. Ducaurroy. II. 773. Aubry et Rau. V. § 626, p. 293. Boileux. III. p. 387. Massé-Vergé. II. p. 390. Veḑĭ D. P. 45. 1. 39. D. P. 54. 1. 250. D. P. 66. 1. 369. D. P. 78. 2. 215. D. P. 79. 2. 215. D. P. 86. 1. 400. D. P. 86. 2. 226. Comp. şi Trib. Ilfov. Dreptul pe 1881, No. 57.

[2]) Demolombe. XVII. 243. Duranton. VII. 509. Laurent. X. 540. Demante, Ducaurroy, *loco supra cit.* Veḑĭ şi D. P. 57. 2. 22. D. P. 57. 1. 255. D. P. 66. 1. 369. D. P. 71. 1. 21. D. P. 79. 2. 215.

[3]) Massé-Vergé. II. p. 391, tecst şi nota 38. Laurent. X. 536. Duranton. VII. 510. Dutruc. 540.—Creditoriĭ care ar fi figurat la împărţeală ar putea s'o atace chiar *în numele lor propriu* pentru dol şi violenţă. (Art. 790, 953.) Demol. XVII. 228. Cât pentru lesiune, vom vedea că ea n'a fost admisă de legiuitorul nostru.

[4]) Laurent. X. 528. Demolombe XVII. 250, 251. Comp. şi Cas. Fr. D. P. 79. 1. 227. Veḑĭ şi *supra*, p. 600, nota 4.

Când împărţeala se consideră ca sevêrşită.

Impărţeala se consideră ca *sevêrşită* îndată ce părţile s'au înţeles între ele şi s'au format loturile, deşi ele n'au fost încă trădate copărtaşilor, căci nu trebue să confundăm, precum au făcut curtea din Nîmes şi Casaţia franceză (Répert. Dalloz. *Succes.* 2064, nota 1), însăşi convenţia de împărţeală cu esecutarea eï. (Art. 750.) (Laurent. X. 528.)

Aplicarea Art. 1182. Dată certă. Controversă.

Impărţeala sevêrşită poate deci fi opusă creditoruluï intervenient sau oponent, însă pentru aceasta trebue ca actul care o constată să aibă dată certă (Art. 1182), căci dacă debitorul sau ceilalţi moştenitorï ar putea să opue creditorilor o împărţeală sevêrşită prin un act sub semnătură privată, fără dată certă, eï ar putea să eludeze dreptul de oposiţie sau de intervenţie, antidatând actul. Creditoriï care intervin sau se opun în basa Art. 785 fiind deci a treia persoană faţă cu moştenitorï, vor beneficia de Art. 1182.[1])

SECŢIUNEA IV.

Despre efectele împărţeleï şi despre garanţia părţilor (adecă a loturilor.)

Legiuitorul se ocupă în secţia de faţă: 1° despre efectul general al împărţeleï, independent de orï ce evicţiune; şi 2° despre efectul special al împărţeleï, sau de garanţia loturilor, în cas de turburare şi de evicţiune.

1. Despre efectul general al împărţeleï.

Art. 786.—Fie-care coerede este presumt că a moştenit singur şi imediat toate bunurile care compun partea sa, sau care i-au căḑut prin licitaţiune, şi că n'a fost nicï o dată proprietar pe celelalte bunurï ale succesiuneï. (Art. 785, 797 urm. 1015, 1291, 1388 urm. 1530 C. C. Art. 883 C. Fr.)

La Romanï şi în vechia noastră legislaţiune, împărţeala era atributivă sau translativă de proprietate, întocmaï ca şi vênḑarea sau schimbul,[2]) şi lucrul era aşa de adevĕrat în cât adjudecarea,

[1]) Laurent. X. 528, 542. Duranton. VII. 511. Marcadé. III. 411. Aubry et Rau. V. § 626, nota 51. Chabot. Art. 882. No. 4. Vazeille. Art. 882, No. 7. Dutruc. *Partage.* 536. Duvergier asupra luï Toullier. II. (partea II) 412, nota 1.—*Contrà.* Toullier, *loco cit.* care revine asupra primeï sale opiniunï.

Dreptul Roman şi dreptul vechiŭ.

[2]) Vedï L. 77 § 18. Dig. Lib. 31, *de legatis et fideicomissis.* 20.—L. 6 § 8. Dig. Lib. 10. Tit. 3.—L. 66 § 3 şi L. 70. Dig. Lib. 21. Tit. 2.—L. 20 § 3. Dig. Lib. 10. Tit. 2.—L. 17. Dig. Lib. 41. Tit. 3. L. 1. Cod. Lib. 3. Tit. 38, unde se ḑice: „*Divisionem prœdiorum vicem emtionis obtinere placuit.*"—Instit. § 7. Lib. 4. Tit. 17, unde se ḑice: „*Quod autem istis judiciis alieni adjudicatum sit, id statim ejus fit, cui adjudicatum est.*" Vedï şi Instit. § 20. Lib. 4. Tit. 6.

care punea capăt indivisiuneĭ dintre comuniştĭ, figura între mijloacele de a dobândi proprietatea. [1])

Consecinţele principiuluĭ Roman. Subsistarea în urma împărţeleĭ a drepturilor reale constituite de un comoştenitor în timpul indivisiuneĭ.

Din acest princip, necunoscut în dreptul modern, resultă că fie care copărtaş primea bunurile cuprinse în lotul seu încarcate de drepturile reale constituite de ceilalţĭ copărtaşĭ în timpul indivisiuneĭ. Fie care din comoştenitorĭ fiind în adevĕr proprietar în indivisiune a fondului comun era în drept să ipotece acest fond pentru partea sa ereditară, şi ipoteca subsista şi în urma împărţeleĭ, fiind că era o înstrăinare, şi înstrăinarea fondului ipotecat nu făcea să cadă ipoteca. [2])

Coproprietarul în a cărui mână trecuse bunurile ipotecate sau încarcate cu alte drepturĭ reale era decĭ espropriat, în urma împărţeleĭ, de creditorul ipotecar, remânênndu'ĭ numaĭ recursul ce 'l avea în contra copărtaşuluĭ care constituise ipoteca în timpul indivisiuneĭ.

Dreptul actual.

Aceste acţiunĭ recursorĭĭ aducênd însă o turburare însĕmnată în relaţiile dintre copărtaşĭ şi făcênd ca proprietatea să fie necertă, împărţeala a perdut cu timpul caracterul seu primitiv, şi din translativă de drepturĭ ce era altă dată, a devenit declarativă de proprietate, de unde şi regula Art. 786 că fie care comoştenitor este presupus a fi primit direct de la defunct obiectele cuprinse în lotul seu, fără a fi avut vre o dată vre un drept asupra obiectelor cuprinse în loturile celorlalţĭ comoştenitorĭ. [3])

Astfel, astăḑĭ, moştenitorul nu dobândeşte nimic de la copărtaşul seu, şi nicĭ nu'ĭ transmite nimic. Proprietatea indivisă e ştearsă prin împărţeală, ca şi cum ea n'ar fi avut fiinţă nicĭ odată.

Art. 1092 Cod. Calimach.

„Făcênduse împărţeala moştenireĭ, ḑice Art. 1092 din codul Calimach, şi luând fişte carele moştenitor partea cuvenită luĭ, *se face desevĕrşit proprietar, pentru că împărţeala moştenireĭ are putere de cumpărare.*“ Este adevărat că jurisconsultul Trebatius pare a considera împărţeala ca declarativă de drepturĭ (L. 31. Dig. Lib. 33. Tit. 2), însă jurisconsultul Labeo combate această teorie ca falşă: *ego hoc falsum puto.* (Dig. *loco cit.*) — In vechiul drept francez, împărţeala, era din contra, ca şi astăḑĭ, declarativă de drepturĭ. Veḑĭ Demolombe XVII. 254.—Codul Italian (1034) şi acel Olandez (1128) reproduc ficţiunea Art. 786. Singur Ante-proiectul de revisuire a luĭ Laurent (Art. 991) prevede că împărţeala schimbă proprietatea indivisă a fie căruĭ compărţitor contra uneĭ părţĭ divise, supunênd-o tuturor principiilor care cârmuesc actele translative de proprietate.

[1]) Veḑĭ Instit. § 7, Lib. 4. Tit. 17 (p. 606, nota 2) şi *Ulpiani Reg.* Tit. 19 § 2, unde se ḑice: „*Singularum rerum dominia nobis adquiritur* **adjudicatione**“ etc. Astăḑĭ, licitaţia este translativă de proprietate numaĭ când imobilul s'a vêndut unuĭ străin, ear nu unuĭ comoştenitor.

[2]) „*Jus pignoris creditori manebit.*“ (L. 6 § 8. Dig. Lib. 10. Tit. 3.)

[3]) Ficţiunea Art. 786 nu se aplică de cât între moştenitorĭ, ear nu şi in privinţa creditorilor defunctuluĭ. Curtea din Caen. D. 56. 2. 295.

Fie care copărtaş îşĭ ţine dreptul seu de la defunct sau de la lege care, prin o ficţiune, îĭ transmite proprietatea bunurilor căḑute în lotul seu, *ut ex tunc*, adecă cu efect retroactiv din ḑiua deschidereĭ moştenireĭ, ear nu *ut ex nunc*, din ḑiua sevêrşireĭ împărţeleĭ.

Impărţeala nu face decĭ astăḑĭ de cât să declare care sunt bunurile ce au aparţinut în tot-deauna compărţitoruluĭ, şi fiind că proprietatea fie căruia este esclusivă, nicĭ unul din copărtaşĭ n'a avut vre o dată proprietatea bunurilor care nu sunt cuprinse în lotul seu. [1])

Efectul declarativ al împărţeleĭ este el aplicabil la creanţele divisibile? Combinarea Art. 786 cu Art. 1060. Controversă.

[1]) Cum că efectul declarativ al împărţeleĭ se aplică la toate bunurile corporale şi chiar la acele necorporale nesusceptibile de divisiune, nu maĭ încape nicĭ o îndoeală. Cestiunea este însă de a se şti dacă Art. 786 se aplică la bunurile corporale susceptibile de divisiune. Cu alte cuvinte, creanţele divisibile pe care însăşĭ legea le împarte de drept prin Art. 1060, sunt ele supuse reguleĭ împărţeleĭ declarative?

Maĭ multe sisteme se găsesc în presenţă. Intr'un sistem, pe care l'am maĭ semnalat o dată (p. 473 în notă), se susţine că Art. 786 nu este aplicabil la creanţele divisibile, pentru că aceste creanţe sunt divisate de drept de lege în momentul când se face împărţeala. (Art. 1060.) Când decĭ se pune o creanţă întreagă într'un lot în loc de a se pune maĭ multe bucăţĭ din maĭ multe creanţe, ceea ce se poate face după Art. 741 § 1, prisosul care, peste partea moştenitoruluĭ, se cuvine celorlalţĭ comoştenitorĭ se pune ca cesiune, şi astfel se aplică regulele de la cesiune de creanţe, ceea ce însemnează că moştenitoriĭ în a cărora loturĭ s'au pus creanţe întregĭ nu devin proprietariĭ lor faţă cu ceĭ de al treile de cât în urma notificăreĭ făcute conform Art. 1393. Veḑĭ autorităţile citate *suprà*, p. 473, în notă. Comp. şi L. 3. Dig. Lib. 10. Tit. 2. Acest sistem are însă inconvenientul de a face ca împărţeala să fie declarativă de drepturĭ în privinţa mobilelor şi a imobilelor şi translativă de proprietate în privinţa creanţelor, ceea ce este inadmisibil. Şi apoĭ, dacă ar fi vorba în specie de o cesiune adevărată, copărtaşiĭ aceluia în a căruĭ lot a picat o creanţă n'ar datori nicĭ o garanţie pentru solvabilitatea debitoruluĭ (Art. 1397), pe când vom vedea că copărtaşiĭ, în asemene caz, trebue să garanteze solvabilitatea debitoruluĭ *în momentul facereĭ împărţeleĭ*. (Art. 787 789.) Intr'un alt sistem estrem în sens invers, se susţine că Art. 786 este aplicabil creanţelor ca şi celorlalte bunurĭ ale moştenireĭ. Veḑĭ Cas. Fr. D. P. 49. 1. 81 şi 82. Belost-Jolimont asupra luĭ Chabot. Art. 883, observ. 2.

In al treile sistem, se face următoarea distincţiune: Până la împărţeală, divisibilitatea creanţelor îşĭ produce toate efectele sale între comoştenitorĭ şi ceĭ de al treile, ear în urma împărţeleĭ şi sub reserva drepturilor anterioare câştigate de ceĭ de al treile, fie care moştenitor e presupus că a fost, încă din momentul deschidereĭ succesiuneĭ, proprietarul unic al creanţelor cuprinse în lotul seu. (Art. 786.) Comp. Laurent. XI. 49 urm. Demol. XVII. 294 urm. Aubry et Rau. V. § 625, p. 345, tecst şi nota 8. Massé-Vergé. II. p. 374, nota 6 şi p. 425, nota 3. Toullier. D. III (partea II) 758. Pothier. *Oblig.* 319, 320. Marcadé. III. 417. Larombière. *Oblig.* II. (Art. 1220) No. 9. C. Limoges şi Cas. Fr. D. P. 64. 2. 16. D. P. 66. 1. 470.

Ordine publică.

Acest princip fiind de ordine publică, părţile n'ar putea prin convenţia lor să facă ca împărţeala să fie translativă de proprietate, după cum ele n'ar putea să facă ca un act translativ de proprietate, precum este vênḑarea sau schimbul, să aibă efectele împărţeleĭ. [1]) (Art. 5.)

Soarta ipotecelor constituite de comoştenitor în timpul indivisiuneĭ.

Prima consecinţă a efectuluĭ declarativ al împărţeleĭ este relativă la constituirea drepturilor reale în timpul indivisiuneĭ. Din acest princip nou resultă că ipoteca constituită de unul din comoştenitorĭ în timpul indivisiuneĭ nu remâne validă în urma împărţeleĭ, dacă imobilul ipotecat n'a căḑut în lotul seu, ci în lotul altuĭ comoştenitor, căcĭ, acel care a constituit ipoteca în timpul indivisiuneĭ nefiind în urma împărţeleĭ proprietar asupra acestuĭ imobil, n'a putut să aibă dreptul de a'l ipoteca. [2]) *Resoluto jure dantis, resolvitur jus accipientis.* (Veḑĭ Art. 1770.)

Prin urmare, principiile Romane sunt cu totul lăsate la o parte. Acţiunea ipotecară şi acţiunile recursorĭ care aveau loc

---

In fine, Bertauld are un al patrule sistem în a căruĭ amărunte nu vom întra. Veḑĭ *Questions de Code Nap.* I. p. 250. No. 306 urm.

[1]) Laurent. X. 429. Demol. XVII. 282. Dutruc. *Partage.* 39.—Veḑĭ însă Bertauld. *Quest. de Code Napoléon.* I. p. 267, No. 329, 330.

[2]) Laurent. X. 394, 403. Demol. XVII. 254, 304. Mourlon. II. 482 şi *Transcrip. hypoth.* Revue pratique (anul 1859). Tom. VIII. No. 185. Marcadé. III. 415. Demante. III 225 bis V şi VI. Aubry et Rau. V. § 625, p. 268, nota 18. Massé-Vergé. II. § 392, p. 372. Ducaurroy. II. 787. Berriat. St. Prix. II. 3135. Tribun. Brăila. Dreptul pe 1882, No. 3. Cas. Fr. D. P. 88. 1. 249. Veḑĭ şi D. P. 64. 2. 100 şi 152. D. P. 76. 1. 504. D. P. 57. 1. 5. D. P. 58. 2. 142. D. P. 78. 2. 185.—Pentru ca ipoteca să fie validă, trebue ca imobilul să pice în lotul aceluĭ care l'a ipotecat. De câte orĭ decĭ imobilul ipotecat n'a picat în lotul moştenitoruluĭ care l'a ipotecat, ci în lotul altuia, acest copărtaş este în drept a cere radiarea ipotecilor constituite de comoştenitorul seu, ca unele ce nu maĭ au nicĭ un obiect. (Cas. Fr. D. P. 81. 1. 254.) Din cele maĭ sus espuse maĭ resultă încă că dacă unul din comoştenitorĭ a constituit în timpul indivisiuneĭ o ipotecă asupra unuĭ imobil comun anume determinat, şi în lotul luĭ a picat alt imobil de cât acel ipotecat, ipoteca nu se întinde asupra acestuĭ imobil. (Art. 1774.) Massé-Vergé. II. p. 374, în notă. Chabot şi Belost-Jolimont, Art. 883, No. 2 şi obser. 2. Tot astfel, dacă unul din coproprietarĭ a constituit o ipotecă numaĭ pe partea luĭ din un imobil comun, şi acel imobil a căḑut întreg în lotul luĭ, ipoteca nu se va întinde asupra întreguluĭ imobil, ci numaĭ asupra părţeĭ ce avea acel comoştenitor, căcĭ, deşi el e presupus că a fost singur proprietar *ab initio* a întreguluĭ imobil, ipoteca nu se poate întinde peste convenţia părţilor (Art. 1774), şi în specie, imobilul n'a fost întreg ipotecat, ci numaĭ *pro parte.* Demol. XVII. 321. Laurent. X 404. Duranton. VII. 521. Mourlon. II. 482. Demante. III. 225 bis VI. Toullier. D. II. (partea II) 562, nota a. Massé-Vergé. II. p. 373, nota 5. Ducaurroy. II. 787. Marcadé. III. 415. Comp. Curtea din Caen. D. P. 73. 2. 228.

altă dată în urma împărţelĭ nu maĭ sunt cu putinţă în dreptul modern. Proprietatea imobiliară este decĭ de astă dată maĭ sigură şi maĭ stabilă, ear relaţiile dintre copărtaşĭ nu vor maĭ fi turburate prin judecăţĭ fără sfârşit. [1])

Drepturĭ reale în genere.

Aceleaşĭ principiĭ sunt aplicabile la toate drepturile reale, precum usul, usufructul, abitaţiunea, servitutea etc. care ar fi fost constituite în timpul indivisiuneĭ de unul din comoştenitorĭ asupra bunurilor indivise a moştenireĭ. Toate aceste drepturĭ nu vor fi valide de cât sub condiţiunea ca imobilul să pice în lotul moştenitoruluĭ care le a constituit. (Demolombe. XVII. 305.)

Instrăinărĭ.

Moştenitorul putênd în timpul indivisiuneĭ să constitue drepturĭ reale asupra imobilelor posedate în comun poate să le şi înstrăineze, însă înstrăinarea va avea soarta ipotecelor, ceea ce însemnează că înstrăinarea nu va fi validă, ca şi ipoteca, de cât sub condiţiunea ca imobilul înstrăinat să pice tot în lotul moştenitoruluĭ care l'a înstrăinat. [2])

Art. 1825 C. C. şi 494 Pr. Civ.

Din împrejurarea că moştenitorul poate în timpul indivisiuneĭ să vêndă imobilele posedate în comun, sub condiţie ca imobilul înstrăinat să cadă în lotul seu, ar părea să resulte că şi creditoriĭ moştenitoruluĭ sunt în drept a le urmări şi a le vinde. Cu toate acestea, Art. 1825 din codul civil şi Art. 494 pr. civ.

Adevĕrata origină a nouluĭ princip.

[1]) Comp. Laurent. X. 394. Mourlon. II. 481.—Această prefacere a caracteruluĭ juridic al împărţeleĭ nu se datoreşte însă siguranţeĭ proprietăţeĭ imobiliare precum şi armonieĭ ce trebue să domnească în familie, ci maĭ cu samă abusurilor ce se făceau sub regimul feodal în privinţa vasalilor care trebueau să plătească boerilor (*aux seigneurs*) dreptul de mutaţiune la care erau supuse împărţelele. Efectul declarativ al împărţeleĭ, născocit ca o armă în contra fiscalităţeĭ feodale, a trecut apoĭ în dreptul civil cu o întindere pe care legislaţiile fiscale refusă câte o dată de a o recunoaşte. Comp. Demol. XVII. 255. Laurent. X. 396. Ducaurroy. II. 775, 776. Demante. III. 225, bis VIII. Aubry et Rau. V. § 625, nota 1.—La

Art. 33 Legea timbruluĭ.

noĭ, Art. 33 din legea timbruluĭ de la 1886 prevede că vêndarea făcută înaintea tribunaluluĭ pentru eşire din indivisiune nu este supusă la altă tacsă de transmisiune, *când această vêndare se face asupra unuia din coproprietarĭ*, de cât pentru preţul aferent la partea ce aveau în imobil ceilalţĭ coproprietarĭ. Prin urmare, din punctul de vedere fiscal, împărţeala care atribue unuĭ comoştenitor maĭ mult de cât partea sa se consideră ca o vêndare. Vedĭ şi legea fiscală franceză din 22 frimariŭ, anul VII.

[2]) Laurent. X. 405. Demol. XVII. 306 şi XXI. 695. Aubry et Rau. V. § 625, p. 267. Ducaurroy. II. 788. Demante. III. 225, bis. V. Mourlon. II. 482, nota 1. Arntz. II. 1631. C. Bordeaux. D. P. 52. 5. 389, No. 1. Cas. Fr. D. P. 85. 1. 252. Trib. Brăila. Dreptul pe 1882. No. 3. Comp. Trib. şi Curtea Bucureştĭ. Dreptul pe 1885, No. 58.—Prin aplicaţiunea acestuĭ princip, se decide că dobânditorul părţeĭ indivise a unuĭ imobil nu poate, în timpul indivisiuneĭ şi înainte de împărţeală, să purgeze imobilul de ipotecile ce'l grevează. (Art. 1804 urm.) Laurent. X. 410. Demolombe. XVII. 307.

dispun că partea nedivisă a unuĭ moştenitor în imobilele uneĭ succesiunĭ nu poate fi pusă în vênḑare de cătră creditoriĭ seĭ personalĭ înaintea împărţeleĭ sau a licitaţiuneĭ ce eĭ pot provoca. [1])

Soarta legatuluĭ făcut de un comoştenitor în timpul indivisiuneĭ.

Principiile care cârmuesc vênḑarea unuĭ imobil indivis se aplică şi la legate. Deci, dacă moştenitorul a legat partea indivisă ce avea într'un imobil, soarta legatuluĭ va atârna, ca şi acea a vênḑăreĭ, de resultatul ulterior al împărţeleĭ, ceea ce însemnează că legatul va fi valid numaĭ sub condiţiune ca imobilul să cadă în lotul testatoruluĭ. Dacă testatorul n'a legat de cât o parte din imobil, legatarul nu va avea drept de cât la această parte, chiar când imobilul întreg ar fi picat în lotul testatoruluĭ, pe când el va putea să reclame imobilul întreg, când el ar fi fost legat în întregimea luĭ. [2])

Acţiune resolutorie. Inaplicarea Art. 1020 şi 1365.

A doua consecinţă a efectuluĭ declarativ al împărţeleĭ este că compărţitorul nu are acţiunea resolutorie a vênḑătoruluĭ (Art. 1365) pentru neplata preţuluĭ sau a sumelor cu care ceilalţĭ comoştenitorĭ ar fi remas datorĭ spre egalisarea loturilor (Art. 742), ci numaĭ privilegiul conferit de Art 1741, [3]) căcĭ împărţeala nu este un contract sinalagmatic pentru ca condiţia resolutorie să fie subînţeleasă la caz de neîndeplinirea obligaţiunilor uneĭ din părţĭ. (Art. 1020.) Comoştenitoriĭ neţinênd în adevĕr dreptul lor uniĭ de la alţiĭ, ci de la defunct sau de la lege, şi aceasta încă din momentul deschidereĭ moştenireĭ (Art. 786), condiţiunea resolutorie tacită nu poate să aibă loc în specie, maĭ ales când împărţeala se face în natură. [4])

Stipularea condiţieĭ resolutorie. Pact comisoriŭ.

Nimic n'ar împedeca însă pe părţĭ de a stipula prin un pact comisoriŭ condiţiunea resolutorie a împărţeleĭ sau a licitaţieĭ pentru casul când una din părţĭ nu'şĭ ar îndeplini obligaţiile sale. [5])

Această stipulaţiune fiind o escepţie la principiul neresolu-

---

[1]) Comp. Laurent. X. 409. Veḑĭ şi *suprà*, p. 429, nota 4.

[2]) Laurent. X. 411. Demolombe. XVII. 322. Aubry et Rau. V. § 625, p. 271.

[3]) Comp. C. din Bucureştĭ. Dreptul pe 1887, No. 45. Veḑĭ şi *suprà* p. 474.

[4]) Laurent. X. 412 şi 460. Demol. XVII. 308. Aubry et Rau. V. § 625, p. 267. Ducaurroy. II. 790. Boileux. III. p. 392. Arntz. II. 1631. Toullier. D. II. (partea II) 562, nota a. Demangeat. *Revue. pratique.* Tom. IV. Anul 1857, p. 271—273. Répert. Dalloz. *Succes.* 2093. C. Lyon. D. P. 55. 2. 234. Veḑĭ şi Curtea din Iaşĭ în motivele sale. Dreptul pe 1890, No. 67.—Art. 995 din Ante-proiectul de revisuire a luĭ Laurent prevede anume că condiţia resolutorie nu se subînţelege în împărţeală, însă că ea poate fi anume stipulată de copărtaşĭ. Veḑĭ şi *suprà*, p. 452, nota 1.

[5]) Laurent. X. 461. Demol. XVII. 310. Aubry et Rau. V. p. 267, 268. Cas. Fr. D. P. 46. 1. 16. D. P. 57. 1. 8. D. P. 47. 2. 158. Comp. şi D. P. 84. 1. 315.—*Contrà.* Toullier. D. *loco cit.* 562, nota a şi Duvergier, *Veute.* II. 144. urm. Curtea din Rouen (decisie casată). Répert. Dalloz. *Succes.* 2098, nota 2.

ţiuneĭ împărţeleĭ, trebue să resulte din voinţa espresă a părţilor, fără a se cere însă vre un termen sacramental. [1])

Revinderea imobiluluĭ pe socoteala adjudecatarului conform Art. 553 Pr. Civ. Controversă.

Din acest princip s'a dedus în Francia (Demolombe. XVII. 369) şi chiar şi la noĭ (C. din Bucureştĭ. Dreptul pe 1887, No. 45), că nu se poate cere revinderea în contul adjudecatarului conform Art. 553 Pr. Civ. de câte orĭ acesta n'a depus preţul, însă noĭ am admis soluţia contrarie dimpreună cu o decisie foarte strâns motivată a curţeĭ din Iaşĭ, pentru motivul că tecstele din procedura noastră sunt schimbate şi nu se potrivesc cu acele franceze. (Comp. Art. 553, 689, 696 din Pr. Civ. Rom. cu Art. 964, 972, 973 şi 988 Pr. Civ. Fr.) [2])

Netranscrierea împărţeleĭ. Art. 1801 C. C. 722 Pr. Civ.

A treia consecinţă a efectuluĭ declarativ al împărţeleĭ este că ea este oposabilă celor de al treile, fără a fi transcrisă, pentru că la noĭ nu se transcriu de cât actele translative de proprietate. [3])

Prescripţia de 10 şi 20 de anĭ. Art. 1895 urm.

A patra consecinţă a efectuluĭ declarativ al împărţeleĭ este că ea nu poate constitui un titlu just care să poată servi de basa prescripţieĭ de 10 şi 20 de anĭ (Art. 1895 urm.), a căruĭ punct de plecare trebue în tot-deauna să se găsească într'un act translativ de proprietate. [4]) La Romanĭ se admitea soluţia contrarie (V. L. 17. Dig. Lib. 41. Tit. 3), pentru că împărţeala era translativă de proprietate. (Veḑĭ *suprà*, p. 606, tecst şi nota 2.)

Efectele împărţeleĭ în privinţa prescripţieĭ.

Dar dacă împărţeala nu este de nicĭ un folos ca titlu achisitiv de proprietate, nu maĭ puţin adevĕrat este că moştenitorul e prin efectul retroactiv al împărţeleĭ presupus a fi posedat obiectele cuprinse în lotul seu, încă din ḑiua morţeĭ defunctuluĭ, pen-

---

[1]) Laurent. X. 461, *in fine*.—*Contrà*. Cas. Fr. D. P. 57. 1. 8, după care condiţia resolutorie n'ar avea nevoe de a fi stipulată în mod espres.

[2]) Veḑĭ *suprà*, p. 463, tecst şi nota 2.—Soluţia admisă de curtea din Iaşĭ (Dreptul pe 1890, No. 67) pare a fi în contraḑicere cu principiul declarativ al împărţeleĭ, însă aceasta nu este adevărat, pentru că dreptul de a revinde imobilul în socoteala moştenitoruluĭ adjudecatar care n'a depus preţul, nu este o reîntoarcere la starea de indivisiune, ceea ce legea nu voeşte, ci o continuare a împărţeleĭ. Dreptul de revindere trebueşte deci acordat în specie, fie că adjudecatarul care n'a depus preţul este străin sau moştenitor, pentru aceeaşĭ raţiune pentru care s'a acordat acţiunea în garanţie (Art. 787—789) şi privilegiul conferit de Art. 1741, dedus, ca şi acesta, din principiul translativ al împărţeleĭ combinat cu principiul că un moştenitor nu trebue să frustreze pe comoştenitorii seĭ. In acest sistem se face deci o distincţie între împărţeala sevêrşită în natură şi acea sevêrşită prin licitare la mezat. In casul întâĭ, acţiunea în resoluţiune nu are loc, pe când ea are loc în casul al doile.

[3]) Art. 1801 C. C. 722 Pr. Civ. Veḑĭ *suprà*, p. 453, tecst şi nota 2.

[4]) Demol. XVII. 324. Troplong. *Prescription*. II. 886. Duranton. XXI. 370. Marcadé. *Prescrip.* p. 196. Veḑĭ şi Aubry et Rau. V. § 625, p. 272.

Combinarea Art. 786 cu Art. 643.

In cât priveşte dificultăţile la care Art. 786 a dat loc când e vorba de a'l combina cu Art. 643, veḑĭ *suprà*, p. 195.

tru totalitate, ear nu numaĭ pentru partea sa ereditară, de unde resultă că el va putea să opue prescripţia celor de al treile care s'ar pretinde proprietarĭ asupra acestor obiecte, adăogênd la posesiunea sa personală nu numaĭ posesiunea autoruluĭ seu, dar încă şi acea esercitată în mod colectiv de toţĭ comoştenitoriĭ uniĭ pentru alţiĭ, în timpul indivisiuneĭ. [1])

Principiul Roman, după care împărţeala strămuta proprietatea, şi pe care legiuitorul modern l'a părăsit, este singur conform cu realitatea lucrurilor, şi aceasta este aşa de adevĕrat în cât însuşĭ legiuitorul actual consfinţeşte implicit teoria Romană, admiţênd garanţia între compărţitorĭ (Art. 787-789) şi privilegiul conferit de Art. 1741, drepturĭ care decurg dintr'un contract comutativ (vênḑare sau schimb) şi care nu se pot esplica de cât prin caracterul translativ al împărţeleĭ. [2]) Logica principiului Roman

Aşa dar, în realitate, împărţeala este astăḑĭ translativă de proprietate, şi implică un schimb între copărtaşĭ, [3]) după cum prevede formal Art. 991 din Ante-proiectul de revisuire a luĭ Laurent, şi dacă legile moderne proclamă un principiŭ contrariŭ, aceasta se datoreşte uneĭ ficţiunĭ care şterge cu desevêrşire indivisiunea, ca şi cum ea n'ar fi avut nicĭ o dată fiinţă. [4]) De aceea, Art. 786 nu ḑice că fie care comoştenitor moşteneşte singur şi imediat toate bunurile care compun lotul seu, ci că el e numaĭ *presupus* a moşteni singur. Cuvintele întrebuinţate de legiuitor lasă deci singure a înţelege că este vorba în specie de o închipuire, de o ficţiune care e contrarie realităţeĭ lucrurilor, şi dovadă despre această ficţiune, resultă nu numaĭ din cuvintele întrebuinţate de legiuitor, dar şi din împrejurarea că Art. 786 asimilează în totul licitaţiunea împărţeleĭ, deşi licitarea este o înstrăinare care, ca atare, ar trebui să fie translativă de proprietate. Ficţiune.

Această ficţiune se poate esplica în mod juridic prin următoarele consideraţiunĭ. Moştenitoriĭ ţin dreptul lor de la lege care le transmite averea defunctuluĭ din momentul deschidereĭ moştenireĭ (Art. 644), fără nicĭ un fenomen juridic. In această privinţă nicĭ o dificultate nu se presintă când nu esistă de cât un singur Justificarea ficţiuneĭ admisă de Art. 786.

[1]) Demol. XVII. 325. Duranton. VII. 514. Troplong. *Prescription.* II. 886.

[2]) Comp. Laurent. X. 395. Ducaurroy. II. 779. Demol. XVII. 264, 329 şi XV. 549. Bertauld. *Op. cit.* I. p. 246, No. 299 urm.—Veḑĭ însă Pothier (*Vente*, 631, 640) care ḑice că împărţeala este *declarativă*, şi că ea nu are nicĭ un raport cu schimbul.

[3]) *Pars tua mihi adjudicatur, et mea tibi*, ḑicea tălcuirea legeĭ 1, Cod. Lib. 3. Tit. 38.

[4]) Laurent. X. 395.—Veḑĭ însă Demolombe. XVII. 264 şi XV (549) care găseşte această teorie prea absolută, şi care consideră împărţeala ca o operaţie *sui generis*, de un caracter micst, avênd când un efect declarativ, când translativ de proprietate. Comp. şi Bertauld. *Op şi loco cit.* No. 299.

moştenitor. De câte orĭ esistă însă maĭ mulţĭ moştenitorĭ, legea le atribue direct bunurile defunctuluĭ, făcênd şi împărţeala între dênşiĭ când ea este cu putinţă. (Art. 1060.) De câte orĭ însă natura bunurilor se opune ca legea însăşĭ să facă împărţeala, ea trebue să se facă de alţiĭ. Aceasta nu împedică însă pe moştenitorĭ de a fi proprietarĭ încă din ḑiua deschidereĭ moştenireĭ. Legea nu ţine decĭ nicĭ o samă, în urma împărţeleĭ, de indivisiunea care a avut loc maĭ înainte, pentru că ea constitue o stare de lucruri trecătoare şi transitorie. Legiuitorul consideră pe fie care moştenitor ca proprietar sub o condiţiune suspensivă pe bunurile ce vor cădea în lotul luĭ şi ca proprietar sub condiţiune resolutorie asupra bunurilor ce au căḑut în lotul celorlalţĭ coproprietarĭ, şi îndeplinirea condiţiuneĭ are efect retroactiv până în ḑiua deschidereĭ moştenireĭ. [1]) (Art. 1015.)

Strictă interpretare a Art. 786. Controversă.

Din faptul însă că efectul declarativ al împărţeleĭ se întemeează pe o ficţiune, n'ar trebui să credem, după cum susţin unĭĭ, [2]) că această dispoziţie este de strictă interpretare şi că ea n'ar putea să fie întinsă la ipotese neprevĕḑute de lege, unde împărţeala ar trebui să'şĭ redobândească caracterul seu atributiv de proprietate, căcĭ Art. 786 proclamând în termenĭĭ ceĭ maĭ generalĭ regula după care împărţeala este declarativă de drepturĭ, trebue să fie aplicat în mod general de câte orĭ este vorba de a aprecia efectul uneĭ împărţelĭ, orĭ care ar fi interesele sau persoanele care ar fi în causă. [3])

Actele la care se aplică Art. 786.

Regula statornicită de Art. 786, după care împărţeala este declarativă de drepturĭ, nu se aplică decĭ numaĭ la moşteniriĭ, precum ar avea aerul de a o spune tecstul, ci la împărţeala orĭ căreĭ universalităţĭ de bunurĭ, orĭ care ar fi causa indivisiuneĭ, [4]) şi chiar la împărţeala unor lucrurĭ singulare considerate în individualitatea lor, [5]) şi lucrul e aşa de adevĕrat în cât însuşĭ legiui-

---

[1]) Comp. Laurent. X. 395. Demol. XVII. 258, 264. Aubry et Rau. V. § 625, nota 1. Mourlon. *Revue pratique.* (*Transcrip. hypoth.*), anul 1859, Tom. VIII. p. 222, No. 185. Devalroger. *Revue de droit fr. et étranger*, p. 108 urm. Lebrun. *Succes.* Lib. IV. Cap. I, No. 36.

[2]) Ducaurroy. II. 779. Dutruc. *Partage.* 14 urm. Aubry et Rau. V. § 625, p. 268, tecst şi nota 18. Cas. Fr. Répert. Dalloz. *Succes.* 2126, nota 2 şi 2122, nota 2. *Fictio ultra casum fictum non operatur.*

[3]) Demol. XVII. 301 urm. Laurent. X. 415, 432—435. Comp. Cas. Fr. şi C. Bourges. D. P. 46. 1. 21. D. P. 53. 1. 230. D. P. 79. 2. 85, 86. Veḑĭ şi *suprà*, p. 195, unde am vĕḑut, cu toate acestea, că Art. 786 nu se aplică la prescripţia servituţilor.

[4]) Regula Art. 786 se aplică decĭ şi la împărţeala făcută de un ascendent între descendenţiĭ seĭ. (Art. 794 urm.) Cas. Fr. şi C. Caen. D. P. 60. 1. 499. D. P. 70. 5. 262, No. 3. Laurent. XV. 82, 86 urm. Veḑĭ şi *infrà*, esplic. Art. 795.

[5]) Laurent. X. 402. Demol. XVII. 266. Demante. III. 225 bis. I. Du-

torul ne trimete la Art. 786 când e vorba de împărţeala fondului comun între soţĭ la încetarea sarcinelor căsătorieĭ (Art. 1291) şi de împărţirea avereĭ uneĭ societăţĭ. (Art. 1350.) Astfel, principiul înscris în Art. 786 fiind general se aplică la orĭ ce împărţeală făcută între comuniştĭ. [1])

Aplicarea Art. 786 la încetarea indivisiuneĭ prin vêndare, schimb, transacţie.

Maĭ mult încă, Art. 786 se aplică nu numaĭ la împărţeală, dar la orĭ ce act cu titlu oneros, precum vêndarea, schimbul, transacţia, a căruĭ efect este de a face să înceteze indivisiunea, fie în privinţa întregeĭ moşteniriĭ, fie în privinţa unuĭ obiect numaĭ al moşteniriĭ. [2])

Donaţiune.

Singurul act care nu poate să fie considerat ca o împărţeală, şi care prin urmare nu poate să aibă efect retroactiv, cu toate că ar face să înceteze indivisiunea chiar în privinţa tuturor comoştenitorilor, este donaţiunea prin care unul din comoştenitorĭ ar fi dispus cătră celalalt de drepturile sale succesorale, căcĭ donaţiunea nu poate să fie asimilată cu împărţeala, întru cât este de esenţa împărţeleĭ ca fie care din compărţitorĭ să'şĭ primească partea sa

---

ranton. VII 522. Marcadé. III. 414. Arntz. II. 1625. Veḑĭ şi D. P. 48. 2. 137. D. P. 49. 2. 186.

Moştenire beneficiară. Controversă.

Principiul declarativ al împărţeleĭ se aplică şi la moştenirea beneficiară. Laurent. X. 401. Arntz. II. 1629. Demol. XVII. 275. Dutruc. *Partage*. 548. C. Nîmes. D. P. 71. 2. 37.—*Contrà*. Belost-Jolimont asupra luĭ Chabot. Art. 883, observ. 2. Cas. Fr. Répert. Dalloz. *Succes*. 2103 şi 2126. Veḑĭ şi v° *Vente publ. d'imm*. 2194.

Impărţeală parţială.

Principiul declarativ al împărţeleĭ se aplică nu numaĭ la împărţeala întregeĭ averĭ, dar şi la împărţeală parţială, în privinţa bunurilor ce ea cuprinde. Demolombe. XVII. 276. Laurent. X. 397. Arntz. II. 1629. Aubry et Rau. V. § 625, nota 6. Comp. şi L. 44. Pr. Dig. Lib. 10. Tit. 2.

Impărţeală cu sultă. Art. 742. Controversă.

Art. 786 se maĭ aplică încă cu toate efectele sale declarative şi la împărţeala cu sultă, adecă în casul când unul din comoştenitorĭ a primit în lotul seu o valoare maĭ mare de cât acea care i se cuvinea, remânênd ca el să întoarcă acea valoare comoştenitorilor seĭ conform Art. 742, cu toate că împărţeala cu sultă este o adevărată vêndare până la concurenţa aceleĭ sulte, de vreme ce această sultă este preţul ce unul din compărţitorĭ plăteşte celorlalţĭ pentru porţiunea din bunurile moşteniriĭ care întrece partea la care el avea drept. Laurent. X. 395, 398. Demol. XVII. 270.—*Contrà*. Rodière. *Revue de législ.* (anul 1852) Tom. I. p. 309.

[1]) Marcadé. III. 214. Duranton. VII. 522. Laurent. X. 402. Veḑĭ şi D. P. 48. 2. 137. D. P. 49. 2. 186.

Ficţiunea Art. 786 este aplicabilă între coproprietarĭ, chiar când drepturile lor nu proced de la un titlu comun. Astfel, ea este aplicabilă între comoştenitorĭ şi cesionarul drepturilor succesorale a unuia din eĭ. Laurent. X. 402. Demolombe. XVII. 289. Cas. Fr. D. P. 57. 1. 5.—*Contrà*. Curtea din Douai. D. P. 49. 2. 184.

[2]) Laurent. X. 415. Demolombe. XVII. 268, 278. Aubry et Rau. V. § 625, p. 265 urm. Demante. III. 225 bis, II. Am vĕḑut în adevĕr p. 614 că Art. 786 nu este de strictă interpretare.

de moştenire. Decĭ, nu există împărţeala de câte orĭ unul din moştenitorĭ nu primeşte nimic; prin urmare, nu poate să fie vorba de efectele pe care legea le atribue împărţeleĭ. Donaţiunea îşĭ va păstra decĭ caracterul seu translativ de proprietate, lăsând să subsiste sarcinele cu care imobilul ar fi fost grevat în timpul indivisiuneĭ. [1])

Aşa dar, numaĭ actele cu titlu oneros, precum vênḑarea, schimbul, transacţiunea etc. care pun capăt indivisiuneĭ dintre comuniştĭ sunt asemănate împărţeleĭ în privinţa efectuluĭ declarativ pe care îl admite Art. 786. Aceasta este un punct asupra căruĭ nu încape nicĭ o îndoeală.

Efectul declarativ al împărţeleĭ este aplicabil nu numaĭ când actul face să înceteze indivisiunea dintre toţĭ comoştenitorii, dar şi când el pune capăt indivisiuneĭ numaĭ în privinţa unora din eĭ. Controversă.

Unde însă cestiunea începe a fi controversată este asupra punctuluĭ de a se şti dacă vênḑarea sau cesiunea drepturilor succesorale dintre moştenitorĭ constitue o împărţeală şi ca atare este cârmuită de Art. 786 numaĭ când ea face să înceteze indivisiunea în privinţa tuturor moştenitorilor, sau şi atunci când ea pune capăt indivisiuneĭ numaĭ în privinţa unora din eĭ. După părerea generală, numaĭ actul care face să înceteze indivisiunea între toţĭ comoştenitoriĭ are efect retroactiv, aşa în cât Art. 786 n'ar fi aplicabil de cât atunci când unul sau maĭ mulţĭ din comoştenitorĭ ar fi cesionat drepturile lor succesorale *tuturor celorlalţĭ comoştenitorĭ*. [2]) Părerea contrarie, după care efectul declarativ al împărţeleĭ este aplicabil cu toate că actul n'ar face să înceteze indivisiunea dintre toţĭ comoştenitoriĭ mi se pare însă maĭ juridică, pentru că ea era admisă în dreptul vechiŭ francez (v. Pothier, *Vente*. 644) şi pentru că nimic nu ne autorisă astăḑĭ a crede că legiuitorul modern ar fi înţeles a inova şi a modifica un princip tradiţional consfinţit de esperienţă. Este adevĕrat, după cum observă şi Dl. Bonachi, că dreptul vechiŭ francez nu are la noĭ nicĭ o autoritate, însă dacă am primit un principiŭ nou, necunoscut în dreptul nostru anterior, este de creḑut că l'am primit aşa cum l'au înţeles redactoriĭ coduluĭ francez, şi pentru aceasta putem invoca autoritatea dreptuluĭ francez anterior. Astfel dar, cesiunea drepturilor succesorale sau licitarea sevêrşită între moş-

[1]) Laurent. X. 416. Arntz. II. 1630. Duranton. VII. 522 ter. Dutruc. 45. Demolombe. XVII. 283. Aubry et Rau. V. § 625, p. 265, nota 5. Mourlon. *Revue pratique* (anul 1859) Tom. VIII. p. 126, No. 170. Demante. III. 232 bis, II.

[2]) Demolombe. XVII. 285 urm. Demante. III. 225 bis, III. Duranton. VII. 522 bis. Belost-Jolimont asupra luĭ Chabot. Art. 883, observ. 1. Marcadé. III. 416. Foüet de Conflans. Art. 883, No. 1. Aubry et Rau. V. § 625, nota 10, p. 266. Comp. şi Massé-Vergé. II. p. 372, nota 3. P. Pont. *Privil. et hypoth.* I. 291. Dutruc. *Partage*. 36. urm. Tot în acest sens este şi jurisprudenţa franceză. Veḑĭ D. P. 51. 1. 97. D. P. 54. 1. 331 şi 421. D. P. 51. 1. 448. D. P. 58. 1. 400. D. P. 76. 1. 369. D. P. 79. 2. 86. D. P. 85. 1. 19. D. P. 87. 1. 13.

tenitorĭ pentru eşire din indivisiune constitue o adevărată împărţeală căreia se aplică Art. 786, chiar când aceste acte n'ar pune capăt indivisiuneĭ de cât într'un mod relativ, adecă numaĭ în privinţa unuia sau a maĭ multor din moştenitorĭ. [1])

Licitaţie.

Efectul declarativ al împărţeleĭ se aplică şi la licitaţie şi imediat după adjudecare (Demol. XVII. 271 bis) de câte orĭ ea are loc între moştenitorĭ pentru eşire din indivisiune. Această dispoziţiune, care a întimpinat maĭ multe dificultăţĭ în dreptul vechiŭ francez (Ducaurroy. II. 777, 778), a trecut în dreptul modern fără nicĭ o împotrivire, de şi licitaţia ar trebui să fie translativă de proprietate, fiind că este o adevărată înstrăinare. Art. 786 admite însă espres teoria contrarie, de unde resultă că drepturile reale constituite asupra imobiluluĭ în indivisiune nu vor fi valide, ca şi la împărţeală, de cât sub condiţiunea ca imobilul grevat să fie adjudecat asupra moştenitoruluĭ de la care emană acele sarcinĭ. [2])

Art. 786 nu este aplicabil când imobilul s'a adjudecat asupra uneĭ persoane străine.

Efectul declarativ al împărţeleĭ nu se aplică însă, cu toate consecinţele sale, la licitaţie de cât atunci când unul din comoş-

[1]) Veḑĭ Laurent. X. 418. Mourlon. *Transcription. hypoth.* Revue pratique (Anul 1858) Tom. VIII, p. 211 urm. No. 179. Duvergier. Vente. II. 147. C. Montpellier şi Bourges. D. P. 45. 2. 130. D. P. 79. 2. 85. Comp. şi D. P. 79. 1. 299. D. P. 64. 1. 225.

[2]) Laurent. X. 419. Duranton. VII. 521. Chabot. Art. 883, No. 3. Cas. Fr. D. P. 88. 1 249. D. P. 76. 1. 504. Veḑĭ şi D. P. 78. 2. 185. Ficţiunea Art. 786 se aplică la licitaţie, când imobilul s'a adjudecat asupra unuĭ moştenitor, chiar când străinĭĭ au fost admişĭ ca concurenţĭ. Curtea Lyon. D. P. 54. 5. 544 No. 9 şi Laurent. *loco cit.*

Ipoteca nu produce nicĭ o precădere pentru creditorĭĭ ipotecarĭ. Controversă.

Ipoteca constituită de cătră un comoştenitor în timpul indivisiuneĭ fiind decĭ nulă, ca şi la împărţeală, de câte orĭ moştenitorul care a ipotecat imobilul n'a devenit adjudecatarul luĭ, creditorĭĭ în folosul cărora această ipotecă a fost constituită nu pot să pretindă a fi plătiţĭ din preţul adjudecaţiuneĭ, cu precădere şi înaintea creditorilor chirografarĭ a acestuĭ moştenitor, căcĭ o ipotecă nulă ca constituită *a non domino* nu poate să producă nicĭ un efect, necum încă un drept de precădere. Preţul imobiluluĭ care n'ar fi fost plătit comoştenitoruluĭ se va distribui decĭ de o potrivă (*au marc le franc*) între toţĭ creditorĭĭ, fără nicĭ o deosebire între aceĭ chirografarĭ şi aceĭ ipotecarĭ. Laurent. X. 419. Demolombe. XVII. 320. Cas. Fr. D. P. 88. 1. 249. Veḑĭ D. P. 78. 2. 185.—*Contrà.* Aubry et Rau. V. § 625, p. 269. Proudhon. *Usufruit.* V. 2392. Rodière. *Revue de législation*, (anul 1852) p. 309. Curtea din Aix. Répert. Dalloz. 2092, nota 4. Veḑĭ şi D. P. 88. 1. 249, în notă. După aceste autorităţĭ, creditorĭĭ ipotecarĭ ar putea fi colocaţĭ, în privinţa preţuluĭ imobiluluĭ licitat care n'ar fi întrat în mânele moştenitoruluĭ, înaintea creditorilor chirografarĭ, pentru că, in privinţa lor, acest preţ ar represinta însuşĭ imobilul, ceea ce este inadmisibil. Acest din urmă sistem se vede formal admis prin Art. 2 din legea belgiană de la 15 August 1854.

tenitorĭ devine adjudecatar al avereĭ de moştenire. De câte orĭ însă adjudecatarul nu este un comoştenitor, ci o persoană străină, licitarea fiind o adevĕrată înstrăinare, se aplică regulele vênd̦ăreĭ şi drepturile reale constituite de unul din comoştenitorĭ în indivisiune pe partea sa indivisă remân neatinse şi continuă a afecta imobilul. [1]) Adjudecarea fiind în asemene caz o adevĕrată vênd̦are nu va da loc la privilegiul copărtaşuluĭ (Art. 1737 § 3 şi 1741), ci la privilegiul vênd̦ĕtoruluĭ (Art. 1737 § 1 şi 1740), şi va fi, ca orĭ ce vênd̦are, supusă acţiuneĭ resolutorie pentru neplata preţuluĭ. (Art. 1365.) (Demolombe. XVII. 272. Laurent. X. 420).

II. Despre garanţia loturilor între moştenitorĭ în caz de turburare şi evicţiune.

Moştenitoriĭ ab intestat sau testamentarĭ, şi în genere orĭ ce coproprietarĭ [2]) sunt obligaţĭ a se garanta unĭĭ pe alţiĭ pentru bunurile căd̦ute în lotul lor în contra turburărilor şi eviţiunilor ce proced din o causă anterioară împărţeleĭ. (Art. 787 urm.)

Care să fie oare causa acesteĭ obligaţiunĭ reciproce? La Romanĭ şi în vechea noastră legislaţiune, unde împărţeala era translativă de proprietate (veḑĭ *suprà*, p. 606, tecst şi nota 2), această obligaţiune îşĭ are raţiunea sa de a fi, pentru că copărtaşiĭ dobândesc partea lor unĭĭ de la alţiĭ. In aceste legislaţiunĭ, împărţeala fiind o vênd̦are sau un schimb, moştenitoriĭ trebue să garanteze proprietatea pe care o transmit. [3])

In dreptul modern însă, unde împărţeala este declarativă de drepturĭ (Art. 786), această obligaţiune nu se prea esplică.

Pothier (*Vente* 633) şi după dênsul alţĭ autorĭ [4]) s'au încercat a concilia principiul actual al împărţeleĭ cu obligaţiunea garanţieĭ, d̦icênd că această obligaţie reciprocă se întemeiază pe egalitatea ce trebue să domnească între copărtaşĭ. Adevĕrul e însă că garanţia loturilor este o reîntoarcere la teoria Romană, căcĭ dacă

---

[1]) Cas. Rom. şi Curtea din Bucureştĭ. Bulet. Cas. S-a I pe 1879, p 799 şi Dreptul pe 1884, No. 29. Comp. Cas. Fr. D. P. 76. 1. 369. Laurent. X. 420. Demolombe. XXII. 272. Duranton. VII. 520. Troplong. *Vente*. I. 12 şi 876 şi *Hypothèques*. I. 292. Duvergier. *Vente*. II. 147. Demante. III. 225 bis. IV. Ducaurroy. II. 790. P. Pont. *Privil. et hypoth.* I. 291. Massé-Vergé. II. p. 374, nota 5, *in medio*. Aubry et Rau. V. § 625, p. 266. Chabot. Art. 883, No. 3.—*Contrà*. Mourlon după Valette. II. 485. Comp. şi C. Nîmes. D. P. 55. 2. 163.

[2]) Demol. XVII. 338. Durant. VII. 523. Pothier. *Succes*. Cap. IV, Art. 5, § 3.

Dreptul Roman şi dreptul vechiŭ.

[3]) „*Judex curare debet, ut de evictione caveatur his quibus adjudicat.*“ L. 25 § 21. Dig. Lib. 10 Tit. 2.—Veḑĭ şi L. 66 § 3. Dig. Lib. 21. Tit. 2.—L. 14. Cod. Lib. 3. Tit. 36.—L. 7 Cod. Lib. 3. Tit. 38. Veḑĭ şi Art. 1093 din codul Calimach care admite aceeaşĭ obligaţie.

[4]) Veḑĭ Chabot, Art. 884, No. 1. Mourlon. II. 487. Duranton. VII. 523

nicĭ o legătură de drept nu esistă între moştenitoriĭ care se împărţesc între dênşiĭ, nu se vede care ar fi causa egalităţeĭ ce trebue să domnească între eĭ. Obligaţia de a se garanta reciproc nu poate să resulte de cât din o legătură juridică, şi între comuniştĭ nu esistă altă legătură de cât obligaţia de a transfera proprietatea. Prin urmare, legiuitorul a părăsit de o cam dată ficţiunea admisă de Art. 786 pentru a se reîntoarce la realitatea lucrurilor. [1])

1° Casurile în care obligaţiunea garanţieĭ are loc.

Art. 787.—Coereḑiĭ sunt datorĭ garanţi unul cătră altul despre turburările şi evicţiunile ce proced din o causă anterioară împărţeleĭ.

Garanţia încetează când o evicţiune a fost esceptată anume printr'o causă espresă a actuluĭ de împărţeală, sau când evicţiunea a fost causată din greşala eredeluĭ. (Art. 786, 788, 999, 1337 urm. 1351, 1399, 1737 § 3, 1741 C. C. Art. 884 C. Fr.)

Comoştenitoriĭ sau maĭ bine ḑis orĭ ce coproprietarĭ în genere sunt datorĭ în urma împărţeleĭ [2]) a se garanta uniĭ pe alţiĭ, pentru obiectele căḑute în lotul fie căruia din eĭ, contra orĭ căreĭ evicţiunĭ şi a orĭ căreĭ turburărĭ de drept, ear nu de fapt [3]) a-

---

[1]) Laurent. X. 436. Arntz. II. 1632. Ducaurroy. II. 791. Marcadé. III. 418. Demante. III. 226 bis, I. Demol. XVII. 329. Veḑĭ şi *suprà*, p. 613.

[2]) Această garanţie se datoreşte de drept, fără stipulaţiunea părţilor (comp. Art. 1337) şi orĭ cum ar fi fost făcută împărţeala, fie de bună voe sau prin justiţie, fie că copărtaşiĭ ar fi majorĭ sau minorĭ, căcĭ legea nu distinge. Demolombe. XVII. 330. Aubry et Rau. V. § 625, p. 274. Chabot, asupra Art. 884, No. 1 şi 9. Massé-Vergé. II. p. 375, tecst şi nota 8.

[3]) Cuvêntul evicţiune (*evincere*) însemnează într'un sens restrâns deposedarea cuĭ-va prin judecată. *Evincere a vincendo in judicio dicitur*, ḑicea Pothier (*Pand. Justin.* Lib. 21. Tit. II, No. 10.) Intr'o acceptiune maĭ largă însă, trebue să înţelegem prin *evicţiune* orĭ ce perdere sau micşorare a unuĭ drept, precum ar fi, de esemplu, dobândirea uneĭ servituţi sau a unuĭ usufruct asupra imobilului picat în lotul unuia din copărtaşĭ, perderea uneĭ revendicărĭ pornită de un comoştenitor contra unuĭ al treile etc. Comp. Demolombe. XVII. 333. Laurent. X. 439. Ducaurroy. II. 793. Demante. III. 226 bis, II. Aubry et Rau. III. § 355, No. 2, p. 272. Pothier. *Vente*. 183. Ce este evicţiunea ?

Art. 1336 obligând pe vêndĕtor a respunde nu numaĭ de evicţiune, dar şi de viciile ascunse a le lucruluĭ vêndut, uniĭ aplică această dispositie *a fortiori* şi la împărţeală, impunênd această obligaţie şi copărtaşilor, din causa egalităţeĭ care trebue să domnească între dênşiĭ. (Veḑĭ Demolombe. XVII. 343. Demante. III. 226 bis, III.) Această părere este însă inadmisibilă: 1° pentru că nu se poate impune cuĭ-va o obligaţie prin argumentul *a fortiori*; 2° pentru că aceleaşĭ motive nu esistă în ambele casurĭ. In adevĕr, obligaţiunea vêndĕtoruluĭ pentru respunderea viciilor nu se întemeiază pe egalitatea ce ar trebui să domnească între vêndĕtorĭ, ci pe împrejurarea că cumpărătorul n'ar fi cumpărat lucrul, dacă ar fi ştiut că el are viciurĭ ascunse, ceea ce nu se poate ḑice pentru casul Aplicarea Art. 1336. Controversă.

duse la pacinica folosință a acestor obiecte, sau a servituților active care au fost declarate accesoriile lor, [1]) când causa evicțiuneĭ sau a turburăreĭ este anterioară împărțeleĭ.

---

de împărțeală, căcĭ fie lucrul cu viciurĭ sau fără viciurĭ, el totuși trebuește împărțit. (Art. 728.) Tot ce se poate ḑice este numaĭ că lucrul ar fi fost prețeluit cu o valoare maĭ mică, dacă viciurile ar fi fost cunoscute. Comp. Laurent. X. 438. Arntz. II. 1633. Aubry et Rau. V. § 625, *in fine* și nota ultimă, 47. Massé-Vergé. II. p. 375, nota 9. Répert. Dalloz. *Succes.* 2152.

Garantarea întinderei imobilelor.

Dar, dacă copărtașiĭ nu'și datoresc nicĭ o garanție pentru defectele ascunse ale obiectelor căḑute în lotul lor, eĭ trebue din contra să se garanteze reciproc pentru întinderea imobilelor împărțite, când această întindere e preveḑută în actul de împărțeală. Laurent. X. 445. Demolombe. XVII. 342. Veḑĭ și Aubry et Rau. V. § 625, p. 274.—Dacă însă o bucată de pământ s'a pus din eroare în lotul unuia, în loc de a se pune în lotul altuia, copărtașul lesat n'are acțiunea în garanție, ci o acțiune în revendicare. Cas. Fr. D. P. 87. 1. 31.

Turburările de fapt și de drept.

Prin *turburare* trebue să înțelegem orĭ ce împedicare în esercițiul dreptuluĭ de proprietate. Turburările sunt de fapt sau de drept. Turburarea de fapt consistă în calcarea dreptuluĭ proprietaruluĭ, fără a pretinde însă nicĭ un drept asupra proprietățeĭ sau asupra posesiuneĭ. Astfel, ar fi, de esemplu, faptul unuĭ al treile de a trece pe fondul unuĭ comoștenitor sau de a lua apă de pe el, fără a pretinde vre un drept de servitute asupra acestuĭ fond. Turburările de drept consistă din contra în orĭ ce acțiune îndreptată în contra unuĭ lucru, din causa dreptuluĭ ce autorul acțiuneĭ pretinde a avea asupra aceluĭ lucru. Astfel ar fi acțiunea prin care se reclamă un drept de servitute (*actio confessoria*) și chiar acțiunile posesoriĭ etc. Numaĭ turburările de drept care tind la o evicțiune dau loc la acțiunea în garanție, nu însă și turburările de fapt, căcĭ de câte orĭ nu se pretinde nicĭ un drept asupra lucruluĭ, comoștenitoriĭ n'au de cât să se apere singurĭ. (Argument din Art. 1426, după care nicĭ locatorul nu respunde cătră locatar de turburările de fapt.) Demolombe. XVII. 334 urm. 338. Laurent. X. 439. Duranton. VII. 526, 528. Arntz. II. 1633. Demante. III. 226 bis, II. Chabot. Art. 884, No. 2. Massé-Vergé. II. p. 375, tecst și nota 9. Aubry et Rau. § 625, p. 272, tecst și nota 26.

Temere de turburare. Art. 1016, 1364.

In princip, acțiunea în garanție nu se esercită de cât după ce copărtașul a suferit turburarea. Cu toate aceste, sunt casurĭ în care simpla temere de a fi turburat poate să deie loc la acțiunea în garanție ca măsură conservatorie. (Art. 1016, 1364.) Laurent. X. 441. Demolombe. XVII. 340. Bonachi. III. p. 374.

Servituți active.

[1]) Dacă imobilul care a picat în lotul unuĭ copărtaș are o servitute activă, turburarea esercițiuluĭ acestuĭ drept ar putea da loc la acțiunea în garanție. Comp. Aubry et Rau. III. § 355, p. 271, tecst și n. 2.

Servituți pasive.

Ce trebue să decidem în privința servituților pasive? Când causa evicțiuneĭ este anterioară împărțeleĭ, copărtașul are acțiunea în garanție, orĭ care ar fi obiectul acesteĭ evicțiunĭ. Esercițiul uneĭ servituți anterioară împărțeleĭ și nedeclarată la împărțeală conferă copărtașuluĭ acțiunea în garanție, căcĭ el este evins în parte, de vreme ce proprietatea sa este desmembrată. (Comp. Art. 1349.) Veḑĭ Laurent. X. 443. Pothier. *Succes.* Cap. 4, Art. 5, § 3. Chabot. Art. 884, No. 4. Répert. Dalloz. *Succes.* 2150.

Această obligaţie se aplică la orĭ ce soiŭ de bunurĭ, fie ele mişcătoare sau nemişcătoare, corporale sau incorporale. (Comp. Art. 789.) (Demolombe. XVII. 341.)

Turburărĭ şi evicţiunĭ a căror causă e anterioară împărţeleĭ.

Pentru ca obligaţiunea de garanţie reciprocă să aibă loc între copărtaşĭ trebue neapărat ca turburările şi evicţiunile să procedă din o causă anterioară împărţeleĭ, ceea ce însemnează că acţiunea aceluĭ care pretinde un drept asupra lucruluĭ cuprins în lotul unuĭ copărtaş nu va da loc la acţiunea în garanţie de cât dacă dreptul seu era născut înainte de împărţeală, adecă dacă era emanat în genere de la însuşĭ defunctul sau de la predecesoriĭ seĭ. [1])

Turburărĭ şi evicţiunĭ a căror causă este posterioară împărţeleĭ.

Turburările şi evicţiunile care proced din o causă posterioară împărţeleĭ nu dau decĭ loc la acţiunea în garanţie, pentru că ele nu împedecă ca egalitatea să fi esistat între copărtaşĭ în momentul împărţeleĭ. Este adevĕrat că copărtaşul sufere o pagubă din causa acesteĭ evicţiunĭ, însă el n'o sufere ca moştenitor, ci ca propietar şi prin urmare, se va aplica principiul: *res perit domino.* [2])

Prescripţie. Controversă.

Ce trebue să decidem în privinţa prescripţiuneĭ începută în contra avereĭ de moştenire înainte de împărţeală şi împlinită după împărţeală? Moştenitorul care se va vedea astfel evins are el ac-

---

Servituţĭ legale.

Copărtaşul nu maĭ are însă acţiunea în garanţie de câte orĭ fondul seu este supus uneĭ servituţĭ legale, căcĭ nu e vorba în specie de o evicţiune propriu dişă, ci maĭ degrabă de o restricţie şi de o mărginire la dreptul absolut de proprietate în interesul comun. (Veḑĭ *suprà*, p. 8.) Laurent. X. 443. Aubry et Rau. V. § 625, p. 273. Duranton. VII. 530. Massé-Vergé. II. p. 375, n. 9, *in fine.*

Sevituţĭ aparente. Art. 627, 1349.

Aceeaşĭ soluţiune este aplicabilă în privinţa servituţilor aparente, căcĭ imobilele grevate de asemene sarcinĭ au trebuit să fie preţeluite în consecinţă, ţinêndu-se samă de depreciarea fonduluĭ prin esistenţa acestor servituţĭ. (Analogie din Art. 627 şi 1349.) Laurent. Aubry et Rau, *loco cit.* şi nota 31. Mourlon. II. 489, *in fine.*

Drepturĭ reale sau personale cunoscute în momentul împărţeleĭ.

In fine, copărtaşul n'are acţiunea în garanţie când el este turburat în virtutea unuĭ drept real sau personal, de esemplu, în virtutea unuĭ drept de usufruct, de us, de locaţiune etc. a căror esistenţă era cunoscută în momentul împărţeleĭ. Duranton. VII. 536.

[1]) Dacă însă toţĭ comoştenitoriĭ au constituit o ipotecă în timpul indivisiuneĭ, copărtaşul în a căruĭ lot ar fi picat imobilul ipotecat va fi espus la o evicţiune care va da loc la acţiunea în garanţie, deşi causa acesteĭ evicţiunĭ s'a născut în timpul indivisiuneĭ. Demante. III. 226 bis, II, nota 1.

[2]) Mourlon. II. 488. Marcadé. III. 418. Laurent. X. 442. Demol. XVII, 344. Ducaurroy. II. 794. Duranton. VII. 529. Demante. III. 226 bis II.

Espropriare pentru causă de utilitate publică. Art. 481 C. C. şi 19 Constit.

Singurul esemplu pe care îl citează autoriĭ despre o evicţiune care să procedă din o causă posterioară împărţeleĭ este espropriarea pentru causă de utilitate publică. (Art. 481 C. C. şi 19 Constit.) In asemene caz, copărtaşul espropriat n'are acţiunea în garanţie, chiar când despăgubirea dată ar fi maĭ mică de cât evaluarea imobiluluĭ la împărţeală, căcĭ aceasta este o causă de forţă majoră contra căreia copărtaşiĭ nu pot să apere pe moştenitorul espropriat.

ţiunea în garanţie? Unii, întemeindu-se pe echitate, ar voi ca acţiunea în garanţie să poată avea loc şi în asemene caz, mai ales dacă a remas moştenitoruluĭ un timp prea scurt pentru a putea întrerupe prescripţia, de esemplu, numai câte-va ţile, *paucissimi dies*, după cum presupune şi L. 16. Dig. Lib. 23. Tit. 5, *de fundo dotali.*[1]) Poate că asemene soluţiune să fie echitabilă, dar de când oare judecătoriĭ pot eĭ să înlăture legea spre a judeca după echitate? Prescripţia nu constitue nicĭ un drept până la împlinirea eĭ şi era de datoria moştenitoruluĭ ca s'o întrerupă. La facerea împărţeleĭ moştenitorul era proprietar; împărţeala era decĭ dreaptă între moştenitorĭ, şi prin urmare, acţiunea în garanţie nu poate să aibă loc. (Comp. Laurent. X. 442.)

Incetarea garanţieĭ. Art. 787 § 2.

Obligaţiunea garanţieĭ încetează, chiar când causa evicţiunilor şi a turburărilor de drept este *anterioară* împărţeleĭ, de câte orĭ evicţiunea a fost anume esceptată prin o clausă *espresă*[2]) şi *particulară*[3]) a actuluĭ de împărţeală, sau când evicţiunea a fost causată din însuşĭ culpa moştenitoruluĭ.[4])

---

[1]) Comp. Duranton. VII. 531. Demolombe. XVII. 354. Chabot. (Art. 884, No. 4.) Veḑĭ şi Aubry et Rau. V. § 625, nota 28, care finalmente ajunge la acelaşĭ resultat, după ce maĭ întâĭ combate această teorie.

Necesitatea uneĭ convenţiunĭ esprese.

[2]) Legea nu admite decĭ derogarea tacită, de unde resultă că cunoştinţa ce ar fi avut copărtaşul despre pericolul evicţiuneĭ nu este suficientă pentru a scuti pe ceilalţĭ copărtaşĭ de obligaţiunea garanţieĭ. Laurent. X. 454. Demolombe. XVII. 348. Mourlon. II. 489. Toullier. D. II. (partea II.) 565, nota c. Chabot. Art. 884, No. 7. Duranton. VII. 535. Arntz. II. 1636. Aubry et Rau. V. § 625, p. 274, nota 40. Massé-Vergé. II. p. 378, nota 16.—Dreptul vechiŭ francez avea o regulă cu totul contrarie, care a fost însă părăsită prin Art. 787. Veḑi Lebrun. *Succes.* Lib. 4. Cap. I, No. 75 şi 76.

Necesitatea uneĭ clause de renunţare particulară şi nulitatea clauseĭ generale de negaranţie.

[3]) Cuvintele *o evicţiune* întrebuinţate de legiuitor dovedesc în adevĕr că, în materie de împărţeală, părţile nu pot renunţa în mod general la orĭ ce soiŭ de garanţie şi că asemene renunţare generală ar fi nulă, pentru că aceasta ar fi o clausă aleatorie care ar distruge caracterul esenţial al împărţeleĭ, egalitatea. O clausă generală de negaranţie este din contra validă în materie de vênḑare (Art. 1338, 1340), pentru că vênḑarea fiind un contract aleatoriŭ, nimic nu împedecă pe părţĭ de a specula asupra diferitelor împrejurărĭ, pe când împărţeala nu poate să deie unuia tot şi nimic celuilalt. Aceasta n'ar maĭ fi o împărţeală. Asemene raţiune nu'şĭ maĭ are fiinţă când s'a renunţat la garanţie prin o *clausă particulară*, arătânduse anume *specia de evicţiune* pentru care garanţia nu maĭ este datorită, căcĭ, în asemene caz, lucrul supus evicţiuneĭ a trebuit să fie preţeluit în consecinţă, şi prin urmare, compărţitorul în lotul căruia a picat obiectul scutit de garanţie a fost despăgubit de maĭ înainte. Comp. Laurent. X. 453. Mourlon. II. 489. Toullier. D. II (partea II) 565. Ducaurroy. II. 795. Chabot. Art. 884, No. 5. Arntz. II. 1636. Demolombe. XVII. 347. Aubry et Rau. V. § 625, p. 275, nota 40. Massé-Vergé. II. p. 377, nota 16. Marcadé. III. 419.

[4]) Dacă moştenitorul este sau nu în culpă, aceasta e o cestie de fapt.

Astfel, copărtaşii pot prin convenţia lor (Art. 969) să deroage la Art. 787, mărind sau micşorând garanţia admisă de lege, putênd chiar s'o stipuleze pentru casul când evicţiunea ar proveni din o causă de forţă majoră sau din o causă posterioară împărţeleĭ, [1]) ceea ce era permis atât prin Art. 1094 din codul Calimach, cât şi prin legea 14, Cod. Lib. 3. Tit. 36. [2])

Aşa dar, în resumat, pentru ca obligaţia de garanţie să aibă loc între copărtaşĭ, trebue ca următoarele condiţiunĭ să fie îndeplinite: 1° evicţiunea suferită de un copărtaş trebue să proceadă din o causă anterioară împărţeleĭ; 2° causa acesteĭ evicţiunĭ nu trebue să fie aparentă sau cunoscută moştenitoruluĭ (veḑĭ *suprà*, p. 621, in notă); 3° evicţiunea nu trebue să fi fost causată prin culpa moştenitoruluĭ; şi în fine, 4° părţile nu trebue să fi renunţat la această obligaţie prin o clausă particulară şi espresă.

2° In ce consistă obligaţiunea garanţieĭ şi întinderea eĭ.

Art. 788.—Fie care din ereḑĭ este obligat, în proporţiune cu partea sa ereditară, a despăgubi pe coeredele seu de paguba ce a suferit din causa evicţiuneĭ.

Când unul din coereḑĭ va fi insolvabil, partea ce el este dator a contribui se va împărţi între eredele garantat şi între ceilalţĭ coereḑĭ. (Art. 779, 787, 789, 1737 § 3, 1741 C. C. Art. 885 C. Fr.)

Evicţiunea nu produce resiliarea împărţeleĭ. Controversă.

La prima vedere s'ar părea că, la caz de evicţiune a unuĭ sau a maĭ multor copărtaşĭ, împărţeala ar trebui să fie din nou făcută, aceasta fiind mijlocul cel maĭ firesc de a restabili egalitatea care a fost distrusă prin evicţiune. Desfiinţarea împărţeleĭ ar fi avut însă de efect desfiinţarea drepturilor dobândite în mod legal şi de bună credinţă de către ceĭ de al treile asupra bunu-

---

Astfel, moştenitorul va fi în culpă de câte orĭ el s'a judecat până la ultima instanţă cu evingătorul fără a chiema pe comoştenitorĭĭ seĭ în garanţie (Art. 1351 C. C. 112 urm. Pr. Civ.), sau n'ar fi întrerupt prescripţia care începuse a curge în folosul unuĭ de al treile chiar înainte de împărţeală (veḑĭ *suprà*. p. 622), sau n'ar fi opus prescripţia îndeplinită în folosul luĭ (Art. 1834), orĭ ar fi lăsat pe debitorul creanţeĭ căḑute în lotul luĭ să devie insolvabil etc. Comp. Laurent. X. 456. Demolombe. XVII. 353 urm. Demante. III. 227 bis, II. Massé-Vergé. II. p. 378, nota 17. Ducaurroy. II. 796. Arntz. II. 1633. Boileux. III. p. 398. Marcadé. III. 418. Comp. şi Cas. Fr. D. P. 67. 1. 211.

[1]) Comp. Laurent. X. 437. Duranton. VII. 529. Curtea din Grenoble. D. P. 45. 2. 93.—Aceeaşi soluţiune este admisă şi în materie de vênḑare (Art. 1338), cu această deosebire că, la vênḑărĭ, părţile pot prin o clausă generală să şteargă cu totul obligaţia de a respunde pentru evicţiune, ceea ce nu este permis în materie de împărţeală.

[2]) „*Si nihil super evictione rerum singulis adjudicatarum specialiter inter vos convenit*“ ḑice această lege (L. 14. Cod. Lib. 3. Tit. 36.) Veḑĭ şi L. 4. Dig. Lib. 18. Tit. 4.—L. 74 § 3. Dig. Lib. 21. Tit. 2.

rilor cuprinse în loturile compărţitorilor. Legiuitorul a preferat deci să menţie împărţeala în interesul circulaţiuneĭ bunurilor şi a creditului public, remânênd ca copărtaşul care a suferit evicţiunea să fie despăgubit prin o sumă de bani. [1])

Această indemnitate, care trebue tot-deauna să consiste în bani, ear nu în obiecte de ale moştenireĭ, se va socoti după valoarea ce lucrul de care a fost lipsit moştenitorului avea *în momentul evicţiuneĭ, ear nu în momentul când s'a făcut împărţeală*, [2]) căci aceasta este paguba suferită de copărtaşul evins din causa evicţiuneĭ, şi legiuitorul voeşte tocmaĭ ca copărtaşul evins să fie indemnisat de paguba ce'i a causat evicţiunea.

Art. 1342, 1344. Astfel, dacă lucrul de care moştenitorul a fost lipsit are, din o causă oare care, în momentul evicţiuneĭ, o valoare maĭ mare de cât el avea în momentul împărţeleĭ, copărtaşul evins se va folosi de această *plus-value*, conform Art. 1344, ear dacă lucrul are, din contra, în momentul evicţiuneĭ o valoare maĭ mică de cât el avea în momentul împărţeleĭ, moştenitorul evins nu poate cere de cât această valoare din momentul evicţiuneĭ, fără a putea invoca Art. 1342 de la vênzărĭ. [3]) Aceasta este cel puţin părerea generalmente admisă, şi dacă cestiunea este controversată şi chiar îndoelnică, causa este că Art. 788 este tecstual luat şi reprodus din Pothier, care admitea, după Dumoulin, că despăgubirea datorită copărtaşuluĭ evins trebue socotită după valoarea ce lucrul avea *în momentul împărţeleĭ*, în cât s'ar putea ḑice, după cum chiar s'a

---

[1]) Mourlon. II. 493. Demolombe. XVII. 358 urm. Demante. III. 228 Laurent. X. 446. Ducaurroy. II. 792. Trib. St. Marcellin. D. P. 59. 3. 47. Moştenitorul care a suferit o evicţiune totală sau parţială nu poate deci nici o dată să ceară o nouă împărţeală, nici să pretindă sau să fie constrâns a primi despăgubirea sa în bunurĭ de a le moştenireĭ.—*Contrà.* Vazeille (Art. 885, No. 1 şi 2), după care comoştenitorul care ar fi suferit o evicţiune totală sau aproape totală ar fi în drept a cere o nouă împărţeală, însă această părere admisă şi de Rolland de Villargues (Répert. *Partage*, 288 şi *Eviction*, 58 este în contraḑicere cu însuşĭ tecstul Art. 788, care nu acordă în toate casurile moştenitoruluĭ evins de cât o acţiune în indemnitate.

[2]) Mourlon. II. 493. Arntz. II. 1634. Demolombe. XVII. 363. Ducaurroy. II. 792. Demante. III. 228 bis, I. Répert. Dalloz. *Succes.* 2169. Toullier D. II. (partea II) 564. Duranton. VII. 547. Aubry et Rau. V. § 625, p. 274, tecst şi nota 38.—*Contrà.* Pothier. *Vente.* 633 Laurent. X. 448. Massé-Vergé. II. p. 376, nota 13 Vezeille. Art. 885, No. 3. Trib. St. Marcellin. D. P. 59. 3. 47. După aceste din urmă autorităţĭ, indemnitatea datorită copărtaşuluĭ în caz de evicţiune a obiectelor cuprinse în lotul seu ar trebui să fie socotită după valoarea ce lucrul avea în momentul împărţeleĭ.

[3]) Demante. III. 228 bis, I Duranton. VII. 546. Ducaurroy. II. 792. Comp. şi L. 66 § 3. Dig. Lib. 21. Tit. 2, care admite aceeaşĭ soluţiune. Veḑĭ şi L. 14. Cod. Lib. 3. Tit. 36, *familiæ erciscundæ.*

dis de Laurent (X. 448), că comentatorul cel maĭ autentic şi maĭ autorisat al Art. 788 este însuşĭ autorul luĭ, adecă Pothier.

Dar, dacă controversa este foarte vie în privinţa moduluĭ cum are a se socoti despăgubirea datorită copărtaşuluĭ evins, doctrina recunoaşte însă că Art. 1345 de la vênd̦ărĭ nu este aplicabil copărtaşilor, de unde resultă că la evaluarea lucruluĭ nu se ţin în samă cheltuelele ce a făcut moştenitorul evins cu îmbunătăţirea aceluĭ lucru, pentru că copărtaşiĭ nu sunt obligaţĭ a transfera proprietatea ca vênd̦ătorĭĭ, ci numaĭ a restabili egalitatea între dênşiĭ. [1])

Art. 1345 nu se aplică la copărtaşĭ. Controversă.

Despăgubirea care se datoreşte moştenitoruluĭ evins şi care, după cât am vĕd̦ut, se socoteşte în genere după valoarea ce lucrul avea în momentul evicţiuneĭ, cade în sarcina tuturor copărtaşilor, *chiar şi a moştenitoruluĭ evins*, în proporţiune cu partea de moştenire a fie căruia din eĭ. Această perdere, pe care o sufere unul din copărtaşĭ, fiind în adevĕr o perdere comună, apasă asupra întregeĭ moşteniriĭ, şi egalitatea nu poate să domnească între copărtaşĭ, de cât luând cu toţiĭ parte la această pagubă, chiar şi însuşĭ moştenitorul evins. [2]) Şi aci vedem earăşĭ o deosebire între vênd̦are şi împărţeală, căcĭ, pe când cumpărătorul este despăgubit pentru toată paguba suferită (Art. 1337 urm.), copărtaşul remâne din contra păgubaş în proporţiune cu partea sa ereditară.

Deosebire între vênd̦are şi împărţeală.

Dacă unul din comoştenitoriĭ chiemaţĭ a garanta pe copărtaşul evins este insolvabil, paguba care resultă din această insolvabilitate fiind o urmare a evicţiuneĭ, se va împărţĭ earăşĭ în proporţiune cu partea ereditară a fie-căruia, între toţĭ copărtaşiĭ solvabilĭ, fără a se escepta pe moştenitorul evins. (Comp. Art. 779 esplicat *suprà*, p. 560 urm.)

Art. 788 § 2.

Legea voind a asigura recursul moştenitoruluĭ evins îĭ conferă un privilegiŭ asupra tuturor imobilelor moştenireĭ cuprinse în loturile garanţilor (Art. 1737 § 3 şi 1741), însă acest privilegiŭ nefiind de cât accesoriul creanţeĭ pe care legea o garantează, şi fie care moştenitor nefiind obligat de cât pentru partea sa ereditară (Art. 788 § 1), de aicĭ resultă că fie care din copărtaşiĭ

Privilegiul copărtaşuluĭ evins. Art. 1737 § 3 şi 1741.

---

[1]) Laurent. X. 449. Demolombe. XVII. 364 bis. Duranton. VII. 546. Cas. Fr. D. P. 62. 1. 290.—Vazeille (Art. 885, No. 3) ar voi ca copărtaşiĭ moştenitoruluĭ evins să ţie în samă acestuĭ din urmă îmbunătăţirile şi reparaţiile făcute de dênsul, însă eroarea acestuĭ autor este evidentă, căcĭ moştenitorul care a făcut lucrărĭ pe fondul de care el este lipsit prin evicţiune n'are recurs pentru aceste lucrărĭ de cât în contra proprietaruluĭ care revendică lucrul de la dênsul. (Art. 494.) Laurent şi Duranton, *loco suprà cit.* Vedĭ şi Répert. Dalloz. *Succes.* 2169.

[2]) Laurent. X. 450. Mourlon. II. 494. Demolombe. XVII. 364. Ducaurroy. II. 797. Demante. III. 228 bis, II.

garanţĭ nu este obligat ipotecar de cât pentru partea pe care el trebue s'o sufere în perderea comună. [1])

Moştenire beneficiară. Controversă.

Art. 788 impunênd obligaţiunea de a despăgubi pe copărtaşul evins *fie căruia din moştenitorĭ*, nu maĭ încape nicĭ o îndoeală că obligaţia garanţieĭ incumbă şi moştenitoruluĭ beneficiar, căcĭ el este moştenitor şi paguba care resultă din evicţiune apasă asupra *tuturor* moştenitorilor.

Moştenitorul beneficiar plăteşte despăgubirea ultra vires.

Unde însă cestiunea devine controversată este asupra punctuluĭ de a se şti dacă moştenitorul beneficiar va plăti despăgubirea, se înţelege în proporţie cu partea sa ereditară, *ultra vires emolumenti?*

Afirmativa mi se pare afară de orĭ ce îndoeală, pentru că beneficiul de inventar nu'şĭ primeşte aplicaţiune de cât în privinţa creditorilor şi legatarilor, ear în privinţa moştenitorilor între eĭ, el nu produce nicĭ un efect.

Garanţia loturilor fiind o consecinţă a egalităţeĭ ce trebue să domnească între copărtaşĭ, toţĭ moştenitoriĭ trebue decĭ să fie obligaţĭ la garanţie, fără a se avea în vedere modul cum eĭ au primit moştenirea. [2])

Raport.

Tot în puterea acestuĭ princip, moştenitorul beneficiar este supus raportuluĭ, dacă, bine înţeles, el are calitatea de descendent. (Art. 751.) (Veḑĭ *suprà*, p. 484, nota 2.)

3° Timpul cât ţine acţiunea în garanţie.

Art. 789.—Garanţia pentru solvabilitatea debitoruluĭ uneĭ rendite durează numaĭ cincĭ anĭ de la împărţeală. Această creanţă încetează când nesolvabilitatea a luat naştere în urma împărţeleĭ. (Art. 787, 788, 1133, 1392, 1639 urm. 1907 C. C. Art. 886 C. Fr.)

Art. 789 regulează casul special în care o *rendită* sau maĭ bine ḑis o *rentă* a fost pusă în lotul unuia din moştenitorĭ. Debitorul aceleĭ rente era el insolvabil *în momentul când s'a făcut împărţeala*, copărtaşiĭ sunt obligaţĭ a garanta pe acela în lotul căruia a picat asemene rentă. [3]) Debitorul renteĭ devenit-au el din

---

[1]) Laurent. X. 450 şi XXX. 36. Chabot. Art. 886, No. 1 şi 2. Marcadé. III. 420.

[2]) Laurent. X. 451. Ducaurroy. II. 799.—*Contrà.* Demolombe. XVII. 367. Demante. III. 228 bis, IV. După aceştĭ din urmă autorĭ, moştenitorul beneficiar n'ar putea fi obligat la garanţie asupra bunurilor sale personale, ci numaĭ asupra bunurilor moştenireĭ şi *intra vires emolumenti.* (Argum. din Art. 713 şi 778, partea finală.)

Dreptul Roman.

[3]) La Romanĭ, garanţia solvabilităţeĭ debitoruluĭ uneĭ rente nu era datorită nicĭ o dată, nicĭ chiar când insolvabilitatea esista în momentul facereĭ împărţeleĭ, din causă că împărţeala era privită ca o înstrăinare. „*Si nomen sit distractum, Celsus lib. 9 Digestorum scribit, locupletem esse debitorem, non debere præstare.* (L 4. Dig. Lib. 18. Tit. 4.) Veḑĭ şi L. 74 § 3. Dig. Lib. 21. Tit. 2.

contra insolvabil *în urma împărţeleĭ*, copărtaşiĭ nu datoresc nicĭ o garanţie; renta remâne dimpreună cu celelalte obiecte, în asemene caz, în risco-pericolul moştenitoruluĭ care o are în lotul seu. *Res perit domino.*

Aşa dar, copărtaşiĭ nu vor respunde de insolvabilitatea debitoruluĭ, rentei de cât atuncĭ când insolvabilitatea acestuĭ debitor era *anterioară împărţeleĭ*, conform principiuluĭ înscris în Art. 787. [1])

Acesta fiind singurul caz în care copărtaşiĭ garantează solvabilitatea debitoruluĭ uneĭ rente, naşte întrebarea cât timp acţiunea în garanţie poate ea să fie esercitată în asemene caz?

Dreptul comun. Art. 1885, 1890.

In regulă generală, acţiunea în garanţie nu se prescrie de cât prin 30 de anĭ (Art. 1890) şi prescripţia nu începe a curge de cât *din ḑiua în care evicţiunea a avut loc.* [2])

Derogare la dreptul comun. Art. 789.

In privinţa rentelor care au picat în lotul unuĭ din copărtaşĭ, Art. 789 face însă o îndoită derogare la dreptul comun: 1° acţiunea în garanţie se prescrie numaĭ prin *cincĭ* anĭ în loc de 30; şi 2° acest termen nu începe a curge din ḑiua evicţiuneĭ, ci *din ḑiua împărţeleĭ.*

Marcadé (III. 422) şi Duranton (VII. 541) s'au încercat să justifice această prescripţie scurtă, apropiând Art. 789 de Art. 1907, după care veniturile rentelor perpetue sau pe viaţă se prescriu prin 5 anĭ; adevĕrul e însă că ambele derogaţiunĭ pe care Art. 789 le face la dreptul comun nu se justifică prin nimic şi sunt criticate de maĭ toţĭ autoriĭ. [3]) De aceea, Art. 994 din Anteproiectul de revisuire a luĭ Laurent reîntră în dreptul comun.

---

[1]) In dreptul vechiŭ francez, copărtaşiĭ garantau solvabilitatea debitoruluĭ renteĭ, chiar atuncĭ când această insolvabilitate survenise în urma împărţeleĭ, şi proiectul comisiuneĭ guvernuluĭ (Art. 210) era redactat tot în acest sens. In urma unor observaţiunĭ foarte judicioase însă a tribunaluluĭ de casaţiune, dreptul vechiŭ a fost părăsit şi Art. 789 s'a redactat astfel cum este. Demolombe. XVII. 373. Ducaurroy. II. 802. Marcadé. III. 421. Istoricul Art. 789.

Această dispositie fiind aplicarea dreptuluĭ comun (Art. 787) îşĭ primeşte aplicaţiune şi la creanţe. Astfel, de câte orĭ o creanţă a picat în lotul unuĭ copărtaş, ceilalţĭ copărtaşĭ nu vor datori nicĭ o garanţie, dacă debitorul solvabil în momentul împărţeleĭ, a devenit insolvabil în urmă. Laurent. X. 444. Demolombe. XVII. 341. Mourlon. II. 496. Duranton. VII. 543. Ducaurroy. II. 804. Demante. III. 230 bis, II şi III. Aubry et Rau. V. § 625, p. 273. Aplicarea Art. 789 la creanţe.

[2]) Deşi Art. 1885 din codul nostru nu reproduce § 2 al tecstuluĭ corespunḑĕtor francez (2257), care prevede anume că *prescripţiunea nu curge în privinţa acţiuneĭ în garanţie* **de cât din ḑiua evicţiuneĭ**, totuşĭ soluţiunea trebue să fie aceeaşĭ şi la noĭ, pentru că acest caz întră în § 1 al Art. 1885, de vreme ce acţiunea în garanţie fiind subordonată evicţiuneĭ, aceasta este un eveniment viitor şi necert. Comp. Boileux. VII. p. 828. Modificarea de redacţie a Art. 1885 nu schimbă soluţia codului francez.

[3]) Veḑĭ Demolombe. XVII. 375. Laurent. X. 457. Demante. III. 239 bis, IV. Mourlon. II. 497. Ducaurroy. II. 803.

Strictă interpretare a Art. 789.

Art. 789 fiind deci în această privinţă escepţional, trebueşte strict restrâns la casul anume prevĕḑut, adecă la garanţia relativă la solvabilitatea debitoruluĭ uneĭ rente, de unde resultă că acţiunea în garanţie relativă la *inesistenţa* renteĭ sau a uneĭ creanţe a unuĭ capital esigibil se va prescrie prin 30 de anĭ din ḑiua evicţiuneĭ. [1]) (Art. 1885 şi 1890.)

De asemene, dispoşiţiile escepţionale ale Art. 789 nu se aplică la creanţe. [2])

Despre obligaţiunea garanţieĭ în privinţa creanţelor unuĭ capital esigibil cuprinse în lotul unuĭ moştenitor.

Am vĕḑut că, după Art. 741, o creanţă întreagă poate să fie pusă în lotul unuia din moştenitorĭ. (Veḑĭ *suprà*, p. 472, nota ultimă.) Ce se va întêmpla, în această privinţă, când moştenitorul va fi evins de creanţa care a picat în lotul luĭ? Trebue să distingem între casul când creanţa are sau nu are fiinţă. Dacă creanţa nu esistă de cât în aparenţă, adecă dacă ea este nulă sau stânsă, copărtaşiĭ au obligaţiunea de a garanta pe acela din eĭ în a căruĭ lot a picat asemene creanţă. [3]) (Art. 1392.)

Dacă creanţă esistă în realitate, însă debitorul este insolvabil, trebue să distingem între solvabilitatea anterioară şi acea posterioară împărţeleĭ. Copărtaşiĭ vor garanta solvabilitatea debitoruluĭ de câte orĭ el încetase de a fi solvabil *în momentul împărţeleĭ*, pe când eĭ nu vor datori nicĭ a garanţie, dacă debitorul era solvabil în momentul împărţeleĭ şi a devenit insolvábil *pe urmă*.

In asemenea caz, perderea va privi numaĭ pe copărtaşul în a căruĭ lot a picat creanţa în cestiune, conform principiuluĭ: *res perit domino*. [4]) (Argument din 787 şi 789 partea finală.)

---

[1]) Mourlon. II. 497, *in fine*. Demolombe. XVII. 378. Demante. III. 230 bis, V. Duranton. VII. 342 şi 345. Aubry et Rau. V. § 625, p. 275, nota 44. Laurent. X. 457, *in fine*.

[2]) Art. 789 se aplică la creanţe numaĭ în privinţa unuĭ singur punct care face aplicarea dreptuluĭ comun. Veḑĭ *suprà*, p. 627, nota 1, *in fine*.

[3]) Demolombe. XVII. 379. Mourlon. II. 496. Laurent. X. 444. Aubry et Rau. V. § 625, p. 273. Duranton. VII. 542, 545.

Inaplicarea Art. 1397.

[4]) Veḑĭ *suprà*, p. 627, nota 1, *in fine*. Vênḑĕtorul uneĭ creanţe nu respunde din contra de solvabilitatea debitoruluĭ de cât *dacă s'a îndatorit anume la aceasta* (Art. 1397), ceea ce dovedeşte că punerea uneĭ creanţe în lotul unuĭ moştenitor nu trebue să fie considerată ca o adevărată cesiune de creanţă, după cum aceasta se susţine de unĭĭ. (Veḑĭ *suprà*, p. 608, nota 1.) Aşa dar, de câte orĭ o creanţă a fost atribuită prin împărţeală unuia din moştenitorĭ, copărtaşiĭ seĭ sunt garanţĭ a esistenţeĭ creanţeĭ şi a solvabilităţeĭ debitoruluĭ, *însă numaĭ în momentul împărţeleĭ*. Această garanţie se datoreşte de fapt fără nicĭ o stipulaţiune espresă, Art. 1397 nefiind

Acţiunea în garanţie în privinţa creanţelor se prescrie prin 30 de anĭ, conform dreptuluĭ comun (Art. 1890), şi termenul prescripţieĭ va începe a curge *din ţiua evicţiunei*, conform Art. 1885 (veţĭ *suprà*, p. 627, nota 2), ear nu din ţiua împărţeleĭ, Art. 789 nefiind aplicabil în această privinţă, ca unul ce conţine o dispositie escepţională aplicabilă numaĭ la rente. [1]) Prescrierea acţiuneĭ în garanţie. Dreptul comun.

Despre modul cum se esercitează acţiunea în garanţie. (Art. 112 urm. Pr. Civ. 1351 C. C.)

Copărtaşul care se vede ameninţat de o evicţiune, poate să se judece la prima instanţă cu evingătorul şi apoĭ să esercite acţiunea în garanţie pe calea principală. [2]) Proces principal.

El nu are însă nevoe de a aştepta să fie evins în realitate, ci din contra el va trebui să fie destul de prudent spre a chiema în garanţie pe copărtaşiĭ seĭ chiar în cursul procesuluĭ principal intentat luĭ de cătră cel de al treile evingĕtor (Art. 112 urm. Pr. Civ.), aceasta fiind singurul mijloc de a scăpa de finea de neprimire trasă din Art. 1351. In caz decĭ, când copărtaşiĭ ar fi fost astfel chiemaţĭ în garanţie, eĭ nu vor putea să ţică moştenitoruluĭ evins: dacă ne aĭ fi chiemat pe noĭ să te apărăm, n'aĭ fi fost evins, pe când eĭ ar putea foarte bine să ţină Chiemarea în garanţie în mod incidental.

---

aplicabil în specie. Cumpărarea uneĭ creanţe este în adevĕr o speculaţiune, un contract aleatoriŭ prin care cumpărătorul se espune la perderĭ ca şi la câştigurĭ, ceea ce esclude orĭ ce garanţie fără o anume stipulaţiune, pe când împărţeala este o lichidare care se face fără nicĭ un spirit de speculă, şi la care trebue să domnească egalitatea cea maĭ strictă. Comp. Laurent. X. 444. Ducaurroy. II. 800. Mourlon. II. 496. Demante. III. 230 bis, II. Duranton. VII. 543. Marcadé. III. 423.

[1]) Marcadé. III. 423. Duranton. VII. 544. Ducaurroy. II. 804. Arntz. II. 1638. Laurent. X. 458. Demante. III. 230. Demolombe. XVII. 381. Aubry et Rau. V. § 625, p. 276, tecst şi nota 46. Veţĭ şi *suprà*, p. 628, tecst şi nota 2. Massé-Vergé. II. p. 376, nota 11, *in fine*.—*Contrà*. Poujol. *Succes*. Art. 886, No. 3, care aplică prescripţia de 5 anĭ, ceea ce este contrar principiuluĭ: *exceptiones sunt strictissimæ interpretationis*.

[2]) Tribunalul competent este, în asemene caz, acel al domiciliuluĭ sau reşedinţeĭ pârîtuluĭ (Art. 58 Pr. Civ.), ear nu acela al moştenireĭ, căcĭ după Art. 63 Pr. Civ. acţiunile dintre comoştenitorĭ se introduc la tribunalul succesiuneĭ *numaĭ până la sevêrşirea împărţeleĭ*. Este adevĕrat că în Francia se decide contrariul, însă această soluţiune resultă din Art. 822 C. C. care nouă ne lipseşte. Veţĭ *suprà*, p. 450, tecst şi nota 3.—In caz de a nu se introduce cererea în garanţie în mod principal, ci în mod incidental, tribunalul competent este acela înaintea căruia se găseşte pendentă cererea principală. (Art. 64 lit. b şi 112 urm. Pr. Civ.) Tribunalul competent. Deosebire de la codul francez. Art. 58 Pr. Civ.

acest limbagiŭ de câte orĭ moştenitorul evins ar fi aşteptat maĭ întâĭ să fie evins şi apoĭ ar fi chiemat prin o acţiune principală pe copărtaşiĭ seĭ în garanţie. [1])

Obligaţia garanţilor.

Aceĭ chiemaţĭ în garanţie sunt obligaţĭ a face să înceteze turburarea, ear dacă nu pot isbuti, trebue să despăgubească, în proporţiune cu partea lor ereditară, pe acel care a suferit evicţiunea. (Arntz. II. 1634.) Despăgubirea consistă în banĭ, ear nu în obiecte de al moştenireĭ. (Veḑĭ *suprà*, p. 624.)

SECŢIUNEA V.

Despre desfiinţarea (stricarea) sau rescisiunea împărţeleĭ.

Unĭĭ autorĭ disting acţiunea în desfiinţare sau în anulare a împărţeleĭ de acţiunea în rescisiune, ḑicênd că acţiunea în rescisiune se întemeiază esclusiv numaĭ pe lesiune, ear acţiunea în nulitate pe dol sau violenţă. [2]) La noĭ însă, unde împărţeala nu poate fi desfiinţată pentru lesiune în privinţa majorilor (Art. 1165), acţiunea în nulitate sau în rescisiune este tot una şi are acelaşĭ scop, desfiinţarea sau stricarea împărţeleĭ, după cum se esprimă Art. 790 § 2 şi 1900, pentru una din causele admise de lege, adecă pentru dol, violenţă, incapacitate sau neîndeplinirea formelor legale. [3])

Persoanele care pot intenta şi în contra cărora trebue să fie intentată acţiunea în anulare.

Acţiunea în anulare a împărţeleĭ luând naştere din contract, nu poate fi intentată de cât de una din părţile contractante [4]) contra tuturor celorlalte, căcĭ altfel, hotărîrea dobândită n'ar avea nicĭ un efect faţă cu părţile care n'ar fi figurat în proces. [5])

Această acţiune poate fi intentată şi de creditorĭĭ unuĭ din copărtaşĭ în basa Art. 974. (Laurent. X. 495. Curtea din Nîmes. D. P. 48. 2. 147.)

---

[1]) Comp. Laurent. X. 440, 456. Demolombe. XVII. 357. Duranton. VII. 527. Mourlon. II. 492.

[2]) Veḑĭ Aubry et Rau. III. § 332, în fine şi V. § 626, nota 1. Comp. şi Laurent. XVIII. 528 şi Ante-proiect. III. (Art. 1002) p. 648. Mourlon. II. 1488, *in fine*.

[3]) Comp. Art. 790-792, 1900 şi rubrica de sub titlul III, cartea III, Cap. VIII, secţia VII, intitulată: *despre acţiunea în anulaţiune sau în rescisiune*.

[4]) Nulitatea fiind *relativă*, numaĭ moştenitorul care a fost victima doluluĭ sau a violenţeĭ sau urmaşiĭ luĭ pot să invoace aceste cause de anulare. (Art. 207, 952.) Demolombe. XVII. 473. Mourlon. II. 509.

[5]) Laurent. X. 495, 497.—Acţiunea în anulare va trebui să fie intentată în contra copărtaşilor, chiar dacă bunurile s'ar găsi în mâna unuĭ de al treile care le ar fi dobândit de la unul din copărtaşĭ, remânênd că aceste bunurĭ să fie revendicate de la ceĭ de al treile dobânditorĭ, fie chiar de bună credinţă. Veḑĭ *infrà*, p. 638 urm.—Numaĭ mobilele corporale nu pot fi revendicate, când esistă bună credinţă. (Art. 1909.)

Acel care cere anularea împărţeleĭ poate fi respins prin o fine de neprimire trasă din escepţia de garanţie. Astfel, de câte orĭ acel care cere anularea împărţeleĭ, ca moştenitor a aceluĭ în drept, este însuşĭ obligat la garanţie, de atâte orĭ el nu poate să urmărească anularea actuluĭ pe care trebue să'l menţie. [1] *Quem de evictione tenet actio, eumdem agentem repellit exceptio.* [2]

Fine de neprimire a acţiuneĭ trasă din escepţia de garanţie.

O altă fine de neprimire poate să maĭ fie trasă încă din Art. 793. (Veḑĭ *infrà*, esplicarea acestuĭ tecst.)

Această acţiune se va introduce la noĭ, conform dreptuluĭ comun, la tribunalul domiciliuluĭ sau reşedinţeĭ pârîtuluĭ (Art. 58 Pr. Civ.), ear nu la tribunalul loculuĭ unde s'a deschis moştenirea, ca în Francia. (Veḑĭ *suprà*, p. 450, tecst şi nota 3.)

Tribun. competent. Art. 58. Pr. Civ.

Impărţeala, fie chiar judeciară, finid o conveţiune, acţiunea în anulare se va prescrie prin 10 anĭ, în conformitatea Art. 1900 din codul civil, [3] pentru că moştenitorul care a lăsat să treacă 10 anĭ de la încetarea violenţeĭ sau de la descoperirea doluluĭ fără a ataca împărţeala e presupus că a renunţat la dreptul seu. Prescripţia de 10 anĭ este decĭ o confirmare tacită. (V. *infrà*, p. 636.)

Prescrierea acţiuneĭ în anulare. Art. 1900.

Codul Italian scurtează din cale afară acest termen, reducêndu'l numaĭ la *cinci* anĭ. (Art. 1300.)

Causele de anulare sau de rescisiune a împărţeleĭ.

Art. 790.—Impărţelele pot fi desfiinţate pentru violenţă sau dol.—Pentru o simplă omisiune a unuia din obiectele succesiuneĭ nu se strică împărţeala; se face numaĭ un suplement de împărţeală pentru obiectul omis. (Art. 793, 796, 798 urm. 953, 955, 960, 961, 1165, 1900 C. C. Art. 887 C. Fr.)

Teoria actelor radical nule sau maĭ bine ḑis *inesistente* şi a actelor *anulabile numaĭ*, despre care am vorbit de maĭ multe orĭ până acum, [4] îşĭ primeşte aplicaţiune şi la împărţeală.

Impărţeala poate decĭ fi, ca orĭ şi care conveţiune, nulă de drept orĭ inesistentă, sau numaĭ anulabilă.

---

[1] Laurent. X. 496. Cas. Fr. D. P. 60. 1. 131. Curtea din Iaşĭ, sub preşed. D-luĭ N. A. Bêrzu. Dreptul pe 1888, No. 55.

[2] Această macsimă astfel formulată de *Denys Godfroy* se întemeiază pe L. 1 § 1. Dig. Lib. 21. Tit. 3 şi pe L. 17. Dig. Lib. 21. Tit. 2. Comp. cele ḑise *suprà*, p. 393 şi *infrà*, p. 639.

[3] Laurent. X. 468. Marcadé. III. 434. Mourlon. II. 509. Demolombe. XVII. 473 urm. Ducaurroy. II. 805. Duranton. VII. 559. Arntz. II. 1639. Aubry et Rau. V. § 626, p. 289. Veḑĭ şi *infrà*, p. 636.

După Art. 1100 din codul Calimach, împărţeala de bună credinţă sevêrşită între majorĭ nu maĭ putea fi stricată nicĭ într'un chip, în urma esecutăreĭ eĭ, adecă după ce s'a dat fie căruia partea cuvenită luĭ. Comp. L. 8. Cod. Lib. 3. Tit. 38.

[4] Veḑĭ Tom. I, partea II, p. 46, 294, 379 şi Tom. III, *suprà*, p. 336, tecst şi nota 1, 361 etc.

Casuri de inesistență a împărțelei.

Ea este inesistentă, ca orĭ ce convenţiune, când îĭ lipseşte una din condiţiunile esenţiale la formaţiunea sa, şi aceste condiţiunĭ sunt: consimţĕmêntul, un obiect şi o causă. [1])

Astfel, împărţeala va fi inesistentă: 1° când toţi coproprietariĭ n'au luat parte la sevêrşirea eĭ, [2]) şi după uniĭ chiar, când moştenitoriĭ au admis la sevêrşirea eĭ un străin căruia pe nedrept s'a atribuit calitatea de moştenitor; [3]) 2° când s'ar împărţi o avere între persoane care nu sunt proprietarĭ, când, de esemplu, nişte comoştenitorĭ *ab intestat* ar împărţi o avere în neştiinţa unuĭ testament care ar lăsa-o altora. [4])

In toate aceste casurĭ, nulitatea fiind radicală, are loc de drept şi nu are nevoe de a fi dobândită în justiţie, pentru că nu se poate anula ceea ce nu esistă. Ea va fi numaĭ declarată ca preesistentă în caz de contestaţiune, ceea ce însemnează că, la caz de contestaţie, justiţia va declara că împărţeala n'a avut nicĭ o dată fiinţă, [5]) chiar dacă ea ar fi fost ratificată, sau ar fi trecut

---

[1]) Demolombe. XVII. 387. Laurent. X. 463. Mourlon. II. 1482 urm. Cât pentru solemnitate, care este şi ea o condiţie esenţială la esistenţa actelor solemne (donaţiunĭ, ipotecĭ, foĭ dotale), ea nu este cerută în materie de împărţeală, pentru că împărţeala nu este un act solemn. Vedĭ *suprà*, p. 452.

[2]) Demol. XVII. 388, 400. Ducaurroy. II. 781. Laurent. X. 290, 464. Tribun. Ilfov. Dreptul pe 1888, No. 36. Comp. şi Cas. Rom. Bulet. S-a I pe 1870, p. 241. Vedĭ *suprà*, p. 446, tecst şi nota 1 precum şi p. 451, tecst şi nota 1.—Vedĭ însă Art. 797 care declară numaĭ anulabilă împărţeala făcută de un ascendent, atunci când ea nu cuprinde pe toţi copiiĭ în viaţă şi pe toţi descendenţiĭ fiilor morţi maĭ înainte.

[3]) Demolombe. XVII. 388, 401 urm.—După alţiĭ însă, asemene împărţeală ar fi validă, pentru că toţi moştenitoriĭ au consimţit, remânênd însă ca moştenitoriĭ să ceară de la cel ce a luat parte la împărţeală fără drept bunurile pe care el le deţine fără causă, bunurĭ în privinţa cărora se va face o împărţeală suplementară. (Art. 790 § 2.) Laurent. X. 464. Duranton. VII. 553. Această din urmă părere este cea maĭ juridică.

[4]) Laurent. X. 465.—Demolombe maĭ consideră încă împărţeala inesistentă: 1° în caz când s'ar fi împărţit bunurĭ aparţinênd esclusiv numaĭ unuia din moştenitorĭ (XVII. 388 şi 398), şi 2° când împărţeala ar fi fost stabilită pe o basă falşă, atribuindu-se unuia sau maĭ multor din moştenitorĭ o parte maĭ mare sau maĭ mică de cât acea care li se cuvine în realitate (XVII. 388 şi 406). Această părere este însă inadmisibilă, pentru că, în casul întâĭ, toate bunurile defunctuluĭ au fost împărţite şi adevĕratul proprietar al bunurilor din eroare cuprinse în împărţeală n'ar avea de cât să le revendice, ear în casul al doile, eroarea care s'a comis în distribuirea bunurilor nu atrage inesistenţa împărţeleĭ, ci numaĭ rectificarea eĭ. Vedĭ Laurent. X. 465. Duranton. VII. 553. Ducaurroy. II. 782. Comp. şi Aubry et Rau. V. § 626, p. 277, tecst şi nota 4.

[5]) De câte orĭ decĭ inesistenţa actuluĭ va fi contestată şi una din părţĭ va invoca actul fără fiinţă, justiţia va trebui să se pronunţe spre

un timp cât de îndelungat de la sevêrşirea eĭ, căcĭ numaĭ actele anulabile şi viciate pot fi ratificate, nu însă şi acele care nu au nicĭ o fiinţă în ochiĭ legeĭ, [1]) de unde resultă că prescripţia prevĕḑută de Art. 1900 nu este admisibilă în specie. [2])

Este adevĕrat că Curtea de casaţie din Francia a admis confirmarea uneĭ împărţelĭ inesistente (D. P. 65. 1. 434 şi 470), însă această soluţie este în contraḑicere cu teoria actelor inesistente pe care doctrina o admite, cu toate ca ea nu se vede formal consacrată de lege. [3])

Venim acum la casurile de anulare ale împărţeleĭ.

In regula generală, causele din care derivă acţiunile în anulare sau rescisiune a convenţiunilor anulabile sunt: eroarea, violenţa, dolul (Art. 953 urm.) şi incapacitatea uneia din părţile contractante, sau inobservarea formelor prescrise de lege. (Art. 412, 749 şi 1166.) Codul francez maĭ cunoaşte încă în unele casurĭ anume determinate de lege şi o altă causă de anulare, şi anume, *lesiunea* sau *vătămarea*, după cum o numeşte Art. 694 din codul nostru. Voĭ începe cu această din urmă causă de anulare. Casurĭ de anulare a împărţeleĭ.

Lesiunea nu poate în legislaţiunea noastră să fie o causă de anulare a împărţeleĭ, în privinţa persoanelor capabile, căcĭ Art. 790 n'a reprodus § 2 al tecstuluĭ corespunḑĕtor francez, pe care însă l'a reprodus Art. 1038 din codul Italian, unde se prevede că *împărţeala poate fi desfiinţată, când unul din comoştenitorĭ stabileşte că a esistat în dauna luĭ o lesiune de peste o pătrime.* Şi această modificare însĕmnată nu se datoreşte numaĭ uneĭ scăpărĭ din vedere, ci voinţeĭ legiuitoruluĭ de a inova şi de a modifica principiile admise în legislaţia franceză. In adevĕr, legiuitorul nostru nu s'a mulţumit numaĭ de a elimina un paragraf din tecstul corespunḑĕtor francez, ci a maĭ eliminat încă din codul francez Art. 890 care arată cum se calculează lesiunea, Art. 1118, care prevede că lesiunea nu e admisă de cât în casurile anume determinate de lege, Art. 1674-1685 care tratează despre rescisiu- Lesiune. Deosebire de la codul francez.

---

a declara această pretenţie neîntemeiată. De asemene, dacă una din părţĭ a esecutat o convenţie inesistentă, ea va putea să revendice lucrurile predate sau sumele plătite pe nedrept şi fără causă în basa acesteĭ convenţiunĭ. Boissonade. Ante-proiect. II. p. 755.

[1]) Art. 1310 din codul Italian este formal în această privinţă. Veḑĭ şi Art. 581 din Ante-proiectul coduluĭ civil Japonez elaborat de profesorul G. Boissonade. Comp. şi Art. 1168 C. C.

[2]) Comp. Laurent. X. 464. XV. 15 şi Ante-proiect. III. p. 645. Mourlon. II. 1484. Boissonade. Proiect de cod civil pentru imperiul Japonuluĭ, II. p. 54, 753 şi 780. Comp. Cas. Fr. D. 46. 1. 15. Veḑĭ şi *suprà*, p. 362.

[3]) Legiuitorul admite însă implicit teoria actelor inesistente. In adevĕr, Art. 961 înţelege prin convenţie *nulă de drept* convenţia inesistentă. Veḑĭ şi Art. 966. Comp. Art. 488 care vorbeşte de acte fără fiinţă.

nea vêndăreĭ pentru lesiune, Art. 2052 § 2 care prevede că transacţiunile nu pot fi atacate pentru lesiune (comp. tecstul nostru corespundĕtor 1711), Art. 1706 care prevede că rescisiunea pentru lesiune nu se aplică la schimb. El n'a reprodus în Art. 798, partea tecstuluĭ corespundĕtor francez (1079) care prevede că împărţeala făcută de un ascendent poate fi atacată pentru causă de lesiune, când această lesiune este de peste o pătrime. In fine, ceea ce este şi maĭ decisiv, Art. 1165, care nu esistă în codul francez, prevede formal că *majorul nu poate să esercite acţiunea în rescisiune pentru lesiune.* Din toate aceste schimbărĭ însĕmnate, resultă în deajuns că lesiunea nu poate fi la noĭ o causă de rescisiune în materie de împărţeală, ea nefiind admisă, în legislaţia noastră, de cât pentru minorĭ (Art. 1157 urm.) şi în casul escepţional al Art. 694. (Veḑĭ *suprà*, p. 332.) Legiuitorul nostru, pentru a fi corect, trebuea însă să elimineze şi Art. 791, 792 care, în spiritul legiuitoruluĭ francez, nu se referă de cât la lesiune, după cum el a eliminat Art. 889 şi 890 din codul francez.

Cod. Calimach. Art. 1096.

Codul Calimach înţelege din contra a admite lesiunea, când vorbeşte în Art. 1096, de o pricină mare foarte păgubitoare. [1])

Eroare.

Convenţiunile fiind anulabile şi din causa de eroare (Art. 953 urm.), împărţeala ar fi trebuit să fie anulabilă şi din această causă, şi codul Calimach prevede în adevĕr eroarea, când ḑice în Art. 1095, că se strică împărţeala ce s'au făcut între vrêstnicĭ fără judecată, de se va dovedi că a urmat *nebăgare în samă.* Aceeaşĭ soluţie era admisă şi prin proiectul comisieĭ guvernuluĭ, care prevedea în Art. 211, că împărţeala putea să fie desfiinţată ca şi celelalte contracte, pentru *eroare de fapt*, [2]) însă această redacţiune a fost modificată în urma discuţiuneĭ ce a avut loc în consiliul de Stat, pentru că unele erorĭ atrag inesistenţa contractuluĭ (veḑĭ *suprà*, p. 632), ear altele dau loc la alte acţiunĭ de cât la acea în anulare. La noĭ însă, unde lesiunea nu este o causă de anulare, eliminarea eroreĭ nu se prea esplică.

Art. 790 § 2. Suplement de împărţeală pentru obiectele omise.

Legiuitorul nu prevede de cât un singur caz de eroare, fie de drept sau de fapt (comp. Tribun. Brăila. Dreptul pe 1884, No. 10), şi anume omisiunea în împărţeală a unora din obiectele succesiuneĭ, în care caz, împărţeala nu este anulabilă, ci se face numaĭ pentru obiectele omise o împărţeală suplementară. Legiuitorul menţine, în asemene caz, împărţeala parţială şi nu o maĭ supune acţiuneĭ în rescisiune în interesul consolidăreĭ proprietăţeĭ. [3]) (Veḑĭ

Dreptul Roman.

[1]) Lesiunea era admisă şi la Romanĭ ca causă de rescisiune, fiind că împărţeala era asimilată cu vêndarea. Veḑĭ L. 1 § 3. Cod. Lib. 3. Tit. 38. L. 4. Cod. Lib. 3. Tit. 3. Veḑĭ şi L. 4. Cod. Lib. 4. Tit. 34, *de rescindenda venditione.*

[2]) Demolombe. XVII. 392. Laurent. X. 471. Marcadé. III. 425.

[3]) Aceeaşĭ soluţie era admisă şi în vechile noastre legiuirĭ. Veḑĭ Art.

şi Art. 796 care face aplicaţiunea aceluiaşĭ princip în privinţa împărţelelor sevêrşite de ascendenţĭ în timpul vieţeĭ lor.)

Singurele cause care pot decĭ să aducă în legislaţiunea noastră desfiinţarea împărţeleĭ sunt: 1° dolul, 2° violenţa, şi 3° incapacitatea uniea din părţile contractante sau neobservarea formalităţilor prescrise de lege.

Impărţeala sevêrşită fără îndeplinirea formelor legale.

In adevĕr, împărţeala făcută cu epitropul unuĭ minor sau unuĭ interdis, fără îndeplinirea formelor legale, sau cu o femee mărităta neautorisată este anulabilă, independent de orĭ ce lesiune, însă bine înţĕles numaĭ în folosul incapabiluluĭ [1]) (Art. 207, 952), fiind că incapabilul n'a fost apărat când nu s'au îndeplinit formalităţile prescrise de lege pentru complectarea capacitaţeĭ sale. [2]) (Art. 412, 749, 1166.)

Indeplinirea formelor legale.

De câte orĭ însă împărţeala a fost sevêrşită de epitrop cu îndeplinirea tuturor formelor legale, ea nu poate fi atacată de minor, nicĭ chiar sub cuvênt de lesiune, remânênd ca minorul care ar fi fost vătămat prin actele epitropuluĭ să ceară daune de la acest din urmă (Art. 390 şi 1540), pentru că Art. 1157 şi urm. deschidênd în folosul minoruluĭ neemancipat o acţiune în rescisiune pentru causă de lesiune *în contra orĭ căreĭ convenţiunĭ*, presupune că convenţiunea atacată nu emană de la epitrop, ci de la însuşĭ minorul, şi această părere este cu atât maĭ admisibilă la noĭ, cu cât Art. 951 (care nu esistă în codul francez) prevede că minorul nu poate ataca *angajamentul seu* (adecă actul la care el a cooperat singur, fără intervenţia epitropuluĭ) *de cât în casul de lesiune.* [3]) Pentru actele sevêrşite de epitrop, în limitele mandatuluĭ seu şi cu îndeplinirea tuturor formelor legale, se va aplica decĭ macsima: *factum tutoris, factum pupilli.* (Art. 390 şi 1546.)

1098 Cod. Calimach şi § 2, de sub Cap. 40 din codul luĭ Andr. Donicĭ, unde se dice: „după ce s'au alcătuit împărţeala, earăşĭ de au maĭ rĕmas ce-va neîmpărţit, asemenea se împarte.“ Vedĭ şi § 4, *loco cit.* din acelaşĭ codice. „*Quod si quœdam res indivisœ relictæ sunt, communi dividundo de eis agi potest.*“ (L. 20 § 4. Dig. Lib. 10. Tit. 2.)

[1]) Comoştenitoriĭ capabilĭ nu pot decĭ cere anularea, opunênd acelor incapabilĭ incapacitatea lor. (Art. 952.) Curtea din Bucureştĭ. Dreptul pe 1886, No. 79.

[2]) Comp. Cas. Rom. (Bulet. S-a I, anul 1877, p. 96) şi Curtea din Bucureştĭ. Dreptul pe 1883, No. 53 şi pe 1886, No. 79. Dreptul pe 1876. No. 5. Demolombe. XVII. 823 şi XXIX. 88. Laurent. XVI. 35 urm. 47. Mourlon. II. 1497 urm. 1503.

[3]) Laurent. XVI. 24 urm. Aubry et Rau. III. § 335, tecst şi nota 3. Larombière. IV. *Oblig.* Art. 1314, No. 1. Mourlon. II. 1503 urm. Demolombe. VII. 822 şi XXIX. 88. Vom vedea însă, când vom esplica Art. 951 şi 1157 urm., că cestiunea este cu toate aceste controversată. Vedĭ şi Tom. II al lucrăreĭ noastre, p. 206, tecst şi nota 2, unde am criticat o decisie în sens contrar a curţeĭ din Bucureştĭ, şi unde mărturisesc că am mers prea departe când am calificat soluţia dată de acea decisiune de *monstruositate juridică.*

Deosebire de la codul francez.

In codul francez, împărţelele făcute cu incapabilĭ fară observarea formelor legale nu sunt nule, după cum sunt celelalte acte, ci sunt valide, însă numaĭ ca *împărţeală a folosinţeĭ (partage provisionnel)*, de unde resultă că, în Francia, nu se poate cere anularea unor asemene împărţelĭ, ci remâne ca moştenitoriĭ să provoace împărţeala definitivă. (Laurent. X. 467.) Acest sistem n'a fost admis de legiuitorul nostru, şi asemene inovaţiune îĭ face onoare. (Veḑĭ *suprà*, p. 435, în notă.)

Dol şi violenţă.

Nu ne maĭ remâne acum de a vorbi de cât despre dol şi despre violenţă.

Dolul şi violenţa viciând consimţĕmêntul tuturor contractelor în genere (Art. 953), fac ca şi împărţeala să fie anulabilă (Art. 961), fiind că legea n'a făcut în această privinţă nicĭ o derogare la principiile generale. [1])

Confirmarea împărţeleĭ anulabile.

Dolul şi violenţa neproducênd o nulitate de drept (Art. 961), adecă făcênd ca împărţeala să fie numaĭ anulabilă, ear nu inesistentă, ea poate fi confirmată (Art. 959), şi această confirmare poate să fie espresă (Art. 1190.) sau tacită. (Art. 1167.) [2])

Art. 1900.

Din cele maĭ sus espuse resultă că şi Art. 1900 este aplicabil în specie (veḑĭ *suprà*, p. 631), pentru că prescripţia de 10 anĭ prevĕḑută de acest articol este o confirmare tacită. [3])

Împărţeală judeciară.

Împărţeala poate fi anulată pentru dol şi violenţă nu numaĭ în casul când ea a fost făcută de bună voe (Art. 730 § 1), dar şi în caz când ea a fost sevêrşită prin justiţie (Art. 733, 747 C. C. 691 Pr. Civ.), căcĭ intervenţia justiţieĭ nu'ĭ schimbă caracterul seu de convenţiune. [4])

Condiţie resolutorie.

Pe lângă că împărţeala poate fi anulată, desfiinţată sau stri-

---

Dreptul vechiŭ şi dreptul Roman.

[1]) „Se strică împărţeala ce s'a făcut între vrêstnicĭ fără judecată, *sine judicio* (L. 3. Cod. Lib. 3. Tit. 38), ḑice Art. 1095 din codul Calimach, de se va dovedi că a urmat *înşălăciune sau vicleşug* (dol) sau *nebăgare în samă* (eroare), orĭ *fricâ şi silă* (violenţă), căcĭ atunci nu are nicĭ o putere împărţeala."—Dolul (*fraus, dolus malus*) şi violenţa (*vis et metus*) erau admise şi la Romanĭ ca cause de anulare a împărţeleĭ. Veḑĭ L. 1. Dig. Lib. 4. Tit. 2.—L. 1. Pr. şi § 1. Dig. Lib. 4. Tit. 3;—L. 3. Cod. Lib. 3. Tit. 38.

[2]) Laurent. X. 468. Demolombe. XVII. 473 urm. Duranton. VII. 559.

[3]) Laurent. X. 498 şi XIX. 1, *in fine*. Aubry et Rau. III. § 339, nota 4. Colmet de Santerre. V. 265 bis I. Mourlon. II. 509.—Ratificarea nu poate din contra să aibă loc pentru o împărţeală *inesistentă*, căcĭ nu se poate ratifica ceea ce nu esistă. Veḑĭ *suprà*, p. 633.

[4]) Demolombe. XVII. 385. Demante. III. 241 bis, II. Mourlon. II. 499.

Deosebire între codul Calimach şi codul actual.

Art. 1096 din codul Calimach nu admitea din contra desfiinţarea sau stricarea împărţeleĭ *făcută prin judecată la locul cuviincios* pentru dol (înşălăciune sau vicleşug), nebăgare în samă (eroare), ci numaĭ pentru *o pricină mare foarte păgubitoare* pentru unul din comoştenitorĭ, adecă pentru lesiune. Aceeaşi soluţiune era admisă şi în dreptul Roman. (L. 3. Cod. Lib. 3. Tit. 38.)

cată pentru una din causele mai sus arătate, ea mai poate încă fi resolvită pentru neîndeplinirea condițiunei, când condiția resolutorie a fost anume prevĕdută de părți. Trebue însă să observăm că condiția resolutorie nu se subînțelege nici o dată în împărțeală, ca în celelalte contracte sinalagmatice. (Art. 1020.) (Vedi *suprà*, p. 452, nota 1 și mai ales p. 611.)

Efectele desființărei împărțelei

Care sunt efectele stricărei sau desființărei împărțelei?

Efectele desființărei împărțelei între părți.

Legea nerostinduse asupra acestui punct, trebue să aplicăm principiile dreptului comun. Prin urmare, în urma desființărei împărțelei, indivisiunea va urma înainte și lucrurile vor fi puse în starea lor anterioară, ca și cum împărțeala n'ar fi avut nici o-dată ființă, de unde resultă că, în urma desființărei împărțelei, fie care din moștenitori este autorisat a provoca o nouă împărțeală, fiind obligat să aducă înapoi la masă bunurile care compuneau lotul seu. Dacă mobilele corporale sunt încă în mâna moștenitorului acest raport se face în natură; dacă ele au fost însă înstrăinate, raportul nu se poate face de cât prin luare mai puțin.

In privința mobilelor corporale înstrăinate de moștenitor, raportul se va face tot-deauna prin luare mai puțin, fiind că dobênditorul lor de bună credință este la adăpost de ori ce revendicare. (Art. 1909.) In cât privește imobilele, vedi *infrà*, p. 638.

De câte ori raportul se va face prin luare mai puțin, bunurile se vor aduce înapoi după valoarea actuală, de unde resultă că moștenirea se va folosi de mărirea valorei lor, după cum ea va suferi paguba ce ar resulta din micșorarea acelei valori, ceea ce este just, pentru că indivisiunea e presupusă că n'a încetat nici o dată.

Aceasta lasă însă a se presupune că mărirea sau micșorarea valorei bunurilor este independentă de faptul moștenitorului, căci dacă el a adus îmbunătățiri lucrului ce urmează a fi din nou împărțit, aceste îmbunătățiri îi se vor ține în samă, după cum el va trebui să despăgubească moștenirea de degradațiunile sale. [1])

Restituirea fructelor.

Din împrejurarea că indivisiunea este presupusă a nu fi încetat nici odată, resultă că moștenitorul va trebui să restitue fructele naturale sau civile ce el a perceput în urma împărțelei acum anulată, pentru că fructele percepute în timpul indivisiunei aparțin moștenirei: *fructus augent hereditatem.* (L. 20 § 3. Dig. 5. 3.)

Aplicarea Art. 485. Controversă.

Obligația de a restitui fructele incumbă chiar moștenitorilor de bună credință, căci Art. 485, care presupune o revendicare din

[1]) Comp. Demolombe. XVII. 506, 507. Laurent. X. 510. Demante. III. 239 și 239 bis. Aubry et Rau. V. § 626, p. 286.

partea proprietarului în contra unuĭ de al treile posesor de bună credinţă, nu este aplicabil în specie, de vreme ce nu se poate ḑice, în privinţa moştenitoruluĭ care a posedat în virtutea uneĭ împărţelĭ anulate, că el e posesor de bună credinţă în sensul A. 485.[1])

Efectele desfiinţăreĭ împărţăleĭ în privinţa celor de al treile.

Desfiintarea împărţeleĭ îşĭ produce efectele sale şi în privinţa celor de al treile, pentru că acel care are o proprietate supusă desfiinţăreĭ nu poate să confere celor de al treile maĭ multe drepturĭ de cât are el însuşĭ[2]) (Art. 769, 830, 1803 şi 1770), de unde resultă că desfiinţarea împărţeleĭ va aduce căderea înstrăinărilor imobiliare şi a drepturilor reale constituite de moştenitor în urma împărţeleĭ în folosul celor de al treile,[3]) şi aceste drepturĭ nu vor remânea în picioare de cât sub condiţiunea ca imobilul înstrăinat sau grevat de drepturĭ reale să cadă prin noua împărţeală tot în lotul aceluiaş moştenitor[4]) (veḑĭ *suprà*, p. 610), şi acest princip este adevĕrat în toate casurile, fie că împărţeala a fost anulată pentru violenţă sau pentru dol.[5])

Acte de administraţie.

Dar, dacă înstrăinările imobilelor şi drepturile reale constituite asupra lor sunt desfiinţate prin împărţeală, actele de ad-

---

[1]) Laurent. X. 511.—*Contrà.* Demol. XVII. 511. Demante. III. 239 bis.

[2]) *Nemo plus juris dare potest quam ipse habet.* (L. 54. Dig. Lib. 50. Tit. 17.) Veḑĭ şi L. 11. Dig. *loco cit.*; L. 11 § 1. Dig. Lib. 8. Tit. 6; L. 20. Dig. Lib, 41. Tit. 1. L. 31. Dig. Lib. 20. Tit. 1; L. 8. Dig. Lib. 20. Tit. 6; L. 4. Dig. Lib. 18. Tit. 2. Toate aceste legĭ fac aplicaţiunea aceluiaş princip.—„De obşte nu poate nimene să deie altuia maĭ multe drepturĭ, de cât acele ce el însuşĭ are," ḑice Art. 580 din codul Calimach (442 Austriac.)—Art. 769, 830, 1803 şi 1770 cuprind o aplicare a acestuĭ princip, ear Art. 316, 765 şi 834 cuprind din contra o derogare. Veḑĭ şi *suprà*, p. 533, 536. Maĭ veḑĭ la Art. 797, un caz în care proprietatea este revocată fără efect retroactiv în privinţa celor de al treile.

[3]) „*Resoluto jure dantis, resolvitur jus accipientis.*" Veḑĭ asupra acestuĭ adagiŭ un articol a luĭ *Emile Ollivier* în Revue pratique, Tom. V, (anul 1858), p. 545 urm.—Creditoriĭ ipotecarĭ vor face deci foarte bine să intervie la noua împărţeală pentru ca ea să nu se facă cu viclenie în paguba drepturilor lor. (Art. 785.)

[4]) Laurent. X. 512. Mourlon. II. 507. Ducaurroy. II. 814. Toullier D. II. (partea II) 573. Marcadé. III. 433. Massé-Vergé. II. p. 386. Aubry et Rau. V. § 626, p. 286. Cas. Fr. şi C. Montpellier. D. P. 77. 1. 481. D. P. 80. 2. 35. C. din Focşanĭ. Dreptul pe 1883, No. 25.—*Contrà.* Delvincourt, a căruĭ părere a remas isolată. Comp. şi Demante (III. 237 bis, III), care pare a lăsa judecătorilor facultatea de a menţine înstrăinarea sub cuvênt de echitate. Dar de când oare echitatea este ea maĭ presus de cât dreptul?

Anularea pentru dol se resfrânge asupra celor de al treile. Controversă.

[5]) Laurent. X. 513 şi XIX. 75, 76. Demolombe. XXIV. 190. Duranton. X. 180. Bédarride. *Dol et fraude.* I. 177. Larombière. I. *Oblig.* Art. 1114. No. 12.—*Contrà.* Marcadé. IV. 419, după care anularea convenţiuneĭ pentru dol n'ar putea fi opusă celor de al treile dobânditorĭ. Comp. şi Ducaurroy. II. 814.

ministraţie făcute de moştenitor în urma împărţeleĭ, precum ar fi, de esemplu, închirierea unuĭ imobil pe un period de cincĭ anĭ cel mult, [1]) vor fi din contra menţinute, pentru că fie care din moştenitorĭ e presupus că a avut de la ceilalţĭ comoştenitorĭ mandatul de a administra bunurile cuprinse în lotul seu. [2])

Instrăinarea este ea validă când moştenitorul care a înstrăinat imobilul este acela care cere anularea împărţeleĭ? Controversă.

Uniĭ ar voi chiar să menţie şi înstrăinările imobiliare emanate de la moştenitorul *care a cerut desfiinţarea împărţeleĭ*, sub cuvênt că el nu poate să evingă pe aceĭ pe care trebue să'ĭ garanteze, adecă pe cumpărătorul seu (Art. 1337 urm.) [3]), însă această soluţiune este inadmisibila, căcĭ anularea împărţeleĭ avênd de efect să facă ca indivisiunea să nu fi încetat nicĭ o dată, imobilul a fost înstrăinat în timpul indivisiuneĭ, şi ca atare, înstrăinarea nu este validă de cât sub condiţiune ca acel imobil să fi picat tot în lotul moştenitoruluĭ care l'a înstrăinat. (Veḑĭ *suprà*, p. 610 şi 638.)

Când decĭ imobilul înstrăinat n'a picat în lotul autoruluĭ înstrăinăreĭ, ci în lotul altuĭ comoştenitor, acest din urmă poate să'l revendice de la cumpărător fără ca acest cumpărător să'ĭ poată opune obligaţia de garanţie care resultă din Art. 1337 urm., de vreme ce el nu l'a cumparat de la dênsul, ci de la un alt moştenitor, în a căruĭ lot n'a picat de astă dată imobilul. Cumpărătorul n'ar putea de asemene să opue mostenitoruluĭ revendicant că vênḑĕtorul seu, în a căruĭ lot picase imobilul prin prima împărţeală acum anulată, era proprietar, căcĭ el era proprietar în virtutea uneĭ împărţelĭ astăḑĭ desfiinţată şi care, prin urmare, n'a avut nicĭ odată fiinţă. Înstrăinarea este decĭ în orĭ ce caz nulă, şi ea nu poate fi validă de cât sub condiţiunea ca imobilul să fi picat tot în lotul primuluĭ moştenitor, care l'a înstrăinat. Aceste sunt adevĕratele principiĭ. [4])

Despre dreptul stabilit prin Art. 792.—Inadvertenţă din partea legiuitoruluĭ.

Art. 792.—Acela în contra căruia s'a făcut cererea de rescisiune,

[1]) O închiriere pe un period maĭ lung de cincĭ anĭ ar fi considerată ca un act de dispoşiţie. (Art. 427, 534, 1268, 1419.) Veḑĭ *suprà*, p. 398, 425, nota 2 şi 433, nota 1.

[2]) Demolombe. XVII. 501.—Cesiunea câştiurilor este un adevĕrat act de înstrăinare, şi ca atare, va fi fără efect, dacă imobilul a căruĭ câştiurĭ s'au cedat n'a picat tot în lotul copărtaşuluĭ cedente. Curtea din Focşanĭ. Dreptul pe 1883, No. 25.

[3]) „*Quem de evictione tenet actio, eumdem agentem repellit exceptio.*“ (L. 1 § 1. Dig. Lib. 21. Tit. 3, şi L. 17. Dig. Lib. 21. Tit. 2.) Comp. Demolombe. XVII. 503. Ducaurroy. II. 815. Demante. III, 237 bis, III, *ab initio*. Comp. şi Cas. Fr. D. P. 59. 1. 296. Veḑĭ şi *suprà*, p. 393 şi 631.

[4]) Comp. Laurent. X. 513.—Art. 1002 din Ante-proiectul de revisuire a luĭ Laurent este formal în această privinţă.

poate opri desfiinţarea împărţeleĭ, dând reclamantuluĭ suplementul din partea sa ereditară în numerariŭ sau în natură. (Art. 790 urm. 1027 C. C. Art. 891 C. Fr.)

Am vĕḑut că, după principiile generale, anularea sau desfiinţarea împărţeleĭ are de efect desfiinţarea înstrăinărilor imobiliare şi a drepturilor reale consimţite de moştenitor *medio tempore*, adecă înainte de anularea împărţeleĭ. Art. 792 are de scop, în Francia, de a curma aceste inconveniente, permiţênd pârîtuluĭ, adecă aceluia în contra căruia s'a îndreptat cererea în anulare, de a opri desfiinţarea împărţeleĭ şi sevêrşirea uneĭ alte împărţelĭ, dând, după alegerea sa (Art. 1027) reclamantuluĭ în anulare *suplementul* care i se cuvine din partea sa de moştenire în banĭ sau în lucrurĭ de ale succesiuneĭ [1]) (în natură), spre a restabili astfel egalitatea între copărtaşĭ.

Toţĭ autoriĭ, afară de Taulier (III. p. 398) şi de Poujol (Art. 891, No. 2) sunt unanimĭ pentru a decide că acest tecst nu se aplică în caz când consimţĕmêntul a fost viciat prin dol sau violenţă, ci numaĭ la casul de lesiune, [2]) pe care legiuitorul nostru n'a admis-o (veḑĭ *suprà*, p. 633 urm.), şi cuvêntul *suplement* care se vede în Art. 792 dovedeşte în deajuns că el n'a înţĕles a se referi de cât la casul de lesiune. Justiţia şi morala se opun în adevĕr ca acela care a întrebuinţat viclenia sau violenţa pentru a înşala pe copărtaşiĭ seĭ să se poată folosi de manoperele sale ruşinoase. *Nemini fraus sua patrocinari debet*, sau, după cum se esprimă un alt adagiŭ: *nemo auditur propriam turpitudinem allegans.*

Ce trebue să decidem în legislaţiunea noastră, unde lesiunea fără manoperĭ frauduloase sau violenţă nu este admisă ca causă de anulare? Legiuitorul înţeles-aŭ el să se refere la casurile de dol şi de violenţă? Aceasta n'o pot crede un singur moment: 1° pentru că justiţia şi morala condamnă asemene soluţiune, şi 2° pentru că plata unuĭ suplement este neputincioasă spre a face să dispară causa acţiuneĭ în anulare, de câte orĭ consimţĕmêntul este viciat prin dol sau violenţă. Este în adevĕr cu putinţă ca pârîtul să nu aibă alt interes la anularea împărţeleĭ de cât speranţa de a vedea în lotul seu, pentru viitoarea împărţeală, bunurile pe care norocul le aruncase, la prima împărţeală, în loturile celorlalţĭ. Şi în asemene caz, ce suplement i s'ar putea oare da?

---

[1]) Aceste lucrurĭ se dau în preţul ce ele au în momentul când se dau, ear nu în preţul ce ele au avut în momentul când s'a făcut împărţeala. Demolombe. XVII. 664. Demante. III. 236 bis, III.

[2]) Laurent. X. 508. Toullier D. II. (partea II.) 572. Mourlon. II. 508. Demolombe. XVII. 411. Ducaurroy. II. 811. Arntz. II. 1647. Marcadé. III. 431. Demante. III. 236 bis, I. Berriat Saint Prix. II. 3171. Chabot. Art. 891, No. 4. Aubry et Rau. V. § 626, p. 286. Massé-Vergé. II. p. 280. Comp. şi L. 2. Cod. Lib. 4. Tit. 44.

Prin urmare, Art. 792 este una din numeroasele inadvertenţe a le legiuitoruluĭ nostru care l'a reprodus, uitând că codul francez a fost modificat în privinţa lesiuneĭ. De altmintrele, dacă îl aplicăm şi la noĭ, la casurile de dol sau de violenţă, ar trebui să conchidem că violenţa şi dolul nu aduc desfiinţarea împărţeleĭ de cât întru atâta întru cât ele produc o lesiune, ceea ce chiar în Francia nu este în genere admis, [1]) şi ceea ce nicĭ într'un caz nu poate fi admis la noĭ, pentru că, încă o dată, codul nostru n'a admis lesiunea ca causă de anulare a împărţeleĭ. Art. 792 remâne decĭ în legea noastră fără nicĭ o aplicaţiune practică, şi dacă am ajuns la această deplorabilă soluţiune, vina nu este a noastră, ci a însuşĭ legiuitoruluĭ!

Despre împărţelele ascunse sub forma unuĭ alt contract. Altă inadvertenţă a legiuitoruluĭ.

Art. 791.—Orĭ ce act, sub orĭ ce titlu, în urmarea căruia a încetat indivisiunea între erediĭ, este supus la acţiunea de rescisiune din Art. 790.

După împărţeală, sau după actul care'ĭ ţine loc, acţiunea de rescisiune nu maĭ este admisă în contra transacţiuneĭ făcute asupra dificultăţilor reale ce presintă primul act, chiar când n'ar fi fost proces început asupra obiectuluĭ transacţiuneĭ. (Art. 690, 793, 1704 urm. 1709 urm. C. C. Art. 888 C. Fr.)

Legiuitorul n'a fost maĭ fericit în Art. 791 de cât în Art. 792, căcĭ şi Art. 791 se referă, în codul francez, tot la acţiunea în rescisiune pentru lesiune, şi ca atare, acest tecst ar fi trebuit eliminat dimpreună cu Art. 792.

Cum că Art. 791 nu se referă de cât la lesiune, nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală. In adevĕr, acest tecst prevĕdând că anularea sau rescisiunea împărţeleĭ este admisă, orĭ care ar fi fost forma sau calificaţiunea actuluĭ la care părţile ar fi alergat pentru a face să înceteze indivisiunea, [2]) fie vênzare, schimb, transacţiune etc., era de prisos, ca să nu ţic *ridicol*, după cum se esprimă Marcadé (III. 426) ca legiuitorul să fi avut în vedere dolul şi violenţa, căcĭ ştiut este că aceste viciurĭ de consimţĕmênt sunt, după principiile generale, o causă de anulare a tuturor contractelor în genere. (Art. 953 urm.) Pe când, în privinţa lesiuneĭ,

[1]) Laurent. X. 469. Demolombe. XVII. 410. Mourlon. II. 499. Comp. şi Art. 1095 din codul Calimach, după care dolul şi violenţa sunt o causă de anulare a împărţeleĭ, independent de orĭ ce lesiune.—Vedĭ însă Chabot (Art. 887, No. 2) Vazeille (Art. 887, No. 7) şi Dutruc (No. 598), după care dolul şi violenţa trebue să aducă o lesiune cât de mică spre a fi o causă de anulare.

[2]) Art. 791 se aplică chiar când indivisiunea n'ar fi încetat în privinţa tuturor comoştenitorilor, ci numaĭ în privinţa unuia sau a unora din eĭ. Laurent. X. 483. Demolombe. XVII. 430. Arntz. II. 1643. Demante. III. 232 bis, III. Vedĭ şi *suprà*, p. 616.

lucrul nu este tot aşa. Ea fiind o causă de anulare escepţională, şi numaĭ în unele casurĭ, legiuitorul a trebuit să se esprime formal, pentru ca să nu se creadă că ea n'ar fi o causă de anulare atuncĭ când indivisiunea ar fi încetat prin o transacţiune, vênḑare sau schimb. [1]) etc. Art. 791 are decĭ un sens în codul francez şi în acel Italian (Art. 1039), care prevĕd lesiunea între causele de anulare a împărţeleĭ, pe când, la noi, el nu are nicĭ un sens. Cu toate aceste, Art. 791 se referă espres la Art. 790, adecă la dol şi la violenţă, ḑicênd încă o dată ceea ce nu era nevoe să maĭ ḑică şi ceea ce resultă din principiile generale. Prin urmare, remâne statornic, chiar fără Art. 791, că împărţeala se poate în tot-deauna anula pentru dol şi violenţă, puţin importă forma actuluĭ la care părţile ar fi alergat pentru a face să înceteze indivisiunea.

Art 791 § 2. Dar, dacă § 1 al Art. 791 este numaĭ de prisos în legea noastră, apoĭ traducerea § 2 al acestuĭ tecst se esplică şi maĭ puţin în codul nostru, căcĭ acest tecst prevĕḑênd că, după împărţeală sau după actul care'ĭ ţine loc, acţiunea în anulare nu maĭ este admisă în contra transacţiuneĭ făcută asupra dificultăţilor reale ce presintă primul act, chiar când n'ar fi fost proces început asupra obiectuluĭ transacţiuneĭ, şi § 1 al Art. 791 referindu-se, pentru întregul articol, la acţiunea în anulare pentru violenţă şi dol, de aicĭ resultă că, de astă dată, transacţiunea nu maĭ este anulabilă nicĭ chiar pentru dol sau violenţă. [2]) Cu chipul acesta, procesele nu vor maĭ fi nesfêrşite; însă, cu toate acestea, eliminarea Art. 791 era singura soluţine care se impunea legiuitoruluĭ nostru.

Despre ratificarea sau confirmarea împărţelelor anulabile. Fine de neprimire în contra acţiuneĭ în anulare.

Art. 793.—Coeredele care a înstrăinat porţiunea sa ereditară în totul sau în parte, nu poate intenta acţiunea de rescisiune pentru dol sau violenţă, dacă înstrăinarea s'a făcut în urma descoperireĭ doluluĭ sau încetăreĭ violenţeĭ. (Art. 790, 959, 961, 1167, 1190, 1900 C. C. Art. 892 C. Fr.)

Violenţa şi dolul neproducênd nulitatea de drept sau maĭ

[1]) Marcadé. III. 426. Demolombe. XVII. 412. Demante. III. 232 bis. I. Mourlon. II. 503. Laurent. X. 481 şi toţĭ autoriĭ.

[2]) Comp. C. din Focşanĭ. Dreptul pe 1883, No. 25.—In codul francez, unde, după cum am vĕḑut, întregul Art. 791 se referă la anularea împărţeleĭ pentru lesiune, se decide în genere că § 2 al acestuĭ tecst este de prisos şi că el a indus chiar în eroare pe unele tribunale, făcêndu-le să creadă că orĭ ce transacţiunĭ, chiar şi acele anterioare împărţeleĭ sunt irevocabile îndată ce ele intervin asupra unor dificultăţĭ reale şi nu sunt simulate, ceea ce nu este adevĕrat. (Comp. Laurent. X. 486, 487 urm. Marcadé. III. 428.) De aceea, Art. 999 din Ante-proiectul de revisuire nu reproduce § 2 al Art. 791.

bine dis inesistența convențiuneĭ, ci numaĭ anulabilitatea eĭ (Art. 961), împărțeala infectată de aceste viciurĭ de consimțĕmênt este numaĭ anulabilă, și ca atare, supusă ratificăreĭ sau confirmațiuneĭ din partea aceluia care a fost victima doluluĭ sau a violențeĭ. (Art. 959.) Această confirmare sau ratificare poate să fie espresă (Art. 1190) sau tacită. (Art. 1167 și 1900.)

Ratificarea este tacită: 1° când moștenitorul, în folosul căruia acțiunea în anulare este deschisă, a lăsat să treacă 10 anĭ *de la încetarea violențeĭ sau de la descoperirea doluluĭ*, fără a ataca împărțeala. (Art. 1900.) (Veḑĭ *suprà*, p. 631 și 636.) Confirmare tacită. Art. 1900.

2° Când, după ce violența a încetat și dolul a fost descoperit, moștenitorul, căruĭ aparține acțiunea în anulare, a *executat* de bună voe împărțeala pe care el putea s'o atace. (Art. 1167.) Art. 1167.

In puterea acestuĭ princip, Art. 793 prevede că moștenitorul care a înstrăinat, se înțĕlege de bună voe [1]) (Art. 1167), fie cu titlul oneros, fie cu titlul gratuit, [2]) în totul sau în parte, porțiunea sa ereditară, nu maĭ poate strica împărțeala pentru dol sau violență, dacă înstrăinarea s'a făcut în urma descoperireĭ doluluĭ sau încetăreĭ violențeĭ, [3]) pentru că el a aprobat în mod tacit și a Art. 793.

---

[1]) Espropriarea pentru causă de utilitate publică (Art. 19 Constit. și 481 C. C.) nu poate fi asimilată uneĭ înstrăinărĭ voluntare, și nu face ca Art. 793 să fie aplicabil, pentru că, în asemene caz, înstrăinarea este silită într'un interes public și nu emană de la voința moștenitoruluĭ. Demolombe. XVII. 488. Aubry et Rau. V. § 626, p. 278, nota. 6. Espropriare silită. Art. 19 Const. 481 C. C.

[2]) Demolombe. XVII. 491. Massé-Vergé. II. p. 379, nota 4.—Termenii Art. 793 nefiind restrictivĭ, se decide în genere că nu numaĭ înstrăinările, dar și actele care ar pune pe moștenitor în imposibilitate de a reîntoarce la masă lucrurile în starea în care el le a primit, precum ar fi, de esemplu, dărîmarea de clădirĭ, tăerea de pădurĭ, constituirea de ipotecĭ convenționale etc., fac ca tecstul să fie aplicabil și împedică acțiunea în anulare, dacă, bine înțĕles, aceste acte au fost sevêrșite în urma descoperireĭ doluluĭ sau a încetăreĭ violențeĭ. Demolombe. XVII. 492 și XXIX. 782. Duranton. VII. 588. Larombière. *Oblig.* IV. Art. 1338, No. 44.—Cât pentru actele de administrație, ele nu produc din contra acest efect, dacă nicĭ o împrejurare nu le conferă caracterul uneĭ adevărate confirmațiunĭ tacite. Demolombe. XXIX. 783. Larombière. *loco cit.* Alte acte de dispoșiție de cât înstrăinările.

[3]) Înstrăinarea *anterioară* încetăreĭ violențeĭ sau descoperireĭ doluluĭ n'ar putea deci fi opusă ca o fine de neprimire a acțiuneĭ în anulare. (Art. 793 și 1167.) Mourlon. II. 509. Laurent. X. 515.

Acel care opune finea de neprimire trasă din Art. 793, adecă din înstrăinarea totală sau parțială a obiectelor picate în lotul copărtașuluĭ reclamant, trebue să dovedească că înstrăinarea a avut loc în urma încetăreĭ violențeĭ sau descoperireĭ doluluĭ, și hotărîrea care admite această fine de neprimire trebue să constate că moștenitorul a avut cunoștință despre viciurile care infectau împărțeala. Demolombe. XVII. 485.

ratificat împărţeala, dispunênd ca un adevĕrat stăpân de bunurile care compuneau lotul seu. In urma acesteĭ înstrăinărĭ, moştenitorul care a esecutat împărţeala nu maĭ poate decĭ s'o anuleze, pentru dol sau violenţă, şi dacă el ar intenta cu toate aceste asemene acţiune, pârîţiĭ ar putea să'ĭ opue o fine de neprimire trasă din ratificarea sa. (Art. 793.)

Instrăinarea părţeĭ de moştenire este decĭ o adevĕrată confirmare tacită a împărţeleĭ, şi Art. 793 nu face, în această privinţă, de cât a aplica principiile înscrise în Art. 1167. [1]) Aceleaşĭ principiĭ erau admise şi la Romanĭ. (L. 2 şi 4 *ab initio*, Cod. Lib. 2. Tit. 20.)

SECŢIUNEA VI.

Despre împărţeala făcută de tată, de mamă sau de alţi ascendenţĭ între descendenţiĭ lor. Generalităţĭ.

Observaţiunĭ asupra loculuĭ unde sunt aşedate Art. 794-799 din codul actual.

Codul francez se ocupă despre împărţeala făcută de ascendenţĭ între descendenţiĭ lor în capit. VII a titluluĭ II a presenteĭ cărţĭ, care tratează despre donaţiunĭ şi testamente. Marcadé (IV. 263) observând însă că dispoziţiunile relative la această împărţeală ar fi putut tot aşa de bine, şi chiar maĭ bine poate, să facă parte din titlul care se ocupă despre moştenirĭ, de vreme ce ele nu aparţin la materia donaţiunilor de cât în privinţa moduluĭ de a se realisa asemene împărţelĭ, legiuitorul nostru a părăsit de astă dată ordinca urmată de codul francez, şi urmând pe acel Italian, s'a ocupat despre împărţeala făcută de ascendenţĭ în secţia a VI, imediat după împărţeala generală ce are loc între moştenitoriĭ ab intestat.

Dreptul Roman.

Instituţiunea acesteĭ împărţelĭ ne vine de la Romanĭ, unde ascendenţiĭ puteau să'şĭ împartă averea între descendenţiĭ lor prin un testament (*testamentum parentum inter liberos*) sau prin o simplă împărţeală (*divisio parentum inter liberos*), şi unde asemene dispoziţiunĭ erau valide, dacă erau subsemnate de părinţiĭ împărţitorĭ sau de toţĭ copiiĭ lor, *si modo subjiciatur huic scripturæ, vel ipsius parentis, vel omnium, inter quos fit partitio, liberorum subscriptio.*[2])

---

[1]) Mourlon. II. 509. Duranton. VII. 588, 589. Chabot. Art. 892, No. 1. Ducaurroy. II. 812. Demante. III. 237 bis, I. Merlin. Répert. V° *Lésion*, § VI. Marcadé. III. 432. Demolombe. XVII. 484.—Veḑĭ însă Laurent (X. 515), care ḑice că finea de neprimire trasă din înstrăinarea părţeĭ ereditare este *un fel de confirmare neprevĕḑută de Art. 1167, şi specială împărţeleĭ*. Comp. tot în acest sens Aubry et Rau. V. § 626, p. 278, nota 7. Arntz. II. 1648.

[2]) Novella 18. Cap. VII. Veḑĭ şi Novella 107, Cap. I şi III. şi L. 26.

Asemene împărțeală, ce e dreptul, nu era recunoscută în mod espres în codul Caragea, însă nimic nu putea să oprească pe ascendenți de a'și împărți averea între descendenții lor prin donațiunĭ sau testamente. [1] Codul Caragea.

Cât pentru codul Calimach, el prevede anume în Art. 1008 și 1009 că părinții pot să'și împartă averea între fiiĭ lor, fie prin testament sau alte înscrisurĭ, *fie chiar de viŭ graiŭ, însă înainte cel puțin a treĭ martur̆ĭ vrednicĭ de credință*, adăogând că de câte orĭ s'a făcut asemene împărțeală, *sinisfora*, adecă raportul n'are loc. [2] Codul Calimach. Art. 1008 1009 și 760.

Împărțeala făcută de ascendenți în timpul vieței lor nu este decĭ o instituție nouă în legea noastră. Scopul acesteĭ mĕsurĭ escepționale este, după cum se esprimă Bigot-Préamneau în espunerea de motive a titlului *donațiunelor și testamentelor*, de a preîntimpina neînțelegerile dintre copiĭ, *ut a fraterno certamine eos præservent* (Nov. 18, Cap. 7), și împărțelele judecătorești, care adese orĭ consumă o mare parte din activul moștenireĭ .... *et occasiones litium dirimantur.* (Nov. 18, Cap. 7.) Justificarea împărțeleĭ ascendenților.

Este însă de observat că legiuitorul își atinge arare orĭ scopul, căcĭ aceste acte, menite a păstra unirea și buna înțelegere între membriĭ aceleiași familiĭ, sunt din contra, cele de maĭ multe orĭ, o sorgintă de discordie și de urĭ reciprocĭ, *ad majores adhùc et sæviores eos contentiones adducunt*, din causă că ascendenții nu se lasă a fi în tot-deauna conduși, în împărțelele ce fac, de spiritul de echitate care ar trebui să domnească în asemene acte, ci din contra, caută a folosi peste mĕsură și indirect pe copilul cel maĭ iubit în detrimentul celorlalți.

Cod. Lib. 3. Tit. 36. Impărțeala putea să aibă loc și fără nicĭ un act scris, *sine scriptura*, după cum se esprimă L. 20 § 3. Dig. Lib. 10. Tit. 2. Comp. L. 21 și 26 Cod. Lib. 3. Tit. 36, după care ascendentul putea să'și manifeste voința sa în orĭ ce mod, *qualicunque judicio suam declaraverit voluntatem.*—La început, această împărțeală era un atribut al puterei părintești, și ca atare, nu putea să emane de cât de la tată. Maĭ în urmă însă, o constituție a împaratului Constantin conferă acest drept mameĭ, ear alta a luĭ Teodosie, și celorlalți ascendenți. Codul Calimach nu vorbește de cât de *părinți*. (Art. 760, 1008 și 1009.) Astădĭ, dreptul de a împărți averea sa între descendenții seĭ nu maĭ este un atribut al puterei părintești, de vreme ce el aparține și ascendenților care n'au puterea părintească. (Art. 794.)

[1] Tribun. Ilfov. Dreptul pe 1882, No. 54. Comp. și Curtea din București. Dreptul pe 1876, No. 5.

[2] Vedĭ și Art. 760 din codul Calimach (inesistent în codul Austriac) care dice că: „dacă vre un părinte din nevoea împrejurărilor nu va putea să facă testament, este volnic a împărți între copiiĭ seĭ toată averea sa și prin alte înscrise însemnărĭ, în care să alăture lămurit numele și partea fie căruĭ copil, însemnând toate cu mâna sa și adeverindu-le cu iscălitura sa, sau și a copiilor.“ (Nov. 18, Cap. 7.) Art. 760 Cod. Calimach.

Aceste inconveniente există în realitate, însă nu mai puțin adevărat este că împărțeala ascendenților e și folositoare, pentru că, după cum a ḍis tot Bigot-Préamneau, nimene mai mult de cât tatăl sau mama n'ar putea să cunoască mai bine valoarea, foloasele și inconvenientele ce presintă bunurile pe care ei le lasă. Prin urmare, este firesc lucru ca părintele să poată mai bine de cât ori cine compune loturile, ținênd samă de trebuințele, și la nevoe, chiar de predilecțiile copiilor seĭ. (Comp. Curtea din Monpellier. Gazeta Craioveĭ din 17 Martie 1891, No. 33.)

Persoanele care pot să facă și în folosul cărora se poate face împărțeala ascendenților.

Art. 794.—Tatăl, mama și ceilalți ascendenți pot face împărțeala bunurilor lor între fiĭ și ceilalți descendenți. (Art. 669, 842, 857, 795-799 C. C. Art. 1075 C. Fr.)

Art. 796.—Dacă toate bunurile, ce ascendentele a lăsat la moartea sa, nu au fost cuprinse în împărțeală, bunurile necuprinse se vor împărți conform cu legea. (Art. 790 § 2 C. C. Art. 1077 C. Fr.)

Numaĭ tatăl, mama [1]) și ceilalțĭ ascendenți, precum buniĭ și străbuniĭ, pot face, în timpul vieței lor, împărțeala [2]) și distribuirea bunurilor lor în totul sau în parte (Art. 796) între fiĭ și ceilalțĭ descendenți (nepoți, strănepoți etc.)

Dreptul ascendenților de a împărți averea lor între descendenți este o escepție la dreptul comun.

Dreptul de a împărți o avere în indivisiune aparținênd în regulă generală numaĭ proprietarilor aceleĭ averĭ (Art. 728 urm.), legiuitorul n'a conferit acest drept ascendenților de cât prin o escepțiune la dreptul comun, și știut este că orĭ ce escepțiune este de strictă interpretare: *Exceptiones sunt strictissimæ interpretationis.*

Dreptul proprietaruluĭ de a dispune de averea sa încetând, în adevĕr, la moartea sa, pentru a trece la moștenitoriĭ seĭ, a trebuit un tecst espres pentru ca defunctul să poată numi un ese-

---

Ascendenții naturali de pe mamă.

[1]) Mama naturală și ascendenții de pe mamă pot și eĭ face o asemene împărțeală între descendenții lor firești recunoscuți. (Art. 651, 677, 678.) Veḍi *infrà*, p, 648.

Ascendentul trebue să impartă în realitate bunurile sale între descendenți. Controversă.

[2]) Pentru ca să esiste o împărțeală în sensul Art. 794 urm., nu este de ajuns ca ascendentul să deie descendenților, în proporțiune cu partea lor respectivă, averea lor neîmpărțită, ci trebue să împartă acea avere între dênșiĭ, arătând în act numele și partea fie-căruia, după cum prevede anume Art. 760 din codul Calimach. pentru că abandonarea unor bunurĭ indivise n'ar fi o împărțeală. Laurent. XV. 9 urm.—*Contrà.* Demol. XXIII. 54. Aubry et Rau. VI. § 728, p. 218.

Putința de a face mai multe împărțeli succesive. Art. 796.

Nimic nu se opune însă ca ascendentul să facă mai multe împărțeli succesive, și acest drept resultă chiar implicitamente din Art. 796. Demolombe. XXIII. 39 și 70. Arntz. II. 2252. Laurent. XV. 39.—In dreptul vechiŭ francez, din contra, demisiunea bunurilor trebuea să cuprindă toate bunurile ascendentuluĭ, ceea ce era logic, pentru că asemene împărțeală implică deschiderea moștenireĭ.

cutor testamentar care să vegheze la esecutarea ultimeĭ sale voinţe. (Art. 910 urm.)

Dacă este vorbă de împărţeala făcută prin acte între viĭ, o raţiune şi maĭ puternică se opune ca acest drept să aparţie altor persoane de cât acelor anume prevĕḑute de lege, pentru că asemene împărţeală constitue un pact succesoral asupra uneĭ succesiunĭ nedeschise încă oprit de lege. [1]) (Art. 702, 965 § 2, 1226.)

Consecinţele escepţiuneĭ. Rudele altele de cât ascendenţiĭ nu pot împărţi averea lor conform Art. 794 urm. Controversă.

Un colateral, un descendent sau o altă persoană n'ar putea decĭ să împartă averea sa între moştenitoriĭ seĭ presumtivĭ conform Art. 794 urm., pentru că eĭ n'au acest drept escepţional, ci remân supuşĭ dreptuluĭ comun. Actul emanat de la asemene persoane va fi decĭ o donaţiune sau un testament, dacă s'au observat formele prescrise de lege, dar nu va avea nicĭ odată caracterul uneĭ împărţelĭ. Un asemene act nu va fi decĭ nul pentru că într'însul nu s'ar fi cuprins pe toţĭ moştenitoriĭ presumtivĭ (Art. 797), nicĭ va produce obligaţia de garanţie între donatarĭ sau legatarĭ. (Art. 787 urm.) etc. [2])

Maĭ mult încă, dăruitorul sau testatorul care nu are calitatea de ascendent n'ar putea să facă prin voinţa sa ca donaţiunea sau testamentul să fie supuse regulelor relative la împărţeala ascendenţilor, căcĭ, încă o dată, legiuitorul nu eartă de cât ascendenţilor astfel de împărţeală. [3])

Persoanele între care se face împărţeala. Calitatea descendenţilor de succesibilĭ.

Această împărţeală se face *între fiiĭ şi ceilalţĭ descendenţĭ* [4]) care sunt chiemaţĭ la moştenirea ab intestat a ascendenţilor (Art.

---

[1]) Comp. Laurent. XV. 4 şi XVI. 105. Veḑĭ şi *suprà*, p. 365.

[2]) Laurent. XV. 4 urm. Arntz. II. 2249. Demolombe. XXII. 700. Troplong. *Donations*. IV. 2296. Marcadé. IV. 263. Duranton. IX. 617 urm. Aubry et Rau. VI. § 728, p. 217, tecst şi nota 3 şi 4. Colmet de Santerre. IV. 242 bis, I. Merlin. Répert. *Partage d'ascendant*. No. 8.—*Contrà*. Genty. *Partage d'ascendant*. p. 90-100. Bertauld. *Questions de Code Napoléon*. II. p. 3, No. 2. urm. şi 27. Curtea din Caen. D. P. 49. 2. 84.

[3]) Laurent. XV. 6.—*Contrà*. Demolombe. XXII. 701. Colmet de Santerre. IV. 242 bis, II. Arntz. II. 2249.

[4]) O asemenĕ împărţeală nu încape decĭ, dacă ascendentul n'are de cât un singur descendent succesibil, şi actul va fi, în asemene caz, o donaţiune, ear nu o împărţeală. Laurent. XV. 13, *in fine*. Demolombe. XXIII. 55. Aubry et Rau. VI. § 728, p. 218. Cas. Fr. D. P. 47. 1. 58. D. P. 48. 1. 107.

La Romanĭ şi în vechiul drept francez, împărţeala făcută de un ascendent nu putea să cuprindă nicĭ o dispositie în folosul unuĭ străin (L. 26 Cod. Lib. 3. Tit. 36 şi L. 21 § 1. Cod. Lib. 6. Tit. 23.) Astădĭ însă, nimic nu se opune ca, pe lângă descendenţĭ, actul de împărţeală să cuprindă şi pe un străin, în ceea ce priveşte porţiunea disponibilă, precum ar fi, de esemplu, soţul sau copilul natural al ascendentuluĭ. Demolombe. XXII. 706. Arntz. II. 2251.— Actul de împărţeală maĭ poate încă cuprinde o liberalitate cătră unul din descendenţĭ, se înţĕlege tot în limitele părţeĭ disponibile, după cum

797), pentru că ea presupune un drept preesistent în persoana acelor care se folosesc de dênsa, aşa în cât validitatea împărţeleĭ nu se va putea cunoaşte de cât la moartea ascendentuluĭ care a făcut-o. Veḑĭ *infrà*, esplic. Art 797, p. 664.

Nulitatea împărţeleĭ făcută de tată între fiĭ şi nepoţiĭ seĭ.

Aşa dar, este nulă împărţeala ce un tată ar face într'un fiu al seu şi copiiĭ acestuĭ fiu (nepoţiĭ ascendentuluĭ), căcĭ nepoţiĭ nu vin la moştenirea bunuluĭ, cât timp tatăl lor se află încă în viaţă. [1])

De asemenea, ar fi nulă împărţeala ce un tată ar face între copiiĭ seĭ fireştĭ chiar recunoscuţĭ, (Art. 48), pentru că asemene copiĭ nicĭ odată nu vin la moştenirea luĭ ab intestat.[2]) Asemene act ar putea însă fi valid ca donaţiune sau testament, întru cât, bine înţĕles, nu s'ar ataca reserva şi s'ar dispune numaĭ în limitele părţeĭ disponibile, pentru că legiuitorul nostru n'a reprodus Art. 908 din codul francez care opreşte pe copiiĭ naturalĭ de a primi prin dar sau testament de la părinţiĭ lor peste ceea ce legea le conferă cu titlul de moştenire *ab intestat.* (Veḑĭ Tom. I, al lucrăreĭ noastre, partea II, p. 322.)

Copiĭ legitimĭ, legitimaţĭ, adoptivĭ şi naturalĭ.

Sub denumirea de fiĭ nu trebue să cuprindem însă numaĭ pe aceĭ legitimĭ (Art. 286 urm.), ci şi pe aceĭ legitimaţĭ (Art. 304 urm.) sau adoptivĭ (Art. 315), şi chiar pe aceĭ naturalĭ recunoscuţĭ, faţă cu mama lor şi ascendenţiĭ de pe mamă (Art, 652 § 2 677, 678) (Veḑĭ *suprà*, p. 646, nota 1), căcĭ toţĭ aceştia sunt în drept a veni la moştenirea ascendentuluĭ şi a cere împărţeala. [3])

Suplement de împăreală. Art. 796.

Dacă ascendentul n'a împărţit între descendenţĭ toată averea sa, fie că el a omis anume din împărţeală unele bunurĭ, fie că el a dobândit altă avere în urma împărţeleĭ, împărţeala nu este nulă pentru aceasta, ci la deschiderea moştenireĭ se va procede la un suplement de împărţeală a bunurilor remase neîmpărţite, conform Art. 790. [4]) Acest suplement de împărţeală se va pu-

---

a spus-o formal Bigot-Préamneau în espunerea de motive. Veḑĭ Laurent. XV. 28. Grenier. *Donations.* III. 399.

[1]) Laurent. XV. 7 şi 8. Cas. Fr. şi C. Douai. D. P. 48. 1. 56. D. P. 55. 2. 170. Demolombe. XXII. 707. Arntz. II. 2250.—Tot astfel, împărţeala ce eu aş face între copiiĭ ce femea mea ar avea din o căsătorie anterioară n'ar maĭ fi o împărţeală, ci o donaţiune sau un testament. Curtea din Nancy. D. P. 88. 2. 183.

Cât pentru cestiunea de a se şti dacă un ascendent poate sau nu să împartă averea sa *între descendenţiĭ copiluluĭ seu adoptiv*, ea atârnă de o altă cestiune, care e controversată, şi anume, de aceea de a se şti dacă descendenţiĭ adoptatuluĭ vin sau nu la moştenirea adoptătoruluĭ. Veḑĭ *infrà*, esplic. Art. 797, p. 665, în notă şi Tom. I al lucrăreĭ noastre, p. 349, partea II.

[2]) Cas. Rom. Bulet. Cas. S-a I pe anul 1876, p. 315. Veḑĭ şi Tom. I partea II, p. 318.

[3]) Demolombe. XXII. 703, 704 şi XXIII. 161 bis. Aubry et Rau. VI. § 732, p. 226. Arntz. II. 2250. Laurent. XV. 101.

[4]) Laur. XV. 90. Réquier. *Partage d'ascendant.* 98. Demol. XXIII. 71. A-

tea face prin comună înţelegere, dacă toţi comoştenitorii sunt capabili şi de faţă (Art. 730 § 1), ear în casul contrariu, numai prin judecată. (Art. 747 C. C. 691 Pr. Civ.)

Din Art. 796 mai resultă că ascendentul nu este obligat a face de odată împărţeala tuturor bunurilor sale şi că el are din contra facultatea de a face mai multe împărţeli succesive. (Veḑi *suprà*, p. 646, nota 2, *in fine*.) Dreptul ascendentului de a face mai multe împărţeli sucesive.

In caz de o împărţeală parţială, numai bunurile neîmpărţite de însuşi ascendentul, *quarum testator non fecit mentionem* (L. 10. Cod. Lib. 3. Tit. 38), vor întra la împărţeală. Pentru acele împărţite, împărţeala remâne bună.

Bunurile împărţite de ascendent nu sunt supuse raportuluĭ, după cum prevede anume Art. 1008 şi 1009 din codul Calimach (Laurent. XV. 90); ele se adaugă însă prin calcul conform Art. 849 la bunurile esistente în moştenirea dăruitoruluĭ, în momentul sevêrşireĭ sale din viaţă, pentru a se determina partea disponibilă şi reserva, căcĭ Art. 849 fiind general, cuprinde toate actele între viĭ prin care defunctul a dispus cu titlu gratuit de averea sa, şi ştiut este că împărţeala făcută de un ascendent prin acte între viĭ este o donaţiune. [1]) (Art. 795.) Aplicarea Art. 849. Controversă.

Formele împărţeleĭ ascendenţilor.

Art. 795.—Această împărţeală (*adecă a ascendenţilor*) se poate face (*sau maĭ bine ḑis nu se poate face de cât*) [2]) prin acte între viĭ sau prin testament, cu formele, condiţiunile şi regulele prescrise pentru donaţiunĭ între viĭ şi pentru testamente.

Impărţeala făcută prin acte între viĭ nu poate avea de obiect de cât bunurile presente. (Art. 644, 800 urm. 813 urm. 821, 856 urm. 1168 C. C. Art. 1076 C. Fr.)

---

ceeaşĭ soluţie era admisă şi la Romanĭ. L. 21. Cod Lib. 3. Tit. 36 şi L. 10. Cod. Lib. 3. Tit. 38. Veḑĭ şi *suprà*, p. 634, nota 3.—Când însă testatorul afirma sub jurământ că el a împărţit toate bunurile sale, moştenitoriĭ erau datorĭ să se mulţumească cu aceste bunurĭ, fără a căuta altele. Nov. 48, Cap. 1.

[1]) Laurent. XII. 72 urm. Demolombe. XIX. 319 urm. şi XXIII. 131. Aubry et Rau. V. § 684, p. 563, 564, tecst şi nota 7 şi 8. Colmet de Santerre. IV. 245 bis. II. Revue pratique, Tom. IX. (anul 1860) p. 296, 297. Tot în acest sens este şi jurisprudenţa. Veḑĭ D. P. 60. 1. 169. D. P. 61. 2. 234 urm. D. P. 62. 2. 110. D. P. 63. 2. 207. D. P. 61. 1. 277. D. P. 64. 1. 29. D. P. 66. 1. 173. D. P. 74. 5. 366.—*Contrà*. Cas. Fr. D. P. 45. 1. 49. Troplong. *Donations*. II. 964 urm. şi III. 2316. Massé-Vergé. III. p. 140, nota 3, *in medio*. Veḑĭ şi esplic. Art. 849 în Tom. IV. al lucrăreĭ noastre.

[2]) Ascendentul care voeşte să împartă averea sa între descendenţi conform Art. 794 urm. are alegere între donaţiunĭ şi testamente; în acest sens el *poate să facă* împărţeala prin acte între viĭ sau testament, însă trebue adaos că el *nu poate s'o facă de cât sub una* Inesactitate de tecst.

Solemnitatea împărțeleĭ

Am vĕḑut că atât în vechea noastră legislaţiune cât şi în dreptul Roman, împărţeala făcută de ascendenţĭ nu era un act solemn. Astăḑĭ, din contra, asemenea împărţeală este un act solemn şi nu poate fi sevêrşită în mod valid de cât prin o donaţiune sau un testament, cu îndeplinirea tuturor *formelor*, *condiţiilor şi regulelor* [1]) prescrise pentru esistenţa acestor acte solemne, de unde resultă că împărţeala făcută de un ascendent cu alte forme de cât acele prescrise de lege, de esemplu, prin un act sub semnătură privată, sau prin un dar manual, ar fi inesistentă şi n'ar putea fi confirmată, pentru că nu se poate confirma ceea ce nu esistă. [2]) (A. 1168.)

Această inovaţiune a dreptuluĭ modern este întemeiată, căcĭ de câte orĭ împărţeala se face prin acte între viĭ, ea este o liberalitate, şi asemene liberalităţĭ nu pot fi făcute în timpurile moderne de cât prin acte autentice (Art. 813); de câte orĭ, din contra, împărţeala se face prin testament, ascendentul dispune pentru timpul când nu se va maĭ afla în viaţă (Art. 802), şi ca atare, face un act de ultimă voinţă, adecă un testament. [3])

Aşa dar este just ca ascendentul să nu poată împărţi averea sa de cât prin donaţiune sau testament.

Neîndeplinirea altor formalităţĭ.

Dar, dacă împărţeala ascendenţilor nu poate fi făcută de cât prin donaţiune sau testament, îndeplinirea condiţiunilor şi formelor acestor dispositiunĭ sunt suficiente pentru ca ea să fie validă, chiar dacă între descendenţiĭ împărţiţĭ uniĭ ar fi incapabilĭ, căcĭ unul din motivele pentru care ascendentul este în drept a împărţĭ averea sa între descendenţiĭ seĭ este tocmaĭ evitarea formalităţilor

---

din aceste forme. Acesta este sensul Art. 795. Laurent. XV. 14. Aubry et Rau. VI. § 729, *ab initio.* Veḑĭ şi Demolombe. XXIII. 1.

Sensul cuvintelor forme condiţiunĭ şi regule. Controversă.

[1]) Cuvêntul *forme* se referă la formele esterioare (solemnităţile instrumentare) care trebuesc a fi observate, cuvêntul *condiţiunĭ* la capacitatea cerută de lege pentru a dispune şi a primi prin dar şi testament, ear cuvêntul *regule* se referă la efectele ce împărţeala ascendenţilor poate să producă după forma cu care ea a fost făcută. Mourlon. II. 965. Laurent. XV. 31, 53, 71. Duranton. IX. 627.—Veḑĭ însă Demolombe (XXIII. 3), după care aceste treĭ espresiunĭ ar fi un pleonasm şi s'ar referi numaĭ la formele cu care împărţeala trebue să fie făcută.

[2]) Demolombe. XXIII. 7. Laurent. XV. 15. Cas. Fr. D. P. 46. 1. 15. Veḑĭ şi *suprà*, p. 633.—Vênḑarea tuturor bunurilor mobile şi imobile consimţită de către tată sau mamă în folosul copiilor lor nu constitue decĭ o împărţeală, şi ca atare, nu e supusă formelor prescrise pentru esistenţa acestuĭ act. C. Nancy. D. P. 60. 2. 22.

[3]) Laurent. XV. 14. Demolombe. XXIII. 2. Marcadé. IV. 264.—Ascendentul poate, fără a'şĭ împărţi bunurile sale, să facă descendentuluĭ seu o liberalitate prin acte între viĭ sau prin testament. Dacă actul seu conţine o simplă liberalitate sau o împărţeală, aceasta este o cestie de fapt şi de intenţie care se apreciază în mod suveran de instanţele de fond. Laurent. XV. 24. Cas. Fr. Dreptul pe 1879. No. 47, p. 392.

stabilite de lege în favoarea incapabililor. Astfel, de câte orĭ între descendenţiĭ împărţiţĭ unĭĭ vor fi minorĭ sau interdişĭ, formalităţile prevĕdute de Art. 411 şi 412 nu vor fi aplicabile în specie. De asemenea, nu se va da fie căruĭ minor sau interdis un epitrop *ad-hoc* conform Art. 747 C. C. şi 693 P. Civ. [1])

Impărţeala făcută de ascendenţi prin testament.—Observarea formelor, condiţiilor şi regulelor de la testamente. (Art. 795.)

De câte orĭ ascendentul îşĭ împărţeşte averea sa prin un act de ultimă voinţă, care n'are să producă efectele sale de cât la încetarea sa din viaţă (Art. 802), el va trebui să alerge la una din formele prescrise pentru testamente, fie la forma olografă, fie la acea autentică sau mistică. (Art. 858 urm.)

Ascendentul va trebui să observe, în asemene caz, nu numaĭ formele dispoziţiilor de ultima voinţă, dar încă şi condiţiile şi regulele prescrise pentru asemene acte, de unde resultă următoarele consecinţĭ :

1° Impărţeala făcută prin testament poate fi revocată prin voinţa testatoruluĭ. [2]) (Art. 802 şi 920 urm.)

2° In timpul vieţeĭ testatoruluĭ, împărţeala nu transmite nicĭ un drept descendenţilor în folosul cărora ea este făcută. (Art. 802.)

3° Ea nu poate fi făcută de doĭ ascendenţĭ prin *unul şi acelaşĭ act* (testament conjunctiv.) [3]) (Art. 857.)

4° Ea nu poate fi făcută de cât în favoarea descendenţilor zămisliţĭ în momentul morţeĭ testatoruluĭ. (Art 808 § 2. Vedĭ şi Art. 930, 931.)

5° Ascendentul trebue să aibă capacitatea de a dispune de bunurile sale, adecă să fie cu mintea întreagă [4]) (*mens sana*), căcĭ

[1]) Laurent. XV. 16. Aubry et Rau. VI. § 729, *ab initio*. Demolombe. XXIII. 36. Cas. Fr. D. P. 46. 1. 129.

[2]) Laurent. XV. 78. Demolombe. XXIII. 92. Marcadé. IV. 264. Arntz. II. 2258. Mourlon. II. 965. Revocarea se va face în princip după dreptul comun. (Art. 920-922).—Naşte însă întrebarea dacă Art. 923, după care înstrăinarea obiectuluĭ legat revoacă legatul pentru tot ce s'a înstrăinat, este sau nu aplicabil testamentuluĭ care conţine o impărţeală ? Vedĭ asupra acesteĭ cestiunĭ, Laurent. XV. 78. Aubry et Rau. VI. § 733, tecst şi nota 11. Demolombe. XXIII. 94 urm. Colmet de Santerre. IV. 243 bis, VII.

[3]) Marcadé. IV. 264. Laurent. XV. 22, 48. Demolombe. XXIII. 18, 80. Duranton. IX. 622. Arntz. II. 2252. Aubry et Rau. VI. § 729, *in fine*.—Ordonanţa din 1735 (Art. 77) invoea din contra sevêrşirea împărţeleĭ prin testament conjunctiv. – Tatăl şi mama pot însă şi astădĭ împărţi averea lor prin o donaţiune conjunctivă. Vedĭ *infrà*, p. 656.

[4]) „*In eo qui testatur, ejus temporis, quo testamentum facit, integritas mentis, non corporis sanitas exigenda est.*“ L. 2. Dig. Lib. 28, Tit. 1. Vedĭ şi L. 17. Dig. *loco cit.* Comp. Art. 724 urm. Cod. Calimach (566 Austriac) şi Curtea din Bucureştĭ. Dreptul pe 1886, No. 29.

testamentul fiind ca şi donaţiunea un act al voinţeĭ sale, smintitul nu poate să aibă nicĭ o voinţă. (Art. 901 din codul fr. eliminat la noĭ ca de prisos. Comp. şi Art. 448 din codul nostru.)

6° Impărţeala nu poate cuprinde de cât bunurile care pot fi lăsate prin testament, în cât nu se poate împărţi un lucru străin. (Art. 907.) (Laurent. XV. 57.)

7° Mama va putea împărţi averea eĭ între copiiĭ seĭ, chiar naturalĭ recunoscuţĭ, fără nicĭ o autorisare din partea barbatuluĭ (Art. 208), ear minorul nu va putea să facă asemenea împărţeală de cât când va avea vêrsta de 16 anĭ împliniţĭ. [1]) (Art. 806 urm.)

8° Această împărţeală poate cuprinde şi bunurile viitoare ce testatorul le va avea la moartea luĭ, *loturĭ de speranţă*, după cum se ţicea altă dată. (Demolombe. XXIII. 68. Bertauld. *Op. cit.* 114.)

In caz de împărţeală testamentară, descendenţiĭ sunt eĭ legatarĭ sau moştenitorĭ ab intestat? Controversă.

9° Impărţeala testamentară fiind un act de dispoziţiune prin care se dobândeşte şi se transmite proprietatea (Art. 644), descendenţiĭ în folosul cărora ea este făcută sunt adevăraţi *legatarĭ*, ear nu moştenitorĭ ab intestat, căcĭ moştenirea ab intestat să deferă prin lege, ear nu prin testament. Ceea ce dovedeşte că în specie nu este vorba de o moştenire ab intestat, ci de o moştenire testamentară, este că descendenţiĭ nu primesc averea nedivisă, ci împărţită de ascendent, fie care avênd lotul seu deosebit. [2])

Descendentul trebue să aibă capacitatea de a primi un legat, ear nu moştenire ab intestat. Controversă.

Descendentul care va voi să se folosească de împărţeala testamentară făcută de către ascendentul seu va trebui decĭ să aibă capacitatea de a primi un legat, ear nu acea de a primi o moştenire ab intestat, în cât se vor aplica în specie Art. 930 şi 931, ear nu Art. 655. [3])

Minorul fi-va el limitat în dispoziţiunea sa prin Art. 807? Controversă

[1]) Demolombe. XXIII. 21.—Art. 807, după care minorul de 16 anĭ nu poate dispune prin testament de cât de jumătate din bunurile de care după lege poate să dispue majorul, nu este însă aplicabil în specie, peutru că această restricţie, care a fost edictată esclusiv în interesul moştenitorilor legitimĭ, pe care legiuitorul a voit să'ĭ garanteze contra inesperienţeĭ minoruluĭ, ar fi de astă dată lipsită de obiect, fiind că împărţeala nu poate să aibă loc de cât între copiiĭ minoruluĭ. Demolombe. XXIII. 22. Réquier. *Partage d'ascendant.* 44.—*Contrà.* Bertauld. *Quest. de Code Napoléon.* II. 39. Veţi în acest sens şi tesa pentru doctorat a d-luĭ Ch. Lyon-Caen, pe care am avut fericirea de a'l avea ca profesor atât la facultatea din Nancy, cât şi la acea din Paris.

[2]) Laurent. XV. 53. Bertauld. *Quest.* de C. *Napoléon.* II. 145. Bonachi. III, p. 400.—*Contrà.* Marcadé. IV. 265. Mourlon. II. 966. Demolombe. XXIII. 97 urm. Arntz. II. 2259. Aubry et Rau. VI. § 733, p. 231. Colmet de Santerre. IV. 243 bis, II şi XI. Lyon-Caen. Tesă p. doctorat, No. 47 urm. Veţi şi Troplong (*Donations.* II. 2320), care nu merge până a ţice că o moştenire împărţită prin testament este o succesiune ab intestat, dar care ţice numaĭ că esistă în specie *maĭ multă analogie* între împărţeala şi moştenirea ab intestat, de cât între împărţeala şi legatul.

[3]) Bertauld. *Op cit.* 43.—*Contrà.* Demolombe. XXIII. 112. Réquier. *Op cit.* 67, 68. Genty. p. 204, 207. Lyon-Caen. Thesă p. doctorat.

Renunţarea la testament şi primirea moştenireĭ ab intestat.

Descendenţiĭ ar putea însă să renunţe la moştenirea testamentară care cuprinde împărţeala, şi să primească moştenirea ab intestat, cu averea neîmpărţită, căcĭ eĭ fiind legatarĭ, legatarul poate, după dreptul comun, să renunţe la legat şi să primească moştenirea legitimă. [1])

Plata datoriilor. Controversă.

Din faptul că în specie este vorba de o moştenire testamentară, ear nu de o moştenire ab intestat resultă că descendenţiĭ vor plăti datoriile ascendentuluĭ ca legatarĭ universalĭ sau cu titlu universalĭ (Art. 775, 893, 896), ear nu conform dreptuluĭ comun, ca moştenitorĭ ab intestat, după cum se susţine de aceĭ care consideră împărţeala prin testament ca o simplă regulare a moştenireĭ ab intestat. [2])

Impărţeală parţială.

Decĭ, dacă împărţeala n'a fost de cât parţială şi nu implică dispoziţiunĭ universale sau cu titlul universal, ci numaĭ dispoziţiunĭ particulare sau singulare, descendenţiĭ fiind legatarĭ singularĭ sau particularĭ nu contribuesc la plata datoriilor. (Art. 775, *in fine* şi 909.) Eĭ nu vor plăti, în asemene caz, datoriile ascendentuluĭ de cât sub condiţiunea de a primi moştenirea ab intestat, avênd dreptul de a alege între acceptarea pură şi simplă şi acea beneficiară.[3])

Moartea descendentuluĭ înaintea testatoruluĭ. Caducitatea legatuluĭ.

In caz de a muri unul din descendenţiĭ prevĕduţĭ în împărţeală înaintea testatoruluĭ, partea luĭ devine caducă şi va face obiectul uneĭ împărţelĭ suplementare. (Art. 924, 654, 796.) Caducitatea legatuluĭ nu atrage însă caducitatea întregeĭ împărţelĭ. [4])

Casul când descendentul mort înaintea ascendentuluĭ a lăsat descendenţi. Controversă.

Dacă copilul mort înaintea ascendentuluĭ testator ar fi lăsat descendenţĭ în viaţă, legatul va fi caduc (Art. 924), fiind că, după

---

[1]) Laurent. XV. 55.—*Contrà.*—Demolombe. XXIII. 99. Colmet de Santerre. IV. 243 bis, II. Bertauld. *Op. cit.* 131.

[2]) Laurent. XV. 79.—*Contrà.* Demolombe. XXIII. 103, 119. Colmet de Santerre. IV. 243 bis, XI. Mourlon. II. 966. Aubry et Rau. VI. § 733, p. 231. Arntz. II. 2259.

[3]) Bertauld. *Op. cit.* II. 145.—Descendenţiĭ care n'ar fi de cât legatarĭ singularĭ sau prticularĭ şi care n'ar fi acceptat moştenirea ab intestat nu vor putea însă să pretindă activul moştenireĭ de cât în urma plăţeĭ datoriilor, căcĭ ascendentul neputênd să împărţească de cât bunurile sale, el nu are bunurĭ de cât acele ce'ĭ remân în urma plăţeĭ datoriilor, conform regulеĭ: *Bona non intelliguntur, nisi deducto œre alieno.* (L. 39 § 1. Dig. Lib. 50. Tit. 16.)—*Nemo liberalis, nisi liberatus.* Acest din urmă adagiŭ e maĭ cu samă adevĕrat în materie de dispoziţiĭ testamentarĭĭ. Bertauld. *Op. cit.* 145. Laur. XV. 79.

[4]) Laurent. XV. 80. Arntz. II. 2260. Demolombe. XXIII. 106, 107. Colmet de Santerre. IV. 243 bis, II şi 243 bis, VIII. Duranton. IX. 641. Mourlon. II. 968. Aubry et Rau. VI. § 732, p. 228, 229. C. Montpellier. D. P. 51. 2. 25. Veḑĭ însă şi Troplong (*Donations*, IV. 2319), după care împărţeala ar fi nulă şi ar trebui să fie din nou făcută, pentru că situaţiunea în vederea căreia ea ar fi fost făcută ar fi încetat de a esista, soluţiune care nu se întemeiază nicĭ pe un tecst de lege.

părerea noastră, nu e vorba în specie de o moştenire ab intestat, ci de o moştenire testamentară (veḑĭ *suprà*, p. 652), şi fiind că copiiĭ descendentuluĭ mort n'au fost cuprinşĭ în împărţeală, eĭ vor putea să ceară anularea eĭ conform Art. 797, dacă eĭ nu se mulţumesc cu lotul atribuit părinteluĭ lor. [1])

Impărţeala făcută de ascendenţĭ prin acte între viĭ.—Observarea formelor, condiţiilor şi regulelor de la donaţiunĭ. (Art. 795.)

După Art. 795, ascendentul poate să'şĭ împartă averea sa nu numaĭ prin testamente, dar şi prin acte între viĭ (*negotia inter vivos*). Această dispoziţie ne vine din vechea jurisprudenţă franceză, unde asemenea împărţeală se numea *démission de biens*, şi unde ea era revocabilă.

De câte orĭ ascendentul îşĭ va împărţi averea sa prin acte între viĭ, el va trebui, sub pedeapsă de nulitate, să observe toate *formele*, *regulele* şi *condiţiunile* care cârmuesc liberalităţile propriu ḑise, de unde resultă următoarele consecinţĭ:

1° Impărţeala prin acte între viĭ se va face neapărat în forma autentică, conform Art. 812 şi urm. C. C. (Laurent. XV. 17. urm. Mourlon. II. 965.)

2° Ea trebue să fi acceptată de *toţĭ* descendenţiĭ capabilĭ prin însuşĭ actul de donaţiune, sau prin un act autentic posterior [2]) (Art.

---

[1]) Laurent. XV. 104. C. Agen. D. P. 48. 2. 17.—In părerea acelora care consideră moştenirea ca ab intestat, împărţeala va fi din contra validă şi nepoţiĭ vor representa pe tatăl lor, luând partea atribuită luĭ prin testamentul buniculuĭ lor. Demolombe. XXIII. 110. Mourlon. II. 968. Aubry et Rau. VI. p, 227, tecst şi nota 7. Arntz. II. 2260. Troplong. IV. 2320, 2321. Colmet de Santerre. IV. 243 bis, IX. Genty. No. 30 etc.—Comp. şi Bertauld, *op. cit.*, p. 115, No. 147, după care nepoţiĭ testatoruluĭ nu vor lua lotul cuvenit tatăluĭ lor *prin representaţie*, ci în virtutea uneĭ *substituţiunĭ vulgare tacite*, ceea ce este inadmisibil.

[2]) In acest din urmă caz, împărţeala nu'şĭ va produce efectele sale de cât din ḑiua în care actul de acceptare s'a comunicat ascendentuluĭ dăruitor. (Art. 814 § 2.) Cas. Fr. D. P. 56. 1. 409.—Această comunicare se face prin portăreĭ. C. Iaşi. Dreptul pe 1882, No. 18.

Dreptul de a accepta donaţiunea prin mandatar.

Descendentul major poate să accepteze donaţiunea sau singur sau prin un mandatar, însă învestit *cu o procură specială şi autentică*, pentru că, în orĭ ce caz, acceptarea trebue să fie autentică. (Art. 933 fr. eliminat la noĭ ca de prisos, de vreme ce dreptul de a fi representat prin mandatarĭ resultă în de ajuns din Art. 1532 urm. (Comp. Art. 1536, 1781, 1788.) Veḑĭ în sens că mandatul trebue să fie autentic. Tribun. şi Curtea Ilfov. Dreptul pe 1887. No. 21 şi 31.—*Contrà.* C. Bucureştĭ. Dreptul pe 1887, No. 52.

Dreptul ascendentuluĭ de a da mandat altuia spre a împărţi averea. Controversă.

Naşte însă întrebarea dacă ascendentul capabil de a dispune poate sau nu să împărţească averea sa prin un mandatar? Respunsul la această întrebare nu poate să fie de cât afirmativ, pentru

814), ear în privinţa acelor incapabilĭ, de către aceleaşĭ persoane şi în aceleaşĭ forme, ca şi pentru donaţiunile ordinare, făcêndu-se în act menţiune espresă despre această acceptare. [1]) (Art. 814 urm.)

Ascendentul care face împărţeala nu poate însă s'o accepte în numele copiluluĭ seu minor, căcĭ el fiind dăruitor nu poate figura în acelaşĭ act ca primitor al daruluĭ. *Nemo in re sua auctor esse potest.* In lipsă decĭ de alt ascendent care să primească donaţiunea în numele minoruluĭ, i se va rêndui un epitrop *ad-hoc.* [2])

Capacitatea ascendenţilor şi a descendenţilor.

3° Pentru ca asemenea împărţeală să fie validă, ascendenţiĭ trebue să fie capabilĭ de a dispune prin acte între viĭ, ear descendenţiĭ capabilĭ de a primi o donaţiune. (Art. 806, 808.) Minoriĭ şi interdişiĭ nu vor putea decĭ să proceadă la asemenea împărţeală, pentru că cĭ sunt incapabilĭ de a dispune *titulo gratuito.* [3]) (Art. 454, 806.)

Art. 13, 16 Cod. Penal.

Aceeaşĭ incapacitate esistă pentru aceĭ osândiţĭ la munca silnică şi la reclusiune în timpul pedepseĭ lor, căci aceştĭ osândiţĭ sunt incapabilĭ, în timpul esecutăreĭ pedepseĭ, de a-şĭ administra averea şi de a dispune de dênsa prin acte între viĭ. (Art. 13 şi 16 C. Pen.)

Femeea măritată.

Cât pentru femeea măritată, ea va putea să facă asemene împărţeală în privinţa avereĭ sale parafernale, însă numaĭ cu auto-

că, pe de o parte, legiuitorul admite înstrăinarea prin mandatarĭ (Art. 1536), ear pe de alta, pentru că a da mandat altuia de a împărţi averea sa, nu este o abdicare a dreptuluĭ conferit de lege ascendentuluĭ, ci din contra esercitarea acestuĭ drept. Laurent. XV. 33. Genty. *Partage d'ascendant*, p. 126.—*Contrà.* Demolombe. XXIII. 90 bis, V.—Remâne însă bine înţeles că mandatul va trebui să fie autentic şi special. Laurent. *loco cit.*—*Contrà.* Curtea din Bucureştĭ. Dreptul 1887, No. 52.

[1]) Laurent. XV. 19. urm. Demolombe. XXIII. 10 urm. Mourlon. II. 965.—Din împrejurarea că ascendentul a înţeles să facă, cu titlul de împărţeală, o donaţiune colectivă, indivisibilă în unitatea sa, ear nu maĭ multe donaţiunĭ individuale şi isolate, resultă că donaţiunea nu va fi perfectă de cât în urma acceptăreĭ *tuturor* descendenţilor, fie prin sine, fie prin mandatarĭĭ lor legalĭ sau conventionalĭ, aşa în cât refusul din partea unuia din descendenţĭ de a accepta donaţiunea o împedecă de a'şĭ produce efectele sale chiar în privinţa acelora care ar fi acceptat-o. Demolombe. Laurent. *loco cit.* Comp. Curtea din Bastia. D. P. 54. 2. 216.—*Contrà.* Ancelot, asupra luĭ Grenier. *Donations.* III. 395, nota a.

[2]) Laurent. XV. 21. Duranton. IX. 623. Vedĭ şi *suprà*, p. 651.—*Contrà.* Curtea Nîmes. D. P. 48. 2. 102.—Tatăl însă va putea să accepte în numele minoruluĭ donaţiunea făcută de mamă şi mama pe aceea făcută de tată. Laurent. *loco cit.* Demolombe. XXIII. 37. Comp. D. P. 50. 2. 10. D. P. 61. 2. 94. D. P. 56. 2. 91. D. P. 78. 2. 34.—Faptul că acceptarea în numele minoruluĭ n'ar fi fost regulată nu poate fi opus acestuĭ din urmă. (Art. 815, 952.) Curtea din Lyon. D. P. 78. 2. 33, 34.—*Contrà.* Cas. Fr. D. P. 56. 1. 282.

[3]) Laurent. XV. 34. Demolombe. XXIII. 19, 29. Mourlon. II. 965.

risarea barbatuluĭ, fie tacită sau espresă (Art. 199, 1285) sau a justiţieĭ. (Laurent. XV. 34.)

Imobile dotale.

In cât priveşte însă averea imobiliară constituită zestre, femeea nu va putea să facă împărţeala între copiĭ seĭ de cât în casurile escepţionale prevĕḑute de Art. 1248 şi 1250, şi pentru ca asemene împărţeală a avereĭ dotale să fie validă, să cere ca toţĭ copiĭ, ear nu numaĭ uniĭ din eĭ, să se găsească în casul de a fi căpătuiţĭ. [1])

Impărţeală conjunctivă.

4° Tatăl şi mama pot amesteca averele lor la un loc şi a le distribui descendenţilor prin unul şi acelaşĭ act, ceea ce în drept se numeşte *o împărţeală conjunctivă*, [2]) pe când Art. 857 se opune ca tatăl şi mama să poată face o împărţeală testamentară prin acelaşĭ act. (Veḑĭ *suprà*, p. 651.)

Irevocabilitatea împărţeleĭ.

5° Impărţeala sevêrşită prin acte între viĭ transmite descendenţilor în mod irevocabil [3]) (Art. 801) proprietatea bunurilor îm-

---

[1]) Laurent, XV. 42. Bertauld. *Op. cit.* 165. Demolombe. XXIII. 73. Comp. şi Cas. Fr. D. P. 64. 1. 209. D. P. 58. 2. 106.—Femeea ar putea însă să împartă prin testament chiar averea sa dotală şi fără nicĭ o autorisare (Art. 208), pentru că testamentul n'are să'şi producă efectele sale de cât la moartea eĭ. (Art. 802.) Bertauld. *Op. cit.* 166.

[2]) Laurent. XV. 48. Demolombe. XXIII. 80. Duranton. IX. 622. Colmet de Santere. IV. 244. Aubry et Rau. VI. § 731, 732, p. 224.

[3]) Marcadé. IV. 264. Arntz. II. 2256. Demolombe. XXIII. 125. Laurent. XV. 40, 71. Aubry et Rau. VI. § 733, *ab initio*.

Casurĭ în care împărţeala ascendenţilor este revocabilă. Art. 892-834.

Impărţeala făcută prin acte între viĭ este însă revocabilă pentru neîndeplinirea condiţiunilor şi a sarcinelor sub care ea s'a făcut, pentru ingratitudine din partea descendenţilor (Art. 829—834), şi chiar pentru survenirea a unuĭ alt copil, căcĭ acest copil nefiind cuprins în împărţeală, ea este nulă după Art. 797. (Comp. D. P. 53. 2. 185. D. P. 78. 2. 65.) Laurent. XV. 74. Bertauld. *Op. cit.* 57. Demolombe. XXIII. 125. Aubry et Rau. VI. § 728. p, 217.—In acest din urmă caz, nulitatea este absolută şi poate fi propusă nu numaĭ de descendentul care a survenit în urma sevêrşireĭ împărţeleĭ, dar şi de ceilalţĭ descendenţĭ care luase parte la acea împărţeală. C. Rouen. D. P. 77. 5. 320.—*Contrà*. C. Caen. D. P. 53. 2. 185.—Nulitatea împărţeleĭ pentru survenire de copiĭ posterioră nu se întinde însă la dispoşiţiile străine cuprinse în împărţeală, bună oară la liberalitatea făcută în folosul unora din descendenţĭ. Curtea din Bordeaux. D. P. 54. 5. 258.

Efectele revocaţiuneĭ. Controversă.

Efectul acesteĭ revocaţiuneĭ se va mărgini numaĭ la lotul descendentuluĭ care a fost ingrat sau care n'a îndeplinit sarcinele cu care a fost grevat, pentru că revocaţiunea este o pedeapsă care nu poate să lovească de cât pe donatarul culpabil. Donaţiunea se va esecuta deci în timpul vieţeĭ dăruitoruluĭ în folosul descendenţilor în privinţa cărora ea n'a fost revocată. Bertauld. *Op cit.* 58, 59.—*Contrà*. Larombière. *Oblig.* II. Art. 1184, N. 35.

Soarta revocăreĭ parţiale în urma morţeĭ dăruitoruluĭ. Controversă.

Care va fi însă, în urma morţeĭ dăruitoruluĭ, soarta donaţiuneĭ, când unul din descendenţĭ va fi esclus? Nicĭ o dificultate nu se presintă în caz când revocarea sau anularea donaţiuneĭ a fost to-

părțite din momentul acceptațiuneĭ donațiuneĭ de către toțĭ donatariĭ (Art. 814) și aceștia pot, de îndată ce au acceptat, să ceară predarea bunurilor împărțite, afară de casul când dăruitorul 'și a reservat anume usufructul (Demolombe. XXIII. 125. Arntz. II. 2356), de unde resultă: a) că ascendentul nu este în princip responsabil către descendenții seĭ de evicțiunea lucrurilor dăruite (Art. 828) [1]; b) descendenții pot opune donațiunea celor de al treile și creditorilor dăruitoruluĭ, dacă eĭ au avut grija de a o transcrie (Art. 818, 1801, 1802 C. C. 722, 723 Pr. Civ.), remânênd însă acestor creditorĭ dreptul de a dărîma donațiunea ca frauduloasă prin acțiunea pauliană [2] (Art. 975); c) în caz de a muri unul din descendenți înaintea ascendentuluĭ dăruitor, partea sa din bunurile dăruite nu va crește partea celorlalțĭ comoștenitorĭ, ci va trece la însușĭ moștenitoriĭ seĭ, dacă dăruitorul n'a stipulat dreptul de reîntoarcere, conform Art. 825. (Arntz. II. 2256.)

6° Impărțeala care cuprinde obiecte mobile, pentru a fi va- Art 827, 818 urm.

---

tală, adecă a fost admisă în contra tuturor descendenților. Când însă anularea sau revocarea donațiuneĭ a fost parțială, cestiunea este viu controversată. După unii, împărțeala ar fi nulă conform Art. 797, pentru că ea n'ar cuprinde, în asemenea caz, pe toțĭ copiiĭ în viață la deschiderea moșteniriĭ. Demolombe. XXIII. 141. Réquier. 83, *in fine*. Com. C. Bordeaux și Besançon. D. P. 72. 2. 177. D. P. 81. 2. 15.—După alțiĭ însă, desființarea donațiuneĭ prin revocarea pronunțată contra unuia din descendeți, *n'ar fi absolută, ci numaĭ relativă*, de unde s'a dedus că descendenții în privința cărora donațiunea n'ar fi revocată ar fi în drept a provoca o nouă împărțeală sau a cere esecutarea împărțeleĭ făcută de ascendent, cu îndatorire, în acest din urmă caz, de a permite comoștenitoruluĭ lor de a lua din masa succesiuneĭ bunurile care le fusese atribuite de ascendent. Genty. *Partage d'ascendant*. p. 281, 282. Aubry et Rau, ediția IV. Tom. VIII. § 733, pag. 27, 28, tecst și nota 4. Curtea din Douai. D. P. 80. 2. 123. Veḑĭ asupra acesteĭ controverse și Bertauld. *Op cit*. II. 60 urm.

[1]) Art. 828, care pune în princip că dăruitorul nu este responsabil de evicțiune, arătând casurile în care el datorește această garanție, nu esistă în codul francez, ci este reprodus după Art. 1077 din codul Italian. Cu toate aceste, soluția formal consacrată prin tecstul nostru este admisă și în Francia, după principiile generale. Veḑĭ Arntz. II. 1886, 2256. Demolombe. XXIII. 127. Duranton. VIII. 525 urm. Laurent. XII. 387 urm. Bertauld. *Op. cit*. 67. Colmet de Santerre. IV. 243 bis IV. Art. 828.

[2]) Până la transcrierea donațiuneĭ, creditoriĭ ascendentuluĭ pot deci să urmărească imobilele împărțite, pentru că eĭ fiind ceĭ de al treilea, averea este încă în patrimoniul debitoruluĭ lor, cât timp actul de înstrăinare nu le este oposabil, adecă cât timp el n'a fost transcris. In urma transcripțiuneĭ însă, eĭ nu maĭ au de cât acțiunea pauliană, dacă donațiunea a fost făcută în frauda drepturilor lor. (Art. 975.) Laurent. XV. 72. Arntz. II. 2256. Colmet de Santerre. IV. 243 bis VI.

In cât privește însă creditoriĭ descendenților donatarĭ, eĭ au asupra

lidă, trebue a fi însoţită de un act estimativ semnat de dăruitor şi donatarĭ (Art. 827), ear acea care cuprinde imobile trebue să fie transcrisă (Art. 818 urm. 1801, 1802 C. C. 722, 723 Pr. Civ.), căcĭ în privinţa celor de al treile, împărţeala este o donaţiune, adecă un act translativ de proprietate. (Veqĭ p. 657, text şi n. 2.)

7° Impărţeala făcută prin acte între vĭĭ nu poate să cuprindă de cât bunurile presente ale ascendentuluĭ [1]) (Art. 795 § şi 821), pe când acea făcută prin testament poate să cuprindă şi bunurile viitoare. (Veqĭ, *suprà*, p. 652.)

8° Impărţeala făcută prin acte între vĭĭ nu poate avea loc sub o condiţiune care să atârne numaĭ de voinţa dăruitoruluĭ (Art. 822), căcĭ aceasta ar fi o condiţie potestativă care anulează contractul. [2]) (Art. 1010.) Ascendentul dăruitor poate însă să stipuleze dreptul de reîntoarcere, pentru casul când descendenţiĭ ar muri înaintea luĭ. (Art. 825.)

9° Ascendentul nu poate să cuprindă în împărţeală de cât bunurile care'ĭ aparţin, căcĭ nimene nu poate să dispue de lucrul al-

---

bunurilor dăruite aceleaşĭ drepturĭ pe care le au în privinţa celorlalte bunurĭ care fac parte din patrimoniul debitoruluĭ lor.

Deosebire de la codul francez. Art. 821.

[1]) Donaţiunea de bunurĭ viitoare nu este nulă în legea noastră, ca în codul francez (Art. 943), ci *numaĭ revocabilă*, după tecstul nostru (Art. 821), de unde resultă că asemene donaţiune va fi validă, la noĭ, dacă ascendentul dăruitor nu va esercita acţiunea în revocare. Nu se poate decĭ susţine la noĭ, după cum s'a susţinut în Francia de Genty (p. 132, 133), că întreaga împărţeală va fi nulă, dacă ea cuprinde bunurĭ presente şi viitoare. Ea este validă pentru bunurile presente şi revocabilă pentru bunurile viitoare. Comp. Laurent. XV. 37. Demolombe. XXIII. 16, 67. Duranton. IX. 623.

[2]) Mourlon. II. 965.—Impărţeala ascendenţilor poate însă fi făcută pur şi simplu sau cu termen, sau sub o condiţiune, fie suspensivă, fie resolutorie, după cum este acea prevĕqută de Art. 825. De asemenea, ascendentul poate să'şi reserve usufructul în totul sau în parte a bunurilor dăruite, să impue donatarilor plata datoriilor sale *actuale*, adecă *anterioare donaţiuneĭ* (Art. 823) (C. Lyon şi Cas. Fr. D. P. 67. 2. 154. D. P. 78. 1. 149), să stipuleze o rentă sau o pensiune viageră pentru dênsul sau în folosul unuĭ al treile, însă bine înţeles toate aceste cu consimţĕmêntul donatarilor, căcĭ donaţiunea este un *contract* (Art. 942), ear nu un *act*, după cum impropriu se esprimă Art. 801. (Comp. Art. 814.) Comp. Laurent. XV. 32. Demolombe. XXIII. 59 urm.

Se poate întâmpla ca sarcinele impuse descendenţilor să fie maĭ marĭ de cât folosul adus prin împărţeală. In asemenea caz, n'ar maĭ fi vorbă de o liberalitate, după cum trebue să fie împărţeala ascendenţilor, ci de un act cu titlul oneros, căruia i se vor aplica regulele dreptuluĭ comun. Judecătoriĭ vor decide, în suveranitatea lor de apreciare, dacă actul intervenit între ascendent şi descendenţiĭ seĭ este o împărţeală sau un contract cu titlu oneros. Laurent. XV. 32. Cas. Fr. D. P. 67. 1. 274.

tuia. [1]) Astfel, ar fi nulă în princip împărţeala în care ascendentul, pe lângă bunurile sale proprii, ar cuprinde şi acele care ar proveni de la soţul seu mort înainte şi de la copiii seĭ donatarĭ. [2]) Dar, dacă ascendentul nu poate în princip, să cuprindă în împărţeala anticipată a avereĭ sale de cât bunurile sale proprii, nimic nu se opune ca toţi copiii majorĭ şi capabilĭ să consimtă ca bunurile mameĭ sevêrşită din viaţă să fie cuprinse într'o singură masă cu acele ale tatăluĭ lor dăruitor. [3]) Ascendentul ar putea de asemenea, după uniĭ, să cuprindă în împărţeala făcută între toţi copiii seĭ bunurile ce el ar fi dat înainte numaĭ unuia din aceĭ copiĭ, dacă donatarul n'ar fi fost scutit de raport, căcĭ lipsa uneĭ asemene clause implică condiţiunea virtuală ca el să raporteze la masa succesiuneĭ bunurile dăruite, la caz când ar primi moştenirea ascendentuluĭ dăruitor. [4])

Plata datoriilor. Controversă.

Am vĕdut că, în privinţa împărţeleĭ făcută prin testament, descendenţiĭ împărţiţi plătesc datoriile ascendentuluĭ în calitatea lor de legatarĭ universalĭ sau cu titlu universal. (Vedĭ *suprà*, p. 653.) Ce trebue să decidem în privinţa împărţeleĭ făcută prin acte între viĭ? Donatariĭ de bunurĭ presente fiind niște succesorĭ cu titlu particular, chiar când donaţiunea ar prevedea că dăruitorul a dat

[1]) Demolombe XXIII. 74.—Dacă ascendentul a împărţit însă un lucru străin, descendentul care a primit acest lucru, îl va prescrie chiar prin prescripţia de 10 sau 20 de anĭ (Art. 1890, 1895 urm), căcĭ, deşi descendenţiĭ sunt în acelaşĭ timp şi donatarĭ şi copărtaşĭ, totuşĭ, faţă cu ceĭ de al treile, eĭ nu pot fi consideraţi de cât ca donatarĭ. Demolombe. XXIII. 136. Laurent. XV. 73. Genty. p. 269.

Donaţiunea este un titlu just pentru a prescrie prin 10 sau 20 de anĭ.

Impărţeala testamentară nu este din contra pentru copărtaşiĭ legatarĭ universalĭ sau cu titlul universalĭ un titlu sau o causă justă pentru a prescrie prin 10 sau 20 de anĭ. Bertauld. *Op. cit.* p. 115, 146. Demolombe. XXIII. 117.

Impărţeala testamentară nu constitue un titlu just pentru a prescrie prin 10 sau 20 de anĭ.

[2]) Cas. Fr. D. P. 60. I. 498. Vedĭ şi Répert. Dalloz. *Supplément.* Tom. V. *Dispositions entre vifs.* 1119.

[3]) Curtea din Montpellier şi Riom. D. P. 71. 2. 252. D. P. 90. 2. 330. Comp. şi Curtea din Paris, decisia din 1886, citată în suplementul luĭ Dalloz. Tom. V, 1119, nota 1.

[4]) Demolombe. XXIII. 75 urm.—*Contrà.* Arntz. II. 2254, după care părerea luĭ Demolombe ar fi incompatibilă cu principiul irevocabilităţeĭ donaţiunilor. După acest din urmă autor, bunurile date vor fi cuprinse prin calcul în masa generală pentru a se determina cotitatea disponibilă (Art. 809), însă dăruitorul însuşĭ nu poate să le eie de la descendent pentru a le pune în masă şi a le atribui altora.

Ascendentul n'ar putea însă să cuprindă în împărţeala sa bunurile ce el ar fi dat unuĭ singur descendent *cu dispensă espresă de raport* (Art. 846), căcĭ aceasta ar însemna a desfiinţa dreptul ce el a transmis descendentuluĭ prin donaţiunea ce i-a făcut. Demolombe. XXIII. 76. Arntz. II. 2254.—Bunurile dăruite nu pot de asemenea să facă obiectul împărţeleĭ, dacă descendentul donatar renunţă la moştenirea dăruitoruluĭ. (Art. 752.) Arntz. II. *loco cit.*

universalitatea bunurilor presente sau o parte din această universalitate, nu sunt în principiu supuşi la plata datoriilor, pentru că asemene succesori nu sunt nici o dată supuşi acestei obligaţiuni. (Comp. Art. 934.) Creditorii vor putea însă ataca împărţeala conform dreptului comun, prin acţiunea pauliană sau revocatorie.[1]) (A. 975.)

Plata datoriilor actuale impusă de ascendent prin donaţiune. Art. 823.

Dar, dacă împărţeala prin acte între vii nu atrage pentru descendenţi obligaţia de a plăti de drept datoriile ascendentului dăruitor, nu mai încape nici o îndoeală că ascendentul poate să impue această obligaţie descendenţilor, bine înţeles, numai pentru datoriile esistente în momentul donaţiunei, nu însă şi pentru acele viitoare. (Art. 823.) In asemene caz, deci, descendenţii nu vor plăti de cât datoriile care vor avea o dată certă anterioară donaţiunei.[2])

Deosebire de la codul francez în privinţa donaţiunilor de bunuri viitoare. Art. 821.

Aceeaşi soluţie ar fi aplicabilă la noi, chiar dacă ascendentul n'ar fi impus prin convenţiune descendenţilor plata datoriilor sale actuale, în caz când el ar fi dăruit nu numai bunurile sale presente, *dar şi acele viitoare*, ceea ce este cu putinţă la noi, pentru că deşi Art. 795 § 2 prevede că împărţeala făcută între vii nu poate avea de obiect de cât bunurile presente, totuşi, după Art. 821, donaţiunea bunurilor viitoare *nu este nulă, ca în Francia* (943 fr.), *ci numai revocabilă*, de unde resultă că, dacă ascendentul nu va esercita acţiunea în revocare, donatarul de toate bunurile presente şi viitoare va plăti datoriile actuale, titlul seu fiind în asemene caz universal. (Comp. Art. 934.) (Comp. Laurent. XV. 75. Vedi şi *suprà*, p. 658, nota 1.)

Moartea descendentului donatar înaintea ascendentului.

In caz de a muri unul din descendenţii donatari înaintea ascendentului, bunurile dăruite se vor reîntoarce la ascendent, dacă el a stipulat dreptul de reîntoarcere conform Art. 825. Dacă acest drept n'a fost stipulat, trebue să distingem: 1° sau descendentul sevârşit din viaţă a lăsat şi el descendenţi, şi, în asemene caz, împărţeala nu va fi nulă conform Art. 797, pentru că nu se poate dice că nepoţii ascendentului dăruitor au remas necuprinşi

---

[1]) Laurent. XV. 75 şi XII. 399 urm. Demolombe. XXIII. 128, 130 Arntz. II. 1890, 1891, 2257. Toulier D. III. (partea I.) 817, 818. Aubry et Rau. VI. § 733, p. 230, tecst şi nota 6. Colmet de Santerre. IV. 243 bis V. C. Bordeaux. D. P. 59. 2. 182. Vedi şi D. P. 71. 1. 278. D. P. 73. 2. 111 şi nota acolo.—*Contrà.* Marcadé. IV. 265. Grenier. *Donations.* I. 395. Troplong (IV. 2310) care se contrazice singur cu cele spuse în Tom. III, 1214, 1215. Saintespès Lescot. *Donations.* IV. 1817 urm. C. Nîmes. D. P. 56. 2. 220.—In fine, după alţii, obligaţia de a plăti datoriile pentru descendenţi nu va esista de cât atunci când donaţiunea va fi făcută cu titlul universal (*per modum universitatis*). Duranton. IX. 630. Mourlon. II. 966.

[2]) Arntz. II. 1891 şi 2257. Aubry et Rau. VI. § 733, p. 231, nota 6, *in fine.* Duranton. IX. 629. Laurent. XV. 76. Comp. D. P. 67. 2. 154. D. P. 78. I. 149. Vedi şi *suprà*, p. 658, nota 2.

în acea împărțeală, de vreme ce tatăl lor a primit partea luĭ care a trecut la eĭ, ca representanțiĭ luĭ. [1]) (Art. 664, 755.) 2° Sau descendentul mort înaintea ascendentuluĭ n'a lăsat descendenți, și, în asemene caz, bunurile primite de la ascendentul seu vor trece, dimpreună cu tot patrimoniul luĭ, la moștenitoriĭ seĭ, legitimĭ saŭ testamentarĭ, pentru că donatorul este proprietar irevocabil. [2])

Moartea descendentului înaintea testatoruluĭ.

Cât pentru casul în care descendentul ar fi murit înaintea testatoruluĭ, lăsând sau nelăsând descendenți, veḑĭ *suprà*, p. 653.

Efecte comune împărțelelor făcute prin donațiune sau testament.

Am veḑut că împărțeala ascendenților produce efectele particulare ale donațiuneĭ sau ale testamentuluĭ, după cum ea a fost făcută sub formă de donațiune sau de testament. Pe lângă aceste efecte particulare, împărțeala ascendenților, fie ea făcută sub orĭ ce formă, maĭ produce încă efectele generale ale împărțeleĭ, de unde resultă următoarele consecințĭ:

Aplicarea Art. 786. Controversă.

1° Art. 786 este aplicabil la aceste împărțelĭ, chiar când ele au fost făcute sub formă de donațiune, și fie care din descendenți este presupus că a moștenit singur și imediat toate bunurile care compun partea sa, și că n'a fost nicĭ o dată proprietar pe celelalte bunurĭ ale succesiuneĭ. [3])

Aplicarea Art. 787 urm. Controversă.

2° Descendențiĭ sunt reciproc obligați a se garanta unĭ pe alțiĭ în urma turburărilor și evicțiunilor, conform art. 787 urm., pentru că această obligație se aplică la orĭ ce împărțeală, deși ea se vede statornicită la titlul moștenirelor ab intestat. [4])

---

[1]) Demolombe. XXIII. 147, 163. Laurent. XV. 103. Duranton. IX. 641. Aubry et Rau. VI. § 732, p. 227. Troplong. IV. 2320, 2321. Mourlon. II. 968. Colmet de Santerre. IV. 246, bis II.

[2]) Laurent. XV. 77. Demolombe. XXIII. 146. Colmet de Santerre. IV. 243 bis IV. Mourlon. II. 968. Troplong. IV. 2318. D. P. 51. 2. 25.

[3]) Laurent. XV. 82, 86 urm. Arntz. II. 2261. Colmet de Santerre. IV. 242 și 243 bis XV. C. Caen și Cas. Fr. D. P. 70. 5. 262. D. P. 60. 1. 499. Veḑĭ și *suprà*, p. 614, nota 4.—Veḑĭ însă Genty (p. 218 urm.) și Demolombe (XXIII. 118, 122) care admit aplicarea Art. 786 numaĭ la împărțeala făcută prin testament, nu însă și la aceea făcută prin donațiune, pentru că, în acest din urmă caz, donațiunea nu va fi validă ca împărțeală de cât la moartea dăruitoruluĭ. *Nulla est viventis hereditas.* Laurent (86 urm.) combate însă cu un lucs de argumentație acest sistem, dovedind cu prisosință că interpretul nu poate să refuse de a admite ceea ce legea permite și sancționează prin o dispositie formală, după cum este în specie, unde legiuitorul, prin o ficțiune, pentru motive de moralitate și de economie rurală (veḑĭ *suprà*, p. 646) presupune moștenirea ascendentuluĭ deschisă, împuternicindu'l a împărți între descendenți averea sa în timpul vieței sale.

[4]) Laurent. XV. 85, 87. Boileux. IV. p. 237. Colmet de Santerre. IV. 243 bis XIV. Arntz. II. 2261. Aubry et Rau. VI. § 733, p. 231. Duran-

Privilegiul prevĕdut de Art. 1737 § 3 şi 1741. Controversă.

3° Fie care din descendenţĭ are un privilegiŭ asupra loturilor celorlalţĭ pentru garanţia împărţeleĭ făcută între eĭ şi a sumelor cu care unul ar fi remas dator cătră altul în basa Art. 742. [1]) (Art. 1737 § 3 şi 1741.)

Trebue însă să observăm că, la caz când împărţeala are loc prin testament, termenul de 60 de ţile acordat de Art. 1741 pentru conservarea acestuĭ privilegiŭ va curge de la data încetăreĭ din viaţă a ascendentuluĭ, fiind că numaĭ de atuncĭ împărţeala îşĭ produce efectele sale. [2]) (Art. 802.)

4° Impărţeala ascendenţilor nu poate fi desfiinţată pentru causă de evicţiune. (Comp. Art. 828.) (Arntz. II. 2261, *in fine*.)

Art. 736 şi 741 nu sunt aplicabile la împărţeala ascendenţilor. Controversă.

5° Ascendentul care îşĭ împarte averea sa fie prin donaţiune sau testament nu este obligat a se conforma Art. 736 şi 741, după care, la formarea şi compunerea loturilor, trebue să se deie în fie care parte, pe cât se poate, aceeaşĭ cantitate de mobile, de dreptŭrĭ sau de creanţe de aceeaşĭ natură şi valoare, fiind că scopul acesteĭ împărţelĭ este tocmaĭ ca bunurile să se distribue după aptitudinele şi trebuinţele fie căruia din descendenţi.[3]) (V. *suprà*, p. 646.)

---

ton. IX. 633. Demolombe. XXIII. 115, 134. Chabot. Art. 884. No. 9. Comp. şi Cas. Fr. D. P. 56. 1. 356 (soluţie implicită.) Este însă de observat că această decisie a mers prea departe, validând o stipulaţiune de negaranţie care în specie nu era *espresă*, după cum prescrie Art. 787 § 2.—*Contrà*. Genty, p. 247 urm., după care descendentul *donatar* n'ar putea să esercite acţiunea în garanţie contra copărtaşilor seĭ, cât timp trăeşte ascendentul dăruitor, pentră că un donatar n'are acţiunea în garanţie şi descendentul remâne donatar până la moartea ascendentuluĭ.

[1]) Arntz. II 2261. Demolombe. XXIII. 116, 134. Colmet de Santerre. IV. 243 bis XIV. Boileux. IV. p. 237. Aubry et Rau. VI. § 733. p. 231. Grenier. *Donations*. I. 403 şi *Hypotèques*. II. 407. Troplong. *Hypoth*. I. 315. Laurent XV. 83, 87. Comp. C. Montpellier. D. P. 47. 2. 158. D. P. 53. 2. 204.—*Contrà*. Genty, *loco cit*, care refusă privilegiul descendentuluĭ *donatar*, cât timp trăeşte dăruitorul, pentru că el nu devine moştenitor de cât la moartea ascendentuluĭ. Descendenţiĭ n'au însă acţiunea în anulare spre a desfiinţa împărţeala pentru neesecutarea obligaţiunelor contractate de descendentul care ar fi remas dator, în basa Art. 742, cu o sultă, adecă cu o sumă de banĭ, în scop de a compensa loturile maĭ micĭ. Laurent. XV. 84, 86. Demol. XXIII. 114, 137. Aubry et Rau. VI. § 733. p. 231.

[2]) Argument din Art. 1743. Demolombe. XXIII. 116. Troplong. *Hypoth*. I. 315. Grenier. *Donations*. II. 407. P. Pont. *Privil. et hypoth*. I. 294. Colmet de Santerre. IV. 243 bis XVI. Lyon Caen, în tesa sa suscitată.—Veţĭ însă Bertaud, *op, cit*. 142, după care termenul n'ar începe a curge de cât din ţiua acceptăreĭ testamentuluĭ sau din ţiua de când s'a cerut predarea legatuluĭ.—Dacă împărţeala s'a făcut prin acte între viĭ, termenul de 60 de ţile va curge de la acceptarea donaţiuneĭ. Troplong. P. Pont. *loco supràcit*.

[3]) Laurent. XV. 60. Réquier. 144 urm. Demangeat. *Revue Pratique*, Tom. 25 (Anul 1868) p. 302. C. Agen. D. P. 67. 2. 17. Aceeaşĭ

Ascendentul poate deci, mai ales în legislaţiunea noastră şi în acea Italiană, unde avem Art. 743 § 2, care nu esistă în codul francez, să facă o împărţeală de atribuţiune. [1]) Tot în acest sens este curmată controversa prin Art. 1006 din Ante-proiectul de revisuire a codului Belgian, elaborat de Laurent.

Causele care pot aduce nulitatea împărţeleĭ ascendenţilor.

Art. 797.—Este *nulă* [2]) împărţeală în care nu s'a cuprins toţi co-

---

soluţie era admisă şi la Romani. Vedĭ Nov. 18. Cap. 7; Nov. 107. Cap. 3. Nov. 115. Cap. 5.—Instit. § 6, Lib. 2. Tit. 18.—L. 20 § 3. Dig. Lib. 10 Tit. 2.—*Contrà.* Demolombe. XXIII. 199 urm. 201. Aubry et Rau. VI. § 730, 731, *ab initio*, tecst şi nota 1. Troplong. IV. 2304. Vazeille, asupra Art. 1079, No. 9. Massé-Vergé. III. p. 310, 311, nota 4. Tot în acest sens se pronunţă şi jurisprudenţa franceză. Citez numaĭ decisiile cele maĭ recente. Vedĭ în acest sens: D. P. 72. 1. 94. D. P. 74. 5. 366. D. P. 75. 1. 278. D. P. 78. 2. 34. D. P. 83. 1. 70. D. P. 84. 2. 81. In acest din urmă sistem, ascendentul ar fi obligat a se conforma Art. 736 şi 741, fie în împărţelele testamentare, fie în acele făcute prin acte între viĭ, cu restricţia însă că ascendentul se va putea sustrage de la această regulă când ea ar avea de consecinţă depreciarea imobilelor prin înbucătăţirea lor peste mĕsură (Art. 741 § 2), şi când imobilele nu s'ar putea uşor împărţi. (Comp. Art. 736 § 2 şi 1388.) Comp. Demolombe. XXIII. 203, 204. Aubry et Rau. VI. *loco cit.* tecst şi nota 2. Merlin. Repért. *Partage d'ascendant.* No. 12. Toullier D. III. (partea I) 806. Grenier. *Donations.* I. 399. Vedĭ şi D. P. 72. 1. 94. D. P. 74. 1. 432. D. P. 75. 1. 366. D. P. 77. 1 171. D. P. 78. 2. 34 şi 1. 449. D. P. 88. 2. 125. D. P. 90. 2 330. In acest sistem, instanţele de fond aprecieză în mod suveran dacă bunurile puteau sau nu să se împartă uşor în natură. D. P. 69. 1. 333. D. P. 75. I. 278. D. P. 77. 1. 171.—In fine, a treia opinie restrânge aplicaţiunea Art. 736 şi 741 numaĭ la împărţele testamentare, susţinênd că împărţeala făcută prin acte între viĭ n'ar putea fi anulată pentru violarea acestor tecste, sub cuvênt că acceptarea donaţiuneĭ din partea donatarilor ar face ca orĭ ce obiecţiune în contra compunereĭ loturilor să nu maĭ poată fi primită. Vedĭ Arntz. II. 2255. Colmet de Santerre. IV. 243 bis. XVII şi XVIII. Héan. *Revue Pratique.* Tom. V (anul 1858) p. 166 şi Tom. VIII (anul 1859) p. 356. Duranton. IX. 658. Această distincţiune, condamnată implicit de jurisprudenţă (v. D. P. 47. 1 167. D. P. 53. 2. 22. D. P. 55. 1. 81. D. P. 56. 1. 113), e combătută cu succes de Laurent (XV. 61) şi de Demolombe (XXIII. 200. 201).

[1]) Comp. C. Montpellier. Gazeta Craioveĭ din 17 Martie 1891, No. 33.

[2]) Tecstul corespundĕtor francez prevede că împărţeala este nulă *pour le tout*, ear acel Italian (1047) că ea este cu totul nulă (*interamente nulla*), voind a dice că împărţeala este, în asemene caz, *nulă de drept sau fără fiinţă*, chiar faţă cu descendenţiĭ care au fost cuprinşĭ în împărţeală. Vedĭ *suprà*, p. 632, n. 2.—Cu toate aceste, după Aubry et Rau (VI. § 732, p. 228, nota 8), împărţeala ar fi inesistentă numaĭ faţă cu descendenţiĭ necuprinşĭ în împărţeală. Cât pentru aceĭ cuprinşĭ în act, ea ar fi numaĭ anulabilă, distincţiune care nu resultă de nicăirĭ. Vedĭ Demolombe. XXIII. 168. Laurent. XV. 94. Deosebire de la codul francez.

piiĭ în viață la deschiderea moștenireĭ și descendenții fiilor *premuriți*. [1]) Acțiunea de nulitate se poate esercita de toți ereḑiĭ, fără distincțiune. (Art. 654, 728 urm, 795, 808 C. C. Art. 1078 C. Fr.)

Impărțeala făcută de un ascendent fie prin donațiune, fie prin testament (Colmet de Santerre. IV. 347 bis, VII) este *nulă*, dacă ea nu cuprinde pe *toți* copiiĭ [2]) în viață la deschiderea moștenireĭ, adecă pe toțiĭ aceia care vor fi chiemați la moștenirea ascendentuluĭ, după cum se esprimă Art. 1047 din codul Italian, [3]) și care vor primi această moștenire, precum și pe toți descendenții fiilor morți maĭ înainte. [4])

---

[1]) Adecă *morți înainte*, după cum maĭ corect se esprimă Art. 665 și 666.

[2]) Sub denumirea de copiiĭ, trebue să cuprindem atât pe copiiĭ legitimiĭ (Art. 286 urm.) cât și pe aceĭ legitimați (Art. 306) și adoptivi, și chiar pe aceĭ naturali față cu mama și ascendenții de pe mamă. (Art. 652, 677, 678.) Veḑi și *suprà*, p. 646, nota 1 și 648.

[3]) Prin copil în viață în momentul deschidereĭ moștenireĭ, trebue deci să înțelegem copilul chiemat la moștenirea ab intestat a ascendentuluĭ și care, prin urmare, trebue să iee parte la împărțeala avereĭ luĭ. Laurent. XV. 99. Mourlon. II. 967. Arntz. II. 2250. Marcadé. IV. 268. Demolombe. XXIII. 160 urm. Comp. Curtea din Colmar. D. P. 67. 2. 42. Veḑi și *suprà*, p. 648.

Copilul conceput la moartea ascendentuluĭ și născut în urmă.

Copilul conceput la moartea ascendentuluĭ, de și născut după moartea luĭ, se socotește în viață în momentul facereĭ împărțeleĭ, și prin urmare, trebue să fie cuprins în împărțeală, pentru că copilul zămislit e presupus că esistă de câte oriĭ interesele luĭ sunt în joc. *Infans conceptus pro noto habetur, quoties de ejus commodis agitur.* (Art. 654, 808.) Laurent. XV. 100. Demolombe. XXIII. 160. Aubry et Rau. VI. § 732, *ab initio*. Troplong. *Donations*. IV. 2322. Comp. Curtea din Rouen. D. P. 77. 5. 320, No. 5.

Copilul necuprins în împărțeală s'a sevêrșit din viață înaintea ascendentuluĭ, împărțeala va fi validă, pentru că ea este făcută, după cum cere Art. 797, între toțiĭ copiiĭ esistenți în momentul deschidereĭ moștenireĭ. Laurent. Demolombe. Arntz. Mourlon. *loco suprà cit.* Duranton. IX. 639. Aubry et Rau. VI. § 732, p. 226.

Renunțarea sau escluderea de la moștenire a copiluluĭ necuprins în împărțeală nu atrage nulitatea eĭ.

Aceeași soluțiune ar fi admisibilă când descendentul omis în împărțeală ar renunța la moștenire sau ar fi esclus ca nedemn. Acest copil esistă în adevĕr la moartea ascendentuluĭ, însă el e străin de moștenire, pentru că moștenitorul renunțător se consideră ca cum n'a fost niciĭ o dată moștenitor (Art. 696), ear acel nedemn se găsește esclus de la moștenire în momentul deschidereĭ eĭ. (Art. 655.) Asemene descendenți neluând niciĭ o parte la împărțeala care s'ar face *ab intestat* n'au nevoe de a fi cuprinși în împărțeala ascendenților, pentru că eĭ nu esistă în cât se atinge de moștenire. Laurent. XV. 100. Demolombe. XXIII. 161. Marcadé. IV. 268. Arntz. II. 2250. Duranton. IX. 638. Mourlon. II. 967. Colmet de Santerre. IV. 246 bis I. Aubry et Rau. VI. § 732, *ab initio*, p. 226.

[4]) Impărțeala ascendentuluĭ va fi deci *nulă*, dacă ea nu cuprinde pe un descendent legitim sau legitimat a unuĭ copil mort înaintea ascendentuluĭ, pentru că și aceștĭ nepoți sunt chiemați la moștenirea *ab intestat* a buniculuĭ lor. Aceeași soluție ar fi admisibilă în pri-

Dacă ascendentul a prevĕḑut în împărţeala sa pe toţĭ copiiĭ seĭ şi pe toţĭ descendenţiĭ morţĭ maĭ înainte, fără însă a da fie căruia ce i se cuvine, după vocaţiunea sa ereditară, descendentul nedreptăţit va putea ataca împărţeala tot în basa Art. 797, pentru că este de esenţa împărţeleĭ ca divisiunea avereĭ de moştenire să se facă în conformitatea drepturilor cuvenite fie căruĭ moştenitor. [1])

Deosebire între împărţeala făcută prin testament şi acea făcută prin donaţiune. Revocarea proprietăţeĭ fără efect retroactiv.

Impărţeala făcută prin testament, care n'ar cuprinde pe toţĭ copiiĭ sau descendenţiĭ copiilor morţĭ maĭ înainte, este nulă la moartea ascendentuluĭ şi nu a putut produce nicĭ o dată vre un efect, pentru că ea nu începe a'şĭ produce efectele sale de cât la moartea testatoruluĭ (Art. 802, 888 urm.), pe când asemene împărţeală făcută prin acte între viĭ îşĭ produce efectele sale în timpul vieţeĭ dăruitoruluĭ, copilul omis nefiind în drept, în acest timp, să atace împărţeala, căcĭ copiiĭ n'au nicĭ un drept asupra avereĭ părinţilor lor, cât timp aceştia se află încă în viaţă, de unde resultă că descendentul donatar a putut în mod valid să înstrăineze sau să ipotece bunurile dăruite, pentru că, în timpul vieţeĭ ascendentuluĭ, el era proprietar irevocabil. Impărţeala va fi însă nulă la moartea dăruitoruluĭ, şi nulitatea numaĭ de atunci va începe a'şĭ produce efectele sale, însă fără efect retroactiv (*resolutio fit ex nunc*). Eată deci încă un caz, în care proprietatea este revocată fără efect retroactiv. [2])

---

vinţa descendenţilor naturalĭ a copiluluĭ mort maĭ înainte, faţă cu mama şi cu ascendenţiĭ seĭ de pe mamă. (Art. 652, 677, 678.)

Legiuitorul, după cât vedem, presupune în Art. 797, casul când, la facerea împărţeleĭ, ascendentul avea un fiu mort care a lăsat copiĭ necuprinşĭ în împărţeală. Cât pentru casul când unul din copiiĭ cuprinşĭ în împărţeală s'ar sevêrşi din viaţă înaintea ascendentuluĭ, lăsând copiĭ, veḑĭ *suprà*, p. 653, 660, 661.

Copilul adoptat.

Ascendentul trebue să cuprindă în împărţeală şi pe copilul seu adoptat. Aceasta este neîndoelnic, pentru că adoptatul moşteneşte pe adoptător întocmaĭ ca şi un copil legitim. (Art. 315.)

Necuprinderea in împărţeală a descendenţilor adoptatuluĭ. Controversă.

Ce trebue să decidem în caz când ascendentul n'ar fi cuprins în împărţeală pe descendenţiĭ adoptatuluĭ. Respund nu numaĭ că împărţeala va fi validă, dar că ea nu va putea să cuprindă pe aceştĭ descendenţi, pentru că, după părerea noastră, descendenţiĭ adoptatuluĭ nu moştenesc pe adoptător, înrudirea care se naşte din adopţiune mărginindu-se numaĭ între acel adoptat şi adoptatorul. Veḑĭ *suprà*, p. 648, nota 1, *in fine* şi Tom. I, partea II, p. 349.— *Contrà*. Bertauld. *op. cit.* II. 51, şi autorităţile citate în Tom. 1, al lucrăreĭ noastre, *loco cit.*, p. 349.

[1]) Demolombe. XXIII. 165.—In Francia însă, descendentul nedreptăţit va ataca din contra împărţeala în basa Art. 798 pentru lesiune de peste o pătrime, ceea ce la noĭ este inadmisibil, pentru că după principiile legeĭ noastre, lesiunea nu este o causă de anulare sau de desfiinţare a împărţeleĭ. Comp. Durant. IX. 642. V. şi *suprà*, p. 633.

[2]) Laurent. XV. 96. Comp. şi Troplong. *Donations*. IV. 2317 şi 2323. Veḑĭ Art. 316, 765 şi 834 care fac aplicaţiunea aceluiaşĭ princip.

Trebue însă oare să deducem de aicĭ că actul nul ca împărţeală va fi valid ca donaţiune? Respunsul trebue să fie negativ în Francia, unde împărţeala care nu cuprinde pe toţĭ descendenţiĭ în viaţă la moartea ascendentuluĭ este *inesistentă*, căcĭ actul care nu are nicĭ o esistenţă legală nu poate să producă nicĭ un efect.[1])

La noĭ însă, cestiunea poate fi îndoelnică, dacă împărţeala se consideră numaĭ ca *anulabilă*, după cum vom vedea că este în realitate, pentru că nimic nu s'ar opune ca actul anulabil ca împărţeală să valoreze ca donaţiune.[2])

Persoanele care pot ataca împărţeala p. omisiunea unuĭ copil.

In caz de omisiune a unuĭ copil în actul de împărţeală, acţiunea în nulitate poate fi esercitată de toţĭ descendenţiĭ care au calitatea de moştenitorĭ aĭ ascendentuluĭ, fără nicĭ o distincţiune, adecă atât de ceĭ cuprinşĭ, cât şi de aceĭ omişĭ în împărţeală.[3])

Dreptul Roman.

La Romanĭ, din contra, copiiĭ cuprinşĭ în împărţeală nu puteau s'o restoarne, dacă nu se atacase reserva sau legitima lor.[4])

Impărţeala ascendenţilor în care s'a omis pe unul din aceĭ în drept nu este *inesistentă* ca în Francia, ci numaĭ *anulabilă*.

Venim în fine la ultima cestiune pe care o presintă Art.

Veḑĭ şi Art. 855 modificat de la codul francez. Art. 963 din codul francez admite soluţia contrarie în privinţa donaţiunilor revocate pentru survenirea de copiĭ, şi acest tecst nu s'a reprodus de legiuitorul nostru.—Veḑĭ însă Art. 830 din codul civil, după care bunurile reîntră în mâna dăruitoruluĭ libere de orĭ ce sarcină şi ipotecă, când donaţiunea se revoacă pentru neîndeplinirea de condiţiunĭ. Maĭ veḑĭ, de asemenea, Art. 769, după care bunurile reîntră la masa succesorală libere de toate sarcinele reale create de donatar, afară de înstrăinările şi ipotecile imobilelor supuse raportuluĭ care sunt menţinute prin Art. 765. (Comp. asupra acesteĭ din urmă cestiunĭ Cas. Rom. Bulet. S-a II, pe 1876, p. 100.) In fine, comp. *suprà*, p. 638 urm., unde am vĕḑut că desfiinţarea împărţeleĭ îşĭ produce efectele sale şi în privinţa celor de al treile în puterea macsimeĭ: *Nemo plus juris dare potest quam ipse habet.* (L. 54. Dig. Lib. 50. Tit. 17.) Codul actual maĭ face încă aplicarea aceluiaşĭ princip, după cum am vĕḑut, p. 536 şi 537 în Art. 769, 830, 1803 şi 1770.

[1]) Laurent. XV. 97. Curtea Angers şi Caen. D. P. 47. 2. 180. D. P. 53. 2. 185.—*Contrà.* Demol. XXIII. 169-171. Comp. şi Genty, p. 302, 303.

[2]) Laurent. XV. 97. Comp. şi Troplong. IV. 2317.—Anularea actuluĭ de împărţeală n'ar aduce însă anularea donaţiunilor separate ce ar cuprinde actul pe lângă împărţeală. Laurent. XV. 98. Curtea din Bordeaux. D. P. 54. 5. 258.

[3]) Laurent. XV. 94. Demolombe. XXIII. 168. Marcadé. IV. 268. Arntz. II. 2263. Mourlon. II. 967.—In caz de survenire de copiĭ, nulitatea împărţeleĭ poate fi cerută nu numaĭ de copilul născut în urma sevêrşireĭ împărţeleĭ, dar şi de aceĭ care au figurat în act. Curtea din Rouen. D. P. 77. 5. 320.—*Contrà.* Curtea din Caen. D. P. 53. 2. 185.

[4]) L. 8. Pr. Cod. Lib. 3. Tit. 28.—In caz însă când împărţeala nu cuprindea pe toţĭ copiiĭ, aceĭ omişĭ puteau să restoarne împărţeala prin plângerea testamentuluĭ inoficios sau a donaţiuneĭ inoficioase. (L. 32. Cod. Lib. 3. Tit. 28. L. 9. Cod. Lib. 3. Tit. 29. Veḑĭ şi Novela 18, Cap. 7, *in fine.*)

797, şi care, fără îndoeală, este cea mai însemnată din toate. Împărţeala făcută de un ascendent, în care s'a omis unul din copiii esistenţi în momentul deschiderei moştenirei sau unul din descendenţii fiilor morţi înaintea ascendentului, este ea *nulă de drept* sau mai bine ḑis *inesistentă*, după cum cu drept cuvênt o declară atât tecstul francez cât şi acel Italian (veḑi *suprà*, p. 663, nota 2), sau numai *anulabilă*, după cum pare s'o declare testul nostru?

Cum că asemene împărţeală ar fi trebuit să fie *inesistentă*, nu mai remâne nici o îndoeală, căci am vĕḑut (*suprà*, p. 446, 451, tecst şi nota 1 şi 632) că împărţeala este inesistentă când toţi coproprietarii n'au luat parte la sevêrşirea ei, pentru că, îndată ce unul din aceĭ în drept a fost omis, s'a dispus de lucrul altuia. Aceste consideraţiuni au făcut de sigur că atât Curtea noastră supremă cât şi tribunalul de Ilfov să vadă lucrurile altfel de cât cum sunt în realitate şi să pue în princip că împărţeala ascendenţilor este *inesistentă*, de câte ori s'a omis din ea pe unul din aceĭ în drept. [1]) Dacă însă esaminăm de aproape redacţiunea tecstului Art. 797, vedem că legiuitorul nostru, făcênd confusiune între actele inesistente şi acele anulabile, declară asemene împărţeală numai *anulabilă*, pe când ea ar fi trebuit să fie inesistentă. In adevĕr, tecstul nostru nu prevede că împărţeala este *cu totul nulă*, după cum se esprimă atât tecstul corespunḑĕtor francez, cât şi acel Italian, ci numai că ea este *nulă*. Apoi § 2 al Art. 797, deosebindu-se earăşi de tecstul francez, vorbeşte de *acţiunea în nulitate*, arătând persoanele care pot s'o esercite, acţiune care n'ar avea nici o raţiune de a fi, dacă actul ar fi fost radical, nul sau inesistent, pentru că nu se poate desfiinţa ceea ce nu are fiinţă. De aceea, nici tecstul francez, nici acel Italian nu vorbesc de anularea împărţeleĭ, ci ḑic numai că *se va putea provoca o nouă împărţeală*, fără ca să fie nevoe de a se anula pe acea anterioară. [2])

La noĭ, din contra, descendenţii nu pot provoca o nouă împărţeală înainte de a anula pe acea făcută de ascendent.

Regula Art. 797, după care asemene împărţeală este numai anulabilă, ear nu inesistentă, fiind o escepţiune pe care legiuitorul o face numai în privinţa împărţelelor ascendenţilor, escepţiune care n'are nici o raţiune de a fi şi care ne vine de sigur numai din o confusiune regretabilă ce adese ori se face între actele inesistente şi acele anulabile, nu poate fi întinsă la împărţeala ordinară, unde din contra se va aplica principiul inesistenţeĭ actuluĭ

Art. 797 constitue o escepţiune care nu poate fi întinsă la alte casuri.

[1]) Veḑi aceste decisiuni în Bulet. Cas. S-a I pe anul 1870, p. 241 şi în Dreptul pe 1888, No. 36.

[2]) Laurent. XV. 94. Arntz. II. 2263. Demolombe. XXIII. 167. Curtea din Rouen. D. P. 77. 5. 318.

de câte ori împărţeala se va face fără concursul tuturor copărtaşilor. (Vedĭ *suprà*, p. 406, 451 şi 632.)

Deosebire de la codul francez în privinţa aplicărei Art. 1900.

Impărţeala făcută de un ascendent fără ca ea să cuprindă pe toţi aceĭ în drept nefiind în legislaţia noastră nulă de drept sau inesistentă, ci numaĭ anulabilă, de aicĭ urmează că acţiunea în anulare se va prescrie prin 10 anĭ, conform Art. 1900, când împărţeala a fost făcută prin donaţiune (Demolombe. XXIII. 168. Laurent. XV. 95), şi după 30 de anĭ când ea a fost făcută prin testament. (Art. 1890.) (Laurent. XV. 95.) Acţiunea în anulare se va stînge prin confirmarea tacită sau espresă. [1]) (A. 959, 1167, 1190.)

Despre reducerea împărţeleĭ ascendenţilor pentru micşorarea legitimeĭ sau a reserveĭ.

Art. 798.—Impărţeala făcută de ascendente se poate ataca, când ar resulta dintr'ênsa *sau* [2]) dintr'alte acte, că prin dispoziţiunea făcută de ascendent, vre unul din aceĭ între care s'au împărţit bunurile s'ar găsi vătămat în partea legitimă. [3]) (Art. 790 urm. 794 urm. 799, 841 urm. 846, 849 urm. C. C. Art. 1079 C. Fr.)

Art. 799.—Copilul (*sau maĭ bine ţis descendentul*) care pentru causa arătată la *articolul precedent*, (*ear nu la articolele precedente, după*

---

[1]) In Francia, nu încape din contra nicĭ o confirmare, pentru că actul fiind inesistent *erga omnes*, nu se poate confirma ceea ce nu are fiinţă. Laurent. XV. 95. Vedĭ şi *suprà*, p. 633, 636, nota 3, *in fine*.

Deosebire de la codul francez.

[2]) Tecstul nostru întrebuinţează cuvêntul *sau* ca şi acel Italian (Art. 1048), pe când Art. 1079 din codul francez întrebuinţează cuvêntul *şi*. Din această schimbare de redacţie resultă că, pe când dreptul francez nu conferă acţiunea în reducţiune de cât atunci când unul din descendenţi a fost avantajat *atât prin împărţeală cât şi prin dispoziţiunĭ făcute* **par préciput**, (Laurent. XV 144), la noĭ, din contra, împărţeala poate fi atacată, îndată ce unul din descendenţi a fost vătămat în reserva sau legitima sa, fie că această vătămare s'a adus prin actul de împărţeală, fie prin alte acte anterioare sau posterioare împărţeleĭ. Comp. Bonachi. III. p. 408.

Deosebire de la codul francez.

[3]) Trebue să observăm că tecstul nostru vorbeşte numaĭ de acţiunea în reducţiune pentru micşorarea legitimeĭ sau a reserveĭ, pe când atât Art. 1079 din codul francez cât şi Art. 1048 din codul Italian prevĕd douĕ acţiunĭ şi anume, acţiunea în reducţiune şi acţiunea în anulare pentru lesiune de peste o pătrime, acţiune care la noĭ, nu esistă, după cum am vĕdut *suprà*, p. 633 şi 665, nota 1. Vedĭ şi p. 669, nota 1, *in fine*.

Dreptul Roman

Şi la Romanĭ, împărţeala ascendentuluĭ nu putea să fie atacată pentru lesiune de peste o pătrime, ci numaĭ pentru vătămarea porţiuneĭ legitime. L. 16. Cod. Lib. 3. Tit. 36, *familiæ erciscundæ*. Astădĭ, decĭ, în dreptul nostru, ca şi altă dată, la Romanĭ, descendentul care a suferit o lesiune orĭ cât de mare nu poate să atace împărţeala, *dacă nu i s'a micşorat legitima*, pe când în dreptul francez, el poate s'o atace pentru lesiune de peste o pătrime, *chiar dacă i s'a dat toata legitima sau peste legitima sa*. Comp. Mourlon. II. 969. Marcadé. IV. 271. Colmet de Santerre. IV. 247 bis, I.

cum greșit se esprimă tecstul), [1]) atacă împărțeala făcută de ascendente, este dator a plăti înainte cheltuelele estimațiuneï. Dacă reclamațiunea nu este fundată, cheltuelele estimațiuneï și ale judecățeï vor fi în sarcina sa. (Art. 794, 798 C. C. Art. 138 urm. 140, 144 Pr. Civ. Art. 1080 C. Fr.)

Orï ce împărțeală a ascendenților, fie ea făcută prin donațiunï sau testament, poate fi atacată de către descendentul vătămat (Art. 848), când ar resulta dintr'ênsa *sau* din alte acte anterioare orï posterioare împărțeleï (Demol. XXIII. 194), că nu i s'a lăsat legitima sa întreagă, astfel după cum o ficsează legea (Art. 841 urm.), puțin importă persoana în favoarea căreia ascendentul ar fi dispus de această reservă.

Această acțiune ține 30 de anï (Art. 1890) și prescripția nu începe a curge de cât de la deschiderea moștenireï, adecă de la moartea ascendentuluï, fără a se distinge dacă împărțeala a fost făcută prin testament sau prin donațiune. [2])

Prescrierea acțiuneï. Art. 1890. Controversă.

---

[1]) Tecstul nostru cuprinde o eroare vădită și o greșeală de redacție, când se referă la *articolele precedente*, adecă atât la Art. 797 cât și la Art. 798. In adevĕr, Art. 799 vorbind de o *estimațiune*, estimațiunea bunurilor împărțite nu încape de cât în casul Art. 798, adecă când se esercită acțiunea în reducțiune pentru atingerea reserveï. Comp. Demolombe. XXIII. 212. Art. 799 n'ar fi deci aplicabil de câte orï s'ar cere anularea împărțeleï pentru omisiunea unuia din descendenți (Art. 797), sau pentru că consimțĕmêntul unuï din descendenți ar fi fost surprins prin dol, fraudă orï violență. Troplong. IV. 2339. In acest sens este redactat atât tecstul corespunzĕtor francez, cât și Art. 1049 din codul Italian.

Inesactitate de tecst.

Trebue însă să observăm că atât în codul francez cât și în acel Italian, Art. 799 se referă la două acțiunï, și anume: la acțiunea în anulare pentru lesiune de peste o pătrime și la acțiunea în reducțiune pentru atingerea reserveï, pe când la noï, acest tecst nu se referă de cât la acțiunea în reducțiune, de vreme ce tecstul nostru (798) nu vorbește de cât de această din urmă acțiune. Vezĭ și *suprà*, p. 668, nota 3.

Deosebire de la tecstul francez

[2]) Aubry et Rau. VI. § 734, in fine, tecst și nota ultimă. Laurent. XV. 150 urm. Colmet de Santerre. IV. 247 bis XI. C. Montpellier. D. P. 47. 2. 185. Comp. D. P. 47. 1. 193. D. P. 48. 1. 174. D. P. 49. 2. 57 și 240. D. P. 53. 1. 31. Toate aceste decisiunï fac să curgă în toate casurile prescripția de la moartea ascendentuluï.— Cu toate aceste, cestiunea este controversată în Francia, și unïi, în loc de a aplica prescripția de 30 de anï, în privința împărțelelor făcute prin donațiune, aplică prescripția de 10 anï prevĕdută de Art. 1900 (vezĭ în acest sens D. P. 45. 1. 51 urm. D. P. 61. 1. 323. D. P. 66. 1. 217. D. P. 77. 2. 211. Arntz. II, 2268, 2269. Marcadé. IV. 274), ear alțiï susțin că acțiunea în reducțiune pentru atingerea reserveï este deschisă chiar din ziua donațiuneï. (Vezĭ în acest din urmă sens autoritățile citate de Demolombe. XXIII. 218.)

Această controversă provine în Francia din împrejurarea că acțiunea conferită prin Art. 798 nu se consideră de unïi ca o acțiune în reducțiune, după cum vom vedea că ea este în legislațiunea

Renunțarea la acțiune.

Descendentul vătămat în reserva sa poate să renunțe la acțiunea ce'ĭ conferă Art. 798, însă această renunțare nu este o confirmare, pentru că acțiunea nu este o acțiune în anulare. [1])

Acțiunea care resultă din Art. 798 este o acțiune în reducțiune. Deosebire de la codul francez.

In Francia, se controversează cestiunea de a se ști dacă acțiunea care resultă din Art. 798 este o acțiune în anulare sau o acțiune în reducțiune, și această controversă provine din împrejurarea că tecstul francez prevede, după cât am vĕdut, două acțiuni, și anume, acțiunea prin care se atacă împărțeala pentru lesiune de peste o pătrime și acțiunea prin care se atacă împărțeala pentru atingerea reserveĭ sau a legitimeĭ. [2])

La noĭ însă, unde Art. 798 nu vorbește de lesiune, ci numaĭ de vătămarea legitimeĭ, nu maĭ încape nicĭ o îndoeală că este vorba în specie de o acțiune în reducțiune. (Art. 847 urm.)

Din împrejurarea că acțiunea care resultă din Art. 798 nu este o acțiune în nulitate, ci o acțiune în reducțiune resultă următoarele consecințĭ:

1° Acțiunea se prescrie prin 30 de anĭ de la moartea testatoruluĭ sau a dăruitoruluĭ, ear nu prin 10 anĭ. (Vedĭ *suprà*, p. 669.)

2° Această acțiune nu are de obiect anularea sau rescisiunea împărțeleĭ, după cum a decis Casația francesă (D. P. 77. 1. 481), ci dobândirea unuĭ complement a reserveĭ. (Comp. Cas. Fr. D. P. 64. 1. 30.)

3° Această acțiune neavênd de scop anularea împărțeleĭ, va

---

noastră, ci ca o acțiune în nulitate. Vedĭ Arntz. II. 2268, 2269. Demolombe, XXIII, 189 bis, care se pronunță în acest din urmă sens și autoritățile citate *infrà*, în nota 2.

Renunțarea nu poate avea loc de cât la moartea ascendentuluĭ.

[1]) Laurent. XV. 159.—Descendentul nu poate însă renunța la acțiunea sa cât timp trăește ascendentul, pentru că acțiunea nedeschidêndu-se de cât la moartea acestuĭ din urmă, nu se poate renunța la o acțiune care nu esistă încă. Laurent, *loco cit.*

Renunțarea poate fi în princip nu numaĭ espresă, dar și tacită, căcĭ consimțĕmêntul se poate manifesta nu numaĭ prin vorbe și scripte, dar și prin fapte, însă esecutarea împărțeleĭ din partea descendentuluĭ vătămat nu constitue o renunțare la acțiunea în reducțiune, căcĭ faptul că el a primit partea sa nu implică voința de a renunța la complectarea eĭ. Laurent. *loco cit.*

Neaplicarea Art. 1190 la renunțarea scrisă.

Dacă renunțarea a fost constatată prin un act scris, acest act n'are nevoe de a fi redactat conform Art. 1190, căcĭ nu e vorba în specie de o confirmare, ci de o simplă renunțare. Laurent, *loco cit.*

[2]) Demolombe (XXIII. 189 urm.) Arntz (II. 2268) Colmet, de Santerre (IV. 247 bis, II) și Troplong (IV. 2333) ḑic că această din urmă acțiune este o acțiune pentru o lesiune maĭ mică de o pătrime, ear Laurent (XV. 141 urm.) Aubry et Rau (VI. § 734, p. 238, nota 27) și Massé-Vergé (III, p. 314, nota 9) ḑic că această acțiune este o acțiune în reducțiune *sui generis*.

fi îndreptată numaĭ contra descendentuluĭ care a primit ceva peste partea sa disponibilă, fără a se pune în causă pe ceilalţi descendenţi.[1])

Copilul sau descendentul de un grad maĭ depărtat (nepotul, strănepotul etc.) care atacă împărţeala făcută de ascendentul seu pentru că ar fi fost vătămat în legitima sa (veḑi *suprà*, p. 669, nota 1) este obligat, dacă părîtul rădică această escepţiune, de a plăti înainte cheltuelele estimaţiuneĭ bunurilor împărţite spre a se putea constata întru cât reclamantul a fost vătămat în legitima sa, fără însă a putea fi obligat a depune baniĭ la casa de consemnaţie, ca străiniĭ (Art. 15 C. C. Art. 106, 107 Pr. Civ.), pentru că tribunalele nu pot impune nici o obligaţie părţilor. [2]) Avansarea cheltuelelor espertiseĭ dovedeşte că legiuitorul presupune cum că impărţeala făcută de ascendent este bună şi dreaptă. [3])

Art. 799.

Dacă reclamaţiunea descendentuluĭ nu este întemeiată, cheltuelele preţeluireĭ şi ale întregeĭ judecăţĭ vor fi în sarcina sa, ca unul ce a perdut procesul. (Art. 140 Pr. Civ.) Judecătoriĭ nu vor putea însă compensa cheltuelele în totul sau în parte între părţi, de vreme ce Art. 789 are tocmaĭ de scop de a deroga la Art. 143 şi 144 din procedura civilă. Hotărîrea care ar admite compensarea ar fi deci casabilă pentru violarea Art. 799. [4])

Dacă reclamaţiunea descendentuluĭ este din contra întemeiată, baniĭ avansaţi de dênsul i se vor restitui, şi se va aplica dreptul comun, compensarea cheltuelelor fiind, în asemene caz, admisibilă. [5])

Despre acţiunea în petiţiune de ereditate.

1° *Despre drepturile moştenitoruluĭ în genere.*

Moştenitorul este representantul juridic al defunctuluĭ.

El are asupra moştenireĭ deschise în folosul seu toate drep-

[1]) Asupra tuturor acestor puncte, Arntz (II. 2269) şi Demolombe (XXIII. 189 urm.) profesează o părere contrarie. Aceasta provine, după cum am maĭ spus-o încă o dată, din împrejurarea că acţiunea care resultă din Art. 798 se consideră, în dreptul francez, ca o acţiune în anulare *ob lœsionem*, ear nu ca o acţiune în reducţiune, după cum ea trebue să fie considerată în dreptul nostru.

[2]) Laurent. XV. 125. Demolombe. XXIII. 211. Réquier. p. 190. Curtea din Riom. D. P. 52. 2. 255.—*Contrà.* C. Lyon. D. P. 61. 5. 338. Veḑi şi Demolombe, *loco cit.*, după care tribunalele ar putea lua mĕsurile conservatoriĭ care ar crede de cuviinţă.

[3]) Soluţia actuală era admisă şi la Romani. Veḑi L. 5 Pr. *ab initio*, Cod. Lib. 7. Tit. 51.—Descendentul care cădea în pretenţiile sale maĭ era încă lipsit de partea dată luĭ de către părintele seu (L. 2. Dig. Lib. 34. Tit. 9), ceea ce astăḑi nu maĭ este admis.

[4]) Demolombe. XXIII. 209. Duranton. IX. 660. Arntz. II. 2270. Marcadé. IV. 275. Mourlon. II. 970. Laurent. XV. 125. Aubry et Rau. VI. § 734, p. 234 nota 9. Colmet de Santerre. IV. 248 bis.

[5]) Demolombe. XXIII. 210 şi autoriĭ citaţi în nota precedentă.

turile de proprietate pe care defunctul le avea în timpul vieței sale asupra patrimoniului seu, de unde resultă că toate fructele moștenirei aparțin în genere moștenitorului din ḑiua deschiderei moștenirei. [1])

Acțiunile care aparțin moștenitorului.

Moștenitorul poate să esercite drepturile ce'ĭ aparțin: 1° prin acțiunea în petițiune de ereditate, a căruĭ scop este dobândirea delăsăreĭ moștenireĭ și tuturor obiectelor care o compun; 2° prin o acțiune posesorie, a căruĭ scop este menținerea sau reîntegrarea în posesiunea moștenireĭ, privită ca o universalitate juridică; [2]) 3° și în fine, prin acțiunile petitoriĭ sau posesoriĭ, reale sau personale, care ar fi aparținut autoruluĭ seu dacă ar fi fost încă în viață.

2° *Despre acțiunea în petițiune de ereditate.*

Definițiune.

Petițiunea de ereditate (*hereditatis petitio sau vindicatio*) este o acțiune *reală* [3]) prin care persoana care se pretinde a fi chemată la o moștenire, fie în totul fie în parte, cere de la acela care are posesiunea acesteĭ moșteniriĭ restituirea în totul sau în parte a obiectelor care o compun. (Art. 122 C. C.) Obiectul principal al acțiuneĭ este deci revendicarea moștenireĭ, căci pre-

[1]) Massé-Vergé. II. § 382, p. 322, Aubry et Rau. V. § 615, p. 180. Laurent. IX. 501 urm. Duranton. VI. 440. Veḑĭ însă Art. 123, 485, 890, 899 § 2 și 900.

Deosebire între moștenitorii care au sezina și aceĭ care nu o au, în privința esercităreĭ acțiunilor.

[2]) Descendenții și ascendenții având singuri sezina în legislația noastră pot de îndată esercita acțiunile posesoriĭ, pe când ceilalți moștenitoriĭ nu pot să le esercite de cât după ce au dobândit posesiunea de la justiție. (Art. 653.) Comp. Laurent. IX. 242 și 502.

Aceeași soluțiune este admisibilă și în privința petițiuneĭ de ereditate, pentru că deși această acțiune nu derivă din posesiune, ci din proprietate (Laurent. IX. 502. Duranton. I. 554), și deși toți moștenitoriĭ au proprietatea moștenireĭ *a die mortis* (Art. 644, 899 § 1) (veḑĭ *suprà*, p. 229), totuși până la trimiterea lor în posesiune, eĭ nu au încă calitatea și posesiunea de moștenitoriĭ față cu ceĭ de al treile. Laurent. IX. 502.

[3]) Laurent. IX. 501. Duranton. I. 553, 554. Arntz. II. 1650. Aubry et Rau. V. § 616, *ab initio*. Al. C. Șendre. Pr. Civ. I. 370. Veḑĭ și L. 25, § 18. Dig. Lib. 5. Tit. 3, citată în nota 1, p. 673.—După alțiĭ, această acțiune ar fi *micstă*. (Comp. L. 7. Cod. Lib. 3. Tit. 31.) Noĭ însă n'am admis teoria acțiunelor micste. Veḑĭ Tom. II al lucrăreĭ noastre, p. 406 și Tom III, *suprà*, p. 43, nota 1 și 450, nota 2.

Este de observat că legiuitorul nostru nu vorbește nicăiri de petițiunea de ereditate, ci numaĭ la titlul absenteĭ, în Art. 122, unde se pomenește de *acțiunea prin care se cere o moștenire*. Din causa acesteĭ lacuni regretabile, trebue deci să recurgem în această privință la dreptul Roman, întru atâta numaĭ întru cât el n'a fost abrogat prin legislația actuală. Veḑĭ Dig. Lib. 5. Tit. 3, *de hereditatis petitione* și Tit. IV (*si pars hereditatis petatur*) precum și Cod. Lib. 3. Tit. 31, *de petitione hereditatis*.

staţiunile personale la care pârîtul poate să fie obligat n'au de cât un caracter accesoriu. [1])

Nu trebue însă să confundăm petiţia de ereditate cu acţiunea în revendicare, căcĭ ele se deosebesc, maĭ ales în privinţa probeĭ şi a prescripţiuneĭ. [2])

Deosebire între petiţia de ereditate şi acţiunea în împărţeală.

De asemene, nu trebue să confundăm petiţiunea de ereditate cu acţiunea în împărţeală (*actio familiæ erciscundæ*), căcĭ cea dintăĭ are loc atuncĭ când detentorul moştenireĭ contestă reclamantuluĭ calitatea sa de moştenitor, pe când cea de al doilea are loc atuncĭ când atât calitatea de moştenitor cât şi indivisiunea sunt recunoscute. Apoĭ, acţiunea în împărţeală este imprescriptibilă cât timp ţine indivisiunea (veḑĭ *suprà*, p. 433, nota 5), pe când acţiunea în petiţie de ereditate se prescrie după dreptul comun. (A. 1890.)

Persoanele care pot intenta petiţia de ereditate.

Petiţia de ereditate aparţine *orĭ căruĭ moştenitor cu titlu universal*, a căruĭ drept a fost vătămat. Ea aparţine decĭ nu numaĭ moştenitoruluĭ propriu ḑis, dar încă şi legataruluĭ universal sau cu titlul universal (L. 1 şi 2. Dig. Lib. 5. Tit. 6), moştenitorilor neregulaţĭ (Laurent. IX. 509), dobânditorilor sau cesionarilor unor drepturĭ succesorale, [3]) prin urmare, şi aceluia care a moştenit pe alt moştenitor. [4])

Probele ce trebue să facă reclamantul.

Reclamantul în petiţie de ereditate trebue să dovedească, ca orĭ şi care reclamant (Art. 1169): 1° că acţiunea sa este întemeiată; 2° că el a fost lesat în dreptul seu de moştenitor.

In ce consistă lesiunea dreptuluĭ moştenitoruluĭ.

Lesiunea dreptuluĭ reclamantuluĭ consistă în deţinerea moştenireĭ în parte sau în totul de cătră o persoană lipsită de orĭ ce drept, fie că această detenţiune se esercită cu titlul de moştenitor (*pro herede*), sau fără nicĭ un titlu (*pro possessore*). (L. 9. Dig. Lib. 5. Tit. 3.)

---

[1]) „*Petitio hereditatis*, **etsi in rem actio sit**, *habet tamen præstationes quasdam personales, ut putà eorum, quæ a debitoribus sunt exactæ: item pretiorum.*“ (L. 25 § 18. Dig. Lib. 5. Tit. 3.)

[2]) Veḑĭ *infrà*, p. 676, nota 4.—In privinţa acţiuneĭ în revendicare (*rei vindicatio*), veḑĭ Tom. II, p. 446 urm.

[3]) „*Et, qui partes hereditarias, vel totam mercatus fuerit, non est iniquum dari actionem, per quam universa bona persequatur.*“ (L. 54. Pr. Dig. Lib. 5. Tit. 3.) Veḑĭ şi L. 16, Pr. *in medio*. Dig. Lib. 2. Tit. 14, unde se ḑice: „*Rescripum est a divo Pio, utiles actiones emtori hereditatis dandas.*“

[4]) Acţiunea în petiţie de ereditate aparţine şi adoptătoruluĭ, în privinţa bunurilor provenite din liberalitatea sa aflătoare în natură la moartea adoptatuluĭ, asupra cărora el îşĭ esercită dreptul seu de reîntoarcere (Art. 316), căcĭ, deşi petiţia de ereditate nu aparţine de cât moştenitorilor universalĭ, şi deşi am vḑut (Tom. I. partea II, p. 362) că adoptătorul şi descendenţiĭ seĭ nu sunt moştenitorĭ universalĭ, ci numaĭ nişte moştenitorĭ cu titlul particular, *in re singulari*, totuşĭ, în privinţa plăteĭ datoriilor, eĭ sunt puşĭ în acelaşĭ rênd cu moştenitoriĭ. Avênd decĭ aceleaşĭ sarcinĭ, este just ca eĭ să aibă şi aceleaşĭ drepturĭ. Laurent. IX. 510 şi Ante-proiect. III. p. 692.

Petiţia de ereditate poate fi esercitată de adoptător.

Dovada că acțiunea reclamantuluĭ este întemeiată cuprinde: 1° dovedirea deschidereĭ moștenireĭ, adecă a morțeĭ luĭ *de cujus* (Art. 651); 2° dovedirea *titluluĭ* în virtutea căruia reclamantul este chiemat la moștenire, adecă înrudirea, dacă e vorba de o moștenire ab intestat, testamentul, dacă e vorba de o moștenire testamentară, cesiunea și dreptul cedentuluĭ, când acțiunea se întemeiază pe o cesiune de drepturĭ succesorale.

Fine de neprimire opusă petițieĭ de ereditate.

Acțiunea în petiție de ereditate va fi fără nicĭ o îndoeală respinsă de câte orĭ pârîtul va dovedi că titlul seu este maĭ bun de cât acel al reclamantuluĭ, stabilind că el este ruda chiemată în specie la moștenire, sau că el este chiemat în virtutea unuĭ testament care esclude pe moștenitorul ab intestat, remânênd ca, în acest din urmă caz, moștenitorul să dărâme testamentul fie pe cale de escepțiune, fie pe calea principală.

Esistența de moștenitorĭ într'un grad maĭ apropiet de cât reclamantul. Controversă.

Naște însă întrebarea dacă acțiunea în petiție de ereditate va putea fi respinsă de câte orĭ pârîtul va dovedi că esistă alțĭ moștenitorĭ maĭ apropieți de cât reclamantul, care au remas în inacțiune.

Cu toată controversa ce esistă asupra acestuĭ punct, cred că afirmativa este singură admisibilă în specie, pentru că, deși rudele cele maĭ depărtate se pot pune în posesiunea moștenireĭ pe riscolul și pericolul lor, dacă rudele cele maĭ apropiete remân în inacțiune (Arntz. II. 1272), și deși reclamantul în petiția de ereditate nu are altă dovadă de făcut de cât *înrudirea sa* cu defunctul, fără a stabili neesistența de rude maĭ apropiete (veḑĭ *suprà*, p. 234), totuș, legea, care este titlul moștenitoruluĭ, nu chiamă la moștenire pe toate rudele defunctuluĭ *de o dată*, ci pe rênd, într'o ordine oare care, rudele cele maĭ apropiete escluḑênd pe cele maĭ depărtate (Art. 659 urm.) (veḑĭ și *suprà*, p. 227), de unde resultă că reclamantul cel maĭ depărtat în înrudire nu s'ar putea întemeia, pentru a veni la moștenire, de cât pe renunțarea sau cesiunea drepturilor rudelor maĭ apropiete, renunțare și cesiune care nu se presupun nicĭ o dată. [1]) (Art. 695.)

Tribunalul competent.

Pentru a se stabili tribunalul competent în materie de petiție de ereditate, trebue să distingem între casul când succesiunea se reclamă în virtutea sau în contra testamentuluĭ lăsat de defunct, și între casul când succesiunea se reclamă ab intestat, a-

---

[1]) Veḑĭ în acest sens: Arntz. II. 1272, 1653. Laurent. IX. 504. Pothier. *Propriété*. 378, 382. Seresia. *Pétition d'hérédité*. 49. Curtea din Douai. D. P. 68. 1. 266.—*Contrà*. Aubry et Rau. V. § 616, p. 181. Massé-Vergé. II. § 383, *ab initio*. Comp. și *suprà*, p. 306, nota 2, unde am vĕḑut, cu toată controversa ce esistă asupra acestuĭ punct, că ruda cea maĭ depărtată n'ar putea primi moștenirea, atunci când ruda cea maĭ apropietă ar remânea în inacțiune.

decă numaĭ pe simplul titlu de moştenitor, fără ca defunctul să fi lăsat vre un testament.

Petitio hereditatis secundum sau contra tabulas. Art. 63 § 1. Pr. Civ. 95 C. C.

In casul dintăĭ, adecă când moştenirea se reclamă în puterea unuĭ testament *(petitio hereditatis secundum tabulas)*, sau în contra unuĭ testament *(petitio hereditatis contra tabulas)*, reclamaţiunea se va adresa la tribunalul loculuĭ unde s'a deschis moştenirea *(forum hereditatis)* (Art. 63 § 1 Pr. Civ. şi 95 C. C), căcĭ numaĭ acest tribunal este competent de a esamina validitatea sau nulitatea testamentuluĭ.

Petiţie de ereditate ab intestat. Controversă.

In caz însă când moştenirea se reclamă ab intestat de la o persoană care o stăpâneşte fie cu titlul de moştenitor *(pro herede)*, fie *pro possessore*, în calitate de simplu posesor *(possideo quia possideo)*, cestiunea este controversată:

1° Uniĭ, susţinênd că această acţiune este *micstă*, ar voi ca ea să se poată introduce, *după alegerea reclamantuluĭ*, atât la domiciliul sau reşedinţa pârîtuluĭ, cât şi la tribunalul situaţiuneĭ imobiluluĭ, ceea ce în orĭ ce caz este inadmisibil, pentru că acţiunea în petiţiune de ereditate, după părerea noastră, este *reală*. (Veḑĭ *suprà*, p. 672, 673.)

2° După alţiĭ, petiţia de ereditate ar trebui să fie introdusă: a) la tribunalul domiciliuluĭ sau reşedinţeĭ pârîtuluĭ, când se reclamă delăsarea uneĭ moşteniri compusă numaĭ de creanţe; b) la tribunalul situaţiuneĭ *(forum rei sitæ)*, când moştenirea are de obiect numaĭ un imobil; c) la tribunalul domiciliuluĭ sau reşedinţeĭ pârîtuluĭ, când moştenirea are de obiect maĭ multe imobile. [1])

3° In fine, în ultima părere, care mi se pare cea maĭ juridică, acţiunea în petiţiune de ereditate se va introduce în toate casurile la tribunalul loculuĭ unde s'a deschis moştenirea (Art. 63 § 1 Pr. Civ.), adecă la tribuualul ultimuluĭ domicil al defunctuluĭ. [2]) (Art. 95 C. C.)

Persoanele contra cărora petiţiunea de ereditate poate fi introdusă.

Petiţiunea de ereditate poate fi întrodusă contra orĭ căreĭ persoane care contestă şi vatămă dreptul de moştenire al reclamantuluĭ, deţinênd averea *cu titlul de moştenitor universal (pro herede)*, sau chiar fără nicĭ un titlu, ca simplu posesor *(pro possessore)*. [3]) Acest detentor se numeşte în genere *moştenitor aparent*.

---

[1]) Garsonnet. Pr. Civ. I, p. 702 şi 709.

[2]) Veḑĭ Gh. Tocilescu. Pr. Civ. I, partea II. 161, p. 215. Rauter. Pr. Civ. No. 66. Pigeau. *Idem*. I. p. 100. Duranton. I. 554, *in fine*. Al. C. Şendrea. Pr. Civ. I. 370, 371, p. 377 urm. Comp. şi Cas. Fr. D. P. 60. 1. 94. Această părere este fără de orĭ ce îndoeală admisibilă, maĭ ales atuncĭ când petiţia de ereditate se intentă de către un moştenitor contra unuĭ alt moştenitor, înainte de împărţeală, căcĭ atuncĭ suntem în termenii Art. 63 § 2 din Pr. Civ. Massé-Vergé. II. § 383, p. 323, nota 2. Comp. şi Cas. Rom. S-a 1. Bulet. Cas., anul 1871, p. 21.

[3]) Petiţia de ereditate poate fi esercitată şi în contra cumpărătoruluĭ de drepturĭ succesorale: *„Et putat Gaius Cassius dandam utilem*

Posesor cu titlu particular. Acțiune în revendicare.

Ea n'ar putea însă fi introdusă contra acelora care posedă *cu titlul particular*, căcĭ moștenitorul trebue, în asemene caz, să recurgă la o revendicare ordinară spre a'și stabili dreptul seu de proprietate. In adevĕr, posesorul cu titlul particular nu vatămă dreptul de proprietate, care singur în specie este contestat. Prin urmare, moștenitorul nu poate esercita în contra unuĭ asemene posesor de cât acțiunea care isvorește din proprietate, adecă acțiunea în revendicare. [1])

Prescrierea petițieĭ de ereditate.

Acțiunea în petiție de ereditate se prescrie prin 30 de anĭ. Decĭ, dacă acel în drept a reclamat succesiunea după espirarea acestuĭ termen, moștenitorul aparent, chiar de rea credință, va putea să'ĭ opue prescripțiă prin care el a dobândit proprietatea bunurilor deținute fără drept. [2])

Această prescripție poate fi opusă adevĕratuluĭ moștenitor chiar de un usurpator (*prædo*), adecă de acel care stăpânește moștenirea fără nicĭ un titlu și cu rea credință, pentru că prescripția cea lungă nu cere nicĭ titlu, nicĭ bună credință. [3]) (Art. 1890.)

Usucapiunea de 10 sau 20 de ani nu poate fi opusă reclamantuluĭ. Art. 1895 urm.

Usucapiunea de 10 sau 20 de anĭ nu va putea însă să conducă la proprietatea moștenireĭ chiar pe moștenitorul aparent de bună credință, căcĭ, pe de o parte, titlul aparent al posesoruluĭ nu este îndestulător pentru usucapiune; ear pe de alta, legiuitorul nu admite ca obiect al usucapiuneĭ de 10 sau 20 de anĭ de cât *imobile anume determinate*, iar nu o universalitate juridică. [4]) (Art. 1895.)

---

actionem contra eum qui hereditatem emerit." (L. 13 § 4. Dig. Lib. 5. Tit. 3, *de hereditatis petitione.*)

[1]) Laurent. IX. 511. Arntz. II. 1654. Pothier. *Propriété.* 365, 370. Van Wetter. Dreptul Roman. II. § 706, p. 452.—Această soluție era admisă și la Romanĭ. Veḑĭ L. 7 *ab initio* și *in fine*, Cod. Lib. 3. Tit. 31.

[2]) Laurent. IX. 514. Arntz. II. 1666. Aubry et Rau. V. § 616, p. 186. Massé-Vergé. II. § 383, *in fine.*—Aceasta este adevĕrat chiar în privința uneĭ moșteniri compusă numaĭ de mobile, Art. 1909 nefiind aplicabil la o universalitate juridică. Laurent. IX. 518. Arntz. II. 1669.

Dreptul vechiŭ și dreptul Roman.

După Art. 1951 din codul Calimach (comp. L. 3. Pr. Cod. Lib. 7. Tit. 39), acțiunea care avea de obiect revendicarea uneĭ averĭ de moștenire se prescriea prin 40 de anĭ. Cas. Rom. Dreptul pe 1889, No. 72.—In dreptul vechiŭ Roman, orĭ ce posesor, chiar de rea credință putea să usucapeze o moștenire prin posesiunea de un an. Petiția de ereditate se prescriea decĭ prin un an. Această usucapiune, pe care însușĭ Romanĭ o calificau de imorală (*lucrativa et improba*) a fost implicit abrogată prin Senatus-consultul luĭ Adrian. *Gaius.* Instit. II. § 52-58.

[3]) Laurent. IX. 519. Aubry et Rau. V. § 616, p. 187.—Prescripția ce detentorul moștenireĭ opune adevĕratuluĭ moștenitor care revendică succesiunea este achisitivă, pentru că el trebue să fi posedat timp de 30 de anĭ cu îndeplinirea condițiilor prescrise de lege (Art. 1847) spre a putea respinge petiția de ereditate. Laurent. IX. 514.—*Contrà.* Duranton. I. 556 și Aubry et Rau (V. § 616, p. 186), după care prescripția ar fi extinctivă. Veḑĭ și Arntz. II. 1666, după care prescripția ar fi în acelaș timp și achisitivă și extinctivă.

[4]) Laurent. IX. 514. Arntz. II. 1666.—In această privință, decĭ, pe-

Termenul prescripțieĭ de 30 de anĭ va începe a curge contra adevĕratuluĭ moștenitor din ḑiua în care dreptul seu a fost vătămat și s'a născut o acțiune pentru dênsul, adecă din ḑiua de când moștenitorul aparent s'a pus în stăpânirea moștenireĭ, ear nu din ḑiua deschidereĭ moștenireĭ, pentru că orĭ ce acțiune nu naște de cât o dată cu violațiunea dreptuluĭ. De când începe a curge prescripția? Controversă.

Prin urmare, fie că moștenirea a fost posedată de o rudă maĭ depărtată sau de un străin, fie de un donatar sau legatar care ar fi fost pus în posesiune în virtutea unuĭ titlu nul orĭ revocat, în toate casurile, prescripția nu va începe a curge în contra adevĕratuluĭ moștenitor de cât din ḑiua de când a început stăpânirea usurpatoruluĭ, căcĭ numaĭ din acel moment s'a violat dreptul moștenitoruluĭ și s'a născut pentru dênsul acțiunea în petiție de ereditate. [1])

Nu trebue să confundăm prescripția acțiuneĭ în petiție de ereditate cu prescripția dreptuluĭ de a primi sau de a lepăda moștenirea (Art. 700), pentru că nu poate să fie vorba de petiție de ereditate de cât atuncĭ când moștenitorul a primit succesiunea, de vreme ce această acțiune este tocmaĭ esercițiul dreptuluĭ de moștenire. Când decĭ moștenitorul remâne 30 de anĭ în inacțiune și nu se pronunță, dreptul seu însușĭ este prescris, și el ne maĭ fiind moștenitor, nu maĭ are calitatea de a reclama pe cale de petiție de ereditate. Moștenitorul aparent va respinge decĭ în asemne caz petiția de ereditate, fără a se întemeia pe posesiunea sa, ci numaĭ pentru lipsa de calitate a reclamantuluĭ, care nu maĭ este moștenitor. [2]) Deosebire între prescripția petițieĭ de ereditate și prescripția prevĕḑută de Art. 700.

Scopul ce urmărește reclamantul în petiția de ereditate este de a face să se recunoască calitatea sa de moștenitor și de a dobândi restituirea obiectelor de moștenire cu toate accesoriile sale. Scopul și obiectul petițieĭ de ereditate.

Petiția de ereditate poate decĭ să aibă de obiect: 1° obligația moștenitoruluĭ aparent de a restitui moștenirea; 2° de a respunde pentru deteriorarea lucruluĭ; 3° de a face restituirea în casul când bunurile moștenireĭ au fost înstrăinate; 4° și în fine,

---

tiția de ereditate se deosebește de acțiunea în revendicare, căcĭ deși această acțiune se prescrie tot prin 30 de anĭ, posesorul poate să opue usucapiunea proprietaruluĭ care 'șĭ revendică lucrul seu, dacă el a posedat timp de 10 sau 20 de anĭ cu bună credință și prin o justă causă. (Art. 1895 urm.) Laurent. IX. *loco cit.* Deosebire între petiția de ereditate și revendicare în privința usucapiuneĭ.

[1]) Arntz. II. 1667. Laurent. IX. 516.—Vedĭ însă Laurent (IX. 517) și Aubry et Rau (V. § 616, p. 186, nota 25), după care prescripția extintivă ar curge *din ḑiua deschidereĭ moștenireĭ* în folosul succesoruluĭ universal (donatar sau legatar) care s'ar fi pus în posesiune în basa uneĭ dispositiunĭ cu titlu gratuit (donațiune sau testament) lovită de nulitate sau supusă reducțiuneĭ, sub cuvênt că moștenitorul de sânge putea încă din acel moment să ceară anularea sau reducțiunea titluluĭ în puterea căruia donatarul sau legatarul se pusese în stăpânire.—*Contrà.* Arntz. II. 1668.

[2]) Laurent. IX. 491 și 515. Vedĭ și *suprà*, p. 352 urm. esplic. A. 700.

de a restitui fructele naturale sau civile percepute până în ḑiua introducereĭ petiţieĭ de ereditate.

Obligaţiunile şi drepturile posesoruluĭ moştenireĭ sau a moştenitoruluĭ aparent diferă, după cum el a fost de bună sau de rea credinţă.

Trebue decĭ să esaminăm maĭ întâĭ casurile în care posesorul este de bună sau de rea credinţă.

Când posesorul este el de bună credinţă?

Posesorul este de bună credinţă când el are convicţiunea raţională că moştenirea posedată de dênsul îĭ aparţine.

Pentru a fi raţională, această convingere trebue să se întemeieze pe un titlu aparent, a cărui viciurĭ nu'ĭ sunt cunoscute, fie dintr'o eroare de drept [1]) sau de fapt. [2])

Rea credinţă.

Posesorul este din contra de rea credinţă (*prædo*), de câte orĭ el a luat în stăpânire o moştenire care ştiea prea bine că nu'ĭ se cuvinea. [3]) „*Scire ad se non pertinere.*“ (L. 25 § 6. Dig. Lib. 5. Tit. 3.)

Încetarea buneĭ credinţe.

Buna credinţă a moştenitoruluĭ aparent încetează din ḑiua introducereĭ petiţieĭ de ereditate, dacă el este evins prin judecată, din causa efectuluĭ retroactiv al hotărîrelor judecătoreştĭ. [4])

Consecinţele şi efectele acţiuneĭ în petiţiune de ereditate.

Moştenitorul aparent, în contra căruia petiţia de ereditate a

---

[1]) „*Et non puto hunc esse prædonem, qui dolo caret,* **quamvis in jure erret.**“ (L. 25 § 6, *in fine.* Dig. Lib. 5. Tit. 3.)

Casurĭ în care posesorul este de bună credinţă.

[2]) L. 20 § 6 şi 25 § 5. Dig. Lib. 5. Tit. 3.—Astfel, moştenitorul testamentar e de bună credinţă când el s'a pus în posesiunea bunurilor defunctuluĭ, fără a şti că testamentul era revocat. Tot astfel, este de bună credinţă acela, care, în calitatea sa de rudă, a luat averea în stăpânire, fără a şti că esistă o altă rudă maĭ apropietă în grad care îl escludea pe dênsul. Laurent. IX. 521. Arntz. II. 1657. Pothier. *Propriété.* 395-397. Demolombe. II. 228.

Casurĭ în care posesorul este de rea credinţă.

[3]) L. 20 § 6. Dig. Lib. 5. Tit. 3.—Astfel, acela care se pune în posesiunea moştenireĭ, avênd cunoştinţă că esistă o altă rudă maĭ apropietă în grad, căruia moştenirea se cuvine, este de rea credinţă, chiar daca ruda cea maĭ apropietă remâne în inacţiune, pentru că el cunoaşte în asemene caz viciul sau maĭ bine ḑis lipsa titluluĭ seu. Arntz. II. 1657. Laurent. IX. 521. Cu toate aceste, cestiunea este controversată. Veḑĭ. Laurent. *loco cit.* şi Demolombe. II. 228.

Moştenitorĭ care n'au sezina. Controversă.

Ce trebue să decidem în privinţa moştenitorilor care n'au sezina? Aceştĭ moştenitorĭ sunt eĭ de rea credinţă *prin simplul fapt* că s'au pus în stăpânirea avereĭ, fără a cere posesiunea de la justiţie conform Art. 653? Afirmativa se admite de unĭĭ (Arntz. II. 1657. Chabot, Art. 773, No. 6), însă această părere este inadmisibilă, pentru că buna sau reaua credinţă este o cestiune de fapt care n'are nicĭ un raport cu sezina. Tribunalele vor decide decĭ în fapt, dacă moştenitorul era sau nu de bună credinţă, independent de punerea în posesiune, adecă dacă el a avut sau nu cunoştinţă despre esistenţa moştenitorilor maĭ apropieţĭ în gradul de înrudire. Laurent.IX. 522, 549 urm.

[4]) Laurent. IX. 524. Arntz. II. 1657, *in fine.* Pothier. *Propriété.* 397.— *Post petitam hereditatem, et ipse prædo est.*“ L. 31 § 3. Dig. Lib. 5. Tit. 3.

fost admisă prin o hotărîre remasă definitivă, trebue să restitue reclamantuluĭ, adecă adevĕratuluĭ moștenitor, toate obiectele moștenireĭ, corporale sau incorporale (*sive jura, sive corpora sint*) (L. 18 § 2. Dig. Lib. 5. Tit. 3), cu toate accesoriile lor. [1])

Cheltueli utile și necesare.

Dacă moștenitorul aparent posedă încă obiectele moștenireĭ, nu maĭ remâne nicĭ o îndoeală că el trebue să le restitue în natură, avênd însă dreptul de a fi despăgubit, chiar dacă el ar fi fost de rea credință, cu cheltuelele necesare și utile făcute pentru conservarea lucruluĭ. [2])

Plata datoriilor.

Intre cheltuelele necesare trebue să cuprindem și plata datoriilor moștenireĭ făcută de cătră posesor. Decĭ, dacă posesorul a plătit din banĭ luĭ datoriile defunctuluĭ, el va avea drept la despăgubire. (Arntz. II. 1665, *in fine.*)

Respunderea posesoruluĭ pentru stricăciuni sau deteriorărĭ.

In privința stricăciunilor aduse lucruluĭ posedat de cătră moștenitorul aparent, trebue să distingem:

1° Sau posesorul este *de bună credință*, și în asemene caz, el nu respunde de cât de stricăciunele *care i-au adus un folos*, și numaĭ în limitele folosuluĭ tras de dênsul. [3]) (Art. 117, 996 § 2, 1343.)

2° Sau posesorul este *de rea credință*, și atuncĭ el este obligat a plăti toată dauna causată moștenireĭ prin culpa sau negligența sa. [4]) (Art. 998, 999.)

Accesoriile care trebue să fie restituite.

[1]) Astfel, moștenitorul aparent va restitui lucrurile mișcătoare care au fost aședate pe fond pentru usul și esploatarea luĭ (Art. 468 urm.), precum și accesiunile naturale, produse prin aluviune, avulsiune etc. (Art. 495 urm.) *Accessorium sequitur principale.*

El va restitui de asemene accesiunile produse prin faptul luĭ, avênd însă drept la o despăgubire pentru banĭ ce el ar fi cheltuit în această privință, chiar dacă el ar fi fost de rea credință (*pretium scilicet restituturo herede.*) (L. 20. Pr. Dig. Lib. 5. Tit. 3.) Laurent. IX. 525. Pothier. *Propriété.* 402.

Cheltueli voluptuare.

[2]) Laurent. IX. 530. Aubry et Rau. V. § 616, p. 183. Arntz. II. 1665.

Cât pentru cheltuelele de simplă plăcere (*voluptariæ* sau *voluptuosæ*), trebue să distingem între poseserul de bună credință și acel de rea credință. Posesorul de bună credință va avea drept la despăgubire pentru toate cheltuelele voluptuare făcute de dênsul, pentru că el s'a crezut proprietar, pe când posesorul de rea credință va putea numaĭ să ieе tot ce se poate rădica fără deteriorarea lucruluĭ, *quæ sine detrimento ipsius rei tolli possunt.* (L. 38 și 39 § 1. Dig. Lib. 5. Tit. 3.) Comp. Laurent. IX. 530. Arntz. II. 1665.

[3]) Arntz. II. 1659. Laurent. IX. 531. Pothier. *Propriété.* 435. Comp. și L. 31 § 3. Dig. Lib. 5. Tit. 3.

Buna credință a moștenitoruluĭ aparent încetând însă în urma intentăreĭ petițieĭ de ereditatate (*postea vero, et ipse prædo est*) (L. 31 § 3. Dig. Lib. 5. Tit. 3), el va plăti stricăciunile causate prin faptul sau culpa sa din ziua cereriĭ în judecată (litis contestatie). (Arntz. II. *loco cit.*)

[4]) Astfel, posesorul ar fi responsabil, dacă ar fi lăsat să se prescrie o creanță a moștenireĭ, sau dacă ar fi neglijat de a urmări un debitor al moștenireĭ care în urmă ar fi devenit insolvabil. Arntz. Laur. *loco cit.*

Stricăciuni produse prin caz fortuit.

Mai mult încă, posesorul de rea credință va respunde de stricăciunile produse prin casul fortuit, dacă el nu dovedește că aceste stricăciuni ar fi avut loc chiar atunci când moștenirea ar fi fost posedată de adevěratul moștenitor, pentru că posesorul de rea credința se consideră ca un debitor pus în întârdiere. [1]) (Art. 995 și 1156 § 2.)

Lucrurile înstrăinate de posesor.

Până acum am presupus că obiectele moștenirei esistă în natură în mânele moștenitoruluĭ aparent? Ce trebue să decidem în caz când el le ar fi înstrăinat? In această privință, trebuește earăși să distingem între posesorul de bună credință și acel de rea credință.

Posesorul de rea credință.

Posesorul *de rea credință* este obligat a plăti adevěratuluĭ moștenitor *toată* dauna ce i-a causat înstrăinarea fie cu titlul oneros, fie cu titlul gratuit. Astfel, dacă el a vêndut lucrul cu un preț mai jos de cât valoarea luĭ reală, el va restitui valoarea întreagă a lucruluĭ, ear nu numaĭ prețul ce a primit. (Art. 995, 998, 999.) (Arntz. II. 1662.)

Posesorul de bună credință.

Dacă posesorul a fost *de bună credință*, trebue să distingem între înstrăinarea cu *titlu gratuit* și înstrăinarea cu *titlu oneros*.

Înstrăinare cu titlu gratuit.

Dacă moștenitorul aparent *de bună credință* a înstrăinat cu *titlu gratuit* un obiect al moștenireĭ, el nu datorește nicĭ o despăgubire, pentru că donațiunea nu îmbogățește pe dăruitor. [2])

Înstrăinare cu titlu oneros.

Dacă din contra, moștenitorul aparent *de bună credință* a *vêndut* un imobil al moștenireĭ (înstrăinare cu titlu oneros), el trebue să restitue prețul primit, chiar când valoarea lucruluĭ vêndut ar fi superioară prețuluĭ (Art. 117, 996 § 2, 1607 și L. 25 § 11. Dig. Lib. 5. Tit. 3), de unde și adagiul modern: *pretium succedit in locum rei, et res succedit in locum pretii.* [3])

Acest preț se va restitui, chiar când el ar fi superior valoreĭ lucruluĭ, sau când moștenitorul adevěrat n'ar fi tras nicĭ un folos, dacă el ar fi fost în posesiunea moștenireĭ, în casul, de esemplu,

---

[1]) Laurent. IX. 533. Arntz. II. 1660. Aubry et Rau. V § 616, p. 183, tecst și nota 14. Pothier. *Propriété.* 412. Comp. L. 40. Pr. Dig. Lib. 5. Tit. 3, *de hereditatis petitione.*

[2]) Laurent. IX. 535. Arntz. II. 1661.—Cu toate acestea, dacă liberalitatea ar fi fost supusă uneĭ sarcinĭ (*sub modo*), sau dacă ea ar fi fost remuneratorie orĭ resplătitoare, sau dacă ea ar fi avut de obiect îndeplinirea uneĭ obligațiunĭ naturale, precum ar fi, de esemplu, înzestrarea unuĭ copil al dăruitoruluĭ, el va fi obligat la restituire până la concurența sumeĭ cu care el s'ar fi îmbogățit. Laurent. Arntz. *loco cit.* Pothier. *Propriété.* 423. Comp. L. 25 § 11. Dig. Lib. 5. Tit. 3.

[3]) „*Omne lucrum auferendum est tam bonæ fidei possessori, quam prædoni, dicendum est.*“ (L. 28. Dig. Lib. 5. Tit. 3).—Acest princip se întindea la Romanĭ și la fructe, *quia fructus augent hereditatem.* L. 20 § 3.—L. 40 § 1. Dig. Lib. 5. Tit. 1.—L. 178 § 1. Dig. Lib. 50. Tit. 16.—L. 2. Cod. Lib. 3. Tit. 31.

când lucrurile vêndute ar fi perit prin caz fortuit puţin timp după vêndare. [1])

In privinţa restituireĭ fructelor, trebueşte earăşĭ să distingem dacă posesorul a fost de bună sau de rea credinţă. Restituirea fructelor.

Posesorul *de rea credinţă* trebue să restitue nu numaĭ fructele percepute, dar şi acele pe care el a neglijat de a le percepe (Art. 998, 999), *non solum quos perceperunt, sed etiam quod percipere poterant.* [2]) (L. 1 § 1. Cod. Lib. 3 Tit. 31 şi L. 25 § 4. Dig. Lib. 5. Tit. 3.) Posesor de rea credinţă.

Această restituire nu va avea însă loc de cât sub îndatorirea din partea adevĕratuluĭ moştenitor de a restitui posesoruluĭ cheltuelele ce el a făcut pentru producerea şi culegerea fructelor.[3]) (A. 484.)

Posesorul n'are însă dreptul de a reţine fructele până la plata sumeĭ ce i se cuvine, pentru că, după părerea noastră, dreptul de retenţie nu esistă de cât în casurile anume statornicite de lege.[4]) Dreptul de retenţie. Controversă.

Cât pentru posesorul *de bună credinţă*, el câştigă proprietatea fructelor percepute până în ţiua întroducereĭ petiţieĭ de ereditate. [5]) (Argument din Art. 123, 485, 486.) Nicĭ o deosebire nu Posesor de bună credinţă.

---

[1]) Laurent. IX. 534. Arntz. II. 1661. Pothier. *Propriété.* 417. Comp. şi L. 20 § 17. Dig. Lib. 5. Tit. 3.

La Romanĭ, posesorul de bună credinţă, nu era obligat a restitui preţul lucrurilor vêndute, de cât întru atâta numaĭ întru cât se îmbogăţise, *in id duntaxat teneantur, in quo locupletiores facti sunt.* (L. 23 Pr. şi 25 § 11. Dig. Lib. 5. Tit. 3.) El nu restituea de asemenea sumele ce disipase în cheltuelĭ esagerate sau ce consumase, *lautius vivendo.* „*Quemqunque igitur sumtum fecerint ex hereditate, si quid dilapidaverunt, perdiderunt, dum re sua se abuti, putant, non præstabunt.*“ (L. 25 § 11. Dig. Lib. 5. Tit. 3) Veţĭ şi L. 23. Pr. Dig. *loco cit.* Deosebire între dreptul actual şi dreptul Roman.

[2]) Arntz. II. 1663. Aubry et Rau. V. § 616, p. 185. Laurent. IX. 542. Pothier, *Propriété.* 431. Duranton. I. 586. Comp. L. 25 § 2 şi 4 Dig. Lib. 5. Tit. 3.—L. 40 § 1. Dig. *loco cit.*—Instit. § 2. Lib. 4. Tit. 17.—L. 1 § 1. Cod. Lib. 3. Tit. 31.

[3]) Arntz. II. 1665. Massé-Vergé. II. § 383, *in fine.* „*Fructus intelliguntur deductis impensis, quæ quærendorum, cogendorum, conservandorumque eorum gratia fiunt.*“ (L. 36 § 5. Dig. Lib. 5. Tit. 3.)

[4]) Veţĭ *suprà*, p. 546, 547 şi Tom. II. p. 467, tecst şi nota 2, p. 484, unde se arată controversa.

[5]) Arntz. II. 1664. Pothier. *Propriété.* 430. Laurent. IX. 542 urm. Aubry et Rau. V. § 616, p. 184. Demolombe. II. 222. Demante. I. 176 bis, I. Massé-Vergé. II. p. 325. Cas. Fr. D. P. 68. 1. 446.

La Romanĭ, orĭ ce posesor, chiar şi acel de bună credinţă, trebuea să restitue toate fructele percepute, dacă ele aveau încă fiinţă (*fructus extantes*), ear acele care nu maĭ aveau fiinţă (*fructus consumti*) erau supuse restituireĭ numaĭ până la concurenţa sumeĭ cu care el se îmbogăţise în momentul întroducereĭ petiţieĭ de ereditate, *in quantum locupletior factus erat.* Veţĭ legile citate *suprà*, p. 680, nota 3, în fine şi în Tomul II, p. 479 nota 2 şi 3. Acesta era modificarea la care era supusă macsima *fructus augent hereditatem.* Astăţĭ, se poate ţice din contra că fructele percepute de Deosebire între dreptul Roman şi dreptul actual.

mai există deci astădi între posesorul unui lucru particular și posesorul unei universalități juridice. [1])

Aplicarea Art. 525 în privința fructelor civile. Controversă.

Moștenitorul aparent *de bună credință* va avea drept nu numai la fructele naturale, dar și la acele civile. Asupra acestui punct nu încape nici o îndoeală. (Comp. L. 1 § 1. Cod. Lib. 3. Tit. 31.) El va câștiga fructele naturale prin percepere, adecă prin deslipirea lor de lucrul care le produce, ear acele civile se vor dobândi și cu ți, în proporțiune cu timpul posesiunei sale. (Art. 525.) Cu alte cuvinte, Art. 525, în lipsă de alte dispositiuni, se aplică atât posesorului unui obiect particular, cât și aceluĭ unei universalități juridice. [2])

Despre actele făcute de către moștenitorul aparent.

Moștenitorul aparent, în urma evicțiunei sale de către adevăratul proprietar, este un posesor fără nici un titlu. Fiind că el a putut însă să facă în timpul posesiunei sale acte de administrație și chiar de dispositie, naște întrebarea: care va fi soarta acestor acte? Actele făcute de dênsul fi-vor ele nule, ca unele ce emană de la un posesor lipsit de ori ce drepturi, sau fi-vor ele valide în interesul celor de al treile care au contractat cu dênsul? Cestiunea este plină de dificultăți și viu controversată.

In părerea generalminte admisă, se face o distincțiune între actele de administrație și acele de dispositie.

Acte de administrație. Controversă.

Actele pur conservatorii și de administrație, precum ar fi, de esemplu, contractele de închiriere pe un period de cinci ani cel mult, vêndarea obiectelor supuse stricăciunei, bine înțeles autorisată de justiție, etc. ar fi valide, pentru că asemene acte putênd să emane de la acei care nu au calitatea de moștenitori și care renunță la moștenire (Art. 690, 707), pot să emane și de la aceĭ care n'au avut nici un drept asupra moștenirei. [3]) (Comp. Art.

---

către un posesor de bună credință nu măresc patrimoniul moștenirei, ci acel al posesoruluĭ, *non augent hereditatem, sed patrimonium possessoris.* Vedi Tom. II, p. 479, nota 3.—Cu toate aceste, nu se poate dice astădi că macsima *fructus augent hereditatem* ar fi abrogată. Vedi *suprà*, p. 513, 579 și 619. Comp. Laurent. IX. 542. Aubry et Rau. V. § 616, p. 185, nota 19. Demolombe. II. 222.

[1]) De asemene, legiuitorul nu distinge între moștenitorii care au sau care n'au sezina. Și unii și alții vor câștiga fructele până în ziua introducerei petiției de ereditate, *chiar dacă ei n'au cerut punerea lor în posesiune de la justiție* (Art. 653), destul este numai ca ei să fie de bună credință, ceea ce este o pură cestiune de fapt. Laurent. IX. 522, 549 urm. Vedi și *suprà*, p. 678, nota 3, *in fine.*

[2]) Vedi Tom. II. p. 481, tecst și nota 2, unde se arată controversa.

[3]) Arntz. II. 1671. Aubry et Rau. V. § 616, p. 188, tecst și nota 30. Proudhon. *Usufruit.* II. 1319. Demolombe. II. 236, 237. Demante. I. 176 bis, IV.—*Contrà.* Laurent. IX. 555-558.

110 și 111 din codul civil după care și aceĭ trimeși provisor în posesiunea avereĭ unuĭ absent pot face asemene acte.)

Plata făcută moștenitoruluĭ aparent. Art. 1097.

Astfel, în această părere, plata făcută de bună credință de către un debitor al succesiuneĭ în mânele moștenitoruluĭ aparent ar fi validă. [1]) (Analogie din Art. 1097.)

Hotăriri judecătorești. Controversă.

De asemenea, hotărîrile pronunțate în favoarea sau în contra moștenitoruluĭ aparent ar fi oposabile adevĕratuluĭ proprietar, dacă moștenitorul ar fi pledat de bună credință, pentru că procesele sunt niște acte de gestiune și de administrație, de vreme ce conservarea bunurilor atârnă adese orĭ de curmarea lor într'un sens sau în altul. [2])

Înstrăinărĭ. Controversă.

Cât pentru cestiunea de a se ști dacă înstrăinările făcute de moștenitorul aparent sunt sau nu valide, ea este și maĭ grea, și maĭ multe sisteme se găsesc în presență.

Înstrăinare de mobile corporale.

Intăĭ și întăĭ, toată lumea recunoaște, în Francia, că înstrăinarea bunurilor corporale este validă, dacă cumpărătorul a fost de bună credință. [3]) (Art. 1909.)

Înstrăinare cu titlu gratuit.

Apoĭ, se admite, de asemenea, că moștenitorul aparent chiar de bună credință nu poate să dispue cu titlul gratuit de obiectele moștenireĭ, și că adevĕratul proprietar ar putea în tot-deauna

---

[1]) Arntz. II. 1671. Demolombe. II. 236.—*Contrà.* Laurent. IX. 555 urm. —Este de observat că, la Romanĭ, debitorul moștenireĭ nu era liberat de cât dacă posesorul restituea moștenitoruluĭ obiectele sau baniĭ primiți de dênsul. L. 25 § 17, *in fine.* Dig. Lib. 5. Tit. 3. Veḑi și L. 31 § 5. Dig. *loco cit.* unde se ḑice: „*Et si bonæ fidei possessor fuit, sive non, debere restituere placet; et quidem si restituerit, liberari ipso jure debitores.*“

[2]) Arntz. II. *loco cit.* Demolombe. II. 238. Demante. I. 176, bis IV. Toullier D. IV. (partea I) 28. Comp. L. 44. Dig. Lib. 42. Tit. 1.—*Contrà.* Laurent. IX. 559, care contestă moștenitoruluĭ aparent dreptul de a face orĭ ce act, pentru că el fiind evins, de adevĕratul proprietar n'a fost în drept de a face vre un act care să lege pe acest proprietar.

Transacțiunĭ. Controversă.

Aceeași controversă esistă și în privința transacțiunilor consimțite de către moștenitorul aparent. Veḑi în sensul validităței transacțiunilor: Demolombe. II. 239. Toullier. D. III (partea II) 54 și IV (partea I) 29. Merlin. *Quest.* V° *héritier*, § 3. 3° Tom. IV, p. 372.—*Contrà.* Laurent. IX. 560. Duranton. I. 575, *in fine.* Această din urmă soluție era admisă și la Romanĭ. L. 3. § 2. Dig. Lib. 2. Tit. 15. Comp. și L. 17. Dig. *loco cit., de transactionibus.*

[3]) Demolombe. II. 252. Arntz. II. 1671. Laurent. IX. 561.

Cesiune de creanțe. Controversă.

Moștenitorul aparent n'ar putea însă să vândă sau să cedeze un mobil incorporal, adecă o creanță, și adevĕratul moștenitor ar putea să revendice creanța de la cesionar. Larombière. *Oblig.* III. Art. 1240, No. 8. Veḑi însă Demolombe. *loco cit.*, după care cesiunile de creanțe făcute de moștenitorul aparent ar fi valide. Comp. Laurent. XXXII. 562 și Mourlon. III. 1988, 1989, după care Art. 1909 nu se aplică la mobilele incorporale.—Art. 1909 se aplică însă la efectele la purtător. Troplong. *Prescription.* II. 1065.

să revendice acele obiecte de la ceĭ de al treile donatarĭ sau legatarĭ, dacă acțiunea sa n'ar fi fost prescrisă. [1]) *Qui certat de damno vitando, anteponendus est ei qui certat de lucro captando.*

Înstrăinărĭ imobiliare cu titlul oneros. Controversă.

Venim în fine la cestiunea cea maĭ grea din toate, și anume, la acea de a se ști dacă adevĕratul proprietar trebue sau nu să respecte înstrăinările imobiliare consimțite cu titlul oneros de cătră moștenitorul aparent. [2])

Cestiunea este de astă dată controversată și chiar îndoelnică, însă soluțiunea care mi se pare cea maĭ juridică este acea care pune în princip că înstrăinările imobiliare consimțite de moștenitorul aparent sunt absolut nule, chiar când vêndĕtorul și cumpĕrătorul ar fi fost ambiĭ de bună credință, pentru că moștenitorul aparent nefiind proprietar, n'a putut să transmită niște drepturĭ pe care nu le avea el însușĭ. [3]) *Nemo plus juris in alium trans-*

---

[1]) Aubry et Rau. V. § 616, *in fine* Arntz. II. 1672. Demolombe. II. 251. Mourlon. I. 494. Laurent. IX. 561, *in fine*. Chabot, Art. 756, No. 16. Demante. I. 176 bis, IX. Acest din urmă autor admite însă validitatea donațiuneĭ, când ea ar cuprinde pentru donator obligația de garanție, ceea ce s'ar întâmpla, de esemplu, în casul când moștenitorul aparent ar constitui o zestre. (Art. 1240.) Vedĭ însă asupra acestuĭ caz, Mourlon. I. 494, nota 2.

[2]) Vedĭ asupra acesteĭ însĕmnate cestiunĭ o monografie a luĭ P. Jozon în *Revue pratique de droit français*, anul 1862, Tom. 14, p. 378 urm.

[3]) Laurent. IX. 562 urm. Mourlon. I. 495. Duranton. I. 552 urm. Toullier. D. II (partea II) 287 urm. și III (partea I.) 31. Troplong. *Hypothèques*. II. 468 și *Vente*. II. 960. Grenier. *Hypothèques*. I. 51. Marcadé. I, asupra Art. 137, No. 472. C. Poitiers. Répert. Dalloz. *Succes*. 549, nota 1. Trib. Bonneville. Dreptul pe 1881, No. 48. Cas. Belg. D. P. 47. 2. 30. D. P. 79. 2. 35. Tot în acest sens s'a pronunțat și Curtea din Bucureștĭ. Dreptul pe 1881, No. 48.

Celelalte sisteme mențin înstrăinările imobiliare sevêrșite de moștenitorul aparent, însă nu sunt de acord asupra condițiilor ce urmează a fi îndeplinite. Astfel, unĭ mențin aceste înstrăinărĭ sub condițiunea că atât vêndĕtorul cât și cumpĕrătorul să fie de bună credință (vedĭ decisiile citate de Demolombe. II. 246 și de Aubry et Rau. V. § 616, p. 189, nota 31), pe când alțiĭ se mulțumesc numaĭ cu buna credință din partea cumpĕrătoruluĭ. Chabot, asupra Art. 756, No. 13-15 și Belost-Jolimont, observ. 4. Poujol. *Succes*. Art. 756, 757, No. 10. Duvergier. *Vente*. I. 225. Demolombe. II. 247 urm. Arntz. II. 1674. Al. Degré. Dreptul pe 1881 No. 54. Comp. D. P. 86. 1. 310. D. P. 77. 1. 429. D. P. 64. 2. 61 și 171. D. P. 76. 1. 123.

Intr'un alt sistem, înstrăinările consimțite de moștenitorul aparent sunt menținute, sub condițiunea ca numaĭ cumpĕrătorul să fie de bună credință, făcêndu-se abstracțiune de buna sau reaua credință a moștenitoruluĭ aparent, când acest din urmă este o rudă a defunctuluĭ în gradul succesibil, care luând moștenirea în lipsa uneĭ rude maĭ apropiete, a esercitat o posesiune pacinică și publică. Aubry et Rau. V § 616, p. 188, tecst și nota 31.

In fine, în ultima părere, se susține că înstrăinările n'ar fi valide

ferre potest, quam ipse habet. (L. 54. Dig. Lib. 50. Tit. 17 și Art. 1770, 1803 C. C. 565 Pr. Civ.) Această părere este cu atât mai admisibilă, cu cât proprietarul nu poate să fie despoet de proprietatea sa prin faptul altuia fără consimțământul seu. [1])

---

de cât atunci când evicțiunea ce ar suferi cumpărătorul de bună credință ar da loc la un recurs în garanție, a cărui resultat ar fi de a face ca moștenitorul aparent, și el de bună credință, să sufere o condamnare mai mare de cât ar fi suferit, dacă ar fi fost direct acționat pe cale de petiție de ereditate. Această părere se întemeiază mai cu samă pe interpretarea legei 25 § 17. Dig. Lib. 5. Tit. 3. Vedi în acest din urmă sens: Merlin. *Quest.* Tom. IV, V° *héretier* § 3. Malpel. 211 urm.

Controversa care vedem că esistă în această privință în dreptul modern s'a născut și în dreptul Roman, din causa interpretărei ce s'a dat unor fragmente din pandecte, și mai ales L. 25 § 17. Dig. Lib. 5. Tit. 3. Cu toate aceste, putem cita mai multe tecste din care resultă positiv că adevěratul moștenitor avea acțiunea în revendicare contra celor de al treile care dobândise lucruri prticulare de a le moștenirei de la moștenitorul aparent. Astfel sunt legea 7. Cod. Lib. 3. Tit. 31. L. 4. Cod. Lib. 7. Tit. 34. Vedi și legea 2, în fine, Cod. Lib. 3. Tit. 31, unde se dice: „*Emtor autem, qui proprio titulo possessionis munitus est, etiam singularum rerum jure convenitur*“. ceea ce însěmnează că dobânditorul cu titlu particular este pasibil de acțiunea în revendicare pentru toate lucrurile dobândite de dênsul. Tot în acest sens se mai pot încă cita și alte tecste. Dreptul Roman. Controversă.

Astfel este, de esemplu, legea 13 § 4. Dig. Lib. 5. Tit. 3, din care resultă că moștenitorul adevěrat are petiția de ereditate utilă (*utilis*) contra aceluia care a cumpărat dreptul de moștenire de la moștentorul aparent: „*Si quis hereditatem emerit, an utilis in eum petitio hereditatis deberet dari?... Et putat Gaius Cassius dandam utilem actionem.*“ Tot astfel, acel care cumpărase de la fisc o moștenire ca vacantă, era pasibil de petiția de ereditate: „*Si quis a fisco hereditatem, quasi vacantem, emerit, æquissimum crit, utilem actionem adversus eum dari.*“ (L. 13 § 9. Dig. Lib. 5. Tit. 3.) Vedi și L. 13 § 11. Dig. *loco cit.*

Este adevărat că Merlin s'a încercat a susținea validitatea înstrăinărilor consimțite de către moștenitorul aparent, întemeindu-se pe legea 25 § 17. Dig. Lib. 5. Tit. 3, însă Duranton (I. 565 urm.) a dovedit cu prisosință că Merlin a interpretat în mod greșit acest tecst, care de altmintrelea, după părerea tuturora, este întunecos și greu de înțěles.

[1]) „*Id quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest.*“ (L. 11. Dig. Lib. 50. Tit. 17.) Comp. Art. 475, 480, 481 C. C.

Addenda et Corrigenda

(TOMUL III)

La p. 11, la finele rêndului 4, cetește *zepeḑeĭ* în loc de *zăpăḑeĭ*.
La p. 24, rêndul 4, idem.
La p. 39 rêndul 29 al notei, cetește *dritul*, în loc de *dretul*.
La p. 51, la finele rêndului 3, cetește *și* în loc de *saŭ*.
La p. 51, la finele rêndului 11, cetește *cedând* în loc de *orĭ să cedeze*.
La p. 142, rêndul 7, cetește *mărturisire* în loc de *mărturie*.
La p. 168, la începutul notei 2, cetește *strămutare* în loc de *strămutarea*.
La p. 223, la începutul rêndului 15, Demolombe XIII în loc de XII.
La p. 280, la rêndul 5 al notei, adde după cuvêntul: Dreptul pe 1889, No. 54. Veḑĭ și Revista judeciară din Galați, (Anul I) No. 6.
La p. 306, rêndul 4, din notă, cetește *ar refusa de a se pronunța*, în loc de *ar refusa*.
La p. 338, rêndul 5 din notă, a se adăugi cuvintele: Dreptul pe 1882, No. 46.
La p. 352, la finele rêndului 1 din nota 2, cetește *adire* în loc de *adiere*.
La p. 371, rêndul 19, cetește *determinat* în loc de *terminat*.
La p. 377, rêndul 10 din nota 1, cetește *timp* în loc de *timpt*.
La p. 390, rêndul 8 din nota 3, cetește *enim* în loc de *emin*.
La p. 391, finele rêndului 8 din nota, cetește D. P. 55. 1. 49 în loc de D. P. 55. 1. 49 *și 71*.
La p. 394, rêndul 14 din nota 1, cetește *delasarea* în loc de *declasarea*.
La p. 395, rêndul 13, cetește: veḑĭ *suprà*, p. 393, nota 2, în loc de 394.
La p. 423, rêndul 2 din nota 2, cetește Pr. Civ. T. VI (partea II) în loc de (Partea III.)
La p. 432, rêndul 3 din nota 2, adde după p. 952, cuvintele *Tribun. Ialomitza. Dreptul pe 1886, No. 54.*
La p. 488, la începutul rêndului 8, cetește *pact* succesoral, în loc de *pacat* succesoral.
La p. 534, rêndul 1, cetește *valoarea imobilului*, în loc de *la* valoarea imobilului.
La p. 547, finele rêndului 21, cetește *și tot o dată* în loc de *tot o dată*.
La p. 619, la începutul rêndului 12, cetește *clausă* în loc de *causă*.
La p. 624, la finele rêndului 7, cetește *moștenitorul* în loc de *moștenitorului*.
La p. 661, în mijlocul rêndului 6, cetește *donatarul*, în loc de *donatorul*.

TABLA MATERIILOR

Cuprinse în volumul al III-lea.

Cartea II.

TITLUL IV.

Pagina.

Despre servituţile reale şi prediale. (Art. 576—643.)

Definiţiunea şi caracterul servituţilor reale. (Art. 576.) . . 1—7
Clasificarea servituţilor. (Art. 577.) . . . . . 7—8
Princip fundamental de interpretare a servituţilor. . . . 9

CAPITOLUL I.

Despre servituţile ce se nasc din situaţiunea locurilor.—Servituţi naturale sau legale 9
Intinderea servituţilor impuse fondurilor inferioare. (Art. 578.) 9—13
Despre proprietatea şi usul apelor. 14
Despre apele de isvor. (Art. 579—581.) . . . . . 14—16
Dobândirea din partea proprietarului megieş a unui drept asupra isvorului. (Art. 579, 580.) . . . . . 16—21
Dobândirea unui drept asupra isvorului din partea unei comuni, unui sat sau unui cotun.—Servitute stabilită într'un interes public. (Art. 581.) . . . . . 21—23
Despre apele de ploae 24
Despre apele de ploae care cad sau se scurg pe un fond privat. . . . . 24—25
Despre apele de ploae care cad sau se scurg pe o cale publică . . . . . 25—27
Despre apele curgĕtoare. (Art. 582.) . . . . . 27—28
Despre apele curgĕtoare care hotăresc sau mărginesc o proprietate. (Art. 582 § 1.) . . . . . 28—32
Despre apele curgĕtoare care trec prin o proprietate (*qui traverssent un héritage.*) (Art. 582 § 2). . . . . 32—33
Dreptul tribunalelor de judeţe de a hotări contestaţiile dintre riverani relative la repartiţiunea apelor. (Art. 583.) . . . 33—35
Despre grăniţuirea proprietăţilor vecine. (Art. 584.) . . 35—44
Despre îngrădirea proprietăţeĭ. 44
Despre îngrădirea de bună voe. (Art. 585.) . . . . . 45—47
Despre îngrădirea silită. (Art. 600.) . . . . . 47—51

CAPITOLUL II.

Despre servituţile stabilite de lege, sau maĭ bine ḑis, despre obligaţiunile sau sarcinile impuse de lege din causa vecinătăţeĭ. (Art. 586.) 52
Servituţi sau maĭ bine ḑis sarcinĭ stabilite în interesul Statuluĭ sau al comuneĭ. (Art. 587.) . . . . . 52—55
Sarcinĭ impuse de lege în interesul particularilor. (Art. 588, 589.). . . . . 55—56

SECȚIUNEA I.

Pagina.

Despre zidul, șanțul și gardul comun și despre distanțele ce vecinii sunt obligați a o observa în plantațiunile lor . . 56
Despre zidul comun. (Generalități). . . . . 56—57
Despre casurile de comunitate și semnele de necomunitate.. (Art. 590, 591.) . . . . . 58—63
Sarcinele comunității. (Art. 592, 593.) . . . . . 63 -66
Efectele comunității. (Art. 594—596, 599.) . . . . . 66—74
Dobândirea comunității unui zid. (Art. 597, 598.) . . . 74—81
Despre șanțurile comune. (Art. 602—605.) . . . . . 81—84
Despre gardurile comune. (Art. 606, 609.) . . . . . 84—89
Despre distanțele ce vecinii trebue să observe în plantațiunile lor. (Art. 607, 608.) . . . . . 89—98
Despre casul în care diferitele caturi a unei case aparțin la mai multe persoane. (Art. 664 din codul francez eliminat la noi.) 98—99

SECȚIUNEA II.

Despre distanța și lucrările intermediare cerute pentru oare care construcțiuni și rezămarea de materii corosive. (Art. 610.) 100—103

SECȚIUNEA III.

Despre vederea în proprietatea vecinului. (Art. 611—614.) 103—114
Despre servitutile de lumină (*jours sau jours de souffrance.*) 114—115

SECȚIUNEA IV.

Despre picătura streșenilor. (Art. 615.) . . . . . 115—117

SECȚIUNEA V.

Despre dreptul de trecere (stabilit de lege.) Art. (616—619.) 118—126

CAPITOLUL III.

Despre servitutile stabilite prin faptul omului 126

SECȚIUNEA I.

Despre osebitele feluri de servituți ce se pot stabili asupra bunurilor. Despre diversele specii de servituți. (Art. 621, 622.) 126—132
Despre servitutile care pot fi stabilite prin faptul omului. (Art. 620.) . . . . . 132—135
Persoanele care pot stabili o servitute (servitute pasivă.) 135—137
Persoanele care pot dobândi o servitute (servitute activă.) 137—138
Modalitățile servituților. . . . . 138—139

SECȚIUNEA II.

Despre modul cu care se stabilesc servitutile 139
Despre stabilirea servituților continue și aparente. (Art. 623, 625, 626.) 139
139—140
Titlu. (Art. 623, 628.) . . . . . 140—142
Posesiune de 30 de ani. (Art. 623.) . . . . . 142—145
Destinația proprietarului. (Art. 625, 626.) . . . . . 145—148
Despre stabilirea servituților continue și neaparente și acelor

Pagina.

discontinue aparente sau neaparente. (Art. 624.) . . . . 148—151
Despre prescripţiunea drepturilor de proprietate care au analogie cu servituţile 151
Perderea sau distrugerea actuluĭ care constată servitutea. (Art. 628.) . . . . . 151—153
Despre modul de a esercita servituţile. (Art. 620 § 2.) . 153—155

SECŢIUNEA III.

Despre drepturile proprietaruluĭ fonduluĭ căruia se cuvine servitutea 155
Despre drepturile proprietaruluĭ fonduluĭ stăpânitor.—Servituţĭ accesorĭĭ. (Art 629.) . . . . . 155—157
Despre lucrările necesare servituţeĭ. (Art. 630—632.) . . 157—163
Efectele împărţeleĭ fonduluĭ stăpânitor şi aceluĭ serbitor.—Impărţirea fonduluĭ stăpânitor. (Art. 633.) . . . . . 163—164
Impărţirea fonduluĭ şerbitor 165
Despre obligaţiunile şi drepturile proprietaruluĭ fonduluĭ şerbitor. (Art. 634.) 165
Obligaţiunĭ . . . . . 165—166
Drepturĭ . . . . . 167—169
Neputinţa proprietaruluĭ fonduluĭ dominant de a împovora condiţiunea fonduluĭ şerbitor. (Art. 635.) . . . . . 169—170
Restricţiunĭ care resultă din obiectul servituţilor . . . . 170—172
Despre acţiunile la care servituţile pot da naştere . . . 172—174

SECŢIUNEA IV.

Despre modul stângereĭ servituţilor 175
Despre causele de stângere a servituţilor care decurg din dreptul comun . . . . . 175—177
Despre causele de stângere a servituţilor anume prevĕdute de lege . . . . . 177—178
Despre imposibilitatea de a întrebuinţa servituţile, sau maĭ bine dis, despre suspendarea esercitiuluĭ servituţilor. (Art. 636, 637, 601.) . . . . . 178—181
Despre stângerea servituţilor prin confusiune. (Art. 638, 627.) 182—185
Despre stângerea servituţilor prin ne-uz sau neîntrebuinţare. (Art. 639, 640.) . . . . . 186—193
Inriurirea indivisibilităţeĭ servituţilor asupra prescripţiuneĭ. (Art. 642, 643.) . . . . . 193—196
Despre prescrierea moduluĭ servituţeĭ. (Art. 641.) . . . 196—200
Despre natura statutuluĭ servituţilor prediale. (Drept internaţional.) 200
Despre servituţile stabilite prin faptul omuluĭ. (Art. 620.) 200—201
Despre servituţile naturale care derivă din situaţiunea locurilor. (Art. 578 urm.) . . . . . 201—202
Despre servituţile legale.—Servituţĭ legale de utilitate publică. (Art. 586 urm.) . . . . . 202—203
Servituţĭ legale de utilitate privată. (Art. 586, 588.) Despre comunitate. (Art. 590 urm.) 203
Despre vederĭ şi lumină. (Art. 611 urm.) 204

Cartea III.

Pagina.

Despre diferitele moduri prin care se dobândeşte şi se transmite proprietatea şi despre celelalte drepturi asupra lucrurilor. (Art. 644 urm.) . . . . . 205 urm.
Dispoziţiuni generale . . . . . 205—206
Modurile de a dobândi proprietatea enumerate de lege. (Art. 644—649.) . . . . . 206—210
Despre lucrurile a cărora us e comun tuturora. (Art. 647.) 210—211
Despre vênat şi despre pescuire. (Art. 648.) . . . . . 211—213
Despre invenţiune sau găsire . . . . . 213—214
Invenţiune relativă la lucrurile perdute de către proprietarul lor . . . . . 214—215
Invenţiune relativă la comoară. (Art. 649.) . . . . . 216—221
Despre lucrurile luate de la inimici prin faptul resboiului. (præda bellica.) . . . . . 221—222

TITLUL I.

Despre succesiuni, moşteniri sau clironomii. (Generalităţi.) 222
Impărţirea moştenirilor în legitime şi testamentare. (Art. 650.) 223—224

CAPITOLUL I.

Despre deschiderea succesiunilor. (Art. 651, 652.) . . . 224—228
Despre sezină sau despre continuarea posesiunei în persoana moştenitorilor. (Art. 653.) . . . . . 228—234

CAPITOLUL II.

Despre calităţile cerute pentru a succede 235
Despre causele de incapacitate. (Art 654 C. C. şi 7 § 5 Const.) 235—239
Despre efectele incapacităţei 239
Despre causele de nedemnitate. (Art. 655, 656.) . . . . 239—248
Despre efectele nedemnităţei în genere . . . . . 248—250
Efectele nedemnităţei în privinţa celorlalţi moştenitori. (Art. 657.) . . . . . 250—252
Efectele nedemnităţei în privinţa celor de al treile . . . 252—253
Despre efectele nedemnităţei în privinţa copiilor nedemnului. (Art. 658.) . . . . . 253—255

CAPITOLUL III.

Despre osebitele ordine de succesiune legitimă 256

SECŢIUNEA I.

Dispoziţiuni generale. (Art. 659.) . . . . . 256—257
Modul de a stabili promiscuitatea sau apropierea înrudirei. (Art. 660—663.) . . . . . 257—260
Despre dovedirea înrudirei în materie de moştenire . . . 260

Pagina.

SECŢIUNEA II.

Despre representaţiune. (Definiţiune.) (Art. 664.) . . . . 260—261
Persoanele care pot invoca representaţiunea. (Art. 665, 666.) 262—263
Representaţiunea în linie dreaptă sau directă descendentă. (Art. 665.) . . . . . 263—265
Representaţiunea în linie colaterală. (Art. 666.) . . . . 265—267
Persoanele care pot fi representate. (Art. 668.) . . . . 267—268
Efectele representaţiuneï. (Art. 667.) . . . . . 267—270
Osebitele ordine de moştenire. 270

SECŢIUNEA III.

Succesiunile deferite descendenţilor (prima clasă de moştenitorï). (Art. 669.) . . . . . 270—273

SECŢIUNEA IV şi V.

Succesiunile deferite ascendenţilor şi colateralilor. . . . 273
Succesiunile deferite fraţilor şi surorilor şi descendenţilor lor, atât în casul când defunctul a lăsat pe tatăl şi pe mama sa în viaţă, cât şi în casul când aceştia au murit înaintea luï. (A doua clasă de moştenitorï.) 273
Supravеţuirea tatăluï şi a mameï luï decujus, sau numaï a unuia din eï. (Art. 671, 673.) . . . . . 273—276
Moartea tatăluï şi a mameï înaintea luï de cujus. (Art. 672.) 276—277
Impărţeala moştenireï între colateraliï privilegiaţï. (Art. 674.) 277—282
Succesiunile deferite ascendenţilor, alţiï de cât tatăl şi mama. (A treia clasă de moştenitorï.) (Art. 670.) . . . . . 281—284
Succesiunile deferite colateralilor ordinarï, adecă alţiï de cât fraţiï surorile sau descendenţiï lor. (A patra clasă de moştetorï.) (Art. 675.) . . . . . 284—285
Gradul până la care rudele succed. (Art. 676.) . . . . 285—286
Despre moştenirea particulară a ascendentuluï dăruitor. (*Retour successoral.*—Art. 747 fr. eliminat din codul nostru.) 286

CAPITOLUL IV.

Despre succesiunile neregulate

SECŢIUNEA I.

Despre drepturile copiilor naturali asupra bunurilor mameï lor, şi despre succesiunea copiilor naturalï morţï fără posteritate. 287—288

SECŢIUNEA II.

Despre succesiunea soţuluï supravеţuitor şi despre a Statuluï. 289
Despre moştenirea cuvenită soţuluï remas în viaţă. (Art. 652 § 2, 679.) . . . . . 289—290
Despre moştenirea cuvenită Statuluï. (Art. 652 *în fine*, 680.) 290—291
Formalităţile ce trebue să îndeplinească soţul şi statul când primesc moştenirea cui-va. (Art. 681, 683.) . . . . . 291—293
Formalităţile impuse pe lângă cele de maï sus numaï soţuluï remas în viaţă. (Art. 682.) . . . . . 293—295

Pagina.

SECŢIUNEA III.

Despre dreptul de moştenire al femeĭ când se află în concurenţă cu descendenţiĭ sau alte rude chiemate după lege la succesiunea soţuluĭ eĭ mort. (Art. 684.) . . . 295—303 şi 469 urm.

CAPITOLUL V.

Despre acceptaţiunea şi repudiarea moştenitorilor . . . 304

SECŢIUNEA I.

Despre acceptaţiunea pură şi simplă. (Art. 685, 686.) . . 304—308
Despre capacitatea de a primi o moştenire. (Art. 687.) . 308—310
Despre formele acceptaţiuneĭ.—Acceptare espresă;—acceptare tacită. (Art. 689—691.) . . . . . 310—322
Acte de dispoziţie care se consideră ca acte de administraţie provisorie şi care, ca atare, nu atrag primirea moştenireĭ. (Art. 707.) : . . . . . 323—324
Despre transmisiunea moştenireĭ. (Art. 692, 693.) . . . 324—328
Despre efectele acceptaţiuneĭ. (Art. 688.) . . . . . 328—329
Casurĭ în care acceptatea este revocabilă. (Art. 694.) . . 329—335
Persoanele care pot cere anularea acceptăreĭ 335
Casurĭ în care aceptarea este inesistentă . . . . . 335—336
Efectele anulăreĭ acceptaţiuneĭ . . . . . 336—337

SECŢIUNEA II.

Despre renunţarea la succesiunĭ. (Art. 695). . . . . 337—341
Efectele renunţăreĭ. (Art. 696, 697, 698.) . . . . . 341—347
Despre revocarea renunţăreĭ 347
Despre dreptul ce are renunţătorul de a reveni asupra renunţăreĭ sale. (Prima escepţiune la principiul irevocabilităţeĭ renunţăreĭ.) (Art. 701.) . . . . . 347—351
Despre prescrierea dreptuluĭ de moştenire, adecă a facultăţeĭ de a primi sau de a lepăda moştenirea. (Art. 700.) . 351—354
Despre dreptul creditorilor de a reveni asupra renunţăreĭ moştenitoruluĭ. (A doua escepţiune la principiul irevocabilităţeĭ renunţareĭ. (Art. 699.) . . . . . 354—359
Despre dreptul renunţătoruluĭ de a reveni asupra renunţăreĭ sale. (A treia escepţiune la principiul irevocabiltăţeĭ renunţăreĭ.) 359
Casurĭ în care renunţarea este anulabilă . . . . . 359—361
Casurĭ în care anularea este inesistentă . . . . . 361—362
Despre renunţarea la o moştenire viitoare.—Pacte succesorale. (Art. 702, 965 § 2, 1226). . . . . 362—365
Despre pedeapsa edictală contra moştenitoruluĭ care cu rea credinţă a pus la o parte sau a ascuns lucrurĭ de ale moştenireĭ. (Art. 703, 712.) . . . . . 365—372

SECŢIUNEA III.

Despre beneficiul de inventar, despre efectele sale şi despre obligaţiunile eredeluĭ beneficiar . . . . . 372—374
Despre împrejurările care atrag perderea facultăţeĭ de a primi moştenirea sub beneficiŭ de inventar 375

Pagina.

Condițiuni cerute pentru validitatea acceptațiuneĭ sub beneficiŭ de inventar. (Art. 704, 705.) . . . . . 375—379
Despre termenele date moștenitoruluĭ spre a delibera și a face inventar. (Art. 706, 709, 710.) . . . . . 379—383
Despre condițiunea moștenitoruluĭ în timpul termenelor legale sau judeciare. (Art. 708.) . . . . . 384—386
Despre condițiunea moștenitoruluĭ după espirarea termenelor legale sau judeciare. (Art. 711.) . . . . . 386—388
Despre efectele beneficiuluĭ de inventar. (Art. 713.) . . 388—395
Obligațiunile moștenitoruluĭ beneficiar. 396
Administrațiunea moștenitoruluĭ beneficiar. (Art. 714, 715 C. C. Art. 707 Pr. Civ.) . . . . . 396—404
Vêndarea avereĭ de moștenire.—Vêndarea avereĭ mișcătoare. (Art. 716.) . . . . . 405—407
Vêndarea avereĭ nemișcătoare. (Art. 717 C. C. 705 Pr. Civ.) 407—409
Obligațiunea moștenitoruluĭ de a da cauțiune. (Art. 718.) 410—411
Ordinea în care creditoriĭ și legatariĭ trebue să fie plătiți și recursul lor. (Art. 719—722.) . . . . . 411—412
Despre casul în care esistă creditoriĭ sau legatariĭ oponenți. (Art. 719 § 1.) . . . . . 412—415
Despre casul în care nu esistă creditoriĭ sau legatariĭ oponenți. (Art. 719 § 2.) . . . . . 415—416
Recursul creditorilor neoponenți. (Art. 720.) . . . . . 417—418
Plata cheltuelilor pentru peceți, inventar, darea socotelelor etc. (Art. 723.) 419

SECȚIUNEA IV.

Despre succesiunile vacante 420
Condițiuni cerute pentru ca moștenirea să fie vacantă. (Art. 724.) . . . . . 420—422
Rînduirea unuĭ curator. (Art. 725.) . . . . . 422—423
Administrațiunea curatoruluĭ.—Drepturile și îndatoririle curatoruluĭ. (Art. 726, 727.) . . . . . 423—427
Drepturile creditorilor 427

CAPITOLUL VI.

Despre împărțire și despre raporturĭ 428

SECȚIUNEA I.

Despre împărțirea succesiuneĭ 428
Drepturile coproprietarilor sau comoștenitorilor în timpul indivisiuneĭ . . . . . 428—430
Incetarea indivisiuneĭ. (Art. 728, 729.) . . . . . 431—439
Capacitatea necesară pentru a putea sta în judecată în împărțeală. (Art. 749.) . . . . . 439—444
Persoanele care pot să esercite acțiunea în împărțeală. . 444—446
Persoanele în contra cărora împărțeala trebue să fie cerută. 446
Formalități preliminare.—Punerea peceților și rîdicarea lor.—Facerea inventaruluĭ. (Art. 730 § 2—732.) . . . . 446—449
Tribunalul competent pentru judecarea contestațiilor care se rădică în materiile de moștenire. (Art. 95 C. C. și 63 § 2 și 3 Pr. Civ.) . . . . . 449—451

Pagina.

Formele împărțeleĭ 451
Impărțeala de bună voe. (Art. 730 § 1.) . . . . . 451—453
Impărțeala judeciară. (Art. 747, 733 C. C. Art. 691, 692, 694 Pr. Civ.) . . . . . 453—456
Prețeluirea imobilelor. (Art. 734.) . . . . . 456—458
Prețeluirea mobilelor. (Art. 735.) . . . . . 458—459
Vêndarea mobilelor și a imobilelor. (Art. 736, 748.) . . 459—464
Formațiunea maseĭ de împărțit și lichidarea drepturilor acelor interesați. (Art. 737, 746.) . . . . . 464—466
Compunerea părților sau a loturilor. (Art. 740—743 § 1, 745.) 466—474
Tragerea loturilor la sorți. (Art. 743 § 2 *ab initio*, 744 C. C. Art. 700 Pr. Civ.) . . . . . 474—475
Despre împărțeala prin atribuțiunea (*partage d'attribution*). (Art. 743 § 2.) . . . . . 475—477
Esecutarea împărțeleĭ. (Art. 750.) . . . . . 477—479
Despre cheltuelele împărțeleĭ. 479

SECȚIUNEA II.

Despre raporturĭ . . . . . 480—483
Persoanele care datoresc raportul. (Art. 751—753, 755.) . 483—495
Raportul este el datorit pentru alțiĭ? (Art. 754, 756.) . . 495—498
Despre art. 844 din codul francez eliminat la noĭ . . . 498—499
Moștenirea la care se face raportul. (Art. 757.) 499
Persoanele care pot cere raportul și care profită de el. (Art. 763.) . . . . . 499—502
Despre acțiunea în raport . . . . . 502—503
Lucrurile supuse raportuluĭ. (Art. 751, 758.) . . . . . 503—506
Despre raportul zestreĭ. (Art. 751, 758.) 506
Regule speciale la raportul zestreĭ.—Derogațiunĭ la principiile de maĭ sus. (Art. 761, 1282.) . . . . . 506—509
Lucrurile scutite de raport.—Escepțiunĭ la Art. 751 și 758. (Art. 759, 762.) . . . . . 509—513
Despre Art. 853, 854 din codul francez eliminate la noĭ . 514
Donațiunele făcute sub imperiul uneĭ legĭ care le scutea de raport sunt ele supuse raportuluĭ, când moștenirea s'a deschis sub legea actuală? . . . . . 514—515
Despre raportul datoriilor. (Art. 738, 739.) . . . . . 515—519
Despre raportul legatelor. (Art. 751, 752, 754, 756 și 846.) 520—522
Despre dispensa sau scutirea raportuluĭ darurilor sau legatelor. (Art. 846.) . . . . . 522—524
Despre modul cum se face raportul. (Art. 764.) . . . . 524—526
Despre raportul mobilelor corporale sau incorporale. (Art. 772.) 526—528
Despre raportul banilor. (Art. 773.) . . . . . 529—530
Despre raportul imobilelor. (Art. 765.) . . . . . 530—535
Efectele raportuluĭ în natură. (Art. 760, 769.) . . . . . 536—540
Despre îmbunătățirile ce se pot aduce imobiluluĭ de către donatar. (Impense sau cheltuelĭ.) . . . . . 540—541
Drepturile și obligațiunile descendentuluĭ donatar în privința cheltuelelor degradărilor aduse imobiluluĭ dăruit. (Art. 766—768.) . . . . . 541—545
Despre dreptul de retenție al descendentuluĭ donatar. (Art. 771.) . . . . . 545—547
Despre casul prevĕdut de Art. 770. 547

Pagina.

SECȚIUNEA III.

Despre plata datoriilor și a sarcinelor moșteniriĭ și despre separația de patrimoniĭ 547
Divisiunea creanțelor și a datoriilor . . . . . 547—548
Divisiunea creanțelor. (Art. 1060.) . . . . . 548—549
Divisiunea datoriilor. (Art. 777, 1060.) 549
Escepțiuni la principiul divisibilitățeĭ datoriilor între moștenitoriĭ. Casuri în care moștenitoriĭ sau unul diu eĭ pot fi urmăriți pentru totalitatea uneĭ datoriĭ divisibile. (Art. 1061.) 549—551
Despre plata datoriilor și a sarcinelor moșteniriĭ și despre contribuirea la datoriĭ 551
Despre plata datoriilor și a sarcinelor moșteniriĭ. Raporturile dintre moștenitoriĭ și creditoriĭ moșteniriĭ. (Art. 777.) . 551—555
Despre contribuțiune la datoriĭ.—Raportul comoștenitorilor între eĭ. (Art. 774.) 556
Despre recursul ce are moștenitorul care a plătit o datorie pe care nu trebuea de loc s'o plătească, sau care a plătit-o peste partea sa contributorie. Datoriĭ ipotecare, solidare sau indivisibile. (Art. 778, 779.) . . . . . 556—562
Datoriĭ chirografare 562
Mĕsurile ce se pot lua când unul, maĭ multe sau toate imobilele moșteniriĭ sunt ipotecate pentru plata uneĭ rente perpetue. (Art. 776.) . . . . . 562—566
Despre titlurile esecutoriĭ dobândite în contra defunctuluĭ și esecutate în contra moștenitorilor. (Art. 780 C. C. 398 Pr. Civ.) 566—569
Despre separația de patrimoniĭ.—Definițiune și introducere istorică. . . . . 570—571
Persoanele care pot cere și în contra cărora poate fi cerută separațiunea de patrimoniĭ.—Persoanele care pot cere separarea de patrimoniĭ. (Art. 781, 784.) . . . . . 571—574
Despre creditoriĭ moștenitorilor. (Art. 781.) . . . . . 574—575
Persoanele contra cărora separarea de patrimoniĭ poate fi cerută. (Art. 781.) . . . . . 575—577
Formele în care separarea de patrimoniĭ trebue să fie cerută. (Art. 781-784, 1743.) . . . . . 577—578
Bunurile asupra cărora se esercită dreptul de preferință care resultă din separațiunea patrimoniilor. (Art. 781.) . . . 578—580
Separațiune de patrimoniĭ în caz de moștenire beneficiară sau de succesiune vacantă.—Moștenire beneficiară . . . . 580—581
Moștenire vacantă 581
Imprejurările care fac să se peardă dreptul de a cere separarea de patrimonii. (Art. 782, 783.) . . . . . 581—582
Despre confusiune 582
Renunțare la separarea de patrimoniĭ. (Art. 782.) . . . . 582—585
Despre prescripție în privința avereĭ mișcătoare. (Art. 783 § 1.) 585—587
Instrăinare din partea moștenitoruluĭ a imobilelor moșteniriĭ. (Art. 783 § 2, 1743.) . . . . . 587—592
Despre efectele separațiuneĭ de patrimoniĭ.—Efectele în privința creditorilor moșteniriĭ . . . . . 592—594
Efectele separațiuneĭ între creditoriĭ defunctuluĭ și aceĭ aĭ moștenitoruluĭ . . . . . 594—596
Efectele separațiuneĭ în privința moștenitoruluĭ 596

Pagina.

Drepturile moştenitoruluĭ. (Art. 1743 § 2.) . . . . . 596—597
Obligaţiunile moştenitoruluĭ . . . . . 597—598
Despre drepturile ce au creditoriĭ moştenitorilor. (Art. 785.) 598
Dreptul creditorilor de a provoca împărţeala. (Art. 974, 1825 C. C. 494 Pr. Civ.) 599
Dreptul de oposiţie şi de intervenţie al creditorilor . . . 599—603
Dreptul creditorilor de a ataca împărţeala, când ea s'a făcut fără a se ţinea samă de intervenţia sau oposiţia lor . . . 603—606

SECŢIUNEA IV.

Despre efectele împărţeleĭ şi despre garanţia părţilor (adecă a loturilor.) 606
Despre efectul general al împărţeleĭ. (Art. 786.) . . . . 606—618
Despre garanţia loturilor între moştenitoriĭ în caz de turburare şi evicţiune . . . . . 618—619
Casurile în care obligaţiunea garanţieĭ are loc. (Art. 787.) 619—623
In ce consistă obligaţiunea garanţieĭ şi întinderea eĭ. (A. 788.) 623—626
Timpul cât ţine acţiunea în garanţie. (Art 789.) . . . . 626—628
Despre obligaţiunea garanţieĭ în privinţa creanţelor unuĭ capital cuprinse în lotul unuĭ moştenitor . . . . . 628—629
Despre modul cum se esercitează acţiunea în garanţie. (Art. 112 Pr. Civ. 1351 C. C.) . . . . . 629—630

SECŢIUNEA V.

Despre desfiinţarea (stricarea) sau rescisiunea împărţeleĭ. 630—631
Causele de anulare sau de rescisiune a împărţeleĭ. (A. 790.) 631—637
Efectele desfiinţăreĭ împărţeleĭ . . . . . 637—639
Despre dreptul stabilit prin Art. 792—Inadvertenţă din partea legiuitoruluĭ. (Art. 792.) . . . . . 639—641
Despre împărţelele ascunse sub forma unuĭ alt contract.—Altă inadvertenţă a legiuitoruluĭ. (Art. 791.) . . . . . 641—642
Despre ratificarea sau confirmarea împărţelelor anulabile.—Fine de neprimire în contra acţiuneĭ în anulare. (Art. 793.) 642—644

SECŢIUNEA VI.

Despre împărţeala făcută de tată, de mamă sau de alţiĭ ascendenţiĭ între descendenţiĭ lor.—Generalităţi . . . . . 644—646
Persoanele care pot să facă şi în folosul cărora se poate face împărţeala ascendenţilor. (Art. 794, 796.) . . . . . 646—649
Formele împărţeleĭ ascendenţilor. (Art. 795.) . . . . . 649—651
Impărţeala făcută de ascendenţiĭ prin testament. Observarea formelor, condiţiilor şi regulelor de la testamente. (Art. 795.) . . . . . 651—654
Impărţeala făcută de ascendenţiĭ prin acte între viĭ.—Observarea formelor, condiţiilor şi regulelor de la donaţiuniĭ. (Art. 795.) . . . . . 654—661
Efecte comune împărţelelor făcute prin donaţiuniĭ sau testament . . . . . 661—663

	Pagina
Causele care pot aduce nulitatea împărțeleĭ ascendenților. (Art. 797.)	663—668
Despre reducerea împărțeleĭ ascendenților pentru micșorarea legitimeĭ sau a reserveĭ. (Art. 798, 799.)	668—671
Despre acțiunea în petiție de ereditate.—Despre drepturile moștenitoruluĭ în genere	671—672
Despre acțiunea în petiție de ereditate	672—678
Consecințele și efectele acțiuneĭ în petițiune de ereditate.	678—682
Despre actele făcute de către moștenitorul aparent . . .	682—685

FUNDAȚIUNEA UNIVERSITARA CAROLI I

TABLA NUMERICĂ A ARTICOLELOR

esplicate în

VOLUMUL AL III-le.

Art.	*Pag.*
576	1—7
577	7—8
578	9—13, 201
579, 580, 581	14 urm. 202
582	27—33, 202
583	33—35
584	35—44, 202
585	45—47, 202
586	52, 202
587	52—55, 202
588, 589	55—56
590, 591	58—63, 203
592, 593	63—66
594, 595, 596	66—72
597, 598	74—81, 203
599	67, 72—74
600	47—51, 203
601	178 urm.
602, 603, 604, 605	81—84
606	84 urm.
607, 608	89—98
609	87 urm.
610	100—103
611, 612, 613, 614	104—114, 203
615	115—117
616, 617, 618, 619	118—126
620	132 urm. 153 urm. 200
621, 622	126—132
623	139—145
624	148—150
625, 626	145—148
627	182 urm.

Art.	Pag.
628	140, 151—153
629	155—157
630, 631, 632	157—163
633	163—164
634	165—169
635	9, 169 urm.
636, 637	178 urm.
638	182 urm.
639, 640	186—193
641	196, 200
642, 643	193—196
644, 645, 646, 647, 648, 649	206 urm.
650	223—224
651, 652	224—228, 287, 289, 290 urm.
653	228—234
654	235—239
655, 656	239—248
657	250 urm.
658	253—255
659	256—257
660, 661, 662, 663	257—260
664	260—261
665, 666	262—267
667	268—270
668	267—268
669	270 urm.
670	282—284
671	273 urm. 468
672	276 urm. 468
673	274 urm.
674	277—282, 471
675	284—285
676	285 urm.
677, 678	287 şi Tom. I, partea II, p. 315 urm.
679	289—290
680	290—291
681	291—293
682	293—295
683	292
684	295—303, 469 urm.
685, 686	304—308
687	308 urm.
688	328—329
689, 690, 691	310—322
692, 693	324—328
694	329 urm.
695	337—341
696, 697, 698	341—347
699	354—359
700	351—354
701	347—351
702	362 urm.
703	365 urm.
704, 705	375—379
706	379 urm.
707	323 urm.
708	384—386
709, 710	379 urm.
711	386—388
712	365 urm.

Art.	Pag.
713	388—395
714, 715	396—404
716	405—407
717	407 urm.
718	410—411
719, 720, 721, 722	411—418
723	419
724	420—422
725	422—423
726, 727	423—427
728, 729	431 urm.
730	446 urm. 451 urm.
731, 732	447 urm.
733	454 urm.
734	456—458
735	458
736	459 urm.
737	464 urm.
738, 739	515—519
740, 741, 742	466 urm.
743	467 urm. 474, 475 urm.
744	474 urm.
745	466 urm.
746	464 urm.
747	453 urm.
748	459 urm.
749	439—444
750	477 urm.
751, 752, 753	483 urm. 503 urm. 520 urm.
754	495 urm.
755	483 urm. 493, 520 urm.
756	496 urm. 520 urm.
757	499
758	504, 506
759	509 urm.
760	536 urm.
761	506 urm.
762	509 urm.
763	499—502
764	524 urm.
765	530—536
766, 767, 768	541—545
769	536 urm.
770	547
771	545 urm.
772	526—528
773	529—530
774	556
775	554, nota 1 și Tom. IV.
776	563—566
777	549, 551—555
778, 779	556 urm.
780	566—569
781	571 urm. 575, 578
782	581, 582 urm.
783	581, 585 urm. 587 urm.
784	574 urm.
785	598 urm.
786	195, 606—618
787	619—623
788	623—626
789	626 urm.
790	631 urm.
791	641, 642

Art.	Pag.
792 . . .	639 – 641
793 . . .	642 urm.
794 . . .	646 urm.
795 . . .	649 urm.
796 . . .	646 urm.
797 . . .	663—668
798, 799 . . .	668—671
846 . . .	520 urm. 522 urm.
965 § 2 . .	362 urm.
1060, 1061 . . .	548 urm.
1226 . . .	362 urm.
1282 . . .	506 urm.
1743 . . .	587 urm.
1914 . .	514,515 şi Tom. I, partea I, p. 43 urm.

Art.	Pag.
Proced. Civilă.	
65 § 2 şi 3 .	449 urm.
112 urm. . . .	629 urm.
398	567 urm.
691, 692, 694	454 urm.
700	474 urm.
705	408 urm.
707	396 urm.
Constit. revisuită la 1879.	
7 § 5 . . .	235 urm. şi Tom. I, partea I, p. 165 urm.

VERIFICAT 1987

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ BUCUREŞTI

VERIFICAT 2017